umper funes ſe demittentes effugerunt. Quapropter Szaſzinus ſtrēnuiſſime decertans, ad extremum ſe principi Iagelloni dedere coactus eſt. Cæteri uero plurimi igne ac gladio conſumpti ſunt. Eandem ſortē eodem anno Cruciferoꝝ de Pruſſia exercitus in Lithuania pertulit. Nam quū Magiſter Pruſ

Caſtrum Troky obſeſſum.

ſiæ Conradus Czolner, caſtrum Troki obſidione aſſidua & machinarum frequenti proiectione pro maiori parte confractum conquiſiſſet, & forti militū atq; uictualium præſidio impoſito abſceſſiſſet. Iagello magnus dux Lithuaniæ illico caſtrum anteq̄ ruinæ illius refici poſſent, noua obſidione uallauit, omnibuſq; conatibus ad illius conquiſitionem inſiſtens, Cruciferos & Almanos ut cum rebus uniuerſis abſcedere liceret pactos, quæſitum paulo āte caſtrum, reddere coegit.

Peſtis valida.

Anno præfato in terris Gracco: Sandomirieñ, in Sleſia, Bohemia, Pomerania, atq; Italia atrox peſtilentia ſeuiebat.

Wladiſlaus Iagello.

CAPVT XXXVIII.

EXploratū habens Iagello dux magnus Lithuaniæ, uirginē Heduigim ex Hūgaria adductam, regnū Poloniæ adminiſtrare & poſſidere. Ad procandum eam ſuo connubio, quum ſpecie foret uenuſtiſſima, āno dñi 1375 binos fratres ſuos Skirgellonem & Borziſh miſit. Hanulonēq; Capitaneum Vilneñ eis adiungendo.

Proci Iagellonis ducis Lithuaniç ad Heduigim Poloniç reginam.

Qui ad reginam Heduigim & conſilium introducti, nomine Iagellonis muneribus magnæ extimationis reginæ oblatis, per uerba ducis Skirgellonis, deſpōſationem præfatæ uirginis poſtulauerāt. Si inquiunt, dominū noſtrum Iagellonem magnum ducem Lithuaniæ in ſponſum accipere dignaberis, ſpōdit ſe fidem Catholicam Romanā cum omnibus fratribus ſuis Lithuanorū ducibus, cum proceribus & uniuerſa Lithuania atq; Samagittia ſuſcepturum. Omnes & ſingulos captiuos ex Polonia ſublatos dimittere, terras ſuas Lithuaniæ, Samagittiæ, atq; non nullas Ruſſiæ armis quæſitas, regno Poloniæ perpetuo unire promittit. Offert ſe terras Pomeraniæ, Culmē: Sleſiæ, & alias quaſcūq; a regno Poloniæ alienatas, recupare. Offert & omnes auitos theſauros in Poloniā inducere, & ꝓ cōmodis regni Poloniæ cōuertere. Ea legatio reginæ Heduigi parꝝ grata.

Legatio in Hūgariam.

Prælatis uero & Baronibus poloniæ accepta fuit. Ad arbitrium tamē reginæ Hungariæ Elizabeth reiecta eſt. Iuſſi ſunt itaq; nuncii Hungariam ire,

adiunctis

adiunctis eis tribus Baronibus poloniæ, uidelicet Wlodkone de Ogrodzenyecz ſubpincerna Gracco: Nicolao de, N, Caſtellano Zauichoſteñ, & Criſtiño de Oſtrow poſſeſſore Kazimirieñ. Hi regina in Buda offēſa pro reſpōſo retulerunt. Contentā fore reginam Elizabeth, ut Prælati & Barones Poloniæ pro republica fidei chriſtianæ & regni Poloniæ quæ meliora ſunt amplectātur.

Regreſſus legatorum cum reſpōſo ad Iagellonem miſſo.

Extemplo igitur nuncii ſcilicet Wlodko de Ogrodzenyecz ſubpincerna Gracco: Criſtin9 de Oſtrow poſſeſſor Kazimirieñ, Petrus Zaffranyecz de Luczicze, Hinczka de Roſkouicze ad Lithuaniam, ut Iagellonē ducem Lithuaniæ de implendis oblatis conditionibus denuo obligatum in Graccouiā adducerent, decreti & miſſi ſunt.

Dux Auſtriæ competitor.

Quod perſentiēs dux Auſtriæ Gwilhelmus, cui Lodouicus Hungariæ & Poloniæ rex, filiam ſuam Heduigim minorēnē, dandā in cōiugē deuouerat, Cū comitatu, clenodiis & theſauris Graccouiā uenit, longoq; tempore māſionem in ea, congratulante regina Heduigi, fixit. Quumq; ſucceſſu tēporis ingreſſus in arcem, qui antea illi patuit, prohiberetur, Heduigis regina ad cenobium ſancti Frāciſci cum ſuis uirginibus e caſtro frequenter deſcendebat, & in refectorio cum Gwilhelmo duce Auſtriæ choreas & equidem parce & honeſtiſſime ducebat. Explorata tandem eorum uoluntate Nobiles & Barones Poloniæ, quibus talis copulatio ſumme diſplicebat, Gwilhelmum ad arcem & thalamū reginæ ad copulandum perduxerunt, & anteq̄ carnali cōmertio potiretur, ſequeſtratū cum iniuria & dedecore excluſerunt. Regina autē Heduigis excluſionem eius moleſte ferens, ad illum in ciuitatē deſcēſum parabat. Inuenta autē porta caſtri, mādato Baronū clauſa, accepta ſecuri manu ꝓpria ſeracula uiolare nitebatur, ſed præcibus Demetrii de Goray expugnata, cœptum obmiſit.

Receſſus eius.

Gwilhelmus autem ſe uiolari timens, clam ex Graccouia in Auſtriam cum paucis refugit.

Iagellonis aduentus.

Anno autē domini 1386 Iagello magnus dux Lithuaniæ, cū fratribus ſuis, atq; grādi comitatu, cum quadrigis & plurima ſuppellectili, die Martis duodecima Februarii, Graccouiam ingreſſus, ad arcemq; perductus, reginā Heduigim adiit & inuitauit. Altero uero die illi munera magnæ eſtimationis per Vitowdum, Borziſh, & Switrigellonē obtulit, iam eñ Vitowdus alias Vitoldus Iagelloni reconciliatus ex Pruſſia redierat. Deinde multiplici ſollicitudine Prelatorum & Baronum Poloniæ, regina Heduigis expugnata eſt, ut priori fœdere cū Gwilhelmo abiecto, Iagelloni duci Lithuaniæ nuberet. Præterea die Iouis quartadecima Februarii, quæ fuit ſancti Valentini, Iagello cum fratribus ſuis, in articulis fidei Catholicæ edocti, in eccleſia Gracco: per Bodzantham Archiepiſcopū Gnezneñ baptiſati ſunt

Iagello cū fratribus baptiſatus.

Et duci Iagelloni nomen Wladiſlaus, Viguntho Alexāder, Corigalloni Kazimirus, Switrigelloni Boleſlaus, nomina impoſita ſunt. Rurſus eadem die in eadē eccleſia Gracco: ſacramētum matrimonii, cum uirgine uenuſta regina Heduigi, per miniſterium præfati Bodzanthæ Archiepiſcopi Gnezneñ contraxit, terraſq; Lithuaniæ, Samagittiæ, & Ruſſiæ regno Poloniæ perpetuo inſcripſit ac incorporauit.

Lithuania & Samagittia poloniç regno inſcripta.

Et populum earum ad fidem Orthodoxā reducturum, & baptiſaturum iureiurando ſe adſcripſit. Deinceps die Solis uidelicet decimaſeptima Februarii, quæ fuit dominica Quinquageſimæ, nouo

 diademate

X. W. Siarkowski
Kupił tę Kronikę od
p. Krzyszkowskiego

BIBLIOTEKA [illegible] KIEL[illegible]

Miechowita Maciej
Chronica Polonorum

[15[illegible]]

Ludwik Krzyszkowski

Spir.
[illegible]
[illegible]

[illegible]

AD ILLVSTRISSIMVM INVICTISSIMVMQVE PRINCIPEM ET DOMINVM DOMINVM SIGISMVNDVM DEI NVTV POLONIAE REGEM MAGNVM LITHVANIAE DVCEM, RVSSIAE, PRVSSIAE, POMERANIAEQVE DOMINVM ET HEREDEM &c. IODOCI LVDOVICI DECII WISSENBVRGEñ SACRI LATERANEñ ET IMPERIALIS PALACII COMITIS IN QVATVOR LIBROS HISTORIARVM REGNI POLONIAE EXCELLENTISSIMI DOMINI MATHIAE DE MECHOVIA ARTIVM ET MEDICINAE DOCTORIS ET CANONICI GRACCOVIEñ NVNCVPATORIA EPISTOLA.

Woj. i Miejska Biblioteka Publiczna w Bydgoszczy BIBLIOTEKA Główna
27661 1995
BIBLIOTHECA SEMINARII KIELCENSIS
BIBLIOTHECA SEMINARII KIELCENSIS

SVpra multas iam hominum ætátes, Rex illuſtriſſime, a ueteri/
bus hiſtoriæ laudes atq; cõmoda litteris mandata, ad poſteros
tranſmiſſa, hiſtoriãq; memoriæ rerum geſtarũ ſolam fidelem eſ
ſe teſtem conſtat. Quod quom adeo clarũ eſt, ut iam omniũ mor
talium aſſẽſu, unicum ferme domi foriſq;, pace uel bello, hiſtoria hominum
uitæ ſit documentũ, non apparet quare hoc loco ingens onus aſſumendum,
& ſingulæ hiſtoriæ dignæ laudes percẽſendæ forent. Quom uel ex pauciſſi
mis ſumma omnium, facili etiã negocio exiſtimari queat. Taceo enim quod
ueterum maiorumq; geſta abſq; litterarum monumentis perpetua obliuio/
ne deliteſcendo interirent, animuſq; ſimul cum corpore omnibus ſæculis effi
ceretur mortalis, ſileo item quod ad pleraſq; uirtutes mortalium animi ue/
terũ exemplo (quod ſola hiſtoria accipitur) ingenti deſyderio euehuntur. At
ſatis in uniuerſum uidetur enarratum, ſi mortalibus perſuadetur, omnem ui
uendi normam a rerum inicio in hanc hominum ætatem ex longo temporũ
interuallo ſuſceptam eſſe, & ita illam humanis rebus ſemper fuiſſe neceſſari
am, ut ſi unicum illius beneficium demeretur, omnium mox mortalium ordi
nes, leges, atq; uiuendi uſus interirẽt. Virtutes nullius exemplo traditæ, nec
imitandæ, deperderẽtur. Contra, uicia uti libido & ad mala cupidus animus
monerent, ſupremo humanæ uitæ malo inualeſcerent. Quid ſi hiſtoriam re/
rum geſtarum ſolam memoriam & indicem ab omnibus mortalibus extin/
xerit aliquis, num protinus hominum uita ab ipſis brutis etiã (quibus nihil
niſi præſens rerum natura commune eſt) uix ſecerni poſſit, & prorſus animi
immortalitas auferetur, ſi neq; præterita recogitet, neq; futura conſilio ac a
maioribus accepto exemplo præueniat? Nam quis Aegyptiorum ſapientiam,
Hebreorum cultum & relligionem, Græcorum doctrinam, Romani impe/
rii ſummam maieſtatem, maximorum deniq; regnorum gloriam & (ut uno cõ
cludam uerbo) res omnium gentium perhenni dignas laude, niſi hiſtoria fide
lis ãtiquitatis teſtis ad poſteros ſũmiſit. Neq; operæpreciũ erit Philoſopho
rum omnium ſapientiam, ea dempta extinctam adnumerare, quom & hoc
facili apparet negocio neq; cœlitum uirtutes, neq; aſtrorum cognitionem,
neq; etiã ea quæ ad ullum humanæ uitæ uſum pertinẽt, niſi ex hiſtoria & lit

1X 268/93

teraꝝ uetuſtis dependere monumentis. Hiſtoria priſcorum hominũ uſus
uitamq; docet, omnium rerum exempla præbet, & quicquid in ſecundis, ad/
uerſiſq; rebus agendum ſit, oſtendit. Nullius unq̃ imperii aut urbis reſpubli
ca tot animorũ concordiam, niſi ſumptis ex hiſtoria exemplis permota, euo
care potuiſſet, hinc mortaliũ ſapientiã, quantulacunq; exiſtit, ortam cõſtat,
qua ſemper, poſt dei optimi maximi nutũ, res omnium gẽtium conſilio ac la
bore dirigũtur. Cæterum ſcio non deeſſe qui fortunæ caſibus omnia ſubie
cta putent, nihilq; fieri nec hominibus accidere, niſi quod fortuna mundi do/
mina attulerit, perhibent. Totus ferme mũdus in eam ſentenciam apud Eth
nicos acceſſit. Reſpondet huic ſentenciæ ſcitum Dioniſii poſterioris Tyran/
ni ad Macedonem Philippũ reſponſum. Philippus etenim quom ex Dioni/
ſio quæreret, qua eſſet ratione factum, quod ingens ſimul ac præclarum a
patre acceptum imperium, tot opibus ipſe pollens, tantaq; ſapientia prædi
tus, contra hoſtes nequiſſet aſſeruare. Scitum conuenienſq; Dioniſii accepit
reſponſum. Cætera ferme omnia ſibi patrẽ, fortunã uero, qua hæc ſibi quæ/
ſierat cuſtodieratq;, nõ utiq; reliquiſſe. Scitum quidem Dioniſii dictum hoc
eſt, poſt tantam acceptam cladem. Verum an magis ipſe fortuna, quam ma
lo conſilio tanto imperio exutus eſt nõ habeo dicere. Mihi quidẽ ſubiectum
aliunde conſtat, deum ſapientemq; aſtris dominari. Præterea non magis for
tuna q̃ cõſilio & ultronea uoluntate res mortalium gubernari. Verumenim/
uero multis hominum ætatibus conſtat in omni rep. quantumuis paruis ini
ciis, concordia res creuiſſe, contra quom principum & patrum populiq; ani
mi in diuerſum abiere, mox odiis, diſſenſionibus res omnium gentium maxi/
me collapſæ corruerũt. Hoc malum in multas reſpublicas primum ſilenter
irrepſit, paulopoſtq̃ ſeminatũ, in immẽſum creuit, & omnem decorem & re
gnorũ ſpeciẽ euertit. Neq; hac hominum ætate ab eo tutum apparet, quom
nunq̃ in rep. malarum rerum deſint artifices, qui fraude, dolo, atq; aſtu quic/
quid uel ſaluum uel integrum eſt, tranquillitatis impacientiſſimi perturba/
re ſummis conatibus ſtudeant. His autem malis nullo unq̃ conſilio occurren
dum erit, quã eo quod ex ueterum rerum geſtarum hiſtoriis traditum accipi
tur, ſimulq; auctum ad poſteros tranſmittitur. Iam non tam ex harum rerũ
breuiſsima aſsertione, quã ueterum modernorumq; traditione ſatis ſuperq;
hiſtoriæ fructus ac laudes apparent, quæ quom tantæ ſemper fuerint, exiſti
matæ, quod totius uitæ humanæ ordinem legeſq; aſseruarent, factum cõſtat
nullum imperium, nullum regnum, nullam deniq; remp. unq̃ fuiſſe, quibus
non maiorũ ſuorũ res geſtæ domi, foris, pace, ac bello litteris mãdata eſsent
quibus monumentis uel uetuſtatis ſuæ rationem redderent, uel rerum abs ſe
geſtarum, gloriam & famã ad poſteros tranſmitterent. Eaq; lege multarum
gẽtium res bellicæ inaltum euectæ, quæ interceptis litteris obliuione ſepul/
tæ periſſẽt. Igitur ita q̃cquid Aſia, Aphrica, Europaq; clarum memoriaq;
dignum habet, hiſtoriæ & litterarum beneficio habet. Id paulo ante paucis
mortalibus cõmune, nimirum quom litteræ adeo eſsent præcioſæ, ut non ni
ſi maximis ſumptibus a principibus, uel ſupremo labore ab his qui obſcurio
ris ſortis eſsent adipiſcerentur, item Barbaroꝝ feritate & ſæuicia multo ma
xima bonarum litterarũ pars extincta perhibetur, litteræ in hominum uſu
raræ eſſe

raræ eſſe cœpere, & multis ætatibus propemodũ extinctæ periclitabantur, non modo apud eos quos Barbaros uetuſtas appellauit, uerum etiã apud hos quibus litterarũ dogmata ex ipſis fontibus ſumpta fuere, indeq; parum interfuit, quin & apud Italos latini ſermonis cultus fuiſſet extinctus. Verũ deus omnium rerum conditor, qui humanis rebus nunq̃ deeſt, & quæ ad uniuerſam opulentiam pertinẽt abunde præbet, paulo poſtq̃ hiſtoriæ litteræq; pene interire cœpiſſent, miram, neceſſariamq; mortalibus breui ſpacio characterum beneficio apud Mogũciam Germaniæ repertam tradidit artem, hac mox litteræ auctæ, & omnium ferme gentium res renatæ, in publicum prodiere, reſtituta eſt iam priſcæ uetuſtatis memoria, & Philozophorũ, diuinaq; ſapientia, & quicquid apud pauciſſimos multis iam ætatibus delituit, multiplicatum. Factum eſt paulopoſt huius artis beneficio commune omnibus, iamq; eo uentum eſt, ut nihil unq̃ apud ueteres geſtũ, quod nõ iam paulo ãte quã hæc ſcriberem in apertum exierit, hinc imperatorum, regum, populorũ, nationum, rerũpub. urbiũ ciuitatũq; res geſtæ memoriæ cõmendatæ ſunt. Verum uniuſcuiuſq; gentis & populi res tãto clariores, quanto magis forte eruditum nacti ſunt ſcriptorem, ita igitur omnium gẽtium ferme chronisſmi paſsim circũferuntur. Poloniæ uero in Europa amplisſimi regni res geſtæ in hanc ætatem in occulto fuere, haud ideo quod egregiis carerent factis, ſed quod ſero litterarum cognitio rebus bellicis iuncta atq; inuecta eſt. Traduntur quidem apud externarum rerũ ſcriptores de Sarmatis & introcluſis his finibus populis quædam. Sed multo maxima pars rerũ geſtarum aut illis incognita prorſus, aut ingrata ut ad poſteros mitterẽtur, fuere. Itaq; Sarmatarum atq; Polonorum res, eouſq; ſcriptorum penuria in occulto delituere, quouſq; excellens ille uir præſtantis ingenii dominus Mathias Mechouieñ, artium & medicinæ Doctor, Canonicus Graccouieñ &c. patriæ uices ſuſcepit, maiorũ res geſtas, ex mutilis quidẽ fragmentis, a rerum inicio ad tua Rex inclytiſſime tempora quattuor libris expoſuit, opus ſane neceſſarium atq; utile, quo mox uidere licebit, qua arte, quaue uirtute tantum regnum ab inicio creuit. Contra uiciis inualeſcentibus, qua iterũ moleſtia affectum ſæpius inclinatum fuerit. Poſtremo quam crebro (ut in cæteris humanæ uitæ rebus fieri aſſolet) fortunæ motibus actum, nũc ſecundis rebus euectum, nunc aduerſa forte depreſſum corruerit, in hoc opere quidẽ uidebitur a pleriſq; diſſentire, quod aliter originem gentis ponat, q̃ a multis probatũ uidetur, præterea alia nõ omnibus accepta inducat, ſed ea ex parte uenia debetur, quod ſua ſponte neminẽ leſerit, quod a maioribus tradita fideliter adſcripſit, & quod ſua quoq; tempora diligenter exequitur. Cæterum nihil in hoc opere tam affectate q̃ ueritatem narrationis ſequutus eſt, uerborum fucum, ſermonis cultum, & eloquentiæ florem non admodum requiſiuit, tum quod ſine quæſtu patriæ ſcriberet, cum etiã quod res per ſe uel claræ, uel ueræ, his ſuffragiis minus egẽt. Ea lege apud Germanos nuper Nauclerus tãto maiorem laudem adſequutus perhibetur, quanto maiori ſtudio ipſam ueritatẽ nudis qdẽ uerbis (ueris tñ ſentenciis quantũ ex humana habetur imbecillitate) deſcripſit, tanto plus etiã Marcus Anthonius Sabellicus in opere ſuo laudis ademit, quanto ſæpius a ueritate in aliorũ gratiã deuiaſſe cõprobatur.

batūr. Sed quōm plerumq; in opinionibus tēpus abſumitur, datur ſcripto
ribus de rebus antiquis ſcribentibus uenia, & ut ubiq; culpa ferme uacātes,
impune eorū quos ſequuntur opiniones referant, admittitur. Mihi certo cō
ſtat dominum Mechouieñ non paruum ſuſcepiſſe laborem, & tanto maio/
rem, quo minus quos tute ſequeretur copia daretur, perfecit tamen opus ſi/
ne affectato tumore, maiorum res geſtas domi, foris, pace, ac bello tradidit,
idq; ſedulo ſtudio effecit, ut ſi non omnibus aſſumptus labor probaretur, ar/
gumentum ſaltem poſteris pro patria laborandum præberet, & ſupra mul
tas hominum ætates res geſtas non omnino in occulto permitteret. Quūq;
opus hoc multo labore abſoluiſſet, mihi, quem ex affectu huic regno addi/
ctum iam antea cognouit, librum tradidit, eum ego prius cenſoribus oblatū
lubens ſuſcepi, tuæq; Maieſtatis authoritate meo ære in hanc formam ex/
cudere iuſſi. Quicquid uero laboris aut impenſæ abſumptum eſt, cum ipſo
opere, tuæ Maieſtati per me offertur, erit forte & hoc inter laudes tuas non
ultimo loco cōnumerandum, ut qui inclinatā iam remp. ex integro reſtitue/
ris, te quoq; regnante, Sarmatarum Polonorumq; uetuſtates, maiorum tuo
rum geſta egregiaq; facinora in lucem prodeant, utq; reſpublica per te reſti/
tuta opibus, a litteris atq; rebus geſtis te imperante quoq; clara fiat. Nemi/
ni etem plus merito, quā tibi Rex inuictiſſ: hoc opus uel ex labore uel ſum
ptū dedicatur, uel ideo quod uti Sarmatarū Polonorūq; rex & princeps es,
omniūq; ex te ſalus dependeat, cunctas item uirtutes ſupra principes huius
ætatis aſſequutus ſis, ita omnium illorum laudes ſiue a conſilio, ſiue a rebus
geſtis, ſub tuo patrocinio conſcriptæ exeant. Mos eſt ſcriptoribus, ut res eti
am infimas ſummis uiris, ſummis orationibus dedicent, moxq; illos magna
laudum copia in altum euehāt, ita ſæpe ad flagicioſiſsimos tyrannos erudi/
tiſſimi adulatores ſcripſere, tantoq; ornatu ac uirtutum cumulo extulere, ut
uix reſtat quibus uirtutibus, quibuſue ſtudiis ac uerbis optimus quiſq; ultra
peſſimum quemq; euehatur. Tua quidem Maieſtas facere ſemper q̄ dici uo
luit, & re ipſa ſcriptorū omniū calamos ſuperare, ego a cunabulis nihil mi/
nus q̄ adulari didici. Quare fit, ut breuius mihi negocium abſoluendum eſt,
cum quod uanitatibus his aures nunq̄ præſtare ſoles, tum etiam quod peri/
culoſa plurimum in republica ſit adulatio. Nam ſi Q. Curcio creditur. Adu
latio perpetuum regum malum eſt, quorū opes ſæpius aſſentatio, q̄ hoſtis
euerterit. Cinicū item Diogenē uere ſciteq; dicere ſolitum perhibent, præ/
ſtare ad coruos redigi, q̄ adulatoribus exponi, quoniam illi morticinia modo
conſectentur, hii etiānum uiuos laniatu peſtifero excarnificare non deſināt.
Senecam item monuiſſe accepimus, adulatoribus latus non eſſe præbēdum
qui artifices ſint ad captandos ſuperiores, habere enim hoc in ſe blandicias
naturale, ut quom reiiciantur etiam placeant, ſæpeq; excluſas nouiſſime reci
pi, idemq; alibi aſſeuerat. Pro ſua quemq; portione adulatio infatuat. Ego ſi
adulatorum mala adferre cogerer, uix epiſtolæ modum ſeruarem, ſed hæc
miſſa faciens, receptui canam. Tibi inuictiſsimo regi, clariſsimo principi, iu/
ſtiſsimo (quod tibi cum paucis commune eſt) domino, domini Mechouieñ la
borem, meamq; factam operam & impenſam offero, dedico, atq; nomino,
quicquid boni reipublicæ ex eo opere accedet, id tuæ Maieſtati merito de/
betur.

betur. Cuius uere maiores ſunt uirtutes, quā quod exigua hac cartula a me deſcribi queant. Accedit quod in hac parte cōſulte calamū retraxi, quod tpa tua Rex inclytiſsime tercio libro editionis propriæ fuſius adſcripturus ſum, eo quantis naturæ dotibus refertus es, legenti mox apparebit, interea hoc abſolutū opus ſub tuæ Maieſtatis patrocinio excuſum emitto. Tu Rex inuictiſsime hanc ſedulam meam operam clementi animo ſuſcipere dignare, & me ſub tua Maieſtatis tutela contra omnium morſus abſconde, protege, auctiſq; regni finibus fœliciter diuq; impera, & herede multo relicto perpetuū accipe. VALE.

Excellentiſſimi domini Mathiæ de Mechow artium & medicinæ Doctoris Canonici Graccouienſis ad Andream Cricium epiſtola.

NAtale ſolum dulcedine cunctos allicit, & immemores non ſinit eſſe ſui. Proinde nemo ſane mentis lacerat & deturpat patriam ſuam. Nec uelut immunda auis upupa, defedat nidum ſuū, probris, calumniis, & ueritati inconſonis ſcriptis, ſed pugnat pro ea & quod honeſtatis ac iuſticiæ eſt, de ipſa exteris enodat & dilucidat, quod manifeſtū tibi eſt mi Andrea Crici in quæſtione ſuper ortu & primeua origine Polonorum, quibus nouus aduentus & poſt Iuſtinianū imperatorem calumnioſe, potius q̄ uere per quoſdam inexpertos aſtruitur, qui errore ſuo nō contenti, prædicant Lechitas & Vandalos, alios genere & lingua populos fuiſſe, antiquitate quoq; & tēpore Polonos præceſſiſſe, quod quom abſurdū ſit & intollerabile, ex icotibus & ſignis pſuaderi poterit plurimis. Imprimis itaq; Lechitas & Czechitas in terras incultas a nullis colonis unq̄ habitatas quæ nunc Polonia & Bohemia nūcupantur, intraſſe, apparet ex ueteribus noſtris ſcriptoribus & nouis, qui uno ore cōſtanter affirmāt, Lech & Czech principes de caſtro & uilla Pſari, in Slauonia ſita, exiſſe, in prima propagatione hominū, āte ortum imperiorum occidentalium, & intrauiſſe in terras Morauiæ, Bohemiæ, Sleſiæ, Poloniæ, Caſſubiæ, & Pomeranas. Et ſicut in topicis & probabilibus autenticū autentico contrauenire cōtingit. Ita cuiq; experto de terra auita, plus credendum eſt, maxime quū plurimi immo omnes hoc aſtruāt, q̄ exteris, & his qui talem patriā nunq̄ uiderunt, niſi ex auditu incerto, fabuloſe & non probate aliquid protulerunt. Iterū Ioſephus Hebreorum ueteranus hiſtoriographus refert, ex Iaphet filio Noe proceſſiſſe Ionios, quos Græcos uocat, a quibus & Ionium mare, quod & Aegeum dicitur, & poſt Græcos aſſerit Eolicos uerſus occidentē ſequi. Hi autē ſunt Slaui, gens ppetua, in Macedonia, Dalmacia, Albania, Hiſtria, Croacia, & cæteris Slauoꝝ terris. In urbibus ſiqdē Macedoniæ, Philippopoli, Scopia, Sophia, Raguſio, in uicis & uillis uſq; uerſus Teſſaliam, lingua Slauorū ſemp uiguit & uiget. Gloriāturq; Philippopoleñ, Philippū regē fundatorē eoꝝ, & Alexādrum Macedonē ipſius filium, origine Slauos fuiſſe, q̄uis propter imperiū in Græcos, Græcum expedite ſonabant. Monſtrātq; in hodiernam diē, ſtructuras, columnas, effigies præfati ſui fundatoris, quas poſuit Philippus, qui uoluerit cū eiſdem contendere cōtendat. Ad propoſitū, ſi ante Ioſe-

phi ſcriptoris tēpora & Veſpaſiani imperatoris, Eolici.i. Slaui fuerūt, cū
nouiter poſt Iuſtinianū imperatorem (parce & modeſte loquendo) Procopi
us medicus & inſectatores eius Blondus & recens Antonius Sabellicus, in
Dalmaciā, Macedoniam, & Hiſtriam &c. adueniſſe Slauos aſtruāt, & po/
ſterius ab eis Lech & Czech principes in terras eis connatas deſcendiſſe ſcri
bāt, quom uerum uero conſonet, & falſum uero diſſonet. Itē non dicat aduer
ſarius Bohemos & Polonos ex Lech & Czech procedentes ueniſſe a Tanai
& Roxolania.i. Ruſſia, queādmodū præfati ſcriptores ſonāt, quoniā omne
deriuatum ſui deriuantis naturā ſectatur, cauſatum etē eſt ſimilitudo ſuæ
cauſæ. Sed prædictæ gentes Bohemorū & Polonorum, plurimū in ſermōe
& moribus a Ruthenis diſſonāt, quom ſint regione & ſitu proximi, utiq; lo/
queretur Polonus & Bohemus Ruthenicū ac Dalmaticum cum ex eis pro/
ceſſiſſent, uelut proxime intelligit & loquitur Slauonicū, quod iuxta Pſari
in Slauonia locum ipſis originarium incolæ dicunt, q̄q̄ ab eis aliquot mille/
nariis annorum exceſſerunt. Etiam non ingerat aduerſarius ex Procopio, ꝙ
Sarmate & Rutheni, ſæpenumero Bulgariā, Dalmaciā, Hiſtriā & Panno/
niam inuaſerint, & olim naues per montes in Hiſtriā traxerint. Quom hoc
ſpoliatū euntes fecerint, & pauci in Hiſtria, & Dalmacia inter alios Slauos
ſederint, patriam ſuam Ruſſiam ut ſemper repedantes. Lingua quoq; & ſer
mo Dalmataꝝ, Seruiorum & iuxta eos commorantium, non eſt familiaris,
nec idē cum Ruthenis, niſi Wladicis & Baytkonibus.i. epiſcopis & præſbi
teris. Quia Rutheni, Beſſarabes, Bulgari, & Moſkouitæ, omnia officia eo
rū in eccleſia lingua Seruia legūt, quā uulgus nō intelligit, q̄nimo nec ſacer
dotes eorum ad unguem intelligunt quæ legūt. Amplius ꝙ fuerūt Slaui an/
te Iuſtinianū imperatorem & Procopiū ſcriptorem, & non in diebus eorum
aduenerunt, ueraciſſime in ſancto Hieronymo & Martino cōprobatur, qui
genere & lingua Slaui fuerūt. Sic namq; beatus Hieronymus de ſeipſo in fi/
ne libri de uiris illuſtribus ſcribit. Hieronymus præſbiter patre Euſebio na/
tus, oppido Stridonis, quod a Gothis euerſum eſt, Dalmaciæ quondā Pan/
noniæq; confiniū fuit, uſq; in præſētem diē.i. annū Theodoſii principis quar
tumdecimū, hæc Hieronymus. Poſtea autē Stridonis oppidum in eodem lo
co reedificatum, in noſtra tempora ꝑmanet, ad confinia Aquilegiæ euntibus
propinquū. Fuit beatus Hieronymus tēporibus Honorii & Archadii impe
ratorum uſq; ad 14 ānum Theodoſii iunioris, ut ipſemet refert, ſed hi princi/
pes longe ante Iuſtinianum & Procopiū fuerunt. Hieronymū autē Slauum
fore conſtat, ex litteratura in Slauonico Bukwicza nuncupata, quā ipſe ædi
dit, & officia eccleſiaſtica ſub illa litteratura Slauis ordinauit. A Damaſo
papa indultum in lingua Slauoꝝ miſſandi expediendo, quod aliter aſtruere
in Hiſtria, Dalmacia, & Croacia ſacrilegum eſt. Beatus uero Martinus Tu/
ronenſiū Archiepiſcopus idētidem ex Pannonia ortus, de oppido Sabariæ,
de Slauis, Slauus ex legenda ipſius manifeſtiſſime declaratur, nec aliter ſen
tire phas eſt in Pannonia. Conſtat autē ex legēda hunc ſanctum Martinum,
ſub Iuliano apoſtata imperatore Romanorū militaſſe, qui longe ante Iuſti/
nianum imperatorē, & medicum Procopium regnauit. Itaq; Slaui præfue/
runt Iuſtiniano imperatori, cuius oppoſitū aduerſarius recalcitrans inepte
dicit.

dicit. Præterea Vandali & Poloni idē fuere & ſunt, quos enim Vendas appel
lant, in ſuis prouinciis circa Miſznam, Sleſiā, & Lubek degentes, a Vanda/
lis originem & nominationē traxerunt, unde & Almani uicini eorum, Vinde
licos quaſi Vandelicos a in i commutata uocant. Si ergo Vanda regina āte
Chriſtū fuit, quō & Vandali non fuerunt āte Chriſtū. Et ſi locuti ſunt ſermo
nem Polonorum, quod ex Vandis & Sarbis accipitur, quō non idem fuerūt
& ſunt Vādali & Poloni. Et adhuc Graccus pater Vandæ reginæ, ſecundū
omnes noſtros hiſtoricos fuit ante Chriſtū tricentis annis. Locauitq; caſtrum
in monte Vanuel, & ciuitatē ſub eo conſtruxit, & de ſuo nomine Graccouiā
appellauit. Filii autē eius ſarcofagum in altum tumefactū in monte Laſſoti
no extruxerūt. Sic & Vandæ ſponte in Viſla ſubmerſæ, tumulum in altum
poſuerūt, & Mogilam alio quoq; nomine Nogawkā nuncupauerunt, ſicut
illum in monte Laſſotino Rakawka appellarūt. Itē Lech primus princeps
& parens, primam ſedem Gneznā conſtruxit, & hoc nomine Gnezna quaſi
Gnyaſdo quod nidum ſonat, uocauit. Hæc autē nomina eadē in noſtram æta
tem permanēt, & ſunt nomina Polonica, eūdem populum Vandalos & Po
lonos fuiſſe & eſſe atteſtātia. Quod ſi Vādali deſerta Vandalia omnes trāſ/
migrarunt, omneſq; eradicati perierunt, prout aduerſarius tenet, quomodo
præfata nomina non ſunt abolita, Graccouia, Gnezna, Mogyla, Rakawka
Nogawka & cætera talia monumēta antiqtatis. His accedit quod eccleſia
de ſancto Adalberto cantat. Benedic regem cunctorū, conuerſa gens Vanda
lorum &c. innuens Polonos, quos ſanctus Adalbertus baptiſauit & docuit,
Vandalos olim appellatos fuiſſe. Nec aliter licet dicere. Legi & in chroni
cis Hiſpanorū Vandalos fuiſſe Polonos, qui de Vandalia quæ nūc Polonia
dicitur, exeūtes, Gallias, Hiſpanias, & Affricam perturbarūt, hæc ibi. Quū
ergo multis teſtimoniis huiuſcemodi ſentēcia uallata ſit, Polonos & Vanda
los affirmans eoſdem fore, & ex antiquiſſimis qui ante Chriſtum propagi/
nem duxerūt. Erubeſcat inſulſus oppugnator, temerarie & nō uere, ſuas car
tas non probatas oſtentans. Tu autē mi Andrea Crici antiquitatum diligēs
perſcrutator, tales aggredere & confuta, atq; ſecūdum prophetam euellas
& diſſipes. Vera autē prout conſueuiſti, tua ſolertia edifices & plantes. Va
le & ad tutandum patriam aſſurge.

IDEM AD LECTOREM.

Sicut unius hominis, niſi apicibus ſcripturarū & priuilegiorū fa/
cta roborentur, non poſſunt perhennari. Sic nec alicuius regni
prouinciæ aut gētis tanq̄ uniuerſalis patriæ ac policiæ, geſta &
facta ac ꝓpagines, ultimiq; decurſus atq; fines, nō poſſunt ſciri,
nec imperpetuum rememorari, niſi origo gentis, propago, ac multiplicatio
eius, geſtaq; ipſius in pace & bello, uariis quoq; omnibus euentibus, litteris
ſcripturis, & chronicorum annotationibus poſteriorū memoriæ demanden/
tur. Itaq; operepræciū eſt, ad habendum & ad poſteros demittendum geſta
prædeceſſorum regni Poloniæ, uere aut ueriſimiliter colligere, cōportare &
unum uolumen chronicorū cōſtituere & redigere. Et quia pauci uſq; in hāc
diem aliquicpiā de geſtis Polonicæ nationis in cōmune dederūt ad legendū,
ſæpenumero dolui, & talem negligentiā accuſaui. Verum grande onus ſcri/

ptori

ptori incumbit & ad plurima reſpectus intendendus eſt. Siquidē inquit Strabo in principio primi libri, debet ſcire in quo oriſonte, cui parti cœli, orientali, meridionali, ſeptemtrionali, aut occidentali ſupponitur. In quo climate & paralello climatis ſituatur, non ſecundum uiſum ſolis ortū cōprehendentem ſed ſecūdum uniuerſalem mundi ſituationem. Sæpe etenim aliquibus locis ſol ex meridionali plaga aſcendit & oritur, ſic aliis ex ſeptemtrione, & tamē in ſitu uniuerſali nec meridionales ſūt nec ſeptētrionales. Ad quod negociū diſcernendum, Geometriam & Aſtronomiā idē Strabo neceſſariam aſſerit. Quod ſi Corrographiā, hoc eſt, in regno & tali ꝓuincia particularē ſituationē urbis aut uillæ cognouerit, puta circa quē mōtem, fluuiūue conſtiterit, excellentior & peritior ſcriptor diceretur. In quo caſu exteri & ignari locorum alicuius patriæ, non poſſunt ſufficientem noticiam regni exarare & ſcribere

Amplius intendendum eſt, ut ſermone lepido & ornato ſcribat ad iocunditatem legentium, perſuaſioneſq; & confutationes aliquas ingerat, ad eruditionem, ſequelam, aut fugam & uituperationem auditoribus inducendam

Tametſi ego præfata effingere & ſcribere neſciui, aut ad amuſſim nolui. Ad habendum tamē qualecumq; rude fundamētum, hoc opus poſteris exegi, ut ipſi quāto iuniores tanto perſpicatiores, omni adhibita diſciplina, diligentia, uirtute, mora, & aſſiduitate ſcribendi accuratius cōpleant, ac pro honore patriæ & utilitate Chronicam aut chronicas ex habitis incitamentis conſcribant.

Vale mi lector.

Anno Dni 1623 [illegible]
[illegible] Anno Dni 1623 die
6 Augusti [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Anno Dni 1626 21 7bris [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] [redacted]
[illegible] [redacted]
[illegible] [redacted]
[illegible] 12 8bris
Anno Dni 1626 11 die 9bris [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20 January Anno Dni 1627

A

Aaron primus abbas Thinicenſis 41
Abbacia Buſzeñ in Vithow tranſlata. 131
Abundantia rerum in Polonia 4
Actio ſuper terra Pomeranię 207
Adamitarum ſecta hereticorum 296
Additio viginti canonicorum Graccouię. 78
Adleyda regina filia Lantgrauij Haſſiæ. 225
Aduocati Graccouienſis in Wladiſlaum Loktek reſiſtentia. 205
Aduentus Iagellonis in Graccouiam 369
Aduentus Elizabeth reginę in Graccouiã. 315
Affinitas Boleſlai & imperatoris 70.
Affinitas Kazimiri Polonię & Ladiſlai Hungarię regum. 314
Agaricon Poloniæ. 5
Albenſes alias Bialagradenſes expugnati. 66
Alberti vitæ deſcriptio. 353. ſepultura. eodem
Albertus dux Bauarię 309
Alexandri regis Polonię prodigalitas 365
Alexander palatinus Valachieñ 289
Alexander palatinus Moldauię mortuus. 299.
Alexander Orator apoſtolicus 320
Alexandri furor in Lithuanos 362
Alienatio eccleſię Culmenſis 196
Altare. ſ. Geruaſij & Prothaſij Graccouię 110
Altera Boleſlai in Pruſſiam expeditio. 93
Altercatio ob caſtrum Goſtinin 183
Altercationes ob ducatũ Wratiſlauieñ 219
Altercatio pro terra Drohicieñ 310
Amurates Thurcarum imperator 305
Amadeus dux Sabaudię papa creatus 309
Andreas Hungarię rex cœſus 43
Andreas Belę regis Hungarię filius 103
Andreę ducis Ladiſlai fratris ſubmerſio 188
Anna Wladiſlai regis Hungariæ filia 387
Anna ex Francia regina Hungarię 366
Anna Hungarię regina mortua 371
Annonę cariſtia. 308. 330
Anthonius pius 18
Anthonius Verus eodem
Appellationes ad Maydenburk prohibitę. 228
Apoſtolicus legatus Hungaria pulſus. 179
Apum in Polonia multitudo. 5
Aquarum inundatio 122. 170. 340
Aquila Poloniæ inſignę 2
Archadius & Honorius imperatores 19
Archiepiſcopatus Gracco: in Lamperto deſtit. 47
Argẽtea moneta poloniã venit. 197
Arma familię cum cigno 77
Aſcelinus legatus Graccouiam venit 142.
Aſcelini reditus ad papam eodem
Aſtronomi Pragenſis prognoſticon 290
Aſtucia Vithowdi 272
Audacia Boleſlai 65
Auricularum maxima copia 134
Aurum & argentum in Polonia 4
Auſtria oppreſſa 331
Auxiliũ catholicorũ principũ in Thurcas. 304
Auxilium Wladiſlai regis poloniæ. 211
Auxilium imperatoris Thartarorum 278

B.

Balinſky medicus inexpertus captus 364
Baptiſatio Wlodimiri cum prole 25
Baptiſatio Iagellonis cum fratribus 269
Baptiſatio plurium Lithuanorum 275
Baptiſta epus Camerineñ vniuerſitatis Graccouienſis hoſtis 328
Barbarorũ Pruthenorũ peſſimum facinus. 179
Barwin dux Pomeranię 148
Baſterin Ruſſię populi 18
Batheryſtwan conflictus cum Thurca. 343
Bathy Thartarorum imperator 133
Beati Auguſtini mors 19
Beatricis reginę Hungariæ coronatio 342
Bella inteſtina Sleſitarum. 335
Bellicoſitas & ſobrietas ducis Moſcorum. 370
Beliſarius Vandalorum victor 20.
Bellum fraternum 289
Bellum inteſtinum Mieczlai ſenis 108
Bellum 150 annorum 320
Bellum Lithuanicum Kazimiri 230.
Beneġeſta Kazimiri ſecundi 232
Beſſerabię vaſtatio 345.
Blondus ſcriptor. 20
Bodzantha epiſcopus Gracco: mortuus. 246
Bogdan interemptus 313
Bohemia a Polonis ſubacta 27
Bohemi Poloniam vaſtant 37. 42
Bohemicum bellum 56.
Bohemia a rege Mathia Hunga: afflicta 335
Boleſlaus Troidẽni filius a Ruthenis intoxicatus. 225
Boleſ. pudicus cũ matre capt⁹. 126
Boleſlaus Criſpus 89
Boleſlaus filius Wratiſlai 22
Boleſlaus Chrabri in regem coronatus. 27
Boleſlaus audax coronatus 42
Boleſlaus Belam regno reſtituit 43
Boleſlai victoria in Germanis & bohemis 43.
Boleſlai liberalitas & munificentia 43
Boleſlai tyrannis & reliquæ victorię 46
Boleſlaus Krzywouſty natus. 54. 64
Boleſlaus caluus 136
Boriſtenes fluuius 3
Borzywoy filius Wladiſlai 70
Brachium ſancti Adalberti 27
Brandenburgenſis terre vaſtatio 156
Brãdẽburgeñ Marchio a Gedano repulſ⁹. 202
Brandenburgeñ cõmẽdator in Lithuanos. 216
Brzemia caſtrum conditum 12
Brzeſcze tranſlatum 213.
Brzetiſlaus filius Vdalrici bohemi 35
Bruno epus Olomunceñ Rathiboriam expugnat. 157
Brunſberk cruciferorũ ciuitas 162.

C

Cadan princeps Tartarorum. 135
Caffa ciuitas a Mahumeto capta 340
Calamus aromaticus in Polonia. 5
Canoniſatio. ſ. Staniſlai Aſſiſij 159
Canoniſatio ſanctę Heduigis 167
Captiuitas Borzywoy 71
Captiuitas Mſciſlai, Roſciſlai ducum 115
Cardinalis in Poloniam legatus decimas impoſuit. 106
Carpi Ruſſię populi 18
Caſtellania Palatinatui prefecta 74
Caſſubitę populus. 3
Caſtellania Louiceñ vaſtata 153

Caſtrū Marieburgk a Kazimiro adeptū. 316
Caſtrum Zarthauicza captum 139
Caſtrum Putterburgk erectum. 140
Caſtrum Copanicza erectum 143
Caſtrum Criſtburgk edificatum. eodem
Caſtra Santhok, Drdzen demolita 153
Caſtrum Sulencz edificatum 154.
Caſtrum Karſzowin erectum. 165
Caſtrum Czechanow exuſtum 169
Caſtrum Mariemburgk erectum 179
Caſtrū Mingede Lithuaniç expugnatum. 190.
Caſtrum Kymel interceptum 195
Caſtrum Croczonow erectum 197
Caſtrum Dobrzyneñ captum. 208
Caſtra Nackel & Wiſſegrad exuſta 209
Caſtrum Raczanſz confractum. eodem
Caſtrum Gnyewkouienſe exuſtum eodem.
Caſtrum Koſzczan captum 213
Caſtrum Garthin depredatum 214
Caſtra Fridburgk, Beyer erecta eodem.
Caſtra Ingedin & Piſtin expugnata 218.
Caſtrum Mielycz obſeſſum 234.
Caſtrum Lublin impugnatum. 235
Caſtrum Lobzow erectum 240.
Caſtrum Kowno expugnatum 243.244
Caſtrum Angerborgk expugnatum. 245
Caſtrum Gottiſwerder erectum 247
Caſtra Bartemburk & Denrin erecta 260
Caſtrum Drohiczin interceptum 267
Caſtrum Trokij obſeſſum 268
Caſtra Neuwerder, Ritterwerder, Metrem burgk 273
Caſtrum Mariemburgk vallatum 281.
Caſtrum Golubiecz inuaſum 298
Caſtrum Smiderow obſeſſum. 302
Caſtrum Barwald demolitum 324.
Caſtrum Smolenſko obſeſſum. 360
Centum ſexaginta Hungari cœſi 252
Cirillus Slauorū apoſtolus cū Methudio. 16
Clades fratrum cruciferorum 172
Clades Boleſlai in Pruſſia 93
Clades Pomeranorum. 36.55.72.73.75.
Clades Slauorum a Karolo magno 20
Clades Ruthenorum. 28.29.44.58.81.100.
Clades Pruthenorum. 29.43.55.75.212.219
Clades Polonorum. 36.119.132
Clades Polowczorum. 51.61.83.115.120.
Clades Hungarorum 63.119
Clades Dauid Ruſſię ducis eodem
Clades Iaczwingorum, & qui ſint. 84.145
Clades Lithuanorum. 176.189.198.156
Clades Polonorū a Valachis. 228.229
Clades Thartarorum 306.339
Clauus domini 27. 298
Clauſtrum monialium in Poſnania 180
Cleri Wratiſlanienſis expulſio. 181
Collegij artiſtarum Gracco: conflagratio. 347
Colomanus rex Gallacię. 118. pulſio eius. 119
Colomannus rex Hungariæ 63
Colberk Pomeranię ciuitas expugnata. 65
168. 41. 30. Cometes. 170. 198. 217. 289. 290. 308. 322. 325. 336. 346 371.
Concordia fratrum Henrici & Conradi 149
Concors bellum in Moſkum. 357
Cōflagratio Graccouię. 77.214.319.340.347.
Cōradus Slauis & Hūgaris bellū intulit. 20
Conradus Romanorum rex terram ſanctam petit 90
Conradus Mazouiæ dux belligerat 124
Cōſiliū in necem Swatopolconis. 64. Sbignei. 74
Conſtantinus imperator 19
Conſtantia principum Polonorum 141.
Conſtantinopolis a Venetis & Francis capta 113 a Mahumeto vero 329.
Conſumatio monaſterij Mogila 239
Controuerſia Prælatorum ſpiritualium & ſęcularium 368
Conuentus concordię in Cuyauia 201
Conuentus Lublinenſis 363
Conuentus in Brzeſcze ſup Pomerania. 204
Conuentus in Radomſzke 254.
Conuentus in Luczko 287
Cōuentus Poloniæ & Bohemię regum 319
Conuentus regū & principū in Leutſcha. 348.
Coronatio Ladiſlai regis Hungarię 329.
Coronatio Ioannis Alberti 347
Coronatio filij Elizabeth hunga: infātuli. 302
Coro: Kazimiri ducis Lith: in regē polo: 311
Coronatio Alberti re: hung: in Bohemia. 301
Coronatio Wladiſlai filij Iagellonis. 300
Coronatio Sigiſmundi imperatoris. 300
Coro: Lodouici filij Karoli Hunga: regis 236
Coronatio a Wladiſ: Loktek prorogata. 192
Coronatio eiuſdem cum Hedwigi cōſorte. 206
Coronatio Kazimiri ſecundi 223
Coronę regni Polonię ablatę 37
Coronatio Alexandri in regē Polonię 360
Coronatio Maximiliani Romanorū regis. 346
Crebra incendia Polonię 337
Criſtini Ploceñ palatini miſer interitus 116
Criſtophorus Szaffraniecz. 345
Chronica Vincencij Epiſcopi Graccouieñ 118
Chronica Ioannis Dlugoſz 343
Cruce ſignati Iudeos inuadunt 352
Cruce ſignati contra Boleſlaum ſeuum 151
Cruciferorum victoria. 198.234.238.239 242.243.247.
Cruciferi coronationē Wladiſlai Loktek impediunt 206
Crudelitas Thartarorum in Hungaria 134
Crupa Slauoniæ fluuius 1
Cuprum in Polonia. 4
Czarnkow oppidi expugnatio. 66
Czech Bohemorum princeps. 1
Czech bohemiā & Morauiam impetrat 2

D

Dalemburgk erigitur 12.
Dalmacia & Croacia Hungaris adiecta 59
Damarathi capitanei & nobilium ſeditio 266
Dambrowka filia ducis Bohemię 21.22.
Daniel Ruſſię rex coronatus 142
Dauid Thurca Cōſtātinopolim petit. 328
Dauid ducis Ruſſiæ bellum 62
Decapitatio conſulum Graccouienſium. 318
Decreta Kazimiri iuſti 100
Decretum Wladiſlai contra Valachos 287
Defectio primatum Lancicię & Cuyauię. 154
Defectio Romani ducis & expeditio in Ruthenos. 109
Defectio prouinciarū a Polonis. 36
Defectio Vincencij palatini a rege 210
Defectio Ruthenorum, Pruthenorum &

Pomeranorum a Polonis 54.80
Defectio Pruthenorum a fide Chriſti 92
Defectio polonorũ a Boleſlao caluo 136
Defectio Ianuſſij palatini & Criſtini Caſtellani Sandomirienſis 176
Delectus principũ polonię ꝑ monarcha. 107.
Deliberatio de reaſſumẽdo Wladiſ. Lok. 192
Denarij ſancti Petri inſtitutio 39.
Depr̄datio poloniæ per Lithuanos 214.
Deſtructio monaſterij Oliua 143
Detrimentum Vilneñ 358.
Diluuium Iſtulę 355
Diſſenſio Henrici cum barba & Conradi Mazouię. 123
Diſſenſio Polonorum & Hungarorum. 104
Diſſenſio diuidendę Pomeranię 155
Diſſenſio polonorũ regię electionis. 200
Diſſenſio pro epiſcopatu Graccouieñ. 317
Diuiſio regni in Boleſlai filios 82
Diuiſio terrarum maioris polonię: 142
Diuiſio territorij Valachię 301
Doctores & magiſtri Graccouiā accerſiti 276
Dolus Sbignei. 68
Dolus Petri Wloſczouicz 80
Dolus Conradi Mazouię ducis 137
Dolus Vincencij tranſfugæ 212
Dolus Mathię regis in Kazimirum 321
Donata quę ſint fratribus Cruciferis 125
Drahomicia Venceſlai & Boleſlai geminorũ mater 22
Drzewianie populi 3.
Drewlianorum clades 17
Duces Crzimeouieñ regionẽ Camienecen vaſtant 123
Duces Polowczonũ occiſi 61
Duces Ruſſię Borzyſch, Zaſlaus occiſi 52
Ducum Sleſię homagia 335
Duo gladij regi Polonię miſſi 279
Duo Cometes inſignes 322
Duplex Pomeranorum clades & defectio. 55
Duplex Vitowdi expeditio in Thartaros. 274
Dux Bohemię excæcatus 28
Dux Oppolieñ heroum mediator. 255
Dux Auſtriæ competitor Iagellonis 269
Dux Vitowdus reuocatus. 272

E

Eccleſia. ſ. Aegidij Graccouiæ erecta 54
Eccle: ad. ſ. Ioannẽ ꝑ Petrū de Skrzin 86
Eccleſia ad ſanctum Andream. 86
Eccleſia in Zwierzyniecz eodem
Eccleſia ad Saluatorem eodem
Eccleſia ad ſanctum Laurentium eodem
Eccleſia in Kelczo oppido extructa 95
Eccleſia ſancti Floriani in Cleparz 102
Eccleſia. ſ. trinitatis parrochiarũ mater. 121
Eccleſia ſanctę Marię in circulo. eodem
Eccleſia. ſ. Marci Graccouię fundata 163
Eccleſia. ſ. Marię Magdalenę Poſnaniæ 167
Eccleſia. ſ. Crucis Wratiſlauię fundata 184
Eccle: corpis Chriſti Kazimiriæ fundata 238.
Eccleſia ſanctæ Katharinę ibidem. 239
Eccleſia in Leopoli fit metropolis 242
Eccleſia in Vnyeiow fundata 245
Eccleſia Bregeñ fit collegiata. 247
Ecclaſia. ſ. crucis in Cleparz fundata 291
Eccle: Collegiata in Tarnow fundata 293
Eccleſia Collegiata in Warſzouiā 294
Eccleſiarum clenodia direpta 316
Eclipſes notabiles ſolis. 94. 106. 215. 297. 346
Egidius Cardinalis a ſummo Pontifice legatus 23.
Egritudo Kazimiri ſecundi 231
Electio duodecim Palatinorum. 6
Electio conſulum Graccouienſium Palatino data poteſtas. 205
Electio regis Bohemię 301
Electio Alexandri in regem Polonię. 359
Electores imperij bohemiam ingreſſi 298
Elizabeth filia Wladiſlai Loktek 218
Elizabeth regina Hungarię 251
Elizabeth virgo connubio poſtulata. 363
Elwigus Goltbach Pruſſię magiſter 198
Emporium ſeu pannicidium erectum 232
Epiſcopatus Wladiſlauieñ emerſio 22
Epiſcopatus Wratiſlauienſis origo 23
Epiſcopatus Plocenſis 23
Epiſcopatus Poſnanienſis eodem.
Epiſcopatus Culmenſis eodem
Epiſcopatus Camenenſis eodem
Epiſcopatus Lubucenſis eodem
Epiſcopatus Wratiſlauieñ prouiſio. 236
Epiſcopatus in Miedniky fundatio 284
Epitaphium Simonis de Lipnicza 345
Equalitas caſus Polonorũ & Hiſpanorũ 46
Erectio triũ caſtrorū a Boleſ: Kaliſſieñ 154
Erectio vninerſitatis Graccouienſis 276
Erectio monaſterij in Stradomia. 314
Erectio eccle. ſ. Petri & Pauli apoſtolorũ. 357
Eſtas calida 221
Eufemia vxor Wladiſlai ducis Oppolieñ. 160
Excõicatio Hẽrici Wratiſ. cũ complicibꝰ. 181.
Excommunicatio Wladiſlai 87
Excommunicatio Boleſlai. 48
Exitus Alexandri in Lithuaniam 359
Ex monacho rex factus 40
Expeditio Hẽrici cũ barba contra Ottonẽ. 125
Expeditio in Ruſſiam 109
Expeditio in Pomeranos duplex 65. 67
Expeditio Henrici quarti in poloniā 68
Expeditio Boleſlai in Pruſſiam 92
Expeditio Kazimiri in Pruſſiam 105
Expeditio pro canoniſatione. b. Heduigis. 166
Expeditio Leſtkonis in Mazouiam 177
Expeditio Kazimiri ſecundi in Ruſſiā 225.
Expeditio Wladiſlai in Thurcas 304. 305.
Expeditio in Walachiam 349
Expulſio Switrigal 289
Extructiones ciuitatum, caſtrorum, templorũ hoſpitalium &c. per Kazimirū ſecundũ. 232

F

Fabulę confutatio ſuꝑ Alexandro magno. 10
Facinus peſſimum 86
Facinus Grecorũ & Thurcarũ in Conradũ. 90
Factiones electionis regis polonię 359
Falſa laus Mathiæ regis Hungarię 341
Fames valida 41. 122. 179. 205 215. 229.
Familia Gelytarũ ab euentu rei orta 213
Faſcinatio Thartarici vexilferi. 133
Ferale alias teritrophium erectum 232

Feſtiuitas corpis xp̄i ab Vrbano inſtitutã 168
Ficta victoria Mathię regis hungarię 321.
Fidũ reſponſum procerum polonorum 312
Fides Glogouienſiũ in principem. 69
Fides ciuiũ Graccouieñ in Leſtkonẽ nigrũ 177
Filia Gedimini Lithuanorum principis 207
Filĳ Struſz bello extincti 371
Filĳ ducis Henrici quinti Wratiſlauieñ 217
Filius Mieſkonis ſenis Boleſlaus cœſus 108
Filius Swatopolci Auſtriam ductus 140. 182
Fœdus Hẽrici & Thomę epiſcopi Wratiſ
Fœdus cum Valacho 350
Fœdus cum Hungaris. 350
Fœdus Mathię hun: & Wladiſ: bohe: regũ. 342
Fraternę inſidiæ 265
Fraterna conſpiratio ducũ Sweidniceñ 185
Frater ſancti Venceſlai 22
Fratres ſancti Polonię ſex 33
Fratrũ. ſ. Marię expeditio in Prutheños pri-
Fratres mĩores Gracco: inducti. 129 (ma. 125
Fratres Theutonicorũ ex bohemia pulſi. 292
Fratrum concordia 273
Fraus Ruthenorum 144
Fraus promiſſionis ducis Kazimiri. 152
Freneſis Wladiſlai filĳ Henrici Wratiſ: 217
Friderici Barbaruſſę poſtulatio 91 ·expeditio
eius in Poloniam eodem (niæ. 91.
Friderici impatoris affinitas cũ ducibus Polo
Fridericus Kazimiri filius Cardinalis ꝓnunci-
Fridericus ep̃us Graccouieñ 346 (atus 354
Fuga Ioannis de Huniad 307
Fuga hungarorum & Thurcarum 306
Fuga Wladiſlai Loktek in hungariam 194
Fuga Leſtkonis nigri in hungariam 177
Fuga Boleſlai interfectoſis ·ſ. Staniſlai in hun-
Fuga Swatopolconis. 60 (gariam. 50.
Fuga Dauid ducis Ruſſię in Poloniam 63
Fuga Wladiſlai in Almãniam. 88
Fuga Ioãnis regis Bohemię a Poſnania 213.
Fulconis Gnezneñ archiepiſ: interdictũ. 151.
Fulminis templum & ſimulachrum 25
Fulminis ictus in eccleſia. ſ. Franciſci 341
Fundatio pſalterĳ in arce 292
Fundatio Carthuſianorum in Lignicz 298
Fundatio fratrum in Rupella 336
Fundatio vniuerſitatis in Kazimiria 242
Fundatio eccleſiæ Vilneñ & ep̃atus 271
Furor Cõradi in Prandothã epiſ: Gracco: 138

G

Gades Boleſlai 29.
Gagates in polonia 5
Galli victi. 7
Gedanum obſeſſum 155. dolo captũ. 202
Gedeon Graccouienſis Pontifex 99
Gediminus Lithuanię dux occiſus. 214
Gedimini proles & bonorum diuiſio. 264
Geminum malum in Boleſlaum 68
Generoſus Kazimiri interitus 200.
Genſericus Affricam vaſtauit 19
Georgĳ Ruſſię ducis obitus 98
Georgius de Poſdziebrad huſſitarũ p̃ſes. 310
Giberith Gottorum rex 19
Gilimer Vandalorum rex. 20
Gilow caſtrum erectum 12
Glogouia obſeſſa 68
Glogouia obſidione ſoluta. 70
Gnezna prima ciuitas Polonię 2 & metro-
polis prima 22
Gneznenſis Præpoſitus captus 262
Gneznenſis primas Nicolaus archiepiſ: 297
Gnieuomirus captus & occiſus 68
Gracianus imperator 19.
Graccouia a Thartaris capta 132
Graccouia metropolis poloniæ 4. 22
Graccouię origo 7
Graccouieñ a duce Oppolieñ ſpoliati 310
Gracci electio 7
Gracci proles 7
Graccus 400 annis ante Chriſti natiuitatem. 7
Gracci interitus a fratre 8
Grande bellum Leſtkoni nigro indictũ 176
Grande ſacrilegium 211
Grandis conflictus Pruthено: & Polo. 280.
Grando notabilis 368
Gręcia a Swantoſlao ſpoliatã. 24
Gręcia a Wlodimiro turbata 25
Graſſatores Polonię 327
Griffina in coniugio virgo 171.
Griffina ducatus ſuos alteri committit 187
Grzymiſlawa mater Boleſl. pudici morit. 164
Gundericus Vandalorum Pręſes 19.
Guntamundus Vandalorum rex. 20

H

Habdangk famlię faceta origo. 69
Halicz occupatur. 103
Halicia capta 119
Heduigis Elizabeth reginę filia 256
Heduigis beatę mors 140. Canoniſatio. 167
Helena vxor Boleſlai Kaliſſienſis 156
Henricus ſecundus Windos vicit 20
Henricus tercius Vindelicos pręſſit eodem
Henricus imperator hungarię inuaſor. 67
Henricus dux Sandomirieñ Hieruſalem pe
Henricus Ketlicz vinctus· 105 (tir. 91
Henricus pius beatę Heduigis filius 130. 135
Henricus dux Wratiſ: a fratre Cõra: capt⁹. 149
Henricus quartus alias ꝓbus captus 172. 184
Hẽricus qntus Wratiſ: dux ĩ balneo capt⁹. 186
Henrici poloniæ & Glogouię ducis mors. 203.
Henricus de Pleczko magiſter Pruſſię. 214
Henricus Zeganenſis dux mortuus 215
Henricus de Treuir Pruſſię magiſter 216
Henricus Duſemer Pruſſię magiſter 237
Henricus de Plawen magiſter Pruſſiæ. 335
Hermanni virtus 53.
Hieruſalem a Soldano capta. 94
Hildericus Vandalorum rex 20
Hipanis fluuius 3
Hleb dux Reſzanenſis occiſus 107
Homagium Pruthenorum perpetuum 105
Homagium Semouiti Mazouię ducis 240
Homagium Valachorum. 296
Homagium ducum Mazouię 299
Homagium helię Valachieñ 301
Homagium Pruthenorum. 315
Homagia plura Kazimiro pręſtitã. 342
Honoricus Vandalorum pręſes 19
Honorifica Kazimiri exceptio 39
Hoſpitale infirmorum in Kaliſz 180
Hoſpitale ſanctiſpiritus prius in Prand
nik 112

Hoſpitale in Poſnania 95
Hoſpitalitas polonorum 180.
Hoſpites poloniæ celebrium nuptiarum 229.
Hoſpites coronationis Sophię reginę 286
Hoſtes aſtucia victi 9
Hungari a Mſciſlao victi 96.
Hungarorum vltio ex Wlodimirkone 96
Huſzacaſſen imperator thartarorum 336

I

Iactura eccleſię Gneznen̄ 196
Iaczko metquartus relligione ingreſſus 121
Mors eius 163
Iaczwingi populi 40
Iactura polonorum ex igne 55
Iagello magnus dux Lithuaniæ captus 265
Iaropolcus Ruſſię dux. 25. 84. mors 89
Ingreſſus Iagellonis in poloniam 270
Ianczarus populus 305
Ianuſſius dux Gliuicenſis captus 339
Iaſzko Kmitha Capitaneus Siradienſis 256
Iaroſlaus Ruſſię dux. 28. 41. Mors 77
Iaroſlai principatus diuiſio 42
Iaroſlaus in Ruſſiam reductus 76
Iaroſlai de Skotniky mors 159.
Idola polonię confracta 22
Idola Lithuanorum deleta 271
Idolatria Samagittarum. 283
Ignis Graccouię. 214. 319. 77. 330. 340. 348
Ignis numen Samagittarum 283
Ignominia Canonico Graccouien̄ illata 317
Ihor dux Ruſſię filius Rurkonis 17
Ihor captiuitas 96. 114
Ilkuſz & Slawkow ſpoliata 316
Imbrifera tempora poloniæ 161
Immutatio inſtitutionis denarij .ſ. Petri 218
Imperatori thartarorū legatus a papa 142
Impetratio iuriſpatronatus 367.
Inabilitatio Girzik cum prole 333
Incendium Graccouię 214
Indignatio ex ioco 86
Indulgentię Sandomiriæ datę 144.
Infortunium Boleſlai Calui 148
Ingreſſus Iagellonis in poloniam 270
Innouatio monaſterij Czanſtochouien̄ 292
Inopinus thartarorum aduentus 356
Inſignis uaſtatio minoris poloniæ 266
Inſignis conflictus Prutheno: & polonorum. 212
Inſignia coronationis Graccouiā relata 282
Inſtantia bellica Kaliſſienſis ducis 152
Inſcriptiões pro terris Lithuanię & polo 312.
Intenſio brumę, peſtis, & cariſtię 309
Interdictum per Opizonē. 149. Aliud 330
Interdictum polonię ſublatum 53
Interdictū ob captiuitatē ducis Oppolien̄. 196
Interitus Sbignei 74
Interitus Vladiſlai 92
Interitus Henrici ducis Sandomirienſis 93
Interitus Iſaſlai 97
Interitus Kazimiri 105
Interitus Romani Ruſſię ducis 110
Inteſtinum bellum Mieſzkonis ſecundi 101
Intoxicatio Cōradi ducis Glogouienſis 197
Introductio fratrū in monaſteriū Lubeus. 94
Inuentio theſauri in artiſtarum collegio 355
Inunctus Girzik & Ioāna vxor in reg: Bo: 331
Ioānes Querin archiepiſ: Rigen̄ captus. 198
Ioānes Muſcata epus Graccouien̄ captus. 205
Ioannis Bohemiæ regis inſcriptio 209
Ioānes Grotkonis epus Gracco: legatus 224
Ioannes cœcus Bohemię rex 226
Ioannes Lodza epiſco: Poſnanię: mortuꝰ. 237
Ioannes rex bohemię mortuus 238
Ioannes epiſco: Poſnanien̄ mortuus. 257
Ioan: Thurzo coadiutor Wratiſ factus. 358
Ioannes Radlicza epiſcopus Graccouien̄. 262.
Ioānis Huſz cōbuſtio cū ſuo diſcipu. 284. 297
Ioannes Iſkra capitaneus creatus 303. 328
Ioannes Capiſtranus Gracco: venit 314. 330.
Ioānis Alberti de thartaris victoria 324
Ioannes dux Oſwanczimien̄ victus 329
Ioannes Laſcz eodem
Ioannes Albertus rex electus 347
Ioānes Laſzky Secretarius creatus 361
Ioan: Thurzo epiſco: Wratiſ: conſecratus 371
Iſaac ab Huſzacaſſen legatus 340
Iſaſlaus Ruſſię dux 62. captus 96
Iſaſlaus Dauidouicz dux Kiouienſis. 98
Iſidorus archiepiſcopus Kiouienſis 309
Iſtula Viſla fluuius polonię 3
Iubileus cum peſte 382
Iubileus Romę inſignis 339. 357.
Iudęi Graccouia pulſi 349
Iudith Wladiſlao nupta 53
Iulianus de Cęſarinis Cardinalis 303
Iura & ſanctiones Kazimiri ſecundi 226
Iuridica actio 99
Iuriſpatronatus permutatio 365
Iuſta ſceleris vindicta 95
Ius germanicum Graccouię inſtitutum 228
Iuſpatronatus vniuerſitatis Graccouien̄. 356
Iuſticia Kazimiri iuſti 100
Iwan Czartorzyczky 309.
Iwo de Konſke cancella: epus Graccouię. 121.

K

Karolus Pruſſię magiſter 220.
Karolus rex Hungarię mortuus 236
Kazimirię exuſtio 368
Kazimirus Mieczlai filius. 36
Kazimirus Pariſius miſſus 37
Kazimirus in Cluniaco monachus. 37
Kazimirus primus coronatus 40
Kazimirus e relligione egreſſus 39
Kazimiri ducis Sādomirien̄ ſurrogatio 93
Kazimirus iuſtus 99
Kazimiri exercitus meticuloſitas. 152
Kazimirus ſecundus Vladiſlai filius. 222
Kazimirus Stetinen̄ iactu lapidis leſus 251
Kazi: dux Lithuanię in regē polo: electus. 311.
Kazimiri regis polo: ſtatura & geſta 326
Keyſtuth Lithuanię dux 227.
Keyſtuth bis captus. 243. iterum 266
Keyſtuth caſtrum Wladimirien̄ obſidet. 248
Keyſtuth cum filio Pruſſiam vaſtat 259
Kyg Ruſſię dux 6
Kilia alias Lykoſtomos oppidū captum 333

Kymel caſtrum captum 195
Kinga vxor Boleſlai pudici 137
Kinga & Helena mundo abrenunciant 147
Kiow a Boleſlao expugnatū 28.46
Kyow a Georgio duce Ruſſię capta 96
Konigſbergk ciuitas Cruciferorū erecta.162
Korew Ruſſię dux 6
Korigal dux frater Vladiſlai occiſus 272
Kunegundis miraculis claret 189.
Kunegundis pietas 130.178

L

Lacus pipini 125
Ladiſlai regis Hungarię obitus 59
Ladiſ: rex Hungarię a Cumanis occiſus 189
Ladiſlaus infans Auſtriam ductus 302.
Lancea ſancti Mauricij 27.
Largitas Alexandri 370
Laus Vitowdi 288
Laus Boleſlai Chrabri 30
Laus Henrici cū barba.127 mors ibidem
Lazari miſer interitus 62
Lech primus polonorum princeps 1.5
Legatio a rege perſarū ad Kazimirum 338
Legatio a rege Cipri 299
Legatio ĩpatoris græcorū & patriarchę.296
Legati Venetorum item Thurcarum 348
Legatus a latere poloniam venit 113.
Legati po canoniſatione.ſ. Staniſlai.157.
Legati pro Kazimiro monacho 38
Legati Romā duplices a Kazimiro iuſto 101
Legati a Benedicto pontifice poloniam 224.
Legatus papę ad Kazimirum polo: 322
Legatus ſummi pontificis Caſpar Epiſcopus Callienſis 351
Legio Domiciani a Ruſſitis victa 18
Leſko primus 9.10
Leſko ſecundus ioco regnum adeptus 11
Leſko tercius 11
Leſkonis tercij viginti filij naturales 11
Leſko quartus 16
Leſko Albus 107
Leſko niger 174
Liberalitas Boleſlai 75
Liberalitas Kazimiri ſecundi. 29
Libertas polonorum ab imperatore 27
Libertas theutonum a Leſkone data 177
Limburg caſtrum erectum 12
Lithuani a Ruthenis cœſi 123
Lithuani Poloniam vaſtant 190
Lithuanorum diſtrictus duo capti 190
Lithuanorum excurſio in Dobrzin 220
Lithuanorum ingreſſus in Mazouiam 235.
Lithuania vnde dicta 271
Lithuani fidem ſuſcipiunt eodem
Locuſtarum copia Ruſſię 61
Locus coronationis regum Poloniæ 206
Locuſtarum copia Polonię 233
Locuſtarum prodigium. 340
Loquela prȩter cōmunem curſum 86
Lotharius rex Romanorū in Bambergk 79
Lubek condita 12
Lubeus caſtri expugnatio 68.123.
Luczko caſtrum obſeſſum 96
Luderus de Brunſweigk Pruſſię magiſter 211.
Ludolfus Konig Pruſſię magiſter 236
Ludomilla.ſ. Wenceſlai nutrix & auia 22
Ludomillę interitus eodem.
Lodouicus Hungarię in Polonię regem deſignatus 224.248
Lukerdis cōiūx Przemiſlai ducis maioris polonię 180
Lutherus Pruſſię magiſter 222.

M

Maczko Borkouicz fame extinctus 241
Magiſtri Pruſ: conditiōnes Wladiſ: oblatę.204
Magna ſanguinis effuſio 144
Magna fides militis in principem 118
Magnificentia Boleſlai 26.
Mahumeti vulneratio & profligatiō 336
Mahumeti conflictus cōtra Huſzacaſſen 337
Manſionaria Gneznenſis inſtituta 298
Manſionarij in Sweidnicz inſtituti. 366
Manifeſtatio Sbignei in bello. 68
Marchia a Lithuanis graſſata 208
Marchionatus Brandenburgeñ emerſio 36
Marchio Morauię Boleſlaus occiſus. 134
Maria regina Hungarię mortua 292
Maria Lodouici filia 257
Marianus Suffraganeꝰ Gracco: mortuus.366
Marcomanni 18
Marſalcus Pruſſię Lithuanię vaſtator 219.
Martyriū.ſ. Adalberti & corpis redēptio.32
Martyrium diui Staniſlai 49
Maſlaus tyrannus victus 40
Maxima clades theutonum & polo. a thartaris 133.
Maxima clades inteſtina.108.
Mazouia a Maſlao dicta.40. vaſtata.122
Mazouię clades 153
Meydburgk conditum 12
Meinhardus & Ptaczko Bohe: guberna: 310
Mendolphus rex Lithuanorum alias Mendog.153.161.165
Michael Kochmeiſter Pruſſię magiſter 296
Michalko dux Hallicienſis 120
Myckelburgk caſtrum conditum. 12
Miechow oppidum exuſtum. 371
Migratio Venceſ: regis polonię in Bohe: 194
Milites ordinis Cruciferorum victi. 219
Minæ Graccouienſium in Eliſabeth 256
Miraculoſum certamen in nubibus 170
Miraculoſa vinctorum liberatio 137
Miracula mortem.ſ. Staniſ. concomitātia.49.
Miraculum.ſ. Staniſlai in canoniſatione.158
Miraculum in Crucifero factum 178
Miraculum in ligno crucis 248
Miſer interitus Leſkonis Albi 117.
Miſer Boleſ: interfectoris.ſ. Staniſ: interitus.50
Modigiſilus Vandalorum rex 19
Modon inſula 352
Monaſterium in Trebnicz fundatum.114
Monaſterium in Caluo monte fundatum.30
Monaſ. in Szczechow funda: 30. dotatū.82.
Monaſterium Brunuilceñ fundatum 37
Monaſterium Thinicenſe fundatur 41
Monaſterium.ſ. Kiliani fundatum 37
Monaſterium in Mogila. 44
Monaſterium Lubeus extructum 41.
Monaſterium in Strzelno fundatur 77

Monaſterium .ſ. Vincencij wratiſ. eodem
Monaſterium Andrzeouien̄. 88
Monaſterium Landa fundatur. 89
Monaſterium in Miechow fundatur. 94
Monaſterium in Szuleyow fundatur. 106
Monaſterium in Oliua 106. deſtructio 143.
Mona: in in Wanchoczko fundatum. 106
Mona: in Ploczko, Vitow, Buſzko eodem.
Monaſterium in Coprziwnicza. 106
Monaſterium ſancti Iacobi Sandomirię. 113
Monaſterium in Coſczol ante kaliſſ. 120
Monaſterium in zcarnouanſz erectum. 121
Monaſterium Olobokdioceſis Gneznen̄. 121
Monaſte in kaczycze Mogilam tranſlatū. 122
Monaſtē in Henrichow fundatum. eodem
Mo. Oliua a barbaris prutenis vaſtatū. 122.
Monaſt: ordi: prędicatorꝝ in Gedano fun: 123
Monaſteriū in Srodka fundatum. 128
Monaſteriū in Sczyrzycz erectum. 128
Monaſterium in Goſczykow. 128
Monaſterium in Ploczko. 129
Monaſterium in Halicz. 129
Monaſterium in Thorun. 135
Monaſterium in Vratiſ. ſ. Iacobi. 135
Monaſterium in Zauichoſt. 164
Monaſt. ſ. Clarę Gneznę fund: 164
Monaſterium in Tſchow 188
Monaſterium in Blonye 190
Monaſt in Brega 233 In Rathibor eodem.
Monaſterium in Caliſſ 235
Monaſt Czanſtochouię funda: 263.
Mo: Carthuſianorꝝ dioce: Vladiſlauien̄ 261
Monaſteriū in arena extra Gracco: 275 292
Monaſt: in noua Sandecz funda: 278
Monaſt ante Teſſin fundatum 341.
Monſtri productio 355
Montana Thatri culta. 367
Morauia a polonis victa 28
Morauia vehementer afflicta 56.
Mores & ſtatura Alexandri regis 364.
Morimundus minor qui dicatur 89
Mors Dambrowczę 23
Mors Olhe 25
Mors Iaropolci 52
Mors Boleſlai Chrabri 30
Mors Vladimiri Ruſſię ducis 34
Mors Suantopelci 35
Mors Mieczlai 36.
Mors Maſlai Mazouitæ 41
Mors kazimiri primi 41
Mors Iudithę vxoris Vladiſlai 54
Mors Vladiſlai 58
Mors Vaſilkonis Ruſſię ducis. 62
Mors Dauid Ruſſię ducis 64
Mors Suatopelconis 69
Mors Boleſlai cum laudibus 82
Mors Mieczlai ſenis 112
Mors Boleſlai alti 113
Mors Colomanni ducis Halicien̄ 120.
Mors Henrici cum barba. 127
Mors Iwonis epiſcopi Graccouien̄ 127.
M: kazimiri ducis Oppo: & Rathtiborię: 129
M. Boleſ. pudici & vnde pudicus dictus 147
Mors Boleſ. Caliſſien̄ ducis 156
Mors Przemiſlai Poſnanienſis 163
Mors Iaczkonis fratris prędicatorum 163
Mors Danielis Ruſſiæ regis 168
Mors Prandothę epiſcopi Graccouien̄ 168.
Mors Boleſlai Calui 173
Mors Leſtkonis nigri 178
Mors Henrici quarti alias probi 185
M. Griffine vxoris Leſtkonis nigri 187
M: kunegundis Belę regis filiæ. 189
Mors kazimiri Lancicien̄ virilis 190
Mors Przemiſlai ducis Rathiborien̄ 195
Mors Boleſlai Sweidnicenſis 198
Mors Conradi Steinauien̄ 199.
Mors Vladiſlai Loktek 214
M. Boleſ. Mazouię ducis Semouiti filij 216
M. Vincencij palatini poſnanienſis 222
Mors kazimiri ſecundi 232
Mors Nankeri epiſcopi Vratiſlauienſis 236.
Mors Theodrici de Aldēburg ma. Pruſſ 236
Mors Lodouici regis hunga: & polo. 253
Mors Przeczſlai epiſcopi Vratiſlauiēſis 258.
Mors Karoli Romanorum imperatoris 260.
Mors Floriani Epiſcopi Graccouienſis 261
Mors keyſtuth Lithuanorum ducis 266
Mors Skirgellonis ducis Lithuanorum 273
Mors Eliſabeth reginę polonię 285
Mors Iagellonis alias Vladiſlai 290.
Mors Petri Viſh Epiſcopi poſnanien̄. 296
Mors Sigiſmundi imperatoris 301
Mors Alberti Romanorꝝ & hunga: regis 302
Mors Georgij regis Bohemię 320
Mors Mathię regis Hungarię 325
Mors kazimiri regis poloniæ 326
Mors Sbignei Cardinalis Epiſcopi Grac: 329
Mors Ioānis de Huniad & Capiſtrani 330
Mors Ladiſlai hungarię & bohe. regis 331
Mors Sophię reginæ polonię 332
M. Lodouici de Erlichauſen pruſſię magi. 334
Mors Stiborij Epiſcopi Plocenſis 336
Mors Alberti regis polonię 352.
Mors Friderici imperatoris Romanorum: 353
Mors Ianuſſij Mazouiæ ducis 355.
Mors Callimachi poetę Florentini 355
Mors Ioannis Tiffen magiſtri pruſſiæ 356.
Mors Nicolai ducis Oppolienſis. 356.
Mors Ioannis welſſ eodem
M. Alexandri regis polonię Vilnę 364
Mors Friderici Cardinalis 366.
Mors Creſlai Lubelczik Epiſcopi Vladiſ. 366
Mors Conradi ducis Mazouię 367
Mors Eliſabeth reginę polonię 368
Mors Iwan Vaſilouicz ducis Moſkouię 370
Mors Annę reginę Hungarię 371
Mors Nicolai & Ioannis ducis Rathibo 371
Mors Ioannis de kanthi theolo. doctoris. 337
Mors Przemiſlai ducis Teſſinenſis 342
M. Ioannis Dlugoſſ Canonici Graccoui: 343.
Mors Mahumeti imperatoris Thurcarū. 344
Mors Mathię regis Hungariæ 346
Morſus in ſpirituales 363
Motus terrę inſignis 310
Mſciſlai ducis kiouienſis mors 85
Mſciſlaus dux wladimirienſis 98
Mulieris Agaſię vxoris Cōra: crudelitas. 130

Woj. i Miejska Biblioteka Publiczna w Bydgoszczy

Mulieris periculoſum conſilium.85
Munitiones Cōradi Mazouiæ expugnatę 126
Mures ex cadaueribus nati.13
Myechow oppidum exuſtum.95.
Mieczlaus monarcha relligionis auctor.22
Myeczlaus monarcha quintus.98.
Mieſko primus fidem Chriſti ſuſcepit,21.22.
Mieſko ſecūdus filius Boleſ:Chrabri rex,35.
Mieſko ſenex reſtitutionē petit & potitus:102.
Mieſko dux Mazouię a murib⁹ deuorat⁹ 129
N
Nackel caſtrum vallatū 55.oppugnatū.76
Nactaga Pruthenorum regio,157
Nankerus Epiſcopus Graccouienſis 219.
Nankerus Epiſcopus Wratiſlauienſis,234
Narimunth dux ſuſpenſus:272
Nauſamundus Vandalorum rex:19.
Natiuitas Henrici cum barba:113
Natiuitas Kazimiri filij Loktek:215
Natiuitas Ioānis Alberti & Alexandri.332
Natiuitas Lodouici regis Hungarię:371.
Naualis expeditio in Datiam,77
Nauigatio monachi ſuper cappa:163
Nicolaus Pienazek Capitaneus,317
Nicolaus Komorowſzky:331
Nicopolis Bulgarię metropolis:305.
Niemen fluuius poloniæ:4
Niſſa epiſcopatui Wratiſlauiē data:113.
Nix in vigilia penthecoſtes.240
Noctagē diſtrictus a Lithuanis vaſtatus:197
Noua Sandecz erecta:198.
Nouem duces Ruſſię,98
Nouem ſacci auricularum:134
Notarij Wratiſlauiē cum ſacerdote capti 368
Nuncij proteruitas:279
Nuptię inſignes Graccouiæ:229
Nuptię Boguſlai ducis Stetinenſis:237
O
Obſeſſio Pragę 298
Obſides dati nominatim 150
Occiſio Helię Valachi 352.
Occiſio Ioannis Kmithe 252
Occiſio Spitkonis de Melſtein 308
Occiſio Andreę Tanczinſky 318
Occiſio celebrium polonorum 361.
Occiſio ſancti Venceſlai.22.
Occiſio ſancti Staniſlai 49
Occiſio Hērici ducis Sleſię. b. Heduī.filij 134
Occiſio Przemiſlai ſecundi 191
Occiſio Vēceſlai tercij i Olomuncz 195
Occupatio Epiſcopatus Wratiſlauienſis 235
Occupatio inſignium caſtrorum 166
Occupatio caſtri Swyecze 203.
Odra fluuius Sleſię 4
Olech Ruſſię dux 61 62
Ollę naturales in polonia 5
Olgerdus pater Iagellonis 227
Olha coniunx Iior. 17
Olha baptiſata 17
Olobok caſtrum erectum 181
Olofagus Graccouiam affligit. 7
Omen futuri mali 172
Omen malum 353
Oppauienſis terrę duplex inuaſio 144
Opera pietatis Doctoris Kanthi 338.
Opiniōes ſup morte Boleſlai interfectoris 50
Opinio de morte Iuliani Cardinalis 307
Oppidum Crzepicze erectum 244
Opizo legatus papę.142.
Oppoliē terra a Boleſ. pudico vaſtata. 147
Oppolienſis dux ad Bohemos defecit 188
Optima dos in captiuorum reſtitutione 207
Ordo Ciſtercīſis in Lubeus introductus. 105.
Ordo.ſ.Dominici in polonia plantatus 121
Ordo Cruciferorum Cuyauiā vaſtat 213
Oratores ducis Moſkouię 351
Oratores Baiſſeti imperatoris Thurcarū 351
Orebitarum ſecta 296
Originale pro cruce ſignatis 151
Origo polonorum 1.linea 1
Origo ſectę Ioannis Huſz 295
Origo Picardorum 296
Origo morbi Gallici 354
Oſzkald Ruſſiæ dux 17
Oſtrow caſtrum cum cęteris erectum 12
Otto Romanorum imperator 26 112
P
Pabianicze comitatus Capitulo Graccouien-ſi donatus 54.
Patientia Kazimiri regis 326.
Pactum pacis neglectum 210
Paraliſis Ioannis Rokiczan 333
Paſtow diſtrictus Lithuanicus vaſtatus 218.
Patrui Pompilij veneno extincti 13
Paulinus Nolanus Epiſcopus .19
Paulus Epiſcopus Cracco:captus. 171 176
Paulus Ruſzdorff pruſſiæ magiſter 289
Pax Lithuanorum & Polonorum.221
Pax Kazimiri ſecūdi cū ordine Crucifero.225
Pax plurium heroum ſuſcepta 229
Pax facta inter Damarathū & nobiles 267
Pax Alexandri & ducis Moſkouię 361
Peluſza dux Lithuanię 183
Penæ auctorum defectionis.176
Pœnitētia Boleſlai.74.peregrinationes.75
Pœnitentia Kazimiri ſecundi 228.
Pera Ianuenſium ciuitas 329
Periurium Kazimiri ducis 152
Perrarum prodigium in canibus 175
Peſtis incrudeſcentia. 106. 239. 257 268 344 346
Peta princeps Thartarorum 135
Peticio primatum Lithuaniæ a polo. 312
Petrus Comes de Skrzin 77
Petrus a diuo Staniſlao reſuſcitatus.47
Petri teſtimonium.48
Petri reditus in ſepulchrum 48.
Petri de Skrzin obitus 86
Petrus de Swācza cancel:Pomera:captus.200
Petrus Dreſnēſis multiplicator hereſis.295.
Petrus Comorowſky 323
Pia opera Iwonis Epiſcopi Graccouienſis.128
Pia opera Heduigis reginę polonię 275
Pia opera Iagellonis 291
Pia opera Eliſabeth reginæ polonię 369
Piaſt in regem electus 14 15
Piaſt obitus 15
Pietas Epiſcopi Nolani 19

Pipinus pruthenus 125
Plauſus Graccouieñ ex patroni adeptu.159
Pluuia ſanguinis 170
Polonia ſub thauro 2
Polonia a planicie dicta. 3
Poloniẹ longitudo & latitudo 3
Poloniæ ſitus eodem
Polonia vino & oleo carens 4
Podoliẹ fertilitas. 5
Polonia ſyluoſa. 5
Poloniẹ vaſtatio 9
Poloni fidem Chriſti ſuſcipiunt 22
Poloni euangelium gladijs exertis tuentur.23
Polonis corona negata 23
Polonorum idola plurima 24
Polonorum & Pruthenorū conflictus. 319
Polowczy Ruthenorum victores 51 60
Polowczy qui ſint. 120
Poltowſko oppidum Epiſcopi Plocen̄ 221
Pomerania victa 29
Pomerania vlterior & citerior 100
Pomorzaniẹ populi 3
Pompilius Leſtkonis filius 11
Pompilius primus 12
Pompilius ſecundus 13
Pompilius cum ſuis a muribus deuoratus.14.
Pompo magiſter pruſſiẹ occiſus. 134
Poponis ſentencia concordiẹ 150
Poſnania obſeſſa 213.
Potentia Kazimiri regis in pruthenos 327
Portentum Graccouiẹ genitum. 357
Pragenſis vniuerſitatis ruina 295
Prandotha Epiſcopus Graccouienſis 128
Prẹda ex Gneznen̄ eccleſia. 38
Prẹda ex Bohemia 79.
Prelatorum Canonica electio 233.
Przemiſlaus dux Poſnanienſis captus. 172
Przemiſlaus in regem electus 9. 10
Przemiſlia expugnata. 45
Przemiſlaus ſecūdus in regē polo. vnctus 191
Præſentia hoīm ī canoniſatiōe. ſ. Staniſ 160
Prima ſciſſio regni poloniẹ. 58
Primus rex Bohemiẹ coronatus 58
Primus Cruciferorū in pruſſiā ingreſſus. 116
Principes Sleſiẹ ex Piaſt nati 15
Priuilegia vniuerſitatis Graccouienſis 242
Priuilegium Colonienſium. 89
Proci Iagellonis ad reginam poloniẹ. 268
Procopius Taboritha 300
Proculi infamia 18
Proditio caſtri. Cruſzwicza & oppidi Brzeſcze 267
Proles Wladimiri duodenaria 26
Proles vtriuſq; ſexus Boleſlai Calui 173
Proles Henrici ducis Wratiſlauienſis 196
Proles Olgerdi & Keyſtuthij 264
Proles Kazimiri regis poloniẹ 327
Proles Eliſabeth 369
Proles ducis Moſkouiẹ. 370
Pruſſiẹ origo & denominatio. 31
Prutheni Ruſſiẹ uaſtatores. 61
Pruthenorū ad fidē Chriſti conuerſiō 92.128
Prutheni idolatriam reaſſumunt. 137
Pſari caſtrum Slauoniẹ. 1
Puer nouennis belligerat. 56
Puerorū inſueta parturitio & copioſa. 170
Pueri ſemeſtris mirus ſermo. 172.
Pugna inter patrem & filium duplex. 57.
Pugna polonorum & Morauorum. 64
Pugna Bohemorum circa Thabor. 301

Q

Quadruplex monarchiẹ adeptus per ſenem Mieczlaum 112.
Quater Leſtkoni albo principatus datus. 113
Quattuor nobiles prẹdicatorum ordinem ingreſſi Ceſlaus, Iaczko, Henricus Morauus Hermannus Theutonicus. 121
Qwyedzin caſtrum in terra Culmen̄ 125
Quinq; fratrum martyrium 33

R

Radwilo Roſtikouicz legatus. 313
Ragnetha caſtrum celebre. 217
Rainoldus. ſ. Staniſlai aduerſarius ſanat. 158
Rathibor caſtrum conditum. 12.
Rathiborien̄ dux Myeczlaus mortuus 121
Receſſus Gwilhelmi Auſtriẹ ducis 269
Recuperatio Pomeraniẹ. 103
Redemptio Henrici quinti Wratiſlauiēſis. 186
Redit⁹ Sigiſmūdi Koributh in bohemiā. 286
Reedificatio caſtri Drdzene 154
Regis Stephani pax. 96
Regni particio in filios Leſkonis tercij. 12
Regnum poloniẹ corona priuatum. 50.
Regnum Bohemiẹ ab alijs dirigitur. 195
Relligioſa & ſancta puellẹ integritas. 208
Relliquiarū ſancti Staniſlai diſtributio. 160
Relliquiẹ ex bohemia Hungariam delatẹ. 298
Remuneratio ciuiū Gracco: a Leſzkone. 177
Repulſio Wladiſlai Loktek electi. 193
Reſignatio caſtri Sobotha. 196
Reſiſtentia Ruthenorum prohibita. 36
Reſiſten̄ Cardina: in canoniſa. ſ. Staniſlai. 158
Reſiſtentia bellica Wladiſ. poloniẹ regis. 209
Reſiſten̄ Kazimiri in Ioannē de Huniad. 312
Reſtitutio boleſlao bregenſi facta. 218
Rex Boleſlaus anathematiſatus. 50.
Rex Boſnẹ a Mahumeto captus. 332.
Richſza Mieczlai ſponſa 35
Richſa Venceſ: cōſors in reginā coronata. 199
Rithogarus Theutonum princeps: 8
Rhodis a Thurcis obſeſſa. 344
Rogow caſtrū a pruthenis erectum: 125
Romanus Ruſſiẹ dux 108
Romanus Hallicienſis prẹfectus 109
Romanus palatinus Mol dauiẹ mortuus 312.
Roſtok caſtrum conditum 12
Rudolphus legatus apoſtolicus 320
Ruina teſtudinis eccleſiẹ. ſ. Katharinẹ 310
Ruina partiū eccleſiẹ ſancti Franciſci. 333
Rurko Ruſſiẹ dux 17
Rurik dux Kiouien̄ caſtro potitus 114:
Ruſſia Grẹcam fidem ſuſtipit 26
Ruſſia a Kazimiro ſecūdo ſubiugata 226
Ruſſ nepos Lech 2
Ruſſiẹ primi duces. 6
Ruſſiẹ principes Sandomiriam irruunt 198

Ruthenica clades inteſtina 129
Rutheni poloniam hoſtiliter ingreſſi 58
Rutheni in polonia victi 115
S
Sabel capitaneus caſtri Sulencz captus 154
Sacerdotum ignominia 317
Sacramentum euchariſtię conſputum 216.
Szachmetczar captus 362
Sacrilega Pomeranorum prędą 66.
Szachmet imperator Thartarorum 313.
Sal in Bochnya repertum 160
Salomea Halicienſis regina 169
Samagittię deſcriptio 283
Samagittarum conuerſio 284
Sancti Adalberti vita 30
Sanctus Adalbertus poloniã allatus 33
Sancti Floriani aduentus in poloniã 101
Sandiuogius de Subino 250
Sarmathę populi 18.
Sbigneus archiepiſco Gneznen̄ coronat. 315
Sbigneus a patre victus 57 67.
Scarbimirus palatinus Graccouienſis 74
Scepuſium Hungaris datum 67
Sciſma decem annorum ruptum 328
Scithæ a Gotthis pulſi 19
Sczyek ruſſię dux 6
Scripta Callimachi poetę Florentini 355
Sdziſlaus Gneznenſis archiepiſcopus 101
Secta flagellatorum ruſticorum 166
Sedicio Sbignei aduerſus Boleſlaum 64
Sedicio Hungarorum & polonorum 252
Semouitus filius Piaſt rex 15
Semouiti interitus 15
Semouitus cum vxore captus 147
Semouitus rex pronunciatus 255
Sentencia a ſimili lata 99
Sentencia & mens Hunga. & bohe. regū 223.
Sentencia legatorum ſedis apoſtolicę 224
Septem flumina polonię 3
Sethegij exilium 57
Seuicia Vladiſlai in fratres 87
Seuicia Mſczugij ducis pome. i Gedanen̄. 156
Seuicia Prutenorum in chriſtianos 165
Seuicia regis bohemię in clerum wratiſ. 261
Seuicia Cruciferorum in iudeos 332
Seuicia bellica Thurcarum 337
Sibilia q̄ & Hiſpalis Auicennæ patria 19.
Sigiberti ſcripta confutantur 19.
Sigiſmundus marchio brandenburgen̄ 253
Sigiſmundus koributh bohemiã miſſus. 285
Sigiſmundus rex hun: Graceo: hoſpes 293
Sigiſmundus dux Lithuanię 307
Sigiſmundus dux Glogouię fit 358.
Sigiſmū: magnus dux Lithuanię electus 365
Sigiſmundus rex Poloniæ 334
Signa mortis Alexandri futuræ 364
Siniſtra fortuna exercitus polonorum 323
Simon de Lipnicza minorum frater 344
Sleſia a bohemis vaſtata 298.
Sleſia in filios Vladiſlai diuiſa 92
Sleſianorum bella inteſtina 172
Sleſię principes ad bohe: regem deficiunt. 221
Smolenſko expugnatum 294
Sobeſlaus dux bohemię 71 78 79 89
Sodomię crimen in boleſlao 46
Soldin oppidum Cuyauię captum 194
Sanct: Sophię eccleſia in kiow erecta 36
Sophia in reginã polonię coronatur 286
Spes Leſtkonis in Teuthones ciues 177
Spes Semouiti de Heduigi 255.
Spitko de Melſtin predo 308.
Spolia ex polonis lecta 60
Spolia mutua mazouitarum ex Ruthenis. 182
Spolium Moſkouię ducis 343
Squadi populi 18
Sancti Staniſlai miraculum 195
Stephanus rex Hungarię filius Belę Graccouiam venit 170
Stephanus Comes Scepuſienſis 325
Stephanus Moldauię palatinus 339
Stephani Valachię palatini interitus 367
Steinauię expugnatio 226
Stogneus Reij captus 313.
Strages Swatopolci p̄ſidis pomeranię 139.
Strages terrę Cuyauienſis 140.
Strages Lithuanorum 176
Strages Thartarorum inſignis 274
Strages Vitowdi 275
Strages Prutenorum 280
Strages Thurcarum maxima 304
Strages Ioãnis Alberti in Hungaria 325
Strages bohemorum a Maximiliano 368
Strages Thartarorum 339
Stratagema 150
Strennuorum militum caſus 165
Studij Graccouienſis confirmatio 242.
Subita mors cōtaminatoris cōcep. bea. v. 241
Submerſio Martini Bariczka 227
Succenſio trium caſtrorum 273
Sulfur in polonia. 5
Suantoſlaus ruſſię dux 24
Suantoſlai interitus 25
Suatopolk fratres occidit 34 Ducatum kiouienſem rehabet: 60 Pomeranię prefectus 115
Suanow caſtrum conditum 12
Swarno dux ruſſię 145
Swerin caſtrum erectum 12
Sueui populi 18
Superſtitio idolatrię Samagittarum 283
Superſtitiones Iagellonis connatæ 291
Suſceptio a Prandotha Acceſlini legati 142
Suſceptio koributh in bohemia 285
Suſpectio mortis Lukerdis vxoris Przemiſlai 180
Switrigello dux Lithuanię 288 289
Switrigal captus 297. Mors 328
Szonka virgo filia Andreę 285
T
Tabor ciuitas erecta 297
Thartarorum prima cognitio 120
Thartarorum nuncij a ruſſis occiſi 120
Thartari Polowczos & ruthenos vicerūt. 120
Thartarorum magna potentia. 129. 131. 133
Thartarorum ingreſſus vſq; ad Lignicz. 144
Thartari Hungarię & Gręcię inuaſores 182
Thartarorum incurſio 226
Thartarorum bellum inteſtinum 297
Thartarorum enormis clades 335

Theodricus Pruſſię magiſter 214
Theodricus de Aldemburgk Pruſſiæ magiſter 233
Temerlanes imperator thartarorũ captus. 293
Tempeſtatum incrudeſcentia 279
Templarij ex Oppathow excluſi 127.
Templorum multitudo per Petrum de Skrzin erecta 87
Templum ſ. Pauli in Kaliſz erectum. 94
Temporis qualitas inſueta 356
Teſtamentum & mors Boleſlai Criſpi. 94
Teſtamentum Kazimiri ſecundi 231
Teſtamenti confirmatio 249.
Tyrannis Romani ducis 109
Tyras fluuius 3
Thomę epiſcopi Wratiſ: captiuitas 182
Tonſura Polonorum. 39
Tranſlatio ſancti Staniſlai 59
Traſamundus Vandalorum miſer 20
Trawanię populi 3
Trebiczow arx Mathię cœdit 334
Tres fratres Cruciferorum ordi: aſſumunt. 180
Tres ſoles 95
Tres lunę 95.217
Tres p̄ſtantes peregrini Gracco: exeunt. 345.
Tria edicta papę Polonis data. 39
Tria caſtra vna die occupata 250
Triennales treugę 79
Trifarius Lithuanorum exercitus 260
Triplex legatio pro canoniſatione ſancti Staniſlai. 158
Triplex expeditio in Lithuanos. 241
Triplex congreſſus cum Pruthenis 281
Triumphus Wladiſlai regis. 282
Trocenſes obſeſſi & victi. 265
Thronus Boleſ: pudici monarchę firmatꝰ. 143
Tumultus Craccouię in iudeos 294
Thurcarum Thartarorumq́ incurſio 350

V

Valentinianus imperator 18
Vanda filia Gracci regina electa. 7. 8.
Vandę interitus 9
Vandalus Polonię fluuius 3.9
Vandali populi. 18
Vandali Gallias & Hiſpanias depopulati. 19.
Varciſlai filij Swatopolci obitus. 155
Variæ nuncupationes morbi gallici 354
Varta Polonię fluuius 4
Vaſzilo dux Smolneñ moritur. 294
Vaſtatio Croatiæ 354.
Vaſtatio Valachię 341
Vaſtatio Liuonię 294
Vaſtatio Mazouię 116
Vaſtatio Pomeranię 140.289
Vaſtatio terrarũ Culmeñ Pomeſanię: 155.174
Vaſtatio terrę Lancicieñ 173.
Vaſtatio Lithuanię. 215.234. 235.238.239.
Vaſtatio Pruſſię. 237.239.240.246
Vaſtatio Pruthenorum & Ruthenorum. 258
Vaſtatio Nouę Marchię. 289
Vaticinium Capiſtrani 348
Velen caſtrum obſeſſum 68
Venditio Pomeranię illegittima 204
Verla caſtrum conditum. 12
Vermium prodigioſa multiplicatio. 182
Vernerus epiſco: Ploceñ miraculis claret. 95
Vernerus de Orzela Pruſſiæ magiſter. 220
Verneri obitus. 222
Viadus Guttalus Polonię fluuius 4
Vicia Wladiſlai Loktek 193
Viciſſitudo ſpoliorum 237
Victenen Lithuanię dux Pruſſiam vaſtat. 215
Victoriæ quadraginta ſepte Boleſlai 82
Victoriæ Polo: in Ruthenis .30. 58. 100.146
Victorię in Pruthenis. 43.55.75.208.212.
Victorię in Pomeranis .55.73.75.207
Victoria in Hungaris. 78
Victoria in Morauis. 96
Victoria in Bohemis 79
Victoria in Polowczis 107
Victoria in Thartaris 146.
Victoria in Mazouitis 177.208
Victoria Pruthenorum in Polonis 93
Victo: thartaroꝝ in Polowczis & Ruth: 120
Victoria thartarorum in Polonis 131.177
Victoria Ruthenorum in Polonis 81
Victoria Ruthenorum in Polowczis. 83. 114.
Victoria Pruthenorũ in Lithua. 214.216.218
Victoria Lithuanorum in Cruciferis 219
Victoria Valachorum in Polonis 228
Victorinus Georgij Bohemiæ regis filiꝰ: 334
Vierzynek Germanus cõſul Graccouieñ. 230
Viginti milia virginũ p̄ tharta: abducta. 178.
Vilna Lithuanię metropolis. 4. exuſtio 260
Vilna ab Italis condita 270
Vincentius palatinus 210.212
Vincencij ſcriptoris reprobatio 19
Vincentius Kadlubkonis epiſco: Gracco: 118.
Vinczow oppidũ Morauię expugnatũ 285
Vindelici pro Slauis 20
Vindica nobilis thartaris reſiſtit 310
Vinricus Pruſſię magiſter 259
Virtus bellica in puero 56
Virtutes & vicia Boleſlai 50.
Viſio Leſkoni nigro diuinitus facta, 175
Viſſimiria caſtrum & ciuitas erecta. 12
Viſlicia capta. 81.187
Vita ſancti Floriani 102
Vita Iagellonis alias Wladiſlai 290
Vitowdus Lithuanię dux rex fieri cupit 287
Vitulus duorum capitum 170.
Vocatio Sigiſmundi in Lithuaniam. 365
Vltio diuina ob ieiunij pręuaricationẽ 55.
Vltio regis Wladiſ: in Cruciferis 213.
Vlricus Comes Ciliæ 303.
Vltima Ruſſię ſubiugatio 225
Vnio Lithuanię cum regno poloniæ 282
Vratiſlaus bohemię princeps 22

W

Waczko baro trucidatur, 71
Wanko dux Mazouię 208
Waſilko dux excœcatus 62.
Wenceſlaus dux bohemię ſanctus 22
Wenceſlaus rex bohemię in Poloniæ regem coronatus 193.

Wenceſlaus ex Gutta genitus 194
Wenceſ. Boleſlai Mazouiæ ducis filius moritur 222
Wenceſ. Romanorum rex mediator. 277
Wladimirus dux Kiouieñ morit. 84
Wladiſ. Hermannus primus monarcha 53
Wladiſlaus ab obſidione pulſus 88
Wladiſlaus monarcha tercius. 85
Wladiſ. Bohemię rex coronatus. 94
Wladiſlaus magnus peritus dimicator. 112
Wladiſlai Ottonis bellum. 116.127
Wladiſlaus altus pulſus, mortuus. 124
Wladiſ. Ottonis in relligione liberalitas. 124
Wladiſlaus Loktek dux Kiouienſis. 185
Wla: Loktek aduocaciā Gracco: confiſcat. 205
Wladiſlaus Loktek coronari cupit. 206
Wladiſlaus altus monaſterium egreſſus. 250.
Wladiſlaus dux Oppolienſis 253.273
Wladiſ. primogenitus ex Sophia regi. 286
Wladiſ. Bohemiæ rex Viennam venit. 342
Wladus princeps Moldauię captus. 333
Wladimirus Ruſſię dux 25
Wlodimirko dux Halicieñ mortuus 97
Wlodimiri ducis Hallicienſis interitus. 109
Wolodorus Przemiſlię dux 76
Wolodor a Boleſlao victus. 78
Woyſalk monachus Ruſſiæ occiſus 153
Wratiſlauienſis ſedis tranſlatio. 41
Wratiſlauia a Thartaris capta. 132
Wratiſlauienſis Epiſcopatus occupatus. 181
Wratiſlauia ad Bohemos ceſſit 219
Wratiſlauię conflagratio 236.242.323
Wratiſ. Epiſcopatus reſignatio. 358
Wratiſ. fruſtra vniuerſitatē erigere nitunt. 369 377
Wſeuoldi obitus 60.96
Wſeuoldi victoria 107

X

Xaſnicze monaſterio Thiniceñ donata 54

Z.

Zauiſſij Capitanei Scepuſieñ mors 299
Zauiſſius Epiſcopus Graccouienſis. 261
Zauiſſij mors. 262
Zathor oppidum comprehenſum 308
Zeliſlaus militię dux 64
Zemomiſlaus rex 16.17
Zemomiſl dux Vladiſlauieñ mortuus 183
Zemomiſ. dux Gniewkouieñ mortuus. 245
Ziffridus Cōmendator polonis infeſtus 201.
Ziffridi mors turpiſſima 203
Zyſka huſſita 297

TELOS

1626 Anno Dni Die 14 Marty [illegible]

[illegible]

LECH | CZECH

CAPVT PRIMVM

Lech   Czech

ORIGO POLONORVM EST EX SLA
uis, Slauorũ ex Iauan filio Iaphet per Heliſam
Noe ſiquidem genuit Sem. Cham. & Iaphet. Noe. Sem.
Iaphet uero Iauan quarto genitum & fratres ei/ Cham.
ius. Iauan iuxta mare Ionium & Aegeum, græ/ Iaphet.
cos ædidit & multiplicauit, ſimul & Heladicos, Iauan. Heliſa
ſeu Aeolios, Slauoſq; per filium ſuũ Heliſam Heladij.
propagauit. a Iauan ſiquidem Ionium mare di/
ctũ eſt. Hebræi quoq; Ionios & Græcos lingua
eorũ Iauan uocitant. Slauis mox poſt Græcos Lech.
ad occidentem terras ocupantibus ac poſſidentibus, Seruiam, Dalmaciam, Czech.
Meſſiã, Bulgariã, Boſnam, Croaciã, Slauoniã, & Pannoniã. Fuere autem Crupa fluuius
principes Lech & Czech, nepotes Iauan de fœmore Heliſæ deſcẽdẽtes. Cro Pſari.
aciã ac Slauoniã per Crupam fluuiũ rapidum & uelocẽ diſterminatas, ſor
te cum cognatione & familiis eorũ inhabitantes. Regiã locumq; principalẽ
ſuæ reſidentiæ in Pſari caſtro ac uillagio eius nominis tenentes, uilla uſq; in

hodiernũ diẽ cũ ſuo nomine Pſari permanet ad fluẽta Crũpæ, plures iubaiones & colonos, noſtro æuo linguagii ſlauonici habens, caſtrũ uero demolitũ, ſolas ruinas & fundamẽta arcis demonſtrat. Tũ aũt ex multiplicatione hominũ & geneologiarũ Dalmacia, Croacia, & Slauonia eas non comprehendentiũ, ſæpenumero iurgia & cedes inter fratres principes & cognatos pullulabãt. Quapropter præfati duces Lech & Czech uitando peſſima facinora, parricidia, & mortes hominum, animo concordi & conſilio ſalubri, collectis rebus & gẽtibus eorũ, per familias & colonias cũ tota ſuppellectili quãtulacũq; tunc habebatur, relictis ſedibus natiuis, ad occidẽtales diuerterũt regiones, exploratũ ire & percontari nouas ſedes. Sciebãt nãq; orientales meridionaleſq; regiones, colonis & habitatoribus occupatas atq; refertas, & idcirco fruſtra eas aggrediendas & querendas. Profecti itaq; peruenere in Morauiã & Bohemiã, & luſtrata uniuerſa illa regiõe, uaſta quidẽ & nõdũ culta perſpecta & aura eius ſalubri & gleba fertili, fixerunt tentoria in monte qui Rzip dicitur. Cœpitq; Czech frater iunior loci amenitate delectatus, a maiori natu germano ſuo Lech plurimis inſtãtiis petere terras Morauiæ & Bohemiæ in hereditatem ſuã, poſterũq; ſuorũ perpetuãdas & populãdas. Lech aũt ad obeũdã & nutriendã beneuolentiã fraternã, condeſcẽdit uotis peticionibuſq; Czech, & ualedicẽs, proceſſit cũ ſuis uerſus orientẽ & ſeptẽtrionẽ, deueniẽſq; in terras incultas, a nemine unq̃ habitatas, Sleſiæ & maioris Poloniæ. Oberrabat cũ ſuis principibus, ſpeculando ſitũ & qualitatẽ locorum donec in eũ applicuit locũ, q̃ Gnezna dicitur, ubi ſuos ſuaq; omnia expoſuit & firmauit, quoniã is locus iuxta lacũ uiſus eſt ei ad cõmanendũ aptior, ibiq; firmata & extructa arce, appellauit eã Gneznã, quod ſonat nidũ, quoniã circa illã in altis arboribus plures nidos repererat aquilarũ, omine ex his feliciore auſpicato, nedũ tutam ſempiternãq; habitationẽ ratus, uerũ & ſpem regni nactus ex aquilis. Quapropter aquilam pro armis & inſigniis aſſumpſit. Aiũt mathematici & experimẽtatores aſcẽdiſſe ſignũ Thauri hora ingreſſionis Lech in maiorem Poloniam, & poſteri practici exinde terram maioris Poloniæ ſubeſſe thauro affirmant.

Dalmacia. Croacia. Slauonia.

Morauia. Bohemia.

Boemia Czech ceſſit. Lech in Poloniam venit. Gnezna prima Poloniæ ciuitas.

Aquila pro armis regni Poloniæ. Polonia ſub Thauro.

CAPVT SECVNDVM.

STabilita ſede dominii ipſius Lech. Principes eius per tribus & cognationes partiti, mãſiones & domicilia per circuitũ edificarũt, rude tamẽ & groſſe ex lignis, argilla, & tegmine culminũ ſtruxerũt. Coaluerũtq; & deo fauẽte creuerũt in maximo numero. Implentes ac hereditate poſſidẽtes Poloniã, Sleſiã, Pomeraniã, & totã regionẽ iuxta mare germanicum Marchiã, Lubek, & Roſtok. Ruſſ aũt nepos uel ut nonnulli aiũt germanus Lech, terras Ruſſiæ latiſſimas populauit, & de ſuo nomine appellationẽ toti ruſſiæ reliquit. Quẽadmodũ a Lech toti poloniæ titulatio obuenit & dicebatur regnũ lechitarũ. Quod uſq; in hãc diẽ orientales ſeruãt. Græci enim, Tartari, Beſſerabes, & Rutheni polonos uocãt lechitas. Hũgari quoq; a Lech polonos uocãt lengel. Tãdem proceſſu temporis qui uerſus occaſum ſolis terras poſſederũt, ut circa Lubek, quæ in polonico

Russ nepos Lech. ab eo Ruſſia. A Lech regnũ Lechitarum.

Bu kouiecz

Bukcuiecz dicitur, & circa Roſtok, nominauerũt ſe Drzeuyanie, q̃ſi lignoſi ab abũdãtia lignorũ. Alii trauianie, hoc eſt graminoſi a copia feni & abũdã tia graminis. Alii kaſſubianie a plicis ueſtiũ; kaſz enim ualet plica uerbaliter hub, ruga. Alii pomorz ynyep inde ac ſi dicerẽt ſeſe pomeranos & penes mare, q̃a iuxta mare habitarũt. Cæteri uero ſleſite, & qui in plana terra mãſionẽ ſortiti ſunt, a iugis montiũ remoti, polonorũ nũcupationẽ acceperũt a pole, quod eſt planura ſeu cãpus, & nõ a polo arctico quoniã non ſubſunt ei Verũ enimuero quoniã prima arx & ſedes lech quæ eſt gnezna, fuit in terra plana, eorũ q̃bus nomẽ polonorũ inditũ erat, ideo om̃es præfatæ ꝓuinciæ Polonia dictæ ſũt, tanq̃ mẽbra a capite & ſui principis primeua arce.

Dzeuyani a lignorum copia. Trauiani a gramine. Caſſubitę a plicis. Pomorzani a vicinitate maris. Polonia a planicia dicta.

Lõgiſſima itaq; latiſſimaq; polonorũ fuit patria. Ab occaſu ſecundũ cœli lõgitudinem incipiẽs a gradu 32. protẽſa in tanaim habẽtẽ in lõgitudine gradus 60. quod perrarũ eſt ut tantã longitudinẽ regni inuenires, noſtris aũt temporibus longitudinẽ habet a 43 gra. in eã quã prius 60 graduũ lõgitudinẽ, latitudinẽ uero habuit, nũc quoq; deo ꝓpicio habet, A mõtibus ſarmaticis eleuatiõis poli 49 graduũ uſq; ad mare balhteũ, quod eſt ſinus maris germanici 55 gra. & ubi mare nõ alluit, eleuatur polus 57 gra. & plus. Habet inſuper polonia ab oriẽte ruſſiã, ruſſia aũt ſarmaciã aſiæ ſeu tartariã. A meridie pannoniam ab hũgaris inuaſã atq; occupatã, & daciã nũc ualachiã & multauiã uocatã Ab occaſu Morauiam, Bohemiã, & Theutoniam. Ante noſtra ſiquidẽ tẽpora (puta in diebus regis Vladiſlai loketek) Sleſia culpa ſua, & abſq; cauſa defecit a polonis. Marchia uero & ꝓuinciæ littorales, occidẽtales, Lubek Roſtok expugnatę, ceſſerunt in ius & ditionem Theutonum. Itaq; polonia ab occaſu noſtris diebus habet Sleſiam, & Marchiam. A ſeptẽtriõe uero habet mare balteũ, Liuoniã & Moſkouiam, Lithuania etenim in ſortẽ polonorũ ceſſit.

Poloniæ longitudo & latitudo.

Poloniæ ſitus.

Flumina famoſiora polonia habet ſeptẽ. Primum dniepr, quod græci boriſtenẽ, tartari erzel ze dicũt, decurrit per terras ruſſiæ ſeptimo climati, nõ ſexto denominationẽ tribuẽs poſitiõe Ptolomei, ab hoc nempe Boriſtene ſeptimũ clima diaboriſtenes nũcupatur, fons eius ex ſiluis & paludibus moſkouiæ Viazmia, longitudinis 52 gra. latitudi. 56. Oſtia primũ in lacu prope Daſſow, lacus aũt mari ponti ſeſe immiſcet, longitudine 57 gra. latitudine 48. Aliud flumen Bug, græce hipanis etiã in terris ruſſiæ, origo eius ex palude prope oleſko. Oſtia in lacu prope Daſſow, tandẽ in mari pontico longitudine 58 gra. latitudine 48 gra. Terciũ eſt Dnieſter, grece tyras, tartari ce turlo appellatum. Caput ipſius ex mõte ſarmatico Bieſzked in terra premiſlieñ. Ex quo mõte fluunt alia bina flumina. Szan in poloniã, Cziſſa olim tibiſcus uel Ticia per pannoniã in danubiũ, diuidit tiras, & ſequeſtrat daciã quã uocamus beſſerabiã & ualachiã, a terris ruſſiæ lon. eius 46 gra. latitu. 48 Oſtia in mari põtico prope albũ caſtrũ, lon. 53 gra. lati. 48. Quartũ flumen eſt Viſla, a ſcriptoribus uſitate iſtula, a ueteribus noſtris Vandalus dictum, a quo poloni olim Vandali nũcupati, ex mõtibus ſarmaticis in ducatu teſchnẽ ſi iniciũ ſumens, lon. 44 gra. lati. 49. de alto in baſſum, cũ fragore & ſonitu labẽs, per mediũ poloniæ, decurrit, & in mare balteum tribus oſtiis ingreditur

Septem flumina Polonię.
1 Boriſtenis. Dniepr.
2 Hipanis. bug.
3 Tyras. Dnieſter.
4 Iſtula. Viſla. i. Vandalus.

Vnũ oſtiũ iuxta Gedanũ, aliud iuxta Helbieng, terciũ apud uillam Theſtr, omniũ lon. 45 gra. latitu. 55. Quintũ flumen Varta, oritur circa oppidũ Cromolow, in lon. 44. gra. la. 50 gra. oſtia eius in flumine Odra circa oppidũ Coſtzin, ex quo nõ ingreditur mare eſt deminus principalibus, tamen propter eius famoſitatem apud polonos, ipſum inter ſeptem flumina principalia annumeraui. Sextũ flumẽ Odra a coſmographis & Ptolomeo Viadus, a Martino in ſua chronica Guttalus nũcupatũ, oritur prope oppidũ Odri, & ingreditur quattuor oſtiis quẽdã lacũ prope mare, tandẽ e lacu ſeſe euoluẽs in mare balteũ, labitur ſtricto alueo circa oppidũ Stralſunt, lõ. 42 gra. la. 56. Septimũ flumẽ Niemien, græce Chronõ nominatũ, ex palude oppidi Kopiolow ſinuoſe & recurue fluẽs, diuiditur in binos alueos & ingreditur in lacũ maris baltei ſeu prutenici, in lõ. 50 gra. lati. 56. Metropoles in hac regiõe, ſunt Graccouia famatiſſima urbs in polonia, lon. habẽs 44 gra. lati. 50. in ruſſia metropolis & caput eſt Leopolis, lon. 47 gra. latitu. 49. In Lithuania metropolis eſt Vilna, lon. ut eſtimo (nõ enim uidi Lithuaniã) 50 gra. lati. uero ſecundũ experimẽtatores & qui inſtrumẽtis aſtronomicis uiderunt 57 gra.

5 Varta.

6 Viadus. Guttalus. Odra.

7 Chronon. i. Nymien.

Graccouia famoſior Polonię metropolis. Leopolis in Ruſſia. Vilna in Lithuania.

CAPVT III.

POlonia ſecundũ partem ſuperiorẽ ad mõtes ſarmaticos eſt in ſeptimo climate. Diſtinctione climatũ ex doctrina Claudii Ptolomei, melioris zonarũ & climatũ mundi ſcriptoris ſumpta. A medio uero regni, hoc eſt poſt eleuationẽ poli 51 gra. & medii in ſeptemtrionẽ eſt extra & ultra ſeptimũ clima, itaq; frigida & glacialis, indiga uini & olei. Tametſi ſit frigida, frumẽto tamẽ locuples eſt & leguminibus, abundat gente feroci, pecoribus & gregibus, carnibus, melle, butiro, lacte, cera, auibus, piſcibus & fructibus, habet alleca ex portu Gedanẽſi, & res uenales quæ illac inuehuntur, habet uros, biſontes, thauros, & equos ſiluaticos, onagros quoq; & pelles præcioſas ſabellionũ, & mardurũ, ex ſolitudinibus ſeptẽtrionalibus delatas, habet grana tinctorũ copioſe in maiori polonia, copioſius aũt in ruſſia, quæ adminiſtrat & porrigit regionibus & emporiis meridionalibus, mittit & uendit occidentalibus, præcipue germaniæ, almaniæ baſſe, & angliæ, boues, frumẽta, cutes, maiores & minores, cerã, ligna quercina, & taxina picẽ uarii generis, cineres & pelles delicioſas, habet plumbum in ſuo genere optimum, & ſalis maximã copiã, eſt nãq; in ea ſal minerale, ſal panis, & ſal gẽmæ, quorum unũquodq; ex terra eruitur & exciditur grãdis molis & ponderis, ſal quoq; per decoctionẽ collectũ & factũ, tã in Polonia, q̃ in ruſſia habet, lazuriũ ex montanis Chęczini, ſupra alias regiões præcioſe bonitatis, habet ferrũ in pleriſq; locis, & cuprum in peciis iuxta territoria Premiſliæ & Szanok quod negligitur Sub excelſiſſimorũ uero mõtiũ ſarmaticorũ iugis Tatri ab incolis uſuali nominatiõe uocatis exciditur cuprum ex lapidibus in magna quãtitate, habẽtis plurimũ argenti, quod ſecernitur per ſeparationẽ, aurũ in certis montibus & fluuiis reperitur, ſed per incuriã non colligitur, habet ſuccinũ, ſeu karabe de genere electri ex ripis maris ſarmatici, dũ atteritur & caleſit trahẽtis paleas & feſtucas. Ex eiſdem ripariis maris

Polonia frigida vino oleoq; caret. Abũdat cereris frumento, carnibꝰ, melle, butiro, cera, piſcibus, uris, biſontibus, thauris, equis ſiluaticis onagris. pellibus preciosis, granis tinctorũ, plũbo, ſale, lazurio.

Cuprum, argẽtum aurum habet.

habet lapidē gagatē nigri coloris ſed in pauca quātitate, habet ollas natura — Gagates
nō arte formatas, dū e terra extrahūtur & deſiccantur, ſimiles ſunt ollis arte — Ollæ naturæ
figuli factis, & ſunt in maiori polonia circa opidū Srem in campis uillæ No- — formatæ.
chow & in Paluky prope opidum Leknoin uilla Koſielſko, habet in terris — Apum multi-
Ruſſiæ tantā exuberātiā examinū apū ſpōte proueniētiū, nō ſolū in alueari- — tudo.
is, ſed etiā in terra paſſim mellificātiū, ut incole pre multitudine, certa agmi- — Podolia ferti-
na earū obruāt & ſubmergāt, habet terra Podoliæ mirā fertilitatē, ut frumē- — lis.
ta ſemel ſata, & poſt bonā maturationē a meſſoribus cū aliq̄ granorū excidē-
tia collecta, in ſequēti āno abſq; cultura agri & abſq; granorū ſeminatiōe, li-
bere e tellure fertiliſſima, ceres & frumēta prodeāt, & manu larga metuntur
atq; colliguntur, habet ſiluas & nemora plurima, inter cætera, arbores pini, — Polonia ſiluo-
& piceæ in diſtrictu Belzēſi & Chelmenſi, hæ ſucciſe & ſuper terrā dimiſſe, — ſa.
poſt aliquot ānos cōmutantur & uertūtur in ſilicem, ita ut ex eis ignis uelu- — Calamus aro-
ti ex ſilice excutiatur, habet calamum aromaticū Tatarſke zele abūdanter — maticus. Sulfur.
circa flumē Tanais, quē ruſſite uocāt Don, tartari uero Edil, habet Agaricū — Agaricon.
& Caſtorea ſatis, fodinas autem ſulfuris in aliquibus locis, balnea tamē na- — Balnea natura-
turalia nuſquam habentur in Polonia. — lia nuſq̄ in polonia.

Duodecim Palatini.

CAPVT QVARTVM.

SVb regimine Lech primi parētis & principis lechitarum, tellus uomere olim nō uiolata & aratro intacta, cœpit p̄ colonos eradicatis arbuſtis & uepribus, aſſiduis raſtris & diligenti cultura excoli. Cœperūt inſuper propagari greges, & poſſeſſiones lōge lateq; diſtente, de quibus reſpondebāt Lech tributa ei ſoluendo, & principatū eius donatiōibus recognoſcēdo, ſingula quæq; in pace, parſimonia & modeſtia, ut omnibus in rebus primū fieri ſolet, agentes. Ex humanis aūt Lech abſumpto, filii eius & nepotes (quorum quilibet nomine auito Lech nomi-

nabatur) ſecundū ſeniū principabātur. Sic enim pares eorū cū ſuis ſatrapis & dignitariis conſtituerat, ut maior natu dominaretur, prout dominati ſunt per plures geneologias & ſucceſſiones, quorū tamē geſta, & egregia facinora ſcriptorū penuria uel temporū iniuria perierunt: nec quot ſæculis dominati ſunt, certo habetur. His aūt & tota ſtirpe Lech radicitus ſublata, proceres ac nobiles apud Gneznā de ſubſtituēdo futuro principe alterius generis deliberātes, in eā ſentenciā pari uoto conuenerunt, ut reiecto iugo ſubiectiōis, abſq; principe dulcē libertatē ſectarētur, & pro adminiſtrāda unicuiq; iuſticia ac obeūdis reip. officiis prout illa tēpeſtate ſat uidebatur, elegerūt duodecim dignitarios quos Woyewodas. i. palatinos uocauerunt, ut eſſent totius reip. ſpecimē & tutamentum. Is modus deligēdi, hi quoq; dignitarii uſq; in noſtram ætatem permanent, & ſemel electi, toto æuo ſine quauis innouatiōe perſeuerāt. Quod ſatis abſurdū eſt & apud exteras nationes alienū. Solent nāq; huiuſmodi officiales, nunq̄ permutati, cōmuni bono poſtpoſito, priuatis comodis inhiare, ſuos maiores ſpernere, ſubiectos uero loco adminiſtrande iuſticiæ opprimere, utinam Poloni non ad mortem, ſed ad annū, ueluti eſt in aliis nationibus, officia Palatinorū, Caſtellanorū, Capitaneoꝝ, Iudicū, & reliquarū dignitatū deſignarēt, & his qui reip. utilitatiq; eius ſufficerēt, pro ipſa toto conatu laborādo cōmitterēt. profecto creſceret regnū eorū inimmēſum, ſed hæc expeditiori oratiōe, & prolixiori tēpore idigerēt, ideo nūc hæc miſſa faciens ſequentia tango, Quo tēpore & quotto āno poſt diluuiū princeps Lech ingreſſus ſit poloniam, & quot luſtris immo ſæculis ipſe, proleſq; eius Polenis præſidebat, ſic & Palatini quanto tempore iura populis reddebant, incertum eſt nec ullis traditum litteris, quoniam gentes ſeptemtrionis proniores ſunt (cœlo frigido inclinante) iurgia excitare, mores ſilueſtres tenere, cererē & bachum ſupra menſuram colere, leues capillos et prolixos intorquere, q̄ caſtam mineruam amare, & litteris operam dare, iccirco geſta eorū dēſa caligine preſſa, in æternam clauduntur obliuionis noctem, Non ſolum autem lechitarū uerum & ruſſorum priſcæ uetuſtatis res ſepultæ iacent, inopia ſcriptorū uſq; ad tēpora Kyg, Sczіek, & korew ducū, ab his nāq; primū facinora eorum litteris mandata ſunt, fuerunt autem uterini kig, Scziek, korew & quarta ſoror Libed, hi principando ruſſitis, loca munitiora conſtruxerunt, kig caſtꝝ ſupra boriſtenē ſeu dniepr, quod uſq; in hāc diē kyow dicitur, olim famoſa & lata metropolis ruſſoꝝ, alii duo nō lōge a kiow etiam ſua erexerunt caſtra Scziek ſczekwicza, & korew korewicza, erāt & alii duces eorum Radzim a quo radzimczanie ſupra fluuium Szaſzu, Viatko a quo uiathczanie ſupra fluuium Olka, Dulieba a quo doliebienie ad fluenta Bug, hi poſtea Volhanie, & nūc luczanie appellātur, familie ex dulieba, radzim, & uiathko, more ferarum in ſiluis habitabāt, & conſanguineas paſſim prout uoluptas ferebat ſine diſcretiōe cognoſcebāt: demum extinctis & ab hac luce ſublatis tribus germanis kig, ſcziek & korew, filii eorum & nepotes longo æuo dominabātur, quilibet in ſorte ſua donec ſucceſſerūt Oſkalt & Dir, duo germani apud kyouiam principantes,

Palatini duodecim electi

Duces primi Ruſſię. kyg. Sczyek. korew.

Graccus.

POſt annos plurimos gens Lechitarum peroſam habens gubernationem palatinorum (mala enim uiſa eſt pluralitas principum, tũ quia laceſſentes inimicos, & rem eorum turbãtes, auertere minime potuerunt, tum etiam quia ſinguli quæ ſua ſunt & non regni curabãt) requirebant unum principem & rectorem, ſcrutinioq; facto, elegerunt uirum idoneum, ſolertem & ſtrennuũ nomine Graccum, ad radices montium ſarmaticorum iuxta Iſtulam commorãtem in rectorem rerumq; ſuarum tutatorem. Qui faſces regiminis aſſumẽdo, inuaſores quoſdã per pacta, quoſdam per bella exturbauit. Gallos ea tẽpeſtate regna Pannoniæ demolientes, Lechiam ingredi uolentes, forti marte repreſſit & ex eis uictoriã reportauit. Exinde pace confecta, Lechitis indies charior erat, Bohemiſq; ob ſecundam fortunam amabilis imperabat. Erexit arcem habitationis ſuæ in expedito colle Vauel, ſupra fluuiũ Iſtulæ ſito, & ei ciuitatẽ adiecit atq; fundauit de ſuo nomine Graccouiam appellãdo, fœlicem agris & rebus ſecũdis, niſi olofagus quædam belua (ut aiunt draco) plurima impedimenta intuliſſet. Rapiebat ſiquidẽ e ſpecu de ſub mõte Vauel egreſſa, iumenta & homines incaute oberrãtes, rictibus horridis uoraciſſime deglutiẽdo. Quo malo afflicte Graccouiæ, Graccus anxius condolens tria corpora iuſſit quottidie olofago exponi. Nam his contentando, cætera nõ requirebat. Sed & hoc graue oneroſũq; erat, propterea ſuapte induſtria perſuaſit exponendis corporibus, ſulſur & cauma ignitum, cera piceq; incluſa, admiſcere & occultare, belua enim tũ naturali rabie, tũ uoraci eſurie excitata, ſine delectiõe oblatam prædam rapiebat atq; uorabat, ſenſimq; debilitata extincta eſt. Graccus uero letatus, longos annos in ſeniũ deduxit, mortuus, plenus dierum. Reliquit duos filios Graccum, Lechonem, & terciam filiam Vandam. Ex commiſſo patris dum uiueret, filii cõſtruxerũt ſarcoſagũ in monte Laſſotno (q nunc dicitur mons ſancti Benedicti) tumorẽ terræ ſuppraponendo in altũ, in hũc diẽ celebrem & a longinquo uiſibilem. Ex hoc aſſerunt quidam hunc Graccum fuiſſe romanum (de ſamilia graccorum ob leges agrarias ſuperbius q̃ fas erat dictatas romæ interfectorũ) quoniã inſtar ſepulcri Romuli ſibi dum uiueret, ſimile de terra (romuli enim de lapidibus eſt) erigi præcepit, undecũq; autẽ fuit, aſſertio eorum inſtãtiam habet, quia Gracci prope natiuitatem chriſti, circiter centum annis occiſi iacent inulti, is autem Graccus lechitarum princeps ut produt eorum hiſtoriæ quadringẽtis annis natiuitatem Chriſti præceſſit.

Graccus eligiẽ.

Galli uicti.

Krakus

Graccouiæ origo.

Olofagus Graccouiã affligit & interimitur.

Gracci filij. Graccus. Lecho. Vanda filia.

Graccus 400. ... ãnis.

COgitantibus lechitis Graccum na
tu maiorem ipſo Gracco patre ui
ta functo in legittimũ ſucceſſorẽ &
regẽ ſurrogare, Lech minor natu
nacta occaſione opportunitatis interfecit eũ, &
lacerũ zabulo texit, dicens illũ dũ uenatiõi ope

Graccus interficitur a Lech.

rã daret, & profuſius q̃ decuit feras impeteret,
a beſtiis mortem opetiiſſe, & hæc ficta dicẽs la
lachrymabatur. Lechite uero ita fore creden/
tes, eum in tronum paternum euexerunt, & re
gẽ ſupra ſe ſtatuerũt, uerum quia nullum ma/
lum impunitũ, crebreſcẽte fama q; germanum
ſuum inuidia ductus clam necaſſet, expulerũt
& a regno exulare ipſum coegerunt, tanq̃ pro/
phanũ parricidam. Quamq̃ alia quædam hiſtoria narret non fuiſſe exulem
nec a regno alienatũ, ſed ob fratricidiũ ab omnibus ſpretũ, & inuiſum mero
re & cogitationibus contabuiſſe, uitamq; ſimul cũ regno cito finiuiſſe. Qua
propter Vandam filiam Gracci nulla amplius

Vanda.

Vanda eligit

prole maſculina ſuperſtite, pro domina & regi/
na ex unanimi uoto omnium deputarunt, inue/
neruntq; in ſexu fœmineo animum & robur uiri
le in regendis ſubditis & inimicis regni abigen/

Rithogarus princeps theutonum.

dis, nã ea tẽpeſtate Rithogarus princeps theu/
tonorũ regno Lechitarum uicinus, audita Van/
dæ mira ſpecie, pulchritudine, gloria, moribus,
& regno, miſit procatum iri ſeu eam in ſpõſam
depoſcere. Vanda autẽ deſponſationẽ Rithoga
ri, una cum ipſius ambaſiata ſeu legatione renu/
nuit. Mittit iterum amoris impatiens Rithoga
rus, ut ſibi nuberet, aut arma & deuaſtationem
regni ſentiret putabat nãq; fœminam metu bel
li ad coniugia poſſe impellere, quam ſponte ma
trimoniũ refutaſſe didicerat. Moxq; aciebus in/
ſtructis, regnum Lechitarum ingreditur, iuſſit & Vanda celeriter ſuos arma
capere, & copiam reſiſtendi Rithogaro præſtare uidentes autem purpurati
principes Rithogari potẽtem exercitum, Vandæ pulchritudinẽ dictu mira
bilem, qua tanq̃ hamus(Vanda enim hamũ ſonat)corda inſpicientiũ allici
ebat, induſtriam, audaciam, & cauſam ſine noxa, receſſerunt in caſtra ſua, de
nũciantes principi eorum, ut uiraginem iuſte pugnaturam, et exercitum po
tentiorem inſtructioremq; habentem, ſuo damno non inuaderet, quos cũ nec
perſuaſionibus nec minis ad pugnãdum reuocare potuit uehementi afflicti/
one conſternatus, bello ceſſit, & in conſpectu eorum gladio ſeſe confodit. At

Vanda pace

Vanda pace cum magnatibus theutonorū compoſita, Graccouiam rediit,
& pro tanta uictoria diis uota (plurimas uictimas immolando) perſoluit, ſe
ductaq; illius temporis errore, ne celebs uita eius quoquō defloreſceret, diis
ſeipſam uictimam, pro uictoria aſſecuta, expoſuit. de ponte enim in Viſlam
ſaltit & ab aquis ſuffocata circa Mogilā, uno miliari a Graccouia, reperta
eſt, illic ſupra fluuium Dlubnia ſepulta, aggere & mole terræ in altum, quē
admodum Gracco genitori eius ſuprapoſitis, diciturq; locus ille uſq; in no-
ſtram ætatem Mogila: quod ſonat ſepulchrum: dictus eſt & fluuius in quo
merſa eſt Vandalus, & gens circa fluuium cohabitans Vandalitæ.

Vandæ interit9

Fluuius a Vanda.

CAPVT VII.

EXtincta Vanda cum qua & tota Gracci familia interiit. Abro-
garunt iterum Lechitæ regem: & loco unius regentis duodecim
Woyewodas id eſt exercituū ductores ſeu regētes: pro numero
prouinciarū conſtituentes. Sub quibus longo tēpore (ut aliquæ
chronicæ narant centū annis) in libertate uixerunt, donec exorti graſſatores
& bonorum expilatores non mediocriter eos afflixerunt, ad ultimū uero ex
ercitus ualidi Pannoniorum & Morauorū Poloniā inuadētes, prædam age
bāt impune, agros depopulātes, & res diripientes ut libertate ablata, ſub iu
gū ſeruitutis miſeros Lechitas mitterent & cogerent. Woyewodis nequitq̄
repugnātibus, quoniā aduerſam fortunā experti, de ſūma rerū deſperabāt.
Erat ſub hoc turbine quidam polonus nomine
Przemiſl, diſciplinæ militaris peritus, uiribus

Polonia uaſtat.

Przemiſlaus.

Przemiſlaus q Leſko pri9.

ſtrenuus, ingenio aſtutus, qui circa Caluū mon
tē, hoſtes omnia negligentius agentes, aſtu ter
ruit & oportunitate deuicit. Nam galeas for-
matas pictas & coloratas, ex aduerſo hoſtium
ſole oriente in arboribus montis locauit, quibus
uiſis, repente radiorum ſolis reuerberatiōe ho
ſtes perculſi arma corripiūt, ad debellandumq;
aciem polonorum uiſam procedūt, quo cū per
ueniſſent, neminē inuenerūt. Mox etenim Prze
miſlaus, ut uidit hoſtes arma capeſſere, ſimula
cra galeaꝝ remouit. Reuertūtur itaq; in ſua ca
ſtra aduerſarii, putātes Polonos auerſos fugiſ-
ſe. Przemiſlaus uero rē benegerendi belli conci
piēs, animauit commilitones qui ad ipſum con
fluxerāt, certā uictoriā eis promittēs, dū mō conſiliū eius ſequendo, animū
& arma uiriliter in hoſtē cōuerterēt. In tempeſte ergo noctis aduentu, hoſti
bus ſomno deditis, & ſecure cubantibus, Przemiſlaus manū polonorū, iā dē
uictoria certificatā & animatā adduxit, a tergo & a lateribus medios in ho
ſtes irrupit, quoſq; & dormientes, & repugnare uolentes proſternēdo, cæte-
ros e ſomno excitatos, trepidos & agendorū immemores diſpergēdo, Prze-
miſlaus ergo caſtra deſertata diripuit & inimicorū opulentias, ſuis in prædā

Hoſtes aſtu victi.

dedit

dedit, quo comperto, poloni amore in Przemiſlaū flagrātes tanq̄ in patriæ
libera torē ſpē collocarūt, & unanimi acclamatione & conſenſu, eū in monar
chā & regē creauerūt, imponentes ei nomē Leſchczeck, aut a primo Lechi
tarum principe, aut ab aſtu (leſcek enim uafrū & callidum ſonat) eum ſic ap
pellantes. Is regnauit fœlix & tranquillus, nemo enim amplius: perdomitis
Pannoniis & Morauis, auſus fuit regnum eius inuadere. Ferunt plures, exer
citū aſtute ut præmiſſum eſt fuſum & diſiectū, fuiſſe Alexandri macedonis,
ſed tu hāc relationem ſcito eſſe fabulā, nunq̄ ſiquidem Alexāder uel gentes
ipſius, ad ſeptemtrionalia Europæ diuerterūt, prout ex omnibus hiſtoriis de
Alexādro acceptis cognoſcis, q̄uis Sophirionē inter Scithas occubuiſſe le/
gas, magiſq; abſurdum dinoſce, quoniā Alexāder macedo āte hunc Leſko/
nem multis ſæculis anteceſſit. Galliq; quibuſcū Graccus in parte conflixit,
longe poſt Alexādrū in græciam uenerūt, & duce Belgio Ptolomeū cerauni
cū macedoniæ regē occiderūt. Brennus uero alter dux. regē Antiochum ſu/
perādo in Bithinia conſedit, & gente gallorū cū græcis commixta, gallogræ
cos conſtituit, uide Trogū Pompeiū, Iuſtinū abbreuiatorē eius. & cæteros.
Leſko ergo poſterior Gracco, multū poſterior fuit & Alexandro & Sophi
rione duce eius, niſi ad colorandam fabulam Alexandrum principem Mo
rauiæ affirmares, ſic utiq; uerum ſermonem proferres, nam Morauos Leſ/
ko aſtu debellauit & diſperſit.

Przemiſlaus in regem eligitur & Laſcek nominatur.

Fabula quorū dam conuellit de Alexandro magno.

CAPVT VIII. Leſko ſecundus

Leszek 2

QVoniā poſt mortē Prze/
miſlai q & Leſko
primꝰ dicitur, nul
li poſteri, nullaq;
proles ſuperſtes re
licta eſt, inter po/
lonos orta eſt diſ/
ſenſio, quis regna/
re deberet & ne de
teriora ſequeren/
tur (multis regna/
re cupientibus) per edictum ſtatuerunt ut quiſquis ambiret, & optaret re/
gnum poloniæ aſſequi, idibus octobris in equo maculis reſperſo, ſeu colora
to, q̄ uelociter curreret ad ſtatuam pro meta ponendam. Erat autē huiuſmo
di curſus in planura inter Graccouiā & fluuium Pradnik deſignatus. Mul
tis ergo tempore conſtituto, in equis ut præmiſſum eſt maculis diſtinctis, da
to ſigno tanq̄ pro grandi brauio apprime anhelantibus, & properāter cur/
rentibus ungulis & pedibus equorū, oxigonis, ſeu clauis ferreis acriter leſis
aut ſubſtiterūt

aūt ſubſtiterūt, aūt cū eqs euoluti deciderūt, ſolus Leſchczek quidā uir ple nus uafriciæ & dolo, iuxta ſtratā per quā cucurrerūt, ubi claui ferrei nō fue/runt infixi, equū ſuum agiliter impellens ad columnā peruenit, eamqꝫ com/plexus eſt, & rex ſalutatus. Adoleſcens autē quidam obſcure ſortis, qui cū ſo dali cauſa ſolacii ante aliquot dies per eandem ſtratā ad columnam currēs, & pedes una cū ſodali leſerat, & oxigonos inuenerat, oblique & extra uiam pedes currēs, ſecundus ad columnam peruenit, & eam cōplexus eſt. Inſurre xerūt ergo ſinguli cōpetitores, per oxigonos remorati, in & aduerſū Leſch/czek, & re coram iudicibus agitata depræhenſū eſt regni cupiditate nocte ſub obſcura, ꝑ totā ſtratā uſqꝫ ad columnā eū ſparſiſſe & in terrā fixiſſe cla/uos ferri acutos, & zabulo contexiſſe, præter ſemitā iuxta ſtratā, q̄ ipſemet currēdum ſibi credidit, cōdemnatum ergo, diſcerpſerūt, & lacerarunt. Ado/leſcentē uero illum qui oblique currēs, cauſa ioci ad columnam ſecūdus ad uenerat, uoto omnium & concordi approbatione, in regem ſublimarunt, & Leſchko uocauerūt, hoc em̄ nomen apud priſcos polonos regium fuit, & q̄q̄ humilis cōditiōis & tenuis ſortis erat, clariſſimus tamē regnando euaſit perinde acſi in regia nutritus, & decentiſſimis moribus a cunabulis imbutus fuiſſet. Fuit namqꝫ tēperatus, & ſemper ſobrius, iuſtus, māſuetus, liberalis, & fortis, cunctos inimicos fortiter debellans, & de ſuo regno repellens uici/noſqꝫ inuadens, ſemper uicit & de eis triūphauit. Et ne faſtus ex honore re/gio aſſequuto eū inſolētiorē redderet, ueſtes ſuas priuatæ cōditiōis, uiles & hirſutas, quotiēs in throno regio purpura indutus ſedit, ſupra ſe extēdi iuſſit ut his inſpectis, reminiſceretur ſeſe ex inope dominū, & humili regē factum eſſe, ſenuit longeuo ſenio, & e uita excedens, unicum filium leſchkonē terci/um in heredem Polonis reliquit.

Leſko ſecūdus ioco regnū a/deptus.

Leſko tercius.

CAPVT NONVM

LEſchko tercius genitori ſuccedens, adeo creuit optimis moribus & he roicis uirtutibus, ut ſingula quæqꝫ tam in regno ſuo poloniæ, q̄ in ex/teris prouinciis, ſumma prudētia regeret, & no mē ac gloriā ſuā ſuæqꝫ gētis nobilitaret, præbu it auxilia pannoniis contra legiones italicorū et græcorū, & equidem cū frequenti uictoria. Ge/nuit unicū filiū ex legittima coniuge Pompiliū nomine, ex pellicibus uero pluribus genuit ui/ginti filios naturales, hos, Boleſlaū, Kazimirū, Wladiſlaū, Wratiſlaum, Oddonem, Baruinū, Przibiſlaū, Przemiſlaum, Iaxām, Semianū, Se mouitū, Semomiſlaū, Bogdalū, Spiczigutū, Spiczmeru, Sbigneū, Sobeſ/laū, Viſſimirū, Czeſimirū, & Viſlaū: ueritus aūt ne eo ex humanis abſūpto cōtentiones & bella inter fratres orirētur: partitus eſt regnū, Pompilio de/dit monarchiā regni: cæteris maritimam orā Slauorū: Rugianorū: & Caſ/

Leszek 4

Pompiliꝰ unꝰ Leſkonis filiꝰ.

Leſkonis filij naturales.

ſubitarū

Anno Dni 1617 die 17 decembris
Pani Anna Ożorowska umarla ciotka ...

Prima diuiſio. cum iactura.

ſubitarũ: uſq; ad Miſnã & Veſtfaliã diſtribuit, Boleſlao primo genito na tu/
rali Baruino, et Bogdalo Pomeraniã inferiorẽ, Kazimiro & Wladiſlao Caſ
ſubiam: Iaxæ & Semiano Serbiam: Wratiſlao Ramam: Przibiſlao Czeſe
miro & Oddoni Ditwoniã q̃ nũc Olſacia ſeu Luſacia: Przemiſlao Semoui
to & Semomiſlao: Sgorzeliciã: quæ nũc Brãdeburg appellatur, aliis uero
fratribus reſiduis, quaſdam ſortes, in huiuſmodi prouinciis: adiectis quibuſ/
dam deſertis ſiluis & nemoribus aſſignauit: Viſlaus aũt cõdidit caſtrũ Mie
dziboze: quod nũc Meydburg dicitur: Sobeſlaus caſtrum Daley quod Da
lemburg uocatur: Viſſimirus caſtrũ & ciuitatẽ in ripa maris ſitam Viſſimi
riã, quæ in hanc diẽ eodem nomine nũcupatur: Cæteri fratres alia caſtra ere
xerũt, Brzemye caſtrũ in cõfiniis Veſtfaloꝝ & Friſonum ſitũ: ſic dictum, ut
ſuſciperet hoſtile Brzemię. i. pondus. Caſtrũ lyma quod nũc Limburg uoci
tatur in petra latiſſima a longinquo uiſibili & lucente: Slaui enim nocturnũ
ſplendorẽ limam uocãt. Caſtrũ itẽ & ciuitatẽ: Bukouiecz quã theutones uo
cãt Lubeck: ſlaui uero in circuitu cõmorãtes Bukouiecz: ſimiliter caſtꝝ Ra
thibor: caſtrũ Swerin: caſtrum Lukow a quodam Miclone conditum: unde
theutonici illud Mickelburg uocãt. Item caſtrũ Gilow a craſſitudine terræ:
caſtrũ Roſtoki a diſſolutiõe aquarũ: caſtrũ Verla a credulitate: caſtrũ ſwa/
now a uocãdo: uocatus enim ſlauice ſwani dicitur. Item caſtra Oſtrow a lo
co inſulæ in qua ſtat Teſzin, Marlow, Bolel Trzebieſſow, Vologoſt, Czaſ/
ni Wolyniecz. Pluraq; alia caſtra & municipia, præfati filii Leſkonis & eo
rũ nepotes iuxta mare germanicũ condiderunt, quæ natio theutonica occu
pauit: & uſq; in præſens occupat paucis populis ſlauis & zerbis in rure
& uicis etiam in hanc diem permanentibus & linguam ſlauicam confuſe &
corruptæ propter commixtionem ſonantibus.

Meydburg. Dalemburg. Viſſimiria. Brzeinia. Limburg Lubeg Rathibor. Suerin. Myckelburg. Gilow. Roſtok. Verla. Swanow. Oſtrow &c.

CAPVT X.

Pompilius primus

Pompilius primus.

POmpilius, quẽ poloni Popiel, theu
tones Offerich uocant, ſuſcepto re
gno polonoꝝ, colles & montiũ ra/
dices, in q̃bus urbs Graccouia eſt
ſita pertæſus, trãſtulit ſedem regni Gneznã in
planicie ſitã, ubi priſci polonorum morabãtur
principes. Hanc quoq; ſpernẽs, nouas ſedes in
ter lacꝰ poſuit ac extruxit Cruſuiczam noĩans
& in ea principalẽ ſedẽ regni cõſtituẽs. Mortu
us eſt in ætate uirili, morbo correptus ex uita
torpente & uoluptuoſa. Nihil egregiũ ædidit
quod poſteris dictu factuue celebre foret, niſi
q; in omni execratione ſolitus erat dicere, uti/
nã me mures uorarent, utiq; omine mali, quo/
niam filium eius, alterum Pompilium, quem
in ætate puerili reliquerat: regnantem mures deuorarunt.

ADoleſcentia Pompilii ſecundi mini me expectata, ipſum in regem po/ loniæ extulerunt, & ei obedientiam homagialem patrui una cum proce ribus regni præſtiterūt. Cauſas & deciſiōes que ſtionum quæ ad eū perferebantur, patrui donec adoleſceret determinabāt. Sed cum Pompilius annos adoleſcentiæ ſupergreſſus, ſuæ poteſtati eſt relictus, in teterrimos incidit mores, in petu/ lantiā, choreas, plauſus, ebrietates, flagicioſiſſi mus ruebat, remp. poſtergando, & ab incurſu hoſtiū deprauatus & meticuloſus, non defendē do. Deſponſata eſt ei ex theutonia, elegātis pul chritudinis de genere principum fœmina, quæ blandiciis & calliditatib9 eū ſic irretiuit atqꝫ ca ptiuauit, ut totius regni, poteſtas & expeditio circa eam cōſiſteret. Ad peio reſqꝫ illecebras maritum intruſit patrandas. Videns em̄ maritum ſuum ab omnib9 ſubiectis ſprætū, & ad ignominiam ipſius cum ludibrio koſchyſko (quod ſonat attritam ſcopam) uocatum, propter raros capillos, timenſqꝫ ne ſuccederet ei quiſpiam patruorum, ob ſcelera ſuapte ipſo expulſo. Iubet do los & egritudinem mortalē fingere, patruos & proceres regni aduocare. Co ram eis exponit Pompilius in lecto decumbēs & lachrymās ſe in breui mori turꝫ, rogat obteſtaturqꝫ ut filios quos binos ex legittimo matrimonio ſuſce pit Lechonē & Pompilium ſucceſſores ipſo mortuo ſurrogarēt, & iamiā mi graturo exequias more gentilium in præſentia ipſius celebrarent. Luget & coniunx lamentando, & fictas lachrymas aborciendo. Exhibita tādem refe/ ctiōe: iterū ad aulam regis introducūtur patrui cum primoribus regni, & po tus exicialis per reginā compoſitus. Poſt oſcula regis ualedicentis iā prope morituri in poculo aureo adminiſtratur, quo hauſto ſinguli diſcedunt. Nox em̄ inſtabat, rexqꝫ ſe dormiturū ſopore ingruente ſimulabat, expaueſcēs ne aliquis eorū coram moreretur. Correpti ergo toxico tēpore noctis, uerſi in furiam excruciabantur, donec ſpiritū & animam exalauerunt. Exhilaratus itaqꝫ Pompilius cū coniuge, contulit ſe ad tripudia patruos calumnioſe cri/ minando. Aſſerēs illos ob facinus in regem & filios eius cogitatum, cœleſti plaga miraculoſe perculſos interiiſſe. Accumulanſqꝫ peccata peccatis, inhi/ bet a quoquā cadauera extinctorū ſepelire. Sed deus uindex iuſtus, grauita te ſupplicii ſcelera cōpenſans. Pompiliū cōuiuia celebrātem, mero madentē ſertis coronatū, unguētis delibutū, crapula & luxu reſolutum, ultione condi gna punit. De cadaueribus ſiqdem patruorum & procerū, multitudo murū ingentis magnitudinis ebuliuit, & in conuiuantē tyrannū, conſortem eius, & filios, rabidis morſibus inſiliit, militum caterua nequitq̄ abigente, quoniam humano ſuffragio fatigato, mures infatigati perſeuerabant noctu dieqꝫ. Ex truuntur ardentes foci, & in medio eorum locatur Pompilius, cōiunx & filii illic autē & mures per flāmas tranſeuntes parricidam rodere nō ceſſabant.

Pompilius ſecundus.

Pōpilii uiginti patrui ueneno extincti.

Ex cadaueribꝰ extinctorū co/ pia murum naſ citur.

Ad aliud tandem elementũ uentum eſt. In nauibus abducitur occiſor patru
orum Pompilius cũ ſuis in ſtagni altitudinem, mures tamen inceſſanter ſecu
ti, abductos, & naues rodebãt, intantum ut aqua perforatis rimis ingreſſa
ſubmerſionem minaretur, ideo nautæ timẽtes præfocationẽ ab aquis, dedu/
xerunt nauem in littus, unde alia caterua murũ occurrens, iuncta prioribus
acrius infeſtabat. His uiſis defenſores, diuinam ultionẽ cognoſcẽtes, omnes
fugierunt. Pompilius autem protectoribus nudatus, recepit ſe in turrim alti

Horridus Põpilii, conſortiſq; & filiorum interitus.

orẽ in Cruſuicza, ubi mures rapido curſu aſcendentes conſumpſerũt & uora
uerunt. duos filios, uxorem, & facinoroſum Pompiliũ cũ ſingulis artubus,
ita ut nerui, oſſa aut aliud ueſtigiũ nõ relinqueretur. Ecce nõ eſt poteſtas nec
conſiliũ contra dominum, non proſunt ſceptra, nec opes in cõſpectu eius, mi
nuta animalia & imbelles mures Pompilium miſerabiliter conſumpſerunt,
quemadmodũ pediculi, uermes minutiores muribus Arnulphũ regem fran
corum, & imperatorem Romanorum, pulpa, carnibus, ac uiſceribus exeſis
medicis nequitq̃ proficientibus ad internitionem uſq; perduxerunt, ſolis car
tilaginibus, & oſſibus relictis, ut in deſcriptiõe Romanorum imperatorum
& regum Franciæ legis.

Pyaſt

CAPVT XII.

POſt miſerum & horridum interitũ
Popiel, indicta conuẽtione pro no/
ui regis electione, conuenerunt ma
iores ac nobiles regni in Cruſuiczã
factaq; diſſenſione, pluribus regnare cupienti/
bus: ſoluerunt cõuentionem abſq; regis electio
ne, ortis tandem multis difficultatibus, belliſq;
externis & domeſticis, quottidianis etiã ſimul/
tatibus & damnis inter regnicolas. Indicta eſt
altera conuentio in præfatam Cruſuiczã. Erat
ea tempeſtate quidam agricola & mellarius in
ciuitate Cruſuiczieñ nomine Pyaſt, eo q; ſtatu/
ra erat nõ alta ſed robuſta, habuit uxorẽ Rze

Rzepycza.

picza nuncupatam, & filium unicum nondum
nominatum, homo multe hoſpitalitatis, pere
grinorum & miſerorum fotor, aduenerunt autem in diebus regis Pompilii,
duo hoſpites uultu & habitu uenerandi, & cum uoluiſſent ingredi regiam,
pulſi ſunt a ianua & prohibiti ab ingreſſu. Diſcedentes ergo declinauerunt

Pyeſt.

ad tugurium Pyaſt, parentis aduenarum & peregrinorum, qui ſumma ala/
critate una cum uxore excepit eos in domum ſuam, occidens porcum ſagina
tum, quem ſeruabat pro tondẽda ceſariæ, & nominatione filii ſui prout mos
gentilium fuit, obtulit & uas medonis eadem intentione reſeruati uidelicet
pro tonſura filii eius, dumq; potus medonis ducillaretur (mirabile dictu) au
gebatur, & in altũ effluebat. Conſilio itaq;, ac iuſſu duorũ hoſpitũ, ut credi/
tur duorũ angelorum, in ſpecie humana hoſpitatorũ (q̃uis alii credant fuiſſe

Ioãnes & Paulus martyres.

Ioannem & Paulum martyres romanos) uaſa quot & quantacumq; habere

potui

potuit a uicinis mutuauit, & ea impleuit, ſed & carnes porci intãtum aucte creuerũt, ut decem linteres implerẽt, iubent tandem prælibati hoſpites ſup plicatũ ire inuitareq; regem Pompilium & miliciã eius ad tondendum & no minandum filium, & in præſentia eorum, iã dicti bini hoſpites totonderũt fi liũ Pyaſt, nomenq; nouũ ei adaptãtes, nominauerũt Semouitũ, refectio tan dem copioſa appoſita eſt opipare, deo cũcta augente per miniſterium hoſpi tum, ſtatimq; poſt refectionem diſparuerunt ſæpius nominati duo hoſpites Donec ſecunda cõuentio Cruſſuicieñ collecta, ob diſparitatem uotorũ fere in omnibus uictualibus ex diurnitate tẽporis defecit, tũc denuo gratioſi duo aduenæ ad Pyaſt redierũt hoſpitatũ, qui humaniter ab eo & ſua cõſorte col lecti ac honorati, prædixerũt eum poſt triduũ in regem poloniæ eligendum uas ergo medonis paruum ante tuguriũ perſuaſerũt exponendũ, & cunctis confluentibus nobilibus ac ignobilibus (ſinguli eñ caruerũt uictualibus) bi berunt de illo uaſe, nedum ad ſaturitatẽ ſed etiam abundantius, deo optimo medonem uaſis augmentante. Et ideo non deficiente, quemadmodũ mulieri in ſarepta lecytus olei nõ defecit. Altero die conſilio inito cũctis proceribus regni & populis quaſi quadam relligione cõcorditer in animo inſedit, Pyaſt eligendum in regem, poſtpoſitis filiis & nepotibus patruorũ per Pompiliũ necatorũ, poſtpoſitis & quibuſuis magnificis regni, proclamatione deinde fa cta tota nobilitas una cũ plebe ad oſtium tugurii Pyaſt deſcendens, eum re gnum ſuſcipere coegit. Illo uero territo ac repugnante propter inſufficientiã & rem monſtroſam, eulogium hoſpitũ dum in memoriã rediit, eum poſt tri duum regnaturũ, cõſenſit, & in aulam regiã de tugurio tranſiuit. Hic fuit ho mo ſimplex, ſed rex iuſtus: unicuiq; quod ſuum erat ſecundũ merita admini ſtrãs, deo in cũctis eum proſperãte. Hic fuit prima ſtirps regum uſq; prope ætatẽ noſtram in polonia dominantiũ: terminata in Kazimiro ſecũdo & Lo douigo. Eiuſdem ſtirpis rami ſunt moderni principes Sleſiæ, & filii Cõradi Maſouiæ. Quantæ fœlicitatis fuit hoſpitalitas & iuſticia Pyaſt, propago principũ uſq; in noſtrã ætatẽ permanẽs demõſtrat. Non uidi, inquit Dauid, iuſtũ derelictũ, nec ſemen eius mendicare panẽ. Electus eſt rex in ætate uirili mortuus ſenio cõfectus, ut ferũt anno ætatis ſuæ cẽteſimo uigeſimo. In pace regnauit: regiãq; ex Cruſſuicza in Gneznã locũ originarium tranſtulit.

[Semouitus.] [Pyaſt eligitur.] [Ex Pyaſt prin cipes Sleſiæ.] [Pyaſt plenus dierũ moritur]

CAPVT XIII

SEmouitus filius Pyaſt, princeps militiæ ſub patre creatus, poſt mortẽ uero eius rex factus: multum uigilantiæ: temperãtiæ, mi litiæ, munificentiæ, & uirtutũ heroicarum ante electionẽ habẽs Multo ãplius rex factus omnibus uirtutibus redimitus floruit: Dilatauit regnum, de finibus eius pannonios adhuc Pompilii tempore occu pantes uictorioſe expellens. Kaſſubitas & principes iuxta mare Balteũ cõ morantes, olim de fœmore patruorum Pompilii toxicatorũ homagia dene gãtes aggreſſus, dum in parte expugnauit, morte immatura abſumptus eſt Cunctis regnicolis tanq̃ parentem patriæ deflentibus. Reliquit unicum fi liũ minorennẽ nomine Leſchko. Circa hæc tempora ſub imperatore Roma norum Arnulpho Græcorum uero imperatore Michaele, aduenerunt Ci

[Semouitus in regem.] [Semouiti mors.]

Cirullus ap̄ls Slauorum. Methudius.

rullus doctor & apoſtolus omniũ ſlauorum, & Metudius, lingua græca & ſlauonica prompti miſſi a præfato imperatore Michaele græco: ad poſtulationem principum, Slauorum in Morauiam, & iacientes fundamẽta chriſtianæ fidei, erexerunt eccleſiam cathedralem in Vielagrad Morauiæ. Euocati tandem Romã & inquiſiti, quare in lingua ſlauica diuina celebrarent & non in latina. Reſponderunt eo ꝙ ſcriptum eſſet. Omnis ſpiritus laudet dominũ. poſt altercationes ergo Romanus pontifex permiſit ut lingua ſlauica celebrando laudaretur deus, perinde atq; latina & græca. Qui mos ad tẽpora mea circa Graccouiam in eccleſia ſanctæ crucis in Clepardia obſeruatus, ſed iam extinctus eſt.

Leſcko quartus.

CAPVT XIIII.

LEſko ætatis nondum debite, de procerũ & nobiliũ cõi aſſenſu in principem aſſumitur, certis baronibus ꝓcuratoribus donec adoleſceret illi deputatis. In ætate uero adulta cœpit imitari paternas uirtutes, probitatẽ, prudẽtiã, liberalitatẽ & iuſticiã, militiæ tamẽ munera nõ æque ut pater coluit, quinimo bellum contra principes Pomeranorum & ciſmarinorũ per patrem iniciatũ intermiſit, mortuus eſt relicto filio perfecte ætatis Zemomiſl, quod interprætatur terram recogitans, uel de terra cogitans.

CAPVTXV.

Zemomiſlaus.

LEſkoni ſucceſſit Zemomiſlaus in regno, uirtutes paternas & auitas enixe ſibi uendicans, non armis ſed toga & prudentia regno profitiens, uehementer autem angebatur ꝙ ſine prole coniugem ſterilem longo tempore habuit, maiori deinde moleſtia affligebatur, ꝙ effuſo unico filio dudũ optato, cœcutientẽ uidebat & penitus nihil uidentem, ampliuſq; doluit quia uxor ſua iterum ſterilis ut ante, abſq; ſpe ulterioris prolis ꝑmanſit. Adueniente anno tonſuræ utcũq; ualuit Zemomiſlaus conuocat maiores regni Gneznam ad tondendum & nominandũ filium. De uoluntate omnium imponens ei nomẽ Myeſka quod ſonat confuſionem ſeu commotionẽ, quoniã cuncti ſuſpicabantur metuentes, poſt mortem patris oriri cõmotionẽ. In diebus uero patris confuſione ex cœcitate nati, appoſitis deniq; epulis conuiuabant, & ecce ſubito nũcius accurrit referẽs ipſi Zemomiſlao, Myeſkã ꝑſpexiſſe, clareq; uidere. Obſtupuere omnes, ſtatimq; mater exiliens de triclinio reperit filium habentẽ orbes oculorũ clariſſimos, & acceptum in ulnas,

inter conuiuas

inter conuiuas detulit, ſingulis gaudentibus & mirantibus. Super quo genitor eius Zemomiſlaus, ſæpenumero percõtatus, quidnã cæcitas nati, eiuſq; diuina clementia, illuminatio portenderet, ab ariolis & phitonibus accepit. In diebus regiminis eius regnum poloniæ plurimum illuminatũ iri & clareſcere, quod ille putabat de gloria humana uerificari. Impletũ autẽ eſt de ſpirituali uiſione & illuminatione eius, & regni per eũ, quæ eſt renaſcẽtia in chriſto, per fidẽ & baptiſmũ extũc ſuſcepta, & dono dei uſq; in hanc diem abſq; heſitatione & erroribus tenta atq; defenſa. Mortuus eſt autẽ Zemomiſlaus plenus dierum, in ætate protaui eius Pyaſt, & more gentilium appoſitus ſuis patribus in caſtro Gneznenſi.

Zemomiſlai mors.

CAPVT XVI.

Oſkalt. Dir.

IN Ruſſia principantibus apud Kyowiam Oſkald & Dir. Natiões ruthenorũ multiplicate, nouas ſedes ad ſeptemtrionẽ dilatauerũt, & duces ſuper ſe conſtituerũt ex alienigenis, quoniã ex propriis propter parilitatẽ non placuerunt. Primus dux Rurko q in Noucgrod, alter Szniew qui in Byaleyezoro, terci9 Trubor, qui in Sborſk ſedes ſuas poſuerũt. Proceſſu aũt tẽporis, mortu9 Szniew & Trubor abſq; prole, Rurko utriuſq; poſſedit ducatũ, & ipſe moriens reliqt filiũ adoleſcentem Iior nomine, is doloſe occidit Oſkaldu & Dir principes Kiouieñ, nil hoſtilitatis ab eo ſuſpicatos & poſſedit terras eorum. Inuadit deinde Drewlianos populos ruthenici generis & Nyſzkinã ducẽ eorũ, coegitq; eos tributa ſoluere, & non contẽtus unica contributione eodem anno alterã exigebat, propter quod inſurgẽtib9 Drewlianis, occiſus per eos interiit. Miſerũt depoſt nũcios primos & ſecundos præfati Drewliani ad Olham uxorem Iior, ut acciperet in matrimoniũ principem eorum Nyſkinam. Ipſa uero oportunitatẽ & aſtuciam concipiẽs ſimulabat ſe nupturã Nyſzkine, dũmodo ueniret cum ſuis matrimonium celebraturus. Quo procedente cũ ſuis, dudum retẽtos apud ſe nuncios, clam uariis affectos tormentis interfecit. In occurſum deinde procedit, & locato ſuo forti exercitu, in anguſtiis & locis malignis, Drewlianos cum duce aduenientes inſperate occidit in numero quaſi quinq; milia, occiſioni mariti ſui Iior parentãdo. Inſup Suãtoſlaus filius Iior & Olhæ, ætatẽ pertingẽs adultam, Drewlianos graui cæde domuit, & ſub iugum mittens tributa eis impoſuit, Olhaq; matre ſua monente, fidem chriſti ſuſcipere noluit. Trãſfretauerat etẽm Olha in Cõſtatinopolim & de fide chriſtiana per patriarchã edocta, ſpurcitiis gentilitatis abiectis, in baptiſmo nomen Helena, pro Olha ſuſcepit, in receſſuq; benedixit ei patriarcha Cõſtantinopolitanus dicẽs. Benedicta tu inter mulieres Ruthenorũ.

Rurko dux ruſſię.

Iior.

Iior interitus.

Olha uxor Iior.

Drewliani per Olham uicti.
Suantoſlaus.

Olha fidẽ chriſti accepit Helena nominata.

CAPVT XVII.

QVæ in hiſtoriis polonorũ reperiũtur, iã ſub breuitate tacta ſunt Deinceps quæ exteri de Vandalis & Sarmatis hoc eſt de polonis & ruſſitis annotarunt, haud abſ re in fine huius primi libri etiam ſub breuitate inducam. Refert Suetonius Tranquillus, & meminit Eutropius, ꝙ imperator Domicianus de Dacis Catiſq; duplicẽ triumphũ ægit. De Sarmatis ſolam laureã uſurpauit, multas quidẽ calamita

Suetonius.
Eutropius.

tes iiſdem bellis paſſus eſt. Nam in Sarmathia(quæ nūc ruſſia dicitur) legio eius cū duce interfecta eſt, & a Dacis (ubi nūc ſūt Valachi) Appius Sabinus conſularis, & Cornelius Furcus præfectus prætor cum magnis exercitibus occiſi ſunt. Narrat Iulius Capitolinus imperatorē Antoniū pium Germanos & Dacos(ubi ſunt Beſſerabes & Valachi)rebellantes contudiſſe per præſides ac legatos. Alanos uero(q fuere rutheni circa Tanaym fluuiū)bella molientes, ſæpe refrenauit. Idem Iulius Capitolinus refert, & meminit Eutropius imperatorē romanum Antoniū Verū, multa milia hominū interfeciſſe. De Marcomānis, Squadis, Vandalis, Sarmatis & Sueuis, & liberaſſe Pannonias a ſeruitio eorū, Romæ rurſus cū Comodo Antonio filio ſuo, quē iā ceſarem fecerat de eis triumphaſſe. Hæ ſunt gētes ut nunc eſt dicere Morauí, Poloni, Rutheni & q circa fluuiū Sueuū cōmorati ſunt Slaui, ubi nūc Marchia eſt, & eā occupant theutoni. De his ſueuis iuxta Sueuū fluuiū extra ſeptimū clima ad mare germanicū olim habitantibus. Et non de illis qui nūc Sueui in ſexto climate habitant. Dixit Martinus in ſua martiniana in ſecunda parte ſub Octauiano, ꝗ Druſus priuignus Octauiani, trās albulam fluuium q in barbarico ſolo longe ultra rhenum eſt(labia uulgari ſlauonico dictus)fortiſſimas natiōes, quibus & natura uires, & conſuetudo experientiam uirium dabat, pariter uno bello, ſed ſuis aſpero ſuperauit, id eſt Sueuos & Sicābros ubi & Druſus occiſus mortuus eſt & ſepultus in Magūtia, hæc Martinus. Itē Eutropius. Sūb imperio Galieni Pannonia a Sarmatis Squadiſq; populata eſt. Itē Flauius Vopiſcus ſcribit. Erūpentes Sarmatas in Illirico cum tricentis præſidiariis, ſolus imperator Aurelianus attriuit. Refert Theoclius ceſareorū temporū ſcriptor, Aurelianū manu ſua bello ſarmatico, una die quadraginta & octo interfeciſſe, plurimis autē & diuerſis diebus ultra noningētos quinquaginta. Et Flauius Vopiſcus qui prius in deſcriptione triumphi Aureliani dicit, præter captiuos gentiū barbararū, Gothi, Alani, Roxolani, Sarmathe, Frāci, Sueui, Vādali, Germani religati manibus captiui præceſſerūt, Idē Vopiſcus de Probo in Illirico Sarmatas cæteraſq; gentes ita confudit, ut prope ſine bello cūcta reciperet, quæ illi diripuerant. Idem de Proculo, Centū ex ſarmathia uirgines cœpi, ex his decem una nocte iniui, omnes tamen ꝗ in me erat mulieres intra 15 dies reddidi. Gloriatur ut uides Proculus rē ineptam, & ſatis libidinoſam, atq; inter fortes ſe credit haberi, ſi criminū denſitate caleſcat. Item Vopiſcus de imperatore Caro: & idē inducit Eutropius Sarmatas adeo morte Probi feroces, ut inuaſuros ſe, non ſolum illiricū, ſed Traciā, Italiam quoq; minarentur, ita ſe inter bella pariendi contulit, ut pauciſſimis diebus pannonias ſecuritate donauerit, occiſis Sarmatarum ſedecim milibus, captis diuerſi ſexus uiginti milibus. Eutropius uaria deinceps ſimul & uiritim Diocletianus & Galerius Maximianus bella geſſerunt Carpis & Baſternis ſubactis(& ſunt populi Ruſſiæ ſub montibus Sarmaticis) Sarmatis uictis(& ſunt ruteni in cōmuni)quarū nationū ingentes captiuorū copias in romanis finibus locauerūt. Paulus Diaconus de geſtis Romanorū. Valentinianus anno imperii ſui undecimo cū Sarmathe ſeſe per Pannonias diffudiſſent, eoſq; uaſtarēt, bellum in eos parās, dū apud Brigionem

Legio domiciani a Ruſſis interfecta.
Anthoniꝰ piꝰ
Iulius Capitolinus.
Anthonius Verus.
Marcomanni.
Squadi.
Vandali.
Sarmatæ.
Sueui.
Pannonia a ſarmatis populata. Aurelianus.
Flauius vopiſcus.
Proculi de vicio gloria credita:
Caro: imperator.
Dioclecianus.
Galerius.
Carpi.
Baſterni.
Paulus diaconus.
Valentinianus

gionem oppidũ Squadorũ legationi reſponderet, anno eius quinto & quin/
quageſimo ſubita effuſione ſanguinis, quæ græce apoplexis uocatur, uoce
ammiſſa, ſenſu integer, expirauit.

CAPVT XVIII.

VAndali a Sigiberto in chronica, a Vincẽcio in ſpeculo hiſtoriali
Sigibertus. Vincencius
& pleriſq; aliis ſcriptoribus ex Scithia perhibẽtur oriundi. Incõ
cinne quidem quoniam regionum ſeptemtrionalium diſtinctam nõ habẽtes
cognitionem, prout & antiquiſſimi hiſtorici, omnem orã ſeptẽtrionalem Sci
thiam dixerũt. Iſidorus uero & poſteri magis proprie Vandalos a Vandalo
Iſidorus
flumine dixit, quẽ ut ante retuli nũc Viſlam dicimus, quia circa eum habita
bant. Hi ergo a Gothis pulſi (ut referũt præfati Sigibertus in ſua chronica
Scithe a gothis pulſi.
& Vincencius in ſpeculo hiſtoriali uolumine tercio li. 17. ca. octauo) alienas
terras inuadere cœperũt, qui ſuas retinere non potuerũt. Hos circa Danubi/
um cõmorantes rurſum poſt multũ tẽporis Giberith Gotthorum rex bel/
Giberith gottorum rex.
lo uictos inde exturbauit, & ad hoc coegit, ut Romano imperio ſe ſubicien/
tes, a Conſtantino magno locũ habitandi ſibi dari poſtularẽt, & pannonias
Conſtantinus. Archadius. Honorius.
ab eo ſibi delegatas, per 40. ãnos pacifice inhabitarũt. Anno uero 13 Archa
dii & Honorii, qui imperare cœperunt anno domini tricenteſimo nonageſi/
mo octauo) inſtinctu Stiliconis euocati, meditãtis rebellionem cõtra remp.
infuderũt ſe per Gallias iunctis ſecum Alanis eaſq; aliq̃diu miſerrime dila/
cerauerũt, & inde eos expellebãt Gotthi nõ quidem proſpicientes Galliarũ
quieti ſed uacue faciẽtes patriã ſue rapacitati, Vandali Hiſpanias aggreſſi,
Vandali gallias & hiſpanias depopulati.
nunc Hiſpanias, nunc gallias, multo tempore depopulati ſunt. Honorius au
tem deliberato conſilio Hiſpanias et gallias, quas ſibi a Vandalis prærep tas
dolebat, Gotthis donauit Cum ergo Gotthi Vandalos effugare maturarẽt
Gotthis donata.
grata eis fœlicitate occurrente, per Bonifaciũ ducem romanum, ad occupan
dum Libiam et Affricam euocati trãſiuerũt, ubi regnum ſuũ multo tempo/
re confirmarũt. Primo igitur anno Graciani, puta anno domini 381. & dein
ceps, Super Vandalos de regno Poloniæ exeũtes regnauit Modigiſilus an
Gracianus. Modigiſilus.
nis 30. Poſt hunc filius eius Gundericus in Hiſpaniis annis 16. Hic capta Hiſ
Gundiricus.
pali, quæ nũc Sibilia dicitur, cũ manus in eccleſiã ipſius ciuitatis extẽdiſſet
Sibilia Auicẽne patria.
a demone correptus, interiit. Cui Gẽſericus frater ſucceſſit, ut refert Paulus
Genſericus.
Diaconus, ab Hiſpaniis ad Affricã trãſiẽs, cũctã pene Affricam ferro, flam/
ma, rapinis, crudeliſſime deuaſtauit. Fidem Catholicã impietate Arriana in
fectus, ſubuertit, Epiſcopos exulauit. Sub hoc turbine, teſte eodem Paulo
Diacono & Poſſidonio. Beat. Aug. Epũs Hipponenſis. Ne ſuæ ciuitatis rui
Diuus Auguſtinus moritur
nam cerneret, expletis annis uitæ ſuæ ſeptuagintaſex migrauit ad Chriſtũ.
Deinde Genſericus Carthaginẽ inuadit atq; capit. Cum ualidiſſimo exerci/
tu ex Affrica aduectus, Romã ſpoliat. Multa milia captiuorũ cũ regina Eu
doxia, & duabus filiabus in Carthaginem duxit, quã Nanſamundo filio ſuo
Nanſamũdus
in matrimoniũ copulauit, Campaniã & Apuliã flammis conſumpſit, Capu
am & Nolam pari ruina ſtrauit. Inter has procellas, uir piiſſimus Paulinus
Nolanæ urbis epiſcopus, pro cuiuſdã uiduæ filio, ſeſe in ſeruitutem tradidit
Paulinus epũs
regnauit Genſericus annis 48. eoq; mortuo ſucceſſit Honoricus filius eius,
Honoricus.

qui effugatis amplius q̃ 334 catholicis Epiſcopis, & eccleſiis eorum clauſis, plebem uariis ſuppliciis affecit. & quidẽ innumeris, manus, & linguas abſcidit. Illis tamen expeditiſſime loquentibus, ut refert Gregorius in tercio li. Dialogorũ, & Paulus diaconus in geſtis Romanorum, tandẽ iudicio dei percuſſus, ſcatẽs uermibus, miſerabiliter expirauit.

Gũtamundus. Traſamundus.

Poſt hũc, Guntamũdus nouem annis regnauit. Poſt quẽ Traſamundus, qui ducẽtos uiginti epiſcopos in Sardinia exilio relegauit.

Hildericus.

Deinde anno domini quingẽteſimo uigeſimo regnauit Hildericus filius eius, ex Eudoxia filia Valẽtiniani imperatoris a Genſerico captiuata. Hunc pater Traſamũdus ad mortẽ ueniens, ſacramẽti nodis aſtrinxit. Ne unq̃ in regno ſuo Catholicis cõſuleret. Qui mox patre mortuo, antequam regnum ſuſciperet, omnes catholicos ab exiliis reuocari, & Epiſcopis eccleſias iuſſit reformari, regnauit annis octo.

Gilimer.

Hunc Gilimer perimens, annis quinq; poſt eũ regnauit, qui tãtæ crudelitatis fuit, ut nec parentibus parceret.

Belliſarius. Iuſtinianus.

Tandẽ Belliſarius patricius, a Iuſtiniano imperatore miſſus eſt in Affricam. Is magnas copias Vandalorũ fudit, regemq; eorũ Gilimer uiuum capiẽs, Iuſtiniano Conſtantinopolim miſit. Sic Vandalorũ regnum in Affrica deſtructũ eſt. Inquit Iuſtinianus imperator, in ea famoſa lege, quã ædidit C. de officiis præfecti præto. Affricæ, ꝙ Vandali ex eccleſiis fecerunt ſtabula. Et teſtatur ſe uidiſſe uenerabiles uiros, qui linguis radicitus exciſis, prodigioſe loquebantur, quapropter eiecit eos omnipotens deus a facie ſua & de terra quam acquiſierant, eraſit memoriam eorum.

CAPVT XIX.

Carolus magnus Slauos vicit.

PRæterea Vincẽcius in ſpeculo hiſtoriali, libro uigeſimoquarto capite clxxii. meminit, ꝙ Karolus magnus anno octauo ſui imperii. Coloniæ ſuper Rhenũ, põtes duos extruxit & muniuit & Slauiam ingreſſus eam ſubegit.

Henricus ſecundus windos uicit.

Idem libro uigeſimoſexto capite primo refert, ꝙ Henricus ſecundus, qui imperare cœpit, anno domini milleſimo tercio, potẽtiores regni uiros, bella ſibi concitare uolentes celeriter deuicit. Et reges gentilium in interiori germania commorãtes, qui dicũtur Vindi tributarios ſibi fecit, Vindos autem Slauos almani uocant.

Conradꝰ ſecũdus Slauis & hungaris bellum intulit.

Eodem li. ca. quartodecimo, anno imperii ſui quinto. Conradus imperator ſecundus, qui regnare cœpit, anno domini milleſimo uigeſimoquinto, rebellantibus ſlauis ad eos debellandos proficiſcitur. Et eodem anno ſimiliter contra Hungaros rebellantes pugnauit.

Henricus tercius Vindelicos ſubegit.

Eiuſdem libri capite. 18. Inquit Helimandus Hic Henricus imperator tercius Vindelicos ſubegit populos, Sueuis conterminos qui Vindelici ut ait Gwilerinus uſq; hodie fortunam adorant &c. Hos populos Henricus tributarios fecit, ita ut omnibus ſolennitatibus quibus coronabatur, quattuor reges eorum lebetem quo carnes condiebantur, in humeris ſuis duobus uectibus per annulos quattuor inductis ad coquinam uectitarent. Hæc ibi. Ecce duo habes. Primum ꝙ Henricus tercius Vindelicos, id eſt Slauos ad mare germanicum commorãtes ſubegit.

Vindelici pro Slauis.

Alterũ ꝙ tales Vindelici, contermini fuerunt Sueuis iuxta flumen ſueuum cohabitantibus. Pro his culpa Slauorum Theutonici & Saxones a diebus prædictorum imperatorum, terras eorum incolunt & hereditãt.

Blondus.

Blondus autem libro primo de

cadis

cadis primæ de Vãdalis, Burgũdionibus & Sueuis ſic refert. Habẽt omnes iſte gentes uetuſtam originem ex Germania, ſuntq; priſcorum Plinii Vero/nenſis, Suetonii Tranquilli, & Cornelii Taciti litteris celebrate. Plinius nãq; Germaniam ex Agrippe traditionibus deſcribens Vandalos, & eorum partem Burgũdiones unam eſſe dicit ex quinq; interioris germaniæ partibus & paulo poſt, Sueuos illis proximos ponit. Alani autẽ etſi origine ſunt Scithę, in ipſis Vandalorũ regionibus habitabãt. Sed Sueuos Octauius Auguſtus teſte Suetonio ex Germania in citeriores rheni ripas tranſtulit. Eiuſdemq; Auguſti temporibus, pars Vandalorum quibus Burgũdionibus poſtea fuit nomen, ad octoginta armatorũ milia, ulteriores rheni ripas inſederant, quos Druſus & Tiberius ceſares, ſicut Corneli9 refert, poſt ſubactã interiorẽ Germaniã in ſedes proprias repulerũt, & extra urbes munitaq; loca diſſiparunt A quibus habitandi uicatim modis, quos patrio gẽtis uocabulo, burgos appellabant: eos Burgũdiones fuiſſe appellatos aſſerit Oroſius. Deinde Blondus in locum Vandalorum & Burgundionum per Stiliconem euocatorum Slauos a Boſphoro Cimerico in Tanaim fluuium habitantium, ſe cõtuliſſe & tranſmeaſſe aſſerit. Et partim Polonos partimq; Bohemos nominatos fuiſſe. Quod quia a Polonorum & Bohemorum hiſtoria ab inicio huius operis poſita in toto diſcrepat, reiiciendum & ſalua reuerentia tanti hiſtorici pro non uero habendum eſt.

CHRONICORVM. R. P. LI. SECVNDVS .Myeſko.
CAPVT PRIMVM.

POſt mortẽ Zemomiſlai, aſſumpt9 eſt in monarcham Poloniæ Mieſko unicus filius eius. Primũ quidem uigilans, & reip. intendens, ſed ætatẽ maturiorem nactus, ocioſus & pellicibus alligatus. Tenuit etenim ſeptẽ pellices uxõres eas uocãs. Ex nulla autẽ prolem ſuſcipiens orbitatis ſuæ incõmoda ſæpe accuſabat. Quod agnoſcẽtes uiri catholici, qui in curia eius uerſabantur, iuſtæ & ſanctæ conſuluerunt, ut ſpr ætis & abiectis ſpurcitiis gentiliũ, unum uerũ deum, & eũ quẽ miſit Ieſum Chriſtũ coleret. A quo & prolis ſolacia & quæcũq; poſceret impetraret, qui, cũ aurem in audiendo accõmodaret. Viri relligioſi & ſpirituales, tũc in regno Poloniæ heremitice uiuentes, ſacra dogmata cognitionis fidei chriſtianæ ei inſtillarũt. Vniuſq; legittimæ coniugis matrimoniũ perſuaſerũt, intantũq; eis acquieſcebat ut prope cathecuminus fieret. Mittit deinde conſilio eorũ in Bohemiam ad procandum ducalem uirginem Dąmbrowkam, filiã Boleſlai ducis Bohemiæ, interfectoris ſancti Venceſlai

Vratiſlaus. Venceſlaus. Boleſlaus. Ludomilla

Venceſlai germani ſui. Vratiſlaus ſiquidem princeps Bohemiæ genuit ex Drahomicia uno partu geminos, Venceſlaū & Boleſlaū, Venceſlaū educauit Ludomilla auia ipſius, & optimis moribus chriſtianis imbuit. Boleſlaū mater eius Drahomicia fouit, & deteſtabilem moribus quemadmodū ipſa fuit effecit.

Ludomillę interitus.

Mortuo itaq; Wratiſlao electus ſucceſſit ei Venceſlaus filius eius uir piiſſimus in ducatu Bohemiæ. Ordinatione aūt Drahomiciæ iniquæ mulieris, ſuffocata eſt Ludomilla, cuius conſiliis ſanctus Venceſlaus multū inheſerat, & in numerum ſanctorum eſt relata.

Venceſlaus a fratre necatus.

Boleſlaus autem inuidia ducente, germanum ſuū beatū Venceſlaum poſt epulas ad oratiōē euntē, in limine templi obtruncat, & ſuper Bohemos prout concupiuit dominatus eſt. Venceſlaus uero decalogo ſanctorum martyrum aſcriptus. Huius ergo Boleſlai principis Bohemorum, germani ſancti Venceſlai natam, Myeſko monarcha Polonorū in uxorem popoſcit. Nec abnuit præfatus Boleſlaus dandam, dummō ritu gentili abrogato, undis ſacri baptiſmatis ablutus Myeſko innouaretur. Conſenſu autem & cōcluſione utrimq; facta, adducta eſt in Gneznam uirgo Dambrowka in regiā Myeſkonis cū ampla dote.

965

Poloni fidem xpi ſuſceperūt

Anno ergo Chriſti domini noningenteſimo ſexageſimoquinto uno & eodem die, Mieſko princeps Polonorū cum maioribus ſui regni, in præſentia Dambrowka, & Bohemorum ſacrum baptiſma propiciatiōe diuina Gneznæ ſuſcepit Pro Mieſka nomen Myeczſlai accipiens, & aliud ſacramentū matrimonii,

Dambrowka regina.

cū uirgine Dambrowka ex Bohemia aduecta contraxit: Conuiuia, munificentiam & ſpectacula, pluribus diebus elargiendo, & cunctis regnicolis baptiſari præcipiendo: Et quia multi reſtabant ſacro fōte baptiſandi. Ideo per ædictum ſtricte demādauit, ut omnes in ciuitatibus & uillagiis nobiles atq; ignobiles, ſeptima die Marcii adueniente: idolis confractis, & in lacubus aut aquis ſubmerſis, ſimul & lapidibus ab utriuſq; ſexus hominibus abrutis, ſub confiſcatione bonorū & exterminatione baptiſarentur. Qua die ſuperueniente ut erat ſtatutū, cuncti iuſſa exoluentes: renaſcebantur in Chriſto, & batiſabantur. Seruaturq; ille mos uſq; in hodiernam diem in maiori polonia.

Mos in maiori Polonia.

Nam pueri in dominica Letare facto idolo, ſeu imagine alicubi in ligno longo portant, alibi in uehiculo ducunt, et in aquā proicientes demergūt: ſinguli propere domum repedantes:

Myeczſlaus monarcha.

Ad dilatandū autē, & augendū orthodoxe fidei rudimēta. Inclitus princeps, & monarcha Myeczſlaus erexit nouem eccleſias cathedrales in ſuo dominio. Duas metropoles Gnezne & Graccouiæ. Cæteras ſuffraganeas Eccleſias inciſo lapide extruxit, ferro & plumbo iūxit, & ſufficienter dotauit, prout temporis conditio permittebat.

Gnezna metropolis prima. Graccouia 2.

Primam metropolim in gnezna, tanq̄ in loco protunc celebriori in titulum et honorē beatiſſimæ Mariæ. Alteram in Graccouia ad inſtātiſſimas preces ſue coniugis Dambrowka, intitulum ſancti Venceſlai martyris quoniam eius neptis erat Dambrowka, fundauit Epiſcopales eccleſias ſeptem his ſubiectas: talibus titulis ornatas conſecrari diſpoſuit Cruſuicienſem, quæ propter ſolitu-

Epiſcopatus wladiſlauieñ.

dinem loci in Wladiſlauiam ſucceſſu tēporis eſt tralata. In honorem ſanctiſſimæ dei genitricis Mariæ. Smogorzouieñ q̄ tralata primum fuit in Ryczy-

Vratiſlauieñ.

nam oppidum diſtrictus Bregenſis, ex poſt propter uberiorem ſitū in Wratiſlauiam

tiſlauiam. In honorem ſancti Ioānis baptiſtæ poſt intemeratam dei genitri/cem inter ſanctos maiorem, Poſnanieſem præcipuis apoſtolis Petro et Pau/lo: Plocenſem ſancto Sigiſmundo regi & martyri: Culmenſem ſanctæ Cruci Camienenſem iterum ſancto Ioanni Baptiſte: Lubucenſem ſancto Iohanni Euangeliſte in titulos erexit, & eorum præfatas baſilicas dedicari iuſſit. Primus aūt archiepiſcopus Gneznen̄ ordinatus eſt Villibalmus: Graccouien/ſis primus Archiepiſcopus Prohorius: Poſnanienſis epiſcopus primus Ior/danus Wratiſlauien̄ primus Gothfridus Cruſuicien̄, ſeu Wladiſlauien̄ epiſcopus primus Lucidus: Plocenſis primus Angelotus: Culmenſis primus Octauianus: Camienenſis primus Iulinus: Lubucenſis primus Iacinctus. Egidius Cardinalis Epiſcopus Tuſculanus, a ſummo pōtifice Ioāne xiii miſſus, præfatos Epiſcopatos confirmauit, & ſingulis, dioceſim & terminos diſtinxit & poſuit. Erexit idem inclytus princeps, & primus fidei plantator, plures dignitates, Prælaturas, Canonicatus, Eccleſias collegiatas, Parrochiales & Conuētuales omnibus pro dote, decimas frugū aſſignando, Prædia Red/ditus, Clenodia & uaſa ex auro & argento. Dambrowka etiam de ſorte ſua uniuerſis eccleſiis prouidit, uariis apparatibus, ornamētis & calicibus. Sed & Barones uniuerſaq; nobilitas Polonorū, emulando principem ſuū & eius conſortem, Prædiis, Villis & dotationibus, eccleſias feruentius dotabat, clerūq; uenerabatur: Et quotiens ſacrum in eccleſiis legeretur euangelium. Dū ſacerdos diceret: Sequentia ſancti euangelii ſecundū Matheū &c. De uagina quilibet Baro extrahebat gladium uſq; ad medietatem, oſtendendo ſe paratum Euangeliū tueri & pro eo mori. Sacerdote aūtē proſequente lectionē euangelii, mittebant gladios in uaginas, ſed hic mos per incuriā abolitus eſt Myecʒlao Dambrowka uxor eius: Anno domini 976 peperit filiū, cui præ/catibus matris nomen impoſitū eſt Boleſlaus quod ſonat magnus & famoſus. Hic eſt ille Boleſlaus Chrabri de quo infra dicetur. Ipſa uero Dambrowka poſt decenniū abſumpta eſt rebus humanis, de anno domini 977 in Gnezna tumulata: Lugentibus eam Miecʒlao marito, Boleſlao filio, & omnibus uiris eccleſiaſticis: Non ſecus q̄ piam matrem, Hæc, coniugata, caput nō uelabat, ſed inſtar uirginū ſerto ornata inceſſit. Poſt dies luctus materni, iuſſu Miecʒlai Boleſlaus filius, anno domini 984 accepit Iudith filiam Ieſſe ducis Hungarorum in coniugem, & nuptias in Gnezna ſub multitudine prælatorum & Baronum celebrauit. Quæ Iudith anno ſexto, uirilis ſexus puerum, effudit, & ei nomen Auitum impoſitum eſt, Miecʒlaus quod ſignificat habiturus laudem. Interim Miecʒlaus Polonorum princeps ſedula admonitiōe ſuorum conſiliariorum: Ad Benedictum ſeptimum pōtificem maximū mittit Lampertum Archiepiſcopum Graccouien̄, & cæteros nūcios coronam ſibi & regionibus polonorum dari petēdo. Cuius petitioni papa Benedictus ſeptimus reſpondit: Nondū dignos fore polonos, ut eis corona hactenus deberet conferri. In proximo uero deus placatus, coronā dabit eis, exaltabitq; illam: Sic locutus Stephano duci Hungarorum, qui & ipſe pro corona miſerat. Per Aſtericū nūcium eius tradidit coronam, Polonis uero denegauit. Expugnauit ſub Miecʒlao dux Ruſſiæ Wladimirus caſtra Prʒemiſl & Cyr/wen, &

Poſnanien̄ Plocenſis. Culmenſis. Camienenſis. Lubucenſis.

Egidius cardinalis miſſus in Poloniam.

Poloni gladijs extēſis euangeliū tueri pati.

Boleſlaus genitus. Dambrowka moritur.

Myecʒlaus naſcitur.

Polonis corona negata.

wen, & Radimiczis in regione Ruſſiæ parentibus, Polonorū ditioni tributa impoſuit. Mortuus eſt præfatus Mieczſlaus primus fidei plātator chriſtianæ, anno domini 999 ſacramētis eccleſiæ rite perceptis: Et in medio eccleſiæ Cathedralis Poſnanieñ ſepultus.

Myeczſlai mors.

CAPVT SECVNDVM

DIcto inicio renaſcēdi in Chriſto per baptiſmum polonorum. Dicenda ſunt execrāda idola eorum. adorata, priuſq̄ ad uere fidei cognitionē, ueriq; dei culturam peruenerūt. Fuerunt autē ut eſt in Cronographis uidere: dii quos more gentilitatis coluerūt, iſti Iupiter, Mars, Pluto. Venus, Diana, Ceres, Iouem uulgari ſermone Ieſſam nūcupabant, Hunc dixerunt omnipotentem, Omnia dantem, omniaq; faciētem, quoniā Iouis omnia plena ſunt, Martem appellarūt Ledam, ducem bellorū, & largitorem uictoriarū. Plutonem uocauerūt Nya, meliores ſedes inferni, poſt mortem ab eo poſtulātes. Venerem dixerūt Dzidzilya. Ab hac impetrabant fœcunditatem, uoluptates, & prolis copiam. Dianam nūcupabāt Dzeuiana, cōtinentiam, uenationes, & fœlices aucupationes ab ea præcantes. Cererem uocarūt Marzana, fertilitatem agrorū & arborū ab ea petētes. Et quia ad inſtar græcorū (quibus non multum diſtant) multa ſatagebant facere. Deos græcorū coluerunt: Vt ego a maioribus meis accepi. Adorabant Pogoda, quod ſonat temperies: Adorabant ſpiraculum, ſiue flatum tenuis auræ, per ſpicas frugum, & folia arborum ſibilantem, atq; cum ſibilo tranſientem: Vocantes numen eius Pogwiſd: Adorabant Ledam matrem Caſtoris & Pollucis, Geminoſq; ab uno ouo natos Caſtorem & Pollucem, quod auditur in hodiernam diem, a cantantibus uetuſtiſſima carmina: Lada Lada, Ileli, Ileli, Poleli cum plauſu & crepitu manuum: Ladam (ut auſim ex uiuæ uocis oraculo dicere) Ledam uocantes, non Martem, Caſtorē Leli, Pollucē Poleli. Omnia iā præfata idola, omnia auguria, incantatores, & phitones, abſtulit inclitus princeps Mieczſlaꝰ, & de regno relegauit, ſub interminatione uitæ mādans, ne quiſquā, præter uerū & unicum deum, in perſonis triunm, peramplius glorificaret. Ego in puericia mea uidi tria idola de prædictis in parte confracta, circa ambitum monaſterii ſanctæ Trinitatis iacentia Graccouiæ: Iamdudum ſublata.

Poloni ueteres colebant deos Iouem. Martem Plutonem Venerem Dianam. Cererem

Temperiem Aerem Ledam Caſtorem Pollucem.

Regnante Miec- [illegible] Idola quae colebant Poloni [illegible] vide

CAPVT TERCIVM.

SWantoſlaus dux Ruſſiæ, mouens bella Kozaris, gentibus Ruthenici generis, obtinuit caſtrū eorum, Byalauieſza & ipſos tributarios effecit. Deinde intulit bellum Bolgaris & expugnatis octuaginta caſtris eorū, coegit eos tributa pendere. Ipſo autem in Bulgaria demorante, Pyeczinigi obſederūt Kyow, ubi fuit mater & tres filii ipſius Iaropolkus, Olha, & Wlodimirus. Soluentibus aūt Pyeczinigis obſidionem Kiouieñ (territi enim & decepti fuerūt per quoſdam Ruthenos ꝙ Suantoſlaus appropinquaret cū ualido exercitu) Olha mater Suātoſlai defuncta eſt. Non contentus autem iā dictus Suantoſlaus dux Ruſſiæ expugnatione Bulgarorum, poſt duos annos ſcilicet anno domini 972 Græciam ingreditur, & onuſtus ſpoliis, redibat. Occurrentibuſq; ei Pyeczinigis. In loco iniquo

Swantoſlaus.

Swantoſlaus grēciā ſpoliat.

eo iniquo, pugnæ inepto cū eis conflixit, & uictus captus eſt. Duxq;
nigoꝝ Kura nominatus, caput ipſius amputando, fecit ex teſta poculum, o
nanſq; ipſum auro, ſolitus fuit ex eo more Ciphi bibere: Ad innouandū ſuū
triumphum: Eo autem uiro iā dicto abſumpto, filii, tempore quo uixit ſuan Swantoſlaus.
toſlaus diuiſi. Noluerunt contentari in paterna diuiſione & prouinciis aſſi interfectus.
gnatis, q̄uis latiſſime fuerūt. Iaropolkus eñ maior natu, munere & aſſigna/ Iaropolkus:
tione patris habēs Kyouiā. Inuaſit caſtrū Varaſz, in quo germanum ſuum
Olham interfecit, & prouinciā ipſi per patrem deſignatā, Drewlianorū oc/ Olha
cupauit. Wlodimirus natu minor, ex diuiſione paterna, Nouogrod pro ſor/
te habens. Videns tyrannidem Iaropolkonis, ne ad ipſum quādoq; perueni/ wlodimirus.
ret, circūuallauit caſtrū Kyouieñ in quo erat Iaropolkus. Venienteq; ad ſe Ia Iaropolkus
ropolkū ſub cōditione pacis: Ad ſuggeſtionem ſui palatini & conſiliarii no interfectus.
mine Blud interfecit, & tres ducatus fraternos poſſedit. Pro cede aūt frater/
na gratificādo: Plurima fana, & ſimulachra in mōtibus Kyow locauit. Præ Fanum & ſi/
cipue tamē ſimulachrū fulminis, quod maxime ueneratus eſt: Et ei eminen/ mulacq; ful/
tiſſimū ſimulachrū extruxit. Corpus ex ligno formādo, Caput ex argento, minis
& aures ex auro. Conuertit tandem Wlodimirus animū ad bella, & intulit Vlodimirus
bellū Myczlao duci polonorū. Expugnauitq; ſub eo caſtrū Przemiſl, & ca/ polonis bellū
ſtrum Cirwen, adiecitq; dicioni ſuæ diſtrictum Radimiceñ. Conuerſus iterū intulit.
in Græciam conquiſiuit inſigne caſtrū græcorū Korſchim, & ex eo totā orā
illi uicinā ſibi ſubiecit. Sollicitatus deinde præfatus Wlodimirus a Macho/ Vlodimirus.
metiſtis, ut ritum eorū aſſumeret, illico ſpreuit, quoniā fœdus & turpis uide græciam tur
batur. Poſtea a latinis ſollicitatus, nō acquieuit, quoniā cerimoniæ latinorū bauit.
parū relligioſe, & templa parum ornata, uidebantur. Tercio a iudeis requi/
ſitus, ut eorum legem complecteretur, noluit: Grauis enim lex iudeorū uide
batur. Græca relligio plurimū commendata per nūcios ex Conſtantinopoli
redeuntes (nūcios ſiquidem ad omnes natiōes rituum prædictorum miſerat
ſpeculatū & exploratū iri) plurimū placuit. Ideo miſit nuncios ad Baſilium
& Conſtantinū græcoꝝ imperatores, optans ſororē eorū Annā in coniugiū,
offerens (ſi tali coniugio potiretur) de caſtro Korſchim, & regione ſubiecta,
extemplo exceſſurū. Græci uero imperatores reſponderūt. Non licere prin/
cipi gentili, & idolatræ germanam eorū ſociare. Si uero errore gentili deſer/
to, fidem chriſtianam profiteretur: Nō abnuituros petitionē eius. Wlodimi
rus autem obtulit ſeſe fidem chriſtianā prono animo ſuſcepturum. Veniret
dumtaxat perſonaliter, ſororem adduceret, & ipſum baptiſarent. Itaq; ueni
unt imperatores Baſilius & Conſtantinus, cū ſorore Anna, iā perſuaſa & cō
ſentiente (prius enim conſentire recuſabat) in Korſchim. Et Wlodimiꝝ mox
cecitas inuaſit: Cœpitq; fluctuare, an deberet baptiſari. Anna uero coniunx
ipſius futura, perſuaſit ei ꝙ baptiſmate ſuſcepto cœcitas deperiret. Anno er
go domini 990 baptiſatus Wlodimirus, ab Epiſcopo Korſchimeñ illumina Vlodimirus:
tus eſt, & celebrauit nuptias. Reſtitutoq; caſtro Korſchim imperatoribus, le greco ritu ba
tus, cū noua ſponſa in Ruſſiam peruenit, idola & templa eorū confregit: Si/ ptiſatus.
mulachrū fulminis, quod præcipue uenerabatur, ad caudam equi alligatū/
trahi, & in fluuiū Dniepr mergi iuſſit, Promulgauit deinde edictum, ut om,

nes populi ſibi ſubiecti, relictis idolis baptiſarentur. Quod & factum eſt. Ca
teruatim nanq; Ruthenis in Kyow confluentibus baptiſabantur in flumine
Dniepr, qui & Boriſtenes dicitur, per Epiſcopū Korſchimieñ, baptiſati ſūt
Ruſſia gręcam fidem ſuſcipit. & filii Wlodimiri duodecim, quos ex pluribus uxoribus & concubinis ſuſce
perat, Viſeſlaus, Iſeſlaus, Suatopolkus, Iaroſlaus, Wſeuoldus, Suantoſlaus
Mſciſlaus, Borzich, Hleb, Staniſlaus, Poſwyſd, & Sudiſlaus. Applicuit in
ſuper pueros, litteris græcis, artifices ex Græcia conductos locauit & ſalari
auit: Eccleſias ex petra atq; lateribus etiam extruxit.

CAPVT IIII.

ANno chriſti domini 999 Boleſlaus Chrabri, unicus filius Myecz
lai ſuffectus eſt in monarcham, & dominū polonorum. Moxq;
ſollicitando curabat recuperare & reducere in Poloniā, corpus
ſancti Adalberti nouiter in Pruſſia occiſi, tranſtulitq; & redu-
xit in Gneznam, quemadmodum paulo inferius dicam: Ottone autem Ter
cio Romanorum imperatore uotum emittente, limina ſancti Adalberti uiſi
Otto impera- tor Poloniam uenit. tare, ſano facto in poloniā progredienti. Occurrit ei in metis Boleſlaus prin
ceps poloniæ, cū caterua ſuorum militum, & conducebat cū maxima pom-
pa ac ueneratione: Et omnium neceſſariorum in uictu & ſuppellectili, tam
quo ad imperatorem, q̄ curiæ ipſius, ſumptuoſa prouiſione. A Poſnania ue-
ro in Gneznam, ſeptem miliaria (quoniam ex uoto tot miliaria pedes iturus
erat Otto) ſtrauit diuerſis pannis uariorum colorum, & una cum imperato
re pedes, uſq; in Gneznā inceſſit. Vbi maxima multitudo, ex præcepto & or
dinatione Boleſlai confluxerat, Prælatorū, Baronum, mulierū ac uirginū nō
bilium: Auro, margaritis, & unionibus onuſtarū. Ad excipiendū imperatorē
Boleſlai magnificentia. In eccleſiam autē maiorem Otto ingrediens, proſternēs ſe orauit. Ad ſepul-
chrum beati martyris Adalberti, & poſt orationē & oblationem, in palaciū
principis exceptus introiuit. Honoratus aliquot diebus, non ſolum ſuperba
menſa & uictualibus, ſed muneratus uariis & præcioſis muneribus, ſingulis
namq;

namq; diebus. Alii & alii ordines militũ, & miniſtrorũ ferebãt dona impera/
tori Ottoni: Vaſa aurea & argentea, gẽmas uarias & monilia: Equos & ue/
ſtes, auro oſtroq; intextas, purpuras, pelleſq; magni præcii. Sic & cunctis
optimatibus, principibus & Aulicis imperatoris cõdigna munera, ſumptu/
oſe largitus eſt. Quæ omnia imperator metiendo cõſiderabat. Aduocatiſq;
principib9 & ſuis cõſiliariis, uehemẽter admiratus, induſtriã, prudentiã, libe
ralitatẽ, factiuitatẽ, ꝓmptã executionẽ & obediẽtiã ſubiectoꝝ, tot munera,
tot obſeqa. Percõtatus eſt, quo genere remunerandi, tantus princeps dignus
nominẽ regio eſſet præmiandus, & an corona inſigniendus. Decætereq; rex
uocandus auctoritate imperiali ueniret. Cunctis autẽ propoſitum imperato
ris extollentibus, cõſulebãt coronãdum. Itaq; ſequenti die, accepto Boleſ/
lao, proceſſit cũ eo imperator in eccleſiam: Conuocatiſq; Gaudentio Gnez
neñ, cæteriſq; pontificibus: Iuſſit eum in regem poloniæ inungi, & deductũ
ſupra ſedem maieſtatis, corona ſua, tempora Boleſlai ornauit, & coronauit.

Boleſlaus co/ronatur in regẽ

A ſua, ſuorũq; ſucceſſorum, romanorũ imperatorum obedientia, eum & po
ſteros eius reges poloniæ perpetuo abſoluit, omnibus acclamãtibus, gaudẽ/
tibus & laudantibus. Intellectũq; eſt & completũ quod Benedictus papa ſe
ptimus, ad Lampertũ Graccouieñ antiſtitẽ diuino oraculo dixerat. In breui
coronã exaltando dabit deus polonis. Illo ergo triduo delicatiſſime ceſarem
cũ ſuis refecit Boleſlaus nouus rex, uaſa aurea, & argentea quibus cibus &
potus menſis inferebatur, peracta refectione ſimul collecta ceſari donaban/
tur. Altera & tercia die magis & magis præcioſa donabantur: Haſtarum
ludi exercebãtur: Plauſus chorearũ ducebãtur. muſicalib9 regia die noctuq;
concrepabat. Anno ergo domini milleſimo primo coronatiõe Boleſlai pera/
cta. Recedens Otto ex Gnezna, munifice donatus, iunxit affinitatẽ cum Bo
leſlao: Deſponſando Myeczlao filio Boleſlai neptem ſuã, ex germana ſua
Machtildæ genitã, filiam Ezzõis. Alias Herẽfridi comitis palatini Reni no
mine Richſzam, uirginẽ litteris doctã. Obtulitq; ſæpe dicto regi Boleſlao
clauum domini, & lanceã ſancti Mauricii. Rex uero Boleſlaus, donauit Ot/
toni brachium ſancti Adalberti, quod repoſuit Romæ in inſula, in eccleſia
ſancti Bartholomei trãſtiberim. Proximis ãnis dum Romæ fuiſſem, per me
uiſum. Reduxit Ottonẽ rex Boleſlaus gratificando ei de corona uſq; ad cõ
finia regni ſui, rediitq; in Gneznam, Ottone ad Maydenburg diuertente.

Poloni ab obe dientia imperij abſoluti.

Richza deſpõ/ſata Myeczlao

Clauus dñi

Lancea S. Mauricij.

Brachiũ ſancti adalberti

CAPVT V

Deinde cũ Wlodimiro principe Ruſſiæ percuſſo fœdere. Colle/
cto uniuerſo exercitu, rex Boleſlaus ingreditur Bohemiã: Boleſ
laus ſiquidẽ tercius princeps Bohemiæ, irrupat circa Cloczko
in regnum poloniæ, malo ſuaſu ſuorum. Et interpoſitis treugis
addidit alterã inuaſionẽ & ſpolia. Vaſtante autem rege poloniæ, Bohemiã
cedibus & undiq; ex combuſtione flãmis collucentibus. Princeps Bohemoꝝ
ſentiens ſe imparẽ pugnæ, concluſerat ſeſe cũ Iaromir filio ſuo, in caſtro Viſ
ſehrad. Sed rex Poloniæ cõquiſitis uniuerſis caſtris, & ciuitatib9 Bohemiæ
Applicuit Pragã, & forti milite expugnauit, obſeſſoq; caſtro Viſſehrad. Bo
leſlaũ ducẽ Bohemiæ cũ filio cõprǽhẽdit. Firmatis deniq; reb9 Bohemorũ

Bohemi polo/niã uaſtabant.

Boleſlaus bo/hemiã ſubegit.

ſufficiēti præſidio militū tā in Praga, q̄ in aliis municipiis relicto, Poloniā regrediebatur. Ad cōſolationē aūt ſuorū fideliū, & ad maiorem Bohemiæ appropriationē

Boleſlaus dux boemię oculis priuatus.

Boleſlao duci Bohemiæ fratri ſuo amitali oculos eruere præcepit (q̄q̄ annales Bohemorū aſſeuerant hoc facinus Myeczlaū primū chriſticolam polonorū peregiſſe) Iaromirum uero filiū, cōmiſit cuſtodiæ Vrſoui

Vrſouicē & Rauitarum familia.

cenſiū, qui ſemper ſenciebāt pro rege poloniæ pærdicto, & adiutorio eorum (Multas eñ poſſeſſiones habuerunt in Bohemia) præualebat contra Bohemos. Hi pro armis gerunt urſum, ſuperſedente uirgine. In poloniā eorum familia deuolutā uocatur Rauitarū.

Boleſlaus rex Morauiam expugnauit.

Præconcepit quoq; anno ſequenti Boleſlaus rex poloniæ, Morauiā expugnare, & expugnauit deo iuuante: Vtq; fieret ei perpetua Bohemiæ & Morauiæ poſſeſſio, miſit ad Henricū primum imperatorē, ut ei traderet Odalricum, alterum filium ducis Bohemiæ, in curia ſua imperiali commorātem, quod & fecit. Indignabatur eñ Hēricus Bohemis: Boleſlaū uero regē poloniæ dilexit. Poſt plures annos idem Oldaricus, præcibus & fletu, a uinculis regis poloniæ liberatus: Bohemiam turbabat & germano ſuo Iaromir ne hereditaret oculos eruit.

CAPVT VI.

Sollicitante deinde Suatopolkone duce Ruſſiæ, & perſonaliter implorante reductionē in ducatū Kiouieñ, de quo fuit expulſus per Iaroſlaū germanum eius, annuit & exercitu ualido collecto de propriis militibus iāiam pugnare aſſuetis ſcientibus ſtare, &

Boleſlaus. ruſſie bellum intulit.

ſequi. In unum coire, & ordines prompte conſtituere. Habens ſecum prænominatū Suatopolkonem, ingreſſus eſt Ruſſiā, inuaſiones, ſpolia, ac iniurias olim regno poloniæ illatas uindicaturus, recepitq; ciuitates, expugnatu faciles (ligneæ enim erant) uſq; ad flumen Bug, quo cum perueniſſet, inuenit Iaroſlaum ducem Ruſſiæ, p̄te abaltera cū ingētibus copiis, ex Ruthenis, Varays, & Pyeczinigis conflatis. Excurſionibuſq; aliquot diebus utrinq; habitis: Budus alumnus Iaroſlai ducis, ſtās in altera ripa exprobrabat & deturpabat regem poloniæ Boleſlaum dicens ſe in breui extracturū craſſum uiſcus eius. Boleſlao uero grauiter id ferēte, & iniuriā ſuam ultum iri polonis cōmittente, repente armis correptis fluuium Bug tranſiuerūt, & in ordines prompte concurrētes Ruthenos aggreſſi, proſternūt, & ad ultimum uincūt Iaroſlao ne in manus polonorū ueniret uiuus: Primū in Kyow, depoſt in loca paludinoſa fugiente, ad Kyow rex Boleſlaus perueniens, obſeſſione & fa

Boleſlaus kyow expugnauit.

me eā expugnauit. Pro illa tempeſtate, ciuitatem inſignem & magnam, tricentas eccleſias & ultra habentem, quarū aliquæ nunc ſtant: Aliarum autē ruinæ dumtaxat apparēt. Ingrediēs urbem rex Boleſlaus euaginato gladio percuſſit in portam per quam ingrediebatur, dictam aurea, eā ſcindendo in ſignum uictoriæ, Et caſtro obtento, uniuerſos theſauros ducales cōpræhendens, moratus eſt, & illic hiemauit. Depræhendenſq; Suatopolkonem (quē in ſedem Kiouieñ de qua pulſus erat reſtituerat) quoſdam milites ſuos in ſtatiuis hibernantes, & uictualia querētes occidiſſe. Iratus contraxit ſuas copias Suatopolkone fugiēte, & Kyow ſpoliata, ſpoliiſq; & captiuis onuſtus in poloniā remeabat, Inſequente eū clandeſtine Iaroſlao cū grandi exercitu, ut

cū in metis

quũ in metis dimitteret exercitũ inuaderet & trucidaret regẽ,cũ reliquijs exercitus.Nec fefellit eũ opinio,trãſito etenim flumine Bug, Poloni ad ꝓpria ueloci curſu properabãt,& Iaroſlaus propere Boleſlao appropinq̄bat. Rex per exploratores certior factus,quos potuit reuocauit.Coaſſiſtẽteſqꝫ animauit,& cõmiſſo prælio, diu anceps bellũ agebatur. Donec Iaroſlai exercitus rarefactus retrocedere cœpit, tũc paſſim qſqꝫ Ruthenorũ fugã maturabat. Et Iaroſlaus dux eorũ fugiẽs,ꝑmutãdo equos nõ ſubſtitit donec in Nouogrod peruenit. Boleſlaus ergo & ſuus exercitus ex ſpolijs ditatus in poloniã felix reueniẽs,deo,auctori uictoriæ,gratias ægit.Eccleſias dotauit, milites benemeritos de publico honorauit, & elemoſinas pro cõceſſa uictoria abunde diſtribuit.Nomẽqꝫ ex relata uictoria Chrabri acquiſiuit,quod in Rutenico ſonat animoſus & potens,pauca enim manu multitudinẽ Ruſſitarũ fudit.

Boleſlaus rex Iaroſlaũ uicit.

CAPVT VII.

RVthenico bello peracto. Ne animi militũ hebetarentur rex Boleſlaus ad alia obeunda bella animũ conuertit. Anno igitur domini milleſimo duodecimo. Infert bellum Marchitis ſiue Saxonibus.Et quia omnes ſe abdiderãt, & pecora. Ideo per exploratores certior factus,iuſſit milites longe lateqꝫ a ſignis ſecedere, & populationẽ in agros,oppida,& uillas extendere ,omnia uaſtando,uſqꝫ ad fluuium Albim qui & Labia dicitur.Humiliatis aũt Saxonibus,in redeũdo poſuit colũnas ſerreas, in flumine Szulawa,quẽadmodũ alias poſuerat in Boriſtene,in loco ubi fluuius Szula influit in Boriſtenẽ, ad diſcernendũ & habendum fines regni poloniæ.Anno deinde ſequẽti,inuaſit Pomeraniã,Kaſſubiã,& Ciſmarinas prouincias ſlauorũ eas ſubiugãdo,quinimo ſua liberalitate & benignitate feudales faciẽdo.Sciebat enim ipſos proceſſiſſe de fœmore regũ poloniæ.Iccirco conſobrinos uocabat. Non tributũ, ſed ſolam obedientiam ab eis exigens. Demũ Prutenicũ bellum indixit, & cũ ueteranis atqꝫ tironibus Pruſſiã ingrediens,diruit & exuſſit Romoue,Radzim,Balga, & cætera oppida,lignea enim erãt.Primores aũt Prutenorũ in abſcondito latitantes.Ne tota Pruſſia conflagraret.Primũ per caduceatores, poſtea per ipſoſmet, deditionẽ faciunt,& tributa quotãnis pendere fiſco regio promittunt,quod rex Boleſlaus ſuſcepit,Agrũqꝫ Prutenicũ uaſtari prohibuit.Vbi uictorioſus princeps, in fluminis Oſſa medio,columnã infixit ferream,cuius ex nomine uilla Slup nomẽ acccepit,& deinde Gades regni ad undas maris Balthei extẽdit, ad propagandũ itaqꝫ fines regni Poloniæ,Boleſlaus poſuit Gades ſeu columnas in oriente,occidente ,& ſeptentrione. Vltimã expeditionẽ ægit Boleſlaus in Ruſſiam, aduerſus Iaroſlaum ducem Ruſſiæ uolentem poloniam clam ingredi.Et ipſe ad reprimendum hoſtilitatem eius,clam ingreſſus Ruſſiam, circa fluuium Bug ſimul conuenerunt.Equidem Boleſlaum craſtinus dies dominicus,a pugna diſtinebat,Verum, coci & ſerui carnes & equos lauantes, miſſilibus cum hoſtili exercitu ſe laceſſerunt, intantum ut totum exercitum in arma cõmouerent.Vniuerſus ergo Boleſlai exercitus armatus,equis aſcenſis,flumine tranſuadato, Rhutenos nondum ſub ordinibus conſiſtentes,& pauidos,obtruncat,dirumpit,& proſternit. Dux Ruthenorum fugit,reliquum

Boleſlaus marchiȩ & ſaxonibus bellum intulit.

Gad es Boleſlai.

Pomeranicum bellum.

Prutenicum bellum.

Pruſſia ſubacta.

Ruthenicum bellum.

Alia uictoria Boleſlai.

agmen tanq̃ acephalũ ſine duce e prælio ſeceſſit. Polono, in ore gladij fugientes, perſequẽte, & caſtra Ruthenorũ diripiẽte. Proceſſit tandẽ Boleſlaus, cũ ſignis uictricibus, ad interiora Ruſſiæ, caſtra eius expugnauit. Alia per deditionẽ accepit, pacem confecit, & moderatũ tributũ Ruthenis inſtituit. Ex grauibus aũt & continuis laboribus reip. in egritudinẽ aliquot menſiũ decidit.

Boleſlai mors

Et mortuus eſt tertia mẽſis Aprilis, anno domini M. uigeſimoquinto, ætatis ſue anno quinquageſimo octauo, cũ regnaſſet annis uigintiquinq;. Coronatus enim fuit anno Chriſti milleſimo primo. In medio eccleſiæ Poſnanien̄. cõditus. Signũ mortis ſuæ fuit Cometes magna face fulgens.

Boleſlai laus & uirtutes.

Hic fuit primus regum Poloniæ chriſtianorum, moribus generoſus & illuſtris. Specie digna imperio, decorus. Statura media præditus. Coma copioſa, criſpa, & atra ſuffultus, publicis & priuatis abſtinuit expilationibus, benignum ſe per omne tempus præſtitit regem. In ſubditos modeſtus. In hoſpites officioſus. In calamitoſos & delinquẽtes oratu facilis. In conuerſatione & uita nitidus. In agendis prudens. In cauſis iuſtus. In omnes liberalis. Et ideo ſemper eius honos nomenq; manebunt.

Monaſteriũ ſ. crucis in caluo monte fundat.

Fundauit anno domini milleſimoſexto monaſteriũ ſanctæ Crucis in Caluomonte, dotem ſufficientẽ ei aſſignando. Vt fertur, ad petitionẽ ſancti Emerici filij ſancti Stephani regis Vngariæ, cũ eo, uenationi in eodem caluomõte intendenti. Donauit dictus Emericus illi loco, crucem bifurcatã, notabilem portionẽ dominici ligni continentẽ. Parenti ſuo Stephano a Græcorũ ceſare ex Conſtantinopoli, pro magno munere tranſmiſſam, quã in pectore geſtare Emericus conſueuerat.

Monaſterij ſzeczechow fundatio.

Aliud monaſterium de regula etiã ſancti Benedicti in Szeczechow, anno domini milleſimo decimo. In uillagio olim nobilis uiri Sethegy ad fluuiũ Iſtulæ erexit, & certas uillas pro dote aſſignauit. Sethegius uero Comes, & fundũ, & uillas duodecim contulit. Ex poſt Henricus dux Sandomirienſis. Item dux Iaczo. Itẽ comes Martinus. Item Comes Krzyuoſzad plures uillas præfato monaſterio addiderunt. Ordinauit etiam Boleſlaus munitiões, & caſtra in confinijs regni, & eis armata præſidia militũ impoſuit. Ne hoſtes & graſſatores quoquo in regnũ irruperent.

Strozæ frumẽtalis inſtitutio.

Conſtituit & Daciam, dictã ſtroza, quia militibus caſtra cuſtodientibus ſoluebatur a ſingulis colonis, quottannis ſoluentibus, de manſo unã menſurã ſiliginis, alteram auenæ, pleriſq; item uillis officiũ cuſtodiæ conſtituit, ut ſingulis noctibus permutatim excubias nocturnas in caſtris agerent, & uoce ſonora in teſtimonium fidelitatis, cuſtodiæ declamarent.

CAVT VIII.

Sancti Adalberti vita.

QVoniã de ſancto Adalberto, & de Pruſſia mentio facta eſt. Ideo de his, & cæteris incidentibus, parũper eſt dicendũ. Sanctus Adalbertus e nobilibus parẽtibus. Patre Slawnyk. Matre Strzeſziſlaua, de Lublycz oppido Bohemiæ extitit oriundus. Apud Albertum Maydenburgen̄ Epiſcopũ obſeruantiam ægit, & ab eo Adalbertus nominatus eſt. Permutato priori nomine Voyczech (quod ſignificat exercituũ cõſolator) ob difficultatem expræſſionis eiuſdem. Aſtitit morienti Dithmaro, primo Epiſcopo Pragenſi. Audienſq; ab ore eius cauſam damnationis ſuæ, plurimũ expauit, et terrore conſternatus omnia delitioſa abiecit, & cilicium

cium induit. Electus in Epiſcopũ Prageñ, anno domini 981 ſicut demões per obſeſſos prædixerant. Rexit ſubiectũ gregem in exhortationibus, diſciplina & manſuetudine. Bohemis documenta eius haud obſeruantibus. Maxime in eo, q pluribus uxoribus abutebantur, filios & filias Chriſti nomine baptiſatos, iudeis in ſeruitutem uendebant. Diebus dominicis forũ frequẽtabant, & q gentiles ritus obſeruabant. Quapropter dimiſſis Bohemis Romã perrexit, & in monaſterio ſancti Alexij una cum Gaudentio germano ſuo, in maxima obſeruantia & ſanctitate ſeptem annis delituit. Bohemi aũt culpam ſcelerũ ſuorũ in ſanctum dei retorquentes. Inuaſerũt oppidũ Lublicz, & quinq; germanos ſancti Adalberti necarunt, uidelicet Sobobor, Spiczmirũ, ſobroſlaw, Zimiſza, & Czaſlaw. Nec his malis contenti, omnẽ prolem, & cognationẽ eorũ, cũ ſingulis inhabitatoribus Lublicz deleuerunt, ac interfecerunt, oppidũq; flammis iniectis exuſſerũt. Solo Poray, ſexto germano beati præſulis Adalberti in Polonia Boleſlai Chrabri ſeruitijs dedito, per abſentiã ſaluato, Bohemiamq; repetere nõ audenti. Princeps Boleſlaus donauit illi ſufficientes poſſeſsiones in polonia. Ex huius ſtirpe, nobiles de armis roſarũ, albam roſam in campo rubeo deferentes, quorũ proclama eſt poray, a præfato Poray ſancti Adalberti germano originẽ ſumpſerunt. Compertis malis, quæ dietim in Bohemia fiebant. Archiepiſcopus Maguntinus, metropolitanus Bohemorũ, ſupplicauit pape, ut ſuffraganeum ſuum Adalbertũ iuberet ad oues proprias in Bohemiã redire. Sancto Adalberto opponente, q gens Bohemorũ ſit dure ceruicis, & incorrigibilis. Et iccirco ſedes apoſtolica, tribueret ei licentiã prædicandi euangeliũ Prutenis potius q̃ in Bohemiã redeũdi. Si te, inquit papa, non audierint, excuſſo puluere de pedibus. Habeto licentiam aggrediendi, & in fide docendi Prutenos. Redijt itaq; beatus uir Adalbertus in Pragam. Et in ſpiritu lenitatis demulcendo, & quandoq; in uirga correptiõis arguẽdo, obiurgabat populos. Nequicq̃ proficienti, quodã tempore beato Adalberto dormitante dixit illi dominus. Tu ſtertis, & ego iterũ infidelibus uendor. Et ſtatim exurgens in forũ proceſſit, & quos inuenit chriſtianos uenales gratioſe redemit, ac libere abire iuſſit. Obmiſſa ergo Praga, Profectus Romã. A Benedicto ſexto confirmationẽ Prutenis, & alijs gentibus prædicandi uerbũ ſalutis obtinuit. Et in redeundo Hungariã ingreſſus, Gyeſſe principem cũ filio eius Stephano in fide corroborauit, totamq; perambulans Poloniam, uerbũ dei Slauis & Hungaris quaſi uno anno prædicauit. Exinde in Poloniã conuerſus. Anno domini 996 Graccouiã uenit, & uulgari Bohemico quottidie concionando prædicauit. In eo loco ubi nũc eccleſia ſancti Adalberti ſtat, poſt palmam martyrij eius ſuperedificata. Dimiſſa Gracouia, una metropoli polonorũ. In Gneznã aliã metropolim comitantibus, ducentibus, & in uictualibus prouidentibus eũ, militibus ducis Myeczſlai & eius filij Boleſlai peruenit. Illic mortuo Roberto Archiepiſcopo Gnezneñ. Ad inſtantiſſimas præces Myeczſlai principis, & filij eius Boleſlai cathedram Gnezneñ regendam ſuſcepit. Nec longe poſt. Conſtituto Gaudentio germano ſuo in Archiepiſcopatu Gneznen, ad ſeminãdum uerbum dei, & fidem chriſtianã propagandũ, in Pruſſiam proceſſit. Eſt aũt Pruſſia regio

 ſeptemtrionalis

ſeptētrionalis frigida, a Polonia diſtincta fluuijs, Oſſa & Viſla, uſqꝫ ad ma/re ſarmaticū continuata. Dicta Pruſſia, ut aiunt, a Pruſia rege Bithiniæ, qui incitamēto Hannibalis, infeliciter contra Romanos pugnans, fuſus, in illam orā Pruſſiæ cū ſuis gētibus fugit, nomenqꝫ ſuū illi dedit. Signū huius aſſeren tes inducunt ꝙ uulgare græcū loquentes intelligunt, pleraqꝫ uerba Pruteno rū ex regione Bithiniæ græci ſermonis propagata. Aduenerūt deinde ut fa/ma eſt gentes Romanæ, ob bella ciuilia Italiā deſerētes & permiſcuā manſi/onē cū eis fecerūt, Pruſſiā, Lithuaniā, & Samagithiā mixtim conſtituētes & linguagiū confundentes. Propter quod multa uerba, latinā linguam redolen tia in eorū ſermone audiūtur. Sed & hoc ſignū certificatores addunt, ꝙ prin/cipalē ciuitatem Romoue uocauerunt a roma nomine deriuato, Et in eā ſum mū Pontificem, more gentilitatis conſtituerūt, ſermone eorū Criwe appella/tū. Aeneas Siluius in epiſtolis. Prutenos nititur dictos, q̄ſi Brutenos littera cō mutata capitali, quia moribus fuerūt brutales. Habuerunt namqꝫ tot uxores quot emere potuerūt, Ancillarū officia obeūtes. Ebrietates, cōmeſſationeſqꝫ diligentes, balneis frequētibus eas diluētes & curātes. Hanc igitur Pruſſiam per milites Myeczſlai, & filij ipſius Boleſlai conductus ſanctus Adalbertus attingēs Oſſam fluuium nauigauit, & dū pro nauigio nūmis careret, a remi/ge in caput remo percuſſus, gratias deo ægit, & non maledixit. Circuibat ui/cos & oppida prædicando Prutenis per interprætem, & idola confutando. Docens ſolem, lunam, ignem, lacus, & ſyluas quæ adorabant, non eſſe deos, ſed creaturas dei. Sacerdotes autem & pontifex lingua ipſorū Criwe dictus, Ne amplius prophanando deturparet deos & ritus eorum, conſpirauerunt necandum. Die ergo Veneris nonas kalendas Maij in colle ſaxoſo cuidam ui co imminenti, iuxta littus maris, prope oppidum Feſzhauſh inuenerunt ſan ctū dei diuina celebrantē. Et inſilientes in eum, ſepties cōfoſſum, pluries ſciſ/ſum, & ictibus quaſſatum, occiderunt, capiteqꝫ abſciſſo, in arbore ſuſpende/runt, quē aquila per triduū cuſtodiuit, donec membra ſciſſa per hoſpitē uiri beati in ſportam collecta, iuxta locū martyrij in terra abſconſa ſunt. Audiens Boleſlaus Chrabri necē ſancti dei, miſſis nūcijs requirebat corpus eius. Ad quem Pruteni, deum tuū inquiunt occidimus, terraqꝫ obrutū, minime pote/ris habere, niſi argentū tantū appēdas, quantū ponderat. Miſit ergo Boleſla/us uiros eccleſiaſticos, cum certis militibus, qui iuxta Romoue corpus obla/tū, Primū recognoſcētes eſſe ſancti Adalberti. In altera parte tabulæ appen/derunt argenti quantitatē, quantā eſtimabāt appendere corpus. Sed mirabi lis deus in ſanctis ſuis, tantā corpori ſancti Adalberti tribuit leuitatē, ut pro pe nihil ponderaret, ſecundū pacta igitur, argento in ſcrinia repoſito. Acci/pientes corpus in capſam nouam ad hoc paratam, condunt. Et honorifice, in poloniam detulerunt. Boleſlaus certior factus. Intra metas Poloniæ, adeſſe corpus ſancti Adalberti, coaſſumptis uicinioribus Epiſcopis, uiriſqꝫ ſpiritua/libus & ſecularibus cum maxima multitudine occurrit, & proſtratus in ter/ram, excœpit, & uſqꝫ in monaſteriū Canonicorum regulariū ſancti Auguſti/ni, dictum Tremeſzna, quod Myeczſlaus pater ſuus, quū uiueret condidit de duxit & locauit. Breuiqꝫ tempore exacto, collecta multitudine pontificū ec/cleſiaſticorumqꝫ

Pruſſię origo & deſcriptio.

Sancti Adal/berti martyriū

Sancti Adal/berti corpus ar gento a Prute/nis redemptū.

cleſiaſticorumq; & ſæcularium uiroꝝ: in Gneznā tanq̄ in locū digniorem & metropolitanum 13 kalendas nouembris tranſtulit. Vbi mira dei uirtute, ſtupendis miraculis cœpit clareſcere, germanis, pannoniis & prouinciis uicinis ad ſarcoſagū eius confluentibus, & in neceſſitatibus ſalutaria ſolatia reportantibus. Sed & Otto tercius imperator, inſtincto ſuo, ſuorūq; aſtantiū ſuaſu. In graui egritudine facto uoto, uiſitare ſanctū Adalbertū in Gnezna, ſubito & miraculoſe, conualuit. Et ut dictū eſt, uoto expleto. Per merita beatiſſimi Adalberti, coronā Boleſlao & ſucceſſoribus eius, regibus Poloniæ, perpetuo duraturam, donauit.

Sanctus Adalbertus in Poloniam allatus claruit miraculis

CAPVT IX.

REgnante Boleſlao Chrabri: Floruerunt ſex fratres in Polonia: Duo, Benedictus & Ioānes, ad inſtantiā præfati Boleſlai, & promotionē imperatoris Hērici. Ex pereo cenobio uiri inſignis ſanctitatis Romualdi. Pro neophitis in Polonia edocendis conceſſi. Et tanq̄ angeli dei, per nūcios ad Boleſlaū adducti. Et quattuor. Matheus, Iſaac, Criſtinus, & Barnabas, poloni natione, illis ſponte cōiuncti. Habitabāt in heremo, prope oppidū maioris Poloniæ Kazimirz, in arctiſſima uita & obſeruantia: In orationibus, & ieiuniis aſſiduis. Docentes uerbo & exemplo: quoſq; requirentes & aduenientes. Quadā autē die rex Boleſlaus, commēdans ſe, & regnū ſuum orationibus ipſorū. Obtulit eis magnā maſſam auri. Palam in conſpectu omniū: quod tū fratres inutile eis profitentes: Nequaq̄ accipere uolebant. Et poſt triduū, per Barnabam fratrem minorem in Gneznā Boleſlao remiſerūt. Vixq; mediū itineris Barnabas emenſus eſt, & expilatores auri ſacra fame incitati: ſanctos uiros orantes in nocte comprehenderūt. Et per minas, plagas, per ligamenta: Ad ultimū, per uarios cruciatus & exuſtiones ignis, tormentis affectos trucidarūt. Vtq; tanti reatus crimen tegeretur, ignem iniecerūt ſex caſis, & quinq; corporibus ſanctorum necatis, ut caſuali flamma conflagrati putaretur. Verū nec pilus de capitibus decidit eoꝝ. Neq; exuſtio tetigit tellus & corpora eorum. Rex Boleſlaus ex Gnezna celeriter accurrēs cum tota curia, & e rure uicino, colonis peditibus accerſitis, inuenit expilatores in ſiluis uagātes, arefactis brachiis, gladios exertos & nudos ferentes, ligatos & cathenis uinctos, ad locū ſanctorū martyrum adduxit: Diram ultionē ex eis ſumpturus. Dei tamen clementia & ſanctorū meritis, ut locū attigerūt, mox cathenis confractis liberati ſunt. Et miraculo facto abire permiſſi ſunt libere. Delata corpora eoꝝ in Gneznam, ſimul in una tūba in eccleſia maiori ſūt ſepulta. Anno domini. M. 5. agitur feſtū eorum pridie idus nouembris, quoniam ea die paſſi, cœleſtia meruerunt Barnabas uero confrater martyrum magno eiulatu gemebat, q̄ ſimul coronā cum eis non percœperit. Factoq; heremitorio in eodem loco, deuotus permanſit. Et cito poſt uita functus, appoſitus eſt fratribus ſuis, Gneznæ cōditis. Extant nūc quinq; capellæ deuotione fidelium, in locis habitationum ſanctorum ſuperedificatæ.

Sex fratres ſancti.

Alia hiſtoria habet centum marcas pecuniæ.

Quinq; fratrū martyrium.

CAPVT X.

Anno Dñi 1688 Maxi[illegible]

Vlodimirus pyeczinigos debellauit.

VAſtatis karuatis, Wlodimirus dux Ruſſorũ, etiã Pyeczinicgorum exercitum, iuxta fluuium Trubieſza profligauit poſt ſingulare certamen, unius ex pieczinigis gigantee ſtature deiecto & occiſo, a Rutheno de Pereaſlaw mediæ ſtaturæ, quo cũ duellum ingreſſus fuerat. Sed Pyeczinigi recollectis uiribus, anno ſequenti uehementi cœde ac igne terras Ruſſorum uaſtauerunt. Wlodimirum eis occurrẽtem cum ſuo exercitu conterendo, & fugientẽ perſequendo: Donec ſub pontem, qui fugienti occurrerat, ſe recondit, & eius beneſitio hoſtes inſequentes fefellit. Hac de cauſa eccleſiã tranſfigurationis in Kiow extruxit, quoniam in feſto tranſfigurationis ſecundũ ritũ Græcorum ſua euaſio contigerat. Tandem ueritus Wlodimirus ne decedente eo, inter filios bella orirẽtur, ſic inter eos regnum diuiſit. Viſlao natu maiori, dedit Nouogrod. Iſoſlao Poloczko. Suatopolkoni Thurow, Iaroſlao roſtow: Sed Viſoſlao fatis rapto: Iaroſlao Nouogrod. Boriſz Roſtow, Hleb Moronye, Suatoſlao drewianie. Wſeuoldo Wladimiriã, Mſciſlao Thimutuchani: Cæteris iunioribus Kiow, & Bereſtow principatus, poſt mortem ſuam reſeruauit. At Iaroſlaus ſorte ſua non contentus, creditus in pace ueniſſe caſtrũ Kiow occupat. Quod pater Wlodimirus moleſtiſſime ferens, ex omnibus ſuis & filiorũ principatibus, bellatores aduerſus Iaroſlaum cõtrahit. Iaroſlaus uero reſiſtentiam patri facturus: Pyecziniegos cũ Varais conducit. Non potẽs aũt Wlodimirus præmente egritudine, ordinationi belli adeſſe. Præfecit exercitui ſuo Boriſz: Ipſe uero poſt paucos dies, in caſtro Bereſtow moritur. Et in Kiow in eccleſia uirginis Mariæ, quã uiuens edificauerat ſepelitur. Ignorãtes patrẽ Wlodimirũ mortuũ bini filii, Boriſz & Suatopolk, certamen cũ Iaroſlao inierũt, & eũ ſuperauerunt. Suatopolkus ergo rapit principatũ Kiouieñ, & germanũ ſuum Boriſz loco patris ſe colentẽ, per ſubordinationem quorũdam Nouogrodenſiũ in cubili ſuo orantẽ lanceis tranſfodit, & cũ armigero eius Gregorio Hungaro interfecit. Miſit & alios nequã uiros, & Hleb alium fratrem abſciſſo capite interfecit: Colit Ruthenica eccleſia hos duos fratres pro ſanctis martyribus: In eccleſia ſancti Baſilii kiouieñ in uno ſepulchro tumulatos. Nec impunis fuit Suatopolkoni occiſio fratrum. Venit nãq; contra eũ dux Iaroſlaꝰ cũ Ruthenis & Varays, Suatopolkone cũ Ruthenis & Pyecziniegis, circa caſtrũ Lubiecz reſiſtentiã opponente, flumine Dniepr utriuſq; exercitũ dirimente. Et poſt trimeſtre ſpaciũ, Iaroſlaus ſuperato flumine: Inuaſit exercitũ Suatopolkonis inermem: Diffugientẽq; in lacus: fragiles glacies habentes, cũ ſubmerſione pluriũ, interfectioneq; multo maiori aliorum Suatopolkus uix manus hoſtiles euadens, præpeti curſu in Poloniã fugiens: Boleſlai Chrabri perſonale auxiliũ & reductionẽ in ſedem kiouieñ meruit. Per Iaroſlai circa fluuium Bug profligationẽ, & kiouiæ expugnationẽ: Vt paulo ante de Boleſlao dictũ eſt: Contra Suatopolkonẽ iterũ dux Iaroſlaus anno ſequenti cũ nouo exercitu proceſſit, & occurrente Suatopolkone in loco ubi Boriſz occiſus fuerat ſuccubuit Suatopolkus. Et contractis copiis ex Pyeczinigis celerrime reuertitur in fortitudine magna. Cui occurrẽte Iaroſ-

Vlodimirus uictus.

Vlodimiri mors.

Suatopolck frẽs interimit.

lao: circa

lao circa fluuiū Olham. In craſtino (& fuit dies ueneris) ſolē oriente conflixe rūt. Et Suatopolkus uictus fugit in Brzeſcze, ad prefectū Boleſlai regis poloniæ. Exinde poloniā ad reſcindendū ſuas calamitates proceſſurus. Sed in itinere repentino correptus languore, mortuus eſt, & in loco ignoto ac deſer to ſepultus. Poſt cuius mortē Iaroſlaus pacifice kiouieñ poſſedit principatū Et q̄q̄ pro uno aduerſario Suatopolkone extincto. Alter aduerſariꝰ, nepos eius Brzetiſlaus, filius Iſoſlai ducis de Poloczko cōſurrexerit, & ſub eo No/uogrod occupauerit, tamen & hūc duro certamine ſuperauit: Nouogrod re cuperādo. Et Rededa ducē de koſchohon ſingulari certamine uicit, & tributa ei, regiōiq; gētis koſchohon, impoſuit. Poſt hæc, Mſciſlaꝰ dux de Thimutukani, comparato exercitu de kozaris, & koſchoys inuaſit Iaroſlaū fratrē ſuū ducem kiouieñ. Et licet Iaroſlaus in ſui auxlium ducem Vorahimorū Iakuy accuiuiſſet, & duplici certamine conflixiſſet, tamen ſuccubuit, & kiow in Mſciſlai ditionē conceſſit. Qui ſedem kiouieñ faſtidiens. Iaroſlaum ſecuri/tate promiſſa reduxit, ſedemq; kiouieñ ei reſignauit. Repete, inquit, frater ſedem kiouieñ, quoniā natu maior es, & ea pro tuo libito utere, quā ego ui/ctor uicto æquo animo reſtituo. Hæc omnia in diebus Chrabri Boleſlai Ruſſitis facta contigerunt. Cui Boleſlao, dux ipſe ruthenorū Iaroſlaus, de anno domini. Milleſimo decimooctauo nouum & ultimum intentauit bellū, clandeſtine inferre, ſed dexteritate Boleſlai uiriliter ſuperatus eſt, quemadmodū hiſtoria de Boleſlao ſuprapoſita continet.

Swatopolck mors.

Myeſko ſecundus

CAPVT XI.

CONuentione habita in ciuitate Poſnanieſi, āno domini 1025. Electꝰ eſt in regem Myeczlaus ſiue Myeſko ſecūdus filius Boleſlai Chrabri. Et dominica Penthecoſtes ſub frequentia Prælatorum, Baronū, & nobiliū. Myeczlaus in regem, Richſza uero coniunx eius in reginā, Gneznæ ūncti & coronati ſunt: Per Ipolitū Archiepiſcopum Gnezneñ: Aſſiſtentibus ei Gompone Ar/chiepiſcopo Graccouieñ: Paulino Poſnanieñ: Marcello Wladiſlauieñ: Clemente Wratiſlauieñ: Albino Ploceñ pontificibus. In ipſo autē regnandi inicio apparuit Myeczlaus Poloniæ rex ingenio hebes & tardus: animo & moribus incōcinnus, cōſilio ineptus, actione leuis. In expeditionibus parū idoneus: Nihil paternæ induſtriæ, nihil frugalitatis, munificentiæue regiæ habens. Ex mu/liebri pendens arbitrio, a conſorte regina Richſza regebatur. Ad nutū eius & iuuenū conſiliariorum præſignationē, omnia moderās, uacās uentri, ocio ſomno, & uoluptati. Eapropter exteræ nationes per patrem ipſius ſubiugatæ, ab obedientia receſſerūt homagiali. Brzetiſlaus ſiquidem filius Vdalri/ci ducis Bohemiæ, adoleſcens ferox, & impiger, ex muliere ruſticana Boze/na alias Beatrice, primū concubina, poſtea in coniugem aſſumpta, progeni

Myeſzko ſecūdus eligitur.

Brzetiſlaus bohemię dux bohemia & Morauia potitur.

tus, ulciſcens

Poloni trucidati.

Prouincię multę defecerunt a Polonis.

Marchionatus Brãdenburgeñ

Ruthenorũ rebellio ꝓhibita

Pomerani rebelles victi.

Myeczlai mors.

tus, ulciſcens aui ſui excœcationẽ, & paternã captiuitatẽ Bohemiæ, ac Morauiæ, caſtra & ciuitates expugnauit. Polonos ciuitatibus præfectos trucidauit, Vrſouicẽſes & cæteros nobiles Bohemiæ polonis fauentes attriuit & perſequebatur: Totamq; Bohemiã & Morauiam, ſuæ iuriſditioni ſubiecit. Prouinciæ cis Albim, & circa mare germanicũ, Kaſſubite, Serbiani, & inſulæ marinæ, quas Boleſlaus ditioni & imperio Polonoꝝ reſtituerat, defecerũt Nicolaũ alias Mickel, a quo caſtrũ Mikelburg principem Slauorũ: Henricus primus imperator Romanorũ, terris & poſſeſſionibus exuit, & comitatum Magnopolenſem poſſidendo, cuidam militi tradidit, & cũ comitẽ Magnopolenſem creauit. Marchionatus Brandenburgeñ ſurrexit, ſubactis aut extinctis principibus terræ. Pro aquila alba, inſigni uniuerſali poloniæ, aquilam coccineam, ſeu rubeã geſtans: Ob hoc a polonis Sgorzelicz uocitatus: Ab eo tempore, hæ gentes & ore, a corpore regni Poloniæ diſtracte, nunq̃ ad integritatẽ reducte ſunt. Ruthenos tamẽ defectionẽ meditantes: Iaroſlao & Mſciſlao ducibus Ruſſiæ (quoſdã agreſtes ex dominio Polonorũ captos circa kiouiã ſupra fluuium Porſzi locantibus) adherere uolentes, in fide rex Myeczlaus continuit, per hoc ꝙ principaliores eoꝝ captiuauit, & in caſtris poloniæ, loco obſidum aliquot annis tenuit. Pomeranos uero apertam rebellionẽ opponẽtes, bello coercuit: Nam inſtigantibus eũ proceribus poloniæ copias numeroſas cõtraxit. Et tres Hungarorum duces, Andreã, Belam, & Leuentã, ſancti Stephani regis Hungariæ nepotes, ab hungaria exulantes, & in regno Poloniæ iure hoſpicii ſuſceptos, ſecũ habens, cũ Pomeranis conflixit, & eos uicit. Et quia Bela dux Hungarorũ in ea pugna macte uirtutis, ſtrenuus apparuit. Ideo Myeczlaus dans ei ſuam filiã, in generũ ipſum aſſũpſit. Et uniuerſum cenſum Pomeranicũ, ad tenendũ ſtatũ ducalem ſibi conſignauit. Nondum aũt quinquageſimũ annũ ſupergreſſus rex Myeczlaus, incidit in amentiã, qua aliquot menſibus moleſtatus, exoſus, & cõtemptibilis mortuus eſt in caſtro Poſnanieñ, 15 menſis Marcii, anni domini M. trigeſimi quarti. In Poſnanieñ eccleſia Cathedrali in paterno ſepulchro conditus.

CAPVT XII.

Eccleſia ſanctę Sophię in kyow.

EXtincto Mſciſlao, duce Cirnieiouieñ: Iaroſlaus dux kiouieñ, in principatu ei ſucceſſit & monarchã Ruſſiæ, ſeſe gerere cœpit, quod lingua ruthenorũ ſonat yedzynawlaſcecz. Pxecziniegos aũt kiouiã grandi multitudine uallantes. Celeriter cõtractis undiq; copiis Iaroſlaus ſuperueniens, fortiter deturbauit, & ipſos uicit, quibuſdam pieczinigis captis, Cæteris aut fugatis, aut in aqua merſis. In ſignũ uictoriæ, Iaroſlaus eccleſiã diuæ Sophiæ in kiow erexit, turrimq; eius deauratis tabulatis texit. Eidẽ pro adornamẽtis uaſa aurea & argẽtea, libros & ueſtes præcioſas largiẽdo, & Metropolitanum in ea inſtituendo. Portã inſuper uerſus Poloniã pro magnificẽtia ſua & urbis, ꝓfuſo ſumptu edificauit: Cacumẽ eius ſeu pinnaculũ tabulis deauratis ornauit, & aureã uocari iuſſit.

CAPVT XIII.

De kazimiro Myeczlai filio

ERat Kazimirus, filius Myeczſlaw & Richſze uigeſimũ annũ agens, adoleſcens probus, & litteris imbutus, qui primus inter principes

principes Poloniæ legitur didiciſſe litteras. Non tamen eſt (genitore extin-
cto) in regē electus, tum ideo, quoniā regnicolæ circa Poſnaniā anno domini
1035 congregati, timuerūt ne paternam ſegniciē, amentiā, tenacitatem, & re
gni peſſundationē, ſectaretur, tū quia Rychſza genitrix eius, olim Myeczla
um patrem, pro ſuo uoto gubernauit. Ne & filiū ſuis perſuaſionibus illaque-
atum corrumperet: tum etiam quia oblationes & certas munerum donatio-
nes pro menſa regis, & reginæ in uillis nobilium per Richſzam tempore
mariti conſtitutas abrogare noluit. Huc adde quoniam Richſza exoſos ha-
buit Polonorum nobiles, ſordidos, & immorigeratos uocans. Conſorcia eo
rum deuitans, & Theutonis quæꝫ officia & dignitates diſtribuens. Nolens
ergo prædicta immutare, denegata ei obedientia, coacta eſt de regno ſecede
re, receptis itaꝫ theſauris, uetuſtæ gazæ principū polonorū, unionibus, ar
millis, monilibus, uaſis & deſideratis ueſtibus cū geminis coronis, una, q̄ ma
ritus eius, altera, qua ipſamet coronati fuere, accepto ſecum filio Kazimi Coronæ regni abactæ
ro indignata, receſſit in Saxoniā, q̄rulatū iri imperatori Henrico, oblatiſꝫ ei
muneribus, de theſauris aſportatis, ſimul & duabus coronis materialibus, re
gni Poloniæ, adiunctis, præcabatur, ut iniuriam ſuæ eiectionis de regno, in
Polonis ulciſceretur, quod imperator promiſit, emptoꝫ ſufficiēti cenſu, pro
ſtatu ſuo in Saleueld morata eſt. De bonis & poſſeſſionibus, dudum a ſe co-
emptis, dum ſenuit duo monaſteria fundauit: unū Brunuilcenſe, ſub hono- Brúnuilcenſ monaſterium.
re ſancti Petri apoſtoli, & ſancti Nicolai cōfeſſoris: Aliud in loco ubi ſancti S. kiliani mo-
Kiliani ſociorumꝫ extabat martyrium. Super quo piæ fundationis opere, naſteriū.
ipſius reginæ Richſzæ priuilegiū apud prædicta loca oſtenditur. Defuncta
apud Saleueld, Coloniam delata eſt, & in eccleſia ſancte Mariæ ad gradus
humata, Filiū uero Kazimirum dum uiueret litteris uberioribus imbuendū kazimirus Pa-
expenſis ſufficienter prouiſum, Pariſius miſit, ubi exiſtēs per bienniū: ſæpe- riſius miſſus.
numero cogitauit, an in Poloniā eſſet regreſſurus, . An in Theutonia cū ma
tre ſugillationes paſſurus, morā deligeret. Delegit tandem matre conſentien
te monachari. Et accedens perſonaliter Romualdū, uitæ ſanctitate pollentē
in Italia, donato ei pulchro caballo, expoſuit quis eſſet, poſcens ab eodē ſuſ
ceptionē & profeſſiōem regularem, quo annuēte, rediit in Cluniacū, ubi pro kazimirus in
feſſus, ad gradum diaconatus peruenit, Interim uero, dum e Polonia ſeceſ- cluniaco mo-
ſiſſet turbo diſſenſionum Poloniam inuaſit. Ingenui & præcipui bellatores, nachus factus.
mutua cœde abſumebātur. Poſſeſſiones innocentū occupabātur, matronæ
& uirgines, abſꝫ impunitate uiolabātur, loca ſacra diripiebātur, ſacerdotes
ſpoliabātur, latrones & ſiccarii latronūꝫ & ſiccariorum duces, conſurrexe
rūt, agros depopularunt, tecta exuſſerunt, pecora abegerūt, remanſitꝫ ter
ra populis uacua, confuſa cœdibus, deſtituta defenſione, & omni auxilio or-
bata. Maſlaus, regis Myeczlai ſubpincerna charus, purpuram induit, &
Plocenſiū principem, ſe gerere cœpit. Brzetiſlaus Bohemiæ dux, intelligens
Poloniā abſꝫ rectore laceratā: Collecta nobilium & agreſtiū multitudine, Bohemi polo-
Poloniā ingreſſus, Wratiſlauiam & Poſnaniā oppida quoꝫ uicos & uillas, niā vaſtarunt.
quæ ciuilis belli ſtridor nondū deleuerat diripit & exurit: Gneznā metropo
lim, quoniā nec ſitu nec arte munita erat, facile capit. Eccleſiam beatæ Ma-

riæ metropolitãnam, ſuaſũ Seueri Epiſcopi Pragenſis, qui huiuſmodi bello ſe miſcuerat, ſpoliat. Corp9 ſancti Adalberti quod certi prælati & miniſtri eccleſiæ de ſepulchro extractum in zabulo occultarãt. perquirit & non inueniens ſollicitauit, non ſolũ probris, ſed ampliſſimis promiſſis, miniſtros eccleſiæ de corpore inueniendo. At illi ex induſtria corpus Gaudencii Archiepiſcopi Gnezneñ oſtendunt quod Bohemi Pontificalibus indutũ, rapuerũt, credentes fore corpus beatiſſimi præſulis Adalberti. Rapuerũt & corpora quinq; fratrũ martyrũ, Ioannis: Benedicti, Iſaac, Mathei, & Criſtini, Morauiſq; inſtãtius petẽtibus, corpus ſancti Criſtini tradiderunt, quod in eccleſia Olomũcenſi, ſub tabulis argẽteis auro tinctis locauerũt. Sub titulo & nomine eius, poſtea eccleſiã cathedralem Olomũceñ dicando. Rapuerũt inſuper Bohemi, imaginẽ crucifixi, tricentas libras puri auri pendentẽ. Per Boleſlaũ primũ eccleſiæ Gnezneñ donatã. Rapuerũt & tres tabulas maioris altaris, auro puro, & præcioſis lapidibus, per Boleſlaũ regem decoratas. Cæteraq; clenodia, uaſa, campanas magnitudine & ſono notabiles, abſtulerũt. Cũ his & multitudine captiuorum utriuſq; ſexus, Brzetiſlaus in uigilia ſancti Bartolomei ãno domini 1038 Pragam perueniẽs, ſacrilegam prædam in maiori eccleſia Prageñ depoſuit. Captiuos uero, inter quos & ſacerdotes uidebantur, in colonias diſtribuit. Et licet Stephanus metropolitan9 Gnezneñ corã ſede apoſtolica ſuper ſpolio ſuæ eccleſiæ, Brzetiſlao duci, & Seuero epiſcopo Prageñ lites intentaſſet & diffinitiuã obtinuiſſet, Nihil tamen de ablatis rehabuit. Iterum ab oriente Iaroſla9 dux Ruſſiæ inuaſit Poloniã, bellis plurimũ attritã, & oram Mazouiæ, igne, cœde, & ſpoliis depopulatus, cum magna præda hominũ utriuſq; ſex9 in Ruſſiã libere redit. Adhuc aliæ uicinæ nationes poloniam prædiis & direptionibus lacerabant, ex tunc polonorũ primores & proceres, non ſentiendo, non uidendo, excœcante ira, quo amentiæ progreſſi forent. quid periculi & inſaniæ, in ſe, quid in patriã, quid in pœnates, quid deniq; in deum & relligionem eiiciendo Kazimirũ cõmiſerint, tarda recogitatione penſare, & ſero ſui facti pœnitere cœperunt, Mittunt itaq; (poſt uarias & ſcrupuloſas ſentẽcias ac concluſiones) notabilem ambaſiatã ſeu legatum, ad quærendũ & reducendũ Kazimirum in regnum, quoniã ex eo unico ſolacio, ſalus Poloniæ & reintegratio ſperaret. Legati ergo de polonia egreſſi. Primum adeũt reginã Richſzam in Brunſuig, & expoſita cauſa legationis, acceperũt reſponſum, Kazimirũ fruſtra quærendum, quoniam monachus in Cluniaco factus nequaq̃ in Poloniã reuerſurus eſſet, nec reuerti poſſet. Legati reſponſo reginæ Richſze non territi, in Cluniacũ diuertũt: Et Kazimiro recognito in habitu cucullato. Ex Abbate, poſtulata & obtenta uenia, Cum lachrymis in collum Kazimiri ruendo incidũt, legationẽ pontificũ & Baronũ Poloniæ exponũt: Rogantq; ut ad ſuſcipiendũ regnum in Poloniã cum eis rediret. Et nunc hunc, nunc Abbatẽ inſtanter flagitãt & obſecrãt. Abbas Cluniaceñ, compaſſionẽ quidem ſuper deſolatione regni Poloniæ ſe habere dixit. Monachum uero profeſſum & iam diaconum, a regula & ordine abſoluere, nõ ſuæ, ſed pape fore auctoritatis, & poteſtatis affirmauit. Quo audito oratores Polonorũ, rectiori quo poſſunt tramite, Romã c-

Prẹda ſacra ex Gnezneñ eccleſia abacta.

Rutheni Poloniam vaſtant.

Legati pro kazimiro.

tend-

tendunt, & peruenientes, Pape Benedicto nono, humili uoce & geſtu, regni Poloniæ eneruationē & deſolationē, propter Kazimiri heredis exilium longa oratione exponūt, Additiſq; lachrymis & gemitibus, ſupplices uultu demiſſo, iterum atq; iterum rogāt, ut monachū Kazimirū eorum regē ex monaſterio exire iuberet, auitum regnū Poloniæ reſtaurare, & prolem ſumpta uxore propagare. Summus Pontifex, cū cœtu cardinalium habitis aliquot conſultationibus, miſeratus calamitatibus, & interitui regni, extremo licentiam (regula & ordine dimiſſis) redeūdi in Poloniā, regnū ſuſcipiendū, reparādum, & per prolis generationem ac ſucceſſionem in futurum prouidendum Kazimiro concedit. Polonis uero iniungit, ut ſucceſſoribus ſancti Petri, Romanis pontificibus, de quolibet capite, nobiliū capitibus circūſcriptis, uſualem nūmum annis ſingulis ſoluerēt. Ex tali ſolutione nummi ſancti Petri, & fines regni Poloniæ & prouinciæ occupatæ, Polonorum fuiſſe cognoſcūtur Item ut cæſariem capitis & comam nō nutriant, ſed patentibus auribus, ad inſtar Latinarum nationum tonſum caput geſtarēt. Et tercio ꝙ in præcipuis Chriſti & uirginis matris eius feſtiuitatibus, panno lineo albo, in modum ſtolæ dependente, cei uicem exornare perpetuo redderētur aſtricti, quatinus his tribus inſigniis & ex monacho, & ex diacono, apoſtolica conceſſione & benignitate (dum aliter concretum periculum diſpelli non poſſet) polonus regem ſibi creatum & redditum recognoſcēs, tam in deum, ꝙ in chriſtianam religionem exiſteret gratior atq; deuotior. Reſtitutione Kazimiri a ſede apoſtolica impetrata, e Roma concito curſu, in Cluniacū ouantes cū litteris apoſtolicis oratores ueniunt, quibus mox ab Abbate paritum eſt, ualedicto Abbate, cū fratribus, Kazimirus Cluniacū egreſſus. In Almaniam ad Richſzam genitricem ſuā, in Saleueld peruenit. Et perſuaſionibus maternis non acquieſcens, quibus mollita eſt eum retinere, ne ad regnum Poloniæ deſolatum & exūſtum rediret. Profectus ab ea pluribus clenodiis in auro, argento & gemmis olim ex Polonia eductis, honeſtatus & muneratus, caterua equitum almanorum, & ſufficienti uiatico, per matrem prouiſus, una cum Polonorum nunciis ad Henricū tercium imperatorē Romanorum, in inſula ſancti Swiperti cōmorantem, acceſſit, quæſturus atq; petiturus, ut Brzetiſlaū Bohemiæ ducem compelleret, ad reſtitutionem ſpoliorum abs Polonia eductorum, Et ut eſſet ei auxilio contra Bohemos. Quod Henricus promiſit, infœliciter tamē poſtea, contra Brzetiſlaum primo ingreſſu pugnauit. Improuiſe em̄ in ſiluis Bohemorum attritus in Almaniā cū reliquo exercitu ſe recepit, ſed anno ſequenti Bohemiā ſubiugauit, & Brzetiſlaum ad homagiū compulit. Kazimirus autem ab eo inſignium militum numero prouiſus, & duabus coronis a regina Richſza munere donatis, redditis, multitudine exercitus ſtipatus, in Poloniam terribilis aduenit.

Tria edicta a papa Po. data.
1 Denarij ſācti Petri inſtitutio.
2 Tōſura Polonorum.
3 Stola dependens.
kazimirus per papam abſolutus reſtituitur.
Almani honorifice kazimirū reduxerunt.

CAPVT XIIII.

INgreſſo Kazimiro regnum Poloniæ, caſtra per hoſtes & prædones intercepta & occupata inuadit, expugnat & conquirit, Quoſdam maleficos in patibulum agit, quoſdam gladio ferit, quoſdam in manibus & pedibus mutilat, ſinguloſq; improbos

 ſuppliciis

kazimirus primus

kazimirus primus coronatus In ordine regū tercius.

ſuppliciis deterret & reſcindit. Bonos uero extollit & dignificat. Veniens ad Gneznam āno chriſti M.quadrageſimoprimo. Coronatus eſt corona quā retulerat: per Stephanum Archiepiſcopum Gnezneñ, aſtātibus ei pontificibus & magnificis regni, uniuerſoq; populo acclamante & laudante, ut autē ſucceſſor regni haberetur, conſilio ſuorum, accepit in coniugem Mariam, ſororem Iaroſlai ducis ruſſiæ, filiam Wlodimiri, ex Anna ſorore Baſilii & Conſtātini imperatorum græcorum genitā. Nupciis Graccouiæ celebratis, percœpit dotē magnificam in auro, argēto, clenodiis, equis & reliqua præcioſa ſuppellectili, ſimul affinitatem & auxilia promiſſa contra quoſcūq; inimicos percœpit. Iaroſlao uero Kazimirus in ſignum amicitiæ, reſignauit caſtra Ruſſiæ, olim per Boleſlaum auum ſuū conquiſita. Maria autē, abrogatis nomine, & ritu græco, de more romano in eccleſia Graccouieñ baptiſata, nominata eſt Dobrogniewa. Ex poſt in Gnezna in reginā Poloniæ coronata. Ecce de monacho rex, & de profeſſo continētiam, uxoratus. Simile in Chronica Hiſpanorum hiſce uerbis legitur. Expulſo Petro Tares regnicolæ Aragoniæ: cōmuni cōſenſu reuocarunt a monaſterio Ramirum monachū præſbiterum, filium legittimum Santii, regis Aragonū, & fratrē Alfonſi ſine filiis premortui. Cui dederunt nobilem uxorem filiā Raimundi, Comitis Pictauieñ, obtentaq; diſpenſatione apoſtolica, genuit unicam filiā. Hæc ibi. Coronato rege & regina, facta eſt pax totius Poloniæ, ſolo Maſlao tyranno Plocenſi: reſiſtentiam Kazimiro opponente. Ad quē debellandū, proceſſit cum uniuerſis militibus Polonis, & ex Almania adductis, habens in auxilium Iaroſlaum ducem Ruſſiæ: cū uniuerſis copiis eius. Maſlaus uero armatis non ſolum nobilibus ſed plebeis, & ſeruis, habuit ſuffragatores Prutenos & Iaczwingos gētiles: Pruteni equidem noti ſunt ex ſupradictis. Iaczwingi autem fuerunt populi feroces, in finibus Lithuaniæ, iuxta Mazouiam cōmanentes hii in bellando non referebāt pedem quin uincerent aut uincerentur. Hac de cauſa pauci ſuperſunt noſtris temporibus: ſparſim inter Lithuanos cōmorātes & proprium linguagium loquētes. Lithuani item & Samagitæ proprium linguagium ſortiti ſunt, aliud a Iaczwingis. Quēadmodum & Lotihali etiam appropriatū linguagium, loquuntur a præfatis gentibus diſtinctum, hii habitāt in Liuonia, & cōfiniis eius. Quattuor ergo gentes: Pruteni. Iaczwingi: Lithuani cū Samagitis: & Lotihali: habent propria linguagia: ualde in paucis conſonantia & conuenientia. Itaq; Maſlaus habens Prutenos & Iaczwingos coadiutores duro marte cū Kazimiro congreſſus, & pro uictoria decertans: ſuperatus eſt. Et diſtrictus Plocenſis in poteſtatem Kazimiri deuenit: extunc a Maſlao Mazouiæ nomen ſortitus. Addidit ſequenti anno Maſlaus alterā oppugnationem regi Kazimiro circa ripam fluminis Viſlæ

Attenditur ſimilis caſus apud hiſpanos.

Iaczwingi qui ſint.

Maſlaus tyrannus victus.

Mazouia origi nem nominis a Maſlao hic traxit.

in Mazouia. Ante hāc pugnam, rex Kazimirus anxiatus fluctuabat, deſperans de uictoria, cernens ſuum exercitū exilē, in reſpectu Prutenorū & Iaczwingorum pro Maſlao decertare uolentiū, tamen diuino oraculo inter dormiendū cōfortatus, in congreſſu fœliciter pugnauit (quodā uiro in ueſte candida, in equo niuei coloris cū uexillo albo exercitum eius antecedente & polonos contra paganos animante) intantum pro uictoria adnixus eſt, ut more boni militis, hoſtes inſequens & feriens, ex laſſitudine, ſemiuiuus per quendā militem gregariū in caſtra eſt delatus. Capta ſunt in eo prælio, duo milia hoſtiū, & quindecim milia cœſa. Maſlaum iterū ad prutenos confugientē, & nouū bellum molientē. Captiuatū Pruteni uariis pœnis affecerūt, & in altum patibulum ægerūt, Inſultantes ei & dicētes, alta petiſti alta tene. Regnauit poſt ſuperationē Maſlai, rex Kazimirus in pace, omnibus diebus uitæ ſuæ, regno Poloniæ ſub eius regimine refloreſcente, ad priſtinūq; ſtatū perueniēte, mortuus eſt Poſnaniæ 28 nouembris ſacramētis perceptis, & iuſto apparatu cū cineribus aui & patris in eccleſia cathedrali Poſnanień conſepultus anno regni decimooctauo. Incarnationis uero dominicæ milleſimo quinquageſimo octauo. Signa mortē eius præcedentia fuerūt, fames ualida, & defectus uictualium: Stellaq; crinita, pluribus noctibus apparēs: Erat autē Kazimirus, ſtatura procerus, capillo copioſus, habitudine uegetus, ſtudio pius, Reliquit tres filios & unicā filiam: Boleſlaum (quē moriens regē poſt ſe deſignauit) Wladiſlaum & Myeſko ſiue Myeczlaū Othone filio quarto, immatura morte (uiuente patre) diē obeunte. Filia nominabatur Swatochna. poſtea Wratiſlao duci Bohemiæ in coniugē data. In memoriā autē & reconpenſam profeſſionis monaſticæ, Kazimirus dum uiueret anno domini. M. quadrageſimoquarto fundauit, & centū uillis dotauit, monaſterium in Thynyecz iuxta fluenta Viſlæ. Ex Cluniaco (ubi ipſe monachus fuerat) duodecim fratribus ordinis ſancti Benedicti accerſitis, & cū libris cantuq; chorali perductis. Aaron natione Gallicus, uir doctrina & ſanctimonia rarus, fuit Abbas primus prædicti cenobii in Thynyecz, propter uirtutes eius, per Kazimirum (nouerat ſiquidem laudabilem conuerſationē ipſius in Cluniaco) ad Archiepiſcopatū Graccouień promotus. Huius Aaron ordinatione, gradus uiuorum tempore quadrageſimali introducti in eccleſia Graccouień dicūtur, huius etiā cōſtitutione & priuilegio quilibet Abbas Thynicen fit Canonicus natus in eccleſia Graccouień. Aliud Cenobium eodem anno ſupra Odram fluuiū in Lubeus extruxit, & dote liberali ac ſufficiēti prouidit, prælibatis fratribus Cluniacenſis ordinis. Eccleſiam Ricinēſem olim Smogorzouienſem, cupiēs meliorare in Wratiſlauiā tranſtulit. Aſſignans loca pro Pontifice & Canonicis. Exinde putabatur ab aliquibus cathedram Wratiſlauień fundaſſe. Cum eam dumtaxat tranſtulerit, & donatione uberiori prouidit. Fuit illo tempore, Hieronymus epiſcopus Wratiſlauień, poſt quē deinceps cæteri præſules Wratiſlauienſes titulantur in hanc diem.

Victoria kazimiri.

Maſlai interitꝰ

kazimirus primus moritur.

Fames ualida

Monaſteriū in Thyniecz fundatur

Aaron primus abbas thinicen

Abbas thynicen. natꝰ canonicus Gracco.

Monaſteriū Lubeus extructū.

Vratiſlauień ſedis tranſlatio.

CAPVT XV.

IAroſlaus Ruſſorum monarcha, ad augendum gloriam & diuitias, miſit filium ſuum natu maiorem Wladimirū cum exercitu

Iaroſlai bellū in Græciam.

nauali in Conſtantinopolim. Confractiſq; nauibus tempeſtate exorta, uix aridam attigerũt, ubi pedes in patriã redeuntes, laceſſiti, & continuo a militibus imperatoris Græcoꝝ perſequuti ſunt, donec prælio inito Græcos in fugam conuerterũt. ſicq; in pace Ruſſiã attigerũt. Iſta refert hiſtoria ruſſitarũ Sigibertus uero prodit in Chronica, ꝙ Ruſſorum rex ſciens Græcos occupatos bello contra Sarracenos, & cuſtodia inſularum. Miſit mille naues uel plures ad Conſtantinopolim. Præſentiens autẽ imperator græcorum Romanus, milites contra eos miſit, qui pice græca & flãmis in naues ruſſorum iniectis plurimos ſubmerſerunt, alios captos decapitarunt, pauxilli ad modum fuga ſalui euaſerũt: Non dixit Sigibertus tempeſtate, ſed expugnatione militum Græcorũ fractos: Sentiens ſeſe Iaroſlaus grauatum, & ſenio confectum, hortatus eſt filios ſuos, ut quilibet ſorte ſua eſſet contentus, quã hoc modo diuiſit, Saſlao natu maiori Kyow: Suantoſlao Czirnieiow: Wſeuoldo Pereaſlaw: Gregorio Wladimiriam: & Veczeſlao Smolenſko. Poſt hoc moritur Iaroſlaus ſeptimã nouembris ãno ætatis ſuæ, ſeptuageſimo ſexto. Sepultus in eccleſia diuæ Sophiæ, quam edificauerat in Kyow: Citoq; poſt eum mortui ſunt bini filii eius, Veczeſlaus, dux de Smolenſko, & Gregorius Wladimirieñ.

Ruſſitana opinio. Sigiberti aſſertio.

Iaroſlaus in filios principatũ diuidit. Iaroſlai mors.

CAPVT XVI.

Boleſlaus audax

Boleſlaus liberalis, & audax, poſtea efferus dictus: Eo ꝙ eſſet natu maior Kazimiri primi, & regno idone9, per patremq; dum uiueret ad ſuccedendum poſt eũ deſignatus. Coronatus eſt Gneznæ in regem Poloniæ, anno domini 1058 per Stephanum Gnezneñ, & Aaron Graccouieñ Archiepiſcopos, aſſiſtẽte Dobrogniewa regina Poloniæ, genitrice ipſius. Epiſcopiſq; magnificis, & multitudine nobilium Poloniæ. Hunc Boleſlaum, Wratiſla9 dux Bohemiæ irato animo, ſugillabat, ꝙ germanum ipſius Iaromirum (gradu diaconatus reiecto & habitu laicali reaſſumpto) profugum ex Bohemia, & exulantem iure hoſpicii ſuſceperit. Verituſq; ne aliquando ducatum eius, Polonorum ſtipatus ſuffragiis inuaſurus. Bohemos ad defectionem inclinaret. Cum tota potentia, regnum Poloniæ ingrediens, uaſtabat eam orã, quæ Sleſia dicitur. Boleſlaus autẽ agmine & milite tumultuario & ueloci collecto, peruenit ad exercitum Wratiſlai, in quadam ſilua, ſtatiua agentem, qui craſtinã pugnam non expectans, omnibus ſarcinis abiectis clam & propere: de nocte feſtinus in Bohemiã fugit, ſed Boleſlaus pluribus diebus eum inſecutus & non compræhendens, Morauiam uaſtauit, & onuſtus ſpoliis: in Poloniam redıt. In ſequenti uero anno: forti exercitu comparato: Boleſlaus Bohemiã expugnare uoluit, niſi eum Wratiſlaus concordia & ſatiſfactione præueniſſet. In ſignum autem reconciliationis: & perpetue pacis

Boleſlaus audax q & effer9 dicitur coronat

Bohemi poloniam hoſtiliter ingreſſi.

Poloni Morauiam vaſtant.

pacis: affinitatem iungendo: accepit Wratiſlaus in cõiugem uirginem Swiatochnam, germanam Boleſlai regis: ut in proximo eſt expræſſum: hãc Bohemi uocitarunt Suathauarz: Iterum inſurrexit bellum Prutenicũ: nã gentiles Pruteni: extructa firma munitione: quam Poloni Grodek appellauerũt: prouincias Polonorũ inuadebant: Intantũ ut fere totam Pomeraniã eorum ſubiiceret ditioni. Ad reprimendum autem Prutenorum audaciam: coadunato milite: rex Boleſlaus Grodek obſedit: & nõ ualens expugnare (ſtrenue enĩ a Prutenis tutabatur: tũ etiam ꝙ locus ille erat & natura & arte plurimum munitus) regreſſus eſt: tandem cũ expedito milite clam conſtituit opprimere inuaſores Prutenos copiã pugnæ ſubtrahentes: Et cognoſcens per exploratores: Prutenos iuxta fluuium Oſſa congregatos: ad ingrediendũq; Pomeraniam paratos: ſubito iubet ſuos arma corripere: & fluuium tranare Primis autẽ in flumine Oſſa, & grauitate armorum & inundatiõe aquæ ſuffocatis (intumuerat ſiquidem flumẽ aquis) ſequentes: reiectis armis, ſuperato flumine, una cum rege ſilenti agmine ſuper Prutenos irruerũt: & quaſi totã illã multitudinẽ deleuerũt. Exinde pax facta eſt, & Pomeraniæ recupatio

Bellum prutenicum.

Pruteni victi.

CAPVTX VII.

Confecta itaq; pace cum Prutenis & duce Bohemiæ Wratiſlao Bela profugo hungarorũ, aſſiduis precibus ingeminãte, & reductionẽ in Hungariam, tanq̃ ab affine ſuo poſtulante. Rex Boleſlaus (ut refert hiſtoria hungarorum) fideliter Bele auxiliando ex omnibus terris ſuis belligeris cõuocatis: Hungariam contra Andream regem Pannoniæ ingreditur. Cauſa autẽ bellandi fuit, quoniam præfatus rex Andreas ſpreto & abiecto, germano ſuo Bela, coronari iuſſit in regẽ Hungariæ, filium ſuũ Salomonẽ, minorẽnem, nedum ſeptimũ annum trãſgreſſum, Conuenerũt itaq; reges, & exercitus eorũ, iuxta fluuiũ Cziſſe: Andreas rex fultus ſuffragiis imperatoris Henrici quarti, ſoceri filii eius Salomonis (deſponſauerat ſiquidẽ ei Henricus filiam ſuã Sophiam) & ſuffragiis Wratiſlai ducis Bohemiæ, generi ſui (quoniã idem Andreas rex, Adleydã filiam, in conſortem olim dederat illi) Et cõſtituit tres ordines bellatorũ, unũ ex almanis, quibus duo duces Gwilhelmus, & Ponth præerãt: Alterũ ex Bohemis quẽ Cõradus Morauiæ dux, germanus Wratiſlai ducis Bohemiæ regebat. Tercium numeroſiorẽ ex Hũgaris, quem ipſemet Andreas, per ſuos præfectos ducebat. Boleſlaus identidẽ, tres ordines ex ſuis ordinauit, rariores quidem, ſed belli officia & proceſſum ex aſſuefactione iã dudum ſcientes. Adiecit & quartũ ordinẽ hungarorũ, duci Bele adherentiũ, in eis paucam fiduciã habens. Facto ergo congreſſu, diu ancipiti marte pugnatũ eſt utrimq; pluribus cadentibus, ſed cum rarefacti ſunt exercitus Almanorũ & Bohemorũ, & acies eorum fuiſſent inclinate: Hungari machinatiões Bele metuentes, relicto Andrea rege, acceſſerũt ad Belam, quo comperto, rex Andreas fugam iniit, et cõpræhẽſus ad portas Muſim, in ſilua Bokon, trucidatus, expirauit: Conradus Morauiæ captus, miſere excœcatiõi dat9: milites uero almanorũ crudeli trucidationi per Hungaros adiudicati, per Boleſlaum Poloniæ regẽ libertate ſunt donati. Ex loco certaminis directis aciebus, rex Boleſlaus, per

Boleſlaus hungariam ingreſſus belam reſtituit.

Boleſlaus ger: & bo: in hũgaria vicit.

Andreas hũgariæ rex cæſus.

Boleſlai in germanos & morauos liberalitas & munificẽtia.

duxit Belam in albā regalem ad coronationē, qua perfecta muneribus plurimis, & Boleſlaus, & ſuus exercitus præmiatus, in Poloniā reuerſus eſt: Pro tantis uero beneficiis, deo gratias agēs, ut par erat, Boleſlaus monaſterium in Mogilno oppido Gnezneñ dicce. anno domini. M.65 fundauit & dotauit Ex Thiniecz quoq; monaſterio dicce. Graccouieñ, ordinis ſancti Benedicti, monachos in ipſum introducens, contulit & præfato monaſterio oppidum Mogilno ac pro fundo aſſignauit: cū uillis Cziruenſk, Chrenow: Bolmo, Velerich, Coſſouo: Crēnow: Golumbino, & alios plures redditus ex curiis ſuis piſcinis, foris: & theoloneis. Fuit autē primus Abbas Mogilnenſis: Mēgoſius natione gallicus, olim de Cluniaco cum aliis fratribus receptus.

Monaſterij in Mogilno origo.

CAPVT XVIII.

SVb hac tempeſtate accepit Boleſlaus in coniugē Viſſeſlauam principis Ruſſiæ unicam filiā. Exindeq; occaſione accepta, Ruſſiam ſubiugare in animo deſtinauit, ut ſe Boleſlao Chrabri protauo ſuo equaret. Habebat ſiquidem Boleſlaus, tres exules inſignes, in ſua curia: Zaſlaum principē Kiouieñ: Belam germanum Andreæ regis Hungariæ, & Iaromirū germanū Wratiſlai ducis Bohemiæ. Introductoq; Bela ac in regno Hungariæ locato: Iaromiro etiam ſplendide munerato in Bohemiam remiſſo, & epiſcopatu Prageñ oblato, ſolus Zaſlaus qui prior ante illos in Poloniā profugus aduenerat, reſtabat in Ruſſiam & in ſedem Kiouieñ, (de qua eiectus erat) reducendus. Cum eñ nobiles Kiouieñ. inſtanter petiiſſent, ut Zaſlaus princeps ipſorum, e uinculis in quæ coniecerat Viſſeſlaum fratrem ſuū ducem Polocenſem cū filiis eius relaxaret, & nō acquieuit, ſeditione mota eum a ſede ſua expulerūt, & Viſſeſlaū in principē kiouieñ, dominum ſuum crearūt. Conuocato itaq; milite, ex ſuis prouinciis, habens in ſuo comitatu præfatū Zaſlaum cū filiis eius, Mſciſlao & Suatopolkone, profectus eſt in Ruſſiam, & cū appropinquaret urbi kiouieñ. Viſſeſlaus cū agmine exercitus nō contemnendi, uoluit ſeſe opponere, & tranſitum regi Boleſlao prohibere, ſed uiſa potentia Boleſlai perterritus, clam a ſuis in Poloczko fugit, quare boyari kiouieñ nimio metu perculſi, cū pignoribus ſuis & omni ſubſtantia, uolebāt exuſta urbe, & caſtro kiouieñ, ſuam ſalutem dumtaxat conſeruando, ſeſe in Græciam recipere, ſed adhortamento Suatoſlai & Wſeuoldi Czirnieouienſiū ducum, caduceatores miſerūt ad Zaſlaum, ut relictis Polonis ad ſedem ſuam in pace rediret. Boleſlaus ergo rex ſarcinis dimiſſis, & parte copiarum relicta, ut paulatim ſe inſequerentur, ipſe cum Zaſlao & expedito milite, celeri gradu in kiouiam proceſſit, præmiſitq; Mſciſlaum, filium Zaſlai ad explorandum, an in pace ſint omnia apud kiouieñ uel in dolo. Qui ingrediens kiow, reperienſq; eam tranquillam, trucidans ſeptuaginta, ut uidebatur: ſedicioſa capita: intimauit tam regi Boleſlao q̄ Zaſlao ſuo genitori: q; omnia pacificata eſſent. Aduolauerūt ergo rex, & Zaſlaus itūq; eſt eis in obuium, ſuſceptiq; ſūt maxima cū reuerētia. Ingreſſus ergo Boleſlaꝰ urbē kiow, ſecūda Maii: māſit in ea tota æſtate: autumno & hyeme: militibus polonorū in oppidis & uillis hibernātibus. Zaſlaus uero princeps kiouieñ: acceptis ſuis copiis: & regis Boleſlai: inſe/

Boleſlaus Ruſſitis bellum ꝓ zaſlao mouit.

cutus eſt

cutus eſt Viſſeſlaum in Poloczko, quo, per fugam elapſo: compræhēdit ca
ſtrum Ploczko: totamq; regionē eius: & filium ſuum Mſciſlaum primū ibi
locauit: eoq; morte aſſumpto: Suatopolkonē alterum filium ei ſurrogauit.
Tranſacta autem hyeme, plurimis donis per Zaſlaum rex Boleſlaus: & ſui milites remuneratus: in auro, argento: uaſis, gēmis: ueſtibuſq; præcioſis uerſus Przemiſliā diuertit: & ui receptis uicis ac oppidis: aliis uero ſpōte ſe dedentibus ad Przemiſliam applicuit, quā poſtq̄ tumor: ac inūdatio fluminis Szan decreſceret, tribus diebus continuis oppugnauit: quarto uero die Ruthenis ſubſiſtere nō ualentibus: in caſtrum cū omnibus ſuis rebus excedentibus eam recipit: & prædam eius militibus conceſſit: refectiſq; militibus: cāſtrū obſidione cinxit: tota æſtate expugnationi eius immorādo, donec aqua deficiente: & peſte in caſtro inualeſcēte: miſſis caduceatoribus: pacis contractu inito: ut ſaluis ſubſtantiis & equis poſſint e caſtro recedere: caſtrū Premiſl Boleſlao dedere. In quo demorando per hyemem hibernauit.

Boleſlai ex ruſſia redditus.

Przemiſlia expugnata.

Venerūt autem ad ipſum illic cōmorantem, Geyſza, Ladiſlaus & Lampertus duces filii Bele regis Hungariæ in Demes regis uillagio: caſu ſolii ſeu edificii confracti: & mortui. Poſt cuius mortem: in principio ueris ſequentis: Henricus imperator Romanorum: ducens ſecum Salomonē generum ſuum: Hungariam ingreſſus: iuſſit denuo coronari præfatum Salomonē in regem hungariæ, a quorum potentia Geyſza, Ladiſlaus & Lampertus duces: uidentes eis ſubtractā obediētiam hungarorum: in poloniam ad conſanguineum ſuū Boleſlaum regem fugerunt ſupplicantes, pro reſtitutione & reductione eorū in Pannoniā, de qua metu perculſi exceſſerūt. Boleſlaus uero obmiſſo Ruthenico bello, cum delecta manu ſuorum militū, iam nominatos duces ex Premiſl in Hūgariam perduxit. Et cum ſtatiua proxima Bude ageret, rex Salomon uidens ſe ab hungaris deſeri (iam em̄ Salomō in dominādo erat eis perteſus) in caſtrū Moſon, natura & ſtructura munitiſſimū diffugit.

Boleſlai in hūgariam ingreſſus ſecundus.

Pontifices uero hungariæ, quibus cura fuit patriæ, pacem inter eos in hunc modū confecerunt, ut rex Salomō: q̄uis natu minor, regio diademate inſignitus, binas partes regni poſſideat. Geyſza uero, Ladiſlaus, & Lampertus ducalem honorē, & terciā partē habeat, rex Boleſlaus de erario utriuſq; partis remuneratus diſcedat, ſicq; cū gloria & fauore utriuſq; partis remuneratus in Ruſſiam diſceſſit, tamen totum æſtatis tempus in huiuſmodi compoſitione pacis in hungaria aſſumpſit.

Pax hūgarorum

Et hyeme tranſacta, uolens reducere in ſuam ſedem Zaſlaum ducem Kiouieñ ſecūdo eiectū de Kiow, per Suantoſlaū & Wſeuoldum duces Czirneouieñ, reduxit agmina ſuorū exercituum, & diuertens, inuaſit territoria & caſtra Ruſſiæ Chelm, Wladimir & Volhin, quod nunc Luczko appellatur. Et his conquiſitis anno ſequenti ſcilicet. M. ſeptuageſimoquarto, recto tramite ad Kiow proceſſit. Cui Wſeuoldus dux Czirneouieñ occupator Kiow (iā em̄ Suātoſlaus germanus eius morte interierat) animatus per Ruthenos, cū forti exercitu Boleſlaum inuaſit, & longo prælio confecto, dextra ala polonorū incœpit declinare, & prope fugam ſpectare, Rutheniq; clamoribus cœperūt exultādo uociferare, hoſtes fugiunt hoſtes ſuperati cedūt, quod cernens Boleſlaus rex, uir acerrimi pectoris, & magnæ

Boleſlaus in Ruſſiā rediit.

audaciæ, nouam cohortem militum in laborantẽ alam dextram induxit, tandem & cũ ſuis, in fortiorem cuneum Ruthenorum impegit, & eum diſiecit, tũc potentia ruthenorum corruit, & fuga extẽplo ſecuta eſt. Dux Wſeuoldus fuga ſaluatus eſt. Rutheni effuſi plurimi ceciderũt, ex polonis uero prope mille occiſi & ſepulti, reliqui omnes in poloniã uictricia tela & ſpolia intulerũt: Viditq; rex Boleſlaus, eo anno cum ſuis grande miraculum. Piotrek heredem de piotrauin humatum, poſt triẽnium per beatiſſimũ Staniſlaum Epiſcopũ Graccouieñ reſuſcitatũ, prout in ſequentibus tangetur. Præterea ſequẽti anno qui fuit Milleſimus ſeptuageſimus quintus maiori exercitu cõparato, ex milite equite & pedite, rex Boleſlaus, itinere recto, ad Kiouiã metropolim Ruſſiæ pro ea tempeſtate, urbem inſignem & amplã contendit, & eam obſedit, undiq; prouidens per ſeipſum, undiq; prohibens, ne quicpiã in urbem inferretur. Certabãt autẽ & præliabantur ex urbe effuſi milites Ruthenorũ, donec cariſtia, fame, ac peſte tam ipſi nobiles q̃ populares laborarẽt & contabeſcerẽt. Miſerunt ergo legatos, promittẽtes ſubiectionẽ & fidelitatem, dumtaxat ne in eos rex ſeuiret poſtulantes, quod & promiſit. Et nõ differẽtes, eodem die ſuſceperũt eum cũ maximo honore. Ingrediens autẽ ꝑ portam, mucrone geminando percuſſit in portam ferreã, & laminam ipſius tranſuerberauit, inſtar protaui ſui Boleſlai Chrabri. Prohibuitq; cunctis ſuis militibus, ne ſpolia & expilationes in ciues agerent, ob quam beneficentiã ſponte congeſſerũt Kiouieñ munera & regi obtulerunt, quæ in milites quos nouerat conſpectiores uigilantioreſq; diſtribuit. Præfecit autẽ Zaſlaum gubernationi Ruſſiæ. Ipſe uero moratus eſt cũ ſuo exercitu in kiow. Ex q̃ mora tam ipſe rex, q̃ eius exercitus, incidit in perniciẽ uoluptatũ, comeſſationum, ebrietatum & libidinum: Kiouia ſiquidem urbs ampla, & uicis largis porrecta erat: ferax frumento, carne, piſce, melle, & fœminis ſtaturæ procere ſpecioſiſſimis, quarũ pulchritudine capti, in ſentinam omnium libidinũ corruerũt. Ipſe inſuper rex Boleſlaus, in crimen ſpurciſſimũ ſodomiæ, kiouienſibus commune & uſitatũ, prolapſus eſt. Vt quos armis uicerit, horum fediſſimis facinoribus uinceretur. Diuina ultio nil mali impunitũ relinquens, merito ſuper eos uenit, in regẽ quidẽ, quoniã tã a ſuis q̃ ab exteris cõtemni cœpit, in Polonos uero, quoniã uxores, ſorores & filiæ eorum, libidinibus uictæ, & uiris prope ſeptenniũ orbatæ, in tedas & complexus ſeruorũ conuolauerunt. Dum hæc in caſtra regis, per crebros nũccios & rumores deuoluta ſunt, quidã militũ polonorũ fremẽtes & impatiẽtes iniuriæ thori cõiugalis, clandeſtine ad propria diſcedũt, alii exemplo illorũ, rege nequicq̃ prohibere ualente de nocte fugientes abſcedunt, ultum iri uiolata matrimonia, in ſuis mulieribus & ſeruis. Rex animaduertẽs ſe ſpretum, & deſolatum, cũ raro & paruo agmine eos inſecutꝰ peruenit in poloniam, & primos fugæ iniciatores quos potuit compræhẽdens pernecat, ſequaces eorum alios carceribus, alios priuatione poſſeſſionũ reliquos exilio damnat. Matronas & mulieres, quibus abs earum maritis, parſum erat truculentus dehoneſtat, & pectore ſaxeo immotus: prole ammota: cattulos ad ſugendũ ubera applicat. Res inaudita ſæculis: dat lac humanum cattulis: abiecta prole tenera: Inſup (ut aiũt) ad augendũ

Boleſlai uictoria ex Ruſſitis.

Boleſlaus iterũ Ruſſiã ingreſſꝰ

kyouia ſubacta.

Exemplum Capue.

Boleſlai tyrannis.

ad augendũ crimen ſodomiæ: potius uero ad inferendum dehoneſtationẽ matronis: iumẽtũ purpura uelatum: publice poſt ſe duci iubet. Omnibus inuiſus: omnibus dirus tyrannus. Et q̃uis plures fuerunt in polonia pontifices: nullus tamen auſus eſt curare exceſſiua regis ſcelera: niſi beatiſſimus Staniſlaus Epiſcopus Graccouieñ: qui hãc paleſtram ingreſſus eſt, quoniã Petrus Archiepiſcopus Gnezneñ: cuius officii principaliter erat regem a prauitatibus reducere: uidens lupum uenientẽ non ſe oppoſuit. Staniſlaus uero zelo diuino & plebis iniuria accenſus: regi ſeſe oppoſuit tanq̃ alter Archiepiſcopus, quoniam ſedes eius nouiſſime Archiepiſcopatum, incuria anteceſſoris ſui Lamperti Zule ãmiſerat. Sed ut pauca de beatiſſimo Staniſlao pſtringam, hactenus de bellis & actibus Boleſlai ſufficiãt, ultima eius in uita ſancti Staniſlai complectar finiendo.

Archiepiſcopatus Graccouienſis in Lamperto deſijt.

CAPVT XIX.

BOleſlaum audacem regem Poloniæ, peracta ac repõrtata belli uictoria de Wſeuoldo duce Ruſſiæ, ob raptum, & crimen adulterii, in nobili fœmina Criſtina, militis Mſciſlaui conſorte perpetratũ. Beatus Staniſlaus Graccouieñ epiſcop9, monuit & corripuit, ut conuerſus ad dominum ſaluaretur. Ipſe uero fremens, & tanq̃ leo e cubili ſuo excitatus, minas ſpirans, tendiculã & inſidias uiro ſancto pauit & oppoſuit ut malũ ꝓ bono redderet. Sciẽs nãq; uiꝶ beatũ, coemiſſe uillã Piotrauin pro eccleſia Graccouieñ. Induxit nepotes nobilis olim Petri dũ uiueret cognominati piotrek, heredis de Piotrauin, promittẽs eis regiã aſſiſtẽtiã ut repeterent hereditatem piotrauin, beatũ Staniſlaum impetendo & cõturbãdo: Itaq; agente rege magnorũ terminorũ iudicium, in papilionibus & tentoriis, ſuper pratis & campeſtribus, inter Solecz & Piotrauin. Cõuentus ſacer præſul per eos, negauit uillam eſſe de proprietate eorũ, ſed eam iure emptionis fuiſſe & eſſe ſuam. Et dum (rege & conſilio ei deferente) dies teſtibus probandi aduenifſet, timore regis & cõminatione requiſiti teſtes ſuam præſentiam ſubtraxerunt. Inquit ergo ſacer antiſtes Staniſlaus. Video o rex: deficiente hominũ teſtimonio, operepræciũ fore, diuino adiutũ ſuffragio, principalem uenditorẽ ad perhibendum ueritatẽ, in quadriduo me producturum quod rex & aſſeſſores tanq̃ deliramentũ accipiẽtes in termino ſequẽti quattuor dierum opperiebãtur. Iubet ergo beatus Staniſlaus omnibus ſacerdotibus, quos habere potuit, deum orare: miſſis, & obſecrationibus, ieiuniũ triduanũ omnibus inſtituendo. Ipſe autẽ die noctuq; in eccleſia parrochiali ſancti Thomæ apoſtoli, in præfata uilla Piotrauin, in diſtrictu Lublineñ ſita, conamine orabat, aſſiduis ſuſpiriis & lachrymis intermixtis. Quarta uero die indutus pontificalibus ſub præſentia cleri, & multitudine populi, ſarcofago Petri, iã triennio mortui aperto, proſtratus in faciem ſuper terram, deuotiſſime orauit, & ab oratione ſurgens, bacculo paſtorali cineres defuncti Petri nobilis tetigit, dicens. In nomine patris & filii & ſpirituſſancti: Surge Petre: ad perhibendũ teſtimoniũ ueritati, qui mox ſurrexit & ſtetit, ſacer uero põtifex Staniſlaus, manu porrecta eduxit eũ de ſepulchro. O Staniſlae q̃ magna fides tua erat, ut Petrus triennio uita functus, uoci tuæ obediens, protinus ab

Sãctus Staniſlaus Petrũ ſuſcitauit triennio mortuum.

inferis euocatus paruerit. De eccleſia ergo ſancti Thomæ apoſtoli egreſſi, peruenerũt in præſentiã regis pro tribunali ſedentis. Ad quẽ beatus Staniſlaus: En, inquit, rex, adduxi Petrum uenditorẽ uillæ Piotrauin ad euincendũ & referendum, ſingula quæq;, uenditionem huiuſcemodi concernentia. At rex cum aſſeſſoribus, ſtupidi obmutuerunt: Omnes ſiquidem conticuerãt intentiq; ora tenebant. Petrus uero ad regẽ. Ego o rex Boleſlae fateor me uendidiſſe hereditatẽ meam uillam Piotrauin, huic uiro beato pontifici, & completam accepiſſe ſolutionẽ, nepotes uero & cognatos meos, nil proprietatis nilq; reſeruatiõis in ea habuiſſe, neq; habere. Et conuerſus ad impetitores nepotes ſuos dixit. Quis uos in hãc ueſaniã impulit, ut ueritate prophanata, friuole & iniurioſe uirum beatum inuaderetis? Ideo niſi pœnitentiam ægeritis grauem pœnam, & uindicem iram omnipotẽtis dei incurſi lugebitis. Expedito reſuſcitatiõis, ac teſtimonii officio, a conſpectibus regis & conſiliariorum uir dei Staniſlaus, cũ Petro in uillam Piotrauin diuerterunt, maxima multitudine eos cõcomitante ac inſpectãte, ut regẽ in caſtris ſolitarium deſereret. Peruenientes autẽ in locũ ſepulturæ Petri, tali ſermone adorſus eſt eũ uir beatus Staniſlaus, uis inquit Petre ut præcando, a domino meo ſaluatore, longã tibi uitam obtineã? Reſpondit Petrus. Non expedit præſul beatiſſime, uerum magis præcare obſecro, ut a penis purgatorii liberer tuis meritis quas breui tẽpore ſi pro me oraueris, ſpero me euaſurũ. Et ingreſſus tumulum locato corpore, reſoluit ſpiritum. At pontifex cũ omni clero & populo, decantatis pſalmis & orationibus pro liberatione Petri ſuſis, tumulum ex more compoſuit & abiit.

Petri teſtimonium.

Petrus rediit in ſepulchrum.

CAPVT XX.

POſt reditũ autẽ regis Boleſlai e Kiow, quã expugnauerat: & in poloniã tyrannidẽ exercendo in milites profugos, quoniã in terra aliena relicto eo abierant. Et in mulieres atq; matronas, quarum uberibus corde ferreo & effero proſpectãs, cattulos applicabat, quoniã inter bellandum non ſuis maritis adheſerãt, & pepererant. Et in ſubiectos, quoniã exceſſiuis exactiõibus ac oppræſſionibus eos expilabat & extenuabat. Dum neminẽ haberet qui a tyrannide & deprauationibus ſuis eum reduceret. Staniſlaus zelo iuſtitiæ armatus plebis iniuriæ compatiẽs Primum in ſecreto, tandem cũ non acquieuiſſet, coaſſumptis ſecundũ formã euangelicam aliis prælatis & baronibus, regem aggreſſus, obſecratus eſt, & monuit, ut iuſticiã colendo, beluinam tyrãnidẽ abiiceret, ſubuectiones (quæ in polonico poduodi nũcupãtur) nõ exigeret, ſtationes & exactiones ſuperfluas nõ extraheret, & a peſſimo facinore ſodomiæ (cui uelut iumentũ inuolutus & ſordeſcens inhiabat) ceſſaret. At ille uelut lignum tortuoſum exaſperatus non deflexus, in ſanctum dei maledictoria, & contumelioſa, ore minaci cõgeſſit, & eum ſectioni minutatim deſtinatũ, interfecturũ iurabat. Ad ueniẽte termino monitionis præfixo, nullaq; regis emẽdatione facta. Staniſlaus Epiſcopus per ſe (quoniã alii omnes ſacerdotes timore perculſi hoc officium ſubire recuſarũt) contumacẽ & excommunicatũ publicauit. Mãdans ut in omnibus eccleſiis ſuæ dioceſis, tanq̃ lignum putridum excõmunicatus denũciaretur

Rex excommunicatur.

denūciaretur Ei quoq; eccleſiam Gracouieñ ſub diuinis ingredienti Beatus Staniſlaus occurrēs. Qua, inquit, temeritate rex audes diuina prophanare, deum cuius iram uindicem non expaueſcis exacerbans, & tuis deprauatis actibus, finem humiliatus nō imponēs. Rex ardentiſſimam bilem inc dens, ore & manū minitans: de eccleſia exiuit, & in caſtrum Graccouieñ eccleſiæ contiguum ſe recepit. Et fremebundus iurauit, diſſecturum Epiſcopum ubicūq; reperibilem. Almus tamen præſul Staniſlaus, ne eccleſia ſponſa ſua propter eum quicpiā mali incurreret: In abditis occultiſq; locis degebat, uacans miſſarum ſacrificiis & orationibus. Pro reductioneq; regis & ſaluatione uberrimis fletibus inundabat, ſicq; eluſit conatus regis pluſq̄ uno anno. Anno aūt domini. M. ſeptuageſimo nono, tercio idus Maii die ipſa in feriā quintam cadente, ſancto Staniſlao in eccleſiam ſancti Michaelis de rupella cū ſuis clericis ut diuina celebraret deſcendente. Ab exploratoribus uiſus, & regi Boleſlao delat⁹ eſt. Rex uero correpto acinace & pluribus militibus acceſitis ad inſequendū ſe properanter ad eccleſiā ſancti Michaelis, tūc inter prata in parua rupe extantē peruenit. Beato Præſule miſſam nondū finiēte Iuſſitq; ſtans foris, milites ingredi, & eum ab altari extrahere. Qui ingreſſi, & ſacrum antiſtitem tangere uolentes, abierūt retrorſum & in terram ceciderūt: Prouolutiq; exiuerūt de eccleſia. His obiurgatis rex plures iubet ingredi, ad perpetrandum ſcelus in ſanctum dei. Sed hi magno caſu retrorſum ceciderunt, & reptantes manibus pedibuſq; de eccleſia ſunt euoluti. Adiecit excœcata mens, tercium introitum repetere. Cum ſtomachatione ac maledictione: O inquit degeneres & nō milites, fœminæ & nō uiri: Non poteſtis unum ſacerdotem protrahere de eccleſia, meas graues iniurias in eo ulturi. Ipſi uero obiurgati audacius ingreſſi: corruerunt ac fortius q̄ prius retrorſū abierunt. Et ipſis exeuntibus rex non credens narratis, rapto gladio & exerto, furioſus eccleſiā intrauit, & ſacrificantem præſulem gladio in caput percuſſit, dirupit atq; proſtrauit, ſanguinem eius recenti ſacrificio altaris commiſcendo. O ſcelus immēſum, impius & ſceleſtus occidit pium, & ſanctū, ſacrilegus præſulem, ſponſum in gremio ſponſæ, paſtorem in ſuo ouili, tūc ſatellites ſceleris accurrentes, alius præ alio ſtrictis ac uibratis gladiis, repetitis uicibus, ad complacendum regi, & ad abolendum ignominiam, per eum ipſis inflictam, beatum uirū in multa fruſta conciderunt, nonnulla hiſtoria referente in ſeptuaginta duas partes: Non cōtentus ſceleſtus rex in rabie patrati ſceleris: Iuſſit pecias & membra, in plano circūiacentis campi diſiici, ut a beſtiis & ſanguipetis alitibus deuorarentur, ſicq; deleret memoriā eius de terra, Sed deus in ſanctis ſuis mirabilis, nocte ſequenti radios e cœlo ſupra quālibet particulam uelut lampades miræ rutilātiæ ſtātes demiſit. Et quattuor grandes aquilas, a quattuor mundi partibus aduenientes, in cuſtodiam nocte & interdiu deputauit, quæ ſuperuolātes, omnes beſtias & carniuoras alites abigebant. Cernētes quidā patres, Prælati, & Canonici eccleſiæ Gracouieñ religione pleni, corporis beati partes in nocte illuſtrari, diſiectos artus, tercia nocte collegerūt, membrum ad mēbrum, & partē ad partem, prout uiſum eſt eis, apponendo. Mirabile dictu, mox cœleſtis medici uirtute, coaluit

Rex ab eccleſia prohibitus.

Martyriū diui ſtaniſlai.

Diuus ſtaniſl⁹ ſacrificans per regem occiditur.

Miraculum. 1.

Miraculum. 2.

aluit, ac integerrimũ ſine nota cicatricũ redditum eſt. Exhilarati ergo poſuerũt illud in tumbam & ſub diuo, ante fores eccleſiæ ſancti Michaelis de Rupella ſepulturæ tradiderũt: Ne ſi in eccleſia ſepulturam ægiſſent, rex, exhumatũ ut prius per campum diſperſum proieciſſet.

Assistentes Interfectioni S. Stanislaj

Aiunt interfectores regi Boleſlao in nece ſancti Staniſlai coherentes, fuiſſe de armis ſtreparum, de armis Sreniawa cũ cruce & ſine cruce, & babati cũ cruce. Gregorius papa ſeptimus, perlata ad ſe crudeli nece beati uiri Staniſlai, dedit in mandatis, ad Petrũ Archiepiſcopum Gneznẽ, & omnes epiſcopos regni poloniæ, ut interdictum generale in tota prouincia obſeruarẽt, & eccleſias obſeratas clauderent,

Regnum poloniæ corona priuatum.

regemq; Boleſlaum anathematiſauit, & coronam regno poloniæ abſtulit, ne de cætero quiſpiã principum in polonia abſq; ſpeciali cõſenſu ſedis apoſtolicæ coronaretur, abſoluitq; a Boleſlai obedientia, omnes Principes Barones, Vaſallos. Feudarios & ſubiectos:

Rex a papa anathematizatus.

Milites uero, qui cum rege in necẽ beati pontificis auxilio aut cõſilio conſpirarãt, cũ tota eoꝝ domo & nepotibus, ad beneficia eccleſiaſtica habita & habenda, ad dignitates quoq; & honores, uſq; in quartam generationẽ inabilitauit. Et quis obediẽtia per papam regi Boleſlao ſubtracta fuiſſet: Ipſe tamen ſe pro rege geſſit, & ſingulos parere ſuis imperiis, coegit, donec quoſdam primores regni, in captiuationẽ eius & mortem conſpiraſſe cognouit, tũc eñ cor eius culpa redarguente concidit. Et accepto ſecum filio ſuo Myeczlao, annum agente duodecimũ (qui poſtea ad regnum reductus mortuus eſt) relicta polonia, feſtine totus meticuloſus in Hũgariam,

Boleſlaus in Hungariã fugit.

ad Ladiſlaum regem Hungariæ perrexit. Cui & fratribus eius, Geiſze & Lamperto, fideliter auxiliatus fuit eos in regnum Hungariæ, prout ante expræſſum eſt reducendo. Ladiſlaus uero rex hũgariæ in ſummo honore, & omniũ neceſſariorũ prouiſione, Boleſlaum cũ ſuis fouit.

Boleſlai miſer interitus.

Deo aũt uindicante, cito poſtea in amẽtiã rex Boleſlaus incidit, & per ſiluas uagus xii. kalendas Aprilis morte interiit. A ſuis canibus (ut ferunt) eum inſequentibus deuoratus.

Alia opinio de morte Boleſlai

Tradunt quædam annalia, ꝙ audita ſugillatione hungarorũ, de occiſione beati præſulis Staniſlai, compũctus, dimiſſis omnibus & filio Myeſzko apud regem Wladiſlaum relicto atq; commẽdato, in clamide abiecta, unico comitatus ſeruo, clam in Corinthiam peruenit ad monaſterium Ozia iuxta lacum de prope Villacũ,

Tertia opinio de morte Boleſlai.

aliis referentibus ꝙ ſeceſſerit in monaſterium Vilthnia, prouinciæ atheſis prope Iſburg, ubi omnibus ignotus, in ſqualoribus coquinæ ſtrictam agens penitentiã, reatũ occiſionis beati antiſtitis Staniſlai diluit. Ego uero percũctando, non potui inuenire in prædictis locis, patentem ipſius profeſſionem ac penitentiã. Et utinã aliquando compunctus, ob ſuæ culpæ expiationis remediũ eã ſuſcepiſſet.

Boleſlai uirtutes & uicia.

Iſte eſt Boleſlaꝰ qui poſt ſuum protauum Boleſlaum Chrabri, patriæ fines tropheis magnifice propagauit. In omnes liberaliſſimus fuit. In audacia cæteros ſuperauit. In uicio ſodomiæ fediſſimus apparuit. In tyrannide militũ & ſubditorũ, efferus innotuit. In beati Staniſlai nece truculentus carnifex cognomen inuenit & reportauit. De hoc eccleſiaſtice legitur, affluens diuitiis, largus beneficiis, belliger in hoſtibus, tyrannus militibus, hic fuit Boleſlaus. Cuius in temporibus plebem dei regens legibus occubuit Staniſlaus.

IN principio regni Boleſlai largi in Polonia, uenerūt Polowczi
barbari cū duce ſuo Szekal cōtra Wſeuoldum ducem Ruſſiæ
de Pereaſlaw, & ſecunda die Februarii inito certamine, uincunt
Wſeuoldum & ducatum ipſius crudeliſſime uaſtarūt. Hoc pri
mariū malum fuit quod Ruſſia expoſt paſſa eſt a Polowczis. Deinceps ad/ Polowczi Ru/thenos vicerūt
diderunt alteram irruptionem Polowczi in terras Ruſſiæ, quibus tres duces
Zaſlaw Kiouieñ. Suantoſlaus Czirnieouieñ: & Wſeuoldus Pereaſlauieñ
circa flumen Olcha occurrerūt, cōmiſſoq; certamine, Polowczis ceſſit uicto
ria, qua obtenta uaſtationem terrarū Ruſſiæ longe extenderunt: Oppida &
& uillas, cæde ac ſpoliatione debachantes, milites uero Ruthenorū diffugiē
tes, flagitare cœperūt, quatinus bini duces Zaſlaus & Wſeuoldus: Viſſeſ/
laum Polocenſem ducem, & duos filios eius, quos anno ſuperiore in dolo ca
ptiuauerāt, a uinculis ſoluerēt, quod dum impetrare non poſſent, in ſeditio/
nem uerſi. Duces Zaſlaum & Wſeuoldum de Kiow exturbāt. Præfatis au
tem ducibus, Zaſlaw & Wſeuoldo diffugientibus, milites ſubſtantiā & ſup
pellectilē caſtri Kiouieñ diripuerunt, & ergaſculo aperto, ducem Viſſeſlaū
cum filiis ipſius a uinculis liberauerūt, & in dominum Kiouieñ præfecerunt
Zaſlaus uero, dux Kiouieñ non audens in Ruſſia conſiſtere. Cum uxore, &
duobus filiis in Poloniam ad regē Boleſlaum fratrem ſuū amitalem fugit, a
quo benigne acceptus & fotus eſt. Inſuper & ad ſedem Kiouieñ reinductus
atq; repoſitus, prout ſuperius in hiſtoria de Boleſlao narratum eſt. Polow/
czos uero contra Czirnieow diuertētes. Dux Suantoſlaus, nil clade ſuperio
ri deterritus, habens tantum tria milia uirorū in ſuo exercitu, prima die No/
uembris anno Chriſti. M. quinquageſimi noni, circa Sznowſko inuaſit, ubi
multitudo a paucitate ſuccubuit. Nam duodecim milia Polowczonū proſli Polowczi
gauit: Ducem eorū, & primates uiuos cœpit, & prædam quā in terris ruſſiæ victi.
quæſierāt excuſſit. Poſt aliquot annos ſedente Zaſlao in Kiow, poſt eius re
cuperationē, orta eſt contentio inter eum ab una: & duces Swantoſlaum &
Wſeuoldum partibus ex altera, pro finibus & ſpoliis. Perpendens aūt Zaſ
laus fluxam ſuorum militum fidem, diſceſſit ex Kiow & iuit in Poloniā, ad re
gem Boleſlaum cū uxore & filiis: Swātoſlaus uero & Wſeuoldus duces, ui
geſima ſecūda die menſis Marcii Kiouiam ingreſſi, ſedem eius & principa/
tum occupauerūt. Et Swantoſlao in breui, quia uiceſima prima Decembris
anni occupationis eiuſdē ſcilicet. M. ſeptuageſimi ſecūdi mortuo, & in Czir
nieow ad eccleſiam ſancti ſaluatoris ad ſepeliendū relato. Wſeuoldus frater
ſuus, in principatu kiouieñ ſuccedit, quo cum Boleſlaus rex poloniæ iterum
Zaſlaum reducendo, prope kiow forti pugna conflixit, & eum debellauit,
kiouiamq; obſidēdo expugnauit atq; poſſedit. Zaſlaum ei præficiēdo atq;
ſurrogando: Filius autem Zaſlai Suatopolk, in Nouogrodeñ ducatum ſuc
ceſſit, quoniā Hleb Swantoſlai ducis Czirnieouieñ filius, ultimus poſſeſſor
eius, recēti morte a ſuis neqter occiſus erat. Wladimirꝰ uero alter filiꝰ Zaſ
lai obtinuit & ſedit in Smolēſko, & Iaropolk tercius filius locatꝰ erat in Viſ
ſegrod. Sicq; terre ruſſorum uidebantur pacificatæ: Verū ſtimulante odio,
Borziſch & Olech duces Ruſſiæ, aduocatis Polowczis, terras ruſſiæ uaſta

 re incœperūt

re inceperũt. Dux autem Wſeuoldus Czirnieouieñ eis occurrẽs, in loco qui
dicitur Ziczcze, cum ipſis die uiceſima quinta Auguſti conflixit: Et uictus
etiam ſedem ſuam caſtrũ Czirnieouieñ perdidit. Exindeq; plurimum angu/
ſtiatus, ad fratrem ſuũ Zaſlaum ducem kiouieñ cum Wladimiro filio ſuo
diuertit. Quos ille benigne excœpit, & fouit, dicens: Ego ſim uobis in exem
plar, qui omnibus ſpoliatus in terris alienis, ſtipe polonorũ uixi, & ſuffragio
eorũ omnia mea rehabui. Coadunata itaq; militia, Zaſlaus dux kiouieñ cũ
filio ſuo Iaropolko, & Wſeuoldus dux Czirnieouieñ cũ filio ſuo Wladimi/
ro, uadunt contra Czirnieow: in quod ſe Borziſch & Olech robore Polow/
czonũ freti, receperãt. Perſuadebat autem Alexius, qui & Olech duci Bor/
ziſch aiens. Non pugnemus contra quattuor duces fratres noſtros, quoniã
fortiores nobis ſunt, ſed æquis conditionibus pacem petamus. Et Borziſch
in ſuperbiam elatus, non acquieſcens reſpõdit. Non te aliqua ſollicitudo de
uictoria detineat, ſed plenus ſpe euentũ belli expecta. Et facto cõgreſſu, in/
Dux borziſch occiſus. terficitur Borziſch filius Czeſlai, qui pacem abnuebat. Sed & dux Zaſla/
us kiouieñ, dum prælio cõfecto, inter pedites ſecurus uerſaretur, ab uno mi
lite ducis Olech qui tanq̃ proprius peditibus ſeſe ingeſſerat, percuſſus inter
Dux zaſlaus occiſus. ſcapulas, tranſfoditur & occiditur. Et per filium ipſius Iaropolkum relatus
in kiow, cum magno planctu ſepelitur, in eccleſia beatæ Mariæ, anno Chri
ſti. M. ſeptuageſimo ſexto. Erat autem Zaſlaus uir altæ ſtaturæ, uerus cul/
tor iuſticiæ, Caſtrũ Czirnieow recuperãs Wſeuoldꝰ tradidit filio ſuo Wla
dimiro natu maiori. Iaropolkum uero alterũ filium locauit in Thurow. Ipſe
autem Wſeuoldus tanq̃ germanus Zaſlai, ſucceſſit in principatu kiouieñ.
Propter quod liuore excitati aliqui Ruſſiæ principes, mouerũt ei bella. Ro
manus namq; dux Ruſſiæ, uolens ſedem kiouieñ occupare, cũ Polowczis in
auxilium ſui conductis, uenit contra Wſeuoldum, & circa Pereaſlaw, ſecun
da die Auguſti mediantibus Baronibus pacificantur. Polowczi uero, mota
ſeditione, ducem Romanum. Eo ꝙ ipſis inconſultis pacem conſumaſſet oc/
ciderũt. Iterũ inſurrexit contra Wſeuoldum, Iaropolkus filius Zaſlai, quo/
niam præripuit ei paternam ſucceſſionẽ principatum kiouieñ. Wſeuoldus
autem frequenti conſilio aduocato. Ex uno conſiliariorũ tale documentũ ac/
cepit. Mitte filium tuũ Wladimirũ cum exercitu contra Iaropolkum, quem
ego præueniendo, ſine armis debellabo, & meo uafro conſilio, fallam. Venit
itaq; ille fallax conſultor ad Iaropolkum dicens, non confidas conſiliariis, &
militibus tuis, quoniã uolunt te decipiendo tradere Wſeuoldo. Sed concito
pede uade in poloniam, quẽadmodum Zaſlaus pater tuus fecit auxilia pro
reſtitutione petiturus. Credidit Iaropolkus fallaci ſermone, & relicta matre
uxore, & filiis in caſtro Luczko, fugit in poloniã ad regẽ Boleſlaũ quẽ Boleſ
laus nõ ualẽs in ꝓpria pſona reſtituere, ꝓpter ſciſma, inter ipſũ & ſuos mili
tes exortũ, miſit cũ illo milites polonos, quorũ robore recupauit caſtrũ Lucz
ko. Poſt diſceſſũ Iaropolci, p Wladimirũ expugnatũ & occupatũ: Aliaq; ca
ſtra Wladimirus eidẽ reddidit, aut reddere ꝓmiſit. Iaropolkꝰ remiſſo exerci
Iaropolci inte/ritus. tu polonorũ, dum ex Wladimiria uehiculo in Szwmingrod ueheretur, a fa
miliari ſuo Nyeradzecz quieſcens obtrũcatur. Et in Kiow deductus, cũ ma/
gno planctu

gno plãctu, in eccleſia ſancti Demetrii ſepelitur, Wſeuoldo duce & binis eius filiis Wladimiro & Roſciſlao, itẽ Ioanne metropolitano & Boyariis, uniuerſiſq; ordinibus Kiouienſibus præſentibus. Is Iaropolkus, fuit uir manſuetus, & amator fratrum, decimas ſoluens de omnibus frumẽtis, pecoribus, & armentis, cũctis diebus uitæ ſuæ. Sed & uiuens ſæpius uotis uacabat, ut ſimili morte moreretur, quã Hleb, & Borziſch protaui eius necati ſunt & in ſanctos per Ruthenos relati.

LIBER TERCIVS. CHRONICO. REG. POL.
CAPVT PRIMVM.

Wladiſl. Hermã.

Excedente in Hungariam Boleſlao audaci: Prælati, & Barones poloniæ, formando nouum ſtatũ reip. ſuffecerũt pro eo germanũ ipſius, ducem Wladiſlaum, cognomento Hermannũ, anno Chriſti. Milleſimo octuageſimo ſecundo. Is quanq̃ ſe titulabat regem Poloniæ, nunq̃ tamen fuit coronatus: Horrentibus Archiepiſcopo, & Epiſcopis poloniæ apoſtolici mandati præuaricationem. Cœpit autem poſt intronisationem dux Wladiſlaus innocentes, & imbecilles, a potentibus & oppreſſoribus defenſare, ſtratas & uias pacificare. Iniuſta decreta regis Boleſlai reſcindere, & male ablata reſtituere: Mittit inſuper ad Gregorium papam ſeptimum, ad tollendum interdictum in ultionem occiſionis ſancti Præſulis Staniſlai latum, quod & fecit. Ad ſollicitationem Lamperti, Canonici Graccouieñ. oratoris ad relaxandum interdictũ miſſi. Et quia idem Lampertus nobilis, de familia Habdank & ut præmiſſum eſt: Canonicus Graccouieñ a capitulo in pontificem Graccouieñ electus, domino pape notus fuerat, propter priorem eius diuturnam uerſationẽ, & cauſarum in curia pape intentationem. Icc irco prouidit ei ſanctiſſimus dominus de Epiſcopatu Graccouieñ, ut immediate ſuccederet beatiſſimo Staniſlao. Ne autẽ ꝓſapia regia, in Wladiſlao extinguěretur, conſilio ſuorum iuſſus, accepit in coniugem uirginem Iudithã, filiam Wratiſlai ducis Bohemiæ, olim ex Adleyda filia Andreæ regis Hungariæ ſuſceptam ſuaſu ac ſpeciali inductione germanæ ſuæ Swatochnæ, præfati Wratiſlai alterius cõſortis, quæ inſtituerat eã optimis moribus, & totam ipſius laudabilem conuerſationẽ nouerat. Sed cũ eidem cohabitaret dux Wladiſlaus, & nullam prolem ex ea ſuſcepiſſet, cœpit uehementer anxiari ſuper ſterilitate ipſius. Suaſu quoq; Lamperti Epiſcopi Graccouieñ, facta imagine, quãtitate unius infantis de puro auro, & adiunctis aliis muneribus, uaſis ac ueſtibus præcioſis auro intextis, miſit in prouinciam Prouinciæ, ad monaſterium ubi corpus beati Egidii requieſcit prope fluuiũ Rodanum, ſupplicando Abbati & monachis eiuſdem cenobii ordinis ſancti Benedicti, ut meritis beati cõ

wladiſlaus Hermanus monarcha primus.

Hermãni virtꝰ

Interdictũ ſublatum.

wladiſlao nupta Iudith ex Bohemia.

feſſoris Egidii ac interuentu præcum eorũ, conſequeretur prolem iã dudum
deſideratã. Abbas uero triduano indicto ieiunio, iubet omnibus monachis ꝙ
deuotiſſime orare, ut interuentu præclari confeſſoris Egidii omnipotẽs deus
largiretur prolem duci poloniæ cũ ſua conſorte. Necdũ triduo finito, uni rel
ligioſiori monacho reuelatum eſt, uterum Iudithæ complutũ eſſe, & maſcu
linam prolem concepiſſe. Vocatos ergo oratores ducis poloniæ, inter quos
primus erat Petrus Canonicus Graccouieñ: Abbas iubet bene ſperare, & in
patriã redire, quoniam princeps Iuditha filium perinde ac deſiderauit conce
pit. Reuerſi itaqꝫ in poloniã ut prædixit abbas, inuenerũt Iudithã fœcunda
tam uteꝝ porrexiſſe. Conſtruxit ergo eccleſiã Wladiſlaus ſub caſtro Grac
couieñ, in honorẽ ſancti Egidii, gratificando de prole ſibi conceſſa. Sed & in
aliis locis regni poloniæ ob ſimilem depellendam ſterilitatẽ, conſtructa ſunt
oracula in honorem ſancti Egidii, quæ hactenus extãt. In Krobia, kczinya,
Clodawa, in Sborow, Geboltow & Czirnielow, tandem uigeſima Auguſti
Iuditha effundens concupitum infantẽ Boleſlaum nomine, cui cognomentũ
acceſſit Crziuouſti, breui ipſa ſuperuiuens tempore, de ergaſculo huius car
nis nono kalendas Ianuarias, ueniẽtes in uigiliã natiuitatis dominicæ, in no/
cte ſequenti, ſoluta eſt, plancta a clericis & miſeris perſonis, quoniã benigna
mater fuit orphanorũ. Huius munificentia Comitatus Chroppi in terra Si/
radieñ, qui nũc Pabyanicze dicitur, cũ hominibus & ſeruitutibus eorum, &
cum omnibus tributis ex frumento, melle, & pellibus mardurinis, atqꝫ aſper
gillinis, donatus eſt Canonicis eccleſiæ Graccouieñ. In cuius recompenſam
horas beatæ Mariæ aſtricti ſunt ſingulis diebus explere. Epiſcopatui uero
Cuyauieñ contulit, Caſtellaniã Lagouieñ in diſtrictu Sandomirieñ, cũ om/
nibus inſeruientibus Hec eadẽ monaſterio Thiniceñ præbuit Xaſznicze, cũ
aliis uillagiis ſupra Viſſoka iacentibus & eorum attinẽciis. Orbatus prima
cõiuge Wladiſlaus & lugubribus ſeu funerali pompa expletis, conſilio ſuo
rũ expugnatus, accepit alterã coniugẽ Sophiã, alias Sophoniã Henrici ter
cii imperatoris filiam, & Henrici quarti imperatoris tunc regnantis ſororem
Salomonis olim regis Hungariæ relictã. Ex qua proceſſu temporis, tres ge
nerauit filias. Ordinauit etiã Meczlao, alias Myeſzko, filiaſtro ſuo ex hun/
garia reducto, Eudoxiã, Suatopolci ducis kiouieñ germanam in conſortem
ut ruthenos in fide & obedientia conſeruaret, & uno tempore, ambobus ge/
minas celebrauit Graccouiæ nupcias., anno domini uidelicet. M. octuageſi/
mo octauo. Verũenimuero in anno ſequẽti mortuo Meczlao Boleſlai auda
cis filio, & ſemẽ eius interiit, & rutheni ab homagio apte diſceſſerũt Wla/
diſlao Polonorum monarcha nequitꝙ reſiſtente.

A Dni 1082 In Gielbaltow Koscol

Eccleſia ſancti Egidij Gracco uię erigitur.

Boleſlaꝰ crzy/ uouſti ad præ/ ces. ſ. Egidij cõ ceptus, naſcit. Iudithę mors. Pabyanicze ca pitulo Gracco uieñ donatur.

Xaſznicze mo naſterio thyni/ ceñ donatur:

Vladiſlaus Hẽ rici tercij impe ratoris filiã du xit vxorem.

Ruthenorum defectio.

CAPVT SECVNDVM.

Pomeranorũ prutenorũqꝫ de fectio.

EXemplo Ruthenorum, Pomerani & Pruteni prouocati ſimili/
ter obedientiam & tributa denegarũt Capitaneos & præfectos
ducis, aut necantes, aut contumeliis affectos depellentes. Wla/
diſlaus uero non ſecus, ꝙ par erat, copias ſuorum principatuum
contra eos mouit. Et poſt feſtum Ioannis Baptiſtæ ingreſſus Pomeraniã ua
ſtabat. Pomerani autẽ iuncti barbaris Prutenis, occurrentes Wladiſlao, in
die

die aſſumptionis glorioſiſſimæ uirginis Mariæ circa flumen Rzeczen, cũ eo conflixerunt, tamen rareſcentibus Pomeranis & Prutenis, primũ cœperũt pedem referre, ad ultimũ autem in fugã uerſi ſunt, magnaq; cædes in fugientes a Polonis edita eſt, hac pugna Pomerani & Pruteni fracti, ſe & omnia ſua Wladiſlao tradiderũt, ueniã deprecantes, quam reportarũt Wladiſlao munitiones, & caſtra eorum auferente, & ſuis fide dignis locante. Nonnulla uero diruente, ut maior in eis conſeruaretur fides. Poſt diſceſſum ducis in poloniam, affertur ei nũcium Pomeranos & Prutenos denuo rebellare, qua permotus inſtabilitate, concitatus cũ parua manu, tamen exercitatorũ militũ in mẽſe Februario in Pomeraniã reuertit͛, bipartitoq; agmine cũ Sethegio palatino Graccouieñ, principe militiæ, celeri greſſu pcurſa Pomerania & Pruſſia, nemineq; copiã pugnandi opponente, omnibus ad inuia & ſiluas diffugientibus, ſpoliis onuſtus ad poloniam regrediebatur. Cumq; perueniſſet ad locum, qui dicitur Drzen, ſpeculatores a tergo derelicti aduenientes nunciant adeſſe multitudinem Pomeranorũ & Prutenorũ, nec plus q̃ quinq; miliaria abeſſe. Conſilio adhibito, quid facto opus eſſet, Stetit ſentencia hæc, ꝙ melius eſt mortem cum gloria oppetere, q̃ turpi fuga ſalutem quærere. Signis itaq; collatis, pugnatũ eſt ab hora tercia, uſq; in noctis crepuſculum, marte duro & ancipiti perſeuerãte. Inſtãtibus tenebris crepuſculi, Pomeranorum acies pro uicta diſceſſit, abſq; Polonorũ inſecutione, quioniã quiſq; aut ſauciatus aut feſſus ſubſtitit. Pro uictoria habentes de loco non ceſſiſſe, & prædam e manibus nõ amiſiſſe. Et quia prope erat dies paſche: Cum præda inuecta dux Wladiſlaus Gneznam deſcendit, ſtatimq; primo ueris tempore pluribus pugnatoribus uocatis, & externis precio conductis, in copioſo exercitu Pomeraniam regreditur ubiq; uaſtando, & ſpoliis, tam Pomeraniã q̃ Pruſſiam expilando quũ uero pugnæ copia non daretur, ne tantũ exercitũ fruſtra reduceret, inops conſilii, caſtrũ Nakel uallauit, in quo multitudo Pomeranorũ ſeſe concluſerat, frequẽterq; exercitus obſidens, ludificatiões umbrarum, ſpeciẽ armatorum præ ſe ferentium, paſſus eſt. Corripiebãt milites arma, noctis ſub ſilentio ad propulſandũ hoſtes e ſomno excitati, nemine cõparente unaq; noctium longius a caſtris tanq̃ fantaſmata pugnatorum inſecuti, progreſſi, damnum incendii pertulerunt. E caſtro ſiquidẽ Nakel obſeſſi deſcendentes, ignem in tabernacula & tentoria culmine & ſicco gramine tecta iniecerunt, & cum tabernaculis exuſti ſunt plures homines, iumenta, machinæ, & bellica inſtrumenta, ſed & milites conducti, quales fuere Bohemi, nõ ferentes frigus hyemis quod inſtabat, receſſum optabant, propter quod ſolutio obſidionis facta eſt cum magno periculo. Hanc autem fantaſmatũ uexationẽ & ignominioſã a caſtro Nakel diſceſſionẽ referũt ꝑueniſſe hiſtoriæ polonorũ, ad ulciſcendũ præuaricationes, per milites factas, quoniã tota quadrageſima tranſacta, bellatores uiolato ieiunio, carnibus & butiro guloſius ueſcebantur, ſic quibuſdam timoratis uiris cœleſti munere reuelatũ eſſe perhibetur. Congeſſit iterum numeroſiorẽ exercitũ dux Wladiſlaus, & quæq; derelicta Pomeranorum & Prutenorũ primo æſtatis tempore abraſit, munitiones, tecta, agros, captiuos & pecora. Exuti fortunis omnibus, ad

Wladiſlai victoria.

Pomeranorũ altera defectio

Pomerani iterũ victi a polõis.

wladiſla⁹ ĩ pomeraniã redijt.

Vallatur Nakel caſtrum.

Polonis ex igne iactura.

Vltiõ diuina ob ieiunij præuaricationem.

Vladiſlaus tercio pomeraniã ingreditur.

Wladiſlaum uenerunt humiliati Pomerani & Prutheni. Quibus examinatis ſediciosos decapitauit, alios in alia loca tranſtulit, & multitudini pacificatæ pepercit.

CAPVT III.

Bellum bohemicum.

SEcutum eſt extemplo, finito certamine Pomeranico, Bohemicũ bellum. Nam Brzetiſlaus dux Bohemiæ ſciens occupatũ Wladiſlaũ bello Prutenico, inuaſit eam oram, quæ eſt a caſtro Grecz ſupra Albim fluuium ſito (quod iuris polonorũ erat) depopulando, & uaſtãdo uſq; ad fluuium Odram: Ad reprimendum facinus & audaciã eius, ſequenti anno dux Wladiſlaus morbo grauatus & impeditus, miſit Sethegium, alias Seczech Palatinum Graccouieñ, & principem militiæ, cũ numeroſo exercitu ad uaſtãdam Morauiã, & reſartiendũ mala per Brzetiſlaum illata. Dũ autem præſignaret & mandaret Wladiſlaus Sethegio, ut obmiſſis locis munitis, ſolis ſpoliis & uaſtationi intenderet. Puer Boleſlaus nouẽnis (nonũ enĩ agebat annum) audiẽs mãdata patris de bellis gerẽdis. Cœpit ardenter ſupplicare, ut mitteretur cum exercitu ad Morauiam. Cui pater renitens prohibuit, aſſerens eũ, uires & ætatem bellis aptam nondũ attigiſſe. At Boleſlaus puer. Satis inquit genitor ætatis eſt mihi & roboris, dummodo tu me non prohibeas, Expugnauit itaq; continua ſupplicatione & inſtantia, ut pater eius ipſum ad bellum Morauicũ mitteret. Stricte mandans Sethegio ut curã eius ageret, unicus namq; fuit patri & intime dilectus. In tota autem expeditione Boleſlaus nouus miles obiuit cũcta militum officia, noctis uigilias cũ eis peragens, arma quotiẽs congrediẽdũ erat corripiẽns, & ad principium ni cohiberetur currẽs, diſciplinam militarẽ diligentiſſime auſcultans, & exequens, in dormiẽdo, ſagulo militari tenerum corpuſculum ſupra nudam humum tegens. Morauia uaſtata & uehemẽter afflicta, cum plurimis ſpoliis, & captiuis tirunculus Boleſlaus cum Sethegio & exercitu ad patrem reuerſus eſt. Et quia quidam inuaſores Pomerani, caſtrum Miedzirzecz in confiniis Saxoniæ, aſtu interceperant, & ipſum muniendo, rapinas ex polonia abducebãt: Boleſlaus maiori cum inſtantia qua potuit, parentẽ ſuum rogauit, ut daret ei exercitum, ad conquirendum præfatũ caſtrũ Miedzirzecz. Wladiſlaus uero admiratus indolem pueri, præbuit exercitum, ſubiciens curã tũ tironis Boleſlai, tũ exercitus, ipſi Sethegio principi militiæ, ut omnia expeditionis officia ſecundum ordinationẽ eius progrederentur. Aduenientes ergo Boleſlaus & Sethegius ad locum caſtri, ipſum uallarũt, tabulis & roboribus undiq; ſepiẽdo & concludẽdo, ac bombardis quatiẽdo, donec Pomerani fame attriti, demiſſionem petẽtes, ſaluis perſonis & ſuis equis obtinuerũt Et quia dux Wladiſlaus, pius dictus habuit ex concubina naturalem filium Sbigniew nomine, ſic a Iuditha legittima uxore nominatũ, quod interpretari licet, euadens iram, uel profugus, a nomine Sbig. Eo ꝙ illi operepræcium fuiſſet uitare iram Iudithæ, & ab oculis eius fugere. Hunc litteris eruditum tradidit cuidã monaſterio in Saxonia, ut illic deliteſcẽs, tonſus & monachatus, pro abſtergenda ignominia, extra regnum poloniæ perpetuo maneret. Brzetiſlaus autẽ dux Bohemiæ callide Poloniæ nocere cupiens, perſuaſit

Virtus in puero.

Morauia vaſtata.

Boleſlai expeditio.

ſuaſit exulibus polonis, qui Bohemiam oppleuerant, odio aut perſecutione Sethegii palatini Graccouieñ, tanq̃ alterius ducis proſcriptione, arrogãter pulſi, ut Sbigneo accepto, Poloniæ oram, Bohemiæ proximam occuparent A dulciſcendũ ſuæ exulatiõis iniuriã, habituri ſuffragia ex propinqua Bohemia, Poloni uero exules animati ac Brzetiſlai pſuaſioni obedientes, Sbigneum de monaſterio extraxerũt, monachis nequicq̃ reſiſtentibus. Et componẽtes cũ Capitaneo Wratiſlauieñ, nũcupato Magnꝰ, uiro probatæ fidei. Pro Sbigneo tamen, & expulſis inclinato & ſtante, ingreſſi ſunt caſtrum Wratiſlauieñ. Quod dum comperit dux Wladiſlaus, ægre ferẽs non cũctando, ſed propere cũ exercitu peruenit ad Wratiſlauiã. Et Ziroſlao epiſcopo Wratiſlauieñ cũ proceſſionibus excipiente, & eum in ciuitatem introducẽte, intrauit caſtrum, quod ſibi patuit, Magno capitaneo, humiliter ipſum ſuſcipiẽte Sbigneo uero cũ ſuis exinde dilapſo, & ad Cruſzuiczã diuertẽte. Indignatus Wladiſlaus capitaneo Magno, prius eum obiurgans, capitaneatum Wratiſlauieñ ei abſtulit Pro eoq; ſurrogauit Boleſlaum filium ſuum cũ Voiſlao curatore eius, & cum exercitu inſecutus Sbigneũ, peruenit iuxta Cruſzuiczam, ubi magnum exercitũ Sbigneus contra patrem conflauerat, ex Pomeranis, & Prutenis ſuapte natura, duci Wladiſlao infeſtis. Et iuxta lacũ Goplo cõgreſſi (heu natura horret filium contra genitorẽ arma leuare) magnum certamẽ, magnamq; ſtragem ediderunt, ut aqua & piſces lacus Goplo cadaueribus & ſanguine occiſorũ fedati, longo tempore inutiles permanerẽt. Sbigneus uictus, ad caſtrum, Cruſzuicza fugit, & uiuus in manus parentis deuenit. Quem cathenatũ pater Sethegio principi militiæ ad cuſtodiendũ tradidit. Poſtea tamẽ in cõſecratione eccleſiæ Gnezneñ, duce Wladiſlao præſente, Martinus archiepiſcopus Gnezneñ, cũ optimatibus, prælatis & baronibus poloniæ, ſupplicationibus præcantes, Sbigneum a uinculis relaxandũ obtinuerunt, multum em̃ pius fuit Wladiſlaus. Iunctus Boleſlao Sbigneus contra Sethegium, alias Szeczech palatinũ Graccouieñ, ſuum uinculatorẽ in Wratiſlauia cõuentione habita, ſe obſtrinxerũt, & parẽte eorum in Zarnouiecz, ignobili uico Mazouiæ offenſo, plurimis quærelis depoſuerũt, etiã cũ exercitu quo cũ aduenerãt: ꝙ regnum poloniæ ſibi uſurparet, omniaq; caſtra regni poſſideret, ipſis tanq̃ heredibus neglectis & ſpretis. Demolitus accuſationibus filiorum, & cæterorum prælatorũ atq; militum, abdicauit a ſe Wladiſlaꝰ Sethegium, qui ominãs meliorem fortunam, diſceſſit in Ruſſiam. Poſt annos plures benignitate ducis Boleſlai, ad poſtulationẽ pontificũ, recollectus & reſtitutus, auctoritate tamen qua prius abũdauerat caruit Fuit hic Sethegius nobilis, de genere bipenniũ, factiuus, uerſatilis, & multũ poſſeſſionatus. Bini autem fratres Boleſlaus & Sbigneus cõtra Pomeranos rebellantes miſſi, in nouam ſeditionẽ uerſi, nihil effecerũt. Pro uirtutibus heroicis in feſto aſſumptionis beatæ Mariæ in Ploczko balteum militiæ Wladiſlao exhibente filio ſuo Boleſlao, auditoq; ꝙ Pomerani inſiliẽtes, caſtrum Santok obſederũt. Dimiſſa Boleſlaus dignitate militiæ, & iuſſis militibus, q conuenerãt ut ſeſe inſequerẽtur, noctis tempore ſuperueniẽs, Pomeranos in tabernaculis quieſcentes trucidauit, & obtrũcauit, tandem reuerſus cingulũ militiæ

Sdigneus monachus armis patrem infeſtat

Altera pugna inter patrẽ & filium.

Sbigneus uictus.

Sbigneus e vinculis liberatus.

Sethegij exilium.

militiæ ſub frequentia & conuiuio multorũ acceptauit. Sic prius obſidentibus Pomeranis prædictũ caſtrum Santok. Et Sbigneo cui hãc prouinciam pater delegauerat, ſua ſegniciæ illis non repulſis diſcedente: Boleſlaus cum paucis ſuperueniẽs, fortaliciũ ex oppoſito caſtri Santok per Pomeranos locatum demoliuit, & Pomeranos fugere coegit. Sic & Ruthenos antea ꝓfligauerat. Nam Ruthenorum duces, Wlodimir Nouogrodeñ, Dauid Olech Pereaſlauieñ, Volodor Premiſlieñ, & Iaroſlaꝰ Iaropolcicz, exercitu quadripartito Poloniam ingreſſi, & uſq; ad fluenta Viſlæ graſſati, plurimis damnis illatis copioſas prædas abducebãt. Iamq; Ruſſiam reintrauerãt leti, dũ Boleſlaus eos conſecutus eſt. Et in diem dominicũ, ſub quiete noctis (qm̃ illã multitudinem aliter ſuperare nequiuit) in eos cũ altis clamoribus irruẽs, fudit & proſtrauit, prædamq; de manibus eorũ ereptam, in poloniã cũ ampla gloria reduxit. Et qa Boleſlaus, macte uirtutis erat adoleſcens, & in ore omnium laudatus. Sbigneus tanq̃ puſillanimis & iners, ei inuidebat, itaq; pater ne inter eos sciſſio maior oriretur, poſt ipſius mortem, iam eñ ſenuerat, diuiſit dominia Poloniæ in hunc modũ. Boleſlao meliorem partẽ aſſignauit, ſcilicet terras Graccouieñ, Sandomirieñ, Siradieñ, Sleſiã cũ Wratiſlauia. Sbigneo naturali filio, Mazouiã, Maiorẽ Poloniã, Pomeraniam, & Pruſſiam. Hæc prima ſectio fuit regni Poloniæ in plures principes. Quãq̃ Sbigneo naturali filio, & illegittimo nil hereditatis cũ Boleſlao debuit aſſignari. Dictãte ſcriptura: Eiice ancillam & filium eius, non enim poterit eſſe heres cũ filio libere. Wladiſlaus autem grauiter infirmatus in Ploczko, ſacramẽtis per Martinũ Archiepiſcopũ Gnezneñ procuratus, mortuus eſt quarta die menſis Iunii, anno domini. M. ducenteſimo ſecundo. Sepultus in choro eccleſiæ Plocenſis, Boleſlao gemẽte, & parentẽ in ægritudine & poſt mortem deflente, & uſq; in quinquenniũ lugubria ferẽte. Sbigneo uero cũ fiſtulatoribus, & cantoribus exultãte. Orta quoq; ſeditione, ſuper theſauris paternis, quos integre Sbigneus compræhẽdere nitebatur, quoniam in ditiõe ſuæ prouinciæ ipſi ſpectare uidebãtur. Martinus archiepiſcopꝰ Gnezneñ, cũ cæteris Epiſcopis & magnificis regni, inter fratres ex equo diuiſerunt, & ad ſua quemq; abire perſuaſerunt.

Rutheni poloniam hoſtiliter ingreſſi.

Victi a Boleſlao Rutheni.

Polonici regni ſciſſio prima.

wladiſlai mors.

CAPVT IIII.

VRatiſlaus dux Bohemiæ, datis munificis donis Henrico quarto imperatori in Magũtia, in auro, argento, unionibus, & celatis uaſis, primus coronari in regem Bohemiæ obtinuit. Miſſo itaq; impatore ab Engelberto Archiepiſcopo Treuerenſi, Wratiſlaum in Pragenſi eccleſia coronauit in regem Bohemiæ, & Suatochnã cõſortẽ eius: olim Kazimiri regis Poloniæ filiam in reginam, decimo ſeptimo kalendas Iunii, anno domini. M. octuageſimo ſeptimo. Sub illo itaq; tempore pene eodem regnũ Poloniæ deſiit, & regnum Bohemiæ incœpit. Similiter dũ uniuerſitas Graccouieñ cœpit, Prageñ uniuerſitas defecit. Item dũ reges Bohemiæ, tractis ad ſe principibꝰ Sleſiæ, glorificati cõtra Polonos pro cruciferis Prutenorũ pugnarũt, reges Poloniæ humiliati contabuerunt. Nũc uero regibus Poloniæ exaltatis, & uſq; in Bohemiã & Hũgariam eleuatis, Bo

Primꝰ rex Bohemię coronatus.

hemia

hemia decreuit. Hæc eſt regnoꝝ mũdi peſſima alternatio, ut uno creſcẽte, aliud uicinum decreſcat, taliqꝫ uiciſſitudine regna diminuãtur. Tranſlatio ſancti Staniſlai, de baſilica ſancti Michaelis in Rupecula, ad eccleſiã cathedralem ſancti Venceſlai facta eſt, anno domini. M. octuageſimo nono, & eſt annus decimus ab occiſione eius. Nam cuidam matronæ beatiſſimo Staniſlao deuotæ, nomine Suantoſlawa, extra eccleſiã ſancti Michaelis ad tumulum præfati martyris, noctis tempore flagrantiſſime orãti, in extaſim raptæ, beatus põtifex Staniſlaus, pontificalibus indutus, ad altare diuina celebrans, aſſiſtentia uenerabiliũ perſonarũ circũdatus, in iã dicta eccleſia luminaribus referta fulgentibus apparuit, quã finitis diuinis, talibus affatus eſt. Surge inqt filia, & intrepida aggredere ſucceſſorẽ meũ Lampertũ epiſcopũ Craccouieñ, & fratres meos canonicos, ut in eccleſiã maiorem tranſferãt corpus meũ, quoniam abſqꝫ debito honore his cineribus tectus deliteſco. At illi relatiõe ad ſe perlata, incũctanter ab omnibus urbis proceſſionibus, corpus beati martyris & pontificis tranſtulerũt, & in medio eccleſiæ maioris, in tumba deaurata honorificentiſſime locauerunt, ubi in hãc diẽ quieſcit. Poſt paucos dies huius tranſlationis, Meczlaus filius Boleſlai efferi, ꝗ ãnõ proximo uxorem acceperat, extinctus eſt, ut ſcilicet ſemem occiſoris peſſundaretur & periret, quãdo occiſus antiſtes, glorificatus eſt. Et ſicut corpus ſãcti preſulis in plurima fruſta ſciſſum eſt, & poſtea abſqꝫ nota cicatricũ reintegratũ, ſic & corpus regni Poloniæ, ut relligioſis pſonis reuelatũ fuit, a dieb9 ducis Wladiſlai Hermãni in plurimos principatus ſciſſũ eſt. Expoſt uero, in unũ regnũ coaluit, ſicut nunc cernimus, incipiendo a rege Premiſlao, uſqꝫ ad regẽ Sigiſmundum, ſub cuius imperio fœlicibus cœptis hãc hiſtoriam ſcripſi. Viſſeſlawa Meczlai genitrix, geminato malo uexata, & filii fato, & mariti exilio, nõ longe poſt filium, quinto idus Marcias ex humanis abſumpta eſt. Vrbanus papa ſecũdus, olim monachus Cluniaceñ, in concilio, quod in claromonte celebrauit, ãno domini. M. nonageſimo quinto, ſtatuit, ut horæ beatæ Mariæ quottidie dicerentur, officium uero eius, diebus ſabati expleretur, & dicitur ꝙ hoc reuelatum ſit fratribus de cartuſia, Quorum primariũ, uidelicet magiſtrum Brũnonem papa, ſecum aſſidue tenuit.

Tranſlatio ſancti Staniſlai.

CAPVT V.

SAnctus Ladiſlaus rex Hungariæ, ãno domini. M. nonageſimo quinto, quarto kalẽdas Auguſti mortuus eſt, & in Varadieñ eccleſia ſepultus. Is adiecit regno Hungariæ, Dalmaciã & Croaciam. Refert chronica hungarorũ, ꝙ Ladiſlaus irruit in poloniã & confligendo, de Polonia triũphauit: Caſtrumqꝫ Crakow tribus menſibus obſedit & expugnauit. Similiter eadem chronica refert, ꝙ Bela, pater ſãcti Ladiſlai ſibi Poloniam & Bohemiam ſubiugauit, quod abſurdum, & falſum quiſqꝫ ſciet. Ex eo primo ꝙ annales Polonorum & Bohemorum hoc non cõtinent. Secundo ex eo, ꝙ tam rex Bela, ꝗ̃ filii eius, Geyſza, & .ſ. Ladiſlaus alumni fuerunt In polonia (ab hungaria exulãtes) nutriti, non eam impugnãtes, quod ſcriptor regum Hungariæ, non diſcernit. Tercio ex eo, ꝙ Boleſla9 audax. ſ. Staniſlai occiſor, Belam reduxit in Hũgariam, & profligato exercitu, tam

S. Ladiſlaus Hungariæ rex moritur.

Dalmatia & Croatia Hungaris adiecta.

tu, tam imperatoris Henrici, q̄ hungarorū & Bohemorū: Andrea rege Pan
noniæ expulſo, ipſum regem Hūgariæ creauit, ut in hiſtoria de præfato Bo
leſlao præmiſſum eſt. Geyſzam quoq;, & Ladiſlaū cū Lamperto filios præ/
dicti Belæ perſonaliter auxilium regis Boleſlai poſtulantes contra regē Sa/
lomonē, ex Premiſlia cū forti exercitu in Hungariam reduxit, pacem pro eis
conficiēdo cū rege Salomone, per pontifices regni Hungariæ. Ladiſlaus co
ronatus eſt in regē hungariæ, regnāte Boleſlao audaci in Polonia. Vita uero
fūnctus eſt, principante Wladiſlao pio Hermanno cognominato.

CAPVT VI.

Rutheni ex polonis ſpolia legerunt.

VAſilko Roſciſlauicz dux Ruſſiæ, intelligens regem Boleſlaum
efferum, e Polonia exceſſiſſe, & exulando in Hūgariā migraſſe
Collecto exercitu ex Ruthenis & Polowczis, ingreſſus poloniā
quaſdam munitiones exuſſit, & prædam cū ſpoliis in Ruſſiā fe/
ſtine abduxit. Wſeuoldus autē, filius Iaroſlai, & dux Kiouieñ peſte abſum/

Wſeuoldus interijt.

ptus eſt, tredecima die Aprilis, anno domini. M. octuageſimo tercio (quo an
no atrociſſima peſtis terras Ruſſiæ inuaſerat) & ſepult⁹ eſt in eccleſia diuæ
Sophiæ Kiouieñ. Hic fuit amator pauperum, & ſpiritualium, reliquit duos
filios, Wladimirū & Roſciſlaum. Wladimirus natu maior, timens Swato/
polkonis filii Zaſlai inuaſionem ducatus Kiouieñ (qm̄ ea ſedes patris eius
fuit) accerſiuit ipſū, & ei de ducatu Kiouieñ ceſſit. Cuius adminiſtratione aſ/
ſumpta, uenit in Kiow, dominica cōductus paſchæ, exceptus a Kiouiēſibus
muneribus & occurſu. Wladimirus uero iuit in Czirnieow. Roſciſlaus aūt

Swatopolkoni ducatus kijouieñ reſtitutus

frater eius in Pereaſlaw. Audiētes Polowczi, Swatopolkum Zaſlai filium
in principatum Kiouieñ ſucceſſiſſe. Mittunt ad illum legatos, ut cū eis pacē
firmaret, quēadmodū pater eius fecerat, & de tributis retentis reſponderet.

Legati polowczonū intercepti.

Swatopolkus legationē Polowczonū ægre ferens, captiuat nuncios eorum
Quo percepto Polowczi, furore acti, terras Ruſſiæ crudeliſſime uaſtare cœ
perūt. Swatopolkus intelligēs ſe inique ægiſſe, nuncios Polowczonū ſoluit
& remittit, pacem flagitando, qua non obtenta, mittit ad Wlodimirꝫ Czir/
nieouieñ, & Roſciſlaum Pereaſlauieñ duces; ut ſibi ſuccurrerēt. Qui coadu/

Swatopolkonis fuga.

natis exercitibus, uenerunt ad ipſum in Kiow, increpatoq; Swatopolkone,
ꝙ contra ius gentiū nuncios Polowczonū uiolaſſet. Eduxerunt una ſecū co/
pias bellatorum, ad flumen Stuhnya ubi dubitatum aliquādiu, an eſſet de/
certandum uel non, tandem in ſentenciam Kiouienſium (nullam ſe cū Polo/
wczis pacem habere clamātium) itum eſt. Ordinatiſq; aciebus, Swatopol/
kone dextrum cornu, Roſciſlao leuum. Wladimiro medium tenēte. Pugnā
cū Polowczis uigeſima ſexta Maii committunt. Et Swatopolkus cum ſuis
a ſagittariis Polowczonū conflictus, fugit in Othropol ad ueſperā, ſub cali
gine uero noctis peruenit in Kiow. Polowczi deinde in Wladimirū & Roſ/

Roſciſlai interitus Polowczi victores.

ciſlaum irruunt, & eos confligunt atq; diſpergunt: Roſciſlaus autē fugiens,
periclitatus eſt in flumine Stuhnya, quoniam aquis intumuerat, quē Wladi
mir tranato flumine cū paucis, in altera ripa fleuit, repertoq; corpore Roſ/
ciſlai, tumulatum eſt in eccleſia ſanctæ Sophiæ Kiouieñ in ſepulchro pater
no. Polowczi uictoria potiti, caſtrum Thorcz uno agmine obſident. Alterꝫ
agmen

agmẽ in Kiow iuit, Cui Swatopolkus obuiam exiens, pugna commiſſa conflictus eſt, dumtaxat comitantibus duobus in Kiouiam regreſſus. Reuertentes itaq; Polowczi ad alterum agmen circa caſtꝝ Thorcz, oſtentabant obſeſſis in caſtro ſpolia & captiuos, ex duce Swatopolkone reportata. Qui nõ ualentes ſe ultra propter famem tenere ſpemq; nullam de ſubueniendo habentes dedunt caſtrum Polowczis. Quo accepto Polowczi ſuccẽdunt illud magnam multitudinem Ruthenorum in ſuas regiones abducentes, ubi plurimi miſeriis præſſi, frigore & nuditate perierunt. Gemina clade excœpta, Swatopolkus dux Kiouieñ ſera pœnitẽtia ductus, cum Polowczis fœdus iniit: Filiam Thuhortkani ducis Polowczonũ, pro maiori ſolidatione pacis in conſortem accipiens, tamen nec ſic euenit pax terris Ruſſiæ: Olech namq; dux Ruſſiæ, impetrato auxilio Polowczonũ caſtrũ Czirnieow, & eius regionẽ inuaſit. Eccleſias, monaſteria, uicos & rura cremando, donec dux Wlodomir de caſtro Czirnieow per cõpoſitionem ei condeſcendit, & de ipſo excedens, in Pereaſlaw abiuit. Nec adhuc exinde ora Czirnieouieñ a uaſtatione Polowczonũ quieuit, quinimo multi Rutheni capti ſunt, multiq; in ſeruitutem abducti. Inſuper locuſtæ in terras Ruſſiæ appulſæ, omnia genimina abraſerũt. Vadũt deinde bini duces Polowczonũ, Kithan & Ithlar, & bellum inferũt duci Wladimir de Pereaſlaw, qui ſolus intactus reſtabat. Qui miſſis nunciis, pacem ſub iniquis cõditionibus accepit, ad perſuaſionẽ tandem ſuorum militũ, & Slauathe nuncii ducis Suatopolci Kiouieñ. Primum filio ſuo Suatoſlao obſide a Polowczis ſubducto (negligentius eñ a Polowczis aſſeruabatur) obtrũcat Kithanũ, & Ithlar duces Polowczonũ, cum omni comitiua eorum. Contractiſq; copiis dux Suatopolk Kiouieñ, & Wladimir Czirnieouieñ ſtationes polowczonũ nil hoſtile ueritos, inuadũt & trucidant, turbãq; imbellem, fœminas impuberes, pecora, camelos, & equos in Ruſſiã deducunt. Non quieuerunt poſt hoc Polowczi, ſed nouo exercitu comparato, caſtrum Vhrow ducis Swatopolkonis tota æſtate circumſident, nec receſſerũt, donec Swatopolkus miſſis muneribus eos placauit. Succedunt Polowczis, Pruteni & uigeſima octaua Auguſti, ãni dñi. M. octuageſimi noni terras Ruſſiæ in magna multitudine ingreſſi uaſtant: Iterum Manyak dux Polowczonũ, uenit contra Kiow: Thuhortkan uero alter Polowczonũ dux, & Swatopolci ſocer, uenit cõtra Pereaſlaw. Swatopolkone aũt & Wladimiro defenſionẽ opponentibus, decimanona Iulii ad flumẽ Truboſza pugnatũ eſt, & uictis Polowczis occiſus eſt Thuhortkan, & filii eius. Sed polowczi nil hac clade territi, nouo exercitu inſtaurato, ſilenti agmine ueniẽtes parum abſuit ꝙ caſtrum Kiouieñ non interceperunt. Qui ſpe ſua fruſtrati, templa, monaſteria, ruraq; incendunt. Et curiã ducalem in Bereſtow combũrũt. Prouiſuri ergo duces Ruſſiæ inuaſioni Polowczonum, conuentũ apud Kiow agunt: Nunciiſq; ad ducem Olech miſſis, precantur ut illic ueniret. Qui irridens legatos, non adducetis inquit, ut Epiſcoporũ monachorũ & uilium perſonarum imperiis, caput meũ ſubſternam. Hoc reſponſo offenſi duces Swatopolk & Wlodimir. Prius in Olech arma uertũt, ꝗ i Polowczos, & obſederũt eum triginta duobus diebus in Starodub. Qui fame attritus, pacem pe/

Olech dux Ruſſię

Locuſtę.

Duces polowczonum trucidati.

Polowczy uicti.

Pruteni ruſſiã uaſtant.

Polowczi ruſſiam uaſtantes uicti ſunt.

cit, offerens ſe iureiurãdo cruce deoſculatã, imperata ducum facturũ, quod
minime fecit. Præuaricato ſiquidẽ iuramento, ducatum Moromoſz inuaſit.

Iſaſlaus dux occiditur.

Aſſerẽs ipſum ad ſe hereditarie ꝑtinere. Hacq; occaſione conflixit cũ Iſaſlao
filio Wlodimiri ducis Kiouieñ, & eo occiſo, accepit caſtrũ Moromoſz etiam
caſtrũ Roſtow in ſuam retorſit poteſtatem. Mſciſlaus germanus Iſaſlai oc/
ciſi, dux Nouogrodeñ, ueritus tyrannidẽ Olh, ſpondet ſibi & patri ſuo Wlo
dimiro, Olh reconciliatũꝝ. Olh autem ambiens Nouogrodeñ ducatũ, colle
cto exercitu, ſubſtitit in Tuhrow, præmittẽs Iaroſlaum germanũ ſuũ ad ſpe
culandum, quo intercepto a Mſciſlao, Olh territus ſeceſſit in caſtrum Ro/
ſtow, deinde in Moromoſz. Cum quo Mſciſlaus eum perſequens, componit
per nuncios miſſos, & diſſoluit exercitum. Quod Olh intelligẽs uiolato fœ/
dere, cũ ſuo agmine uenit contra Mſciſlaum, qui fugit a facie eius, & uocatis
in arma militibus, acceptiſq; in auxilium gentibus Kiouieñ & Polowczis, &

Olech victus.

fratrẽ Vieceſlaum a patre Wlodomiro in ſui auxilium miſſum, pugnã acer/
rimam cõfecit, in qua uictus eſt Olh, & fugit in Moromoſz, eſtimanſq; pro
pter plures dolos commiſſos, in terris Ruſſiæ ſe nõ fore tutum, in Reſzanos
fugit. Quem Mſciſlaus perſecutus, uerbis dulcoratis plenam ſpem redolẽti
bus allocutus. Turpe eſt, inquit tibi, turpe nobis fratribus tuis, turpe & mi/
litibus tuis, ut calamitoſus in alienis terris deliteſcas. Reuertere itaq; in ter/
rã Ruſſiæ, quo huiuſmodi uerbis pellecto, ipſum & milites ſuos ex fuga re/
duxit. Deinceps duces Ruſſiæ facta conuẽtione in Lubiecz, concludunt pa/
cem inter ſe, & mutuam reſiſtentiam contra barbaros Polowczos. Sed illi/
co uiolata pace, Swatopolk dux Kiouieñ, cum Dauid Hreorouicz conſpira

Dux vaſilko i. baſilius excœcatur.

tione facta, uenientem ad ſe in pace ducem Vaſilkonẽ Roſciſlauicz, habens
eius fidem ſuſpectam, captiuat & utroq; oculo excœcat, propter quod du/
ces Wlodimir, Olech & Dauid Swatoſlauicz, bellum Swatopokoni mo/
uerũt, qui timẽs parabat fugã in polowczos, niſi præfati duces a metropo
lito, & primatibus Kiouiẽſium ſupplicibus ſermõibus fracti & placati fuiſ
ſent. Dauid autem hreorouicz, uolens inuadere principatum Vaſilconis ex/
cœcati, obſeſſus in Buſzko, a Volodoro, fratre Vaſilconis, omnem culpam
in Sawtopolkum refudit. Et coucitauit contra ſe Swatopolkũ & Volodor:
Primo ergo uere, uenit excœcatꝰ Vaſilco cũ fratre ſuo Volodoro in terram

Dauid dux vaſilko bellũ mouit.

Volhineñ, contra Dauid Hreorouicz & expugnato caſtro Wſeuoloſz, incẽ
dunt illud, & homines repertos crudeliſſime perimũt. Deinde applicantes
ad caſtꝝ Wladimirieñ, omni multitudini obſeſſe pepercerũt, ſolos Vaſilko

Vaſiliconis et Lazari interitꝰ

nem, & Lazarum in alto ſuſpenſos, frequentiſſimo iactu ſagittarum interi/
merũt. Eo ꝙ cauſa excœcationis Vaſilkonis perhibebãtur Swatopolk Kio
uieñ, etiam ſumpturus ultionẽ de Dauid, quia de cœcatione Vaſilconis cul/
pauerat ipſum, contulit ſe ad caſtrum Brzeſcze, poſcẽs a militibus polono/
rũ caſtrum tenentibus ſubſidiũ. Dauid autem aduerſarius eius uelociſſime ꝑ
uenit ad Wladiſlaum ducem Poloniæ ſuffragia depoſcens cõtra Swatopol
cum, quos ambos Wladiſlaus dux poloniæ, cum exercitu ad flumẽ Bug ue/
niens, uoluit pacificare & componere, ſed dum nequiuiſſet, reuerſus eſt polo
niam, neutri ducum auxilio præſtito, & obſedit Swatopolk ipſum Dauid in

caſtro

Dauid dux in poloniã fugit.

caſtro Wladimiria unde fugiente Dauid, poſt ſeptem hebdomadas in poloniã ad ducem Wladiſlaum: Swatopolk potitus eſt caſtro Wlodimirz, producit deinde exercitum Swatopolk Kiouieñ contra Volodor, & Vaſilconẽ & commiſſa pugna, ceſſit uictoria Vaſilconi & Volodor. Itaqꝫ Swatopolk congregans nouum exercitũ in kiow, miſit Iaroſlaum filium ſuum ad Colomannum regẽ Hungariæ, auxilia petitũ ire, uenit ergo Colomãnus cũ octo milibus pugnatoꝝ, & duobꝰ Epiſcopis poſitiſqꝫ caſtris ad fluuiũ Vyar, obſedit caſtrũ Przemiſl, in quod ſe Volodor receperat, & ut habet hungarorum hiſtoria, uxore ducis Przemiſlieñ nomine Lauca, ad pedes regis Colomanni procidente, & ſolutionem obſidionis flagitãte, pedibus calcatam iuſſit abire inexauditã, aſſerens, non eſſe regis ſtrennuitatẽ, mulieres inter arma audire fortuna autẽ regẽte. Dauid negato ei a polonis ſubſidio, ad Polowczos iuit reperitqꝫ in itinere Bonyak principem Polowczonũ cum exercitu, & eũ cõtra Hungaros conduxit, Haud procul itaqꝫ a Premiſlia poſitis ſtatiuis, tranſit ſub nocte media Bonyak in proximam ſiluã, & ululatu ædito, lupi conuenientes uiciſſitudinarium ululatum reddiderũt. Reuerſus Bonyak ad ſuos, arma iubet capere, certam ſuis ex ululatu luporum promittens uictoriam, alteroqꝫ die tripartito exercitu, duabus turmis occultatis, cum tercia hungaros inuadit, ſimulanſqꝫ ſe uictã, fugere cœpit, hungari credentes eam debellatam, effuſi illam ſectabantur, tũc Bonyak cum reſiduis turmis, in terga eorum irrũpens, eos proſtrauit & quattuor milia hungaroꝝ occidit. Epiſcopis hungarorũ quorum nomina Kopanus alias kupan, & Laurentius erant, etiam occiſis. Reliqui hungari in ſiluas & mõtes ſparſi, biduo a Ruthenis & Polowczis perſecuti ſunt. Colomannus autem rex hungariæ, clipeis militũ protectus euaſit. Dauid ex hac uictoria reſumpto ſpiritu, uallauit caſtrum Wlodimir. Intellecto autem obſeſſoꝝ periculo Swatopolk, miſit Putatam ſuum palatinum ad ſuccurrendum caſtrenſibus, is ſilenti agmine caſtrum ingreſſus, Dauid, & exercitum eius quieſcentẽ, conflixit, & obſidionẽ diſſoluit Conſtitutoqꝫ Baſilio in Capitaneum, Putata in kiow diſceſſit. Dauid aũt fugiens in Polowczos, cõquiſitis auxilis, rediit cũ Bonyak duce Polowczonũ & ſub Swatheſza, filio alterius Dauid, expugnauit caſtrũ Luczko, quoniã oportune non certificarat ipſum de aduentu bellatoꝝ Swatopolkonis, pro ut ſe aſtrinxerat, ad caſtrũ uero Wlodimiriam anteq̃ applicaret Baſilius capitaneus, relicto caſtro diffugit, & Dauid facile potitus eſt caſtris Luceñ & Wlodimirieñ. Primo autem uere procedẽte Swatopolkone, cum ſuis copiis ad recuperandum Wlodimiriã: Dauid ſciens ambiguitatem ſuoꝝ militũ, cũ uxore, & tota ſupellectili, ad Wladiſlaum ducem poloniæ diuertit, Swatopolkone caſtꝝ Wlodimir pro ſuo uoto ſortito. Dum aũt quattuor duces Swatopolk, Dauid, Olech, & Volodor, Ruſſiæ generalem conuentum in Vyethicze agerent, mutua pace ordinata, accerſitus eſt Dauid ex Polonis, & quærenti de ſpoliatione hereditatis ſuæ Wlodimirieñ ducatus, reſponderũt ei per legatos præfati duces, nolle reddere Wlodimirieñ ſedem, quoniã frequenter terras Ruſſiæ bello uexauerint, tamen ne ſit ludibrio exul, & profugus in exteris gẽtibus, conſtituerunt ei poſſeſſiones & cenſus. Swatopolk aſſignauit

Swatopolk cęditur.

Colomannus rex Hungariæ

Barbarorum omen.

Altera Hungarorum clades.

Dauid clades.

polk aſſignauit Oſtrog, Dubyn Czartheriſk, & poſtea adiecit drohobuſch Wlodimir aſſignauit centum marcas: Dauid & Olech adiecerunt alias centum marcas annuas, Acceptauit ergo Dauid tum aſſignatas donationes, tū adiectas conditiones, & degendo in Drohobuſch abſumptus eſt.

Dauid morit.

Boleſl. Crzyuouſti.

CAPVT VII.

DVx Boleſlaus a concauitate oris ex morbo inflicta Crziuouſti appellatus, quod ſonat indirecti oris, altero poſt obitum patris anno, & fuit annus domini milleſimus centeſimus tercius, accepit in coniugem Sbiſlauā Swatopolkonis ducis Kiouieñ natam, quarto gradū conſanguineitatis eum contingentē, diſpenſante paſchali papa ſecūdo ad procuratione Balduini Epiſcopi Gracouieñ, eoq; nuptias magnifice inſtructas ſedecima Nouembris Graccouiæ agēte. Sbigneus frater naturalis totius regni poloniæ ambiēs dominium, conuiuii Boleſlai ſolennitatem ad quā uocatus erat obmittēs, ad Bohemiam perrexit ducem Bohemiæ Borziuoy & nepotem eius Swatopolk, ducē Morauiæ in arma aduerſus Boleſlaum pellicēdo, iāq; exercitus Bohemicus oram poloniæ contigerat, cū ſeditione inter Bohemos ſuborta, q̄ ad obeunda iniuſta bella cōpellerentur, duces Borziuoy & Swatopolk una cum exercitu reuerſi ſunt in Bohemiam. Sbigneus uero naufragium fortunæ apud Bohemos paſſus, ad Prutenos & Pomeranos diuertit, ſollicitando & ad inuadendū Boleſlaū ducem poloniæ ipſos animando. Quo comperto Boleſlaus, ut par erat, iratus contra Suatopolk ducem Morauiæ, quoniā ardentius aduerſus poloniā arma ſumpſerat, conuocatis ueteranis militibus dumtaxat ex ſuo dominio, præfitiēs illis Comken Zeliſlaum principem militiæ. Iuſſit ut tribus agminibus ingreſſi, Morauiā uaſtarēt, quod cum tota quadrageſima, & diebus ſacris paſche peragerent, magnam multitudinem captiuorū & ſpoliorum ducentes, reuertebātur, iamq; prope fines poloniæ peruenerāt, dum ſpeculatores adeſſe Suatopolk ducem Morauiæ, cum frequenti exercitu, plus de pedite q̄ equite habente, retulerūt. Subſtitit illico Zeliſlaus, & præmiſſis imbecillioribus, cum captiuis ſarcinis & ſpoliis in poloniam, in ſtatiuis heſternis præſtolato Suatopolko, congreſſus eſt uterq; exercitus, magna ui pro uictoria utroq; plurimum adnitente. Ad ueſperū tandem, cū hora terciarum pugna cœpiſſet, diſceſſit utraq; acies æquo marte, hæc in Poloniam, altera in Morauiam præda non excuſſa. Zeliſlaus uero dux militiæ, dum pugnā inſtauraret, manum dextrā amputatione ammiſit, qui ſiniſtra manu amputatorem occidit. Huic Boleſlaus dux poloniæ manum ex auro fabrefactā loco carneæ obtulit & adaptauit, nec contentus præfatus dux Boleſlaus de his, quæ Zeliſlaus cum exercitu in Morauia ægerat, altero exercitu forciori collecto, per alpes poloniæ Morauiam ipſemet ingreſſus eſt, & ſingulis ad munitiones

Sbignei ſeditio Bohemorum commotio

Boleſlaus in morauos arma ſumpſit.

Poloni & moraui ęquo marte pugnauerūt.

Morauia denuo depopulatur.

nitiones, & abdita ſiluarum, cum fortunis diffugientibus, nec Suatopolco reſiſtentiam opponente (plurimū em̄ ex prima pugna debilitatus erat) libere Morauia peruaſtata, amplioriq; incendio afflicta, incolumis cū ſpoliis in poloniam rediit. Sumpta ultione de Morauis, ultum iri cupiens de Pomeranis iubet milites equeſtres in Glogouia cōuenire, tanq̄ in Bohemos tranſiturus hac cautela uſus ut Sbigneum & Pomeranos fallat, clandeſtineq; proſiliēs quinq; diebus per ſiluas & inuia, ad Cholberk peruenit, & duabus cohortibus a tergo relictis, cum tercia in diluculo portam ciuitatis oppugnat, iāq; effractis foribus, in ciuitatem cum ſuis inſiluerat, duxq; Pomeraniæ terrore perculſus, ſubito elapſus erat, cū ciues eorum paucitate cōſpecta, ſeſe adhortantes glomerati eos excluſerūt & muros ſtrennue defenderūt, ut etiā iūctis duobus agminibus poſt ſe relictis, & uſq; ad ueſperā Cholbergē oppugnādo, nihil profecerit. Direptis itaq; ſuburbiis, pariter & uicinis incēſis, ſigno dato in Poloniā cum ſpoliis diſceſſit. Reuerſuſq; in æſtate cum eodē exercitu Pomeraniam uaſtabat, & niſi Swatoborum uiuum reſtituāt, ab incendiis & uaſtatione Pomeraniæ non ceſſare aiebat. Fuit Swathoborus princeps oræ maritimæ. Vaſallus & cognatus Boleſlai, ſed fide uagus & inſtabilis, hunc ſubiecti eius Pomeranis, propter crudelitatem ipſius, occidendū tradiderūt. Itaq; illico ex carcere eductum Pomerani in caſtra Boleſlai Swathoborum perducunt, & pro libertate patriæ depræcati, diſceſſum Boleſlai obtinuerunt, attamen non ſatis pacatus Boleſlaus de Pomeranis, anno domini M. centeſimo ſexto, miſit Scarbimirum principem militiæ cū exercitu in Pomeraniā, qui uicis & oppidis munitis, ſed ignobilibus expugnatis, cum captiuis & ſpoliis in Poloniā rediit, & illico eadem uia qua regreſſus erat, cum priori exercitu ad caſtrum Bithom peruenit & illud expugnatum exuſſit, prædamq; conquiſitam in Poloniā intulit, & cū non nullis militibus ad Boleſlaum apud unum ſuum nobilem, in dedicatione eccleſiæ conuiuantē, acceſſit, de geſtiſq; in Pomerania eum certiorem reddidit. Exhilaratus dux Boleſlaus, de ſuorum militum fœlici reditu, relictis ſenibus in conuiuio, ipſe cum cētū militibus iunioribus, & Scarbimiro ad uenandū feras in proximo ſaltu proceſſit, reperitq; Pomeranorum, circiter tria milia ad uaſtandū Poloniam poſt ueſtigia Scarbimiri per ſiluas & abdita progrediētes. In quorum multitudinem non referendo pedē Boleſlaus cum centū militibus inſiliens, quoſq; obuios proſternebat, cuneos Pomeranorū pertranſeūdo, & perforando. Et iterum altera uice, tanq̄ leo ferox, innumeros occidendo, hoſtile agmen penetrauit. Donec in tercia giratione ac reuerſione, unus exclamauit apertū diſcrimē Boleſlao imminere, & ideo ceſſandum fore. Caballus ſiquidem ducis perforatus, omnia uiſcera defluxa emiſerat. Scarbimirus etiā princeps militiæ uulneribus confoſſus, dextro oculo mutilatus fuerat, & princeps dumtaxat quinq; militibus ſequentibus tutabatur. Accepto ergo militis equo, dux Boleſlaus ad conuiuantes regrediebatur, hi ſipſos conuiuas in obuium pro ſubſidio ei ferendo, audita pugna, occurrētes & de præſumptione Boleſlaum redarguentes. At ille ex temeritate uictoriā, & ex præſumptione gloriam aſſecutus, iubens ſuos arma corripere, ad ulciſcendū in Pomeraniā anhelabat

Colbergē oppugnatio.

Boleſlai altera in pomeranos expeditio.

Altera expeditio in pomeranos.

Boleſlai audatia.

Swatopolci in polonos bellum.

helabat. Verum Swatopolk expulſo de Bohemia Borziuoy ſuo patruo, iuſto duce Bohemiæ, in Boleſlaum exacerbatus quoniã patruum eius ipſum Borziuoy, hoſpicio comiter ſuſceperat. Cum copiis equeſtribus & pedeſtribus, contra Poloniam procedens, uſq; ad Cloczko peruenerat & morabatur Diuiſit itaq; Boleſla9 exercitũ, utriq; negotio ſatiſfacturus, & cum una parte uerſus Bohemos, iter arripuit. Quo audito Bohemi, acie diſſoluta in domos regrediuntur. Scarbimirus uero cum altera parte exercitus. Pomeranos attriuit & ſubiugauit, ut cuncti præter Albenſes qui Bialagradenſes dicuntur iuſſis Boleſlai parerent, ad hos Boleſlaus binos clipeos blancum & rubrum, pacem & cruentum bellum, per eos ſignans miſit, ut pacem aut pugnam eligendo complecterentur. Qui arrogantia plurima utrumq; cõtra Boleſlaum acceptarũt, Boleſlaus merito laceſſitus eorum ciuitatẽ ad orſus expugnabat. ipſeq; primus ãteibat, & multis ſuperne interfectis portam ciuitatis cum cæteris reſecuit & perfregit. Ingreſſuſq; urbẽ, paſſimq; cũctos nemini parcendo trucidabat, uerum Albenſes cognita ſua præuaricatione, uenerũt cum pueris & mulieribus, proniq; & ad pedes procidentes. A Boleſlao gratiam præcati ſunt, non pro ſe, quoniã ſupplicio dignos ſe iudicabant, ſed pro coniugibus & minorennibus. Cunctis proceribus Polonorũ ad excidium ciuitatis anhelantibus, Boleſlaus clemẽtiſſima indulgentia miſertus, prohibuit militibus ciuitatis prædationem. Albenſes in gratiam acceptando, ex inde occaſione ſumpta, aliæ ciuitates de pietate Boleſlai confidentes homagia Boleſlao ſponte præſtiterunt, ſcilicet Caminenſium, Golibergenſium, Velunenſium, Coſomineñ & cæterarum ac maritimarũ ciuitatum, aſtringentes ſe in illius ſubiectione fideliter permãſuros. Adiecit inſup dux Boleſlaus in autumno eiuſdẽ ãni oppugnationẽ caſtri & oppidi Czarnkow in deditionẽq; redacto caſtro & oppido, quod fuit iuriſditionis Pomeranorum, Gnieuomirum eiuſdem caſtri heredem, ad gratiam baptiſmi cum to ta ipſius geneologia adduxit, ei noua prouiſione Czarnkow largitus eſt, & inſcripſit, Contigit eodem anno Martino archiepiſcopo Gnezneñ, cũ Nicolao Archidiacono præfatæ Gnezneñ eccleſiæ ſecum præſente in eccleſia Spiczmerieñ, ſub audientia miſſæ, aduenerunt Pomerani & omnibus territis. Nicolaus Archidiaconus euoluit ſe de eccleſia fugiens. At Pomerani cõ præhendentes ipſum (putabãt eñ fore Archiepiſcopum) poſuerũt in uehiculo, ingredienteſq; eccleſiam abſtulerũt ſacra uaſa, & res eccleſiæ. Archiepiſcopum uero Martinum non tenuerũt, quoniam omnibus miniſtris ab eo diffugientibus, collectis uiribus effeti corporis aſcendit ſub tectum oratorii, ſeq; inter laquearia occuluit. Plagauit autẽ omnipotẽs deus Pomeranos, familiã, coniuges, & affines eorum, qui uaſis ſacris abutebantur, ut mania, ac epileuſia agitarẽtur, ſeq; inuicem morbo agitati, ferro & ſaxis impeterẽt, & plures occiderent. Donec compuncti reatũ ſuũ cognoſcentes, & idolatriæ renunciãtes. Nicolaũ Archidiaconũ cũ uaſis & rebus eccleſiæ ablatis, ad ſuũ Archiepiſcopũ remitterent, reatuq; baptiſmate diluto, decimas diu negatas tribuerunt, & idola muta confregerunt, prout ãtea per prædictum Martinũ archiepiſcopũ monebantur. Et hac de cauſa intercipere & captiuare ipſum

Albenſium expugnatio.

Czarnkow expugnatio

Pomeranorũ ſacrilega p̃da.

in oratorio Spiczmerieñ nitebatur. Item Koſle caſtrum ad fluenta Odræ in Sleſia ſitum, fortuito conflagratum erat. Dux uero Boleſlaus uelociter cum ſuis accurrens, ipſum ex fundamentis edificabat, ueritusq; ne Bohemi paucitate ipſius explorata, & ducem & caſtrum inuaderent, miſit legatos ad Sbigneum naturalem fratrem, ut gẽtes ſuas mitteret ei in ſubſidium. Sbigneus autẽ aduerſus Boleſlaum arrogãter & acerbius locutus eſt, & nũcios eius turpiter tractauit, quod Boleſla9 moleſte qdem, ſed patiẽter tulit. Caſtroq; Coſle perfecto, ad animum iniurias Sbignei reuocãs, quid in hac re agẽdum foret, ad conſilium retulit, inuentũq; eſt prout rumore publico uulgatũ erat Sbigneum Bohemos, Pomeranos, & Prutenos in fratris Boleſlai & ſuarũ terrarũ excidium, ſuggeſtionibus, fœderibus, pecuniis, & multiphariis promiſſis, animaſſe, ſingulisq; præſentibus, tetriora adicientibus, intercipiuntur nuncii Sbignei cum litteris, ex quarum lectione multæ fraudes repertæ ſunt, interimq; nũciatur Sbigneum Bohemos & Pomeranos contra Boleſlaum & ſua dominia concitaſſe, uniuerſis cõſiliariis peſſima facinora Sbignei execrantibus, cenſent uelut peſtem cõmunem exterminandum. De omnibus terris quas ei paterna indulgentia donauerat eiiciendũ, tres hoſtes una contra ſe Boleſlaus animaduertens, deliberabat cui primũ occurreret. Conduxit itaq; ex Pannonia & Ruſſia mercenarios milites, ſignificauitq; ſocero ſuo Swatopolkoni duci Kiouieñ ut in ſuo periculo, perſonale cũ ſuis copiis illi ferret auxilium. Prudentiq; uſus conſilio, primum Bohemos ſibi conciliauit, & in Bohemiam redire perſuaſit, ad Pomeranos pugnatum contendens cunctos terrore cõcuſſos, diſſipatos comperit. Sbigneus intelligẽs ſeſe quæſiturum, pauore perculſus ex maiori Polonia (ibi ſiquidem Pomeranos iuuabat) in Mazouiã fugit. Boleſlaus uero expugnata Gnezna: & caſtris Spiczmierz: & Lancicia, quæ ditionis Sbignei erant, inſecutus eſt Sbigneum cum auxiliis Hungarorũ & Ruthenorum, quæ ei aduenerant. Tum Sbigneus in deſperationẽ uerſus, cœpit ſollicitus eſſe de uita, & mediãtibus inter Boleſlaum ac Sbigneum, Baldwino Epiſcopo Graccouieñ cũ Baronibus cõmunibus, adductus eſt Sbigneus, obiectiſq; & exprobratis ſibi uiciis, ſuppliciter orauit, ut conceſſa ei uitã aliquam portionẽ regni ſibi concederet, iuramento præcibus & fletibus aſtruens nunq̃ ſe Boleſlao aduerſaturũ, ſed ut miles ſuo principi obediturum, Boleſlaus miſericordia motus, aſſignauit ei dumtaxat Mazouiã, & utrũq; exercitũ Hũgaricũ & Ruthenicũ remiſit ad ſua.

Expeditio in pomeranos.

Sbignei deditio.

CAPVT VIII.

ANno uero domini. M. centeſimo octauo, Colomannus rex Hungariæ, conuentione facta cum Boleſlao duce Poloniæ in territorio Scepuſieñ, fœdus inierũt, auxilia mutua contra quemcunq; hoſtem, præcipue tamen contra Henricum imperatorem, eo anno Pannoniam demoliri conantem, concluſerũt, acceſſit fœderi & affinitas. Nam Stephanus filius regis Colomãni natu maior, accepit Iuditham Boleſlai ducis poloniæ natam. Cui pro dote aſſignauit terram Scepuſieñ, & ab eo tempore in proprietatem hungarorum tranſiit. Henrico autem imperatore hungariam inuadẽte, miſit Boleſlaus appellatus Crziuouſti fortem exercitum in auxilium regi Colomãno. Boleſlaus uero cum nobilibus ex polo

Scepuſiũ Hungaris datũ.

Henricus Hungariã inuadit.

Boleſlaus bohemiā hoſtiliter inuadit.

nia, habens ſecum Borziuoy & Sobeſlaum duces (ſed exules) Bohemiæ, in
potenti exercitu ingreſſus eſt Bohemiam, quoniā Swatopolk dux Bohemo
rum, cū bohemis Hērico imperatori contra regem Colomannum Boleſlai
affinem ferens auxilia in Hungariam exierat. Et facile profligatis Vaczko/
ne, ac Muthina quos pro gubernatoribus Bohemiæ Swatopolk reliquerat
expugnatis aliquot caſtris & Bohemorum oppidis, in poloniā cū ſpoliis re/
uerſus eſt. Iurauitq; Henricus imperator Swatopolko, ulciſci q̄ primum in/
iuriam eius in Boleſlao duce Poloniæ. Boleſlaus in Poloniam reuerſus duo

Boleſlaus geminū malum reperit. Velen obſidet.

mala offendit. Sbiſlauam ſuā conſortem mortuam, & caſtrum Vſcze a Po
meranis interceptum, quod anteq̄ expugnaret (ſciuit eñ illud ualido præſi/
dio munitum) obſedit caſtrum Velen, in quod Gnieuomirus auctor proditi

Vſcze interceptum.

onis & traditionis caſtri Vſcze, a Boleſlao olim baptiſatus, ſe receperat Sbi
gneo naturali fratre in exercitu Boleſlai officio coadiutoris fungente, clande
ſtine Pomeranos contra Boleſlaum concitauit, ut obſeſſis ferrent præſidia.
Et uenientibus Pomeranis noctu, in Boleſlaiq; exercitū irrumpentibus, dux
Boleſlaus, qui excubias ſecundum conſuetudinem ultra exercitum agebat,
a tergo Pomeranos inuadens, eos profligauit & proſtrauit. Captuſq; eſt in/

Sbignei proditio. Pomerani ceſi.

ter eos Sbigneus: & detracta galea cognitus. Qui pro excuſatione finxit ſe
anteceſſiſſe Pomeranos: ut eorum aduentum prænunciaſſet, & ita captum
eſſe: uerū notiſſima fuit fraus & dolus ipſius. Ideo dolo non patrocināte: exi

Dolus ſbignei.

lio damnatus: in Bohemiā ſe contulit. Velenſes uero ad ultimum in deſpera
tionem uerſi: Boleſlao portas aperiunt in ſignum pactionis: ciroteca de de/

Sbignei auxilium.

xtra Boleſlai petita & obtenta, quod milites animaduertentes in murmur &
odium cōmoti, omnes Pomeranos in Velen occiderūt. Boleſlao multitudinē

Gnieuomirus captus interemptus eſt.

nequitq̄ caſtigare ualente. Captus eſt & Gnieuomirus, q Pomeranos a fide
Boleſlai alienauerat & ꝑ pfidia, fuſte capite eius diſcuſſo, interiit.

CAPVT IX.

Expeditio henrici quarti in poloniam.

Magna atq; heroica huius Boleſlai facinora, & quæ nulli regum
ac Poloniæ principum tā proſpere ut ſibi obuenerūt, proſequen
do tangenda eſt uictoria, quā de imperatore Henrico quarto re/
portauit. Anno ſiquidem domini. M. centeſimo nono Henricus
quartus, ad ulciſcendū rem belli in Pānonia male geſtā, & inuaſionē atq; ua
ſtationem Bohemiæ, in Boleſlao duce poloniæ, habens ſecū Swatopolkum

Lubuſz expugnatur archiepiſcopo maydenburgeñ datum eſt.

ducem Bohemiæ, & Sbigneū fratrē naturalem præfati Boleſlai ducis polo/
niæ. Ingreſſus eſt poloniam, & expugnato caſtro magno Lubuſz (quod poſt
expugnationē Maydenburgenſi archiepiſcopo contulit) proceſſit ad interi/
ora Sleſiæ, uſq; ad Bithom, & cū aliquot excurſiones de Bithom milites po
lonorum in exercitū imperatoris feciſſent, ſine oppugnatione diſceſſit. Et ad

Obſeſſa glogouia.

Glogouiā ſingula obuia uaſtando in die ſancti Bartholomei peruenit, eam
machinis & expugnatione affitiens. Quapropter poſtularunt Glogouieñ
ſub pacto inducias quinq; dierū. In quibus ſi dux Boleſlaus dominus ipſorū
non præſtaret eis auxilium, cederent ſub iugum & poteſtatem imperatoris
quod ille annuit dū mō primores ciuitatis Glogouieñ darēt filios ſuos natu
maiores in obſides, quod & fecerūt. Boleſlaus uero dominus Glogouieñ, au/

dita

ditã eorum legatione, laudauit fidelitatem ac conſtantiã ipſorũ, ne quoq; ſubiicerent ſe quouis modo imperatori, ſub interminatione prohibuit, aſſerens plus ualere bonũ reip. q̃ filios primeuorũ Glogouiæ, iurauitq; dux Boleſlaus niſi Glogouieñ in fide manerent, omnes crudeliter poſt diſceſſum imperatoris exterminare uelle. Quo relato ad Glogouieñ, turbati quidem, tamẽ ut par erat, remp. prætulerunt. Et muros humiles, duobus diebus quibus induciæ durarũt refecerunt, fimoq; & roboribus abrupta repleuerunt. Henricus imperator lapſis quinq; diebus, cognita rebellione Glogouieñ, ui, quãto maiori potuit ciuitatẽ expugnabat. Et ne tot præcipui eius milites inter pugnãdum occiderentur, iuſſit filios Glogouieñ obſides, extendi ſupra pallia, ſeu ſupra aſſeres, quibus milites tanq̃ palliis expugnantes fortalicia muniũtur. Sed nec ſic manſuetiores redditi ſunt Glogouieñ, ſimul nãq; iacula in filios, queadmodum in Ceſarianos contorſerunt. Boleſlaus autẽ dux poloniæ, nedum ſub Glogouia, uerũ ab initio ingreſſiõis imperatoris in terras poloniæ die noctuq; exercitũ eius laceſſiuit, pabulantes captiuando, pellantes & oberrantes interfitiendo, ad egerendũ exeuntes rapiẽdo, de nocte ſæpenumero exercitum imꝑatoris inuadendo & ꝑturbando, ita q; imperator de neceſſitate duplaret noctis cuſtodiã, ſic & uictualia imprædãtes, i maiori numero & robore neceſſe fuit mittere. Et quia Swatopolk cũ ſuis bohemis, fuit grãde robur imperatori. Boleſlao uero ex antiquo fuit peroſus. & magnum impedimentũ, ideo propoſuit dux Boleſlaus plurima donaria, ſi quiſpiã ſuorũ militum Swatopolk obtruncaret. Ad quod patrandũ ſupra cæteros, obtulit ſe Ioãnes bohemus miles filius Cziſce, de familia Vrſouienſiũ, qui nunc Rauite appellantur. Is quoniã notos & cognatos in exercitu bohemorũ habuit, ſecure inter eos (gerens ſe pro milite bohemorũ) deambulabat. Perſpectoq; uigeſima prima die Septembris Swatopolkone, ſtãte in papilione ante imperatorem, contorſit fortiſſime acutiſſimã lanceam & pectoralia Swatopolkonis, a brachio in brachiũ tranſfixit, ut illico cadens ſine uoce expiraret. Ioãnes autem Cziſce, ſtatim arrepto equo, quẽ paratiſſimũ habuit exiliens de tentorio ceſaris, cœpit fugere, uulneratiſq; & aliis occiſis, perſequentibus ſe ad ducem Boleſlaum ſaluus peruenit, & plurimas poſſeſſiones in regno Poloniæ donatione Boleſlai percepit, & tanq̃ alter Mutius romanus pro patrato facinore laudatus eſt. Henricus uero imperator perterritus, tota nocte exercitum in armis tenuit, Boleſlai aduentũ opperiẽdo. Sequẽti die iuſſit cadauer Swatopolk in Pragã ad tumulandum duci, bohemos ſecũ præliatũ iri ſatagens retinere, qui minime cõſentiẽtes, abierunt una cũ ducis ſui funere in bohemiam. Sbigneus quoq; Boleſlai frater naturalis, eos eſt ſecutus imperatore male contento de diſceſſu bohemorum. Occiſo Swatopolko, dux Boleſlaus legatum ad Henricũ regem Romanorũ, pro pace tractãda quẽdam comitem Scarbek miſit, tres tracturas pro armis deferentẽ, tales W. qui imperatori monſtrãti ei theſauros ſuos, ad expugnandũ Boleſlaum cũ ſua gente (ut aiebat) ſufficientem, ſi homagia & ſeruicium imperatori non impenderent, facetia uſus, detracto ãnulo ex ſuo digito, proiecit in theſaurum ceſaris inquiens, aurum iungatur auro. Ad quẽ ceſar Hẽricus ait, hab dangk quod ex almanico

Altera Glogouieñ magnanima fides.

Boleſlai conſilium in necem Swatopolkonis.

Swatopolko interemptus.

Exemplum Mucii.

Ex facetia hab dang familiæ origo.

ex almanico ſonat, habeas gracias. Vnde uſq; in hodiernam diem familia illius domus uocatur habdanck. Infecta legatione imperator remiſit legatos & ipſe ſuadẽtibus ſuis præfectis diſceſſit, nõ expugnata Glogouia, ſub qua tot pericula, tum in militibus, tum in Swatopolkonis ducis nece acceperat.

Obſidia Glogouię ſoluta.

Et procedens contra Wratiſlauiam, aduenit in uicum uno miliari a Wratiſlauia diſtantẽ. nũc Pſiepole nominatũ. Quem Boleſlaus cõſequi properauit, iã enĩ ſuppeciæ ei ex Mazouia aduenerãt, ex terris Sandominẽ, Lublinẽ, ac Ruſſia. Et ordinatis aciebus, a mane uſq; ad meridiẽ, duriſſimo marte pugnauerũt. Erat autẽ exercitus imperatoris, longe maior & fortior, exercitus uero Boleſlai minor, & de agreſtibus plures continens, multiq; ex pugna uolebant excedere, niſi Boleſlaus circuens omnes ſtrẽnue pugnare compelleret, & p ſauciatis nouos ſubſtitueret. In furore autẽ pugnæ, dux Boleſlaus aciem Sleſitanorum, quã uſq; ad illud tẽpus in ſubſidiis reſeruauerat, in latus ceſarianorũ q̃ fortiſſime induxit, & ordinem ceſarianorũ dirupit, tũ exercitus Boleſlai eſſe melior, & ceſaris fugere cœpit. Ipſe quoq; Henricus imperator illico ſuorum monitu, abiectis ſignis imperialibus, ne cognoſceretur in fugam ſe conuertit: Pleriq; ergo almanorũ interfecti, alii in fuga capti, & duci Boleſlao præſentati ſunt, quos in honore iuſto ſemper habuit.

Henrici quarti clades ex polonis.

Boleſlai in victos liberalitas

In hunc modum dux Boleſlaus glorioſam uictoriã de Henrico imperatore ſtrẽnue reportauit, & tanq̃ Hanibal poſt Cannẽſem pugnam laudibus eſt celebratus ad locum autẽ certaminis tanta confluxit ad cadauera canum copia, ut iter agentibus ſuo morſu diu noceret. Iccirco uſq; in hodiernã diẽ uicus ille Pſiepole (quod ſonat campus canum) nominatus eſt.

CAPVT X.

Anno aũt ſequenti imperator Romã ad coronationẽ tranſire cupiẽs, ueritus eſt, ne eo abſente dux Boleſlaus uicinas regiones inuaderet & exureret, utq; milites captiuos liberaret, ſuggeſſit p communes amicos ut Boleſlaus eum accederet. Super quo dux Boleſlaus diu deliberabat, tandẽq; ad uota & amicorũ promiſſa in comitatu inſtructiſſimo Henricũ quartum in Bamberg acceſſit, excuſans ſe imperatori de retroactis bellis, & aſſerens ſe & gentem ſuam nũq̃ ſeruiuiſſe, nec tributa a prædeceſſoribus eius, imperatori præſtitiſſe, ideoq; in priſca libertate ſeſe cõſeruandum poſtulauit.

Boleſlaus bambergam venit.

Imperator aũt eo benigne & honorifice ſuſcepto, pro ſuo uoto ſe facturũ ſpopondit omnia. At Boleſlaus nacta oportunitate, ſororem imperatoris ſibi in uxorem poſtulauit. Filiam uero imperatoris, nomine Criſtinam minorẽnem, ad nubendũ filio ſuo ſeniori Wladiſlao & irrecuſabiliter obtinuit: Cõpoſita itaq; pace, cũ gemina ſponſa, & dote copioſa in Poloniã redit, & oẽs captiuos almanos Hẽrico regi Romanorꝝ remiſit.

Ceſaris & Boleſlai affinitas.

Henricus uero caſtris in Polonia conquiſitis abrenunciauit, & q̃a occiſo Swatopolko bohemorũ duce: Wladiſlaus ducatum bohemiæ Othone Swatopolkonis germano repulſo occupauerat, qui poſt Swatopolkũ præfatũ ducatũ bohemiæ ſuſceperat. Ideo Borziuoy natu maior Wladiſlai bohemiã regentis perteſus exilii in polonia, accepto exercitu a Boleſlao polono, ingreſſus bohemiã plurihus cum bohemis iuuantibus, ad Pragam peruenit

Borziuoy bohemiã ingreſſ9

uenit & eam poſſedit, totamq; bohemiam recuperare adnitens, ad lamenta/
tabilem Wladiſlai quærelā per imperatorē euocatus, mancipatus, carceri
buſq; deputatus eſt. Wladiſlaꝰ uero reſtitutꝰ eſt in ducatū bohemiæ, quod

Borziuoy vinculis iniectus.

dum cognouit Boleſlaus, cum ualido exercitu circa feſtum ſancti Michaelis
ingreſſus bohemiā, per plures nuncios euocabat Wladiſlaum bohemiæ du
cem, ut inter eum & fratres eius, tanq̄ cognatos ſuos pacem honeſtam com
poneret. Wladiſlao aūt dolum timente, & Boleſlaum de bohemia expelle/
re ſatagente: Ira concitatus Boleſlaus totam orā circa fluenta Albeæ deua/
ſtauit & exuſſit. Congreſſuſq; cū exercitu ipſius circa fluuium Czibnia, eū
octauo idus Octobris cōflixit, āno domini. M. centeſimo undecimo, & Wlā
diſlaus cū reliquiis in Pragam refugit. Boleſlaus uero plurimis ſpoliis & ca/

Boleſlai in bohemia ſtragema.

ptiuis onuſtus, in poloniā ſaluus cū Sobeſlao & ſuo exercitu rediit. Videns
Swathawa ſeniorē filium ſuum Borziuoy carceribus apud imperatorē mā
cipatū, alterum filiū Sobeſlaum in Polonia exulantem, tercium minorem na
tu Wladiſlaum ducem bohemiæ in bello uictū & proſtratum, timens peio
ra indies oriri, interpoſuit ſeſe tanq̄ matrem & mediatricem, & pacem inter
Sobeſlaum & Wladiſlaum germanos cōpoſuit. Aſſignataq; ei ciuitate Za
cenſi cū ſuo diſtrictu, euocauit ipſa & dux Wladiſlaus ex Polonia Sobeſla/

Mater filios compoſuit.

um. Depoſt uerò intelligens Wladiſlaum de conſilio Vaczkonis baronis, ac
conſiliarii eius, concluſiſſe Sobeſlaum captiuandū, obtruncauit Vaczkonē
ueritusq; Wladiſlaum fugit per Sirbiā (ubi uno menſe detētus ſeruabatur)

Vaczko trucidatur.

in Poloniam, a duce Boleſlao iterū benigne & liberaliter ſuſceptus. Quem
uolens reducere Boleſlaus cū magna potētia bohemiā intrauit, requiſiuitq;
Wladiſlaum, ut prænominatū Sobeſlaū in gratiam reciperet, & poſſeſſio/
nem ei debitam aſſignaret. Ad quod reſpondit Wladiſlaus. Iamdudū tum

Sobeſlai in poloniā reditus.

amplam gratiā, tū legittimam portionē bohemiæ aſſignaſſe Boleſlao, quas
nolens conſeruare, indignum ſe reddidit. Verū ſi (inquit) Boleſlaus Sbigneū

Boleſlai in bohemiā regreſ.

fratrem ſuum naturalem apud me exulantem reaſſumpſerit, portioneq; ſui
ducatus debita prouiderit: proſequar & ego gratia Sobeſlaum. Cernēs Bo/
leſlaus ꝙ æquitati Wladiſlaus non initeretur, ad ulteriora bohemiæ exer/
citum ducens, uicos & agros bohemorum igne & gladio deuaſtare imperat
Ad quod prohibēdū cū ſuo exercitu aduenit iādictus Wladiſlaus, locauitq;
ſua caſtra proxime ſolo fluuio Czibnia, ſatis limoſo, & ſine periculo imper/
meabili inter ipſos medio. Ad conſerendam ergo & conficiendā pugnā cum
Wladiſlao, quū fluuius Czibnia non poſſet trāſiri, mouit caſtra ſua Boleſla
us uerſus Albeam fluuiū, ubi tranſitu reperto flumen Czibnia permeauit,
ad ſtationēq; Wladiſlai accurrēs dūtaxat focos & fauillas comperit. Quor
ſumq; cū ſuis gētibus ſilenter abierit perquirendo reperire non potuit. Laxa

Boleſlaus bohemiā vaſtauit.

tis igitur & late ſparſis militibus, prædas & ſpolia collegit, ſicq; in Poloniā
reuertebatur, in tranſitu ciuitatem Cleczko exuſſit, & militibus ſpoliandam
conceſſit. Cum perueniſſet ad ſiluas magnas, Poloniam & Bohemiā diſter/
minātes, per exploratores didicit bohemos in ſiluis inſediſſe. Et iter inciſiōe
roborum clauſiſſe, tū altera die illuceſcēte, militibus animatis, ordinauit per
turmas exercitū. Ipſe cū ſuo exercitu dextram tuebatur, Scarbinirū princi

pē militiæ

pē militiæ ſiniſtrum cum ſuo exercitu tenere diſpoſuit, aliqua diſtantia inter exercitus interpoſita. Cū uero ad extrema ſiluarū aduenīſſent, ubi putabant eos bohemi et ordinem diſoluiſſe & prouidētiam abiieciſſe ſparſim & ſingillatim in eos inſiluerūt, in unamquāq; cohortē & ordinationem ut alia alteri us periculi eſſet inſcia. Boleſlaus uero dux poloniæ ad ſuam cohortē, primū

Boleſlai inſperatā pugna & victoria.

occurrētem bohemum, haſta confixit & deiecit, ſequentē Derſlaus ſuus pincerna, idētidem ex equo deiecit & interfecit, pugnaq; in immēſum in omnes partes creuit, bohemis pluribus cadentibus, quoꝝ periculum euitādo Wladiſlaus eorum dux ſignum receptui dedit. Diſcedentibus aūt bohemis, Poloni primū ſuſpicati ſunt dolum, tandem cōperta fuga eorum, perſecuti ſunt eos quoad conſequi potuerunt, interficiendo & captiuos reducendo. Peracta pugna Boleſlaus impoſitis in plauſtra ſautiatis rediit cum toto exercitu

Boleſlaus bohemiā depopulatur.

in Bohemiam longe lateq; uaſtando, & iterū atq; iterum urendo & depopulando, plurimis ſpoliis & captiuis oneratus, cum Sobeſlao, & toto exercitu in Poloniam triumphās, & de uictoria laudes deo perſonans, reuerſus eſt. In ſequenti anno ad inuadendum bohemiā, nouam expeditionē parabat, quam Wladiſlaus dux bohemiæ (non em̄ eum latuit) nunciis & ſupplicationibus

Pacis condiciones.

intercœpit, pollicens æquas conditiones pacis tenere, Sobeſlaoq; cōgruam ſortem in Bohemia præſtare, itaq; conuenientibus in die ſancti Procopii ad fluuium Niſſæ tribus ducibus, Boleſlao poloniæ, Sobeſlao & Wladiſlao bohemiæ pacem firmant & aſſignant, acceptante Sobeſlao pro ſua ſorte, Hradecz cū quattuor caſtellis & toto diſtrictu in Bohemia, & ciuitatē Olomuncz cū ſuo diſtrictu in Morauia, manumiſſiſq; captiuis & exulibus reſtitutis, ab utraq; parte diſceſſum eſt cum leticia.

CAPVT XI.

Pomeranicum & Prutenicum bellum.

DVm Boleſlaus finitimis bellis detineretur. Pomerāni & Pruteni quietem non ferentes, in Mazouiam non denunciata hoſtilitate irruerunt, depopularunt, conflagrarunt, captiuoſq; abducentes diſcedebant, magnus uero Comes, Mazouiam gubernans qui olim Wratiſlauieñ oram rexiſſe ante commemoratus eſt, extemplo & quāto celerius potuit agreſtibus bellatoribus eos inſecutus eſt, & dum ſe tutos eſtimarent, ſopori deditos ante diei lucem, inopinate inuaſit & oppræſſit, ſexingentos occidit, mille atq; ducētos captiuauit, paucoſq; ex eis fuga

Pomeranorū clades in mazouiam.

ſaluauit, & in ſiluas diſperſit, quos de ſiluis nedum uictores, ſed & muliercu læ tanq̄ pecudes ligatos e nemoribus extrahebant. Maxima cauſa huiuſce uictoriæ, ut Vincentius in ſua chronica meminit, fuit Simon Ploceñ præſul

Cauſa victoriæ

qui ab inicio irruptionis hoſtium, uſq; ad deletionem ipſorum, non relaxauit animū & ora, una cum toto clero a ieiuniis planctu & obſecrationibus,

Similis victoria apud Sleſitanos

pro uictoria ſuæ genti diuinā clæmentiam deuotiſſime implorando. Similis uictoria eodem anno obtigit Sleſitanis, qui ſatellites Sbignei fratris naturalis Boleſlai, Sleſiā deprædantes conflixerunt, & in uincula dira coniecerunt

Boleſlaus in pomeranos bellum agit.

Dux aūt Boleſlaus de ultione in Pomeranis & Prutenis per magnum Mazouiæ præfectū patrata non contentus. In ſequenti anno. M. centeſimo tredecimo eis bellum indixit. Et conuenientibus bellatoribus in Cruſzuiczam, uiderunt

uiderunt lucidiſſimum adoleſcentē in pinnaculo oratorii ſancti Viti ciuitatis Cruſzuicieñ exiſtentē, ſplēdore late & uſq; ad campeſtria micantē, motoq; exercitu de loco ſtationis, prælibatus adoleſcens e pinnaculo deſiliens exercitū antecedebat, pomū aureū, antiqua hiſtoria habet pilum. i. iaculum non pomū quod in manu geſtabat per uiā ante ſe iaciendo. Hunc Boleſlaus tanq̃ fœlix omen, cum exercitu ſuo ſecutus eſt, donec ad Nakel peruenit, ubi diſparente ductore adoleſcente, ſpemq; capiēdæ urbis, ex uibratione & pomi proiectione uerſus Nakel relinquente, uallauit Boleſlaus caſtrū & oppidū Nakel, in quo Pomerani ſe recludētes, aſſidua damna regno Poloniæ inferebāt, & poſt tormentorū proiectiones, conſiderantes ſe nō poſſe ſubſiſtere, ac cōtra Boleſlaum tueri, quindecim dierū inducias pecierunt, & obtinuerūt, quibus lapſis, ſi auiſati Pomeranorū principes non ferrēt eis ſubſidium, poteſtati Boleſlai ſubderentur. Inuenerunt autē legati Naclenſium, ad obeundū bellum ſupra q̃ quinquaginta milia Pomeranorū & Prutenorum. Qui militari iuramento ſe obſtringētes, equiſq; relictis, omnes per inuia & ſiluas uſq; ad Nakel ſilenti & compoſito agmine peruenerūt. Erat autē dies ſancti Laurēcii martyris, quem Poloni feſtiuum habuerunt, armis (eo q; induciæ eſſent) depoſitis, miſſarū ſolenniis occupati. Verū peractis diuinis officiis, hoſtium innumerabilis multitudo apparuit. Quare tumultuarie arma corripiūt, qui ſi a pomeranis ſic fuiſſēt inuaſi, ſine negocio faciliterq; uicti fuiſſēt. Sed a deo ꝓpicio aliter diſpoſitū eſt, nam Pomerani defenſioni ſatis aptū locū conſpicientes ſe foſſis muniebāt, ſudibuſq; & haſtis acutis & longis, in extremitate, a tergo, frōte & lateribus, ordine denſo, terræ infixis igneq; poſito ſeſe uallabāt. Propere itaq; Boleſlaus, relictis in caſtris præſidiis ordines in hoſtes ducit, exercitū in duo agmina diuiſit, primo ipſe præfuit, ſecundū Scarbimiro præfecto militiæ cōmiſit, quū aūt obequitando, hoſtes tergo nō eſſe ſeptos exploraret. Scarbimirū ſupatis poſtremis hoſtium foſſatis immiſit, q in eorū terga inuectus, impigro marte Pomeranorū tirones trucidabat, hinc clamores æditi, eos qui in acie erāt perturbabant, qui iā ſocii (imminēte Boleſlao a fronte) auxilia ferre non poterāt. Boleſlaus concitato equo, ducis & militis officium gerens, in hoſtes irrupit ſuperatiſq; foſſatis per ſudes & lanceas, pluribus militibus obtritis, pluribus equis aut necatis, aut confoſſis, aliiſq; ſuffectis, in omni pte pugnatū eſt & Pomeranis atq; Prutenis dirutis, q obliti præſtiti iuramenti, omnes qua poterant paſſim exilientes fugiebant. in proximis ſiluis latibula & ſalutem quærentes. Occiſa feruntur eo prælio quadraginta milia Pomeranorū & Prutenoꝝ, duo milia capta. Cæteri in paludibus & locis limoſis merſi perierunt. Extat in hodiernum diem, haud paruus collis ex congeſtione cadaueꝝ & ſuper iniectione terræ reſultans, in monimentū perpetuum & certaminis locū quottannis demonſtrādus. Caſtellani & oppidani Naclenſiū cum ſex aliis oppidis uicinioribus (uiſa ſuorum nece) in ditionē Boleſlai ſe dediderunt. Pro his ſummo opifici deo glorioſo, & beato martyri Laurentio, in cuius feſto uictoriam Boleſlaus nactus erat, Poloni gratias laudeſq; peragebant.

Nakel ex omine vallatum.

Boleſlai ex pomeranis maxia victoria. Quadraginta millia cœſa.

Cudowne wyjaśnienie

S. Missa [illegible]

50 millia Pomorani occisa a Polon

S. Laurenty patrony Polonie

SBigneus ducis Boleſlai frater naturalis, ſciens omnem ſpem re/cuperādi aliquā ſorte in polonia, tū ex cōcordia cū bohemis & duce eoꝝ, apud quos exulabat, ad flumē Niſſæ facta, tū ex graui cæde, totaliq; humiliatione Pomeranoꝝ atq; Prutenoꝝ circa Nakel inflicta ſibi adēptā, miſit legatos oratū ire ducē Boleſlaū, ut miſera/tus ſuæ inopiæ & deiectionis aliquā porciūculā in polonia ꝓ ſuſtentatione ipſius de mera pietate largiret. Boleſlaus miſericordia motus, diſſuadētib9 ei cōſiliariis acceptauit eū in gratiā, dummō Sbigneus recōciliationē probi/tatem, & humilitatē cū cæteris uirtutibus indueret.

Sbignei in po/loniam reditus

In hanc ſpem reduxe/runt nuncii Sbigneum in poloniam, uenit autē in curiam Boleſlai cum pom/poſa arrogantia, cum cantoribus modulantibus, tubis pſallentibus, & tim/panis ſonantibus, enſe ante ipſum præcedente. Boleſlaus licet ulcerato ani/mo hæc uideret, tamen diſſimulatione ut decuit uſus, ſuſcepit eum magnifi/ce ac gratioſe. Illicoq; conſiliarii ſuapte ulceratū animū Boleſlai cœperūt bile inflammare, coarguētes eū, ꝗ hoſtē patriæ, fotorem latronum, omnibus dolis ac fraudibus, peſſimiſq; facinoribus plenum, in ſui totiuſq; regni exi/cium reaſſumpſiſſet. Ne ergo uitam Boleſlao, ueneno aut ferro prior præriperet, aut regno nouum diſcidiū induceret, anteq̄ de polonia fugā arriperet, regno lugubrem iacturā pararet.

Conſilium in ſbignei necem.

Conſulunt ut maturaret cruētam beluam occidere. Boleſlaus ira concitus conſenſit militibus occidēdum Sbigneum, uiſa itaq; oportunitate & loco inter exprobrandum ei uicia, & patriæ dam/na per eum illata, orta contentione eum interfecerunt.

Sbignei interi/tus.

Quamq̄ alia hiſtoria dicat fuiſſe exoculatum, & poſt ex doloribus breui uitā finiuiſſe. Scarbimi/rus palatinus Graccouieñ, & princeps militiæ Boleſlai, ſequutus Sbigneū ad eam lapſus eſt inſolentiam & arrogātiam, ut primum ſubmurmurationibus, deinde publicis probris Boleſlaum ſugillaret, poſtremo conciliata ma/nu conſanguineorum, affinium & ei fauētium, cœpit Boleſlao rebellare, & cum eo (contumacia ſuadente) ſi quid Boleſlaus attentaret bello decernere.

Scarbimiri re/bellio.
Scarbimirus excœcatur.
Caſtellania Graccouieñ tūc palatinatui pręficitur.

Quo compræhenſo iuſſit Boleſlaus eum in carcere excœcare, & dignitate palatinatus Graccouieñ priuare, totaq; illa procella perinde ac ſi nunq̄ fu/iſſet conquieuit & diſperſa eſt. Et ne inpoſt ſimilis temeritas obueniret, præpoſuit Caſtellaniā dignitati palatinatus Graccouieñ, quod uſq; in hodiernū diem permanet & cuſtoditur. Doluit tamen Boleſlaus, & eū utriuſq; facti pœnituit.

Boleſlai pœni tentia.

Poſt plures em̄ annos, ſcilicet anno Chriſti. M. cēteſimo uigeſimo nono, totam quadrageſimā ieiunauit in pane & aqua, in nuditate & cilicio pro expiatione necis fratris & Scarbimiri. Poſt feſta autē paſchæ, in priua/to habitu ne agnoſceretur, peregrinatus eſt cū clericis & ſacerdotibus, pau/ciſq; militibus ad ſepulchrum ſancti Egidii ſui patroni, cuius meritis conce/ptus erat, & multas uictorias reportauerat, ſingulis diebus exeundo de hoſpicio, orauit horas canonicas maiores, & minores beatæ Mariæ uirginis, in/ſuper & ſeptem pſalmos pœnitētiales cū letaniis. Inter orandum aūt nudis inceſſit pedibus, & de auſteritate pœnitentiæ quicq̄ non obmiſit. In tranſitu omnes Cathedrales, & collegiatas eccleſias, Abatiales ac Conuentuales, & hoſpitalia uiſitauit, ſingulisq; inſigne clenodiū ex auro uel argento obtulit.

In monaſteriū

Boleſlai peregrinaciones ſūmaq; liberalitas.

In monaſterium ſancti Egidii, proceſſionatim inductus eſt per Abbatem, & religioſos præfati monaſterii qui ei obuiā exiuerant, manſitq; inter illos 15 diebus cū ſumma deuotione, orationibus, & elemoſinarū largitionibus, ad ſepulchrū ſancti Egdii ut ſæpe proſtratus & gemebundus, multa donaria monachis præcioſa relinquēs, & eos ualedicens reuerſus eſt, ſimili ordine ut prius habito, in deuotione: elemoſinaq; erogatione, ac eccleſiarum uiſitatiōe donec poloniā ingreſſus eſt, cū maxima hilaritate a ſuis exceptus. Nec his contētus in altero anno, cum uiris eccleſiaſticis & ſuis militibus pedeſtri itinere, corpus ſācti Stephani in Alba regali conditum in habitu cognito uiſitauit, & perſpexit, ab Hungariæ rege Stephano ſocero ſuo, Epiſcopis & magnificis regni Hungariæ ſūptuoſe prouiſus & tractatus. Ex Hūgaria per Gracouiā tranſiens more peregrino adiit Gneznā, ad uenerandū reliquias beatiſſimi pōtificis Adalberti, proxime añ hoc in āno dñi. M. uigeſimo cēteſimo ſeptimo, kalendas Marcii ſeptimo, p Iacobū archiepiſcopum Gnezneñ, ex abditis locis (ibi propter metū Bohemorum ſcrupuloſe occultatis) in publicum productis, & omnibus chriſtifidelibus ad uenerandum reuelatis. Ad ſepulchrū itaq; ſancti Adalberti ueniēs, proſtratus cū lachrymis, ſcelus ſuum præcabatur ſibi dimitti. Obtulitq; ea uiſitatiōe eccleſiæ Gnezneñ octuaginta marcas auri puri pro ſarcofago beati Adalberti ſtruendo, donauit quoq; omnibus pōtificibus canonicis præſentibus, perſonis eccleſiaſticis & ſuis baronibus nobiles & ſplendidas ueſtes, ſed & ſanctuariis ac miniſtris eccleſiæ Gnezneñ ueſtes decentes tribuit.

CAPVT XII.

ET quia dux Boleſlaus expugnatā Nakel, & alia ſex oppida ꝓut in ſuperioribus tactum eſt, tradiderat in poteſtatē Swatopolkoni, uni ex ſatrapis & conſiliariis poloniæ, dexteritate & fide plurimū ualenti. Cuius origo fuit de domo Griffonū, gētis polonicæ ueteri familia, nihil fraudis in eo ſuſpicatus, intellexeratq; eum uiolato iuramēto a fide defeciſſe, uolens eius perfidiā ultum iri, āno dñi. M. cēteſimo decimooctauo impeditus eſt maximis pluuiis & diluuiis, in polonia & circūuicinis regnis uigētibus. Cœlum ſiquidē poſt occaſum ſolis in tantā rubedinē uerſum eſt, ut quaſi ignis, tribus horis colluceret, & ſtatim ſequutæ ſūt pluuiæ toto ueris tempore, nec ceſſarunt in æſtate, inundatiōes fluminum effundendo, & quaſi alterū Cathacliſmum producendo.

Boleſlai poſtrema in pomeranos expedicio.

Itaq; in anno ſequēti multū uentoſo & inſtabili, armato milite Pomeraniam deuaſtabat, congreſſuſq; cū exercitu ex Pomeranis & Prutenis, ex ualidis iunioribus atq; agreſtibus coadunato,

Boleſlai victoria.

fere totū florem iuuentutis eorū extinxit, nec duci Boleſlao Pomerani & Pruteni ultra reſiſtere propoſuerunt, ſed quoad uixit, deuote in obedientia ipſius permanſerunt. Ex inde uerſus Nakel ad opprimendū Swatopolkonē fidefragum, & fidelitatis uiolatorē, peruenit, & a feſto natiuitatis Mariæ, uſq; ad natalē domini, Nakel expugnare non ualuit, prouiderat ſiquidē Swatopolk uiris & uictualibus peroportunis ac ſufficiētibus Nakel, nec ira qua Boleſlaus in perfidiam eius exarſerat, nec uulnus quod a ſagitta de Nakel excœperat, effectum & uindictā ſortiri potuit, propter hy

emis ergo aſperitatem & militũ intollerantiã, propter etiam inſtantiam quã ſæpenumero præcatus eſt Swatopolk, cum ipſo pacẽ confecit, pecunia pro demulctatione & filio pro obſide ab eodem receptis. Nec tamen perſtitit in fide Swatopolk, ſed ut prius rebellauit. Iuſte ergo Boleſlaus furore incẽſus in tertio anno cũ expedito milite Nakel obſedit, & primũ ingeniis & armis bellicis expugnabat, tãdem turribus ligneis altitudinẽ murorũ excedẽtibus per foſſata impleta uſq; ad murũ deductis, fortiori ui defenſores oppidi affi/ciebat. Sed Pomerani conſilio Swatopolkonis perſuaſi, turribus ligna pina tica ſubiecerũt, & deſuper proiicientes reſinã, lardum, butirum, cæteraq; in/flãmabilia. Polonis ea amouere negligentibus, turres igne conſumpſerũt, ſe cundoq; & tercio alias turres celeriter erectas & ad murum perductas, ſimi/li incendio depaſtas exuſſerũt, quarto uero admotas prohibentibus Polonis minime ualuerunt exurere, ex turribus identidẽ cominus per iacula & certa mina afflicti, fracti tandẽ Naclenſes & uiribus deſtituti, telis ſimul & uictua libus deficientes, ſaluum diſceſſum cũ ſuis rebus a Boleſlao pecierunt, quo negato, treugas pacis in aliquot dies poſtularũt, & his non obtentis, iterum affectarunt ut ſolam uitam eis donaret & Swatopolkonẽ ei tradendũ uiuũ aſſumeret. Hoc acceptauit & caſtrum cũ oppido Nakel inuaſit atq; ſpolia/uit, Swatopolkonẽ uero uiuum compræhendit, & perpetuis carceribus de/putauit, nec amplius cuipiam de familia ipſius, munitiones tanꝗ hominibus doloſis tradidit. Tandem Volodorũ, Przemiſliæ ducem ex Polonia prædas ut ſæpe agentem, per milites & ſuos præfectos conflixit, & eum poſt confli ctum fugientem, in loco qui Viſſoko dicitur cõpræhenſum, milites in Grac/couiã duci Boleſlao adduxerunt, hunc uinculatũ Vaſilko dux Premiſlieñ ui/ginti milibus marcarum argẽti redemit, ſtatimq; datis duodecim milibus ar genti pro reſiduo filiũ Iaroſlai pro obſide poſuit. Ex poſt uero quingenta ua ſa argentea, uidelicet lances, picaria, ciphos, de opere græco, pro comple/mento ſolutionis impendit, ſicq; Volodorũ in toto eliberauit. In anno quoq; domini. M. cẽteſimo uigeſimo tercio. Boleſlaus Poloniæ dux, Iaroſlaum du cem Wladimirieñ affinem ſuum in Ruſſiã reducens, qui apud eum in Polo nia per quadriennium moratus eſt, cõuenit circa Przemiſliã cum auxiliis & ducibus auxilia præfato Iaroſlão præbentibus. Colomãno fratre regis hun/gariæ, Volodoro & Vaſilkone Przemiſliẽſibus, & duce Wlodimir Wlodo rouicz, acceptiſq; hungarorũ & Polonorũ ſeptem milibus Iaroſlaus exercitũ prænominatorũ ducum ãtecedebat, & expugnatis caſtris olim ſuis, e qui/bus ſpoliauerat eum Wlodimirus Kiouieñ dux, ſcilicet Belſz Czirneow Wlodimiria præuenit caſtra Colomãni, & Boleſlai ducũ, & appropinquãs portæ Kiouieñ quæ polonica dicitur, congreſſus eſt cum peditibus ex Kiow contra eũ egreſſis, quibus obtritis & fugatis, alii noui in ſupplemẽtũ eorum ſuperueniẽtes, plures milites hungaros & Polonos, qui Iaroſlaum comitabã tur occiderunt, equũq; Iaroſlai ducis telis confoderũt, ſic ꝙ uulnerũ impati/ens, ſeſſorem ſuum Iaroſlaum ducem in terram deiecit, pugnaq; ingẽs facta eſt. Ruthenis illum capere adnitentibus: Hungaris uero & Polonis defenſio nem ducis opponẽtibus: Rutheni in Kiow fugere coacti ſunt. Iaroſlaus ali/quot

Nackel oppug natio.

Nakel ſedicio.

Swatopolk/ vinculis inie/ ctus.

Volodor⁹ pre miſliẹ dux vi ctus.

Iaroſlai in ruſ/ ſiam reductio.

Iaroſlai interitꝰ

quot uulneribus cõfoſſus, paucis poſt diebus mortuus eſt. Colomãnus itaq; & Boleſlaus cum cæteris ducibus ad Kiow uenientes, cœptã obſidionem caſtri Kiouieñ continuauerũt. Sed Andreas præfectus caſtri, a Wlodimiro in tutelam relictus, exiẽs ſupplex pacem orabat, & quoniã Iaroſlaus gratia cuius bellum aſſumpſerãt uita functus erat. Duces Boleſlaus & Colomannus inſtãtibus Volodoro & Vaſilkone ducibus Przemiſlieñ ſuffragatoribus ſuis pacem conceſſerunt, ſinguliq; duces ad ſua redierunt.

CAPVT XIIII.

Anno domini. M. cẽteſimo uigeſimo quarto, præparatis naucleris & nauibus circa Gedanũ, dux Boleſlaus accepto ſecum Petro de Dacia, qui poſtea dictus eſt Piotrek magnus comes de Skrzin, & tota militia bene armata, ſecũdis uẽtis in Daciam ꝑuenit. Erat autẽ cauſa nauigandi, quoniã pater Petri comitis de Skrzin, per litteras nũciauerat, Henricum regem Daciæ a fratre ſuo germano cuius nomen Abel, pluribus uulneribus interfectũ, omneſq; theſauros præfati regis ſibi occulte commiſſos, ne ergo in manus occiſoris quouis modo deuenirent, hortatus eſt ut Petrus tales theſauros reciperet in Poloniam. Dux itaq; Boleſlaus per totam Daciã publicat & inſimulat ſeſe ueniſſe ad ulciſcẽdum innocentem regẽ Henricum ſuum amicum, in Abel occupatore regni, germano prædicti occiſi regis. Ex inde cuncti nobiles Daciæ, deficientes a truculento occiſore, adheſerunt Boleſlao, & caſtra omnia in manus Boleſlai contulerũt. Occupator uero regni, uidens ſe deſertũ exul de regno profugit, tũ Boleſlaus perſuaſit regnicolis Daciæ, ut legittimũ regem eis eligerent. Ipſe uero clam a parente Petri recepto aureo uellere, & plurimis theſauris a longo tpe cõgeſtis, totaq; cognatione Petri, bene ditatus proſpere in poloniã renauigauit. Iſte eſt Petrus, cui ob merita, dexteritatẽ, & fidem eius, contulit Boleſlaus comitatum in Skrzin, cum aliis multis poſſeſſionibus, in uxorẽ eidẽ dando Mariam principẽ Ruſſiæ, germanã Iaroſlai ducis Wlodimirieñ. Iſte qui in Polonia extruxit ſeptuaginta ſeptem eccleſias lapide ſecto & dolato. Iſte eſt qui duo monaſteria conſtruxit & dotauit, unũ ſanctimonialium ordinis Præmõſtrateñ in uilla Chalino Wladiſlauieñ dioceſis, quod ſucceſſu tẽporis tranſtulit, propter uberius ſolum in oppidũ Strzelno eiuſdem dioce. Wladiſlauieñ. Aliud monaſterium extra muros Wratiſlauiæ ad ſanctum Vincentium, quod abunde dotauit, & fratres Præmõſtratenſes nouiter propagatos introduxit. Iſte pro inſigni geſſit, in campo albo figurã ſimilẽ litteræ capitali K. in parte anteriori tres tracturas, ad ſimilitudinem trinæ crucis habentẽ hoc modo Ꝁ, ſupra galeam uero cignũ ferebat. Nũc aũt eiuſce geneologiæ nobiles Poloni a præfato Petro propagati, cignum dumtaxat ꝓ armis ferũt, alia præclara facinora & exitus mortis huius comitis poſtea dicẽtur. Boleſlaus dux Poloniæ q̃q̃ ſoſpes glorioſus & multum ditatus in Poloniã ex Dacia rediit, tamen urbẽ Graccouieñ in toto conflagratam exinde turbatus reperit, reperit & eã oram, quæ eſt a Przemiſlia uſq; ad Byecz deprædatã abs Wladimiro, filio Volodori ducis Przemiſliæ, qui nacta opportunitate, abſente Boleſlao ſpoliata pecora & plurima ſuppellectili, nemine repugnante

Nauigalis expedicio ĩ daciã

Petrus comes De Skryn.

Monaſteriũ in ſtrzelno.

Monaſteriũ .ſ. vincencij extra muros wratiſlauieñ.

Arma familie cum cigno.

Cracouia conflagrata.

ne repugnante, ſecũdis ſucceſſibus in Przemiſliam intulit. Ob hoc Boleſlaus frendens, aduerſus Przemiſliam cum omnibus ſuis militibus proceſſit, & quæq; obuia uaſtãdo proſtrauit. Cui Volodor cum ſuo & aliorũ ducum exercitu, in loco qui dicitur Vilihew occurrens, pugnauit, ſed a Polonorum exercitu frequentiſſimo tanq̃ ſicci calami contritus & caſtris exutus eſt. Cœciderũtq; inter alios Ruthenos, duo Boyarii magis ſtrennui, ſcilicet Nawrotnik & Zaſzithnik. Volodor uero in fugã uerſus, ad Halicz diuertit, ubi exercitum renouans uita fũctus eſt, & in eccleſia ſancti Ioannis quam ipſe fundauerat in Przemiſlia ſepult9, relinquẽs duos filios Wlodimirum cui ceſſit Swinigrod & Roſcziſlaum cui Przemiſlia ꝑ ſorte obuenit. Sequuta eſt eo anno hyems ſeua & frigida, in qua perierunt non ſolum pecora, ſed & homines, fames quoq; in Polonia uiguit. Boleſlaus autẽ dux beneficiorũ ꝑ inſignes triumphos diuinina bonitate perceptorum memor, muros eccleſiæ cathedralis Graccouieñ ꝓfundos erexit, duas eidẽ turres adiũgẽdo, plura eccleſiaſtica ornamẽta, calices & cruces donauit, & uigiti canonicos ſeu præbẽdatos cũ Radoſzchone Graccouieñ epiſcopo addidit. Boleſlao certis uillis & poſſeſſionibus, Radoſchone põtifice Graccouieñ decimas manipulares, contribuentibus. Collationẽ omniũ præbendarum circa antiſtitem Radoſchonẽ & ſuos ſucceſſores perpetuo manere iubens.

Boleſlai victoria contra volodomirum.

Tymasze umierali ludzie y bydlo,

20 Canonikow na Zamku

Viginti canonici i eccleſia graccouieñ additi.

CAPVT XIIII.

MOrtuo Stephano rege Hungariæ filio Colomãni, & genero ducis Boleſlai, anno Chriſti. M. centeſimo uigeſimo primo, de uoto & unanimi uolũtate Hungaroꝝ, poſtergatis filiis præfati regis Stephani, ſuffectus & in regem Hungariæ coronatus eſt Bela cœcus filius Almi, quẽ olim Colomannus pene ab utero matris infantulũ ut ei ſpes regni reſcinderetur cœcauerat, quod tamẽ omnium prouiſor deus aliter diſpoſuit, & eum regnare fecit. Filii ergo, iã dicti Stephani, una cũ matre Ruditha, ad auum ſuum ducem Boleſlaum in Poloniã uenerũt, ſupplicãtes ut eorum conditioni pupillari miſertus, eos in regnum Hungariæ reſtitueret. Is uero cum magna potentia ſuorum militũ, prænominatos nepotes ſecum ducens, Hungariam potẽter ingreſſus eſt, Et in Scepuſio occurrente ei Alberto, Marchione Auſtriæ, qui ſororem Belæ in coniugẽ acceperat, cum copiis Germanorũ, & regis Hungariæ duro cõmiſſo prælio, primos in acie cõtriuit & reliquos in fugã cõuertit, duxq; ipſe Albert9 Auſtriæ ad regẽ Belam refugit. Boleſlao aũt duce Poloniæ uerſus Budam, cũ filiis Stephani & toto exercitu procedente, legati ex Polonia adueniunt, Sobieſlaum ducem Bohemiæ orã Wratiſlauieñ cis Odram deuaſtaſſe, & prædã in Bohemiam abegiſſe nũciantes. Re infecta & conſilio ſuorum inductus, reuerſus eſt Boleſlaus cũ exercitu in poloniã, tutius propria defenſare, q̃ aliena oppugnare ratus. Compoſito exercitu, in Bohemiam tranſire uoluit, ſed nepotes eius & hi qui cũ ipſis erant hungari, popoſcerũt & cum maxima inſtantia obtinuerũt, ut relictis nobilibus prouinciæ Wratiſlauieñ ad opponendũ Sobieſlao & Bohemis, iterũ Hũgariam repeteret & ingrederetur, quod illo agente, & uerſus Budam ſine reſiſtentia procedente plurimis hungaris filiis Stephani indies

Bella oslepiony

Boleſlai in hungaria victoria.

Sobieſlaus poloniam. vaſtauit apud odrã.

indies adherentibus: Belaq; rege in caſtr Viſſegrad confugiẽte, nuncii ex polonia conſequentes ipſum, expoſuerũt nobiles prouinciæ Wratiſlauieñ impetũ Sobieſſai non ferentes ex campo diffugiſſe, & Sobieſlaum tricẽtas uillas cũ monaſteriis, eccleſiis & aliquot oppidis cõflagraſſe, copioſamq; prædam in Bohemiã deportaſſe. Dux Boleſlaus relicta hũgaria ad tuendũ propria diuertit, & rectiori uia in Morauiã ueniẽs, ſingula quæq; obuia exuſſit & ſtrauit, prædam ingentem hominũ & pecorum in Poloniã deferendo. Refert nouiſſimus chronicæ hungarorũ ſcriptor, regẽ Stephanum filium Colomanni filios legittimos non habuiſſe, nec uxorem, ſed pellices tenuiſſe, & idcirco carens herede, poſt ſe regnaturũ deſignauit Belam per ſuũ parentẽ cœcatum, ad ſuſcitandũ ſtirpem regiã, filiam Vros de Seruia tradendo ei in uxorem. Ob hoc quidam Polonorũ hiſtorici aiunt, hunc Boleſlaum ducẽ Poloniæ tradidiſſe filiã ſuam, ex Ruthena genitã, Colomãno altero filio Colomãni regis Hungariæ ad coronandũ eum in regem Halicieñ, & non Stephano maiori natu regis hungariæ, illiuſq; Colomãni ducis Halicieñ prolem iuuiſſe, ad aſſequendũ regnum hungariæ. Addidit inſuper dux Boleſlaus in ãno ſequenti aliã expeditionem in Bohemiã cũ omniũ ſuarum terrarum potentiis, & Ruthenorũ auxiliis, ad ulciſcendum in Sobieſlao ſuas iniurias, qui uiolato iure hoſpicii cõmorationis in Polonia, & fauẽdo pactis cũ Bela rege hũgariæ initis, Poloniam afflixit, & incipiens a finibus poloniæ, uſq; ad flumẽ Albeam uillas, uicos, & oppida exuſſit, homines captiuauit, pecora & ſuppellectilem abegit, Bohemis cũ duce Sobieſlao in certamen publicum prodire non audẽtibus, dumtaxat longius ab exercitu uagãtes Polonos in locis iniquis rapientibus, aſſumpta præda abſq; quauis reſiſtentia, dux Boleſlaus cũ ſuis in Poloniã reuerſus eſt. Dimiſſiſq; & abeuntibus in ſua loca Polonis, Sobieſlaus a tergo cum Bohemis & Morauis in oram Poloniæ propinquiorẽ Bohemiæ, irrupit, & illatis aliquibus damnis, propere in Bohemiã reuerſus eſt. Reparanti Boleſlao in anno ſequẽti nouum exercitũ, aduenerũt legati Lotharii regis Romanorum, hortãtes & poſtulantes, ut ad ipſum perſonaliter accederet, offerens ſe inter eum, & ducem Sobieſlaum, æquã pacem compoſiturũ, ſuper quo adhibito conſilio, dum ab omnibus fuiſſet approbatum, Lotharium regem Romanorũ in Bãberk cũ notabili comitiua acceſſit, ubi aderat dux Sobieſlaus, tentauit ergo Lotharius cũ ſuis principibus pacificare Boleſlaũ poloniæ, & Sobieſlaum Bohemiæ duces, ut in ſubſidiũ acceptis gentibus ducis Bohemiæ progrederetur in Italiã, ad ordinandum res eccleſiæ turbatas, & accipiendum coronationem Romæ. Re uero infecta utroq; duce ſuas iniurias plurimum perpendente, cœpit poſtulare Lotharius a duce Poloniæ quietem & pacẽ Bohemis per trienniũ, ne ſubſidio Bohemorum fruſtraretur. Cui acquieuit & per trienniũ ſoliditatẽ pacis cum Bohemis ſeruare repromiſit, & priuſq̃ triennales treugæ inter duces expirarẽt, per cõmunes barones bohemiæ & poloniæ, facta conuẽtione in Cleczko, in præſentia ducũ Boleſlai & Sobieſlai, cõfecta eſt pax inter eos perpetua. Ex Italia autẽ Lothario reuerſo acceſſit eũ Boleſlaus Poloniæ dux, & iuſſus homagia pendere ex terris Pomeranorũ & Rugianorum, tanq̃ ad imperiũ ſpectantibus

Sobeſlaus itẽ ſleſiã ſpoliauit

Boleſla⁹ morauiam vaſtat.

Opinio hũgarici ſcriptoris.

Boleſlai in bohemos expedicio.

Preda ex bohemia.

Sobieſlaus poloniã ingreſſus hoſtiliter.

Boleſlai cũ lothario in bomberg cõuentio

Treugę triennales.

Pax ppetua firmata.

Ceſarowi by niegdy Polacy nie dawali

ctantibus. Reſpondit terras proprias Polonorũ, nunq̃ imperatori tributari as fore. Dimiſſus igitur ab imperatore in poloniã rediit in pace, uerum dũ ta lia geſſit cum Hungaris, Bohemis & Imperatore. Principes Ruſſiæ defecti onem & rebellionem meditari cœperũt, quam prior perſuaſit, & aliis Ru thenis propoſuit. Iaropolkus Wlodimirouicz, inquiens, quoniã turpe eſſet totiens ad aliena bella obeunda Ruthenos trahi, & ſub principe alterius ri tus cum dedecore & ſcandalo eorum detineri. Nunc ergo excutiẽdnm eſt in quit iugum ſeruitutis noſtræ, non enim poterit polonus tribus hoſtibus im plicitus, Hũgaris, Bohemis & Ruthenis cũ omnibus ſatis pugnare. Hac de ſectione ad Boleſlaum perlata, dum in conſilio ſciſcitaretur quid agendũ fo ret, inter alios iuſſus dicere conſiliũ Petrus Wloſczouicz, comes de Xanſz ſic orſus eſt. Non poteſt compeſci fluxus aquarum, niſi fons prius extirpe tur aut occludatur, nec frondes oriri prohibentur, niſi radice euulſa, ſic neq̃ poteſt Ruthenorũ meditata defectio compeſci, niſi is a quo proceſſit Wlo dimiriæ princeps opprimatur. Ipſeq̃ ſuſcepit hanc prouinciam prouidendã & principes Ruſſiæ in fide continẽdos, uafro itaq̃ uſus ingenio, accepto ap paratu lugubri, cum paucis fidis comitibus facti ignaris, ad ducem Wlodi miriæ Iaropolkum peruenit, & cauſam ſui aduentus, tyrãnidem Boleſlai du cis Poloniæ, cum frequentibus iniuriis aſſeruit. Rogans ut ipſum tanq̃ prin ceps æquiſſimus, comitate & humanitate decor9, iure hoſpicii exciperet & confoueret. Gratus fuit Iaropolko aduentus Petri Wloſczouicz, gratus & principibus Ruſſiæ, putabant em̃ deſtinatam rebellionem ex hoc tempore oportuno maturaturos. Verũenimuero Petrus obſeruabat ducem Iaropol cum, & quodam tempore cum paucis prandentẽ, iubens ſuos arma corripe re, hoſtem ſe proteſtatus, compræhendit, eũ proſtrauit, atq̃ in uincula conie cit, celerrimoq̃ curſu in poloniam detulit, & Boleſlao tãq̃ munus optatum præſentauit, laudatus & multis poſſeſſionibus remuneratus, eo ꝙ unius ho minis captiuatione omnes Ruthenos in fide cõtinuit. Sed longe aliter q̃ ſpe rauit prouenit, nam Vaſilko genitorem ſuum Iaropolkum redimendo, ad ar bitrium Boleſlai grande præcium expendit & tribuit. Quendam quoq̃ hun garum, pari uafricia atq̃ dolo ſubordinauit, & ad Boleſlaum decipiendũ mi ſit. Is ne fraudator notaretur, exulẽ ſe finxit, omnibus reb9 exutũ per Belam regem Hungariæ, quoniã partem nepotũ Boleſlai fuiſſet ſecutus. Boleſlaus primum fauore hominem doloſum proſecutus, tandẽ Viſliczam oppidum natura & aquis munitũ, Nide fluuii in modum coronæ circumfuſum ei gu bernandũ commiſit. Ille nacto tempore oportuno cũ Boleſlaus pro reformã da pace ad Lothariũ regem Romanorũ ſe reciperet, ſub confiſcatione bono rum, camere ducali applicandorũ, cunctis uicinis cũ pignoribus & fortunis eorum in Viſliczam confluere præcepit, quoniã ex certis litteris accepiſſet duces Ruſſiæ rebellione publicata propere in poloniam accelerare. Singuli ergo territi cum omnibus fortunis in Viſliczam ſeſe receperũt. Hũgarus ue ro dudum meditatus dolum, intimat duci Wladimiriæ, ut cum multis genti bus ad Viſliczam ſexto idus Februarii ueniret, pro uoto ſuo populis & op pido potiturus. Anno ergo domini. M. cẽteſimo triceſimo quinto, ſexto idus Februarii

Ruthenorũ defectio.

Dolus petri wloſczouicz.

Viciſſitudo doli.

Februarii, noctis tempore ſub ſilentio apertis portis ciuitatis infidelis hungarus Ruthenos omnia debachātes introduxit, ſenibus & impuberibus nō parcentes, in omnem ſexum omnemq; conditionē hominum in ore gladii ſeuiētes, ad ultimū omnem ſubſtantiā extirpātes, cū hominibus & pecoribus exuſta ciuitate in Ruſſiā abduxerūt. Hoc triſti nūcio ad Boleſlaū plato, fremens & exagitat9, collectis ingenuis una cū agreſtibus, ad interiora Ruſſiæ penetrauit, ducesq; non reperiēs (om̄es ſiquidē in longinquas ſiluas & inuia Boleſlaum tanq̄ fulmē metuētes ad deliteſcendum fugerāt) in plebē Ruthenam, & tecta innocua deſeuiēs, ad ulciſcendum mortem & damna ſuorū proruebat. Contritiſq; omnibus, acceptis hominibus & ſpoliis in poloniā rediit. Ruſſiæ principes pro deſolatione ſuarum terrarū, dura & graui triſticia afflicti, conuentiones circa Wladimiriā faciunt, & ultionē ex Boleſlao ſumendam concludunt, perſuadente tamen Iaropolko duce Kiouieñ occultis dolis & non manifeſtis modis, circūueniendum ac opprimendum ipſum ſtatuunt, quoniā Polonorū potentiam aperto bello frangere nequirent. Eiiciunt ergo & expellunt Hallicieñ ducem Boleſlai affinem, quia conſilia eorū polonis proderet, qui ad Boleſlaū ſeceſſit in poloniam. Subordinat poſtea Iaropolkus Kiouieñ, primores Hallicieñ ut apud Boleſlaum reditū & reſtitutionem ſui ducis peteret, ut pro honeſtamēto ipſius perſonalem reductionem ei præberet. Adueniunt & hungari uicini regioni Hallicieñ, Ruthenis ſimilia referentes, reſtitutioni ducis Hallicieñ ſe auxiliaturos promittentes. Conſtituto itaq; & præfinito die, dux Boleſlaus Halliciēſem principem paruo exercitu reducebat, appropinquāti autē Halliciæ, occurrens exercitus hungarorum utrumq; ducem excœpit, & in extremā poſterioreq; partem abiit, deinde turmæ Hallicieñ, ſimilem ſalutationē & applauſionem facientes, in terga exercitus polonici, quæ hungari iā occupauere diuerterūt. Quo inſpecto dux Boleſlaus ad Wſeborium palatinū Graccouieñ principem militiæ dixit. Suſpicaris ne Wſebori hoſtilitatē nobis parari, & a fronte aliis uenietibus, a tergo hungaros & Hallicieñ nos inuaſuros, principiis obſtandum eſt, nec eo ſermonē complente, copioſiſſimus exercitus Barbarorū & Ruthenorū cum duce Iaropolko aduenit. Paucis igitur ſuis adhortatis ut ſe uiros meminerint, & animam potius honeſte funderēt, q̄ miſerabilem ſeruitutē ſubirēt, ſic fatus cū eſſet circumcluſus hoſtibus in aduenientes a fronte irruit, & contrita ala ei obuia, in alios inſiluit, & magna cœde attriuit, fortunæq; confidens uictorem ſe euaſurum ſperabat, uerum quodam Palatino, cuius nomen ſcriptores ſubticent timore perculſo, de pugna fugiente, pertracta eſt poſt eum magna pars exercitus Boleſlai, ut certocertius poſſet uidere ſe uincendum q̄ uictorē, non deſtitit tamen bellicoſiſſimus princeps omniquaq; hoſtes proſternere, donec ab omnibus, telis, lanceis, & gladiis impetitus, equo ſub eo confoſſo & interfecto, pedes pugnādo, hoſtes reprimeret. Quo uiſo quidam miles gregarius, de ſuo equo deſcendens, eū duci Boleſlao præſtitit. Cape, inquit, illuſtriſſime princeps hunc equū, & te meliori fortunæ reſerua, ſicq; exceſſit & in Poloniā utcūq; mœrēs regreſſus eſt. Miles quoq; ille gregarius ſaluus rediit, cui ob præſtitum beneficiū, plures poſſeſſiones, magiſtratus, & dignites Boleſlaus tribuit. Palatino uero profugo, miſit colum, penſum, & pelliceam

Wiſlicia capta.

Boleſlai in ruthenos vindicta.

Boleſlai ex ruthenis clades.

Zolnierz cnotliwi

Mężny krol

Tchorza karanie

ceam leporinam. In colo ſignans eum fœminam. In pellicea leporem & meti culoſum. In penſo chordã & ſuſpenſionẽ ipſius. Palatinus acceptis donis & ſignatione eoꝝ intellecta, meſtiſſimus in nocte in campanili proprii oratorii ſe ſuſpendit. Theſauri regni, pro redemptione captiuorum expoſiti ſunt, nõ tamen omnes captiui redempti ſunt, plures eorũ deficiẽte publico ærario ue nũdati, in ſeruitute perpetua & fame uitam finierũt. Boleſlaus uero ſemper ingeminans accuſabat fortunam quod eum dereliquiſſet, accuſabat & fugã Palatini ſuſpenſi, nihil conſolationis accipiens, nec ex animo merorẽ ex con/flictu perpeſſum dimittens, donec in ægritudinem lapſus eſt, & prope annũ in lecto decubuit, ſentienſq; ſe moriturum, diuiſit regnũ inter filios. Wladiſ lao inter fratres ſeniori ex Ruthena genito, legauit terras Graccouieñ, Sira dieñ, Larcicieñ, Sleſiam, Pomeraniã, & primeuitatẽ principandi. Ex Adley da uero ſorore Henrici imperatoris genitis, legauit: Boleſlao Criſpo terras Mazouieñ, Dobrzineñ, Cuyauieñ & Culmeñ. Mieczſlawo ſeni, a maturita te moꝝ nuncupato, Gnezneñ, Poſnanieñ, & Caliſſieñ. Henrico primo San domirieñ & Lublineñ. Kazimiro autẽ infantulo nihil appropriauit, horta/tuſq; ut ei portionẽ æquam aſſignaret. Reſpõdit iã dudũ aſſignaſſe, miranti buſq; aſtãtibus dixit, nõ intelligitis inter quattuor rotas currus, quintã ſedẽ eſſe in medio. Sic & huic infantulo, intra quattuor Tetrarchas, mediam eſſe ſucceſſionem. Suſcepto aũt uiatico diuiniſſimæ euchariſtiæ expirauit, anno domini: M. cẽteſimo triceſimo nono, ætatis quinquageſimo quarto, regni ue ro trigeſimo ſexto, ſepultus in eccleſia Ploceñ, cum cineribus paternis. Fuit Boleſlaus habitu corporis mediocris, colore fuſcus, ad credendũ facilis, faci/liter ex credulitate ad leuitatẽ & pīcula incidens, uelut in profligatione Hal licieñ. Pluribuſq; aliis euentibus ei obtigit, fuit in teneris unguiculis laboris, inediæ, & frigoris impatiẽs, robuſt⁹ corpore, ab adoleſcẽtia martialibus de ditiſſimus, nullus regũ & principũ Poloniæ uſq; in hanc diem bellicoſior eo fuit. Nã quadraginta ſeptẽ uicibus, publica acie, ſigniſq; collatis pugnauit, totidẽq; uictoriis potit⁹, triũphauit, præter in ultima Hallicieñſi pugna, in q̃ fortuna peſſum iuit, & eum deſeruit tanq̃ alterum Hanibalem. De liberalita te ipſius monaſteriũ Szeczechouieñ, ordinis ſancti Benedicti, pluribus poſ ſeſſionibus, in ſui memoriam & mercedem ſempiternam, poſt Szeczehonẽ magnificum fundatorem dotauit.

Regni diuiſio in filios boleſ/lai.

Boleſlai mors et laudes.

Boleſlai victo rię.

Monaſterium ſzeczechoui eñ ditatum.

CAPVT XV.

RVthenorum duces Swatopolk, Wlodimir, Dauid, Olech, & Iaroſlaus, facta cõuentione cũ ducibus Polowczonũ in Stachow, pacem conficiũt, & ad maiorem firmitatem obſides ex utraq; p te inuicem dant, non diu tamẽ Polowczi pacem ſeruabãt. Inua debant nanq; Ruſſiam excurſionibus, & prædis aſſiduis, eapropter Swato/topolk Kiouieñ, Dauid Swatoſlauicz, Dauid Wſeſlauicz, Mſciſla⁹ nepos Hreorii, Vieczeſlaus Iaropolczicz, & Iaropolk Wlodimiriuicz, duces ruſ/ſiæ uocando Dauid, & Olech Dauid cõpatẽte. Olech uero ægritudinem ſi mulante, anno domini. M. centeſimotercio, cum ſuis gentibus æſtate non ex ſpectata in Schuten uenerũt, quos ut audiuere aduenisse Polowczi, in maxi

ma multitudine

ma multitudine collecti ſunt in ſuperbiſſimo ſpiritu cū Ruthenis pugnaturi. Immiſit autē dominus terrorem Polowczis, ut tam ipſi, q̄ equi eorum cōtriſtati tremerent mœſtiq; procederēt. Ruthenis (præces deo & elemoſinas eccleſiis porrigentibus) letis animis & equis eorū hinnientibus cum ſpe contra Polowczos gradientibus, quos ut uiderūt Polowczi, perculſi terrore terga uerterūt. Ruthenis eos cœdentibus atq; perſequētibus, uiginti duces Polowczonum eo prælio ſunt occiſi, ſcilicet Ruſſoba, Kocza, Harſſonopa, Kilthanopa, Kumana, Azupa, Kurthaka, Czenyerepa, Surbor, & alii plures, multa milia cœſa ſunt, multaq; capta, caſtra direpta ſunt, aurū gemmæ, pecora, cameli, & captiui in Ruſſiā deducti ſunt. In illa die amplam ſalutē per contritionē inimicorū ſuorum deus Ruthenis tribuit. Eodē tamen anno Pruteni & Lithuani terras Ruſſiæ uaſtarunt, Polowczi cladem ſuam ulciſci uolentes, clam in eam oram Ruſſiæ, quæ Zarzeczko appellatur inſiluerunt Swatopolk uero, dux Kiouieñ ſuū exercitum, ei Ioannē & Iuankonem Zacharzycz & Koſorina præficiens, miſit aduerſus eos, quos apud Danubiū conſequētes ſpolia excuſſerūt. Cum Polowczis tamē in dimicationē non uenerunt. Adhuc autē ſpirantes minas, magiſq; ulturi clades ſuas Polowczy, in magna multitudine in Ruſſiam cum Bonyak uenerunt, Sarnkan & aliis principibus, ſtatiua circa Lubnya locantes. Swatopolk uero Kiouieñ, Wlodimir, Olech, Swatoſlaus, Mſciſlaus, Vyeczſlaus, & Iaropolk, duces Ruſſiæ cum ſuis gentibus, tranſito flumine Sula anno domini. M. centeſimo ſeptimo duodecima Auguſti, in Polowczos irruerunt improuiſos. Qui grandi timore perculſi, non potuerunt in ordines ire, ſed alii pedeſtes, alii raptim conſcenſis equis, in proximas diffugerunt ſiluas: Ruthenis eos uſq; ad Chorela perſequētibus, & q̄ plures occidentibus, occiſus eſt dux Taſza, germanus ducis Bonyak cum aliis. Rutheni potiti caſtris, & omni ſuppellectili eorum, redierunt cum gloria & magno gaudio in ſedes ſuas. Nec his contenti duces Ruſſiæ, inſtaurant exercitum & qui egre inuaſionē Polowczonū propulſabāt, iamiā ultro bella eis inferre feſtinabant. Educūt itaq; copias equeſtres & pedeſtres, ſecunda dominica quadrageſimæ, ſuperatoq; flumine Sula, ueniunt in Chorela. Ex inde ordinatis curribus & aciebus procedebant p flumen Oltha & Vorzſkla, uſq; ad flumē Don qui eſt Tanais, illic arma induentes, & ſigna militaria extendentes, compoſito agmine incedebant ad caſtrū Rukanye, ubi refecti piſcibus & uino, ad aliud caſtrum Szuuorow pertingunt, quod exurunt, & Polowczos ad tuendum ſua paratos excipiūt, adhortātesq; ſeinuicem Rutheni, & mori deuouentes potius q̄ fugere, acies polowczonū fuderunt, reliquos diſperſerūt. Poſt paucos dies, nouo & fortiori exercitu Polowczonū adueniente, ex pluribus legionibus adaucto, pari fortuna profligatus eſt p Ruthenos. Et per quattuor dies perſequētes ipſos receptis caſtris, uxoribus, paruulis, camelis, equis, pecoribus, aliaq; ſuppellectili eorum, in Ruſſiam reuerſi ſunt cum maxima leticia, a pceſſionibus ſuorum honorati atq; excœpti. Poſt hoc in breui uidelicet anno domini. M. centeſimo duodecimo. ſedecimo die Aprilis, mortuus eſt Swatopolk dux Kiouieñ, ſocer Boleſlai Crziuouſti, tumulat⁹ in eccleſia ſācti Michaelis ī Kiow quam

Ruthenorū victoria.

Ruthenorū victoria.

Ruthenorū duplex victoria.

Swatopolci mors.

quam conſtruxerat, & uertice deaurato decorauerat. In locum eius ſuffectus
eſt Wladimirus germanus eiuſdem Swatopolkonis. Orta autem ſeditione
militum in Kiow, curia Putate palatini Kiouieñ dirupta, & iudei in Kiow
commorantes ſpoliati ſunt. Celeriter ergo duce Wladimiro per nuncios ac/
cerſito & ſuſcepto, militum inſultus conquieuit. Iaroſlaus aūt filius Swato
polkonis Kiouieñ, cuius germanam Sbiſlauam, Boleſlaus dux Poloniæ ha/
buit in uxorem, poſſedit Wladimirieñ ducatum. Perrexitq; contra Iaczwin
gos, quoniā frequentibus excurſionibus terras Ruſſiæ deprædabāt, & præ
lio inito eos uicit, parteq; regionis eorum uaſtata, abſceſſit. Dictum autē eſt
in præcedentibus Iaczwingos fuiſſe idolatras, conformes Lithuanis & Pru/
tenis, in linguagio non parum cum eis diſſonos, quorū metropolis & arx fu/
it Drohiczin uſq; in hodiernū diē permanēs, deinceps Wlodimir princeps
Kiouieñ, habens ſuſpectū Iaroſlaū ducē Wlodimirieñ, ne eū de ducatu Kio
uieñ expelleret, ipſum in Wladimiria cum auxilio ducū Dauid Vaſilkonis
Roſciſlai, Volodorouicz & filiorū Olech obſedit. Iaroſlaus nihil ſibi conſci
us e caſtro inermis deſcendit, & uerbis modeſtis reconciliauit & ſibi Wlo/
dimirum Kiouieñ placauit, præcādo ne falſis aſſentatorum ſuggeſtionibus,
quibus plena eſt domus potentum, credat. Continuo ergo Wlodimirus obſi
dionem ſoluit, & in Kiow reuerſus eſt. Scripſitq; denuo litteras præfato, du
ci Iaroſlao, q̄ machinaretur eum exturbare de ſede Kiouieñ aut morte neca/
re, eapropter ipſum ad ſe in Kiow accerſit. Qui præcauentibus eum Wladi
miri militibus de periculo, uenire negauit, perſuaſuſq; uafro ſuorum militū
conſilio, commēdato caſtro Wladimirieñ ſuis militibus, cum uxore, filiis &
omni ſupellectili in poloniā ad ducem Boleſlaum diuertit, & quadriennio
ꝑ ipſum benigne fotus eſt, donec eū cū duce Colomāno filio regis hungariæ
reduceret. Caſtrū aūt Wladimirieñ poſt diſceſſū Iaroſlai deditum eſt Wla
dimiro duci Kiouieñ, in quod filium ſuum Romanū tranſmiſit, quo celeriter
obeunte, alterū filium Andreā ad regendum Wladimiriā ſurrogauit. De re
cuperatione autem caſtri Wladimirieñ & interitu huius Iaroſlai ſub oppu
gnatiōe Kiow, patuit in actis Boleſlai ducis polonie. Wladimirus uero dux
Kiouieñ Iaroſlai patruus, āno Chriſti. M. centeſimo uigeſimo ſexto, decima
Maii mortem obiit, ſepultus in eccleſia diuæ Sophiæ, cū paternis cineribus
apud Kiouiam. Cui ſucceſſit in ſedem Kiouieñ, Mſciſlaus ſenior filius. Iaro/
polk uero alter frater in Pereaſlaw ducatum poſſedit. Audientes Polowczi
mortuū fore Wlodimirum ducem Kiouieñ, irruperunt in Ruſſiā. Iaropolk
uero Pereaſlauieñ dux, non exſpectato auxilio fratrū, eos conflixit & ſupe/
rauit, multoſq; in aquis ſuffocauit. Hæc in Ruſſia ad partē orientalem acta
ſunt. Ad occaſum uero filii Volodori, olim ducis Premiſlieñ, Wlodimir, &
Roſciſlaus in diſſenſionē uerſi, aliena comportarūt auxilia Roſciſlaus Ru/
thenorū uidelicet Mſciſlai Kiouieñ, Gregorii ac Iuan Vaſilkouicz. Wlodi/
mir uero hungarorū, factoq; tractatu de pace per barones apud Scirzecz,
nec pace confecta Wlodimir in hungariā perrexit cū uxore, filiis & tota fa/
milia, auxilia adducturus. Roſciſlaus autē oppugnauit caſtrum ipſius Swi/
migrod, quo non expugnato (reliquerat eñ in eo Wlodimir tria milia arma

torum

Iatzwingi vi/cti.

Iaczwingi qui populi fuerint.

Vladimiri mors.

Iaropolci victoria.

torum caſtrum bene tutantium) diſceſſit, aliquot militibus de ſuis deſidera/
tis & occiſis. Repetita aũt oppugnatione, denuo obſedit caſtrũ Swimigrod
ſed ſtrage frequenti accepta ab excurrentibus de caſtro, ab obſidione diſceſ/
ſit. Mortuo Mſciſlao duce Kiouieñ, anno domini. M. cẽteſimo uigeſimo no/ Mſciſlai mors.
no, ſurrogatus eſt pro eo Iaropolkus frater ſuus dux Pereaſlauieñ, obſidio/
neqꝫ laceſſitus dedit duci Andreæ Pereaſlaw. Iſaſlao autẽ Swantoſlauicz
Wladimiriã, exurentibuſqꝫ filiis Olh cum auxiliis Polowczonũ oppida, &
uillas circa flumen Sula, tandem in Pereaſlaw Vſcza & Szupon, præfatus
Iaropolkꝰ dux Kiouieñ cũ filiis fratris Wladimiri egreſſus eos uicit & filii
Olh cũ Polowczis fugierũt. Ruthenis eos lõge ꝑſequẽtibus, ipſis aũt in lo/
cũ certaminis redeũtibus, inuaſi & cœſi ſunt per Olhouiczos, captiuatuſqꝫ
eſt Iaropolkus kiouiẽſis, & nepos eius Vaſilko cum pluribus Boyariis. Sed
dux Iaropolcus captiuitatem euadens fugit in kiow. Quem cum Olhouiczi
obſidione cinxiſſent, habẽs copiam bellatorum reſiſtere noluit, ſed æquis cõ
ditionibus cum ipſis compoſuit.

wladiſlaus monarcha tercius.

CAPVT XVI.

MErore, nimioqꝫ dolore Boleſlao (in
Ruſſia bello haud ꝓſpere geſto)
tabefacto, & mortuo, regnicolæ
Poloniæ, circa Graccouiã conue/
nerunt, anno domini. M. centeſimo quadrageſi
mo, & principibus præfati Boleſlai filiis iuxta
patris teſtamẽtalem præſignationẽ regnũ po/
loniæ diuiſerũt. Wladiſlaumqꝫ, eo ꝙ natu ma
ior eſſet, monarchã & primeuũ ducem, cui cæ
teri omnes ſubeſſent, decreuerũt, atqꝫ elegerũt
Non contentus aũt Wladiſlaus ſorte ſua, cœ/
pit impulſu auariciæ ducatus fratrum expete
re. Incitatus a coniuge ſua Criſtina, animũ ipſi
us affligente & quottidie perurgente, ut ni eſ/
ſet ſemiuir, non pateretur ſortem regni poſſide
ri a fratribus. Cum Wladiſlaus tanq̃ patris ſucceſſor totam hereditatẽ pa
ternam, pro integritate & decore reip. deberet uſurpare, turpis ſiquidem eſ/
ſet peritura regni mutilatio & diuiſio, turpis & pluralitas principum. Adii/
ciebat non competere filiæ imperatoris, habere maritum, ſemiquartã partẽ Mulieris periculoſum conſilium.
regni tenẽtem, nec ad huiuſmodi truncatã & tenuẽ poſſeſſionẽ, uerum ad to
tius regni ſucceſſionem fuiſſe deſpõſatam, aliter plurimos locupletiores cõ/
iuges ex parentibus conſecutam fuiſſe. Wladiſlaus igitur Criſtinæ ſuæ con
iugis inſultationibus & aſſiduis exagitatus ſuggeſtionibus, animum quo ſu
os fratres exueret poſſeſſionibus aſſumpſit. Mãdauitqꝫ tanq̃ monarcha om
nibus contributionem & exactionem in regno poloniæ ei ſoluere, & ſubie/
ctis fratrum ab eorum obedientia ſecedere, nec aliquis reſiſtebat, dumtaxat
Wſeborius palatinus & militiæ princeps, qui tutando pupillos, fortuna ali
quotiens tentata Wladiſlai gentes conflixit. Et Petrus Comes magnus de

Skrzin, ſæpenumero honeſtis abducens perſuaſionibus Wladiſlaum, ne in propria uiſcera ageret. Neq; fratres ſuos exhereditaret, ꝓpter quod Wladiſlaus præcedentē indignationem in Petrum reſumpſit. Fuit autē indignatio ex ioco, de coniugibus exorta, huiuſcemodi, Venationi intentis, Principe Wladiſlao & Petro Comite de Skrzin, longeq; in abdita nemora feram inſequentibus, contigit in nuda humo pernoctare. Et quia mutatione loci, & ſtramentorū, uentriſq; rugitu ex inedia & ſiti præcedentis diei, ſomnus eis non acceſſit. Iocans dux Wladiſlaus, inquit, mollius Petre hac nocte tua cōiūx cum Abbate Strelneñ. quieſcit, q̃ nos. Erat aūt uxor Petri comitis maria, conſanguinea matris ducis Wladiſlai. Petrus aūt comes pro deductiōe cōfabulatiōis aliud ſimile adiecit reſpōſū. Quid ſcis illuſtriſſime princeps ſi

Ex ioco indignatio.

tua coniūx nō mollius cubat cū Dobyeſz. (Erat aūt Dobiieſz miles a Criſtina amatus, eiq; intantū & aſſiduus & familiariſſimus, ut pudicicia Criſtinæ a pleriſq; propter frequentationē Dobiieſz carperetur.) Mox ira concitus dux Wladiſlaus, eum in corde furorem ſuppræſſum occultauit. Reuerſuſq; ad uxorem, tum ex mœrore, tū ex interrogatione Criſtinæ iocoſū ſermonem Petri comitis reuelauit, excāduit fœmina, ſuamq; tuendo famam, aſſidue inſtitit ut de Petro comite uindicta ſumeretur. Expugnatus Wladiſlaus cōmiſit militi Dobyeſz (quoniā is contumeliam pati uideretur) tanq̃ huic facinori idoneo, ut Petrum Comitem, occulte ad pœnā raperet, uiſaq; oportunitate, ꝙ filiā ſuā Petrus tradebat in matrimonum, Iaxæ duci Zerbiæ in Wratiſlauia, & haſtarū ludos, præmio ꝓpoſito, uictoribus ꝓmiſerat, tanq̃ ad ludum haſtarū

facin⁹ peſſimū

cum frequentibus complicibus Dobyeſz ſuperuenit, & raptū Petrum duci Wladiſlao obtulit uinctum, qui inſtante truculenta & implacabili muliere, lingua exciſa, & oculis effoſſis, uiſu priuatus eſt. Aiūt tamen hiſtorici Polonorū, toto quinquennio quo ſuperuixit præfatus Petrus, miraculoſe,

Mira loquutio

& loquelam, & uiſum rehabuiſſe. Mortuo Petro relatus eſt in Wratiſlauiam, & in medio chori monaſterii ſancti Vincencii extra muros Wratiſtiſlauieñ, ordinis Præmōſtrateñ, quod ipſe dum uiueret ſumptuoſe fundauerat, & edificauerat, tumulatus.

Petrus de ſkrin mortuus.

Poſtea coniūx eius, adiecta eſt cineribus ipſius, de quibus huiuſmodi rithmi ad tumulum dictati uidētur. Hic ſitus eſt Petrus, Maria coniuge fretus. Marmore ſplendente, patre Gwilhelmo peragēte. Is Petrus (ut fertur) ſalutari ſatiſfactione ſibi Romæ a pœnitentiario iniūcta. Eccleſias magnifice cōſtructas, ac ſumptuoſe erectas, in regno Poloniæ

Eccleſiæ extructę per eundem ad .ſ. Ioannem. S. Andream In Swyerzyniecz. Saluatorem. S. Laurentium in kazimiria.

ex pecunia olim regis Daciæ, auxit plurimum, e quibus nōnullæ ſub his noſtris tempeſtatibus conſpectui apparent, atq; cernuntur, quædam uero, ædificioꝝ ſtructura pro temporū curriculo immutatæ. E quaꝝ numero ſūt hæc Graccouiæ ad ſanctū Iohannem, & .ſ. Andream, extra menia item Graccouiana in Zwierzyniecz ad ſanctū Saluatorem. In Kazimiria ad ſanctū Laurentium, in Wratiſlauia ad ſanctum Vincentiū, & ad ſanctā Mariā in arena cum earum Abbathiis. Item ad .ſ. Michaelem, & ad .ſ. Martinū in prædicta Wratiſ. in Strzelno, in Chelino, in Lancicia, in Clobuczko in utraq; Skrzin in Zarnow, in Payaczno, in Rudą, in antiqua Syewior, in Chelnycze, in Wierczyczow, in Kigye, in Tyniecz, i Clewyſzka, in Opatow, in Pkanow

in Koſczelecz

in Koſzczelecz Wladiſlauieñ dioceſis, in Kalyſch ad ſanctum Laurentium in Czirwienſko cum earum Abbathiis, ad ſanctū Swiradum, in Kazimierz maioris Poloniæ ad quinq; fratres, in Mſtow ad ſanctū Petrum, in antiqua Konin, in Niſa. in Kothlow, in Numborgk ſāctimonialium prædicatorū, in Rabino, in Czirwony Roſzczol, in Lawyn duæ, Cōuētualis & parrochialis in Thulcze, in Lezow. Ante Krobya ſancti Egidii in cimiterio aūt parrochialis eccleſiæ in Konin, ſaxeam collocauit columnā, in qua ſequentia metra ꝑ ſtatuarium ſculpere iuſſit. De Kalyſch hic medium in Cruſzuicze fore punctum. Indicat iſta uiæ formula iuſticiæ. Quam fieri fecit Petrus Comes Palatinus. Gubernauit ſiquidem prouincias Kaliſſieñ & Cruſſwicieñ, ex Boleſlai Crzyuuſti donatione. Et dum ex una in aliā crebriter pergeret, mediam illius itineris & diſtātiæ intercapedinē in Konin fore, experientia didicit, Sed redeūdum eſt ad Wladiſlaum. Mutilato Petro Comite, Wladiſlaus dux, ſuos fratres e regno exterminare cœpit. Collecto ſiquidē ex omnibus dominiis proprio exercitu, accerſiuit & auxiliaria ſubſidia Ruſſiæ ducum, Wſewoldi ducis Kiouieñ, qui ſibi Swantoſlaum ſuū filium una cum ſuis gentibus miſit. Inſup Iſaſlai Dauidowicz ducis, Wſewoldimiri Hallicieñ. Depulit itaq; Henricū de Sandomirieñ, & Boleſlaum Criſpum de Ploceñ, caſtris. Quibus ſeſe in caſtrum Poſnanieñ ad Meczlaum ſenē eoꝝ germanum recipientibus illico eos inſequutus uallauit, ſepibuſq; & turribus circumdedit, tormentis arietibuſq; quatiens, & multo alio apparatu bellico inſultans expugnabat. Rutheni autem barbarica immanitate conciti, cœdes hominum pāſſim faciebāt, prædas multiplicabāt, uirgines & matronas ingenuas deflorabāt atq; proſtituebant. His itaq; probris, Reuerēdus pater Iacobus, metropolitanæ Gnezneñ eccleſiæ Archipræſul laceſſitus, quadriga uectus, quia grādeuus & ſenex, habitu Archiepiſcopali indutus, ſuaq; Tiara ſeu infula ornatus, in Wladiſlai ducis tabernaculum ingreſſus eſt. Atq; e ſella, principi Wladiſlao, ne fraternas poſſeſſiones raperet perſuadebat, ne quoq; genitoris teſtamentum uiolaret, ac fratrum curatorem, pupillorūq; tutatorē ſeſe gereret: Barbaros Ruthenos compeſceret, abhominabiliaq; per exercitum patrata & patranda reſcinderet, Wladiſlaus autem huic prudenti perſuaſioni, & catholicæ correctioni, nullo pacto acquieſcere uoluit. Iccirco Iacobus Gnezneñ Arzhiepiſcopus, uir iam ſenio confectus, e ſella cui inſedebat ſeſe erigēs inquit. Anctoritate omnipotētis dei, cuius ego miniſter indignus, officiū gero, te monitum & rebellem excommunico, Pharaonicaq; obſtinatione induratū anathematizo, ac ueluti incorrigibilem diuinæ ultioni, te puniendū reſeruo. His effatis, quadriga uectus tabernaculum exibat. Vector autē in uehendi officio incautus exiſtens, ultimo axe, ſtatuam papilionis euertit, ita ut papilio totaliter in terram deciderit, in futuri mali præſagium. Wladiſlaus autē dux in hiſce omnibus, ſuas animi paſſiones contriuit, nec Archiepiſcopo, & aurigæ eius quopiam maledixit. Cūq; Boleſlaus, Henricus, & Mieczlaus, germani fame & fratris tyrannide obſeſſi angariarentur. Nec irruptionibus in hoſtes ex caſtro factis aliqua ex parte releuarentur. Vltima deſperatione acti, ſe complectentes mutuo, cum ſuis armatis quibus caſtrū muni-

Alia multa tēpla extruxit.

Arcybiskup Krola kaze

wladiſlai in fratres ſęuicia.

Klnie

wladiſlaus excomunicatur.

Obalil namiot woźnica na krolia

erant:q̄ primum fortunã experiri ſtatuerunt, & aduerſo pectore, ex uulnere potius q̄ fame mori iudicabant. Quadam igitur die, hoſtes eos obſidentes, ſparſos hincinde conſiderabant. Alios comeſſationi deditos, alios uoluptatibus & ludis, cæteriſq; iocis aulicis intentos: alios poſt crapulã ſomno grauatos & ſopitos, inermes ac inordinatos. Temporis oportunitate freti, extenſo de cacumine turris ſigno rubeo, in hoſtem cum peritiſſimis ſuis militibus & reliquis infirmioris etiã ætatis ordinibus: cum ualido clamore irruperũt. Et iniecto igne: tabernacula culmis & ſtraminibus tecta conflagrarunt: proper eq; uerſus ducem Wladiſlaum acceleratẽs: quoſq; occurrentes inermes trucidarunt, & trementes in omnem partem diſperſos conflixerunt. Dux uero Wladiſlaus diffugiẽtes inſequutus: cũ paucis, equorũ permutatione adhibita, fugit, & merens Graccouiam uenit. Duces uero Ruſſiæ Swantoſlaus: Iſoſlaus & Wſeuoldimirus eorum fortunis priuati: per Graccouiã Ruſſiam petũt. Duces uero utpote Boleſlaus Criſpus, Henricus & ſenex Meczlaꝰ ex manubiis utriuſq; exercitus tũ Polonici tum Ruthenici ditati: plures ex forenſibus militẽs armauerũt, proprioſq; omnes aſciuerũt: & Wladiſlaum inſequẽtes Graccouiam peruenerũt. Ipſe uero eis nõ exſpectatis in Germaniam ad Conradum Romanorum regem fugit. Boleſlaus uero Criſpus, Henricus primus, & Mieczlaus ſenex germani, Graccouiã ingreſſi arce potiti ſũt uictoriaq; modeſti uſi, nõ eñ ſeuierũt aduerſus Criſtinã glorẽ ſuã, nec filios ipſius. Ne autẽ quicpiam ſiniſtri & deterioris, aliqua occaſione oblata nonnunq̄ in eã attẽtaretur, perſuaſa in Germaniã cum filiis, Boleſlao alto, Mieczlauo, & Conrado loripede diſceſſit, ac in Conradi Romanorum regis curia Wladiſlao marito ſuo ſeſe applicuit. Ecce qui alienos potẽtatus ardẽtius expeciit, iuſte proprios amiſit, Ecce ſuperba Criſtina, leuiros ſuos peroſa, & exicium eorꝫ anhelans atq; procurans, abſq; leuirorum machinatione humiliata abiit, dominiorum ſpe fruſtrata. Hæc eſt illa Criſtina, quæ omnes Polonos habuit faſtidio, conſortia eorũ, habitum & mores dedignans, eos incultos & fœtidos aſſerens, non ipſos ad officia nec menſæ admittẽs ſeruicia ſolis Germanis contẽta ipſiſq; omnia diſtribuens officia. Hæc Criſtina ruſticos incitabat & pro ſua induſtria alliciebat ut pro celebrioribus ãni feſtiuitatibus ad uberiorem regiæ menſæ apparatũ offerrent, gallos, ãſeres, porcos, frumentũ, auenam, & cætera eſculentorũ et poculentorũ genera, quibus ſecundum locorum qualitatẽ ex aeris temperamento gubernatam regnicolæ abũdabãt, hoc (ut præſumitur) faciens, nimia habendi auiditate uel ſua illiberalitate, quæ ſingula uoluptatibus, & luxuriei erãt ſubſeruientia. Quom aũt ſemel ab eis quicquã oblatũ erat, quottãnis & ꝑpetue ad fiſcũ ut darent inſcriptione ratificabat. Contumaces uero & negligentes uerbere, aut carcere percellebat. Ideoq; ex Polonia odioſa diſceſſit.

Wladiſlaus ab obſidione pulſus.

Wladiſlai fuga in almaniam.

CAPVT XVII.

Caſualia & incidentia hoc perpendũtur capite. Monaſteriũ eñ Andrzeouieñ Graccouieñ diocesis, ordinis Ciſtercieñ. Ioãnes alias Ianick Wratiſluiaeñ Epiſcopꝰ primũ fũdauit. Expoſt uero Gnezneñ Archiepiſcopus, cũ Clemente, de domo Griffonũ ſuo germano

Monaſterij Andrzcow fundatio.

germano, in prædio ſuo Brzeſnycza, anno domini. M. centeſimo quadrageſimo eidem monaſterio oppidum Andrzeow, cum prædio Brzeſnicza & ſeptem uillis Potock ſcilicet, Lyſzakow, Rakoſzino, Rakowo, Lanczno, Tarſzawa, Chorzowa pro dote aſſignarunt, nec quicpiã iuris ſibi in eiſdem reſeruarũt, excepto tributo ſibi & eorum ſucceſſoribus ex oppido Andrzeow præſtando, corda occiſorum pecorum uidelicet, & de ſingulis allecũ uaſis in præfato oppido uendendis, aliquot alleca, quod Andrzeowieñ Abbates ex poſt ab eorum nepotibus redimerũt. Fratres autẽ in prædictũ monaſterium introducti ex Morimũdo, monaſterio in Burgũdia ſito, accerſiti ſũt, ob hoc monaſterium Andrzeowieñ a pleriſq; minor Morimundus uocitatur. Eodẽ anno Sobieſlaus dux Bohemiæ, ſciens Boleſlaum Krzyuouſti uita functum Sleſiam uaſtauit, principibus Poloniæ quadrifariã diuiſis nequitq̃ tamen repugnãtibus, & eam ſibi totam appropriare cupiens, uicum Koſczan undiq; paludibus ſeptum, inſtãter munire cœpit, præſidium eidẽ imponere uolens, ſed acutis correptus febribus, in Pragãq; delatus, diẽ obiit 16 kalendas Marcii in Viſſegradeñ eccleſia ſepultus. Item anno domini 1105 Myeſzko ſiue Myeczlaus ſenex, dux maioris Poloniæ, poſt obtẽtam cũ fratribus uictoriã de Wladiſlao eorum fratre, duo monaſteria Ciſtercieñ ordinis fundauit, unũ in Landa ducali uilla ſupra fluenta Warthæ, & aliud in Pagrowiecz, dotauitq; ea uillis, prædiis & amplis introitibus, Introduxitq; in eadẽ fratres ex monaſterio Vetus mõs dicto, tribus miliaribus a Colonia Agrippina diſtãte, & priuilegiauit ut Colonieñ dumtaxat in præfatis monaſteriis ſuſciperentur & fouerentur nonq; alterius nationis homines. Quod eum feciſſe cõſtat ob honorẽ a Colonieñ, in uiſitatione eccleſiarũ Aquiſgrani & Colonienſium ſibi exhibitum: Iaropolcꝰ Wlodimirouicz Kiouieñ dux moritur decima die Februarii, anno Chriſti. M. centeſimi quadrageſimi, & in eccleſia ſancti Andreæ ſepelitur. Et licet Vyecziſlaus frater ſuus kiouienſem ſedẽ accepiſſet, Wſeuoldo Olhowicz attamen in kiow cũ ſua militia ueniente, ne ſecum dimicare cogeretur per medium metropoliti pacificatur & de kiow exceſſit, & Thurow acceptauit: Wſeuoldus aũt principatũ kiouieñ in pace poſſedit

Minor Morimundus.

Sobieſlaus bohemꝰ dux Sleſiã vaſtat moriturq;.

Monaſteriũ landa fũdatur.

Colonieñ ſoli ſuſcipiuntur.

Iaropolci mors.

CAPVT XVIII.

Boleſlaus Criſpus.

ANno domini quadrageſimo ſexto ſupra milleſimum centeſimum pulſo duce Wladiſlao, pulſaq; Criſtina eius coniuge una cum filiis, Boleſlaus Criſpus, fratrum conſenſu, prælatorum, Baronum, regni Poloniæ monarchiam ſortitꝰ eſt, ſuamq; hereditatem terras Mazouiæ & Cuyauiæ tenuit. Terra uero Graccouieñ, tũ propter monarchiam, tum propter curã Kazimiri germani infantuli ſibi adiecta eſt. Is Boleſlaus fratres magna affectione coluit, modeſtiã, liberalitatemq; in omnes exercuit, exindeq; cuncti allecti, ſumma deuotione iuſſiones ipſius obibãt, en

quantā uirtutū efficatia, tyrannidi contraria. Conradus autē Romanorum rex, præcibus Wladiſlai ducis, atq; Criſtinæ conſortis ſuæ inductus, legatione miſſa, popoſcit, ut Boleſlaus Criſpus una cum fratrib9, duci Wladiſlao portionē eum contingentem redderet. Dumq; Conradus, anno Chriſti 1147 pro ſubſidio terræ ſanctæ ferendo, iret per Poloniam cum frequentiſſima ſuorum principum & militū multitudine. Et Boleſlaus Criſpus cū germanis Myeczlao & Henrico, in metis ei perſonaliter occurrentes, cum magna ueneratione, præfatum Romanorū regē & ipſius exercitū per Poloniam conducentes, omnes ſumptus & expēſas liberaliter tribuerunt, pontes & peſſagia refecerūt, ad extremumq;, Conſtantinopolim uerſus deduxerūt. Inſtabat ſæpius pro Wladiſlao ut in poloniā reaſſumeretur. Boleſlaus autē tam frequētibus imp̄atoris inſtātiis uictus, ſe nō abnuere reſpōdit, dū imp̄ator e terra ſācta rediret. pluribus itaq; militibus perditis, ex calce, farine & panibus per Græcos & Thurcos admixta, reuerſus tandem poſt mediū annum Conradus per Wladiſlaumq; ſollicitatus p̄ ſuos Oratores adhortatus eſt, ut Boleſlaus ſuæ promiſſionis memor Wladiſlaū in principatus, ad eum ſpectantes recollectos reacceptaret. Boleſlaus uero Conradū certiorem reddidit, fratris Wladiſlai reaſſumptionē non abnuere, dummodo regni ſciſſio, nouaq; bella exinde non orirentur, quod nō euenire haud eſſe ueriſimile affirmabat Eo reſponſo Conradus Romanorum rex furore cœcitus, cum omnibus Germaniæ ducibus, & Wladiſlao duce Bohemiæ poloniā ingreſſus eſt, & tranſmeato flumine Odra, eam demoliebat & uaſtabat. Boleſlaus uero cum ſuis fratribus, & tota regni Poloniæ militia, uidens ſe imparē tantæ multitudini exercitus imperatoris, id quod ſibi foret expediens recte diſcutiēdo, cum imperatore decertare noluit, ſed ex patris conſuetudine diuiſo exercitu, ex locis inſidioſis & iniquis cæſareum exercitum laceſſiuit, pabulantes rapiendo, lōgiuſq; ab exercitu exeuntes occidendo. Obtentaq; ſecuritate, ut magis ingenio q̄ acie confligeret, papilionem Cæſaris ingreſſus, ſe ſuoſq; germanos ei ſtrictiori affinitate iunctos, iuſtioremq; habere cauſam q̄ Wladiſlaum, nec unq̄ Wladiſlao nocuiſſe expoſuit, ſed rogātibus opp̄reſſis fratribus dū eis miſereri noluit, ſuo crudeli facinore in exiliū abiit. Exorabilem ſe præberet imperator, e Poloniaq; recederet, poſt receſſum ipſius Wladiſlaū quādoq; reaſſumendum non cunctaretur, Et quia Boleſlaus Criſpus liberalis fuerat, principes Germaniæ, ut eorū perſuaſione Conradus diſcederet, quod & fecit, plurimis deuicit muneribus, Sic Boleſlaus ſua prudentia Conradum imperatorem e polonia abduxit. Wladiſlaus promiſſis Boleſlai ludificat9, acceptis ab imperatore militum ſubſidiis, & Sleſiæ applicās, nec gratiam fratrum repperiēs, duo edificauit caſtra, Nyemcze & Grerdis, ex quibus ſpolia & incurſiones agere cœpit. Boleſlaus autē cū fratribus, & ſuis protūc habitis militibus caſtra occupauit. Wladiſlao uero pro auxilio ad Conradum redeunte, quod anteq̄ per eum adductum eſſet. Obſeſſi milites ex pacto cū principibus inito, ne quid hoſtile paterētur, in Germaniam abierunt. Conraduſq; Romanorū rex, quoniā a tempore Hieroſolimitani peſſagii indies languidior fieret, ex ipſo languore uitam finiuit, in Haynbergk ciuitate imperiali ſepultus.

Conradus romanorum rex p̄ poloniam in terram ſanctā.

Ceſarski krol cc3ij

ij opatrune 3ypmosnu

Grecorum & Turchorum in Cōradum peſſimū facinus.

Pro wladiſlao Con. in polo. expedicio.

Wijal Cesar ... Sluis

Conradus polonia exceſſit.

ali ſepultus. Duxq; Wladiſlaus ſpe fruſtratus permanſit. Boleſlaus autem Criſpus, a çeſariæ qua naturaliter adornatus fuerat Criſpus cognominatus Animaduertẽs ſolium ſuæ monarchiæ pacatum, accepit in conſortem Anaſtaſiam Wſeuoldimiri ducis Hallicieñ filiam, & circa Graccouiam nuptias ſolenniter perægit. Cuius exemplum ſequutus Myeſzko ſenior, dux maioris Poloniæ & Pomeraniæ Eudoxam altam Wſeuoldimiri Ruſſiæ ducis filiam in uxorem accepit, ex moreq; circa Poſnaniam nuptias celebrauit, qua breui ſuperuiuente, filiam Belæ cœci regis Hungariæ mortui, & ſororẽ Geyſzæ tunc regnantis regis Hungariæ, Gertrudim nomine, accepit in conſortẽ. Henricus uero eorum germanus dux Sandomirieñ & Lublineñ, refutatis nupciis, quoniam cœlibẽ uitam elegerat, cum uoluntariorũ militum delectu, in pulchro apparatu, ad tuẽdam terrã ſanctam (quoniã illa tempeſtate a regibus chriſtianis ipſius quærebatur recuperatio) profectus eſt. In profectiõis articulo, eccleſiam parrochialem in uilla Zagoſcz ad fluuiũ Nida cum bona dote fundando, & terras Sandomirieñ ac Lublineñ, Boleſlao Criſpo ad gubernandum cõmendando, poſtq; unius anni lapſum, ſoſpes in patriam rediit, militibus ſuis nonnullis, morte & periculis abſũptis. Ducibus Poloniæ aliquot annis tranquille & ſine bellis uitam agentibus, aduenere legati imperatoris Friderici Barbaruſſa ex Herbipoli, requirentes prædictos duces Poloniæ, & Wladiſlao apud imperatorẽ exulanti redderẽt hereditatem, & ut quingentas marcas argenti, ſingulis annis ad ærarium cæſaris inferrẽt. Reſpondit dux Boleſlaus cum ſuis germanis, ex reſtitutione fratris, bellum ciuile & exterminium patriæ futurũ eſſe. Sub imperatore uero & tributis nũq̃ fuiſſe regnũ Poloniæ, rogarẽt pro inde cæſarem nuncii, ut contra duces indignatione non moueretur. Fridericus uero hac reſponſione irritatus, magnas concepit iras & cum ampliſſimo exercitu ex Germanis & Bohemis, adunato, undecimo kalendas Septembris Odram tranſuadando, Poloniam intrauit. Cui duces Boleſlaus, Myeczlaus & Henricus, cum robore exercitatiſſimoꝝ militũ occurrentes, propter imparitatem & euidentiſſimũ periculum noluerunt cõgredi, partitis itaq; militibus ex locis iniquis hoſtes laceſſire nõ ceſſarunt, ſingulaq; loca & uillagia, per quæ exercitus imperatoris erat trãſiturus exuſſerũt, ut tam milites q̃ equi eorum tabeſcerent & conſumerentur inedia, ſed & fluxus uentris diſintericus exercitum imperatoris inuaſit, ex qua peſte plurimi cadebant & moriebantur. Cæteri metu perculſi reuerſionem a cæſare præcabantur. Cæſar non habens pugnandi copiam quoniã nec hoſtis ad confligẽdum apparebat, nec caſtra aut ciuitates munitæ ad expugnandum in Polonia reperiebantur, ſoli agri innocui exurebantur & uaſtabantur. Igitur turpe ratus cæſar abſq; fructu diſcedere, per medium Wladiſlai ducis Bohemiæ, circa uillam Criſogwe, inter Wratiſlauiã & Poſnaniam conſiſtentem in hũc modũ cum principibus Polonorum conuenit, ut fratrem eorum Wladiſlaum exulem in ſuos ducatus reſtituerẽt, & imperatori tricentas lanceas aduerſus Mediolanum pro æſtate futura mitterent. Acceptata eſt utraq; conditio, a Boleſlao, Myeczlao, & Henrico polonorũ principibus, ad diuturnioremq; pacem conficiendam, Fridericus imperator affinitatem

Henricus Sandomirieñ dux Hieruſalem p git.

Friderici Barbaruſſę poſtulatio.

Friderici in poloniam expeditio.

Pax & affinitas Friderici cũ ducibus polonię.

nitatem cum ducibus Poloniæ dando in coniugem Myeczlao duci maioris poloniæ, & Pomeraniæ Adleydam neptem ſuam (iam em̄ Gertrudis altera coniūx Myeczlai uita functa exceſſerat. Poſt fœdus & huiuſmodi promiſſa, de reſtituēdo Wladiſlao facta, Wladiſlaus de calamitoſo exilio redire uolens parabat neceſſaria cōmeatui, ſed grauiſſimo correptus morbo, quarto nonas Iunii, anno Chriſti. M. centeſimo quinquageſimo nono, animā exalauit, & in Aldemburk ſepulturam percœpit, ubi & ſua conſors Criſtina cō morās, poſteā fato ex humanis rapta marito eſt appoſita. Refert alia polonorū hiſtoria Wladiſlaum in fines Poloniæ ueniſſe, & innouatis caſtris Grotecz, Velen, Nyemcze Poloniam continuis inuaſionibus perturbaſſe, euocatuſq; per fratres ad colloquiū in ploczko, ueneno ſūpto occubuiſſe, & in eo dē Ploczko ſepulturam habuiſſe. Ecce qui fratrum bona rapere conabatur propriis priuatus miſere occubuit. Poſt cuius e uita exceſſum tres filii ipſius, Boleſlaus altus, Myeczlaus, & Conradus loripes. Ad promotionem imperatoris Friderici Barbaruſſæ p Boleſlaum Criſpū & eius fratres adoleſcētum patruos, Sleſia præcariæ dotati ſunt. Qui inter eos Sleſiam diuidentes Boleſlao alto oram Wratiſlauieñ cum eius appēdenciis tribuerunt. Myeczlao Rathiborieñ & Opauieñ. Cōrado loripedi, Glogouieñ & Croſzneñ, uerum Myeczlaus amore cuiuſdam mulieris infaſcinatus, Opauiam ei perpetua donatione contulit.

wladiſlai mors.

Wygnaniowym synom Władysław ododzielily

Sleſia in filios wladiſlai diuiſa.

CAPVT XIX.

PAcata undiq; Polonia. Boleſlaus Criſpus accepta altera conſorte Helena filia Roſciſlai, ducis Przemiſlieñ. Anaſtaſia etenim prior coniunx iādudum a ſæculo migrauerat, communicato cōſilio fratrum & nepotum, expeditionem cōtra Pruſſiam indixit, Et ſuperato flumine Oſſa, Poloniā & Pomeraniam a Pruſſia diſterminātē, conſtituendo tres exercitus ſecundū numerum trium ducum. Quorū primū Henricus dux Sandomirieñ & Lublineñ duxit. Alterū Myeczlaus dux maioris Poloniæ. Tercium Boleſlaus Criſpus monarcha Poloniæ gubernauit, populationem cū conflagrationibus & cœdibus, longe lateq; extenderunt, quū maiores Prutenorū aduenientes pacem ſupplices præcati, in hunc modum a duce Boleſlao pacem obtinuerunt, ut tributa monarchæ Polonorum quotannis darent, & quilibet Prutenus unda baptiſmatis ablueretur, aliter ſub haſta ueniret uenundādus. Vniuerſa ergo Pruſſia, anno Chriſti. M. centeſimo ſexageſimo quarto, fidem Chriſti & baptiſma ſuſcepit, idola confregit, tributa Polonis ſoluenda iurauit. Sed callide & doloſe omnia ægit, Boleſlao ſiquidem cum ſuis gentibus in Poloniam redeunte, anno nondum elapſo, nunciis ad Boleſlaum miſſis, fidem Criſtianam abiecerunt, tanq̄ onus eis importabile & inaſueſcibile. Verū tributa ex more, ſingulis annis ad fiſcum ducis ingerenda promiſerunt. Et quia dux Wladiſlaus quæ dei ſunt neglexit, Prutenis reſiſtentiam non opponens, tributa quæ uidebantur ei ſufficere amiſit. Collecto ſiquidem exercitu Pruteni, repente & itineribus occultis oram Chelmeñ & Mazouieñ inuadentes homines abduxerunt, pecora, & plures uillas cum oppidis exuſſerunt, tum Boleſlaus dolore & furore plenus, uolens

Boleſlai in pruſſiam expeditio.

Pruteni ad fidē chriſti conuerſi

pruteni a fide deficiunt.

O Bosłue Be cży mat czyny

nus, uolens iniuriam dei, prophanationiſq; fidei Chriſto & ſibi fracte, ulciſci denuo cum fratribus & totius poloniæ gentibus Pruſſiā ingreſſus eſt, demoliendo quæq; obuia, Prutenis in ſiluis & ſtagna locaq; inacceſſibilia diffugientibus. Erant quattuor Pruteni, ad ducem Boleſlaum e Pruſſia profugi, fidelitate & ſinceritate ex longa inter polonos conuerſatione, ut uidebatur cōſtantes, propter periciam locorum antecedentes, & exercitus polonorū deducentes, ſtatiuaq; ſecūdum qualitatē locorum præſignantes. Hos Pruteni occulte corruperunt, ut ſaltem nūc patriæ, magis q̄ polonis fauerent. Ex cōpoſitione cum Prutenis, finxerunt præfati ductores, multam prædam hominum pecorūq;, trāſitis quibuſdam denſis & inuiis ſiluis, reperiēdam. Cumq; loca iniqua & anguſtia ingrederetur, a natura uoraginoſa, & undiq; bituminoſa limoſitate luti circumſita, in ſuperficie uireſcentia graminis tecta, Prutenorū cateruæ ex inſidiis inſiluerunt, incluſos polonos iaculis & ſagittis urgentes & profligantes, intantum ut nec progredi, nec referre pedem retrorſum poſſent, undiq; uoraginoſis & locis lutoſis ſepti. Cadebāt ſtrennui milites telis obruti, quorſumcūq; uero progrediebantur, iniquitate uoraginum abſorbebātur. Aliiq; ſuper alios calcātes & Prutenos adire conātes, in profundum ſcenoſe uoraginis merſi dehiſcebantur & deuorabantur. Henricus uero dux Sandomirieñ & Lublineñ celeberrimus in acie uiriliter dimicans, telis obrutus, in terram decidit, & per arma confoſſus, una cum reliquis interiit, & ab ſceno cum eis deuoratus permanſit. Pauci admodum cum ducibus Boleſlao & Myeczlao de malignis locis euoluti, reuerſi ſunt & in poloniam peruenerūt, gemebundi & triſtes, tū propter ducis Hērici interitum, tū propter ſtragem infortunatiſſime perpeſſam. Sed & Polonia tota deplanxit, lōgos in dies ſecūdum filios, uxores & cognatos, mortem ſuorū conſanguineorum quoniā fere totum robur militiæ polonorū Prutenorꝫ fraude occubuerat. Surrogato Kazimiro, quarto Boleſlai Krziuouſti filio, in principatus Sandomirieñ ac Lublineñ, cui pater inter quattuor rotas fratrū nullam aſſignauerat ſortem, alius inopinatus euentus accidit. Duces etenim Sleſiæ nepotes ducum Poloniæ, mouerunt eis bellum & uaſtabāt diſtrictum Poſnanieñ, præcipue uero ex Boleſlao Criſpo monarchiā, ducatuſq; Sādomirieñ & Lublineñ, ſimul & Graccouiā cum quibuſdam ciuitatibus Sleſiæ repetebant, quas uſq; in illud tempus Boleſlaus Criſpus tenuit. Facto ergo couentu ducum ſub treugis pacis, ſatis prudenter & grauiter diſſeruit Boleſlaus Criſpus monarchiā & Graccouiā non pertinere ad nepotes eius, duces Sleſiæ, quis ipſorū genitor eiſdem potitus fuiſſet, quoniā delectionem in monarchatum talia ſequerentur, non geniturā nec hereditatem. Ducatus uero Sādomirieñ & Lublineñ, dumtaxat ad ducem Kazimirū pertinere, qui nōdum ullam portionem regni poloniæ adeptus eſſet. Duces autē Sleſiæ Boleſlaus altus, Myeczlaus, & Conradus loripes iamiam potirētur, & in hereditātem Sleſiam aſſumpſerūt. Ciuitates uero aliquas Sleſiæ, ſe tenere declarauit ad obeūda onera monarchiæ & tutelam Sleſiæ, propter bonū autē pacis, iuxta decretum mediatorū, reſignauit Boleſlaus caſtra & ciuitates, quas in Sleſia tenuit, ſuis nepotibus, & facta eſt pax, ad extremum aūt infirmatus Boleſlaus Criſpus

Boleſlai altera in prutenos expeditio.

Boleſlai accepta in Pruſſia clades.

Interit⁹ henrici

kazimirus ſurrogatus henrico.

us Criſpus legauit teſtametaliter ducat⁹ Mazouiæ & Cuyauiæ filio ſuo unico Leſtkoni. Curatorē uero eius & uxoris ſuæ, adrecit Kazimirū germanum natu minorem ducem Sandomirieñ & Lublineñ, q̄ ſi ex humanis prius Leſtko raperetur, præfatus dux Kazimirus ſuccederet in principatus Mazouieñ & Cuyauieñ, theſaurū autē quem habuit, uaſa & clenodia aurea & argētea inter Leſtkonem filium, Kazimirūq; ducem & ſuam cōſortem, ex æquo diuidere iuſſit. Obiit autē in arce Graccouieñ, pridie kalendas Octobris, anno domini. M. centeſimo ſeptuageſimo tercio. Monarchiæ uero regni poloniæ quam adminiſtrauit anno uigeſimo nono. Sepultus in eccleſia Graccouieñ, in diebus Gedeonis pontificis Graccouieñ.

Boleſlai teſtamētū & mors.

CAPVT. XX.

Monaſterium lubus.

MIeczlaus ſeu Mieſzko dux maioris poloniæ & Pomeraniæ, āno domini. M. centeſimo quinquageſimo quinto, in Lubus monaſterium a ſe cōſtructū dioceſis Wratiſlauieñ, introduxit fratres Ciſtercieñ ordinis, & eidem liberaliter dotauit, oppida, uillas & prædia pro introitibus, narrant ueterū relationes Lubus quōdam tempore gentilitatis, polonorum famoſum phanū idolorum fuiſſe. Inſuper præfatus dux Mieſzko, ſuaſu Ioānis qui & Ianik Archiepiſcopi Gnezneñ, ex dolatis lapidibus fabricauit eccleſiam collegiatam ſancti Pauli in Kaliſz, & dotem cōferēdo in ipſa inſtituit Prepoſitum & aliquot Canonicos. Eclipſis ſolis ſatis notabilis fuit anno Chriſti. M. centeſimo quinquageſimo octauo. Quam ſecuta magna fames in polonia plures mortales abſumpſit, & Hieruſalē de manibus chriſtianorum capta eſt a Soldano Babiloniæ. Fridericus Barbaruſſa Romanorū imperator, pro laboribus & auxilio in expugnatione Mediolani, per Wladiſlaum ducē Bohemiæ perſonaliter impenſis, anno Chriſti. M. centeſimo quinquageſimo nono, eundem in regem Bohemiæ coronauit. Abrogatis ueteribus inſigniis ſcilicet aquila nigra, quam in eam diē ferebāt Bohemorum duces, & leonem album noua inſignia ei attribuit. Anno domini M. centeſimo ſexageſimo ſecundo Iaxa de domo Griffonum, fundauit conuentum in uilla ſua Miechow, canonicorū regularium ordinis ſacri ſepulcri dominici Hieroſolimitani, ſub regula ſancti Auguſtini militantium, geminā crucem rubram e regione cordis ſupra ueſtē geſtantium. Dum etenim præfatus magnificus Iaxa pro defenſione terræ ſanctæ perſonaliter cum ſuis armigeris in Hieruſalem ſtrēnue decertaret, in reditu, peciit a patriarcha Hieroſolimitano, cui nomen erat Monachus, ut ſecum adminus unum fratrē in Poloniam mitteret, ad plantandum Canonicos regulares præfati ordinis, quod cum obtinuiſſet, litteras conceſſionis eiuſdem patriarchæ, quæ incipiunt. Monachus diuina pacientia &c. in Miechow detulit, & eccleſiā latericiam, de conſenſu Mathei epiſcopi Graccouieñ conſtruxit, quæ poſtea meis tempeſtatibus ceſſit in proram & partem priorem chori, addita & muro extructa denuo altera parte uerſus orientem, cum eminenti totius chori deſupalta muratione, eccleſiæ ſiquidem corpus iamdudum præceſſerat & conſtructum, plumboq; tectum, a fratribus loci fuerat. Sed āno Chriſti domini. M. quingenteſimo ſexto in die aſſumptionis Mariæ noctis ſequentis, cōflagrato toto

Tēplū .ſ. pauli in kaliſch

Eclipſis.

Hieruſalem capta.

wladiſlaus bohemie rex coronatur.

Monaſterium in myechow fundatur:

to toto

ro toto oppido Miechow, ob deteſtandam fratrũ incuriam non protegentiũ totus conuentus una cum eccleſia & amplitudine muroꝝ (tegulis latericiis & plumbo nequicq̃ releuantibus) conſumptus & exuſtus eſt, nec eſt poſſibile ut in diebus noſtris tam ornata ſtructura cum eccleſiæ apparatibus & palaciis ambitus monaſterii reedificaretur. Contulit aũt antedictus Iaxa ꝑ dote conuentui Miechouieñ tres uillas, Komorow, Zegorzicze, & Miechow Quæ Miechow frequentia & multitudine populi dilatata in oppidũ notabile creuit. Aliud cenobium uirginibus ordinis Præmonſtrateñ, de regula ſancti Auguſtini, idẽ ipſe magnificus Iaxa erexit & cõſtruxit in Zwierzyniecz prope mœnia famatæ urbis Graccouieñ. Et ãbobꝰ cenobiis libertates a Boleſlao Criſpo regni poloniæ monarcha expediuit, ut eorum ſubiecti non ſoluant poradlne & ſtrozne. Caſtra non edificent, Pouoſz & poduodi non dẽt Monetario non obediant, ad bella nõ uadant, & ut a tributis ac ſeruitiis cæteriſq; oneribus ducalibus in perpetuum libertarẽtur, quod cernimus poſteriores duces & reges Poloniæ abrogaſſe & uiolaſſe. Cæteros redditus, uillas & decimas, pro uberiori impinguatione utriuſq; cenobii Epiſcopi, duces, & nobiles temporum ſucceſſu addiderũt. Nonis Septembris, ãno domini. M. cẽteſimo ſexageſimo nono, tres ſoles in occidente apparuerũt. Et poſt duas horas, duobus diſparentibus medius & unicus occidit. Sic & ãnis proximis tres lunæ apparuerũt. Anno domini. M. centeſimo ſeptuageſimo, Vernerũ antiſtitem Plocenſem, de domo roſarum, uirum deuotione & ſanctitate mirificum, Byeniaſſius inductione Boleſte fratris eius, Caſtellani Viſneñ occaſione uillæ Karſzko, quam idẽ Boleſta nitebatur pro ſe, ab eccleſia Ploceñ abſtrahere, occidit quarta die Februarii in Biſkupicze, uilla epiſcopali. Terciaq; die poſt occiſionem Byeniaſſius occiſor nuſq̃ apparuit. Creditus omniũ eſtimatione pro carnificio facinore a terra abſorptus. Ad relaxandũ autẽ interdictum, quod Petrus Archiepiſcopus Gnezneñ in totam prouinciã poloniæ promulgauerat, Boleſlaus Criſpus dux & monarcha Poloniæ, Boleſtã captum, tela noua, cera oblita circumuolutũ, iudicialiter cõdemnatũ, in medio ciuitatis Gnezneñ, tam epiſcopis q̃ proceribus poloniæ inſpectantibus, ad abolendam diuinã iram pro illato parricidio, incendio grandi conſumere & exurere præcepit. Cœpitq; extũc beatus Vernerus in Ploceñ eccleſia ſepultus, miraculis clareſcere, & inuocantibus in cũctis neceſſitatibus ſuccurrere. Gedeon Epiſcopus Graccouieñ, anno domini. M. centeſimo ſeptuageſimo primo, in oppido Kelcze ſuæ diœceſis quadrato lapide eccleſiã edificauit, in honorem beatæ & glorioſæ uirginis Mariæ dicatam, & in ea quattuor prælaturas inſtituit, Præpoſituram, Decanatũ, Cuſtodiã, & Scolaſtriam præbendas uero ſex, & uicarios decem, dotem eis de epiſcopali menſa in decimis largiẽdo, ordinauitq;, ut ſingulis diebus horæ Canonicæ deuote explerentur. Mieſzko dux maioris poloniæ & Pomeraniæ, fũdauit hoſpitale pauperꝝ in ciuitate Poſnanieñ ad eccleſiam ſancti Michaelis, pridie nonas Maii anno domini. M. centeſimo ſeptuageſimo, & commiſit gubernationem eius fratribus hoſpitalis ſancti Ioannis Hieroſolimitani. Donauitq; ei dotem perpetuam, uillas iſtas, Nithcowi, Glinka, Goſzthowo Szamocziruſka, Iagodno,

Myechow exuritur.

Monaſterium zwyerzyniecz extra Gracco.

Tres ſoles.

Tres lunę.

Vernerus Epiſcopus Ploceñ. occiſus claruit miraculis.

Iuſta compenſatio.

Eccleſia in oppido kelcze extructa.

Hoſpitale Poſnaniæ.

godno, Gleyſzouo, Czirnyelino, Iarognywy, cum uniuerſis earundem uillarum appendentiis. Rodowanus uero epiſcopus Poſnanieñ in præfatis uillis decimas, necnõ decimas in uillis Myleſzkowo. Andrzeowo, Vigonowo, Vielikye, Zuchilyecz, Oberzekye, Lipnycza de menſa ſua epiſcopali dedit, & præfato hoſpitali in perpetuum inſcripſit.

CAPVT XXI.

Wſeuoldi mors

ANni domini. M. cẽteſimi quadrageſimi ſeptimi. Wſeuold9 dux Kiouienſis duodecima Iulii mortuus eſt, Et Ihor filius eius obtinuit ſedem eius. Kiouieñ uero accerſiuerũt Iſaſlaum ducem Pereaſlauieñ in Kiow, contra quem Ihor cum fratre ſuo Swantoſlao egreſſi, ſine dimicatione ambo fugierũt. Iſaſlaus aũt in caſtrum Kiouieñ

Ihor captus.

introiuit, & poſt quattuor dies Ihor captus, ad Iſaſlaum adductus eſt, primũ in Pereaſlaw incarceratus, expoſt, prout ſupplicauit, in ſacerdotẽ eſt tõſus Inuidia ergo ducti duces Ruſſiæ, Georgius, Olech, Roſciſlaus, & Swãtoſlaus contra Iſaſlaum inſurrexerunt, de ſede Kiouieñ eum eiicere uolẽtes, & inſtructis copiis congreſſi ſunt, multiſq; hinc inde cadentibus. Iſaſlaus ad ex-

Iſaſlai clades. kiouia capta.

tremum ſuccubuit, & capta uxore, cum filiis ex Kiow in Luczko confugit. Dux uero Georgius in Kiow ſede auita conſedit, tandem Iſaſlaus erogauit donatiuũ Boleſlao Graccouiæ & Mazouiæ. Hẽricoq; Sãdomiriæ ducibus germanis & hungaris. Qui integra hyeme cum ſuis gentibus commorati apud eum, uidentes ipſum omnia cunctãter & pauide agere, tã poloni q̃ hungari ab eo diſceſſerunt. Quo comperto dux Georgius Kiouieñ cum duob9 filiis Roſciſlao, & Andrea, dux Vieczeſlaus, Georgii frater, & cæteri duces

Luczko obſeſſum.

auxiliares Iſaſlaum in Luczko obſederunt. Ipſoq; pacem petente per Wlodimirkonem ducem Andrea filio Georgii Kiouieñ pacem dari perſuadente pacem confecerunt, & eam iuramento firmãtes, obſidionem ſoluerunt, tamẽ

Iſaſlai naualis uictoria.

mortuo Roſciſlao Georgii filio duce Pereaſlauieñ, uoluit Iſaſlaus occupare Pereaſlaw, & prohibitus tranſire Dniepr per Georgium & eius auxiliares duces & Polowczos, conflixit cũ eis in nauibus fluminis Dniepr, uicitq; Iſaſlaus & reuerſus cum Vyeczeſlao patruo ſuo Kiow accepit. Dux uero Geor-

Georgij ducis fuga.

gius cum filiis & Polowczis fugierunt, inſecutuſq; Georgium Iſaſlaus kiouieñ dux in Pereaſlaw eum coartauit & obſedit, donec neceſſitate coactus, nouis conditionibus pacem iurando & de Pereaſlaw cœdendo, effecit. Hun-

Hungari trucidati.

garos autẽ præcio conductos, Mſciſlaus Iſaſlai filius, dum in auxilium Iſaſlao duceret Wlodimirko dux Halicieñ, apud Szapuhoin in diluculo om̃es tãq̃ pecora trucidauit, q ea die inebriati iacebãt tanq̃ mortui, nec eos Mſciſ-

Hungari uictionem ex wlodimirkone acceperunt.

laus præ ebrietate ſuſcitare ualuit. Iſaſla9 ergo cõtra Wlodimirkonẽ miſſo filio ſuo Mſciſlao hungaros conduxit, quibus uenientibus cum Stephano rege eorum, & cum Wlodimirkone pugnantibus, plures de ſuis occiderunt alios uero captiuauerunt, & fugiens Wlodimirko recepit ſe in Przemiſl.

Regis ſtephani pax.

Hunc inſequutus rex Stephanus obſedit, & ipſũ coanguſtiauit, intantũ ut pacem præcaretur. Veniente q; Iſaſlao duce kiouieñ cum ſuis copiis in exercitum Stephani regis hungariæ, pacem abnuebat, quã illi conceſſit rex Stephanus & in hungariã diſceſſit. Iſaſlaus uero in kiow abiit. Eodem ãno dux

Georgius

Georgius cũ filiis ſuis cum Roſztowczis, cum Suſzdalcis cum Polowczis & ducibus de Reſzani, obſedit Czirnieow, ſed ueniente Iſaſlao in auxiliũ Czirnieouieñ, Polowczi territi diffugiunt, quos ſequutus dux Georgius diſceſſit in Nouogrod, illic relicto Vaſilkone filio, iuit in Suſzdal. Iſaſlaus autẽ non inueniẽs Georgium apud Czirnieow, abiit in Nouogrod, ex inde Vaſilkone diſcedente ad patrem in Suſzdal, data petentibus pace reuerſus eſt in Kiow, & miſit filium ſuũ Mſciſlaum in Polowczos, qui eos uaſtauit, magnã prædam pecorum abegit, & tabernacula eorũ recepit. Pluresq; chriſtianos ſoluit & a captiuitate eduxit, reuerſuſq; eſt cum gloria, eo tempore Wlodimirko dux Halicieñ mortuus eſt. Iſaſlaus aũt dux Kiouieñ ueteres hoſtilitates ultũ iri cupiens, mouit bellum filio Wlodimirkonis ducis Halicieñ, milites uero rogauerunt filium Wlodimirkonis ut diſcederet in Halicz, unicus eñ erat, factaq; eſt cœdes ingens circa flumen Sereth, & tanta inuolutio ut ſeinuicem non agnoſcerent, & utriq; pro uictis abirent. Veniente quoq; Iſaſlao in Kiow, mortuus eſt tredecima Nouembris, ãno domini. M. centeſimo quinquageſimo octauo, ſepultus in monaſterio ſãcti Theodori. Et ſedẽ ipſius Kiouieñ Roſciſlaus dux de Smolenſko accepit, isq; aſſumpto ſecũ Swatoſlawkone, Wſeuoldouicz, & Mſciſlao Iſaſlauicz trãſit uerſꝰ Czirnieow contra Iſaſlaum Dauidouicz. Iſaſlaus uero Dauidouicz miſit pro Hleb Geórgii qui uenit in eius ſubſidium cum Polowczis, quorũ multitudinem Roſciſlaus conſpicatus territus eſt, mittitq; ad Iſaſlaum Dauidouicz, ſibi Kiow pro ſe, & pro Mſciſlao nepote Pereaſlaw cõtulit. Hoc audiens Mſciſlaus indignatus receſſit e campo cum ſua militia, quod uidẽtes alii omnes fugerũt & perſecuti ſunt eos Polowczi, plures occidendo, alios captiuando. Patrandoq; plurima mala circa Pereaſlaw, & eccleſias atq; uillas cõburendo, poſt hæc Georgius uenit uerſus Kiow, & interpoſitis colloquiis, ceſſit ei Iſaſlaus de Kiow quam poſſederat, ex reſignatione Roſciſlai. Sedit itaq; dux Georgius in Kiow ſede auita, & diuiſit regiones inter filios. Andreæ dedit Viſſehrod, Borziſz Thurow, Hleb Pereaſlaw, & Vaſilkoni Porſzy. Non contentuſq; Georgius, ꝙ Mſciſlaus Iſaſlai filius fuerit pulſus de Pereaſlaw, miſit contra eum exercitum ualidum, in Przeſopnycza ſe continentẽ. Qui terrore hoſtili actus, imparem ſe uidẽs futuræ dimicationi fugit in Luczko, & ex inde in poloniã ad duces Boleſlaum, Mieczlaũ, & Henricum, qui congregatis dominiorũ ſuorum potentiis, hoſtiliter uerſus Ruſſiam procedebãt, uolẽtes Mſciſlaum non tantum in Pereaſlaw, ſed & in ſedem Kiouieñ reſtituere. Dux autẽ Georgius kiouieñ, ueritus polonorum potẽtiam, ꝑ ſuffragiũ Roſciſlai ducis Przemiſlieñ, pacificat' cũ duce Mſciſlao & ſuis germanis Wlodimiro & Iaroſlao filiis Iſaſlai, & tã ducatum Pereaſlauieñ q̃ cætera omnia quæ ad eos pertinebant eis reſtituit, iureiurando ſe aſtringens, nunq̃ ad occupationẽ eorum dominiorũ aſpirare. Sed poſtea non ſeruato iuramento ducẽ Mſciſlaum in caſtro Wladimirieñ obſidione cinxit: Fiebatq; grãdis occiſio inter obſeſſos & obſidentes. Polonis qui in obſequio ducis Mſciſlai fuerunt, uarias cœdes in nobilibus ducis Georgii edentibus, intantũ ut Georgius pluribus de ſuis ammiſſis, confuſus in kiow rediit, illicq; morbo correptus inte-

Wlodomirkonis mors.

Iſaſlai mors.

Georgius accepit kiow.

Georgij mors.

Iſaſlaus dauidouicz.

rit, in eccleſia ſancti Saluatoris apud Bereſtow tumulatus, ãno domini. M. centeſimo ſexageſimo quarto, qndecima menſis Maii. Cui ſucceſſit dux Iſaſla9 Dauidouicz. Hũc in hyeme Mſciſlaus Iſaſlauicz e kiow expulit, illicoq; ſedẽ kiouieñ faſtidiẽs, eã tẽpore Veris Roſciſlao patruo ſuo duci Smolneñ reſignauit. Sed ille ducatum kiouieñ peroſus, ceſſit duci Wlodimiro Mſciſlauicz, quem (indignatione motus) iterũ Mſciſlaus Iſaſlauicz dux Wlodimirieñ eiecit & kiow poſſedit. Quod Andreas dux de Szuſzdala non ferens, miſit filium ſuum Mſciſlaum cum Roſtowczis & Wlodimircis. Affuerũtq; ei auxiliares nouẽ duces Ruſſiæ. Hleb Pereaſlauieñ, Romanus Smolneñ, Dauid Viſſehrodeñ, Wlodimir Andreouicz, Demetrius Georgii, Georgius & Slauiecz germani, Olech & Gregorius Swantoſlauiczy, hi obſederunt in kiow ducem Mſciſlaum Iſaſlauicz, qui famem non ferens in Wlodimiriam effugit. Duces uero arce potiti, uxorem & filium Mſciſlai captiuant, ciuitatem kiouieñ in prædam militibus dant, ſed ciuitate non contenti, ſacras ædes & monaſteria diripuerũt, locat tãdẽ Mſciſlaus Andreouicz in kiow ſuũ patruũ Hleb, quo poſt lapſũ duoꝝ annoꝝ mortuo. Romanus Smolneñ dux, in eius locũ ſubſtitutus eſt, proceſſu attñ temporis, Iaroſlaus Iaroſlauicz eo exploſo, ipſemet kiouienſem ſedem poſſedit.

Mſciſlaus dux

Andreas dux.

Nouem duces Ruſſie.

kiouia militibus in predam data.

Romanus ruſſie dux.

Mieczlaus monar. quintus

CAPVT XXII.

Migrato autem ex hoc ſæculo Boleſlao Criſpo. Principes, Myeczſlaus maioris Poloniæ & pomeraniæ, Kazimirus Sandomiriæ. Boleſlaus altus, Myeczlaus & Cõradus Sleſiæ duces Graccouiam conuenere. Deq; omniũ prælatorum & Baronum conſenſu Myeczlaum, maioris Poloniæ & Pomeraniæ ducem, in monarchã delegerunt, atq; Graccouieñ arcem, cum tota prouincia ſuæ ditioni præſtiterũt, quanq̃ Graccouieñ Kazimirum, ducem Sandomirieñ in monarchã euehere nitebantur, non tamẽ eorũ deſtinatui ſatiſfacere poterãt. Moxq; poſt electionem, ſpei electorum regimen Mieczlai ſenis non reſpondit, nam tyrannide, exactionibus, & iniquis calumniis ſubditos opprimere, pro unaq; damula & dorca occiſa, tam ingenuos q̃ agreſtes pœnis afficere, eorumq; ſubſtantiã confiſcare, aut per ducis miniſteria diſtrahere cœpit. Ex magna quoq; opum affluentia, & copioſa prole in faſtũ deductus eſt. Habuit ſiquidẽ filios quinq; Othonem ſcilicet & Stephanũ, ex filia regis Hungariæ, Boleſlaum, Myeczlaũ & Wladiſlaum ex conſobrina imperatoris Friderici. Ex filiarum quoq; locatione in matrimonia, & affinitate nacta, clarior euaſerat, Sobeſlao eñ duci Bohemiæ unam, duci Saxoniæ alterã. Friderico duci Lothoringiæ terciã, Boguſlao duci maritimæ oræ, & eius filio Boguſlao quartam & quintã, Othoni halicieñ ducis filio, Boleſlao duci Pomeraniæ, & Wladiſlao duci Rugiæ filias, in cõſortes collocauerat. Cumq; op-

Mieczlai tyrannis.

præſſorum

præſſorum uociferatio & gemitꝰ per ſingulos ordines indies augeretur Gedeon, qui & Getka antiſtes Graccouieñ, oppræſſorũ habẽs rationem & curam, excluſis arbitris humaniter & paterne hortari atq; præcari cœpit, quatinus princeps Myeſko a deteſtabili tyrannide deſiſteret, exactiones euectioneſq; (in uulgari polonico podwody nũcupate) reſcinderet, officialeſq; & reliquos præſides a confiſcatione & truculẽtia prohiberet. Quum autẽ eius benignis adhortationibus haud quaq̃ locum daret, quãdam matronam habitu lugubri, ac uultu mœſto, principe cõſilia cum primoribus regni tractãte ſummiſit. Quæ lamentando alta uoce propoſuit. Habui inquit illuſtriſſi- Iuridica actio.
me princeps copioſum balantum gregem, illumq; conductis iſtis mercenariis ad cuſtodiendum & ad caulas reducendum tradidi. Et heu me miſerã eorum incuria & negligentia, totus grex luporum morſibus deperiit. Itaq; niſi tu ancillæ tuæ ſuffragium tuleris tam præcipiti damno peſſũdatæ, miſera neceſſe eſt & orba conſummar, tum mercenarii. Filius huius matronæ inquiunt ſuis rabidis canibus noſtras uigilias o princeps ſereniſſime puicit, ut turba canum irruente & gregẽ lacerante nihil adiutorii præſtare quiuimus. At filius, non inquit clariſſime princeps oues ſed lupos, canibus ſolutis diuerſo itinere inſectatus ſum, & pars canum reuerſa in oues inſiliit. Nõ in me ergo culpa qui lupos abegi contorquenda eſt, ſed in mercenarios crediti gregis deſertores. Tulit itaq; ſententiam princeps Myeczlaus conſiliariorum appro- Sentenci lata ad ſimile.
batione ut filius (q uerius priuignus dici poterat) qm̃ damni occaſionẽ præbuiſſe uidebatur, damnũ lueret, ac genitrici ſolutionẽ refunderet. Tũ Gedeon Graccouieñ pontifex aſſurgẽs. Tu o princeps ille es filius, qui matri ſuæ Poloniæ prouinciæ ad inſtar priuigni, truculentos tuorum officialium canes immiſiſti, calamitoſas regni Poloniæ ouiculas te nequitq̃ ꝓhibente, immaniter trucidantes, proprio igitur dampnatus iudicio conſurge, & fœdam auariciã animo excutias, nimiãq; habendi auiditatẽ poſthabeto, ac miſero gregi iãiã perituro conſule. Dux autẽ Poloniæ Myeſko ſenex, eã pontificis admonitionẽ iniquo ferens animo, proſilit ac e medio conſiliariorum ſuorum præſentiã ſubtraxit, præſulem Gedeonẽ in exilium pulſurũ comminado. Reliquos aũt Barones & conſiliarios ad necẽ, aut membrorũ mutilationẽ cum bonorum confiſcatione deſtinaturum.

Kazimirus iuſtus.

CAPVT XXIII.

DEiecti autẽ animo ac territi, Gedeõ Epiſcopus & proceres Graccouieñ clam conſilium capiunt, & Kazimirum ducem Sandomirieñ ſine mora accedendũ, præcandum & adducendũ arbitrantur, ut ſua liberalitate, iuſticia, fortitudine, & tẽperãtia lapſæ reip. ſuccurreret. Quem repugnantem, ac aduerſus fratrem Myeſkonem ſenẽ nil agere uolentẽ, ampliſſimis perſuaſionibus & præcibus deuicerunt, ad reip. quoq; tuitionẽ & ſuſtẽ

tationem plus q̄ fraternam auſcultationē animarūt. Et e Sandomiria Grac/ couiam, nobilibus & agreſtibus cateruatim occurrentibus induxerunt, præ animorum leticia uociferantes. Benedictus qui uenit in nomine domini libe/ rator. Myeczlaus uero iiſdem tempeſtatibus a Graccouia in maiorē Poloni am & Pomeraniā ſeceſſerat, hinc arx Graccouieñ, cæteraq; caſtra & muni/ tiones abſq; difficultate & ſponte in Kazimiri deditionē uenerunt. Audita itaq; ſua eiectione Myeczlaus a monarchatu, arma ſumpſit mitteſq; ad ge/ neros a quibus & militaria depoſcebat auxilia, Kazimirum de ſupplātatio/ ne monarchiæ incuſabat. Sobeſlaus uero Bohemiæ dux, proprio bello cum Friderico ſuo fratre ſeſe implicatum reſpondit. Saxoniæ autē & Lothorin/ giæ duces, imperatori ſuam in Italiam miſiſſe militiā, aliāq; imperatoris iuſ ſu pro recuperatione terræ ſanctæ parādam renunciarūt, cæteriſq; affinibus ferme in eūdem modū ſocero ſe excuſantibus. Myeczlao inſperatus accidit caſus. Otho nanq; eius filius ex primo coniugio natu maior, facta cum qui buſdā maioris Poloniæ militibus conſpiratione, caſtra paterna in maiori po lonia occupando, ſe cū tota prouincia ditioni kazimiri ducis ſubiecit. A quo Kazimirus præter caſtrum & ciuitatem Gneznen̄ nil recepit, cauſa autē ſur reptionis caſtrorum ab Ottone, deputatio melioris ſortis filiis ſecūdi matri/ monii fuit, ipſo prioris matrimonii filio obmiſſo. Defectionem maioris Po/ loniæ, ſequuta eſt Pomerania ulterior & citerior, ac in Kazimiri obedientiā deuenere. Eſt aūt ulterior Pomerania, quā Slupſko poloni uocant. Cui dux Kazimir9 Boguſlaum nobilem, de domo & genere griffonum, præfecit: Ci/ terior uero Pomerania eſt, cuius metropolis Gedanum nūcupatur, cui Sam borium, Izironis Mazouiæ comitis filium præfecit. Hii temporis lapſu præ dictarum prouinciarum principatum ſibi uſurparunt. Erat etiam ſub ditio/ ne & regimine ducis Kazimiri, Leſtko filius ducis Boleſlai Criſpi, quem cū ſuis Mazouia & Cuyauia prouinciis Izironi comiti grandeuo & prudēti cō miſerat gubernandum. Inſuper Sleſiam ad ſuam obedientiam, concordatis fratribus reduxit. Myeczla9 ſiquidē minor natu Boleſlaum altū natu maio/ rem ex Wratiſlauien̄ ducatu depulerat. De quo Myeczlaū cedere iubens, duos diſtrictus a Graccouien̄ prouincia abſtractos eidē in recompenſam lar gitus eſt, Bitomien̄ ſcilicet & Oſwancimen̄. Ex tūc Boleſlai Krziuouſti ora/ culum uerificatum eſt, quo moriens prædixerat infanti Kazimiro, quadrigā tetrarcharum concurſuram. Super hæc attamen dux Kazimirus anno do/ mini 1179. prouincias Ruſſiæ Breſten̄, Wladimirien̄, Droycen̄, & Przemiſ lien̄ adeptus eſt, quarum caſtris conquiſitis, ipſas prouincias per ſe admini/ ſtrabat. Factoq; apud Lanciciam conuentu, in quo, omnes exactiones, iniu/ ſtā tributa per Myeſkonem, ſuum fratrē conſtituta, pro ſua induſtria & ma/ gna ſolertia reſcidit. Calumniatores nonnullos proſcripſit, alios igne & cau terio notauit, deprauatas cōſuetudines in regno Poloniæ exortas abſtulit & remouit, præſertim ne ānonā & uictualia nobiles agreſtibus non ſolū nō ca/ perēt, uerūetiā nec fenū paleāq; uiolēter afferrēt, ne uillanorū caballos rape rēt. Neue lōga itineꝝ intercapedine, p ſe aut ſuos ſatellites, ipſoꝝ equos defa tigādo eneruarēt, uel in loca diſtātiora abducerēt Epiſcoporū quoq; bona tā

mobilia

kazimirus aſſumptus.

Bohemu sie radzy po Slupsk

Otto a patre defecit.

Pomerania ulterior.

Pomerania citerior.

Bytomien et Oswiacim Ducaty in Craco prouincia

kazimirus prouinciis Ruſſię potitus.

kazimiri iuſticia.

Decreta kazimiri.

bilia q̃ immobilia ne diriperent. Et ne tales conſuetudines in poſterũ ab ali quo innouarentur, placuit omnes tranſgreſſores horrendo anathemate inno dare. Sdziſlaus itaq; Gnezneñ Archiepiſcopus, cũ cæteris Poloniæ Epiſco pis, omnibus põtificalibus indutis, Gedeone Graccouieñ, Ziroſlao Wratiſ lauieñ, Onolpho Cuyauieñ, Cherubin Poſnanieñ, Lupo Ploceñ, Cõrado Ca mieneñ, Gaudentio Lubucieñ, aſtante Kazimiro monarcha, & tribus prin cipibus Ottone Poſnanieñ, Boleſlao Wratiſlauieñ, Leſkone Mazouieñ, & Baronum multitudine in hunc modũ pronunciauit. Qui agreſtiũ annonam, aut res quaſcũq; ui aut quouis alio pacto tulerit, aut auferri iuſſerit, anathe ma ſit. Qui legationis aut neceſſitatis publicæ uel priuatæ occaſione, præ terq̃ ad denunciandũ hoſtium in patriam imminentẽ inſultũ, cuiuſpiam qua drupedem & iumentũ, in angariam uulgo podwodaticam acceperit uel acci pi iuſſerit, anathema ſit. Qui bona pontificũ aut eccleſiaſticarum perſonaꝝ decedentium rapuerit, occupauerit, diſtraxerit, etiã ſi perſona ſit illuſtris, & regali, ducali, aut quacumq; alia præfulgeat dignitate, anathema ſit. Qui Epiſcopum ſpoliatores (reſtitutione non habita) acceptauerit, & raptorum aut diſtractorum relaxationem raptoribus (ſatiſfactione legittima non præ cedente) impenderit, ueluti ſacrilegii particeps & conſentaneus, & qui ambi tioni ſuæ & commodis inhiando ſacrilegio actionem præſtiterit, anathema ſit. Et reſponſum eſt a ducibus & uniuerſo populo Amen. Ad confirmandũ autem & perpetuandum præfatas conſtitutiones, ſimul & obtinendũ relli quias alicuius ſancti pro decorãda eccleſia Graccouieñ. Dux Kazimirus ex utroq; ſtatu nuncios ad ſummũ pontificem Alexandrum tercium miſit, qui Kazimiri conſtitutiones tanq̃ iuſtas & approbatione dignas laudauit & cõ fimauit, legatos de dando ſacro corpore bene ſperare iubens. Confirmatiõis reſcriptum in eccleſia Graccouieñ habetur, cuius exordium eſt. Alexander Epiſcopus, ſeruus ſeruorum dei, dilecto filio nobili uiro Kazimiro duci Polo niæ ſalutem & apoſtolicã benedictionẽ. Ex parte tuæ magnitudinis &c. Fi nis. Datum Thuſcula. quinto kalendas Apriles. Corpus uero ſancti cuiuſpi am non præbuit, quoniam morte præuentus e uita ſublatus eſt.

Sdziſlaus Archiepiſcopus gnezneñ.

Legati romam miſſi.

CAPVT XXIIII.

SVmmiſit itaq; Kazimirus Poloniæ monarcha legatos alios ad Lucium papam tercium, Alexandri tercii ſucceſſorem pro cor pore alicuius ſãcti ꝓmiſſo impetrãdo, Habet alia hiſtoria ꝙ Ge deon Graccouieñ præſul, uulgariter Gedka nuncupatus a præ fato Lucio papa tercio, ueteri ſodalitate in ſtudio Paduano motus, ſuæ ec cleſiæ Graccouieñ quoduis corpus ſanctũ donãdum popoſcit. Cumq; papa annuiſſet, ſacrarium quoddam (ut ueteres noſtri referunt in eccleſia. ſ. Laurẽ cii extra muros Romanos ſitũ) aperire iuſſit, tactoq; corpore & oſſibus be ati martyris Laurencii, percunctatus eſt an deo propiciãte Poloniã migrare uelit, illico aũt faciem auertit, ſeſe Poloniã nequaq̃ abducẽdum inſinuãs. Idẽ ægit corpus ſancti Stephani prothomartyris. Dubitãte igitur papa, & aſtã tibus Polonis perturbatis. Sanctus Florianus in proximo hiis requieſcens, manu extenſa, proficiſcendi in poloniam indicium dedit. Quo cum maximo

Legati alij romam.

Opinio alioꝝ.

Ex miraculo diuus Florianus in poloniã venit.

ſolatio & animi gratitudine ſecrete aſſūpto, dirigente Egidio Epiſcopo Mūtinenſi Commiſſario domini papæ, in Poloniam āno domini. M. centeſimo octuageſimo quarto deuenerunt. Cumq; dux Kazimirus, præſul Gedeon, omniumq; aliarū cōditionum homines ſummis habitis honoribus, obuiam irent, ſacrum corpus diui Floriani, in loco ubi nunc eiuſdem beatiſſimi martyris, a parte ſeptētrionis urbis Graccouieñ ſtat baſilica, uulgariter Cleparz poſtea & nunc appellato, ſubſtitit. Et accepto reſpōſo, q illic ſanctus dei habitaculū, urbē & eius gentē a ſeptētrionalibus inuaſoribus ꝓtecturus delegerit, a meridionali uero plaga, alteꝝ patronum & protectorem uenturum quem prædixerit. Dux Kazimirus, & pontifex Gedeon, pulchram baſilicā in eodem loco, in honorem ſancti Floriani edificarūt. Et brachio ipſius ſancti, præfatæ eccleſiæ relicto, totum corpus in eccleſiā cathedralem Graccouienſem intulerunt, ac in medio eccleſiæ, in tumba marmorea, pollita & alta collocarūt. Temporum uero lapſu, Kazimirus dux & Gedeon pontifex, in beati martyris eccleſia, collegium prælatorum & Canonicorū, condonatis certis uillis & decimis fundarūt, præpoſituram ex prouentibus parrochialis eccleſiæ in Skalka erigendo. Iſte eſt beatiſſimus martyr Florianus, officio princeps militiæ, qui cum percepiſſet de ſuis quadraginta milites (quos Aquilino præfecto in Lauriacum Noricum, & eſt caſtrum in Bauaria, iuſſu Diocleciani Cæſaris miſerat) pro fide Chriſti tētos & in carcerem miſſos, ad ſuos, ſe in Lauriacum iturū, & quæq; dura pro Chriſto paſſurū rettulit. Excedens itaq; de ciuitate ubi commorabatur Ticia, Lauriacum Ripēſe in Norico applicuit, & tanq̄ chriſtianus, præſidi Aquilino per commilitones oblatus. Primum bis dure cæſus eſt fuſtibus, deinde præacutis ſudibus, ſecūdum ſcapulas tranſfoſſus, tandē in carcerem deiectus, ad extremum ſentencia cōdemnatus, de ponte, cū ſaxo ad collum alligato, in Aneſum fluuium præcipitatus eſt quarto nonas Maii. Surſumq; aduerſus aquæ fluxum, fluuio undis exuberante delatus, In quodam ſaxo expoſitus, & ab aquila alis in modum crucis expanſis cuſtoditus atq; protectus eſt, donec a Valeria matrona deo deuota, ipſomet beato Floriano reuelante & uolente occulte abductus, & ſepultus eſt. Noricum dixerunt ueteres, quam recentiores Bauariā appellant, a Boys gentibus Inſubriæ, ſeu Lombardiæ illic delatis, ut Eneæ Senenſi de Picolominibus placet. Vel ab auaris. i. hungaris b. littera ad caput dictionis apposita, ut Blondus aſſerit, in eam oram delatis. Prius itaq; Noricū ex poſt Boiaria, nūc uero Bauaria uocitata, germaniæ prouincia. In qua ſanctus Florianus martyrium pertulit.

S. Florianus Graccouiā allatus.

S. Floriani tēplum erectum.

Perfunctoria delibatio vitę S. Floriani.

CAPVT XXV.

Exclusus autē Myeſko ſenex a ſuo principatu [...]x maioris Poloniæ & Pomeraniæ, in Ratiboriam Sleſia [...]lit, illicq; cū uxore, & tribus filiis ſub magna rerū penu[...]eragēs, tū per nūcios, tū per epiſtolas præcatur & ob[...]tinus dux Kazimirus in ducatus ipſius eum reſtituat. Nonq; eam ch[...]em qua a teneris annis eum amplexatus fuerit, ac in uirum uſq; fouerit obliteratione deperire permittat. Si quoq; capitis ſui, canis reſperſi capillis, rationem habere noluerit

Myeſzko reſtitutionem quęrit.

re noluerit, uxoris attamen, ſuæ glotis, & nepotũ, ob euitationem dedecoris & grã dis ludibrii ſuæ toti proſapiæ eo facto iminẽtis obliuiſci non dedigna/ ret. Motus itaq; Kazimirus miſericordia, hereditatẽ illi reddere, & ſe prin cipatu monarchiæ abdicare uoluit. Conſiliarii autẽ eius & Barones animis conſternati, q̃primum in murmur & diſcrimen irruerunt, q; ſi de Myeczlao præconceptam non immutaret ſentenciã, omnes de uita & rebus eorum ali ter proſpicere uelint, hac itaq; Baronum & conſiliariorũ obiectione deterri/ tus, ſup reuocatione fratris Mieczlai ſentẽciam ſe immutaturũ & abrogatu rũ ſuis conſiliariis eſt pollicitus Mieczlaus hiis cognitis, atq; a Friderico im peratore ad quẽ ſe cõtulerat, nullis reportatis auxiliis, recepto a Mſczugio cui filiã locauerat, maritimæ oræ principe, auxilio, Kazimiro inſup clã fauẽ te & rei cõſcio (qm fraternitatis ardebat amore) caſtrũ Gneznẽ intercœpit Ex quo facile omnes cæteras munitiones conquirit, filiuſq; eius Otha, pſua ſione cõmuniũ amicorũ recõciliatus, ad patris obedientiã rediit. Breui itaq; tempore Mieſzko ſuum ducatũ integre recuperauit, nec eo contentus ad re/ petẽdam monarchiã aſpirare cœpit. Et Leſzkonem Mazouiæ ac Cuyauiæ ducem, ſuum nepotem, a Boleſlao Criſpo, Kazimiri ducis curæ commiſſum quonia egritudine indies debilior redderetur, ad ſe cũ ducatibus eius allexit ac uafriciis attraxit, ut eo moriente, ſuis poſſeſſionibus potiretur. Qui cogni ta ſua culpa Craccouiã ad ducem Kazimirum ipſius patruum, una cũ Zi/ ra Comite, ſuo directore rediit, proſtratus igitur & ualitudinarius, gratiã & tutoriã quẽadmodũ ſupplicauerat, pmeruit ac reportauit. Nouiſſime autẽ de uita migrãs Mazouiã & Cuyauiã Kazimiro cõmẽdauit. Dux aũt Kazi mirus, defectione ciuitatis & prouinciæ Brzeſcze, ſupra flumẽ Bug ſitæ, p cœpta, celerrimo gradu cũ militum copiis perueniens, eam in duodecim die rũ ſpacio cœpit, ac defectionis auctores interitu extinxit. Exinde ad Halicz progreſſus Mſciſlaum affinem ſuũ, uel ut alia hiſtoria refert, ſuæ ſororis fili um, quem fratres Spurgii nomine ei impoſito eiecerant reduxit. Contra quẽ Wſeuoldus Belzẽ & Wladimirus Halicieñ duces germani Mſciſlai, cum omnibus Ruſſiæ principibus, & Boiarioꝝ multitudine ſuperueniẽtes, ſignis canere iuſſis conflixerũt, ac multi a paucis ſuperati ſũt, fugitq; Wſeuoldus in Belſz, & Wladimirus ad Belam regẽ Hungariæ. Caſtrũ igitur & oppi dum Halicz Kazimiro uictori illico deditũ eſt. Qui illud Mſciſlao affini ſuo per prius ſacramẽto adacto q; nunq̃ polonos in aduerſis deſereret, reſtituit. Ipſe uero in poloniã reuerſus eſt, triennio autẽ uix peracto Mſciſlaum ducẽ Halicieñ Rutheni ueneno extinxerunt, pro Wladimiro in hungariã celeri/ ter mittentes, ut ueniat & principatum repetat. Wladimirus eo nũcio letus dum rẽ ad Belam hungariæ regem defert, & ſubſidia militũ, equorũ ac ſum ptuum expoſtulans, quibus Kazimiro duci Poloniæ, & Romano duci Wla dimiriæ ad Haliciam per eũ ſubſtituto repugnaret, capitur & in uincula cõ/ iicitur. Andreas uero Belæ filius, cum copiis ut Halicz occuparet q̃ celerri/ me mittitur, qui Wladimirũ ſe præceſſiſſe fingẽs, in caſtrũ admiſſus, ipſum occupauit, & totam Halicieñ prouinciam, in ſuam poteſtatem redegit. Wla dimirus autẽ uinculorũ moleſtias, apud regem Belam prope biennium per/

Mieſzko reb9 ſuis potitus.

kazimiri in ruſſia uictoria.

Mſciſlaus reſti/ tutus.

wladimirus uinculis iniectus:

Andreas Belę regis hungarię filius.

Halicz occu/ pat.

wladimirus ſolutus.

peſſus, corruptis cuſtodibus euaſit, & collecta ad ipſum manu, raptu uiuere
aſſueta, regiones Ruſſorum perturbabat, ac Pre miſliã quæ ſub iugo Kazi
miri ducis Poloniæ fuit. Anno Chriſti. M. centeſimo octuageſimo ſeptimo,
meſſis tempore circa feſtum aſſumptiõis Mariæ afflixit, & multos ex ea ca
ptiuos educens uendidit. Verum quum non haberet ubi tute reclinaret fre/
quentibus legationibus & nũciis ad Kazimirũ ducem miſſis ſibi parſum iri
de irrogatis iniuriis obtinuit, & ad Kazimiri principis præſentiam admiſſus
humi proſtratus meruit, ut præfatus dux poloniæ, abolita eius culpa, etiam
Nicolaum Palatinum Graccouieñ militiæ principem, cũ frequenti exercitu
mitteret, ipſum in Halicieñ ducatum reſtituẽdũ. Qnanq̃ autẽ pleriſq; minus
credibile uidebatur, ſub Bela rege hungariæ & Andrea eius filio recuperare

wladimirus kazimiro reconciliatus.

Haliciã, tulit tamen fortuna, ut Nicolao Palatino Graccouieñ obſeſſa Hali
cia uictualia deficerent. Petentibus itaq; caſtreſibus ſaluis rebus dimitti, cũ
ſuis omnibus in hungariã exceſſerũt. Wladimirus autẽ in Halicz eo pacto

wladimiri reſtitucio in halicz

locatus eſt, ut principi Kazimiro & poſteris eius ſincerus ſemper & ſubie/
ctus maneret. Orta eſt ex inde, inter Belam regẽ hungariæ, & Kazimirũ du

Polonorum & hungarorum diſſenſio.

cem Poloniæ, grandis procella & diſſenſionũ turbo, intulitq; rex hungariæ
dãna Polonis hungariæ finitimis. Dux quoq; Kazimirus haud impiger hũ
gariam inuadens identidẽ quæq; reperire potuit abægit, locatiſq; in pleriſq;
locis præſidiis, confinia hungariæ tutatus eſt. Egre tamen, & cum incuſatio
nibus(q; pro homine indigno & nulli partiũ fido, Wladimiro principe bel/

Treugæ

la cum hungaris agerent) militiã Poloni obibant. Tãdem per communes re
gnorum Barones treugas pacis per trienniũ acceptarunt, donec hungari &
Poloni temporis ſucceſſu ſolidam firmarent pacem. Accidit autẽ Kazimiro
duce & monarcha Poloniæ in Ruſſia agente, & compoſitionem inter duces

Noua ſedicio.

Romanũ Wladimiriæ, & Wſeuoldum Belzeñ tractante, ſeptuaginta prin
cipales Barones contra Kazimirum conſpirarũt, & ut facilius rem aggrede
rentur diuulgarunt eũ Ruſſiæ ueneno interiiſſe, mittenteſq; aduocarũt My
eſkonem ſenem, ſuapte cupiditate ad inuadendũ monarchiã procliuẽ. Quo

Mieſko Graccouia potitus

aduentante urbs Graccouia, & omnia proximiora & circumiacentia caſtra
ei ſunt tradita, præter caſtrum Graccouieñ, quod Fulco Graccouieñ Epiſ/
copus, cũ ſuo germano Nicolao Palatino Graccouieñ de armis uulpium ꝓ
kazimiro conſeruauerat. Myeſko uero ex blancatis aſſeribus, & duriſſimis
roboribus munitionem in Graccouia cõtra arcem Graccouieñ erexit. Et au
dito ꝙ kazimirus cũ Ruſſiæ ducibus Wſeuoldo Belzeñ, & Romano Wla/
dimirieñ, Graccouiam properaret, in erectum caſtrum, forti impoſito præ/
ſidio & filio ſuo Boleſlao, ac Henrico kethlicz milite, relicto, pro ſupplemẽ
to nouorũ militum colligendo, in maiorem Poloniã diſceſſit. Verumenimue
ro kazimiro aduenĩete, Graccouieñ ei ſuam ciuitatem aperiunt, ad ipſumq;
omnes redeunt, in breuiq; nouam munitionem die noctuq; expugnando ade/
ptus eſt ac eam incendit, per pacta ut liberi & ſalui diſcederent. Non ſolum
autẽ liberos, ſed tam Boleſlaum ducem qui ſe fidei Kazimiri patrui ſui cõmi
ſerat, q̃ Barones Myeſkonis, plurimis donis onuſtãdo dimiſit. Quo factum
eſt ut Myeſko ſenex cum fratre ſuo Kazimiro duce pacem per mediatorem

Petrum

Petrum Archiepiſcopum Gnezneñ renouauit & ſinceriter compoſuit. Henricus uero kethlicz omnis fratrũ diſſenſionis fons & occaſio, ad eccleſiã maiorem caſtri cõfugerat, Ruthenisq; ad diripiendam ſuppellectilem eccleſiæ irrumpentibus. Et Kazimiro ſacerdotum clamoribus pro defenſione aduocato, expilationeq; compeſcente, ex Cripta in qua latuit in permixtum uulgus tanq̃ ignotus egreſſus, deq; caſtro fugere nitens, captus, ac alapis cœſus & ad ducem Kazimirũ adductus eſt, Romano duci in perpetuã captiuitatem traditus Ruſſiã abducendus, ne inter fratres diſſenſionum foret ſeminariũ.

Henricus kethlicz vinctus.

Præterea Kazimirus Poloniæ monarcha, mortẽ Henrici ſui germani ulciſci uolens, & Prutenos in iugum mittere, anno domini. M. centeſimo nonageſimo ſecundo, Pruſſiã cum omniũ terrarum ſuarum copiis ingreſſus eſt. Cum principibus, Boleſlao Poſnanieñ, quẽ loco ſui Mieczla9 ſenex pater eius miſit, Boleſlao alto Wratiſlauieñ, & Mieczlao Rathiborieñ filiis olim Wladiſlai, qui perſonaliter in Pruſſiam deſcenderũt. Et magna cautela adhibita per Kazimirũ ſuoſq; officiales, ne denſiſſima opacitate ſiluarum, & limoſarum uoraginũ perpetua bituminoſitate gentes polonorũ uelut temporibus ſuperioribus circũuenirentur, longe lateq; uaſtationem extendendo, habitacula & domicilia cõflagrãdo, & utriuſq; ſexus homines puberes & impuberes trucidando, quibus maiores Prutenorũ ad ſe uenire impulit, qui ad pedes eius in terram prolapſi, ut eorum reliquias non anihilaret, miſericordiam deprœcati ſunt. Kazimir9 uero, acceptis retẽtis tributis, receptiſq; captiuis, receptis & centum obſidibus, cum Prutenorũ perpetuo homagio in Poloniam fœlix remeauit. Et anno ſequenti pacem cœptam integram confecit, cũ Bela rege Hungariæ perſonaliter in antiqua uilla conueniẽdo, quæ prius attentata, & præſignata fuit per medium Fulconis antiſtitis Graccouienſis & germani ipſius Nicolai Palatini Graccouieñ. Ex hungaris uero per Archiepiſcopum Strigonieñ, cum Epiſcopo Agrieñ, & palatino hungariæ. Cõcluſumq; fuit ut rex Bela ampliſſimo regno hungariæ contẽtaretur, Ruſſia ad regnum Poloniæ ſpectante. Anno autẽ domini. M. cẽteſimo nonageſimo quarto, in die ſancti Floriani patroni ex more antiquo in urbe Graccouienſi dux Kazimirus hoſtias obtulit, & miſerabiles pſonas munifice pauit. In craſtino uero quæ eſt dies. ſ. Gothardi pontificibus & regni proceribus menſam opipare ſtruxit. Omnibuſq; epulãtibus & letantibus, dum quæſtiones de immortalitate animæ Kazimirus dux põtificibus ſcrupuloſas proponeret, modico poculo hauſto, ſubito relapſus corruit, & paulopoſt expirauit. Incertũ morbo ne, an ueneno (quod mulier quædam ut fertur de Graccouia ad Venerem ipſum inflãmando propinauit) extinctus occubuerit. Depoſt quarto die in latere chori eccleſiæ Graccouieñ in monumento murato iuſto honore tanq̃ deſideratus inſtaurator patriæ tumulatus eſt.

Expedicio kazimiri in Pruſſiam.

Pruteni homagia & tributa ſoluere coacti.

Pax cum Hungaris firmata.

kazimiri interitus.

CAPVT XXVI.

Boleſlaus altus dux Wratiſlauieñ, anno domini ſeptuageſimo quinto prima die Maii. Excluſis de mõaſterio Lubus monachis ordinis ſancti Benedicti per regem Kazimirum ex Cluniaco introductis, locauit fratres Ciſtercieñ ordinis, ex monaſterio Portuenſi,

Ciſtercienſis ordo in monaſterium Lubeus introductus.

tuenſi ſumptos, ſupra fluuium Szola ſituato, cum conſenſu Ziroſlai Epiſ/
copi Wratiſlauienſis & Mieczlai ſenis monarchæ regni poloniæ ſui patrui.
Cum conſenſu quoq; germanorum ſuorũ Myeczlai & Conradi Rathibori/
ẽſis & Glogouieñ ducum, & filiorũ ſuorũ. Ferunt hos fratres in poloniã im

Daport.

portaſſe genus pomorum Daport nũcupatorum, quaſi de porta albatorũ.
Fuit autẽ primus Abbas Ciſtercieñ ordinis in præfato monaſterio tranſlato
Florẽtius. Anno domini. M. centeſimo ſeptuageſimo ſexto quarto idus Au

1176

guſti cenobium in Suleyow ordinis Ciſtercieñ fundauit dux Kazimirus San
domirieñ ſupra flumen Pilcza in prædio Ruſlai comitis qui Chriſtum reli/
quit heredem, quia liberis caruit. Donauitq; præfato monaſterio dux Kazi

Monaſterium in Suleyow fundatur.

mirus uillas Suleyow, Strzelcze, Campa, Puczonow, Myanow, Dambro/
wa, Baldrzyczow, mõtem Bucinam, Sczepanow, Piotrow, Chennaz, Tha
nyow, tredecim plauſtratas ſalis ex Sandomirienſi teloneo. Et item alueum
ſalis in Graccouia, nouem quoq; caſtores de camera ducali. Petrus uero Ar

Eiuſdem monaſterij dotatio.

chiepiſcopus Gnezuenſis ad peticionẽ ducis Kazimiri de menſa Archiepiſ/
copi, contulit eidem monaſterio, manipulares decimas in Sulykow, Lancz/
no, Belam Mileow, Stapm, Stibor, Domczelan. Incorporauit eidẽ cenobio
eccleſiam in Budzykow cum decimis Standow, Chenna, & Paſturow. Sam

Monaſterium in Oliua fundatur. A. 1178

borius Pomeraniæ dux monaſterium ordinis Ciſtercieñ in Oliua ducali uil/
la ſua Wladiſlauieñ dioceſis anno domini. M. cẽteſimo ſeptuageſimo octa
uo, quindecimo kalendas Aprilis fundauit. Et ei pro dote uillas ſeptem Oli/
uam, Szalkowicze, Stanowe, Sterezow, Glambouy, Granczouy, & Szin
czincze præſtitit. Aſſignauit & decimã teloneorũ, piſcationum, prædiorũ
atq; pecorum. Anno ſalutis ſeptuageſimo nono ſupra milleſimũ cẽteſimũ

Monaſterium in Vanchoczko fundauit.

Gedeon Epiſcopus Graccouieñ fundauit monaſteriũ in Vanchoczko ordi/
nis Ciſtercieñ ſupra fluuium Camyona. Et donauit ei de bonis epiſcopatus
Graccouieñ plures decimas. Eccleſiam quoq; conſtruxit de quadro lapide,
quam poſtea in honorem ſancti Floriani conſecrauit. Eodem anno. M. cen/
teſimo ſeptuageſimonono Vitus de Chotel, ex diſtrictu Sandomirieñ de do

Monaſteria fundãtur in Ploczko, in Vitow in Buſzko.

mo Ianyna, epiſcopus Ploceñ creatus eſt. Qui tria monaſteria ordinis Præ/
mõſtrateñ ſcilicet in Ploczko, in Vitow, & in Buſzko fundauit. Anno Chri
ſti octuageſimo quinto ſupra milleſimũ centeſimum, Kazimirus dux polo/

Monaſterium in Coprziwnicza fundatur.

niæ fundauit monaſterium Coprziwniczeñ Graccouieñ dioceſis. Et in eo lo
cauit fratres Ciſtercieñ ordinis ex Morimũdo ſumptos. Cui oppidũ Copr/
ziwnicza pro dote contulit, & libertates plures conceſſit. Eccleſiam quoq;
de quadro lapide in honorem beatiſſimi Floriani martyris & patroni tãq̃ no
ui hoſpitis fabricauit. Poſt ducem Kazimirꝫ Comes Nicolaus Bogorius plu
res uillas dicto cenobio contulit. Cæteriq; nobiles de armis Bogoria & Hab

Eclipſis. Peſtis magna.

dãgk reliquas ſortes & prædia deuote cõtulerũt. Eclipſis ſolis notabilis fuit
anno domini. M. centeſimo octuageſimo ſexto. Quã ſecuta fuit peſtis in po

Cardinalis in poloniam legatus decimas impoſuit.

lonia & in Ruſſia. Anno domini. M. cẽteſimo octuageſimo nono Ioãnes car
dinalis, cognominatus Malabranka a Clemente papa tercio miſſus, poloni
am uenit. Et facta ſinodo in Graccouia pro reformatione cleri, tã Epiſcopis,
q̃ uniuerſo clero pro recuperatione terræ ſanctæ, decimã impoſuit. Swatoſ/
laus dux

laus dux Czirnieouieñ, congregato haud paruo exercitu, ex inuidia Iaroſlaum Iſaſlauicz ducem Kiouieñ inuaſit. Et ipſum in caſtro Kiouieñ nulla diffidentia præmiſſa obſedit, ſic ꝙ uix aufugit, ſpolia itaq; colligens, omnes theſauros, uxorẽ cum filio iuniore, & militiam Iaroſlai captam, in Czirnieow (caſtro Kiouienſi relicto) inuexit. Quo audito Iaroſlaus Iſaſlauicz, cum duobus nepotibus Roſciſlai & copiis militarib9 in Kiow ueniens, omnes ditiores Kiouieñ ſpoliauit, præcipue Abbates, ſacerdotes, monachos, moniales, & om̃es latinos, totam culpam facinoris per Swatoſlaum Czirnieouieñ patrati in eos refundens. Pro liberationeq; comprænenſorũ grauem cẽſum exegit, alios uero uendidit. Swatoſlaum deniq; Czirnieouieñ in Czirnieow obſedit, ſed cum nõ proficeret, pacem cum eo iniit. Mortuus eſt autẽ Iaroſlaus Iſaſlauicz, ãno domini. M. centeſimo octuageſimo quarto. Et ſucceſſit ei in ducatu Kiouieñ Swatoſla9 Czirnieouieñ. Wſeuoldus uero dux Wladimiriæ ſucceſſit Michalkoni fratri ſuo quartadecima Iunii eiuſdem ãni uita fũcto. Superatoq; Mſciſlao Roſciſlauicz, qui cum Rothowczis uenerat, eum de Wladimiria exturbaturus. Proceſſit contra Hleb ducem Reſzaneñ, habens ſecum binos filios Swatoſlai ducis Kiouieñ Olham & Wladimirum atq; nepotem ſuum Wladimirũ Hlebouicz ducem Pereaſlauieñ. Hleb autẽ dux Reſzaneñ callido uſus conſilio, cum Polowczis terram Wladimiriæ ingreſſ9 eã crudeliſſime afflixit, eccleſiaſq; & monaſteria ſpoliauit, unde Wſeuoldus feſtine reuerſus, cõflixit cum Hleb & Polowczis. Captiuauitq; peracta uictoria Hleb, & in carcerem miſſum necauit. Duos uero nepotes ipſius Mſciſlaum & Iaropolcum cœcauit. Polowczos autem trucidauit & deleuit Cæteros liberos dimiſit.

Res ruthenicæ.

Swatoſlaus kiow cœpit.

Iaroſla9 kiow potitus morit.

wſeuoldus vicit Hleb & Polowczos.

Leſtko Albus

CAPVT XXVII.

AD ſubſtituendum nouum principẽ Anno Chriſti. M. centeſimo nonageſimo quarto. Conuenerunt primores minoris poloniæ in Gracco uiam, & ſuaſu Fulconis antiſtitis Graccouienſis elegerunt Leſtkonẽ album, natu maiorẽ ducis Kazimiri in monarcham, adhuc ætatem puerilem agentẽ. Ob hoc quidam magnificus opponendo electionem infirmare cœpit. Non decere pueros remp. gubernare. Qui enim nõ ſufficit ut ſeipſum regat, multitudinem plebis nec regere ualebit. Recurrẽdum fore ad Myeſzkonẽ ſenẽ (cuius partẽ tuebatur) cenſuit. Aut ad aliũ quẽpiã ducẽ. Verũ ex aduerſo Fulco Epiſcopus Gracco. tutatus eſt nominationẽ Leſtkonis albi procedere. Ceſſit ergo ſucceſſio Leſtkoni albo. A cæſariæ alba, nuncupato. Et quia mẽtes hominũ fluxibiles ac inſtabiles ſũt, Nicolaus Palatinus Gracco. & princeps militiæ ad ratificandum & perpetuãdum electionem Leſtkonis cum ægiſſet gratias omnibus proceribus, Ab uno quoq; eorum iuramentũ confirmationis exegit, moxq;

Delectus principum pro monarcha.

Leſko albus monarcha.

git, moxq; curatores & reipub. gubernatores creati ſunt, Fulco Epiſcopus Graccouieñ, & Nicolaꝰ Palatinꝰ germanus eiꝰ, donec adoleſceret princeps Leſtko. Conradus uero alter Kazimiri filius, cui Mazouia & Cuyauia obtigerat, Criſtino Plocenſi Palatino educandus atq; dirigendus commiſſus eſt. Quo audito Myeczlaus ſenex dux maioris poloniæ, mēte cōſternatus eſt & cōuocatis omnibus ſuis gētibus, & auxiliaribꝰ ducibus Myeczlao Rathiborieñ, Boleſlao Wratiſlauieñ, nepotibꝰ ſuis, & Mſczugio Pomeraniæ duce genero ſuo Graccouieñſibus bellū indixit, eo ꝙ ſe incōſulto, Leſtkonē puerū immaturæ ætatis ſublimaſſent, allegādo de iure ad ipſum pertinere, tam monarchiā regni, ꝗ nepotum ſuoꝝ Leſtkonis & Conradi gubernationē, tanꝗ ad unicum patruum & tutorem pupillorum. Iamq; uenerat, tectis flammas iniiciendo in dioceſim Gracco., ad Moſgaua fluuium, a cenobio Andrzeouieñ quattuor miliaribus diſtātem. Cū Graccouieñ, Sandomirieñ, Lublineñ, Breſteñ ſupra Bug. Mazouitæ & Romanus Mſciſlauicz princeps Wladimiriæ quæ Lucenſis appellatur ſororinus ducis Kazimiri nouiſſime mortui, ad Moſgauam applicuerunt, progreſſum Myeczlao ſeni impedituri. Ordinatiſq; aciebus anno domini. M. centeſimo nonageſimo quinto, Nicolao palatino Graccouieñ dextrum cornu, Romano duce Wladimiriæ ſiniſtrum tenente, & Gouoricio Palatino Sandomirieñ in ſubſidiis relicto cum Myeſzkone ſene conflixerunt, mutua ſe cœde obtruncando, perinde ac ſi inter infeſtiſſimos & perpetuo diſſidentes hoſtes bellum gereretur. Neutraq; pte gradum referente, ſtrages horrēda cadaueꝝ utrimq; ædita eſt. Ad duces quoq; ipſos clades peruenit, Boleſlaus ſiquidem filius Myeſzkonis ſenis in conſpectu patris lancea traiectus, ex equo lapſus occubuit. Myeſzko ſenex a quodam milite gregario impetitus morti deſtinabatur frequenti ictuum ingeminatione. Ni clamore magno ſe ducem Myeczlaum aſſeruiſſet, & caſſidis detractione ueneranda canicie militem terruiſſet, quapropter ille miles educēs ipſum ex acie, ne ab aliis uiolaretur, fugere conſuluit. Dux uero Romanus pluribus uulneribus aduerſo pectore ſauciatus, & Ruthenis interfectis. Aliis uero diſꝑſis Ruſſiā reuertebatur. Omnibuſq; pro uictis abeūtibus Mieczlaus princeps Rathiborieñ & Oppolieñ cum nepote ſuo Iaroſlao filio Boleſlai Wratiſlauieñ ſuperuenit. In quem Gouoricius Palatinus Sandomirienſis irruit, & facta cœde cum impar fuiſſet numero hoſtiū, captus eſt. Diſcedenteq; præfato duce Rathiborieñ ex prælii loco, quoniā audierat Myeczlaum ſenem uulneratum lectica in Poſnaniam referri, abduxit in Sleſiam ſecum Gouoricium palatinum, apud quē longo tempore captiuitatē cum aliis militibus perpeſſus eſt, polonis itaq; ſic ſe inuicem occidentibus fœda ſtrage cōmiſſa. Fulco Epiſcopus Graccouieñſis conſequuto duce Romano Wladimirieñ nocte ſequenti, præcabatur ut in Graccouiā diuerteret, ad defendēdum Leſtkonis albi partem. Sed illo uulneribus ſe debilitatū & militibus derelictū dicente. Conſilium tamen ut Graccouiā tanꝗ caput regni tutaretur, dāte, tutatus eſt Fulco, cū Nicolao palatino & aliis nobilibus forti præſidio arcem Gracco. & reliqua pupillorum caſtra. Siluitq; utraq; pars militum maioris poloniæ & Graccouienſium. Et bellum propter ignominiā acceptā quaſi

Myczlai ſenis bellum inteſti/num.

Maxima cla/des domeſtica.

Boleſlaꝰ cæſus

Dux Romanꝰ.

quaſi ex cõpoſito diu diſtulerũt. Accidit interim, anno ſcilicet dñi. M. cẽteſimo nonageſimo octauo, ꝙ Wladimirus dux Haliciæ per ducem Kazimirũ olim reductus & in Halicz reſtitutus prole nõ relicta moreretur. Miſerunt ergo conſiliarii Leſtkonis Nicolaum Palatinum Gracco. cum copiis equeſtrium & pedeſtrium, ad occupandũ & in prouinciã Poloniæ redigẽdum ducatum Halicieñ. Puer autẽ Leſtko albus minorennis cœpit complexibus & inſtantiis ſuos poſtulare proceres, ut in illam expeditionem reciperetur. Helena autẽ matre ipſius & nobilibus inquientibus, tutius eſſe in aula eum permanere, q̃ in bellis nondum utilem uei ſari. Reſpondit, cur igitur ſigna muta & inutilia uobiſcum fertis, me uero ducem ueſtrum recipere & a grege mulierum inter quas me commorari tedet liberare recuſatis? Laudarũt indolem pueri milites, & eo accepto cõtra Ruſſiam proceſſerunt. Quibus Halicieñ occurrẽtes, Leſtkonem tanq̃ dominũ ſuũ, uafre quidẽ & ſubdole ſalutarunt, quoniã audito ꝙ Romanus dux Wladimiriæ eſſet eis præficiendus, rebellãtes infeſtis ſignis cœperunt impugnare exercitum Leſtkonis. Verum prima acie repræſſa Halicieñ, cæteri & poſtremi eiuſdem exercitus per fugam diſperſi ſunt. Obſeſſoq; caſtro, miſſis caduceatoribus obedientiam repromiſerunt, & Leſtkoni portas caſtri aperuerũt. Tunc diuerſi Ruſſiæ principes ſubſtitutionẽ in Halicz poſtularũt. E quib9 Romanus Mſciſlauicz dux Wladimirieñ inſtãtius poſtulauit, nunc blande nunc cõminatorie, recenſendo cognationẽ Wladimiri, quoniã patruus eius foret & affinis Leſtkonis, recẽſendo labores ſtragem ſuorũ & uulnera, quæ ad Moſgauam pro Leſtkone ſuſcepit, ut de ducatu Halicieñ inueſtiretur. Poloni uero attento ꝙ durum eſſet ante & retro cũ duce Romano & Myeſzkone ſene pugnare, ducem Romanum in Halicz non in titulum, nec proprietariũ, ſed tanq̃ præcarium & homagiarium ſuffecerunt. Blandus primum, mox infeſtus. Ad extremũ truculentus Romanus Haliciẽſibus eſſe cœpit, quoſdam trucidando & gladio necando, quoſdam terræ uiuos infodiendo, quoſdam excoriãdo, & membratim incidendo. Alios uero ad ſtatuam ligatos ſagittis conficiendo. Pluresq; tam fœdam crudelitatem fugientes, blandis promiſſionibus euocatos, & parumper in honore habitos, uariis tormẽtis interfecit, ſolitus prouerbiũ allegare & inducere, melle non poſſe ueſci ſecure, niſi prius examen apum opprimatur. In rebellionẽ tandem uerſus dux Romanus, anno domini. M. ducenteſimo quarto tributa Leſtkoni negauit, & terras ſibi finitimas Lublineñ & Sandomirieñ clandeſtinis & publicis incurſionibus uexauit, in pleriſq; locis præſidia militum locando, & terras ducis Leſtkonis infeſtãdo. Anno autẽ domini. M. ducenteſimo quinto fere ex uniuerſa Ruſſia turmas equæſtres & pedeſtres contrahens, ad ſui ritus Epiſcopum Wladimirieñ dona miſit, ut ſibi in Poloniam eunti, & eam triennio uaſtaturo, auctoritate Pontificali benediceret. Qui donis ſpretis & benedictionem tanq̃ ad iniquum & execrabile ꝓperanti denegauit, cõminationemq; concuſſionis a duce Romano ei inflictã confutando eliſit. Inquiens iniuſta bella obeuntes, in patriam non redire uiuos. Ingreſſus itaq; Romanus cum copiis pugnatorũ, primo æſtatis tempore Lublin obſedit, & cum nõ proſperaretur, probe etenim a Polonis defende

k batur

Wladimirus moritur.

Młody na woine sie napiera

Expedicio in Ruſſiam.

Romanus præficitur Haliciensibus.

Romani tyrannis.

Romani ducis defectio.

Romani ducis in poloniam expedicio.

batur, in terras Sandomiriæ graſſando deſcendit, & flumine Iſtula ſuperato circa Zauichoſt conſedit. Principes uero Leſtko Albus & Cõradus, ex omnibus terris ſuis Sandomirieñ, Lublineñ. Mazouia & Cuyauia bellatores ex nobilibus & plebeis circa Sandomiriam collegerunt, & eis Criſtinum comitem Palatinũ Ploceñ præfecerunt, qui induſtria & aſtu decimanona Iunii oriente ſole appropinquauit Ruſſorũ exercitui. Romanus uero uix tumultuarie ſuos ordinauerat, ſagittariis Polonorum eum perturbãtibus. Cõmiſſoq; prælio & eo in longum protracto, milites Polonorũ in necem ducis Romani fidefragi conſpirarũt. Globoq; militũ facto in ducẽ Romanũ, & eum protegẽtes inſiluerunt. Equo igitur ſub ipſo telis confoſſo & eum deiicere ſatagenti, ad ripam Iſtulæ per medias acies cucurrit. Dextrarioq; cadẽte, ac fœta equa ſibi adminiſtrata, Iſtulã tranauit. Et gratus equæ, de ſalutis miniſterio, inter alios diſperſos & fugientes pedes promiſcuus cucurrit. Ab inſequutoribus Polonis miles gregarius eſtimatus occiſus eſt. In Sãdomiriãq; relatus a duce Leſtkone fuit ſepultus, depoſt a Ruthenis & pceribus Wladimiriæ mille marcis argenti, & reſtitutione omnium captiuorũ Polonorũ redemptus, in Wladimiriam ductus eſt tumulãdus. Somniauerat dux Romanus nocte præcedente conflictum, a parte Sãdomiriæ paucos adueniſſe carduellos (& ſunt aues quantitatis paſſerum rubea capita habẽtes) & multitudinem paſſerũ deuoraſſe, quod dũ mane amicis retuliſſet, iuniores ſomnium laudarunt, ſeniores uero uituperarũt, & triſte omen ac in malum cœde re prognoſticarũt. Adepta uictoria duces Leſtko & Cõradus altare ſanctorum Geruaſii & Prothaſii in eccleſia Graccouieñ erexerunt, quod uſq; nũc ſupereſt, quoniam in die prælibatorum ſanctorum potiti ſunt uictoria. Et ut fertur notabili atq; largiſſimo fundo dotauerunt, de quo, hactenus non ſupereſt, niſi parua domus in platea legatorum Graccouiæ, intitulata domus ſanctorum Geruaſii & Prothaſii, & locus ſterilis piſcinæ poſt murum ciuitatis Graccouieñ, retro domos Canonicorum uerſus ſolis occaſum ſitæ; prouideturq; noſtris temporibus præfato altari notarius capituli Graccouienſis quotãnis. Sed redeamus ad Myeſzkonem ſenem unde diſceſſimus. Is dux Myeſzko qui poſt cladem ad Moſgauam acceptam pacificus conſtiterat, ac controuerſias gerendas animũ inclinauit. Et anno dñi M. cẽteſimo nonageſimonono. Cuiauieñ. prouinciam, quæ fuit ducis Conradi occupauit. Præterea ad inuadendũ ducatum Graccouieñ & monarchiã Polonorũ, omnes conatus aſtu & dolis quæ omnibus armis potentiora exiſtunt, intendit. Et qa animos Fulconis Epiſcopi, Nicolai Palatini Grac: cæterorũq; procerũ expugnare non ualuit, Ad Helenam principẽ, matrẽ Leſtkonis & Conradi; ſuas calliditates diuertit, ſuggeſſitq; ei & ſuaſit ut non cunctaretur cum filio de ducatu Graccouieñ excedere, ſtabilitura ex hoc regnũ filiis, quos ipſe adoptando & balteo militari cingendo, poſt breuiſſimum tẽpus, quo in ætate decrepita moribundus in proximo uideretur, heredes relinqueret. Cuyauieñ uero ducatum ex nunc reſignaret, q̃ ſi ipſe ad quẽ monarchia tanq̃ ad natu maiorem ſpectaret, eis regnum non ſtabiliret. Nunq̃ tutam ac diuturnam ſedem regni habituri eſſẽt. Credidit Helena princeps muliebri facilitate his

sermonibus

Altera clades. Romani ducis interitus.

Somnium Romani.

Altare Geruaſij & Prothaſij.

Myeſkonis nouum bellum inteſtinum.

eñ & monarchia inueſtitus, anno domini M. ducenteſimo tercio, qui licet om nibus benignitatem, poſtulantibus facilē aditum, oppræſſis defenſionē, indi gentibus & militibus munerꝝ profuſionem, exhiberet, tamē paulopoſt, mor tuo Nicolao Palatino Graccouieñ, qui ad uotum duces ammouebat. Fulco Epiſcopus cū tota nobilitate Graccouienſi, contulerūt dominiū Graccouiæ Leſtkōni albo. Ille uero ſupplicationibus eorū & perſuaſionibus Sandomi rieñ annuens in magno exercitu Graccouiam uenit, & eius poſſeſſor extunc ab āno domini. M. centeſimo ſexto, uſq; ad finem uitæ permāſit. Wladiſla us autē magnus Myeſzkouicz dux Gnezneñ a monarchia reiectus in pace ſe continuit, quoniam uir manſuetus & pacificus fuit.

Leſko albus quarto principatu potitus.

CAPVT XXIX.

ANno domini. M. centeſimo nonageſimo ſeptimo, Petrus Cardi nalis Diaconus Capuanus tituli ſanctæ Mariæ in uia lata, lega tus de latere a Celeſtino papa tercio miſſus, Graccouiā uenit & conſequenter in alias Dioceſes Polonicas uiſitando deſcēdit, & ſacerdotes ne mulieribus & concubinis potirentur coercuit. Plures ſiqdē ea tempeſtate ſacerdotes mulieribus uelut uxoribus legittimis utebātur, laicis uero quacūq; dignitate pollentibus, iuſſit connubia in facie eccleſiæ contra here. In Praga aūt ſabbato Sicientes ordines celebraturus, uix præſbiterorꝝ caſtitatis uotū ſpernētium manus euaſit, per Henricū Pragēſem Epiſcopū, ducalem tunc in Bohemia exercentē poteſtatē, repræſſis ſacerdotibus libera tus.

Legat⁹ de latere in poloniam venit.

Anno domini. M. centeſimo nonageſimo octauo, Iaroſlaus filius Boleſ lai alti ducis Wratiſlauieñ, dirigente patre ordinatus eſt Epiſcopus Wratiſ lauieñ. Hic de conſenſu paterno eccleſiæ Wratiſ. terram Niſſenſem, perpe tua donatione contulit & inſcripſit, Vixq; triennio exacto, mortuus eſt, deci mo kalendas Februarii anni domini. M. ducenteſimi primi, in eccleſia Wra tiſla. tumulatus. Quem pater eius Boleſlaus altus dux Wratiſla. ſequutus, eodem anno octauo idus Decembris uita functus eſt, in monaſterio Lubeus ſepultus. Is Boleſlaus duas habuit uxores Venczſlauā Ruthenā, ex qua Ia roſlaum præfatū Epiſcopum Wratiſ. & Boleſlaum atq; Algam uirginē ge nuit, Et alteram Adleydam ſororē Conradi ſecūdi imperatoris, de qua genu it Henricū cum barba, Conradū, Ioannem, & filiā Adleydem, Dipoldo mar chioni Morauiæ matrimonialiter copulatā, Omnibuſq; filiis Boleſlai alti im nature obeūtibus, & in monaſterio Lubeus ſepultis, ſolus Henricus cum barba ſupſtes, patri in ducatu Wratiſlauiēſi ſucceſſit.

Niſſa epiſcopatui wratiſ. data

Boleſlai alti mors.

Hēricus cum barba.

Anno dñi. M. ducēte ſimo, die quinta Maii, tēpore meridiei exortus eſt terræmotus in regione Po lonorū, & in uicinis regnis, & reſumebatur aliquot diebus cum deiectione al tiorū edificiorum. Eodem anno capta Conſtantinopoli a Venetis & Frācis, Aſcarius imperator græcorū tranſiit Terſonā, & ab inde in Gallaciam quæ eſt Hallicia Ruſſiæ ſuperioris prouincia, & illic aliquāto tempore a Roma no duce Ruſſiæ benigniter exceptus atq; fotus eſt. Monaſteriū ſancti Iaco bi fratrū prædicatorum in Sandomiria, edificauit. Adleyda uirgo relligioſa filia Kazimiri ducis Graccouiæ & Sandomiriæ. Anno domini. M. ducente ſimo. Hæc in uirginitate deo ſeruiens, mortua eſt anno domini. M. ducenteſi

Cōſtantinopolis a Venetis & Francis capta.

Monaſterium S. Iacobi in Sandomiria.

Monaſterium trebnicz fundatur.

mo undecimo, octaua die mēſis Decembris, & in præfato monaſterio ſepulta. Trebnicz monaſteriū ſanctimonialiū ordinis Ciſtercieñ, tituli ſancti Bartholomei apoſtoli, tribus miliaribus a Wratiſlauia diſtās, fundauit dux Hēricus cum barba. Anno domini. M. ducenteſimo tercio, frequentibus præcibus deuotiſſimæ fœminæ ſanctæ Heduigis conſortis ſuæ inductus, quod in quindecim annis perfectum, ad triginta milia marcarū Polonicaliū perueniſſe calculatū eſt, pro dote monaſterii, idē dux Henricus donauit oppidū Trebniceñ. Et uillas Lipniczā, Breitnow, Cothouicze, Comeſtam, Tuczmaydorff, Harthlipdorff, Strankawa, Iawork, Sadilno, & Rozothnycze. Pluresq; alias uillas introitus & cenſus qui pro mille perſonis ſufficerent donatione perpetua contulit & donauit. Beata Heduigi abdicante ſe iure dotalicii quod in bonis monaſterio largitis habebat inſcriptum. Moniales ad incolendū illū locū ex Bambergēſi monaſterio accitæ ſunt. Primaq; Abbatiſſa fuit uirgo Petruſſa almana. Secunda Gertrudis Hērici ducis & beatæ Heduigis filia. Nomē loco adaptatū ferunt ex reſponſo Petruſſæ Abbatiſſæ & ſanctimonialiū, quod duci Henrico interrogāti, an aliqua re ipſe, uel monaſterium amplius indigeret, reſponderūt Trzeba nycz. Inde nomen indidit loco Trzebnycza, quod in polonico ſonat nullius indigens. Circa hæc tempora, nomen gētis Lithuanicæ auditum eſt, prius incognitū. Qui cum ſerui Ruthenorū forent, pro ſolutione tributorū perizomata, ſuberes, & pelles, quotannis pendentes. Circa ānum domini mil. ducen. quintum, in magna multitudine glomerati contra Ruſſiam uenerunt. Duces aūt Olhouiczi cū ipſis campeſtraliter cōgreſſi, fere ad ultimū eos conflixerunt, licet ex Ruthenis etiam multi cecidiſſent. Principes Ruſſiæ habito conuētu apud Kiow. Intrauerūt terras Polowczonum, & uigeſima die Iunii anni domini. M. centeſimi nonageſimi quarti, Polowczos de ſua uirtute gloriātes, in maxima multitudine occurrētes, conflixerunt, & magna clade proſtrauerunt, tabernaculiſq; eorū potiti & ſpoliis onuſti, uictores cū gloria reuerſi ſunt. Ihor autē dux Ruſſiæ uolens parē aſſequi gloriam, cum duobus filiis & fratre ſuo Wſeuoldo Olhouicz, militibuſq; de Czirnieow iuit contra Polowczos, & non contētus una uictoria, ſuperauit fluuiū Don (qui eſt Tanais) omne genus Polowczonū deleturus, ſuperuenitq; ingens multitudo Polowczonū, & prope Don conflixit & deleuit totum exercitū Ihor, ut nemo ex ea clade euaſerit ſuperſtes, quapropter terras Ruſſiæ circa Pereaſlaw irrūpentes, omia caſtra in flumine Sula compræhenderunt. Anno autē domini. M. centeſimo nonageſimo octauo, mortuo Swātoſlao duce Kiouieñ, & in eccleſia Cirilli Czirnieouieñ ſepulto Dux Rurik Mſciſlauicz principatū Kiouieñ cœpit, ſed proceſſu temporis a Kiouienſibus pulſus, ad Polowczos confugit. Nactuſq; ſuffragia eorum habens in ſuo comitatu filios Olhæ, in numeroſa multitudine ſecūda Ianuarii caſtrum Kiouienſe nemine repugnāte cœpit. Barbari igitur Polowczi eccleſiam metropolitanā ſanctæ Sophiæ, & uniuerſas alias eccleſias, atq; monaſteria deſeuientes ſpoliarunt, ſenibuſq; & infirmis partim trucidatis, partim cœcatis, ſacerdotes, monachos, monachas, boyaros, ciues, uulgus, cū uxoribus, & paruulis, in regionē ſuam deduxerunt captiuatos. Captiuati fuerunt

Ruſſi polowczos viceruntur.

Ihor dux ruſſie victus.

Rurick dux kiouia potitus.

eodem

ſermonibus, & anno domini. M. ducenteſimo pro feſto Bartholomei apoſto li habito in Graccouia conuentu. Ab utriſq; principibus & proceribus par/ tis utriuſq; ſub præfatis cõditionibus iureiurãdo in manibus põtificalibus icta & ſancita promiſſa ſunt, ſub excommunicatiõis ſentencia per Archie/ piſcopum Gneznẽ, & omnes pontifices regni in præuaricatorem ferienda. Sicq; princeps Helena cum Leſtkone in Sandomiriam ſeceſſit, Myeczlaus uero ſenex poſſeſſionẽ monarchiæ & Graccouiæ iã tercio accepit. Et ad cõ/ tinendum milites Graccouiẽ in fide, caſtrum forte in oppido Bitomiẽ edi ficauit, & ei præſidiũ militum impoſuit. Audita mutatione principum Go/ uoricius Palatinus Sandomiriẽ, qui metu Nicolai Palatini Graccouiẽ, in Bohemia apud cognatos ſuos exulauerat, reuerſus eſt, diuiſis principatibus hoſtilitatem in terra Sandomiriẽ non ueritus a Palatino Graccouienſi. At alter iã agebatur annus, nec Myeſzko ſenex hominũ uerſutiſſimus ex mul/ tiplicibus promiſſis duci Leſtkoni ſuæq; genitrici Helenæ aliquid impleue/ rat, quem glos ſua, primũ benignitate, poſtea muliebri importunitate cõue/ nit. At ille reſpondit proprios filios maturæ ætatis & prudentiæ, non debe/ re nec poſſe, legittimo ſucceſſu priuare, & nepotes ephebos ãteferre. Abiret proinde & intelligeret, ius publicum priuato iure non conuelli nec eneruari. Neq; poſſe alios heredes q̃ qui ex lumbis ſuis proceſſerunt creare aut ſcribe re. Eo reſponſo dux Helena perculſa, gemens, & triſtis, Sandomiriã reuerſa, Graccouiẽ Barones obſecrando ſollicitauit, ut filios ſuos in principatum Graccouiẽ reſtituerent. Promittẽs decætero nihil ſe niſi ex arbitrio eoꝝ in rebus publicis acturam. Myeczlao itaq; in terras maioris Poloniæ abeunte Nicolaus Palatinus Graccouiẽ, arce Graccouiẽ occupata, Leſtkonem al bum & matrẽ eius Helenam in Graccouiẽ principatum introduxit, & offi/ ciales Myeczlai qui plures Graccouiẽ proceres iãiam perturbauerat, poſt illum ex omnibus caſtris iuſſit trãſmigrare, ſolum caſtrũ Bitomiẽ pro ipſo Myeczlao ſene tenebatur. De quo Graccouiẽ prouinciam ſpoliis & rapi/ nis uexabat. Ad repetendum quoq; Graccouiẽ principatum trita & nota ingenia conuertit. Mittit ad Helenam Leſtkonis & Conradi genitricẽ, & blã dioribus ſermonibus q̃ antea eam extenuando tũ reſponſa tum perfidiã pri/ orem aggreditur. Chariſſima inquit glos non ex me fœdera & conditiones promiſſe, pro bono filiorum tuorum nepotum meorum, uiolate ſunt, ſed ini quitate procerum Graccouiẽ, qui me principatu Graccouienſi, quia con/ tra eoꝝ conſilia tuis filiis iuxta pacta prodeſſe uolui, exuerũt. Ex nunc itaq; reſigno ducatum Cuyatienſem, & monarchiam cum principatu Graccoui/ enſi mihi aſſignari opto, ut filios tuos ſucceſſores perpetuos ſubſtituam & relinquam, pacata dux Helena Myeczlai promiſſis, ſpopondit ſe cum filiis e principatu Graccouienſi ceſſuram, ad uota quoq; Myeczlai promi/ ſit Nicolaum Palatinum Graccouiẽ exulatum mittere, quoniã liuore inui/ dorum coram ipſa & filiis eius inculpabatur, cum ſincere fidei erga Leſtko/ nem & Conradum ſemper extiterat, cuius fidei ſinceritate, metuebat My eſzko ſenex Graccouienſe dominium ſibi denegandũ. Accedit Nicolaus Pa latinus Helenam, & ſupplicat ei, & filiis eius, ne hoſti communi caput ipſi/

Myeczlaus ter cio monarchiã adeptus.

Graccouia pro Leſkone albo capta.

us deuouerent. Non conſecutuſq; gratiam, perſonaliter Poſnaniam ad Myeczlaum ſenẽ contendit, ſperans ex hoſte facilius gratiam conſequi, q̃ ex ſuis implacabilib9 dominis, quod & factũ eſt. Nam cum gaudio & magno honore eum dux Myeczlaus excepit, & omnem culpam liberaliter ei remiſit, confidens Graccouiam per ordinationem Nicolai Palatini aſſequi, quemadmodum aſſequutus eſt, ad uota ſiquidẽ eiuſdẽ Palatini omnes proceres inclinati, arcem Graccouieñ & cæteras munitiones omnes Myeczlao tradiderũt Et iam quarto, anno domini. M. ducenteſimo ſecũdo in principatum Graccouienſem reductus erat. Nec Cuyauiã reſignauit nepotibus, neq; eis ſucceſſionem prout promiſerat in Graecouiã præbuit, quoniã ut aiebat non ex eorum ceſſione, ſed Nicolai Palatini ordinatione optatã monarchiã fuerat aſſequutus, quinimo ſub ipſis nepotibus occupauit, Viſliczã oppidum diſtrictus Sandomirieñ cum tribus caſtris, aſſerens ea ad ducatum Graccouieñ ptinere, paranti prætereã alia nepotum occupare fortalicia, morte inſperata in Kaliſz abſumptus eſt, In eccleſia collegiata ſancti Pauli Kaliſſieñ, quam ipſe conſtruxerat & dotauerat, ſepultus, tranſlatoq; oppido Kaliſz in locũ quem nunc tenet, & eccleſia ſancti Pauli collegiata commutata in eccleſiam beatæ Mariæ collegiatã, relictum eſt ſepulchrũ Myeſkonis ſub diuo, quod fuit & filii ipſius Myeczlai, & ab incolis in hanc demonſtratur diem, quãq̃ uetera certificare ſit difficile. Reliquit autẽ Myeſ ko ſenex duos filios Wladiſlaum magnum, cognomento Laſ konogy, a gracilitate pedũ nuncupatũ. dimicatorem peritiſſimum, & in ea arte dum in Germania ab ineunte ætate cõmoraretur eruditiſſimum, & Otthonem natu minorẽ. Eoq; breui obeunte ſuperſtes fuit filius eius Wladiſlaus minor Plwacz a multitudine ſputi appellatus, cuius curam Wladiſlaus magnus patruus ipſius ægit.

Myeczlaus quarto in monarchiam reſtitutus.

Myeczlai ſenis mors.

Wladiſlaus magnus dimicator.

Otho.

Wladiſlaus minor.

CAPVT XXVIII.

Defuncto Myeſ kone ſene, proceres Graccouienſes Leſtkonẽ album ducem Sandomiriæ, ſibi in dominũ, & monarcham elegerunt, proſapia & benignitate Kazimiri parentis eius delectati, Adiiciente Nicolao Palatino Graccouieñ conditionem, ut pri9 Gouorcium Palatinum Sandomirieñ, uirum probum & ſtrẽnuum, ſed ipſius inimicum ammoueret, & in exilium pelleret, uelut ante pulſus erat. Non enim conſilia ducis forent ſtabilia, ubi duo capitales inimici congrederentur At Leſtko albus, maluit principatum Graccouieñ non ſuſcipere, q̃ uirũ innocentẽ & utilem expellere. Celebrato igitur alio conuentu, Graccouienſes mitterunt oratores ad Wladiſlaum magnũ ducem maioris Poloniæ cognomento Laſ konogy, ut iure hereditario ex patre quæſito & iure electiõis de ipſo facte, principatũ Graccouieñ ſuſciperet, & celeriter aduenirct. Qui rem ad Leſtkonẽ album per epiſtolam dedit, an ducatũ Graccouieñ ſuſciperet necne. Et ſi ipſe recuſaret, an ſibi ſuſcipiendum cenſeret. Ne ſe & patriã ciuili bello inuolueret. Cum didiciſſet per reſcriptũ, ipſum nõ ſuſcepiſſe prælibatum Graccouieñ principatum. Captata beniuolentia, pro maiori cautela a Myeczlao Oppolieñ & Rathiborieñ, & ab Hẽrico Wratiſlauienſi ducibus, in Graccouiam profectus, honorifice ſuſceptus eſt, atq; de dominio Graccouieñ &

Leſko albus tercio reſtituitur.

Wladiſlaus magn9 graccouia potitus.

ricus cum barba dux Wratiſlauienſis, eſtimās Leſtkonem albū ſibi iniuriatum iri, q̄ minor natu exiſtens ei ſeniori monarchiam Poloniæ præripuerit Super hæc amplius perſuaſus, ac animatus incitationibus Marci Palatini Graccouienſis, de domo griffonū, & ſuæ partis factioſis. Anno domini. M. ducen. uigeſimo quinto, uenit prope Graccouiā ad fluuium Dlubnya, uolēs Leſtkonē album e monarchia depellere. Cuius propoſiti Leſtko nō ignarus ei cū ſuarum gentiū multitudine, & Cōrado duce Mazouiæ, quem in auxilium uocauerat, cū omnibus militibus Mazouiæ & Cuyauiæ occurrit, a quorum multitudine Henricus cum barba territus, expeciit per nuncios colloquum. Conuenientibusq; ducibus in tabernaculū, in meditullio utrorūq; caſtrorum defixum. Henricus cum barba ius monarchiæ, longo ſermone ſibi tanq̄ maiori natu, & non alteri competere aſtruebat. Leſtkone ex aduerſo inductiones & rationes eius refellente atq; diſſoluente, per medium Iuonis Epiſcopi Gracco. & Baronum cōmuniū, inter ipſos fœdus ictum eſt, ut Henricus cū barba Leſtkoni cœderet, de omni iure & titulo monarchiæ, inquantū ei cōpeteret. Et ut cōfœderarētur aduerſus quoſlibet hoſtes, quodq; un⁹ alterius ſortem non impeteret nec optaret. Oblatiſq; Leſtko albus magnificis donis principibus, Henrico cū barba, & Conrado ſuo germano, ac militibus eorū Inuitauit ipſos Graccouiā ad reficiendū & ſolaciandum. Sed Cōrado abeunte in Mazouiā, Henricus Graccouiam ingreſſus, huamniſſime cū ſuis exceptus & octo diebus tractatus eſt. Poſt quos onuſtus amplis donis Wratiſlauiam remeauit. Anno autē domini. M. ducen. uigeſimo ſeptimo, Swatopelcone præfecto Pomeraniæ tributa Leſtkoni albo ſolita non mittente, & ad defectionem ſpectante. Dux Leſtko indixit conuentū pro feſto ſancti Martini, apud Ganſzauam prædium monaſterii Trzemeſzneñ, prope oppidum Zneinam tenendū, iuſſitq; Swantopelconem perſonaliter intereſſe, ut rebuſ publicis conſuleret, reuera autē, ut Swantopelcū abſq; ſuſpitione uenientē, opprimeret. Aduenientibuſq; ducibus Henrico cū barba Wratiſlauieñ, Cōrado Mazouiæ & Cuyauiæ, Vincencio Archiepiſ. Gnezneñ, Iwone Graccouieñ, Laurētio Wratiſlauieñ, Michaele Wladiſlauieñ, Paulo Poſnanieñ Laurentio Lubuceñ, Epiſcopis, Gunthero electo Ploceñ, & q̄plurimis Baronibus. Swantopelcus calliditate edoctus, non cōtra alium, niſi ſe & ſuū periculum conuentū indictum ratus, aduenire diſtulit, aduentū tamen ſuū duci Leſtkoni frequentibus nuuciis intimabat, explorandæ rei gratia quæ in Ganſzawa gereretur. Quarta uero die iā plurima rerum expeditione p̄fecta, balneum ad curandū corpora duces intrauerāt, cū ſubito Swantopelcus Pomeraniæ capitaneus, oportunitatē temporis per exploratores ratus & nactus, cum gentium multitudine ſuperuenit, & hoſtiliter irrumpens, hoſpicia & tabernacula ducalia & militaria ſingulos reſiſtentes obtruncauit. Quo intellecto Leſtko albus, de balneo exiliens, & equo conſcenſo cum paucis eum comitātibus fugere cœpit, hunc Swantopelcus tanq̄ prædā concupitam omnibus præteritis inſectatus, circa uillam Marczinkowo, cū omnibus ſuis diu & ſtrenue certantibus tanq̄ nepharius proditor interfecit. Henricus uero cū barba, in balneo nudus aliquot uulneribus ſauciatus, in pauimentū cecidit, Leſkonis albi miſer interitus.

quē ſuus

Magna militis in principem fides.

quē ſuus miles nomine Peregrinus de Veſzinburgk mira fide & deuotione protegens, & ipſe multis uulneribus confoſſus, ſuper corpus ducis Henrici procidit, & uterq; mortuus creditus, ſeuiciā carnificum remiſit. Eadem die quæ fuit quartadecima Nouēbris, magna ſtrages in alios ædita eſt. Cadauer Leſtkonis albi per ſuos relatum, in eccleſia Graccouieñ cū maximo luctu ſepulturæ mandatū eſt. Dux Henricꝰ in Wratiſlauiā, lectica uectus, diuertit dē uulneribus inflictis in breui curatus, Peregrinū ſpectatæ fidei militē ſemper commendans, & prolem ſuam larga donatione exaltans. Swatopelcus quoq; præfatꝰ, dē domo griffonū, ab ea die legittimū ſe principem Pomeraniæ gerere cœpit. Et quod uiuente Leſtkone albo ſceleratus carnifex aſſequi non poterat, morte ſui domini quam intulit aſſequutus eſt.

CAPVT XXXI.

ANno domini. M. ducente. ſeptimo Magiſter Vincencius Kadlubkonis de Karuow uico prope Opathow, nobilis de domo Koſze Præpoſitus Sandomirieñ, propter ingenii excellentiam, per Capitulum Graccouieñ in Epiſcopū Graccouieñ electus eſt, q̄uis in eccleſia Graccouieñ nullam obtineret præbendā, ab Innocentio tercio confirmatus, & ab Henrico Archipræſule Gnezneñ conſecratus. Hic undecim manipulares decimas, & ſeptē pecuniales, i uillis circa oppidū Czchow ſitis, ad menſam Epiſcopalem, uel quod alii aſtruunt ad eccleſiam in Brzeze pertinentes, eccleſiæ Graccouieñ perpetua donatione contulit. Ex quarum introitibus, in uino, oleo, luminaribus, cæteriſq; neceſſitatibus. eccleſia Graccoui. & prælati, cū canonicis eam frequentātibus quottidianis diſtributionibus prouidentur. Nomina uillarum manipulariū decimarū ſunt hæc, Gnoynik, Gothprzidowa, Thymowa, Thworkowa, Iurkow, Vyaſd, Opathkouicze, Luczſlauice, Faſczeſſowa, Concziſka, & Zdanya. Nomina uero pecunialiū, Brzozowa, Olſzowa, Slona, Byeſznik, Polichta, Poſzna, item de Kazimiria Graccoui. urbi uicina. Idem Vincencius Kadlubconis Epiſcopus Gracco. habitum & ordinem relligionis Ciſtercieñ, in monaſterio Andrzeouieñ profeſſus reſignato epiſcopatu, aſſumpſit, & ex bono factus optimꝰ, nudus, nudum Chriſtū, ſequutus eſt, anno do. M. ducēte. decimooctauo. Et poſt quinq; annos ergaſculo carnis ſolutus, in domino qeuit, octaua die menſis marcii āni domini. M. ducen. uigeſimi tercii, in monaſterio Andrzeouieñ in medio chori ſepultus. Hic dū cathedram Gracco. regeret, Chronicā Polonorū (quæ incipit: Tres tribus ex cauſis teatrales odere ſolennitates) ſcripſit. Plura de exteris q̄ Polonorū geſtis, nodoſe & inuolute in primis tribus libris perſtringens. Hic etiam decem præbendas in eccleſia Kyelceñ fundaſſe & dotaſſe aſſeritur. Rutheni ad ſedandū ciuilia bella inter eos orta, anno domini. M. ducen octauo, A rege hūgariæ Andrea, ut filium ſuū Colomannū eis præficeret, inteſtinos motus bellorum cōpræſſurum, ſupplicarunt & obtinuerūt. Quo in Haliez ueniēte, & in regē Gallaciæ, per Vincēciū Graccoui: & alios hungariæ Epiſcopos, coronato atq; inuncto, Rutheni in odiū & alienationem uerſi ſunt. Veriti ne per hoc ritus, & genus eoꝝ in exterminium deduceretur. Mſciſlaus itaq; Mſciſlauicz Chrobri a Ruthenis ob præſtantiam

Vincēcius epiſcopꝰ graccouienſis.

Vincencij chronica.

Colomannus Rex gallacie.

ſtantiam

eodē tēpore, Mſciſlaus Wladimirouicz, & Roſciſlaus duces cū eorum mili
tia. Rurik in ſede Kiouieñ qq̄ deſertata reſidente. Dolentes Ruſſiæ princi/
pes, præfatā crudelem uaſtationē, poſt tres annos collectis ſuis copiis cōtra
Polowczos proceſſerunt, Rurik Kiouieñ, Iaroſlaus Wſeuoldouicz Pereaſ/
lauieñ, Romanus Mſciſlauicz Halicieñ & Wladimirieñ, & Roſciſlauicz,
Mſciſlauieñ, & inuadentes tabernacula eorum, quæ ipſi Vyeze uocant, ma
gnā hominū copiā utriuſq; ſexus trucidarūt, & in Ruſſiā prædas camelorū,
pecorum ſimul & nōnullos ruthenicæ gentis captiuos induxerunt. Et quia
Rurik dux Kiouieñ, ad uaſtandum terras Ruſſiæ Polowczos conduxerat, a
Romano Mſciſlauicz Halicieñ & Wladimirieñ duce, cæteris approbanti/
bus & rogātibus, dū ex Polowczis redirent, captiuatur. Qui illum in Kiow
deducens totondit in monachū, & uxorem ipſius in monachā. Filias uero li/
beras dimiſit, filios autē ipſius, Roſciſlaum & Wladimirū captiuauit, & in
Halicz deduxit. Cernens autē dux Swantoſlaus Mſciſlauicz, Kiouiēſem ſe/
dem uacuā principe, appræhendit illam principaturus in ea. Sed Romanꝰ
Mſciſlauicz Halicieñ dux, qui monarcha Ruthenorū reputari uoluit, ueni/
ens in Kiow, Swantoſlaū Mſciſlauicz cum ignominia ex Kiow deturbauit,
in ſedeq; Kiouieñ Roſciſlaum Rurikouicz, quem apud ſe tenebat captiuū,
locauit, germanū quoq; eius Wladimirū de captiuitate dimiſit. Famam po
tentiæ & clementiæ ex inde aucturus, expeditionēq; in Polonos, quā eo āno
parabat liberius proſequuturus.

Mſciſlaus, roſciſlaus duces capti.

Polowczy clade affecti.

Rurick captus cum filiis.

CAPVT XXX.

PRincipatū Graccouieñ, & monarchiā Polonorum, Leſtko albꝰ
aſſequutus, conſtituit Capitaneū Pomeraniæ, Swantopolkonē
olim Mſczugy præfecti Pomeraniæ filiū, de armis Griffonū,
recepto ab eo iuramēto corporali, ꝙ præfatā terram Pomera/
niæ, pro duce Leſtkone, pro filiis eius, & ſucceſſoribus ducibus Polonorum,
fideliter teneret, ſinguliſq; annis mille marcas argēti, in fiſcum ducalē Grac
couiam inferret. In ruthenorū quoq; duces, & Lithuanos, excurſiones in Po
loniā facientes, miſit Suliſlaum Caſtellanum Sandomirieñ cū expeditis mi
litibus. Ruthenorum autē duces pugnandi copiā facientes, fuſi ſunt & fuga
ti. Captiq; ſunt duces, Swantoſlaus Mſciſlauicz, Georgius, & Iaroſlaus, itē
Wladimirus, & Conſtātinus, multitudoq; nobiliū Ruſſiæ, quos Suliſlaus
in Poloniam uinctos deduxit, & duci Leſtkoni præſentauit. Anno do. M. du
centeſimo undecimo, quorum quidā redempti, alii liberalitate ducis Leſtko
nis manumiſſi ſunt. In anno autē domini. M. ducente. uigeſimo, Leſtko ha/
bens annos duo de triginta, accepit in uxorem Grzimſlauam, filiā Iaroſlai
ducis ruſſiæ. Ex qua ſucceſſiue genuit filium Boleſlaum, & filiam Salomeā
nomine. Conradus uero germanus, & minor natu Leſtkonis albi monarchæ
Polonorū, terras Mazouiæ & Cuyauiæ quæ ei ſorte & æqua diuiſione obue
nerant, accepit. Et anno domini. M. ducenteſimo decimo ſeptimo tyrannidē
qua refertū erat pectus ipſius, in Criſtinū Plocēſem Palatinū zelatorem &
conſeruatorē adoleſcētiæ ipſius egregium, heredem in Goſdzowo, de domo
& familia Goſdzouitarū, quæ pro inſigni liliū defert. Cuius prudentia ſalu/

Swātopolkus pomeraniæ præficitur.

Rutheni in polonia victi.

tem & uictoriã in bello Zauichoſteñ, deus Polonis dederat. Pro eo ꝙ ipſius
mores deprauatos corrigẽdos perſuaſit, maligne effudit. Nam improbo cõ-
ſilio Ioannis Czapla, ſcolaſtici Ploceñ, & Cancellarii ducalis, cæterorumq;
inuidioſa accuſatione: In uilla Kouale, primũ captiuatus, & ſqualido carce-
ri incluſus, tandẽ excœcatus & ad ultimũ iugulatus eſt, miles ſtrenuiſſimus
cuius ſtrennuitate Pruteni, Lithuani, cæteriq; gentiles ſub iugum coacti, du-
cibus Polonorũ tributarii fuerunt. Moxq; corpore eius in eccleſia Plocenſi
tumulato. Barbaræ nationes Prutenorũ, audita morte Criſtini, iuſto dei iudi
cio terras ducis Conradi depopulati ſunt, & per frequentes incurſiones im-
pune deuaſtauerũt. Qui inuocato auxilio Henrici ducis Wratiſlaueñ, & re
præſſis Prutenis terram Chelmeñ & caſtrũ Dobrzin Cruciferis, quos in ſui
auxilium uocauerat aſſignauit. Nec tamen ſic potuit ſuas prouincias defen-
dere, tenuem ſiquidẽ reſiſtẽtiã barbaris cruciferi opponebãt. Et terræ Cul-
meñ & Lubauieñ, penitus deſertabantur, quinimo peſtem & flãmas uexatio
nis in ſua uiſcera Conradus immiſit, quæ uſq; in hanc diẽ de terris Pruſſorũ
& Polonorũ non ſunt extinctæ. In maiori polonia, Wladiſlaus filius Otho
nis, a multitudine ſputi Plwacz appellatus, nondũ annos pubertatis egreſ-
ſus, nõ ferens diſciplinam Wladiſlai ſui patrui: Magni ob proceritatẽ dicti
uel Laſkonogy ob tenuitatẽ pedum cognominati, anno Chriſti. M. ducente
ſimo quartodecimo, occupauit caſtrũ Caliſz. At Wladiſlaus Magnus, dux
Gnezneñ, cum exercitu bellatorũ caſtrũ cinxit, & obſidione Wladiſlaum
Plwacz circũſedit, miſſiſq; caduceatoribus pacẽ cõpoſuerunt, uiri q̃ cũ eo in
cluſi fuerunt. Ipſe uero Wladiſlaus Plwacz, timens ſqualorẽ carceris cũ ſe-
ptem uiris tẽpore noctis oportune fugit, & peruenit ad Andreã regem hun-
gariæ, illic fere nouem annis cõmoratus. Anno autẽ domini. M. ducẽteſimo
uigeſimo tercio, per internũcios contraxit ſponſalia, cum Helinga germana
Swatopelkonis præfecti Pomeraniæ, in ſpem ſuffragiorũ, quibus a patruo
paternã ſortem repeteret, qua occaſione in habitu monachali adueniẽs, ope
& ingenio Swatopolkonis ſeptima die mẽſis Octobris eiuſdẽ anni, occupa
uit caſtrũ Vſcze, exindeq; uexabat regionem maioris Poloniæ. Ad reprimẽ
dum igitur inſultus nepotis, Wladiſlaus Laſkonogy primo Vere, anno do
mini. M. ducenteſi. uigeſimo ſexto, uallauit caſtrũ Vſcze, ſuumq; nepotem
Wladiſlaum Othonis, in eo uſq; in dies caniculares concluſit. In die uero di
uiſionis Apoſtoloꝝ, uidens ſuperne ex arce Wladiſlaus Othonis, quoſdam
ſtationibus deſertis, longius a caſtris progreſſos, quoſdam ſomno ſtratos, ali
os ebrietate temulentos. Cum omnibus qui ſecũ obſidebãtur e caſtro proru
pit, & tumultuario inermes aggreſſus, omẽs ſtrauit & fugauit: Dobrogoſti-
umq; palatinũ Poſnanienſem obtruncauit. Donec clamore Wladiſlai Ma
gni, milites facto globo in caſtrꝝ ipſũ hoſtẽ retrocedere cõpulerũt Qua cla-
de deterritus Wladiſlaus Laſkonogy, altera die obſidionẽ ſoluit. Wladiſla
us aũt Othonis fretus potẽtia Swatopolconis ſui affinis, & ſuæ partis fau
torũ inſequutus patruũ Poſnanieñ & Caliſſieñ caſtra, & ciuitates quæ ſor-
tis ipſius erãt, dedentibus ſe caſtellanis & ciuibus compræhendit. Et omnia
quæ ſuæ ditionis erant, recuperauit. Sed ad Leſtkonem albũ redeamus. Hẽ

ricus

Criſtini palatini ploceñ miſerabilis interitꝰ.

Pruteni mazouiam vaſtarũt.

Primꝰ Cruciferorũ in pruſſiã ingreſſus. 1213.

wladiſlai othonis bellum.

ſtantiam appellatus, Polowczonũ adiutus auxiliis, expugnauit arcem Halicieñ, rege Colomanno, Vincencio Epiſ: Gracco: & Iuone Cãcellario Poloniæ, qui regi Colomãno Salonicã Leſtkonis albi ſororẽ in uxorem procabãt per turpem fugam elapſis, plurimiſq; hũgaris & polonis occiſis, aut captis & in ſeruitutẽ uenundatis. Ad ulciſcendum ergo eiectionem Colomãni filii ſui, Andreas rex hungariæ miſit notabilem exercitum, miſit & Leſtko albus exercitum polonicũ, quem rex hungariæ mitti ab eo præcatus fuit. Quattuor autẽ ducibus Ruſſiæ cũ ſuis & omnium principũ Ruſſiæ exercitibus, ſcilicet Mſciſlao Mſciſlauicz, Wladimiro Rurikouicz, Roſciſlao Dauidouicz & altero Roſciſlao Mſciſlauicz uenientibus, aduenit & Polowczonũ exercitus, geminato numero hungaricũ & Polonicum agmen excedens, incaſtellato itaq; Halicieñ caſtro, ordinatis aciebus proceſſerunt hungari & poloni contra Ruthenorum turmas, ſuperaruntq; poloni exercitum Wladimiri & Roſciſlai Dauidouicz. Roſciſlaiq; Mſciſlauicz, & fugientes, in multa miliaria plurimos trucidãdo perſequuti ſunt. In terga uero hungarorũ & Haliciẽſium Mſciſlaus cũ Polowczis, qui in inſidiis remotius latitabant, irruentes, facile eos proſtrauerũt & paſſim trucidarũt, quoniã ſolutis ordinibus incedebãt. Attiliam Filnyam Palatinum hungariæ cœperunt. Polonos a cœde & perſequutione Wladimiri redeuntes, captiuorũ numerũ ducentes, & carmen patriũ canentes, dum locus euadendi nõ eſſet, occiderunt. Extenſo inſuper ſigno Polonorũ in alto, reſidui poloni, qui ex cœde diffugerãt, uel ex perſequutione Wladimiri redierãt, illic confluentes, & ſuos cõſiſtere credentes, omnes trucidarunt. Iacebantq; cadauera interfectorũ circa Halicz tanq̃ arena inſepulta. Caſtrum Halicieñ Mſciſlaus accedẽs primo, & ſecundo, & tercio repulſam paſſus, ipſum ſepiuit. Colomanno autẽ & qui ſecũ in arce erãt negligentius portam caſtri poſteriorem obſeruantibus, una noctium ſuffoſſione facta Rutheni in caſtrum irruperũt, & ſub caligine noctis Hungaris & Polonis fugientibus, & ſeſe de muro præcipitantibus, Mſciſlaus caſtro potitus, eccleſiã ſanctæ Mariæ, in quam Colomannus cũ potioribus militibus & fœminis ſe receperat, obſedit, & renitentes fame ac ſiti maceratos expugnauit. Nam uitam dumtaxat pacti, oſtia aperuerũt, mandanteq; Mſciſlao Barones & fœminæ educebantur, quos omnes Polowczis aut ſuis aulicis donauit. Vltimus omnium Colomannus cum uxore ſua eductus, a Mſciſlao acceptus eſt, & in Torczſko ad aſſeruandũ miſſus, nec eſt de captiuitate ſolutus, niſi poſt plures tractatus, ãno domini. M. ducen: decimo habitos. His conditionibus adiectis, ut Bela filius regis hungariæ, in coniugem Mariam filiam Mſciſlai reciperet, & q; Mſciſlaus poſt trienniũ Colomãno de Halicz cederet. Et q; libere ſolueret e captiuitate Colomannum & uxorem eius, omneſq; captiuos ſuæ poteſtatis, quæ omnia fuere conſũmata, quia Mſciſlaus dux in Thorczſko receſſit. Annoq; ſequẽti mortuus, ſepultus eſt in eccleſia ſanctæ Crucis in Kiow, quam uiuens fabricauerat. Colomãno uero principatus Halicieñ non fuit diuturnus. Nam Daniel Romanouicz occupata arce Halicieñ, Colomãnum exinde abegit & fugauit, quem Andreas rex hungariæ uix poſt binam expeditionem in ducatum Halicieñ reſtituit. Duce Daniele

Poloni & Hungari contra Ruthenos.

Poloni cũ Hungaris fuſi.

Halicia capta.

Colomannus captus.

Colomannus reſtitutus.

Colomannus iterum pulſus.

Colomannus tercio reſtitutus.

niele Romanouicz non audente ſeſe potētiæ hungarorū opponere. Seditq;

Colomanni mors.

Colomānus tribus ānis in Halicz, & anno Chriſti. M. ducen: uigeſimo quin
to mortuus eſt, morbo, an ueneno, incertum eſt. Poſt quem Daniel Romano
uicz Halicz occupauit. Sed Iſaſlaus dux Halicieñ auxilio Polowczonū fre
tus eum expugnauit, & duci Michalkoni principatū Halicieñ cōceſſit. Sub

Michalko dux halicia potitus

anno domini. M. ducenteſi: nono, prima die Auguſti, ſcribunt quidā Myecz
laum filiū Boleſlai uictorioſi, fūdaſſe monaſterium ſancti Benedicti in Koſ
czol, āte Kaliſz & illud monaſterio Tinicieñ ſubieciſſe. Pro doteq; uillas cō

Monaſteriū in Coſczol. ſ. benedicti.

tuliſſe Coſczol, Gora, Roſzeyowo, Crankowo, Glogowa, Krzyuoſando
uo, Kliſſouo, Pyotrkouo, Nadzerzcuo. Cum molendino ante Kaliſz & Ly
ſzecz ante Konin, bona illius ab omnibus tributis & āgariis Polonicis liber
tando. Cometes apparuit anno domini. M. ducente: undecimo, decemocto

Cometes

diebus menſis Maii durans, & ſupra Polowczos Tanaim ac Ruſſiā girans
caudamq; in occaſum porrigens, & aduentū Thartarorū ſignificans. Nam
ſequenti anno gens Thartarorum in eā diē ignorata, conflictis pluribus ſep

Tartarorū prima cognicio.

temtrionis, nationibus, ad Polowczos uenit. Polowczi ſiquidē fuerunt gen
tes, ſecūdum latus ſeptētrionale Euxini maris commanentes, ultra paludes

Polowczy qui fuerint.

Meotidis, quos alii Gothos appellant. Et linguagiū habuiſſe aſſerunt, qua
le locuti ſunt diebus noſtris principes de Mankup, ultimo per Baiſſetum im
peratorē Thurcoꝝ, anno domini. M. quadringenteſimo octuageſimo ſexto
exterminati, in Cherſoneſo & inſula Thauricæ, quam uulgari noſtro Prze
cop dicimus, a Thartaris Przecopenſibus occupata. Thartaris itaq; terras
Polowczonū ingredientibus, per legatū ipſos principes Ruthenorum, uni
uerſis copiis & potētiis ſe adiuuari, poſtularūt, quoniam par exicium & diſ
crimē eos ſicut & Polowczos exſpectaret. Superuenerunt aūt & Thartaroꝝ
nūcii ducibus Ruſſiæ denūciātes, Ne immiſcerēt ſeſe Polowczonū bello &
adiutorio, ſed potius exterminiū eorū tanq̄ aduerſariorū procurarēt. Ruſſi

Tartarorum nūcii ad duces Ruſſie occiſi.

te uero immaturo uſi conſilio, nunciis Thartarorū compræhenſis & occiſis,
Polowczis terra mariq; auxilia dedere, uidelicet Mſciſlaus Romanouicz cū
militia Kiouieñ, Mſciſlaus Mſciſlauicz cū militia Halicieñ. Item cæteri du
ces Ruſſiæ Wlodimir Rurikouicz, duces Czirnieouieñ & duces Smolneñ,
iūctiq; exercitui oīm Polowczonū puenerūt in Protholcze. Et ab inde ſingu

Tartari polowczos et Ruthenos vicerunt.

li aſcenſis equis, duodecim ſtatiuis ad fluuium Kalcza uenerūt, ubi iā Thar
tari caſtra metati fuerāt. Et illico reſpirandi ſpacio nō dato, Thartari in eos
irruerunt. Et contritis ac diffugientibus Polowczis, acies ruthenoꝝ diſiiciun
tur: Plurimaq; cœde pacta, bini duces Mſciſlaus Kiouieñ, & Czirnieouieñ
captiuantur. Reliqui fugiētes (abhominabile dictu) a Polowczis ſociis per
quorum terrā fugā maturabāt, trucidabātur: Equites quoq; propter equos
pedites propter ueſtes, occidebantur, & in aquis ſuffocabantur. In illa ergo
die Rutheni in peſſimum horrendumq; inciderūt periculum, quale in terris
Ruſſiæ nunq̄ auditū eſt. Eaq; prima clades extitit, quam Rutheni a Thar
taris pertulerūt. Mſciſlaus autē Mſciſlauicz Halicieñ dux, dum ad naues fu
giendo perueniſſet, ſuperatis fluuiis perſecutionē Thartarorum ueritus, na
ues abrūpi præcepit, abindeq; fugax in Halicz pauore & trepidatione ple
nus peruenit

nūs peruenit. Wladimirus autē Rurikouicz, fuga & ipſe ſaluatus, in Kiow perueniēs, ſedem Kiouieñ accepit. Alia uero omnis multitudo Ruthenorū, dum ad naues fugiēdo perueniſſet, & eas abruptas offendiſſet, in merorē uerſa, dū undas tranare non poſſet, fame contabeſcens, illic conſumpta eſt. Præter paucos duces & aliquos eorū milites, qui in lembis fluuios traiecerūt.

CAPVT XXXII.

Myeczla9 dux Rathiborieñ mortuus:

ANno domini. M. ducente: undecimo, die ſedecima menſis Maii, Myeczlaus dux Rathiborieñ & Oppolieñ, primus filius olim Wladiſlai exulis, & circa Poſnaniā a fratribus conflictus, multū agilis, procere ſtaturæ, peritus artis gladiatorie, mortuus eſt Cui ſucceſſit unicus filius eius Kazimirus. Iſte Myeczlaus fundauit monaſterium ſāctimonialium ordinis Præmonſtrateñ in Ribniky, quod Kazimirus filius eius in Czarnowanſz ad fluuiū Malpadew, qui illic ad prope Odræ miſcetur, tranſtulit.

Monaſterium Czarnowans.

Anno domini. M. ducēte: tredecimo, Wladiſlaus Othonis dux Kaliſſieñ, tredecimo kalendas Nouembris monaſterium ſanctimoniaſiū in Olobok ordinis Ciſtercieñ dioceſis Gnezneñ fundauit. Pro dote aſſignans ei uillas Olobok, Tkadlowo, Zidowo, Pole, Wroſle, Rablauy. Et cōtulit eidem uillam Staw, a filiis Laurēcii Dobrogoſtio & Czeſſacha, pro tribus uillis Chotinino, Golikowo & Pyenyaſzkowo commutatam. Item Virzbyatha filius Clementis militis, eidē monaſterio contulit quattuor uillas. uidelicet Conarowo, Grzibowo, Myſlakowo, & Druſkowo. Henricus autē Archiepiſcopus Gnezneñ cōſecrans baſilicam in Olobok, ad peticionem ducis Wladiſlai contulit præfato monaſterio decimas Archiepiſcopales de conſenſu ſui Capituli in uillis inter flumina Olobok, & Baricz incluſis.

Monaſterium Olobok

Reſignante Epiſcopatū Gracco: Vincētio Kadlubkonis, āno domini. M. ducenteſimo decimooctauo ſuffectus eſt Iwo, filius Saulis comitis de Conſke, nobilis de domo Odrowanſz Cātor Gnezneñ, Canonicus Gracco: & ducis Leſtkonis albi Cancellarius. Qui dum pro confirmatione ad Honoriū papam tercium ſe contuliſſet. Et per Hugolinum Cardinalem, Epiſcopum Hoſtieñ propter familiaritatē quam cū eo in ſtudio Pariſieñ cōtraxerat, omnia ad nutum expediuiſſet. Viſis prodigiis ſanctitate relligione & prædicatione beati Dominici, in Poloniā deducendos fratres ſui ordinis peciit. Et alios obtinere non ualens, quattuor familiares & comites ſuos, ſcilicet Iaczkonē Canonicū Graccouieñ nobilem de domo Odrowanſz de prouincia Oppolieñ, & uilla Lanka ortum. Item Ceſlaum Polonum Hēricum morauum, & Hermannum Theutonicū, per beatum Dominicū ad ordinem aſſumi obtinuit, & illos in Poloniā deducens, ſancto Dominico ſuperſtite, in Polonia ordinē prædicatorum plantauit.

Iwo epiſcopus Graccouienſis

Iatzko.

Ceſzlaus. Henricus Morauus Hermānus Theuthonicus. or. Pre. ſuſceperunt.

Anno autē domini. M. ducēteſimo uigeſimo ſecūdo, cōmunicato conſilio cum duce Leſtkone albo. Cum capitulo & conſulatu Grac: eccleſiā ſanctæ Trinitatis quæ matrix & origo fuit parrochiarum & locum ſpacioſum pro monaſterio prædictis fratribus ſācti Dominici aſſignauit, & ornamētis, calicib9, libris, & cæteris neceſſariis dotauit & ꝓuidit Et eodem āno in circulo Graccouieñ nouam eccleſiam parrochialem in honorem dei genitricis uirginis Mariæ præfatus Iwo Epiſcopus Gracco: erigi

Eccleſia. S. trinitatis.

Eccleſia. S. Mariæ in circulo Graccouieñ

curauit, & in eam ius parrochiæ quod in eccleſia ſanctæ trinitatis fuit, tranſtulit. Anno domini. M. ducen: uigeſimo primo. A feſto paſchæ uſq; ad autumpnũ, cõtinuus imbriũ deſcenſus inundationẽ cauſauit, & uernales ſegetes ſeminare impediuit. Per autumpnũ q; ſeminata deſtruxit, exinde pabulis deficientibus mors animaliũ obtigit, homines uero plurimos præcipue agreſtes fames ualida per trienniũ cõtinuata abſumpſit, ut plures uillæ & oppida habitatoribus conſumptis remanerent deſerta.

Aquarũ inũdacio.

Fames magna.

Iwo Epiſcopus Gracco: anno domini. M. ducen: uigeſimo ſecũdo, fundauit monaſteriũ Ciſtercieñ ordinis in uilla patrimonii ſui Kaczicze prope oppidum Slumniki. Pro dote eidẽ aſſignando Kaczicze, Prandoczin. Monikouicze, Choleuicze, necnon decimas manipulares menſæ epiſcopalis, de eiſdem quattuor uillis prouenientes. Verum cum intelligeret locum pro monaſterio parũ idoneũ. Anno domini. M. ducente: uigeſimo ſexto, ad Mogilã locum paternæ ſortis uberem prope Iſtulam illud tranſtulit. Eccleſiã quoq; ex dolata petra, & partim ex cocto latere in titulum ſancti Pauli apoſtoli (quod nunc ſancti Bernardi uocant) extruxit & dedicauit. Decimiſq; manipularibus de mẽſa epiſcopali in oppido Dobſchycze in uilla Vinari & circumiacentibus uilllis dotauit.

Monaſterium in kaczycze fũdatur tranſlatũ in Mogilam.

Anno domini. M. ducen: uigeſimo ſecũdo, Nicolaus de Henrichow. ducis Henrici cũ barba notarius, genere & actione nobilis, de conſenſu & annuẽtia eiuſdem ducis, fundauit monaſterium ordinis Ciſtercieñ in prædicta uilla Henrichow, ſui patrimonii Wratiſ: dioceſis prope Niſſam. Et tã uilla, q̃ aliis ad illum locũ ſpectãtibus dotauit. Nec ſua omnia deo donaſſe contẽtus, aſſumpto habitu in eodem lõco, uſq; ad mortem fœlix fundator militauit.

Monaſterium in Henrichow fundatur.

Eodem anno domini. M. ducen: uigeſimo ſecũdo, Ciuitas Ploceñ, & tota Mazouia per Prutenos & Pomeranos uaſtatur & cõburitur.

Mazouia vaſtata per Prutenos barbaros.

Anno Chriſti. M. ducen uigeſimo tercio, Iwo epiſcopus Grac: hoſpitale pro perſonis utriuſq; ſexus in Prandnik fundauit, quod Fulco epiſcopus Gracco:, niſi morte præuẽtus fuiſſet, fundare & dotare decreuerat. Et in præfato hoſpitali fratres hoſpitalarios de Saxia cõſtituit, geminam crucem albã in nigro pallio deferẽtes, ſub regula beati Auguſtini militãtes. Donãs eidẽ hoſpitali uillam Krowodrza Item utraq; Wronii, item nonnullas decimas manipulares de mẽſa ſua Epiſcopali. Verum perpendens huiuſmodi hoſpitale, a frequẽtia hominũ longe diſtare, de Prandnik in Graccouiã ipſum trãſtulit. Et eccleſiã in honorẽ ſancti ſpiritus, monaſteriũ, & monaſterii officinas pro fratribus, habitacula uero pro miſerabilibus & infirmis perſonis conſtruxit: In tranſlatione autẽ huiuſmodi, anno domini. M. ducen: quadrageſimo quarto, ſexta die Aprilis facta. Præfatus Iwo epiſcopus duas eccleſias parrochiales, unã ſanctæ Crucis in Graccouia, alteram ſancti Martini in uilla epiſcopali Biſkupicze ſupra Vyeliczkam ſita, cũ earum decimis & prouẽtibus, pro eiuſdẽ hoſpitalis ſubſiſtentia uniuit.

Hoſpitale Sancti ſpiritꝰ Graccouia fundatur prius in Prandnick. 1223.

Barbari Pruteni, anno domini. M. ducente: uigeſimo quarto facta irruptione in monaſterio Oliua, Abbatem cũ fratribus & uniuerſo cõuentu captiuant. Et uerſus Gedanum deductos, crudeli morte omnes interimunt. Et ex tunc terras Culmeñ & Lubauieñ, per inſultus & clandeſtinas incurſiones uaſtare cœperunt. Nec dux Cõradus Mazouiæ, neq; Cruciferi rubeo enſ

Monaſterium Oliua a Prutenis Barbaris vaſtatur.

beo enſ

beo enſe & crüce ſignati, per ipſum uocati: Deſertationi prædictarum terra
rum ſubuenire potuerunt. Eodem ãno Lanthgrauius Poloniã inuaſit, & ca/
ſtrum ac ciuitatem Lubuſz expugnãdo occupauit. Swantopolcus Pomera
niæ dux, de conſenſu & conſilio Michaelis Wladiſlauieñ epiſcopi, anno do/
mini: M. ducen: uigeſimo ſeptimo, die uigeſima tercia Ianuarii, fundauit mo
naſterium prædicatorũ ſancti Nicolai in ciuitate Gedaneñ. Duces Ruſſiæ
Georgius Wladimirieñ, & Iaroſlaus Pereaſlauieñ ab una. Itẽ Wladimirus
Conſtantinus, & Mſciſlaus duces Smolnẽſes, & Nouogrodenſes fratres ger
mani parte ab altera. Anno domini. M. ducenteſimo ſexto, die Aprilis duo/
decima confligunt. Et cœſis Ruthenorũ decem milibus, ceſſit uictoria Con/
ſtantino, Wlodimiro, & Mſciſlao. Qui Georgium Wladimiriã diffugientẽ
obſidentes pacem ei petenti conceſſerunt, & ad eos exeũnti, ea conditione ut
de caſtro excederet. Quo excedente datum eſt Conſtantino, deinde uictores
contra Iaroſlaum in Pereaſlaw exercitum duxerunt. Qui illico ab eis pa/
cem petiuit & obtinuit, caſtrumq; Pereaſlaw retinuit, tamen plurima mune
ra reconciliatis ducibus tranſmiſit. In æſtate aũt ſequẽtis anni duces Ruthe/
norum Wlodimir Rurikouicz Kiouieñ, habens in comitatu Smolnenſiũ mi
litiam, Romanus Bórziſzouicz, Conſtãtinus, Mſciſlaus & Roſciſlaus filii
Dauid Lithuanos Ruſſiã uaſtantes, magna cœde conflixerunt, Lithuanorũ
duces occidendo, fugientes perſequendo, in ſiluis & abditis plurimos interfi
ciẽdo. Eadem tempeſtate Hleb dux Reſzanorũ, auaricia ductus, ſex germa
nos & plures Boyaros, crudeliter peremit, ut integrum principatum Reſza
norũ occuparet. In hyeme autẽ anni domini. M. ducen: ſedecimi, Lithuanos
rapta præda de Ruſſia fugiẽtes, dux Iaroſlaus Wſeuoldouicz, & Nouogro
denſes conſequutos proſtrauerunt. Plures tamen milites Ruſſiæ deſiderabã
tur: Et dux Dauid Toropeczki occiſus iacuit. Iterum ſequenti tempore alio
exercitu Lithuanorum uaſtante regionẽ Poloczko, dux Mſciſlaus Dauido/
uicz, cũ militia Smolnenſium celeriter ſuperueniẽs, incautos abſq; numero
in Poloczko occidit. Alios in lacubus, paucis admodũ euadentibus, merſit.
Anno autẽ domini. M. ducen: decimooctauo, duces Czirnieouieñ cum ſuis
gentibus, cum Mſciſlao Smolnenſi, & Polowczis Kamyenyecenſem regio/
nem, nemine repugnante, uaſtauerunt.

Lubuſz occu pata.

Monaſterium or. pre. geda/ no. A 1225 fũ datur.

Ruthenica inte ſtina clades

Lithuani a Ru thenis ceſi.

kamyenyecen/ ſem regio nem uaſtãt

CAPVT XXXIII.

POſt funeſtam Leſtkonis albi necem, per Swantopelcũ Pomera/
niæ præfectum, de ãnuentia & ſcientia Wladiſlai Othonis ma
ioris Poloniæ ducis & ſceleris ſocii, actam. Anno domini. M. du
cente: uigeſimooctauo inter Henricũ cum barba ducem Sleſiæ
& Conradum ducem Mazouiæ, ſuper monarchia & Leſtkonis albi puerorũ
cura, diſſenſio orta eſt. Aggreſſuſq; dux Cõrad9 Mazouiæ munitiões, quas
dux Henricus cum barba erexerat, aliam ſupra collem fluuii Prandnik, pro
pe oppidum Skala: Alterã in Medzboze prope uillam Wroczirziſz: Cũ
clade & captiuitate ſuorum, ac occiſione filii ſui Premiſlai, per ducem Henri
cum conflictus, inexpugnatas reliquit, & in Mazouiã diuertit. Cumq; Hen
ricus Sleſiæ, filium ſuum Henricũ cũ copiis in Sleſiã remiſiſſet, & in Grac

Henrici cũ bar ba & Conradi mazouie du/ cum ſuper mo narchia diſſen ſio.

couieñ ducatu ſecurus uerſaretur, dux Conradus ab exploratoribus certior factus, in terram Graccouieñ aduenieñs, Henricũ ducem Sleſiæ, in Spitzo/uicza auditioni miſſæ deditũ offendit, & eũ captiuatũ in Mazouiã deduxit

Beata Heduigis.

Ad quem liberandum, dum filius eius Henricus pararet exercitum, Beata Heduigis plurima mala auerſura, ad ducem Conradum perſonaliter in Mazouiam ſe contulit. Et prudentia qua pollebat, inter duces pacem cõpoſuit, ut dux Henricus de iure monarchiæ & tutoriæ Cõrado cœderet, captiuoſq; Conradi libertati reſtitueret, renunciationem corporali iuramento firmando Duas inſuper neptes, filii ſui Henrici filias, filiis Conradi in uxores deſponſauit. Kazimiro Cõſtãtiam, & Boleſlao Gertrudim. Cœpitq; extunc Conra

Conradus tutoriam monarchia geſſit.

dus Mazouiæ ſe monarchã & Leſtkonis puerorũ tutorem gerere. Rurſum in anno ſequẽti ortum eſt aliud bellum, inter duces maioris Poloniæ. Wladiſlaus ſiquidẽ Laſkonogy, ad propulſandũ iniuriam ſibi illatam, cũ Wla/

wladiſlaus al/tus pulſus.

diſlao Othonis nepote ſuo congreſſus eſt, & eum fudit, captiuatũq; in uincula coniecit, qui ſuffragio fauentiũ euadens, ad Swantopelcũ uxoris ſuæ fratrem peruenit. A quo nedum gẽtes ipſius Pomeranicas in ſubſidium ſibi obtinuit, ſed & perſonaliter cũ eo aduerſus Wladiſlaũ Laſkonogy uenit. Wladiſlaus autẽ Laſkonogy eorum aduentu territus, relictis caſtris maioris Poloniæ, ad Rathiborz fugit, & a Kazimiro Myeſzkouicz, duce Rathiborieñ amice ſuſceptus eſt. Wladiſlao Othonis omnia caſtra propria, & ſui patrui occupante, Anno uero domini. M. ducen: triceſimo primo, Wladiſlaus Laſkonogy ex Rathiborz cũ exercitu egrediens, Gneznã caſtrum, quod fortis ipſius erat obſidione uallauit, & cũ duobus menſibus obſidio continuaretur & nemo ex ſubditis ſuis (propter fœdos & laſciuos mores eius) ad eum deficeret. Vulgatumq; foret Wladiſlaum Othonis cũ ſocero ſuo Swantopel/cone & ualidis copiis aduentare, triſtis & gemens inexpugnato caſtro Gneznen, in ſolitum ſui exilii locum Rathiboriam remeauit. Et quintodecimo ka

wladiſlaus alt9 in exilio morit

lendas Septembris, eiuſdem anni in oppido Sroda fato ſubtractus eſt, apud Rathiboriã, uel ut alii uolũt in monaſterio Lubeus, nulla prole relicta, ſepultus. Wladiſlaus ergo Othonis, tota maiori Polonia poſſeſſa, diuinã miſera

wladiſlai Othonis libertas in diuinam relligionem.

tionem, & ſui ſublimationem recolẽdo, libertates & priuilegia binis cathe/dralibus eccleſiis ſui principat9, Gneznẽ & Poſnanieñ cõtulit, uillas eccleſiarũm & earum incolas, ab omni ſeruitute & cõtributione, quæ olim came/re ducis ſoluebatur, abſoluẽdo. Et ab omni iuriſditione ordinaria & extraordinaria Palatinorũ, Caſtellanorum, & cæterorũ officialiũ. Donauitq; utriq; Pontifici auctoritatem in bonis eccleſiæ uenandi, & monetam fabricandi.

Bpskup Posnáskiy y Gnieź. byc monete może

Præterea donauit Paulo Poſnanienſi Epiſcopo & ſuis ſucceſſoribus uillam Sulkowa, Krobya, ratione ſuæ, & patrum ſuorum ſepulturæ. Occaſione itaq; harũ libertatum, edax liuor corda nobilium maioris Poloniæ perſua/ſit, & clandeſtinis, contra Wladiſlaum Othonis, qui & Plwacz dictus eſt machinari cœperũnt inſidiis. Verum ubi ſolertiſſimas ipſius cognouerũnt deuitationes & cautelas, ad defectionem uerſi ſunt, & uocauerũnt Henricũ cũ barba ducem Sleſiæ & Wratiſlauiæ inimicum Wladiſlai, propter uul/nera ipſi olim inflicta, de annuentia Wladiſlai Plwacz, & occiſionẽ Leſtkonis albi

nis albi in Ganſzaua. Quo cum forti exercitu ueniente, præfatus Wladiſla us Othonis a ſuis deſertus, exuſſit caſtra Bnin & Srem. Ne hoſtis his poti/ retur, & refecto caſtro Gnezna, fortiq́ʒ præſidio eidem impoſito, ad Swãto/ pelcum præfectum Pomeraniæ perrexit. Henrico autẽ oblata ſunt per Ba/ rones maioris Poloniæ caſtra, Poſnanieñ, Caliſſieñ, Piſdreñ, Sredeñ & caſtꝝ Byechow. Caſtra uero demolita, Bnin & Srem recuperauit, & Borziuoyo ex ſorore nepoti, filio Dipoldi marchionis Morauiæ in adminiſtrationem tradidit.

Hērici cum barba contra wladiſlaum Othonem, expeditio

CAPVT XXXIIII.

INterea Conradus Mazouiæ dux, feritatẽ & frequẽtibus incur/ ſionibus Pruſſorum plurimũ attritus. De conſilio Criſtini Epiſ/ copi Culmẽſis, relligioſi de ordine Ciſtercieñ. Vocauit de domo theutonica, ſeptem fratres ordinis ſepulchri dominici Hieroſo/ limitani, nigram crucem in albo pallio ferentes, quorum magiſter & primi/ cerius erat Hermãnus Balke de Salcza, & ipſos in caſtro Dobrzin locauit. Hermannus uero magiſter ordinis, poſt ſe reliquit fratrem Conradũ de Lan diſbergk, qui cum auxilio ducis Cõradi Mazouiæ, in littore Iſtulæ, anno do/ mini mille: ducen: trigeſimo primo locauit caſtellum Vogilgſang, in arbore quoq́ʒ quercus aliud caſtrum edificauit, locauit & ciuitatẽ Thorun, eãq́ʒ po/ ſtmodum in priorem locũ tranſtulit, cœpitq́ʒ ex his locis Prutenos impetere & eorum incurſiones prohibere. Fabricarunt etiam Pruteni duo caſtra, unũ ſupra Iſtulã ultra Thorun, quod uocarũt Rogow, Aliud iuxta Thorun, in loco ubi nunc ſtat antiqua Culmenſis Cathedra, & Pipinus Prutenus, chri/ ſtianis infeſtiſſimus terciam munitionẽ in lacu poſuit, quæ in hãc diem lacus Pipini dicitur. Hæc tamen Prutenorũ caſtra, per fratres Cruciferos & mili/ tes Polonorũ ſub paucis diebus fuerunt expugnata Pipinus uero captus, a/ perto uentre ad arborem agitatus in circuitum euiſceratus eſt. Edificauit in ſuper magiſter Cruciferorũ caſtꝝ Qwiedzin, in territorio Culmeñ, & ex eo Vilna caſtrum propinquũ Prutenorum expugnauit & cõquiſiuit. Anno do mini. M. du: trigeſimo quarto, Gregorio papa nono incitãte: Collegerũt ua/ lidũ exercitum principes Conradus Mazouiæ, Henricus Wratiſlauieñ ſan ctæ Heduigis maritus, Wladiſlaus Othonis maioris poloniæ, Swãtopelk & Sambor germani, Pomeraniæ, una cum Hermãno & fratribus theutoni cis ſanctæ Mariæ. Et tempore hyemis in Pruſſiã duobus agminibus deſcen derunt, ac totam terram Pruſſiæ in girũ, ferro & ignibus uaſtauerunt. Prute niſq́ʒ copiam pugnandi non facientibus, occiſis quinq́ʒ milibus Barbarorum & caſtro Radzin expugnato atq́ʒ locato, in propria remearunt. Inſtantibus aũt, Duce Hẽrico cum barba Wratiſlauienſi, Agaſia conſorte ducis Conra di, & filiis ſuis Boleſlao, Kazimiro & Semouito. Item Guntero Ploceñ, Mi chaele Wladiſlauienſi, Criſtino Culmenſi, Epiſcopis, Pacoſlao comite Der ſzouienſi, Cõradus dux Mazouiæ fratribus Cruciferis præfatis, terras Cul meñ & Lubauieñ, ſitas infra fluuios Oſſam, Drwanczam, & Wrokam, do nauit & de facto inſcripſit, ut poſtq̃ fratres Cruciferi terras Pruſſiæ cõquire rent, donatione terrarũ Culmeñ & Lubauiæ irritata, & ad ducem Mazouiæ

Rogow. Lacus Pipini. Pipinus Prutenus.

Qwyedzin.

Prima expeditio ĩ Prutenos per fratres.

Krzyzakom nadanie Chelm. Lubaw terrae et Prussiae

At. fratribus donata & quibus conditionibus.

Conradum ſuoſqꝫ ſucceſſores reducta atqꝫ deuoluta. Poſſeſſio terrarũ Pruſſiæ conquiſita, ex æquo inter Conradum ducem Mazouiæ, ſuamqꝫ progeniem & Cruciferos, partiretur. Huius ordinationis apices & inſtrumẽta (ut aiunt) apud duces Mazouiæ conſeruata reperiuntur. Quantum uero diſcidii quãtumue cruẽtarũ occiſionum, per fratres Cruciferos in regno Poloniæ depoſt factarũ, talis cruciferorũ introductio intulerit, hiſtoriæ ſatis patefaciũt Et q̃uis ſub Kazimiro tercio, adextremũ ſubiugata uideretur Cruciferorũ potẽtia, manent tamen uſqꝫ in hanc diem priſci ueſtigia mali, magiſtro cruciferorũ Alberto de familia Brandeburgeñ principum cum recalcitratione, ꝓ homagio in obedientiam opponente. Sed hæc hactenus.

CAPVT XXXV.

Boleſlaus pudicus.

DVce Cõrado Mazouiæ, bello Prutenorũ occupato. Boleſlaus pudicus dux Graccouiæ & Sãdomiriæ cum genitrice ipſius Grzimiſlaua, beneficio & auxilio Nicolai Abbatis Szeczechouieñ ordinis ſancti Benedicti captiuitatem euaſit, ſiquidẽ Boleſlao pudico regimen terrarꝫ ſuarũ, & e tutoria patrui ſui Conradi in ætate pubertatis liberam dimiſſionẽ optante. Conradus dux Mazouiæ, captũ cũ matre eius Grzymiſlaua primum in caſtro Czirſko, deinde in Szeczechovv arctauit, & ſtricte cuſtodiæ deputauit, Quã intẽpeſte noctis ſilẽtio, poſt unũ annum captiuationis & paulopoſt euadens, in caſtra propria Sandomiriæ & Zauichoſt peruenit, & tanq̃ heres ſuſceptus eſt. Hiſqꝫ, militibus munitis, nouã captiuitatẽ metuens, ad ducem Henricum cum barba tercio gradu affinitatis eum contingentẽ conceſſit, & principatuum ſuorũ optatam defenſionẽ ab eo obtinuit. Dux eñ Henricus Wratiſlauieñ, cum omnibus ſuis potentiis una cũ duce Boleſlao pudico, in terram Grac: aduenit, & a ſingulis nobilibus Graccouieñ & Sandomirieñ excœptus eſt. Arxqꝫ Graccouieñ & cætere munitiones (deſerentibus eas præfectis ducis Conradi) duci Boleſlao pudico tradite ſunt Anno autẽ ſequenti ſcilicet. M. ducen: trigeſimo quinto. Conradus Mazouiæ cũ copiis tã propriis q̃ auxiliaribus, in terrã Gracco: uenit & eam expugnationibus affecit. Henrico uero cum barba in publicam dimicacionẽ non ueniente, ſed per inſidias ex iniquis locis gentes Conradi plurimum laceſſente. Dux Cõradus Mazouiæ, incaſtellatis quattuor eccleſiis, ſancti Andreæ, ſub caſtro Gracco: nondũ muro Graccouieñ incluſa, Itẽ eccleſia in Prandoczin eccleſia collegiata Scarbimirieñ, & monaſterio Andrzeouieñ, pluribus difficultatibus inuolutus merens in Mazouiã diſceſſit. Poſt cuius diſceſſum Hẽricus cum barba, & Boleſlaus pudicus, aliis caſtellis de lignis e regione & in proximo erectis, aliquot menſibus anguſtatos milites Conradi expugnarũt Exinde Hẽricus cũ barba in maiorem poloniã perrexit, & caſtrum Gnezna quod

Boleſlaus pudicus cum matre captus.

Boleſla⁹ pudicus ſua recuperat.

Conradus repugnat.

Munitiões Cõradi expugnateꝫ.

quod unicũ reſtabat expugnãdum, obſedit. Adhibitiſq; omnibus uiribus & conatibus, expugnare non ualuit, & a caſtro quod pro maiori parte ligneum erat inexpugnato, multis damnis acceptis, & tribus machinis potioribus ex cõtinua proiectione fractis, in Sleſiam diſceſſit. Wladiſlaus uero Othonis poſt diſceſſũ ipſius, cum ſuis militibus ſuperueniẽs, oppida & uillas maioris poloniæ ſpoliauit, & exuſſit. Caſtrumq; Srem, corruptis uigilibus, nocte inuaſit, & Borziuogium Dipoldi marchionis Morauiæ filiũ, Henriciq; cum barba ex ſorore nepotẽ, a Paulo Poſnanieñ præſule excõmunicatũ, pro eo q; in quodam colloquio, in Srem habito, eum captiuauerãt, cæteris diffugientibus, occidit. Caſtroq; Srem ſpoliato & incenſo, ad caſtra Nakel & Vſcze, quæ in ſua fide manebãt, diuertit. Henrici tñ cũ barba auctoritas, ex tutoria Boleſlai pudici plurimũ creuit. Nam eo tẽpore, monarcham poloniæ & ducem Grac: Sandomiriæ maioris poloniæ & Sleſiæ ſe titulauit, & prædictos ducatus in pace gubernauit. Excluſiſq; templariis de Opathow, ubi eorum monaſteriũ notabile erat, tam oppidum Opathow, q̃ decimas manipulares, & ſedecim uillas Boleſlao pudico annuente. Item in maiori polonia oppidum Kazimirz, cum quattuordecim uillis & totidem decimis. Item in Sleſia oppidum Borek, cum uillis, decimis, & lacubus eccleſiæ Lubuceñ, ſui dominii donauit & appropriauit, quod in hanc diem inuiolatũ obſeruatur, paucos tamen ante ãnos Chriſtofferus de Schidlouicz palatinus Graccouie: ab Epiſcopo Lubuceñ Opathow cũ omnibus uillis hereditarie coemit. Anno autẽ domini. M. ducen: triceſimo octauo, dum in Croſnã prope terminos Bohemiæ ſitam, dux Henricus cum barba, ſeſe recepiſſet, grauiter languẽs, ſacramẽtis eccleſiaſticis deuote percœptis, quartodecimo kalendas Aprilis animã exalauit. Beata Heduigis conſors ſua, quũ per nunciũ certior de egritudine mariti facta fuiſſet, uiſitare illum intermiſit, dũq; in monaſterio Trzebnicz adductus ſepeliretur, cæteris funus & ſepulturã cohoneſtantibus, illa ſola beata fœmina in monaſterio Trzebnicienſi ſubſtitit, nec lachrymas admiſit. Et ad moniales lamentantes, ac inconcinna eiulatione uociferãtes, incõcuſſa dixit. Iniquũ eſſe tanto mœrore diuinæ contrauenire uoluntati. Iſte Hẽricus appellatus eſt cũ barba, quoniã ſex luſtris (quæ triginta annos cõſtituunt) ſua coniuge beata Heduigi in ſororẽ commutata in celibatu uiuẽs, barbam more conuerſorũ produxit & tulit, ueſtibuſq; auro ac oſtro nitentibus abiectis, lineo & ſimplici habitu utebatur. Iſte quoq; Henricus cum barba, rempu. Poloniæ prouide rexit, audaces coercuit, maleficos & calumniatores exterminauit, leges cõcuſſionis Pomoczne uirginale & uiduale eliſit, & libertatem eccleſiæ confirmauit.

Wladiſlaus Othonis:

Templarij ex Opatow excluſi.

Henricus cum barba moritur

Henrici cũ barba laudes.

CAPVT XXXVI.

IWo Epiſcopus Graccouieñ, dum Gregorium papam nonum (olim in ſtudio Pariſienſi familiaritate ſibi obſtrictum) apud Peruſium reperiſſet, dignitate metropolitica ſuæ Graccouie: eccleſiæ expedita & reobtenta, redeũdo e Roma (propter indulgentias aggreſſa) febribus correptus, anno domini. M. ducente: uigeſimo nono, die uigeſima prima menſis Iulii, duodecim annis in pontificatu exactis, in iti

Iwo epiſcopus Graccouienſis moritur.

nere mortuus. Et a familiaribus ſuis in eccleſia Mutineñ maiori, iuſto hono re ſepultus eſt. Oſſa autẽ ipſius, frater Martinus de Sandomiria cũ aliis fra tribus monaſterii ſanctæ Trinitatis Graccouieñ in Italiam miſſis, de licentia Epiſcopi Mutinẽſis in Graccouiam rettulerũt. Et anno domini. M. ducen: trigeſimo ſeptimo in medio chori præfati monaſterii, ob beneficium funda tionis recondiderũt. Iſte ãtiſtes digne recolendus, fundauit monaſteria in Ka czicze, in Mogila, in Dlubnya, in Mſtow. Itẽ eccleſias parrochiales in Vaw rzinczicze, in Dzerzaſzna, in Daleſzicze: Et ſancti Pauli in Sandomiria, item hoſpitale pauperũ in Graccouia. Circa annum domini. M. ducente: tri geſimum, dum turris eccleſiæ cathedralis Gracouieñ, ſumptibus teſtamẽti Iwonis, olim præſulis Gracco: plumbo tegeretur. Ex negligentia operarii carbo ignitus fortuitu decidens, uniuerſam eccleſiam nocte incendit & con flagrauit. Huius etiã eccleſiæ Gracco: ãtea deceocto annorũ ſpacio, ærariũ ſeu totus theſaurus & præcioſa ornamẽta cum ſcriniis & ciſtis, tactu fulmi nis, tempore ducis Leſtkonis albi, & Vincencii Cadlubkonis epiſcopi Grac couieñ, ãno domini. M. ducen: duodecimo in mẽſe Iulio, hominibus nequitꝗ contingere ualentibus, ignibus conſumpta fuerũt. Paulus Epiſcopus Poſna nieñ, cum conſenſu ſui capituli, monaſterium fratrũ prædicatorũ in Srodka prope eccleſiam ſanctæ Margarethæ, anno domi: mil: ducen: trigeſimo pri mo, undecimo kalendas Nouembris, fundauit. Anno domini. M. ducen: tri geſimoquarto, Theodorus Palatinus Gracco: de domo & familia Griffonũ, quẽ poloni appellarunt Cedronem, monaſteriũ ordinis Ciſtercieñ, ſub titulo ſanctæ Mariæ in uilla ſua Ludzimirz, prope oppidũ Nouytarg, de ſub mõ tibus ſarmaticis fũdauit, & fratres ex Italia accerſitos, locauit, pro dote præ fatam uillam Ludzimirz cum pluribus aliis aſſignando. Viſlaus autẽ Epiſ copus Gracco: eidẽ monaſterio manipulares decimas omnium uillarũ mo naſterio prædicto attributarum, & locandarũ, adiecit. Cumqꝫ a uiris belli cis, fratres prædicti perſæpe deprædarentur, poſt decenniũ in Sczirzicz, uil lam a Suliſlao Canonico Gracco: filio Ioannis militis, pro centũ marcis ar genti comparatã, tranſtulit, ubi in hãc diem permanet. Prãdotha uero Epiſ copus Graccouieñ, Viſſeſlai epiſcopi immediatus ſucceſſor, de conſenſu ca pituli, decimas manipulares menſæ ſuæ, in uillis Poſnanouicze, Goſtachow Dlichow, & in nigra ſilua, præfato Cenobio, inſcripſit & perpetuo dona uit. Eiuſdem anni kalendis Februarii, Broniſius de Goſczikow, Comes & palatinꝰ dioceſis Poſnanieñ, de domo & familia Vyenyewa, caput Zubro nis pro inſigniis deferente. In prænominata uilla Goſczikow, quæ extũc pa radiſus uocari cœpit, monaſteriũ ordinis Ciſtercieñ, ſub honore & titulo do minæ noſtræ Mariæ fundauit, pro dote præfatam Goſczikow, & uillas ui delicet Linam, Clodawam, Gorzikã, & Polencz, aſſignando. Fratres in hoc Cenobium de monaſterio Lemneñ, de annuẽtia Hermãni Abbatis Lemneñ monaſterii, introduxit. Primus autem Abbas in huiuſmodi nouiter fundato monaſterio, fuit frater Menſzo. Anno domini. M. ducen: trigeſimo quarto, fratres Cruciferi cũ auxilio marchionis Miſzneñ, uictis Prutenis de territo rio Pomeraniæ, fidẽ Chriſti illos aſſumere coegerunt. Et poſt hoc Henricus

Monaſteria in kaczicze, Mogyla, Dlubnya, Mſtow.

Eccleſia Graccouieñ conflagrata.

Monaſterium prædicatorum in Srodka.

Monaſterium Sczirzicz.

Monaſterium Goſczykow.

Pruteni fidem Chriſti ſuſceperunt.

Marchio

Marchio Miſneñ, cœpit caſtrum Ploczko, quod Conradus dux Mazouiæ cũ filiis ſuis Boleſlao & Kazimiro reacquiſiuit, & Miſneñ trucidauit. Alios cum eccleſia cathedrali comburendo, alios per pedes ſuſpendendo, alios uariis tormentis afficiendo. Eodem anno, dux Conradus Mazouiæ, monaſterium fratrum prædicatorum in Ploczko fundauit. Anno domini. M. ducenteſimo trigeſimo ſexto, die Iulii ſecunda, Cõradus dux Mazouiæ principatus ſuos inter duos filios diuiſit. Boleſlao ducatũ Mazouiæ, Kazimiro uero ducatum Lanciciæ & Cuyauiæ aſſignando. Et ambo iureiurando in præſentia Epiſcoporũ Wladiſlauieñ, & Ploceñ, ac plurimorum Baronũ ſe huiuſmodi diuiſionẽ ſeruaturos, promiſerunt. Eodem ãno, ſexta die menſis Maii, in Oppol Kazimirus, dux Oppolieñ & Rathiborieñ mortuus eſt: Filius Myeſzkonis, Hẽrici cum barba frater patruelis. Et in monaſterio Czarnouanſz ordinis Præmonſtrateñ, a ſe illic ex Ribniki tranſlato, ſepultus, qui duos filios Myeczlaum natu maiorẽ, & Wladiſlaum minorem, reliquit. Anno dñi. M. ducen: trigeſimo ſeptimo, Dux Myeſzko ob deformitatẽ capillorũ Coſziſzko appellatus, ex conceſſione patris ſui Conradi ducis Mazouiæ ducatũ Cuyauieñ ſortitus. Quia uiduarũ & orphanarum uaccas occiderat, & ſubſtãtias ſpoliarat, intercõuiuandũ iuſtiſſimo dei iudicio, fluminibus & aquis nequitq̃ ſuffragãtibus, a muribus miſerabiliter deuoratus eſt. Ecce ſaluos fecit deus filios pauperum, & humiliauit oppræſſorem. Ecce iniuriæ pauperꝝ & uiduarũ uindice Chriſto ultæ ſunt. Eodem anno. M. ducen: trige: ſeptimo Fratres minores, ordinis ſancti Franciſci: Boleſlaus pudicus in ãnis puericiæ conſtitutus perſuaſione genitricis ſuæ Grzimiſlawæ inductus, ex Praga in Graccouiã uocauit: Pro monaſterioq; & eccleſia locum amplũ donando, tã eccleſiã q̃ monaſterium coctis lateribus edificauit & conſumauit. Item ãno quo ſupra, ſcilicet. M. ducen: trige: ſeptimo, Magiſter Cruciferorũ Hermannus, auxilio ducũ Conradi Mazouiæ, Swãtopelci & Samborii Pomeraniæ caſtrum & oppidũ Elbyang in diſtrictu Pogoſzono edificauit, dato nomine ciuitati, a flumine Elbing illic decurrẽti, & magno ſtagno quod Hab dicitur ſe miſcenti. Anno domini: M. ducẽ: trigeſimooctauo, monaſterium fratrum prædicatorum apud Halicz fundatur, & fratres e Polonia illic domum acceperunt. Anno domini. M. ducẽ: uigeſimooctauo, in maxima mnltitudine Thartari Ruſſiã ingredientes, uniuerſam terrã Rzeſzanſka uaſtauerũt, ducem occiderunt, ſenes & impuberes necauerunt, certam multitudinem in captiuitatẽ abduxerunt, caſtra incenderunt. Iterum hyeme eiuſdẽ anni Thartari in terram Szuſdalorũ uenerunt, & ea uniuerſa uaſtata, ducem Georgiũ & filios eius, pluresq; alios Szuſdalorũ principes interfecerunt. Caſtrũ Roſtow incenderunt, captiuos & prædã pro libito abduxerunt. Sequẽti quoq; anno in Smolneñ & Czirnieouieñ regiones uenietes, eas crudeliſſima cœde nullæ ætati parcẽtes, peruaſtarunt. Caſtra & fortalicia, ex quibus duces & milites præ timore fugerant, incenderunt, & onuſti captiuorũ multitudine, in terras ſuas redierunt.

Monaſterium in Ploczko.

kazimirꝰ dux Oppolieñ & Rathibo: mortuus.

Myeſko dux Mazouię a muribus deuoratꝰ

Fratres minores Graccouiã inducti.

Elbyang edificatur.

Monaſterium fratrũ Predicatorũ in Halicz

Tartarorum vaſtatio.

CAPUT XXXVII.

Defuncto Henrico cum barba, ſucceſſit ei in omnibus principatibus unicus

Henricus ſecundus.

S Iadwigi syn

bus unicus filius eius (alii namq; omnes morte abſūpti erant) Henricus ſecūdus, q & pius dictus eſt, ex beata Heduigi progenitus. Et quū Wladiſlaus Othonis maiores polonos frequētiſſimis pollicitationibus ſollicitaſſet, ꝙ in dominiū maioris Poloniæ tanq̄ heres proprius reaſſumeretur, nō tamē exauditus eſt, nec reaſſumptus. Eapropter triſticiis tabefactus, in proximo uitam cū gemitibus, anno domini. M. ducen: trigeſimo nono in Pomerania exulans, finiuit. Verum ſepulturā cum auis & patribus ſuis in medio maioris eccleſiæ Poſnanieñ, mādante Hērico ſecundo, & matre eius beata Heduigi perſuadente, habere meruit. Reliquit aūt præfatus Wladiſlaus Othonis binos filios, ex Helinga Swatopelconis filia genitos, ſcilicet Premiſlaum & Boleſlaū. At Conradus dux Mazouiæ oportunitatem temporis nactus, fœdera irritando, pluribus incurſionibus clandeſtinis & publicis, nepotē ſuum Boleſlaum pudicum ducem Graccouiæ & Sādomiriæ perſequi cœpit, quia tutor ipſius Hēricus cum barba morte extinctus eſſet. Quapropter accepto conſilio idē Boleſlaus pudicus Clementē de Clemyanthow, & Ianuſſium Palatinum Graccoꝛ ad Belam regem Hungariæ confœderandū & procandum filiam eius Kunegundim, quæ in hungarico Kinga dicta eſt, miſit, & facta diſpenſatione, adducta eſt in Graccouiā, anno domini. M. ducenteꝛ trigeſimo nono, cū dote quadraginta miliū marcarum. Quo audito territus Conradus dux Mazouiæ, laceſſere nepotē ſuum Boleſlaum pudicū deſtitit Iſta eſt fœlix Kinga, quæ matris aluo fuſa, nō fletum ut cæteri pueri, ſed ſtatim in lingua hūgarica articulato ſermone protulit. Aue regina cælorū. Iſta in infantia feriis quartis & ſextis, uelut beatus Nicolaus pontifex miræ ſemel ſugebat ubera. Iſta maritum ſuū Boleſlaum pudicū, ut cœlibatū & perpetuā uirginitatem una cum ipſa teneret, induxit. Ob quam continentiā pudicus appellatus eſt. Iſta eſt Kunegundis, quæ per pietatis opera, non ſecus q̄ beata Heduigis, cuius ipſa neptis ex ſorore germana fuerat, in polonia refulſit. Et licet Conradus Mazouiæ dux, externa bella non attentaret, Boleſlaumq; pudicū minime inquietaret, inteſtina tamen lite haud carere potuit. Ioannē ſiquidē Czapla ſcolaſticum Wladiſlauieñ & Ploceñ eccleſiarum, & Cancellariū ſuū, uirū doctū & iuris bene peritum, in æculeo prius tortum, in patibulum ægit, & ipſum ignominioſe ſuſpendit, quē fratribus prædicatorū ad tumulandū ducentibus, Agaſia ducis Conradi uxor, tanq̄ altera Iezabel eripi iuſſit, & denuo in altero patibulo ſupra Iſtulam, iuxta ſancti Benedicti eccleſiā, e regione & incōſpectu maioris eccleſiæ Ploceñ, alligauit & ſuſpendit. Sed Martinus Prior ordinis prædicatorum, miſſis fratribus, ſecūdo depoſitū, in Eccleſia Cathedrali ſepeliri ordinauit. Cauſa huius mali inpſpecti ſuſpitio ducis Conradi fuit, quoniam Kazimirus filius eius cum noua ſponſa filia ducis Henrici ſecundi, Conſtātia nomine, nepte beatæ Heduigis Wratiſlauiæ diutius cōmoratus, repetitiſq; uicibus, per Conradum patrē ipſius euocatus, amore ſponſæ uinctus, nō aduolauit, ſuſpicabatur dux Cōradus ꝙ conſilio præfati Ioannis Scolaſtici Pedagogi filii ſui, cum duce Hērico Wratiſlauieñ de proditione patriſſui, ad ulciſcendum captiuationem olim Henrici cum barba, per Conradum factam, tentaret. Sicq; dux furore actus ſine

S Kunegundis Za Pudica ... 40 ... Zyznot ... gdy się urodzyła

Beata kunegūdis.

Ioan Czapla martyr

Mulieris crudelitas.

actus, ſine ſufficienti examinatione, Ioannẽ Scolaſticũ ſacerdotio decoratũ, ſuſpẽdio turpiter dedecorauit, & terribili morte extinxit. In cuiꝰ ultionẽ Põtifices ducem Conradũ cenſuris innodarunt. Primum etenĩ Andreas Epiſcopus Plocẽ eum excõmunicauit. Deinde Petrus Archipræſul Gneznẽ, totam diocesim Plocẽ, una cum duce Cõrado & uxore eius, interdicto ſuppoſuit. Donec ipſe dux humiliatus, anno domini. M. ducente: quadrageſimo in conuentione Lancicieñ pœnitentiã ægit, & pro ſatiſfactione ſceleris, in ſacerdotem patrati, uillagium Louicz, cum ſiluis & pertinentiis, Archiepiſcopo Gnezneñ perpetuo inſcripſit. Et ut Archiepiſcopus Gnezneñ ſit Canonicꝰ natus & præbendatus in eccleſia Ploceñ, ducem tamen Mazouiæ unã marcam auri ſoluendo recognoſcat. Eccleſiis uero Wladiſlauieñ & Ploceñ, euiterne certas libertates donauit, quod Apoſtolici cõmiſſarii, Thomas Epiſcopus Wratiſlauieñ, & Gerardus Scolaſticus Gracco: per Gregorium papã nonum deputati confirmarunt: Et beneficiũ abſolutionis ab Archiepiſcopo Gnezneñ promulgatũ & caſſatum, denuo auctoritate Apoſtolica impenderũt. Quæ omnia in inſtrumento originali conceſſionis præfati ducis Conradi (quod in eccleſia Wladiſlauieñ cõſeruat) cuius inicium eſt. Cum piarum ſit mentium &c. manifeſte continentur.

Lowicz
Abbase publice polubac y Conye day

CAPVT XXXVIII.

POſt hæc Thartarorũ horrenda uaſtatio ex ordine ſubnectenda eſt. Anno domini. M. ducẽ: quadrageſimo primo, Thartari per Ruſſiam, trucidatis tyrannis & principibus Ruthenoꝝ, in poloniã uenerũt, receptaq; præda in oppidis Lublin & Zauichoſt, uiciniſq; eorum, eam in Ruſſiã reduxerunt, feſtinanterq; redeuntes, Sandomiriã cum caſtro expugnauerunt. Illicq; Abbatẽ Coprziwnicieñ cum fratribus eius, & magnũ numerum utriuſq; ſexus, nobilium & ignobiliũ, uirorũ ac matronarũ, ad conſeruandũ uitam Sandomiriæ collectorũ, occiderunt. Inde exeuntes per Viſliczam, in Skarbimiriã uenerunt, & prædã deducturi in Ruſſiã reuertebantur, dumq; ſtatiua ad fluuium Czarua, apud uillam, quæ maior Thurſko uocatur, tenerent. Irruit in eos Wladimirus Gracco: Palatinus cũ militibus Graccouiẽſibus: Vbi inter pugnandũ omnis captiuorum multitudo diffugiens, in propinquas ſiluas ſe recepit, ſuperati tamẽ ſunt pauci a multis: Wlodimirus palatinus Gracco: cum ſuis a Thartaris, uerũ ſtrage ſuorum Thartari perculſi, per ſiluã Stremech in Ruſſiã receſſerunt. Et in ſupplementum accerſitis plurimis Thartaris, cũ fremitu & ira in poloniã redierunt. Et quia maximũ habuerunt exercitum, ad Sandomiriã perueniẽtes, bifariã eum diuiſerunt. Minoreq; exercitum in Lanciciã, Siradiã, & Cuyauiã, cũ principe Kaydano, deſtinarunt, qui nullo obice apparente, crudeliſſime illos diſtrictus cœdibus atq; igne uaſtarunt. Et ſanctmoniales monaſterii Vithonieñ, præter tres, quæ in ſiluas fugerant, rabie barbarica occiderũt propter quod proceſſu tẽporis, moniales illius loci, in locũ tutiorem, Graccouieñ diocesis tranſlatæ ſunt. Abbacia Buſzeñ de Buſzko in Vithow tranſlata. Maior autẽ Thartarorum exercitus, cuius ductor Bathi rex, & primus imperator Thartarorũ fuit, uerſus Graccouiã, omnem tranſitui propinquã

Martyres.

Tartarorũ crudelitas in Polonia.

Poloni a Tartaris cœſi.

Moniales martyres Bus[illegible]

Abacia Buſzeñ in withow tranſlata.

cœde &

cœde & incendio peruaſtans, iuit. Occurrunt ergo ei in uilla Chmyelik prope oppidū Szidlow, Wlodimirus Palatinus, Clemēs Caſtellanus, Gracco: Pacoſlaus palatinus, Iacobus Racziborouicz Caſtellanus Sandomirieñ, cū nobilibus & militibus Graccoui: & Sandomirieñ. Et facto conflictu cū una Thartarorū turma: Ipſaqꝫ attrita, pedem referente, & ad alterā præſtantiorem turmā ſeſe diuertēte. Poloni certamine priori feſſi, pauci a plurimis, aduerſo pectore confoſſi ceciderunt, reliqui uero in fugam conuerſi, per itinera nota euaſerunt. Ceciderūt in eo conflictu deſiderati Criſtinus Sulkouicz de Myeduiedz, Nicolaus Vithouicz, Albertus Stampocicz, Zementa, Granibina, Suliſlaus, milites ſtrennui, & alii plures ualidi. Ex quorum ſtrage, tātus pauor irrepſit, ut alii in alias regiones fugerent, agreſtes uero cū pignoribus & pecoribus, in paludes & ſiluas & inuia ſe conderent. Sed & Boleſlaus pudicus, dux Graccouiæ & Sandomiriæ cū Grzimiſlawa matre, & Kinga coniuge ſua, primum uerſus Hungariā in caſtrū Pienini de prope oppidum Sādecz. Poſtea uero in Morauiā ad monaſterium ordinis Ciſtercieñ effugit. Thartari autē poſt cladem apud Chmyelik peractā, Graccouiā in die cinerū uenerunt. Et eam uacuam hominibus inuenientes (omnes ſiquidē in abdita diffugerant) in eccleſias & domos incendio ſeuierunt. Eccleſiam uero ſancti Andreæ, tunc extra muros Gracco: extātem, uallantes, oppugnabāt, expugnare tamen non ualuerunt, quoniā pluribus polonis magna ui & fortitudine, ſe & ſua illic defendentibus, cuſtodiebatur, cœpto irrito, receſſerūt. Et in Wratiſlauiā perrexerunt, quā ſimiliter ut Graccouiā deſertatam habitatoribus, ſed & conflagratā habitationibus reperientes (Ciues etenī Wratiſla: pauore cōſternati, fere omnibus relictis, præcioſioribus dumtaxat feſtine raptis) fugam inierunt, quod gentes ducis Henrici uidentes. Deſcenderunt & opes cū uictualibus in arcem inducentes, urbē cum tectis eius flāmis exuſſerunt, Thartari in urbe nil reperientes, caſtrum uallarunt, & poſt aliquot dies obſidionē ſoluentes (ut aiunt orationibus & lachrymis Ceſlai, Prioris ordinis prædicatorum, & fratrū eius in caſtrum admiſſorū depulſi) receſſerūt Interim feria ſecunda paſchæ Thartaris qui Cuyauiā uaſtauerūt ſuperuenientibus, ſimul iuncti in Legniczam profecti ſunt. Dux etenī Henricus ſecūdus, ſanctæ Heduigis filius, per illud tempus, ibi tā nobiles q̄ agreſtes maioris poloniæ & Sleſiæ collegerat. Aduenerant & principes cum ſuis militibus, Myeczlaus Kazimirides dux Oppolieñ, Boleſlaus filius Dipoldi marchionis Morauiæ expulſi, qui Szepiolka cognominatus eſt. Et Pompo de Hoſterno magiſter Cruciferorum de Pruſſia cū fratribus ſui ordinis. Inſuper & cruce ſignati plures. Cūqꝫ ex oppido Legniceñ agmina duceret, & ea obequitaret, lapis de ſummitate eccleſiæ beatæ Mariæ decidit, parumqꝫ abfuit, quin caput ducis Henrici non dirupit, quod reuera infauſtum omen fuit. Suburbana itaqꝫ oppidi Legniceñ prætergreſſus, quattuor acies inſtruxit & ordinauit. Primum de cruce ſignatis uoluntariis, & de aurifoſſoribus oppidi Goltberk, aliiſqꝫ peregrinis militibus. Hāc Boleſlaus Szepiolka filius marchionis Morauiæ ducebat. Altera acies militum Graccoui:, & maioris Poloniæ fuit. Huic Suliſlaū fratrē Wlodimiri olim Palatini Graccoui: circa

Chmielik

Polonorum altera clades.

Strać wielky 3 Tatar,

Krol pudik uciekł:

Thartari Graccouiam acceperunt.

S jedwszyło Krakowie za masty byt

Tarthari wratiſlauiam acceperunt.

S Ceslaw Tatari modlitwą odegnał

Chmielik occiſi præfecit: Terciam aciem, in qua erãt milites Oppolieñ, & Pompo magiſter Pruſſiæ cũ fratribus & militia ſua, Myeczlaus dux Oppolieñ gubernauit. Quartã, ex præſtãtioribus militibus Sleſiæ & maioris Poloniæ, ac præcio conductis militibus, Henricus dux regebat. Totidem erãt Thartarorũ agmina, ſed robore & frequentia pugnatorum præſtantiora, Ita ut unũ agmen eorum, omnia polonorũ agmina excederet. In campo igitur q bonus cãpus dicitur, porrecto & in oẽs ptes lato, uterq; exercitꝰ 5 idus Apri: alias feria ſecũda poſt octauas paſchæ cõuenit. Primũ q; cruceſignatorum & aurifoſſorũ exercitus cũ Thartaris magno impetu congreſſus, uelut teneræ ariſtæ a grãdine percuſſæ, a ſagittis Thartaricis obtritus eſt. Deinde duo agmina ſub gubernatione Suliſlai militis, & Myeczlai ducis Oppolieñ conſiſtentia, pugnam cum tribus Thartarorũ agminibus ingreſſi, ualidam in Thartaros ſtragẽ ædiderũt, ita ut pedem referrent, & fugam inirẽt Quidam autẽ celerrimo curſu, circa utrumq; exercitum diſcurrens, terribili uoce clamauit, Byegaycze Byegaycze, quod ſonat currite currite. Polonis terrorẽ incutiens, quam uocem Myeczlaus dux Oppolieñ audiens, deſerto prælio fugit, & ſecũ magnam partem militũ traxit. Quod uidens dux Henricus ingemiſcẽs dixit. Gorze ſze nam ſtalo. i. peius & moleſte nobis accidit Indicanſq; ſuam quartã aciẽ fortiſſimorũ militum, tres acies Thartarorum a duabus aciebus Polonorũ diſiectas, proſtrauit, & in fugã conuertit. Quarta autẽ acies Thartarorũ, & maior omniũ cum ſuo rege Bathi, ſuperueniẽs horribili impetu bellum inſtaurauit, quod acerrimum inter utroſq; durauit. Magnaq; ex parte, Thartaris cœſis, & in fugam ſpectantibus, quidã Thartarorũ uexillifer, ualde magnũ uexillum ferens, in quo chi littera græca depicta erat talis X, & in ſummitate haſtilis, imago teterrimi & nigerrimi coloris cum barba prolixa, cœpit incantãdo, fortiter caput imaginis quatere. Ex quo illico fumus & nebula horrẽdi & intollerabilis fœtoris in Polonos diffuſa eſt, ut pene exanimati, & inualidi ad bellandũ redderentur. Clamore itaq; horrendo eleuato, in Polonos Thartaricus exercitus cõuerſus, acies eorum quæ interim integre erãt, dirupit, & eas magna ſtrage affecit. In qua dux Boleſlaus filius marchionis Morauiæ Szepiolka dictꝰ, & Põpo magiſter Cruciferorum de Pruſſia, cum multis inſignibus militibus occiſi ſunt. Dux uero Henricus corona a Thartaris circũfuſus eſt, ut a tergo & fronte cœderetur. Iamq; ad extremum circa eũ, non niſi quattuor milites uerſabantur, Suliſlaus frater olim Wlodimiri palatini Gracco:, Clemens palatinus Glogouieñ Conradus Cwirathouicz, & Ioannes Iwanouicz, quãta potuerunt, ui & conatu principem Henricũ ex prælio educentes, ad fugiendũ diſponebant, ſed ducis equus ſauciatus ſubſiſtebat. Thartari igitur ueloci curſu cõſequutum cũ tribus præfatis militibus, quarto Ioanne Iwanouicz, ab eis ſegregato, uallauerunt, cũ quibus aliquãto tempore decertabat. Ioannes uero Iwanouicz equũ recẽtem a Roſciſlao aulico ducali receptum, penetratis hoſtiũ cuneis, duci adminiſtrauit, quo aſcenſo dux, Ioannem Iwanouicz, uiam per medios hoſtes ei parantem, ſequebatur. Ipſoq; in curſu uulnerato & euadente, dux Hẽricus intercipitur, & tercio circũuallatur, dumq; audaciſſime cõtra Thar

Horrenda clades Polonorũ & Theutonum ex Thartaris accepta.

Bathi Thartarorũ impator.

Vexilliferi faſcinatio.

Henricus dux a Tartaris occiſus.

taros dimicaret, & manu ſiniſtra eleuata Thartarꝝ ſibi obuiũ feriret, ab altero Thartaro, lãcea ſub aſcella trãſfixus, ex equo demiſſo brachio, moribundus defluxit, quẽ Thartari ingẽti ſtrepitu inconditarũ uocũ facto, capiũt, & extra locũ certaminis, quãtum eſſet geminatus baliſtæ iactus pertractũ, framea caput abſciderunt, corpuſq; inſignibus omnibus deſpoliatũ, nudũ reliquerunt. Occiſa eſt in eo prælio multitudo nobiliũ Poloniæ, Inter quos clari & inſignes fuerunt Sulislaus, frater Wlodimiri Palatini Gracco: Clemẽs palatinus Glogouieñ, Cõradus Cũrathouicz, Stephanus de Virbna, & Andreas filius eius, Clemens filius Andreæ de Pelcznicza, Thomas Piotrkouicz, Petrus Kuſza, & pleriq; alii. Hanc cladem uniuerſam beata Heduigis quæ cum ſororibus ex Trzebnicza in Croſna fugerat, per ſpiritũ hora qua acciderat cognoſcens. Adleydi ſanctimoniali reuelauit. Ioannes Iwanouicz, fugiens cum duobus ſuis armigeris, iunctus eſt Luczmãno militi duos ſimiliter familiares habenti. Et dum in quodam rure, uno miliari a loco prælii diſtãte, a nouem Thartaris conſequeretur, q̃uis duodecim uulneribus eſſet cõfoſſus, octo ex illis occidit, & nonum pro captiuo reſeruauit. Poſtea ordinẽ prædicatorum ingreſſus, deuote domino cœli, a quo protectus erat, famulabatur.

Pompo ſextus Magiſter pruſſię occiſus.

Corpus ducis Henrici, poſt cladẽ ex ſexto digito ſiniſtri pedis uix cognitum & repertum. Per Annam coniugem ipſius, in medio chori eccleſiæ ſancti Iacobi apud fratres minores. Wratiſlauiæ ſepultũ eſt. Pomponis uero magiſtri Pruſſiæ, & militum inſigniorũ ſupra expræſſorũ, in eodem monaſterio ſancti Iacobi Wratiſlauiæ. corpora tumulata ſunt.

Boleſlaus marchio Morauię occiſus.

Boleſlai autem filii marthionis Morauiæ funus, in Lubeuſz in choro cõuerſorũ humatum eſt. Super cætera corpora fideliũ in loco prælii ſepulta, eccleſia in hanc diẽ durans conſtructa eſt. Maxima uictoria de duce Henrico & Polonis, Thartari potiti, lectis ſpoliis, unicuiq; interemptorũ unã auriculam abſciderũt, & nouem ſaccos grandes, ad ſciẽdũ numerum occiſorum, repleuerunt.

Copia auricularum.

Ducis autẽ Henrici capite in longiori haſta erecto ad caſtrum Legnicza, Oppidũ enim metu Thartarorũ exuſtum fuerat, applicuerunt. Mandantes ut duce eorum occiſo: caſtrum eis aperirent. Caſtrenſibus conuenienter reſpondentibus, ꝙ pro uno duce occiſo, plures duces filios occiſi haberent. Illi uero circa Legnicz uillis uaſtatis & incenſis, In Othmuchow ſe receperũt, ubi quindecim diebus ſtatiua continuãdo, omnem regionem per circuitũ uaſtauerunt. Exinde Rathiborieñ oram adeuntes in Boleſiſzko, octo diebus commorati in Morauiã ſeceſſerunt, & Venceſlao rege Bohemiæ, in caſtris ſe continente eam pluſq̃ uno menſe incendiis & cœdibus uaſtauerunt. Ab Olomuncz ſeptimis caſtris in hungariam peruenerũt, eamq; crudeliſſime prope duos annos afflixerunt, regem Hũgariæ Belam quartũ, cum fratre eius Colomãno prope fluuium Cziſzam miſerabiliter fuderunt, & perſequuti ſunt, totũ uero regnũ Hungariæ ex utraq; parte Danubii, ſimul Slauoniã, Boſnam, Raſciam, & Bulgariam, miſerabilius, quia uſq; ad internitionẽ deuaſtarunt, finaliterq; in Scithiã ſedes patrias redierũt.

Tartarorum in Hungaria crudelitas.

Refert alia Polonorꝝ hiſtoria, Et cõcordat cum Rogerio in tractatu de deſtructione Hungariæ per Thartaros ꝙ Bathi rex Thartarorũ, non in Polonia fuit, ut præmiſſa aſſerit Chronica.

Sed cum

Sed cum in Hungariam contenderet, & ex Ruſſia intrare Hungariã properaret, partem ſui exercitus cum principe nomine Peta, ad uaſtãdum Poloniam miſit, qui ut prædictum crudeliter afflixit, & eam deſertauit: Principeq́ꝫ ipſius Henricum nomine ſuo exercitu deleuit, quod ex tempore lucidius claret. Nam Bathi per montanam portã ex Ruſſia in hungariam fracta, potẽtia comitis regni hungariæ, ad cuſtodiendũ eandem portã per regem locati, duodecima Marcii intrauit, & ãte dominicam Palmarum exurendo uſqꝫ ad Peſt aduerſus regẽ uenit, retrocedenſqꝫ, & rege Bela eum inſequente, hungaricum exercitum circumdando, interfecit & diſperſit. Hoc autẽ tempore ante dominicã palmarũ, Peta de Graccouia in Wratiſlauiã perrexit. Bathi autẽ in duobus regnis ſub eodẽ tẽpore eſſe non potuit. Item narrante eadem hiſtoria Bathi (fugiente rege Bela faciem eius) ſuis principibus regnũ Hungariæ diuiſit, uocans ex Morauia Petam, ad ſortiendũ portionem Hungariæ, quod poſt expulſionem regis Belæ quarti fuit. Item Cadan alter princeps Thartarorũ, quem poloni Kaydanũ uocant, per ſiluas & Comauiã ac ꝑ fluuium Sereth, eodem tempore cũ Bathi partem orientalem Hungariæ quã Almani inhabitabãt, introiuit, & eam deſtruxit. Non ergo in quadrageſima poloniã ipſe, aut Bathi uaſtauit, ſed princeps Peta. Ne autẽ rei ueritatẽ neſciſſe uideamur, utraqꝫ hiſtoriã tetigimus, & legentibus obiecimus, ut eam alibi ex integro ſi uoluerint, legant. Potentia Thartarorũ cum qua Hungariam ingreſſi ſunt, fuit quinquies centum milia pugnatorum.

Peta Thartarorum princeps.

Cadan Tartarorũ princeps.

CAPVT XXXIX.

ANno domini. M. ducẽn: trigeſimo nono. Conradus dux Mazouiæ caſtrũ Bydgoſtieñ ſub Swatopelcone duce Pomeraniæ recuperat. In cuius ultionẽ præfatus Swatopelk cũ exercitu terrã Cuyauiæ ingreſſus, tumultuarie eam deuaſtauit, oppidũ Iuni Wladiſlauieñ cum pluribus uillis exuſſit. Item caſtrũ Sãthok per polonos negligenter cuſtoditũ, per Saxones interceptum eſt. Item Villebrandus Archiepiſcopus Maydenburgeñ caſtrũ Lubuſz obſedit. Aſſerenſqꝫ ſuæ eccleſiæ perpetuo, per Henricũ quartũ imperatorẽ donatũ eſſe, olim per eũ acquiſitũ & ſub Boleſlao Crziuouſti expugnatum. Hẽricus uero dux maioris poloniæ & Sleſiæ ſanctæ Heduigis filius, cum forti exercitu ſuper eum ueniens, gentes ipſius diſperſit, & cum plurimorũ occiſione in turpem fugã conuertit. Pompo magiſter Cruciferorũ Pruſſiæ, poſt deletionẽ ſuarum copiarũ a Prutenis, noua manu collecta, caſtrum Balgam ſub Prutenis conquiſiuit. Barbari uero Pruteni reaquirendo caſtrum. In circuitu duo caſtra uidelicet, Portegal & Shrandin erexerunt, & intantum gentes magiſtri afflixerunt, ut ſe cum caſtro poteſtati Barbarorum ſubiicere cogitarent, niſi Otho dux de Brunſuik, cum noua militia ſuperueniẽs Barbaros repuliſſet, & caſtra in circuitu edificata expugnaſſet. Monaſteriũ fratrũ minorum in Thorun, ſub titulo ſanctæ Mariæ uirginis, eodem anno domini. M. ducẽn: trigeſimo nono, erexit, & areã ad inhabitãdũ fratribus, Pompo magiſter Pruſſiæ aſſignauit. Anno dñi. M. ducẽn: quadrageſimo, monaſteriũ fratrum minorũ ſancti Iacobi apoſtoli in Wratiſla: dux Hẽricus ſecũdus erexit, quod Anna relicta eius

Henricus contra acrhiepiſcopum maydburgenſem.

Monaſterium fratrũ minorũ in Thorun, aliud in wratiſlauia.

Henricus dux Ma...

m 2 (ipſo pro

(ipſo pro fidei defenſione per Thartaros occiſo) ad plenū conſumauit, & in eius eccleſia ducem & maritū ſuum ſepulturæ cōmendauit. Sub eodē tē/pore frater Wolquinus ordinem ſuū, qui dicebatur ordo militū Chriſti, cū ordine Cruciferorū Pruſſiæ nigræ crucis uniuit. Et eodem anno in congreſſu cum Lithuanis habito, cum quinquaginta fratribus & multis aliis pugnatoribus interficitur. Poſt commendabilem ac ſtrennuum Henrici ſecūdi Graccouieñ maioris Poloniæ & Sleſiæ ducis, per Thartaros occiſi, obitum. Barones minoris poloniæ qui cladi ſuperfuerūt, Boleſlao caluo filio primogenito præfati ducis Henrici ſe ſubiecerunt, quod egre ferens Conradus dux Mazouiæ, cum filiis ſuis Boleſlao, Kazimiro, & Semouito, ac gentibus eorum & cum pluribus aliis auxiliaribus uenit, ut cū militibus Pomeraniæ p Swātopelconē miſſis, cū Prutenis quoq; & Lithuanis, mercede conductis. Et terras Gracco: Sādomirieñ, ac Lublineñ, omneſq; arces & munitiones earum occupauit. Boleſlaus uero caluus, dum cū gētibus ſuis & Theutonicis Graccouiā accederet, iniuriam reſciſſurus. Conrado Mazouiæ cum ualidiori exercitu ſuperueniente, pugnæ ſe non cōmittens, receſſit. Clemēs ergo de Ruſcza, palatinus Gracco: nullum auxilium a Boleſlao caluo habens, Cōrado duci Mazouiæ, ipſum in Skala oppugnanti, ſe ſubiecit. Incēſoq; caſtro Skala, Conradus dux, caſtrum per eum Graccouiæ iuxta eccleſiā cathedralem erectum, funditus diſuci præcepit. Statimq; plenā poſſeſſionem nactus, graues uniuerſis exactiones impoſuit. Nedum agreſtibus, aūt ciuibus, uerum & militibus, atq; ſacerdotibus, ad edificationē quoq; nouorū caſtrorum atq; antiquorū inſtaurationē, paſſim omnes compulit. Quapropter clamor & uox tribulatorū aſcendit, q̄ poſt miſeras Thartarorū clades, miſerabilius & grauius a propriis opprimerentur. Miſſiſq; extemplo in hungariā & Morauiā crebris nunciis, Boleſlaum pudicum quærebant, & ut afflictæ patriæ ſubueniret, tanq̄ heredem reducere ſatagebāt, qui non eſt reuerſus, niſi anno domini. M. ducen: quadrageſimo tercio. In maiori autē polonia Barones & nobiles, ſpecialiter Bogumilus, Dirſzicraius, Palatinus Poſnanienſis, Cecundus Gnezneñ, Thomas Poſnanieñ, Caſtellani. Domaradus iudex Poſnanieñ, p/teſi principatum ducis Boleſlai calui filii Henrici per Thartaros occiſi, propter opprœſſiones maiorū Polonorū, & exaltationes Theutonicorū, Przemiſlaum & Boleſlaum filios ducis Wladiſlai Othonis, in dominos & heredes naturales acciuerunt, qui unicū caſtrum Vſcze poſſidebāt. Nam ſub eis alterū caſtrū Nakel Swātopelk auūculus eorū dux Pomeraniæ interceperat, omniaq; caſtra & munitiones præfatis ſuis principibus Przemiſlao & Boleſlao, necnō caſtrum Przemanth poſt eius expugnationem, maiores poloni præſentarunt & obtulerunt. Quibus Boleſlaus caluus non reſtitit, ſed affinitatē iungens, germanā ſuam Elizabeth nomine Boleſlao duci Kaliſſieñ copulauit. In Pruſſia uero Swātopelcus princeps Pomeraniæ, uir callidus & uafer, cernens Cruciferos per Conradū ducem Mazouiæ uocatos, in immēſum creuiſſe, & caſtra ac munitiones plurimas locaſſe, Prūtenoſq; ſibi ſubiectos ad baptiſma coegiſſe. Cœpit uehemēter expaueſcere. Ne ſicut ipſe dolo Pomeraniā ſub Leſkone albo acquiſiuit, eadem menſura metiendo, a Cruciferis

Boleſlaus caluus.

Poloní a Boleſlāo caluo defecerunt.

ciferis quãdoq; exueretur & e Pomerania expelleretur. Hac itaq; occaſione omnes Prutenos tam neophitas q̄ gentiles ſibi conciliat, & idolatrie ritus nepharios reaſſumere pſuadet. Edictoq; certo tp̄e, omnes chriſtianos in Pruſſia tã Polonos q̄ Almanos interemit. Caſtraq; ſingula Cruciferoꝝ, ui & expugnatione Prutenorum, præter Balgam & Elbing conquirit. Nec ea per Gwilhelmũ Mutinenſem Epiſcopũ, Innocẽcii pape quarti legatum, auctoritate ſedis apoſtolicæ monitus reſignauit, quinimo collecta manu Pomeranorum & Prutenorum, totã terram Chelmeñ. uehementer attriuit & uaſtauit, præter tria caſtra Thorun, Chelm, & Radzin, quæ acq̄rere non potuit. In uniuſq; anni ſpacio, quod Thartarorum rabies non attigit, Prutenorum barbaries deleuit.

Pruteni idolatriã reaſſumũt

CAPVT XL.

Sed redeamus ad Boleſlaũ pudicũ. Anno dñi. M. ducenteſimo quadrageſimotercio. Intelligens Conradus dux Mazouiæ, Boleſlaum pudicum, cum nonnullis militibus reuerſurũ. Indicit cõuẽtionem Baronibus Graccouieñ & Sandomirieñ, apud Scarbimirien oppidum, quaſi ad prouidendũ rebuſpublicis tercio kalendas Iulii celebrandã. Vbi omnibus conueniẽtibus, ex occulta maliuolẽtia prius cõcepta, dat ſignũ ſuis militibus. Et captiuati ſunt Przibiſlaus Vawſzriczouicz Vitek Byenyouicz, Andreas Sulconis de Myedzuiedz, Nicolaus Iaſzko, Sadek de Chodcza, & alii plures, uinctiq; & in Mazouiã ducti, ergaſtulis incluſi ſũt, & q̄ſi poſt duos mẽſes, prima die Auguſti q̄ eſt ſancti Petri ad uincula, diuina cõmiſeratione, fractis compedibus, ſub intempeſte noctis caligine, omnes euaſerunt. Clemens uero palatinus Graccouię de domo & familia Griffonũ, qui cũ fratribus ſuis, Sulcone, Theodoro & aliis de medio captiuantium in Hungariã fugerat, audita ſolutione captiuorũ reuerſus eſt, & ſimul iuncti, tam arcem q̄ ciuitatẽ Gracco: eiectis ducis Conradi præſidibus obtinuerunt. Aduenientẽq; Boleſlaũ pudicum cum ſorte ſua Kinga, tanq̄ heredem & dominum cõnaturalem cum magno plauſu, Prandotha epiſcopo Graccouieñ perſuadente, in ducẽ aſſumpſerunt. Quo rumore Cõradus dux Mazouiæ excitus, cum multis gentibus uerſus Graccouiã uenit, Boleſlaoq; pudico copiã pugnãdi non faciente, & ſola mænia defendente. Dux Conradus Mazouiæ incaſtellatis eccleſiis, ſancti Andreæ extra muros Gracco: & ſancti Georgii in arce Gracco:, foſſatiſq; factis, cũ exercitu in Mazouiã diſceſſit. Poſt cuius diſceſſũ Bogutha præſes incaſtellatiõis eccleſiæ. ſ. Andreæ (miles hic Gracco: erat) ipſam eccleſiã Boleſlao pudico reddidit, & omnis hoſtilitas circa Graccouiã ãmota eſt. Itaq; Cõradus dux Mazouiæ, Myeczlaũ ducem Oppolieñ deſertorẽ, Hẽrici ducis Wratiſlauiæ per Thartaros occiſi, in ſui præſidiũ uocauit, uocauit & Przemiſlaũ ducẽ Poſnanieñ, Lithuanoſq; & Iaczuingos. Et cum ipſis filioq; ſuo duce Kazimiro, terram Sandomirieñ ingreſſus eſt. Quibus Boleſlaus pudicus, cũ militibus Graccouienſibus & Sandomirieñ, cum Clemente palatino Gracco: & Floriano palatino Sandomirieñ, & quibuſdam Hungarorũ militibus in Suchdol occurrit, propicianteq; deo, exercitũ Conradi numero & robore ſuperiorẽ, confregit

Conradi dolus

Mira vinctorũ liberatio.

Boleſlaus pudicus reacceptus.

Conradus auxilia petit.

Conradus a Boleſlao vict⁹

& diſperſit. Ducesq; præfatos in turpem fugã ægit. Ex qua pugna exercit9
ducis Boleſlai, præda uariarũ nationũ ditatus eſt. Duxq; Boleſlaus pudicus
cæteras munitiones, quæ pro Conrado principe Mazouiæ tenebãtur, ui ac/
cepit. Poſt hunc triumphũ milites Gracco: iterũ Boleſlaum pudicũ Pran/
dotha Epiſcopo Gracco: diuina ſolenniter in eccleſia Gracco: agente, in ſu/
um dominum aſſumpſerũt & introniſarunt. Conradus autẽ dux Mazouiæ
cladem in Suchdol acceptam ultum iri cupiens, Lithuanos, Prutenos & Ia/
czuingos ordinauit, qui in copioſa multitudine ingreſſi, terram Lublineñ ua
ſtauerũt, eam more barbarico uſq; ad fluuium Iſtulam, cũ diſtrictu Szecze
chouieñ, & Lukouieñ infeſtãdo, hoĩes utriuſq; ſexus cũ numeroſis pecoribus
abegerũt. In Prandothã uero Epiſcopum Gracco: quia Boleſlao pudico ad
herebat, præfatus Conradus dux Mazouiæ ſuos armigeros miſit, & curias
epiſcopales Tharſeñ, quæ nunc Bodzancineñ appellatur, Kelceñ & Cuneo
uieñ primum expilatas, cum uillis ipſarũ incendit, & prædam in Mazouiã
intulit, propter quod Prandotha Epiſcopus Gracco: eum auctoritate pro/
pria anathematiſauit. Cuius ꝓceſſus Fulco Archiepiſ: Gnezneñ in ſinodo
Lancicieñ confirmauit, & in ſingulis eccleſiis denũciare mandauit. Verũ Cõ
radus eodem anno. M. ducen: quadrageſimo quarto, mala additura malis,
terram Graccoui: cum exercitu ingreſſus, nouas munitiones erexit, quas eo
diſcedente, milites Gracco: expugnauerũt, ſed Conradus rediens, iterum eas
expugnauit, & aliquas diruit, tot & tantis malis non ſaciatus Conradus dux
Mazouiæ, contra Boleſlaum pudicũ nepotẽ ſuum, ulceratum gerẽs animũ.
Anno domini. M. ducen: quadrage: ſexto, cũ Lithuanis & gentibus propriis
terras eius inuaſit. Cui Boleſlaus pudicus, cum militibus Gracco: & Sãdo/
mirieñ in Zarziſſow, alias in Iaroſzin occurrens, diro marte conflixit. Et a
multitudine ſuperatus, pluribusq; militibus Gracco: aut occiſis aut captis,
Boleſlaus pudicus fuga elapſus eſt. Conrado prædam acceptã in Mazouiã
referente, Et ſine mora in terrã Graccoui: cũ filio ſuo Kazimiro Cuyauiæ &
Lanciciæ duce. Item cũ Myeczlao Oppolieñ duce genero ſuo, redeunte, ca/
ſtra tria, unũ in faucibus Rudaue, ubi Iſtula ingreditur. Aliud ſupra ripam
prope monaſterium Thinyecz, extruxit. Et hæc duo ſuis militibus commi
ſit. Tercium in Lelow, & illud Myecزlao Oppolieñ duci genero ſuo in ad/
miniſtrationẽ dedit, Sed Conrado in Mazouiã diuertẽte, Boleſlaus pudicus
caſtra prope Thinyecz, & in ora Rudawe expugnauit. Terciũ uero in Le/
low paulopoſt Myeczlao duce Oppolienſi mortuo, illico Boleſlao pudico
redditũ eſt. O q̃ miſera condicio minoris poloniæ ſub illo tempore fuit, Sub
eoq; tempore Pruteni Mazouiã irrumpentes, eam circa Czechanow uaſta
uerunt, feſtine autẽ occurrentibus Mazouitis & Lancicienſibus, noningẽtos
Prutenos occiderũt, alios uero aut captiuarunt, aut diſperſerũt. Lithuaniq;
procurante Conrado Mazouiæ duce, ſilenti agmine in Oppatow oppidum
Sandomirieñ uenientes, ipſum & uicinia eius ſpoliarunt. Mortuus eſt tandẽ
deo uolente Cõradus dux Mazouiæ ætate maturus, nepotis ſui Boleſlai pu
dici iniuſtus oppræſſor. Et in eccleſia Ploceñ maiori ſepultus, ãnõ dñi qua/
drageſimo ſeptimo ſupra milleſimum ducenteſimum. Et reliquit duos fili/
os, Kazimirum

Furor Conra/di in Prandotã epiſcopũ Cracouienſem.

ōs Kazimirum & Semouitum. Boleſlaus ſiquidem tercius filius, breui pa/
trem ſequutus, morte abſumptus eſt.

CAPVT XLI.

ANno dn̄i. M. ducē: quadrage: tercio, Caſtrū Zartauicza Theo
dricus Marſalcus Cruciferoꝝ de Pruſſia, cum uiginti uiris dum
taxat, in uigilia ſanctæ Barbaræ, nocte ſcalis appoſitis, interce
pit, & quinquaginta uiros in eodē caſtro reptos (cum eis a me
dio noctis uſq; ad ortum ſolis certando) partim occidit, partim in deditionē
accepit. Accepit & theſauꝝ cum reliquo depoſito. Sed & caput ſāctæ Bar/
baræ uirginis aſportauit, quod Kazimirus tercius rex poloniæ, de Thorun
in Gedanum transferri conceſſit, ubi in hanc diem cōſeruatur, & a multis de
uotis atq; peregrinis ueneratur. Swatopelcus intellecta caſtri ſui Zarthaui
cza occupatione, fultus Pruſſorum ſuffragio, ipſum obſidione cinxit, & cū
reliq̄ medietate exercit9, in Chelmeñ terrā deſcēdit. Et per Theodricū Mar
ſalcum, ac per Kazimirum ducem Cuyauiæ filium Cōradi ducis Mazouiæ
uictus, utriſq; caſtris eſt exutus. Vocatoq; in auxilium Przemiſlao duce ma
ioris poloniæ, idem Theodricus marſalcus, & Kazimirus dux Cuyauiæ, po
tentiis unitis, caſtrum Viſſegrad in Pomerania ſitum expugnauerunt, & ter
rā Pomeraniæ flammis & uaſtatione afflixerunt. Ex inde ad caſtrū Nakel
proceſſerunt, quod illico Pomerani, dumtaxat uitam cum paucis rebus pa/
cti, Przemiſlao & Boleſlao ducib9 maioris poloniæ tradiderūt, q̄m ſub his
ducibus Swatopelk, ipſum interceperat. Eodē anno a præfatis ducibus po/
loniæ Przemiſlao & Boleſlao caſtꝝ Zbaſſin cōſtructum eſt. Veritus Swa
topelk, ne unita potentia polonoꝝ & Cruciferoꝝ, de Pomerania expellere/
tur, concordiam cum Cruciferis iniit, & in obſides filium ſuum Meſtwinum
alias Mſczugium, & Veyat comitem Vimarumq; Burgrabiū dedit. Cruci
feri autē omnes captiuos Swatopelconi reddiderūt. Caſtrum uero Zarta/
uicza nequaq̄ reddere uoluerūt, propterquod in āno ſequēti Swatopelcus
iuramenta temerādo, & pacta uiolando, cū Lithuanis, Prutenis, ac Iaczwin
gis uenit, & terrā Culmenſem horribili cœde & incendio affecit. Quos Cru/
ciferis inſequētibus, cum eſſent impares uiribus, placuit Theodrico ātiquo
Marſalco, ultimam medietatem exercitus ex iniquis locis inuadere. Prima
medietate lacum trāſgreſſa, at Berlwinus nouus Marſalcus, a fronte inua/
dendos cenſuit & inuaſit. Swatopelcus uero paucitate Cruciferorum con/
ſpecta, ad paludem quæ Renſzin dicitur, cum eis conflixit, & omnes truci/
dando, una cum Marſalco deleuit, uix uiginti uiris effugientibus. Similiter
exercitum auxiliarem ex Thorun uenientem, uicit & proſtrauit, uictoreſq;
ſpoliis interfectorū ouantes potiti ſunt. Exhilaratus Svvatopelcus de ſuorū
uictoria, clandeſtine ad Remkam aduocatū & ciues Culmēſes miſit, ut ir
rumpentes caſtrū Culmēſe, quod licebat eis quottidie ingredi, filium ipſius
Mſczugium cum cæteris obſidibus ſoluerent, præmiis potituri promiſſis,
quod Ioannes ſeruus Cruciferorū in prælio uulneratus intelligens, traditio/
nem prodidit. Quare Capitaneus Chelmeñ, Remkam aduocatum cum ciui
bus caſtrum ingredi prohibuit. Obſides quoq; nocte uinctos in caſtrū Zar

Caſtrum zarta wicza capitur.

Caput S Barbara virgin in Toron

Swatopelkus victus.

m 4 thauicza

thauiczā miſit. Furens ergo Swatopelcus dolos ſuos detectos eſſe, clādeſti ne p̄ appræciatos pecunia, Culmeñ ciuitatē & Zarthauiczā cōflagrare p̄ curauit. Ipſe uero cum Lithuanorū, Prutenorū, & Iaczuingorū multitudine

Terræ Cuyauieñ ſtrages maxima.

terram Cuyauiæ uniuerſam miſerabiliter per incendia & ſtragē barbaricā uaſtauit. Eo q̄ Kazimirus dux Cuyauiæ omnes expeditiones cum Cruciferis obibat. Dum autē Swatopelcus ſæpenumero caſtri Zarthauicza & filii recuperationē requireret, Cruciferi denegarunt, & filium eius per triginta

Swatopelci filius auſtriā ducitur.

armigeros, quos illis dux Auſtriæ miſerat, in Auſtriam tranſmiſerūnt. Hoc cognito Swatopelcus, ad ripam Iſtulæ in terra Culmeñ caſtrū Zantir edificauit, nullam nauem inſpoliatā relinquens. Aliud caſtrū Swyecze appellatum, ad fluenta Iſtulæ in terra Pomeraniæ edificare cœpit. Kazimirus uero dux Cuyauiæ, & Pompo magiſter Cruciferorū uenietes in nauibus, caſtrum

Caſtrū Putirburgk erigitur

Putirburk e regione Swyecze conſtruxerunt, & multa in deſtructionē nouorum caſtroꝝ Swatopelconis machinantes irrito diſceſſerunt. Swatopelcus ergo occaſione præbita, Swyecze conſumauit, & Zantir militibus roborādo, utrumq; uictualibus impleuit. Anno autem domini .M. ducenteſi: quadrageſimo quinto, Kazimirus dux Cuyauiæ & Lanciciæ, Magiſter Pompo & Cruciferi cum eo, Hēricus Lichterſtein, & Druſeliff pincerna Friderici ducis Auſtriæ, nonnulliq; & pauci cruce ſignati, qui ex Auſtria uenerant, ordinatis aciebus Pomeraniā ingreſſi, rependendo uiciſſitudinē uaſtationis ter

Pomeraniæ uaſtatio.

rarum Chelmeñ & Cuyauieñ, Pomeraniā ipſam nouem diebus exurentes, prædam, Swatopelcone nō reſiſtēte, ſed auxilia pruſſoꝝ præſtolante deducebant. Quibus uenientibus inſequutus eſt, & eos a fronte & tergo inuaſit, facileq; Henricū Lichterſtein, & Druſeliff fudit & fugauit, Nec Druſeliff fugam ſiſtere uoluit (tanq̄ miles Auſtralis) niſi in Thorun, tamē duce Kazimiro & Cruciferis acerrime cum Swatopelcone pugnantibus, & neutra parte pedem referente. Henricus Lichterſtein cū ſuis reuenit, & exercitum Swatopelconis a tergo inuaſit. Moxq; exercitus Swatopelconis contritus eſt, mille quingentis occiſis, cæteris captis, aut fuga dilapſis.

CAPVT LXII.

ANno domini. M. ducente: quadrageſimo tercio, Przemiſlaus & Boleſlaus germani, duces maioris poloniæ, cum Helinga matre ipſorū, de conſenſu Fulconis Archiepiſcopi Gnezneñ & ſui Capituli, contulerunt ordini & conuentui ſepulchri dominici Hieroſolimitani Miechouieñ hoſpitale ſancti Ioānis in Gnezna, ſtatuendo ut in eo ſingulæ miſerabiles & languidæ perſonæ, & aliqui ſcolares, expenſis magiſtri ſeu præpoſiti præfatæ domus, fouerentur. Eodem anno. M. ducenteſi:

S. Heduigis mors.

quadrageſimo tercio, ſeptimo idus Octobris. Beata Heduigis ducis Henrici cum barba, ſanctitate & proſapia illuſtris, relicta, uita functa eſt. Et in monaſterio Trzebnicieñ humata. Hæc per ānos uiginti octo omnem illecebrā carnis uitando, cœlibem uitam duxit. Anno domini. M. ducē: quadra: quarto, Cōradus dux Mazouiæ, monaſterium & eccleſiā ſanctæ trinitatis in ſuburbio ciuitatis Ploceñ fūdauit. Illicq; fratres prædicatores de domo ſanctæ trinitatis Graccouieñ locauit & introduxit. Item eodem āno quadrageſimo

quarto

quarto, ſupra milleſimũ ducenteſimum, Fratres prædicatores Przemiſlaus dux maioris poloniæ cũ fratre Boleſlao & conſenſu Boguphali antiſtitis Poſnanieñ, de Srodka in ciuitatem Poſnanieñ, ad eccleſiam parrochialem ſãcti Gothardi tranſtulit. In cuius recompenſam præfatus dux, iuſpatronatus eccleſiæ ſancti Adalberti Epiſcopo Poſnanieñ contulit. Daniel dux Kiouieñ, ſciens terram Lublineñ uaſtatione Lithuanorũ & Iaczwingorũ nequitia Cõradi ducis Mazouiæ deſertatam, contra Boleſlaum pudicum ſubordinatorum, uenit exercitualiter, & tã ciuitatẽ q̃ arcem Lublineñ accepit, turrimq; rotũdam ex coctis lateribus cũ circuitu in ſummitate in medio caſtri, & propugnacula cũ foſſis & uallis profundis mira celeritate edificauit, uniuerſam terram ſibi appropriãdo & parere cogendo, anno Chriſti domini. M. ducen: quadrage: quarto. Pruteni Ploceñ ciuitatem cũ territorio Mazouiæ in proximo ei adiacente, uaſtauerunt. Anno domini. M. ducente: quadrage: tercio.

Pruteni Mazouiam ingreſſi.

Item anno ſequẽti Pruteni equæſtri exercitu, terras Mazouiæ, Swatopelcone Pomeraniæ ad hoc illos pellicente, intrauerunt (quoniam Conradus dux Mazouiæ cum ſuis militibus in expugnatione terræ Gracco: tunc uerſabatur) ſpoliiſq;, cœdibus, & incẽdiis oppida & rura replentes, diſceſſerũt. Anno dñi. M. du: qua: quarto, Boleſlaus caluus, & Henricus, filii Henrici ducis Wratiſla: a Thartaris occiſi, paternum ducatũ diuidentes. Boleſlaus Wratiſlauieñ, Henricus Legniceñ ſortem accepit. Verũ Boleſlaus caluus pœnitẽtia ductus, putans Legniceñ portionem fore pinguiorẽ, per cõmutationẽ Legniceñ portionem accepit. De Wratiſlauieñ Henrico fratri cedens. Supererãt bini fratres eorũ Conradus & Wladiſlaus litteris operam dantes. Et eq;dem Wladiſlaus Archiepiſcopus Zalczburgeñ factus, ducatũ Wratiſlauieñ qui eũ contingebat, Henrico fratri integrũ reliquit. Cõradus uero cum fuiſſet ſubdiaconus, & in Bambergeñ Epiſcopum breui promouendus, faſtidiens Epiſcopatũ & ſtudium deſerens, ſortem Legniceñ quæ ipſum contingebat, a Boleſlao caluo expetebat. A qua excluſus, ad Henricum alterum fratrem ſe contulit. Ob hoc Boleſlaus ſortem Wratiſla: pacificam repetebat. Conductiſq; præcio Saxonibus & cæteris Theuthonicis, terram uaſtauit, & ciuitatem Wratiſ: prima & altera obſidione obſedit. Cumq; nil proſpere geſſiſſet, in Legniczam redeuntem, proprii Barones ipſum captiuarũt Poſtea ſponſione de nõ nocendo recepta, dimiſſus, captiuationem ultum iri uolens, caſtra Theutonis locauit, & Archiepiſcopo Maydenburgeñ caſtrũ Lubuſh donauit, propterea Przemiſlaus dux Poſnaniẽſis ſuam germanã in uxorẽ habẽs, ipſũ tanq̃ delirãtẽ captiuauit, & honeſte ſeruauit. Anno Chriſti. M. ducen: quadrageſi: quinto, Barones maioris poloniæ, liuore acti, principes ſuos Przemiſlaum & Boleſlaum rogarunt, ut libertates eccleſiarum Gnezneñ & Poſnanieñ, iura ducalia & ſpecialiter de moneta cudenda, per Wladiſlaum Othonis parentẽ eorũ conceſſa, reſcinderent & caſſarẽt. Qui nullis præcibus aut inſtãtiis fracti. Priuilegia in honorẽ dei & eccleſiarum libertatem emanata, non uiolarunt, ſed confirmarunt & innouarũt, in foriſq; ciuitatũ & caſtellorum præconũ uoce obſeruanda publicauerunt.

Polonorum petició:

Slacsta na koscioty krale

Principum cõſtantia.

Frater Aſceli nus legatus wratiſlauiam venit.

Anno domini quadrageſimo ſexto, ſupra mille: ducente: per Bohemiã in Wratiſlauiã, frater Aſcelinus ordinis prædicatorũ, cũ pluribus fratribus eiuſdem & alioꝝ ordinum, uenit. Exceptuſq; & ueneratus eſt a Boleſlao Sleſiæ & Wratiſlauiæ duce. Exinde tranſiens, ad Larciciam peruenit, a Conrado duce Mazouiæ cum ſuis recollectus & hoſpitatus. De hinc ad Graccouiam deductus, a Boleſlao pudico, a genitriceq; eius Grzimiſlawa, & a Prandotha ordinario loci, benigne ſuſcepti & habiti ſunt, pluribus pellibus ſubtilibus, puiſi, ſupra id quod proprio ære emere potuerunt, qm̃ principes Thartarorũ ſine munere adire nephas eſt. Tulit aũt fortuna ut eſſet apud Boleſlaum pudicũ principẽ Graccouiæ atq; Sandomiriæ, Vaſilco princeps Ruſſiæ, nepos matris ſuæ, huic itaq; cõmendati, in Ruſſiã per ipſum deducti ſunt. Ad Kiouiam uero aduenientes equos pro cõdicione terrarũ Thartarorũ ualentes acquiſierunt, qui pedibus aquã & pabulum ſub niuibus ſibi quærerẽt, tandem ex Kiow procedentes, plures duces Thartarorum pertranſierunt. Donec ad Cham ſeu imperatorẽ Thartarorũ applicuerunt. Cui legatione domini papæ Innocencii quarti, qui ex Lugdunenſi cõſilio eos illuc miſerat, expoſita, ut deum uniuerſorum agnoſceret atq; coleret, & eum quẽ miſit Ieſum Chriſtũ, utq; gentem chriſtianam crudeli nece, quẽadmodum in Polonia, Hungaria, & Morauia fecit, nõ perderet, poſtulauerũt. Et accepto reſponſo, ꝗ Cham per quinquennium gentem chriſtianã non inuaderet, per eandem uiam ad dominum Apoſtolicũ cũ litteris imperatoris Thartarorũ redierunt, Habes in ſpeculo hiſtoriali Vincencii libro trigeſimo ſecundo hãc hiſtoriã, quam caute legas neceſſe eſt, quoniã in aliquibus ſuperſticioſa eſt. Anno quo ſupra, ſcilicet. M. ducen: quadrageſimo ſexto, per Graccouiã in Pruſſiã & Pomeraniam, Opizo Abbas de Meſzano, ſedis apoſtolicæ legatus, ex Lugduneñ concilio per Innocencium quartum miſſus, trãſiit. Qui Swatopelcone Pomeraniæ ducem per Epiſcopũ Madeñ ſedis apoſtolicæ nũcium anathematizatum, ſumpto ab eo iuramẽto, ꝗ de cætero cũ Prutenis & Barbaris, conſortia contra chriſtianos nõ ageret, abſoluit. Danielem aũt Drohicieñ & Kiouieñ principem inter principes Ruſſiæ potentiorẽ, rogantem & pollicentẽ ſe cum omnibus Ruſſorũ terris, græco ritu derelicto, in obedientiã & cõmunionem eccleſiæ Romanæ trãſiturum. præfatus legatus Opizo anno eodẽ. M. ducẽ: quadrageſimo ſexto, in regem ſuper Ruſſiã in caſtro coronauit & inũxit, quod omnes pontifices poloniæ diſſuadebãt, ſcientes ducis Danielis fidem uafram & fluxã, ueluti poſtea compertũ eſt. Anno domini. M. ducen: quadrage: ſeptimo, Przemiſlaus & Boleſlaus maioris poloniæ duces, terrarũ maioris Poloniæ inter ſe talẽ diuiſionẽ celebrarũt. Przemiſlaus natu maior, terras Gnezneñ & Poſnanieñ, cum eorũ caſtris & appenditiis accepit. Boleſlaus uero ducatũ Caliſſieñ a fluuio Przoſna uſq; ad Przemant, caſtro Przemant etiã incluſo, ab inde uſq; ad fluuiũ Vartam & Moſzinã. Item ad paludẽ Sepno, & fluuium Obra. Appoſitũq; eſt anathema, per Boguphalum Poſnanieñ epiſcopum in uiolatorẽ huiuſmodi diuiſionis, quæ tamẽ depoſt fuit uiolata. Et quiã in ſorte Boleſlai ducis Kaliſſieñ monaſteriũ Ladenſe ad fluuiũ Varta ſitum,

Graccouię a Boleſlao & Prandotha ſuſcipitur.

Papiesz do Chana po sła Dominikana

Legationẽ Tartarorum imperatoris exponit

Reditus Aſcelini ad papã Innocentium.

Opizo papę legatus Swãtopelcõnem anathemate liberat.

Daniel in regẽ Ruſſię coronat

Diuiſio terrarũ Polonię maioris.

ta ſitum, Kazimirus dux Cuyauieñ & Lancicieñ occupauerat. Filius Conradi ducis Mazouiæ, præfatus dux Boleſlaus eodē anno depulſo præſidio ducis Kazimiri, & uniuerſis propugnaculis diſiectis, locum monachis reſtituit. Eodem anno. M. ducen: quadrageſimo ſeptimo, ſuper Odrā uouum caſtrū Copaniczam Boleſlaus dux Legniceñ edificauit, repetens maioris Poloniæ ducatum, quem pater ſuus tenuerat. Sed Przemiſlaus & Boleſlaus maioris poloniæ duces, exercitualiter egreſſi, cū eo ante pugnam compoſuerunt, & caſtro Copanicza demolito, caſtra Santok, Myedzirzecz & Dzbaſſin pro bono pacis ei aſſignauerūt. Vnum autē caſtrum ex prædictis Santok, Barwin dux Kaſſubitarum obſedit, prætendens ipſum ſui iuris eſſe. Przemiſlaus autē dux Gnezneñ & Poſnanieñ feſtinus cum gentibus ſuis accurrēs, caſtrenſibus obſidione fatigatis, ſuccurrit. Accelerante autē & Boleſlao Legniceñ cuius caſtrum erat, Barwin eorum potētiam ueritus, nocte diſceſſit, nec amplius redire ſtatuit, pro quo beneficio Boleſlaus Legniceñ commendata ducis Przemiſlai probitate, caſtrum Santok perpetua largitione ſibi reddidit. Anno præexpræſſo 1247. mortuo Popone altero magiſtro Cruciferoꝝ Pruſſiæ, tercius magiſter Henricus de Vita electus eſt. Is caſtrum Criſtburg in terra Pomeraniæ extruxit, uolens frenare temerarios auſus Swatopelconis. Verū Swatopelk explorato tēpore oportuno, caſtrum Criſtburg nocte intercepit, & occiſo Cruciferorum præſidio, ſuum illi impoſuit. Inſuper cōpoſitiōe pacis uiolata, Swatopelk plures ex Cruciferis circa Golub, partim extinxit, partim captiuauit. Et cum manu Barbarorū, terrā Cuyauiæ irrumpens, eam ferro & igni uaſtauit, non parcens etiam fœminis & pueris. Eo autem Cuyauiam uaſtātē, Henricus magiſter Cruciferoꝝ, aliud caſtrū e regione Criſtburg erexerat. Ad quod expugnādum, Swatopelk exercitum cum curribus & propugnaculis miſit. Quem Cruciferi ſuperarunt, & in fugā conuerterunt, potiti ſpoliis rebuſq; plurimis, eam cladem Swatopelk ulturus, nouo exercitu comparato, partem eius ad laceſſendū uerſus Criſtburg miſit qui a Cruciferis uicti, fugientes ad ſtatiua Swatopelconis tam incōditas uoces ædiderūt, ꝙ exercitum Swatopelconis terruerunt, ut ſtatiuis ac tabernaculis derelictis, præcipitanter trās ripam Iſtulæ fugerent, nōnullis ab undis Iſtulæ abſorptis. Quo facto, exercitus Cruciferoꝝ in Pomeraniā deſcendēs grauem uaſtationem per ignes ac cœdes intulit. Sub hoc tempore monaſterium de Oliua in horreis, equis, & pecoribus, extreme damnatum eſt.

Caſtrū Copanicza erigitur.

Secundus magiſter Cruciferorum morit.

Electio terciȷ Magiſtri Cruciferorum.

Caſtrum criſtburgk edificat

Monaſterium Oliua deſtructum.

CAPVT XLIIII.

Conrado Mazouiæ duce morte ſublato, pax eſt reddita terris maioris poloniæ Gracccouieñ, Sādomirieñ, & Lublineñ. Thronus uero Boleſlai pudici extunc polonorū monarchæ firmatus eſt, hoſte & infeſtiſſimo ipſius aduerſario e uita cadēte. Cœpitq; dux Boleſlaus pudic⁹ una cum beatæ uitæ, Prandotha Gracco: antiſtite, ꝓ canoniſatione beatiſſimi Staniſlai Epiſcopi Gracco: laborare, & eam prout inferius dicetur adiuuit. Ad peticionem autē Belæ regis Hūgariæ ſoceri ſui cum gentibus pedeſtrium & equæſtrium in ſuo comitatu habens. Danielem ducem Ruſſiæ cum auxiliis Ruthenorū, anno domini. M. ducente: quinquageſimo

Boleſlai pudici thronus firmatus.

Oppauieñ terræ duplex inuaſio.

Polonia minor a Tartaris uaſtata.

Ruthenorum fraus.

Magna ſanguinis effuſio.

Tartharorū ingreſſus uſq; ad Legnitz factus

Nunciatur clades papæ.

geſimo tercio, Morauiā & diſtrictum Oppauieñ intrauit. Factiſq; incendiis ac ſpoliis, cum multitudine captiuoꝝ in poloniam rediit, & Rutheni in Ruſſiam. In ſequenti quoq; anno præfatus Boleſlaus pudicus dux Graccoui: & Sandomirieñ, cum Wladiſlao Oppolieñ & Rathiborieñ duce, & cum Ruthenorū exercitu, terrā Oppauieñ, pro eo ꝙ a Premiſlao cognominato Ottocarus, poſtea rege Bohemiæ, eſſet occupata, hoſtiliter ingreſſus, totā flāmis & cœdibus uaſtauit, & cum præda hominum atq; pecorū fœlix remeauit: Et cum terræ Graccoui: & Sandomirieñ, inter alias terras poloniæ deſiderata pace gauderent. Ecce ingens Thartaroꝝ exercitus, ex multis legionibus conflatus, & per gentes Ruthenoꝝ ac Lithuanorum adauctus cum ducibus Thartarorum, Nogay, & Thelebuga, poſt feſtum ſancti Andreæ anno domini. M. ducen: quinquageſimo nono, in terrā Sandomirieñ aduenit, trāſienſq; per glacies concretas fluuii Iſtulæ, ciuitatem Sandomirieñ incendit, & eam cum eccleſiis conflagrauit. Caſtrum quoq; in quod uniuerſa Sādomirienſium regio cum uxoribus, pignoribus, & fortunis confugerat, cinxit, & illud nocte ac interdiu oppugnauit, ſed cum nō præualuiſſet. Vaſilko dux, germanus Danielis, inſup Leo & Romanus filii Danielis regis Ruſſiæ ad Petrum de Grampa Sandomiri: Capitaneum miſerunt, ut potius humiliatus tributum imponendū, ſecurus pendat, q̄ arcem & qui in eam confluxerunt omnes perdat. Credidit Petrus de Grampa, doloſitatis & fraudis Ruthenorum expers atq; ignarus. Factaq; treuga pacis cum Sbigneo germano ſuo & inſignioribus militibus, e caſtro deſcendit, & in ſtatiua Thartarorū per duces Ruthenorum deductus eſt, ubi tametſi Thartaroꝝ duces adoraſſet, & tributum penſurū ſe promitteret, tamē Thartari fide uiolata, eum cū omnibus ſuis captiuarunt, ſpoliatoſq; & uerberatos, ad ultimum capite cœſos, obtruncarunt: Cum ualido deinde concurſu & clamore ad caſtrum inuecti, omnes crudeli ſupplicio (uirginibus dumtaxat ac ingenuis mulieribus ꝓ explenda libidine ſeruatis) truculentiſſime enecarunt. Fluxitq; ſanguis occiſorum de colle arcis, tanq̄ quidā riuulus in Iſtulam. Alios uero homines occidere faſtidientes, tanq̄ gregē cumulatos in Iſtulam ad ſubmergendū impulerunt, rebus deinde caſtri omnibus potiti, ipſum incenderunt. Effuſiq; e Sādomiria Thartari, ducatum præbentibus Ruthenis, in Graccouiam adueniunt, & eam uacuam habitatoribus reperientes (omnes ſiquidē in arcē Graccouienſem confugerāt) in tecta & ualitudinarios ſeuierūt, tribuſq; menſibus graſſati, nullam reſiſtentiam paſſi (dux etenī Boleſlaus pudicus cum Kinga coniuge in Hungariam, tantæ multitudini reſiſtere nequiens, fugerat) cū ingēti præda & maiori cœde, q̄ priori ingreſſu & ſtrage, apud Chmielik & Legniczam factam, onuſti in Thartariā reuerſi ſunt. Quod malum dum Boleſlaus pudicus, & Prandotha, eccleſiæ Graccouienſis pontifex, Alexandro papæ quarto, per nūcios Bodzantham Decanū, & Albertum Canonicum Graccouiēſem ad illum miſſos, declaraſſent, uiſitantibus eccleſiam ſanctæ Mariæ Sādomirieñ (quoniā illic in eccleſia & cimiterio corpora occiſorum per Thartaros, ſepulta ſunt) parem indulgentiam, quā habet eccleſia ſanctæ Mariæ ad matres de urbe, conceſſit. Hanc indulgentiā merentur & pro

ſequentur

ſequentur poloni & peregrini quotannis eccleſiam Sandomirieñ, ſecũda Iu/nii uiſitantes, & eam, magnas indulgentias appellantes. Deinceps annó ſe/quenti ualidus exercitus Thartarorum ſubito ueniẽs, Sandomiria conquiſi/ta, magnam multitudinem hominũ, utriuſq; ſexus barbarica ſeuicia trucida uit. Alioſq; more pecorũ in Iſtulam pulſos, undis ſuffocauit, & per Gracco/uiã uſq; in Bithom prædam ægit, monaſterium Zauichoſteñ & Calui mon tis uaſtauit, & duobus menſibus integris in polonia debachatus, factis mul/tis incẽdiis, cũ maxima præda ad propria reuerſus eſt. Duce Boleſlao Grac co: in Hungariã ſecedente, Prandotha Epiſcopo Graccouienſi in caſtro Ra/thiborienſi cõmorante, cæteris magnificis & nobilibus in arcibus, aut ſiluis degentibus. Hãc Thartarorũ uaſtationem induxiſſe culpatus eſt dux Kazi/mirus Cuyauiæ. Quem propterea duces poloniæ multis cõtumeliis ut infra dicetur affecerunt. Ne autem barbari, tam frequenti incurſu, terras Boleſlai pudici inuaderent. Cũ omnibus copiis ſuis circa Zauichoſt contractis, ipſe dux Boleſlaus pudicus, anno domini. M. ducen: ſexageſimo quarto, compo/ſito agmine incedens, Iaczwingis bellum intulit, quibus decimo kalendas Iu lii. cum principe eorũ Comath, propere & lete occurrẽtibus. Pugna conſer/ta eſt, & alteris in alteros cœca & obſtinata mente ruẽtibus, æquis uiribus a liquot horis præliatum eſt, tandem acie Iaczwingorum ſuccumbente, & Co math principe eorũ a polonis pugionibus confoſſo, ad extremũ cœſi & ob/triti ſunt. Omniſq; natio Iaczwingorũ eo bello (quoniam pedem referre nec unq̃ pugnam etiã iniquam detrectare uoluit) deleta eſt, ut pauci agreſtes ſu/pſtites eſſẽt. Extunc & in tẽporibus noſtris Lithuanis cõiuncti, ſic q͂ nomen Iaczwingorũ perrarum & paucis notum extet. Horum relliquias Boleſlaus pudicus fidem Chriſti profiteri iuſſit, detractãtes uero capite mulctari. Sup plicauit etiam dux Boleſlaus pudicus, Alexãdro papæ quarto, ut pro Neo phitis, gẽtis illius. Epiſcopum inſtitueret, quod & conceſſit, & Archiepiſco po Gnezneñ ſup ea re ſcripſit. In effectũ tamen nõ cernimus fuiſſe deductũ.

Tatarzy a do Bytkomia ... Azadota w Racibo[handwritten marginal note]

Boleſlaus pu dic? Iaczwin: bellum parat:

Iacwingow Boleslaw ... pobyl [handwritten marginal note]

Iaczwingi ui/cti.

CAPVT XLV.

REpræſſis autẽ & extinctis Iaczwingis, Ruthenorũ bellum ſur rexit. Rutheni ſiquidẽ anno domini. M. ducen: ſexageſimo quin to, frequenti & magno exercitu duce Swarnone collecti, Sando mirieñ diſtrictum depopulantes, rapinis & incendiis affixerunt quos Barones Sandomirieñ, duce Boleſlao nõ cõſulto acialiter cõgregati, p agros ſparſim palantes & uaſtãtes fuderunt & interimerunt. Et omnes ra/pinas recuperãtes, caſtro eorum potiti ſunt. Hanc iniuriam, & alias dux Bo leſlaus pudicus reſciſſurus, anno ſequẽti ſcilicet. M. ducen: ſexageſimo ſexto Petrũ palatinum Gracco:, cum copiis circa Ropczycze collectis, in terram Swarnonis miſit, quo ſecundas ſtatiuas agente, feria ſexta quæ fuit decimao ctaua menſis Iunii, in loco Pyetha appellato, dux Swarno cum magno Ru/thenorum & Thartarorum exercitu aduenit, haud lõge a Polonis locato. In craſtino autẽ quæ fuit dies ſabbati ſanctorum Geruaſii & Prothaſii marty/rum (in quo die ſuperioribus ãnis Romanus dux Ruſſiæ potentia polonorũ circa Zauichoſt contritus fuit) infeſtis animis occurrerunt, acies Ruthenorũ

Rutheni bellũ repetunt.

Swarno eorũ dux.

Polonorum in Ruthenis & Thartaris vi/ctoria.

& polonorum, maximaq; ſtrages in Ruthenis ædita eſt. Ita ūt ad ūltimum
Swarno ad fugam proſiliret, deinde Rutheni eum ſequuti paſſim in fugam
uerſi ſunt. Et poloni adepta uictoria, duobus diebus in loco certaminis com/
morati. Poſt hoc totam terram Swarnonis depopulati ſunt, multiplicemq;
uariæ ſuppellectilis prædam referentes, in poloniam ouantes redierūt. Hæc
clades Ruthenos adeo domuit, ut terras polonorū pluribus ānis contingere
non auderent. Anno antē domini. M. ducen: ſeptuageſimo tercio, Conueniē
tib9 in Oppauia, Przemiſlao rege Bohemiæ ex una, & Boleſlao pudico du
ce Gracco: & Sādomiriæ ex altera partibus. Quum Przemiſlaus diſtrictū
Oppauiæ, legittime ad ſe deuolutū per Myeczlai Oppolieñ ducis mortem,
teſtamento ſibi legatum aſſereret. Et Boleſlaus pudicus portionem terra/
rum regni Poloniæ ab origine tētam & appropriatam eſſe affirmaret. Nol
letq; alter alteri cœdere, Barones cōmunes & conſiliarii eorum per ſufferen
tias pacis, in ānos uiginti huiuſmodi quæſtionē ſuſpenderūt decidendam. In
terim dum hæc fierent, Paulus Epiſcopus Gracco: cum nonnūllis militibūs,
Boleſlao pudico rebellaturi, ad Wladiſlaum Oppolieñ ducem, præcantes
ut ipſum potius in dominum, q̄ Boleſlaū, & quē deſignauit ſucceſſorem Le/
ſtkonē nigrum haberent. Nec abnuit dux Wladiſlaus ſuſcipiendos. Occur/
rente autē exercitu Boleſlai pudici ex aulicis & nobilibus, qui ipſum ſeque/
bantur. In Bogehim uilla monachorum, die Veneris, quarto nonas Iunii, du
ro certamine, cum potentia Pauli Epiſcopi Gracco: & nobilibus eum ſequē
tibus, conflixerunt, pluribuſq; interfectis, militibus Boleſlai uictoria ceſſit,
licet non incruēta. Bona ergo rebellium ſingula dux Boleſlaus, aut uſibus ſu
is, aut uictoribus diſtribuendo confiſcauit. Prima autē die menſis Iulii eiuſdē
anni, ſubito in graui exercitu Lithuani, Pruteni, & Samagittæ, in terrā Lub
linenſem deſcenderunt, & maiorem partē eius incēdiis & ſtrage uaſtauerūt
ſpoliaq; abduxerunt. Inſimulatus eſt Paulus epiſcopus Gracco: hāc miſera
bilem cladem in ultionē eorum, qui in Bogehim ceciderūt duci Boleſlao pu
dico ſubordinaſſe. Hic namq; Paulus grauitate pontiſicali obmiſſa, pro con
cubina moniali de lapide Mariæ, alias de clauſtro Skala uiolenter abſtracta
abutebatur, uenationes per ſe tractauit. Cum Lithuanis polonorū hoſtibus
ut a Boleſlao pudico ſecurior eſſet, affinitates & connubia iūxit. Eccleſiā ſu
am Grac: perraro ad diuina peragenda uiſitauit, cū aſſuetis rapto aut furto
uiuere, conuentus habuit. Quare cū in monaſterio ſanctæ trinitatis in Grac
couia eſſet, uox de aere lapſa inſonuit. Ve tibi Paule Epiſcope, melius eſſet,
ſi natus non fuiſſes. Quidam autē relligioſus per quietē, lupum anterioribus
pedibus erectis, humana uoce exclamaſſe uidit. Ve tibi Paule epiſcope, quo
niā cœpiſti & occidiſti. Qua relatione plurimum contritus, in cubiculo ſoli/
tarius planxit, donec audiuit. Ne timeas, inquit, Paule Epiſcope, age quod
bonum eſt, ſeptimo āno moriturus. Sed hæc hactenus. Boleſlaus pudicus ci
uili bello attritus, Lithuānis reſiſtere nō ualuit. Leſtko uero, & Cōradus Cu
yauiæ & Mazouiæ duces, pro terræ Lublineñ uaſtatione, terras Poleſſitarū
& Prutenoꝝ igne & ſpoliis & cœdibus, nullam reſiſtentiā paſſi, depopulati
ſūt. Dux uero Boleſlaus pudicus cum omnium ſuarum terrarum copiis, &

cū Boleſlao

Boleſlao pio Kaliſſieñ, & Leſtkone nigro Siradieñ ducibus, terrā Oppolienſe in feſto ſanctorū Simonis & Iude ingreſſus, uicos, oppida, & ſuburbia ciuitatis Oppolieñ exuſſit, uaſtationē uſq; ad Koſzlye & Rathiboriam extendendo. Wladiſlao Oppolieñ copiā pugnandi non faciēte, ſed ex inſidiis per agros palantes inuadente & obtruncante. In anno quoq; ſequēti, qui fuit milleſimus ducente: ſeptuageſimus quartus, utroq; duce Boleſlao pudico Gracco: & Wladiſlao Oppolieñ minas ſpirāte, et armaturā contrahēte. Boleſlaus pius dux Kaliſſ eñ per plures tractatus, redditis hinc inde captiuis & damnis compenſatis, pacem inter eos cōpoſuit. Cumq; ſeptē & triginta annis Boleſlaus pudic⁹ regnaſſet, mortuus eſt, ſatis deuotus in Graccouia, die Solis ſeptima Decembris, alias quarto idus Decembris, anni domini M. ducen: ſeptuageſimi noni, in monaſterio ſancti Franciſci, quod ipſe fundauit, in choro ad aquilonarē partem ſub lapidib⁹ ſectis, in altum eleuatis, ſepultus Hic, princeps bonus, ſimplicis non fucati ingenii, ſobrius & pius moribus, ſed in deciſione cauſarum uarius, & a corruptela munerum, parum abſtinēs uenationum ſectator, a contactu fœminæ alienus, cœlebs & uirgo fuit. Ob quod mactæ uirtutis meritum, Boleſlaus Pudicus, quod nulli principum Poloniæ in hanc diem contigit, cognomen ſortitus eſt. Nōnullas eccleſias & monaſteria fundauit, prout in incidentibus claruit & patebit. Kinga autem uirgo & relicta Boleſlai pudici humato funere mariti, cum Iohelet h ſeu Helena Boleſlai pii Kaliſſieñ ducis relicta, In eccleſia ſācti Frāciſci Graccouiæ ordinem ſanctæ Claræ profeſſæ, caput uelarūt, & in Cenobiū ſanctimonialiū Sandeceñ abeuntes, reſiduam illic in bonis operibus ætatē contriuerūt.

Boleſlaus pudicus terram Oppolieñ vaſtat.

Boleſlai pudici mors.

Pudici Boleslai mors S Francisci Eccla Crac

Vnde pudicus dictus eſt.

kinga & Helena mūdo abrenunciāt.

CAPVT XLVI.

Dicamus nunc euentus & cōtingentias ducum maioris Poloniæ, Sleſiæ, Mazouiæ, & Pomeraniæ. Ab inicio monarchiæ Boleſlai pudici uſq; in finem eius, anno domini. M. ducen: quad: nono Przemiſlaus dux Poſnanieñ irritata priori diuiſione terrarum cū Boleſlao duce Kaliſſieñ germano ſuo facta. Proprio motu & ſenſu ab eo ducatum Kaliſſieñ recepit, & ei quæq; peiora & ſterilia conſignauit, ſcilicet, Gneznā, Bnin, Gredecz ſeu Gedcz, Nakel, Oſtrow, Burchow, Czarnkow Vſcze, & Srem. Adiecit inſuper captiuationē ipſius, tanq̄ uitæ & principatui eius inſidiaretur. Ob hoc merito a Fulcone Archiepiſcopo Gnezneñ argutus eſt, donec in feſto paſchæ anni domini. M. ducen: quinquageſimi tercii eum a captiuitate abſoluiſſet. Et reconciliatione facta, per medium eiuſdem Archiepiſcopi & Baronum, nouā principatuū diuiſionē fecit, tribuēdo duci Boleſlao Gneznam, Kaliſz, Vielun, Sroda, Piſdri, Gedcz, Pobiedziſzka, Bnin, & Biechow. Poſſidente duce Przemiſlao Poſnaniam cum omnibus aliis pertinentiis maioris poloniæ. Ab eo tempore in fraterna dilectione concordes permanſerunt. Captiuauerat & anno ſequēti Semouitū ducem Mazouiæ, & Gertrudim uxorē eius. Kazimirus germanus ipſius dux Cuyauiæ Lanciciæ, & Siradiæ, & captiuos in Siradia detinuit. In Sleſia autē Boleſlaus caluus, dux Legniceñ, poſt duas expeditiones ſuperioribus annis contra Henricum germanum ſuū ducem Wratiſlauieñ factas. Adiecit terciam in

Semouitus cū uxore captiuat.

æſtate anno Chriſti. M. ducente: quinquageſimo. Et a Wratiſlauia repulſus in Legniczam rediens, ſingula in ducatu Wratiſlauieñ igne uaſtauit. Theutonici uero & prædones quibus ſtipendia nõ ſoluit, in territoriis Legniceñ & Wratiſlauieñ plura loca incaſtellauerant. Ipſe quoq; Boleſlaus caluus de omnibus equis & fortunis ſe exuit. Nec ſoluenda ſtipendia ſoluere potuit. Caſtrum Lubuceñ, Ioanni & Othoni Brandenburgeñ Marchionibus obligauit. Et ab eo tempore anno ſcilicet. M. ducente: quinquageſimo, diſtrictus Lubuceñ cum caſtro, ad marchionatum Brãdenburgeñ, a regno poloniæ iniuſte alienatus tranſiit (Illic in eccleſia ſãcti Petri ſub caſtro Lubuſz quieſcit tumulatus Myeſzko dux Polonus, cui? fuit caſtrum Lubuſz dum uiueret) Ad tantãq; ægeſtatẽ Boleſlaus peruenit, ut frequentius pedibus iret, q̃ equo ueheretur, & iccirco faciliter a militibus Henrici fratris ſui compræhenſus, in uincula Wratiſlauiæ coniectus erat. Sed ad iuſſa Hẽrici fratris ſui dimiſſus fuit. Oppida ſortis ſuæ Zithawiam & Gerliczã ſubditis ſuis in grauibus ſummis obligauit. Hinkonem filium Mirzonis Caſtellani Croſneñ, ſpe exigende pecuniæ captiuauit, ac Germanis quorũ conſortio delectabatur, pecunia mulctãdum dedit. Qua dere nobiles Poloni, Croſnenſe caſtrum, & oppidum Croſna, cum cæteris munitionibus, Conrado fratri & aduerſario ſuo tradiderunt. Quod Boleſlaus caluus dolens, Conradi fratri ſuo inſidias ut captiuaretur & occideretur, tetendit. Conradus autem declinans inſidias Boleſlai, ad Przemiſlaum Poſnanieñ & Kaliſſieñ ducem diuertit. Qui comiter eũ excipiens & paſcens, Boleſlaum caluum Legniceñ, in Henricũ Wratiſlauieñ duces requiſiuit, ut Conrado ſortem paternam aſſignarent, & ſtipe aliena cum ludibrio ſuo & ſuorum eum uiuere non ſinerent. Ipſis autẽ nolentibus & ſeſe excuſantibus, Przemiſlaus dux præfatus Poſnanieñ & Kaliſſienſis cum equæſtri & pedeſtri exercitu, habẽs ſecum ducem Conradũ, in ducatum Legniceñ intrauit, & caſtrum Bithom prope Glogouiam ſupra flumen Odram conſtruxit, foſſatiſq; uallis & militibus muniens, ac duci Corãdo tradens mandauit, ut nõ prius a uexatione ducatus Legniceñ ceſſaret, donec æqua per Boleſlaum ei portio redderetur. Contigit eo tempore ut Boleſlaus caluus incautius ſpeculans exercitum Przemiſlai, ab eius militibus excubias agentibus caperetur, & in uincula per Przemiſlaum coniectus, cuſtodibus pecunia corruptis, euaſit. Dux aũt Przemiſlaus Poſnanieñ, Poſnaniam reuerſus, Salomeam ſororẽ ſuam præfato duci Conrado deſponſauit, & magnificas nuptias ſub præſentia Fulconis Archiepiſcopi Gnezneñ, Boguphali Epiſcopi Poſnanieñ, & Baronum terrarum ſuarum celebrauit. Ibidem Thomã Caſtellanum Poſnanieñ, Thomiſlaum pincernã, filiumq; eius Sandiuogium, nobiles, de domo Nalancz, accepta cautione, q̧ ſibi & Boleſlao duci Gnezneñ fratri ſuo fideles & ſinceros ſe præſtarent, a uinculis abſoluit. Captiuati ſiquidẽ ante tres annos fuerunt, quoniã accuſati erãt Przemiſlaum & Boleſlaũ fratres de ducatibus maioris poloniæ eiiciendos conſpiraſſe, & ad Boleſlaum Legniceñ defeciſſe, ipſi ducatum maioris poloniæ traditurí. Barwin item dux inferioris Pomeraniæ, interim Przemiſlao bello Sleſiæ implicato, caſtrum Drdzen compræhendit, quod poſt unius menſis ſpacium

Boleſlai infortunium.

Boleslaw bud wiezieniu

Zamek Bytom budowal

Boleſlaus Caluus captus & pecunia liberatus.

Barwin dux Pomeraniæ caſtrũ Drdzen occupat.

ſpaciũm Przemiſlaus expugnans, milites pro eius defenſione relictos, capti uauit, & bona eorum militibus ſuis in prædam dedit. Anno uero domini. M ducẽt: quinquageſimo quarto, Przemiſlaus Poſnanieñ, Boleſlaus Kaliſſieñ germani, & Conradus gener eorum, in diſtrictũ Wratiſlauieñ dominii Henrici ingreſſi, ſpolia plurima circa Wratiſlauiã, Oleſzniczam, Trzebniczã, Siczow, Cyrequiczam, & alia loca intulerũt, eo ꝙ dux Henricus fratri ſuo Conrado, neq; portionẽ ſuam dabat, neq; apud Boleſlaum Legniceñ, ut daretur, inſtabat. Inſuper & pro ſumma quinquaginta marcarum argẽti duci Przemiſlao debitarũ. Eccleſiis tamẽ & monaſteriis honos & debita libertas ſeruata eſt. Opizo aũt Abbas de Meſzano ſedis apoſtolicæ legat9, in Wratiſlauia cõmorans, Przemiſlaũ ducem & terram ipſius Poſnanieñ interdicto ſuppoſuit, leſum ſe & Apoſtolicam ſedem aſſerens, quia eo præſente Wratiſlauieñ diſtrictus uaſtaretur, nũciis tamen Przemiſlai requiſitus, & allegationibus cõuictus poſt appellationẽ ei intimatam, alias poſt uiginti ſex dies interdicti, a die Veneris poſt dominicam Reminiſcere, uſq; ad diem Martis poſt dominicam Iudica computatis interdictum relaxauit. Eodem anno dux Conradus de caſtro Bithom Henricum ducem Wratiſ: germanum ſuum captiuauit, nec dimiſit, donec obſides poſuit, ꝙ portionẽ ſuam a duce Boleſlao Legniceñ repeteret, aut portionem ducatus Wratiſ: bona fide ſibi præſtaret propter quod duce Henrico Wratiſlauienſi inſtãte, in anno ſequenti uidelicet. M. ducent: quinquageſimo quinto. Couentione ducis Boleſlai Legniceñ & Henrici Wratiſ: apud Glogouiã habita. Ex ſentencia Thomæ epiſcopi Wratiſ: & cõmunium Baronũ, Boleſlaus Legniceñ multipliciter detrectãs atq; reſiſtens duci Conrado portionẽ ſuæ ſortis Glogouiam, cum attinentiis fere cõuictus tribuit, & dux Cõradus obſides duci Hẽrico Wratiſ: reſtituit.

Opizo legat9 Papę iterdictũ ponit.

Conradus Hẽricum germanum captiuat.

Concordia eorum ex reſtitutione.

CAPVT XLVII.

IN Pomerania quoq; anno domini. M. ducente: quinquageſimo quinto, Swatopelcus Pomeraniæ dux Mſczugium filium ſuũ olim apud Cruciferos Pruſſiæ obſidẽ, cũ exercitu & nocte præcẽdẽti in diem ſancti Michaelis miſit, caſtrum Nakel intercepit Quod cũm Przemiſlao duci Poſnanienſi, cuius caſtrum erat, nunciatũ eſſet, obſidione caſtrum cinxit, habens ſecum Boleſlaũ Kaliſſieñ, & Kazimirum Cuyauieñ, Lancicieñ, & Siradieñ duces, habẽs in auxilium mille milites Boleſlai pudici Gracco: & Sandomirieñ. Semouiti uero Mazouiæ ducis octingentos. Non tamẽ cum tanto exercitu profecit, ſed nouo caſtro e regione antiqui caſtri uerſus occiduum locato. Ad prohibendũ ingreſſum & egreſſum Pomeranorũ de caſtro antiquo, ſoluta obſidione, diſceſſit. Etiam & auxilia principum remiſit. Vt autẽ expugnationem caſtri Nakel maturaret, Przemiſlaus cum ducibus Boleſlao Kaliſſieñ, & Kazimiro Cuyauieñ, nocturnis temporibus ad caſtrum Raczanſz, quod a Swatopelcone tenebatur, ãte lucem diei ueniens, oppugnauit, & uociferationibus præmiſſis, ignem iniecit, Caſtellani autẽ maximo pauore concuſſi, alii per medias flammas exiliẽtes in poteſtatem ducum uenerunt. Alii ab igne miſerabiliter deuorati ſunt. Caſtrum autẽ totũ, præter cellaria & foueas conflagratione periit. Swatopel

cus irritatus, ad Nakel in medio quadrageſimæ cum omni ſua potẽtia uenit & foſſato caſtri noui, lignis aridis ac pinoſis implens, cõflagrare nitebatur, Milites uero Przemiſlai igne adhibito. anteq̃ alia cõducerentur, omnes ſtrues iniectasq; exuſſerunt. Tandem caſtrum nouum expugnare cœpit, ubi occiſis uiginti, & pluribus uulneratis expugnationem Swatopelk intermiſit, & ad Pomeraniã triſtis rediit. Et congregato nouo exercitu, uſus arte & aſtu. Dominica Rogationum, in montanis exercitũ in inſidiis collocauit, maneq; milites Swatopelconis ex caſtro Nakel iuxta præſignationem ipſius erumpentes, in certamen prouocarunt, milites polonorum de nouo caſtro & fugere ſe ſimulantes abduxerũt, & ipſos ad inſidias perduxerunt. Swatopelcus etẽni cum ſuis a tergo conſurgẽs, & ex fuga a fronte conuerſi, uelut quaſdã uictimas in medio concluſas occiderunt, caſtrũ tamen non obtinuerunt. Ad ultimum Swatopelcus ad reconciliandum duci Przemiſlao, Poponem fratrem ordinis Cruciferorum ſubmiſit, Polonus hic erat, genere nobilis, natione Graccouita, per maternã lineam Przemiſlao ſanguine iunctus, & conuẽtũ in uigilia ſancti Iacobi, apud uillã Eczinã agẽtes, auctoritate cõpromiſſi Popo ſic ſentenciam pronunciauit. Swatopelcus craſtina die ſancti Iacobi, caſtrum Nakel iniuſte interceptum, nepoti ſuo duci Przemiſlao reſtituat, & omnes captiuos liberos dimittat. Przemiſlaus uero, pro expenſis & demolitione caſtri Raczanſz, Swatopelconi quingentas marcas argenti, in certis terminis ſoluat, & interim obſides ponat. Qua pnunciatione ab utroq; principe acceptata, reconciliatio facta eſt, caſtrum Nakel duci Przemiſlao reſignatum. Nouum uero demolitum, & nouem adoleſcentes nobiles pro obſidibus ſcilicet Dirſicraius & Dobrogoſtius filii Vincẽcii, Wlodimirus Prandothæ, Iacobus Boguphali de Czirnelin, Ianuſſius Dobieſſouicz de Pnyew Samſon Gnyeuomirouicz, Derſlaus Iareczeuicz, Mroczko Przeczſlauicz & Sandwogius Sbiluthouicz, Swatopelconi dati ſunt, quouſq; quingẽtæ marcæ argenti effectualiter ei ſoluerẽtur. Redeamus nũc ad Sleſiam, Boleſlaus dux Legnicẽſ ſeuus appellatus, Thomam Epiſcopum Wratiſ: uirum ætate & uite laudabilẽ, in Gorka prædio Abbatis de arena, dum illic eccleſiam conſecraturus adueniſſet, in nocte effractis hoſtiis, die ſexta Octobris: anni Chriſti. M. ducen: quinquageſimi ſexti captiuauit, & Theutonici complices ducis Boleſlai quos in Sleſiam induxerat, conſilio eorum utens, cognito q Thomas Epiſcopus uſum equitandi non haberet, eum in equum trotantem unica camiſiola in qua dormierat tectũ, tranſpoſuerũt, latrunculus aũt quidam ex Theutonicis, uiſa nuditate Epiſcopi, & ſtridore dentium præ frigore, miſertus illius, eum ueſte ſua uirgulata & ocreis antiquis induit. Deductum aũt Pontificem in Vlay caſtrũ, cum Boguphalo Prepoſito, & Hecardo Canonico Wratiſ: quibuſcum captus erat, in carcerẽ & uincula idem Boleſlaus ſeuus coniecit. Donec decimas manipulares in fertones cõmutaret, ac decem milia marcarum ſolueret. Diſſimulauit & ſilencio hãc rem trãſiit. A Capitulo Wratiſ: requiſitus dux Henricus dux Wratiſ: Sed nõ diſſimulauit Fulco Archiepiſcopus Gneznẽ, qui celerrime Epiſcopis prouincialibus Lanciciæ conuocatis, Boleſlaum ducem Legnicẽſem cũ dioceſi Wratiſlauienſi

Swatopelkus ſine uictoria Pomeraniã regreſſus.

Stratagema.

Popo ſentenciã concordiæ profert.

Obſides dati nomine.

Thomas epiſcopus wratiſl: captiuatus.

A Theutonis in Vlay ducit.

tiſlauienſi interdicto ſuppoſuit. Mittenſq; ad Alexādrum papam quartū, in mandatis accepit, ut Boleſlaus ſeuus cum complicibus facinoris interdiceretur, quoadusq; Chriſtos domini relaxaret. Superuenit & aliud mandatum apoſtolicū, poſt accuſationē proteruiæ ducis Boleſlai calui (qui interdictum tanq̄ ſtipulam reputans ex Vlay caſtro in Legniczam pontificem cum ſodalibus ipſius Prepoſito Boguphalo, & Canonico Hecardo transferens, ſeparatim queq; ſqualoribus carceris afflictis addens afflictionem deputauit & coniecit) ut Archiepiſcopus Gnezneñ & Maydenburgeñ cum eorū ſuffraganeis, in Germania & Polonia crucem contra ſeuum Boleſlaum & eius ſubiectos prædicarent, quod nō cernitur cōtinuatū, qa iā in feſto Paſchæ anni dñi. M. ducen: quinquageſi: ſeptimi pacificatus, a uinculis ſolutus erat. In uniuerſa dioceſi Wratiſlauieñ, capitulo ſuo Wratiſlauieñ, & metropolitano ſuo Archiepiſcopo Gnezneñ irrequiſitis, cōmutationem decimarū manipularium in fertones, & duorum miliū marcarū argenti ſolutionē, ultra pānos ſarlaticos a Boguphalo Prepoſito. & Hecardo Canonico exactos, pollicitus, medietateq; pecuniæ ſoluta de reſidua medietate ſoluēda, tranſmutatione decimarū manipulariū in fertones non reuocanda, obſides filios nobilium & ſcultetorum ſuorū poſuerat, cum conſortibus captiuitatis Prepoſito & Canonico, ut præmiſſum eſt in feſto Paſchæ liberatos. Originale autē litterarū Apoſtolicarū ad prædicandū crucem contra Boleſlaum ſeuū Legniceñ, apud eccleſiam beatæ Mariæ Sandomiriæ habetur, quarū initiū eſt tale. Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorū dei, Venerabilibus fratribus Achiepiſcopis Gnezneñ & Maydenburgeñ eorumq; ſuffraganeis ſalutem & apoſtoli: be: Non abſq; multa cordis amaritudine iamdudum accepimus. Finis earundē, Datū Laterani tercio kale: Aprilis, pontificatus noſtri āno tercio.

Fulconis interdictum, cui ſuperadditū apoſtolicum.

Cruce ſignati a papa contra Boleſlaum decreti.

Liberatio eorū

Originale pro cruce ſignatis.

CAPVT XLVIII.

ANno uero natiuitatis domini. M. ducen: quinquageſimo ſexto. Adiecit & aliud facinus malignum Boleſlaus dux Legniceñ eodem āno, in germano ſuo Cōrado duce Glogouieñ patrandum Inuitauit ſiquidem ipſum ad conuiuandū, reuera autē ad captiuandum, quod perſentiens dux Conradus, plures pro numero ſecū in Legniczam tranſiens aſſumpſit, & maiori parte eorū in ſilua proxima Legniczæ relicta, cum expedita aliorum manu in caſtrū Legnicenſe peruenit. A Boleſlao ut uidebatur benigne exceptus. Et anteq̄ ad ſuperna per gradus aſcēderet, uidens Theutonicos Boleſlai milites turres & menia occupaſſe, Boleſlaum ſeuum captiuauit, ac extra portam caſtri, anteq̄ milites Boleſlai deſcendiſſent, ad eos qui in ſilua operiebātur, deportauit, & abinde in Glogouiam deductum, arctæ cuſtodiæ deputauit. Nec dimiſit donec qui Thomam Epiſcopum Wratiſ: deprædatus fuerat, de omni pecunia ab eo data & dāda deprædaretur, exegit namq; ab eo totam prædictam pecuniarū ſummam. Subtracto item ex humanis Przemiſlao duce Poſnanienſi (de cuius obitu infra dicetur) Boleſlaus germanus eius, dux Gnezneñ & Kaliſſieñ cum gentibus ſuis, & præfati Przemiſlai ducis ut præfertur mortui. Habens ſecum Vartiſlaum Boguphali Slauiæ & Kaſſubiæ ducem, quo cum cōfœderatus erat

Conradus fratris dolū ſuo vicit.

kazimiri ducis fraus promiſſionis.

contra Kazimirum ducem Kuyauieñ, Lancicieñ, & Siradieñ, anno domini M. ducen: quinquageſimo octauo Cuyauiam inuaſit, & Iuniſlauiam obſedit & oppugnauit. Cauſa erat quia prælibatus Kazimirus dux Cuyauiẽſis Caſtellaniam Landeñ in hereditate ducis Boleſlai aliquot annis iniuſte occupauerat. Kazimirus autẽ cernens ſe haud parem Boleſlao miſſis caduceatoribus, ſub certis condicionibus reddere Caſtellaniam Landeñ promiſit. Boleſlao autẽ credente & obſidionem ſoluẽte, nil eorum quæ promiſerat adimpleuit, quinimo ſequenti anno cum exercitu quaſi duorum milium militum, terram Kaliſſieñ clandeſtine ingreſſus, in ea deſeuit. Boleſlaus autẽ dux Kaliſſieñ cum de hoc certior factus fuiſſet, de itinere quod in Poſnaniam continuabat reuerſus, cum ſuis dumtaxat curiẽſibus, & triginta militibus in tranſitu collectis, ac agreſtibus quibus pecus ereptum fuit, ipſum ducem Kazimirũ pecus agentem in nemore pinoſo dicto Solecz inter Opatow Archiepiſcopalem & Kalinam, alias Clamã militarem, uillas ſituato, conſequutus eſt.

kazimiri exercitus meticuloſitas.

Poſtremiſq; aciebus diſturbatis, primi quum fortem & numeroſum exercitum Boleſlai exiſtimarent, terga uerterũt, referebant enĩ ſe tãto pauore correptos, ut circa ſingulas nemoris arbores, ingentes hoſtiles copias arbitrarẽtur conſiſtere. Excuſſa eſt ergo & reddita agreſtibus præda, militeſq; ducis Boleſlai tricẽtis equis & ſpoliis ſunt potiti. Non quieuit Kazimirus dux Cuyauiẽſis hac clade perturbatus, ſed cum adiutorio ducis Swatopelci Pomeraniæ, erecto nouo caſtro in oppido Pakoſcz, ad ducem Boleſlaum pertinẽte, uicinam oram ſpoliis infeſtauit, tot & tantis iniuriis Boleſlaus dux Kaliſſienſis prouocatus, uenit ſexta die Octobris in terram Lancicieñ cum Boleſlao pudico Gracco: & Sandomirieñ, Ruthenoꝝ ac Cumanorum habente præſidia. Cum Semouito Mazouiæ germano eiuſdẽ Kazimiri, Cuyauieñ ducis, habente ſecum Romanum filium Danielis regis Ruſſiæ cum exercitu Ruthenorum, ducibus & patruis ſuis Kazimirũ ducem Cuyauieñ uelut publicam peſtem perſequentibus, & tam incẽdiis q̃ ſpoliis ac cœdibus in miſerabilem ſolitudinem eam uaſtauerunt. Caſtroq; in illa edificato atq; munito, illud in fidem & poteſtatem Semouiti Mazouiæ ducis ad uaſtandum ulteriora tradiderunt. Humiliatus dux Kazimirus ſufferẽtias pacis ad diem ſancti Andreæ peciit.

kazimiri periurium.

Et in præfato feſto iuxta arbitrium communiũ Baronum de caſtris & finibus occupatis ſe ceſſurum iureiurãdo ſpopondit. Nec tamen ceſſit, ſed iam alterum contractum & iuramẽtum perfregit, propter

Boleſlai ducis kaliſſieñ bellica inſtantia.

quod denuo Boleſlaus dux Kaliſſieñ circa feſtum ſancti Bartholomei anno domini. M. ducen: ſexageſimo primo, terram Cuyauiæ uaſtauit, nec copias ex Cuyauia deduxit, donec caſtrũ Lãdenſe, & caſtrum quod Kazimirus edificauerat, ſuis officialibus fuere reddita. Relicto Boleſlao Kaliſſieñ, repente eodem anno ſibi Kazimirus dux Cuyauiẽſis & Lancicienſis diſtrictum Lelouiẽſem uſurpauit, caſtrumq; in colle, oppido Lelouienſi proximum edificauit, quod eo diſcedente, Boleſlaus pudicus dux Graccouiæ & Sandomiriæ, conquiſiuit & ſuæ iuriſditiõis fecit. Accidit & aliud infauſtum duci Kazimiro malum facinus. Nam duo filii ex priori uxore ſuſcepti, inſurgentes, Zemomiſl Lancicieñ, Leſtko Siradieñ caſtra & diſtrictus, ſub patre militibus

w Zelona Zamek w Colle

uniuerſis

uniuerſis tyrannidem patris peroſis, ſibi adherentibus, & in eorum ſubiectionem concedentibus, occupauerũt. Item Semouito duce Mazouiæ in curia ſua Iaſowſko, alias Iaſdow cõmorante, anno domini. M. ducen: ſexageſimo ſecundo Rutheni & Lithuani inter ſe liga confœderati, per ſiluas & nemora ſilenter in uigilia Ioannis Baptiſtæ aduenietes, incautum cũ filio eius Conrado & militibus præſentibus occupauerũt, Suamirus aũt ſeu Suarno, nepos Danielis regis Ruſſiæ, quia in ſortem eius ceſſerat, ducem Mazouiæ Semouitũ truculenter decollauit. Conradũ uero filium ipſius Mendog & Lithuani conſeruarunt, & eodem ãno ab eis redemtpus eſt, tũc Rutheni cum Lithuanis ex Iaſowſko egreſſi, Mazouiam prædabãtur, quibus Barones Mazouiæ cũ agreſtibus in arma coactis in rure cui nomẽ Dlugoſyedle occurrerũt & fortiter præliãdo, a multitudine hoſtili ſuperati ſunt. Victores autem Rutheni & Lithuani, uniuerſa Mazouiæ ora & maiori pte Cuyauiæ peruaſtata, cũ immenſa præda hominũ & pecorũ, ſuccenſis oppidis & uillis, in ſuas terras redierũt. Superuenit tãdem Boleſlaus pius dux Kaliſſieñ in feſto ſancti Michaelis, præcibus freqũetibus Gertrudis relictæ ducis Semouiti peruictus, & ciuitatem Ploceñ a Barbaris exuſtã, cum caſtro refecit: Foſſatiſq; & uallis comuniuit, & Boleſlao ac Conrado filiis ducis Semouiti de ſua liberalitate præſentauit. Non contẽti autẽ Rutheni cum Lithuanis de præda & clade Mazouiæ illata, ſequenti anno in Mazouiam remearunt, & in ea propter deſolationẽ nil reperientes, in caſtellaniã Louiceñ ad Archiepiſcopum Gnezneñ pertinentẽ, concito gradu peruenietes, igne & multiplicibus prædis eam conſumpſerunt. Nemineq; defenſionem opponente, in terras ſuas ſuperbiendo diſceſſerunt.

Mazouię clades.

Caſtellania Louiceñ Archiepiſcopi Gnezneñ vaſtatur.

CAPVT XLIX.

PRopiciaturus dominus Polonis ſpecialiter Mazouitis, diſſenſiones ciuileſq; diſcordias inter Lithuanos & Ruthenos imiſit, nã Mendolphum alias Mendog regem Lithuanorum, nepos eius Stroynath principatũ apud Lithuanos nacturus, quieſcentem obtruncat, & omnes filios eius præſentes, & principatum rapit, anno domini. M. ducen: ſexageſimo tercio. Voyſalk autẽ filius & Theophilus cõſobrinus Mendog, anno ſequenti uidelicet. M. ducen: ſexa: quarto, Stroynath uenationes tractãtem, exprobrata ei cœde patris interimerunt. Fuit autẽ Voyſalk monachus Ruſſiæ tonſus, qui occidens Stroynath, ducem Lithuanorũ ſe gerere cœpit. Anno autẽ dñi. M. ducẽ: ſexageſimo ſeptimo propter ſimultates & odia pro terris Ruſſiæ, quas Voyſalk ſibi appropriare nitebatur, in quodam rure circumuentus, a Leone duce Ruſſiæ, filio Danielis olim regis Ruſſiæ occiſus eſt, ſed de Lithuanis hactenus. Caſtrum Santhok per Saxones anno Chriſti. M. ducente: ſexageſimo quinto compræhẽſum, Conrado marchioni Brãdenburgeñ tanq̃ munus dotale conſortis ſuæ eſt præſentatũ, Sed Boleſlao pio duce Kaliſſieñ ad expugnationẽ illius contendente, per cõmunes Barones concluſum & acceptatum eſt, ut Boleſlaus pius ſuum caſtr̃ Santhok, Conradus uero Marchio Brandenburgeñ alterum ſuum caſtrum Drdzen tanq̃ iacturas generantia, demoliat, quod tandem uterq; exercitus exequutus eſt

Mendolphus Lithuanorum rex occiditur.

Voyſalk occiditur.

Santhok & Drdzen caſtra demoliuntur.

exequutus eſt. Sed ãno ſequẽti Boleſlaus pius dux Kaliſſieñ, contrauẽniẽdo pactis & ordinationi, cum equæſtribus & pedeſtribus copiis ꝓfectus, caſtrũ Santhok ex roboribus infra unius mẽſis ſpacium affatim edificauit, præſi/dioq; & uictualibus impoſito, diſceſſit. Quo abeunte Conradus Brãdenburgeñ marchio, caſtrum Sãthok obſidione uallauit & expugnabat. Boleſlaus autẽ pius dux Kaliſſieñ, pugnam & diſcidiũ cum uicino ac genero ſuo hor/rens, miſſis nunciis deducto præſidio Polonorũ, caſtrum Santhok Conrado marchione & exercitu ipſius inſpectãte exuſſit. Otho tamẽ Othonis Marchio Brandenbürgeñ, ſibi appropriare Caſtellaniã Santoceñ cupiens, anno domini. M. ducen: ſexageſimo nono, caſtrũ Sulencz de roboribus lignorum propere, inter oppidum Poloniæ Myedzirzecz & Lubuſz edificauit, tandẽ in oppidum Myedzirzecz quod foſſis & propugnaculis ligneis eo tempore muniebatur, irruit, & ipſum ſpoliauit, caſtrum tamẽ non cõpræhẽdit. Quẽ Boleſlaus dux Kaliſſieñ cũ ſuis gẽtibus ſequutus, terram præfati Marchio/nis Lubuceñ in girum uaſtauit. Eaq; uaſtata, caſtrum Sulencz ſuccendit & conquiſiuit. Saxonibus fere omnibus pro præſidio illic relictis igne conſum/ptis. Solo Sabel Capitaneo uiuo in manus & captiuitatem Polonorũ ueni/ente. Verum ãno ſequẽti Boleſlao pio duce Kaliſſieñ, uiſitãte Boleſlaum pudicũ apud Graccouiã, Otho Marchio Brandenbürgeñ caſtrũ Sãthok de lignis edificauit, quod ubi Boleſlaus pius cognouit, e Graccouia reuerſus, forti agmine militum ſtipatus, caſtrum Drdzen in octo diebus incipiendo in feſto ſancti Georgii conſtruxit, & præſidiũ militum ei impoſuit. Sed dum negligẽtius ſeruaretur, a Saxonibus decima ſeptima Decembris nocte interceptum eſt, & utroq; caſtro Otho Brandenburgeñ potitus eſt. Quod Boleſlaus pius dolens, cũ omnibus equæſtribus & peditibus maioris Poloniæ, tam ſuis q̃ nepotis ſui Przemiſlai & Cuyauiæ, quia tunc Zemomiſlaus dux Cuyauiæ in eius deditionẽ cõceſſerat, tribus aciebus ſeu exercitibus caſtellaniã Sãdoceñ, ãno Chriſti. M. ducen: ſeptuage: primo ingreſſus, oppida & uil/las, ſpoliis & incendiis uaſtauit. Hoſtibus in munitionibus ſeſe conſeruantibus & pugnam ſubterfugientibus, ad oppidumq; Soldin ueniens, ſcalis ap/poſitis ipſum cœpit, & in milites ſpoliis diuiſis incendit, ac cum frequẽtibus gregibus & ſpoliis in ſua rediit. Interim primores & omnes nobiles terrarũ Cuyauiæ & Lanciciæ, uidentes ꝙ dux eorũ Semouitus alias Zemomiſl, fratrũ Cruciferorum Pruſſiæ, apud quos nutritus erat, Barones ſuos cõtemnendo, ſequeretur conſilia, Anno Chriſti. M. ducen: ſexageſimo nono Boleſlao pio duci Kaliſſieñ adheſerant. Zemomiſl uero cernens ſe ſpretum & dereli/ctum, Boleſlao duci poloniæ notabile caſtrum Cruſuicieñ donauerat, qui tali munere præuentus deditionem militum Cuyauieñ & Lancicieñ abnuens, Zemomiſlao duci eorum, ita ut ipſorũ conſilia tanq̃ probatiora ſectaretur reconciliauerat. Et poſt bienniũ eidẽ duci Zemomiſl caſtro Cruſuicza reſtituto, ne a quopiã hoſtium interciperetur, deleri iuſſit. Sub eodem tempore Boleſlaus pius Kaliſſieñ tria caſtra erexerat. Vnum in uilla comitis Sczedrici quod appellauit Dupin. Aliud in uillagio Gnieuomiri filii Trzebeſlai, quod uocauit Nyeſluſz. Terciũ in terra Vyeluneñ ſuper fluuium Proſzna, quod

Caſtrum Sulencz edificat.

Sabel captus.

Caſtrũ Drdzẽ reedificatũ intercipitur.

Oppidũ Soldin captum.

Primores Cuyauię & Lancicię deficiunt.

Boleſla⁹ kaliſſieñ tria caſtra erigit.

quod ex nomine ſuo Boleſlauicz nominauit, & id ſolum de tribus prædictis uſqꝫ nunc manet. A rege Kazimiro ſecundo muro roboratum.

CAPVT L.

TRanſeamus nunc ad Pomeraniā. Anno domini. M. ducen: ſeptua: Mſczugius dux Pomeraniæ auxiliis Prutenorum infideliū fretus, terram Culmeñ uniuerſam Cruciferorū, & epiſcopatum Pomeſanieñ ſpoliis & cœdibus uaſtauit.

Terræ Culmeñ Pomeſanieñ uaſtantur.

Inſuper quindecim naues oneratas uictualibus, Cruciferis abſtulit. In cuiꝰ ultionē Lodouicus magiſter Pruſſiæ collecto exercitu, Pomeraniā circa oppidum Noue, in die Apoſtolorū Petri & Pauli ingreſſus, eam igne & ſpoliis afflixit. Nec ea uaſtatione contētus, aliam in die ſancti Bartholomei ægit, & Pomeraniam circa oppidum Tſczow ignibꝰ & ſpoliis deſolauit. Poſt hoc Mſczugius dux Pomeraniæ, cum Lodouico Pruſſiæ magiſtro damnis hinc inde cōpenſatis, pacem inter ſe cuſtodiendam concluſerunt. Sed magiſtro Lodouico mortē obeunte, Meſtwinus ſeu Mſczugius dux Pomeraniæ præfatus, terrā Culmeñ, & epiſcopatū Pomeſaniēſem, ferro, ſpoliis, & flāmis deuaſtauit. Quē Theodricus magiſter Pruſſiæ, nouiter electus, inſequutus, magnam partem Pomeraniæ armis & igne depopulatꝰ eſt.

Diſſenſio diuidendæ Pomeraniæ.

Orta eſt deinde de principatu Pomeraniæ diſcordia, anno domini. M. ducen: ſeptuageſimo primo, inter Mſczugium natu maiorē, & Varciſlaum natu minorē, germanos filios Swatopelci, olim ducis Pomeraniæ. Verituſqꝫ ſeditionem Mſczugius, Varciſlaum captiuauit, & aliquāto tempore apud Redzk in uinculis tenuit. Qui euadens bellum Mſczugio intulit, facileqꝫ a Mſczugio fuſus, in ſiluas refugit. Stragem autē mutuam omnibus Pomeranis excitantibus, fratres in concordiam & æqualem Pomeraniæ diuiſionē compulerunt, tamē Varciſlaus minor natu, ulceratum erga fratrem gerens animum, ſuæ captiuitatis dedecus proſequuturus. Cōradum marchionē Brandenburgeñ, filiam Przemiſlai olim ducis Poſnanieñ matrimonio habentē, enixius ſollicitauit, ut ei præſidia aduerſus fratrē præſtaret. Qui non abnuit, dummodo præmia offerret. At ille pecuniæ & donatiui inops, caſtrum & ciuitatem Gedanum, quæ ſibi in ſortem ceſſerat, ei obligauit & tradidit. Secedenſqꝫ in Viſſegrod, morbo correptus interiit, a militibus in Iuniwladiſlauiā delatus, in monaſterio fratrum minorum ſepultus.

Varciſlai interitus.

Mſczugius ergo munitiones & omnes poſſeſſiones, quas Varciſlaus obtinuerat, poſſedit, præter caſtrū & oppidum Gedanū, quod milites Conradi Marchionis Brandenburgeñ cōpleuerant & poſſederāt, nec dimittere uolebant. Et quia expugnatio eius difficilis erat, cū ſit locus natura & arte ſatis munitus, ad Boleſlaum pium ducem Kaliſſieñ animo & militia illa ætate pollentem, ex matertera Mſczugii genitum, conſilio ſuorum Baronum confugit. Qui ad obeūdum huiuſcemodi negocium, tempus hyemis ſequētis conſignauit. Et quintadecima Ianuarii in Pomeraniā uenit, ſimulqꝫ cum Mſczugio & Pomeranis Gedanum tam terra ꝙ aqua, graui obſidione ſtrinxit.

Gedanum obſeſſum.

Et quum tormētis & apparatu bellico non ꝓficeret, nona die expugnationē per admiſſionē militum ægit. Pugnaqꝫ utrimqꝫ in longum feruente Saxonibus miſſilia tela & ſaxa defecerūt, & iccirco defenſionem remiſſius

proſequuti

proſequuti ſunt. Propter quod Poloni & Pomerani, caſtrꝝ in aliquot locis ꝑ forantes, clamore in altum eleuato, uictores in caſtrũ irruperunt, & Saxões quoſq; obuios obtruncarunt & trucidarunt, ſpoliis & rebus Saxonũ potiti, Boleſlao itaq; duce Kaliſſienſi diſcedente, Mſczugius dux Pomeraniæ in *Mſczugiꝰ i Gedaneñ ſæuicia.* quoſdam Gedaneñ animaduertit, Arnoldũq; & Iacobum cũ cognatis eorũ capite damnauit, & bona eorum confiſcauit, quoniã hi in mortem ſuam, & ſuoꝝ Baronum conſpiraſſent, & Marchioni Brandenburgeñ tenatius adheſiſſent. Duas quoq; uillas, quæ ad illos pertinebant, Scrobothow, & Vithomino Epiſcopo Albero & ſuæ eccleſiæ Wladiſlauienſi perpetuo donauit. Boleſlaus aũt dux Kaliſſieñ eodẽ anno. M.ducen: ſeptuageſimo ſecũdo, ſexto kalendas Iunii, Przemiſlaum ducẽ Poſnanieñ, nepotem ſuum ſextũdecimũ agentem ãnum, miſit cũ copiis equæſtrium & pedeſtrium occaſione caſtri Santhok occupati cõtra Marchiones Brãdenburgeñ curã traducẽdi & regendi exercitus Przethpelconi palatino Poſnanieñ, & Ioanni q & Ianek appellatus eſt, caſtellano Kaliſſieñ demãdando. Qui Marchiã ingreſſus, caſtrũ Strzelcze a Conrado Marchione Brandenburgeñ nouiter extructũ, expugnauit & recepit. Deinde tota ora circa Odram uaſtata, & hoſtiliter exuſta, cum exercitu & ſpoliis redeunti, iuxta caſtrum Vyelen nunciatum eſt, caſtrũ Drdzen paruo militum præſidio teneri, a Kaſſubitis quoq; qui cum polonis erant, primã portam igne appoſito, incenſam eſſe. Mouit ergo exercitum, & Saxonibus uitam dumtaxat paciſcentibus, caſtrũ Drdzen conquiſiuit. Fœlixq; ad penates rediit, duorum caſtroꝝ conquiſitione inſignitus atq; laudatus. Et quia Marchiones Brandenburgẽſes occupato caſtro Sãthok, ex eo ſæpenumero Poloniæ fines laceſſebãt. Ideo dux Boleſlaus pius Kaliſſieñ, ãno domini. M.ducen: ſeptuageſimo octauo, coadunato exercitu ex gentibus ſuis & nepotis ſui Przemiſlai ducis Poſnanieñ, Mſczugio fratre ſuo duce Pomeraniæ, perſonaliter cum gentibus ſuis ei adherente, in terras *Brandenburgeñ terra vaſtatur.* Marchionum Brandenburgeñ deſcendit, & occurrentem ſibi circa Soldinũ Othonem longũ, filium Othonis tercii, quum multo inferior eſſet uiribus, prælio cõmiſſo, eum uicit & fugauit. Ac omnem terram circa Odrã peruaſtando, ſpoliãdo, & exurendo. De ſpoliis, diuiſione cum Mſczugio ex æquo facta, in ſua remeauit. Ipſeq; ãno ſequenti uidelicet. M.ducen: ſeptuageſimono, in caſtro Kaliſſienſi febribus correptus, die Veneris ſeptimo idus Apri- *Boleſlaus kaliſſieñ moritur.* lis, ſacramentis procuratus, mortuus eſt, in Poſnaniamq; relatus, in eccleſia cathedrali in ſepulchro patrũ ſuorũ tumulatus. Przemiſlao duce Poſnanieñ nepote eius in ducatum Kaliſſieñ ſuccedente. Is Ioheleth, alias Helenam *Helena uxor Boleſlai ad kingam ſororem pergit.* Boleſlai pii relictam, dote abundanti emãcipauit. Et ipſa paulopoſt, ad Kingam ſororem eius, germanã Boleſlai pudici, Gracouiæ & Sandomirieñ ducis conſortem, cõceſſit, deo peramplius famulatura. Expediuit & filias præfati Boleſlai pii Kaliſſiẽſis neptes ſuas, Heduigim priorem Wladiſlao Loktek duci Breſtenſi, filio Kazimiri ducis Cuyauiæ tradidit. Alterã Elizabeth Henrico uentroſo duci Legniceñ, filio Boleſlai calui, qui & Rogathka appellatus eſt, locauit. Tercia Anna in uirginitate diem clauſit extremam. Anno domini. M.ducen: quadrageſimo octauo, Iacobus Leodienſis Archidiaconus

conus Innocencii papæ quarti ex concilio Lugdunẽ legatus, in poloniã ue/
nit. Et ſinodum apud Wratiſlauiã ægit. Ad quam, Fulco Gneznẽ Archie
piſcopus, Prandotha Graccouiẽ, Boguphalus Poſnaniẽ, Thomas Wra
tiſla: Michael Wladiſlauiẽ, Andreas Plocẽ, Nankerus Lubucẽ, Henri/
cus Culmenſis, Epiſcopi, uenerũt, Et nomine apoſtolicæ ſedis expoſitis plu/
ribus anguſtiis eiuſdem ſedis, medietatem fructuũ per tres annos continuos
pro releuamine popoſcit. Pontifices uero eccleſiæ Polonicæ, quintã partem
fructuum ſuorũ beneficiorum, & ſui cleri obtulerunt. Et ſummo Pontifici, ꝑ
Gothfridum pœnitentiarium cito tranſmiſerunt. Et quia uetus obſeruantia
in regno poloniæ ab inicio fidei ſuſcepte, in illam diẽ tenta cuſtodiebatur, ut
ieiunium quadrageſimale, a dominica ſeptuageſimæ in diem paſchæ conti/
nuaretur, cum frequẽti præuaricatione & graui diſcordia inter clerum & lai
cos. Ideo inter præfatum Iacobũ Leodieſem Archidiaconũ, legatum papæ
ac Pontifices eccleſiæ Polonorũ, huiuſmodi cõſuetudine a Romana eccleſia
& aliis regnis catholicæ relligionis diſcrepante, uentilata. Auctoritate apo/
ſtolica & conſenſu præſentium Pontificum, prædictus Iacobus legatus, tam
eccleſiaſticis q̃ ſæcularibus perſonis eſum carniũ, ad diem cinerum excluſiue
conceſſit, ab eoq; tempore Dominica ſeptuageſimæ a polonis uetus carnis/
priuium nominari cœpit, & in hactenus nominatur. Anno domini. M. ducẽ:
quadrageſimo nono, Bruno Olomucẽſis Epiſcopus, dignitate ſacerdocii ne/
glecta, ob quaſdam cum Wladiſlao duce Rathiboriẽ inimicitias, oppidũ
Rathibo: obſidione cingens, expugnauit. Et tam oppidũ q̃ eccleſias & mo/
naſteria incendio conflagrauit. Ad caſtrum autẽ Rathibo: quum machinas
admouiſſet, turpiter repulſus abiit, tãdem habitis hinc inde pro pace tracta
tibus, Wladiſlaus dux oppidum Rathibo: a Brunone Epiſcopo tribus mili/
bus marcarũ redemit. Eodem anno Albertus olim Epiſcopus Armacanus,
tunc uero, ab Innocentio papa quarto in Epiſcopum Pruſſiæ promotus, ad
Danielem Ruſſiæ miſſus, obediẽtiam Romanæ eccleſiæ ab eo præſtari, re
quiſiuit. Qui requiſitioni apoſtolicæ minime paruit, & legatum apoſtolicũ
ſine honore dimiſit. Anno quo ſupra. M. ducen: quadrage: nono, Cruciferi, q
Balgam & Elbing caſtra in Pruſſia cuſtodiebãt, non mediocri exercitu coa
dunato, Prutenorum regionem Nactaga hoſtiliter ingreſſi, & flãmis & cæ/
dibus grauiſſime uexarunt. Dum autẽ redirent, a Prutenis iniquitate locorũ
circumſepti, cum euadere non poſſent, ſe hoſtibus dederũt. A quibus ad unũ
circa uillam Vitke appellatam, trucidati ſunt.

Bruno Epiſcopus Olomucẽ Ratiboriã expugnat.

Cruciferi Nactagam inuadunt.

Stary Zapust

Post vmnieysony

CAPVT LI.

BOleſlaus pudicus dux Gracco: & Sandomiriẽ. Et Prandotha
Epiſcopus Gracco: ambo deuotionis uiri, anno domini. M. du/
cen: quinquageſimo. Miſerunt in Lugdunum ad Innocentiũ pa
pam quartum, magiſtrũ Iacobum de Skarzeſſow, decretorũ dõ
ctorem, Decanum Gracco: humilis quidem ſortis & ſtaturæ exiguæ, ſed ꝑ
rare doctrinæ, & magnæ factiuitatis uirum. Et magiſtrũ Gerardũ Canoni/
cum Gracco: atq; Boguſlaum, fratrem ordinis prædicatorum Subpriorem
domus Gracco: nuncios. Qui per organum Iacobi de Skarzeſſow, ſummo

Legati ad Papam pro. ſ. Staniſlai canoniſatione.

o Pontifici

Pontifici.crebreſcentia ac ſtupenda miracula,per beatum Staniſlaum mul/timode facta,expoſuerūt. Sūmus aūt Pontifex grauitate ſolita in huiuſmodi rebus cuſtodita. Per ſpeciales litteras, examen miraculorum beati Staniſlai Epiſcopi Gracco: Archiepiſcopo Gneznē, Epiſcopo Wratiſlauienſi & Abbati de Lubeus commiſit. Præcipue examen cuiuſdam militis Cētenarii (Gethko hic erat) qui etſi ſanctum Staniſlaum non nouerit, eos tamē qui il/lum nouerāt, ferebatur nouiſſe, & ex eis puritatem, conuerſationem, cauſam

Secunda legatorū ad papā expedicio.

martyrii, & miracula beati uiri Staniſlai didiciſſe. Anno autē ſequenti, acce/ptis codicibus examinationis a cōmiſſariis apoſtolicis, Nuncii priores ad ꝓcurādum canoniſationem beati Staniſlai, ad Innocentium quartū, iterum ꝑ Prandotham Epiſcopum & Capitulum Gracco: adiunctis nonnullis fratri/bus de ordine prædicatorum maiorū & minorum, de domibus & monaſteriis Gracco: propter faciliorē expeditionē, miſſi ſunt. Hi dū papam ſuper conſumatione canoniſationis ſollicitarent. Et Ioannē Gaiethani tituli ſancti Nicolai in carcere Tulliano Cardinalem Diaconum, ad uidendū examen teſtiū obtineret. Propter uetuſtatem temporis Cardinales heſitātes, infecto nego/cio papæ perſuaſerunt, ut nuncii ad cōmiſſarios apoſtolicos redirent. Et merita ac miracula beati Staniſlai, ſcrupuloſius examinata, ꝑ noua ſcripta re/portarēt. Itaqꝫ ſecundario examine de uita, martyrio, & magnificis miracu/lis beati Staniſlai accepto. Nuncii magiſter Iacobus de Skarzeſſow, & ma

Tercia legatorū expedicio.

giſter Goſtwinus Canonicus, impēſis Prandothæ Epiſco: & Capituli Graccouieñ, & totius cleri diœceſis Gracco: qui in id opus gratuite quotiēs requi/rebātur, contribuebāt. Ad Innocentium papam quartū, e Galliis in Italiam egreſſum, in Peruſio reſidentem. Vbi beatum Petrum, nouum martyrē ca/noniſauit, tercio reuertuntur, noua ſcripta & teſtimonia, nouos ac præſentes teſtes, in quos miraculoſa beneficia beati Staniſlai fuere collata, exponētes

Reſiſtentia Cardinalium.

Pluribus diebus ſollicitādo prope diem ſemotis omnibus difficultatibus, canoniſationem expectabāt. Cum ſubito quidam Cardinales, præſertim Rainoldus, Cardinalis & Epiſcopus Hoſtieñ, ob diuturnitatē temporis canoni/ſationi beati uiri Staniſlai obſtantes repugnarūt, propter quod nūciis Gracco: eccleſiæ percunctantibus, quid facto opus eſſet. Ioannes Cardinalis Ga

Petitur miraculum concordię

ietanus inſpiratus dixit. Neceſſū habet ſanctus ueſter Staniſlaus unū finale miraculum operari, ut diſcordes & obſtātes Cardinales, in unā & concordē impellat ſentenciā. Quo audito nūcii eccleſiæ Gracco: negociū huiuſce rei, Chriſto & beato Staniſ: nil heſitātes ſupplices cōmiſerūt. Rainoldus itaqꝫ

Rainoldus canoniſationi aduerſarius miraculoſe ſanatur

Cardinalis canoniſationis ſancti uiri hoſtis & aduerſarius, graui correptus eſt egritudine, ut ſuo ſuorumqꝫ phiſicorum iudicio, mortem timeret & expectaret. Vigilanti ergo & ſoli in grabato iacenti, Sanctus uir Staniſlaus ap/parēs dixit. Agnoſcis ne me? Qui ſtupens, non agnoſco inquit, quæſo tamē quis ſis? Ego ſum ait Staniſlaus Epiſcopus Graccouiē a Boleſlao rege Polonorum ſectus & occiſus, cui te aduerſarium, non recte opponis. Ad quē Rainoldus Cardinalis. Ignoſce inquit mihi Præſul ſanctiſſime, & errori meo ueniam præſtare digneris. Fortiorem promotorē q̄ impeditorem Canoniſationis habiturus. Cui beatus Staniſlaus, Vt inquit me martyrio ſanctificatum cognoſcas

cognoſcas, ab ægritudine illico incolumis ſurge. Caueq; ne decætero canoniſationi meæ aduerſeris. Qui accerſitis ſeruis, ſurrexit, & equum ſibi ſterni iubens conſcendit, ac Innocentium papam acceſſit, & obuiam eunti occurrit. Modumq; repetinæ ſanationis retulit, & pro canoniſatione ſancti martyris exorauit ſupplex. Papa ergo Innocentius quartus, cum cœtu Cardinaliũ tali prodigio permoti, Staniſlaum ſanctitate glorioſum, in die natiuitatis Mariæ canoniſandum decernunt, In Aſſiſio quoniam illic Innocentius papa exercitum uerſus Apuliam ducens, uenturus erat. Anno itaq; domini. M. ducẽte: quinquageſi: tercio, die natalis beatiſſimæ uirginis, in baſilica ſancti Frãciſci Aſſiſii, Summus Pontifex miſſarum ſolenniis expletis, & ſermone longo de uita, martyrio, & miraculis beati Staniſlai recitato. Ambone conſcenſo, beatiſſimũ Staniſlaum Graccoui: Pontificem canoniſauit, & ſanctorũ cathalago adcripſit. Feſtum eius octauo idus Maii ſtatuens, ab uniuerſis debita celebratione uenerari. Et ut deuotius tam feſtum q̃ ſepultura eius uenere tur, unum annum & quadraginta dies indulgentiarũ largitus eſt. Edidit etiã idẽ ſummus Pontifex Innocentius quartus, collectã de ſancto Staniſlao. Populum tuũ quæſumus domine intercedente beato Staniſlao &c. Luminaria ardẽtia & uexillum cum titulo & imagine ſancti, tempore canoniſationis fuerunt adaptata, more canoniſationis aliorum ſanctorũ. Bulla autẽ canoniſationis in eccleſia Grac: habet͂, q̃ incipit. Innocẽtius Epiſcopus ſeruus ſeruoꝝ dei, Venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ac dilectis filiis, Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Archipræſbiteris & aliis eccleſiarum Prælatis. Ad quos litteræ iſtæ peruenerũt, Salutem & Apoſtolicam benedictionẽ. Olim a gentilium oculis tenebrarũ deterſa caligine, ac ab eorum cordibus infidelitatis gelida hyeme ſecedente, uernalis ex eo ſucceſſit amenitas &c. Finis autẽ bullæ eſt iſtæ. Omnibus uere pœnitentibus & cõfeſſis, qui ad dictam ſepulturam in memorato feſto, & uſq; ad octauas ipſius cauſa deuotionis acceſſerint, annuatim ipſius ſuffragia petituri, de omnipotentis dei miſericordia, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius auctoritate confiſi, unum ãnum & quadraginta dies. Accedentibus uero annis ſingulis ad prædictam ſepulturam infra eiudem feſti quindenã, quadraginta dies de iniuncta ſibi pœnitentia, miſericorditer relaxamus. Datum Aſſiſii quindecimo kalendas Octobris, Pontificatus noſtri anno undecimo,

Suplex petit Innocencium.

In die natiuitatis mariæ Aſſiſij. S. Staniſlaus canoniſatur.

Præfatas litteras canoniſationis beati Staniſlai nunciis prænominatis Iacobo Skarzeſſow Decano, Goſtwino Canonico Gracco: Fratribus prædicatorum maioribus & minoribus Graccouiam inferentibus. Prandotha Epiſcopus Gracco: & uniuerſus clerus, uniuerſaq; plebs, obuiã proceſſerũt effuſi, magno honore illos excipiendo & deum de eorũ reditu glorificando. Prandotha inſuper epiſcopus Gracco: indixit, & per uniuerſam eccleſiã Polonicam prædicari ordinauit, diem octauam Maii, anni Chriſti. M. ducen: quinquageſimi quarti, leuationis oſſium beati Staniſlai e tumulo. Ad quam cõuenit in Graccouiã multitudo plebis utriuſq; ſexus, ex Polonia, Hungaria, lociſq; aliis, tanta, ut nedum in urbe, uerum & in campis iuxta Graccouiam perſiſterent. Ex ſpiritualibus autẽ aderãt, Opizo Abbas de Meſzano, ſedis

Plaudet Graccouia ex patroni cõſequutiõe

apoſtolicæ legatus, Fulco Archiepiſ: Gnezneñ, Prandotha Gracco: Tho
mas Wratiſlauieñ, Volimirus Wladiſlauieñ, Andreas Ploceñ, Gerardus
Ruthenorũ, primus ordinis Ciſtercieñ quondam Abbas de Oppatow, Vi
tus Lithuanoꝝ primus, ordinis prædicatorum, Epiſcopi. Et cæteri Abbates
Prepoſiti, Sacerdotes, atq; Relligioſi. Aduenerãt & principes Polonorum,
Boleſlaus pudicus, Graccouieñ & Sandomirieñ, monarcha regni poloniæ,
Przemiſlaus Poſnanieñ, Kazimirus Cuyauieñ & Lancicieñ, Semouit⁹ Ma
zouiæ, & Wladiſlaus Oppolieñ. Sub horum præſentia & populi multitu
dine, oſſa beati Staniſlai uino abluta, in eccleſia cathedrali Grac: leuata ſũt
Et in eccleſias Cathedrales, & alias principaliores ſunt diſtributa. Facta
itaq; cõputatione annoꝝ eſt reperire, ſeptuaginta quinq; & cẽtum annis, ca
noniſationem beati martyris Staniſlai neglectam fuiſſe.

Prandothæ Epiſcopi deuotio & aliorum

Relliquiæ. S. Staniſlai diſtribuũtur.

CAPVT LII.

ANno domini. M. ducẽ: quinquageſimo primo, Wladiſlaus Op
polieñ dux, uolens glotem ſuam Iuditham Cõradi ducis Mazo
uiæ filiam. Et Myeczlai ducis Rathiborieñ fratris ſui relictam
pro dote quingentarum marcarũ argenti, in poſſeſſionibus Ra
thiborieñ inſcriptarum redimere, terram Rudeñ, quæ nũc Vieluneñ dicitur
de conſenſu Kazimiri ducis Cuyauiæ & Lanciciæ germani ipſius Iudithæ,
ei aſſignauit. Sed anteq̃ gentes Kazimiri præfati Cuyauiæ & Lanciciæ du
cis, ex condicto caſtrum Vielun acceptare ueniſſent, Przemiſlaus dux Poſ
nanienſis tanq̃ heres legittimus præuenit, & caſtrũ Rudenſe compræhẽdit,
nobilibus Rudenſibus ſponte & unanimiter ei adherentibus. Quo cognito
Kazimiri ducis gentes, retrorſum abierunt. Wladiſlaus etiam Oppoliẽſis
æquo tulit animo, ſciens diſtrictum Rudenſe, uiolenter de conſenſu Henrici
ducis cum barba, ſub Wladiſlao Othonis patre Przemiſlai ducis maioris
Poloniæ, occupaſſe. In ſignũq; & fœdus maioris amicitiæ, Wladiſlaus dux
Oppoliẽſis, Euphemiam ſororem Przemiſlai ducis Poſnaniẽſis & Kaliſſi
enſis in coniugem deſponſauit. Et Iudithæ gloti ſuæ ſummam argento para
to exoluit. Quæ Henrico Wratiſlauieñ duci nubens, Henricũ filiũ & Hed
uigim filiam ei peperit. Anno domini. M. ducente: quinquageſimo primo, in
Bochnya uillagio a Graccouia quinq; miliaribus diſtãte, ſal minerale in Bã
cis & peciis magnis repertum eſt, quod meritis beatæ Kunegundis Boleſlai
pudicis conſortis eſt adſcriptũ. Ita ut uulgus in Poloniã ex Hungaria ſal trã
ſtuliſſe, & ſecum aduexiſſe affirmaret, Moxq; oppidum locatum & eccleſia
parrochialis in honorem ſancti Nicolai erecta eſt, & a Boleſlao pudico libe
raliter dotata. Eodẽ anno Hẽricus, qui & Heydenricus, alias Albertus olim
Epiſcopus Armacanus, tũc uero Culmenſis. In die beatæ Mariæ Magdale
næ, eccleſiam ſuam de ſeculari, cum eſſet frater ordinis prædicatorum, in re
gularem trãſtulit. Et collegium Canonicorum regularium, in illa, menſam,
domicilium, & bona temporalia in cõmuni habẽnum, conſtituit. Eodem an
no: M. ducen: quinquageſimo primo, Marchio Brandenburgeñ cum Epiſco
po Morſburgeñ, & Hẽrico Comite de Swarczburgk, cum gentibus arma
tis in præſidium Cruciferis Pruſſiæ uenerunt. Et Prutenos frequenti ſtrage
attriuerunt

wladiſla⁹ dux Oppolieñ Eufemiam deſpõſauit.

Sal minerale in Bochnya repertum.

attriuerũt. Ita ut etiam quinq; diſtrictus, Pomezanum, Erminium, Pogeza
num, Nactaginum. & Bartinum, idola relinquere, & Chriſtũ colere coege/
runt. Sub quo tempore Hermãno de Zalcza, quarto magiſtro Pruſſiæ obe
unte, Frater Cõradus Thuringiæ Lantgrauius in quintum magiſtrum ſuffe
ctus eſt. Anno domini. M. ducen: quinquageſimo ſecundo. Fratres Cruciferi
Pomeraniã uaſtauerũt, & exercitum Swatopelci depopulationes prohibẽ/
tem, ſuperauerunt. Monaſterio Oliua grauem ſpoliationem paciente, Swa/
topelcus itaq; dominus Pomeraniæ, ſufferentias pacis poſtulare, & per me/
dium Iacobi Leodieñ Archidiaconi, apoſtolici nũcii, pacem cum Cruciferis
Pruſſiæ firmare, coactus eſt. Eodem anno. M. ducen: quinqua: ſecũdo, Men/
dog, qui Mẽdolphus & Mindale princeps Lithuanorũ, a Cruciferis Pruſſiæ
inductus, fidem chriſtianã cum nonnullis Lithuanis & Prutenis ſuſcepit, de/
ditq; litteras Cruciferis Pruſſiæ, quibus aſtruit & recognoſcit ſe ab illis mul
tipliciter honoratum & adiutũ. Et ideo terras ſuæ ditionis uidelicet Samagi
tarũ, Iaczwingorũ, Curouieñ, Veyzeñ, & totam terrã Lithuaniæ perpetuã
& irreuocabili donatione ipſis donaſſe & inſcripſiſſe. Conſilioq; fratrũ Cru/
ciferorũ Pruſſiæ, nuncios ſuos, nunciis magiſtri & Cruciferorum adiunctos, ad
Innocentium papam quartum miſit. Profitens ſe puritatem chriſtianã ſuſce/
piſſe, & coronam ſuper Lithuanos regnãdi petens. In cuius fauorem Innocẽ
tius papa fratrem Heydenricũ, olim prouincialem Poloniæ, & Epiſcopum
Armacanũ, tunc uero Culmeñ Epiſcopum, cum aliis Epiſcopis de Rigã mi
ſit, qui Mendegonem in regem inunxerunt. Sub eodem tamen ãno, cum om
nibus baptiſatis ad uomitũ & idolatriam, ſiue pœnitẽtia & dolore ammiſſi/
onis terrarũ, ſiue alia cauſa motus, rediit. Anno domini. M. ducen: quinqua/
geſimo tercio, monaſterium Stugnyadki ſanctimonialiũ ordinis ſancti Bene
dicti, dioceſis Gracouiẽ Innocentius papa quartus confirmauit. Quod Cle
mens de Clemyonthow de familia Griffonum, Comes & Caſtellanus Grac
co: de propriis facultatibus fundauerat, erexerat, & dotauerat. Huius Cle
mẽtis Comitis & ſuæ coniugis Raczſlawæ corpa, in ſacrario dicti monaſte
rii ſepulta quieſcunt. Et filia eorũ Viſanega prima Abbatiſſa eiuſdem clau/
ſtri fuit. Annus Chriſti. M. ducẽte: quinquageſimus tercius, adeo pluuioſus
erat, ut frumẽta & agros in quibuſuis baſſis & humilibus locis aqua coope
riret: Et campi perinde ac ſi fluuii nauigabiles fuerunt. Nocte ſiquidem & in
terdiu a feſto Paſchæ uſq; ad diem uigeſimamquintã Iulii, imbres & cõtinu
as pluuias in regno poloniæ cœlum effuderat.

Quintus magiſter Pruſſię eligitur.

Mendog chriſtianam fidem ſuſcepit.

Mendog in regẽ vnctus modico poſt fidei preuaricator factus.

Imbrifera tempora Polonię.

CAPVT LIII.

DE mandato Innocencii papæ quarti, anno domini. M. ducenteſi:
quinquageſimo tercio, Opizo de Meſzano ſedis apoſtolicæ le/
gatus, aſſumpto ſecum Prandotha epiſcopo Gracco:, & nõnul
lis aliis Epiſcopis, Danielem ducem Ruſſiæ, altera uice priorẽ
coronationem innouando, in caſtro Drohicieñ in regem Ruſſiæ inunxit, ac
cepto ab eo iuramento, ꝙ ritu græco deſerto, tã ipſe ꝗ natio Ruthenica, ritũ
Romanũ fideliter ſectaret. Premiſlaus q & Ottocarus Veceſlai regis Bo/
he: filius, Margarethã Leupoldi ducis Auſtriæ filiã, Hẽrici filii Friderici im/

peratoris relictam, accepit in uxorem. Quæ cum ſterilis eſſet, unã de uirgini
bus ſequacibus eius, filiã Baronis de Kunring in concubinã recepit, & ex ea
filium Nicolaum genuit. Huic Nicolao in ſortem aſſignauit ducatũ Oppa/
uienſem, quem Myeczlao duce Rathiborien̄ mortuo uiolẽter occupauerat.
Ex hoc Nicolao, duces olim Oppauien̄, & moderni Rathiborien̄, ſuã traxe
runt originẽ. Boleſlaus pudicus Gracco: & Sandomirien̄ dux, quarto kalen
das Iunii, anno domini. M. ducen: quinquageſimo quarto, monaſterium ſan
ctimonialiũ ordinis Premonſtraten̄, dioceſis Gracco: in uilla ſua Krziſano/
uicze, ſupra Nida fluuium ſita, fundauit, Eccleſiam de petra alba fabricãs.
Contulitq; eidẽ monaſterio uillas, Krziſanouicze, Sarbkow, Kliczanowo,
Conari, Leſnicza, Kouale, Kobilniki, Solnyk, Volya, Grochouiſka, Swie/
borouicze, Coſtrz, Biernathouicze, & Iunouidz. Libertando præfatas here/
ditates ab omnibus oblationibus, expeditionibus & tributis. Anno domini
M. ducen: quinquageſimo quinto, Mendog dux Lithuaniæ, in regem Lithua
niæ ut premiſſum eſt ſublimatus, oppido Lublin exuſto, prædas & ſpolia in
circuitu eius plurima fecit, & plurimos captiuos in Lithuaniam abduxit. Eo
dẽ anno. M. ducẽ: quinqu: quinto, Premiſlaus qui & Othocarus Bohemiæ
dux, cõparato exercitu de Bohemis & Morauis, habẽs in comitatu ſuo Bru
nonem Pragen̄, Item Henricum Culmen̄, & Anſelmũ Ermelien̄ & Olomu/
cen̄, Epiſcopos, Item Marchionẽ Brãdenburgen̄, Item Marchionem de Me/
rano, Item ducem Auſtriæ. Contra Barbaros militiam acturus in Pruſſiam
cum aliis cruce ſignatis deſcendit, & in regione Samenſi uaſtãdo, Prutenos
deditionẽ facientes baptiſauit, per Brunonem Pragen̄ Epiſcopum ſuum illis
nomen imponens. Cruciferi ergo in honorẽ Premiſlai Bohemiæ ducis, nouã
ciuitatẽ prope mare balteũ in flumine Pregor Konigſbergk, quod regiũ mõ
tẽ ſonat, quis Premiſlaus tunc non rex, ſed filius regis exiſteret, appellatam
conſtituerũt. Et aliam Brunſ berg in memoriam Brunonis Epiſcopi Pragen̄
in qua eccleſia Cathedralis Varmien̄ ſita eſt, edificarunt. Premiſlao autẽ du
ce Bohemiæ, cum ſua comitiua ex Pruſſia diſcedente. Aliarũ regionum Pru
teni in Samienſes irruerũt & ualido agmine, cũcta furore ſpoliis & cœdibus
fœdarunt, eo ꝙ iniuſſu eorũ hoſtibus ſe dediderunt. Nouãq; munitionẽ quã
Cruciferi Vilow uocauerũt, e regiõe caſtri Konigſ bergk erexerũt & Konigſ
bergk oppugnarũt, Tũc quoq; Cõrado magiſtro Pruſſiæ. 9. kalẽdas Augu
ſti morte ſublato. Herardus de Herdzburg, ſecundum alios uero Popo de
Oſterna in ſextum magiſtrum Pruſſiæ ſucceſſit. Anno domini. M. ducente:
quinquageſimo ſexto. Boleſlaus Gneznen̄ & Kaliſſien̄ dux, Iolentã quã po
loni Helenam uocãt, Belæ regis Hũgariæ, fratris germani beatæ Elizabeth
filiam, & Kingæ ducis Boleſlai pudici cõſortis ſororẽ germanã, in curia ipſi/
us Graccouiæ nutritã, in coniugem accepit. Anno domini 1257. pridie ka/
lendas Februarii hora terciarum, grãdis terræ motus in regno Poloniæ fuit
Anno eodẽ 1257. Boleſlaus pudicus dux Graccouiæ & Sandomiriæ, Grac/
couiã in meliorẽ conditionẽ ordinare, excreſcere, & perducere, cupiẽs, Ius il
li Theutonicũ tribuit. Et aduocatũ in ea cõſtituit, qui Circo in medio urbis
primũ ordinato, plateas ſine ordine conſiſtentes tranſlocauit, & proportio/
naliter diſtinxit

konigſbergk & Brunſbergk eriguntur.

Sextus Pruſſię magiſter.

naliter diſtinxit. Eodem anno 1 2 5 7, Noua relligio mendicantiū Canonicorū regularium ſanctæ Mariæ de metro. de urbe, de pœnitentia beatorum martyrū, ſub regula ſancti Auguſtini militantiū, per Alexandrū papam quartū inſtituta: Graccouiā aduenit. Cuius fratribus Boleſlaus pudicus Gracco: & Sandomiri: dux, eccleſiam ſancti Marci euangeliſtæ Gracco: fundauit, ſumptuſq; ſimul cum loco pro edificatione eccleſiæ & monaſterii dari iuſſit. Anno quo ſupra, Illuſtris princeps Przemiſlaus Poſnanieñ dux Wladiſlai Othonis filius trigeſimum ſextum annū agens, ægritudine quindecim dierum præſſus, pridie nonas Iunii, in caſtro Poſnanienſi mortuus eſt, & in eccleſia maiori Poſnanieñ cum patribus ſuis tumulat9. Hic inter principes poloniæ mitiſſimus, & ſupra ætatem prudens fuiſſe dicitur. Hic in quadrageſima cilicio ueſtiebatur, & ceruiſia parum ſapida, aut uino aqua diluto utebatur. In pronunciando ſentenciā, aut dirimendo litē adeo iuſtus, ut nulla pars decretū eius imꝓbaret. Hic die ſācto Cenæ domini, duodecim pauperū ablutis & deoſculatis pedibus, quēlibet nouo panno ueſtiebat. Media nocte quaſi ex neceſſitate conſuetudinariū ei fuit, cu: ſum beatæ uirginis & poſtea, aliquot pſalmos & oratiōes orare. Hic Eccleſiæ Gneznen̄ uillā Czirnilin, Eccleſiæ uero Poſnanieñ Bugk, cum ciuitate & moneta, cū theloneo & tabernis cōtulit, & pluribus libertatibus extulit. Hic ex uxore ſua Elizabeth quattuor filias, uidelicet Conſtantiā, Veronicam, Euſemiā & Eufroſinam reliquit. Et filium poſthumum, in die dominico in feſto ſācti Calixti natū. Cui Boguphalus Poſnanieñ epiſcopus Przemiſl, nomen paternum, Baſcone cuſtode Poſnanieñ baptiſante, adaptauit. Proceſſu autē temporis Boleſlaus pius Kaliſſieñ, patruus & puerorū curator, primā filiā Conſtantiam Cōrado Marchioni Brādenburgeñ ſeu de Sgorzelecz, in caſtro Santhok matrimonialiter copulauit, pro doteq; Caſtellaniā Santhoceñ & non caſtrum, inſano uſus cōſilio, donauit & inſcripſit. Pro cui9 proprietate multa diſpendia & certamina inter Polonos & Saxones ſequuta ſunt. Reliquæ tres Przemiſlai filiæ, monaſteria ingreſſæ ſunt. Veronica & Eufroſina Trzebniceñ ordinis Ciſtercieñ, poſtea Abbatiſſæ. Euſemia Gneznen̄ ſāctæ Claræ, a Boleſlao pio patruo & duce Kaliſſieñ, prout infra dicet̄ fundato. Iaczko frater ordinis prædi: Polonus ex diſtrictu Oppol: & uilla Lāka, āno Chriſti 1 2 5 7, die 15 mēſis Aug: hora. 9. in cenobio. ſ. Trini: Gracco: deuotiſſime uita exceſſit. A matre miſericordiæ, Ibo mihi ad montē mirræ cantāte, & āgelico cœtu ꝓſequente, quēadmodū deuotæ ſanctimoniali Sroniſlawe in Zwierzineñ monaſterio profeſſæ, per uiſum eſt monſtratū. Hic quinq; monaſteria ſui ordinis ſcilicet in Graccouia cui ſolus præerat, in Friſak, cui fratrem Hermannū Theutonicū præfecerat. In Praga quod fratri Hieronymo, in Wratiſlauia quod fratri Czeſlao & fratri Godino, in Gedano quod fratri Benedicto cōmendauerat, fundauit. Hic inter alia miracula quæ extant plurima. Deficiente nauigio apud Viſſegradeñ oppidum, ſtrata cappa ſuper aquā, cum tribus fratribus ſui ordinis, Floriano, Godino, & Benedicto aſcendit, Et Iſtulam populo Viſſegradeñ inſpectāte ſicce trāſnatauit. Anno domini 1 2 5 8. De conſenſu Kazimiri Cuyauieñ, Lancicieñ, & Siradieñ, & Semouiti Mazouiæ, ducum

Eccleſia Sācti Marci Gracco: fundatur.

Przemiſlaus Poſnanieñ moritur:

Vitę ſuę cōmēdatio.

Iaczkonis fratris predicatorū fœlix obit9

Tranſnaturalis nauigacio in veſte monachali.

necnon Prandothæ epiſcopi Gracco: procerũq; & conſiliariorum ſuorum, in conuentione apud Corczin ſexto nonas Marcii habita & tenta. Boleſlaus pudicus Gracco: & Sandomiri: dux, ad inſtãtiam Kingæ conſortis, & Salomeæ olim Gallaciæ reginæ ſororis ſuæ, fundauit monaſterium ſanctimonialium in Zauichoſt, tã Eccleſiam q̃ monaſterium cũ habitationib9 propriis ſumptibus edificando. Et illic uirgines ſancti Damiani de regula ſancti Franciſci, quæ nunc ſanctæ Claræ uocitatur, introduxit. In hoc prouidens cõditioni pannoſe, uel connubia aſpernaturæ filiaꝝ Baronum & nobilium ſuorũ. Largituſq; eſt & inſcripſit pro dote præfato monaſterio oppidũ Zauichoſt & uillas uigintiquinq;, prædia, lacus, & thelonea, donationẽ huiuſmodi ab omni regum, ducum, & dominorũ exactione & tributis perpetuãdo & libertando. Sub hoc tempore Grzimiſlawa Boleſlai pudici pia mater defuncta eſt, in monaſterio fratrum minoꝝ in Zauichoſt ſepulta. Hæc duos & triginta annos in uiduitate uiuẽdo pegit. Anno quo ſupra, In regnis Poloniæ, Hungariæ, Bohemiæ, & Ruſſiæ, motus terræ uniuerſaliter apparuit & fuit. Eodem anno Stroynath Lithuaniæ dux, partẽ Mazouiæ circa Czirnin deprædatus eſt. Et caſtrum Orzimow diripiens, in ore gladii mares & puberes occidit, impuberes uero igne cõcremauit, Fœminas aũt in captiuitatẽ abduxit.

Monaſteriũ in Zauichoſt erigitur.

Grzimiſlawa Boleſlai mater moritur.

CAPVT LIIII.

ANno domini 1259 Varciſlaus Kaſſubitarum dux, cũ ſuo & Polonorũ exercitu, quem Boleſlaus dux Kaliſſieñ in ſubſidium ei miſerat. Cum Epiſcopo Camieneñ cõtra Swatopelcum Pomeraniam ingreſſus eſt. Et procedẽs cum electioribus militibus, in Stuppi quæ alio nomine Scolp appellatur. Epiſcopum Camieneñ cũ exercitu ipſius, & nonnullis ſuis militibus, ad ſarcinas in ſtationibus cuſtodiendas dimiſit. Swatopelcus autẽ potentiæ Varciſlai reſiſtere non ualens, cognito per exploratores, quæ circa Epiſcopum Camieneñ in ſtationibus gererẽtur, Irruit in ſtatiões & Epiſcopũ Camieneñ cum ſuo exercitu deuictum diſſipauit & fugauit, plurimos occidendo, & nõnullos captiuando, & acceptis multis ſpoliis, illeſus diſceſſit. Anno quo ſupra, quinquageſimo nono ſupra mille ducentos. Boleſlaus pius Kaliſſieñ dux: Cenobium minoriſſarũ & monialiũ ſanctæ Claræ, in ciuitate Gnezneñ fundauit, & uillis, prædiis, ac introitibus dotauit atq; libertauit. Non contentus Kazimirus Cuyauieñ & Lanciceñ dux de ſuis principatibus. Anno domini. 1259. caſtꝝ Raczanſz ſub Volimiro Epiſcopo Wladiſlauieñ occupauit. Quo excommunicato & cum terris eius eccleſiaſtico interdicto ſubiecto, præfatus Epiſco: in Dioceſim Graccouieñ diſceſſit, & apud Lagow commoratus eſt. Dux autẽ Kazimirus cum nõ poſſet ſeuire in Epiſcopum, plures epiſcopi curias cum horreis & frumẽtis tẽpore quadrageſimæ exuſſit. Anno uero domini. 1261. S. abbas ſanctæ Mariæ Wratiſlauieñ Canonicorũ regulariũ ſancti Auguſtini. Et P. cuſtos Wratiſla: huiuſce cauſæ iudices, per Gwidonẽ tituli ſancti Laurencii in Lucina præſbiterũ, Cardinalem, Clementis papæ quarti in Polonia legatũ, deſignati. Apud antiquã Wladiſlauiam tribunali poſito, quartadecima die Aprilis, caſtrum Raczãſz cum ſuo diſtrictu epiſcopo Volimiro, & ſuæ eccleſiæ Wladiſlauieñ

Minoriſſa

Cenobiũ ſanctę Clarę Gnezneñ fundatur

ſiæ Wladiſlauieñ adiudicarunt, & compoſitione facta, duce Kazimiro abſo luto, interdictum relaxarunt. Anno domini. 1 2 6 0. Mendolphus qui & Mendog princeps Lithuanorũ, ordinatione Cruciferorũ Pruſſiæ, regem ſe gerẽs, Valido exercitu ex Lithuanis, Prutenis, Iaczwingis, & Samagitis ad triginta milia pugnatorũ collecto, Mazouiæ oram crudeliſſime depopulatus eſt, Caſtrũq; Ploceñ & ciuitatem a defenſoribus deſerta reperiẽs, ſuccendit, cætera oppida & uillas totius Mazouiæ incẽdiis & cœdibus uaſtauit. Deinde Pruſſiam inuadens, Cruciferis tãtummodo caſtra tuentibus: Ciuitates quas Cruciferi extruxerãt, flamma & euerſione deleuit, omneſq; chriſtianos illic repertos, cœde permiſcua ac horribili lacerauit. Demõſtraturus inſuper furorem ſuum, aſpernabatur captiuitatẽ hominum, pecus dũtaxat cum ſpoliis in Lithuaniam deportando. Item ãno eodem Magiſtro & Cruciferis Pruſſiæ, erigentibus caſtrũ Karſzouin, in monte ſancti Georgii Barbari Pruteni & Lithuani, pro exterminio eius cum magnis copiis aduenerunt: Duobuſq; exercitibus ſcilicet Pruſſiæ & Liuoniæ pro defenſione caſtri aduolantibus. In die ſanctæ Margarethæ iuxta fluuium Durom, in Curlandia conflixerũt & magna ſtrage ædita, Henricus de Hornſhuſzen magiſter Liuoniæ, & Hẽricus Marſalcus Pruſſiæ, pluresq; alii Cruciferi occiſi ſunt. Barbari autem uictoria potiti, tã caſtrũ Karſzouin, q̃ Heiſzburgk maceratis fame defenſoribus conquiſiuerũt. Ad caſtrũ deinde Konigſbergk obſidione ꝑmota, in ponte quẽ ſuper flumen Progor conſtruxerãt, plures numero a Cruciferis interfecti, obſidionẽ reſidui ſoluere coacti ſunt. Deinde Pruteni Neophite ad idolatriam uerſi, in uigilia ſancti Mathei conſtituto ſibi Glappino pro duce, correptis armis, omnes chriſtianos & ſacerdotes crudeliſſime ſeuientes obtruncarunt. Eccleſias igne cõſumpſerunt, ſacramenta contaminarunt, ſacra uaſa diripuerunt, & ſacras ueſtes prophanarunt. Anno domini. 1 2 6 1. Exercitus catholicus de regno poloniæ, de Cruciferis, Almanis & aliis fidelium nationibus collectus, ad terras Pruſſiæ in diſtrictum Nactangorũ in die purificationis ſanctæ Mariæ deſcendit, paganos delere cupiens. Et cũ in interiora ꝑuerſarũ nationum penetrarẽt, reliquum exercitum ad ſarcinas dereliquerũt Barbari aũt ab exploratoribus certificati, chriſtianos ad ſarcinas relictos inuadentes, paruo negocio fuderunt. Et de ſua potentia confidentes, reditum aliorũ chriſtianorũ expectarũt, reuenientibuſq; chriſtianis, durũ certamen inter utroſq; pluribus horis, æquo marte continuabatur. Et q̃uis multi Barbari cœcidiſſent, deo tamen permittẽte, uictoriam Barbari obtinuerũt. Cœcidit autẽ in hoc prælio inſignis miles Schinkol de Bithen, genere Veſtfalus qui Barbarorũ cuneos trãſuerberãs, anteq̃ medietatem attigiſſet, Barbaricis frameis obtritus eſt. Cœcidit & Comes de Reiderer, & plures alii equeſtris ordinis uiri. Ex quibus dum iuxta ſuas nepharias ſuperſtitiones, diis ſuis pro conſequuta uictoria oblaturi libamina unũ ſorte depoſcerent flãmis cremãdũ, & ſors in Hirczhaſz ciuem Maydenburgeñ cœcidiſſet. Beneficio quoq; aliquorũ Barbarorũ illum noſcentium, bis liberatus foret. Tercia demũ uice dum illum ſors depoſceret, ſponte ſe obtulit, & ſacrilego ritu cum equo cui inſederat, flãmis eſt cremat9. Poſtea Comes de Barboyge in pruſſiam cum ſua militia

Mendog Mazouiam depopulatur.

karſzouin caſtrum erigitur.

Prutenorũ in Chriſtianos ſeuicia.

Strennuorum militum caſus

ſua militia ad ſuccurrendũm chriſtianis afflictis, & deſcẽdens in terrã Sam/
bieñ, ſpoliis & cœdibus eam afficiebat. Quem Sãbieñ aggreſſi in die Agne
tis, pluribus de ſuis occiſis, ipſũm captiuarunt. Poſt hæc caſtꝝ Heidlſbergk
obſidentes Cruciferis ex eo diſcedentibus, conquiſierunt. Deinceps tria ca/
ſtra uidelicet Cruczeborg, Konigſbergk, & Bartenſtein circũdederũt, & ob

Inſignium caſtrorum occupatio.

ſeſſi extrema ſame macerati, caſtra Barbaris dederũt. Quartum uero caſtꝝ
Keyſzil ãteq̃ obſideretur, ueriti Cruciferi periculum, quod in aliis caſtris ob
tigit, exurentes ipſum deſeruerunt. Eodẽ ãno quædam ſecta flagellatorum
ruſticorum, ex Galliis ut ferebatur emanans in Poloniam aduenit. Bis in die

Inaudita flagellatorũ ruſticorum ſecta.

hora prima & hora nona proceſſionatim incedentes, ſecundũ caput uelati,
corpore ad umbilicum nudati, duobus cũ uexillis præcedẽtibus & candelis,
quãdam cantilenã inconditam & diſſonã, cum ex uariis linguis & nationibꝰ
ipſa colluuies eſſet cõcreta cantando, flagellis quaterno corrigio nodatis. al
ter alterꝝ ſequẽdo, alteriꝰ dorſũ acriter cœdebat. Ianuſſius aũt Archiepiſco
pꝰ Gnezneñ cũ ſuæ ꝓuinciæ Suffraganeis ſub magnis pœnis & carceribus
talia ꝓhibuit. Et principes poloniæ ꝑſuaſi, ne quiſpiã huiuſmodi errores ſe
ctaretur, ſub confiſcatione bonorũ & grauibus pœnis, propter ſcandala ex
eis pullulantia inhibuerũt. Nam quũ fuiſſent laici, de quantũcumq; enormi
bus peccatis confeſſos abſoluebãt, & pœnitẽtes ſolenniter introducebãt &c.
Apud alia regna hic error igne & gladio exterminatus eſt. De conſenſu Prã
dothæ Epiſcopi Gracco: & procerũ poloniæ, Boleſlaus pudicus Gracco: &
Sandomiriæ dux anno domini. 1261. Ne ãcillis Chriſti ſanctimonialibus ab
infidelibus Lithuanis, Ruthenis, & Thartaris ludibriũ caſtitatis cõtingeret
De monaſterio Zauichoſteñ in lapidem ſanctæ Mariæ qui Skala dicitur,
locum tutiorẽ eas tranſtulit. Et oppidum Skala in loco qui Stankoy appel/
labatur erexit. Prioreq; donationẽ ſexto nonas Marcii apud Corczin factã,
de oppido, uillis, & cæteris libertatibus, nouis priuilegiis confirmauit. Et in/
craſſando priorem dotem, uillam Zarnouicz & tria thelonea, eccleſiamq;
bene dotatam cum decimis in Zarnouiecz, addidit.

CAPVT LV.

Expedicio pro canoniſatione S. Heduigis.

Canoniſationem ſãctæ Heduigis, principes Sleſiæ, Wladiſlaus
Salczburgeñ Archiepiſcopus, Conradus Glogouieñ, Hẽricus
Wratiſlauieñ nepotes eius, Thomas epiſcopus Wratiſ: cũ cle/
ro & ecclesa ſua expedituri. Salomonẽ archidiaconũ Gracco:
magiſtru Nicolaum Scolaſticũ Gracco: & Aherẽgebertũ Decanum Viſſe/
gradeñ, Canonicos Wratiſla: ad Vrbanum papam quartum tranſmiſerũt
Qui ſolita grauitate ſeruata Volimirũ epiſcopũ Wladiſlauieñ, & fratrẽ Si
monẽ ordinis prædicatorum Prouincialem poloniæ, cõmiſſarios pro exami/
natione uitæ, meritorũ, ac prodigiorum beatæ Heduigis deputauit. Huiuſ/
cemodi autẽ examen continuabatur per præfatos cõmiſſarios, Volimirum
Epiſcopũ, & Simonem prouincialem Poloniæ, uſq; ad ãnum domini. 1264.
cum ãno domini. 1262. ſeptimo kalendas Nouembris incepiſſent. Accepto
autẽ regiſtro examinis, & litteris cõmiſſariorum, nũcii priores in fine Augu/
ſti anni. 1264. egreſſi, Peruſium contenderunt. Et Vrbanum quartum uita
functum

functum inuenientes, turbati, alterius papæ Clemētis quarti electionē præſtolabātur. Dumq; ob uarias difficultates interpoſitas deſperarent. Beata Heduigis Salomoni Archidiacono Gracco: per quietem apparuit, & côſolans, diem, quo canoniſanda eſſet, prænunciauit. Ex inde confortati, dum frequentius Clemētem papam & cœtū Cardinalium pro canoniſatione fatigarent, Clemens papa pro filia ſua pluribus ānis cœca, quam ex legittima coniuge, cum ad huc ſortis laicalis eſſet, ſuſceperat, ut beatæ Heduigis meritis uiſum reciperet, in miſſa præcabatur. Et cū filia uiſum percepiſſet, Decimo octauo kalendas Decembris, die, quam ipſa ſancta Heduigis Salomoni Archidiacono prædixerat. Anno domini. 1266. in eccleſia fratrum prædicatorum Viterbii, eam ſanctorū cathalogo adſcripſit. Ad leuandum aūt oſſa benedictæ fœminæ ſanctæ Heduigis, cū indiceretur dies, quintodecimo kalendas Septem: anni. M. ducen: ſexa: ſep: frequentia populi utriuſq; ſexus ad Trzebnicen̄ monaſteriū ubi ſacrū corpus conditū erat, confluxit, Nicolaus itaq; Abbas de Lubeus, & Mauricius abbas de Camyencz, cum Prælatis & Canonicis eccleſiæ Wratiſlauien̄, oſſa ſacra beatæ Heduigis e tumulo leuata & uino abluta, in thecam ſpecialem in monaſterio Trzebnicen̄ repoſuerunt, cætera in Wratiſla: & Polonicas eccleſias diſtribuerunt: Caput cū cerebro integro nulla putredine tabefactū: Item tres digiti dextere, quib9 paruulam ex ebore imaginē uirginis Mariæ côprimendo geſtabat. Sicq; cū diuelli non poterat ſepulta erat, salui a corruptione reperti ſunt. Huic leuationi ſacrorū oſſium, unicus dumtaxat nepos eius Côradus Glogouien̄ dux cū tribus ſuis filiis Conrado, Henrico, & Premiſlao aderat. Duo alii Wladiſlaus Archiepiſcopus Salczburgen̄, & Boleſlaus ſeuus Legnicen̄ dux, cum eſſent ſuperſtites & in uicinatu, non honeſtarunt auiæ ſuæ ſublimationis celebritatem. Anno domini. 1265. Eclipſis ſolis in die ſancti Dominici fuit, quā ſiccitas, cariſtia, & fames, maxime in Bohemia ſequuta eſt. Eodem āno Frater Hāno de Saygerhauſen, ſeptimus magiſter Pruſſiæ, quarto nonas Aprilis, monaſterium ſancti Nicolai ordinis predicatorū in noua Thorun, ſuper fluuium Maka fundauit, pro dote conferens fratribus libertatem piſcandi in omnibus fluuiis, lacubus, & ſtagnis. Anno domini. 1263. Fundata eſt eccleſia parrochialis in honorem beatæ mariæ Magdalenæ in ciuitate Poſnanien̄ nomine Capituli Poſnanien̄, ſic q; diebus dominicis, clerici ciuitatis & ſuburbii, ad proceſſionem eccleſiæ Cathedralis deberent côuenire. Et q; ſcolam non haberent, ſed pueros ad erudiēdum in ſcola cathedralis eccleſiæ tenerēt. Quod poſtea in meliorem conditionē uerſum eſt. Anno domini. 1264 monaſterium in Brzeſcze Cuyauien̄, Kazimirus Cuyauien̄, Lancicien̄ & Siradien̄ dux fūdauit, & in eo fratres ordinis predicatorū, ex conuētu Gracco: locauit, caſuliſq;, calicibus, & aliis apparamentis adordinauit. Non contentus Henricus frater ordinis predicatorū Culmen̄ Epiſcopus, q; ſuā Culmenſem eccleſiam in regularem Canonicorum regulariū ſancti Auguſtini, ut ſupra præmiſſum eſt, tranſtulerat. Iterū illam in Cruciferorū ordinem, ad inſtātiam Magiſtri, & Cruciferorū tranſmutauit. Conſentiente & gratificāte Anſelmo Epiſcopo Varmien̄, Apoſtolicæ ſedis in Pruſſia legato. Metropolitano

Dies canoniſationis prędicta

S Heduigis ſublimatio.

Septimus Pruſſię magiſter.

Eccleſia. S. Marię Magdalenę Poſnanien̄ erigitur.

S Ladwiga obia Canonizatia swou Papiez co. Bone mi

Cud

Glowa z mozgiem cela trzij palce y obra nienarusone

Zaceny ...y ... wnekowie

politano uero Gnezneñ ſuper ea re non interrogato, neq; conſulto. Hoſpitale infirmorū, ſub titulo ſancti ſpiritus, extra portas ciuitatis Poſnanieñ āno prædicto .1264. iuxta fluuiū Varta, fundauit, & aliquā dotē de menſa Epiſcopali donauit. Boguphalus Epiſcopus Poſnanieñ conſtituens, ut Prepoſitus prædicti hoſpitalis ſtallū in choro, & uocem in Capitulo eccleſiæ Poſnañ haberet. Anno domini .1264. Obſidentibus Barbaris Prutenis caſtrum Berfrid, Irruit in eos, ſomno præſſos, Cruciferoꝝ exercitus, & ex eis mille tricentos occidit, reliquos uero diſperſit. Caſtrumq; Berfrid ne in manus Barbaroꝝ ueniret, exuſſit. Pruteni aūt nouo exercitu reparato, terram Culmeñ uaſtauerunt. Quibus reſiſtens Helmericus magiſter Pruſſiæ cum Theodrico Marſalco, & quadraginta fratribus Cruciferis occiſus eſt. In locū Helmerici Pruſſiæ Magiſtri occiſi per electionē Lodouicus de Baldēſtein ſucceſſit. Anno eodē Sidus ignitū ſeu Cometes maximus, ab oriēte uſq; ad mediū cœli, comam in occaſum porrigens apparuit, & citra tres menſes durauit. Eo diſparente Vrbanus papa quartus, qui feſtiuitatem corporis Chriſti inſtituit, in Peruſio mortuus eſt. Et in Polonia mortalitas quadrupedum ſubſequuta eſt. Anno domini .1265. Boleſlaus pudicus, princeps Gracco: & Sādomiriæ, caſtrum Gracco: totum montē complectēdo, nouis edificiis inſtaurauit. Et Leſtkonem nigrum Siradieñ ducem Kazimiri Cuyauieñ & Lancicieñ ducis filium, tanq̄ patruus, cœlebs & filiis orbus, in filium adoptauit. Ac omnium principatuum ſuorum heredem inſtituit, utq; terræ ſuæ quietiores eſſent, in matrimonium Griffinam Roſciſlai Ruthenorū ducis filiam ei coniunxit. Anno domini .1266. Exercitus Prutenorū & Lithuanorū in Mazouiā ueniens, quod reperit uaſtauit & abraſit. Inſultu etiam in Ploczkā facto, Boleſlao & Conrado Mazouiæ ducibus nullam reſiſtentiā opponentibus. Eodem anno .1266. die uigeſima prima mēſis Septembris, Prandotha Graccoui: Epiſcopus, canoniſationis ſancti Staniſlai promotor præcipuus. Cum in epiſcopatu decemocto annos exegiſſet, circa principium noctis mortu9 eſt, Apud eccleſiā Cathedralem Gracco: in medio capellæ apoſtolorū Petri & Pauli ſepultus. Eodem anno nonis Decembris, Henricus Sleſiæ & Wratiſla: dux, filius Henrici a Thartaris occiſi, morte abſumptus eſt. A nō nullis militibus, ꝑut inculpati ſunt, intoxicatus, & in monaſterio ſāctæ Claræ tumulatus. Is binā prolem ex Iuditha filia Conradi ducis Mazouiæ Hēricum filium & Heduigim filiam reliquit, quos moriens Wladiſlao germano ſuo Archiepiſcopo Salczburgeñ, una cum ſecūda coniuge filia ducis Saxoniæ, in tutelam & curam cōmendauit. Anno prædicto .1266. Daniel rex Ruſſiæ ſciſmaticus, & eccleſiæ Romanæ apoſtata, uitam finiuit, duos filios Leonem & Romanum relinquens.

Feſtiuitas corporis Chriſti ab Vrbano inſtituta.

Prandotha Epiſcopus Graccouieñ morit.

Daniel Ruſſię Rex moritur.

CAPVT LVI.

ANno domini .1267. Gwido frater Ciſtercieñ ordinis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ præſbiter, Cardinalis, & ſancti Laurencii in Lucina legatus de latere: A Clemente papa quarto in Poloniā miſſus. Primum in Graccouiā quarto kalendas Iulii peruenit, a Boleſlao pudico, & Paulo Epiſcopo Gracco: proceſſionatim ueneratus & exceptus.

ceptus. De hinc Wratiſlauiā diuertens. In feſto purificationis Mariæ generalem ſinodū, in quo erant Epiſcopi eccleſiæ Polonicæ, Ianuſſius Archiepiſcopus Gnezneñ, Paulus Gracco: Thomas Wratiſla: Volimirus Wladiſla: Nicolaus Poſnanieñ, Thomas Ploceñ, Vilhelmus Lubuceñ, Henricus Culmenſis, Epiſcopi, tenuit. Pro ſubueniendo terræ ſanctæ anni iubilei gratiam, & crucem contra Sarracenos prædicauit. Conſtituteq; in maioribus eccleſiis capſe fuerunt, pro pecunia à merentibus iubileum colligenda. Anno quo ſupra quinta Decembris, caſtrum Mazouiæ Czechanow, p Prutenos Barbaros captum & cōbuſtum.

Caſtrum Czechanow exuſtū

Anno domini. 1268. die decima menſis Nouembris. Illuſtris uirgo Salomea Gallaciæ ſeu Halicienſis regina, Boleſlai pudici Gracco: ducis germana. In cuius fauorem monaſterium Zauichoſteñ fūdauerat & dotauerat, in lapide Mariæ mortua eſt.

Beata Salomea moritur.

Hæc cum ſponſo ſuo rege Gallaciæ ſeu Haliciæ, abſq; omī illecebra carnis cœlebs uixit. Mortuo uero ſpōſo relligionem ſāctæ Claræ profeſſa. Primum in Zauichoſteñ monaſterio, deinde facta tranſlatione, in lapide ſanctæ Mariæ ut nunc uulgo dicitur in Skala cōmorata, utrobiq; Abbatiſſæ officium geſſit. Hæc ānis duodetriginta ſeruiens, nunq̄ a carne cilicium ammouit. Hæc quarto idus Nouēbris in monaſterio de lapide Mariæ ſepulta, ſequenti anno quarto kalendas Iulii Graccouiam tranſuecta, in medio chori ſancti Franciſci fratrum minorū Gracco: ſub lapidibus ſectis in altum leuatis, humata eſt. Et ſicut ſeptem diebus anteq̄ ſepeliretur in Skala, Sic & in tranſlatione in Graccouiam, fragrantia & ſuauis odor de corpore ipſius emanabat. Sed & quædam monialis prefati Cenobii Martha nomine grādeua & relligioſa aſſeruit, de corpore eius, nedum ſuauitatem odoris, uerū & oleum redolens, manaſſe, quo plures egri inuncti, perfectam recepiſſe ſanitatem teſtati ſunt. Frater autē Boguſlaus ordinis minorū uir relligioſus & deuotus, in uiſione eam cœlum aſcendentē uidit, & cœtū angelicum canētem. Fronduit, floruit, Aaron uirgula. Anno præfato. 1268. Kazimirus Conradi filius Cuyaueñ, Lancicieñ, & Siradieñ dux, diem clauſit extremum.

Kazimirus Cōradi filius mortuus.

In Wladiſla: eccleſia ſepultus, & ſtatim ſequuta eſt defectio caſtri Bugoſcza. Præfectus ſiquidem illius Theodricus genere Prutenus, poſt idolatriam fidem Chriſti profeſſus, nulla neceſſitate coactus, præfatum caſtrū Bugoſcza Boleſlao pio duci Kaliſſieñ tradidit. Sero tandem perfidiam admiſiſſe cognoſcens, accito familiari ut ſe interficeret imperauit, qui iuſſa temeraria, ceruicē ipſius extenſam mucrone præſcindēs, exequutus eſt. Reliquit autē Kazimirus dux prædictus, duos filios, Leſtkonem nigrum ducem Siradiæ, & Semouitum ducem Cuyaueñ & Lancicieñ. Et huic Semouito ſeu Zemomiſlao, pater adhuc uiuens Salomeam uirginem Swatopelci Pomeraniæ ducis filiam in uxorem deſponſauerat. Ex qua tres filios Leſtkonem, Przemiſlaum, & Kazimirum genuit: Et duas filias fenuennā, quæ Stephano regi Hungariæ nupſerat, & Conſtantiā Trzebniceñ monaſterii Abbatiſſam. Swatopelcus dux Pomeraniæ quartadecima die menſis Iulii anno domini. 1268. humanis exemptus eſt, in monaſterio Oliueñ ſepultus, reliquit quattuor filios Meſtwinū, alias Mſczugium. Varciſlaum, Samborium, & Ratiborium. Circa Mſczugium natu maiorem impe

Swatopelci mors.

rio & regiminē manētē. Anno domini. 1269. Diſcordante Zemomiſlao du ce Cuyauiæ & Lanciciæ cum ſuis militibus. Lithuani quarto nonas Septē bris Cuyauiam inuaſerunt, & raptam prædam hominum & quadrupedū in Lithuaniam abduxerunt. Eodem āno duo exercitus equeſtres in nubibus cō currere & durum certamē gerere, uiſi ſunt. Wladiſlaus dux Wratiſlauieñ & Archiepiſcopus Salczburgeñ, Henrici a Thartaris occiſi filius, longa e gritudine laborans uitam finiuit, in eccleſia Salczburgeñ ſepultus, anno do mini. 1270. uigeſima quarta Aprilis, quæ eſt in craſtino ſancti Adalberti: A quibuſdā Sleſitis ut aiunt toxico uenenatus, quia tā ducatū q̄ Epiſcopatum Wratiſla: ſolus adminiſtrabat. Et Hēricus quartus pubertatē egrediēs, he reditarie in bona patris & patrui ſucceſſit. Thomas uero ſecundus, a Capi tulo Wratiſlauieñ diu electus in Epiſcopatū Wratiſlauieñ ſucceſſit, fertur de hoc Wladiſlao Archiepiſcopo Salczburgeñ, dum ſtudiis Paduæ daret operā, Ciuis Paduanus depauperatus, ei filiā ſuā decorā turpis quæſtus gra tia adduxit. At ille utriuſq; miſeratus, egēti patri ſubuenit, & uirgini ſeruato pudore dotem contulit. Eodem anno domini. 1270. Quædam matrona no bilis nomine Margaretha, Comitis Viroboſlai coniunx in terra Gracco: in uilla Nakel, trigintaſex pueros uiuos, uno partu, ſed eodē die mortuos, ædi dit. Simile dicetur infra de Czechna quæ ſexaginta pueros uno partu pepe rit. Et ſi placet uide Auicennam de animalibus aſſerentē, unam mulierem ſe ptuagintaocto formatos uno partu effudiſſe. Et Albertus magnus in nono, de hiſtoriis animalium refert ſe a fideli medico in Germania audiuiſſe, q̄ una mulier abortiuit, centum quinquaginta inuolutos quātitatis digiti auricula ris. Pluresq; habuiſſe motum conſtrictionis & dilatationis. Anno quo ſupra apud oppidū Kaliſz, intra octauas Natiuitatis Chriſti, natus eſt uitulus, pel le uitulina contectus, habens dentes caninos, & duo capita quorū unum ma ius in ſuo loco, aliud minus ad caudā ſitū erat. Pedes aūt ſeptē habuit uituli nos. Cadauer eius nec canes nec alites ſanguipetē contingere uolebāt. Eodē anno tribus diebus aqua ſanguinea in fluuiis Sleſiæ Odra & Niſſa fluxit, a pud uillam autē Michalow eiuſdem regionis æſtiuo tēpore cœlum ſangui nem pluit. Itē a uigeſima die Iunii uſq; prope medium Auguſti die noctuq; continue pluebat, & fluuii aquis aucti adeo exuberauerāt, ut agros, prata, ſegetes, & baſſarum uillarū faſtigia, operirēt. Inſuper Iſtula plures domos, pecora, reptilia, molendina abſorpſit, & agris exterminiū atq; ſterilitatē in duxit. Anno ſupra dicto ſcilicet. 1270 ſeptimo kalendas Septēbris, Stepha nus rex Hungariæ, filius Belæ, & germanus Kingæ conſortis Boleſlai pudi ci Gracco uiā uenit, limina ſancti Staniſlai uiſitando. Et debito honore a Bo leſlao pudico exceptus eſt. Factoq; fœdere ſuper pace inter regna Hūgariæ & Poloniæ inuiolabiliter tenenda, muneribus munifice dotatus, in Pannoni am diſceſſit. Anno domini. 1271. Conradus Glogouieñ dux, obeunte Salo mea uxore prima, filia Wladiſlai Ottonis maioris Poloniæ ducis. Alteram ſuperduxit Brigittam filiam Theodrici Marchionis Miſzneñ, relictā, Cōra di nepotis Romanorū imperatoris Friderici. Et pro dote Croſznam, Grey fenſtein & Przin, caſtra ac oppida ei inſcripſit. Illa uero in breui fato abſum

pta, præfatus

Lithuani Cuyauiam vaſtarūt.

Miraculum.

Ecce 36 pueri uiui vno partu eduntur.

Prolis fœcūditas.

Vitulus duorū capitum & 7 pedum.

Pluuia ſanguinis.

Aquarū vbertas.

Rex Hungariæ Gracc: venit.

Nagomieczny woyska

Cnothyni Byskup ...

Nalucsska 36 ... o ras urodsyta

Byri

Myehalowi krwawy desc.

pta, præfatus Theodricus Marchio Miſzneñ prædicta bona occupauit, & Conrado Archiepiſcopo Maydeburgeñ, pro decem milibus florenorũ uendidit. Eodem ãno Griffina Leſtkonis nigri Siradieñ ducis conſors, impotentiam & frigiditatẽ marito ſuo obiecit. Nec ab eo fuiſſe cognitã, cũ prope ſex ãnis ei cõmãſiſſet faſſa eſt. Et cũ eſſet Graccouiæ in monaſterio fratrũ minorũ detraxit peplũ, & uirginẽ ſe deinceps intecto capite gerere cœpit. Quod dedecus & ignominiam fratris ſui Leſtkonis nigri, Boleſlaus pudicus Graccoꝛ & Sandomiriæ dux, moleſte ferens. Poſtea ſcilicet ãno domini. 1 2 7 5. ſexta die Auguſti in Siradiam perſonaliter deſcẽdens, reſcidit, & mutuã charitatem inter utroſq; ordinauit, quæ extũc in diem mortis ſeruata eſt.

Griffina a ſexennio marito cohabitãs virginem ſe geſſit

CAPVT LVII.

ANno Chriſti. 1 2 7 1. Paulum Epiſcopum Graccoꝛ in Cunow ſuo prædio cõmorantem, & tanq̃ ſalutaria monita ducis ſui Boleſlai pudici & Prælatorũ, Canonicorumq; Graccoꝛ contẽnentem Duo militares de domo bipennium, Otho, & Zegotha, captiuarũt, & per ſiluas in caſtrũ Siradiẽſe deduxerũt, ubi a Leſtkone nigro duce Siradieñ ſub honeſta cuſtodia detinebat. Hac occaſiõe Ianuſſius Archiepiſcopus Gnezneñ, totam prouinciam Gnezneñ interdicto ſuppoſuit, quo Boleſlaus pudicus affectus, Paulum Epiſcopum a captiuitate ſoluit. Et in quadrageſima per arbitros Magiſtrũ Derſicrayum Prepoſitũ, & Valterũ Canonicũ Graccoꝛ ſub his condicionibus cum ipſo cõcordauit, ut Othã & Zegotham captiuatores puniret, & a ſua cõmunione ſequeſtraret, ut ducentãs marcas argẽti illi ſolueret. Et ut ſortem ducalem in Dzerzaſna illi donaret. Quæ ſingula dux Boleſlaus adimplens, Otham & Zegothã per unum mẽſem uinctos tenuit: Qui ſoluti hereditatibus, quas in Graccoꝛ & Sandomirieñ diſtrictibus obtinebant, uenditis, ad Wladiſlaum ducem Oppolieñ commigrauere, & illic incolatum acceperunt. Anno domini. 1 2 7 2. In die ſancti Vincencii in Pruſſiam duo Comites de Iulich & de Marcha, cum ſuis gentibus in auxilium Cruciferis uenerũt, & ordinatis aciebus in terrã Sambieñ deſcenderũt, & Sambienſes cum eis acerrime pugnantes, ad extremum uicti ſunt. Fugieruntq; ad uillam Sklumen, ubi certamine innouato, Cruciferis uictoria ceſſit, & Barbari ſuperati ſunt. Anno domini. 1 2 7 3. Przemiſlaus Poſnanieñ dux, annum decimum ſeptimũ agens: Ad habendum heredẽ maſculũ, perſuaſus a Boleſlao pio duce Kaliſſieñ patruo ſuo, accepit in cõiugem Luberdem neptem Barwin ducis Slauorũ apud oppidũ Stetin, quæ fuit filia Hẽrici ducis de Viſczimirz, uel ut alii uolunt, filiam Nicolai ducis Kaſſubitarum. Hanc die ſeptima Iulii in Poſnaniam adduxit. Anno domini 1 2 7 4. Mſczugius dux Pomeraniæ quarto nonas Ianuarii, monaſterium Ciſtercieñ ordinis nouum Dobrany appellatum, & per Samboriũ ducem Pomeraniæ patruum Mſczugii fundatum & dotatum, in Polplin in territorio Thimauieñ terræ Pomeraniæ, tituli beatæ Mariæ uirginis tranſtulit. Et illud multis libertatibus & ampla dote adornauit. Eodẽ anno Henricus magiſter Pruſſiæ, cũ omni ſua potentia, Barbaros Prutenos, Culmẽſem terrã uariis ſpoliis uaſtãtes, apud Lubauiam conſequutus inuaſit. Barbari autẽ fuga

Paulus Epiſcopus Graccouieñ captus.

Captiuatores puniti Oppol migrant:

Dux Iuliceñ.

Cruciferorum victoria.

ſimulata, in nemus fugierunt, & ex eo Cruciferorũ exercitum diſperſum inuadentes, magiſtro Henrico & Marſalco Theodrico, pluribuſq; aliis occiſis

Fratres Cruciferi clade a barbaris affecti.

proſtrauerunt & uicerunt. Prædamq; quã tulerunt, in ſuã regionem abduxerũt. Et q̃uis conſequenter in auxilium Cruciferis dux Brunſuicieñ, Lantgrauius Thuringiæ, Rex Bohemiæ, Marchio Brandenburgeñ cum filio, & alii chriſtiani aduenliſſent, tamen propter hyemis tum molliciẽ, tũ intemperiem nulla re memorabili ædita, ad propria redierunt. Verũ Marchio Brandenburgeñ, caſtrũ & oppidum cõſtituit, quod a ſua regione Brandenburgk appellauit.

Omen futuri mali.

Anno domini. 1275. apud Graccouiã puer natus, uix ſemeſtris articulata uoce, Thartaros uenturos & Polonorũ capita præciſuros prædixit. Cunctis trementibus interrogatus, an ipſe etiã Thartarorum aduentũ timeret? Reſpõdit plurimum ſeſe timere, cum inter alios ſuum caput eſſent præciſuri. Anno dñi. 1276. Ne a regno Poloniæ caſtra & oppida Croſnæ, Greyfenſtein & Przin alienarentur. Henrico quarto, Probo cognominato, delegata eſt prouincia, exemendi ea tam a ducib9 Conrado Glogouieñ & Boleſlao Legniceñ, q̃ a Baronibus & militaribus Sleſiæ. Qui decem milibus aureorũ ab Archiepiſcopo Maydẽburgeñ ipſa exemẽs, ſui iuris & proprietatis ea fecit, ſtatimq; inuidia ducũ Conradi Glogouieñ, & Boleſlai Legniceñ ſequuta eſt, incrementis rerum Henrici Probi uehementer inuidentibus.

Henricus Probus captus.

Viſoq; tẽpore oportuno Boleſlaus Legniceñ, Henricum quartũ Probũ ducem Wratiſla: nepotẽ ſuũ nullas inſidias patrui uerentẽ. In curia & uilla ſua Ielcze queſcentem, miſſis ſatellitibus & latrũculis feria quinta ãte dominicam Reminiſcere, duodecimo kalendas Marcii, in nocte ſoporatũ capit, & in caſtrũ ſuum Lethen deductum, in dira uincula conicit. Pro cauſa obiciens, q portionem Wratiſla: ducatus ex morte Wladiſlai Archiepiſcopi Salczburgeñ, æque ad ſe, & ad Conradũ Glogouieñ ſpectãtem, teneret.

Bellum inteſtinum Sleſianorum.

Mouent itaq; graue bellum Boleſlao duci Legniceñ, nobiles & milites Wratiſla: Et obtentis auxiliis a quinq; ducibus Poloniæ. Boleſlao pudico Gracco: & Sando: Boleſlao pio Kaliſſieñ, Przemiſlao Poſna: & Gnezne: Cõrado Glogo: & Wladiſlao Oppoli: Cum præfato Boleſlao Legniceñ uarias gentes ære conductas ex Miſneñ, Saxonibus, Sueuis, & cæteris habente, conflixerunt. Neutraq; parte pedem referente, cœde ingenti ſuorum Boleſlaus Legnicẽ: cõſpecta, cum uno tantum comite fugit. Filius autẽ eius maior natu Henricus, pugnam labentẽ reſtituit, & animo pertinaci, aduerſarios debellauit.

Przemiſlaus dux Poſnanieñ captus.

Captuſq; eſt in eo prælio Przemiſlaus dux Poſnani: & plures milites auxiliares. Wratiſlauieñ autẽ ea clade territi, ad Premiſlaum, qui & Ottocarus dicebatur regem Bohemiæ confugiunt. Et ut fidior eſſet, parti eorum caſtrũ & oppidũ Cloczko ei tradunt. Cuius interpoſitione & opera inter Boleſlaum Legni: & Henricum Probum Wratiſla:, pax eſt compoſita ſub his condicionibus, ut Boleſlaus Legnicẽ: nepotem ſuum Henricum Wratiſla: a captiuitate ſoluat, ut Przemiſlaum Poſnaniẽ: & milites in prælio captos dimittat. Vt Hẽricus Probus Boleſlao Legniceñ de caſtris & oppidis Strzegom, Stroſza, Nouoforo, Greyfenbergk, Przin, & Gẽſwindorff perpetuo cœdat. Quibus ab utraq; parte acceptatis, Hẽricus Probus dimiſſus eſt. Ex eo tempore arx

& oppidum

Cloczko

& oppidum Cloczko in poteſtatem regis Bohemiæ deuenit, quo ad tempo-rale. Quo ad diocesim uero ad Wratiſ: in dioceſim Prageñ per nephas & ui olentiam conceſſit. Thoma ſecundo Wratiſla: Epiſcopo huiuſcemodi nota bilem mutilationẽ non reſcindente. Croſnam uero a Baronibus Wratiſlauiẽ ſibus, Ioanni Brandenburgeñ Marchioni, ne arma contra eos pro Boleſlao Legnicẽ: ferret, obligatam. Henricus Probus redimens, præfato Ioãni Mar chioni, damna, ſumptus, & expenſas iniuſtas computanti, ſex milia marcarum perſoluere, cũ tantum in quattuor milibus extiterat pignorata, coactus eſt. Anno domini. 1277. Lithuani gentiles terram Lancicieñ, quæ tũc a duce Ka zimiro germano Leſkonis nigri, ducis Siradieñ tenebatur: In feſto ſãcti Lu cæ ſubito ingredientes, cœde, ſpoliis, & tectorum exuſtione uaſtauerunt, ſe-nes & impuberes occiderunt. Et quaſi quadraginta milia animatorum, ſi-mul cum pecoribus eſtimando, nemine reſiſtente, in miſerabilem ſeruitutem abduxerunt. Eodem anno ſeptuageſimo ſupra mille ducentos: Nonus magi ſter Pruſſiæ Conradus de Tirborg electus eſt, abſumpto Theodrico de Ga tirſlewe octauo magiſtro. Tũc duo duces Prutenorum, Hẽricus de Nocta ga, & Cappe de Sczenawa, a Cruciferis capti fuerunt: & in patibulum acti Diwan autẽ tercius dux Prutenorũ de Barthena, duorũ necem miſerabilem ulciſcendo, terrã Culmenſem cum copiis ſubintrans, graui exterminio eã af-flixit. Conradumq; magiſtrum Pruſſiæ, qui eum inuaſerat, & cum Crucife-ris pro triumpho obtinendo fortiter pugnãtem, in fugam uertit, quingentis chriſtianis & duodecim Cruciferis occiſis. Pauloq; poſt Barbari Pruteni, ca-ſtrum nouum quod inter Culmeñ & Pomezarieñ oppida, a magiſtro Cõra-do magnis ſumptibus erectũ: Item caſtrũ Radzin: Itẽ caſtrũ Vartembergk fortiſſima impugnatione cõquiſierunt. Et omnes Cruciferos & chriſtianos in præfatis caſtris repertos, rabie barbarica interfecerunt: Caſtra uero igne cõ ſumpſerunt. Boleſlaus caluus Legniceñ dux, parum uoluptatis & utilitatis ex uictoria & poſſeſſionibus Hẽrici Probi, nepotis ſui ducis Wratiſ: nactus ex ſenio & languore mortuus eſt, anno domini. 1278. Et in monaſterio fratrum prædicatorum, a ſe fundato ſepultus. Homo uiolentus in proprios & exte-ros: Adeo uelocis & corrupti ſermonis, ut plerũq; audiẽtes in cachinnum & riſum ſolueret. In factis & moribus tortuoſus: in iudicio & cauſis ſanguinis præceps & iniuſtus: Merito ſeuus & Rogatka (quod in latino cornutus ſo-nat) uocatus: Fœdo pellicis amore uſq; ad mortem uinctus. Ob quam pelli cem & graues moleſtias, altera coniunx eius Adleyda, filia Samborii ducis Pomeraniæ, deſerto Boleſlao Rogatka marito ſuo adhuc in uita ipſius, dũ aliter nequiret, in domum paternam pedes remeauit. Reliquit autem Boleſ laus tres filios ſuperſtites, ex prima coniuge Heduigi, filia Comitis Henrici de Hanhalt, uidelicet Henricum Legniceñ, qui craſſus & uẽtroſus eſt appel latus. Boleſlaũ Sweidniceñ, & Bernardum agilẽ, tanta ſiquidem illi agilitas inerat, ut quattuordecim robora in aliquo edificio ſupne õrdinatim erecta, prepeti curſu aſcenderet, & reſiliens in pedibus fixus ſtaret. Reliquit & quã tuor filias ex eadem Heduigi conſorte ſua, Agnetem, quã Comiti de Vartẽ-berg tradiderat. Alterã Heduigim, quã Cõrado duci Mazouiæ filio Semo-

Lancicieñ terra vaſtatur.

Litwa lpsuie Ludzy

Nonus Pruſſiæ magiſter.

Boleſlaus caluus moritur

Proles eius derelicta ſexus utriuſq;.

Jak stali skakal po drzewiech

uiti deſpõſauerat. Terciam Annã in monaſterio Trzebniceñ profeſſam, & tandem Abbatiſſam. Quartã Katharinã in iuuentute defunctam. Anno domini. 1278. Boleſlaus Mazouiæ dux, intulit bellum in æſtate, Conrado duci Glogouiæ, & circa caſtrũ Cziruin cum ipſo confligens, omnem potentiam eius proſtrauit. Martino autẽ Abbati Lubenſi & Ieſzowieñ cum ſuis monaſteriis pro denunciatione clandeſtine hoſtium irruptionis (beneficii memor) multas libertates & priuilegia, etiã de conſenſu Semouiti & Troideni, idem dux Boleſlaus conceſſit. Eodem anno 1278. Trinote filius ducis Lithuaniæ

Culmenſis regio vaſtatur.

coadunatis Lithuanorũ & Prutenorũ copiis, quæ ad triginta milia pugnatorum explebãt, eas trifarie diuidens, unã partẽ in Mazouiã: Duas uero in terram Culmeñ tranſmiſit, & omni terra Culmeñ peruaſtata. Caſtroq; Bergelow ſub Cruciferis conquiſito & incenſo, multas gentes in ſeruitutem abduxerunt. Eodem anno Skomand dux cũ Prutenis Sandouitis repetendo, in terram Culmeñ aduenit, & duo oppida Lubaw & Chelm obſeſſa, & machinis expugnata cõquiſiuit. Et terram Cuyauieñ circa oppidũ Kouale prædatus eſt. Eodem ãno ciuitas Lancicieñ a Lithuanis ſubita incurſione ſpoliata eſt.

CAPVT LVIII.

Leſtko niger.

LEſtko niger, ſublato & tumulato Boleſlao pudico. Succeſſit ei in terris Graccoui: Sãdomirieñ & Lublineñ, anno domini 1279. Per cõcordem omnium Baronũ & Pauli Epiſcopi Graccouieñ electionem. Quoniam ducem Boleſlaũ pudicum ſtrictiori conſanguinitate contingeret Ab eoq; adoptatus & deſignatus ſucceſſor foret. Et ꝙ princeps Frugi & Comis, principatuq; dignus uideretur. Statimq; nouam ſucceſſionem ducis Leſtkonis nigri, noui motus, nouiq; ſtridores bellorum inſectati ſunt. Nã Leo princeps Ruſſorũ, filius Danielis regis Ruſſiæ, uolẽs ſibi ap ꝓpriare terras Leſtkõis nigri. Primũ terra. Lublinẽ: ꝑuaſtata, in terrã Sãdomi: deſcẽdit, & a caſtro ſimul & oppido Sando: cũ ignominia repulſꝰ. Ad uillã Goſlicze duobus a Sandomiria miliaribus poſita ueniens, ſtatiua tenuit, ubi ordinatione ducis Leſtkonis nigri. Occurrerunt ei Varſius Caſtellanus Gracco: Petrus filius Alberti Gracco: & Ianuſſius Sandomirieñ Palatini, certamineq; inito die Veneris, tercia Februarii, ãno Chriſti 1286 conflixerũt, & Rutheni plurimi numero, a paucis polonis uicti ſunt. Primis ſiquidẽ ductoribꝰ & ordinibus cœſis, reliqui trepidãtes, armis proiectis tanq̃ limphatici fugã inierunt. Thartari uero qui cũ Ruthenis aduenerãt, breui oppoſitione facta mox & ipſi fugierunt, Leoq; principalis dux cũ paucis confuſus euaſit. Occiſa ſunt eo prælio octo milia, duo capta: Signa militaria ſeptem intercepta. Leſtko niger parum ratus bellum repellere, niſi iniuriantibus bella inferret. Poſt quindecim dies cum exercitibus quaſi triginta milibus equitum, & duobus milibus

Rutheni a Polonis victi.

Leſtko nig. Ruſſiã graſſat.

obus milibus peditum, terras Leonis inuadens, multa caſtra occupat, expugnat, & euertit. Et uſq; ad Leopolim terra depopulata, prædã frequentem hominum & pecoꝝ in Poloniam intulit. In ea uaſtatione quinq; milia cœſa, quattuor uero milia in captiuitatẽ abducta, ſcribuntur. Sequenti quoq; anno 1281. Leſtko niger cum omnibus terrarũ ſuarũ copiis in terrã Wratiſla: deſcendit. Et aduenientibus ei in præſidium Mſczugiõ Pomeraniæ duce: Itẽ omnibus maioris Poloniæ militibus; triplici agmine terram Wratiſlauieñ ſpoliis & incendiis confecit. Cauſa erat quia Henricus quartus Prebus, potius uero facinoribus atteſtãtibus, improbus, dux Wratiſlauieñ corrogando principes, ad tractandum pro bono pacis & ordinis principatuũ: Dominica Septuageſimæ in uilla Baritz, nullam fraudẽ ſuſpicantes, Przemiſlaũ maioris Poloniæ, Henricum Legniceñ, & Henricum Glogouieñ duces, iure diuino & humano prophanato captiuauit, & in Wratiſlauiã deductos, uinculis ſingillatim incluſit. Præcantibuſq; Wratiſlauienſibus ut dux eorum Henricus quartus aut captiuos dimitteret, aut cũ duce Leſtkone nigro componeret. Saxeum pectus ducis Henrici Wratiſlauieñ lachrymis, contumeliis, & increpationibus ad compaſſionem flecti non potuit, quin uniuerſo ducatu Wratiſl: in fauillam redacto, & præda ingenti in Poloniã abacta: Nec cũ hoſtibus decerneret, neq; captiuatos duces a uinculis emanciparet. Duces itaq; captiui, moleſtias diuturnæ captiuationis euaſuri, cũ illo per pacta conuenerũt, ut Przemiſlaus dux Poſnanieñ frater ipſius amitalis, terrã Rudeñ, quæ nunc Vieluneñ dicitur (aſſerens illam ſui iuris eſſe) ei reſignaret. Ab Henrico uero Legniceñ, & Hẽricõ Glogouieñ fratribus patruelibus, quum nullas terrarum ſortes ab eis exigere poſſet, ſeruituros ſe ſibi per quinquennium cum triginta lanceis, contra quẽlibet hoſtem obligauit. Sicq; a captiuitate laxatos in ſuos principatus remiſit. Anno aũt dñi 1282. Irruentibus Lithuanis & Iaczwingis uigeſima quarta die Septẽbris in terrã Lublineñ, & quindecim diebus eam uaſtãtibus, magnũ numerũ prædarum in Lithuaniã referebãt. Leſtko aũt niger illico accepto nũcio, de Craccouia ſe recepit, & celeri curſu in itinere milites colligens, in terram Lublineñ deuenit, hoſteſq; abiiſſe reperiẽs, turbatus, cogitabat, an perſequi Barbaros deberet, cum eſſent plures numero, quia quattuordecim milia. Ipſe uero ultra ſex milia militum haud cõtemnendoꝝ non collegiſſet. Inter cogitandum uiſio augelica, quæ ſe archangelum Michaelem profitebatur, per ſoporem monſtrata, monuit, ut omni cũctatione abiecta, hoſtes perſequeretur, certam illi futurã uictoriam promittens, uocat Leſtko in contionem milites, & ea uiſione narrata, meticuloſos militum animos exhilarat. Et inſequuti Barbaros repererũt, & eos tredecima die mẽſis Octobris, præda onuſtos, inter flumina Narew & Niemyen conſequuti ſunt. Et dux Leſtko niger, adhortatus ſuos, ut pro fide chriſtiana, & pro patria uiriliter pugnarent: Inſiliit in Barbaros, cõſpectu Polonorũm & latratu canum captiuos ſequentium, attonitos, & cum primi & ſecũdi ordines obtriti ſunt, reliqui uerſi ſunt in fugam, cœdeſq; in omnes fugientes ædebatur, quã captiui ex terra Lublineñ operoſe promouebant. Caneſq; diris morſibus quaſi noſſent quos inſectari deberent, laceſſebãt: Mirabile

Wratiſlauienſibus merito bellum infligitur.

Rudenſis nunc Wielunenſis terra

Leſtkoni nigro viſio diuinitus facta.

Prodigiũ perrarum.

dictu, recenſito excicitū polonorū nemo repertus eſt in eo prælio cecidiſſe, ut oraculum Leſtkoni duci per quietem factū, non ſantaſticum, ſed diuinum ueriſicaretur. Ab eoq; tempore Leſtko niger beatū Michaelem ſingulari ueneratione proſequebatur. Et in Lublin reuerſus, Baſilicam parrochialem in hāc diē permanentem, tituli ſancti Michaelis fundauit. Quæ beneficia Archāgeli & cladem Barbarorū Polonis demonſtrat. Redeūte Leſtkone nigro ex Lithuanica expeditione in Graccouiā, Conradus dux Mazouiæ, patruus Leſtkonis, in terram Sandomiriæ per rebelles Ianuſſiū Palatinū, Criſtinum Caſtellanū Sādomirieñ inductus eſt, quibuſcū Paulus Epiſcopus Graccouieñ aſtruebatur ſenſiſſe, qui Sādomirieñ, Zauichoſteñ, & cætera caſtra in realem poſſeſſionē ei tradiderunt. Leſtko autē niger, nil territus, cum curienſibus & armigeris terræ Gracco: propere uerſus Sādomiriam proceſſit. Conradus autē de Sandomirieſibus ambiguus, non exſpectato duce Leſtkone nigro, in Mazouiam diſceſſit, copias ampliores ut aiebat comparaturus. Supueniens autem Leſtko, ſingula caſtra recuperauit, & auctores defectionis Ianuſſiū Palatinum, Criſtinū Caſtellanum, cæteroſq; milites ſibi reconciliauit ac omnem rebellionē extinxit. Sādomirieñ rebellione ſuppræſſa, Lithuanicum nouū bellum ſurrexit, qui anno domini 1 2 8 3, quarta Octobris maioribus copiis q̃ ante, per diſtrictum Lukouieñ, & ſiluas in eo conſiſtentes, in terram Sandomirieñ improuiſe irruperunt, & multa cœde patrata, ſenibuſq;, & impuberibus interfectis, ſex milia Polonorū & iumenta abducebāt. Dux autem Leſtko niger armis correptis, de Graccouia triſtis exiliit, & tam die q̃ noctu celeri greſſu iter conficiens, per nuncios nobiles & agreſtes occurrere iuſſit, q̄buſcū ī Lukouieñ ꝓuincia Lithuanos graues præda, cōſequut⁹ eſt, q̄ ne cū Leſtkone & captiuis pugnare cogerētur, ad ſiluas ꝓximiores denſas & limoſas ſeceſſerunt: Vbi a Polonis obſeſſi, alligatis captiuis, & ſarcinis ſub cuſtodia imbecillium relictis, e ſilua glomerati, aciebus ordinatis proceſſerunt, & uoces inconditas emittentes, ad ſtationes Polonorū in loco qui Rovvne appellatur, peruenerunt. Dux Leſtko niger animatis ſuis, exercitum in duas alas diuiſit, quarū unā Zegothe Palatino Gracco: Alterā Ianuſſio palatino Sādomirieñ commiſit, & in hoſtes inſiliit: Primaq; ala Zegothe palatini Gracco: in qua Curienſes ducis erāt, cœpit uincere. A qua tandem ad aliam eadē ſors peruenit, fuſiq; ſunt Lithuani, & eorum plura milia occiſa, q̄uis & de Polonis aliquot inſignes milites ceciderint, uictoria obtēta, captiui in ſilua ſoluti ſūt, ſarcinæ Lithuanorum in milites diuiſæ, & præda erepta in terrā Sandomirieñ reducta eſt. Paulus Epiſcopus Gracco: hāc Lithuanorum inuaſionē procuraſſe inſimulatus eſt, quapropter dux Leſtko niger per milites eum in oppido Lagovv captiuauit, & altera uice in caſtrum Siradieñ deportatus fuit. Vnde poſt aliquātum tempus honeſte dimiſſus eſt.

[margin: Iaunſſi⁹ & Criſtinus deficiūt.]

[margin: Auctores defectionis pœnas pendunt.]

[margin: Lithuanorum ſtrages.]

[margin: Paul⁹ Graccouieñ Epiſcop⁹ captus.]

CAPVT LIX.

POſt bella Barbarica contra Leſtkonem nigrū, magna procella, magnaq; inſurrexit rebellio. Nam anno domini 1 2 8 5. Paulus Epiſcopus Graccoui: Varſius Caſtellanus, Zegotha palatinus Gracco: Ianuſſius Palatinus, Criſtinus Caſtellanus Sandomirieñ, cæteriq;

[margin: Bellum grāde indicitur Leſtkoni.]

eñ, cæteriq; Barones terrarum Gracco: Sandomirieñ, & Lublineñ. Vno uoto Conradum Mazouiæ & Czirneñ ducem, in Sandomiriam inducentes, & conuentũ generalem celebrãtes, ei obedientiã iurauerunt, & omnia caſtra, ciuitates & munitiones ei ſubiecerũt, præter arcem & urbem Gracco: in qua ſe Leſtko niger continebat. Ad eamq; expugnandam Conrado Mazouiæ & Czirneñ duce procedẽte. Leſtko mœſtus & conſilii inops, quum militũ præſidio careret, Graccouienſibus ciuibus Theutonicis arcem, & Griſſinam ſuã conſortem commiſit, pollicitus fidem eorũ abunde ſe præmiaturum. Ipſe uero celeri curſu, quartadecima die Iulii e Graccouia egreſſus, in Hungariam auxilia quæſiturus diuertit.

Leſtkonis fuga in Hungariam.

Ciues autẽ Graccouien: ciuitatem & arcem eodem tempore tueri non ualentes, deſerta Graccouia, cum uxoribus & pignorib9 in arcem ſe receperunt.

Leſtkonis ſpes in Theutones.

Veniente autẽ duce Conrado, & urbem uacuã inueniente, in eam intrauit, & Barones ad ciues Gracco: familiares & eis notos miſit, ut a communi uoluntate militariũ non deſiperent, ſed arcem traderent habituri Conradum pluſq̃ Leſtkonẽ nigrum propiciũ.

Krakowianie wierni

Spalil Krakow

Qui poſt paruam deliberationem reſponderunt. Non licere illis Leſtkone nigro uiuente, iuramẽtum quod cum omnibus Baronibus Graccouienſibus & Sandomirieñ præſtiterunt, etiam ſi extrema ſors ipſos impeteret, uiolare.

Conſtantia fidei ciuiũ Grac. in ſuum principem

Exacerbatus Conradus dux Mazouiæ & Czirneñ, una cũ omnibus Baronibus reſpõſione Graccouienſium, urbem Gracco: igne conflagrauit. Interimq; Leſtko niger cum Hungaris & Cumanis, quos Ladiſlaus rex Hungariæ in præſidium ei dederat, ex Hungaria redibat. Cui Conradus dux cum multitudine militũ occurrit, & in campis uillæ Boguczicze haud procul a flumine Raba ſecũda Auguſti cum eo conflixit.

Leſtko Conradum vicit.

Et Conradus dux Mazouiæ ſtrage magna ſuperat9 quoniã iniuſta arma induerat, in Mazouiam fugit. Nec amplius in minorem Poloniam redire auſus fuit. Dux uero Leſtko niger Graccouiã ingreſſus, Hũgaros & Cumanos pro opera conductionis & prælii munifice remuneratos in Pannoniam remiſit. Captos Barones in libertatem reſtituit, alios ueniam depræcantes in gratiam & priorẽ ſtatum admiſit, Graccouiẽſibus qui ab illius fidelitate nullo modo euelli potuerunt, multas libertates conceſſit.

Uprzywilejowani Krako

Leſtkõis remuneratio Grac.

Et ciuitatem eorum muris, foſſatis, ac uallis muniuit. Gubernationẽq; illius loci, ſolis Theutonicis cõmiſit. Et Theutonicos Graccouieñ intime coluit & extulit, ut in moribus, habitu & coma (indignantibus nobilibus) eis ſe conformaret.

Magiſtratus & libertates Theutonicis Gracco. datę.

Poſt aliquantũ tempus, conceſſe quietis, Leſtko niger ſimulans ſe tranſactas iniurias & inuaſiones Lithuanorũ ultum iri. Anno Chriſti 1287. generalem expeditionẽ omnium ſuorũ principatuũ indixit, & cruce ab Apoſtolica ſede, cõtra Lithuanos & Prutenos tunc conceſſa & prædicata, ſe & ſuos milites ſignauit. Omiſſiſq; Barbaris, in Mazouiã, terram Cõradi ſui aduerſarii triplici agmine intrauit, & crudeli ferocitate, cœdibus, igne, & ſpoliis eã uehementer uaſtauit. Conrado duce Mazouiæ nullam reſiſtentiam faciente.

Leſtkõis in Mazouiam expeditio.

Eiuſdem anni undecima die Decembris, ſub intenſiſſimis frigoribus & denſiſſimis niuibus, ferociſſima gens Thartarorũ famẽ ſedatura, ducibus Nogay, & Thelebuga: Primũ in Lublineñ & Mazouiæ, expoſt in Sandomirieñ. Siradieñ, & Graccouieñ oras, in numero locuſtarum uenit. A caſtro & ciuitate Sandomirieñ, cum ignominia & ſtrage, militibus qui in præſidio erãt ſtrẽnue tutantibus,

Thartari Poloniam vaſtarũt.

nue tutantibus, repulſi: Plures eccleſias, monaſteria, & munitiones obtinuerũt & incenderunt, tamen a monaſterio ſanctæ Crucis, Calui montis, ſuaſu Ruthenorũ abſtinuerunt, ad Graccouiam in uigilia Natiuitatis Chriſti applicantes, & eam expugnare adorſi, aliquot inſignes eorum ãmiſerũt, ululatuq; ædito, ab ea diſceſſerunt, & depopulationẽ cum ſpoliis longius extenderunt. Dux Leſtko niger, de uiribus ſuorum militũ diffidens, in Hungariã cum Griffina ſua coniuge ſeceſſit. Et Thartari graſſantes ad Alpes pannonicas peruenerunt. Sub quo tempore Kinga Boleſlai pudici olim relicta, cũ ſeptuaginta ſãctimonialibus & duabus germanis ſuis: Iolentha Boleſlai pii Kaliſſieñ, & Conſtãtia Danielis Ruſſiæ regis relictis, multiſq; ſacerdotibus & militibus, in caſtrũ Pienini, quod ſupra Dunaiecz prope oppidum Croſczenko ſitum habet, natura & arte munitiſſimum: Vno tantũ anguſto trãſitu adibile, ſe contulit, & illic per tempus uaſtationis Thartaricæ permanſit Monaſterio quod dereliquerũt Sãdeceñ, a Barbaris illeſo permanẽte, præce & meritis fœlicis Kingæ reſtringẽtibus, terris itaq; prædictis ſpoliatis, ſacerdotibus, lactantibus, & ſenibus trucidatis, cum ingenti præda hominũ ac pecorum abſceſſerunt, quã apud Wladimiriam parciẽtes, uiginti unum milia de uirginibus nondum nuptis computarunt. Ex quo multitudo cæterorũ uirorum & fœminarũ poterat eſtimari. Anno immediate ſuccedente 1288: Dux Leſtko niger, Matheum Palatinum Siradieñ, cũ militibus terræ Siradieñ tantum (Gracco: eñ & Sandomirieñ clade Thartarorũ plurimũ attriti, munus expeditionis obire ſe excuſarunt) contra Conradum Mazouiæ ducem, fratrem patruelem altera uice deſtinauit, qui uniuerſam fere Mazouiã incendiis & ſpoliis peruaſtauit. Conrado duce Mazouiæ, nullam repræſſionem faciente. Et cum confinia Mazouiæ Matheus Palatinus Siradieñ cum ſuo exercitu, tum præda onuſto, tũ incompoſito agmine incedente, redeũdo attigiſſet. Dux Conradus Mazouiæ, cũ militibus & agreſtibus per inuia & abdita loca accurrens, ſecuros & quieſcentes in diluculo, ſeptimo kalendas Iulii inuaſit, & territos ac uelut limphaticos diſcurrentes diſperſit. Matheꝰ uero dux exercitus cum paucis militibus conſtãter pugnãs, occiſus eſt. Hãc cladem & præcedentẽ Thartarorũ, cũ peſte & fame, quæ his annis in regno Poloniæ acciderãt, aliq ſcriptorum uindice Chriſto eueniſſe ꝓtulerũt. Ex eo ꝙ Leſtko niger, arma, cruce ſignatoꝝ, a Barbaris in fideles cõuerterat, quod deus melius nouit & iudicat. Senſim etiã poſt præfata mala Leſtko niger in uiribus defluere cœpit, & acerbiori morbo correptus, ultima Septẽbris anno domini 1289 in caſtro Gracco: ſacro percepto uiatico animam exalauit. In monaſterio ſanctæ Trinitatis ordinis prædicatorũ Graccoui: in parte ſiniſtra chori, quem locum uiuens delegerat, ducali honore ſepultus.

Beata kunegũdis.

xx. millia virginum innuptarum abacta.

Altera in Mazouiam expeditio.

Leſko niger moritur.

CAPVT LX.

Lithuani gentiles, anno domini 1279. In quodam particulari prælio Cruciferos de Pruſſia ſuperãtes: Duos ex eis captos, horribiliori morte affecerunt. Vnum equo inſidentẽ igne ingenti extructo cremarunt. Equus qdem illico igne couſumptus, ſuper Cruciferũ autẽ aperto cœlo ſplendor cœleſtis demiſſus eſt, ignem in partes diſiecit, tandem

Grande miraculum.

cit, tādem ſplendor in cœlum cum corpore Cruciferi (ſic ꝙ nullum illius ueſtigium relinqueretur̄) in ſimilitudinem pulcherrimæ uirginis, mirantibus & ſtupentibus Barbaris conſcendit. Lithuani incantatione procuratū fuiſſe aſſerentes. Alterum Cruciferū ſuperſtitem in rimā arboris, cuneis, & clauis eliſis uiolenter incluſum & compræſſum exurebāt. Hunc auis quædam candida, nunq̄ alias cōſpecta, de flammæ medio ereptum, Barbaris ſupra modū attonitis & mirātibus, in cœlum detulit. Eodem anno Prutenis Barbaris ad expugnandum caſtrū & oppidum Elbing ueniētibus. Molendinū quod principaliores ciues Elbingeñ defendebant, obſederunt. Dumq; Cruciferi præſidium quod promiſerāt non attulerūt. Ex pacto uigintiquinq; obſides, ut cæteri eſſent liberi, dederūt. At Barbari quorum fides fluxa eſt ac modica: Obſidibus crudeliter enecatis uniuerſos in molendino, etiam uario carnificio extinxerunt. In quorum ultionē Conradus magiſter Pruſſiæ regiones Prutenorū, aliquot hebdomadis ferro, & igne uaſtauit, & caſtrū Heidlſbergk cōquiſiuit. Anno domini 1280. Cōrado de Tirberg e uita ſecedente: Decimus magiſter Pruſſiæ Popo de Oſtiria ſucceſſit. Quo breui moriente Haymo ſubſtituitur. Sed quum is quoq; abſumptus eſſet, Herthmannus de Hederūge duodecimus in officiū aſſumptus. Conradum de Vuchtewāge ſucceſſorem habuit. Quo libere cedente Manegolde Konigſ bergeñ cōmēdator quartuſdecimus magiſter ſuffectus eſt. Sub cuiꝰ regimine in loco caſtri & oppidi Czāthir ueteri nomine abrogato, caſtrum Mariemburg erectum eſt. Anno domini 1281. Quidam animoſiores Prutenorū milites, caſtrum Ploceñ expugnare, & terrā Mazouiæ affligere nitebātur, quos Boleſlaus dux Mazouiæ cū gentibus ſuis inuadens, paucis fugientibus conflixit. Eodem āno, exercitus Prutenorum terrā Culmeñ ingreſſus, tantis flammis & ſpoliis in ea graſſatus eſt, Magiſtro & Cruciferis decernere non audentibus, ut quinq; caſtris, uidelicet Grudzancz, Marieuerder, Czanthir, Criſtburg, & Clementh expugnatis & conquiſitis, ſingulos homines quos in eis repererant, miſerabiliter trucidarunt. Ab anno domini 1282. Per biennium horrēda fames in polonia, Bohemia, & Germania uiguit. Poloni perniciē famis uitaturi, relictis laribus, uxoribus, & pignoribus, aliqui in Hungariam diffugerūt, & ab Hūgaris Cumanis tunc gentilibus uenundabātur. Alii in Ruſſiā, & hi a Ruthēnis pro tributo Thartaris tradebātur. In Bohemia uero ſeuior fames uigebat, adeo ut matres oblite pietatis, fœtus ſuos famem excluſuræ manderent Poſt horrendam famem, ſeuiſſima peſtis ex pernicioſis & nociuis herbis & cibis emerſit. Cuius ſimile Romanis Galienus accidiſſe in principio libri, de Euchimia & Cacochimia meminit. Philippus Epiſcopus Firmanus, apoſtolicæ ſedis legatus, a Ladiſlao Kunlaczlo cognominato, rege Hungariæ, ignominioſe tractatus, & de regno hungariæ turpiter eductus, cum interminatione ne in Hūgariā rediret, quoniā relicta legittima uxore, mulieres Cumanorū, Ayduam, Cupchek, Mandulam. & alias plures ſectabatur, & pro cōcubinis tenuit. Pro quibus ipſū corripuit & excōmunicauit. Binos quoq; Epiſcopos Ladiſlao regi Hungariæ blandiētes, depoſuerat, & Epiſcopatu priuauerat. Is ergo Epiſcopus Firmanus, anno domini octuageſimo ſecūdo ſupra mille ducētos, in Poloniam uenit, & magno honore exceptus eſt ab

uniuerſis

Barbarorum Prutenorū facinus peſſimum.

Decimus Pruſſię magiſter et ſequaces.

Caſtrum Mariemburgk erigitur.

Fames Polonię, Bohemię, Germanię.

Peſtis valida.

Legatꝰ apoſtolicus Hungariæ pulſus.

uniuerſis eccleſiis & procuratus. Ob quod Romam reuerſus, Polonicã nationem maximis laudibus celebrauit & extulit. Anno domini octuageſimo ſecundo ſupra mille ducentos, duodecima menſis Auguſti, Thomas Abbas Thiniceñ, ad inſtãtiam ducis Leſtkonis nigri, monaſterium fratrũ prædicatorum in oppido Opatouyecz fundauit, & nonnullos agros, fratribus pro prædio & cultura dedit. Anno quo ſupra 1283, pridie kalen: Ianuarii, Przemiſlaus ſecundus dux maioris Poloniæ, hoſpitale infirmorum ante portam ciuitatis Kaliſſieñ fundauit, regimenq; illius fratribus Ioannitis tradidit, & ipſum cũ dote ei collata libertauit. Idem Przemiſlaus ſecũdus, dux maioris Poloniæ, ſexto kalendas Ianuarii, clauſtrum monialiũ ordinis prædicatorũ in Poſnania fundauit. Cui in dotem tres uillas, uidelicet Pyanthkow, Rudnicze, & Zaparczicze dedit, Item lacus Boſtinyno. Coronatus autẽ in regem Poloniæ, confirmauit donationem Vincencii Vicecancellarii, & fratrũ eius Nicolai palatini, & Miroſlai de uillis Donathowo & Grzmiſlawe. Item Nicolai palatini Kaliſſieñ de uillis Roſczinino, Bialekozi, Sokolniki, & molẽdino ãte Poſnaniam. Item Ioannis Scolaſtici de uilla Popowo, prædictas hereditates libertando. Anno domini octuageſimo tercio ſupra mille ducẽtos die quartadecima Decembris, Lukerdis Przemiſlai ſecũdi ducis maioris Poloniæ coniunx, in caſtro Poſnanieñ diem clauſit extremum, ut fertur iugulata a familiaribus & ancillis propriis, ordinatione uel inſimulatione præfati ducis Przemiſlai ſecundi, quoniã ſterilis erat, duciq; deſideratam prolem uirilem non produxerat. Auxit quoq; ſuſpicionẽ, diſſimulata ultio, & indigne necis præſtita impunitas. Sed & carmina, atq; cantilenæ prope & quaſi ad ætatem noſtram decantate, flebiles Lukerdis præces depromebant, quibus ſe a marito in unius camiſiæ tegumento, ad lares patrios deduci exorabat, dummodo uita non eriperetur ei poſtulata. Et q̃uis ſterilitatem præfatæ cõſortis Lukerdis, dux Przemiſlaus una cum uita, ut eſt inſimulatus, abſtulerit tamen altera conſorte, uirgine Richſza, filia regis Sweciæ ſuperaccepta, & anno domini 1285, undecima Octobris in Poſnaniam adducta, prolem uirilem habere non potuit, ſed fœmineam dumtaxat.

Polonia ex hoſpitalitate cõmendabilis.

Duo clauſtra a Przemiſlao erecta.

Lukerdis moritur.

Suſpectio cœdis eius.

CAPVT LXI.

ANno præfato 1283. Varcziſlaus germanus Mſczugii ducis Pomeraniæ ordinem Cruciferorum de Pruſſia aſſumpſit, & fortẽ ſui principatus, licet tenuem, eis contulit. Similiter alii duo fratres, Sãborius, & Rathibor ſortes ſuas donauerunt, ut eis in habitu laicali permanentibus, & ſeruitoribus ipſorũ, ordo Cruciferorũ expenſas & ſumptus decentes procuraret. Mſczugius aũt maior natu, omnes ſortes trium germanorum in ſuam ditionẽ redigens, apud Martinum quartum ſummũ Pontificem, de ambitione Cruciferorũ quæſtus, Philippum Firmanum Epiſcopũ, ad rẽ introſpiciendã obtinuit. Qui utriuſq; partis auditis ꝓpoſitionibus & reſpõſis, donationem Varcziſlai, Samborii, & Ratiborii ordini factã, tanq̃ inualidã & iniuſtã infirmauit & reſcidit. Ducẽ uero Mſczugium, ad donãdum, donatione perpetua Magiſtro & ordini, oppidum & diſtrictum Gnyew, cum quindecim tantũmodo uillis induxit. Quo facto, Magiſter & ordo

Tres fratres Cruciferoꝝ ordinẽ aſſumũt.

giſter & ordo caſtro Puterberg demolito, caſtrum & oppidum Gnyew mu/
ro cinxerunt. Anno domini 1284, ultima Septembris, caſtrũ Kaliſſieñ (ciui
tas namq; ante puta ſeptimo kalendas Septembris proprio incendio confla
grauerat) tradidit Henrico quarto duci Wratiſlauieñ, Sandiwogius, Ioãnis
Poſnanieñ palatini filius, ab ipſo duce ineſcatus & corruptus. Przemiſlaus
autẽ dux maioris poloniæ, ad recuperandũ ſuum caſtrum Kaliſſ: cum omni
um ſuorum principatuũ militibus aduenìens, ordinatis propius caſtris, ma/
gno conatu & impetu, expugnationi toto die, caſſos labores impendit: Inter
poſitiſq; per communes Barones tractatibus, ſub his condicionibus pax cõ/
poſita eſt. Vt Hẽricus dux Wratiſla: de caſtro Kaliſz occupato, duci Prze/
miſlao cœdat. Przemiſlaus uero in oppido Olobok, propriis ſumptibus ca
ſtrum edificet, & illud cum toto diſtrictu Oloboceñ, Henrico Wratiſla: con
ſignet, & per hunc modũ obſidio ſoluta eſt. Anno aũt domini 1287. Milites
maioris poloniæ abſq; iuſſu ducis ſui Przemiſlai, coadunati prexerũt, & ca/
ſtrũ Olobok (aliquot de ſuis deſideratis) cõquiſierunt, milites Sleſiæ in præ
ſidio caſtri repertos, aliquos trucidantes, alios uero in uincula conicientes,
tam caſtrũ Olobok, q̃ diſtrictum eius, principatui maioris Poloniæ reſtitue/
rũt. Et q̃uis dux Henricus Wratiſla: miſſis nunciis ad Przemiſlaum, caſtrũ
& diſtrictum Olobok repetebat, reſtitutionẽ tamen non eſt aſſequutus. An/
no præexpræſſo 1284. Henricus quartus dux Wratiſ: non cõſequutus pro/
ut imperauerat, contributionem & notabiles ſummas pecuniarũ, a Thoma
Epiſcopo, & clero Wratiſlauieñ, cum magna furia caſtrum epiſcopale Oth
muchow, & oppidũ Niſſa occupauit. Deinde omnes poſſeſſiones tam Epiſ
copi q̃ cleri, oppidorum & uillarum: Caſtrũq; Eldenſtein eccleſiæ Wratiſla
uienſi, in certa ſumma pecuniarum obligatũ, per ſuos ſatellites appræhẽdit:
decimas inſuper uniuerſas in ſuo ducatu, ſibi præſtari iuſſit, rogatuſq; tam
ſubmiſſe q̃ humiliter, iterum & iterũ per nũcios & prælatos, adextremũq;
per Thomã Epiſcopum Wratiſ: non remiſit ſpiritum furoris & ſuperbiæ,
nec bona eccleſiæ reddidit, tãdem Archiepiſcopus Gnezneñ, Iacobus Swin
ka, ad ſupplicationem & inſtãtiam præfati Thomæ Epiſcopi Wratiſl: in ſi/
nodo generali Lancicieñ, de conſilio & aſſenſu omnium Epiſcoporũ ac Præ/
latorum, Henricum quartũ ducem Wratiſla: & omnes ſatellites, familiares
& adherentes, præbentes ei auxilium aut conſilium excõmunicauit. Diœce/
ſim autẽ Wratiſla: interdicto ſuppoſuit, quod uniuerſæ eccleſiæ Wratiſla
uieñ ſæculares & regulares obſeruarunt, præter fratres minores ordinis ſan
cti Franciſci, in monaſterio ſancti Iacobi Wratiſla: Qui coram duce Henri/
co & Wratiſlauienſibus, ad ignominiam eorum, nepharie & publice diuina
officia celebrauerunt. Cæteri ergo clerici omnes, Epiſcopus, Prælati, & fra/
tres prædicatorũ expulſi ſunt, & in exilium acti. Abiitq; perſonaliter Tho/
mas Epiſcopus Wratiſ: in Lugdunum, & quum reperiſſet Hẽricum ducem
Wratiſla: per ſuos nũcios obtinuiſſe abſolutionem a cenſuris Metropolita/
ni Gnezneñ, abſq; ſatiſſactione damnorum ei illatorum, in Poloniam rediit,
& per Kazimirum ducem Oppolieñ recollectus, in Rathiborz fere p quin/
quennium commoratus eſt. Hẽrico quarto duce Wratiſlaui: terroribus &

q cõminationibus

> Caſtrũ kaliſz Henrico wratiſla: traditur.

> Olobock edificatur.

> Bona Epiſcopi ab Henrico occupantur.

> Henricus cum ſuis complicibus excomunicatur.

> Clerici omnes exploſi.

cōminationibus Kazimirū ducem Oppolieñ afficiente & ſollicitante, ne hoſtem ſuum Epiſcopum Wratiſla: una cum clero eius ſeruaret, quo irridēte cōminationes ipſius, uenit cum exercitu dux Henricus quartus Wratiſ: anno dñi 1287, & Rathiborieñ obſedit atq; coartauit, ut præ fame & maceratione, Thomam āntiſtitem Wratiſla: execrationibus & improperiis impeterent.

Epiſcopus vltro hoſtes acceſſit.

Quibus compatiens Epiſcopus, melius eſt inquit, me in manus tyranni incidere, q̄ hos fame perire. Et indutus ueſtibus ſacris & thiara pontificali, cum clero ſuo ex quibus nōnulli ſimiliter ueſtibus ſacris induti fuerunt, in caſtra ducis extra ciuitatem proceſſit. Quo a longe uiſo dux Henricus diuinitus territus, ocius de tabernaculo ſuo exiliit, & accurrens pronus in terrā ante Præſulem procidit, ueniam præcatus. Quem Thomas Epiſcopus ſubleuans, ueniā contrito promiſit.

Fœdus ineunt.

Et ſecedentes ambo in proximā ædem ſancti Nicolai abſq; arbitris pacem inter ſe in hunc modum concluſerūt; ut caſtra oppida, uillas, decimas, & p̄cepta, redderet dux Epiſcopo & clero. Pro culpa uero expiāda, plures libertates eccleſiæ Wratiſlauieñ ut donaret. Ea reconciliatione ſequuta, interdictum Archiepiſcopi Gnezneñ, Iacobi Swinka ſublatum eſt. In memoriam uero beneficii ac hoſpitalitatis, Thomas Epiſcopus Wratiſla: poſtulante Kazimiro duce Oppolieñ, eccleſiam ſancti Thomæ Cantuarieñ in caſtro Rathiborieñ fundauit, & de menſa Epiſcopali dotauit. Poſtea tranſlatione eccleſiæ ex arce in oppidum Rathiborz facta, plures præbendæ largitione ducū Rathiborieñ addite ſunt. Anno domini 1284 Przemiſlaus Sprotauieñ dux in oppido ſuo Zegano, ad inſtantiam Alberi plebani Zeganeñ. quartodecimo kalendas Iunii, fundauit monaſteriū N. & dotem de bonis ducalibus illi largitus eſt.

Manegoldus magiſter Pruſ: Burgardus magiſter Pruſſiæ.

Eodem āno Manegoldus magiſter Cruciferorum Pruſſiæ mortuus eſt, & Burgardus de Swaden pro ipſo ſuffectus, qui ciuitatem Accon in terra ſancta ab obſidione Sarracenorum liberauerat, ſed breui ceſſit officio magiſterii, fratribus reclamantibus, & ne reſignaret flexis genibus rogantibus. Cum autem in ordine Ioannitarum quem aſſumpſerat parum reputaretur, officium magiſterii in Pruſſia repetebat, in quo repulſam paſſus eſt, & in locū eius Momor de Querinworth Saxo genere electus eſt.

CAPVT LXII.

Prodigiū vermium.

ANno autem ſequenti uidelicet 1285. In Pruſſia circa finem Iunii nociui uermes, caudas uelut cancri habentes, multiplicati ſunt, & quoſcūq; pupugerunt, altero, aut tercio die extinguebantur. Eodē anno 1285. Boleſlaus dux Mazouiæ Semouiti filius Ruſſiam cum potentiis & gentibus ſuis ingreſſus, eam uaſtauit, & ſpolia multa in Mazouiam intulit.

Mutua ſpoliā Mazouitarum & Ruthenorū.

Quem Rutheni inſequuti, Mazouiā repente irrumpentes, uiciſſim illam uaſtauerunt, & frequētia ſpolia in Ruſſiam, duce Boleſlao nequicq̄ prohibente, retulerūt.

Thartari Hungariam vaſtauerunt.

Eodem anno Thartari, per Cumanos inducti, Hungariam cœdibus & ſpoliis uſq; ad Peſt uaſtauerunt. Et in ea ab octaua Epiphaniarū, uſq; ad feſtū Paſchæ cōmorati ſunt, tandem ſubſequuta fuit grandis mortalitas.

Thartari Græciam inuaſerunt

Item eodem anno Thartari, imperium Conſtātinopolitanum inuaſerūt, & plurimis hominibus trucidatis, multa loca occupauerunt

pauerunt: Anno domini 1 2 8 6. Conradus dux Mazouiæ & Czirneñ adeptu rus caſtrū & diſtrictum Goſtinin, ſubordinauit traditores in caſtro Goſtineñ & Lithuanos cum Ruthenis cōcitauit, quibus uenientibus & caſtrum oppugnātibus, ut erat condictatū caſtrum Lithuanis & Ruthenis per traditores datum eſt, & homines q̄ſi ſexcēti, partim necati, partim in ſeruitutē abducti ſūt, caſtro ergo Goſtineñ per ducem Conradū occupato. Wladiſlaus tandē Lokethek, dux Breſteñ & Cuyauiæ cuius erat caſtrū & diſtrictus Goſtinin, iuſtam iram ut par erat contra Conradum ducem Mazouiæ & Czirneñ cōcipiēs, collecto exercitu ſilenti agmine ueniēs ſub intempeſte noctis quiete, caſtrū Ploceñ, trucidatis uigilibus, comprehendit & conquiſiuit, Nec prius duci Conrado reſtituit, donec per cōmunes Barones concordia interpoſita, & dāna illata, & caſtrū Goſtinin, ſibi ſūt reddita. Deo autē uindice, Lithuani & Rutheni qui Conradū ad conquirendum caſtrū Goſtinin adiuuerāt, eodē anno Mazouiam ingreſſi, caſtrum Szochaczow, & caſtrum Ploczko interceperunt & exuſſerunt, trucidatis hominibus utriuſq; ſexus, & quibuſdā in ſeruitutem abductis. Anno prædicto 1 2 8 6. Peluſza dux Lithuaniæ, ſuas iniurias ulturus, ad Albertum de Myſzen cōmendatorem in Konigſbergk ſecreto ueniēs, uiginti uiros militares ſibi dari pecijt, quorum principales erāt Martinus de Golin, & Conradus Tuuil, & cum complicibus ſuis ad locum ubi principes Lithuaniæ nuptias celebrabāt perueniens, irruit in eos nocte, in ſoporatos & dormiētes, & ſeptuaginta duces ſeu principales, plurimāq; multitudinem utriuſq; ſexus occidit. Spōſum uero & ſponſam cū matronis & uirginibus, cū ſpoliis & clenodiis inſignibus in Konigſbergk deduxit. Anno domini 1 2 8 7. Lithuani, Pruteni, & Samagittæ, furtiuo & ſilenti agmine in terrā Dobrzineñ ueniētes, principalem ciuitatē Dobrzin, die dominico ciuibus diuinis officiis occupatis comprahenderūt, & trucidatis ſenibus atq; lactātibus, cæteros in ciuitate & rure comprahenſos, ſpoliata & incenſa ciuitate, in miſerabilem ſeruitutē abduxerunt. Occiſorū numerus, ad tria milia hominum utriuſq; ſexus computatus eſt. Zemomiſl Cuyauiæ, alias Wladiſlauieñ dux, filius Kazimiri ducis Cuyauiæ, Lanciciæ, & Siradiæ: In exilio quod duodecim annis paſſus eſt (quia Polonos eliminare, & externos fouere nitebatur) prima die Octobris: anno domini 1 2 8 7 mortuus eſt. Et qa nullos liberos reliquerat, ducatus eius ad fratres peruenit. Anno domini 1 2 8 8. Ingens peſtis & ſeua mortalitas in partibus Ruſſiæ inualuit, & plurimos extinxit, ex infectione ut aiunt aquarum, quas Thartari pluſq̄ centum corda Polonorū occiſorum, fortiſſimis uenenis inebriantes, in uerubus & longis cōtis in aquis poſitis, infecerunt, ut omnes illas contingentes intoxicarentur. Anno quo ſupra octuageſimo octauo ſupra mille ducētos, quarto kalendas Maii, alias in die ſancti Vitalis martyris, Viſlaus Epiſcopus Wladiſlauieñ monaſterium Biſchouieñ de Biſchouia, in uillam Smeyſze tranſtulit, quam uocauit fœlicem uallem, hodie autē Coronow dicitur. Hoc monaſteriū primum locū in hoſpitali uilla ſupra Iſtulam, e regione ciuitatis antiquæ Wladiſlauieñ habuit. Inde Biſchouiam, ubi ſeptuaginta annis durauit. Poſtea in Coronow uelut locum magis oportunū ob fluuium Brda, qui præterfluit,

Ob caſtrū Goſtinin altercatō

Peluſza ſponſum & ſponſā capit.

Dux wladiſla9 mortuus.

tranſlatum eſt. Anno domini 1 2 8 8. Henricus quartus dux Wratiſla: eccle/
ſiam collegiatam ſanctæ Crucis in ſummo Wratiſlauieñ fūdauit & erexit,
certum Prælatorū, Canonicorum, & Vicariorū numerum inſtituens, & uni
cuiq; munifice de ſuis introitibus largiens. Per hoc diuinæ maieſtatis iram
placaturus, quam exiliādo Thomam Epiſcopum, & clerum Wratiſlauieñ
incurrerat, & uehemēter offenderat. In craſtino uero huiuſce fundationis fra
tres ſuos patrueles, Henricum Legniceñ uocitatum Craſſum, & Boleſlaum
Sweidniceñ, balteo militari cinxit.

Eccleſia ſanctæ Crucis wratiſl: fundata.

CAPVT LXIII.

Henricus Probus.

POſt mortem Leſtkonis nigri. Du
catus Siradieñ, in ditionem Wla/
diſlai Loketek ducis Cuyauiæ tan/
q̄ germani, ac legittimi Leſtkonis
nigri ſucceſſoris, conceſſit. Paulus autē Epiſco
pus Gracco: cum nobilibus terrarum Gracco:
Sandomirieñ, & Lublineñ conuentionē genera
lem circa Sandomiriā agētes, pro principe Bo
leſlaum ducem Mazoniæ elegerunt & aſſum/
pſerunt. Et tam arcis q̄ ciuitatis Graccoui: aſſi
gnarunt ei poſſeſſionem. Ciues uero Graccoui
enſes metuentes, ne ſuaſu Baronum nouus prin
ceps Boleſlaus, pro Conradi fratris ſui repulſa
aliquicpiam durius contra eos animaduerteret
Ad Henricum quartū Wratiſlauieñ ducem miſerunt, tam caſtrum q̄ ciuita
tem Gracco: ei tradere promittentes, aliaſq; munitiones ſi adueniret, conq
rere. Cui confeſtim cum exercitu uenienti, ciues Gracco: magis tamen lanii
portis apertis, quas dux Boleſlaus clauſerat, ciuitatem tradiderūt. Boleſla
us itaq; dux Mazouiæ ex caſtro Graccoui: prorumpens, & militibus acies
inſtruentibus, ac ne ſeſe deſereret præcantibus. Furore plenus & increpatio
nibus, ꝙ ad bellum & non ad principatum eum euocaſſent, in Mazouiā diſ
ceſſit. Et Henricus quartus Wratiſlauieñ, accepto caſtro Gracco: a Sulco/
ne milite de Miedzirzecz, huius ſiquidem cuſtodiæ Boleſlaus dux Maz o/
uiæ caſtrum conſignauerat, & proceres ac nobiles Graco: Sandomirieñ, &
Lublineñ ad eum uenientes, & homagia præſtantes, acceptauit, rebuſq; a/
pud Graccouiam compoſitis, in Wratiſlauiā abiit. Cuius præſidia excluſu
rus Wladiſlaus Loketek, corpe exiguus, natura uero ferox, & manu prom/
ptus, legittimuſq; Leſtkonis nigri ſucceſſor, quia propinquior ipſius ac ger/
manus. Primo Veris tempore anno domini 1 2 9 0 cum exercitu notabili uer/
ſus Graccouiam proceſſit, Kazimiro Lancicieñ, Boleſlao & Cōrado Mazo
uiæ ducibꝰ in ꝓpriis perſonis: Przemiſlao uero maioris Poloniæ, & Mſczu
gio Pomeraniæ, per milites illi ſuffragia ferētibus. De hac hoſtilitate Henri/
cus quartus Wratiſ: certior factus, cum eſſet ualitudinarius, Henricū Legni
ceñ, & Przemiſlaum Sprotauieñ duces, cū ſuarum gentium copiis, ad tuen/
dum Graccouiā tranſmiſit. Quos rebus apud Graccouiam bene ordinatis,

Henricus quartus Graccouiæ: principatū acceptat.

in Sleſiam

in Sleſiam reuertentes. Wladiſlaus Loketek dux Cuyauieñ cum ducibus ſibi adherentibus apud oppidum Szieuyor ſtatiua agentes, quarto kalendas Marcii inuaſit, & utrinq; magna ſtrage facta, ceſſit uictoria, licet non incruenta Wladiſlao Loketek, milites Sleſiani plurimi capti fuerunt. Przemiſlaus autẽ dux Sprottauieñ, filius Conradi ducis Glogouieñ, uix adoleſcentiã attingens, occiſus eſt, & in Sleſiã relatus, in monaſterio Lubeñ ſepultus. Cui ad hoc bellum iturus duas uillas uidelicet Liſzoſzkouicze, & Zirkow teſtamento donauerat. Boleſlaus Oppolieñ dux uulneratus, captus eſt. Duo inſuper certamina & duas ſtrages in Sleſitanis, milites Loketkonis effecerũt unã apud Skalam, alterã apud Swetnicz. Itaq; Wladiſlao Loketek Graccouiam uenienti tanq̃ uictori, arx & ciuitas tradita eſt, & princeps Gracco: declaratus eſt: Nihil clade ſuorum Henricus dux Wratiſ: perfractus, nouas copias fiduciã illi ciuibus Gracco: afferẽtibus, ſub ducatu Hẽrici Legniceñ tranſmiſit, & nocte exercitu deueniente Graccouiã (a ciuibus partes Henrici ſectantibus) exceptus eſt, parũq; abfuit, ut Wladiſlaũ Loketek inter præſidia militum obuerſantem uiuum non caperet. Qui tarde perſentiẽs hoſtes pedeſter in monaſterium ſãcti Franciſci fugit, & depoſt in habitu monachali per murum demiſſus, egre manus hoſtium euaſit. Pluresq; ex militib9 qui aut cœſi, aut capti, a Sleſitis fuerunt ãmiſit. Sed & Paulus Epiſcopus Gracco: tanq̃ præcipuus Henrici Wratiſ: aduerſarius, omnibus rebus exutus, captus eſt. Et iam tercio captiuitatẽ ſuſtinuit. Bona deinde militum rebellium, ædes & agri uaſtati ſunt, & curiæ incenſæ, ut his malis cõfecti militares rurſum Henrico Wratiſ: ſe ſubiceret. Qui forti præſidio militum in Graccouia poſito, Paulum Epiſcopũ, & militares a captiuitate relaxauit. Ipſeq; Henricus quartus, Probus cognomento, ſentiens ægritudinẽ ex ueneno per Sleſitas ſubminiſtrato indies augeri, Thoma Wratiſ: præſule & Baronibus accerſitis, cum nullum ſuperſtitem relinqueret, Wratiſlauieñ ducatum Conrado Glogouieñ patruo ſuo, Graccouiẽ uero & Sandomirieñ, Premiſlao maioris poloniæ ducibus teſtamentaliter conſignauit. Et undecimo kalendas Auguſti, anno domini 1290 in caſtro Wratiſ: decedẽs, in eccleſia ſanctæ Crucis per eum nouiter erecta, ſepulturam accepit. Conradus Glogouiæ dux, ſciẽs Wratiſlauieñ ducatum ſibi ab Henrico quarto conſignatũ, Wratiſlauiã uenit, & poſſeſſionem illius, una cum ducatu requiſiuit. Wratiſ: autem tã proceres q̃ ciues pro ludibrio Conradum ducem habẽtes, eo q; in ſermone parũ fidus, ad rixaſq; pronus eſſet, Henricum quintum Legniceñ ducem, filium Boleſlai ſeui qui & Rogatka in principatum Wratiſ: accerſiuerũt. Et ipſo per unam portam Wratiſlauiam ingrediente, Cõradus Glogouieñ dux per alteram diſceſſit & abiit, totoq; conamine & uigilantia principatum Wratiſ: repetendo, Henricum quintum impetebat. In bona eius inſultum faciẽdo & prædas abigendo. Fecitq; cũ Boleſlao Sweidniceñ duce, germano Henrici quinti Wratiſ: ac Legniceñ ducis, ligam & cõſpirationẽ, ut quibuſuis modis Henricum quintum opprimerent. Sed Henricus quintus conſpiraſſe fratrem ſuum Boleſlaum aduerſum ſe ignorans, facta conuentione cum eo, de ſorte ſua duas ciuitates Iawor & Strzegom ei aſſignauit. Pro quorum dona

Wladiſlaus Loketek uictor.

Princeps Gracco: declaratus.

Henricus moritur.

Boleſla9 Schweidniceñ in fratrem conſpirat

tione aſtrinxit ſe iureiurando, contra Conradũ Glogouieñ aſſiſtentiam præ
ſtiturum, Non tamen præſtitit, ſed nunc intemperiẽ aeris, nunc ægritudinẽ,
nonnunq̃ militum renitentiã, pro excuſatione oppoſuit. Ideo altera conuenti
one cũ eo facta, & excuſatione ꝙ ei tenuem ſortem largitus eſſet, audita. Ad
priora Henricus quintus adiecit præfato Boleſlao Sweidniceñ duci, tria op
pida, uidelicet Reichenbach, Frãkenſtein, & Strzelin, nouumq; iuramentũ
appoſitum eſt, omnibus potentiis auxilia aduerſus Conradũ ducem Glogo-
uiæ, Boleſlaum Sweidniceñ præſtiturũ. Parem tamẽ priori iuramento præ
uaricationẽ fecit, & auxilia non præſtitit. Cernens autẽ Conradus Boleſlaũ
Sweidniceñ bona ſua impinguare, oppidaq; pro ſe callide acceptare, & ſe-
cum contra Henricum quintum bella non agitare, deſerto eo Luthkonem
aggreſſus eſt, & eum in necem aut captiuitatem ſui principis Henrici quinti
pellexit. Fuit autẽ Luthko adoleſcens quaſi annorũ uiginti, cuius patrẽ Pa-
coſlaum nomine de ſtirpe Habdank, primum quidem Henrico quinto bene-
meritum, ac induſtria & factiuitate charum. Poſtea uero cum per homicidi-
um, quẽdam militem occidiſſet, amiciſq; & conſanguineis inſtãtibus, Henri-
co quinto in throno ſedente, iudicialiter cum ſuperbia & in fauore principis
confidens, homicidium patraſſe recognouiſſet, monituſq; per ducem Henri-
cum ſecundo & tercio, ut ſecedens deliberaret & melius reſponderet, ipſe ite
rum & iterũ reueniens, ampulloſe, gloriabũdus, fatebatur ſe occidiſſe cogna
tum accuſãtium. Iuſticiaq; efflagitante, ex propria confeſſione condẽnatus
eſt, & per ſcalas deductus in caſtro Legniceñ capite truncatus eſt. Plures er-
go conſiliarii fideliter duci Henrico quinto conſuluerunt, ut Luthkonẽ filiũ
Pacoſlai a ſe & ſeruicio ſuo ammoueret. Quem cum Henricus quintus in cõ
ſpectu conſiliariorũ aduocaſſet, & ſuper his interrogaret, fideliſſimum ſe fa
mulum profitebatur, parentemq; ſuum iuſte pœnam capitis ſumpſiſſe con-
firmabat, & hanc dudũ a ſe obliteratam reſpondit. Itaq; hunc Luthkonem
fauore ꝓſequẽs, multis beneficiis & poſſeſſionibus liberaliter donauit. Sed
dura pectora, donaria non reconciliant. Luthko ſiquidem Henricum quintũ
ducem Wratiſ: & Legniceñ dominum ſuum in balneo ad fluenta Odræ pro
pe caſtrum Wratiſ: repertum, die nona Octobris, anno domini 1293 capti
uauit, & ex balneo ignominioſe nudo corpe tractũ, equo impoſuit. Cunctis
familiaribus nudis fugiẽtibus, unico q ducẽ corpe ſuo tutabat̃, uariis uulne
ribus confoſſo & interfecto. Captum itaq; ducẽ Henricũ ſuperiecto pallio-
lo, uehemẽti curſu in Santhwoth abduxit, & Conrado duci Glogouieñ præ
ſentauit. Conradus uero in Glogouiã perductũ, in carcere tetro in uas ferreũ
anguſtum incluſit, ubi non ſedendi, nõ iacẽdi, ſed ægre herendi facultas erat.
Duo foramina & hæc parua & breuia. Vnum ad inſpirandũ & cibum capi
endum. Aliud ad egerendum in uaſe erãt, hinc per tempus ſemeſtre quo de-
tinebatur incluſus, ſcapule & fœmora eius ſanie & uermibus ſcaturientia de
fluebãt. Mortem ergo & crudeles paſſiones euaſurus, triginta milia marca-
rum in medio pontis ſupra flumen Czarna, qui Legniczam circumfluit ex
cõpoſito primum ſoluit, deinde ſubſcriptos diſtrictus caſtra & oppida Na-
miſlouiam, Berolthow, Cruczbork, Biczinam, Cunczeſtad, Roſembergk,
Haynouiam

Henricus quintus in balneo captus:

Okrucienstwo wiezienia

Magnis bonis redemptus.

Haynouiam, & Boleſlauiā, cum finibus & terminis ſuis Conrado duci Glogouieñ donauit perpetuoq; inſcripſit. Dimiſſus autē nunq̄ ad priſtinam ſanitatē uſq; ad mortem reſtaurari potuit. Et ipſe tercius ex ducibus Poloniæ fuit. Alii autē duo Leſtko albus, & Henricus cū barba, quibus balnea cum pernicie & iactura obuenerūt. Reuertamur nunc ad alios duces Poloniæ.

CAPVT LXIIII.

MOrtuo Henrico quarto Wratiſlauieñ, ducatus Gracco: a Premiſlao maioris Poloniæ duce, cedentibus ſibi de illo militibus Henrici quarti Wratiſ: obtentus eſt. Sandomirieñ uero Wladiſlaus Loketek, fauore militum Sandomirieñ aſſequutus eſt. Et Przemiſlaum maioris Poloniæ ducem, multipharie pro Graccouiẽ ducatus ceſſione armis, & bello laceſſiuit. Acceſſit autem his grandius malum. Nam Griffina Leſtkonis nigri relicta, Venceſlao Bohemiæ duci litteris demandauit & cōmiſit Gracco: & Sandomirieñ ducatus accipere, quoniā ius prædictarum terrarū, quod ſibi Leſtko niger maritus ipſius hereditarie cōmiſit, & litteris publicis inſcripſit, in Venceſlaum ducē Bohemiæ tanq̄ Conſobrinū & nepotē ſuum ex ſorore germana Kunegunde progenitum transfunderet. Hanc donationē cachinno & ludibrio ſimilem, a muliere nihil iuris in regno Poloniæ habente Venceſlaus acceptauit. Et inſtructum exercitū cum Thobia Prageñ Epiſcopo Graccouiā miſit. Potuiſſet Premiſlaus maioris Poloniæ dux Thobiam Epiſcopū & exercitum Bohemicū, cū eſſet ſuperior & inſtructior copiis, milite & apparatu bellico a Gracco: ducatu excludere, liuore tamē quo in Wladiſlaum Loketek agebatur, Thobiæ Epiſcopo Prageñ de arce & urbe Gracco: ceſſit, & poſſeſſionē ipſius tradidit. Pro conſequendo autē principatu Sandomirieñ, exercitus Bohemicus de Graccouia egreſſus, Viſliczam oppidū natura munitū cœpit, & caſtrū Oblekom prope Iſtulam ſitum expugnauit, a Sandomirieñ autē caſtro & oppido per Wladiſlaum Loketek turpi ſtrage & repulſa in Graccouiā, & deinde in Bohemiā, relicto præſidio in Graccouia diſceſſit. Griffinā Leſtkonis nigri relictā ſecum ducens, quæ apud Bohemos Prage aliquot annis cōtemptui ac ludibrio habita, mortua eſt. Et in monaſterio minoꝝ ſancti Iacobi iuxta ſororē ſuam Kunegundim, matrem Venceſlai ducis Bohemiæ, ſepulta. Wladiſlaus Loketek diſcedēte Thobia cum exercitu, ex ora Graccouiẽ Viſliczam oppidum & omnes munitiones in ſuam poteſtatē redegit, & uſq; ad ſuburbana Gracco: ciuitatis cuncta uaſtādo, ſibi tributis ſeruire coegit, propter quod militibus & ciuibus Gracco: Venceſlaum Bohemiæ ducem, pro ſubſidio fatigantibus, Thobiam Prageñ Epiſcopū, cum nouo exercitu miſit, & re infecta, in Pragam reuerſus, maioribus copiis opus fore ad reſiſtendum potētiis ducis Wladiſlai Loketek denūciauit. Anno ergo dñi 1292 maiorib9 copiis ex Bohemis & Morauis acceptis. Et Othone longo Brandenburgeñ Marchione in puericia ſuo curatore, in ſubſidium uocato & conducto, bipartito exercitu, p Oppolieñ ducatū, Graccouiā, poſt feſtum aſſumptiōis Mariæ uenit Et a Graccouienſibus, militibus, & ciuibus, iuſto honore exceptus, aliquot heddomadis illic de ordine belli contra Wladiſlaum Loketek gerendi con

Griffina Venceſlao Bohemię duci ducatus cōmiſit.

Viſlicza capta a Bohemis.

Griffina mortua.

ſultando peregit, tandem contra Siradiã exercitum mouit, agros dumtaxat oppidorũ & uillarum depopulando & exurẽdo. Wladiſlao Loketek in uniuerſam dimicationẽ non ueniente, ſed pabulantes & ab exercitu oberrantes laceſſente. Et de nocte in ſtatiuas Bohemorũ ac Almanorũ irruẽte, ad oppidum aũt Siradieñ nec natura, nec arte munitum, Venceſlaus dux Bohemiæ cum Othone longo Brandenburgeñ Marchione perueniens, obſidione ipſũ cinxit, & in die ſancti Venceſlai conquiſiuit. Arce uero Siradieñ quæ paludibus eſt ſepta, non conquiſita, in Bohemiam re parũ proſpere geſta diſceſſit. Et Wladiſlaus Loketek poſt eius diſceſſum, & occupationes quas in Miſzna cum Adulpho rege Romanorũ affinitatẽ iungendo, gerebat, pertinatius & acerrime in Bohemos & rebelles graſſãdo, plures ex Bohemis referebat triũphos. Superueniẽte autẽ ingenti Thartaroꝝ agmine, anno domini 1293 & circa Sandomiriã magnam multitudinem hominũ utriuſq; ſexus captiuante & abducente, uires ducis Wladiſlai Loketkonis, circa oram Sãdomirieñ plurimum debilitatæ ſunt.

Thartarorum incurſio.

Oppolskie y Bytomskie Xiąże do Czech odstąpiło

CAPVT LXV.

Dux Oppolieñ ad Bohem⁹ deſciuit.

ANno domini 1289. Kazimirus Oppolieñ & Bithomieñ dux, filius ducis Wladiſlai Oppolieñ, nõ bello uictus, nec aliqua neceſſitate proſtratus. Proſapiæ nobiliſſimæ quam a regibus Polonorũ ducebat, oblitus, dominio & ditioni Venceſlai ducis Bohemiæ nodũ in regem euecti & coronati, temerarie ſe ſubiecit, & Vaſallum ſe Bohemorum effecit. Eodem ãno 1289 octaua Maii, Mſczugius dux Pomeraniæ, agens in ſuo caſtro Swyecze, monaſterium ordinis prædicatorũ, in Tſhczow alias in Derſow, in honorem glorioſiſſimæ uirginis Mariæ fũdauit. Concedens fratribus in toto ſuo principatu licẽtiam ligna recipiendi, & lapides ſcindendi. In Iſtula quoq; & qbuſuis aqs circũ circa Tſhczow piſcandi, & Naulum per Iſtulam eundo non ſoluẽdi. Anno quo ſupra. Exercitus Lithuanorum in numero octo milium armatorũ, in terram Sambieñ deſcẽdens, flammis, ſpoliis, & cœdibus eam uaſtauit. Et ſpoliis onuſtus in propria rediit. Cruciferi decernere cũ hoſtibus non audentes, quinquaginta dũtaxat Lithuanos interceperunt. Anno domini 1290. Mſczugius dux Pomeraniæ, Przemiſlao ſecũdo duci maioris Poloniæ, de ducatu Pomeraniæ ceſſit, & eum ſucceſſorem deſignauit. Iubẽdo milites iuramentum fidelitatis & homagii ſibi præſtare. Hic Mſczugius caruit prole, lubrice em̃ & incontinẽter uixit. Et pro cõcubina monialem Sulkam nomine de cenobio Stolpiczẽſi tenuit. Anno eodẽ Andreas germanus Ladiſlai regis hungariæ, metu præfati Ladiſlai regis fugit, & in Poloniam uenit, a Premiſlao maioris Poloniæ, ac Graccouiæ duce recollectus. De cuius prouiſione accepit Chroberz, ꝓ manſione & introitibus. Accepit & quoſdam Hungaros aduenas, in necem ipſius a germano ſuo rege Ladiſlao corruptos. Qui fugientes ſe propter fidelitatem & aſſiſtentiam, Andreæ a Ladiſlao rege pulſos, benigne ſuſcepit, cum eo permãſerunt, uiſoq; tempore oportuno, in flumine Nida qui Chroberz circumfluit. Ducẽ Andream ſubmerſerũt, & de regno Poloniæ propere exceſſerunt. Funus aũt Andreæ de flumine extractum. Primũ in Corczin

Monaſterium in Tſhczow fundatur.

Lithuanorum incurſio.

Chroberz

Andreas Ladiſlai Hũgariæ regis german⁹ interemptus.

in monaſterio

in monaſterio minorũ. Poſtea ordinatione Kunegundis materteræ eius Boleſlai pudici relictæ in Cenobio Sandeceñ profeſſæ, ducta eſt, decimaoctaua die Nouembris, in prædictũ monaſterium Sandeceñ, & illic ſepultum. Anno autẽ ſequenti ſcilicet 1291. Frater eius Ladiſlaus rex Hungariæ, a Cumanis in tabernaculo quieſcẽs, nona die Iulii occiſus eſt. Et Andreas alter de Venecíis, ex proſapia regũ Hũgariæ, in regem ſubſtitutus & coronatus eſt. Anno domini 1291. Cruciferi de Pruſſia, duce fratre Bertoldo de Brunhauim, Cõmendatore Konigſ bergeñ uſi, caſtrum Koleyn in Lithuania conquirũt, & exurunt, multiſq; Lithuanis peremptis, & ſeptingentis captis, in Pruſſiæ oram reuertuntur. Inuaſionẽ autẽ Cruciferorum Lithuani in terras ſuas prohibituri, caſtrũ Mingedin extruere cœperunt. Cuius erectionem Cõmendator Konigſ bergeñ Bertoldus auerſurus, nouo comparato exercitu, illuc pergit. Sed multitudine Lithuanorũ, quæ edificantes obſeruabat, deterritus, in alia loca diuertens, caſtrũ Lithuanicum Mederabe conquiſiuit. Vbi omnes catholicorũ captiuos ſoluit, Barbaros obtruncauit, aut captiuitati reſeruauit. Vixq; Bertoldus Cõmendator Konigſ bergeñ ex Lithuania redierat. Et magiſter Pruſſiæ Memer, continuo cum forti exercitu Lithuaniã aggreſſus, duos diſtrictus Paſtonow & Gerſzow in cinerem redegit, & cũ multa præda captiuorũ & pecorũ reuerſus eſt. Egit & terciam, magiſtro reuerſo, Henricus Cõmendator de Balga in Lithuanos expeditionẽ, & mille quingẽtis ac uiginti militibus aſſũptis, duos diſtrict⁹, Onkaim, & Menegedin igne & cœdibus uaſtauit. Poſt paucos deinde dies, Vithenen Lithuanoꝝ dux, terrã Cuyauiæ hoſtiliter ingreſſus, cœdib⁹ & ſpoliis circa oppidum Brzeſcze patratis, hominum & rerũ prædam non paruam ſecũ abduxit. Et licet Wladiſla⁹ Loktek, & Kazimirus Cuyauiæ & Lanciciæ duces cum militibus ſuis, Magiſter quoq; Pruſſiæ Mẽhardus, tempeſtiue eos fuiſſent inſequuti. Re tamẽ nulla memorabili ædita, omnes abiere retrorſum. Miræ deuotionis & ſanctitatis beata fœmina & uirgo Kunegundis, Belæ regis Hungariæ filia, & Boleſlai pudici Craccouieñ & Sandomirieñ ducis relicta, quũ tredecim annos ſuæ profeſſionis in Cenobio Sandeceñ peregit, & uno fere anno graui ægritudine uexaretur, deuotiſſime uigeſima quarta mẽſis Iulii, ãno domini 1292 mortua eſt, & in monaſterio Sandeceñ ſepulta, horam mortis ſuæ dudũ ante nutu diuino præſciens. Criſtãnus Canonicus Viſlicieñ, uir deuotus in oratione poſitus, eam in cœlum niueo candore progredientem, uidit, agminibus angelicis canentibus, Regnum mundi &c. quod quum admiraretur, dictum eſt illi. Beatam Kunegũdim, in illa hora ab ergaſtulo corporis ſolutam. Ab anno autẽ ſupraſcripto in quo mortua eſt, ad annum domini milleſimum tricenteſimum uigeſimum nonum, octuaginta mortui, meritis ipſius, uitæ priſtinæ ſunt reſtituti. Sexaginta cœci illuminati, quindecim captiui a uinculis ſoluti. Septingenti autẽ homines utriuſq; ſexus a uariis egritudinibus curati. Et tñ principes & prælati illius ætatis Canoniſationẽ eius prochdolor nõ procurauerũt. Anno eodem Mẽhardus magiſter Pruſſiæ, cũ exercitu ad fines Lithuaniæ perueniẽs, celerrime die noctuq; ad Konigſ bergk reuerſus, cõiurationem ad eum perlatam oppræſſit, & ingens periculum euaſit, quoniam per

Andreas Ladiſlai regis Hũgariæ germanus ſubmergitur.

Ladiſla⁹ a Cumanis occidit.

Lithuanorum clades.

Kunegũdis moritur.

Miraculis claret.

niam per Lithuanos a fronte, & per Prutenos proprios qui ad gentilitatis errorem relabi ſtatuerant, a tergo inuadi debebat. Anno domini 1293. Conradus Stāge Cōmendator de Ragneta, circa feſtum ſancti Iacobi, caſtrū Mingede in Lithuania expugnauit & compræhēdit. Et magnam multitudinem Lithuanorū occidit, alios uero cœpit. Quorum ueſtigia ſequutus Vithenen, Lithuaniæ dux, cum multitudine Lithuanorū & Ruthenorum, Prutenicam oram octuaginta diebus uaſtauit. A Cruciferis aūt inuaſus, & uictus, uix cū paucis fugit. Anno domini 1294. Vithenen Lithuaniæ dux cum mille octingētis equitibus, per ſiluas & nemora ſilenti agmine in terram Lācicieñ poſt feſtum Pēthecoſtes ingreſſus. Primum in eccleſiam Collegiatam Lancicieñ impetum fecit, & frequentiam populi quæ illuc cōfluxerat, trucidauit, alios captiuauit. Prælatos, Canonicos & ſacerdotes in ſeruitutē accepit, ueſtes ſacras & uaſa diripuit. Et qui ſupra eccleſiam confugerāt, & ſe uiriliter defendebāt, domibus eccleſiā circumſtantibus accenſis, ſuffocauit. Ad rura deinde & uicos diſcurrendo, præda plurima ex hominibus & pecore accepta, citato curſu redibat. Quem Kazimirus Lancicieñ dux, cum ſuis militibus in uilla Zuchow, prope oppidum Szochaczow, ſupra fluuium Bſura ſita, ſecundum alios in uilla Troyanow conſequens, hoſtili multitudine minime penſata, in Barbaros irruēs, inter cōfertiſſimos hoſtes audaciſſime pugnās nobilem effudit animā, multis captiuis feruente prælio fuga elapſis, multis ex bello fugiētibus in flumine Bſura ſubmerſis. Peracta pugna cuilibet Barbaro uiginti chriſtiani Poloni in ſortē ceſſerūt. Ex tunc aūt Wladiſlaus Loktek Cuyauieñ dux, germanus Kazimiri terram Lancicieñ cœpit, quoniā Kazimirus dux Lancicieñ aliquem ſuperſtitē de lumbis ſuis non reliquit. Eodē anno duodecimo kalendas Nouembris. Conradus Mazouiæ dux, & dominus Czirneñ filius Semouiti in Iaſdow a Lithuanis occiſi, mortu9 eſt, In monaſterio Canonicorū regulariū in Czirwienſko, & in eodem monaſterio ſepultus. Hic conſtruxit & dotauit monaſteriū in Blonye. In fine hyemis eiuſdem anni domini 1294. Menhardus Pruſſiæ magiſter, binos diſtrictus Lithuanorum, Paſtow & Gerſchow uaſtauit. Duobusq; caſtris conquiſitis & exuſtis, dum tercii expugnatio difficilior uideretur, remiſſis captiuis Lithuanorum in caſtra Pruſſiæ, ad caſtrum Viſzen Boleſlai ducis Mazouiæ diuertit & illud conquirens exuſſit. Pro eo quia in ipſo Lithuani comorantes, frequentius ex illo terras Poloniæ & Pruſſiæ infeſtabant. Ideo nec Boleſlaus dux Mazouiæ obſeſſis ſuccurrere curauit. Eodem tēpore Ludouicus Commendator de Ragneta Lithuanorum caſtrum Kymel conquiſiuit & ſuccendit.

Caſtrum Mingede Lith: expugnatur.

Lithuani Poloniam vaſtant.

kazimirus Lācicienſis bello moritur.

Monaſterium in Blonye.

Lithuanorum diſtrictus duo capti.

1295 1802 1802 1295 1.97

CAPVT I.

Przemiſlaus ſecundus.

CVm Proceres & Prælati regni Poloniæ, præclaras ſuorum regum imaginẽs, tũ res a ſe pace belloq; geſtas, tum deniq; ſciſſionẽ, & in plures ducatus regni diſtractionẽ contemplati ſunt. Deo propiciante par uiſũ eſt, cunctis unũ ſibi ex multis Poloniæ deligere principibus, & in regem cõſtituere, qui in unum corpus diſtracta regni colligeret, ſalutem & pacem ſubditorum procuraret, & a ſingulis coleretur atq; ueneraretur. Anno itaq; ſaluatoris 1295, die Solis uigeſima ſexta menſis Iunii, in feſto Ioannis & Pauli martyrum: Principẽ præclariſſimũ, moribus & inſtitutis Heroicũ, Przemiſlaum ſecundum maioris Poloniæ & Pomeraniæ ducem (iam ſiquidẽ poſt mortem Mſczugii, & ipſius in monaſterio Oliua ſepulturã, Pomeraniæ receperat plenam & pacificam poſſeſſionẽ) in regem. Cõſortem uero ſuã Richſzam in reginam poloniæ, inunxit, & diademate regio, quod diligenti ſtudio uirorum eccleſiaſticorũ in illum diem cuſtoditũ, cõſeruatumq; erat, coronauit, Reuerẽdiſſimus pater Iacobus Swinka de familia porcaria, Gnezneñ Archiepiſcopus, in eccleſia Gnezneñ Metropolitana, Aſſiſtentibus Ioanne Gerbiſz Poſnanieñ, Ioãne Romka Wratiſla: Goſlao Ploceñ, Conrado Lubuceñ, Epiſcopis, Palatinis & Baronibus, ac plebis multitudine copioſa. Cœpitq; rex Przemiſlaus cogitare, & cũ ſuis ſatrapis curare, quomodo molle corpus regni Poloniæ coaleſceret, & in uirile robur perueniret, utq; maieſtas regia reluceret, in ſigillo litteris capitalibus in girũ circũcirca aquilam, hunc textum in una parte inſcribi iuſſit. Reddidit ipſe ſolus uictricia ſigna polonis. In altera autẽ parte ſedebat in throno regio, imago regalis, tenens in manu dextra ſceptrum: In ſiniſtra uero pomum cruce ſignatum tenebat, cum titulo litteris capitalibus inſcripto. Sigillum Przemiſlai Polonorũ regis & Pomeraniæ ducis. Verũ ipſius in regale ſoliũ ſublimatio, inuiſa ac moleſta, & ad reſcindendũ parata fuit ducibus poloniæ, qui fremebant regali gloria Przemiſlaum ſe anteire. Finitimis uero tyrannis & nationibus terribilis & ſuſpecta eſſe cœpit. Præcipue Marchionibus Brandenburgeñ, alias de Sgorzelecz, in necem itaq; Premiſlai, Otho longus, & alter Otho ac Ioãnes Marchiones Brandenburgeñ conſpirarunt, & rege in carniſpriuio abſq; cuſtodia in Rogoſzno ſolaciis dedito, per noctium tenebras & ſiluarum abdita, feria quarta cinerum ſexto idus Februarii, quæ fuit dies ſanctæ Dorotheæ, præfati Marchiones uenerunt, & nullis nunciis aut litteris diffidẽtes, in Przemiſlaum & ſuos milites uariis hoſpiciis diſiũctos, ac heſterna crapula grauatos & ſoporatos, inſiluerunt. Rex autẽ Przemiſlaus ſuos animãdo, in hoſtes inſilit, & multos ſternendo, alios uero uulnerãdo, ad extremum multitudine ſagittarum & iaculorum obrutus dimicãs cecidit.

Przemiſlaus in regem vnctus.

Przemiſlaus a Marchionibus necatur.

Zabily go Niemcy zdrayci

iakon on Zonie

cidit. Quem rapientes in iumentū imponebāt, ſatagentes uiuum abducere, ſed præ debilitate moribundus in terram defluebat. Nec ſpes erat eum uno die uiuere, pugionibus ergo confoſſum crudeliſſima morte extinxerunt & abierunt. Corpus eius exanime ex Rogoſzno, in Poſnaniam ductū, in eccleſia cathedrali Poſnanieñ in ſepulcro patrum ſuorū regum Poloniæ, debita cum magnificentia ſepultum eſt. Vixit autē Przemiſlaus ānis trigintaocto menſibus tribus, diebus uero uigintiquattuor. Regnauit uero mēſibus ſeptē diebus undecim. Ecce qui Lukerdam conſortem ſuam, ut nonnulli eſtimant occidi procurauit, crudeliter occiſus eſt. Aſſerūt quidam, ꝙ adiutores & participes occiſionis regis Przemiſlai, fuerunt Barones & nobiles de armis Nalancz, & Zarabi, & pro ſigno adducunt, ꝙ ob eam cauſam nobiles prædictarum familiarum, uſq; ad tempora Kazimiri ſecūdi, prohibiti fuerunt inter uiros equeſtris ordinis numerari & aſſumi, rubeoq; colore prohibiti fuerunt uti & ueſtiri, quod tandem rege Kazimiro ſecundo cū ducibus Ruſſiæ pugnante, ſublatum & abolitum erat. Et quis rex Przemiſlaus reliquiſſet filiam Octennem Richſzam nomine tanꝗ heredem, tamē periculorum ingēs moles ne regnum peſſundaretur, coegit Prælatos & Barones regni poloniæ & ducatus Pomeraniæ, in conuentione generali pro feſto ſancti Adalberti Poſnaniæ, anno domini 1296 congregatos, matura deliberatione & conſilio

Wladiſlaus Loktek, cenſetur reaſſumendus:

Wladiſlaum Loktek cognomento, ducem Cuyauiæ, Kazimiri ducis Cuyauieñ filiū, cuius auus erat, Conradus Mazouiæ & Cuyauiæ princeps. & Cōradus frater erat Leſtkonis albi, ſextum a Boleſlao Poloniæ rege ſancti Staniſlai interfectore, conſanguineitatis ducentē gradum. Inter fratres ſuos Leſtkonē nigrum Graccouieñ Sandomirieñ, & Siradieñ Zemomiſl, Kazimirū & Semouitum, Lanciciæ, Cuyauiæ, & Dobrznieñ, duces, tercio natum, In regē poloniæ, eligere & aſſumere, quia princeps magnæ prudētiæ, & ſingularis animoſitatis eſſet, tū ꝙ illi poſt mortem germani ſui Leſtkonis nigri Gracco: Sandomirieñ, & Siradieñ, & ratione conſortis ſuæ Heduigis filiæ olim Boleſlai pii Kaliſſieñ & Poſnani: ducis dictorum Poſnanieñ ac Kaliſſieñ, ducatuum iuſta & legittima debebatur ſucceſſio. Hic quoq; unus credebatur, qui diſtractum regnū Poloniæ, ad unius corporis reduceret compaginem. Auctoritate igitur electionis omnes ducatus, caſtra & ciuitates in ipſius obedientiam & ditionē conceſſerūnt, præter quædam caſtra Graccouieñ & Sandomi: diſtrictuum, quæ Vēceſlaus Bohemiæ rex occupauerat. Et ratione illorum non ſolum Bohemiæ, regem, & Gracco: & Sandomirieñ ducem, ac Morauiæ Marchionem ſe titulabat. Ob quorum diſtrictuum inaſſequutionem diademate regio Wladiſlaus Loktek diſtulit coronari. Nec ſe regem, ſed ducem & heredem Poloniæ ſcribebat, Præfectoſq; Bohemos, & q partes Venceſlai Bohemiæ regis ſectabantur, Polonos continuis inuaſionibus per ſe & gentes ſuas laceſſebat. Sleſiæq; principes de eius in regem poloniæ electione iocantes & deridentes inuaſit. Et illic maiorem partem æſtatis anni dñi 1297 conſūpſit. Oras tunc Sleſiæ igne & ſpoliis, magis tñ ducatum Wratiſ: Henrici mortui uaſtauit, iniuriam ulciſcens, quam ſibi Henricus Wratiſla: dux, Graccouiēſem ducatum & ciuitatem occupando irrogauerat.

Diſtulit coronationem ducē non regem ſe appellando.

Inde

uerat. Inde in maiorem Poloniã ueniens, cum exercitu quieuit. Milites autẽ ſui, ſpolio & rapto uiuere ſoliti, externis deficiẽtibus, in proprios manus cõuerterunt. Pauperes & locupletes opprimentes, & bona eccleſiaſtica diripientes, Saxones, & uicini hoſtes in Pomerania graſſati, ſpoliis & prædiis cã ad uaſtitatem fere redegerant. Sed & ipſe Wladiſlaus Loktek, in uicia militum prolapſus, uirginum & ingenuarũ matronaꝝ pudicitiã uiolenter proſtituebat. Nec reformationem promiſſam, hortatus per Pontifices & Magnificos exequi curauit. Quapropter Andreas Epiſcopus Poſnanieñ eccleſiæ ſuæ, cleroq;, & populi ſuæ dioceſis iniurias amplius non tollerãs. Dioceſim ſuam Poſnanieñ in qua dux Wladiſlaus cũ ſuis cõmorabatur, generali ſuppoſuit interdicto. Quæ res Wladiſlaum Loktek in penitudinem & ſatiſfactionẽ induxit. Vnde per certas eccleſiaſticas & ſæculares perſonas reconciliari eccleſiæ, & Andreæ Epiſcopo Poſnanieñ, eccleſiaſticũq; tolli interdictũ obtinuit, & pro hyemis tempore in oras Gracco: tranſiuit. Quo diſcedente, Prælati & Barones contra ipſum frementes, quum maioribus trãſgreſſionibus & tyrannide præſumebatur uſurus.

Wladiſlai vicia

Venceſlaus.

CAPVT II.

Anno domini. M. tricenteſimo circa Poſnaniam facta conuentione electionẽ de Wladiſlao Loktek nondũ coronato, tanq̃ pernicioſam, abrogarunt. Et Venceſlaum regẽ Bohemiæ, qui ſe Gracco: & Sandomirieñ ducem gerebat, in regem poloniæ elegerunt. Qui per ſolennes nũcios ad Pragam miſſos, rogatus eſt, ut regnũ ſuſciperet. Et Richſzam quæ & Elizabeth, filiam olim Przemiſlai regis poloniæ unicam heredem deſponſaret. Iam etem Gutta cõiunx eius regina Bohemiæ, Rudolphi regis Romanorũ filia, & Alberti ducis Auſtriæ ſoror, uita fũcta obierat. Is Venceſlaus electioni de ſe factæ cõſentiens, per Kaliſſ in apparatu regio Gneznã uenit, & per Iacobũ Swinkam Archiepiſcopũ Gnezneñ, in eccleſia Gnezneñ, aſſiſtẽtibus ſibi Voyſlao Wladiſlauieñ, Andrea Poſnanieñ, Ioanne Romka Wratiſl: Epiſcopis, Palatinorũq; Baronum, & nobiliũ multitudine copioſa in regem Poloniæ inunctus & coronatus eſt. Exinde in Poſnaniã diuertens, uirginem excellentis formæ Richſzam, quæ & Elizabeth, unicã regni Poloniæ heredem, in facie eccleſiæ in uxorẽ accepit, & matrimonium conſumauit. Nupciiſq; more regio celebratis, omnium terrarũ Poloniæ & Pomeraniæ plenam adeptus eſt poſſeſſionẽ. Collectoq; notabili Polonorũ exercitu, ducem Wladiſlaum Loktek omnibus caſtris &

Loketek repulſo Venceſlaus Bohemus ſuffectus eſt.

Venceſlaus coronatus in regem.

ſtris & præſidiis, quæ pro ipſo tenebatur priuauit. Sed & de ducatu Cuyauiæ atq; Lāciciæ patrimonio eius ipſum exuit, & exutum de regno Poloniæ expulit. Et ut ſolidius regnum ipſius permaneret, Barones Bohemorū locauit, Hinkonem de Duba in capitaneum regni poloniæ. Quo deſtituto Nicolaum Oppauiæ ducem Capitaneum regni poloniæ in terris Graccouienſibus adiecit. Friczonē uero Sleſitam genere, in terris maioris poloniæ & Pomeraniæ. Thaſſam de Viſſemburg in terris Cuyauiæ. Sicq; rex Vēceſlaus ordinato regno poloniæ, quod ſibi de cætero uidere non contigit, cum Richſza alias Elizabeth noua ſponſa in Bohemiā tranſiuit. Dux uero Wladiſlaus Loketek ab eo tempore, quo rex Venceſlaus in regem poloniæ coronatus eſt, nūq̄ in uno loco permāſit, ſed per inuia & abditā uagus diſcurrebat, & in ſiluis denſis aut paludibus inacceſſibilibus pernoctabat, rariſſime ſub tecto quieſcens, Bohemos ſimul & Polonos perhorreſcens & ſuſpectos habēs. Et ne in manus eoꝝ quādoq;, præſertim in manus Vlrici de Boſkouicz Bohemi, Gracco: & Sandomirieñ Capitanei; cui ſingulari9 captiuatio eius fuit commiſſa, incideret, in Hungariā perrexit. Ex inde autē Romā in priuato habitu, q̄m eo tempore Iubileus ſub Bonifacio octauo uiguit, adiit. Reuertenſq;, & ſuarum erumnarū uiciſſitudines deplorās, ad Amadeū Hungariæ palatinum ſupplex & calamitoſus aduenit. Qui eū hoſpicio recolligens benigne proſequutus eſt, fouit, & tractauit, liberalem ſe in eū & munificum gerens. Anno uero domini. M. tricenteſimo primo. Andrea Hungariæ rege Budæ mortuo, quidam Prælatoꝝ & procerum elegerunt ad coronam Hungariæ Karolum Marcelli regis Siciliæ in Hungaria præſentē, alii uero Venceſlaum regem Bohemiæ & Poloniæ. Et hi Pragam ingreſſi, regem Venceſlaum de acceptanda corona Hungariæ ſollicitarūt. Qui ſenectuti ſuæ indulgens, filium eius unicū Venceſlaum nomine, ex Gutta priore uxore genitū annum duodecimū agentem, inſigni militum robore ſtipatum cum eis miſit. Et coronatus eſt in alba regali. Verum quū rixæ & diſcidia quottidie inter Hungaros creſcerēt. Plureſq; ad Karolum propter uenuſtatē morum deficerēt, & Venceſlaum deſidē atq; ſuperbū peroſi relinquerēt. Pater ipſius Venceſlaus rex Bohemiæ & Poloniæ, numeroſo comparato exercitu, Hungariā ingreſſus, filium ſuum de faucibus mortis eripuit, & certa loca in Pannonia diripiendo, in Bohemiā reduxit. Rege autē Venceſlao & filio ſuo bello hungarico implicato, Wladiſlaus Loketek, Amadei hoſpitis ſui fretus ſuffragiis, in poloniā peruenit. Et caſtrū eccleſiæ Gracco: Pelcziſka oppido Viſlicieñ imminens occupauit, & ex inde præſidium Bohemoꝝ de Viſlicza diſturbauit & expulit. Caſtrum quoq; & oppidū Lelow, in ſuam deditionem & tributum redegit. Tempore autē quo Albertus Romanorū rex, cum filio ſuo Rudolpho Morauiā & Bohemiam hoſtiliter depopulatus eſt, uſq; ad montes Cuthnos, ubi in diebus præfati Venceſlai primum fodinæ argenti repertæ ſūt, rex Venceſlaus in egritudinē aduerſam Prage incidit, morboq; graſſante, nono kalendas Iulii anno domini 1305 ut aiunt ex ptiſi, Prage mortuus eſt. Et in monaſterio Aulæ regiæ Ciſtercieñ ordinis, quod ipſe uiuens erexerat & dotauerat, magnifice ſepultus. Anno coronationis regni Bohemiæ

Regno ordinato in Bohemiam migrat.

Loketek fugit in Hungariā.

Andreas rex Hungariæ moritur.

Venceſlaus iunior in regem Hūgariæ coronatur.

Venceſlai regis mors.

ſexto

ſexto, Poloniæ uero quinto, in ſolium eius filius ipſius unicus Vēceſlaus ſucceſſit coronatus.

CAPVT III.

AT Wladiſlaus Loktek audita morte Venceſlai ſecundi, cum exercitu plus agreſtium q̃ militariũ in terram Sandomiſieñ contēdit, & eam ſine reſiſtentia cœpit. Sic & Graccouieñ in obedientiam & regimen eius, iam em̃ illos Bohemorũ ſacietas & faſtidium oppleuerat, cōceſſerunt, in urbemq; Gracco: prima Septembris admiſſus, caſtrum Graccouię: quod per Bohemos tenebatur, Bohemis nequicq̃ reſiſtentibus accepit. Rex itaq; Bohemiæ Venceſlaus tercius, qui ſe regē Bohemiæ & Poloniæ titulabat, q̃q̃ de regno poloniæ non foret inueſtitus, auditis continuis quærelis ab his, qui de caſtris Poloniæ turpiter eiecti fuerunt, expeditionē in poloniam parauit, ſed fatum ineuitabile quod incidit, inſanas eius mentes illuſit. Nam dum in Olomuncz in domo Decani Olomuceñ cōſiſteret, propter aeris cauma in camiſia dumtaxat uelatus, in meridie ſopori deditus, a quodam milite, tercia die Auguſti confoſſus & obtrũcatus eſt, cuſtodibus regiis minime ſentientibus, & quis auctor necis extiterit, ignorantibus. Miles tamen quidā Conradus de Potenſtein natione Duringus, q, a quibuſdam de domo Decani Olomuceñ currere, & gladiũ cruore aſperſum ferre, uiſus eſt, correptus repentina rabie, cauſa non digeſta nec audita, trucidatus eſt. Cadauerq; ſuũ canibus proiectum eſt, aſſeruerunt nonnulli Albertũ Romanorũ regē, tres milites Sueuos ad curiā regis Venceſlai miſiſſe, & huiuſmodi necē procuraſſe. Aſſeruerũt & alii quoſdam Bohemos ipſum propter facinora eius occidiſſe occulte. Vno autē anno plus minuſue parumper regnauit. In quo ſoboles maſculina regũ Bohemiæ prorſus extincta eſt. Et Bohemia ab externis & alienigenis principib9 in hodiernum diem ſubiecta regitur. Anno domini 1 2 9 5. Premiſlaus Rathiborieñ dux, in uigilia natalicii ſancti Staniſlai moritur. Et in die feſto ſancti Staniſlai, in monaſterio ſanctimonialiũ ordinis prædicatorũ in Rathibor, quod ipſe uiuens fundauerat & dotauerat, ſepelitur, q̃uis fratres ſui & Barones, in aliũ diē ſepeliendum aſſeruari uoluiſſent. Is ut fertur deuotiſſimus in beatũ Staniſlaum epiſcopum Gracco:. Cui in extremis laboranti apparuit, monēs ipſum ut ſe ad feſtum eius celebrandum, & cereum altum, excedentem ſtaturā eius, prout quottānis conſueuerat, a caſtro in monaſterium deferret. Et illo interrogante, quomodo id faciā quũ ſim ualitudinarius. Sanctus dei reſpōdit. Ego te inquit adiuuabo, & mortuus in profeſto eius creditur apud altiſſimũ adiutus. Anno quo ſupra Boleſlao Mazouiæ duce caſtrũ ſuũ Viſzna, per magiſtrum Cruciferorum deſtructũ reſtaurāti. Expeditionē cōtra eum Menhardi magiſtri Pruſſiæ prædicti, deficientes a fide Prũtenorũ Zambieñ & Noctageñ, ac occiſionē per eos fratrũ Cruciferorũ in Barthenſtein & aliis locis auertit. Cōmendator em̃ Konigſbergeñ obmiſſo duce Boleſlao, in Pruſſiam reuerſus, ſedicioſos oppræſſit atq; puniuit. In Lithuaniam deinde traducto exercitu, quādam munitionē exuſſit, & caſtrum Kymel occiſis multis Lithuanis conquiſiuit. Anno domini 1 2 9 6. Prepoſituram ſancti Andreæ Santhoceñ, ha

Venceſlai tercij interfectio truculenta.

Regnũ Bohemię ab alijs gubernatur.

Przemiſlaus Ratiborienſis dux moritur.

Sancti Staniſlai miraculum

Caſtrum kymel captum.

bentem iuriſditionē in ſingulis eccleſiis, clero & populo, infra fluuios Odrā, Iuam, Drawam, Vartham, & Nothesz. Ad ordinariam diſpoſitionē Epiſcopi Poſnanieñ pertinentem, Marchiones Brandenburgeñ abſtraxerunt, Capitulo eccleſiæ Soldineñ attribuendo. Pro qua rehabēda, Andreas Szimō nouicz, & Domācus Poſnanieñ Antiſtites, in cōſiſtorio apoſtolico litigarūt. Sed Ioannes Lodza in Epiſcopatū ſuccedens, rem multis fatigis prope finē uictoriæ perductam proſequi deſtitit, quod in negligentiā eius & iacturā eccleſiæ Poſnanieñ ceſſit. Similis, & maior iactura eodem anno in eccleſia metropolitana Gnezneñ accidit. Nam magiſter & Cruciferi ſanctæ Mariæ de Pruſſia, Culmeñ eccleſiam ſub Gnezneñ ditione pluſq̄ tricentis annis conſiſtentem auulſerūt, & eccleſiæ Rigeñ, eiuſq; Archiepiſcopo in Liuonia, adulterino more ſubiecerunt. Eam iniuriam Iacobus Swinka Archiepiſcopus Gnezneñ moleſtius ferēs, Epiſcopo Culmeñ litem auctoritate reſcripti apoſtolici nil proficiēdo mouit. Tenor reſcripti apoſtolici ſic incipit. Bonifacius Epiſcopus ſeruus ſeruorū dei, Dilectis filiis Decano & Prepoſito, ac Scolaſtico eccleſiæ Wladiſlauieñ, ſalutem & apoſtolicam bene: Sua nobis uenerabilis frater noſter Iacobus Archiepiſco: Gnezneñ petitione mōſtrauit &c.

Eccleſie Gnezneñ iactura.

Culmeñ eccleſię alienatio.

Anno prædicto 1296, decimoſeptimo kalendas Nouēbris. Ioannes Gerbisz epiſcopus Poſnanieñ, de eccleſia parrochiali in Gluſſin ſuæ dioceſis fundauit eccleſiam collegiatā, Prepoſitum & tres Canonicos in eam inſtituendo, & certas decimas, redditus, & prouentus eiſdem aſſignando. Anno præfato 1296. Vithenē dux Lithuaniæ, ingreſſꝰ terrā Culmeñ & diſtrictum Golubieñ ſpoliis & cœdibꝰ ea afflixit. Deinde in Liuoniā ſuas duxit copias. Siffridus autē Cōmendator de Balga, & alius Cōmendator de Konigſbergk Lithuaniam ingreſſi, caſtrum Garthin obſederūt, quo dimiſſo & comperto, ꝙ dux Lithuaniæ Liuonia non uaſtata rediret, q̄ celerrime mille pſonas ſecum ferētes, in propria redierunt. Eodem anno Henricus dux Wratiſ: & Legniceñ: filius Boleſlai, intelligens ſe tormētis tranſactæ captiuitatis debilitatum ac cōfractum, propeq; moriturum. Accerſito germano ſuo Boleſlao Sweidniceñ, curam & tutelam filiorum ſuoꝝ ei commendauit. Qui tutoriā ſubire detrectabat, niſi ſibi de caſtro Sobotha ppetuo cœderet. Henrico aūt duce uehementius excandeſcente, & maledicēnte, ꝙ non contētus prioribus, reſidua auferre conaretur. Dux Boleſlaus Sweidniceñ diſcedebat. Aſtātes autē duci Henrico perſuaſerūt, ut de caſtro Sobotha etiā ratione tutoriæ cœderet, ne ex orphanitate plura filii ammittere cogerentur. Quo reuocato & caſtrum Sobotha ei reſignando filios, nobiles, atq; Vaſallos, ei in tutoriam tradidit. Et dux Henricus poſt triduum octauo uidelicet kalendas Marcii mortuus eſt. Ac in monaſterio monialium ſanctæ Claræ ſepultus, tres filios, Boleſlaum, Henricum, & Wladiſlaum relinquens. Et quinq; filias, Heduigim, quæ Marchioni Brandenburgeñ deſponſata fuit, quo mortuo, relligionem ſanctæ Claræ Wratiſ: intrauit. Annam in uirginitate mortuā. Helenam & Elizabeth ordinem ſanctæ Claræ in Gnezna profeſſas, & Euſemiam alias Offkam Othoni Marchioni Carinthiæ deſponſatam.

Henricus dux wratiſlauienſis mortuus.

Proles relicta.

Anno domini 1297. Boleſlaus Sweidniceñ, moleſte ferēs germanum ſuum Hēricum Wratiſ: & Legniceñ ducem captiuitatem paſſum, & notabili portione ducatus Wratiſ: exutū fuiſſe, contra Conradum Glogouieñ bellum cœpit, interpoſitiſq; tractatibus pacis, duo oppida illum reſtituere compulit, uidelicet Boleſlaw, quod pro ſe & filiis ſuis, & in diſtrictū eius caſtrum Cliczdorff erexit. Et Haynow quod pueris ducis Henrici Wratiſ: fratris ſui reſeruauit. In cuius limitib⁹ caſtrum Kroczonow conſtruxit. Idem Boleſlaus caſtra & ciuitates Bregam, Nyepcz, Grotkow muris cinxit. Duciq; Bohemiæ Veceſlao uaſtationē ei minitāti, cum exercitu occurrit & decernere paratus fuit. Ad ciuitatē quoq; Wratiſlauieñ tanq̄ puerorum tutor, nō admiſſus, obſidione eam ſtrinxit, & ſupplicibus ignoſcere, ac ciuitatē Wratiſ: ingredi noluit, donec altitudo murorum ciuitatis quattuor cubitis fuit detrūcata. Eodem āno, quarto nonas Iunii, dominico die in feſto Penthecoſtes. Venceſlaus Bohemiæ dux, ſe in regem & Gutham coniugem ſuam in reginam, in eccleſia Prageñ per Archiepiſcopum Maydeburgeñ coronari procurauit, & poſt triduum Gutha noua regina, ſed uetus coniunx mortua eſt. Anno domini 1298. Venceſlaus rex Bohemiæ, & dux Gracco: atq; Sandomirieñ. Graccouiā ex integro muro cinxit, deducēdo muros, a conuentu ſancti Franciſci iuxta domos Canonicorum in caſtrū Graccoui: Et ex altera parte depoſt eccleſiam ſancti Andreæ uſq; ad Stradomya. Item caſtrum Graccoui: āterius muris arcuatis, & turribus altis obduxit & cinxit. Sub regimine huius Venceſlai regis Bohemiæ, groſſi Bohemicales & denarii argentei in Poloniam inducti ſunt. Prius ſiquidem argento nigro, & pelliculis capitū aut extremitatū aſperiolorum fœnerabanur, & mercantias poloni exercebant. Anno domini 1298. Conradus dux Glogouieñ, gradu diaconatus ſpe conſequendæ eccleſiæ Bambergeñ inſignitus, a nōnullis ſuis militibus uenenatus, mortuus eſt. Et in eccleſia Glogouieñ collegiata, quam cū Thoma Epiſcopo Wratiſ: cōmuniter fundauerat, ſepult⁹, reliquit ex Salomea filia Wladiſlai Othonis ducis maioris Poloniæ, duos filios ſuperſtites, Henricum Glogouieñ, & Conradū Stinauieñ, qui & Krokeleñ dux, ob gibboſitatem corporis appellatus eſt, poſtea in Prepoſitum Wratiſ: promotus. Tercius filius Przemiſlaus Sprotauieñ dux, in bello āte Sieuyor occiderat. Reliqt & tres filias, Annam, Euſemiā, & Heduigim. Eodē anno, 16. kalendas Marcii, monaſterium minorū in Radzeyow Wladiſlauieñ dioceſis, Wladiſlaus Loketek, Poloniæ & Pomeraniæ dux fundauit. Anno præfato Lithuani oppidū Straſburg nouæ fundationis in terra Chelmeñ uaſtauerunt, & uaſa ſacra contaminarunt. Quos Conradus de Szak cōmendator, cum militibus Culmenſibus, in nemoribus conſequutus, proſtrauit, & omnem prædā hominum, pecoꝝ, & aliarum rerū reduxit. Anno domini 1299. Vaſtantibus terram Pruſſiæ ſexingentis Lithuanis, Cōmendator de Brandenburg cum multitudine ſuorū, apud Noctageñ regionem eos expectabat, Lithuaniſq; illuc uenire tardantibus, gētes Crucifericæ ad propria dilapſe ſunt. Et Lithuani interim ſuperuenientes, Noctageñ diſtrictum prædabātur, Ducentos & quinquaginta captiuando, alios uero

Caſtrum kroczonow: Brega, Nyempcz, Grotkaw muro cingunt.

wenceſla⁹ dux Bohemię in regē coronatus.

Prima argentę monetę inductio Polo:

Conrad⁹ Glogouieñ intoxicatus.

Noctageñ diſtrictus a Lithuanis vaſtatus.

Ioannes Querin captiuatus.

occidendo. Eodem anno Ioannes Querin Archiepiſcopus Rigeñ, per magiſtrum Liuoniæ & fratres Cruciferos domus Theutonicorū ſanctæ Mariæ, captiuatus eſt, quia ſubiciendam aut penitus delendam ciuitatē Rigeñ, ipſis fratribus conſentire noluit, quod aliis duobus Archiepiſ: ātecēſſoribus ſuis, Ioāni Vochta, & Alberto, terribili mēte intulerant. Superioribus quoq; annis, Fridericū de Hazeldappe epiſcopum Dabatzeñ a ſuo epiſcopatu proiectum excluſerāt.

Ruſſię principes Sandomiriam irruunt.

Anno domini 1300. Principes Ruſſiæ ſcientes digladiationes & diſcidia in regno Poloniæ, inter Venceſlaum regem Bohemiæ & poloniæ, ac inter Wladiſlanm Loketek excluſum, uigere, Cū robore ſuo terrā Sandomirieñ repente & torrenter percurrentes, plurimis damnis illatis, predā ex hominibus & pecorib9 agētes, in ſuā regionē redierūt.

Elwigus Goltbach magiſter Pruſſię. Conradus de Szak ma: pru: Victoria Cruciferorum.

Eodē āno abſūpto Lodouico de Szippen magiſtro Pruſſiæ, Elwigus de Goltbach natione Duringus ſubſtitutus eſt, qui parū uiuens, Conradum de Szak habuit ſucceſſorem. Item Lithuani ſpolia ex Pruſſia ducentes, in redeundo a Cōmendatore de Brādenburgk, in anguſtiis ſiluarū quas præterire non poterant, occiſi ſunt, tribus dumtaxat ex illa cohorte euadentibus. Item Draycolitus prodito caſtro Onkaym in Lithuania Cruciferis, cum omnibus Lithuanis qui in illo erant fidem Chriſti ſuſcepit.

Cometes.

Anno domini 1301. Stella crinita quæ Comētes dicitur tempore autumni in ſigno Scorpiōis apparuit, uirgam ſeu radios, aliquando ad orientem, aliquādo in meridiem mittendo, durauitq; per unum menſem.

Boleſla9 Sweidniceñ morit. Seruicium bellicum primum inſtitutum.

Eodem anno Boleſlaus dux Sweidniceñ, filius Boleſlai Legniceñ ducis mortuus eſt. Et in monaſterio Griſzow ordinis Ciſtercieñ quod fundauit & dotauit, ſepultus. Hic primus exactiones principatibus ſuis, & nepotum ſuorū impoſuit. Nobiliumq; ſeruicia, & numerū armatorū ad bellum expediendorū per reſpectū ad bona hereditaria deſcripſit. Hic reliquit tres filios Bernhardum Sweidnicenſem, Hēricum Iauorienſem, & Boleſlaū Sambicenſem, alias Monſterbergenſem.

CAPVT. V.

ANno ſupra expræſſo. Exercitus Lithuanoꝝ, ad ſex milia eſtimatus, terram Dobrzineñ uaſtauit, quē poloni perſequuti ſunt, tamen predam in abdita ſiluarū conditam nō excuſſerūt. Idem exercitus Lithuanorum auiditate maioris predæ ſtimulatus, terrā Culmeñ depredare cœpit, quem fratres Cruciferi inuadentes fuderunt, & ſeptuaginta occiſis, alios fugauerunt, uirgineſq; & matronas Dobrzineñ eripientes, ſoluerunt.

Poloni in Ruthenis victores

Ruthenis caſtrum & terram Lublineñ aliquot ānis occupantibus, Proceres & nobiles terraꝝ Gracco: & Sandomi: āno dñi 1302 cōgregato exercitu, ad Lublin peruenerūt. Quibus Rutheni cum robore Lithuanorū & Thartarorum occurrentes conflixerūt. Iuſtoq; dei iudicio, Rutheni numero & multitudine ſuperiores, uicti ſuccubuerunt, & in fugā uerſi ſūt Qui autē in caſtrum Lublineñ ſeſe receperant, obſeſſi tabe & fame conſumptu, caſtrum & ſeipſos Polonis tradiderunt.

Noua Sādecz erigitur.

Anno domini 1303 Ciuitatē nouam Sandecz Venceſlaus rex Bohemiæ & poloniæ erexit, inter duos fluuios, in confiniis Hungariæ ſitam, in loco uillæ Kamyenycza, ad epiſcopatum Gracco: pertinentis, loco cuius caſtrū & ciuitatem Biecz per cambiū, Ioāni

Muſcata

Muſcatā epiſcopo Gracco: donauit, iure patronatus ſancti Adalberti eccle
ſiæ martyris, & ſanctæ Margarethæ tanq̄ filiæ epiſcopo Gracco: reſeruato.
Eodem anno Venceſlaus rex Poloniæ & Bohemiæ, illuſtriſſimam conſortē
ſuam Richſzam, quæ & Elizabeth Przemiſlai regis Poloniæ filiā. De ſpe-
ciali cōſenſu Maguntineñ & Gnezneñ Archiepiſcoporū, in eccleſia Prageñ
per Henricum de Virbna Wratiſ: epiſcopum coronari & inungi in reginam
procurauit. Anno quo ſupra. Cōradus dux Stinauieñ, qui & Korkerleñ, ob
gibboſitatem appellatus eſt, Prepoſitus Wratiſ: in Archiepiſcopū Salcz-
burgeñ electus, poſſeſſionē eiuſdem accepturus, dum ad Viennam ueniens,
Salczburgam uinum tantummodo, & nō ceruiſiā triticeā habere cognouiſ-
ſet. Ex Vienna in ſuum ducatū Stinauieñ, iam a fratre ſuo Henrico occupa-
tum, reuerſus eſt. Quem quum armis repeteret, a duce Henrico captus, in
Glogouiāq; deportatus, in turrim proiectus eſt. Vaſallorūq; & nobiliū ſuo-
rum cura, de ergaſtulo noctis tempore ereptus, ducatum ſuū plene repetens
anno ſequenti, quinto idus Octobris mortuus. In Lubenſi monaſterio ſepul-
tus, & uniuerſus Glogouieñ ducatus ad Henricum deuolutus eſt. Potuiſſet
iſte Conradus, ſi fuiſſet rationis compos, ex frumento cuius copia ubiq; repe
ritur, ceruiſiam ſibi ordinare, & decus pontificale non contemnere. Sub an-
no domini 1304. Leſtko Michalouieñ & Gnyewkouieñ dux, filius Zemo-
miſl ducis Cuyauiæ Wladiſlai Loketek nepos germanus, ſectatus p̄tes Ka-
roli Marcelli in Hungaria, captiuitatē apud Venceſlaum regē Bohemiæ &
Poloniæ incidit. Pro liberatione igitur ſua ducatū Michalouieñ, reclamanti
bus fratribus Premiſlao & Kazimiro, obligauit. Conrado Szak, magiſtro
Pruſſiæ in centum & octuaginta marcis Thoruneñ, ſub hac cōditione, q̄ in-
fra biennū reddito mutuo haberet, poteſtatē terrā ſuam eliberandi, alias la-
pſo biennio & pecunia non ſoluta, apud magiſtrū & ordinem eius remaneret
ducatus, amplius non redimendus. Quāuis autē ante decurſum prædictorū
annorū, dux Leſtko & fratres eius Michalouieñ, per Ioannem de Plomikow
palatinum Wladiſlauieñ integrā mutuatæ pecuniæ magiſtro & ordini obtu-
liſſent ſolutionem. Nullatenus tamen mutuū recipere, & terram Michaloui-
eñ reddere uoluit. Nam carior erat ꝓuincia Michalo: q̄ pecuniæ. Chirogra
phus magiſtri Pruſſiæ, de hac obligatione ſic incipit. Vniuerſis præſentium
litteris inſpecturis. Nos frater Cōradus Szalkus magiſter domus Theutoni
corū per Pruſſiā, notum eſſe uolumus &c. Eodem ãno Vernerus Comes de
Hohenberg, Adolphus cum germano ſuo de Vinthimel, & Theodricus El-
ner, pluresq; alii Rineñ milites, in Pruſſiam: Cruciferis contra Lithuanos au
xiliaturi aduenerunt. Magiſter autē Pruſſiæ Conradus Szak exercitu bipar
tito Lithuaniā hyemis tēpore ingreſſus, illam circa territorium Garthin cæ-
dibus & flammis uaſtauit, ſpoliaq; in hominibus & pecoribus ſecum retulit
Deinde ſub tempore quadrageſimæ, Cōmēdator de Konigſberk in amplio
ri gentium turma, uenit in Onkaym, ubi Lithuanus uocatus Swirtil, iuxta
clandeſtinā pollicitationē Cruciferis factam, caſtrū præfatū, cuius erat Bur-
grabius Cruciferis apperuit. Qui illud nocte ingreſſi, omnes paſſim matres
& fœminas, ſenes & paruulos interimerunt. Caſtrū flammis tradiderunt, &

Richſza Venceſlai conſors in reginam coronata.

Conradus Steynaueñ mortuus.

Cōradus Szak Pruſſię magiſter cū cōplicibus Lithuaniā vaſtat.

diſcurrẽdo in uicinas regiones, congeſta præda, eam in Pruſſiã deduxerũt. Anno prædicto ſcilicet 1304 Lithuanorũ exercitus terram Lanciciẽ, in die ſancto Penthecoſtes furtiue ingreſſus, eam cœdibus & ſpoliis deuaſtauit. Ciuitatem quoq; Lanciciẽ ſine reſiſtentia capiẽs, ſuccendit. Cui reuertenti & præda grauato, Kazimirus Dobrzineñ dux, Wladiſlai Loktek germanus, occurrẽs, durum certamen in uilla Troyanow commiſit. Et licet fugiẽtibus Lithuanis, Polonis ceſſiſſet uictoria, omniſq; præda fuiſſet erepta, tamẽ dux Kazimirus in ala quæ debilitari cœperat fortiter pugnans, multitudine telorum & lancearum confoſſus, generoſum ſpiritum fudit.

kazimiri generoſus interitus

CAPVT VI.

Wladiſla: Loktek.

VEnceſlao rege utroq;, patre & filio mortis debitum ſoluente Poloni bipartiti, quidam, ut maioris poloniæ nobiles Poſnanieñ & Kaliſſieñ, ex facerdoti contra Wladiſlaũ Loktek, ſibi in principem Henricum ducem Glogouieñ, Cõradi ducis Glogoui: filium elegerũt. Eo q ex Salomea ſorore germana Premiſlai regis poloniæ eſſet natus, qui q̃diu uixit, heredem & dominũ Poloniæ ducemq; Sleſiæ Poſnanieñ & Kaliſſieñ ſe titulabat. Reliqui uero poloni, ut Gracco: Sandomirieñ, Siradieñ, Lancicieñ, Cuyauieñ, Dobrzineñ, & Pomerani, Wladiſlao Loktek regnũ innouauerunt. Non enim pro ea tempeſtate, uir in armis melior, & regnum poloniæ adunaturus reperiri credebatur. Qui anno Chriſti 1306 collecto exercitu ex omnibus ſuis terris, Henricum ducem Glogouiẽ: inuaſit, & longum æſtatis tempus depopulando, ipſius dominia conſumpſit. Henrico prædicto duce nullam opponente reſiſtentiam. Peracta expeditione dux Wladiſlaus Loktek, in terram Pomeraniæ deſcendit, & publica negocia tractãdo, uniuerſo tempore hyemis in ea permanſit. Quumq; diſceſſiſſet, Petrus Swancza, Cãcellarius Pomeraniæ, Swancze Gedaneñ palatini filius, dolens ſe negligẽtius tractari, dolenſq; ſe a ſolutione pecuniarum, quas in tuenda Pomerania expendiſſe aſſerebat rẽpulſum iri, nouare res cœpit, Marchionibuſq; Brandenburgẽſibus adherẽs, tradere illis Pomeraniam, quum eſſet adminiſtrator eius, & nouem caſtrorum poſſeſſor ſpopondit. Wladiſlaus autẽ Loktek, hac nouitate ad ſe perlata, celerrime in freq̃uẽti exercitu Pomeraniam ueniẽs, præfatum Petrũ Cancellarium compræhendens, in caſtro Graccoui: captiuitati incluſit. Duobuſq; germanis dicti Petri Cancellarii, Nicolao & Ioãne cum aliis Baronibus pro liberatione ipſius laborantibus, & loco fratris captiuitatem ſubeuntibus, Petrum Cancellarium a uinculis liberauerunt. Sed captiuitatem corruptis cuſtodibus euadentes, & in Pomeraniam ouanter peruenientes, cum Petro Cancellario mox in rebellionẽ uerſi, Voldemarũ & Ioannem nepotem eius Marchiones Brãdenburgẽ: in Pomeraniã exercitualiter induxerunt, &

Diſſenſio electionis:

Petrus Szwancza Cancellarius Pomeraniæ capitur:

Liberatus rebellauit.

xerunt, & certa municipia expugnarunt. Ad Gedanũ quoq; applicantes, & ipſam uallantes, ciuibus Gedaneñ, quorũ maior pars ex Almanis erat, aſſentientibus, in obedientiã Marchionũ uenerũt, caſtrũq; expugnare conati ſunt Boguſza aũt iudex Pomeraniæ, & Capitaneꝰ Gedaneñ, comiſſo caſtro fidelibus Baronibus, cum uno Barone præſtantis conditionis, Niemyerza uocato, ad Wladiſlaũ Loketek in Sandomiria agẽtem, celeriori quo potuit curſu puenit. Et facta narratione de caſtri impugnatione, ciuitatis Gedaneñ amiſſione, & cæteris ex ordine anxietatibus, Wladiſlaum Loketek celerrime auxilium ferre (quũ eſſet uir ad ſingula agẽda, animo & manu impiger) pmittentẽ. Boguſſius & Niemyerza ſalubriori eum conſilio uſurum deducebãt, ut magiſtrum Pruſſiæ & ordinem Cruciferorũ, tanq̃ ſuos elemoſinarios & pluribus beneficiis obligatos, pro ſuffragio ac repulſa hoſtiũ, poſtularet, quod acceptatũ eſt, & ordinatio huius negocii Boguſze ad plenum cõmiſſa. Is magiſtrum Pruſſiæ Henricũ de Pleczko, natione Saxonem conueniẽs, & pluribus beneficiis per Conradum ducem Mazouiæ, auum ducis Wladiſlai Loketek, ordini Cruciferorũ impenſis cõmemorans, ſuffragium per gentes & uictualia obtinuit. Nõ ipſiꝰ ducis Wladiſlai, ſed propriis magiſter Pruſſiæ conſulturus profectibus, quẽadmodum proceſſu temporis liquidiſſime apparuit. Ex compoſito ergo unã partem caſtri Gedaneñ, gẽtes magiſtri tutate ſunt. Alteram Boguſza cum Pomeranis defenſabãt, & cõiunctim Brãdenburgeñ a caſtro repellebãt, quãdoq; trucidabant, & crebrius in eorũ caſtra incurſus faciebant. Intantum ut Marchiones Brandenburgẽ: omni ſpe acquiſitionis caſtri deſtituti, ad propria remearunt. Poſt quorũ exceſſum ciuitas Gedaneñ, p Polonos & Cruciferos expugnata eſt. Et milites præſidii, a Marchionibus conſtituti, plurimi occiſi, quorũ corpora Budgerus Abbas de Oliua, ad monaſterium ſuũ deducta, in cimiterio ſancti Iacobi ante clauſtrum ſepeliuit. Ciues quoq; Gedaneñ defectiõis auctores, capite ſunt cæſi. Dux autẽ Wladiſlaus, Petrum Swanczam & fratres eius caſtris Trczel & Sbaſſin, ac duobus oppidis Babimoſt & Sbaſſin exuit, ducali fiſco applicãdo. Gẽtes autem Henrici magiſtri Pruſſiæ, adhoc ſtudioſe directe, cum Boguſza Iudice Pomeraniæ in caſtro Gedaneñ, ad lites & controuerſias ſuperbe factæ, intantum creuerunt & uerſæ ſunt, ut præfatum Boguſzam, & Barões Pomeraniæ principales in captiuitatẽ conicerẽt. Boguſza autẽ ſuæ & ſuorum libertati cõſulturus, faciẽs fœdere cũ magiſtro & ordine, ut caſtrũ Gedaneñ ad requiſitionẽ Wladiſlai Loketek pure reſignarẽt & reſtituerẽt. Habita expenſarũ de media caſtri cuſtodia, plena ſolutione. Exceſſit de altera caſtri medietate, magis tamen eiectus abiit, q̃ libere ceſſit.

Brandeburgeñ Marchio a Gedano repulſus

CAPVT VII.

Qvo comperto Wladiſlaus Loketek, magna cœpit cum ſuis conſiliariis anxietate torqueri. Intelligens Cruciferorũ fidem dolis uelatam in perfidiam uerſam fore, uehementiq; tunc primũ cœpit pœnitudine urgeri, q; Marchionũ Brandenburgẽ impetus, nõ ſuis repuliſſet armis, requirenſq; magiſtrũ Pruſſiæ per nũcios. In Kray, alias Kroyouicze uilla, ppe Radziecow in terra Cuyauieñ, pſonaliter dux Wladiſlaus &

Cõuentus pro concordiam in Cuyauiã celebratus.

diſlaus & magiſter cum aliquot Cõmendatoribus, conuenerũt, Vbi in præſentia Gerwardi Epiſcopi Wladiſlauieñ, & Baronum poloniæ dux Wladiſlaus quærimoniã eiectionis militum ſuorum de caſtro Gedaneñ lõga oratione diſſeruit. Petẽs & requirens eam reſcindi, & caſtrum Gedaneñ reſtitui, iniquum & acerbum nimis conteſtans. Si ex auxiliatoribus hoſtes, ex elemoſinariis perſequutores, ex amicis & ſociis infeſtos ſuos, & ſuarum terrarũ impugnatores debeat experiri. Magiſter autẽ Pruſſiæ Henricus, uerbis compe tentibus uſus, excluſionẽ Boguſze & militum Pomeraniæ, ut ſedicio rixantium euitaretur, egiſſe, reſpõdit, offerẽs ſe de caſtro Gedaneñ excedere, dum impenſæ ei refunderentur. Et quum dux Wladiſlaus, quotta eſſet huiuſmodi impenſaꝝ de uno anno quãtitas requireret. Magiſter Hẽricus latens uirus euomuit, centum inquit milia marcarum latorum groſſorũ, ſine quorũ ſolutione caſtrũ Gedaneñ, nullo colore, nullaqꝫ diminutione taxe reſignare uellet, re itaqꝫ infecta & animis irritatis diſceſſum eſt. Magiſter ergo & Cruciferi ualido exercitu ex partib9 Almaniæ coadunato, in die ſancti Dominici, & eſt dies nundinarũ, quãdo frequentior concurſus populi adeſſe conſueuit, anno domini 1310 ciuitatem Gdanenſem obſidione cinxit. Et poſt aliquot

Gedanũ obſeſſum & dolo captum.

dies quibuſdam ciuibus Gedanenſibus, tempore noctis per tradimentum portam ciuitatis aperientibus, hoſtes ciuitatem compræhenderunt, & omnes quos inuenerunt, nobiles & plebeios uario genere mortis occiderunt. Et quod his crudelius eſt, puberes & impuberes infantes & lactãtes, more barbarico extinxerunt, ut fama tãtæ crudelitatis diffuſa, cæteræ ciuitates metu perculſæ ſine reſiſtentia occuparentur. Exinde ad caſtꝝ Tſczow, Karolus de Luczemburgk magiſter Pruſſiæ exercitum promouit. Ad quem nõ longe ſtatiua tenentem, Kazimirus dux Michalouieñ & Gnyewkouieñ, e caſtro Tſczow deſcendens, cum Vincentio Decano Gnezneñ, & aliis Baronibus proceſſit, præcatus humiliter, etiã genu flexo, ut arma deponeret, & terram Pomeraniæ non uaſtaret, ſuæ, germaniqꝫ ſui ducis Przemiſlai a Wladiſlao Loketek gubernationi cõmiſſæ. Sed nõ eſt exauditus, in tabernaculo em̃ cũ magiſtro Pruſſiæ prædicto duce Kazimiro prandente, exercit9 Crucifericus Tſezow obſedit. Vixqꝫ dux Kazimirus obtinuit, ut ſaluis perſonis & rebus

Tſczow captum.

e Tſczow excederet. Eoqꝫ abſcedente, & ad germanum ſuum ducem Przemiſlaum in caſtrũ Swyecze tendente, Magiſter Pruſſiæ caſtrum Tſczow incinerauit. Et uerſus Swyecze procedens, quæqꝫ obuia aut diripuit, aut igne conflagrauit, Choynicza Nowæ & alios ignobiles uicos. Ad caſtrũ tandem Swiecze perueniẽs, quod bini fratres principes, Przemiſlaus & Kazimirus

Swyecze obſeſſum.

Gnyewkouiẽ: Pro duce Wladiſlao Loktek tenebãt q̃ttuor ualidis tormẽtis bellicis caſtri ſtructuras humiles interdiu & nocte ualidiſſime quatiendo cõcutiebãt. Duobuſqꝫ patibulis cõtra faciem caſtri erectis, Przemiſlao & Kazimiro ducibus, aliiſqꝫ caſtri defenſoribus denunciabat, niſi caſtrũ dederent, caſtro expugnato, patibulo ſuſpenderentur. Et ut maiori percellerentur terrore, ſingulis dieb9 duos tres ue aut plures hoĩes agreſtes in rure captos ſuſ

Ziffrid9 Polonis infeſtus.

pendebãt. Ziffridus quoqꝫ, quẽ Cõmendatorẽ oppidi Gnyew uocabant, polonis infeſtiſſimus, mane e caſtris exiens, & funibus equo cui inſidebat alligatis, deuouebat

gatis, deuouebat ſe ea die non pranſurũ, donec omnes cordas in ſuſpendẽdis
polonis coſumeret, quod & faciebat. Cumq; una dierũ ad focũ ſtaret corpus
calefaciẽs, & ſua flagicia efferret, ſubito a dæmone correptus, iugulatus eſt, Mors ziffridi
& tandem in ignem proiectus, ut qui alios ſuſpenſione iugulabat, ipſe iugu/ turpiſſima.
latus, in igne, nõ in terra, incendio abſumeretur. Sed cõtinuemus narratio/
nem de Magiſtro Pruſſiæ. Qui uidẽs oppugnationem caſtri Swiecze ultra
ſpem protrahi, ad dolos animũ conuertit, & quẽdam ex militibus caſtri An/
dream Cedrouicz, de armis Griffonũ auro corrupit. Qui ſub intempeſte no
ctis ſilentio, omnia inſtrumenta bellica fregit & præcidit. Ad magiſtrũq; fu/
giẽs, quod præſtitit miniſteriũ patefecit. Caſtrẽſes ergo ſolis oppoſitis cor/
poribus repugnabãt, Et ne in periculum extremũ incideret, cũ Magiſtro &
Cruciferis paciſcuntur, ut dominũ ſuũ Wladiſlaũ Loktek, pro ſubſidio req/
rerent, quod ſi infra mẽſem non prouenirent, ſaluis omnibus rebus & perſonis
excederent. Cumq; nullum ſubſidium & repulſam cernerent (Andreas enĩ
Caſtellanus Roſpergeñ iuſſus ad Swiecze cũ gentibus ſuis accedere, retror/
ſum etiam non uiſo hoſte abiit) Caſtrum Swiecza poſt decẽ hebdomadas, Caſtrum Swyecze occupatũ
ex quo obſideri cœpit, Magiſtro & ordini deditum eſt. Et ambo duces ger/
mani, Przemiſlaus & Kazimirus, Bogumil Capitaneus caſtri. Otho Lexik
inter Barones præcipuus, aliaq; multitudo Baronũ Pomeraniæ, fortunã ſuã
increpantes, & fraudem Andreæ Cedrouicz deteſtantes, cũ rebus omnibus
exceſſerunt. Sic tota Pomerania, a regno poloniæ abſtracta, & a Cruciferis
per iniuriã uſq; in annũ dñi milleſimũ quadringẽteſ: ſexageſ: ſextum tẽta eſt
Donec Kazimiro rege tercio Poloniæ, aſſiſtẽtibus ei militibus & ciuibus Po
meraniæ, quindecim annis aſſidue ordinẽ bello præmẽte, regno Poloniæ re/
unita eſt. Eodem anno 1310. Henricus maioris Poloniæ & Glogouiæ dux, Pomerania recuperata.
ad comprimendũ ſeditionem maiorum polonum, miſit Ianuſſium Comitem
Beberſzein cum forti exercitu, qui quum caſtrũ Kleczko obſidere cœpiſſet,
Dobrogoſtius de Szamotuli cognominatus paruus, de domo Nalencz, fili/
us olim Thomiſlai palatini Poſnanieñ, congregato notabili exercitu ex po/
lonis, præfatum Ianuſſium Berbeſzeyn conflixit, & omnibus ſpoliis priua/
uit. Et idem Hẽricus maioris Poloniæ & Glogouiæ dux, quinto idus Decẽ/
bris, anni præfati 1310 Glogouiæ mortuus, & in monaſterio Lubẽſi ſepul/ Henric⁹ polonię & Glogouię dux mortuus.
tus eſt. Hic in adminiſtranda iuſticia nimis ſeuerus fuit, Polonis infeſtus, mo
res & conditiones illorũ plurimum faſtidiebat, furum, prædonum, & maleſi
corum maximus perſequutor. Propter quod ſub regimine ſuo terra maioris
poloniæ ſecuritate & pace abundabat. Mechildim filiã Alberti ducis Brunſ
wiceñ acceperat in uxorem, & ex ea quattuor filios, Henricum cui Zegan
Conradum cui Olſna, Ioãnem cui Stinauia & Gora, & Przemiſlaũ cui Glo
gouia in diuiſione ceſſit, reliquit. Prælati ergo & Barones maioris poloniæ,
morte ducis Henrici audita, Cõuentione generali Gneznæ facta, duci Wla
diſlao Loktek adheſerunt, principatum filiorũ Henrici in toto abrogantes.
Quidam tamẽ ciuis Poſnanieñ, Przemek nomine, decreto dominorũ cõtra/
ueniẽdo, ciuitatem Poſnanieñ ducibus Glogouieñ tradidit, & eccleſiam ma
iorem Poſnanieñ præſidio militum incaſtellauit, quoq; domus prælatorũ &

Canonicorum

Canonicorum exuſſit. Et Nicolaum Archidiaconũ Poſnanieñ dictum Szamotula interfecit. Præſidio autẽ huiuſmodi per milites poloniæ depulſo, in pœnam Przemkonis ciuis Poſnanieñ factum eſt, ꝙ nemo ex filiis ciuiũ Poſnanieñ ad dignitates & præbendas eccleſiarũ Cathedralium regni poloniæ promoueretur. Et de Henrico hactenus.

Pœna Preſbyteriorum

CAPVT VIII.

Magiſter deinde Pruſſiæ Karolus & ordo eius, Pomerania dolo & armis expugnata, per nuncios & litteras præcatus eſt, anno domini 1311, ut ſecum Wladiſlaus Loketek in loco competenti conueniret, ſuper terra Pomeraniæ & eius occupatione tractaturus. Et conuenientibus duce Wladiſlao cum Magiſtro & ordine in Brzeſcze oppido Cuyauieñ, cœpit Magiſter Karolus ſupplicare duci Wladiſlao & Baronibus poloniæ, ut terram Pomeraniæ, circa eum & ordinem conſiſtere ſinerent. Vtq; refuſione in auro & argento accepta per patentes litteras ſe in perpetuum terram Pomeraniæ uendidiſſe profiterentur. Ad hæc offerebat ſe magiſter & ordo conſtructurũ cenobiũ cuiuſcũq; ordinis, cum dote ſufficiẽti, ꝑ q̃draginta pſonis, ꝑ ſalute ducis & ſuoꝝ progenitorũ, Caſtrũq; Nyeſzow, cum uillis Orlow & Murzinow reſtituturum. Et in qualibet neceſſitate regni poloniæ in q̃draginta lanceis, expenſis ſuis & dãnis ꝑpetuo ſeruiturũ. Hæc ſupplicatio & oblatio ducẽ Wladiſlaũ in bilem & indignationem mouit, ꝙ pro terra Pomeraniæ, quædã indigna & leuia offerrentur. Datoq; reſponſo, ꝙ nulla oblatione ad uendendum Pomeraniã peruinceretur, triſtis & furibundus diſceſſit. Magiſter aũt Pruſſiæ Karolus, uidens ſe in petitione ſua ſpretum, ad Voldemarum Brandenburgeñ Marchionẽ & nepotem eius Ioannẽ nuncios miſit, ut ſibi terram Pomeraniæ pro decem marcarũ milibus latorũ groſſorũ uenderet, inſcriberet & reſignaret. Non ueritus ab eo terram Pomeraniæ petere, quem non longo tempore ſuis & polonoꝝ armis fugauerat. Voldemarus autẽ Brandenburgeñ pecuniã oblatam, pro lucro inſperato, per Pleczkonẽ de Leſſow, & Luthkonẽ de Voel in Slupſk ut autẽ alii aſſerunt in Nowa Kaliſſ accipiens, litteras fantaſticas de re non ſui iuris (ꝙ uidelicet uendiderit terram Pomeraniæ, pro decem milibus marcarum latorum groſſorum) tradidit, quarũ tenor ſic incipit. In nomine domini amen. Quoniã iuxta uerbum uiri ſapientis generatio præterit, & generatio aduenit. Nihil ſtabile, nihilq; permanẽs eſt ſub ſole, ſed uanitati atq; mutabilitati ſubiacent uniuerſa, & ne cum labentibus annis, rerũ magnifice geſtarum & perutiliter, labatur & aboleatur memoria: Munificentias & libertates, præſertim in pias cauſas & loca relligioſa collatas, ſcriptura conuenit perpetuari. Nos igitur Voldemarus dei gratia Brandenburgeñ & Luſacieñ Marchio, tutorq; illuſtris Ioannis Brandenburgeñ Marchionis. Ad uniuerſorum noticiam, præſentium & futurorum cupimus deuenire. Finis earundem. Actũ & Datũ in curia Breden. Anno domini 1311. in uigilia beati Iacobi apoſtoli, quæ uenditio quãtæ fuit ualoris, uel ab imperitis facile cognoſcitur. Sequenti anno uidelicet ãno Chriſti 1312. Albertus aduocatus Craccouienſis, cum magiſtratibus Craccouieñ, moleſte ferens ꝙ oneribus exactionibuſq;

Decernitur cõuentus in Brzeſcze ſuper terram Pomeraniæ.

Magiſtri oblatæ conditiões p. wladiſlaum reiciuntur.

Pomerania falſo vendita.

Venditionis litteræ.

onibuſq; grauibus pro adminiſtrādis bellis quibus imperebatur Wladiſlaus Loktek Graccoꝝ præmebat, furumq; & prædonū flagicia nō cohercerer, cum Boleſlao Opolieñ. duce de Gracouieñ ciuitate illi dedenda componit. Qui Opolieñ. congeſto exercitu aper as ciuitatis portas ingreditur, arce loci eiuſdem in fide Regia manente. Ad cuius preſidia & ciuitatis recuperationē Vladiſlaus aſſurgit, obſidioneq; urbē p̄remendam decreuit. Sed legatis mediantibus, Boleſlaus Alberto aduocato, & ceteris qui ſe nouerāt, ciuibus parū fideis metus cōminationibus Cubitalinis adhortationibuſq; legatorū eius, preſertim uero proſpiciens Kazimirū Cubitalis filiū uerum atq; iuſtū eius ſucceſſorem, cauſas aduentus ſui coram legatis in Aduocatū retorquet ſic ſub cōditionibus regreditur Opoliā. Aduocato & ceteris factiōis auctoribus ſecū recep is, Vladiſlaus hoſte per conditiōes uicto, Gracouiā uictor ingreditur. Ampliſſimas aduocaciæ poſſeſſiōes, & ſuppellectilem ciuiū ſceleris conſciorū confiſcat, plures uero obtruncat, nonnullos aliis pœnis uitæ damnat. Ex domō uero Aduocati, arcē erigit, & in ualua ſancti Nicolai turrim extollit in quibus preſidia locat, ſic feliciter regnat. Sic quoq; Ius eligendorum Cōſulum quondam in cōmunitate perhenne in Palatinū loci mittit. aliquid tamen reſtrictionis & limitationis, per priuilegium regis Sigiſmundi moderni patiens, ut cum conſenſu aliquorum de conſulatu ſeniorū, & ex his qui ius publicum dicunt, quos Scabinos appellant, & non ex ſe Palatinus Graccoꝝ electionē conſulum proſequeretur. Ne paſſim inualidi reip: ad magiſtratum eueherentur. Villam optimā Lanthkouicze, non longe a flumine Srenyawa ſitam, per uxorem Gnyeuomiri, & filium eius monaſterio Miechouieñ in primordio fundationis donatam, non interueniēte aliquo demerito. Niſi quia Albertus aduocatus Graccoꝝ a Præpoſito Miechouieñ germano ſuo, donatiōe eius ad tēpus utebatur, uiolenti & iniuſto brachio a monaſterio Miechouieñ abſtulit, & ſuo fiſco ducali appropriauit. Ioānem Muſcatam Epiſcopum Graccoꝝ inſimulatum licet falſe, eo q̄ lēſita eſſet, tradimēti prædicti conſcium fuiſſe, odio & intentatione captiuitatis perſequutus eſt. Nec eum ad poſſeſſionem caſtri & diſtrictus Biecz, ab Hungaris iā reſignati, admiſit. Interceptum em̄ fuit olim caſtrum Biecz per Hungaros, regēte illud Abbate Thinieeñ, & eius poſſeſſio per regē Venceſlaum, pro loco ciuitatis nouæ Sandecz Epiſcopo Graccoꝝ inſcripta. Acceſſit tandem pax in regno Poloniæ domeſticis & externis ſedatis bellis, uerum fames omni bello atrotior, regiones Poloniæ & Bohemiæ inuaſit. Et dietim augmentata, tribus annis durauit, & plures mortales abſumpſit, parentes filios, & filii parentes pro excludenda fame occiderūt. Nonnulli cadauera in patibulum actorū rapuerunt, ut rugientē implerēt uētrē. Lupi in obuios quoſq;, etiā tenſas baliſtas portantes, inſiluerunt, & peruictos edaciſſime deuorarūt.

Aduocati Craçoꝝ in wladiſla: Loktek reſiſtentia.

Wladiſlaus aduocaciam confiſcat.

Palatio electio ingratus data.

Ioannes Muſcata Epiſcop. Gracc: captus.

Fames valida.

f

wladiſlaus Loketek coronari cupit.

INterim maiori polonia in unam Monarchiã & dominiũ Wladiſlai Loktek per mortem Hẽrici Sleſiæ & Glogouiæ ducis redeũte. Cœpit dux Wladiſla9 Loktek de coronatione ſua, ſimul & recuperatione terræ Pomeraniæ cogitare. Ad quæ cõſequenda, Gerwardum Wladiſlauieñ Pontificem, uirum ſingularis prudentiæ, & patriæ ferūentiſſimũ amatorem. Ad ſummum Pontificem Ioannem uigeſimũ ſecundum, in Auinione tunc ſedem tenentem, ãno domini 1316 miſit, Cũ inſtructionibus & litteris tã a duce Wladiſlao, q̃ a Prælatis regni poloniæ, ad ſummum pontificem & Cardinales datis, Quo cognito Magiſter Pruſſiæ, & ordo Cruciferorũ, nuncios in Auinionem qui propoſitiones & quærelas regni Poloniæ ſiniſtris reſponſis eliderent, miſerunt. Alios quoq; nuncios ad Ioannem Bohemiæ regem tranſmiſerunt, donis & precibus eum ſollicitantes, ut Wladiſlaum Loktek ſuum & illorum hoſtem, in regẽ erigi non pateretur. Quum ipſũ ius regni poloniæ iuſtius ratione ſuæ cõſortis Elizabeth filiæ Venceſlai regis Bohemiæ & poloniæ cõtingeret. Quemadmodũ ex inſtigatione Bohemorum, regem poloniæ idem Ioannes rex, nulla poſſeſſione in Polonia habita, ſe titulabat. Summus igitur pontifex Ioannes 22. ex Gerwardi Epiſcopi Wladiſlauieñ & aliorum multorũ inſtructione, graue odiũ in Crucifericũ ordinem concepit, & cauſam ſuper occupatione terræ Pomeraniæ Ianiſlao Archiepiſcopo Gnezneñ, Damaratho Epiſcopo Poſnanieñ & fratri Nicolao de Mogilno, per reſcriptum cõmiſit audiendam, & fine debito decidendam. Super iure uero & titulo regni poloniæ, Ioanne rege Bohemorum impediẽte, qui cũ Philippo Francoꝝ rege, affinitatem illo tempore iunxerat, filiã eius ſuo filio Vẽceſlao, qui mutato nomine, Karolus nomen ſortitus eſt iungendo, decretũ nõ dedit. Prelatis tñ & Baronibus regni poloniæ, ſubtilibus celaturis quid agendũ eſſet ſcripſit. Super quo Gerwardus Epiſcopus Wladiſlauieñ ſchemate largiori & expreſſo, Apoſtolicã habẽs exploratam uoluntatem, Prelatos & Barones cõmonefecit, quatinus ſine aliqua cunctatione coronationẽ regiã proſequerẽtur. Anno itaq; domini .M. tricenteſi: uigeſimo, die dominico ſanctorũ Fabiani & Sebaſtiani, dux Wladiſlaus Loketek in regem, Heduigis uero conſors ſua, ducis Boleſlai Kaliſſieñ filia in reginam Poloniæ, in eccleſia Gracco: per Ianiſlaum Gnezneñ Archiepiſcopum, aſſiſtentibus ſibi Ioanne Muſcata Gracco: Damaratho Poſnanieñ Epiſcopis. Et Thiniceñ, Mogilneñ, Andrzeouieñ, Breſzeñ, Abbatibus infulatis: Et multitudine proceꝝ & nobilium copioſa, inũcti, & coronati ſunt, diadematibus regiis ex Gnezna cum pomo & ſceptro in Graccouiã tranſlatis. Ab eoq; tempore Gracco: eccleſia iure coronandi Poloniæ reges primum dotata & priuilegiata eſt, perpetuis temporibus eo fruitura. Communiq; edicto ſancitum eſt, ut in caſtro Gracco: uelut arce firmiſſima, corona aliaq; deponantur, & obſeruentur regalia, quæ in Gneznenſi rure hoſtilem inuaſionẽ nequicq̃ prohibere ualente, tute ſeruari nõ poterant. Peractis coronationis ſolenniis, Wladiſlaus rex poloniæ rebuſq; præſertim de uiarũ pacificatione, furum exterminio, & Pomeraniæ recuperatione. De cui9 amiſſione uehementer angebatur, prouidebat, & iuxta cõmiſſionẽ Apoſtolicam Archiepiſcopo

Cruciferi coronationẽ impedire conantur.

wladiſla: Loketek coronatur vna cũ cõiuge

Gracco: eccleſia, regum poloniæ coronandi locus.

eam Archiepiſcopo Gneznē, Epiſcopo Poſnanieñ, & Abbati Mogilneñ,
reſcriptum exhiberi iuſſit. In procuratores huiuſce cauſæ Philippū Cancel
larium, Sbigneū Vicecancellariū regni poloniæ, & Ioannē Canonicum Ru
deñ, capellanos ſuos conſtituens, quæ integro āno cum obſeruatione termi/
norū eſſentialium, teſtiumq; notabiliū inductione, uſq; ad ſententiæ diffiniti
ue prolationem, pro reddēda terra Pomeraniæ, pro ſolutione triginta miliū
marcarum monetæ polonicalis, ratione fructuum perceptorū, & pro ſoluen
dis centū quinqginta marcis groſſo℞ lato℞ Prageñ ratione expenſarū, perfe
cta & deducta eſt. Primus aūt terminus in Brzeſcze, alii uero tranſlata ſede
iudicum in Iuniwladiſlauia continuabantur. Pro Magiſtro Friderico & ordi
ne Cruciferorum citatis per Ziffridum de Papow preſbiterū, mandatū ſuf
ficiens ad cauſam producentem, contra iuriſditionem iudicum exceptum eſt
& appellatum a grauamine in primo & ultimo termino, tamen iudices apo
ſtolici, proceſſus exequutoriales cū cenſurarū fulminatione tradiderunt. In/
terdicto etiā eccleſiaſtico, in terras, & loca, in quibus Magiſter & Cōmenda
tores demorarentur adiecto. Et licet uigore appellationis a ſententia diffini
tiua, multis uariiſq; fatigis, apud ſedem Apoſtolicam etiam premotionibus
principum pro abſolutione Cruciferi deſudaſſent. Nullatenus tamen regiis
procuratoribus impedientibus, donec in totum parerent rei iudicate, eam
impetrare potuerūt. Prætereа perpendens rex Wladiſlaus, terras regni po
loniæ clandeſtinis & furtiuis Lithuanorū inuaſionibus deſertatas, crebra de
liberatione ac conſiliis, cum prelatis & ſuis Baronibus habitis. A Gedimino
Lithuanorum ſupremo principe, miſſis procis, filiam in coniugium filio ſuo
Kazimiro, anno domini 1325 accepit. Et quum Lithuania au℞ & argentum
non haberet, omnium captiuorū annis ſuperioribus ex polonia abductorū,
cuiuſcūq; ſexus, ſtatus, & conditionis fuerunt, reſtitutionē pro dotalibus ac/
cepit. Sponſa ad Craccouiā perueniens, a Nankero Epiſcopo Cracco: de fi
de inſtructa, in uigilia ſanctorum Petri & Pauli apoſtolorū, in eccleſia Crac
co: baptiſata eſt, & Anna nominata, Kazimiroq; filio regis ſedecimū ānum
attingēti, ſolenniter deſponſata. Pax quoq; per huiuſmodi affinitatem inter
polonos & Lithuanos compoſita eſt. Et hi qui ex Lithuanica captiuitate re/
laxati redierant, terram colere adorſi, non ueteres ſolum, ſed & nouas uillas
in cruda radice locatas, habitabiles, arabiles, & frugiferas fecerūt. Deinceps
reuocatis pluribus iniuriis rex poloniæ Wladiſlaus quib9 regnum Poloniæ
per Marchiōes Brādenburgeñ ſuperiori tēpore, in interfectione regis Prze/
miſlai, in uaſtatione Pomeraniæ, & eiuſdem iniuſta uenditione, laceſſitū fuit
cum copiis ſuarum gētium, & auxiliis Lithuanorum, Ruthenorum, atq; Va
lachorū, anno domini 1326 Marchiā Brandenburgeñ & Voldemarum eius
Marchionē, tempore æſtatis, poſt feſtum ſancti Ioannis Baptiſtæ inuaſit, &
citra & ultra Odram, a Brādenburgk uſq; ad Frākfordiam quāto latius po
tuit, depopulationē, per predas, exuſtioneſq;, expugnationi caſtro℞ & urbi
um nō intēdens extēdit. Vniuerſaq; Marchia prædata, & omni genere ſpo
liorū ditatus, abſq; aliqua reſiſtentia Brādenburgenſiū, cum uniuerſo exerci
tu ſanus & incolumis in poloniam rediit. Multa fœda ea expeditione in Ec/

Actio ſup terra Pomeraniæ

Filiā Gediminī kazimiro deſponſata.

Optima dos

Niemce byl dobywe

Wladiſlaus Pomeraniā ingreditur & uincit.

 cleſias dei

cleſias dei, & matronas, à Barbaris cum polonis militantibus, Wladiſlao re
ge poloniæ nequicq̃ inhibente, cõmiſſa ſunt. Cẽtum quadraginta uillæ, & to
tidem eccleſiæ, igne conſumpte, duo monaſteria Griſeoꝝ, & duo monialium
exuſta ſunt. Impuberes & ſenes cœſi, & pluſq̃ ſex milia animarũ in miſerabi
lem captiuitatem abducta ſunt. Quædam ſanctimonialis ne ſtupraretur a

Relligioſa calliditas.

Barbaro, ſpopondit ſe inſtructurã illũ, quo pacto nunq̃ ferro uiolaretur, ex
perimentũ primũ, ceruicẽ eius fortiter feriendo, ſumpturus. Id dũ Barbarus
exequitur, uirgine occiſa, ludificatus, magis pudicitiam illi curæ fuiſſe q̃ ui
tã didicit. Quidã miles polonus Andreas ex Mazouia, iniurias ſuas & ſuæ
gẽtis a Dauid Lithuano Capitaneo ĩ Garthin illatas ultũ iri eſtuãs. In Lith
uanicum exercitum iam tunc a rege poloniæ deſtitutum uenit. Et præfatũ
Dauid, in omniũ conſpectu obtrũcans, perſequentium illum manus Lithua
norum effugit. Sequenti anno ſcilicet 1327. Princeps Lithuanorũ collecto

Lithuani Marchiani depopulati.

exercitu, ſecretis & inuiis itineribus, nona die Marcii Marchiam ingreſſus,
Et circa Frankfordiam ſupra Odram ſtatiua ponẽs, reſiduitates & relliqui
as uniuerſæ terræ, more barbarico abradẽs, incolas trucidando, aũt captiuã
do, nemine aduerſate, feſtina fuga cũ rapta preda in Lithuaniã reuerſus eſt.

CAPVT X.

DEinde perpendens Wladiſlaus rex Poloniæ Magiſtrũ & ordinẽ
Cruciferic um de Pruſſia obſtinatos, & cenſuras apoſtolicas cõ
temnẽtes, patrimoniumq; ſuum, terrã Pomeraniæ, occupatũ,
muris fortiſſimis cingentes, anno domini 1328 cum propriis gẽ
tibus, & auxiliis Karoli Hungariæ regis generi ſui, aliorumq; auxiliatorum
in grandi numero terram Chelmeñ ingreſſus, eam uaſtauit, uillas omnes &
curias exurendo. Vrbes tamen & caſtra non expugnando, nullamq; reſiſtẽ
tiam paſſus, cum omni preda & uniuerſis illic queſitis, in Poloniam, poſtea

Vanko dux Mazouię ſuſpectus moleſtatur.

in Craccouiam ſanus rediit. In ducem autẽ Mazouiæ, Vankonẽ alias Ven
ceſlaum, q Cruciferos clandeſtine & publice gentibus ſuis & uictualibus in
eo bello iuuerat, miſit exercitum, & omnem ducatum ipſius ſpoliis & igne
uaſtauit. Et Vanko dux Mazouiæ cum Cruciferis & gentibus ſuis uiciſſitu
dinaria ultione, terram Cuyauiæ graſſabat. Militibus autẽ poloniæ accurrẽ

Victoria Polonorum.

tibus, duro certamine commiſſo, acies Cruciferica & Mazouica fracta eſt.
Vankone aũt duce Mazouiæ fuga ſibi conſulente, Cõmendator Thoruneñ

Rex Bohemiæ cum ordine.

cum omnibus ſuis occiſus eſt. Ioannes tandẽ rex Bohemiæ, & Comes de Lu
czemburgk, multis largitionibus & promiſſis Cruciferorũ euocatus, cũ ex

Vernerus magiſter Pruſſię.

ercitu ſuo & Vernero de Orzela magiſtro Pruſſiæ, ordineq; Cruciferorum
terram Dobrzineñ in quadrageſima anno domini 1329 ingreſſus, caſtꝝ Do
brzineñ machinarum proiectionibus contriuit. Et per deditionem Pauli de
Spiczmir dicti Ogon, palatini Lancicieñ, qui in illo erat Capitaneus, defen

Caſtrum Dobrzineñ capit.

ſionẽ caſtri ãplius tueri non ualentis, caſtrum Dobrzineñ accepit. Exinde to
tam terram Dobrzineñ in Magiſtri poſſeſſionem redigendo. Kerſtrãnus au
tem Crucifer, qui caſtrum Dobrzineñ tenebat, cũ multitudine exercitus ec
cleſiam Cathedralem & ciuitatem Wladiſlauieñ cum domibus Canonicoꝝ
& uillis proximis ſpoliauit, & igne ſuppoſito, cum relliquiis ſanctorum &

ornatu earum

ornatū cārum conſumpſit. Mathiæq; Epiſcopo Wladiſlauienſi, Canonicis, clericis, laicis, & ciuibus, ſub pœna capitis, ne quouiſmodo edificare præſumerent inhibuit. Diſtrictum inſuper Czechoczin, ad menſam Epiſcopi pertinentem occupans. Nulli alteri niſi Magiſtro & ordini oblationes ac tributa perſolui mandauit. Poſt hæc Ioānes Bohemiæ rex, cum Vernero Magiſtro Pruſſiæ ciuitatem Plocenſem obſedit, Mazouiamq; ſpoliis & incendiis affecit, Sed duce Mazouiæ obedientiam ei preſtante, obſidio ſoluta eſt. Magiſter autē & ordo, ſciens uenditionē & inſcriptionem Voldemari Marchionis Brandenburgenſis ſuper terra Pomeraniæ factam, eſſe inanem & nihil iuris habentem, ſacra auri oblatione porrecta, a Ioanne regē Bohe: inſcriptionem & reſignationem eius obtinuit. Ioannes enim rex Bohemiæ (apud poſteros merito ridendus, ꝙ aliena iniuſte uenderet. Et noſtris diebus deus iudex æquitate perſpecta eam immutauit) litteras reſignationis & inſcriptionis dedit tales. Nos Ioannes dei gratia Bohemiæ & Poloniæ rex, ac Luczemburgenſis Comes, & Elizabeth per eandem gratiam eorum regnorum regina, ac Comitiſſa Luczemburgeñ, cōthoralis ſua. Ad uniuerſorum noticiam, tam preſentium q̄ futurorum, uolumus tenore præſentium in perpetuum peruenire. Quod quū inter ſingula pietatis opera, quibus ad æterni regis peruenitur ſolium &c. Finis. Datum & actū Thoruniæ, anno domini 1329, dominica Inuocauit. Preſentibus ſpectabilibus & nobilibus uiris fidelibus noſtris &c. Ex aſſiſtentia itaq; & inſtigatione Ioannis Bohemiæ regis, Vernerus Magiſter Pruſſiæ, conducto numeroſo exercitu in æſtate anni ſequentis, caſtra Nakel & Viſſegrod intercepit, & ea exuſſit. Caſtrum autē Radzieyow, præſidium regium adhibito igne conſumpſit. Ne Magiſter eo potiretur, ad caſtrū quoq; Raczanſz Epiſcopi Wladiſ: applicās, crebra machinarū proiectione ipſum confregit. Cumq; puteum aquæ, ex quo multitudo defendentium cum coniugibus & pignoribus reficiebātur, ademiſſet caſtrū conquiſiuit, multis theſauris hominum & ſpoliis potitus, multos nobiles & plebeios illic captiuando, quos Mathias Epiſcopus Wladiſla: compaſſus eorū calamitatibus, quadringentis marcis polonicalibus a Magiſtro redemit, & in priſtinam libertatem reſtituit, tandem quintadecima Septembris caſtrum Gnyewkouieñ, per eoſdem Cruciferos conquiſitū, flammis cōſumptum eſt. Mathias etiam Preſul Wladiſla: ſiue id puſillanimitate, ſiue alio affectu ægit, habito conuentu cum Vernero Magiſtro Pruſſiæ, in Thorun in die ſancti Bartholomei, abſq; conſilio regis ac Metropolitani, & ſui Capituli, omnes decimas terræ Pomeraniæ manipulares, in ſex tantummodo groſſos cōmutauit. Obligando ſe primum metropoliticā, deinde apoſtolicam confirmationē infra unū annum, ſuper hoc expedire. Diuertētibus tādem Cruciferis in Pruſſiam, Wladiſlaus rex Poloniæ, qui toto illo tempore cum magna diligentia exercitum comparabat, cum ſuis gentibus, cum auxilio Hungarorum, a Karolo rege Hungariæ miſſo: Cui Vilhelmus dux Auſtriæ preerat. Cum exercitu Lithuanorū & Samagittarū, cui princeps Gedimin perſonaliter præerat, terram Culmēſem ingreſſus, ſingula quæq; paſſim uaſtauit & exuſſit. Ad fluuiū autē Drwanczaperueniēs, aliquot diebus

Ioannis Bo: regis inſcriptio.

Nakel & Viſſegrod caſtra exuſta.

Raczanſz captum.

Caſtrū Gnyewkouieñ exuſtū.

wladiſlaus rex reſiſtit.

illic conſiſtere coactus eſt. Magiſter em̄ Pruſſiæ cū Magiſtro Liuoniæ, ripas fluminis per aliquot miliaria, trūcis Oxigonis & cōpaginibus lignorū precluſerant, proiectione machinarum tranſitum regis prohibentes. Rex uero ab uno agreſti, uado fluminis monſtrato & cognito, relictis aliquot militib9 armatorū in ſiluis occultatis, q̄primum hoſtes ſecederent fluuium ſuperare, fumoq; ſignum præſtare iuſſit. Ipſe autē cū exercitu retrorſum uerſus Brodniczam iter per tria miliaria conficiebat. Et quum omnis exercitus Crucifericus ad Brodniczam diuertiſſet, Milites regii ex ſtatione prodeūtes, fluuiū Drwancza abſq; impedimento ſuperarunt, & ſignū fumo oſtēderunt. Quo rex uiſo, concito gradu ad heſterna ſtatiua reflexo itinere perueniens, circa molendinum Lubicz fluuium facile ſuperauit, & acies ordinauit. Cruciferi autē, preter opinionem ſuam, exercitum regium, ſuo multo ſuperiorē uidentes, diſſoluto campeſtri exercitu, in munitiones ſe receperunt. Rex autē deſiderio pugnæ fraudatus, latius uaſtationem iuſſit extendi, prædas coactas in poloniam aliquotiens mittendo. Dumq; ad ulteriora exercitum ꝓmoueret, Caduceatores a Magiſtro & Cruciferis circa Grudzancz aduenientes, pacē cum rege ad feſtum ſanctæ trinitatis, ſequentis anni compoſuerunt. Ea condicione, ut ſuper occupatione terræ Pomeraniæ, & damnis inde ſequutis, Karolus rex Hungariæ, pro parte Wladiſlai regis Poloniæ, & Ioannes rex Bohe: ꝑ pte Cruciferorū induciis durantibus, iuſtum pronunciarent decretum, & poteſtatem cōpellendi utramq; partē ad ſue ſentēciæ obſeruationem haberent. Verum Cruciferis Ioannem regem Bohe: ad concordiam non adducentibus, pacis cōditio neglecta, & bellum periculoſiſſimum denuo ortū eſt. Wladiſlao etem̄ rege Poloniæ āno domini 1331 in die ſanctæ Trinitatis q̄ fuit quartadecima menſis Iunii, agente conuentum omnium ſuarū terrarū generalem in oppido Chaczini, abrogato & deſtituto Vincentio, de Pomorzani palatino Poſnanieñ, de familia Nalancz, a Capitaneatu maioris Poloniæ: Filium ſuum ducem Kazimirum uiginti & unum annum natū prefecit, ut eo adminiſtrante longinqora regni, ipſe rex Wladiſlaus quietior Graccouiæ conſiſteret.

Pacis pactum neglectum.

Vincencius Palatinus de Capitaneatū deponitur.

CAPVT XI.

Incētius autem de Pomorzani, ademptū ſibi maioris poloniæ capitaneatum dolens, ad Magiſtrum Pruſſiæ Lutherū, ſpe nouandarū rerum tranſiuit, & pluribus promiſſionibus, ut inuaderet maiorem Poloniam eum pellexit & induxit. Magiſter autē & ordo oportunitatem benegerendi belli non negligens, cum potenti exercitu, cui Theodricum de Aldemborg Marſalcum, & Othonem de Luterberg præfecit, Vincentium palatinum in Poloniam tranſmiſit. Qui pertranſiēs Brzeſcze & Iuniwladiſlauiā, occultis itineribus perueniēs. Slupczam oppidum epiſcopi Poſnanieñ cœpit & incendit. Exinde ad Piſdri, ubi Kazimirus filius regis cōmorabatur, propere aduenit. Sed duce Kazimiro præmonito, & cum ſuis militibus in loca ſilueſtria tempeſtiue ſe recipiēte, ſpeſq; hoſtiles fallente, Cruciferi furore repleti, in oppidanos Piſdrenſes debachati ſunt, & ſuccenſo oppido cum eccleſiis, omnem oram citra & ultra Vartham, ſpoliis & incendiis

Ad Magiſtrū Pruſſię defecit.

is & incendiis complentes. In Thorun ad Magiſtrũ Pruſſiæ, cum preda Vincentio palatino Poſnanieñ comitãte, reuerſi ſunt. Luderus aũt de Brunſwig magiſter Pruſſiæ, cõmendato Vincentio de Szamotuli palatino Poſnanieñ, q̃ fidem promiſſam ſincere cuſtodiret: multo maiorẽ exercitum ex Almania conductum, tum ex propriis gentibus, & magiſtri Liuoniæ militibus copioſa multitudine refertum. Cum comendatoribus ſingularũ terrarum ad uaſtãdum uniuerſum regnũ poloniæ, ducente Vincentio palatino Poſnanieñ trãſmiſit. Qui terra Cuyauiæ abſq; uaſtatione pertranſita, in ciuitatem Lanciciẽñ peruenientes, ipſam in girum ſuccenderunt. Caſtro Lancicieñ per milites regios ſtrennue defenſo, uillis autẽ & oppidis omnibus in girum diſcurrendo ſuccenſis. Exinde in Kaliſz ducente Vincentio palatino iter uerterunt, & caſtro cõquiſito, ab oppido cum ſtrage eorũ repulſi ſunt. Illicq; ſtatiua quinq; diebus, Ioannem regem Bohe: expectantes, qui ſe in auxilium eorũ cum exercitu uenturum ſpoponderat, tenuerũt, Sed rege Bohemiæ non aduenieñte moto exercitu, Zneynam, Gneznã, Nakel, Pobiedziſka, Sroda, Koſtrzin Kleczow, & uillas in girum exuſſerunt. De eccleſia Gneznẽñ haud ſecus q̃ Barbari uaſa ſacra & ornamenta diripuerunt, corpus tamen ſancti Adalberti non reperiẽtes. A Gnezna eorum exercitũ dirigente Vincẽtio palatino, ad Vnyeow mouerunt, & caſtra Vnyeouieñ atq; Siradieñ, cum oppidis eorum Item Vartham, Staw, Szadek, igne demoliti ſunt. In monaſterio Siradieñ, Nicolaus Prior ordinis predicatorũ prouolutis genibus, Hermannum Commendatorẽ Elbingeñ præcatus eſt. Cuius noticiam bonam, quũ eſſet in conuentu Elbingeñ, contraxerat, ut a ſpolio & incendio monaſterii eorum abſtineret, qui ſuperbe reſpondens in uulgari Prutenico, ſe non intelligere ait, cum aliis in monaſterium irruit, & calices, cruces, ornamenta fortunas diuerſorum hominum illic cum bonis ſuis cauſa conſeruationis fugientium abſtulerunt, Monachos cappis, hoĩes uero utriuſq; ſexus induuiis, uſq; ad extremam denudationẽ exuẽtes. Et quum per oppidũ Konin uerſus Pruſſiam redirẽt, tria milia equeſtriũ, ad lacũ Niſzamiſl miſerunt. Illic eñ nobiles & agreſtes cũ pecoribus cõgregati, iuxta præfatũ lacũ aggerẽ & foſſata, ſeptẽ miliaribus in longũ, a Zuola & Kampa uillis uſq; ad oppidũ Gluſſino extruxerunt, & ſeſe abdiderũt, certioreſq; facti de hoſtiũ aduentu, Wladiſlao regi poloniæ, qui haud longe diſtabat, pro ſubſidio ſupplicarunt. Qui illis Marſalcum cũ aliquot centenis ſuorũ aulicorum tranſmiſit, quibuſcũ aduenientes, hoſtes tanta cœde cõflixerunt, ut pauci admodũ mortẽ euaderẽt, quod oſſa occiſorum in eodem loco monſtrãt. Wladiſlaus autẽ rex poloniæ quis ſtridores bellicos refugeret, & in ætate pene decrepita deficeret, tamen iuſta ira uiuacitatem ſubminiſtrante. In altero Cruciferorũ ingreſſu, exercitu ex ſuis dumtaxat terris collecto, in diſcrimen uniuerſæ dimicationis non uenit, quum hoſtiles copias, multo ſupiores cerneret, ex abditis tamen & inſidioſis locis, data oportunitate, crebra ſtrage ipſas afficiebat. Anxiuſq; & dolens de ſui regni uaſtatione quũ uires deficerent, ad dolos ſe conuertit. Nunciosq; ſecreto ad Vincentium palatinum Poſnanieñ miſit, ut patriam hoſti perditam, poſt tot fauillas & cineres cõmiſeratus releuaret. Habiturus perpetuam

Luderus de Brunſwig magiſter Pruſſiæ.

Vincenci⁹ dux Prutenorum factus.

Grande ſacrilegium.

wladiſlaus ſuis auxilia mittit.

tuam impunitatẽ ſi ſcelus ſcelere cõpenſaret. Vincẽti⁹ ergo palatinus ad om nia pro ſalute patriæ ſufferẽda ſeſe obtulit. Et nocte tanq̃ exploratũ iret, ad ſecreta colloquia regis uenit, Primumq́ꝫ obtenta uenia de male perpetratis, hoſtilem exercitum magnum numero fore docuit, onere uero ſarcinarum ac ſpoliorũ, & ſibiipſi grauem & ad fugam magis q̃ ad pugnam procliuem, & ut fidelior cognoſceretur, ad inuadendum hoſtem a fronte pollicetur, regreſ ſoq́ꝫ Vincẽtio palatino ad Cruciferos, rex in magnos auſus erectus, filio ſuo duce Kazimiro ad tutiora loca cum Gregorio Nekanda (miles hic de genere bipennium erat) ſecedere iuſſo, aciebus ordinatis, uigeſima ſeptima Septem bris, quæ eſt dies tranſlationis ſancti Staniſlai patroni Polonorum, in uilla gio Plowcze, quod alio nomine Blewo dicitur, prope oppidũ Radzieyow ſito, ſole oriente, ad pugnam paratum ſe oſtendit. Cruciferiſq́ꝫ tantã turbati onem iniecit, ut abiectis cathenis ferreis, tumultuarie acies conſtituerent, & obuiam regi ꝓcederẽt. Wladiſlaus uero rex, ut interim nebula reſolueretur, quæ adeo denſa erat, ut uir uirum uix cerneret. Milites adhortatus eſt, ut fe rotiore quo poſſent animo pugnarẽt, & pœnas debitas ex hoſte exigerent. Iubenſq́ꝫ ſigna canere, primam cohortem ex curiẽſibus & ueteranis, in medi os hoſtes induxit. Vincentiuſq́ꝫ de Szamotuli palatinus Poſnanieñ, ad pur gandum ſuæ infidelitatis infamiam, inſpectãte rege & uniuerſo exercitu, in hoſtes cum ſuis armigeris irruit. Sic & cæteri exercitus polonorũ in præliũ gradum promouebãt. Donec Cruciferi fugientes terga darent, plenamq́ꝫ ui ctoriam rege Wladiſlao ſe conſequutũ fuiſſe autumante. Nouus exercitus quem magnus Cõmendator & Ruſſer de Plawen ducebãt, ſuperuenit. Præ lium ex integro reſumptũ eſt, obſtinatius autẽ utriſq́ꝫ pugnantibus, Cõmen dator magnus Otho de Brunſdorff (qui quaſi certam in ſuis manibus tene ret uictoriam, mandauerat ſuis ne quempiã polonum ſeruarent uiuum) Her mannus in Elbing, Albertus in Gedano Cõmendatores, & plurimi alii occi ſi ſunt. Cruciferiſq́ꝫ in fugam conuerſis, maxima cœdes fugiẽtium ædita eſt, rege Wladiſlao magna uoce hortante, ut fugientes cœdere milites non deſi ſterent. Durauit hæc pugna ad horam diei nonam cũ in ortu ſolis incepiſſet In ea quadraginta milia hoſtium cœſa feruntur. Polonis (ſuffragiis ut cre ditur ſancti Staniſlai, cui illa dies fuit dicata) nõ admodũ cruenta uictoria, inſignioribus paucis occiſis ceſſit. Inter quos hi præcipui fuerũt. Zegotha de Morauicza uexillifer Gracco: Criſtinus de Oſtrow uexillifer Sandomi rieñ, filius Prandothæ Caſtellani Gracco: & Iacobus de Szumſko Caſtella nus Zarnouieñ. Caſtris hoſtium exercitus Polonicus potitus uehemẽter di tatus eſt. Captiui inſigniores in Graccouiam cum ſignis perducti ſunt.

Vincentius dolum machinat.

Inſignis cõfli ctus vtrinq́ꝫ.

Polonorum vi ctoria.

CAPVT XII.

POſtero die rex in certaminis locum deſcendens, & ſuorum cœſa cadauera recognoſcens. Vnum ex ſuis militibus, Florianum Szari dictum multis ſpiculis confoſſum, inter mortuos ſupino corpore iacentem, utraq́ꝫ manu uentrem & inteſtina attrectan tem, offendit. Quem diligentius intuitus ad comitantes, q̃ acerba, inquit, eſt huius noſtri militis pœna, tũ ille reſumpto ſpiritu, acerbior eſt reſpondit,

ſi quis

ſi quis durum uicinum, in una uilla conſiſtentem, qualem ego ſum expertus, tnierit. Tũ rex, bono animo inquit eſto, ſi incolumis euaſeris, ſcito te liberalitate mea duri uicini ſocietate cariturum. Sublatus inde & curatus regia largitione in fœliciorem gradum euectus eſt. Et ſtirpi ſuæ, quæ tres lanceas pro inſigni defert ab euentu rei: Nouum inſigne lelita, abrogato uetuſto Koſdirogy indidit, acerui oſſium humanorum in uilla Plowcze, magnitudinem cladis teſtantur. Quæ Mathias Epiſcopus Wladiſlauienſis erecto illic oratorio contexit. Nec profecerunt hoſtibus longæ cathenæ, quibus per baltheos connexi, ut fertur, dimicabãt, quin iuſta polonorum ira diſſoluerentur, & proſtrati in Ploweze cernuntur. Ioannes rex Bohemiæ tunc Wratiſlauiæ commorans, audita ſtrage Prutenorum, ueritus ne rex poloniæ quicquam durius de recuperãdis terris, & de euertẽdo ordine Cruciferorũ nouaret, celeritate nimia cum copiis undecũq; contractis, ciuitatem Poſnanieñ obſidiõe cinxit. Qua nouitate rex Wladiſlaus accepta, Pruſſia in quã uaſtãdam proceſſerat ob miſſa, uerſus Poſnaniam diuertit. Quem rex Bohemiæ & copias eius ſuis multo fortiores pertimeſcens, citato curſu in Wratiſlauiam redit, De ſuis quingentos milites ammittens, & machinas relinquens, contentus auertiſſe Pruſſiæ uaſtationem quam intendebat. Hæc facta ſunt anno præexpreſſo 1331. Anno uero ſequenti 1332. Cruciferi ne eorũ potentia diminuta uideretur, miſſis in inferiorẽ Almaniam & Bohemiam nũciis, nouos milites cõduxerunt, & totam terram Cuyauiæ & Dobrzineñ, caſtris expugnatis occupauerunt. Oppidumq; Brzeſcze demolientes, in alio loco aptiori, arcem & ciuitatem muris coctilibus cõmunierũt. Wladiſlaus autẽ rex poloniæ, ad recuperandum terras occupatas, cũ propriis gentibus & auxiliaribus, a Karolo rege Hungariæ illi miſſis, circa feſtum aſſumptionis Mariæ, habens ſecum filiũ ſuum ducem Kazimirum per terras Mazouiæ deſcendit, & terrã Chelmeñ uaſtauit, ac exuſſit. Magiſtroq; & ordine per legatos pacem petẽte, & occupata reddere promittente, induciæ pacis ad feſtum ſanctæ trinitatis alterius ãni datæ ſunt. Exinde rex cum uniuerſis copiis, ad maiorẽ poloniam remeans, Duces qui ad Ioannem regẽ Bohemiæ defecerant, terrasq; regni ſui inuaſionibus laceſſebãt, expugnauit, & munitiones eorũ ſuccendit ad caſtrũq; & oppidum Koſczan, quod pro rege Bohemiæ tenebatur, perueniens, illud obſidione cinxit. Bohemis autẽ & Sleſitis qui caſtrum tuebãtur, obſidentes polonos irridentibus. Dux Kazimirus filius regis cohortatus milites ſuos ad impugnandum caſtrũ, iniuſſu patris proceſſit, quo uiſo uniuerſus exercitus mira celeritate accurrẽs, caſtrum per uiolentia conſceñſis mœnibus recepit, oppidumq;, capto caſtro, abſq; mora in poteſtatẽ regis inſperato uenit. Kazimirus tãdem parẽtando mortem ſuorũ, in expugnatione caſtri occiſorum, hoſtes qui caſtrum defendebant, omnes gladio percuti iuſſit. Hoc ultimũ bellum Wladiſlai regis fuit, poſt quod Graccouiam remeando langueſcere cœpit, & in grabatũ decidens, deficiẽtibus uiribus, fratre Helia ordinis prædicatorũ doctrina perſpicuo uocato, confeſſione facta, ſingulari auctoritate Apoſtolica pro mortis articulo ei cõceſſa abſolutus eſt, ſacramentoq; euchariſtiæ procuratus. Commendato filio ſuo Kazimiro Baronibus, in

Familia Ielitarum.

Ioãnes rex Bohemię Poſnaniã obſedit.

Fuga eius.

Brzeſcze tranſlatum

Ordo Cuyauiã vaſtat. Rex vltionem parat.

kazimirus caſtrum korſczã capit.

Wladiſlaus Graccouię mortuus.

bus, in caſtro Gracco: ſecũda die Marcii, quæ in dominicam Reminiſcere ca/debat, uel ut aliæ hiſtoriæ tradunt, quarto idus Marcii, & eſt dies ſancti Gregorii, ãno dñi 1333 in domino obdormiuit, in maiori eccleſia Graccouieñ, in parte ſiniſtra chori uerſus ſacrariũ, ante aram ſancti Wladiſlai regis, quam ipſe erexerat, dotaueratq;, ſepultus. Sepulchrũ eius alba petra, per ſculpturas & teſtudinem adornatum eſt. Fuit autẽ iſte rex Wladiſlaus, fortis manu, animo ferox, & uſq; ad decrepitam ætatem robuſtus. Habitu uero corporis exiguus, & icciirco Loktek quaſi cubitalis ob breuiorẽ ſtaturam cognominatus. Regnauit autem poſt coronationem duodecim annis, menſe uno, diebus ſedecim, tempore regiminis ſui, ante coronationem non computato.

CAPVT XIII.

Lithuani Poloniã depredati.

ANno domini 1306. Audientes Lithuani gentiles, ſciſſiones in regno Poloniæ, per nemora & inuia in terras maioris Poloniæ ir/ruperunt. Et oppida Kaliſſ & Stauiſſino, uillaſq; in uiciniis eoꝝ depredati ſũt, ſenes & impuberes trucidarũt, pluraq; milia per/miſcui ſexus, abſq; ulla reſiſtentia, in ſeruitutem abduxerunt.

Henricus de Pieczko magiſter Pruſſię. Caſtrum Garthin deprædatum.

Eodem tempore Henricus de Pieczko genere Saxo, eo anno in Magiſtrum Pruſſiæ aſſumptus, miſſo exercitu in Lithuaniam, caſtꝝ Garthin, forti præſidio Lithuanorum munitum, tempore nebulæ apertũ reperiens, omnes Lithuanos aut trucidauit, aut captiuauit, ſpoliatoq; caſtro & inceſo ad ꝓpria regreſſus eſt. Cõmendator autẽ de Konigſbergk, caſtrum Garthin nõ fuiſſe locatum mole/ſte ferẽs, cum eodem exercitu illuc perrexit, ſed præoccupatum a Lithuanis offendẽs, nouis irrogatis ſpoliis diſceſſit.

Cruciferorum in Lithuanos victoria.

Multis deinde militibus peregrinis Pruſſiam aduenientibus nouũ bellum Lithuanis illatũ eſt, & diſtrictu Kar/ſzowin ſpoliis & igne uaſtato, in Pruſſiam redierunt.

Ignis Gracco:

Anno quo ſupra 1306 Ciuitate Graccouieñ prope eccleſiam parrochialẽ omnium ſanctorũ ardente. Carbo ignitus flatu uenti ſupra tectum eccleſiæ Cathedralis laminibus plũbeis coopertũ ꝓiect9, octaua die Mai, tectũ conſũpſit, & muros cũ parietibus eccleſiæ debilitauit. Vniuerſo caſtro Gracco: cũ turribus & domibus ex lignis fabrefactis totaliter exuſto. Graccouia uero huiuſcemodi iacturã incendii, in pluribus domibus & in hoſpitali perpeſſa eſt.

Lithuanorum incurſio.

Anno domini 1307 in die ſancti Galli. Lithuani terras Siradiæ & Kaliſſieñ ſubito irrumpentes plurimã rapientes predã, cœdeq; & igne plurima loca uaſtãtes, concito greſſu in Lithuaniã redierunt.

Theodricus de Aldemburgk.

Eodem anno Henrico duce Bauariæ cum ſuis gentibus adueniente, Theodricus de Aldembũrg magiſter Pruſſiæ, facta expe/ditione in Lithuanos.

Fridburg, Beyer caſtra erecta

In uicinio caſtri Lithuanorũ Vyelunya appellati, duo caſtra noua erexit. Nomen uni imponens Fridburg, id eſt mõs pacificus. Al/teri Beyer, id eſt Bauariæ. In eiſq; freq̃ẽti præſidio uictualibus & machinis ducis Henrici Bauariæ derelictis, ut caſtrũ Vyelunya in deditionẽ cogeretur diſceſſit. Gediminus autem ſupræmus dux Lithuaniæ imminens periculum depulſurus, noua caſtra forti exercitu circũdedit, & cum uiginti duobus die/bus ad eorũ conquiſitionẽ intẽderet, quidam Crucifer ſagittandi peritus, ob id ſagittariorũ magiſter uocatus, præfatum ducem Gediminũ ignea ſagitta

Dux Lithua/nię ſagitta ignea interẽptus

per dorſum trãſfixit, q illico animã exalauit. Cuius morte ſequuta exercit9

Lithuanorum

Lithuanorum obſidionē ſoluit. Magiſter uero Pruſſiæ Theodricus eodē anno, miſſo Henrico Pruſſiæ Marſalco cū exercitu, diſtrictum Lithuaniæ Viedulki cœdibus & flammis uaſtauit, & plures captiuos in Pruſſiam induxit.

Magiſter Pruſſiæ Lithuaniā vaſtat.

Sequenti autē anno Olgerth Lithuanoꝝ dux, necem Gedimini patris ſui & patriæ uaſtationem ulturus, in forti exercitu Pruſſiam ingreſſus, eā cœdibꝰ & ignibus uaſtauit, depopulatione latius extenſa, prædā hominū & pecorū in Lithuaniam ducebat. Quem Henricus Pruſſiæ Marſalcus quartadecima die Auguſti, apud nemus quod Galebonke nominatur cōſequutus, q̄uis hoſti impar uidebatur, conflixit, & utriſq; acriter pugnantibus tāta cœdes ædita eſt, ut utraq; ps pro uicta diſceſſerat. Maior tamē clades in Lithuanis uidebatur, qui mille ducentos & uiginti ex ſuis perdiderunt. Captiuoſq; & pecus relinquere coacti ſunt. Anno domini 1310 pridie kalendas Maii, in oppido Kowale terræ Cuyauien̄, natus eſt Kazimirus filius Wladiſlai Loketek, & Heduigis conſortis eius, qui regnum Poloniæ prudentia, fabrica murorū, & legibus decorauit & adornauit.

Kazimirus filiꝰ Loketek natus in kowale.

Eo anno maxime tempeſtates & aqrum inūdationes in Italia, Almania, Bohemia & Polonia fuerūt. Sol quoq; ultima Ianuarii eclipſim paſſus eſt. Ex his magna ſterilitas ſubſequuta, qualem nemo meminerat, nec a prædeceſſoribus audierat. Deficiēteq; pane, herbas homines manducarunt.

Eclipſis.

Fames.

Eodem anno Boleſlaus dux Wratiſlauien̄, filius Henrici quinti, ulturus iniurias patris, terram Henrici filii Conradi Glogouien̄ uaſtauit, factoq; conflictu, Henricus Glogouien̄ ſuccubuit. Et Boleſlaus dux Wratiſ: in ſuperbiā elatus, multa bona procaciter conſumpſit, ut poſtea ære alieno uiueret. Inter filios autē huius Henrici Glogouiē Przemiſlaus quum eſſet uegetioris ingenii, nunq̄ Ioanni regi Bohemiæ ſubici uoluit. Hic ueneno a propriis uaſallis intoxicatꝰ interiit, & apud monaſterium Lubenſe ſepultus quieſcit. Et quia nullam prolē reliquerat, Hērico Zeganen̄ & Ioanni Stinauien̄ fratribus eius Glogouia ceſſit in commune, Conrado p Stinauiā contētato. Sed poſtea Ioannes Stinauien̄, mediam partem Glogouiæ, Ioanni regi Bohemiæ uendidit, qui rex exercitualiter in Glogouiam ueniens, alteram partem Glogouiæ in ſuam redegit ditionē. Et ob hoc grauamen, Henricus Zeganen̄ mortuus eſt, in monaſterio Luben̄ ſepultus.

Henricus Zeganen̄ mortuus.

Filius autē eius unicus, eiuſdem nominis Henricus, adeo Ioānem regem Bohemiæ & filiū eius in regno ſucceſſorē Karolum inuaſionibus turbauerat, ut Karolus rex Bohemiæ, alteram partē Glogouiæ quæ fuit patris eius, ipſi reſtitueret, ſuam ditionē tamen & ſubiectionem ex cōpoſito profitenti. Anno Chriſti 1311. Victenen ſupræmus dux Lithuaniæ, cū omnibus ſuis copiis terras Pruſſiæ ſub carniſpriuio ingreſſus, per cœdes & flāmas, magnam partē terræ in fauillam & deſolationem redegit. In Lithuaniamq; cum quingentis captiuis reuerſus, diis ſuis libamina obtulit.

Victenen Lithuaniæ dux Pruſſiam vaſtat.

Commendator interim de Konigſbergk, uno agmine, & quinq; alii Commendatores altero agmine, diuerſoq; itinere Lithuaniam furentes ingreſſi, ſingula quæ occurrebant, aut captiuarunt, aut occiderunt. Et Lithuanorū ducem Victenen epulantē perturbauerunt, in Pruſſiamq; magno cum captiuorum numero regreſſi ſunt.

Cōmendator konigſbergen̄ Lithuaniam ingreditur.

Eam uaſtationē dux Victenē ulturꝰ, quattuor milibus ex cæteris delectis, in uigilia

Ramiſpalmarū

Ramiſpalmaq; in Pruſſiam intrans, cuncta ferro & igne uſq; ad Brunſberg uaſtauit. Eccleſias uaſis & clenodiis ſpoliauit, & eas incendit. Diuiniſſimum euchariſtiæ ſacramentū, in terram cū ignominia proiectum, ore conſpuit, & pedibus conculcauit. In Lithuaniāq; magnam captiuorū multitudinem pel/lens, dum in limitibus in una ſiluarū captiuos inter ſuos diuiſurus ſtaret & coram uirginibus (quæ abſq; uiris & cæteris mulieribus mille quadringēta numerū explebebāt) ſacramentum euchariſtiæ ex terris Pruſſiæ in ſacrario allatum, prophana manu exertum, ante pedes uirginū proiciens, ſpurciciſſimo ore conſpuēs, & pedibus conculcans. Interrogabat, ubi eſſet deus earū, qui ei reſiſtere non ualeret, neq; ſuis cultoribus auxiliari. Non autem diui/na maieſtas blaſphemiam tulit. Altera ſiqdem die in diluculo, quæ fuit dies Martis, octauo idus Aprilis, Henricus de Ploczk magiſter Pruſſiæ, cū octuaginta fratribus Cruciferis, & forti aliarum gentium exercitu, ducem & ex/ercitum Lithuanicū in eiſdem ſtatiuis conſequutū, conflixit, & ad extremū uicit, ſingulos uictos in patibulum agens, aut undis ſuffocans. Ex tanto autē Lithuanorū exercitu, nemo præter ducē, & duos eius comites, qui & ipſe in capite uulneratus aufugit. In memoriam tam famoſi triumphi, Cruciferi in domū reuerſi, monaſterium ſanctimonialiū in Thorun fabricarunt & dota/runt. Alteram expeditionem Commendator de Brandenburg in Lithuanos ægit, & uaſtato diſtrictu Pōgrodne, citato agmine diſceſſit. Terciam expeditionem eo anno magiſter Henricus de Ploczk ægit in Lithuanos, & ſecunda Iulii Lithuaniā ingreſſus, diſtrictum Salſemken ferro & igne uaſtauit. Etiā tria caſtra illic conquirēs incendit, multiſq; militibus Lithuanorū occiſis, ſe/ptingentos in captiuitatem duxit. Anno domini 1312 Hērico de Ploczk, de officio magiſterii cedente, Henricus de Trir, qui & Karolus appellatus eſt, ſucceſſit. Eo anno due expeditiones in Lithuaniam actæ ſunt. Vna per magiſtrū contra caſtrum Biſen itinere terreſtri. Altera per Vernerū Cōmendato/rē de Ragneta, nauali claſſe per fluuiū Memel, cōtra caſtrū Mergiſt, ābe parrum profectꝰ, præter paucos captiuos attulere. Terciam expeditionē ægit Henricus Marſalcus, cum ingenti ſui exercitus pernicie. Nam caſtro Biſen incōquiſito, in tres diſtrictus, uidelicet Miedniki, Crinuiczin, & Trziuicza/ny deſcendit. In quibus nuſq̄ uictualia reperiens, fame indies inualeſcente, ꝑ ſpacium centū & amplius miliarium rediens, multos de ſuis inedia conſum/ptos ammiſit. Miſerat & dux Lithuaniæ ſuū præfectum Surminum, uirum callidum cum claſſe centū nauium, cōtra caſtrū Triſtmemel, qui naues Cruciferorū in flumine Memel reperiens, incēdit, tandem a Cruciferis uictūs, tricentis quadraginta de ſuis ammiſſis, cum reliquis eadem claſſe in Lithuaniā refugit. Anno dñi 1313. Boleſlaus dux Mazouiæ, filius Semouiti filii Cōradi Mazouiæ, frater patruelis ducis Wladiſlai Loktek, in Viſſegrod octauo kalendas Maii mortuus eſt, in eccleſia Plocēñ ſepultus. Hic ſeuiſſimus per/ſequutor furū & malefactorum fuit. Hic tres filios ſuperſtites, Semouitum Troydenum ex prima coniuge Lithuana multū honeſta, & Venceſlaum ſeu Vankonē ex altera cōiuge Bohema, & unicam filiam ex eadem Bohema reliquit. Anno domini 1314. Magiſter Pruſſiæ Karolus, & ordo Cruciferorū,

Victenen Pruſſiam repetit.

Dehoneſtatio ſacramenti Euchariſtię.

Cruciferorū de Lithuanis uictoria.

Cōmendator Brādenburgeñ ſecundam expeditionē in Lithuanos pergit.

Henricus de Treuiri magiſter Pruſſię.

Boleſlaus dux Mazouię moritur.

a quolibet

a quolibet manſo culto in Pomerania, & terris occupātis de quibus decima manipularis reddebatur, duos ſcotos uſuales colonis ſoluere iuſſit. Sua uero & omnium Cõmendatorū atq; terrigenarū prædia, a ſolutione cuiuſlibet decimæ penitus libera eſſe decreuit. Propter hoc Epiſcopus Wladiſlauieñ, in cuius dioceſi fere tota Pomerania cõſiſtit, cū aſſiſtētia Archiepiſcopi Gnezneñ, & Epiſcopi Poſnanieñ, monaſteriorū quoq; & aliorū beneficiatorum, Magiſtrū & ordinem, ac uillarū ruſticos cenſuris eccleſiaſticis percelluit, & loca eorum interdicto ſuppoſuit. Verum Magiſter & ordo appellationibus ad ſedem apoſtolicam ſe tuebātur, & rigorem cenſurarū eludebant. Eodem anno circa Natalē domini. Cometes cum longa coma circa polum apparuit durauitq; uſq; ad finem menſis Februarii. Et paulopoſt, alter Cometes in parte orientali apparuit, qui ſicut quantitate minor erat priore, ita & minor duratione. Tres etiam lunæ ſimul eo anno apparuerunt

Cometes duorum menſium.

Tres lunę.

CAPVT XIIII.

ANno dñi 1315. Hēricus & Wladiſlaus filii ducis Hērici quinti Wratiſlauieñ, ānos pubertatis trangreſſi, fratrem ſuum ſeniorē Boleſlaum magna importunitate ad partiendū patrimonium coegerunt. Ne ipſius prodigalitate partes hereditatis illorū cõſumeret, & Boleſlaus qdem Bregā accepit, aſpirans ad pecunias a fratrib9 addendas. Henricus uero Wratiſlauiā ſorte accipiens, quadraginta octo milia marcarū Boleſlao exſoluit. Wladiſlaus autē iunior fratrū Legniczā ſortitus, in ſubdiaconi gradum promotus, in triginta duobus milibus marcarū quæ non potuit pro additamento ſoluere, Legniceñ ciuitatem Boleſlao Bregeñ fratri ſuo obligauit. Sed idem dux Wladiſlaus ægeſtate ductus, contra Boleſlaum ducem Bregeñ bellare cœpit, ut ſibi de Legniceñ: ducatu cœderet, quem ſæpius fuſum & fugatum tandē comprachendit, & in Legnicē: caſtro in carcere dimidio āno alligauit, quo reconciliātibus amicis, ut ſingulis annis quingentas marcas quibus ſtatum ſuum ducere poſſit, dux Boleſlaus ſibi daret, dimiſſo, ꝓpter graues moleſtias freneſim incidit, & delirās cuidā militi qui caſtrū Hornſ berg in montibus habebat, ſe adiunxit, & prædas in Bregeñ ac Legniceñ ducatibus agere cœpit. Dūq; in uillas Iankow, & Virbin in terra Bregeñ impetum feciſſet, a ruſticis qui pro ſua ſecuritate centū armatos conduxerant, cum uiginti complicibus captus eſt, & Boleſlao Bregeñ duci præſentatus, in uincula truſus, in caſtro Legnicē: integro anno detinebatur, ubi tantam freneſim incidit, ut ſingulos ſibi miniſtrantes conaretur occidere. Mitigata tandem freneſi, a uinculis dimiſſus, nunq̄ ſtabilem tenuit gradum, ſed in modum delirantis ambulabat. Anno quo ſupra 1315 Samagittæ numeroſo exercitu Ragnetam cinxerunt, & quū longum tēpus in obſidendo caſtro non expugnato conſumpſerunt, conculcatis ſegetibus, & omnibus in circuitū uaſtatis atq; exuſtis, in Samagittiam reuerſi ſunt. Vitenen autē dux Lithuaniæ ceptum Samagitticū continuās, cum frequenti exercitu caſtrū Triſtmemel obſidione uallauit, proiectioneq; machinarū decemſeptem diebus expugnabat. Ducentos milites ab Henrico magiſtro Pruſſiæ miſſos, ad obſeſſos ingredi contendentes, ad unum omnes contriuit. Magi-

Patrimonij inter fratres diuiſio.

Wladiſlaus natu minor, freneticus.

Ragneta a Samagittis cincta.

ſtrumq; Pruſſiæ cũ ſex milibus armatorũ uenientem, quũm ab exploratoribus cognouit, in Lithuaniã ſe recepit. Quem magiſter Henricus non ualens conſequi, terras hoſtiles nihilominus intrauit, & plures ex Lithuanis aut occidit, aut captiuauit. Eodem anno Henricus de Ploczk Saxo genere, & Marſalcus Pruſſiæ, cum proprio milite Lithuaniã ingreſſus. Diſtrictum Paſtow uaſtauit & exuſſit, & quingẽtis Lithuanis captis, Pruſſiam reuerſus. Plures milites ex Rheno in Konigſbergk gratia exercende militiæ offendens, alteram illico expeditionẽ in Lithuanos ægit. Caſtroq; Biſen conquiſito, octuaginta Lithuanis, qui illic reperti erant, necatis, diſtrictum Mediceñ cõtinua uaſtatione in fauillã redegit. Magiſter deinde Pruſſiæ Henricus cum maioribus copiis Lithuaniã repetens, exercitu quadrifariã diuiſo, & populatione latius extenſa, plures diſtrictus Lithuanorũ ad eã diem intactos, deuaſtauit, & magnũ captiuorũ ordinem ex Lithuania duxit. Frugibus autẽ ad maturitatem pertingentibus, iterũ Marſalcus in Lithuaniã ingreſſus, & duobus caſtris Ingedin & Piſtin expugnatis & exuſtis, ſata omnia conculcauit, aut exuſſit. Eam moleſtiam Dauid Præfectus caſtri Lithuanorũ Garthin ulturus, cum octingẽtis armatis Pruſſiam inuadẽs, diſtrictum Vunſdorff deuaſtauit. Quem Cõmendator de Capyow dum rediret conſequutus, certamine inito, captiuos liberauit, & quinquagintaquinq; occiſis, cæteros in fugam uertit. Ab exordio inſtitutionis denarii ſancti Petri pro lampadibus, de qualibet domo & familia tres tantummodo obuli uſuales, & auenæ cribrũ ſoluebatur. Hãc autẽ priſca conſuetudine anno domini 1318 per collectores apoſtolicos abrogata, ſancitum eſt ut de quolibet capite ruſticani hominis, unum obulũ uſualem annuatim ſoluãt, quod uſq; in hanc noſtrã ætatem cõtinuatur. Anno domini 1319 Boleſlaus Bregeñ & Legnieñ dux, Conrado filio ducis Hẽrici Glogouieñ cui Olſzna obtigerat, propter Hẽrici quinti patris ſui captiuitatem & depactationem bellũ mouit. Olim per auum eius Conradũ Glogouieñ factam, & aliquot certaminibus ſuperatũ, ad tantã ægeſtatẽ ipſum ducem Cõradum redegit, ut unũ tantũmodo equum, & pallium lineum quo amiciebatur poſſideret. Ictoq; fœdere, ex ſentẽcia Baronum cõmunium, Cõradus Oleſzneñ, Namiſlauiã, Beroltow, Cruczbork, Piczczen, & Cunczeſtad duci Boleſlao Bregeñ reſtituere coactus eſt. Volauiam uero & Lubeus compaſſus ægeſtati Conradi Oleſzneñ ei dimiſit. Acceſſione autẽ tot bonorum Boleſlaus ſumptus prodigos iterũ facere cœpit, intantũ ut debitis uariis inuolutus, oppidum Nyempcz cum ſuo diſtrictu, duci Bernardo Sweidniceñ, Item Haynouiã & aureũ montẽ creditoribus ciuib9 Wratiſ: obligaret.

Diſtrictus Paſtow vaſtatur. — *Cruciferorum victoria* — *Ingedin & Piſtin caſtra expugnata.* — *Inſtitutio denarij ſancti Petri immutatur.* — *Reſtitutio Boleſlao Bregeñ facta.*

CAPVT XV.

Anno domini 1320 Wladiſlaus Loketek rex poloniæ, filiam ſuam Elizabeth nomine, die dominica infra octauas Petri & Pauli apoſtolorũ, Karolo regi Hungariæ matrimonialiter copulauit. Hæc fœlicius duabus morte abſumptis coniugibus regi Karolo nupſit & cõmanſit, filioſq; inſignes ei genuit. Eodem anno 1320 Nankerus nobilis de domo Oxa, ex prouincia Oppolieñ ortus, in Epiſcopũ Gracouieñ electus, eccleſia Gracouieñ ueterẽ, anguſtũ ſitum habentẽ, & humilibus ſtructuris

Elizabeth regi Hungariæ nupta.

ſtructuris edificatam, recentiq; incendio deformatã, deiecit, & nouam opere ſumptuoſo ex alba & quadrata petra iniciauit, latitudinẽ atq; lõgitudinem eius quãtum ſpacia loci patiebantur extendens, quæ & qualis in hanc diem cernitur & permanet, hinc factum eſt ut multa inſignia ſepulchra Principũ & Pontificum, noua edificatione ſuperueniente, obruta perierint. In edificationẽ autẽ tam ſumptuoſam eccleſiæ Cathedralis Gracco: Nankerus Epiſcopus Gracco: duas partes, Capitulares uero terciam, & clerus totius dioceſis Gracco: ſubuentionẽ caritatiuam contulit. Cuiuſlibet etiam beneficii & parrochialis eccleſiæ decollatione, ſiue ſpirituali, ſiue regia & laicali, uacantis, primi anni fructus pro fabrica eccleſiæ exigebãtur & reddebãtur. Eodẽ anno Henricus de Ploczk Marſalcus Pruſſiæ, habens ſecum quadraginta fratres ordinis cum exercitu bene inſtructo, Lithuaniã ingrediẽs, diſtrictum Medniceñ q̃ latius potuit uaſtauit. Interim Lithuani & Samagittæ, nihil ea uaſtatione deterriti, anguſtias unius ſaltus, quem Cruciferi in redeundo tranſituri erãt, occupant, & maioribus arboribus circumquaq; ſuccisis, inſidias parant, dumq; Marſalcus Pruſſiæ & exercitus eius inſidiarum ignarus ſaltum eſſet ingreſſus, a Lithuanis circumuentus, imprimis ipſe, deinde alii ad unũ omnes aut deleti, aut capti ſunt. Lithuani pro uictoria & ſpoliis hoſtiũ, diis thura litãtes, unum ex Cruciferis uocatum Gerardum Rudde de Samlenth, cũ equo & armis in pira extructa incenderunt, & conflagrarũt. Anno quo ſupra, in feſto exaltationis ſanctæ Crucis, Lithuani terram Dobrzineñ quæ tunc a relicta ducis Semouiti tenebatur, improuiſe uaſtauerũt & oppido Dobrzineñ exuſto, cum captiuis utriuſq; ſexus, ueloci fuga regreſſi ſunt. Ioãnes rex Bohemiæ, & Comes de Luczemburgk, ſciens duces Sleſiæ uiros ſimplices, calliditate ſua eos ad ſe trahere cœpit. Primum itaq; anno domini 1322 Boleſlaum ducem Zambiceñ alias Monſterbergeñ, Bernardi ducis Sweidnicẽ: germanum, ampliſſimis promiſſionibus ineſcatũ, induxit, q̃ caſtrũ & oppidum Cloczko pro tenui pecunia ei uẽdidit & reſignauit. In quo homines & præda & rapinis uiuentes locauit, ut cæteros duces Sleſiæ ſpoliis uexarẽt & diſcordiarum ſemen iacerent. Wratiſlauienſis inſuper ciuitatis ambiens poſſeſſionem, Boleſlaum Bregeñ & Legni: ducem, profuſis donationibus contra germanum eius Henricum ſextum ducem Wratiſla: ſubordinauit, qui dum bellis præmeretur, quum eſſet princeps pacificus, ad Wladiſlaum Loktek regem poloniæ ſe conuertit, & Wratiſlauieñ ciuitatem ſibi cum ducatu perpetuo reſignauit. Wladiſlaus autẽ rex appræhenſa poſſeſſione ciuitatis & ducatus Wratiſ: aliquãto tẽpore ipſam gubernãs, compaſſus paupertati ducis Henrici, Wratiſlauiã ſibi reſtituit. Quo audito Ioãnes rex Bohemiæ exhilaratus, callidis blandiciis & iam non bello, ſed liberalitate & aſtucia. Ad reſignandum ſibi ducatum & ciuitatem Wratiſlauienſem ducem Henricũ induxit, receptoq; oppido Cloczko in adminiſtrationẽ ſolũ ad tempora uitæ Wratiſlauiam perpetuo reſignauit, cum graui iactura regni poloniæ, de cuius corpore ducatus Wratiſla: erat, & cum iniuria fratrũ Boleſlai Bregeñ & Wladiſlai Legniceñ ducum, filiarumq; eius trium nubilium Offcze, Grithe, & Elizabeth, ad quos & ad quas ſpectabat ſucceſſio

Eccleſia Graecouieñ extruitũ

1320

Marſalc⁹ Pruſſię Lithuaniã vaſ[illegible]rus ingreditur.

Ordinis milites victi.

Varię altercationes ꝓ ducatu wratiſlauieñ.

wratiſlauia ad Bohemos ceſſit.

hereditaria. Ab eo ergo tempore ducum Wratiſlaⱥ ceſſauit ſucceſſio, ciuitate Wratiſlauienſi obedientiam regis Bohemiæ profitēte. Tandem Wladiſlao duce Legniceñ ducatum ſuum Legniceñ, quē Boleſlao Bregeñ in triginta duobus milibus marcarum obligauerat, uenalem exhibente. Ioannes rex Bohemiæ ſolita uafricia uſus, cominatus eſt auferre ducatū Legniceñ Boleſlao, niſi in ſuam & regni Bohemiæ ditionem concederet, qua denunciatione Boleſlaus Bregeñ territus, ſe & ſua Ioanni regi Bohemiæ ſubiecit. Eodē anno domini 1322. Bernardus dux Sweidniceñ cum ſua gente. Item dominus de Sueuia, Item duo Comites de Rheno, Item aliorum chriſtianorū exercit9 Cruciferis de Pruſſia illum dirigentibus, in terras Samagittiæ & Lithuaniæ deſcendens, tres diſtrictus Varken, Ruſſigē, & Klogen uaſtauit, & caſtrum Piſten conquiſiuit. Barbariſq; prædictorum diſtrictuum, callide obedientiā promittentibus, a cœde & captiuitate temperatū eſt. Sub idem tēpus Lithuaniæ dux, in Liuonia uaſtato epiſcopatu Darbatenſi & aliis diſtrictibus, quinq; milia captiuorū & multitudinem ſpoliorum in Lithuaniam deduxit. Eam uaſtationem chriſtianorū exercitus uindicaturus, iam inſtante hyeme in Lithuaniam expeditionē ægit, nullo tamen opere memorabili, aſperitate hyemis præmente, ædito, in Pruſſiam remeauit. Dauid uero Capitaneus caſtri Lithuanorū Garthin frigore non torpens, cū frequentibus copiis, diſtrictum Reuel in Liuonia uaſtauit, eccleſias incendit, ſacra uaſa recepit, ſacerdotes aut occidit, aut cœpit. Et quinq; milia captiuorū cum ingenti præda in Lithuaniā intulit. Deinde ſub eadem hyeme Lithuani & Samagittæ ciuitatem Memel, & tria caſtra in eius uicinio expuguauerunt, & cōquiſierunt. multiſq; chriſtianis illic aut cœſis aut captis, tam ciuitatem q̄ caſtra exuſſerunt. Poſt hæc diſtrictum Vilow adeuntes, ſtrage magna ædita, Commendatorem de Capyow, cum ſuo exercitu occiderunt. Et in multitudine captiuorum atq; ſpoliorū Lithuaniam reuerſi ſunt. Mazouiæ etiam ducatum uaſtauit. Dauid Capitaneus Lithuanorum de Garthin, & pluribus uillagiis ac eccleſiis ſpoliatis & incenſis, plures agreſtes in Lithuaniā captiuos duxit. Sub eo tēpore Karolus magiſter Pruſſiæ mortuus eſt, & pro eo Vernerus de Orzele ſubſtitutus eſt

Dauid Capitaneus Reuel uaſtat.

Karolus magiſter Pruſſiæ mortuus. Vener9 de Orzele magiſter Pruſſiæ.

CAPVT XVI.

Anno domini 1323 Lithuani clandeſtinis itineribus ſubito inſiliētes, oppidū Dobrzineñ ipſum deprædati ſunt, & conflagrarūt In terramq; Dobrzineñ ſenes & impuberes occidēdo, feſtine cū captiuis ad nouem milia eſtimatis, in Lithuaniam redierunt. Ea ꝓpter Wladiſlaus Dobrzineñ dux, & Wladiſlai Loktek regis Poloniæ germanus nepos, perſonaliter ad eundem regē Wladiſlaum Graccouiā ueniēs terram Dobrzineñ cum ſuis municipiis ei perpetuo reſignauit, quia ad ipſius defenſionē & incurſionem, tam a Cruciferis q̄ Lithuanis factam & futurā intendere non potuit. Præcibuſq; porrectis pro ſe & ſua genitrice Anaſtaſia relicta olim Semouiti ducis Dobrzineñ, terrā Lancicieñ obtinuit, terra Dobrzineñ gleba & introitibus multo ſuperiorem, dumtaxat ad tempora uitæ, quia orbus & ſine prole fuit. Anno domini 1324 Dauid Capitaneus in Garthin, iuſſu

Lithuanorum excurſio.

thin, iuſſu Gedimini ducis Lithuaniæ oppidū Poltowſko epiſcopi Ploceñ, & centum triginta uillas in circuitu, in die ſanctæ Elizabeth inuadens, cœdibus, flammis, & ſpoliis uaſtauit, & triginta eccleſias parrochiales igne deleuit, ac quattuor milia animarū in captiuitatem duxit. Alius quocꝫ exercitus Lithuanorum in Liuoniā deſcendēs, in aliquot locis eam uaſtauit, & prædā cum captiuis reduxit. Sequenti autē anno uidelicet 1325. Anna filia Gedimini principis Lithuanorum in coniugem duci Kazimiro filio Wladiſlai regis Poloniæ, cum omnium captiuorū ex regionibus Polonorum per Lithuanos receptorū redditione pro dotalibus, adducta eſt. Et pax deſiderabilis, ex hac affinitate inter Polonos & Lithuanos ſequuta eſt. Anno præexpreſſo 1325 Iuſſu Wladiſlai regis Poloniæ, milites Gracco: & Sādomirieñ Mazouiam hoſtiliter depopulati ſunt, & ciuitate Ploceñ conquiſita, flammis ipſam exuſſerunt. Venceſlaus eñ alias Vanyek dux Mazouiæ, conditionis ſuæ oblitus, hoſtilitatem infeſtam cum Cruciferis Pruſſiæ regno Poloniæ inſerebat: Anno domini 1327. Principes Sleſiæ, Oppolieñ, Teſſneñ, Glogouieñ, Zeganeñ, Oleſzniceñ, Stinauieñ, & Falkembergeñ, ſuæ illuſtriſſimæ conditionis ex regibus Poloniæ tracte obliti. Obliti libertatis, qua in illam diem perfuncti ſunt, ad Ioannem regem Bohemiæ infeſtum hoſtem regis Wladiſlai Poloniæ, defecerunt, iugo & feudo Bohemico ſeſe ſupponētes. Cauſa nō alia extitit, niſi liuor & acerba inuidia, ꝙ Wladiſlaus Loktek ſibi impoſuerit regni Poloniæ diadema, ipſis inconſultis, unde illum non Poloniæ, ſed Gracouieñ regem uocitabant, & a ſuis ſubditis uocitari mandabant. In quorum ignominiā, quia abſqꝫ legittima cauſa a regno receſſerūt, factū eſt laudum in regno Poloniæ, ꝙ nullus illorum principum, q̄diu alienum iugū non excuſſerit, in regem, gubernatorem, aut Capitaneū in Polonia aſſumatur. Hinc factū eſt, ſathana zizania ſuperſeminante, ꝙ principes & nobiles Sleſiæ, adeo Polonos exoſos & contemptos habere cœperunt, ut in caſibus & infortuniis eorum, detractionibus & morſibus magnopere piclitentur. Ex hoc egritudinē ſuā declarātes, quæ uterum ſuum a quo excidit, corrodit. Licet Polonia pietatis maternæ ubera, in eorum neceſſitatibus nō auertit, ſed ſolatur & reficit. Hinc etiā factum eſt, ut aquilam cādidam uniuerſale ſignum principū Poloniæ, duces Sleſiæ, hi quidem in nigram, alii in glaucam, nōnulli in camporum uariationem & colorū permixtionē permutarunt. Ne quidcōmune cum regno poloniæ habere uiderentur. Cenſus tamen & denarius ſancti Petri, qui ex uniuerſa Sleſia ſummo Pōtifici præſtatur. Sic & eccleſiæ Cathedralis Wratiſlauieñ per Boleſlaum primū regem Poloniæ & patrem ſuum Myeſzkonē fundatio & dotatio. Cæteraqꝫ inſignia clamant & demonſtrant Sleſiam & Wratiſlauiā regni Poloniæ prouinciam fuiſſe. Propiciatione diuina ad corpus & unitatem regni Poloniæ poſtea reuerſuram. Anno domini 1330 æſtas nimium calida erat, ex nimioqꝫ feruore ſolis, ultra ſolitum curſū in polonia ſegetes in debitam maturitatem ante feſtum ſancti Ioannis baptiſtæ perducte erant, & undis deſiccatis, flumina ſuos alueos deſeruerant. Anno eodem. Ciuitatem Rigeñ cum omni dominio ad Rigeñ eccleſiam pertinentem, expugnauerunt & occupauerūt, fratres Theutonici ſanctæ Mariæ

Poltowſko oppidum vaſtatur.

Pax cum Lithuanis.

Principes Sleſiæ ad Bohemiæ regem deficiūt

Reuerſura Sileſiæ ad Poloniam

Eſtas calida.

de nigra cruce, In Archiepiſcopum Rigeñ fundatorē ſuum uſi officio. Quo Cruciferi de Pruſſiā in reges & principes Poloniæ in occupanda Pomerania & aliis terris uſi ſunt. Anno quo ſupra ſedecimo kalendas Iunii, Venceſlaus alias Vonyek filius iunior Boleſlai ducis Mazouiæ crudelis & ſeuer9 in milites & ſubiectos, in Viſſegrod mortuus eſt, & in eccleſia Ploceñ ſepultus, reliquit unicum filiū Boleſlaum ex filia Gedimini ducis Lithuaniæ. Anno prefato die decimanona Octobris, Vernerus de Orzela magiſter Pruſſiæ multis uulneribus, in caſtro Mariemburg, ab uno fratre Crucifero Ioāne de Gindorff confoſſus occubuit, in locum eius Lutherus de Brunſuigk ſucceſſit. Anno prædicto poſtulante rege Wladiſlao Loktek a ſummo Pontifice peſſagium cruce ſignatorū & aliquot milia florenorū, contra Barbaros, Thartaros, ac Lithuanos, accepit ratiōes & excuſationes ſummi Pontificis, & nō ea quæ poſtulauit, tamen ne nuncii regii uacui redirent, gratiam anni Iubilei cōceſſit, ea cōditione, ut quilibet illam meriturus, duos aureos in capſam imponeret. Agebatur itaq; Graccouiæ annus Iubileus, pro feſto ſancti Staniſlai in Maiio tribus diebus, & in autumno feſti eiuſdē ſancti Staniſlai aliis tribus diebus, magna multitudine ex uniuerſo regno Poloniæ, ſed & ex Hūgaria atq; Sleſia concurrente. Exinde non mediocris ſumma auri collecta fuit. Anno domini 1332 in feſto natalis ſancti Ioannis baptiſtæ. Vincētius de Pomorzani palatinus Poſnanieñ, cuius ductu & proditione Polonia fere perierat, quis regio ædicto in patria tutus conſiſteret, tamen eorum qui uaſtati & incommodis confecti erant conſpiratione, telis confoſſus & obtritus, teterrimæ proditionis pœnas ſoluit.

Venceſlaus filius Boleſlai Mazouię ducis moritur.

Verneri mors.

Lutherus magiſter Pruſſię.

Vincencius de Pomorzani mortuus.

Kazimirus ſecundus

CAPVT XVII.

AD ſurrogandum nouum regē in locum regis Wladiſlai nuper abſūpti. Prælati & Barones Poloniæ conuentu omnium terrarū apud Gracco: agētes unanimi uoto ac uocatiōe ducem Kazimirū, filiū præfati regis Wladiſlai in regem Poloniæ elegerunt. Diemq; ſācti Marci pro coronatione eius deſignarūt, regina autē Heduigis regis Wladiſlai relicta, & ducis Kazimiri mater, quæſtionem iniecit. Ne ipſa uiuente, Anna conſors Kazimiri in reginam coronaret᷑, affirmāſq; ꝙ unius regni una regina diamate ſit inſigniēda. Expugna

ta tandem

ta tandem præcibus ducis Kazimiri, quē tenerrime diligebat, in coronationē Annæ coniugis Kazimiri conſenſit. Ipſa autē in cenobium ſanctimonialium monaſteriū in antiqua Sandecz ſe recepit, & profeſſa regulam ſancti Fräciſci, ieiuniis, orationibus reliquū ætatis ſuæ expleuit. Anno itaq; domini 1333 in feſto ſancti Marci, quod in diem dominicū cadebat. Dux Kazimirus in regem, Anna uero cōſors ipſius in reginā Poloniæ, in eccleſia cathedrali Gracouieñ, per Ianiſlaum Archiepiſcopū Gnezneñ, aſſiſtētibus ei Ioanne Grac: Ioāne Poſnanieñ, Mathia Wladiſlauieñ, Stephano Lubuceñ, Epiſcopis & Baronum ac nobiliū Poloniæ magna copia, inuncti & coronati ſunt. Adiūctuſq; eſt regi Kazimiro in gubernatorē (quoniā nondū ad maturā ætatē peruenerat) Iaſzko de Melſtein Caſtellanus Gracco: uir induſtrius, & in temp: magni zeli. Cœpit autē rex Kazimirus poſt coronationē, pacē regno ordinare, & bellum cum Cruciferis de Pruſſia, p ulteriores inducias ad feſtū Ioānis baptiſtæ anni ſequentis ſuſpendit. Cœpit & prædonum atq; furū frequentiam exterminare, & publicas ſtratas purgare. Multoſq; nobiles & uulgares furtis ac rapinis uiuere conſuetos, neminem reueritus, ſuſpendere, mutilare, partire, aut exilio damnare iuſſit. Anno uero domini 1335 ex compromiſſo occaſione terrarū regni Poloniæ, per Cruciferos occupatarum, Karolus rex Hungariæ, pro parte regis Kazimiri, & Ioannes rex Bohemiæ pro Cruciferis, in die ſanctæ Elizabeth in Hungaria, in caſtro Viſſegrad conuenerunt. Rex etiam Poloniæ Kazimirus ad ſollicitandū in ſua cauſa. A magiſtro & ordine Cruciferorū, Henricus Ruthenus Prouincialis Culmeñ, Marquardus de Spanebergk Thoruneñ, & Conradus de Bruneſtein Swieczeñ, Cōmendatores, aduenerunt. Habita autē deliberatione regum arbitrantiū, terras Cuyauiæ & Dobrzineñ regi poloniæ Kazimiro adiudicarunt. Terrā autē Pomeraniæ, quæ feratior eſt predictis, Magiſtro & ordini Cruciferorū approprriarunt, quod rex Poloniæ Kazimirus, præuaricando paternū mandatū, quo moriturus interminando præcepit. Ne unq̄ ſuper patrimonio ſuo terra Pomeraniæ cum Cruciferis paciſceretur, amaro corde, ne recrudeſcente bello ampliora perderet ſuſcepit. Caſtro nihilominus Nyeſzkow, q̄uis de ſorte terræ Cuyauiæ eſſet, circa Magiſtrum & ordinem manēre, ut facultas utriuſq; ripæ fluminis Iſtulæ apud eos remaneret. Sentencia regum Hungariæ & Bohemiæ ſic incipit. In nomine domini amen. Nos Karolus & Ioānes dei gratia, Hūgariæ & Bohe: reges, ppetuæ memoriæ tenore preſentiū notum facimus quibus expedit uniuerſis. Cum magnificus princeps dominus Kazimirus eadem rex Poloniæ ex una, & relligioſi uiri generales preceptores & fratres uniuerſi ordinis Cruciferorū de domo Theutonica parte ab altera, ſuper terris & diſtrictibus Culmeñ, Dobrzineñ, Cuyauiæ, Pomeraniæ & Thoruneñ &c. Finis. Actum & datum in Viſſegrad in Hungaria, preſentibus &c. Anno domini 1335 dominica proxima poſt feſtum ſanctæ Elizabeth. Legitur in chronica Hungarorū, q rex poloniæ eo tempore homagiarius & ſubiugalis regi Bohe: fuiſſet, q qa nuſq̄ alibi uel apud Bohe: uel Polonos reperitur, errori hiſtorici aſcribendum eſt. Poſt ſentenciam pronunciatam, requirente rege Kazimiro Magiſtrū & ordinem Cruciferorū, ſuper re

Regina monialis fit

Kazimirus coronatus.

Pacem regno afferre nititur.

Sentencia Hungariæ & Bohemiæ regum.

ſignatione terrarum Cuyauieñ & Dobrzineñ, non aliter deciſioni arbitrali ſeſe pariturós reſponderunt. Niſi rex cum Prelatis, Baronibus, nobilibus, ac ciuibus regni poloniæ, per patentes litteras terris Pomeraniæ, Chelmeñ, & Michalouieñ, corporali etiam preſtito iuramento, renuncient & ſe obligent Quo reſponſo in deliberationē & conuentum omnium Prelatorū ac Baronum uniuerſi regni poloniæ perducto. Noluerunt ullo pacto in ipſas condiciones conſentire, ſed ſi bellum inferretur repellere conſultabāt, & ſedi apoſtolice quæſtum iri, eiuſq; ſuffragium implorari. Ad quod opus proſequendum Ioannes Grothonis de Slupcza Gracco: Epiſcopus, uir preſtātis ingenii & experientiæ, in Auinionem ad ſedem apoſtolicam miſſus eſt. Summus uero Pontifex Benedictus. duodecimus, regni poloniæ querela audita, & ueritate comperta, Sedis apoſtolice nuncios uidelicet Galhardum de carceribus, Tituleñ Prepoſitum, Coloceñ dioceſis, & Petrum Geruaſii Canonicū Anicieñ, in Poloniam cum cōmiſſionibus & largis prerogatiuis miſit. Qui apoſtolici nuncii tribunali in Varſzouia poſito, Theodricū de Aldembergk, Magiſtrū Pruſſiæ & ordinem Cruciferorū, ad quartā Februarii diē, per Nicolaū Prepoſitum ſanctæ Crucis Oppolieñ. dioceſis Wratiſlauieñ, per ædictū citauerunt. Et quarta die Februarii, magiſtro Bartholdo, Alberti de Rathibor ſindico Kazimiri regis Poloniæ, petitionem regis inſcripto Iudicibus offerente Magiſter Iacobus, Plebanus de Arnoldi uilla, Culmeñ dioceſis, pro pte Magiſtri & Cruciferorū, appellationē a iuriſditione iudicum interponens, eāq; relinquens diſceſſit. Iudices autē datis reſutatoriis pronunciauerunt ſe iudices cōpetentes, & cauſam fere per unū ānum cum dimidio cōtinuantes. Anno Chriſti 1339, quintadecima Septembris, in eccleſia ſancti Ioannis baptiſtæ Varſzouiæ, regi Kazimiro terras Pomeraniæ, Culmeñ, Michalouieñ, Cuyauieñ, & Dobrzineñ adiudicauerunt. Copia ſentēnciæ ſic incipit. In nomine dñi amē. Nouerint uniuerſi, q; nos Galhardus de Carceribus, Prepoſitus Tituleñ, Coloceñ dioceſis, & Petr9 Geruaſii Canonicus Anicieñ eccleſiaꝝ, Apoſtolicæ ſedis nūcii & exequutores ac iudices. In cauſa q̄ uertit̄ &c.

Epiſcop9 Graccouieñ ad ſedē apoſtolicam.

Legati in Poloniam.

Sentencia legatorū Sedis apoſtolice.

CAPVT XVIII.

ANno 1339 rex Kazimirus facto generali conuentu omnium terrarum regni, in Graccouia pro feſto ſācti Stániſlai in Maio, co q; filium ſucceſſorem non haberet, Ludouicū Karoli regis Hungariæ filium, & nepotem ſuum ex ſorore germana regnaturum poſt ſe nominauit. Quum em̄ militum auxilia pro ſubſidio regni poloniæ a Karolo rege Hūgariæ, rex Kazimirus poſtulāret. Interrogauit quid præmii pro talibus beneficiis rex Karolus habiturus eſſet. Kazimirus rex poloniæ, Lodouicum filium eius tanq̄ nepotem ſuum poſt ſe regnaturum renūciauit. Ob hoc Karolus rex Hungariæ filios ſuos, Andreā in Sicilia, Stephanū in Hungaria, & Lodouicū in Polonia regnare in aīo deſtinauit, quod ſic euenerat ſed aliis morte præoccupatis, Lodouic9 in Hūgaria & Polonia regnauit Anna autē regina conſorte ſua, & filia Gedimini principis Lithuaniæ, eiuſdē anni decimaoctaua mēſis Iunii in caſtro Graccouię mortua atq; ſepulta, & unicam filiam Elizabeth relinquente. Kazimirus rex cum certis Epiſcopis

Lodouic9 Hūgarię deſignatur in regē Polonię.

& magnificis

et magnificis perſonaliter ſeptima menſis Iulii in Viſſegrod Hungariæ perueniens, præſatum Lodouicum regem poloniæ ſe abſumpto, ſub certis fœderibus ac conditionibus ſucceſſurum oretenus deſignauit. Et nõ duces Mazouiæ nec Oppolieñ. Anno uero domini 1340. Boleſlao filio Troideni ducis Mazouiæ (qui Leopolieñ ducatũ, & cæteras terras Ruſſiæ iure propinquitatis ex morte ducis Leopoliẽ: & Wladimiriẽ: nactus fuerat) nono kalẽdas Aprilis, alias in die anunciationis Mariæ, ueneno per Ruthenos extincto, quoniã ſectã eorum immutare conabatur, rex Kazimirus contractis copiis, concito curſu poſt octauas Paſchæ, Leopolim obſedit, & per deditionẽ accepit. Clenodiaq; magni ualoris illic reperiẽs, ſcilicet duas cruces aureas, notabili portione ligni dominici inſignes, duo diademata, uniones, & lapides præcioſos habẽtia, tunicam, & ſellam auro & gemmis ſuperba, in ſuum redegit ærarium, tandem Wladimiriã, tam arcem q̃ oppidum in ſuam ditionẽ redegit. Caſtriſq; Leopolieñ & Wladimirieñ ligneis exuſtis, ne ad rebellionẽ ſpectaret, in Graccouiam rediit, & theſauro depoſito ac ſpoliis, cum maiori potentia & exercitu ex omnibus terris contracto, in Ruſſiam reuerſus, terras Przemiſlieñ, Halicieñ, Luceñ, Wladimirieñ, Sanoceñ, Lubaczow, Trebowla, Cuſtan, aliaq; caſtra & ciuitates Ruſſiæ, per uim aut ultro ſe dedẽtibus ſub una expeditione, unaq; æſtate accepit. Nec ab illo tempore a regis & regni Poloniæ obedientia Ruſſia deſciuit. Miſſiſq; nunciis rex Kazimirus, ad Henricũ Haſſiæ Lantgrauiũ, filiã eius Adleydã uirginẽ in coniugem, anno Chriſti 1341 pro feſto ſancti Michaelis accepit. Henricus autẽ Haſſiæ Lãtgrauius, qui ſua præſentia perſonali Adleydam in Graccouiam adduxerat, duo milia marcarũ tantũmõ groſſorum Pragenſiũ pro dote ſe daturũ inſcripſit. Breuiq; rex Kazimirus Adleydam a facie ſua, habens eam deſpectam relegauit. Et in curia regia oppidi Zarnouicz tanq̃ uiduam eam abunde in omnibus neceſſariis prouidebat. Ipſe uero concubinis ſecundam peſtiferam cõſuetudinem, aut incantationem utebatur. Propterea Henricus Lantgrauius Haſſiæ, precibus ſuæ filiæ uictus, anno domini 1356, decimoctauo kalendas Octobris, Adleydam reginam cum omni ſuppellectili ad eam pertinẽte, ex curia Zarnouieñ, per regem Kazimirum latere cocto murata, accepit, & in Haſſiam rege Kazimiro & ſuis Capitaneis non prohibẽtibus deduxit. Vbi predicta regina non poſt longum tẽpus diem obiit extremum. Magiſtro autem Pruſſiæ & ordine Cruciferorũ cenſuras eccleſiaſticas per Galhardũ, & Petrum iudices Apoſtolicos, uſq; ad ſentenciam interdicti incluſiue latas nõ curantibus, & ſola appellatione illudentibus, rex Kazimirus cum Magiſtro & ordine in Iuniwladiſlauia in die Mariæ Magdalenæ, anno domini 1343 per utramq; partem preſtito iuramento, exceptis Epiſcopis Poloniæ qui iurare noluerunt, ſub iniquis conditionibus pacem compoſuit, ceſſitq; de iure proprietate & titulo terrarum Pomeraniæ, Culmeñ & Michalouieñ, & de ſigillo Maieſtatis illum eradere ſe obligauit. Et terras Cuyauieñ, & Dobrzineñ, cum plenaria poſſeſſione accepit. Et pace cum Magiſtro cõfecta, eadẽ æſtate contra ducem Henricum Zeganeñ, & fratres eius expeditionẽ cum plurimo apparatu ægit, Primumq; oppidũ Wſchowa obſidione cingens, demolitis ruptiſq;

Boleſlaus veneno a Ruthenis extinctus.

Kazimirus Leopoli obſedit.

Expeditio kazimiri in Ruſſiam.

Ruſſię vltima dedicio.

Kazimirus Adleydam Lantgrauij Thoringię duxit vxorem.

Adleyda regina moritur.

Pax cũ ordine.

litis ruptiſq; muris conquiſiuit, & ipſam cum territorio regno Poloniæ reſtituit, prerogatiuam cudendi monetam eidem non abrogando. Deinde in ducatum Zeganeñ copias producens, caſtrum & oppidum Stinauiam in polonico Stzynawa appellatũ, ſatis munitũ expugnauit, & muros ſolo æquauit. Inſuper populationem in agros & uicos latius extendens, ad ciuitatẽ & caſtrum Zeganeñ exercitum promouit. Seroq; dux Zeganeñ Henricus temeritatem ſuam perpendens, pacem per caduceatores petiuit, rex autẽ humiliatione hoſtiũ pacem fecit, & eam litteris confirmauit. Sequenti antẽ anno imperator Thartarorũ ſecretis nunciis Daſzkonis, quem rex Kazimirus capitaneum Przemiſlieñ fecerat, & Danielis de Oſtrow inuitatus, ualidum exercitũ ad uaſtãdum Ruſſiam & Poloniã, & ad reſcindẽdum imperium regis Kazimiri miſit. Rex autẽ raptim collectis copiis, in una fluminis Iſtulæ ripa, alteram Thartaris tenẽtibus, ne hoſtis fluuium ſuperaret locauit. Aliquot igitur diebus hinc inde proiectiones ex arcubus & baliſtis facientes diſceſſerunt Thartari, unico Alberto Czeleyo de Wrzaui & Sepnicza, palatino Sandomirieñ de domo Habdangk Thartarico telo percuſſo occumbẽte Predaſq; agentes, ad caſtrũ Lublin uenerunt, quod tunc ligneũ erat, non tamen expugnare ipſum ualuerunt. Ioannes cœcus rex Bohemiæ ſenio confectus, etiam duodecima menſis Iulii, anno domini 1345 in Czirzin ãte Graccouiã uenit, & poſt duos dies repulſus. Alia hiſtoria habet poſt octo dies, a Graccouia uerſus Bohemiã cum paucis diſcedens, reliquũ exercitum ſuum bifarie diuiſit, unũq; uerſus Lelow, alterum uerſus Ilkuſz uaſtatum ire Poloniam miſit, quos milites regis Kazimiri, qui uerſus Lelow in uilla Biala, & q uerſus Ilkuſz in uilla Pogonya conſequentes, diſiecerunt & proſtrauerunt. Plureſq; ex eis captiuantes, inter quos erat Hinek de Damb, Zaiecz, Ptaczek, Alſzo de Strambergk & cæteros uinctos regi Kazimiro preſentarunt Cauſa aũt ingreſſionis Ioãnis regis Bohe: uerſus Graccouiã, ablatio territorii Wſchowa, & incineratio ducatus Zeganeñ fuit. Bohemi autẽ referũt nõ diſceſſiſſe regem eorum Ioãnem cœcũ, niſi manu tacta porta ciuitatis Graccouieñ ſecundum compactata.

Stinauiã expugnatur.

Thartarorum incurſio.

Ioanni ceci Bohemię regis expedicio in poloniam.

CAPVT XIX.

kazimirus iura dedit.

POſtea ſãctiones pragmaticas, ſeu iura regni municipialia, quæ in hãc diem Poloni colunt & obſeruant, cõfecta & ordinata rex Kazimirus in conuentione generali, apud Viſliczam oppidum Sandomir: ꝑ dominica Letare tenta, anno domini 1347 pronunciauit, publicauit, & teneri precepit, quantũ autẽ ſint uiciata, quantumue in certis paſſibus legi diuinæ & humanæ contraueniãt, rectores polonorũ ratione & intellectui uigentes, uideant, iudicent, & corrigãt. Anno item domini 1349. Comparato numeroſo exercitu rex Kazimirus, terras Ruſſiæ, caſtra & ciuitates, quæ nondum ſuo imperio parebãt, expugnauit, & ſubiugauit. Luczko, Brzeſcze, Chelm, & eorum uicinia in ſuam ditionẽ redegit. Hiſq; ſecũdis ſucceſſibus elatus, ad incõtinentiæ impacientiæq; peſtes diuertit. Et regina Adleyda cõſorte ſua, moribus honeſta, ſpreta cõcubinarũ ãplexibus publice utebatur, quarum greges in Opoczno, in Czchow, in Crzeczow & alius locis

kazimir⁹ Ruſſiã expugnat & imperio ſubiugat.

aliis locis quaſi quaſdam turpitudinis officinas locauerat. Pontificumq; & Baronum ſuorum monita negligebat. Summi ergo Pontificis Clementis ſexti pape, ſeuero proceſſu, ſuggeſtione eccleſiæ polonice Preſulum, monitus eſt, ut omnibus concubinis relictis, in thoro continentiaq; coniugali permaneret. Sed & uillas Epiſcopales, Zloteñ poteſtatis prope Sădomiriam, uiolando libertates eccleſiaſticas per Ottonem de Pilcza, Palatinum & Capitaneum Sandomirię: de domo bipennium, tributis & laboribus ſeruire cogebat. Quam iniuriam Bodzantha Epiſcopus Graccouię: reſcindēs, primũ Ottam de Pilcza, deinde regem Kazimirũ cenſuris eccleſiaſticis percelluit. Ad quas exequendas Martinus Bariczka Vicarius eccleſiæ Graccouię: per Bodzantham Epiſcopum Gracco: miſſus erat. Tametſi rex Kazimirus iratus manus tunc a Bariczka contineret, expoſt tamen ſatellitum ſuorũ ſuggeſtione inflammatus, prefatum Martinum Bariczka in die ſanctæ Luciæ comprehendi, & ſequenti nocte in flumine Iſtula per Cochanum familiarē

Delictum kazimiri.

ſuum ſuffocari mandauit. Poſt hoc deo puniente omnis proſperitas a rege Kazimiro & populo ſuo abſceſſit, & ſtirpem eius uindex iuſtus de regno poloniæ eiecit. Lithuani etenĩ in terram Lukouieñ & Radomieñ, poſtea quoq; in Sandomirię: impetum fecerunt, & eas affligentes, raptam predam hominum & pecorũ abduxerunt. Deinde uidentes ſibi impune Poloniæ uaſtationem proueniſſe, Lithuani cum Ruthenis & Thartaris ăno Chriſti 1351 omnes uillas in circuitu Leopoli, ſpoliarunt, ac incendiis conſumpſerunt. Et q̃tuor terras notabiles uidelicet Belzeñ, Wladimirieñ, Chelmeñ, & Breſten, a regno poloniæ abſtraxerũt. Ob hoc rex Kazimirus habēs auxiliũ & copias Lodouici regis Hũgariæ, grădem in Lithuanos ægit expeditionē, & Wladimirię: terram, caſtrũq; conquirēs, etiă Keyſtutonem ducem Lithuaniæ in quodam particulari certamine, cœſis Lithuanis, cœpit. Qui cum omnibus fratribus Lithuaniæ ducib⁹ & ſuis terris fidem ſe Chriſti ſuſcepturum iureiurando promittens, a regibus comiter & honeſte detētus eſt, ſed reges deludens, nocte effugit. Fraterq; eius ſenior Olgerdus dux Lithuaniæ ſequēti anno promiſſionibus Thartaros euocauit, qui magna multitudine glomerati, terram Podoliæ regno poloniæ ſubiectam, uaria cœde & ſpoliis uaſtauerũt Fuit autē Olgerdus pater & genitor Iagellonis, q factus rex Poloniæ, Wladiſlaus ſecundus fuit nuncupatus.

Lithuanorum incurſio in Poloniam.

keyſtut dux Lithuanię.

Olgerd⁹ Lithuanię dux pater Iagellonis.

Inſuper Lubardus dux Lithuaniæ ſecrete ad ciuitatem Haliciēſem, quæ per Kazimirum tenebatur, ſeptima die Iulii, anno domini 1353 perueniēs, induciis, inter regem Kazimirum & Lithuanos iureiurando firmatis, inique uiolatis, eam impugnauit, & magna multitudine ciuium atq; mercatorum occiſa, ciuitatē ſuccendens, cum ſpoliis ueloci fuga in Lithuaniam rediit. Predaq; in tuguriis depoſita, cũ maioribus copiis uerſus Zauichoſt, nona die Septembris uenit, & uillas atq; rura in quattuor miliaribus a ſingulis partibus conſiſtentes, ſpoliis, cœde, & igne uaſtauit. Et anteq̃ milites Polonorum arma ſumerent, raptam predam in latibula Lithuanorum deduxit. Hæc mala propter ſcelera regis Kazimiri eſtimătur proueniſſe, maxime propter culpă in chriſtos domini Bodzătham Epiſcopum Gracco: & Martinum Bariczkam patrată, ad quam delendam ăno

præcedenti ſcilicet 1352 Albricum Cancellarium Dobrzineñ, & Plebanum Bochneñ, rex Kazimirus ad Clemētem ſextũ in Auinionē miſit, ſimulq; ne Wratiſla: eccleſia a ſuo Gnezneñ metropolitano alienaretur. Karolus em̃ Romanorũ & Bohemiæ rex, miſſis ſolennibus nũciis ad papam, Prageñ Archiepiſcopo eam ſubici depoſcebat, Suſcepitq;, ſuſtulit, ac deuote rex Kazimirus omnes conditiones pœnitentiæ iniunctas peregit. Primum em̃ ius libertatis uniuerſis uillis eccleſiæ Graccouiē: reddidit. Eccleſiamq; Viſlicieñ quadra & pollita petra ſumptuoſo opere, priori eccleſia humiles muros habente, demolita. Item eccleſiam ſanctæ Mariæ Sandomiriē: Item Stobnicē: Szidlouieñ, in Zagoſcz, & in Gargow eccleſias, in ſatiſfactionem ſceleris, & ſupplementũ pœnitentiæ pulchris muris formauit. Obtinuit etiã prefatus Albricus a ſummo Pontifice, ut per decimam quadriennalem uniuerſus poloniæ clerus, contra ſubitos Lithuanorũ inſultus ſubueniret. Obtinuit etiam ne eccleſia Wratiſ: a corpe Gnezneñ metropolitico ſcinderetur. Deducendo in conſiſtorio Apoſtolico euidentibus probationibus a regibus & ducibus poloniæ eam fundatam & dotatam prout ſuperius dictum eſt. Sub eo quoq; tempore Kazimirus rex Poloniæ certo priuilegio, eccleſiæ & dioceſi Gracco: conceſſo, omnes colonos & ruſticos ad ducendum manipularem decimam, ad loca per dominos decimarũ electa, perpetuo eſſe aſtrictos decreuit. Conſiderãs quoq; rex Kazimirus pernicioſas in Maydenburg ex regno poloniæ appellationes, fortunas atq; ſubſtãtias ſubditorum deuorantes. Ius ſupremum theutonicale in caſtro Gracco: anno domini 1356 conſtituit, aduocatum per ſolum regem eligendum. Septem uero Scabinos ex certis ciuitatibus Gracco: urbi uicinis, per procuratorem generalem Gracco: legēdos cõmiſit, & prouocationes ad Maydenburg peramplius fieri per patentes litteras prohibuit, quarũ tenor ſic incipit. In nomine domini amen. Quoniã humana conditio &c. Et quia eo anno 1356 regina Adleyda (per Henricũ Haſſiæ Lantgrauium genitorem ipſius ex Zarnouiecz in Haſſiam reducta) rebus humanis exceſſerat. Ideo anno ſequēti uidelicet 1357 rex Kazimirus terciam uxorem Heduigim uirginem, Henrici Glogouienſis ducis filiam, moribus & forma ſpectabilem ſibi matrimonio collocauit.

Pœnitencia Kazimiri.

Ius Theutonicum in caſtro Graccouieñ inſtitutum.

Appellatiões in Maydeburg prohibite.

CAPVT XX.

PRæterea orta cõtētione de principatu & ſucceſſione in locum Stephani Moldauie Voyeuode, inter duos fratres Stephanum & Petrũ prefati Voyeuode filios. Petrus minor natu eo q; liberalioris eſſet ingenii, fauore maioris partis Valachorũ & ſubſidio Hungarorum, Stephanũ maiorem natu expulit. Is ad Kazimirũ regem poloniæ confugiens, ſe per illum in principatum reſtitui petiuit. Rex autem Kazimirus anno domini 1359 poſt diem apoſtolorũ Petri & Pauli cũ eo exercitum militum ex terris Gracco: Sandomiriē: Lublineñ, & Ruſſiæ miſit. Hi poſt aliquot fœlices particulares triũphos, ſiluã uaſtam, Plonini, a ſolitudine (eo q; profectum nõ ferat) dictam, in terra Sepeniceñ ſitã, ingreſſi, arboribus ſucciſis & ſubſerratis ordinatiōe Petri minoris natu obruti ſunt. Valachi ſiquidē arbores ſucciſas impellentes, alia in aliã cadente, atq; uiciniorē

Poloni a Valachis cœſi.

præcipitante

præcipitáte, uiros, equos, armaq; ſine bello attriuerũt & deuicerũt. Pluribꝰ exanimatis aliis in manibus pedibus ue aut alia pte corpis mutilatis. Cætera multitudo inopinato caſu percullſa, in deditionem & captiuationẽ uenit. Ea clade Kazimiro nunciata, illico miſit, qui omnes captiuos milites & uulgares redimerent, & facili ære redimerunt. Captus fuit in ea clade Sbigneꝰ de Oleſznicza de domo Dabno, Sbignei Cardinalis & Epiſcopi Graccouię auus, qui in diem mortis propter tibiarum uiolationem claudicauit. Nauogius de Tanczin, filius Andreæ de Tanczin palatini Gracco:, quum inter tumultus manus Valachoꝝ effugiſſet, ex loco cladis Romam adiit, & ſe preſbiterum ordinari diſpoſuit. Et poſt in patriã reuerſus, in decanum Graccouię fuit promotus. Ea quoq; cladẽ undecim ſigna capta fuere, regia ſeu terreſtria tria Gracco: Sandomirieñ, & Leopolieñ. Militaria nouem uidelicet Bipennium, quod prefatus Nauogius erexerat. Alterum de Leliua. Tercium Vulpium, quartum Rauitarũ, quintum Griffonũ, ſextum Srenieuitarũ, ſeptimum Habdankonũ, octauum Volukoſſaꝝ, nonum Streparum, tandem cariſtia & atroci fame in regno Poloniæ & uicinis eius exorta. Anno domini 1362 rex Kazimirus horrea ſua in ſingulis terris regni ſui frugibus abundantia aperiri, & moderato precio uendi iuſſit. Proprii autẽ homines pecunias ad emendum non habentes, rerum cõmutatione aut labore, preſtitum frumentum merebãtur. Caſtrorum & ciuitatum fabricas & muros, piſcinarum & foſſatorum aggeres & alueos, tum aquæ ductus & edificiorũ uariorũ ſtructuras extendendo. Ex quibus illud memorabile foſſatũ, quod a Graccouia uerſus Bochnyã tendit, & flumine Iſtula in id immiſſo, ligna per id & ſal traduci deſtinabat, adhuc eminet & apparet. Anno autẽ domini 1363 bella parantes, Karolum imperatorem Romanorũ & regem Bohemorũ Lodouicũ Hungariæ, Kazimirũ Poloniæ, & Sigiſmundum Daciæ, reges. Eo ꝙ imperator Karolus corãm nunciis Lodouici regis Hũgariæ dixerat eius matrem parum pudicam. Vrbanus papa quintus, per religioſum fratrẽ Ioãnem ordinis minorum, prudentia ac eloquentia pollentem compoſuit. Is namq; pro ſtabiliẽda inter reges pace pſuaſit & induxit, ut illuſtrẽ uirginem Elizabeth Boguſlai ducis Stolpeñ filiã, Kazimiri uero regis Poloniæ ex filia Elizabeth neptem, ac Lodouici regis Hungariæ conſobrinã, ex amitali ſorore ſuſceptã Karolo regi Romanorum & Bohemorum, cui tres coniuges Blanka, & Anna, atq; Mecellina breui diſceſſerant, in uxorẽ deſpõſarent. Ad quod apoſtolicus nũcius (ita em̃ per Karolum imperatorẽ rogatus erat) pro carniſprivii diebus nuptias conſtituit. Ad futuram itaq; nuptiarum ſolennitatem, auus uirginis Kazimirus rex Poloniæ, uicinos reges & principes uidelicet Lodouicum Hungariæ nepotem ſuum Sigiſmũdum Daciæ & Petrum Cipri reges Othonem Bauariæ, Semouitum Mazouiæ, Boleſlaum Sweidniceñ, filium ſororis ſuæ, Wladiſlaum Oppolieñ, & cæteros principes corrogauit ac inuitauit. Rex Cipri per mare in Valachiam uectus, tandem in terras Ruſſiæ Sigiſmũdus uero rex Daciæ in Stolpeñ ducatũ mari aduenieñs, cũ duce Stolpeñ affine ſuo & uirgine Elizabeth, ſumptibus regis Kazimiri. Lodouicꝰ autem rex Hungariæ per Sandecz in Gracconiã aduenerunt. Tandem Karoli [illegible] rolo regi

Lasse podvabani pobili Polaku

Clades Polonorum.

Fames ualida.

Liberalitas regis.

Pax Heroum ſuſcepta.

Nuptię in ſignes Graccouię Hoſpites. Imperator. Rex Hungarię Rex Dacię. Rex Cipri.

rolo regi Bohemiæ & imperatori, quattuor reges, Hungariæ, Poloniæ, Daciæ, Cipri, cum principibus & multitudine copioſa ad unū miliare egredientes, accurrerunt, ipſum cum omni honore benigne excipientes. Dumq; urbi appropinquaret, uirgo Elizabeth cum patre duce Stolpenſi in regio apparatu multis comitata uirginibus, Karolum futurum maritum excepit. Proceſſiōes deinde omnium eccleſiarum & ſtatuum Gracco: ciuitatis ſubſequute, exceptione ſua diem in ueſperum prorogarunt. Regibus omnibus ſpeciales thalami & habitationes purpuris & cortinis, auro, gemmis, & oſtro, ſuperbe in caſtro Gracco: decoratæ. Cæteriſq; principibus & Baronibus honeſta hoſpicia, omnibꝰ neceſſariis ad uſum, uoluptatemq; hominum plenæ diſtributa, ſingulis nō ſolum uictualia largiſſima, ſed etiā quæ cuiuſq; poſtulaſſet priuata neceſſitas, in abundantia ultro largita ſunt; & ultra neceſſaria omnium rerum in hoſpicia importata. In circo ciuitatis Gracco: in certis locis, dolia, uaſaq; plena uino, & alia grano auenæ locata fuere. Ex quibus ſinguli hoſpites & inuitati pro libidine hauriebant. Tercia die aduentus Karoli imperatoris in Graccouiam, uirgo Elizabeth ducis Boguſlai filia, in eccleſia maiori Gracco: præſentibus regibus, Iaroſlao Archiepiſcopo Gnezneñ uerba dicente, Karolo imperatori deſponſata, & in matrimonium tradita eſt Cui Kazimirus rex Poloniæ centum milia florenorū in dotem dedit. Inſtaurati ſunt poſtea chorearum, haſtarum, & plauſuum ludi, reges principeſq; rex Kazimirus delicatis cibis, opipare tractās, reficiebat, & poſt ſingula fercula omnibus diebus ſingulis regibus & hoſpitibus magni præcii munera miſit. Vierzinek cōſul Gracco: genere nobilis, & natiōe Reneñ de domo & armis Lyagoda, omnium officiorum in curia regis gubernator. Introituumq; & pecuniarum regalium receptor ac diſpēſator, quinq; regibus & uniuerſis principibus, in domum ſuam ad prandium inuitatis. Impetrata a regibus licentia, ut iuxta proprium arbitrium, loca regibus diſtribueret. Kazimirū regem poloniæ primum, ſecundum Karolum Romanoꝝ & Bohemiæ regem, tercium Hungariæ, quartum Cipri, & ultimum Daciæ, reges locauit, ratione reddita, q̄ nulli magis q̄ domino ſuo Kazimiro pro immēſis beneficiis, ad fauēdum ampliſſimum honorē obligaretur, quos cibariis delicatis reficiēs etiam unicuiq; excellentia munera inter prandendum obtulit. Verum Kazimiro regi poloniæ, aliis regibus inſpectantibus quæ obtulit, tanta fuiſſe perhibentur, ut ſummam centum milium florenorū excederent. Diebus conuiuii (qui uſq; in uigeſimum diem differebātur) peractis. Firmata inter reges & principes amicitia, & icto perpetuæ pacis fœdere, ſacramenti iuramento firmato, miſſis inter ſe muneribus, in regna principatus & dominia ſua, Kazimiro per præfectos & prouiſores ſuos, uſq;quo proprias regiones contingerent neceſſaria adminiſtrante, diſgreſſi ſunt

Virzineck theutonici magnificencia & liberalitas.

CAPVT XXI.

kazimiri in Lithuania bellum.

DEinde rex Kazimirꝰ ualido exercitu ex uniuerſo regno Poloniæ generali expeditione contracto, anno domini 1366 poſt feſtum Ioannis baptiſtæ, terras per Lithuanos quindecim annis occupatas, recupauit, Breſteñ, Luceñ, Chelmeñ, & Belſeñ. Sed dux

Georgius

Georgius qui Belſeñ terram occupabat, eam blandiciis, non hoſtem, ſed feudalem ſe aſſeuerando, ementitus & ſub fraude obtinuit. Et eidē rex Kazimirus terram Chelmē: cum caſtro in adminiſtrationem dedit. Portionem uero terræ Wladimirieñ Alexādro duci Lithuaniæ, filio Keyſtutonis, & Olgerdi nepoti uiro expertæ ſinceræq; fidei, in gubernationē commiſit, & in Poloniā exercitum reduxit. Dum autē altera die poſt feſtum Natiuitatis Mariæ anno domini 1370 ceruum fugientem circa Przedborz uenando, auidius ſequeretur colliſus, adeo uehementer concuſſus, in tibia ſiniſtra uulneratus, & febre correptus eſt, ut nō niſi in curru ueheretur, ſed cura medicorum a febre liberatus, in Sādomiriam tranſiuit, & ſpretis medicorum, præſertim magiſtri Henrici de Colonia uiri conſcientioſiſſimi conſiliis, inordinate utendo fructibus, crapula, & balneo, in grauem recidiuam (iuxta quod præfatus Henricus medicus prænunciauerat) incidit. Sentiēſq; morbum inualeſcere, uerſus Graccouiam proceſſit, dum quoq; in Oſſek perueniret, magiſtri Mathei alterius medici aſſenſu, cæteris medicis improbātibus, medonem bibēs, in fortiores febres deuenit. Cumq; penultima Octobris in Graccouiā adductus, ualidius ab ægritudine premeretur, medicis lōgam uitam dilatatis ſermonibus portendentibus, rex ſe debiliorem intelligens, tercia die Nouembris acerſitis in cubiculum Floriano Epiſcopo Gracco: & Wladiſlao duce Oppolieñ nepote ſuo, ex Elizabeth filia ſororis ſuæ, per Lodouicum Hungariæ regem ad uiſitandum regem Kazimirum miſſo, teſtamentū condidit. Duabus filiabus ſuis uirginibus Annæ & Heduigi, ex Heduigi filia Henrici Glogouieñ ſuſceptis, omnia ornamenta lectorum, cortinas, & uelamenta de biſſo, purpura, gemmis, margaritis, & lapidibus precioſis. Item omnes ſcutellas ex puro auro fabricatas. Item omnium uaſorū iocaliū & clenodiorum de argento medietatem, reliquam uero medietatem Heduigi conſorti ſuæ. Itē nepoti ex filia Elizabeth primi matrimonii Kazimiro filio Boguſlai ducis Stetineñ, Siradieñ, Lancicieñ, & Dobrzineñ ducatus, & quattuor caſtra Cruſuiciā, Bidgoſtiā, Balathow, & Valcz. Item eccleſiæ Gracco: crucem magnā aureā, pluribꝰ gēmis & lapidibus ornatā, q̄ decē milibus florenoꝝ penſabatur. Item eccleſiæ Gnezneñ delatorium ſacramenti uulgo monſtrantiam dictū argenteū, deauratū, reliqiis ſanctoꝝ refertū, & bibliā decorā. Itē brachiū ſancti Coſme in reſeruaculo argenteo deaurato, eccleſiæ Poſnanieñ: Item Sbigneo Przedborio & Paccoſſio filiis, Sbignei de Brzeze, oppidum regium Wlodziſlaw cum aliquot uillis. Item duobus filiis ſuis naturalibus, Niemyerze quem ex iudea ſuſceperat, & Ioāni Bogucze, uillas Cuthaw, Iurznicz, & Drugnia, & alias uillas. Item Ioāni Zaclika caſtrum Miedzigorze in terra Sandomirieñ, Iaſzkoni Zarowſki Podgaye, Paulo Zlodzey Nyeklay, Et pluribus aliis aulicis & ſeruitoribus uilllas, aduocatias, pecunias dedit & legauit. Exequutorē huiuſmodi teſtamenti Ioannem de Strzelcze, Szuchiuilk cognominatum, Grzimalitam Decanum Gracco: & Cancellarium regni Poloniæ cōſtituens. His itaq; cōpoſitis, ſacramētis euchariſtiæ & ſacræ unctionis perceptis. In palacio inferiori amplo caſtri Graccouii: ad meridiē ſito, feria tertia proxima ante feſtum ſācti Leonardi, quæ fuit qnta Nouembris, anno

Egritudo kazimiri.

Teſtamentum pro ſua p role.

Muliſtoz gmy

Conſcientioſiſſim

Kybis Zakony

de Gniesnia Monſtrā

Zaklika

Kazimiri mors.

bris, āno ætatis ſuæ ſexageſimo completo, circa ortū ſolis, ſpiritum deo reddidit, tercia autē die mortis ſuæ quæ fuit ſeptima Nouembris, a tribus Pontificibus Iaroſlao Gnezneñ, Floriano Gracco: & Petro Lubuceñ, a Wladiſlao duce Oppolieñ, & Baronum ac popularium frequēti numero, in latere dextro prope maius altare in eccleſia Gracco: ſepultus. Sepulchrū ſucceſſu temporis tabulis imaginibuſq; marmoreis poſtea extructum ornatumq; eſt. At Semouitus Mazouiæ dux, morte Kazimiri audita, caſtra illico Ploczko, Rawa, Goſtinin, Viſſegrad, & Szochaczow accepit, & ea ſibi appropriauit. Fuit autē rex Kazimirus, craſſus & medius corpore, fronte uenerabilis, crine plurimo & criſpo, barba promiſſa, uoce aliquātulum balba, ſed ſonora. In comeſſatiōes & uenerē, cæteraſq; uoluptates præceps, in patriā clemens, in ſubditos modeſtus, in mulieres intemperatus. Regnauit annis quadraginta, hic ex omnibus regibus & principibus, quos unq̄ Polonia habuit, regnum Poloniæ magnificauit, templorum, caſtrorū, ciuitatum, & curiatū uaria ſtructura. Caſtrum Gracco: palaciis, turribus, tectis, & picturis ornauit. Item ciuitatem Kazimiriam, Graccouiæ iunctam erexit, muro cinxit, & de ſuo nomine Kazimiriā uocauit. Item Vieliczkam, Skauinam, Ilkuſſ, Bādzin, Lelow, Sandomiriā, Viſliczam, Opoczno, Szidlow, Radom, Vauelnicza, Lublin, Stauiſſin, Caliſſ, Piſdri, Vielun, Konin, Lanciciā, Piotrkow, Ploczkō, Iuniwlodz, Leopolim, Sanok, Croſnam, Czchow muris cinxit. Itē caſtra & curias Poſnanieñ, Kaliſſieñ, Sādomiriē: Lublinē: Leopolieñ altius & inferius, Piſdreñ, Vieluneñ, Siradiē: Lanciciē: Ploceñ, quod murum habuit ipſe aliū addidit. In Kolo, Nyepolomicze, Szidlow, Boleſczauicz, Oſtrzeſſow, Przemiſlieñ Lanczkoronā, Lelow, Bandzin, Ocecz, Crzepicze, Czorſten, Szeczechow, Solecz, Zauichoſt, nouæ ciuitatis dictū Korcin, Konin, Nakel, Vielen, Miedzirzecz, Cruſwicza, Zlothoria, Przedecz, Bidgoſtia Lubaczow, Trebowla, Halicz, Cuſtan, Opoczno, Prziſow, Rauenſe, Viſſegrad, Przedborz, Brzeſnicza. Item ſacras ædes & templa, duas eccleſias in caſtro Gracco: uidelicet ſancti Michaelis & ſancti Georgii. Item hoſpitale in Stradomya. Item Sandomiriē: & Viſlicieñ collegiatas. In Stobnicza, Szidlow, Lapſzicze, Kargow, Niepolomicze, Solecz, Opoczno, Korczin, ſancti Staniſlai in rupella. Item teſtudinem eccleſiæ Graccou: Cathedralis ſtellis deauratis decorauit, & chorum eius plumbo texit, In eadē cathedrali ſacellū aſſūptionis beatæ Mariæ, & alid' apd' prædicatores cōſtruxit & exornauit. Item monaſteria in Piotrkow, Lancicia, Noua ciuitate Korczin & alia conſtruxit, picturis tectiſq; decorauit. Ac eiſdem eccleſiis & monaſteriis, calices, cruces, & libros, iuxta magnificētiam regian... gnauit. Item in circo Gracco: palacium cum officinis ad uendendum pannos & mercantias, uulgariter pannicidiū nūcupatū. Et hortū ferarum uulgo ferale alias terithrophium appellatum hodie demolitum, cuius ruinas & portiores cum altiſſimis arboribus ante ingreſſum adoleſcentiæ meæ præueni & perſpexi, nunc indiciis eorum non apparentibus, cōdidit ac muro extruxit. Et quicquid polonia in caſtris, ciuitatibus, eccleſiis, curiis, muratum continet, id pro maiori parte ab ipſo Kazimiro, & ſuis ſumptibus eſt perfectum. Et licet ipſe incontinens uerit

Benegeſta eius memoratu digna.

Extructiones Ciuitatum, caſtrorum, templorum, hoſpitalium.

Emporium.

Ferale.

tinens fuerit. Clericos tamen bonæ conuerſationis & caſtos plurimū dilexit. Eiſq; prælaturas ac beneficia eccleſiarū, de infima plebe exiſtentibus, ultra nobiles & ſeruitores ſuos conferebat. Omnes peculiari cura ſpirituales adhortando, ut circa ſuas eccleſias reſidentiam facerent perſonalem. Colonis & ſubditis agreſtibus, a nobilibus & militaribus ne fierent oppræſſiones & iniuriæ, ſumme prouidebat. Fures & prædones etiam quātumcunq; fuiſſent nobiles, ſuſpendi, decollari, uel alia nece interimere iubebat, humanas minitationes non metuens. Calumniatores uero ſi quoſpiam reperit, ferro ignito in facie aduri mandauit. Exempto quādoq; maiori nummo, homini uillano de ſuo heroa querenti monuit, ut ignili comparato & ſilice in campo reperto, ſi aliter non daretur, incēdio ſe ultum iret, tradidit. Eaq; licentia multorum militariū, ſubſtātias ſuorū ſubiectorū per iniuriā expilantiū, refrenauit.

Canonica Prelatorū electio.

CAPUT XXII.

Anno domini 1355 ingens multitudo locuſtarum per turmas & turmas diuiſa, in Poloniam ſpicis luxuriantibus uenit. In ea frequentia & ſpiſſitudine, ut radios ſolis obumbraret, & tanta altitudine, ut ungulas equorum excederet. Abraſerunt ubicunq; deſcenderunt ſuo morſu, frumenta, herbas & gramina. Poſt locuſtas, ualidiſſimus uentus, uniuerſum poloniæ regnū concutiens, domus & arbores euertēs, incepit & ſuperuenit, uigeſimanona Septembris, & pluribus diebus durauit. Eodem anno tredecima menſis Iulii. Boleſlaus dux Bregeñ. monaſterium ordinis fratrum minorum in oppido ſuo Brega fūdauit, quod Nankerus Epiſcopus Wratiſla: auctoritate Ioannis papæ uigeſimi ſecundi, in anno ſequenti uigeſimanona menſis Iulii confirmauit. Eodem anno mortuo Luthero de Brūſwigk magiſtro Pruſſiæ, Theodricus de Aldemburgk Marſalcus, Saxo genere, a captiuitate polonica liberat9, in Magiſtrum ſucceſſit. Anno domini 1356. Przemiſlaus Rathiborieñ & Oppauieñ dux, monaſteriū ſanctimonialium ordinis prædicatorum in eccleſia ſanctiſpiritus in Rathibor fundauit, deditq; illi pro dote uillas ducales, molendina, & plures libertates. Proceſſu autem tēporis Eufemia alias Offka princeps Mazouiæ pro eodē monaſterio oppidum Iauorow cum ſeptem uillis coemit, quod & quas Nicolaus dux Rathiborieñ filius Ianuſſii uiolenter occupauit, & ſibi appropriauit. Filiiq; ſui Venceſlaus & Ianuſſius haud ſecus q̄ hereditaria ſpretis apoſtolicis cenſuris inter ſe diuiſerunt. Boleſlaus Bregeñ & Legniceñ dux ꝓdige uiuendo fere omnia conſumpſit, ut decætero unde ſe aleret nō haberet. Mortua interim ſua conſorte Margaretha, filia Venceſlai regis Bohemiæ, aliam de Graccouic catherinam anno domini 1336 ſuperduxit. Doteq; per eam allata, Bregam & Olauiam redemit, & in Brega ſuū domicilium cōſtituit, terram autē Legniceñ uariis pecuniarum ſummis grauatā, filiis ſuis Vēceſlao & Lodouico dedit, ut ſibi quantum ſciret conſulerent. Qui ſuffragio a militaribus & agreſtibus petito & obtēto, Legniceñ terram a creditoribus liberauerunt. Nonnullis creditoribus conditionem eorū miſerantibus, ſuarū pecuniarum portionē remittentibus. Anno, quo ſupra triceſimoſexto ſupra mille tricentos, ſedecimo kalendas Nouembris duces Lithuaniæ, filii Gedi-

Locuſtę in Polonia.

Monaſterium Bregeñ. erigit.

Theodricus de Aldemburgk magiſter Pruſſ. Monaſterium in Ratibor fundatur.

mini, Olgerth, Keyſtut, Koributh, Patrikyg, Lubardus, Szurwil, Buthaw Mazouiam ingreſſi (quis affinitatem & pacem cum ducibus Mazouiæ iū/xerant & firmauerant) eam hoſtiliter prædati ſunt, & exuſſerunt. Et pluſq̃ mille ducentos chriſtianos & pecora in Lithuaniā abduxerunt. Eodem anno adueniente exercitu ex Almania in Pruſſiam, in quo erant Margrabius Brā denburgeñ, Comes de Namē, & Comes de Hennēbergk, in terras Lithuanorum ingreſſi ſunt, & caſtr̄ Pullen oppugnauerūt, in quod Lithuani ad quatuor milia hominum, cū coniugibus, pignoribus, & fortunis confluxerāt. Et q̄q̄ Lithuani probe reſtitiſſent, tamen caſtrū ex frequenti proiectione machinarū dirutū & expugnatū iri uidentes, in caſtri medio rogo extructo, omnes fortunas ſuas & ſubſtantias incenderunt. Coniugibuſq; & paruulis truci datis, iugulum præfecto caſtri omnes præbuerūt, ne uiui in hoſtium manus uenirent. Et chriſtiani caſtrum irrumpentes, paucos ex tanto numero ſuperſtites reperierunt, & hos aut necarunt aut captiuarunt. Caſtro incenſo & funditus demolito, regioneq; in circuitu uaſtata, in Pruſſiam redierunt. Anno domini 1337. Ioannes rex Bohemiæ, caſtrum Mielicz ſibi dari mandauit, quod Nankerus Epiſcopus Wratiſ: tanq̃ uir Heroicus denegauit. Ob hoc Ioānes rex Bohemiæ miſſo exercitu, caſtr̄ Mielicz obſidione cinxit, & quū eius expugnatio difficilior uideretur, uafricie ſolita uſus, ad Hēricū de Virbna Archidiaconū & Canonicū Wratiſla: adminiſtratorem caſtri, familiares & notos cum lagenis uini meri, ſciens eum ad potationes uinorū auidum & inclinatum, miſit. Quūq; inebriatum tum blandiciis, tum terroribus, de reſignatione caſtri requirerent, Hēricus Archidiaconus uir pauidus nulla eum neceſſitate ſtringente, caſtrum Mielicz reſignauit, & de ipſo exceſſit. Nankerus ergo per litteras, ablatum caſtrum reſtitui eccleſiæ apud Ioānem regem laborauit. Quo abnuente totam dioceſim Wratiſla: interdicto ſuppoſuit. At ubi Ioannes rex Bohemiæ Wratiſlauiam aduenisſet, plures ſuper caſtri Mielicz reſtitutione interponebātur tractatus, quos dum uideret Nankerus in irritum cedere. Cum quattuor tantummodo Prælatis & Canonicis, cæteris metu ſe ſubtrahētibus, uidelicet Apeczkone Scolaſtico, qui poſtea in Lubuceñ Epiſcopum fuit promotus, Othone de Domy, Cunczkone de Szalkow, & Petro de Bitkow, in monaſterio minorū ſancti Iacobi regem in parua ſtubella refectorio proxima ſe continentem, geſtans in collo ſtolam, & in pectore crucem, intrepide acceſſit. Inquiēs, moneo te domine rex primo, itē ſecundo, item tercio & peremptorie, ut caſtrum Mielicz a te uiolenter occupatum, mihi & eccleſiæ meæ Wratiſla: reddas. Denegāte autē rege reſtitutionem, tum Nankerus cruce in manu cum ligno dominico accepta. Auctoritate inquit omnipotentis dei, te uelut eccleſiaſticorum bonor̄ inuaſorē excōmunico, excōmunicatumq; denūcio, in nomine patris & filii & ſpiritusſancti amen. Ioannes rex in furorem uerſus, q̄ temerarius eſt inquit iſte Pop, id eſt ſacerdos, querit ſui interfectorem. At ego a ſanguine ſuo me continebo. Egredientem a conſpectu regis Epiſcopum, Conſules Wratiſlauiēſes carpebant, ꝙ aliis uiis neglectis regem excōmunicauerit. At ille ego uos conſiliarios & adiutores ſuos, eadē auctoritate dei omnipotentis qua & regē ueſtrū

Lithuania vaſtata.

Crucifſerorum victoria.

Caſtrum Mielicz obſidione cingitur.

Nancker⁹ Epiſcopus Caſtrū repetit.

excõmunico, & excommunicatos decerno. Sed neq; rex ueſter glorietur ſe fore regem, quũ magis regulus q̃ rex ſit extimãdus. His uerbis rex, durius q̃ cenſuris ſe leſum exiſtimãs, nuncios ad Epiſcopũ Nankerũ miſit, utqua ex cauſa regem Bohemiæ putaret regulum, non regẽ appellandum ediſſereret. Quibus Epiſcopus, qui in ſuo regno Metropolitano caret, & in coronatione ſua, præce & præcio aliarum nationũ Archiepiſcopos cõducit, regulus eſt, & inter omnes Catholicos reges minimus. Sugillatio huiuſmodi Ioãnem regem Bohemiæ adeo mouit irritauitq;, ut ex Pragen̄ ecclesia metropolitanã creari temporis proceſſu procurauit. Poſt triduum diſcedens Nankerus in Niſſam cum omni clero ſæculari & regulari, quem rex quia appellationi a ſe factæ non adherebat eiciendum mandauit, Et omnes eccleſias obſerari iuſſit. Rege autem mandante & ciuibus Wratiſlauien: eccleſiis per uiolẽtiã patefactis, celebrare diuina præſbiteri uagi & diſcoli cœperũt, populo autẽ cõmuni faſtidiente eccleſias ingredi, compellebatur a lictoribus & recuſantibus ueſtes detrahebãtur. Poſt alias tandem maiores cenſuras, tam in regem Ioãnem q̃ conſiliarios eius & ciues Wratiſla: latas, rex furore plenus, bona temporalia Epiſcopi, ac omnium eccleſiarũ & monaſteriorũ ducibus Sleſiæ occupare iuſſit, ſed omnibus aliis iuſſionem deteſtantibus. Boleſlaus Bregenſis dux, inopiæ ſuæ ſuccurſurus, oppida, uillas, decimas & introitus omnium eccleſiarum in ſuo ducatu Bregen̄ inuaſit & diripuit. Pro quo ipſe & terra ſua, quod longo tempore pertulit, ſuppoſita interdicto fuit. Sũmus Pontifex Benedictus duodecimus etiã confirmauit & aggrauauit ſentẽcias Nankeri Epiſcopi. Nec prius reſpondit ſe Ioanni regi requirẽti & petenti abſolutionem impẽſurum, donec de caſtro Mielicz cœderet, & bonorum eccleſiæ plenam faceret reſtitutionẽ. Sed rege aliquot annis cum ciuibus Wratiſlauien̄ anathema tollerante, eccleſia Wratiſla: direptionẽ eccleſiaſticorum introituum pertulit.

Eccleſia Pragen̄ Metropolitana facta.

Bona Epiſcopi occupata.

CAPVT XXIII.

ANno quo ſupra in feſto ſanctæ Heduigis. Lithuani furtiuis itineribus Mazouiã ingreſſi, Polthowſk & Czechanow oppida cũ uiciniis eorum uaſtauerunt. Et plures mortales in Lithuaniã abducebãt, quos milites Mazouiæ inſequentes, prædam & captiuos excuſſerũt, & Lithuani fugierunt, pluribus ex eis in flumine Narew, preſertim qui ſarcinas non abiecerant, ſuffocatis. Anno Chriſti 1337. Thartari cum Ruthenis caſtrũ Lublin, duodecim diebus obſidẽtes impugnabãt. Sed principe Thartarorum ſagitta ex caſtro miſſa, occiſo, ſtatim cũ magno clamore receſſerũt. Anno domini 1339. Monaſterium fratrũ minorum ſub titulo ſancti Staniſlai Kazimirus rex Poloniæ in ſuo regio oppido Kaliſz fundauit, & muro coctili erexit. Eodem anno Theodricus de Aldemburgk magiſter Pruſſiæ habens in ſuo comitatu Comitẽ, Palatinum Rheni, & fortẽ exercitum ex Almanis congregatum, Lithuaniam hyemẽ ingreſſus, caſtrũ Vieluny a cinxit. Verum quum omnes ſuos conatus in irritum recidere uideret, in Pruſſiam redire coactus eſt. Et in æſtate cum multis forenſibus Lithuaniã ingrediẽs, eam uaſtauit, & multos captiuos duxit. Tres quoq; aggeres & totidem alueos

Ingreſſus Lithuanorum in Mazouiam

Caſtrum Lublin impugnat.

Monaſterium in kaliſz fundatur.

Lithuania vaſtatur.

tidem alueos ſeu aquæ ductus, quibus Barbarorũ clandeſtina in terras Pruſſiæ arceretur inuaſio diſpoſuit. Anno domini 1340 die uigeſimaquinta Marcii. In antiqua Wladiſlauiã in monte, nouus chorus per Mathiã epiſcopum Wladiſlauieñ iactus & iniciatus eſt. Cui proceſſu tẽporis & corpus ſuperaddidit pulchro opere. Anno quo ſupra octaua die Septẽbris. Lithuani cũ ſuis ducibus in magna multitudine terras Mazouiæ uaſtarunt, nulloq; reſiſtentiam opponente, captiuos abduxerunt. Eodem anno relicta Wladiſlai Loktek, Heduigis & genitrix Kazimiri ſecundi in Sandeceñ monaſterio tumulatur, Kazimiro rege iuſta funeri magnifico ſumptu perſoluente. Anno domini 1341 decimã menſis Aprilis, quæ in paraſceue cadebat, mortuus eſt in oppido Niſſa Nankerus Epiſcopus Wratiſlã: plenus bonis operibus, & in eccleſia Wratiſ: ſepultus. In morte eius quædam relligioſa fœmina ſuauiſſimũ audiuit cantum. Cui reuelatum eſt, animam Nãkeri Epiſcopi Wratiſlauieñ ab ãgelis in cœlum deferri, fertur ſub ordinatione Ioãnis regis & Comitis de Luczembergk ueneno propinato mortem uiolentã incidiſſe. Fertur quoq; hic Epiſcopus miræ deuotionis ac magnæ abſtinentiæ fuiſſe. Et miſſas quotquot legi poterant, in eccleſia in qua aderat audiuiſſe, & ad quamlibet earũ ſpecialẽ oblationẽ obtuliſſe. Fertur etiã ſingulis ãnis, certam ſũmã pecuniæ uicariis eccleſiæ Gracco: pro annua ſtrena (uulgo colũbatione) de Wratiſla: miſiſſe. Eodẽ anno qndecima menſis Iunii, Theodricus de Aldẽburg Magiſter Pruſſiæ in Thorun, in præſentia Karoli Marchionis Morauiæ filii Ioannis regis Bohemiæ mortuus eſt. Cui Lutherus Commendator maior alias Ludolfus Konigk natiõe Saxo ſucceſſit. Anno domini 1342 decimoſeptimo kalendas Auguſti, alias feria tercia poſt Margarethæ. Karolo rege Hũgariæ in caſtro Viſſegrod rebus humanis exempto, & in alba regali condito. Lodouicus filius eius, ætatis agens ãnum decimumſeptimũ, in regem Hungariæ, dominico die ante feſtũ ſancti Iacobi, alias duodecimo kalendas Auguſti per Chanadinum Archiepiſcopum Strigonieñ, aſſiſtentibus ei Wladiſlao Quinqʒeccleſieñ, Nicolao Agrieñ, Mieczlauo Veſpimeñ, Colomãno Iaurieñ, Petro Sermieñ, Vito Nitrieñ, & Laurentio Boſneñ, Epiſcopis, & Baronum ac nobiliũ multitudine copioſa coronatus eſt. Eodem anno Przeczlaus de Pogorzelecz ſucceſſor Nãkeri in epiſcopatu Wratiſla: per Benedictũ papam 12. confirmatus & cõſecratus, ex curia Romana reuerſus in Niſſam uenit, ubi ad illum Karolo Marchione Morauiæ, filio Ioannis de Luczemburgk regis Bohemiæ ueniente, reconciliationẽ cum eo æquis cõditionibus ſuper interdicto compoſuit. Eoq; ex Niſſa in Wratiſlauiã diuertente & Karolo Marchione eũ cõcomitante, conſules ac iurati Wratiſla: pedibus nudati ac capitibus, palliis quoq; & cingulis ammotis, ex prætorio uſq; ad monaſterium ſancti Adalberti uenerunt, & proſtrati, culpaq; ſimpliciter recognita, ueniã ſuppliciter depoſcebãt, p plures execrationes aſtringẽtes ſe nunq̃ ſimili rebellione eccleſiam Wratiſla: moleſtaturos, unde & interdictũ ſuſtulit. Verum digna plaga, indignam expulſionẽ Epiſcopi ac cleri & cœdem Ioãnis inquiſitoris Wratiſ: ultura, repente ſuperuenit. Caſuali eñ igne octaua die Maii alias in octaua ſancti Staniſlai in Wratiſlauia exorto, tota

ciuitas

Nankerus Epiſcopus Niſſe mortuus.

Mors Theodrici de Aldenburgk.

Ludolfus kõnig mag: Pruſ:

Karolus rex Hungariç mortuus.

Ludouicus in Regem coronatus.

wratiſlauia cõflagrata.

ciuitas conflagrata eſt. Viſuſq; eſt tempore incendii a quadã relligioſa fœmina, apud ſanctum Mauricium extra muros Wratiſlaæ incluſa, angelus contra ciuitatem exertũ geſtãs gladium, & ardentibus carbonibus ciuitatem feriens & incendens. Eodem anno Lithuani in numeroſo exercitu Pruſſiam ingreſſi, fere uniuerſam ſpoliis, cœdibuſq; & captiuitatibus impleuerunt. Magiſtro Luthero in expeditione contra nouam Marchiã, quã ſibi geſtiebat ſubiicere occupato, & ſuis defenſionẽ non ferente, Qui reuerſus tanta cõſternatione de ſuorum cœde & captiuitate ãguſtiatus eſt, ut ſenſu ammiſſo, delirus & amens fieret. In cuius locum Henricus Duſemer ſuffectus eſt. Anno domini 1343 in feſto ſancti Mathiæ quod in carniſpriuium cadebat, nuptiæ per Kazimirũ regẽ Poloniæ in ciuitate Poſnanieñ cum magna ſolennitate celebratæ ſunt. Boguſlao duci Stetineñ filiã ſuam uirginem Elizabeth, ex Anna prima cõiuge, Gedimini ducis Lithuaniæ filia, deſponſando. Eidẽ uiginti [illegible] marcarum latorũ groſſorum Prageñ, & ſupellectilẽ in uaſis aureis & argenteis, equis & ueſtibus pro dotalibus aſſignando. Et uiciſſim contra quoſcunq; hoſtes & ſignanter contra fratres Cruciferos de Pruſſia, quadringentis galeis armatorum regi & regno poloniæ perſonali auxilio Boguſlaum & germanos eius Baruin & Varciſlaum obligando. Eodem anno Lodouicus Hungariæ, Ioannes Luczemburgeñ Bohemiæ reges, Karolus filius eius Marchio Morauiæ. Item Comes de Halles, & alii q̃plures illuſtres uiri, in Pruſſiam cũ eorũ potentiis aduenerunt. Atq; cũ Magiſtro Pruſſiæ in Lithuaniã deſcẽderunt. Lithuani autẽ interim quo eoꝝ terra uaſtabatur, cum omni potentia in terrã Zambiẽſem & in Liuoniã perrexerũt, & eas graſſabant. Magiſtro Liuoniæ abſente et Samagittas oppugnante, Quæ uarietas adeo reges afflixit, ut Magiſtrũ conuiciarentur tanq̃ huius peſſimi euentus auctorem. Anno domini 1344. Hacten9 eccleſiam Pragen Epiſcopalem & ſuffraganeam Maguntineñ Archiepiſcopo, in Archiepiſcopalem & metropoliticã Luthomiſlieñ uero quæ Abbacialis ſeu conuentualis ſancti Benedicti fuerat, excluſis monachis in Cathedralem Ioãnes cœcus Bohemiæ rex Philippo Frãciæ rege enixius factum adiuuante, per Clementem papam ſextum ultima die Aprilis in Auinione permutari procurauit. Et Arneſtum Prageñ tunc Epiſcopũ Archiepiſcopali & pallii honore inſigniri, Olomunceñq; in ſuffraganeam adiici obtinuit. Sed Wratiſlaæ quam ſucceſſu temporis Karolus Romanorũ & Bohemiæ rex, Prageñ Archiepiſcopo ſubiici depoſcebat, Impediente uerõ Kazimiro rege Poloniæ, tanq̃ a regibus Poloniæ fundatam & dotatam obtinere non potuit.

Lithuani Pruſſiam vaſtant.

Henricus Duſemer magiſter Pruſſię.

Nuptię Boguſlai ducis Stetinenſis.

Viciſſitudo ſpoliorum.

CAPVT XXIIII.

ANno domini 1345. Hẽricus Duſemer magiſter Pruſſiæ, habẽs in ſuo comitatu milites Hungariæ & Bohemiæ, item Marchionem Holandriæ, kalendis Marciis expeditionem in Lithuanos ægit, ſed parum proficiens, tũ quia Lithuani in caſtris & nemoribus delireſcebãt, tum quia lubricitas terræ ex reſolutione & glaciebus acciderat, in Pruſſiã redire coactus eſt. Anno domini 1346 Ioannes Lodza Epiſcopus Poſnanieñ uita exceſſit mortali, in eccleſia Poſnanieñ ſepultus. Is cõ

Ioãnes Lodza Epiſcop9 Poſnanieñ mortuus.

poſuit

poſuit antiphonam Lux clareſcit in uia. Sequentiā de aſſumptione quæ inci
pit, Salue ſalutis ianua. Item ſequentiam de ſancto Adalberto, in laudem ſa
cri Præſulis, Item ſequentiā de ſancto Petro, Tu es petrus, Item ſequentiam
de ſancto Paulo, hæ ſequentiæ in eccleſia Poſnanieñ decantantur. Eodē an

Ioannes rex Bohemię mortuus.

no Ioannes cœcus Bohemiæ rex, Philippo Francorū regi affini ſuo. Contra
Eduardum Anglorū regem Franciæ regnum oppugnantē, forti congeſto ex
ercitu auxilia ferens, in hoſtes denſiores inductus & inſiliens, occiſus eſt, Phi
lippo rege Franciæ cum filio & rege Nauarre terga uertentibus. Relatuſq́
Ioannes rex Bohemiæ in Luczēburgk in eccleſia maiori ſepultus eſt. Et Ka

Lithuania vaſtata.

rolus filius eius in regem Bohemiæ eſt ſuffectus. Eodem anno in hyeme Hē
ricus Duſemer magiſter Pruſſiæ Lithuaniam ingreſſus, cum agmine ad qua
draginta milia eſtimato, eam crudeliter uaſtauit. Olgerdus autē Lithuaniæ
dux, habēs ſecum copias Smolnenſiū, Polocenſium, & Ruthenorum, in die
Purificatiōis cū magiſtro & exercitu eius cōflixit. Et maxima cœde utrimq́

Cruciferorum victoria,

ædita, Lithuani & Rutheni ſuccubuerunt. Duo de uiginti milia Lithuanorū
& Ruthenorum cœſa referuntut. Magiſter & Cruciferi ſpoliis potiti, in pro
pria reuerſi, in ſignū obtētæ uictoriæ monaſterium uirginū in Konigſbergk
dotarunt. Eſtate uero adueniente, nouo inſtaurato exercitu, alteram in Lith
uanos Henricus Duſemer expeditionē ægit, & caſtrum Vielunya obſidione
cingens & conquirēs conflagrauit. Populatiſq́ uicis & uillis incenſis, ſpolia
ferens & captiuos, in Pruſſiam rediit. Olgerdus uero dux Lithuaniæ, ualido
cōgregato exercitu, in terram Zambieñ ex improuiſo irruit, & aliquot mi
lia chriſtianorū promiſcui ſexus captiua abduxit. Quidam nequā & fameli
ci latrunculi, ſub octauis corporis Chriſti, anno domini 1347 de eccleſia par
rochiali omniū ſanctorū in Graccouia delatoriū diuiniſſimi ſacramēti (uul
go monſtrantiā) furati ſūt. Compertoq́ ꝙ eſſet ærea, illam in paludem Mo
the arbuſtis plenam, ab eccleſia ſancti Laurencii nunc in Kazimiria extan

Kosciol Boze ciala w Kr

tē proiecerunt, tunc aūt eccleſia parrochiali in uilla Bauol, ad proprietatē
Capituli Gracco: pertinente nec longe diſtātem. Et quum plures mortales
luminaria die noctuq́ in palude relucentia uiderent, ad Pontificem Gracco:
eiuſq́ uenerabile Capitulum, ac deinde ad regē Kazimirū, rem tanq̄ prodigi
oſam pertulere. Qui proceſſionibus totius urbis ordinatis, triduano prius ie
iunio indicto & exacto. Cum hymnis & uexillis paludem adeūtes, delatori
um cum ſacramento diuiniſſimo acceperunt, & illud ad eccleſiam omnium
ſanctorū unde erat ablatū retulerunt. Excellentiſſimus autē rex Kazimirus
in loco inuentionis tam ineffabilis ſacramēti, quis ſcenoſo & paludinoſo, ec

Fūdatio Eccleſię corpis Chriſti in kazimiria.

cleſiam in honorem & titulum corporis Chriſti ſe fundaturū uouit. Nec mo
ra āno altero nobilē chorum & ſacrarium cocto latere iniciauit & conſuma
uit. Parrochia quam ex antiquo eccleſia ſancti Laurencii habebat ei adiun
cta, calicibuſq́ ac apparatib⁹, crucib⁹, cæteriſq́ clenodiis munificētia regia
adornauit. Et titulum corporis Chriſti, quo eccleſia ſancti Frāciſci a prime

Francisci templi transmutto

ua ſui fundatione illuſtrata fuerat, fratribus minoribus præcio præcibuſq́
contentatis, ut ſolidior ſua fundatio permaneret, abrogari & extingui procu
rauit. Villa quoq́ Bauol in ſuam ditionē & proprietatem traducta. Oppi
dum de ſuo

dum de ſuo nomine Kazimiria nuncupatū, proceſſu temporis muris cōmuniuit. Amplius monaſterium inſigne, in decus ſanctarũ Margarhæ & Catharinæ, in quo ſunt fratres heremitæ ordinis ſancti Auguſtini conſtituit. Chorū eccleſiæ eiuſdem monaſterii magnifico & liberali ſumptu uſq; ad integrum cum ſacrario muro coctili & excelſo locauit. Et proſūdato annulos quos ſerebat, in iactu fundationis & primi lapidis poſuit. Expoſt autē deuotio fidelium corpus eccleſiæ cum ſacellis adiecit. Anno domini 1348 Henricus Duſemer, uno luſtro in magiſterio Pruſſiæ exacto, mortu9 eſt. Et in die Epiphaniarū Venrich de Kniprode, Cōmendator generalis in magiſtrū ſubſtituitur Qui in Lithuaniā cum exercitu copioſo ingreſſus, diſtrictum Paſtrim cœde, ſpoliis, ac flamma uaſtauit, & cum captiuis ac ſpoliis in Pruſſiā rediit. Cui9 ueſtigia Lithuaniæ dux Olgerdus, cum fratribus Keyſtut, Patrikyg, & aliis ſequut9, exercitu catholico diſperſo, in Pruſſiam irrupit. Et crudeli cœde in chriſtianos, nullo ferente ſubſidium, debachatus, ſpoliis onuſtus, & ſeptingētos homines ducens, in Lithuaniā reuerſus eſt. Nec multo poſt, dux de Smolenſko cum nouis Ruthenorū & Lithuanorũ copiis Pruſſiam circa Labiow ingreſſus, ſingula in circuitu igne, ferro, & uaſtitate compleuit. Cōmendator autē de Labiow, copiis ſuis longe imparibus cum ipſo conflixit, & uictoria Cruciferis ceſſit. Lithuani autē & Rutheni cum ſuo duce in fugam acti, dum flumen ad quod pugnabatur more tumultuario ſuperare contenderunt, plures illic ab undis q̃ ab hoſtibus ſuffocati ſunt. Sed & ipſe Smolnenſis dux in eodē flumine ſubmerſus, celebriorem uictoriam apud chriſtianos effecit.

Eccleſia .ſ. Catherinę.

Henricus Duſemer mortu9.

Venrich de kniprode magiſter Pruſſię.

Lithuania vaſtatur.

Pruſſia vaſtat.

Cruciferorum victoria.

CAPVT XXV.

ANno domini 1349 Venrich magiſter Pruſſiæ cum quadraginta milibus armatorū, qui de Francia & Anglia uenerant, Lithuaniam ingreſſus, omnem ſexū paſſim occidēs uaſtauit. Et dum ſpoliis onuſtus rediret, dux Lithuanicus Keyſtut, uigeſimaquarta Ianuarii pugnam cū eo conſeruit. In qua de Lithuanis & Ruthenis decemocto milia ceciderunt. De Cruciferis Gerardus de Stegin Cōmendator Gedanēn. Item Cōmendator Gobienſis, item ſex fratres de ordine, quinquaginta milites & plures alii equeſtris & pedeſtris ordinis pugnatores. Eiuſdem anni æſtate Kazmirus rex monaſterium Mogila a ſuo fundatore Iwone de Konſke, Epiſcopo Gracco: inconſumatū conſumauit. Murum meridiem uerſus conſumās, tectum ſuperimponens, & teſtudines a turri uſq; in occidentē, & tranſuerſales perficiens. Hic annus peſtifer apud Polonos erat. Anno domini 1353. Kazimirus rex Poloniæ, propter furtiuas incurſiones Lithuanorū, ciuitatē Plocen̄ coctili muro & caſtrū altero ſuperaddito eo anno muro muniuit. Eodem anno Olgerd, Keyſtut, & Patrikyg duces Lithuaniæ, congeſto exercitu, cladem circa Labiow acceptam ulturi, terram Pruſſiæ circa Reſil ingredientes feritate barbarica ſeuiēdo, ſingula uaſtauerunt, populationeq; latius extenſa, multis trucidatis mortalibus & plurimis captis, nullam reſiſtentiam paſſi, Lithuaniam redierunt. Anno quo ſupra uigeſima die menſis Iunii, uirginem Elizabeth filiam Stephani regis Boſnæ, quem Huſupuſban uocabant, ſummo Pontifice permittente, Lodouicus rex Hungariæ; matrimonialiter

Cruciferorum victoria.

Monaſterium Mogila conſūmatum eſt.

Peſtis.

Pruſſia vaſtat.

monialiter

monialiter accepit. Genuerat ſiquidē præfatā Ludouici nuptam, Elizabeth filia Kazimiri ducis Gniewkouieñ, ſoror patruelis germana Elizabeth antiquioris reginæ Hungariæ, Karoli relictæ, unde Lodouicū regem quarta cōſanguineitatis linea contingebat. Eodem anno ſabbato in uigilia Penthecoſtes, ſubito immenſis frigoribus coortis, nix ualida duorū cubitorum inſperate decidit & deſcendit, uſq; in diem ſextam ſine reſolutione durans, pauentibus agricolis frumentorū deſtructionē ſexta die niuoſus imber reſolutus, terram rore ſuauiſſimo rigauit & fœcūdauit. Anno domini 1354 Lithuaniæ duces Olgerd, Keyſtut, Patrikyg, & Skirgello, in Pruſſiam circa Vartemberk ingreſſi, tectis & uicis incenſis, ſenibus & impuberibus necatis. Vinricho de Kniprode magiſtro Pruſſiæ, cum multitudine Barbarorū, decernere non audente, in Lithuaniā cū captiuis & pecoribus reuerſi ſunt. Anno domini 1355 in die Ioannis apoſtoli & euangeliſtæ, tercio die poſt natiuitatis Chriſti, dux Mazouiæ Semouitus, homagium & obligationem feudi in oppido Kaliſſz perſonaliter præſtitit. Cū Nicolao Epiſcopo Ploceñ & omnibus Baronibus Mazouiæ, regi Kazimiro regalibus ueſtito & diademate ornato. Litteræ homagii habentur in theſauro Gracco: quæ incipiūt. Nos Semouitus dei gratia dux Mazouiæ &c. Eodē anno in uigilia purificationis Mariæ, Vinricus de Kniprode magiſter Pruſſiæ, diſtrictum Miedniki & uniuerſam Samagittiam depopulatus eſt & deuaſtauit. Incēſiſq; uillis & tectis, ac impuberibus & ſenibus cœſis, cum multitudine captiuorum, & ſpoliis Ragnetam rediit, ubi caſtrū Ragnetha fortuito igne cōflagrauit. Et magiſter Vinricus equo prolapſus in dextra manu contractus eſt. Anno domini 1356 In uigilia ſanctæ Agnetis Lithuanorum duces Olgerd, Keyſtut, & Patrikyg in magno & forti exercitu terram Pruſſiæ ingreſſi, pluribus diebus tam in lōgum q̄ in latum eam cœdibus & ſpoliis depopulati ſunt. Adeo ut fere uniuerſam Pruſſiam hoſtiliter peruagaſſe crediti ſunt. Magiſtro & Cruciferis in aciem non prodeuntibus, & cum plurimis & pene innumerabilibus tam captiuis q̄ ſpoliis in Lithuaniam rediere. Anno domini 1357 turrim & manſiunculas rex Kazimirus in uillagio Lobzow iuxta Graccouiā ad occidentē conſtruxit. In ea ut fertur cum omnium rerū abundantia tenuit Bohemā quandam nobilē Rokiczianā nomine, forma pulchra & præſtāti. Ex Praga in quā ſæpe deſcendere cōſueuerat adductam, quam, per deſponſationē Abbatis Thiniceñ pontificalibus induti, mulier Epiſcopum Gracco: exiſtimans, in ſuos amplexus tranſire pellexerat, & ardēti amore dilexit. Relatione tādem unius ſui cubicularii edoct9, quod & oculis propriis poſtea comperit, quia in capite calua & ſcabioſa foret, eam illico repudiauit. Et Iudaici generis fœminā Heſter nomine propter formæ elegantiam in concubinam aſciuit. Ex qua duos filios Nyemyerzam & Pelkam ſuſcepit. Et Pelka quidē immatura morte obiit Niemyerza uero poſtea in obſequiis Wladiſlai regis Poloniæ, Lithuani obuerſatus, orta contentione propter Podwodorū exactionem, in Coprziwnicza occiſus eſt. Filiæ autē ex eadē iudea Heſter ſuſcepte, in ritum Iudaicū ut aſſeritur tranſierunt, quoniā cum matre permanſerant. Eodem āno Almanorū principes & milites de Franconia, Sueuia, & Anglia cōtra Lithuanos gentiles

Nix in vigilia Penthecoſtes.

Pruſſia vaſtat.

Semouit9 Mazouię dux kazimiro prebet homagium.

Pruſſia vaſtatur.

Lobzow caſtrum erigitur.

gentiles laturi auxilium aduenerunt. Et Vinricus magiſter Pruſſiæ expedi/tionē ſuis contra Lithuaniā indicens Ziffridum de Dauelth Pruſſiæ Marſal. cum cōſtituit ductorem. Qui, Barbaris Lithuanis dimicationis copiā non facientibus, in agreſtes, tecta & rura omne genus ſeuiciæ iuſſit depromi. Cum captiuorū & ſpoliorū magno numero, nullam reſiſtentiā expertus, Pruſſiā rediens. Anno domini 1358 rex Kazimirus Maczkonē Borkouicz Palatinū Poſnanieñ captiuatū, in caſtro Holſtein famē extinxit. Et caſtra eius ac fratris ipſius Koſzmin, Czacz, & uniuerſa quæ habebāt, abſtulit. Cauſa erat, quia furū & latronum in illis oris fuerat conſeruator. Eiuſdem anni feria tercia infra octauas apoſtolorū Petri & Pauli, Kazimirus rex Poloniæ, monaſterium uel potius cellam fratrū Canonicorū regularium ſancti Auguſtini, in uilla Manka medio miliari a Siradieñ oppido fundatam, de conſenſu Cōradi Abbatis ſanctæ Mariæ Wratiſla: in arena, ſub cuius obedientia conſiſtebat, Ad eccleſiā parrochialem ſancti Nicolai in Kaliſz trāſtulit. quæ tūc per fugā ſui rectoris immediati Martini uacabat, præfatus eñ plebanus parum modeſte iniuriam ſuæ cocæ, quā nonnulli adoleſcētes filii ciuitatis in dolium aqua ſordida plenum, iocādo proiecerāt, uindicans, Vnū ex illis gladio tranſfoſſum occidit, & ex Kaliſz fugerat. Tulit autē rex Kazimirus a præfato monaſterio quattuor uillas, uidelicet Mankam, Polkowo, Vanglowo, & Luboradzice, & eas mēſæ regiæ applicuit. In quarum recōpenſam monaſterio Kaliſſieñ, uillam bonam Kuchari cum prædio. Item duas uineas circa Kaliſz contulit. Huius quoq; monaſterii ſic tranſlati primus Prepoſitus frater Mathias fuit. Priuilegiū & mandatū Bodzāthæ epiſcopi Gracco: ad inſtātiā regis Kazimiri de decimis & colūbatione ut præſ biteri cito poſt meſſem, ſine aliq̄ tēpoꝝ ꝓrogatione decimarent, ſtrenāq; (uulgo colandā) quæ datur reciperent, non extorquerent neq; extraherent. Habetur in eccleſia Graccouieñ de data anno domini 1359. Cuius inicium eſt. In nomine domini amen. Nouerint uniuerſi præſentium noticiam habituri &c.

Maczko Borkouicz fame ex tinctus.

CAPVT XXVI.

ANno domini 1360 Vinricus de Kniprode magiſter Pruſſiæ, aduentu Marchionis Brādenburgeñ animatus, in Lithuanos expeditionē ægit, & exercitui Schindekop Marſalcum Pruſſiæ præficiens, terras Lithuaniæ uaſtauit, ſpoliaq; & captiuos in Pruſſiam reduxit. Alteram expeditionē hyeme inſtāte in Lithuanos reſumpſit, & terciam eadem hyeme peregit. Quibus quidem tribus expeditionibus Lithuaniam adeo uehementer afflixit, ut pro maiori parte deſertam reliquerit. Expeditio tercia reliquis duabus, ducis Keyſtut captiuitate uiſa inſignior. Qui datis pluribus catholicorū captiuis apud Pruſſiam captis, eodem anno a captiuitate ſolutus fuit. Anno domini 1361. Quidam lector ordinis predicatorū in Graccouia, frater Paulus nomine, coram clero & populo in maiori eccleſia Gracco: beatam Mariam uirginem non abſq; originali peccato fuiſſe, in Polonico declamans & prædicans, cecidit & expirauit. Eodem āno uniuerſitatem Prageñ Karolus Romanorū & Bohemiæ rex inſtituit & dotauit, quam Innocentius papa ſextus ad inſtātiam eiuſdem Karoli regis confirmauit,

Triplex expedicio in Lithuanos.

Subita mors in contaminatorem cōceptionis beatę virginis.

firmauit, hæc uix quinquaginta annis durauit. Cũ hereſi infecta exterminari cæpit, tamen reliquiæ ſuppoſitorũ, heretica peſte deprauatorũ, præfatæ uniuerſitatis exigue numero in hãc diẽ Pragæ cernũt & ſupſunt. Anno prædicto 1361 Kazimirus rex Poloniæ, in uilla Bawol alias in oppido Kazimirieñ, ſecus murũ & eccleſiã ſancti Laurencii, domos, cameras, lectoria, lapideo muro pro habitatione & lectionibus Doctorũ atq; Magiſtrorum nouæ uniuerſitatis, pro decore regni Poloniæ erigende, edificauit. Miſſiſq; notabilibus nunciis in Auinionem ad Vrbanũ papam quintum, huiuſmodi fundationem a ſede apoſtolica admitti obtinuit. Iacobus eñ ſecundus, Swinka cognominatus Archiepiſcopus Gnezneñ, per litteras apoſtolicas Cõmiſſari9 & exequutor deſignatus, præfatum ſtudiũ Kazimirieñ ſeu Gracco: confirmauit. Quod tamen morte Kazimiri interueniẽte, non fuit ſortitum effectũ nec ipſa fundatio atq; dotatio progreſſum habuit. Priuilegiũ Vrbani papæ ſic incipit. Vrbanus epiſcopus ſeruus ſeruorum dei Chariſſimo in Chriſto filio Kazimiro regi Poloniæ illuſtri, ſalutem & apoſtolicam benedictionẽ. Decet regiam celſitudinem &c. ut in dicta ciuitate huiuſmodi ſtudium exiſteret generale. Illudq; perpetuis temporib9 inibi uigeret, tam in iuris Canonici & Ciuilis, q̃ alia quacũq; licita, præterq̃ in theologica facultate. Et q; legentes & ſtudentes ibidem omnibus priuilegiis gaudeãt &c. Datũ Auinione kalendis Septembris, Pontificatus noſtri anno ſecũdo. Priuilegium autẽ regis Kazimiri de libertatibus ſtudii Gracco: poſtea conceſſum, ſic incipit. In nomine domini amen. Ea quæ ex regalis magnificentiæ beneplacito &c. Actum Graccouiæ in die Penthecoſtes anno domini 1364. Conſulum uero Gracco: qui ad uota regis Kazimiri omnes libertates per regem cõceſſas, ſe cuſtodire & obſeruare ſubmiſerũt, priuilegium ſic incipit. In nomine domini amen. Expedit reipublicæ perpetuo &c. Actum Gracco: in die Penthecoſtes, ſub anno domini 1364. Prædicta priuilegia habentur in maiori Collegio artiſtarum uniuerſitatis Gracco: Item rex Kazimirus per eoſdem oratores in Auinionem miſſos, eccleſiã metropolitanam in ciuitate Leopolieñ, per Vrbanũ quintum octauo idus Aprilis, ad dotationẽ ſufficientem erigi & fundari obtinuit, quod & factum eſt. Præfatus enim Archiepiſcopus Gnezneñ Iacobus Swinka litteris ſibi præſentatis, perſonaliter Leopolim tranſiit, & ex parrochiali eccleſia Leopolieñ, inſpectãte Kazimiro rege & uniuerſa eius militia Archiepiſcopatum erexit. Primumq; Archiepiſcopũ dictæ ſedis Criſtinum uirum nobilem inſtituit & conſecrauit. Anno quo ſupra 1361 uigeſimaquinta die menſis Iulii Wratiſlauia eſt conflagrata, & iudei expulſi ſunt. Eodem anno domini 1361. Vinricus magiſter Pruſſiæ, præficiẽs ſuo exercitui Henricum Cramfelt generalem Cõmendatorem in ducem, ad uaſtandum terras Ruſſiæ miſit. Sed propoſitum ſuum aſſiduus imbriũ deſcenſus impediuit. Ne ergo fruſtra arma induiſſet, in Lithuaniam deſcendit, & eam uaſtare cœpit. Lithuanorũ autẽ principes Olgerd, Keyſtut, & Patrikyg clandeſtine cũ copiis ſuis aduenientes, Prutenicum exercitum nihil aduerſi ſuſpicantem inuaſerunt, duroq; marte cõmiſſo, Cruciferis uictoria ceſſit, eo quidem gratior quo inſperatior. Auxit autẽ triumphi gratitudinem Keyſtuthi ducis captiuitas, qui

Kazimiri fundatio uniuerſitatis in kazimiria.

Studiũ Graccouienſe confirmatum.

Priuilegia pro uniuerſitate Graccouieñ.

Eccleſia metropolitana Leopoli fundatur.

Wratiſlauia cõflagrata.

Cruciferorum uictoria.

uitas, qui ab Henrico de Eckerſberg Crucifero equo deiectus, uiuus in ma/nus hoſtiles uenerat. Alter uero ducum Lithuaniæ Patrikyg, ex equo & ipſe a Cōrado de Hoberk præcipitatus, a ſuis defenſus, periculum euaſerat. Cruciferorū uero exercitus cum uictoria & ſpoliis in propria rediit. Dux autem Keyſtut in caſtrū Mariemburk delatus, illic in teſtudine forti uinctus, cate/natus & cōcluſus, moleſtias captiuitatis biduo tantūmodo perferens, unius Lithuani Neophiti, apud Mariemburk demorātis adiutus ſuffragio euaſit. pallio ſiquidem albo cum cruce nigra ſe amiciēs, omnes Cruciferos & ciues equo uectus feſellit. In ſiluam deinde denſiorē & uaſtiorem perueniēs, equo relicto in palude, diebus aliquot, perſequutores euaſurus, latuit. Noctibus tandem pedeſtri itinere gradum promouens, dum ſe uerſus Lithuaniam ire credidit, in Mazouiā peruenit, ubi a filia germana Anna alias Danuta prin/cipe, conſorte Ianuſſii Mazouiæ ducis cognitus, & ab ea cum magno gau/dio exceptus. In Lithuaniam datis equis & armigeris deductus, magno ſola/tio tam fratribus q̄ genti fuit. Congeſto autē exercitu, captiuitatem ſuam ul/turus, in Pruſſiā irrupit, & caſtrū ſancti Ioannis primum oppugnans conqui/ſiuit & incendit. Ab inde ad caſtrū Danczik uenit, & id quoq; conquirens, & Cōmendatorem Ioānem Collin cum multis aliis capiens, exuſſit. Applica/uit poſt hæc ad caſtꝝ Eckerſberg, & conquiſitum incendit, multiſq; ſpoliis oneratus redibat. Quem duo Commēdatores de Roſtemberg & Barthen/ſtein cum exercitu perſequuti conflixerunt, ſpoliaq; & captiuos excuſſerūt. Dux ipſe Keyſtut, equo a Vernero de Vindeken deiectus, pedibus audaciſſi/me pugnans, deiectoris ſui equo interfecto, per Cōmendatorem de Nieſzo/wa uulneratus, a Commendatore de Barthēſtein capitur, ſed parū prouide aſſeruatus. Iterū Cruciferos fallens, de quo apud eos magni morſus habebā/tur, captiuitatem euadens, & in Lithuaniā peruenit.

Cruciferorum victoria.

keyſtuth capt⁹

keyſtuth vincu/lis exutus.

keyſtuth iterū captus.

CAPVT XXVII.

ANno domini 1 5 2 Vinricus de Kniprode magiſter Pruſſiæ, con/geſto numeroſo exercitu ex domeſticis & peregrinis primo Ve/ris tempore caſtrum Kowno obſidione cinxit. Duces antē Lith/uaniæ Olgerd, Keyſtut, & Patrikyg, obſidionem huiuſmodi re/pulſuri, cum ſuis copiis aduenientes, feria quinta ante dominicam Reminiſ/cere cum magiſtro Pruſſiæ certamine inito, uicti refugerūt. Quibus fugatis magiſter Vinricus ſtrictiori obſidione caſtꝝ Kowno coartauit, machinarūq; crebra contuſione & telorum ignitorū proiectione debilitauit, tandē ſabato in uigilia Paſchæ, muro ſuffoſſo & caſtro accenſo, ipſum cœpit, tamen mu/rus ſuffoſſus ruēns, plures mortalium de Cruciferorū exercitu oppræſſit, & in caſtro ſuccenſo magna multitudo Lithuanorū ab incēdio periit. Tria mi/lia Lithuanoꝝ in ea obſidione cœſa & mortua referuntur, Voydath Keyſtu/thi filius, cum trigintaſex potioribus captiuitati reſeruatus fuit. Dies reſur/rectionis dominice celebratus eſt, & miſſa per Bartholomeum Sambieſem Epiſcopum expleta fuit. Subſequenti uero die murorū parietibus dirutis, & omnibus foſſatis ſolo æquatis, ad caſtum Piſten exercitum Magiſter ap/plicauit, quod a Lithuanis deſertum reperiens, incendit. Et ad caſtrum Vie/

Caſtrum kowno obſeſſum expugnatur.

lunya ueniens; quarta die per impugnationẽ illud conquiſiuit, euerſoq; fun‑ditus caſtro Vielunya, cum multitudine captiuorum & ſpoliorũ in Marienburgk rediit. Anno præfato undecima die Marcii & poſt, pluribꝰ diebꝰ apparuit Cometes in fine Aquarii prope Venerem. Caudam in piſcibus uerſus orientem in locum Mercurii retorquens. Durauit ad quinq; hebdomadas.

Apparicio Cometes.

Vinricus magiſter Pruſſiæ, adueniente Comite Bauariæ Volffgango, anno domini 1 3 6 3 in die Agnetis motis caſtris, Lithuaniã grauiſſime in multis locis, præſertim in diſtrictibus Parnrey, Eroglem, Labima, cœdibus, flammis, & ſpoliis afflixit. Cui magiſter de Liuonia cum altero exercitu, in duo agmina, quorũ alterum magiſter, alterũ Marſalcus regebat, diſpartito, in auxiliũ aduenit, iunctiſq; potentiis ſimul. In uniuerſam Lithuaniæ regionẽ, Lithuanis decernere non audentibus graſſabãtur. Et multis captiuis onuſti, in Pruſſiam alter, alter in Liuoniã, nulla hoſtilitate laceſſiti, redierũt. Reſumpſit & alterã in Lithuanos Marſalcus Pruſſiæ Hemyk Schindekop expeditionem Et a caſtro Garthin per ducem Lithuanorũ Patrikyg, qui illud probe tuebatur repulſus, ſpoliato diſtrictu Garthin, Pruſſiam cũ captiuis remeauit. Anno domini 1 3 6 4. Kazimirus rex Poloniæ, in terra & dioceſi Gracco: nouum oppidum Crzepicze iuxta fluuium Iſthwarta ſundauit. Caſtrũq; forte in loco paluſtri ac limoſo ex muro coctili, non longe ab oppido fabricauit. Cuius quidẽ oppidi eccleſiam parrochialem Iaroſlaus Gneznẽ Archiepiſcopus de domo Bogoria, interpellationibus regiis acquieſcens (hoc em̃ Bodzãtha Epiſcopus Gracco: petitus facere noluit) duas decimas manipulares menſæ ſuæ in uillis regiis Zayanczki, & in Crzepicze in dotem contulit. Et Kazimiro rege Poloniæ conſentiente, limites dioceſum confundens, præfati oppidi iuriſditionẽ occupauit, quum Iſthwarta fluuiꝰ utriuſq; dioceſis limes perpetuus erat. Mathias epiſcopus Wladiſla: dum annos duos & quadraginta pontificatus ſui exegiſſet, ſenio confectus, Epiſcopatũ Wladiſlauieñ nepoti ſuo Sbilutho de Golancza, Præpoſito Wladiſlauiẽ: anno domini 1 3 6 4 reſignauit. Is Mathias Epiſcopus eccleſiam in loco ciuitatis, quoniam prima eccleſia ante caſtrũ ſita anguſta, parum celebris habebatur, a fundamentis ad conſumationem. Item caſtrũ Wladiſlauieñ. Item caſtrũ Raczanſz. Item eccleſiã ſancti Vitalis in Wladiſlauia, pulchro opere & muro coctili cõſtruxit & muro cinxit. Eodem anno principes Lithuaniæ caſtrũ Kowno demolitũ, lignis & roboribus reficiebãt. Et pontem maximũ in flumine Niemyen pro tuendo caſtro conſtituerãt. Quam edificationẽ Cõmendator de Ragneta cũ exercitu ueniens, Lithuanis caſtrũ reficientibus diffugiẽtibus, exuſſit & funditus euertit. Interim Vinricus magiſter Pruſſiæ, cum maiori exercitu ad caſtrũ Piſtow aduenit, quod uacuum Lithuanis fugientibus reperiens, incẽdit Deinde ad caſtrũ Vielunya admoto exercitu, inter pugnandum congeſta lignorũ ſtrue & incenſa, ualidiſſimo uento adiuuante incendium, caſtrũ Vielunya conquiſiuit, multis Lithuanis in eo flamma pereuntibus, Capitaneus caſtri Gaſtawdus captus, inter ducentium manus ad tabernaculum Marſalci, ab Almanis occiſus eſt. Cruciferorũ autẽ exercitu ad propria redeunte. Dux Lithuaniæ Keyſtut, clandeſtinis itineribus cũ exercitu ingreſſus, omnẽ regionem circa

Lithuania per Vinricum graſſata:

Oppidũ Crzepicze extructũ

Vuarta limes Diœcesis Cra[illegible] a Gnesnen[illegible]

Caſtrum kowno dirutum reedificatur.

onem circa Iurgembork uaſtauit, & multa præda capta, in Lithuaniã reuerſus eſt. Cõmendatore de Iurgembork, paucos quoſdam ex Lithuanis, qui tardius agmẽ ſequebantur in deſerto captiuante: Deinde Marſalco Pruſſiæ Samagittiã uaſtante, Keyſtut dux Lithuaniæ occurrens, extremum ſui exercitus inuaſit & proſtrauit, prædaq; recuperata & ſtrage aliquãta ædita, Marſalcum cũ reliqua parte in fugam ægit. Hyems huius ãni. M. tricẽteſimi ſexageſimi quarti intenſione frigoris in Polonia animalia domeſtica, & ſiluestria, aues, & frugiferas arbores occauerat.

CAPVT XXVIII.

Anno domini 1365 Zemomiſlao duce Gnyewkouieñ, fratre germano Wladiſlai Loktek obeũte: Ducatus ſuus Gnyewkowieñ inter tres filios quos reliquerat Przemiſlaum, Leſtkonẽ, & Kazimirum in hunc modum partitus eſt. Przemiſlao ſiquidẽ ceſſit Bidgoſtia, Leſtkoni Iuniwladiſlauia, & Kazimiro Gnyewkow. Verũ Przemiſlao & Leſtkone non relinquentibus heredes, quum ſolus Kazimirus natu minor, in ſortes fratrum ſucceſſiſſet, & plures filios ac filias procreaſſet, fere ſingulis morte abſumptis, unicus tantummodo ſuus filius Wladiſlaus a cãdida ceſarie albus cognominatus, & unica filia Elizabeth, ſuperſtites relicti ſũt. Et filiam quidem Elizabeth præfati Kazimiri ducis, quum formæ præcellentis eſſet. Elizabeth regina Hungariæ, conſors Karoli regis Hũgariæ, uelut cõſobrinam tercio affinitatis gradu ſibi iunctam, in regiã aſſumẽs Eam regi Boſzne Stephano Hiſubuſban deſponſauit. A qua pulcherrima filia Elizabeth ædita. A Lodouico rege Hungariæ & Poloniæ in cõiugium acceptata eſt, prima uxore eius filia Karoli regis Bohemiæ & Romanorum obeũte. Ex qua Lodouicus rex duas filias Mariam & Heduigim ſuſceperat Wladiſlaus uero albus inconſtantia laborans, & uaria fortuna iactatus, ad ultimũ monachus factus eſt. Primum in Ciſtercio, poſtea alteram profeſſionẽ faciens in Dwione ciuitate Burgundiæ, annis quattuordecim pro monacho & profeſſo illic manſit. Anno præfato Iaroſlaus de Bogoria Gnezneñ Eccleſiæ Archiepiſ. caſtro Vnyeiow ad flumen Varta coctili muro pſecto, Eccleſiam collegiatã ſãctæ Mariæ in oppido Vnyeiow ſimili muro fundauit & cõſumauit. Duoſq; Prælatos uidelicet Præpoſitum & Archidiaconũ Item quinq; Canonicos, ſeptem quoq; Vicarios in ea creãs, dotem ſufficientem cuilibet ad unxit. In eodem etiã oppido Vnyeiow monaſterium & eccleſiam ſub titulo ſancti Nicolai, ordinis ſancti Benedicti, ſubiciens illud Thiniceñ monaſterio, Craccoñ dioceſis edificauit. Cui in dote cõtulit, uillam Byeldrzikow cum omni iure ſupra fluuium Noteſz ſitam, ubi Ownya fluuius ſibi commiſcetur. Anno quo ſupra Keyſtut dux Lithuaniæ, copiis Lithuanorum & Samagittarum collectis, per ſiluarũ inuia & latebras Pruſſiã ingreſſus, caſtrũ Angerbork per uim expugnauit, uaſtataq; uicina regione, in Lithuaniã prædam duxit. Sequutus illum Aduocatus Sameñ, & aliqui ex Commendatoribus dum prædam raptam excutere nequiuerunt, diſtrictum Erogen uaſtarunt, ſpoliaq; in Pruſſiam retulerũt. Deinde quattuor duces Lithuaniæ uidelicet Olgerd, Keyſtut, Patrikyg, & Alexander, magnis potentiis

Zemomiſlaus Gnyewkouieñ mortuus.

Ducatus diuiſio.

Proles Kazimiri.

Proles Lodouici regis.

Eccleſia in Vnyeiow fundata.

Caſtrum Angerborgk expugnatum.

collectis, quadripartito agmine Pruſſiam ingreſſi ſunt, eamq; crudeli & bar
barica uaſtatione afflixerunt. Expugnatoq; caſtro Ragnetha, & aliis mul
tis quoq; uicis incenſis, illic diis ſuis patrio ritu, uictimas de pecorũ ſanguine
Pruſſia vaſtat. immolarunt. Nulla tandem reſiſtentia reperta, octingẽtos captiuos ex chri
ſtianis, Itẽ ſeptuaginta equos maiores quos ſpadones uocãt referentes, Lith
uaniam remearunt. Præterea magiſter Pruſſiæ Vinricus, barbaricam uaſta
tionẽ ulturus, proprio milite contentus, Lithuaniã in multis locis prædatus
Lithuania vaſtatur. eſt, & multis damnis patratis, Lithuanis in ſiluis & munitionibus ſe continẽ
tibus, ducens non paruum numerũ captiuorum, in Pruſſiã rediit. Sub eo tẽ
pore Szuriuil & Buthaw germani Olgerdi & Keyſtuthi ducum, cũ nonnul
lis Lithuanorum Boyariis & nobilibus Pruſſiam uenientes, fidem chriſtianã
baptiſmo apud Konigſbergk ſuſcepto, profeſſi ſunt. Magiſter autẽ Pruſſiæ
Vinricus alteram expeditionẽ in Lithuanos agens, aliquot eorũ munitiões
cœpit ac incendit, & cum præda in Pruſſiam regreſſus eſt. Quo regrediente
Lithuani per itinera occulta, Pruſſiam circa Nordembork ingreſſi, maxima
damna hominibus incautius ſe gerentibus intulerunt, & cœde multa ædita,
cum ſpoliis & captiuis euaſerunt. Keyſtuth quoq; Lithuaniæ dux, etiam ex
peditionem contra Pruſſiam reſumens, caſtrum ſancti Ioãnis impugnauit &
cõquiſiuit, ac ſpoliatũ incendit, necatiſq; plurimis fidelibus, cæteros ligatos
in Lithuaniam traxit. Anno domini 1362 Vinricus magiſter Pruſſiæ, pere
grinorũ & forenſium militum motus aduentu, binam eo anno in Lithuanos
Lithuania vaſtatur. expeditionẽ ægit. Et magna uaſtatione facta, captiuatis pluribus Lithuano
rum, in Pruſſiã rediit. Quem dux Lithuaniæ Keyſtuth inſequutus, tam ſecre
to & ſilenti agmine Pruſſiam ingreſſus eſt, ut parũ abfuit, quin caſtrũ Iuſter
bork interciperet, & Cõmendatorem prãdio ſe reficientem captiuaret. Egre
itaq; & caſtrum defenſum, & Cõmẽdator ſaluatus eſt. Omnibus tamẽ equis
Pruſſia uaſtat. & rebus quæ ad Cõmendatorẽ pertinebãt receptis, duobus diſtrictibus ſpoli
atis & incenſis, cum præda pecorũ & captiuorum, in Lithuaniã euaſit. Pro
pter quod magiſter Pruſſiæ Vinricus terciam in Lithuanos expeditionẽ mo
uit, & longius progreſſus uaſtauit ſingula. Ac ſupra fluuium Memen caſtꝝ
& pontem edificauit, clandeſtinas Lithuanoꝝ irruptiones reſtricturus. Eam
edificationem Keyſtuth impedire bina uice conatꝰ eſt, ſed abinde fugatus &
Bodzantha Epiſcopꝰ Graccouien̄ mortuus. repulſus eſt. Eodem anno Bodzantha de Iankowo nobilis de domo Roſarũ
Epiſcopus Graccouien̄ uiſu perdito, obiit, hic oppido Bodzanczin, ſitum & no
men indidit. Anno domini 1367 Bithomien̄ ciues furore acti, Plebanum &
[illegible] Prædicatorem ſubmerſerunt. Et ex hoc uenæ argenti & plumbi ceſſauerũt.
Eodem ãno ex propriis militibus Pruſſiæ magiſter Vinricus cõparato exer
Lithuania uaſtatur. citu, & tradito Hẽrico Schindekop Marſalco generali, in terras Lithuaniæ
miſit. Qui nullam reſiſtentiam reperiens, ferociter & gradu concito quinq;
diſtrictus uaſtauit, uſq; ad Kowno graſſatus. Octingẽtoſq; captiuos & plu
res equorũ & pecorum greges abduxit. Anno domini 1368 Lithuani cũ du
ce Keyſtuth ad Poltowſko caſtrum & oppidum Epiſcopi Plocen̄ inſperat
peruenerunt. Et oppido quia munitum non fuerat illico potiti, Caſtꝝ, quum
crebris lignoꝝ pinnatorum ſtruibus defenderetur, menibus in propinquo a

poſit

poſitis incenderunt. Ex quo incendio ſerpente flamma caſtrū & homines in eo concluſi cōburebātur. In uicinas deinde uillas populatione extenſa, cum multa præda celeri curſu diffugerunt. Anno dñi 1369 Lodouicus dux Bregeñ ad honorem ſancti Ioannis baptiſtæ & ſanctæ Heduigis, Collegiatā ecclesiam & certum Canonicorū numerum in Brega inſtituit. Impetrato a ſede apoſtolica priuilegio, ut Decanus illius, ſolēnibus diebus mitra utatur Pōtificali & baculo. Item fundauit Manſionarios qui horas beatæ uirgini pſallerent. Reliquit duos filios Venceſlaum & Henricū. Venceſlao autē immatura morte obeunte, Henricus ſolus paternam ſortem poſſedit. Eodem ãno Vinricus magiſter Pruſſiæ in Lithuaniam lapides, cementum, & lateres, caſtrum conſtructurus ſecum uehens. Ad fluuiūq; Niemyen perueniens, multam materiam pro erigendo muro a Lithuanis repericns, caſtrum a fundamentis nomen ei Gotiſuerder .i. inſula dei imponens iniciauit, & infra tēpus ſemeſtre conſumauit; præſidioq; militum forti ci impoſito, pro die Pētheco ſtes terram Lithuaniæ circum circa depopulatam exuſſit. Lithuanorum autē duces Olgerd & Keyſtuth ſuper extructione caſtri furore & indignatione pleni, magiſtro Pruſſiæ diſcedente, contra caſtrum Gotiſuerder aduenerunt Et quinq; heddomadis illud aſſidue nocte & interdiu expugnando conquiſierunt. Maiorią; parte præſidii trucidata, cæteros in uincula coniecerunt. Deinde Henricus Marſalcus Pruſſiæ in magno exercitu Lithuaniā intrauit. Et caſtrum Beyery circumdedit, ac uehementi impetu expugnatum conquiſiuit. Requiſitus autē per nuncios ducis Keyſtuthi, ut caſtrum exquiſitum, anteq̄ in eum graſſetur, redderet. In indignationē uerſus, & caſtrum cū noningentis Lithuanis ſimul conflagrauit, cæteros uincit. Dux Keyſtuth manſuetiori uſus animo, colloquium petiuit, ubi captiuoꝝ permutatio hinc inde ſequuta eſt. Sed tunc dux Keyſtuth cōminatus eſt Pruſſiā ſe pro ãno futuro aduenturū. Ea cōminatione Vinricus magiſter Pruſſiæ motus, duplicem iterum eo anno in hyeme, in Lithuanos expeditionē per Marſalcum Henricū Schindekop ægit. Et in utraq; feroci cœde & flamma in Lithuanos debachatus eſt. Anno domini 1370. Cōminationes ſuas cōtra Cruciferos de Pruſſia, ãno ſuperiore prolatas Keyſtuth Lithuaniæ dux impleturus, Thartarorum, Ruthenorum, & cæterorū Barbarorum quæſitis præſidiis, ingenti equitatū peditatuq;, una cum Olgerdo germano ſuo aduenit. Et diſtrictum Sãbieñ bipartito exercitu uaſtauit, & incendit. Deinde ad caſtrū Ortelſbergk duxit exercitum, & illud conquirens incendit. Ab inde uerſus Rudow alias Rowdin caſtra metatus eſt, ubi Pruſſiæ magiſter Vinricus cū omnibus potentiis etiam ultra peregrinos milites, ciues, & agreſtes armãdo aduenit. Et Barbaros in dominica, Exurge quare obdormis, inuaſit. Et atroci pugna cōmiſſa, Henrico Schindekop Marſalco Pruſſiæ, & uiginti fratribus de ordine. Centumq; armigeris de parte Cruciſerorum, mille uero Barbaris, cadentibus. Duces Lithuaniæ dato ſigno receptui, pro uictis abierūt, & proximis ſiluis ſe commiſerūt. Aduenit poſt hæc Lupoldus Auſtriæ dux, ordini in auxilium. Cuius ſuffragio Magiſter & ordo freti, in Samagittiā quadripartito agmine deſcendens, fere uniuerſam Samagittiam incendiis ſubiecit. Cœſiſq;

Eccleſia Collegiata Bregeñ inſtituta.

Gotiſwerder caſtrū erectum

Lithuania vaſtatur.

Pruſſia vaſtat.

Cruciſerorum victoria.

ſenibus & impuberibus, puberes in magno numero captiuos Pruſſiam reduxit. Quem abeuntē dux Lithuaniæ Keyſtuth ſequutus, caſtrum & diſtrictū Gogelanken inuaſit & expugnauit. Et multis utriuſq; ſexus hominibus cæſis aut captis, propere in Lithuaniam refugit. Commendator uero de Iuſterbork Vigandus de Belderſheim eo diſcedente, in Lithuaniā ingreſſus, uillas nondū uaſtatas inuaſit. Et multis captiuis atq; ſpoliis potitus, in Iuſterbork regreſſus eſt.

Lodouicus

Keyſtuth cum Lithuaniæ ducibus caſtrū wladimirienſe obſidet.

CAPVT XXIX.

AVdita morte Kazimiri regis Poloniæ, dux Lithuaniæ Keyſtuth cū Lubardo cæteriſq; Lithuaniæ ducibus, caſtrū Wladimirieñ obſidione ſtrinxerūt. Petraſſius uero Turſki lancicita, Capitaneus caſtri, comminationibus eorū territus, ſaluis rebus ipſius quas ſecum eduxit, caſtrum utrūq; Lithuanis tradidit. Illi autē caſtro ligneo contenti, caſtrum nobile muratū iam prope perfectū, quod impenſis præfati regis Kazimiri tricenti homines, & multa iuga boū atq; equorū integro biēnio cōſūmauerāt, euerterūt, Et uſq; ad fundamenta in perpetuā ruinam redegerūt. Amplius per terram Lublinen Olgerth & Keyſtuth duces Lithuaniæ ingredientes, terram Sandomirieñ uaſtauerunt, & prædam citato agmine abegerunt Inter alias prædas lignum Crucis uiuificū, ex Caluo monte receptum abducebant. Et quū eſſent in finibus Poloniæ, currus in quo uehebatur lignū crucis, repente ſubſtitit, nec ullo modo moueri potuit. Flamē autē Lithuanicus dixit, currum moueri non poſſe, niſi crux in locum ſuum redderetur. Moxq; in Caluum montē per unum nobilem captiuū, Polonum, Karabolam dictū ob id libertate donatum, remiſſa eſt. Inſuper Haſſo miles de Huchtenhayn, filius Haſſonis de Vedel, Capitaneus Othonis Marchiōis Brandenburgeñ filii Lodouici olim regis Romanorū, caſtrū Santhok cū paucis & fere agreſtibus obſidione cinxit, & per deditionē accepit. Lodouicus autē rex Hungariæ, per oratores Polonorum, Florianū Epiſcopum Gracco: & Ianuſſium regni Poloniæ Cancellariū, ut regnum Poloniæ ſuſciperet, ſollicitatus. Impugnantibus aliquibus Hungarorū conſiliariis recuſauit, ad extremum tamen petitione uictus, ſuſcepit. Cui Sandecz adueniente, multitudo Prælatorū & Baronum

Miraculum.

Lodouicus regnum Poloniæ ſuſcipit.

Baronum Poloniæ occurrit, & Graccouiam perduxit. Proceſſiones autē eccleſiarum & omnes ordines ciuitatis Lodouico ad montē Laſſotinum obuiā exiuerunt. Et uexillo urbis Graccoui: in quo arma ciuitatis cum clauibus picta erant, præcedente, omnium artificum cū eorū picturis uexilla ſubſequebātur. Quibus ordinatim regi oblatis, ipſe cum maxima pompa Graccouiam ingreſſus, & caſtrum aſcendit: Altera autē die perquirente Ianuſſio Szuchiuilk Decano Graccouieñ, & Cācellario regni Poloniæ. An teſtamētum regis Kazimiri, rite & ex integro exequēdum foret. Lodouicus rex legittime & integro exequendū reſpondit. Reiecta tandem ad cōſiliarios huiuſcemodi percunctatione. Decreuerunt Prælati & Barones Poloniæ, omnes donationes regis Kazimiri robur habere, præter donata duci Kazimiro Stetineñ, & Niemyerza ac Ioanni filiis naturalibus regis Kazimiri. Kazimiro eñ duci Stetineñ, propter unitatem regni, terras Siradieñ, Lancicieñ cum earū caſtris detrahendas cenſuerunt, & in ſolo ducatu Dobrzineñ & caſtris ac oppidis Bidgoſtieñ, Velathow, & Valcz contentari debere. Sic & Niemyerze, atq; Ioanni filiis naturalibus regis Kazimiri in toto donata reſciſſa ſunt. Cæteræ uero omnes donationes ſecundū teſtamentum effectum ſortite ſunt. Iniecta tādem per Iaroſlaum Archiepiſcopum Gnezneñ & Barones maioris Poloniæ difficultate, ut in Gnezna coronaretur. Floriano præſule & Baronibus Graccouienſibus refellentibus, Lodouicus rex ſecundū reges immediate ſeſe antecedentes, Auum & Auūculum uidelicet Wladiſlaū Loketkonē, & Kazimirū ſecundū, coronatus eſt in eccleſia Gracco: dominica poſt Martini, quæ fuit decimaſeptima menſis Nouembris, per præfatum Iaroſlaum Gnezneñ Archiepiſcopū, aſſiſtentibus ei Floriano Gracco: & Petro Lubuceñ epiſcopis. Præſentibus & inſpectātibus Elizabeth Hungariæ regina antiquiore, genitrice regis cum Heduigi regina Kazimiri regis Poloniæ relicta Et duabus filiabus regis Kazimiri Anna & Heduigi, præſentibus Kazimiro Stetineñ & Dobrzineñ, ac Wladiſlao Oppolieñ ducibus. In ipſis autem primiciis regni, mox Wladiſlao Oppolieñ duci terram Vieluneñ cū uniuerſis caſtris. Item caſtris & oppidis Holſtein, Crzepicze, Bobolicze in terra Graccouiē: Item caſtro & oppido Brzeſnicza in terra Siradieñ, Prælatis & Baronibus Poloniæ improbātibus, rex Lodouicus contulit. Et feudum tam a duce Stetineñ Kazimiro, q̄ a duce Wladiſlao duce Oppolieñ accepit. Exequiis deinde regis Kazimiri in eam diem obmiſſis, die Martis decimanona Nouembris, per regē Lodouicum & officiales regis Kazimiri per eccleſias ſolitas, cum cerimoniis ac oblationibus pompoſe celebratis ac peractis, rex Lodouicus in maiorem Poloniā proceſſit, & in eccleſia Gnezneñ ſolium & thronum regium præparatum, conſcendere negauit. Ne ad ſui ludibriū uerteretur, ſed cito euoluens ſe de Gnezna in Poſnaniam tranſiuit, poſtea Graccouiā redeunte. Elizabeth regina genitrice ſua inſtante, Heduigis regina Kazimiri regis relicta portionē ſuam accepit, quæ ſolum ad tricentas triginta tres marcas & dimidiam argenti, & mille marcas latorū groſſorum tendebatur. Ad paternamq; domū reuerſa, Ruperto ducis Legniceñ Venceſlai filio nupſit. Filiæ uero regiæ, Anna & Heduigis cum omni theſauro, auro argento, unionibus

Kazimiri teſtamentum confirmat.

Lodouicus coronatus.

Euoluens se de Gniezn

to, unionibus, cortinis, & ſuppellectili a patre eis largita, per Elizabeth reginam in Hungariā tranſlatæ ſunt. Vbi a Lodouico rege locato iudicio, quaſi non de legittimo thoro natæ forent, abiudicatum eſt illis ius, ſucceſſio, & hęreditas regni Poloniæ. Ne potentes maritos ſortitæ, nouarent res pro regno Poloniæ conſequendo. Ha ſcelus abhominabile propter regnū quod & tęde ſocios habere nolunt, filiæ regis Kazimiri, nedū regno ſpoliatæ, ſed & tanq̄ de thoro ſpurciſſimo ac illegittimo inhoneſtatæ & infames redditæ ſunt. Deſponſatæ tandem fuerunt, maior natu Anna Comiti Ciliæ Vilhelmo. Altera Heduigis Romero duci. Rex inſuper Lodouicus genitrice ſua ut fertur Elizabeth inſtigante. Ne alius rex a Polonis ſubſtitueretur, coronam regni poloniæ materialem, ſceptrum, pomum, gladium, & cætera inſignia regia in Hungariam accepit.

CAPVT XXX.

Wladiſlaus Albus monaſterium egreditur

ANnō autem domini 1373 ꝑcepta Kazimiri regis Poloniæ morte Wladiſlaus albꝰ dux Gniewkouieñ, ut erat præceps & inſtabilis de relligione ex Diuione Burgundiæ monaſterio ſancti Benigni, ubi prope quattuordecim annis moratus eſt, exceſſit. Et ſpe diſpenſationis apud papam in Auinione fruſtratus, Lodouicū Hūgar: & Poloniæ regem in Buda adiit, inſtādo ut regis promotione diſpenſationē cōſequeretur, ſed uix aſſiduis obſecrationibus reginæ Hungariæ Elizabeth iunioris Wladiſlai albi neptis, rex Lodouicus expugnatus (minus ſiquidē grate ducem Wladiſlaum albū intuebatur) ſecum oratores ſuos in Auinionem ad Gregorium papam undecimū miſit, ut diſpenſatus ducatū phas illi eſſet repetere, repulſam autē paſſus, in Poloniam diuertit. Et die Veneris in craſtino natiuitatis Mariæ, tria caſtra Wladiſlauieñ, Gniewkouieñ, & Zlothorieñ, uno eodem die ſine armis inuaſit & conquiſiuit. Altera autē die, & erat ſabbati, caſtrū Sarlen oppugnauit, & in craſtino die dominico per deditionē accepit. Sādiuogius autem de Subino, Capitaneus maioris Poloniæ, ueloci nuncio in Hungariā miſſo, regi Lodouico caſtroꝝ occupationem ſignificauit exercituq; maioris Poloniæ propere collecto, Wladiſlauiam uallauit, regiis autē litteris aduenietibus. Dux Wladiſlaus albus, metu regis a nobilibus deſertatus, caſtra ſingula quæ occupauerat, Sādiuogio de Subino Capitaneo maioris Poloniæ reſignauit. Et gratiam regis quæſiturus in Hungariā perrexit, ubi nullam gratiam conſequutus. Caſtra Zlothoriā & Gniewkow anno domini 1375 per quoſdam exploratores intercepit, & aſſiduis oppugnationibus ac captiuitatibus maiorē Poloniam moleſtauit. Sandiuogio autem de Subino inuaſiones prohibere nequeunte Iaſzko Kmitha, de domo Sreniuitarum, Capitaneus Siradieñ cum gentibus Siradiēſibus uerſus Zlothoriam proceſſit. Curruſq; ſui ab exercitu ſemoti, per gentes Wladiſlai albi capti ſūt. Iaſzko uero cum Barthoſſio de Viſſemburk. Capitaneo Breſteñ potentiis coniunctis, prope Gniewkow ducem Wladiſlaum albū cōflixerunt & fugarūt, & gētes eius ſtrage deletæ aut captæ, cæteræ diſpſæ ſunt. Ipſo duce uix per nauem in alteram partem Iſtulæ euadente. In ſequenti autē āno præfatū Wladiſlaum albū Gniewkouieñ ducem, Sandiuogius de Subino,

Vna die tria caſtra occupat.

Iaſzko kmitha.

Sandiuogius de Subino.

Capitaneus

Capitaneus maioris Poloniæ, dux Kazimirus Stetineñ & Dobrzineñ, Barthoſſius de Viſſebuck Capitaneus Cuyauiæ, & Barthoſſius de Szokolow in caſtro Zlothoria obſederunt, caſtriq; proditionẽ quodam Hankone Breſteñ molendinatore pollicente, dux Wladiſlaus albus præſciens ex cruciatu & candelarũ incendio Hankoni inflicto, ſubordinauit generũ Hankonis molendinatoris, ut milites Sandiuogii caſtrũ quaſi per traditionẽ accepturi ingrederẽtur. Et quum nocte uigintiſex ingreſſi fuerunt per demiſſionẽ cratis ſupra portam compræhenſi ac interfecti fuerũt. Eiectoq; Hankone molendinatore cum genero ipſius extra portam caſtri, iuſſu ducis Wladiſlai albi conflagrati & incenſi ſunt. A mane autẽ incipiendo per totam diem caſtrum ab uniuerſo exercitu obpugnatũ eſt, ubi Kazimirus dux Stetineñ & Dobrzineñ iactu lapidis uehementer leſus, in breui uita functus eſt, uidelicet ãno Chriſti 1377 in menſe Ianuario. Hic dux Kazimirus fuit prodigus & inſtabilis, corpore debilis, ſed uehemens & animoſus, in curiis plurium regum enutritus. Facta autem compoſitione inter ducem Wladiſlaum albũ & obſidentes, deditoq; caſtro, & omnibus captiuis manumiſſis. In expenſis Barthoſſii de Viſſemburk, & Barthoſſii de Sokolow ad regem Lodouicũ in Hungariã dux Wladiſlaus deductus, poſt plures tractatus regi Lodouico ducatu Gniewkouieñ pro decem milibus florenorũ uendito, & Abbacia inſigni in Hungaria ordinis Ciſtercienſis, in qua uitam degeret, accepta, reconciliatus illic conſtitit, habitationẽ deinde Pannonior; pertæſus, relicta Abbacia, in Diuione monaſterium tranſiit, ibi moriendum ſalubrius ratus. Eodem anno 1376 Elizabeth regina Hũgariæ antiquior regnũ Poloniæ, quod anno præcedenti filio ſuo regi Lodouico reſignauerat, denuo regendum cum importuna inſtantia extorquendo reaſſumpſit. Et ingrediẽti per Sandecz Poloniã, occurrentes nobiles Sandomirieñ & Gracco: retulerunt ei in Bochnya totam potentiam Lithuanorũ paraſſe arma contra Poloniã. Quæ reſpondit non eos debere curare, quoniã filius ſuus rex Lodouicus tam longã ualidamq; haberet manum, ut Lithuani, & omnes in circuitu nationes tremerẽt ad ipſius nominationem. Duces autẽ Lithuanorũ Keyſtuth, Iagello, Vithowdus, quem Vitoldum uulgariter appellãt ex Troki, ex Vilno, & Grodno. Item Lubardus ex Luczko, & Georgi⁹ ex Belſz, per uaſtas ſolitudines terræ Lublineñ ſilenti & citato agmine uſq; ad fluuium Szan, ſecũda die Nouembris peruenerunt, uniuerſamq; orã inter Iſtulam & Szan, uſq; ad Tarnow uaſtauerũt Homines utriuſq; ſexus in ſeruitutem abduxerũt, ſacerdotes, impuberes, & ſenes trucidarunt, eccleſiaſq; exuſſerunt. Quorũ concurſus Petraſſius filius Cztani, germani Ianuſſii Archiepiſcopi Gneznẽ, arrepta coniuge & infante nouiter ædito, nondum baptiſato, de uilla Baranow, per medios hoſtes in equo exiliẽs, uix per fluuiũ Iſtulæ euaſit. Relicta domini Michaelis de Tarnow Caſtellani Viſlicieñ eodem die, cum grandi apparatu ad reginalem maieſtatẽ Graccouiam ibat, ſentiens Lithuanorũ aduentum, relictis curribus, equis, & omni apparatu, per famulos citiſſime in nauigium Iſtulæ inducta, uix manus Lithuanorum euaſit. Elizabeth uero regina Hũgariæ, moleſtias ex uaſtatione Lithuanorum lenitura. Coreas dominica in craſtino ſancti Nicolai, quis

Proditionis merces.

kazimirus iactu lapidis leſus, tandẽ mortuus.

Lodouici aduentus in Poloniam.

Polonia a Lithuanis vaſtata.

Elizabeth regina Hungariæ.

Stara baba tany stroy

colai, quis octuagenaria foret, inſtaurãdo aſpiciebat, uiditq; ex caſtro Graccouieñ Hungaros cum familia Przedbory de Brzeze propter fœnũ contendere (pleroſq; nam currus in forum Gracco: cum blado & fœno uenientes, Hungari ex animi maliuolentia occupabant. Ad quorũ repræſſionẽ præfatus Przedborius miles de Brzeze, ne ſuis curribus rapinam intuliſſent, familiam iuxta domũ ſuam ad portam Bochnenſem quæ in Kazimiriã ducit, poſuit) miſſoq; Iaſzkone Kmitha de domo Sreniëuitarũ, Capitaneo Gracco: ut litem dirimeret, illico equo uectus ſuperuenit, ſeditionẽq; molitus iuſſu reginæ extinguere. Ab uno Hũgaro, cuius ſors ignota erat, telo Hungarico in collum percuſſus, ex equo defluens expirauit. Cui⁹ morte uulgata, fratres, cognati, & familiares ſui in magna multitudine cõcurrerunt, in furiãq; uerſi, uniuerſos Hungaros, parentando morti ſui affinis, nemini parcendo occiderũt. Quidam miles Slauus Michael Pogan, de ueſtibulo, ſeu de cellario ſui hoſpicii extractus, miſerabiliter occiſus eſt. Duo adoleſcentes ingenui Hungari, a Przedborio ad cuius domũ cõfugerãt, cameræ potiore incluſi, Przedborio in caſtrum diſcedente, fracto oſtio, argenteis cingulis & ueſtibus nudatos, familiares Przedborii perimerunt, & peremptorũ corpora intra muros proiecerunt. Centum ſexaginta Hũgari eo die cœſi ſunt. In ſacello ambitus eccleſiæ ſancti Frãciſci ſepulti, quod ex bonis Hungarorum dotatum, ab eo die ſacellum Hungarorum nuncupationem accepit.

O siano wielky klopot y zabicie

Iaſzko kmitha interẽptus.

Hungari cœſi 160 numero.

Węgierska kapica v S Franciszka

CAPVT XXXI.

Regina poſt paucos dies e Graccouia in Hungariam triſtis rediẽs filio ſuo regnum Poloniæ iterũ gubernandũ reſignauit. Lodouicus autẽ Hungariæ & Poloniæ rex, uaſtationem terræ Sãdomirieñ ulturus in Lithuanis, anno ſequenti per alpes Sanoceñ cũ copiis Hungarorum uerſus Sãdomiriã uenit, & confluentibus ad illum Baronibus Poloniæ, uidens copias ualidas, Gracco: & Sãdomirieñ milites ſub ducatu Sandiuogii de Subino, tunc Gracco: Capitanei, ad expugnãdum caſtrũ Chelmeñ tranſmiſit. Ipſe uero cũ reſiduis uerſus Belſ perrexit. Et Graccouieñ quidem ac Sandomirieñ exercitus, expugnato infra octo dies caſtro Chelmeñ, inſup & aliis caſtris uidelicet Grabouiecz, Hrodlo, Seuoloſz expugnatis, ad regem Lodouicum in obſidione caſtri Belſ cõmorantis peruenerunt. Vbi Keyſtuth dux Lithuaniæ, ſub ſaluo conductu introductus, pacem his conditionibus compoſuit. Vt captiuis quos Lithuani cœperãt reſtitutis, Georgius dux caſtrũ Belſ regi daret, & gratiæ illius ſe deuoueret. Deditione itaq; caſtri facta, Lodouicus rex duci Georgio, caſtrum Belſ obligauit. Aliudq; caſtrum Lubaczow adiecit, & centum marcas ãnui cenſus in Bochnya ad tempora uitæ inſcripſit, ut regi regnoq; Poloniæ fideliter inſeruiret. Orta autẽ inter Hungaros & Polonos contẽtione, Petrus Zaffraniecz miles de Luczicze, in facie uulnerat⁹ fuit, & ne res in grandem procederet ſeditionẽ, rex Lodouicus Petro Zaffraniecz caſtrũ regium Pieſkoua, ſkala, ꝑpetua donatione dedit, creſcentem ſeditionẽ extinxit. Et quia Wladiſlao duci Oppolieñ rex Lodouicus plures diſtrictus & caſtra in terris Ruſſiæ ꝑpetua largitione donauerat, Ideo ut eorum acceſſio ad regnum Hungariæ facilior foret, ducatum

Zaffraniecowi za pojednanie gebij dano Pieskowa skale

Seditio Hũgarorum & Polonorum.

ret, ducatum Dobrzinẽſem cum caſtris & oppidis Bidgoſtia, Wlathow, &
Valcz, ex morte Kazimiri ducis Stetineñ deuoluti. Item ducatum Gniew/
kouieñ decem milibus florenorũ, a duce Wladiſlao albo comparatũ, illi per
petuo donauit. Diſtrictus uero caſtra, oppida, & uillas Ruſſiæ, Hungaris (
Polonis nequicq̃ improbãtibus) partitus eſt. Horrentibus autẽ Polonicã au
ram, rege Lodouico & regina Elizabeth antiquiore, rex Lodouicus Wladiſ
lao duci Oppolieñ regnum Poloniæ gubernandum cõmiſit. Anno tandẽ do
mini 1381. Elizabeth regina Hungariæ, regis Karoli relicta, filia Wladiſlai
Loktek, & ſoror Kazimiri Poloniæ, genitrix uero Lodouici Hũgariæ & Po
loniæ regum, uigeſimanona Decembris in ætate grandeua, in caſtro Budeñ
mortua. Et in monaſterio in inſula Budenſi ſepulta, rex Lodouicus in medio
quadrageſimæ uocatis Prælatis, & Baronibus Poloniæ in Budam. Guber
natores regni Poloniæ, Zauiſſium epiſcopum Gracco: Dobeſlaum de Cu/
roſwanki patrem eius Caſtellanum Gracco: & Sandiuogiũ de Subino Pala
tinum Kaliſſieñ, & Capitaneũ Gracco: conſtituit, qui regnum Poloniæ per/
tranſeuntes, largas expenſas fecerunt, bona pauperum diminuentes. Iudicia
& terminos proclamarunt, & cauſas non audierunt, nec ullam iuſticiam ad/
miniſtrarunt. Sentienſq; rex Lodouicus uiribus ſe deſtitui, ãno domini 1382
filiam ſuam natu maiorẽ Mariam. Sigiſmundo Marchioni Brandenburgeñ
quartumdecimũ ætatis ãnum agẽti, filio Karoli olim imperatoris Romano/
rum & regis Bohemorũ ex Elizabeth Boguſlai ducis Stolpeñ ꝓgenito, co
pulauit, uocatiſq; pro die ſancti Iacobi Polonis ad Solium alias Swolen, op
pidum & caſtrum Hungariæ prope Cremniciam, Prælatos & Barones Po
loniæ ad ſuſcipiendum in regem Poloniæ Sigiſmundum Marchionẽ præfa/
tum Brandenburgeñ, & præſtandum ei homagium per iuramentũ fidelita/
tis, compulit. Miſſoq; Sigiſmundo ad ſuſcipiendum regni Poloniæ poſſeſſi/
onem, pleraſq; in regno Poloniæ inſolentias amputare & exterminare præ/
cepit. Qui caſtrum & oppidum Koſzmin. Item duo fortalicia Nabiſzicze,
& Koſzminiecz, breui expugnauit. Caſtrũ uero Nodolanow, Barthoſſio pa
cta ſecum inita nõ ſeruante, circũſedit. Sed quũ illius expugnatio difficilior
cenſeretur, copias Polonicas & Hungaricas in Mazouiã traducens, ducatũ
tantummodo Semouiti, præſtare Lodouico ut poloniæ regi homagium de/
tractanti. Ianuſſius em̃ alter dux Mazouiæ, dudum in ditionẽ regiam cõceſ/
ſerat, uaſtare ſpoliis & incendiis cœperat. Interim uero Lodouicus rex Hun
gariæ & Poloniæ apud oppidũ Hungariæ Tirnaua tredecima Septembris
fatis interceptus eſt, ad Albamq; regalem relatus, in ſacello ab eo dotato,
ſepultus. Quum apud Polonos annis duodecim, apud Hũgaros uero an/
nis quadraginta regnaſſet. Cuius exceſſu Sigiſmundus Marchio per feſtinũ
nuncium ſibi denunciato, de agro Mazouico exceſſit, uerſuſq; Poſnaniã per
rexit. Et a Poſnanienſibus ciuibus congruo honore ſuſceptus, fidelitatis iu/
ramenta exegit. Temporibus iſtius regis Lodouici, nulla ſtabilitas, nullaue
iuſticia in regno Poloniæ fuit, bona pauperũ rapiebãtur, negociatores ac ui
atores deprædabantur. Prælati ac nobiles cum eorum rebus, equis, & ſup/
pellectili de regno captiuati educebãtur. Exactiones ſæpenumero, cõtra pa

Wladiſla9 dux Oppolieñ regni Poloniȩ gubernator.

Mors Elizabet

Elsabet vmarla

Sigiſmundus Marchio Brañdenburgeñ.

Lodouicus rex Hũgariȩ & Poloniȩ mortuus.

Za te° krola zle ſie dzialo

cta & promiſſa regis, tempore coronationis facta, exigebantur. Sed prælatis reſiſtentibus raro ſoluebantur. Iniuriam paſſi pro complemento iuſticiæ in Hungariam currebāt, quos rex ad reginam genitricem ſuam, & uiceuerſa regina ad filium regem Lodouicum remittebat. Litteris apportatis, quæ ex Cancellaria regis graui pecunia redimebantur. Capitanei minime parebant propriis dumtaxat commodis incumbendo.

CAPVT XXXII.

POſt mortē regis caſtra Ruſſiæ Crzemienyecz, Oleſzko, Hrodlo, Lopatin, Snyatin, duci Lubardo tunc caſtrum Luczko obtinenti, Hūgarorum milites quibus Lodouicus rex caſtra commiſerat, prodiderunt & uendiderūt. Et regina Hūgariæ Elizabeth pleroſq; eorū in carceres coniecit, alios capite mulctauit. Eodem anno apud Radomſke oppidum, pro die ſanctæ Katharinæ conuentu habito, regnicolæ Poloniæ alteri ex filiabus regis Lodouici præſtare homagium concluſerūt. Prudentem principem perſonalem reſidentiam facturū eidē iungēdum & Sigiſmundum abiciendū, clandeſtina decoctione includendo, ſcripto & ſigillorum appenſione roborarunt. Bodzantha Archiepiſcopo Gnezneñ, & Damaratho Caſtellano Poſnanieñ ac Capitaneo maioris Poloniæ contrauenientibus, ſancti Nicolai uero luceſcente die magnus Viſliciæ conuentus haberi cœptus eſt. Cui Sigiſmundus Marchio interfuit. Duo etiā Epiſcopi Stephanus Agrieñ, & Ioannes Cenadieñ, totidemq; Barones ab Elibabeth Hungariæ regina uenerunt, præcati ſunt, ne cui alteri, ſed nec Sigiſmundo Marchioni, fidem & ſubiectionem præſtarēt, donec per reginā de utraq; filia certior ordinatio fieret. Quapropter concluſio apud Radomſke habita ratificata eſt. Cui Archiepiſcopus Gnezneñ Bodzātha, & Capitaneus maioris Poloniæ Damarathus, aſſētire coacti ſunt. Ex Viſlicieñ dieta Sigiſmūdus Marchio Graccouiā uenire deſiderauit, ſed Dobeſlao de Curoſwanki, Caſtellano Gracco: diſſuadente, non eſt admiſſus. Sed in Niepolomicze exinde in Bochnya & in nouam Sandecz deductus, & ſumptu Polonico procuratus, in Hungariam rediit. Deinde Elizabeth regina Hungariæ fatigata & ſæpenumero adhortata eſt per proceres Poloniæ, ut unam ex filiabus ſuis ad Poloniam regnaturam mitteret, quos in conuētione Siradieñ ante penultima Februarii, 1383 celebrata per Nicolaum Veſperimeñ Epiſcopum, & duos Barones Hungariæ patentibus litteris a iuramētis & fide, qua filiæ Mariæ & Sigiſmundo Marchioni ſponſo eius ſe deuinxerāt abſoluit. Et alteram filiam natu minorem Heduigim pro feſto Paſchæ in Poloniam mittere promiſit. Poſt hoc uigeſimaoctaua die Marcii predicti anni in conuentione Siradieñ, Semouitus dux Mazouiæ, rex Poloniæ decernebatur, tamē totum negocium dilatū & ſuſpenſum eſt ad Heduigis filiæ regis Lodouici aduentū. Quare prefatus Semouitꝰ dux Mazouiæ, uolens decretum de ſe factum exequutioni demandare, perſonam ſuam occultādo cum Bodzantha Archiepiſcopo Gnezneñ in Graccouiam proceſſit, ſed aduentu ſuo publicato, ſeptima Marcii Graccouiam ingredi non eſt permiſſus. Declinauit ergo cū Bodzātha Archiepiſcopo Gnezneñ in curiā ſancti Floriani extra muros

Conuentus in Radomſzke

Graccouieñ

Graccouieñ, quam idē Bodzantha Archiepiſco: exiſtens Prepoſitus ſancti
Floriani muris inſigniuerat & conſtruxerat. Ibiq; latitare non ualens, a cōſu
libus Graccouiēſibus & quibuſdam nobilibus legationem accepit, ꝙ niſi ab
ſcederet, uariis modis eū uexaturi, propter imminens ciuitati periculū. Qui
quum circa curiam ſancti Floriani, in nocte feſti Pēthecoſtes cuſtodiam ad/
hiberet, tandem die ſequenti ſole oriente Graccouiam reliquit, & per Proſſo
uicze in Nouam ciuitatem Corczin perrexit, ubi quindecim diebus immora
ratus, Heduigim filiā regis opperiebatur & expectabat, uolens eam ſuaſu
& ſuggeſtione plurium, ſi ſponte nō daretur, rapere, & per eam regnum Po
loniæ obtinere. Prelati autē & proceres Poloniæ ad excipiendam & inducen
dam Heduigim filiam regis Lodouici in nouam Sandecz, pro feſto Penthe/
coſtes iuerant, quos regina ad ſe in Caſſouiā trahens & uocans promiſſa im
mutauit & concluſit, pro feſto Martini proxime futuro Heduigim filiam re
giam in Graccouiā miſſuram. Semouitus ergo ſpe ſua fruſtratus, Conuenti
onem generalem apud Siradiam pro die ſancti Viti omnibus Polonis indi/
xit. Illi autē pleriq; ſinguli, Semouiti ducis edicta & comminationes aſper/
nati ſunt. Solus Bodzantha Archiepiſcopus Gnezneñ, cum nonnullis ma/
ioris poloniæ iuuenibus militibus Siradiam aduenìens. In monaſterio fra/
trum predicatoꝝ Semouitum ducem Mazouiæ, regem poloniæ, eū in altū
cum aliis leuando, pronunciauit. Propter quod exercitus Hungarorum duo
decim milia armatorum, duce Sigiſmundo Marchione Brandenburgeñ, ha
bente in ſuo comitatu Demetrium Archiepiſcopum Strigonieñ, poſt feſtū
ſancti Iacobi per nouam Sandecz adueniens, & per terram Radomieñ, au/
cto exercitu Graccouienſibus & Sandomirieñ militibus, Mazouiā intrauit
Et ſingula quæ ad Semouitum ducem pertinebāt, uaſtauit & crudeliter incē
dit. Deinde uigeſimaquinta Septembris Brzeſcze ciuitatem Cuyauiæ obſi
dione cinxit, quoniā ipſa duci Semouito parebat, & ſub undecim diebus qui
bus obſidio continuabatur, Cuiauieñ terra perinde ac hoſtilis a Polonico &
hungarico exercitu uaſtata eſt. Donec Wladiſlaꝰ dux Oppolieñ, Vieluneñ
& Dobrzineñ mediatorem ſe ponens, inducias pacis in feſtum paſchæ dura
turas inter Sigiſmundū Marchionem, & Semouitū Mazouiæ ducem ordi/
nauit, Damaratho etiā de Pirzchno Caſteliano Poſnanieñ, in fauorē Sigiſ/
mundi Marchionis & Elizabeth reginæ hungariæ, Saxonibus & Pomera/
nis conductis Cuyauieñ terram, ſub diebus quibus a Sigiſmundo Marchio/
ne Mazouia uaſtabatur, ſpoliorum ingeminatione ex oppido Zneineñ ob/
terente. Wladiſlaus dux Oppolieñ apud Iuniwladiſlauiā cōmorans, gentes
eius, q̄ in terra ſua prædas agebāt, magna ſtrage cū excuſſione predæ quā
abigebant, obruit. Elizabeth autē regina Hungariæ, pacta quæ cum pro/
ceribus Poloniæ in Caſſouia pepigerat temerante, anno domini 1384. Miſ/
ſus Sandiuogius de Subino Kaliſſieñ palatinus, & Graccouiē: Capitaneus
apud Iadram eam reperiens, hortatus eſt ut filiā regiam Heduigim in Polo/
niam mitteret. Videſq; ſuas & Polonorum ſpes in irritum recidere, & ſe a re
gina detineri, nec abire permittēte, donec Graccouiam hungaris reſignaret
irritatus & ipſe equis permutatis, prout antea ordinauerat, ex Iadra euolās

Spes Semoui/ti de Hduigi conſequenda.

Semouitus rex pronunciatus.

Sigiſmundus Marchio huic reſtitit.

Oppolieñ dux mediator ho/rum.

Vna die 60 milliaria confecit

in una die naturali, quod uix credibile dictu eſt, ſexaginta miliaria confecit Graccouiamq; defatigatus, omnes nuncios præuolans, peruenit. Et conuentu uno in Lelow, altero ſecunda Marcii in Radomſke conſtituto, leui nuncio Przeczlao Vanuelſki, reginæ apud Budam mandata proceres Polonorum miſerunt, rogaret imprimis, ut filiam Heduigim mitteret pro feſto ſancti Staniſlai, abſtineretq; ludibriis, quibus tantopere uſa eſt Polonos afficere, Polonos decætero nec legatos mittere, nec miſſionem Heduigis expectare. Mouit tam aſpera legatio Elizabeth reginam, propter hoc Sigiſmundũ Marchionem Brãdenburgeñ generum ſuũ ad regendũ regnum poloniæ miſit, quoad filia Heduigis adoleſceret. Quod quũ apud Gracco: percrebruiſſet, irritati iuſto exercitu collecto in Sandecz proceſſerunt, miſſiſq; ad Sigiſmundum Marchionem, qui iã apud Lobowla hoſpitabatur, nunciis, monuerunt, ne regnum eis inuitis introeat. Illum nec pro rege, neq; pro gubernatore ullo pacto ſe accepturos, quin etiam ingreſſum illi non ſecus atq; hoſti armis interdicturos. Qui hac denunciatione territus, gradum repræſſit. At regina promiſſiones ſuas impletura, Heduigim filiã cum magno Baronũ præcipue Demetrii tituli ſanctorum q̃ttuor Coronatorũ Præſbiteri Cardinalis, ac Archiepiſcopi Strigonieñ, & Ioannis Cenadieñ Epiſcopi, comitatu, ferẽtem ſecum in auro, argento, in uaſis, pannis, clenodiis, gemmis, & cortinis, inſignem & regiã ſuppellectilem, pro feſto ſancti Michaelis tranſmiſit. Ad quam excipiendam Prælati & Barones Poloniæ certatim occurrentes, cum ingenti alacritate Graccouiam, omnium eccleſiarũ proceſſionibus, omniũq; ſtatuum ordinibus, obuiã illi effuſis, perduxerunt. Et die Solis quindecima Octobris, ipſam in Gracco: eccleſia, quo die apud Polonos ſanctæ Heduigis agitur celebritas, per Bodzantham Gnezneñ Archiepiſcopum, Ioãnem Gracco: Ioãnem Wladiſlauieñ, Dobrogoſtium Poſnanieñ, Epiſcopos, ſub præſẽtia Strigonieñ Cardinalis & Baronum atq; militarium utriuſq; regni Polonici & Hungarici copioſa frequentia, in reginam Poloniæ inungi, conſecrari, & diademate reginali coronari procurarunt, tributa ei plena facultate regnum Poloniæ adminiſtrandi, donec quiſpiam principum in regem Poloniæ coronandus ipſi adiungeretur.

Graccouienſium minæ.

Heduigis, filia Elizabeth mittitur.

CAPVT XXXIII.

ANno domini 1370 Keyſtuth dux Lithuaniæ, cum tumultuario exercitu Pruſſiam ſubintrans, diſtrictum Stiſten uaſtauit & exuſſit. Celerrime ſe de Pruſſia cũ captiuis recipiẽdo. Quam uaſtationem Vinricus magiſter Pruſſiæ ulciſcens, in Lithuaniã intrauit, & exercitu in quattuor partes partito, captiuos plurimos in Pruſſiã deduxit. Quo redeunte Elner Cõmendator de Balga, partes Ruſſiæ ingrediẽs caſtrum Dreuik impugnauit, quod quum conquirere nequiret, ſpoliata regione in Pruſſiam cum captiuis rediit. Deinde concurrẽtibus multis forẽſibus terciam expeditionẽ Cõmendator de Iuſterbork ægit, qui caſtrum Dirſeme expugnatum incẽdit, & multos Lithuanos aut occidit aut captiuauit. In anno autem ſequenti ſcilicet 1371 Keyſtuth dux Lithuaniæ uiciſſim in Pruſſiam cum exercitu ueniens, diſtrictum Stiſten uaſtauit, & multis chriſtianorũ

Lithuanorum & Ruthenorũ clades.

occiſis

occiſis, ſpolia in Lithuaniã duxit, ꝓpter quod Vinricus Magiſter Pruſſiæ, Lithuaniã & Samagittiam uaſtauit & ſuccẽdit, ac cum ſpoliis rediit. Poſtea alterum exercitum frater Elner Commendator de Balga in Ruſſiam duxit Caſtrumq; Dreuik expugnare non ualens, ſpolia tantũmodo cœpit, & onu/ ſtus in Pruſſiam rediit. Egit & terciam expeditionẽ in Lithuanos Cõmenda/ tor de Iuſterbork, & expugnato atq; inceſo caſtro Dirſeme, multos ex Lith uanis aut cœpit aut necauit. Anno domini 1371 die quindecima Aprilis in dominica Iudica, fulmen uerticem dextræ turris eccleſiæ Poſnanienſis per/ cuſſit, & extremitatem angularem abrumpẽdo, exiguo teſtudinis foramine in ſacellum regium penetrãs, imagines Przemiſlai regis Poloniæ & ſuæ cõ/ ſortis Richſzæ nomine in parietibus ſacelli ſculptas fregit & decuſſit. Eo an no & ſequenti grãdis peſtis, depredationes, & ſpolia in maiori polonia fuere.

Peſtis.

Anno domini 1372 Lodouicus Hungariæ & Poloniæ rex, filiam ſuam natu maiorem Mariam, Sigiſmundo filio Karoli imperatoris ac regis Bohemiæ, Marchioni Brandenburgẽ deſponſauit.

Filia Lodouici Maria Sigiſmundo imperatori deſponſata.

Eodem ãno bina a Prutenis in Lith uanos expeditio facta eſt, quarum unã frater Vigandus de Belderſtein, alte/ ram Commendator de Iuſterbork adminiſtrauit, nihil memorabile in utraq; geſtum eſt. Anno domini 1373 Elner Cõmendator de Balga Ruſſiæ bellum intulit. Et terram Volniſka uaſtans, uſq; ad Kamienyecz prædatus eſt. Cõ/ geſtiſq; captiuis & pecoribus Balgã rediit. Quadrageſimali uero tpe Key/ ſtuth Lithuaniæ dux, omnes cuſtodes Cruciferorũ fallens, per deſerta & ne/ mora Pruſſiã ingreſſus, circa uillam Biberſtein hoſtilitate facta, plures aut occidit aut cœpit, ab exploratorib9 uero certior factus de Cruciferorũ exer citu, in ſiluas & deſerta illic refugit, relictis inſidiis in locis oportunis, ſi Cru/ ciferi fugientem inſequerentur. Cõmendator igitur de Brãdenburk qui du/ cebat exercitum, inſidias incidere ueritus, perſequi Keyſtuth deſtitit. Anno domini 1374 Commendator de Iuſterbork cum equeſtri & pedeſtri agmine Lithuaniam ingreſſus, diſtrictum Veygow uaſtauit, & cũ captiuis ſpoliiſq; Iuſterbork regreſſus. Conſurrexerunt poſt hoc omnes Cõmendatores & ter ras Dirſinigen & Veygow, duce Gothfrido de Thilia Marſalcõ Pruſſiæ fer ro & igne uaſtarunt, ſeptingentoſq; captiuos in Pruſſiam deduxerũt. Anno domini 1375 Lodouicus hungariæ & poloniæ rex, Heduigim filiam natu minorem Vilhelmo, Lupoldi ducis Auſtriæ filio, qui in aula ſoceri nutrieba tur, deſponſauit.

Filia Lodouici Heduigis Vilhelmo deſponſata.

Et eodẽ ãno præfatus rex Lodouicus ad Gregoriũ papam undecimũ, miſſis nũciis in Auinionẽ, Haliciẽ oppidũ archiepiſcopali, Prze miſliẽ uero Chelmẽ & Wladimiriẽ epiſcopali honore inſigniri obtinuit ad metropoliticam Haliciẽ eccleſiam Iacobus polonus fuit conſecratus, & ſedi ſuæ eccleſia græci ritus fuit aſſignata. Ad Przemiſliẽ uero Henricus frater minorum natione Almanus, genere nobilis, primus Epiſcopus fuit cõ ſecratus. Eodem anno Ioannes Poſnaniẽ epiſcopus de domo Doliwa, idro piſi in Sbicouo mortuus eſt, & Poſnaniã relatus, in die Cathedræ ſ. Petri añ altare beatæ Mariæ ſepultus eſt,

Ioannes Epiſcopus Poſnaniẽ mortuus.

hic oppidum Dolſzko fundauit, multaſq; uillas circa Crobya & Bugk erexit & locauit. Anno quo ſupra. Gemina ex peditione in Lithuanos Cruciferi uſi, Maior exercitus in quo erant omnes

Prutenorū & Lithuanorum vaſtatio mutua.

Cōmēdatores, in Lithuaniā, Cōmēdator uero de Ragnetha cū rariori agmi ne in Ruſſiam diuertunt. Vterq; autē exercitus cœdi & uaſtationi intentus, ſpoliis refertus rediit. Interim Lithuaniæ duces Olgerdꝰ, Keyſtuth, & Swer derko cum propriis & auxiliaribus gentibus Pruſſiam triphariè diuiſi intra uerūt. Olgerd diſtrictum Velow, Keyſtuth Caplanken, Swerderko Iuſter/ bork, igne, cœdibus & ſpoliis uaſtarunt. Occiſiſq; noningentis chriſtianis & caſtro Iuſterbork expugnato & exuſto, magnum numerū ſpoliorū, nullam reſiſtentiam experti, retulerunt. Secunda die Iulii Berardus Cōmendator de Ragnetha, p unā partē, frater uero Theodricꝰ p alterā Lithuaniā, ingreſſi, cœdibus & ſpoliis per aliquot dies, nullam reſiſtētiam experti, uacabāt. Cō præhenſiſq; cētum quinquaginta captiuis, Pruſſiam regreſſi ſunt. Anno do mini ſeptuageſimo ſexto ſupra mille ducentos. Przeczlaus de Pōgorzala Epiſcopus Wratiſlauieñ, quum annis trigintaquinq; eccleſiæ Wratiſ: utili/ ter præſediſſet, in medio quadrageſimæ mortuꝰ eſt. Et in eccleſia Wratiſla uieñ in ſacello Manſionariorum ſepultus. Hic a Boleſlao Legniceñ & Bre/ gē: duce, caſtrum & ciuitatem Grotkow cum ſuo diſtrictu in ſortem Wra/ tiſla: eccleſiæ coemit. Hic Manſionarios in eccleſia Wratiſla: & Cōuentum duodecim pauperū laicorum, ſingulis diebus ſtipem & annuū amictū ſumē tium, in Niſſa fundauit & dotauit. Hic eccleſiam Wratiſla: murorum edifi/ ciis, piſcinarū ſtructuris, uillarum emptionibus & locationibus, uaſis aureis, & argenteis, ornamentiſq; uariæ ſuppellectilis, adeo extulit, adornauit & magnificauit, ut uulgari fama aureus Epiſcopatꝰ appellaretur. Prælati au tem & Canonici eccleſiæ Wratiſlauieñ Polonis uiris idoneis de ſuo gremio contemptis, in die electionis Theodricum Bohemū Decanum Wratiſ: qui uiciose in Decanatū intrauerat, in Epiſcopum elegerunt. Cui Gregorius un/ decimus in Auinione permanens reſpondit, non prius de eccleſia Wratiſla: prouidere, donec ex Auinione Romam trāſmigraret. Interim uero ad Wra/ tiſla: eccleſiam fratrem Nicolaum ordinis prædicatorū epiſcopum Mayori enſem miſit, ut fructus & redditus eccleſiæ Wratiſla: tanq̃ eius procurator perciperet, & omnia per Przeczlaum derelicta, cameræ Apoſtolicæ ad ple num reddi mandaret & procuraret. Qui ueniens Wratiſlauiā publicato mā dato apoſtolico, in hunc modum cum Capitulo Wratiſla: conuenit. Vt ſin/ gulis annis quo Wratiſ: eccleſiam uacare contigerit, octo milia florenorum apoſtolicæ redderent cameræ. Pro derelictis uero Przeczlai Epiſcopi trigin ta milia. Pro collecta & contributione biennali eccleſiæ polonicæ impoſita, pro ſorte eccleſiam Wratiſla: contingente, duo milia, & pro expenſa ac fati/ ga in pecunia huiuſmodi Romam ferenda, unum mille, reddere tenerentur. Eo igitur pacto Capitulum Wratiſla: nūcio apoſtolico Nicolao Epiſcopo Mayorieñ triginta tria milia florenorum, ſub uno tempore & die perſoluit. Et papa Gregorius a tempore uacationis fructus percipiens, Wratiſlauien ſem ſedem uacare permiſit.

Przeczlai wratiſlauieñ Epiſcopi mors.

Aureus Epūs Wratiſlauien

Electio alteriꝰ

CAPVT XXXIIII.

IAroſlaus de Skotniki, qui excœcatus fuerat, & de Archiepiſco patu Gnezneñ ceſſerat, plenus dierum, quia centenarius, in Ka liſſ ueniens

ſiſſueniens, in Archiepiſcopali domo anno domini 1376 die ſedecima Septẽbris mortuus eſt, & uigeſima eiuſdem menſis in eccleſia Gneznẽ in ſacello ab eo fundato & dotato ſepultus. Hic oppidum Kamien in metis Pomeraniæ ſitum fundauit, & Zneinam inſtaurauit, hic ad ornãdum patriam & eccleſiam Gneznẽ caſtra Louicz, Opathow, Vnieyow, Kamien. Item eccleſias in Gnezna, Curzelow, Oppathow, Kaliſz ſanctæ Mariæ. Item Curias in Gnezna, in Lancicia, in Vielun, in Kaliſſ, in Graccouia extra muros Graccouiẽ: ſub caſtro, muro conſtruxit. Curiam tamen ſub caſtro Gracco: deſertam Ioannes Albertus rex poloniæ, tempore quo Thurci, Thartari, & Valachi in diebus noſtris, Ruſſiam uſq; ad Kanczugam anno domini 1498 uaſtarunt, deiicere præcepit, ne ipſius occupatione caſtro Gracco: immineret periculum. Is Iaroſlaus Archiepiſcopus diſtrictum Louicẽ pene deſertum, utpote qui non niſi duas marcas in cenſibus habebat reperiens, locatum & populatum octingentas marcas fundentẽ, de ſuo cenſu annuo ultra cenſum frumentorum reliquit. Anno præfato in ſinodo Vnieyouieñ contributionẽ biennalem a ſingulis polonicæ eccleſiæ Dioceſibus modeſtam quantitatem de quolibet marca uidelicet taxe papalis, duos groſſos, Nicolaus epiſcopus Mayorieñ nuncius apoſtolicus dari conſenſit. Eodem anno ſciens Vinricus magiſter Pruſſiæ Lithuanos in regni poloniæ inuaſione occupatos, in Samagittiam proprium dumtaxat militem traduxit, ubi nullo prohibente diſtrictus ſex uidelicet Miedniki, Eroglen, Aruiſten, Roſgein, Geſſow & Paſtow cœde & flammis uaſtauit. Caſtrum poſt hoc Kowno pugnare adorſus, dum in eius expugnatione pleriq; notabiles milites de ordine cecidiſſent, caſtro inexpugnato relicto, Marſalcum cum decem milibus armatorũ miſit, qui uniuerſam regionem ad Niemien fluuium ſitam, demolitus eſt, & cum multitudine captiuorum Pruſſiam remeauit. Anno præexpreſſo inſtãte Karolo imperatore Romanorum, & rege Bohemorũ, magnis conatibus & muneribus Venceſlaus filius eius ſedecimũ ætatis agens annum, electus eſt in die Barnabæ apoſtoli in Frankfordia in regem Romanorum, coronatus Aquiſgrani in octaua apoſtolorum Petri & Pauli. Anno domini 1377 Dolis magis q̃ uiribus Keyſtuth Lithuaniæ dux, copias ſuas per Mazouiæ terras in Pruſſiã traduxit, & omnem orã circa Dzoldow & Nidbork uigeſimanona Septẽbris graui cœde, & igne, cum multorũ hominum captiuatione uaſtauit. Circa feſtũ uero ſancti Iacobi filius Keyſtuthi, adoleſcens manu & animo promptus, nomine Vitowdus, primam expeditionem in Pruſſiam ægit. Et circa Taynow & Iuſterbork populationem & conflagrationem peragens, ſpoliis onuſtus, illeſus ad patrẽ rediit. Magiſter itaq; Pruſſiæ Vinricus cum frequẽti militum ſuorum armatura, primum in Ruſſiæ oram deſcendit, & circa caſtrum Byelyagi aliquot diebus ſtatiua tenuit, deinde in Kamienyecz applicuit. Ab inde uero in terras Lithuanorum & Samagittarũ deſcendit. Quas quum ferociter peruaſtaſſet, cum ſpoliis & captiuis Pruſſiã redeunti, Lithuani inſidias, ſilua uaſta, qua iturus erat, in pleriſq; locis ſucciſa, tetenderũt Prutenicum exercitum, iniquitate loci uehementer adiuti, in primario congreſſu uiginti milites qui ordinum ductores extiterãt, ſtrauerunt. Cæteri ſil-

Iaroſlaus de Skotniki mortuus.

Jaroslaus ... Arch[iep]

Contributio de marca 2 grossi

Vinricus magiſter Pruſſiæ Samagittiam ingreſſus.

Keyſtuth cum filio Pruſſiam vaſtant.

Vinricus repugnat.

uarum latebris tecti, manus Barbaricas effugerunt. Fecerūt poſt hæc duo Lithuanorū principes Olgerd & Keyſtuth in terris Pruſſiæ, habentes forte exercitū triphariе diuiſum, irruptionē. Et terra circa Iuſterbork & Velow exuſta & in ſolitudinem redacta, in terrā Salow, quam Canonici de Konigſbergk obtinent, aduenientes, eam funditus cœdibus, ſpoliis, & flāmis euerterūt, & per Iuſterbork cum cœtu magno captiuorum Lithuaniā reuerſi ſunt. Commendator deinde de Ragnetha uno agmine, & Cōmendator de Belga altero. Item frater Kune de Hattēſtein tercio, ſeorſum in Lithuaniā ingreſſi, quilibet populatione latius q̄ poterat extenſa, multa ſpolia atq; incendia peregerunt, & Pruſſiam uinctos deduxerunt. Congeſſit poſt hæc omnia, Magiſter Vinricus exercitum copioſum, cum quo Lithuaniā ingreſſus, duo caſtra in eius confiniis erexit atq; edificauit, uidelicet Bartemburk & Demrin. Interim uero quo perficiebatur opus, Gothfridum de Linda Marſalcū, cum expeditiori milite Lithuaniā miſit. Qui plures captiuos cum ſpoliis incolumis reduxit. Sed neq; ea expeditione magiſter Pruſſiæ Vinricus contentus, aduenietibus in ſui ſubſidium Auſtralibus, in Samagittiā tranſiuit. Et duabus regionib9 uidelicet Kalthaneuen & Veduke per dies decem uaſtatis, ſpoliatis & incenſis, ſpolia in Pruſſiam in quadrigis reduxit. Anno domini 1378 Marſalcus Pruſſiæ Gothfridus de Linda, habens in ſuo comitatu duodecim milia pugnatorū, Lithuaniam ingreſſus, uſq; ad caſtrū Troki aduenit. Trocen̄ autem diſtrictu uaſtato, etiam Vilnen̄ ſimili ſubiecit clade. Cuius potentiā Keyſtuth plurimum perhorreſcens, colloquium petiuit, & tractatibus mutuis factis, rogatus a Keyſtutho, Marſalcus a cœde temperauit, & partis tātummodo contentus, in Pruſſiā exercitum reduxit. Incontinēti uero Cōmendator de Ragnetha frater Kune de Hattēſtein cum nouo exercitu in die ſancti Ioannis baptiſtæ Samagittiam & Lithuaniam ingreſſus, diſtrictus Przeuan, Labyow, Aruiſch, Paſterin, Eroglen, & Pernarey, cœdib9, ſpoliis, & flāmis uaſtauit, ac cum multitudine ſpoliorum in Ragnetham rediit. Præterea cum noua militia, quæ ex Almania aduenerat, Gothfridus de Linda Marſalcus Pruſſiæ terciam in Lithuanos expeditionē ægit, habens in ſuo comitatu omnes Cōmēdatores & quintis ſtatiuis ad Vilno peruenit, omnia igni & ferro ſubiciēdo. Dux aūt Keyſtuth, qui tunc in Vilno agebat, induciis in unum diem obtentis, ab exuſtione ciuitatis Vilnen̄ abſtinere petebat, quod etſi ſibi fuerit per Gothfridum Marſalcum promiſſum, media tamen ciuitatis pars igne conflagrata, altera ægre defenſa eſt, induciis ceſſantibus, caſtri Vilnen̄ expugnatio eſt tentata, quam quum Marſalcus prouenire nō poſſe animaduerteret, obſidione ſoluta, Pruſſiam remeabat. Interim uero Vitowdus Keyſtuthi filius, cum quingentis Lithuanis, Prutenicū exercitū antecedens, commeatus quos Cruciferi in ſolitudine pro reditu reliquerāt, occupauit, recepit & diſtraxit. Quapropter exercitus Prutenicus illic ueniens, & uictualia occupata offendēs, ſex diebus atrocem famē perpeti coactus eſt. Eiuſdem anni penultima Nouembris Karolus Romanorum imperator, & Bohemiæ rex, quum annis uno & triginta imperaſſet, mortuus eſt, apud Pragam & in maiori Pragen̄ eccleſia ſepultus.

Lithuanorum exercitus trifariē diuiſus.

Bartemburgk & Demrin caſtra eriguntur.

Diſtrict9 Lithuanici vaſtant.

Vilnen̄ Ciuitas exuſta.

karoli Romanorum imperatoris mors.

ANno domini 1380. Florianus Graccouieñ Epiſcopus, dum tre/decim ãnos in Epiſcopatu exegiſſet, ſexta Februarii mortuꝰ eſt In eccleſia Graccoui: in ſacello ſancti Thomæ per eum dotato ſub tabula ærea ſepultus. Hic in oppido Bodzanczin caſtrum muro erexit, & oppida Bodzãczin & Iſlza muro & turribus cinxit. Item ec/cleſiam in Dobrauoda & alterã in Vangleſzin uilla patrimonii ſui muro cõ/ſtruxit. Huic Zauiſſiꝰ de Curozuanki Achidiaconus Gracco: nobilis de domo Roſæ ſucceſſit. Anno domini 1381 decimaſeptima menſis Iunii. Semo/uitus filius Troideni, totiꝰ Mazouiæ dux, in caſtro Ploceñ mortuus, & in eccleſia eiuſdem tumulatus. Reliquit tres filios, duos ex prima uxore, filia Ni/colai ducis Oppauiæ, uidelicet Ianuſſiũ & Semouitum. Tercium Henricũ ex altera cõiuge filia Wladiſlai ducis Zambieñ, uenuſtiſſima corpore, quã de adulterio ſuſpectam habens ſuffocari præcepit. Et dum ex lineamẽtis & & phiſonomia filium Henricum præfatum ſibi ſimilem comperit, de morte ſuffocatæ matris perpetuo doluit. Itẽ reliquit duas filias, quarũ unam Wladiſlao Oppolieñ, Vieluneñ, & Dobrzineñ duci. Alterã Kazimiro Stetineñ, quo abſumpto, Henrico Lodouici filio Bregeñ ducibus in coniuges tradidit Is Semouitus oneroſus & grauis omnibus, præſertim ſuis ſubditis fuit. Du/catum Mazouiæ in duos tantummõ filios partitus eſt. Ianuſſio Varſzouię: Semouito uero Ploceñ ducatũ conſignando. Henrico reaſſumpto, de Lanci/cieñ præpoſitura prouidit. Anno quo ſupra die octaua menſis Auguſti, monaſterium Carthuſiẽſium in dioceſi Wladiſlauię: inter duos lacus, quattuor miliaribus a ciuitate Gedaneñ diſtans, per Ioannem Ruſcinki militẽ natione polonum, pro inſigni nobilitatis, leonem cum capite ſturionis deferentẽ, fundatũ eſt. Qui ꝓ dote præfato monaſterio, tres uillas ſuas hereditarias, Kol/plen, Czaple, & Gdinya prope fluuium Radunya in terra Pomeraniæ con/ſiſtentes donauit. Ad incolendũq; fratres Carthuſieñ ex monaſterio Prageñ uocauit. Et extunc locus ille paradiſus Mariæ uocari cœpit. Eodẽ anno no/ua moleſtia ad moleſtiam uacantiæ ſedis Pontificis acceſſit, eccleſiæ Wra/tiſlauieñ. Ceruiſia ſiquidẽ Sweidniceñ Henrico Decano Wratiſlaui: ad celebritatem inſtantis natiuitatis Chriſti, a Ruperto Legniceñ duce & germano miſſa, mandato conſulum Wratiſla: ablata eſt, & uector captus ac incarceratus eſt, quia contra conſtitutionẽ conſulum Wratiſlauieñ ceruiſiam extraneam adduxerat. Propter quod Venceſlaus Lubuceñ Epiſcopus, & Wratiſlauię: ſede uacante adminiſtrator, Wratiſlauiẽſem ciuitatẽ interdicto ſuppoſuit. Venceſlaus autẽ rex Bohemiæ litẽ inter clerum & populum Wratiſlauię: ſedaturus uigeſimaſeptima Iunii, & eſt quarta dies poſt Ioãnis baptiſtæ Wratiſlauiã aduenit. Et diuina ob reuerentiam ſui reſumi peciit. Clero autẽ abnuente, ut ſcelus propnanationis nõ incurreret, rex Venceſlaus iratus, oppida & uillas eccleſiæ & monaſteriorũ ſpoliare iuſſit. Et tam ingens gregũ pecuduũq; numerus Wratiſlauiã inductus eſt, ut tricente oues ꝓ tribus mar/cis uſualibus, bos uero pro fertone uenderẽtur, & propter emptorũ penuriã maior pars ad Bohemiã pulſa eſt. Iuſſit deinde Abbatem ſanctæ Mariæ in arena, penultima die Iunii. quæ eſt dies Petri & Pauli apoſtolorũ captiuare, & pluſq̃

Florianus epiſcopus Graccouieñ mortuus

Zauiſſius eius ſucceſſor.

Semouiti mors.

Monaſterium Carthuſianorum.

Seuitia Venceſlai regis Bohemię in clerũ wratiſlauiẽſem

& pluſq̃ octo diebus in prætorio Wratiſla: captiuitatẽ ꝑtulit. Frater uero Marcus Abbas ſancti Vincentii extra muros Wratiſla: ſe altera die inſulatum coram rege diuina celebraturũ ficte promiſit. Nocte autẽ ſequenti cum ſingulis fratribus ſuis, ad monaſteriũ Strzelneñ in regno poloniæ fugit. Seuitum eſt præterea in curias Epiſcopi, Canonicoꝝ, Monaſteriorum, & Vicariorũ, de ablatis theſauris, clenodiis, & argentariis rege ſortẽ cum militibus diuidente atq; accipiente, oppidis inſuper & uillis eccleſiæ, ſibi obediẽtiam & tributa præſtare iuſſit. Eodem ãno uigeſima Decembris Nicolaus Stroſberk, Præpoſitus Gnezneñ Collector fructuũ ſedis apoſtolicæ in regno poloniæ, a Thoma Epiſcopo Lucerino nuncio apoſtolico, camerã apoſtolicam primum in mille quingentis florenis quos reſtituere cogebatur. Deinde ſuſpitione aucta ex quittationibus & regiſtris ſuccollectorũ, coram ſe per compulſoriã productis, in duodecim milibus florenorum decepiſſe conuictus, capitur, & Wratiſlauiæ ꝑpetuis carceribus deputatus eſt. Anno domini 1382. Ianuarii duodecima Zauiſſius de domo Roſarum, Epiſcopus Graccoui: in uillagio eccleſiæ Gracco: Dobrauoda, ꝓpe Viſliczã æger fact9, uel ut alii tradunt, dum aceruum per ſcalam ad corrumpendũ uirginẽ ruſticanam aſcenderet, cum ſcala deiectus, colliſus mortuus eſt. Et in eccleſia Graccouieñ in ſacello corpis Chriſti tumulatus. Patre eius Dobeſlao Caſtellano Graccouieñ & germano eius Creſlao Caſtellano Sandomirieñ põpam funeris more uulgi, equis purpuratis & curribus, ſuperbe adornantibus. Vnde nocte ſequenti ſtrepitus uelut equorũ p eccleſiã diſcurrentiũ, & uociferatio demonũ dicentiũ. Poiedzmi na hops, quod ſonat equitemus meretricatum, a ſanctuariis eccleſiæ audita eſt. Hic anno pontificatus ſui ſecũdo, collegium Mãſionariorum ſeptẽ perſonarũ, qui officium beatæ Mariæ in ſacello poſt chorum eccleſiæ Gracco: cantarent. Duodecim decimas & unum hortum in nigra uilla, menſæ Epiſcopalis donando, fundauit. Hic in Chodow uilla ſui patrimonii prope oppidum Michow eccleſiã parrochialem fundauit. Largiens ei pro dote in uilla Poramba, & alibi decimas manipulares. Hic a rege Lodouico pro domo Epiſcopali, quæ nunc granariũ regium dicitur in caſtro Graccouię: obtinuit, & uillam Pyſtrzecz cum allodio dicto Cruſſicze, & domũ ligneam cum turri lapidea in caſtro Gracco: recepit. In locũ eius Ioãnes Radlicza medicinæ Doctor, Canonicus Graccouieñ, & regni poloniæ Cancellarius ſucceſſit, affectuoſiſſimis præcibus apud Capitulum Gracco: per regem Lodouicũ promotus. Hic Ioãnes Epiſcopus ex maiori polonia de uilla Radlicze prope Kaliſſ fuit, de nobilibus parentibus, qui galeã ſeu nauem alias Korab ꝓ inſigni deferebãt. Is poſt ſtudia liberalia, dedit operã medicinæ, & in monte Peſſulano pluribus annis cõmoratus, doctor factus, Lodouico regi Hũgariæ & Poloniæ, a rege Franciæ expertum medicũ petenti, miſſus, Facile pro doctrina artis ſuæ fauorem regis Lodouici & Baronum Poloniæ fuit conſequutus.

Præpoſitus Gnezneñſis captus.

Zauiſſius Graccouieñ Epiſcopus moritur.

Ze sprawi Straszi y dzywy na Zamku Krak.

Ioannes Radlicza ſucceſſor.

CAPVT XXXVI.

EOdem anno Semouitus Mazouiæ & Ploceñ dux, audita morte Ioãnis Szuchiuilk Archiepiſcopi Gnezneñ, caſtrum Archiepiſcopale

epiſcopale Louicz feria ſecũda paſchæ obſedit & expugnabat, requiſitusq́ per nũcium Suffraganeum Gnezneñ, qua ex cauſa obſidionẽ intuliſſet. Reſpondit q̃ propter hoſtem ſuũ præcipuũ Derſlaum Caſtellanum Gnezneñ qui ſe gubernatorem caſtri Louicz gereret, propter hoc accelerata electiõe Archiepiſcopali, ſedecima die Aprilis Dobrogoſtius de Nouidwor decretorum Doctor Decanus Gracco: & Cantor Gnezneñ, de familia Nalancz electus, ſuo & Capituli Gnezneñ nomine Bronislaum Cãcellariũ, Boguslaum Canonicũ Gnezneñ, Sãdiuogiũ de Kazimirz, Ioannem de Czarnkow iudicem Poſnanieñ ac Caſtellanum Nacleñ, & Oſzeponem de Grodziſko ad ducem Semouitũ deſtinauit. Quibus petentibus obſidionẽ ſolui, deſtitutionemq́ de gubernatoria Louicen Derſlai Caſtellani Gnezneñ pollicentibus, Semouitus dux grauib9 damnis irrogatis de agro & obſidione Louiceñ abſceſſit. Anno præfato Vrbanus papa ſextus Wratiſla: eccleſiæ ſeptẽnalem uacationẽ reſpiciens, Venceſlaum Lubuceñ Epiſcopũ, filium Boleſlai ducis Legniceñ, ad poſtulationẽ nunciorum Capituli Wratiſla: de eccleſia Wratiſla: prouidit. In Lubuceñ eccleſiam Adam de Kretlicz, Canonicũ Lubucẽ: ſubſtituens. Hanc prouiſionẽ peroſus Venceſlaus rex Bohemiæ multipliciter impediebat, tandem ſub iniquis cõditionibus huiuſmodi diſcordia ſic ſedata eſt, ut omnia damna eccleſiæ Wratiſla: per regem Venceſlaũ irrogata & quinq́ milia marcaꝝ Karolo patri ſuo per Capitulum Wratiſ: mutuata remiſſa forent, & ut ad placandum regẽ, noua pecunia adijceretur. Id unicũ pro ſui doloris lenimine Wratiſlaui: eccleſia ſolamen retulit. Vt conſulares Wratiſla: denuo creandi, ex prætorii loco, creatione celebrata, proprios lares non introirent. Niſi primũ eccleſia Wratiſ: adita corporale iuramentum de defendendis & manutenendis iuribus ac libertatibus eccleſiæ in manibus Canonicorũ præſtarent. Eodem ãno octauo kalendas Iulii Vinricus de Kniprode magiſter Pruſſiæ, dum unũ & triginta annos in magiſterio exegiſſet, mortuus eſt. Cui Cõradus Czolner de Cotteſtein ſucceſſit. Anno quo ſupra octuageſimoſecundo, ſupra mille tricentos, nona die Auguſti. Wladiſlaus Oppolieñ & tunc Vieluneñ & Dobrzineñ dux, monaſterium fratrũ heremitarũ ſancti Pauli primi heremitæ in Czanſtochowa fundauit. Et in eo imaginem beatæ Mariæ ut fertur de pictura ſancti Lucæ, quã de Ruſſia per eum olim gubernata, apportauerat, quæ in hodiernũ diem ibidem permanet, collocauit. Huic monaſterio præfatus dux uillas antiquã Czãſtochow, & Krouodrza cum fabrica ferraria, molendino & prædio perpetuo donauit. Item decimas frumẽtales in uillis Gayãczicze, Dworziſzouicze, Dupicze, Kruplin, & antiqua Brzeſnicza. Item decimas frumentorũ & braſeorum, de molendinis conſtructis & conſtruẽdis, oppidorũ Czanſtochowa & Zari. Item decimas mellis, uillarum Przemikouicze, Przeuodziſſouicze, Bobrowniki, Nadalicze, Koſzanczin, Biſkupicze, in diſtrictu Holſtineñ, Bobrowniki & Kamien in diſtrictu Vieluneñ. Libertãdo bona monaſterii prædicti ab omnib9 oneribus, tributis, exactionibus ordinariis & extraordinariis. Anno domini præexpreſſo 1382 Iagello magnus dux Lithuaniæ, una cum matre p Keyſtuthũ ducem Lithuaniæ & patruũ captiuatus eſt. Pro cõpletiori autẽ

Prouiſio Epiſcopatus wratiſlauieñ.

Rada Wrocławska Capitulie przysięga

Mors Vinrici de kniprode. Cõrad9 Czolner Magiſter Pruſſię.

Wladisl[illegible] Częstoc[illegible] 1382

Monaſterium Czanſthochowieñ fundatur.

Censtochowiej fundat od Oppolskiego X[illegible]

cognitione

cognitione originis præfatorũ Lithuaniæ principum. Animaduertẽdum eſt

Gedimini proles.

digreſſiue, ꝙ Gedimino (qui dominatione rapta, iuſto principe apud quem ſtabulatus officio fungebatur occiſo, imperiũ in Lithuanis exercuit) erãt ſeptem filii, quibus pater dum adhuc uiueret, terras a Ruthenis abſtractas diuiſit.

Particio dominij in ꝓles

Montiuido ſiquidem natu maiori Kernow & Slonim cõſignauit. Narimuntho Pienſk, Olgerdo Kreuam, cui dux Ruſſiæ de Vitewſko unica quã reliquerat filia, in matrimonium tradita, ducatus ſui ſucceſſionẽ tradiderat, Iawnuthe Vilnã caput gentis. Keyſtutho Troki, Koriatho Nouogrod, Septimus & ultimus Lubardus, ſortem inter fratres non accepit, matrimoniũ filiæ unicæ ducis Wladimirieñ ſortitus, cum qua illi ducatus Leopolieñ & Wladimirieñ obueniebãt. Inter prædictos autẽ ſeptẽ germanos duces, Olgerd & Keyſtuth uegetiora ſortiti ingenia, etiam ſtrictiori ſe complexi ſunt charitate. Indignumqꝫ rati parere Iawnuthe, deicere illum ex Vilna & ducatu magno, diemqꝫ quo deſtinata exequantur, conſtituunt.

Contentio exorta.

Serius aũt Olgerdo ex Vitewſko, propter itineris longitudinẽ ueniente, Keyſtuth die qua inter eos conuenerant, cum gentibus armatis Vilnam occupat, parumqꝫ abfuit quin & Iawnutham ducem occupaſſet, qui ſub tumultus tempore, de Vilna exiliens, in ſiluaſqꝫ & montes tranſmigrãs, pedibus præ frigore rigeſcentibus, a pſequutoribꝰ captus, Vilnã relatus eſt. Miſit itaqꝫ Keyſtuth, in fratris ſui Olgerdi ducis occurſũ, nunciũ, ſignificãs ſe ducẽ Iawnuthã & Vilnã cœpiſſe, Olgerdum Vilnam celerius uenire cogens. Quo ueniẽte, quis eoꝝ præſideret in ducatu magno, aliquanto tẽpore, uno alteri deferẽte honorem imperii, certamen habitum eſt, tandem ea concluſio capta eſt. Vt aliquibus diſtrictibus inter ſe partitis, duci Iawnuthe, quẽ eiecerant, Zaſlaw cum ſuis pertinentiis conſignaretur. Olgerdus Vilnã & magnum ducatũ poſſidẽs in omnes fratres exerceret imperium. Si alicuius terrarũ obueniret occupatio, ex æquo inter Olgerdum & Keyſtuthum partiretur, & unus alterius fide in iuramento interpoſito, non necem aut dominia ambiret, ſed pro poſſe commoda & profectus procuraret.

Olgerdi proles duodenaria

Amplius erant Olgerdo duodecim filii ex eadẽ matre Ruthena, ducis Twereñ filia ſuſcepti, ſcilicet Iagello, Skirgeilo, Switrigello, Borziſzh, Koributh, Vigunth, Korigal, Narimunt, Lãgwin Lubarth, Andreas, Buthaw, omnes adoleſcentes ſpectabiles, quos genitrix eorum, ad mores formabat græcos, ritum græcum illis inſtillans.

keyſtuthi ꝓles

Dux præterea Keyſtuth hos filios ex una coniuge generauit, uidelicet Vithowdũ, Patrikyg, Thotuil, Sigiſdũ, Voydath, & Vithowdus mores patrios, formãqꝫ & indolem ſingillatius expræſſerat. Eodemqꝫ Iagellonis apd' Olgerdũ ſors & conditio, qui cæteris neglectis adamabãt & iunxerãt inter ſe ſocietatem, & ex aſſiduo contubernio, germanitatis ſe proſequebãtur amore. Abſumit interim Olgerdus anno uidelicet domini 1381. Et Keyſtutho ſequante fidem Iagello patri in ducatu magno ſucceſſit. Quem Keyſtuth patruus ſuus, eadem, qua patrem ſuũ Olgerdum ſolitus erat, ſubiectione & reuerentia coluit, eius ſolium & conſilia frequentando. Sed puritati fidei ſuæ, teterrimo genere premii reſponſum eſt. Erat quidam uir apud Olgerdũ Voydilo uocitatus, ſortis ruſticanæ, Primum piſtrine, deinde cubicularii, poſtremum pincer-

næ munus

Voydilo sila zlego robylo.

næ munus agens, qui ad hoc puenerat, ut maior inter omnes ſuos haberetur. Nec Iagellonis minor fauor erga illum erat, ſic ut ſororem ſuam germanam Mariã, duce Keyſtutho non cõſulto, Voydiloni coniunxerat. Voydilo cõtra ſe Keyſtuthi prudentiam & potentiam habens ſuſpectam, apud Iagellonẽ uehementiſſime odioſum & ſuſpecto effecit. Voydilonis quoq; perſuaſione cum Magiſtro & ordine Cruciferorũ de Pruſſia Iagello cõtra Keyſtuthum patruum ſuũ clandeſtinum inſcripſit fœdus. De quo Keyſtuth per Sũdſtein Oſterodeñ Cõmendatorem ex affinitate ſecum iuncta, filiã em̃ Keyſtuthi Ianuſſio duci Mazouiæ deſponſatam de ſacro fonte leuauerat, auiſatus, uocato Vithowdo in quanto ſint periculo edixit. Mittenteq; Iagellone Lithuanicum & Ruthenicum exercitum contra Polocenſes, germanum ſuũ Skirgellonem detractantes ſuſcipere, & Magiſtro Liuoniæ cum ſuo exercitu auxilium perſonale ferente. Keyſtuth ſilenti agmine ad Vilnam ueniẽs, & Iagellonem ducem & caſtrum Vilneñ, ut a principio propoſitum eſt compræhẽdit. Singuliſq; in ſuam ditionem redactis, dum & inſcriptionũ fœdera, quib9 Iagello cum Magiſtro & ordine Cruciferorũ contra ſe obligauerat, depræhendiſſet, Vitowdo filio per celerem nuncium in Vilnam ex Grodno uocato, Inſcriptiones cum hoſtibus ictas, depræhenſas monſtrauit. Sortem ſuã paternam Vitewſko & Crewa Iagelloni reddendo, magnum ducatũ Lithuaniæ ei abſtulit. Miſit & Keyſtuth ad exercitum Lithuanicũ Poloceñ obſidentem & eius iuſſioni eſt paritũ, ſolutaq; eſt obſidio. Voydiloneq; ducis Iagellonis genero in patibulum acto, dux Keyſtuth expeditionẽ cõtra Szeuierſki Nouogrodek, & ducem eius Koributh indixit, ſuæ ditioni parere detractantem. Et quis dux Iagello auxilium cum gẽtibus Keyſtutho promiſerit, uiolato tamen promiſſo, conceptos dolos nectẽs, Hanulonẽ & ciues Vilneñ primores promiſſis pellexit, qui caſtrum Vilneñ obſederunt, uenienteq; Iagellone caſtrum ei Vilneñ traditum eſt. Duxit deinde Iagello copias contra Troki, in cuius ſubſidium Marſalcus cũ exercitu Prutenico ueniebat. Vitowdus itaq; obſidionẽ a Lithuanico & Prutenico exercitu timens, de Troki cum matre in Grodno fugit, & patri Keyſtutho quæ fierent intimauit. Troceñ autẽ paucis diebus obſidione tollerata ſe dederunt. Keyſtuth igitur obmiſſa obſidione Nouogrodek, ad Samagitiam tranſiens, exercitum collegit, ueniẽſq; ad flumen Vilia, & iunctis copiis Vithowdi, obſedit Troki. Iagello uero certitudinem ſubſidii Prutenorum ſentiens, & Prutenos ac Liuoneñ ad prope cognoſcẽs, uerſus Troki proceſſit, utroq; exercitu ad pugnam inſtructo. Iagello caduceatores ad Vithowdum, ut eſſet inter Iagellonem & patrem ſuum Keyſtuthum pacis arbiter, miſit. Et duce Skirgellone fidem faciente, Vithowdus ad ducem Iagellonem utroq; exercitu inducias agente, aduenit. Placuit autẽ ducem Keyſtuthum ad tractatum pacis acciri, ſuadẽte Vithowdo & duce Skirgal ſecuritatem promittente, dux Keyſtuth in exercitũ Iagellonis aduenit. Vbi circũdante illos in coronæ modum, Iagellonis & Prutenico exercitu, ſe in laqueum incidiſſe depræhenderunt. Aſtruente autẽ Iagellone duce, neq; loci, neq; tẽporis, qualitati de pace tractanda conuenire, redeundũq; Vilnam, & illic de pace agendum, ab utroq; exercitu quaſi ſigno dato diſceſſum eſt.

Inſidiæ fraternæ

Iagello & Vilneñ caſtrum capitur.

Iagelo fiedzi

Woydila niecnota ie obwesiela

Troceñ obſeſſi & victi.

A

keyſtuth captꝰ Vilnę.

ſum eſt. Verum quum ad Vilnam uentum eſſet, duce Vithowdo ſub cuſtodia Vilnæ reſeruato, dux Keyſtuth ferreis cathenis uinctus, Creuamq; deductus, ad fundum turris obſcuræ & ſordidæ proiectus eſt uinculatus, quinta deniq; nocte a Proxa Iagellonis ducis pincerna. Item fratre ſuo Bilgeny. Itē Moſtew, Getkone, Crewlanin, Cuczuk, Kiſzicza qui Zibinthe focum & lucernas accendentis gerebat officium. Cæteriſq; quibus a Iagellone imperatum erat, uiolato iure gētium, iugulatus eſt. Et funus ſuum a Skirgellone in Vilnam relatum, ritu ueteri additis armis, equis, ueſtimentis, canibus potioribus crematum eſt. Ducem inſuper Vithowdum cum ſua cōiuge Anna, Iagello in Creuam ſub honeſta, arcta tamē obſeruandum cuſtodia tranſmiſit, ubi conſorti ſuæ principi Annæ, cum duabus fœminis ad maritū ingrediēdi pro nocte, & egrediendi de mane, conceſſa fuit poteſtas. Cōſilio uxorino Vithowdus unius fœminæ induto habitu, habitationē cū principe cōiuge ſua egreditur, relicta altera fœmina in cubili, quæ Vithowdum repræſentaret. Et de nocte ſequenti, per funem ex caſtro ſe demittens, ad Ianuſſium Mazouiæ ducem primum uenit. A quo recollectus, & ſecundū aliquos baptiſmate lotus, Conradiq; nomen ſortitus, poſſeſſione inſuper aliquarū uillarum donatus, conſiſtere illic, ne a duce Iagellone opprimeretur, parū auſus, in Pruſſiam Magiſtro Pruſſiæ Conrado eum colligente tranſiit.

Mors keyſtuth

CAPVT XXXVII.

Bellum inteſtinum Damarathi & nobiliū.

ANno domini 1383 In maiori polonia deteſtabile bellum ciuile inter Damarathum de Pirzchno, genere Grzimalitā, Capitaneū maioris poloniæ, & militares ac nobiles eiuſdem maioris Poloniæ ortum eſt. Barones ſiquidem Damarathum pro Capitaneo habere nolentes, duce Vincētio de Campa Palatino Poſnanieñ, Barthoſſio de Koſzmin & Mazouitarum gente adiuti, dominico die infra octauas Epiphaniarū dñi, oppidum & caſtrū Piſdri expugnauerunt. Deinde ad Kaliſz uigeſima Ianuarii uenientes, ciuitatē illico acceperunt, caſtrum uero reſiſtēs obſederunt. Interim Damarathus Capitaneus cum ſuis ex caſtris & fortaliciis Myedzirzecz, Vielē, Sbanſzino, Myedzichoſt, Kepilow, Grzimala de Oleſznyza Coſtrzineñ, Andreas de Sweradowo Camienenſis Caſtellani, Virzbantha de Smogulecz, & Theodricus de Margonino, fratres ſui & cōſanguinei, ex caſtro Nakel, quod in eorum ditionē Damarathus cōmendauerat. Item reliq; præſidia ex caſtro Labiſſino, Alberti Palatini Cuyauieñ, & fortalicio Pakoſcz Hectoris olim iudicis Cuyauiēſis, aſſiduis & crudelibus ſpoliis, omnem terram circa Gneznā, Cloczko, Swanow, Zneinam, Kiſkowo, Wronki, Szamotuli, Buk, & Grodziſzko conſiſtentem, nulli parcēdo cōditioni immaniter uaſtabant. Aduocatiſq; ꝑ Damarathū Saxonibus, Pomeranis, & Kaſſubitis in ſui auxilium, uaſtato oppido Wronki & uillis in circuitu eius, oppidum Szamotuli diripuit. Sandiuogius autē Swidua Naclenſis Caſtellanus, quem nobiles cum certis copiis de Kaliſz ad Poſnaniam cuſtodiendam deſtinarant. Bartholomeum de Odolanow. Item Caſtellanū Sremeñ, & plures alios per nuncios ſecretos Poſnaniam aduocauit, quibus ſabatto ante dominiçam Reminiſcere cum tricentis lanceis Poſnaniā uenientibus, eadem

Inſignis vaſtatio maioris polonię.

tibus, eadem nocte cum ipſis citato agmine ad Damarathi caſtra peruenit. Illuceſcēteq; dominico die Reminiſcere, quæ fuit quindecima die Februarii in caſtris Damarathi trepidatū eſt, & hoſtibus ſubito irruentibus, uix media pte exercitu Damarathi tumultuarie armata, de caſtris exiliit, & cū exercitu Sandiuogii dimicauit, ſed inermes in fugā facile uerſi ſunt, quos Sandiuogio Swidwa ad plura miliaria perſequēte. Virzbantha de Smogulecz partium Damarathi cum centum lanceis equitū, & quingentis peditū ueniens, gentes Sandiuogii per agros palantes, & profligatos capiētes, atq; ſpolia legentes, inuaſit & proſtrauit. Pauloq; ante uictores, uictor debellauit, & ex gente Damarathi uinctos ac captos diſſoluit, & arma eorum atq; ſpolia abſtulit. Sandiuogius Swidwa a perſequutione fugientiū reuerſus, conſpecta cominus inimicorum multitudine, mente conſternatus, equo uectus diffugit, & cum paucis ad fortalicium Derſzkonis Grochale Caſtellani Santhocen̄ nomine Oſtrorog uix euaſit. Cætera autē ſui exercitus multitudo a Damaratho & Virzbantho, tam equis q̄ armis exuta, capta eſt. Quumq; fortalicium & Swiduam ſubito expugnare non ualuerunt, nocte oppidum Oborniki ingredientes, plurimas cōmiſerunt rapinas. Tandem legati reginæ fœdera pacis, inter Damarathum Capitaneum ac Nobiles, a dominica Iudica, uſq; ad feſtum Ioannis baptiſtæ confecerunt. Et tamen Damarathus cum Grzimala, & Virzbātha ac ſocietate ſua, multa oppida, uillas, nobiles, & plebeios, ſpoliis & inuaſionibus affecerunt. Sed & bona Archiepiſcopi Gneznen̄ & Canonicorum circa Gneznam & Zneinam ſpoliarunt. Et Zneinam ſibi dandam ex confictis perſuaſerunt, ac eā poſſidebant, quā Bodzātha Archiepiſcopus cum magiſtro & ciuibus Zneinen̄ re ſecreto cōmunicata, & portis ſibi apertis, cum notabili numero gentiū ingreſſus nona Octobris, Saxonibus ac Pomeranis eiectis, recepit. Ammoto autē Damaratho a Capitaneatu maioris Poloniæ, & peregrino de Vangleſſin filiaſtro olim Floriani Epiſcopi Gracco: ſurrogato, non fuerunt ſedate lites. & ſpolia, tam per Capineum peregrinum, q̄ alios nobiles ſe inuicem captiuantes. Eodem anno ſed tempore præcedenti oppidum Brzeſcze cum terra Cuyauiæ & caſtro Cruſwicza, per Petrum Malocham Capitaneum Cuyauiæ & alios proditores Semouito duci Mazouiæ fuit traditum. Attentauitq; præfatus dux cum ſuis complicibus & Barthoſſio de Odolanow expugnationem Kaliſſz & oppida atq; uillas ſpoliauit, & regnare in Polonia concupiuit. Et ideo exercitus Hungaricus cum minoribus Polonis, ducatum ipſius & terram Cuyauien̄ ut eſt præmiſſum in altum afflixerunt. Quia principibus Lithuaniæ inter ſe ut præmiſſū eſt altercantibus, duces Mazouiæ caſtrū Drohiczin intercœperant & tenebāt. Anno igitur præfato 1383 Iagello dux Lithuaniæ, caſtrum expugnaturus aduenit. Szaſſin aūt Marſalcus ducis Mazouiæ ſucceſſor caſtri, quum abſens intellexiſſet periculum imminere obſeſſis, per media caſtra hoſtium cum triginta lāceis & ſexaginta baliſtariis intrepidus ad caſtrum uelociter peruenit. A ſuis illico cognitus intromiſſus, uirilem hoſtibus defenſionē oppoſuit. Interim tamen a Ruthenis in caſtro conſiſtentibus præcio corruptis, in aliquot locis caſtrum ingēſum eſt, qui in ſtationes hoſtium per

Interuentu Reginę pax inter Damarathum & Nobiles facta.

Oppidū Brzeſcze Caſtrum Cruſzwijcza prodita.

Caſtrum Drohiczin interceptum.

um per ſunes ſe demittentes effugerunt. Quapropter Szaſzinus ſtrenuiſſime decertans, ad extremum ſe principi Iagelloni dedere coactus eſt. Cæteri uero plurimi igne ac gladio conſumpti ſunt. Eandem ſortē eodem anno Cruciferoꝝ de Pruſſia exercitus in Lithuania pertulit. Nam quū Magiſter Pruſſiæ Conradus Czolner, caſtrum Troki obſidione aſſidua & machinarum frequenti proiectione pro maiori parte confractum conquiſiſſet, & forti militū atq; uictualium præſidio impoſito abſceſſiſſet. Iagello magnus dux Lithuaniæ illico caſtrum anteq̄ ruinæ illius refici poſſent, noua obſidione uallauit, omnibuſq; conatibus ad illius conquiſitionem inſiſtens, Cruciferos & Almanos ut cum rebus uniuerſis abſcedere liceret pactos, quæſitum paulo āte caſtrum, reddere coegit. Anno præfato in terris Gracco: Sandomirieñ, in Sleſia, Bohemia, Pomerania, atq; Italia atrox peſtilentia ſeuiebat.

Caſtrum Troky obſeſſum.

Peſtis ualida.

Wladiſlaus Iagello.

CAPVT XXXVIII.

EXploratū habens Iagello dux magnus Lithuaniæ, uirginē Heduigim ex Hūgaria adductam, regnū Poloniæ adminiſtrare & poſſidere. Ad procandum eam ſuo connubio, quum ſpecie foret uenuſtiſſima, āno dñi 1375 binos fratres ſuos Skirgellonem & Borziſh miſit. Hanuloneq; Capitaneum Vilneñ eis adiungendo. Qui ad reginam Heduigim & conſilium introducti, nomine Iagellonis muneribus magnæ extimationis reginæ oblatis, per uerba ducis Skirgellonis, deſpōſationem præfatæ uirginis poſtulauerāt. Si inquiunt, dominū noſtrum Iagellonem magnum ducem Lithuaniæ in ſponſum accipere dignaberis, ſpōdit ſe fidem Catholicam Romanā cum omnibus fratribus ſuis Lithuanorū ducibus, cum proceribus & uniuerſa Lithuania atq; Samagittia ſuſcepturum. Omnes & ſingulos captiuos ex Polonia ſublatos dimittere, terras ſuas Lithuaniæ, Samagittiæ, atq; non nullas Ruſſiæ armis quæſitas, regno Poloniæ perpetuo unire promittit. Offert ſe terras Pomeraniæ, Culmē: Sleſiæ, & alias quaſcūq; a regno Poloniæ alienatas, recupare. Offert & omnes auitos theſauros in Poloniā inducere, & ꝓ cōmodis regni Poloniæ cōuertere. Ea legatio reginæ Heduigi paꝝ grata. Prælatis uero & Baronibus poloniæ accepta fuit. Ad arbitrium tamē reginæ Hungariæ Elizabeth reiecta eſt. Iuſſi ſunt itaq; nuncii Hungariam ire, adiunctis

Proci Iagellonis ducis Lithuanię ad Heduigim Polonię reginam.

Legatio in Hūgariam.

adiunctis eis tribus Baronibus poloniæ, uidelicet Wlodkone de Ogrodzenyecz ſubpincerna Gracco: Nicolao de N, Caſtellano Zauichoſteñ, & Criſtino de Oſtrow poſſeſſore Kazimirieñ. Hi regina in Buda offeſa pro reſpõſo retulerunt. Contentã fore reginam Elizabeth, ut Prælati & Barones Poloniæ pro republica fidei chriſtianæ & regni Poloniæ quæ meliora ſunt amplectãtur. Extemplo igitur nuncii ſcilicet Wlodko de Ogrodzenyecz ſubpincerna Gracco: Criſtin⁹ de Oſtrow poſſeſſor Kazimirieñ, Petrus Zaffranyecz de Luczicze, Hinczka de Roſkouicze ad Lithuaniam, ut Iagellonẽ ducem Lithuaniæ de implendis oblatis conditionibus denuo obligatum in Graccouiã adducerent, decreti & miſſi ſunt. Quod perſentiẽs dux Auſtriæ Gwilhelmus, cui Lodouicus Hungariæ & Poloniæ rex, filiam ſuam Heduigim minorẽnẽ, dandã in cõiugẽ deuouerat, Cũ comitatu, clenodiis & theſauris Graccouiã uenit, longoq; tempore mãſionem in ea, congratulante regina Heduigi, fixit. Quumq; ſucceſſu tẽporis ingreſſus in arcem, qui antea illi patuit, prohiberetur, Heduigis regina ad cenobium ſancti Frãciſci cum ſuis uirginibus e caſtro frequenter deſcendebat, & in refectorio cum Gwilhelmo duce Auſtriæ choreas & equidem parce & honeſtiſſime ducebat. Explorata tandem eorum uoluntate Nobiles & Barones Poloniæ, quibus talis copulatio ſumme diſplicebat, Gwilhelmum ad arcem & thalamũ reginæ ad copulandum perduxerunt, & anteq̃ carnali cõmertio potiretur, ſequeſtratũ cum iniuria & dedecore excluſerũt. Regina autẽ Heduigis excluſionem eius moleſte ferens, ad illum in ciuitatẽ deſcẽſum parabat. Inuenta autẽ porta caſtri, mãdato Baronũ clauſa, accepta ſecuri manu ꝓpria ſeracula uiolare nitebatur, ſed præcibus Demetrii de Goray expugnata, cœptum obmiſit. Gwilhelmus autem ſe uiolari timens, clam ex Graccouiã in Auſtriam cum paucis refugit. Anno autẽ domini 1386 Iagello magnus dux Lithuaniæ, cũ fratribus ſuis, atq; grãdi comitatu, cum quadrigis & plurima ſuppellectili, die Martis duodecima Februarii, Graccouiam ingreſſus, ad arcemq; perductus, reginã Heduigim adiit & inuitauit. Altero uero die illi munera magnæ æſtimationis per Vitowdum, Borziſh, & Switrigellonẽ obtulit, iam eñ Vitowdus alias Vitoldus Iagelloni reconciliatus ex Pruſſia redierat. Deinde multiplici ſollicitudine Prelatorum & Baronum Poloniæ, regina Heduigis expugnata eſt, ut priori fœdere cũ Gwilhelmo abiecto, Iagelloni duci Lithuaniæ nuberet. Præterea die Iouis quartadecima Februarii, quæ fuit ſancti Valentini, Iagello cum fratribus ſuis, in articulis fidei Catholicæ edocti, in eccleſia Gracco: per Bodzantham Archiepiſcopũ Gnezneñ baptiſati ſunt Et duci Iagelloni nomen Wladiſlaus, Viguntho Alexãder, Corigalloni Kazimirus, Switrigelloni Boleſlaus, nomina impoſita ſunt. Rurſus eadem die in eadẽ eccleſia Gracco: ſacramẽtum matrimonii, cum uirgine uenuſta regina Heduigi, per miniſterium præfati Bodzanthæ Archiepiſcopi Gnezneñ contraxit, terraſq; Lithuaniæ, Samagittiæ; & Ruſſiæ regno Poloniæ perpetuo inſcripſit ac incorporauit. Et populum earum ad fidem Orthodoxã reducturum, & baptiſaturum iureiurando ſe adſcripſit. Deinceps die Solis uidelicet decimaſeptima Februarii, quæ fuit dominica Quinquageſimæ, nouo

Regreſſus legatorum cum reſpõſo ad Iagellonem miſſo.

Dux Auſtriæ competitor.

Receſſus eius.

Iagellonis aduentus.

Iagello cũ fratribus baptiſatus.

Lithuania & Samagittia poloniæ regno inſcripta.

Stara korona ktora byla do Wegier.

diademate, quē uetus & priſcū Lodouicus Hūgariæ & Poloniæ rex in Hungariam tranſtuliſſet, per Bodzantham Gneznēn Archiepiſcopum. Aſſiſtētibus ei Ioanne Graccou: & Dobrogoſtio Poſnanieñ Epiſcopis, in regem Poloniæ in eccleſia Graccouiē unctus, & coronatus eſt. Qui ex gente Lithuanorum primus diadema regni Poloniæ aſſequutus eſt. Dum hæc fierent Cōradus Czolner Magiſter Pruſſiæ (qui per ducem Iagellonem ad baptiſma, & nuptias fuit inuitatus, ſpreta uocatione) Lithuaniam ingreſſus, eā uaſtauit, caſtrūq; Lithuanicum Lubomlya expugnauit. Poloceñ uero ab obedientia Iagellonis deſciuerunt, & dux Andreas per Prutenos in poſſeſſionē eorum ſurrogatus. Quo cognito rex Wladiſlaus Skirgellonem & Vitowdum fratres, adiunctis eis polonis in Lithuaniam direxit. Qui caſtr: Lubomlya expugnauerūt ac recuperarūt. Et Poloceñ, defectionis auctoribus gladio percuſſis, in gratiam receperunt. Tandem circa mediū quadrageſimæ, rex Wladiſlaus ex Graccouia cum noua ſponſa regina Heduigi, in maiorem Poloniam ad reſcindendum & componendum diſſenſiones Baronum, proceſſit. Et dum in Gnezna largas expenſas, uulgo ſtationē, ruſtici nō dediſſent. Iuſſit more Lithuanorum gregē & pecudes recipere. Spirituales uero Gnezneñ eccleſiæ, de quorum uillis depulſa fuerunt pecora, interdictū promulgarūt. Quod ſentiens regina Heduigis, ad regē cucurrit, & eum corripiendo inſtruxit, ſubiectorum bona non eſſe rapienda. Qui pecora nōdum uiolata reſpōdit, & ea ruſticis recipienda conceſſit. At illa, boues quidem tollent, lachrymas uero eorum quis reſartiet & ſoluet, tantæ etenī commiſerationis riuulus, in benigniſſima regina apparuit.

Iagello primus ex Lithuanorū gente rex Poloniæ.

Nouus rex maiorē ingreſſus Poloniam.

Boues tollent lachrymas quis resarciet

CAPVT XXXIX.

PRæterea rex Wladiſlaus gentem Lithuanicā ab idolatria reuocaturus, anno domini 1387 in Lithuaniā perrexit. Aſſumptiſq; ſecum Bodzantha Archiepiſcopo Gneznēn, & pluribus uiris eccleſiaſticis atq; relligioſis. Item aſſumpſit ſecū reginam Heduigim, Semouitum & Ioannē Mazouiæ, Cōradum Oleſzniceñ, duces, Bartholomeum de Viſſemburk palatinum Poſnanieñ, Criſtinum de Kozeglowi Sandeceñ, Nicolaū de Oſſolni Viſlicieñ, Caſtellanos, Zaclikam de Miedzigorze Cācellariū, Nicolaū de Moſkorzow Vicecācellariū regni Poloniæ, Wlotkonē de Carbimouicze pincernā, Spitkonē de Tarnow Succamerarium, & Tomkonē ſubpincernam Graccouiē pluresq; alios. Pro ampliori autem cognitione animaduertendum eſt, q; uetuſtioribus referentibus. Quidam Itali deſerentes Italiā, terras Lithuaniæ ingreſſi ſunt, & nomen patriæ Italia, genti uero Itali indiderunt, quæ per poſteros terra Litalia, & gens Litali. l littera prepoſita, nuncupari cœpit. Rutheni autē & Poloni eorum uicini maiorem immūtationē facientes, uſq; in hodiernā diem, terram Lithuaniam, gentem uero Lithuanos appellant. Hi primum condiderunt oppidum Vilno, eleuationis poli 57 graduum. Et ex nomine ducis Vilii quo cum illas regiones ingreſſi fuerant, Vilno uocarunt. Fluminibus quoq; circa ipſum fluentibus Vilia & Vilna, ex eiuſdem ducis nomine indiderunt nomina. Samagittiam autē de ſuo ſermone ſic nominarunt, quod lingua eorum, terra inferior ſonat.

Lithuaniam ingreſſus.

Lituania quasi Italia a Italis

Vilno ab Italis condita.

a Lituo seu Cornu

or ſonat. Aliqui aũt hiſtoriæ ignari, a lituo quod eſt cornu & uenatorũ tuba Eo ꝙ regio illa plures uenationes exerceat, Lithuaniã appellare uoluerunt, quod ad effectum, nõ ad hiſtoriæ originem ſpectat. Hæc gens Lithuanorũ, annis ſuperioribus adeo obſcura, contempta, & uilis apud Ruthenos fuit, ut Principes Kiouieñ ab ea ſola perizomata & ſubera, ob ægeſtatem & ſoli ſterilitatem, in ſignum tantummodo ſubiectionis exigerent. Donec Vithenẽ dux Lithuanorum rebellionẽ primũ contra Ruthenos indicens, & ſeipſum ducem inter populares conſtituens, aſtu Ruſſiæ principes aggreſſus, conſlixit, ſenſimq; adeo creuit uiribus, ut iugo principibus Ruſſiæ iniecto, etiã in tributa eos redigeret ſibi pendenda, quæ per plures ætates Ruthenis ipſe penderat. Colebant autẽ ab origine Lithuani numina, Ignem, Siluas, Aſpides & ſerpẽtes. Ignem qui per ſacerdotem lingua eorum Zincz nũcupatũ, ſubiectis lignis adorabatur. Siluas autem & lucos ſacroſanctos & habitacula domorum putabãt. Aſpides uero atq; ſerpẽtes in ſingulis domibus uelut deos penates nutriebant & uenerabantur. Rex itaq; Wladiſlaus, ignem, ſacrum putatum in ciuitate Vilneñ, barbaris inſpectãtibus extingui, templum & aram in quibus fiebat hoſtiarum immolatio, deſtrui. Siluas uero ſuccidi, & confringi, ſerpentes quoq; necari præcepit, Barbaris flentibus deorum ſuorum falſorum exterminium. Aduerſus tamen regem nec muſſitare audentibus, mirantibus quoq;, ꝙ Poloni ſacrorum uiolatores, ignis, ſiluarum & ſerpentium, intacti, illeſiq; a diis eorum, ſecus q̃ ipſimet quotiens uiolabãt, fuerunt. Exterminatis itaq; idolis, gens Lithuanorum per aliquot dies de articulis fidei, & oratione dominica per ſacerdotes polonos, magis tamen per regem Wladiſlaum, qui linguam gentis nouerat, edocebatur, & ſacra baptiſmatis unda renaſcebatur. Largiente pio rege Wladiſlao ſingulis ex popularium numero, poſt ſuſceptũ baptiſma, ex panno de Polonia adducto, nouas ueſtes, qua prouida liberalitate effecit, ut natio illa rudis & pãnoſa, lineis in eam diem contenta, fama huiuſmodi liberalitatis uulgata, pro conſequẽdis laneis, cateruatim ad ſuſcipiendum baptiſma, ex omni regione accurrebat. Et quoniã unũquemq; credentium baptiſare ſingillatim imenſus labor uidebat, mandãte rege, multitudo in turmas & cuneos ſequeſtrabatur, & uniuerſis, cuiuſlibet turmarum benedicta aqua ſufficienter conſperſis, cuilibet turmæ, & uniuerſis qui ea conſtiterant, nomen uſitatum Petrus, ſecũde Paulus terciæ Ioãnes &c. fœminis per turmas diuiſis, Katherinã, Margarethã. &c. iuxta turmarũ numerũ imponebatur. Militaribus tamen ſpecialis impendebatur baptiſmus. Fundauit inſuper rex Wladiſlaus in Vilna eccleſiam cathedralem ſub titulo ſancti Staniſlai patroni Polonorũ. Principalemq; arã in loco ubi ignis (qui falſo perpetuus credebatur) conſtituit. Vt error gentilis cunctis patentior fieret, etiã in prædicta eccleſia Vilneñ, Epiſcopum, uirũ ſpectatæ uirtutis Andream Vazilo, natione Polonũ, genere nobilem, de domo accipitrũ, profeſſione fratrem ordinis minorum, olim Elizabeth reginæ Hũgariæ confeſſorem & prædicatorẽ inſignẽ, Epiſcopũ Cerethẽñ conſtituit. Huic ut ſtatũ pontificalẽ inter Neophitas poſſit ducere honeſtũ, eccleſiã parrochialẽ i Clodawa Gnezneñ diocceſis eo ꝙ notabiles haberet introitus,

Lithuania unde dicta ſit.

Lithuanorum idola.

Idola Lithuaniæ per regem deleta.

Serpẽtes

falsa fides eorum prius

Rex Apostolus

Fidei Chriſtianæ ſuſceptio.

Copia baptiſatorum.

Fundatio Eccleſiæ Vilneñ & Epiſcopatus.

 adiunxit.

adiunxit. Conſtituit & quattuor prelatos, octoqꝫ prebendarios, in prædicta Vilneñ eccleſia, ſufficientem dotem, uillas, prædia, lacus, & poſſeſſiones eis largiendo. Fundauit præterea ſeptẽ parrochiales eccleſias, uidelicet in Volkomaria, Miſzohola, Nyemczam, Myedniki, Crewa, Obolcze & Hayna. Item prebendam ſancti Martini in caſtro Vilneñ altiori, & his bona dotalia aſſignauit & inſcripſit. Terram quoqꝫ Lithuaniæ germano ſuo Skirgelloni, tanq̃ ſupremo duci Lithuaniæ regendam commiſit. Cuius ferocitatem dux Vitowdus fugiens ad Ianuſſiũ ducem Mazouiæ primum, deinde ad Semouitum Mazouiæ ducem cõceſſit, a quibus parũ benigne tractatus, ad Conradum Czolner Magiſtrum Pruſſiæ tranſiit. Tãdem a rege Wladiſlao ſpe nanciſcendi magnum ducatũ Lithuaniæ certificatus, tria caſtra Cruciferorũ uidelicet Iurgemburk, Mergemburk, & Nauandz comprehendit & conflagrauit. Fratribus & adminiſtratoribus ordinis occiſis, & in foſſata proiectis Quumqꝫ in Lithuania conſiſtens, ſpes ſuas differri uideret, caſtrum Vilneñ aſtu intercipere molitus eſt. Ordinatis ſiquidẽ pluribus uehiculis, armatos incluſit, carneſqꝫ ferarũ deſuper poſuit, & in caſtrum Vilneñ miſit, fingẽs ſe nuptias ſorori celebraturum. Fraude autẽ detecta, metuẽs ſibi Vitowdus cũ uxore & amicis in Pruſſiam refugit, & nouo fœdere cum Cruciferis icto, bienio illic mãſit, ac Lithuaniam cũ Prutenis ſæpius afflixit. Cui rex Wladiſlaus reſiſtens, ãno domini 1390 caſtra eiuſdem ducis Vitowdi Brzeſcze Gredno, & paruum Kamienyecz expugnauit, ex quibus in regiones Lithuanorũ incurſiones fiebant.

Dux Vitowd⁹ a Vladiſlao reuocatus.

Vitowdi aſtucia.

CAPVT XL.

Lithuanica itaqꝫ expeditione rege Wladiſlao occupato. Heduigis regina Poloniæ, cõgregato altero exercitu ex militibus Poloniæ, Przemiſl, Iaroſlaw, Grodek, Halicz, Leopolim ciuitatẽ, & caſtrũ in monte, Trebowla, & cæteras munitiones, expugnatione aut deditione conquiſiuit. Vitowdus uero ſuorꝫ caſtrorum expugnationẽ ulturus, triplici agmine Lithuaniã aduenit. Vnum Conradus Vokerod Magiſter Pruſſiæ rexit, in quo erant Almani, Anglici, & Francigene, Aliud Magiſter Liuoniæ. Tercium dux Vitowdus, oppidoqꝫ & caſtro Troki ſuccenſo, caſtra Vilnenſia graui obſidione afflixerunt, & toto obſidionis tẽpore, quod a feſto Ioãnis baptiſtæ uſqꝫ ad feriam ſextam poſt Michaelis durauit, pro uictoria operam nauarunt. Poloni uiciſſim caſtrum Vilneñ incunctãter defenderunt. Dux Korigal alias Kazimirus germanus regis Wladiſlai, ex caſtro ſuccẽſo fugiẽs, ab hoſtibus captus e ueſtigio decollatus eſt. Dux Narimũth arces regias tuendo, in duello captus, & in prato in arbore Vlmi, uulgo Vyaſz per pedes inter machinas Prutenicas ſuſpenſus, a Vitowdo crudelius q̃ conueniebat ſagittis proiectus, necatuſqꝫ eſt. Sequẽti anno primo æſtatis tẽpore Vitowdus cum Magiſtro Pruſſiæ ad caſtra Vilnẽſia regreſſi neutiquã profecerunt, nam Iaſzko de Oleſnicza Capitaneus Lithuanicus, caſtra tuendo plurimos uulnerabat & occidebat. Diſceſſerunt ergo & caſtra Volkomiriã & Nouogrodek a duce Skirgellone ſupra fluuium Vilia conſtructa, expugnarunt & conquiſierũt. Tẽpore quoqꝫ hyemis Lithuaniã reuerſi, ſupra fluuium

Vitowdi repugnatio.

korigal occiſ⁹.

Narimunth captus.

fluuiũ Niemyen in circuitu caſtri Kowno, tria caſtra de lignis erexerunt. Nomen uni caſtro Kowno uiciniori Nauwerder, quod noua inſula ſonat, alteri Ritteruerder, quod inſula militum ſonat. Tercio Metemburk, quod caſtrũ metarũ interpretatur, frequentibus incurſionibus ex eis oram Lithuanicam inuadendo. Miſit ergo rex Wladiſlaus ad Alexandrum Vitowdum in Pruſſiam Hẽricum filium Semouiti ſenioris mortui, & germanum Semouiti uiuentis ducis Mazouiæ. Et reconciliatione inter regẽ Wladiſlaum, ac ducem Vitowdum ordinata, germanam Vitowdi Ringulam nomine, in ordine ſubdiaconatus conſtitutus, & in Epiſcopum Plocen̄ electus, atq; per Bonifaciũ nonum confirmatus, in uxorem præfatus Henricus dux Mazouiæ accepit, & nuptias de more celebrauit. Poſt paucoſq; dies ueneno toxicatus interiit. Inter duces Mazouiæ in eccleſia Plocen̄ tumulatus. Vitowdus autẽ regi recõciliatus, tria caſtra Ritteruerder, Nauwerder & Metemburk ſpoliauit & ſuccendit, occurrenteſq; Prutenos proſtrauit. Et in Lithuaniam ueniens, ãno domini 1392 in magnum ducem totius Lithuaniæ per regem Wladiſlaum, ammoto Iaſzkone de Oleſnicza Capitaneo, prefectus eſt, ſub hac conditione. Vt prefatas terras Lithuaniæ p̱ rege, & regno Poloniæ fideliter teneret & regnum Poloniæ in proſperis & aduerſis nunq̃ deſereret. Cruciferi autem de Pruſſia Vitowdi diſceſſum, & trium caſtrorũ demolitionem ulciſcentes, in Lithuaniam deſcenderũt & caſtra Schuraſz, Barthen & Stramel conquiſierunt, captiuorũq; tria milia utriuſq; ſexus Pruſſiam deduxerunt. Intronisato quoq; Alexandro Vitowdo in ducatũ Lithuaniæ, Suitrigello qui & Boleſlaus, a facie eius in Pruſſiam fugit. Dux uero Skirgello alter frater manu & lingua promptior, contra Vitowdum ſeditionem intentauit. Quo cognito rex Wladiſlaus anno domini 1393 cum Heduigi regina celeriter in Lithuaniam perrexit, & ad uinculum charitatis binos fratres reduxit, utq; ingentẽ & concitum ſpiritum dux Skirgello miteſceret, ſupra ducatum Kiouien̄ rex Wladiſlaus ei Starodub, Starotroki & Crzemyenyecz in poſſeſſionem adiecit, precipiens ut Alexandro Vitowdo in ſingulis pareret. Boleſlaus autem Suitrigello cum Conrado de Iunigen Magiſtro Pruſſiæ, cum Almanis, & Frãcigenis, anno domini 1394 caſtra Vilnenſia bimeſtri tempore obſedit Vitowdo eis reſiſtere non ſufficienti ſolum ex inſidiis eos laceſſente & impetente. In hyeme Vernerus Tetingar Marſalcus, altera uice Vlricus de Iunigen Aduocatus Sambien̄, & Magiſtri germanus, in Lithuaniã deſcenderũt, & predas abegerunt. Dux quoq; Vitowdus in Pruſſiam deſcendit, & circa Iuſterbork omnẽ regionem igne & cœde uaſtauit. Dehinc Conradus de Kobork Cõmendator in Balga terram Drohicen̄ ſpoliauit. Sub ea autẽ tempeſtate dux Skirgello (ut fertur) toxico mortuus eſt. Intulit deinde rex Wladiſlaus, anno domini 1396 duci Wladiſlao Oppolien̄ bellum, ſuper quo integro anno decoquebat, & conſilia ſecreto captabat. Et cum regnicolis expugnauit, alia uero p præfectos aut deditionem recepit, caſtra & ciuitates, Holſtein, Crzepicze, Vielun, Bobolicze, Brzeſnicza, Oſtrzeſſow, & Grabow, quæ omnia infra ſeptem dies recuperauit. Caſtrũ aũt Boleſczauicz ſeptem ãnis obſeſſum, ſiti, fameq; maceratũ, per Eufemiã alias Offkam Wladiſlai Oppolien̄

Caſtra Nauwerder, Ritterwerder Mettemburgk erecta.

Henrici ducis Mazouię mors.

Tria caſtra ſuccenſa.

Fratrum cõcordia.

Mors Skirgelli.

wladiſlao Oppolien̄ bellum illatum.

Eufemia Offka

Oppolieñ relictam deditũ eſt. Criſtinus quoq; de Oſtrow Caſtellanus Sandomirieñ ex mandato regis, terram Dobrzineñ occupabat, & quom obſideret caſtrũ Bobrowniki, Cõradus de Iunigen Magiſter Pruſſiæ cum exercitu copioſo aduenit, & eum ab obſidione fugauit. Huic igitur Cõrado magiſtro Pruſſiæ, Wladiſlaus dux Oppolieñ, ꝑ Polonos exacerbatus, in quadraginta milibus florenorũ caſtra Dobrzin, Bobrowniki, Rippini, Zlotoria, & Lipno obligauit, ueritus ne uelut cætera ſibi eriperent. Præterea idẽ dux Wladiſla9 Oppolieñ, mercatores Graccouieñ in medio quadrageſimæ ex Wratiſ: redeũtes, ſpoliauit, & nobiles quos captiuabat, pecuniis mulctabat. Ob hoc Wladiſlaus rex Poloniæ, terram ipſius uaſtauit, & caſtra Strzelcze, & Lublinyecz expugnauit. Dumq; ciuitatẽ & caſtrũ Oppolieñ obſideret, Cõradus Oleſzniceñ, & Bernardus Nemodlimyeñ alias Falkenbergeñ duces Sleſiæ regi ſupplicauerunt, & inter eos concordiam fecerunt, rex itaq; omnium ſpoliorum ſatiſfactione percepta, obſidionem ſoluit.

Lublinecz y Strzelce Jagiello zburzył

CAPVT XLI.

Vitowdi in Thartaros expedicio.

Sequenti uero anno recõciliatũ Boleſlaum Switrigello germanum ſuum in Polonia & non Lithuania (ne ſeditiones, ut conſueuerat, concitaret) locauit. Tunc pacificata Lithuania. Alexãder Vitowdus Lithuaniæ dux anno domini 1397 cum notabili exercitu in Thartaros expeditionẽ ægit, & tranſito flumine Tanais, quem Thartari Don appellant, repertaq; Thartarorum multitudine, in ipſam irruit, & plura milia Thartarorũ cum uxoribus, paruulis, & pecoribus cœpit, & uſq; in Lithuaniã deduxit, quorũ mediã ꝑtem regi Wladiſlao in Poloniam miſit, & hi fidem Chriſti profeſſi, unus populus cum Polonis effecti ſũt. Reliquã uero mediã ꝑtem in Lithuaniã locauit, & hi in ſecta Machometi, uſq; in hãc diem permanent. Thartari tamen Lithuanici, & Abram modernus iudex & ſcriba eorũ, nõ per captiuationẽ nec debellationẽ ſe Lithuaniam intrauiſſe aſſerũt, ſed quom bella dux Vitowdus cõtra Cruciferos agitaret, eos in ſubſidium uocauit, & ſponte uenientes, in Lithuania locauit, uillas & libertates oportunas eis donando. Alteram dehinc expeditionẽ contra Thartaros Vitowdus magnus dux Lithuaniæ duxit, Wladiſlao rege, & Heduigi regina Poloniæ improbante & diſſuadente. Et dum ſuperatis fluminibus, in planiciem diffuſe porrectã, circa fluuium Vorzſkla, quartadecima die Auguſti, uidelicet feria tercia poſt Laurẽtii perueniſſet. Apparuit acies Thartarica maxima, cuius numerus ad liquidum eſtimari non potuit. In cuius comparatione exercitus ducis Lithuaniæ uidebatur puſillus. Concuſſus igitur timore exercitus Catholicus, Spitkone de Melſtein Palatino Gracco: conſulente duce quoq; Lithuaniæ approbante, de pace tractãdum perſuaſit. Neq; Ediga dux exercitus a Cæſare Thartarorũ Themerlin conſtitutus, pacem aſpernabatur. Verum conditiones ab eo propoſite, parũ honeſte uidebantur, quibuſdam autẽ Polonis, Almanis, Lithuanis, & Ruthenis conflictum optantib9, infeſtiſſimis ſignis cõcurſum eſt. Abundante tandẽ multitudine Thartarica, Chriſtianorũ res deteriori loco eſſe cœpit. Vitowdus hortantibus militibus ad cuſtodiã ſui corporis cõſtitutis, Sãdiuogio de Oſtrorog, & Dobrogoſtio de Szamotuli, equos mutando effugit. Exercitus uero ſuus a multitudine Thartarica

Magna Thartarorum ſtrages.

Zagnani Tatarzy do Litwy przyszli dwakroć się dwięli

Secunda expedicio Vitowdi in Thartaros.

Chriſtianorũ clades.

dine Thartarica fuſus atq; uict⁹ eſt. Occiſi ſunt in eo bello ex Polonis Spitko de Melſtein Palati: Gracco: Szocha Palati: Plocē: Pylik palatinus Varſzauieñ, Vocaſſius alias Varſius de Michalow, Ioãnes Glouacz, dominus Boguſſius & plures alii. Iſte Temerlanes in thartarico Temir Kutho uocatur, quod ſonat fœlix ferrum, in cuius conſpectu terra ſiluit. Quamuis hoc Thartari tribuant principi ab ipſo miſſo, Akſak themir, quem latini ſcriptores Temerlanē appellant, Akſak. i. claudus uel claudicãs Themir. Sub idē tempus anno uidelicet 1399 duodecima Iulii Heduigis regina Poloniæ in caſtro Graccoui: mortua eſt. Enixa fuit ſiquidem duodecima Iunii filiam binomiã Elizabeth Bonifaciam uocatã, quæ in triduo obiit. Regina uero Heduigis ex partu egrotare cœpit, & deuotiſſime ſacramentis percœptis, duodecima Iulii hora meridiei defuncta eſt. In eccleſia Graccouiē: in ſiniſtra parte chori ante ſacrariũ, per regem Wladiſlaum quartadecima Auguſti ſepulta Epitaphio appoſito, Sidus Polonorũ iacet hic Heduigis eorum. Regina nobilis generoſa &c. Vide appenſum ad eius ſarcophagum. Hæc fuit facie & moribus uenuſtiſſima. Hæc in diebus quadrageſimæ & aduētus domini, corpus aſpo ieiunio, & cilicio domabat. Hæc in ægenos profuſiſſima, hæc ſua inſtantia & cura regē Wladiſlaum, ad cõficiendum collegium pſalteriſtarũ in eccleſia Graccouieñ induxit, pſalmos cantantium. Et ad inſtaurandũ atq; complendum generale gymnaſium per Kazimirum ſecundũ olim regem poloniæ incœptũ. Hæc duo altaria in eccleſia Gracco: unum ſub titulo uiſitationis ſanctæ Mariæ, aliud ſub titulo ſanctæ Annæ erexit. Hæc monaſterium uiſitationis Mariæ in arena extra muros Graccouienſes ſua uigilia & inductione ſui coniugis fundauit. Hæc monaſterium fratrum Slauorum, ſub titulo paſſionis & crucis Chriſti de poſt Cleparz erigere cœperat. Hæc pecunias, ueſtes, clenodia & uniuerſam ſuppellectilem regiam in fundationem uniuerſitatis ſtudii Graccouienſis, & in releuamen miſerabilium perſonarum exequutoribus teſtamenti uidelicet Petro Viſſh. Epiſcopo Graccouienſi & Iaſzkoni de Thãczin Caſtellano Graccouieñ commendauit. Hæc plures adoleſcentes ingenuoſos in gymnaſiis tenuit & aluit. Legebat autem conſuete teſtamentum uetus & nouum, Vitaſpatrum, homelias quattuor doctorum, Libros ſermonum, & paſſionalia ſanctorum, libros meditationũ & orationum ſãcti Bernardi, & ſancti Ambroſii, libros reuelationũ ſanctæ Brigittæ, & q̃plures alios de latino in Polonicum tranſlatos. Poſt mortem autē reginæ Heduigis, nulla prole extante, rex Wladiſlaus eiectionē metuens, totus ad regreſſum in Lithuaniã ſpectabat. Prælati autē & Barones regni Poloniæ, regem fluctuantem, aliam heredem regni Poloniæ, Annam Comitis Ciliæ Vilhelmi filiam ſupereſſe docuerunt, quã illi Anna Kazimiri ſecundi Poloniæ regis filia pepererat. Ad quam procandũ, extemplo ad Ciliam Ioannem alias Iwan de Obichow Caſtellanum Sremeñ de domo Vyenyaua, Hinczka de Rogow de domo Dzaloſza, & Ioãnem de Oſtrowcze de domo bipennium miſit. Quam ſedecima Iulii anno domini 1400 Graccouiam adduxerunt. Et quoniã præfata uirgo nullam linguam præter alemanicam nouerat, ordinatione regis prope octo menſibus polonico idiomate Graccouiæ imbuebatur

Vitowdus uictus.

Heduigis regina Poloniæ mortua.

Commēdatio ſuæ vitæ.

Pia opera eius

Fundatio monaſterij in Arena.

wladiſlaus pro alia cõiuge procos miſit.

uiæ imbuebatur, quod poſtq̃ intelligere didiciſſet, regio thoro coniuncta eſt, quis rex Wladiſlaus moliebatur reſcindere & eam abicere, eo ꝙ parũ præſtantis formæ ſibi appareret. Inde & in procos prouocabat. Coronatio aũt eius ad annum domini 1402 dilata erat, & prædicto anno in dominica quinquageſimæ in reginã Poloniæ Graccouiæ coronata & inuncta fuit. Amplius ãno ſupraexpreſſo uidelicet 1400 Wladiſlaus rex Poloniæ, ad honorem omnipotentis dei & gentis Polonicæ ac Lithuanicæ profectum, ſtudium generale in ciuitate Graccouieñ feria ſecunda poſt Iacobi apoſtoli, de cõſenſu Bonifacii papæ noni erexit. Cuius fundationẽ Heduigis regina dum uiueret maxima inſtantia procurabat. Accerſitiſq; Doctoribus & magiſtris Polonici, Bohemici & Almanici idiomatis ex uniuerſitate Prageñ, aſſignauit eis cẽſus in exactionib9, theloneis, & aliis introitib9, aſſignauit & prelaturas atq; prebendas omnes collationis regiæ. S. Floriani in Cleparz, ſola prepoſitura ſibi reſeruata. Aſſignauit & lapideam Akerſdorff in platea ſanctæ Annæ ꝑ Artiſtarum & Theologorum. Domum uero Sãdiuogii de Subino Palatini Poſnanieñ in platea Caſtreñ pro Canoniſtarũ & Medicorũ collegiis, quarũ utraq; pecuniis Heduigis reginæ, in huiuſmodi opus derelictis, per exequutores extructa eſt. Confirmatoq; prefato gymnaſio Graccouieñ generali, ꝑ Ioannem papam 23. & expoſt per Martinum quintũ, in uariis ſcientiis & ſuppoſitis uehementer creſcere & florere, ac uiros doctos & induſtrios producere, in regni Poloniæ dilatationẽ, diffuſionem, & gloriã immortalem, cœpit. Cuius etſi plura numerentur, extentq; opera decora, nullum tamẽ æque magnificum ac neceſſariũ pro confutandis opprimendiſq; hereſibus, erroribus & uitiis, pro ſerendis uirtutibus, pro defendenda iuſticia, & ꝑ illuſtranda ueritate, cernitur ac inuenitur. Sobrietatẽ eñ, ſapientiam, iuſticiam, & uirtutẽ docet, quibus nihil utilius eſt hominibus in uita. Quod ſtudiũ etſi per Kazimirũ ſecundum regem Poloniæ orditum, priuilegiiſq; Vrbani papæ quarti regis Kazimiri præfati & ciuitatis Graccouieñ munitum & dotatũ, Collegiumq; in Kazimiria muro erectum fuit, ut præfatum eſt. Nõ tamen fuit cõſumatũ in hanc diem, unde in hac die feria ſecunda poſt Iacobi apoſtoli, prima lectio in Iure Canonico per reuerendiſſimũ dominum Petrũ Viſzh utriuſq; iuris Doctorem, ac Epiſcopum Gracco: & Cancellarium uniuerſitatis nouæ, fœliciter incœpta eſt. Data autẽ, & inſtitutio eius, in die Mariæ Magdalenæ præceſſerat.

Erectio uniuerſitatis ſtudij Graccouieñ.

Doctores Gracouiã accerſiti.

Academia Crac fundata

Primã lectionẽ in Acad legit Epcus Cracou Petrus virgss

CAPVT XLII.

ANno deinceps domini 1403 Cõradus de Iunigen Magiſter Pruſſiæ, habens in ſuo comitatu Boleſlaum Switrigel cum notabili exercitu terras Lithuaniæ circa feſtũ ſanctæ Dorotheæ ſpoliis & igne uaſtauit, & in terras ſuas circa Ragnetham rediit. Quo egreſſo, repẽte nouus exercitus Magiſtri Liuoniæ ingreſſus eſt, & multis dãnis atq; ſpoliis illatis, cum pluribus captiuatis in Liuoniã exceſſit. Propter quod Wladiſlaus rex Poloniæ miſſis nunciis, ex Pruſſia Switrigellonem reuocauit, & ei terrã Podoliæ, Item terram Zidaczouieñ, Itẽ diſtrictus Stry, Szidlow, Stobniczam, Drugnyam, Vſcze, Item mille quadringentas marcas annui

Conradus de Iunigen Lithuaniam vaſtat

cas annui

cas annui cenſus in Zuppis regijs aſſignauit. Ea tamen largitionis magnitudo leuem Switrigelli animum, ſtabilire non potuit, quin ad Cruciferos perfugeret & Lithuaniam perturbaret. Itaq; ad pacem conficiendam, anno domini 1404 pro feſto Penthecoſtes dieta generalis in Raczanſz celebrata eſt ſub præſentia Wladiſlai regis Poloniæ, Vitowdi magni ducis Lithuaniæ, Conradi de Iunigen Magiſtri Pruſſiæ cũ ſuis Commendatoribus. Et pax ſub his tunc conditionibus confecta, ut Wladiſlaus & Vitowdus de terra Samagittiæ Magiſtro & ordini Cruciferorũ excederent, & q; Wladiſlaus terram Dobrzinen quadraginta milibus florenorũ redimeret. Itẽ q; relegatos hinc inde nõ fouerent, & q; captiuos ſoluerẽt ac manumitterent. Præterea ſequenti anno dux Lithuaniæ Vitowdus, alterum conuentũ cũ Magiſtro & ordine Cruciferorũ celebrans, pacem neceſſariam, magis q̃ honeſtã compoſuit, da terraq; Samagittiæ cœdere, & armis Samagittas in ditionem Magiſtri & ordinis, impellere, Wladiſlao rege nequicq̃ abnuente conſenſit, terramq; præfatam Samagittiæ per litteras publicas geminato idiomate, Latino ſcilicet & Almanico ſcriptas, Magiſtro & ordini Pruſſiæ, donatione perpetua, etiã a rege poloniæ Wladiſlao prochdolor confirmandas donauit & inſcripſit. Anno autem domini 1406 Vitowdus magnus dux Lithuaniæ prima expeditione in Moſkouiam contra generum ſuum Vaſilonem, ſeu Baſiliũ ducem Moſkouiæ (cui filiam ſuam Anaſtaſiam deſponſatam locauerat) mota, eam prædis & ſpolijs uaſtauit. Altera deinde expeditione anno domini 1408 contra eũdem ducem Vaſilonem, cum auxilio mille lancearum a rege Poloniæ, & Magiſtro Pruſſiæ Vlrico de Iunigen uno uexillo expeditarum gentium, habito in Moſkouiam irrupit, & eam uaſtabat. Quo cognito Switrigal uir inſtabilis, caſtra ſua Branſko & Starodub exuſſit, & ad Baſilium ducem Moſkouiæ fugiens, in contumeliam Vitowdi, exercitum ipſius die noctuq; pro Moſkouitis laceſſijt & turbauit. Tandem reſtitutis poſſeſſiõibus, quas dux Moſkouiæ uſurpauerat, pax ſub æquis conditionibus firmata fuit. Verũ frumenta a rege Poloniæ Wladiſlao per Iſtulam duci Alexandro Vitowdo uſq; in Ragnetham miſſa, per magiſtrum Pruſſiæ Vlricum de Iunigen, allegantem q; Barbaris arma contra chriſtianos mitterentur, recepta ſunt. Propter quod rex Wladiſlaus per ſuos oratores, reſtitutionem eorum poſtulauit, & in bellum aſpirare cœpit. Vitowdus uero dux Lithuaniæ, Samagittiam ordini Cruciferorum donatam abſtulit & recepit. Vlricus quoq; Magiſter Pruſſiæ, bello moto, caſtrum & oppidum Dobrzin, Item Ripin, & Lipno anno domini 1409 in uigilia aſſumptionis Mariæ expugnauit. Et Iacobum de Plonini, nobilem de domo Pruſſi, Capitaneũ Dobrzineñ capite truncauit. Deinde caſtra Bobrowniki, Zlatoria, & Bidgoſcza expugnauit & accepit, Wladiſlaus ergo rex Poloniæ uocata totius regni expeditiõe in octaua Natiuitatis Mariæ, in Volborz, ad quam Vitowdus minime uenire potuit, Bidgoſtiam obſidiõe cinxit, & in octo diebus expugnauit. Oratoribuſq; a Venceſlao Romanorũ & Bohemiæ rege, uidelicet duce Conrado antiquo Oleſzniczeñ, & Ienkone Wratiſlauieñ ac Swidnicieñ Capitaneo, aduenientibus. Pax cum Magiſtro Pruſſiæ, uſq; ad feſtum Ioannis baptiſtæ incluſiue, compoſita eſt, & Venceſlaus rex

Vitowdus contra Moſkũ Vaſilonem.

Commeatus Vitowdo ſurreptus.

Venceſlaus Romanorum rex partiũ ſedator.

laus rex Romanorum, dominica Iudica inter regem & magiſtrum iuſte arbitraturum ſe obtulit, qua dominica ueniente, ſuaſu Iodoci Marchionis Morauiæ ſententiam protulit, q̄ terra Dobrzinenſis in manus ſuas traderetur. Cuius poſſeſſione infra unum annum tenta deliberaret & decerneret, ad quem eius dominium pertineret. Item q̄ regnum Poloniæ peramplius ex Lithuania & partibus orientis nunq̃ ſibi regẽ eligeret, ſed ex partibus occidẽtis. Ex qua ſententia, liquidiſſima apparuit iniquitas, quoniam ſuper re iuridico proceſſu non deducta, ſententiam tulit.

CAPVT XLIIII.

Thartarorum Imperator in auxilium accerſitus.

VLadiſlaus autẽ rex non expectato arbitramento, iudicioq; Venceſlai Romanorum & Bohemiæ regis, pro die ſancti Andreæ precedentis anni, cum duce Vitowdo in Brzeſczie Ruthenica conuentum tenuit, & illic progreſſum belli futuri contra Cruciferos gerendi ſecretiſſimẽ cum eo confecit. Imperatoriſq; Thartarorũ Zauolhenſium auxiliũ cum ſua multitudine & copiis, ibidem præſentis, perſuaſionibus & promiſſis obtinuit. Hunc imperatorem Thartarorũ toto tempore hyemis, & uſq; prope feſtũ Ioannis baptiſtæ cum gente & uxoribus Alexander Vitowdus in ſuis terris tenuit & aluit. Dominica uero Miſericordia domini anno Chriſti 1410 rex Wladiſlaus cum duce Lithuaniæ Vitowdo in nouam Sandecz ueniens, eum ad Sigiſmundũ regem Hungariæ in Keſmark miſit, ut ſinceriter inducias pacis, ad ſedecim annos cõfectas, quorum adhuc quattuor reſtabant, obſeruaret. Rex autem Sigiſmundus reſpondit, huiuſmodi inducias non eſſe licite ſeruandas, ſi Cruciferi in Pruſſia bello impeterentur. Et ſecreto Vitowdum magnũ ducem Lithuaniæ, ad defectionem & noui diadematis aſſumptionem pellicere conabatur. Interim rex Wladiſlaus in

Monaſteriũ in noua Sandex fundatum.

noua Sandecz commorans, anno præfato 1410 monaſteriũ ſeu hoſpitale ſancti ſpiritus ordinis Premonſtraten̄ cum Abate infulato fundauit, pro dote uillam ſuam Dambrowka, inſuper uiginti marcas annui cenſus in Zupis Vieliczen̄ ei aſſignando. Die aũt Lunæ, in craſtino ſanctorum Petri & Pauli, per eũ cõſtituta rex Wladiſlaus ad Iſtulam ſupra monaſteriũ Cziruenſko uenit, ad locũ ubi põs ex nauibus apud Cozmice applicatus fuerat, & ipſe & totus exercitus Polonorum cum quadrigis & machinis ordine compoſito tranſiit. Eodem quoq; die magnus dux Lithuaniæ Alexander Vitowdus cum imperatore Thartarorũ, & gentibus ſuis aduenit, & feria quarta nona Iulii in terras hoſtiles intrauerũt. Illicq; primum ſigna militaria, rex & dux Lithuaniæ, duceſq; Maſouiæ Semouitus & Ianuſſius, atq; Barones omnium terrarũ extenderunt, & patrium carmen Bogarodzicza Poloni uociferare cœperunt.

Vociferare cæpi

Lithuanorum & Thartarorũ facinus.

NB

ad regẽ clamauerũ

Illo die Lithuani & Thartari quandam eccleſiam ſpoliarunt, & ſacramentũ diuiniſſimũ ex ſacrario eiecerũt, quo facto Poloni uehementi dolore tacti, ad regem contra Barbaricas crudelitates clamauerunt. Quũq; ex commiſſo regis duo Lithuani magis culpabiles oblati fuiſſent, iuſſu magni ducis Lithuaniæ, more illius gentis ſeipſos in patibulũ ægerũt ac ſuſpenderũt. Et de cætero nemo in eccleſias manus rapaces intulit. Et quia fluuius Drwancza, quo peruentũ erat, altis tignis in utraq; ripa cũ exercitu hoſtili machinis bellicis

& ſagittis

ſagittis munitus erat, rex cum exercitu ad ortum fluuii feria ſexta ante Margarethæ undecima Iulii retroceſſit. Et die dominico ſanctæ Margarethæ tredecima Iulii ipſe rex & uniuerſus exercit9 in uilla Viſſoka prope Dzoldow uiatico corporis Chriſti procuratus eſt. In feriã autẽ terciam diuiſionis apoſtolorum de nocte ualidus uentus, fulgura & pluuia exercitum moleſtarunt In caſtris uero Cruciferorũ etiam tentoria diſiecerunt, ut carmen Claudiani futuræ cladis preſagum ueriſſime adaptaretur hoc. O nimiũ dilecte deo, cui militat æther, Et cõiurati ueniũt ad claſſica uenti. Metis caſtris mane a Dãbrowno ſpacio duorum miliarium, uniuerſus exercitus regius inter arbuſta uillarum Thanenbrik & Grimuald uenit, & in loco editiori extenſis tentorii telis, iniuriã aeris repellentibus, rex miſſã audire accelerabat. Venerũtq; nũcii alius poſt aliũ, hoſtilem adeſſe exercitũ nũciãdo. Rex aũt repẽtino hoſtiũ aduẽtu nihil motus, duas miſſas p Bartholomeũ plebanũ in Clebuczko, & Iaroſlaum Prepoſitũ Kaliſſieñ ſacellanos ſuos lectas, deuotiſſime audiuit. Et flexis genibus in orationẽ procumbẽs, deum præcabatur, ut ſibi fœlix pugna & uictoria proueniret. Interim dux magnus Lithuaniæ ſuũ exercitum, Zindramus uero de Maſzkouicze macherophorus ſeu gladifer Graccoꝝ Polonicũ exercitũ in ordines & ſigna, mira celeritate ordinauerũt. Quinquaginta ſigna ſeu uexilla inſignibus militibus referta Polonica, Lithuanica uero quadraginta erant. Prutenicus autẽ exercitus & milite & robore inferior, quinquaginta unũ uexillum habuit. Alexander aũt Vitowdus moræ & tarditatis impatiens, ad regem per frequẽtes nũcios, tandẽ per ſeipſum ingenti uociferatione inſtabat, ut neglectis orationibus conſurgens, in bellum properaret, qui non, niſi complemẽto orationis ad integrum perfecto, abduci potuit. Tandem armatus, equum aſcendit, & ad uidendũ hoſtilem exercitum, in editiorem collem, unde utrũq; exercitum perſpexit & contemplatus eſt, proceſſit, & ad ſuos rediens, eos breuiter admonuit. Mutatoq; canterio, equum fortẽ aſcẽdit, ſubruffi coloris ſeu taxei alias Czyſſaui, tenuem in fronte habẽtem caluiciem, galeaq; accepta, ſingulos præſbiteros & notarios ad currus ire iuſſit. Sub hoc tẽpore Magiſter Cruciferricus Vlricus de Iunigen duos caduceatores, quoꝝ unus regis Romanoꝝ aquilã nigrã in aureo cãpo alter ducis Stetinen rubeum Griffonẽ in albo campo deferebat, miſit, duos enſes nudos in manibus deferentes. Qui aliquali reuerẽtia regi facta, Theutonico idiomate Ioãne Manſzik interprætãte dixerunt. Illuſtriſſime rex, Magiſter Pruſſiæ Vlricus, tibi & fratri tuo Vitowdo duos gladios in ſuffragiũ pugnæ miſit, quatin9 minus cunctãter, & magis audaci q̃ præ te fers animo cum eo cõgrediaris. Siq; arctũ campum habere exiſtimas, ad certamẽ te alliciendo, de planicie campi quantum uoles tibi cœdit, en ſuperbum nuncium Et in eo pũcto retroceſſionẽ Prutenicus exercitus haud exiguam fecit. Rex autẽ Wladiſlaus acceptatis gladiis, qui in hanc diẽ in theſauro caſtri Graccouieñ ſeruantur, nõ in bilem ſed lachrymas reſolutus, ait. Quamuis inquit ſufficientes gladios habeam, pro maiori tamen ſuffragio etiam hos duos gladios accipio. Cãpi uero electionẽ propiciatiõi diuinæ cõmitto. Sic fatus, ſigna canere iuſſit, & uniuerſus exercitus Bogarodzicza uociferãdo cecinit.

Tempeſtatum incrudeſcentia

Proteruitas nuncij.

Duo gladij Vladiſlao & Vitowdo miſſi.

REfert Aeneas de Piculominibus Poeta, poſtea Cardinalis & pa
pa, & alii ſeq̃ces. Primũ cõgreſſum Lithuanos & Thartaros in/
ermes feciſſe. Et his ſuperatis, Polonos rigido ferro armatos ſuc
ceſſiſſe. Noſtri uero tũ ãtiquiores milites, tum ſcriptores, ſimul
iunctos proceſſiſſe narrãt. Polonoſq; leuum cornu, Lithuanos uero & Thar
taros dextrũ tenuiſſe, Verũ exercitus Lithuanicus ducis Vitoldi iuſſu prior
a parte ſua ad congreſſum uenit. Tantuſq; fragor & ſonitus aciebus cõgreſ/
ſis, quaſi moles immẽſa ruinam pateretur, æditus eſt. Vtriſq; ſibi quadã con
nexione cohærentibus, & quaſi ad unius horæ ancipiti prælio dimicantibus,
Donec acies Lithuanica impetũ hoſtilem ferre nõ ualens, pedem referre cœ
pit, Cruciferiſq; eam prementibus, in fugã, duce magno Lithuaniæ nequicq̃
fugam clamore & uerbere ſiſtẽte, coacta eſt uerti. Nec prius niſi Lithuaniã
perueniens, fugam ſtabiliuit, & regem Wladiſlaũ cœſum, cœſumq; magnũ
ducem Lithuaniæ, & eorũ exercitum uſq; ad internitionẽ nunciauit. Milites
tamen Ruthenorũ Smolnenſium, ad tria propria conſiſtẽtes ſigna, pertina
citer pugnarunt, & inſignem laudem reportarunt. Fugerat & uexillum ſan/
cti Georgii, ſub quo Bohemi & Moraui mercenarii militabãt, quod Ioãnes
Zarnowſki Bohemus regebat, & ideo poſtea honore priuat9, infamis per
mãſit. Duro itaq; certamine, & q̃ſi nouo fugatis Lithuanis, Polonis & Cru/
ciferis pugnantibus, grandis iactura in acie Crucíferica facta eſt. Succeſſe/
runt interim ſedecim agmina hoſtium, ſub totidem ſignis nondum belli for/
tunã expertis, locata. Ex quibus miles quidam Almanus genere, Dipoldus
Kikerzicz appellatus de Deeber de Luſacia, cingulo aureo, alba Diploide
ĩn polonico lakla uocata, & armis per totum ueſtitus, in equo ruffo exiliens
uſq; ad regem decurrebat. Quem rex dum haſta uibrata excipere niteretur,
a Sbigneo de Oleſznicza regio notario, poſtea Epiſcopo & Cardinali Grac
couieñ inermi, regis ictum præueniente, ſua manu de equo deiecit, quem ſu/
pinum rex Wladiſlaus haſta feriendo reliquit, attamen illico a militibus, re
gem obſeruantibus, occiſus, a pedeſtribus uero armis exutus eſt. Agmen ue/
ro Cruciferorum ſub ſedecim ſignis conſtitutum, ducente uno Crucifero, al
bo inſidenti equo, exercitumq; clamans conuertit in dextram partem in qua
uexillum maius regium conſtiterat, & aciebus irruẽtibus, aliquamdiu du/
rum conficiebatur certamẽ. Ad extremumq; tamen multitudine Polonorũ
undiq; eos circũdante, obtriti ſunt, fereq; ſinguli ſub ſedecim ſignis cœſi aut
capti. In eo agmine Magiſter Pruſſiæ Vlricus & Cõmendatores ceciderunt
cæterа multitudo quæ potuit euadere fugam iniit. Tunc capti ſunt duo du/
ces, Kazimirus Stetineñ, per Skarbkonẽ de Gori, & Conradus albus Oleſ/
niceñ, per Ioannem Bohemum de Zalcz, qui Cruciferorum partem adiuue
rant. Captus eſt & Georgius Kerczdorff cum quadraginta commilitonibus
Capti ſunt & diuerſarũ nationum milites, currus Prutenici oppugnati & di/
rupti ſũt, reperteq; ſũt aliquæ quadrigæ cathenis & uinculis onuſtæ, ad uin/
ciendum Polonos paratæ. In aliis repte ſunt faces de pino, ſepo & pice, obli/
tæ, ſic & tela, ſepo, & pice pfuſa, cum quibus debellatos Polonos perſeque
rentur. Vaſa uini, iuſſu regis ſciſſa fractaq; ſunt, ne exercitus fatigatus bibẽs
languidus &

Prutenorum et Polonorũ grãdis conflictus.

Ruthenorum palma.

Polonorũ bellicoſitas.

Conflictus mutuus.

Strages Prutenorum.

languidus & inutilis redderetur: Tunc perſequutio fugientium ad plura mi/
liaria eſt extenſa. In eo cõflictu quinquaginta milia hoſtium occiſa ſunt. Ae/
neas uero Siluius, & hiſtoriæ Almanorum, quadraginta milia ſupputant.
Polonis quoq; non incruenta uictoriria ceſſit, duodecim tamen inſigniori/
bus dumtaxat cœſis. In craſtino diuiſiõis apoſtolorũ quæ fuit feria quarta
ſedecima Iulii, miſſæ & Te deum laudamus decantabantur. Cadauera illu
ſtrium ſepeliebantur, & captiui preſentabantur atq; inſcribebãtur. Seor/
ſum Cruciferi, ſeorſum Culmenſes, Liuonitæ, Bohemi, & Moraui, ſeorſum
Sleſitæ, Bauari, Miſznenſes, Rinenſes, Sueui, Auſtrales, Friſones, Veſtfa/
li, Luſacenſes, Pomerani, Kaſſubitæ, Saxones, Francones. Bohemi tamen &
Sleſitæ numero excedebant, milites noua ſponſione obligati dimittebantur.
Duces uero exercituũ & Cruciferi cuſtodiæ tradebantur. Poſtea rex Wla/
diſlaus feria ſexta in die Iacobi apoſtoli, uigeſima quinta Iulii caſtrum Mari
emburk uallauit. Et quia Vitowdus dux Lithuaniæ obtentã licẽtia regis ab
obſidione Mariemburgeñ, feria quinta infra octauas Natiuitatis Mariæ diſ
ceſſit, duceſq; Semouitus & Ianuſſius paulopoſt cum gentibus ſuis diſceſſe
runt. Ideo rex Wladiſlaus, ſoluta obſidione, die Veneris ãte Mathei decima
nona Septembris a Mariemburk etiam diſceſſit. Cruciferi autẽ numeroſum
exercitum congeſſerunt, Grzimala antiquior ſubiudex caſtri Graccouieñ q
pugnæ aderat, decem milium fuiſſe referebat, inter quos multi aulici Sigiſ/
mundi regis Hungariæ erant. Principalis autem Capitaneus eorũ Michael
Kochmaiſter, nouæ Marchiæ aduocatus fuit. Die itaq; Veneris ſancti Gere
onis acies regis Wladiſlai, ad ſex milia pugnatorum ex aulicis & ex reliqui/
is ſtipendiarioꝝ, iunctis nobilibus maioris Poloniæ conflata, eis circa Coro/
now occurrit, & cum maximo clamore concurrerũt, fortiſſime æquo marte
diutine decertantes, laſſatiq; de utroq; exercitu acclamarunt, ut pugnãdi pa
rumper obſeruarentur induciæ, quibus utrimq; acceptatis, diſgreſſe acies re
ſpirarunt, pauſarunt, & ſudores abſterſerunt. Deinde ſublatis induciis, acies
itidem congreſſæ ſunt, eadem in utriſq; animoſitate permanente, & multis
hinc inde mortalib9 cadẽtibus, laſſitudineq; accedente, uice altera ab utroq;
exercitu, reſumẽdas eſſe inducias acceleratum eſt. Quibus conceſſis & acce/
ptatis, ſtrennuiſſimi milites, noua requie potiti, uulnera ligauerũt, captiuos
commutarũt, equos hinc inde intercœptos uiciſſim reſtituerũt, uina ad ſitim
repellendam inter ſe miſerunt. Poſt hoc tercio, fortius quo poterant decerta
rũt. Interimq; miles regis Poloniæ Ioãnes Naſhion de Oſtrowcze de domo
bipennium, hoſtilem primipilariũ ex equo ſtrauit, & uexillo adempto, ſellæ
ſuæ contorquens appoſuit, Illicoq; hoſtilis exercitus ammiſſo ſigno, pauore
perculſus, deteriori loco eſſe cœpit, & in fugam ſpectabat. In quos Poloni in
uecti, graui cœde eos ãguſtiabãt, & ſingulis manipulis hoſtilibus diſperſis
plena uictoria potiti ſunt. Vix autẽ ãtea ullũ certamẽ tam claꝝ fuit, in quod
ueterani exercitati, & ſũmo conatu ꝑ uictoria adnitẽtes milites, cõueniſſent

Caſtrum Mariemburgk uallatum.

Triplex congreſſus cum tẽporis interpolatione.

Victoria Polonorum.

CAPVT XLV.

SVb idem tempus Stiborius de Stiborzicze Polonus ſed palati
tinus Tranſſiluanus, cum duodecim uexillis gentium Sigiſ/

 mundi regis

mundi regis Hungariæ, oppidum ueteris Sandecz, cum ſuburbiis nouæ Sādecz, & aliquot uillis exuſtis, citato agmine regrediebatur. Quem nobiles illorū diſtrictuum, ad tuēdum fines regni per regem relicti, præcipiti curſu inſequētes, prope Bardeyow alias Bartpham cōſequuti ſunt. Factaq; pugna acerrima, hoſtilis exercitus numero ſuperior, cōflictus & debellatus eſt, Stiboriuſq; in Bardeyow refugit. Is ergo ānus notabilis & uictorioſus Polonis fuit. Sequenti uero anno ſcilicet 1411 pax perpetua inter regem Wladiſlaū magnumq; ducem Lithuaniæ Vitowdum ex una, & Henricum Magiſtrum Pruſſiæ ex altera partibus, ſub conditionibus parū regno Poloniæ utilibus, eſt concluſa. Prima conditio fuit, ut rex Poloniæ omnia caſtra in terris Pruſſiæ iure belli quæſita, Magiſtro & ordini reſtituat. Altera ut omnes captiui

Vladiſlai regis triumphus.

Magiſtri & ordinis, in quibuſcūq; conflictibus capti relaxentur. Item ꝙ Magiſter & ordo regi Wladiſlao & ſuo regno pro tribus terminis, feſto uidelicet Ioannis baptiſtæ, feſto ſancti Michaelis, & feſto ſancti Martini anni currentis, centum milia ſexagenarum latorū groſſorum Pragenſium exſolueret Item ꝙ terra Samagittarum ducatui Lithuaniæ relinqueretur. Poſt mortē Wladiſlai, & Alexandri Vitowdi, ad Magiſtrum Pruſſiæ & ordinem Cruciferorū reuerſura. Eodem anno indie Katharinæ ex Niepolomicze rex Wladiſlaus pedeſter ad limina ſanctorū Graccouiam uenit. Precedentibus eum uexillis Cruciferorū, quæ in eccleſia maiori Graccouieñ in ſignum uictoriæ depoſuit.

Pielgrzymie pieszo krol do Crakow

Coronationis inſignia Graccouiam reportata.

In anno domini 1412 Hungariā iniit, & ex Buda in regnum ſuū reuerſus, die dominico ante Laurencii Graccouiam ingreſſus, coronam materialem regni Poloniæ, gladium, pomū, & ſceptrum, per regem Sigiſmundum ſibi reddita, attulit, quæ omnia Elizabeth regina Hungariæ, germana Kazimiri Poloniæ, & mater Lodouici Hungariæ & Poloniæ regum, in Hungaririā detulerat.

Relequia z Wegier krolowy darowane do Polsky, restitucia korony z

Attulit & relliqarū delatoriū argenteū, deauratū, cū incluſis uariis oſſibus ſanctoꝝ per regem Sigiſmundū ei datum, anulo regis Lodouici olim ſignatū. Et quū eſſet in Ruſſia, ueniētes ad eum in die ſanctæ Heduigis Sigiſmundi Romanorum, & Hungariæ regis legati, Ioānes Strigonieñ Archiepiſcopus, & Michael Kochmeiſter, nouæ Marchiæ Aduocatꝰ, præcati ſunt, ut ad proſequutionem imperialis faſtigii, Sigiſmundo quadraginta milia latorū groſſorum Pragenſiū mutuaret, quæ iuxta cōdemnationem iudiciariam, pro pœna damnis & intereſſe (quia in conſtitutis diebus ſummā capitalem centum milia ſexagenarum ſoluere neglexerat) Magiſter & ordo Pruſſiæ regi Poloniæ dare tenebatur, offerentes in ſūma predicta terræ Scepuſieñ obligationem.

zastawa Spiskie panstwa od krola Wegierskie we 40 tysiecy grzywien 8 wsy albo miast y 2 zamky

Rex autē Wladiſlaus cum ſuo cōſilio, prefata quadraginta milia ſexagenarū latorum groſſorum mutuauit, & terram Scepuſieñ, octo ſcilicet oppida ſeu uillagia, ac duo caſtra ſub forma Riczolt in pignus accepit, ut ſi uno anno mutuum nō ſolueretur, ſequenti anno duplaretur, tercio triplaretur, & ſic in immēſum creſceret fœnus. Michaeliq; Kochmeiſter demandauit, ut prefatam pecuniā manibus regis Sigiſmūdi conſignaret. Et Magiſtrum ac ordinem Cruciferorū Pruſſiæ, ſpecialibus litteris regis Wladiſlai de eiſdē abſolueret. Anno dñi 1413 Lithuania denuo Poloniæ incorporata & aſcripta eſt. Et ſicut fidē Orthodoxā chriſtianā ex Polonis prius

Lithuaniæ cū regno Poloniæ vnio.

aſſumpſit

aſſumpſit, ita & ſigna nobilitatis eo anno percœpit. Ordinatione ſiquidē regis Wladiſlai ducisq; Vitowdi, pro maiori adhærentia prouinciarū, clenodia nobilitatis Polonorū, Lithuanis diſtributa & cōſignata ſunt, pro ut latius in litteris deſuper confectis ſic incipientibus patet. In nomine domini amē. Ad perpetuam rei memoriam, debitores ſumus ſpiritualis alimoniæ ſalutaria illis pocula adminiſtrare, quibus preſidentes temporaliū commodorū preſtitimus ſuffragia &c. Eo quoq; anno Samagittia fidē Chriſti & baptiſma, opera regis Wladiſlai ſuſcepit.

Samagitiæ deſcriptio.

Ad cognoſcendum autē naturam prouinciæ & gentis illius, animaduerte q; regio Samagittia eſt Septemtrionalis & gelida Lithuaniæ Liuoniæ & Pruſſiæ contermina, ſiluis, collibus, & fluminibus circūſepta. In hos diſtrictus diſtincta, ſcilicet Iragola, Miedniki, Chroſze, Roſzena, Vidulki, Vielunya, Kolthini, Czethra.

Gentis conditio.

Gētes regionis proceræ & altæ ſtaturæ, agreſtes & inculte, parco & modeſto uictu uiuentes, ſitim aqua ſedare ſolite, raro ceruiſia aut medone. Auri, argēti, æris, ferri, uini in illa tēpeſtate expertes & ignaræ. Apud quos licitum erat, uni uiro plures habere uxores, & patre mortuo nouercam, fratreq; glotem in uxorē accipere. Nullus illic ſtubarum aut edeficiorū nobilium, ſed tantummō tugurii, uſus, uentrem diſtēſum & porrectū, extrema uero habens coartata. Ex ligno & culmo ſtructura, largius ab imo ſenſim operis incremento, edificiū in arctius cogitur, in carine maxime ſimilitudinē elaborata. In cacumine feneſtra uno ſuperne lumen reddens, ſubter quā focus, & cibos parabiles coquēs, & frigus quo regio pro maiori anni parte prædita eſt repellens. In ea domo, ſe, uxores, pignora, ſeruos, ancillas, pecus, armentum, frumentū, & omnem ſuppellectilem, condunt, gens ad diuinationes & auguria procliuis.

Ignis numen Samagittarū.

Precipuum numen Samagitticū erat ignis, quem ſacroſanctum & perpetuū putabāt, qui in montis altiſſimi iugo, ſuper fluuium Nieuyaſza ſito, aſſidua lignorū appoſitione a ſacrorum ſacerdote alebatur. Accedēs itaq; Wladiſlaus turrim in qua conſiſtebat, incendit, & ignem diſiecit & extinxit. Succidit deinde per milites ſuos Polonos ſiluas, quas non ſecus q̄ ſanctas & deorū ſuorum habitacula, Samagittiæ iuxta illud poeticum, habitarūt dii quoq; ſiluas, uenerabantur. In eam caliginem mentis prolapſi, q; & ſiluæ prefatæ & aues, fereq; in illis conſiſtentes ſanctæ forent, & quicquid in illas ingrederetur, ut ſanctū cenſeri deberet, uiolanti quoq; nemus, feras uel alites, manus aut pedes, demonum arte curuabātur.

Superſtitio idolatriæ Samagittarum.

Maxima itaq; Barbaros tenebat admiratio, q; Polonorū milites, nemus ritu eorū ſanctum, excidentes, nulla leſio, qualem ipſi in ſe frequētius experti erant, ſequeretur. Habebāt preterea in ſiluis præfatis focos, in familias & domos diſtinctos. In quibus omnibus charorum & familiarium cadauera, cum equis, ſellis, & ueſtimentis potioribus incendebāt. Locabant etiam ad focos huiuſmodi, ex ſubere facta ſedilia, in quibus eſcas ex farre, in caſei modum preparatas, deponebāt, medonemq; focis infundebant, ea credulitate illuſi, q; mortuorum ſuorū animæ, quorū illic combuſta fuerant corpora, nocte uenirēt, eſcaq; ſe reficerent. Inſuper prima Octobris die, maxima per Samagittas in ſiluis præfatis celebritas agebatur, ex omni regione uniuerſus utriuſq; ſexus, populus illuc conueniens, cibos & potus,

 quilibet iuxta

quilibet iuxta ſuæ conditionis qualitatem deferebat, quibus aliquot diebus epulati, diis ſuis falſis, præcipue deo, lingua eorū appellato Perkuno, id eſt Tonitru, ad focos quiſq; ſuos libamina offerebat.

CAPVT XLVI.

Rex itaq; Wladiſlaus, primum eos orationē dominicam, deinde ſimbolum docuit, quoniā nullus ſacerdotum linguam Samagitticā nouerat, & undis baptiſmatis ablui iuſſit. Vnus autē ex maioribus Samagittarū pro omnibus reſpondit. Ex quo inquit ſereniſſime rex, dii noſtri ueluti inermes & languidi a deo Polonorū deleti ſunt deos noſtros & ſacra eorum deſerimus, & deo tuo atq; Polonorū fortiori adheremus. Sicq; baptiſati ſunt. Rex autē in Miedniki Cathedralem eccleſiā ſub honore & titulo ſanctorum martyrū Alexandri, Theodori, Euancii. In aliis autē locis eccleſias parrochiales fundauit, & illis dotem ſufficientē conſignauit & inſcripſit. Medniceñ eccleſiæ ſucceſſu tēporis, primus Epiſcopus Mathias origine Almanus, in Vilno tamē natus, eo q; linguam Lithuanicā & Samagiticam norat, præfectus & conſecratus eſt. Cōtigit autē in prima plantatione, dum Samagittæ per Magiſtrū Nicolaum Vanzik, fratrem ordinis predicatorū, regium predicatorem, per interpræté inſtruerentur, de fide, creatione mundi, & lapſu primi hominis Adæ, unus Samagittarū ſufferre ſermonē predicantis non ualens, in hæc uerba prorupit. Mentitur, inquit, illuſtriſſime rex ſacerdos iſte. Aſſerit mundum creatum fore, quom ſit homo non longeuæ ætatis. Sunt etem inter nos plures, annorū numero ſeniores eo centenarium numerum ſupergreſſi, qui creationem nullam recordantur, ſed ſolem & lunā, cæteraq; ſydera, ſemper eiſdem motibus luxiſſe referūt. Rex autē Wladiſlaus eum ſilere iubēs, magiſtrū Vanzik, creationem mundi nō aſſeruiſſe in diebus ſuis incepiſſe, ſed longe ante declarauit. Puta ante ſex milia annorū & paulopoſt ordinatione diuina proueniſſe. Præterea anno domini 1414 rex Wladiſlaus cum duce Vitowdo, iterum Pruſſiam in numeroſo exercitu, qualem & quantum antea nunq̄ habuit, ingreſſus eſt, pluribuſq; caſtris conquiſitis, quom in obſidione Brodniceñ eſſet, uenit nuncius Apoſtolicus Ioannis papæ 23. Ioannes Epiſcopus Lanſaneñ, & obtinuit, q rex bello per inducias ad biennium ſuſpenſo, deciſionē ſuæ cauſæ per Conciliū generale Conſtancieñ iā tunc indictum expectaret. Eo ſiquidē anno Concilium Cōſtancieñ in kalendis Nouembris iniciatum fuit, & quattuor ānis durauit. In quo ſciſma Eccleſiæ trium ſummorū Pontificum, ſimul papatū gerentium extinctum eſt. Et Ioannes Huſz, Hieronymuſq; diſcipulus eius, tanq̄ heretici damnati & cōbuſti ſūt. Dum aūt mortua fuiſſet Anna regina Poloniæ, in die ſancti Benedicti āno domini 1416 rex Wladiſlaus die dominico in die ſācti Sigiſmundi eo anno, cum tercia uxore Elizabeth Granowſka ex familia Ottonis de Pilcza, in eccleſia parrochiali in Szanok, per Ioannē Rzeſzowſki Archiepiſcopū Leopolieñ per uerba de præſenti matrimonium cōtraxit. Quom fœmina ætate marcida, ptiſi cōſumpta, iam trium uirorum ſcilicet Villonis & Ioannis filii Laczek de Morauia, tercii Vincencii Granowſki, cōnubia experta, in die Elizabeth eiuſdem anni coronata, quod omnibus Polonis diſplicuit.

Conuerſio Samagittarum.

Epiſcopat⁹ in Miedniki fundata.

Vladiſlaus, Vitowdus Prutenis bella mouent.

Incineratio Ioannis Huſz & Hieronymi diſcipuli.

nis diſplicuit. Diſplicuit & importunitas ipſius qua apud regem Wladiſlaum obtinuerat, ut Ioãnes de Pilcza filius eius, ex Vincentio Granowſki ſuſceptus, in Comitem crearetur, & quoſdam nobiles circa Iaroſlaw ſubiectos ac infeudatos acciperet, quæ creatio per magnificos regni, præcipue tamen per Albertum Iaſtrzabiecz Epiſcopum Graccouieñ & Cancellariũ regni Poloniæ, infecta & abrogata fuit. Ipſa aũt Elizabeth regina Graccouiæ dominico die ante Aſcenſionẽ domini ãno 1419 defũcta eſt, quæ nouitas mortis, totã Poloniam exhilarauit, ſepulta in ſacello Manſionariorũ in eccleſia Graccouieñ. Sollicitarunt tandẽ plures regem Wladiſlaum de deſpõſanda Eufemia alias Offka filia Venceſlai regis Bohemiæ mortui, quorum conatus Alexãder Vitowdus magnus dux Lithuaniæ diſſoluit, & neptem ſuam uirginem principem Szoncam, filiã Andreæ filii Iwonis ducis Kiouieñ, nullam ſecum deferentem dotem, in matrimonium accipiendã induxit. Hanc anno domini 1422 in diebus carniſpriuii in Nouogrodek, tercio & quarto affinitatis gradu illum contingentẽ, fonte baptiſmatis, Græci cũ ritus erat, per prius lotam, & pro Szonca mutato nomine, Sophia appellatam, in quartã uxorem accepit. Mathia Epiſcopo Vilneñ, inter diſpares ætate, Wladiſlaum decrepitũ, & Sophiã uirẽtem ac forma uenuſtam, uerba pronunciante, & matrimoniũ conferẽte. Sollicitabãt interim Bohemi, & requirebãt Wladiſlaum, ut regnum Bohemiæ ſuſciperet, quibus poſt plures requiſitiones reſpondit in Niepolomicze, de regno Poloniæ contentari, regnum autẽ Bohemiæ ab eccleſia propter hereſim damnatum, nequaq̃ ſuſcepturũ. Poſt cuius reſponſum Alexãder Vitowdus Lithuaniæ dux, in regem Bohemiæ poſtulatus, poſt conductum paſchæ ãno domini 1422 Sigiſmundũ Koributh Lithuaniæ ducem, nepotem regium germanũ, rege Wladiſlao conſentiẽte & approbãte, ad acceptandum regnum Bohemiæ nomine Vitowdi, cum frequẽti & ualido exercitu, impenſis Alexandri Vitowdi expeditam, miſit. Quo progrediente, Sigiſmundus Romanorũ & Hungariæ rex, conquiſitione caſtri & ciuitatis Oſtrog in Morauia occupatus, ſingulos apparatus bellicos concremauit, & obſidionem ſoluit, ne in ipſum irruiſſet pertimeſcens. Ille uero dux Sigiſmundus Koributh per Morauiã tranſiens, oppidum munitũ Vinczow, quia ipſum nõ ſuſcipiebat, expugnauit, & militibus in predam dedit. In Bohemiã contendens, Pragam aduenit, & a plerisq; nobilibus Bohemiæ a Pragenſibus uero ciuibus uniuerſis poſſeſſionẽ ciuitatis & caſtri utriuſq;, cum clauibus ei aſſignantibus exceptus eſt. Tunc Sigiſmundus rex Hũgariæ & Romanoꝝ, in Wladiſlaum regẽ Poloniæ, & Vitowdum ducem Lithuaniæ cõmot9 fremuit. Et pacẽ perpetuã, quam rex Wladiſlaus cum duce Vitowdo & copiis ſuis Pruſſiã in æſtate eiuſdem ãni depopulati, in die trãſlationis ſancti Staniſlai circa lacum Melno cum Cruciferis confecerant, diſturbauit, & eam tenere Magiſtro & Cruciferis prohibuit. Donec anno domini 1423 Cõcordia inter reges Hũgariæ & Poloniæ Sigiſmundũ & Wladiſlaum ſtabilita ac innouata eſt in Keſmark in hunc modum, ut rex Wladiſlaus ducem Sigiſmũdum Koributh ex Bohemia & per nũcios & litteras reuocaret, & ut Magiſter ac ordo Cruciferorũ de Pruſſia, pacem perpetuam

apud Melno

Mors Elizabeth.

Vladiſlaus Szonkam virginem matrimonio copulat.

Bohemorum requiſitio.

Sigiſmundus koributh Bohemiam miſſus

Vinczow expugnatum.

Suſceptio koributh.

apud Melno firmatam impleret, ſignanter in caſtri Nyeſzoua demolitione. Poſt quam concordiam, rex Wladiſlaus ſolennitatem coronationis reginæ Sophiæ, pro dominica Eſto mihi in ãno Chriſti 1424 indixit. Ad quam peragendam, Sigiſmundum Romanorꝫ & Hungariæ regẽ, & Ericum Daciæ regem, multoſq; principes inuitauit. Exceperat reges ex Miſlimicze, per Vieliczkam in Graccouiam procedẽtes. uenit & Branda. tituli ſancti Clementis præſbiter, Cardinalis Placentinus, in ſolennitatem coronationis, a Martino papa quinto miſſus. Item dux Sigiſmundus Koributh ex Bohemia reuocatus, in quingentorũ equorũ numero, reges & reginam Hungariæ excepit. Aderat & Lodouicus Bauariæ dux, frater germanus reginæ Franciæ, qui et ſi inuitatus non fuerit, ſola ſama pellectus aduenerat. Item duces Mazouiæ Item Bernardus Oppolieñ, Boleſlaus Teſſneñ, Ianuſſius Rathiborieñ, Kazimirus Oſſwancimieñ, Venceſlaus Oppauieñ, Conradus niger, & Conradus albus Koſlenſes, Venceſlaus Zeganeñ. Item Lithuaniæ & Ruſſiæ principes. Item duo Cõmendatores Elbingeñ & Toruneñ nomine Magiſtri Pruſſiæ Pauli de Ruſzdorff. Ex ſpiritualibus uero Branda Cardinalis, Albertus Archiepiſcopus Gnezneñ, Ioannes Archiepiſcopus Leopolieñ, Sbigneus Graccouieñ, Andreas Poſnanieñ, Ioannes de Valdow Lubuceñ, Epiſcopi, Ioannes de Ceſarinis Auditor cameræ apoſtolicæ. Prandebãt in ſtuba Laſkouiecz, ad unã tabulam diſcumbentes, Sigiſmundo in medio ſedente Wladiſlao rege dextrum, Erico Daciæ ſiniſtrum latus ambiẽte. Proximus Wladiſlao regi Brãda Cardinalis, deinde cæteri Pontifices. Leua principibus ſæcularibus ceſſerat. Quindecim diebus reges apud Graccouiam commorati & firmata inter ſe amicitia diſgreſſi ſunt.

Sophia regina coronata. *Hoſpites coronationis plurimi & celebres* *Ordo Conuiuarum.*

Raczy goscie wesoli sze z krolem koronatis.

CAPVT XLVII.

Dux autẽ Sigiſmundus Koributh Bohemorũ uanis promiſſionibus illectus, eodem anno Bohemiam rediit. Wladiſlai regis Poloniæ & conſiliariorꝫ ſpreta prohibitione, ſperans ſe Bohemiæ regnum facili negocio obtenturũ. Rex uero Wladiſlaus Bohemiã progreſſus cum duce Koributh, confiſcatione bonorũ ſi extabant, ſi minus, ꝑpetuo exilio dãnauit. Ad finem anni puta ultima Octobris, die Martis in uigilia omnium ſanctorꝫ Graccouiæ primogenitus filius ex Sophia regina nat⁹ eſt, dominica Eſto mihi ãni domini 1425. quæ fuit decimaſeptima Februarii, ꝑ Albertum Iaſtrzambiecz Archiepiſ: Sbigneũ Graccor: & Andream Poſnanieñ. Epiſcopos baptiſatus, eiq; paternum nomen Wladiſlaus adaptatum eſt. Aderant baptiſmalibus Martini papæ quinti, & Sigiſmũdi Romanorũ ac Hungariæ regis, multorumq; aliorũ Regum & Principum Oratores & nuncii. Secundus filius Wladiſlai regis, anno Chriſti 1426 die ſextadecima menſis Maii in ortu ſolis natus eſt, baptiſatus ſecunda Iunii & Kazimirus nominatus. Is ſecunda die Marcii ãno domini 1427 mortuus eſt Graccouiæ ante altare ſancti Eraſmi ſepultus. Tercium filium regina Sophia prefato anno conceperat grauida proficiſcendo. Cuius fœcunditatem Vitowdus magnus dux Lithuaniæ ꝑ inuidiam ſuſpectã habẽs, conuentũ cũ rege Wladiſlao pro die Exaltationis ſanctæ Crucis in oppido Hrodlo ægit

et propter

Koributh. *Sigiſmundi koributh in Bohemiã reditus.* *Vladiſlai ex Sophia primogenitus.* *Baptismalia krczyny* *Secundo genius.* *Casimirus Syneck* *Mors eiuſdem*

Et propter Regiam iam ſuſceptā prolem timēs futurū eſſe, quod dominiorū lithuaniæ etiam ſuceſſio a ſe & poſteris ſuis, in Regiam ſuceſſionem transſer retur, & ita ipſe omnino excluderetur. Quare miris modis querebat primū occulte etiā a Sigiſmundo Romanorū & Hungarorum Rege, quibus modis poſſet Lithuaniam ſibi perpetuo aſcire & ex eodem Ducatu, Regnum etiā facere, eundem etiā Sigiſmundū Regem cum Vladiſlao Poloniæ Rege in diſſenſionē inducere, maximis etiā bellis Regem poloniæ implicare ut tan-to facilius, ipſe interim Lithuania potiretur, idq; primū ſub ſpeciæ boni oc-culte, deinde dum aliquantulū res firmaſſet, apud Sigiſmundum Romano-rū & Hungarorum Regem. Eo uentū eſt quod Sigiſmundus Romanorū & Hungariæ Rex, Vladiſlaum Poloniæ Regem cū Vitowdo Duce Lithuaniæ ad conuentionem poſtulauit, eam cōuentionem, utrinq; ex omniū uſu & co-modo reipublice chriſtianæ docens, plura bona ſe expediturū promittens. Annuit Rex Vladiſlaus amore pacis. Vitowdus item nō inuitus huic ſenten tiæ acceſſit, quod antea ſibi non nihil rerum gerendarum conſtaret, & quod conceptæ inuidiæ propter Regiam prolem, iam effectum præſtare ſperaret certo ſibi perſuadens quod Sigiſmundi opera uoluntatis ſuæ deſiderium ob-tineret, quo obtento facile ipſe in Lithuania ſolus principatum obtineret, ha rum rerum Vladiſlaus & conſiliarij ignari, in conuentionem annuerunt. An-no igitur domini 1429 in Luczka pro feſto Epiphaniæ, conuentionem Sigiſ-mundus rex Hungarorum & Romanorum. Wladiſlaus rex Poloniæ, & Vi towdus dux Lithuaniæ, cum principibus eorū tenuerunt. Proponebatq; rex Sigiſmundus, gentem Valachiæ cum eorū Voieuodis exterminandam, quia nemini fida foret, & furto ac ſpolijs uiueret. Rex uero Wladiſlaus reſponde bat, non eſſe æquum Valachos regno Poloniæ ſubiectos exterminandos fo-re, qui ſi aliqui furto uiuerent, id tamē in omnes nō poſſe retorqueri. Interim ut nuper ſecrete conuentum erat Sigiſmundus rex Romanorum & Hunga-rorū. Vitowdo magno duci Lithuaniæ quaſi ex ſe ipſo ſuggerebat, ut quom eſſet princeps immenſæ famæ, ſe in regem, Lithuaniam uero in nouum re-gnū creari permitteret. Facilem dux Vitowdus huic perſuaſioni dabat con-ſenſum, eo q̄ princeps alti pectoris foret, & honoris regij auidiſſimus, & plu rimum Wladiſlai proles eum angeret, ſimiliter ipſe prius hoc queſierat. Po-loni inficiendo negociū, ueneno regis Sigiſmundi reſtiterunt, & mox diſceſ-ſerunt, regiq; Wladiſlao extemplo locum linquendum conſuluerunt, qui no cte ſequenti diſceſſit. Sigiſmūdo rege in Luczka cum duce Vitowdo quinq; diebus manente. Sollicitarunt itaq; Poloni apud Martinum papam quintū, ne coronatio ducis Vitowdi admitteretur, qui ad inſtantiam eorum, bullam regi Romanorū Sigiſmundo unā, alterā duci Vitowdo de nō creando eū in regē miſit. Miſit & tertiā bullam regi Wladiſlao & Vitowdo, ut contra Bo hemos arma ſumerent & eos exterminarēt. Ioannes ergo Czarnkowſki Suc camerarius Poſnanieñ. de mandato regis, Baptiſtā Czigalla utriuſq; iuris do ctorem, Militem Italicum Ianuenſem, & Sigiſmundū Roth almanum Sleſi-tam litteras ferentes & nuncios coronas apportantes precedentes captiua-uit. In quibus litteris quia legebatur proceſſus coronationis Vitowdi in re-

gem, & Iulianæ

Conuentus in Luczka.

Decretum con tra Valachos.

Jesly ieden zly ale niewszyscy

Vitowdus Lithuaniæ rex fieri cupit.

Poloni adiuto rio papę reſi-ſtunt.

gem, & Iulianæ ſuæ conſortis in reginam, & liga perpetua regnorum Hungariæ, Bohemiæ cum Lithuania, Cruciferis de Pruſſia & Liuonia. Legebatur & nunciorũ regis Sigiſmundi cum coronis tranſitus per Saxoniam Pruſſiam uerſus. Ideo Barones maioris Poloniæ, Sandiuogius de Oſterok palatinus & Capitaneus Poſnanienſis, Dobrogoſtius de Szamotuli Caſtellanus Poſnanienſis, Iarandus de Brudzewo palatinus Wladiſlauienſis, clara patriæ ſydera, uelut ex compoſito nullo mandante arma ſumpſerunt, & exercitu ualido ſtationes in ſolitudine, in loco qui Turzagora uocatur, poſuerunt. Quo intellecto nuncij cum coronis, qui iam ex Nuremberga in Frankfordiam ſupra Odram, & uſq; in Koſſem peruenerant duobus menſibus immorati, pauore nimio conſternati, ad Sigiſmundum regem regreſſi ſunt. His auditis dux Vitowdus, antrace inter ſcapulas nato correptus ex melancolia, feria ſexta in uigilia Simonis & Iudæ, quæ fuit uigeſima ſeptima Octobris, anno domini 1430 dum iam terris aurora illuceſceret, in preſentia regis Wladiſlai ſpiritum deo tradidit. Profecto nullus in illa ætate princeps Vitowdo comparandus fuit, quia liberalitate & factiuitate nullus eo præſtantior erat.

Cnota slacsny Polskiej

Zacny y mesny Pan

Mors Vitowdi laus.

CAPVT XLVIII.

MOrtuo Vitowdo, rex Wladiſlaus non requiſitis conſiliarijs magnum ducatum Lithuaniæ, germano ſuo Suitrigello contulit, & ipſum annulo ſibi miſſo de eodem inueſtiuit. Hominem ebrioſum, inconſtantem, ac uehementem. Nondum autem mors Vitowdi diuulgata erat, quum Paulus Epiſcopus Kamyenicẽ & Barones Podoliæ omnes poloni uidelicet Hriczko Kierdeouicz, Theodricus, Michael, & muſilo germani de Buczacz, Cruſſina de Galow, cognito obitu ducis Vitowdi, de caſtro Kamyeniecz ad conſilium ſuum Doygerth palatinum Vilnẽ, & Capitaneũ caſtri Kamyeniecz ignarũ mortis Vitowdi euocauerũt. Et quum eſſent robore & numero hominum plures, eum comprehenderũt, & prædictum caſtrum Kamyeniecz & alia caſtra Podoliæ in ſuam poteſtatem redegerunt. Ab illoq; tempore Podolia regno Poloniæ reunita eſt. Dux ergo Switrigello de tali nouitate fremendo, regem Wladiſlaũ non uenerabatur, ſed improperijs afficiebat. Tu inquit rex cũ duce Vitowdo me captiuabas & ligabas annis nouem. Ecce aduenit tempus, in quo tibi par reddere poſſum, & niſi mihi Podoliam & Kamyeniecz reddideris, uincula non euades. Sic contumelijs regem afficiebat. Barones uero & aulicos eius Polonos, carceribus & morte omnes perdere machinabatur. In Polonia ergo & longe diſtantibus regionibus, regẽ Wladiſlaũ per fratrem in Lithuania captiuatũ detineri percrebruit. Quod recens factum uſq; ad ſummũ Pontificem Martinũ quintũ peruenit, qui litteras ad Suitrigal ſuper emancipatione, & fratris dimiſſione miſit. Poloni aũt in arma conſurrexerũt, & bella Suitrigelloni pararũt, niſi rex dimiſſus, in Poloniam redijſſet. Dum hæc in Lithuania fierent, ad ſummouẽdum materiam litis, rex Wladiſlaus terram Podoliæ cũ caſtro Kamyeniecz Suitrigelloni reſtituit. Et miſit Zaclikam, Tarlo de Sczekarzouice militem

Switrigello in ducatũ Lithuaniæ inueſtitus.

Switrigello Vladiſlao aduerſatur.

Swinia szalona y glupia wasnj su siela

Litteræ papales

Krola poymal

zouicze militē de armis Topor, ad Michaelem Buczaczki, diſtricte impe‐rās, ut caſtrum Kamyeniecz cum terra Podoliæ in manus ducis Michaelis Baba (Ruthenus hic erat) pro duce Suitrigal reſignaret. Andreas autē de Tanczin, & Nicolaus Drzeuiczki, qui ſigillum regium ferebat, litteras ad Buczaczki & conſules Kamyenicen̄ ſcripſerunt, & in ceram includētes, puero Zaclicze dederunt. Adiicientes mandata uerbalia, quatinus ne errarēt, in cera lumen quærerent. Buczaczki itaq; litteris repertis & lectis, q̄ rex nihil ex arbitrio, ſed captiuitate ſtrictus, fecerit, tā Tarlonem q̄ ducem Baba in uincula coniecit, nec caſtra reſignauit. Ob hoc dux Suitrigal contra Podoliam proceſſit, & rex Wladiſlaus cum toto exercitu Podoliæ, anno domini 1431 pro feſto Margarethæ cōtra eum ad Luczko perrexit, & aliquæ cōgreſſiones ac interfectiones fuerunt. Caſtrum tamen Luczko non expugnatum fuit, ſed concordia ad feſtum purificationis interpoſita, diſceſſum fuit. Sub eo tēpore Alexander Voieuoda Valachiæ, qui homagialis regis putabatur, caſtra & terras Podoliæ uaſtauit. Sed illico Theodricus, Michael, & Muſilo fratres de Buczacz cum Ruſſiæ & Podoliæ terrigenis, ex Luczko p regem tranſmiſſi, exercitum Voieuodæ ſparſum proſtrauerunt, prædam eripuerunt, & fugientes perſequuti ſunt. Magiſter quoq; Pruſſiæ Paulus de Ruſzdorff cum Cōmendatoribus, rege Wladiſlao circa Luczko occupato, rupta pace circa lacum Melno cōcluſa, inſurrexit, & terras Cuyauiæ & Dobrzinen̄ poſt feſtum aſſumptionis Mariæ crudeliter uaſtauit, uigintiquattuor oppida, & uillas pluſq̄ mille exurēs. Liuoniæ tamē exercitus, Prutenicis in auxilium ueniens, totus per agreſtes Polonos fuit contritus, quos Ioannes Iarogniewſki, Bartholſius Viſſemburk, & Dobrogoſtius Colinſki, milites feroces & ſtrēnui, duxere. Poſt cōflictū, quattuor uexilla in ſignum rei bellicæ Graccouiam relata ſunt, & aliis in Cathedrali eccleſia appoſita. Anno autē domini 1432 circa purificationem Mariæ, Cometes exiguæ quātitatis in ſeptemtrionē caudam facis ſuæ porrigens, apparuit, ex quo, omnes duci Suitrigal mortem aut expulſionem iudicabāt. Nec eos fefellit opinio. Nam dux Sigiſmundus Starodubſki rege Wladiſlao conſentiente & ordinante, cum principib⁹ & Boyariis Lithuaniæ, Boleſlaum Suitrigal de Lithuania expulit. Et quom prædictus Sigiſmundus in magnum ducem Lithuaniæ inſtitueretur, denuo incorporatio Lithuaniæ ad Poloniam cū iuramento ducis & Lithuanorū introducta eſt. Eodem anno Noua Marchia per maiores Polonos, & p Bohemos quos Czapko ducebat, uaſtata eſt. Et quom in Pomeraniā deſcendiſſent, Graccouien̄ aduenerunt, & cū eis iuncti, Nicolao de Michalow Caſtellano Graccouien̄ dirigente, totam Pomeraniā uaſtauerūt, intātum, ut ſolum quattuordecim uillæ in tota Pomerania intactæ remanerēt. Rex autem Wladiſlaus de Polonia non exiuerat, quia oculi eius præ ſenectute caligauerant, intantum ut corpus Chriſti tempore eleuationis non uideret. Ideo ſacerdos ad eū conuerſus, corpus Chriſti oculis ut uideret approximabat. Et quū eſſet idem rex Wladiſlaus in Prziſſow āno dn̄i 1433 uenit ad eum in die ſanctæ Heduigis nuncius Magiſtri Criſtanni de Praga aſtronomi magni nominis, quidā ſacerdos ſecta heresis Bohemicæ infectus, refe

Litteræ in cera & in ca lumē quærat

Bellum fraternum.

Alexāder Voieuoda Valachiæ.

paulus Ruſzdorff magiſter Pruſſiæ.

Skod

Krzyżacy 24 miast ... wsy spalili

Cometes.

Expulſio Swi trigal.

Skody wielkie w ...

Marchia uaſtata.

Sege

Pomerania quoq; vaſtata

Stary krol

Aſtronomus Pragen̄ Vladiſlao ꝓgnoſticans Cometes.

rens ꝙ ipſo an̄o plures coniūctiões planetaꝝ, & eclipſis ſub terra fieret, uarietates & mortes Principum ſignificantes. Monuitq; ut & ipſe domui ſuæ diſponeret. Apparuit & tunc Cometes notabilis & lucidus, a ueſpera ad auroram rutilans, quaſi tribus menſibus appares, ſingulorum preſumptione regis Wladiſlai mortem portendens. Vnde prefatus rex minus præcauens frigus, feria ſexta poſt ſancti Adalberti, anno Chriſti 1434 audiendo cantū Philomenæ in ſiluās proceſſit, & illic ad mediam noctē permanſit, frigoreq; irrumpente leſus eſt, & uiribus deſtitui cœpit. Et quom in Grodek perueniſſet, ſabato in uigilia Penthecoſtes ad tabulam reſidens, preſentibus Stephani Voieuode Moldauiæ nuncus, inter prādendum febribus correptus, quas decemſeptem diebus patiens, ſacramenta confeſſionis, euchariſtiæ, & extremæ unctionis deuotiſſime percœpit, & teſtamento confecto, feria ſecunda q̄ fuit ultima Maii, hora noctis tercia, in dn̄o obdormiuit. Feria ſexta in die ſā ctorū Marci & Marcellini, quæ fuit decimaoctaua menſis Iunii, in ſepulchro marmoreo dudum pro illo preparato, uerſus dextrā partē in eccleſia Gracouien̄ ſatis pompoſe ſepultus. Additū eſt & Epitaphiū per Magiſtrū Gregorium de Szanok, qui expoſt fuit Archiepiſcopus Leopolien̄, æditum, huiuſcemodi. Hāc tibi nimbiferam quondam pie ſceptriger odam· Gratior illibuit, pingitur iſta tibi &c. quod longa ſerie in tabula appēſum legitur. Hic Iagello dum fuiſſet dux Lithuaniæ, pluribus incurſionibus, ſubitis quidē & lupinis cū fratribus ſuis, quos .11. habuiſſe memoratur, finitimos & ſignāter regnum poloniæ affligebat. Miſeratione tamen diuina illum reſpiciente, ad fidem conuerſus Wladiſlaus in Baptiſmo nominatus. Cōſortem nobiliſſimā Heduigim Lodouici regis Hūgariæ & Poloniæ filiam ſortitus eſt. Qua [illegible] tua tres alias uidelicet Annā, Elizabeth, & Sophiā ſupduxit. Venator ab infātia ſua, uſq; ad diem mortis, uir ſtaturæ mediocris, faciei oblonge, auribus groſſis, uoce tubali & cita, oculis nigris & paruis, nunq̄ ſtabilibus, ſed continue in ſuo orbe curſum quendam & uolubilitatem habentibus. Corporis nitidi & gracilis, ceruicē longa, laboris, & frigoris, æſtus, uentoꝝ, fumi pacientiſſimus. Tam inceſſu q̄ in ueſtibus humilis. Sabellinis, mardūriniſq; contemptis, pellibus agnellinis utebatur. Commeſſationi longe intentus, ſopore & quiete ut ſæpe uſq; ad meridiem uacans, in adminiſtrandis bellis remiſſus & tardus, omnem ſollicitudinem in alios deferebat. Balneoꝝ fomentis alternatis diebus crebrius utebatur. Ad effundendū ſauguinem humanū continētiſſime ſe geſſit, ut etiā ſæpe nocentiſſimis parceret. Clemētiæ in ſubditos, & uictos ſingularis, per ſingulas hebdomadas diem Veneris mira abſtinentia in pane & aqua ieiunabat. Homo ſemper ſobrius, nec uinum, nec ſiceram aliquando guſtās, poma & odorē eoꝝ magna nauſea execrabatur. In moribus grauis & ſingularis, in orationib9 & poplitū flectionibus prolixus in pretereundis eccleſiis multum deuotus, in promiſſo & concluſo conſtans & fidelis. Tam ſua q̄ Baronum decreta, abrogare aut uariare, niſi neceſſitate aut utilitate magna præueniente, paſſus nō eſt. Pauperum, orphanorum, & uiduarum cauſas, etſi per ſe expedire & audire nō poterat. Aliis tamē bonis uiris expediendas cōmitebat. Certarū ſuperſtitionū, quas cum aſſerunt,

Vladiſlai mors alias Iagellonis.

Delibatio uitæ eius.

Corporis lineamenta.

ex bona cauſa continuaſſe, & quas illum mater ſua, ritu Græcorum fœmina aſſerebatur inſtruxiſſe, ſectator, ut ſi prius ſiniſtrum inopinate calceum accepiſſet, infauſtum ei diem ominabatur, quaſdam etiã girationes in uno pede uerſando, anteq̃ de habitaculo progrederetur interdum faciebat. Sub eleuatione diuiniſſimi ſacramenti, qcq̃d iuxta ſe inueniebat, puluerẽ, ſtramen, aut feſtucas, digitis cõminuebat, & proiciẽdo, expuebat. Super quo, dum a Preſulibus prouinciæ Polonicalis redargueretur, excandeſcens in bilem proſiliit & non ominatione, incãtationeue prout putabãt uti reſpondit. Verum ſtramen, aut alia minuta atterendo, & in puluerem redigendo, ſeipſum in cõſpectu diuino puluerem, & abiectiſſimum eſtimatũ iri, docebat. In reddẽdo mutuo gratus & uerax, prodigus magis q̃ largus. Singula quæ habere poterat immo & regni ſui ãpliſſima dominia, militib9 ſuis erogabat, multoplura largiens, q̃ ſibi reſeruans, paruam in largiendo ad merita & conditionẽ hominũ conſiderationẽ habendo. Vniuerſitatis Graccouieñ & Pſalteriſtarũ in eccleſia Graccouieñ cum Heduigi regina. Item monaſterium ſanctæ Brigittæ in Lublin. Et ſancti ſpiritus Premoſtrateñ ordinis in Sandecz. Item ſanctæ Mariæ in arena ante Graccouiam ordinis Carmelitarum, Itẽ eccleſiæ parrochialis corporis Chriſti in Kazimiria, in cõditionẽ Canonicorũ regularium permutator, & fundator. Caſtrorũ & ciuitatũ ſuarũ, aliorũq; edificiorũ parũ diligens prouiſor, ut pleraq; in dieb9 ſuis prolabi & ruinari permitteret. In Lithuaniam patriam ſuam, conſanguineoſq; & fratres adeo charitate affectioneq; procliuus, ut regnum ſuum Poloniæ bellis periculiſq; plurimis miſcere nõ horruerit, omnes theſauros & prouẽtus regios, aut pro defendenda Lithuania, aut pro locupletanda, effundens. Gentem aũt Lithuanicam & Samagitticam, opera ſua ad fidem Catholicam conuertit, ut merito gentium illarum conuerſor & apoſtolus appellari poſſit. Cordis erat ſimplicis, ſed magnifici, intellectus tenuis, ſed uafri. Eccleſiarum Vilneñ & Medniceñ ſeu Samagittieñ in Lithuania, Chelmeñ, Kiouieñ, in Ruſſia, fundator & dotator. In uenerem, non permiſſam modo, ſed etiã prohibitam procliuus. In relligionem Catholicam piiſſimus, in pauperes munificus. Pro ſuis meritis, ſignanter pro fidei Orthodoxæ dilatatione, gaudiis cœleſtibus ꝑpetuo fruiturus.

Superſtitiones eius a matre exortæ.

Pia opera eius

Eccleſiarũ fundator.

CAPVT. XLIX.

Anno domini 1387 dominica Ramiſpalmarũ. Sigiſmundus Brãdenburgeñ Marchio, in rẽgẽ Hungariæ, in Alba regali per Dioniſium Archiepiſcopum Strigonieñ, in preſentia Mariæ reginæ Hungariæ filiæ Lodouici cõiugis ſuæ, matre eius Elizabeth regina Hungariæ, ꝑ Ioannẽ Horwath Banũ Croaciæ, aqs añ hoc ſuffocata coronatus eſt. Anno domini 1389 Conradus Czolner Magiſter Pruſſiæ obiit. Et pro eo Cõradus Vallerode ſuffectus eſt. Anno domini 1390 feria quinta poſt feſtum ſancti Iacobi apoſtoli, rex Wladiſlaus cum ſua conſorte regina Heduigi, monaſterium Slauorum ordinis ſancti Benedicti ex Praga ſumptorũ, tituli ſanctæ Crucis, extra muros Graccouieñ, in oppido Cleparz fũdauerunt, Chorumq; eccleſiæ cum ſacrario perficiendo ut cernitur. Corporis eccleſiæ fundamenta ſolum iecerũt, quæ ſub terra deliteſcunt. Et domum

Marchio Brãdenburgeñ in Hũgariæ regẽ coronatur.

Mors Conradi Czolner Cõradus Vallerode Magiſter Pruſſiæ.

Fũdatio eccleſiæ ſ. Crucis in kiepardia.

ligneam cum horto pro monachis, dotemq; uiginti marcarum de theloneo Graccouieñ aſſignarunt, ut uoce ſonora, tam horas Canonicas, q̃ miſſas in idiomate Slauonico celebrarent & explerēt. Heduigi autē regina defuncta, ulterior prouiſio & fabrica ſunt intermiſſa. Verum in diebus puericiæ meæ preſ biter Slauus, miſſas idiomate Slauonico continuabat. Succeſſit tādem ſermo latinus, reiecto Slauonico, primum Nicolao Lithwos Archidiacono Lublineñ, deinde Alberto diſpenſatore regio, hanc ipſam eccleſiā conceſſione regum uſurpantibus. Donec a rege Alexandro, Prelati & Prebēdarii ſancti Floriani in Cleparz, per medium doctoris Ioannis de Oſſwanczim Canonici Graccouieñ, collationē prefatæ eccleſiæ pro ſe perpetuam obtinuerūt.

Fratrū Theutonicorum ex Bohemia expulſio.

Anno domini 1393 Venceſlaus Romanorū & Bohemiæ rex de uniuerſo regno Bohemiæ, fratres Theutonicos ordinis ſanctæ Mariæ cum nigra cruce eiecit, eos inutiles fore aſſerens, bonaq; caſtra, & ciuitates ipſis abſtulit. Eodem anno Cōradus de Vallerod Magiſter Pruſſiæ mortuus eſt. Et Cōradus de Iunigen pro eo concorditer electus.

Conradus de Iunigen magiſter Pruſſię.

Anno quo ſupra duodecima menſis Februarii, Eliſabeth Romanorum imperatrix, Karoli imperatoris relicta, filia ducis Stolpeñ, & Sigiſmundi regis Hungariæ genitrix e uita exceſſit, in eccleſia Prageñ ſepulta. Anno prefato 1393 uigeſima quarta Februarii, rex Wladiſlaus fundationē monaſterii ſancti Nicolai, ordinis ſancti Pauli, extra muros Vieluneñ innouauit. Et uillam regiā Derſniki in terra Vieluneñ, decimaſq; frumentorum in uillis Trumbaczow, Ianuſſowa, Szithi, Niuiſzka Item duas urnas mellis in uilla regia Sokolniki eidē donauit.

Innouatio Czanſtochouieñ monaſterii.

Idem rex Wladiſlaus & eodem anno die uigeſimaſecūda Februarii, erectionem monaſterii Czanſthochouieñ denuo fundauit. Et dotem incertā reſcindens, quam illi Wladiſlans dux Oppolieñ in braſeis & decimis conſignauerat, nouam dotationem cōtulit. Anno prelibato 1393 Caſtri Graccouieñ humilem murum & mœnia, in altum cocto muro rex Wladiſlaus erexit. Burgrabiiſq; ſingulis caſtrenſibus, ad ſolarium quinquaginta marcarum, per Kazimirū ſecundum conſignatū, decem marcas ex Zuppis adiecit. Eo tamē pacto ut quilibet eorum, unum equum & ſagittarium pro omni tempore Graccouiæ ad quamlibet neceſſitatem teneret, in defenſionem oræ Graccouiē: Capitaneo aut Vicecapitaneo Graccouieñ, ad repellendum hoſtilia illum adiuturus.

Monaſterium in Arena fundatum

Anno domini 1395. Eccleſiæ & monaſterii ſanctæ Mariæ in arena extra muros Graccouieñ, Wladiſlaus rex & Heduigis regina Poloniæ, in honorē uiſitationis Mariæ feſti nouiter inſtituti, regio ſumptu inicia fecerūt. Et eam cum cenobio ordini fratrum Carmelitarū, quem Albertus Patriarcha Hieroſolimitanus, anno domini 1204 in monte Carmeli inſtituerat, conſignauerūt.

Marie reginę interitus.

Eodē anno die Lunæ. 17. menſis Maii. Maria regina Hungariæ, conſors regis Sigiſmundi, & germana Heduigis reginæ Poloniæ, Budæ mortua eſt.

Pſalteriū in arce fundatio.

Anno quo ſupra nonageſimoquinto ſupra mille tricentos. Collegium pſalteriſtarum in eccleſia Gracco: de ſedecim preſ biteris manualibus, ad cantandum pſalmos Dauidicos, ceſſante cantu ordinario, Wladiſlaus rex Poloniæ cum Heduigi ſua conſorte inſtituit & fundauit. Cuilibet decemocto marcas ex Zuppis donatione perpetua largiendo. Collationē uero & omnimo

dam ipſorum

dam ipſorum diſpoſitionē Epiſcopo & Capitulo Craccouieñ concedendo & tranſfundendo. Anno domini 1397 die decima Decembris, Heduigis regina Poloniæ pro neophitis Lithuanorum & fidei Orthodoxæ in terris Lithuaniæ plantatione, domum muratam in antiqua Praga coemit. Cuius poſticus in foſſam uerſus nouam Pragam tendit. Et certis uillis pro notabili ſumma cō paratis, de ſpeciali conſenſu Venceſlai regis Bohemiæ, cenſum perpetuū du centarū ſexagenarum latorū groſſorum Pragēſium, pro prefatis Lithuanis inſtituit. Et Collegium reginæ uocatur, quod in hanc diem, ſed in manibus he reticorū perſeuerat. Quidam autē hiſtoriæ ignari, Elizabeth reginam Hungariæ tale Collegium poſuiſſe putant, quod propter obliterationem euenit. Sigiſmundus rex Hungariæ eodem anno nulla inuitatione uocatus, in Graccouiā uenit, & ampliſſima humanitate a Wladiſlao rege Poloniæ, & Heduigi regina exceptus, plures dies in leticia & ſplēdida abūdantia deduxit, ha ſtiludiis publicis p Wladiſlaum inſtitutis ipſe interfuit. Doniſq; regiis acce ptis & conſimili liberalitate remiſſis, Hungariā letus rediit. Anno dñi 1399 ſacramētū diuiniſſimæ euchariſtiæ in pratis ciuitatis Poſnanieñ eſt repertū quod mulier quædam, die Veneris quindecima Auguſti, in monaſterio fratrum predicatorum, poſt procurationē ex ore ſumens, iudeis uendere uoluit Ob cuius rei deuotionē Wladiſlaus rex poloniæ in eodē loco prati, eccleſiā corporis Chriſti iniciando, chorū de latere cocto in altum extruxit. Et cenobium fratrum Carmelitarū, apud prefatam eccleſiā fundauit. Dans eidem in dotem ſuſtentationēq; molendinum regium. Corpus uero eccleſiæ expoſt de beneficiis chriſtifidelium adiectum & completum eſt. Anno domini 1400 Petrus Viſzh Epiſcopus Graccouieñ, ad petitionem magnifici Ioannis Palatini Sandomirieñ, in oppido eiuſdem magnifici Ioannis Tarnow, ex eccleſia parrochiali beatiſſimæ Mariæ uirginis, Collegiatam erexit. De prouentibus eccleſiæ tres prelatos creando. Prepoſitum cui curam animarū & Vicariorū commiſit. Cuſtodem & Cantorē, Item duos Canonicatus & prebendas, quorū uni prouentus prebendæ in caſtro Tarnow. Alteri prouentus altaris ſancti Bartholomei attribuēdo, erexit. Et collationē tam dignitatum, q prebendarū, prefato Ioanni Tarnowſki, Palatino Sandomirieñ, & poſteritati ſuæ, ſexus dumtaxat maſculini reſeruauit. Item quinq; Vicarios horas Canonicas cantaturos, per Prelatos & Canonicos ſoluendos inſtituit. Proceſſu autē temporis ſub pontificatu Alberti Iaſtrzembiecz, ad petitionē Ioānis de Tarnow Palatini Graccouieñ, filii predicti Ioannis palatini Sandomirieñ, alii duo Canonicatus prebendati in eadē Tarnouieñ eccleſia fuere inſtituti. Eodem anno in principio quadrageſimæ Cometes apparuit. Et in æſtate commiſſo conflictu Temerlanes Thartarorū imperator, uictum Peſaitē, ſeu Bayzetum imperatorem Thurcorū captiuauit. Hungari quoq; in ſequēti āno ſcilicet 1401 Sigiſmūdum regē ſuū in die ſancti Vitalis captiuauerūt

Sigiſmundus rex Hungariæ Graccouię hoſpes.

Eccleſia Collegiata in Tharnow fundata.

Thartarorum Imperator captus.

CAPVT L.

ANno domini 1401 Magiſter Liuoniæ Lithuaniam hoſtiliter ingreſſus, eam multipharie uaſtauit. Vitowdo, quia inferiorem ſe ſenſit, reſiſtentiā non faciente, ſed Liuonitis diſcedentibus, clam eos inſequutus,

Liuonia vaſtata.

eos inſequutus, Liuoniã ferro & igne uaſtauit, oppidumq; munitum Dwina cœpit & caſtrum expugnauit. Anno domini 1403 Coadunato exercitu Vitowdus, terram Smolnẽſem, quam decem ãnis bellis turbauit, & aſſidue uaſtauit, poſſedit.

Smolenſko expugnatum.

Caſtrumq; Smolenſzko obſidione uallando, cum ſuorũ diſpendio cœpit. Vaſzilo autẽ dux Smolneñ, ammiſſo ducatu ſuo, in Hungariam fugit, et annis pluribus in obſequiis Sigiſmundi regis Hungariæ uerſatus, in cuiuſdam caſtri conquiſitione interiit.

Vaſilo Smolneñ interiit.

Eodem ãno Cometes inter oriẽtem & ſeptemtrionem, in fine Marcii, & principio Aprilis in ueſpera apparuit, caudamq; in Septemtrionem porrexit. Anno quo ſupra tredecima Nouembris Albertus Iaſtrzembiecz, Epiſcopus Poſnanieñ, collegium Manſionariorum, pro decantandis horis beatæ Mariæ, in eccleſia Poſnanieñ fundauit. Conferens pro dote eidẽ aliquot altarium Poſnanieñ eccleſiæ introitus. Item duas decimas menſæ Epiſcopalis, circa Kaliſz & Odolanow, in uillis Glogowa, Bandeſzino, Crapa, Sczuri, utrumq; Galanſki, Iankow &c. Ordinans ut Vicarii Poſnanieñ huiuſmodi manſionarias habeãt, & tercia pars eorum horas, miſſas, & officia mãſionariorum expleãt. Anno domini 1404 Conuentio inter Wladiſlaum Poloniæ, & Venceſlaum Bohemiæ, reges,

Conuentus regum.

in Wratiſlauia pro feſto ſancti Iacobi celebrata, & fœdus perpetuum inter reges & regna ſancitum, utq; pro qualibet neceſſitate, regi Bohemiæ quadraginta lanceis rex Poloniæ auxilium præſtaret cõpromiſſum eſt. Anno domini 1406 die Mercurii quinta menſis Ianuarii, Ianuſſius dux Mazouiæ, & dominus Czirneñ, de conſenſu Alberti Iaſtrzembiecz Epiſcopi Poſna[illegible] in eccleſia parrochiali ſancti Ioannis in Varſzouia, Collegiatam ec[illegible]n fundauit, & tres prebendas de ſacello ſanctorũ Petri & Pauli caſtri [illegible]zirſzko in illam trãſtulit.

Collegiata eccleſia in Varſouia.

Item de eccleſia parrochiali Tharczin fundauit prepoſituram, de eccleſia in Varka Cuſtodiam, de eccleſia Varſzouieñ Decanatum. Item ſeptem alias prebendas Canonicales ſuper uillis, cenſibus & decimis manipularibus fundauit, quas & quos, prefatus dux Ioãnes cuilibet deputauit prebendarum. Item quattuordecim Vicarios perpetuos, horas in eadem eccleſia Varſzouieñ expleturos, fundauit.

fundata w Warszawie

Kazanie goracze

Anno domini 1407 feria tercia Paſchæ, quæ erat uigeſimaſeptima dies Marcii, Concionante & predicante ad populum in eccleſia ſanctæ Barbaræ Graccouiæ, Magiſtro Budek Canonico Viſlicieñ & exponente, q̃ nocte precedenti iudei infantem chriſtianum necauerunt, & abhominabilia in ſanguine eius peregerũt. Item q̃ in ſacerdotem ad egrotũ ſacramentũ deferentem lapides iniecerũt.

Zydowska vlycza y spalenie

Vniuerſus populus quaſi ſigno dato, in iudeos irruebat, & pluribus interfectis, ſpolia ex eis retulerũt.

Graccouianus tumultus in ſcœleſtes Iudeos.

Clemẽs autẽ de Moſkorzow, Caſtellanus Viſlicieñ, & Capitaneus Graccouieñ, & Nicolaus Lithwos procurator generalis cum militibus armatis accurrentes, ſeditionem & ſpolia reſtrinxerunt. Factaq; tranquillitate, & militibus pro cuſtodia iudeorum relictis, diſceſſerunt. Maximo deinde omniũ conſenſu ex uniuerſa ciuitate concurſum, & ſpoliatio, direptioq; atq; ſtrages iudeorum, quã nemo inhibere poterat, ex integro inſtaurata eſt, & domus iudeorũ incenſæ. Et dũ nemo reſtringeret, aliquot plateæ circũ Collegium artiſtarũ, ubi pro tunc iudei commorati ſunt, ſed & ædes ſanctæ Annæ conflagrate

Koscziol S Anny zgorzal

næ conflagrāte ſunt. Collegium uero artiſtarū, maximo conatū a ſtudētibus uix defenſum eſt. Aliqui autē iudeorum diſcrimē mortis euitaturi, in turrim ſupra ianuam ſanctæ Annæ uicinam, ſe receperunt. Et quūm uſq; prope crepuſculum ueſpertinum ſe defenderent, igne adhibito ſuccenſi, ſe ultro dederunt. Durauit autē huiuſcemodi ſtrages ab hora ſexta diei, uſq; ad crepuſculum, ſub qua plures iudei fuerunt cœſi, nonnulli uero cum pueris baptiſati. Anno quo ſupra duodecima Octobris. Iacobus de Cobilani, miles de domo Grzimalitarum, a Wladiſlao rege Poloniæ quaſi ſtupri cum regina Anna reus captiuatus, cōpedib9 in caſtro Leopolieñ ſuperiori incluſus eſt. Et Andreas Tanczinſki de domo bipennium, ſimiliter inſimulatus in caſtro Gracouieñ, Nicola9 uero Chrzanſtowſki de domo Strzegomia eodem probro inſimulatus, exulauit. Circa hæc tempora hereſis Viclephiſtarum in regno Bohemiæ & urbe Pragenſi inicium cœpit, per Ioannem Huſz ſuſcitata, in Anglia olim per Ioannem Vicleph ſeminata. Ioānes ſiquidē Huſz de prebēda Prageñ per quoſdā impetrātes ſpoliatus, quū eſſet ingenio acer & lingua facūdus, dialecticis & peregrinis q̃ſtionibus multū oblectatus, adepta doctrina Viclephiſtarꝝ turbauit Magiſtros Theutonicos, q̄bus admodū infeſtus erat cupiēs eos ſtudiū Pragē: relinq̄re, quod quū nō ſuccederet. A Vēceſlao rege Bohemiæ impetratū eſt, ut Theutonicis excluſis, gymnaſiū Prageñ p Bohemos regeret. Qua ignominia Magiſtri & ſcolares Theutonici cōmoti, Praga relicta, apud Lipſko ciuitatem Miſznæ uniuerſale ſtudium erexerunt. Tunc Ioannes Huſz ſcientia magnus, lingua promptus & potēs propter uitam mundam & exemplarem, actuſq; claros, ex predicatione apud ſcolares uulguſq; facile dilectus, hereſis uirus plantauit. Venceſlao rege diſſimulante, & Sophia regina Bohemiæ de Bauaria eam nutriēte. Aduenit tandem alia noua peſtis. Petrus namq; Dreſnenſis in Pragam e patria Miſzna pulſus uenit. Ex cuius ſuggeſtione Iacobellus etiā patria Miſzneñ populum publice cōmonere cœpit, ut cōmunionem calicis non negligerent. Cui heretici conſenſere, haud modica geſtientes leticia, q̃ articulum inueniſſent, in euangelica ueritate fundatum, per quē Romanæ ſedis ignorantia & negligentia, ut putabāt, redargui poſſit. Vidēs Sbinco alias Sbigneus Pragenſis Archiepiſcopus Venceſlao rege inertia torpente, hereticos impune multiplicari, & in regno Bohemiæ debachari. Ad Sigiſmundū regem Romanorum & Hungariæ ſe contulit, obſecrans, ut Pragam perſonaliter ueniret, & hereſim fratris negligentia inductā extingueret, quo pollicēte & differente, Sbinco apud Poſonium in Hungaria expectans, mortuus eſt. Eiq; Albicus natione Bohemus, Sigiſmundo propter peritiam medicinæ charus, ſuffectus eſt, qui ſuæ auaritiæ conſulens, fomentum ſurgentis hereſis neglexit, quæ intantum proceſſit, ut heretici ſpiritualium bona occuparent. Differente igitur Sigiſmūdo rege Hūgariæ aduentū, Albicus ſedē Archiepiſcopalem refutauit. Et Cōrado de Veſtphalia pro eo in Archiepiſcopū electo in præfatam hereſim lapſo, grex fere uniuerſus, paſtore errante, ſcandaliſatus, in precipitium actus eſt. In aliam quoq; fœdam inſaniam, quæ Picardorū hereſis appellatur Bohemia poſtea, circa ānum domini 1420 incidit. Nā

Secta Ioannis Huſz origo & fomes.

Exordium ruinæ Pragenſis uniuerſitatis.

Petrus Dreſnēſis hereſis multiplicator.

Archiepiſcopi reſiſtentia.

Ecce picardorꝝ inſana origo.

Adamitæ.

Picardus quidam ex Gallia Belgica in Bohemiã penetrans, & plebem ſibi conciliãs, nudos utroſq;, mares ſcilicet & fœminas incedere pſuaſit, Adamitaſq; uocauit. Se uero quãdoq; filium dei, quãdoq; Adam aſſeruit, nonnũq̃ Otecz id eſt patrem uocari iuſſit. Prodigia & miracula fecit, & præſtigiis quibuſdam plebem decepit, aueſq; & beſtias iuſſu ipſius obedientes, aduocatas cœpit, & cõnubia ſuis pmiſcua (allegãdo ſcripturã, Creſcite & multiplicamini) permiſit. Atq; cũ his inſulam Amne Liſzmicio cinctam incolens, uicinos agreſtes cœdib⁹ & ſpoliis laceſſiit. In quos Ziſzka, q̃uis ſceleratus & Huſſita hereticus, tamen ſcelus ſpurciſſimum abhorrens, exercitũ duxit, inſulaq; expugnata, Adamitas oẽs gladio & igne deleuit. Duobus tñ reſeruatis, ex quibus ſuperſtitionẽ gentis cognoſceret, & hi dum mactarentur & incenderentur, ridentes cantanteſq; occiſionẽ & incendia pertulere. Fuit & alia in Bohemia hereticorũ factio Orebitaꝝ appellata, quæ territorium Gretenſe uicinaſq; fidelium gentes magnis affecit cladibus. Verum his temporibus binæ dumtaxat ſuperſunt in Bohemia ſectæ hereticæ, Huſſitarũ, & cõmunionis calicis, ſeu ſub utraq; ſpecie, pro una. Et fratrum ſeu Valdenſium pro altera computate.

Orebitæ.

Hereticorum ſectæ

CAPVT LI.

ANno autẽ domini 1411 die ſexta Decembris. Ioannes Cropidlo Epiſcopus Wladiſlauieñ & dux Oppolieñ in pretorio Wratiſlauieñ captus eſt. Ob quod Venceſlaus Epiſcopus Wratiſlauieñ, ciuitatem Wratiſlauieñ interdicto eccleſiaſtico ſubiecit. Anno præfato 1411 Ioannes papa 23. ad inſtantiam Wladiſlai regis poloniæ ex Halicz in Leopolim metropoliticam dignitatem tranſtulit. Anno domini 1412 Arneſtus dux Auſtriæ Graccouiam ueniens, in coniugem Cimbarcam filiã Semouiti ducis Mazouiæ, neptem regis Wladiſlai, ex ſorore germana, accepit, de qua Fridericus tercius Imperator Romanorum natus eſt, qui pluribus annis imperauit. Eodem ãno Petrus Viſzh Epiſcopus Graccouieñ, allegante aduerſam eius ualetudinem, Alberto Iaſtrzembiecz per potentiã regis Wladiſlai, obtinẽte conſenſum Ioannis papæ uigeſimi tercii, in Epiſcopũ Poſnaniẽ: tranſlatus eſt, & econtra Albertus Iaſtrzembiecz Epiſcopus Poſnanieñ, in Epiſcopum Graccouieñ oblatus eſt. Et depoſt cito Petrus Viſzh in Czanſzim predio epiſcopatus Poſnanieñ mortuus eſt. Anno domini 1413 Henricus de Plawen Magiſter Pruſſiæ per Cõmendatores captus, depoſitus, & incarceratus eſt. Et pro eo Michael Kochmeiſter, nouæ Marchiæ Aduocatus, ſurrogatus. Anno domini 1415 Alexãder Moldauiæ Voieuoda, cum ſua conſorte, & militum multitudine, ad regẽ Wladiſlaum pro feſto Penthecoſtes in Sniathin uenit. Et cum omnibus ſuis Boyariis terræ Valachiæ ſolenne fidelitatis homagium regi in maieſtate ſedenti, præſtitit. Sub eodem tpe, nuncii Patriarchæ & Imperatoris Græcorũ, cũ litteris & bullis blũbeis ad regem uenerant, petentes, ut eis a Thurcis multipharie laceſſitis & oppreſſis, frumenti tantummõ largitione ſubuenire dignaretur. Rex autẽ petitam quãtitatem frumẽti in portu ſuo regio Kaczubrzeow recipiẽdam conſignauit. Anno quo ſupra, feria ſexta poſt corporis Chriſti, hora terciarum

Interdictũ ob captiuitatẽ ducis Oppolieñ.

Petrus Viſzh Epiſcop⁹ mortuus.

Michael kochmeiſter Magiſter Pruſſię.

Valachorum homagium

Imperatoris Gręcorum & Patriarchæ legatio.

ra terciarum, adeo notabilis eclipſis ſolis fuit, ut alites ſubita caligine deterri
tæ, in terram deciderent. Et ſydera non ſecus q̃ nocte collucerent. Eodem an
no Ioannes Huſz, in Concilio Conſtancieñ, ut hereticus dãnatus, a brachio
ſæculari igne crematus eſt, & cineres ſui in lacum, qui Cõſtantiam preterflu
it, proiecti ſunt. Tanta tamen caligo Bohemorum animos obduxit, ut ſuum
Natalẽ, ſexta die Iulii, perinde atq; ſancti ac martyris ueneranda celebritate
in hanc diem colunt. Anno domini 1416 feria quarta proxima poſt feſtũ ſan
ctæ Katharinæ, Ioãnes Rathiborieñ: & Oppauieñ dux, in eccleſia. ſ. Mariæ
in Rathibor, de conſenſu Venceſlai Epiſcopi Wratiſlauieñ, eccleſiam Col/
legiatam fundauit, de duobus Prelatis uidelicet Prepoſito & Decano, & de
duodecim Canonicis totidemq; uicariis. Eodem anno Nicolaus Archiepiſ/
copus Gnezneñ, a Concilio Conſtancieñ Primatem ſe Polonicæ eccleſiæ de
clarari per ſpeciale priuilegium obtinuit. Ab eoq; tẽpore ipſe & ſui ſucceſſo
res Archiepiſcopum & primatem eccleſiæ Gnezneñ ſeſe inſcribunt. Anno
dñi 1418. Dux magnus Lithuaniæ Vitowdus, ſuſpitione duct9, ducẽ Boleſ
laũ Switrigal captiuauit & in caſtro Crzemyenyecz detinuit. Suitrigal aũt
cõſpiratione cum Ruthenis facta, in nocte Paraſcheue dñi ſolutus, Cõrado
polono caſtri Prefecto obtruncato, ad Sigiſmũdum Romanorũ & Hunga/
riæ regem fugit. Poſtea interuẽtu Wladiſlai regis poloniæ germani ſui, per
Vitowdum admiſſus & ſuſceptus, Branſk, & Nouogrodek, Szcuiorſki in
poſſeſſionẽ uſq; ad obitum ducis Vitowdi tenuit. Sub eodem anno, mortuo
Zoldan Zeledin Thartarorum imperatore, qui Wladiſlaum regem polo/
niæ & Vitowdum magnum ducem Lithuaniæ in Prutenicis expeditionibus
iuuerat, Keremberden filius eius in paternum ſolium euectus, Alexãdr[o] Vi
towdo hoſtilia intentauit. Contra quem Vitowdus alium principem Th[ar]
tarorum Bethſubulan, quẽ moderni Thartari Tachtamiſz Czar appellant
in imperatorẽ a pud Vilnã Trabea, de purpura aurea ueſtitũ creauit & con
ſtituit, & gentes ſuas Thartaricas gentibus illius adiungens. Ad dimicandũ
contra Keremberden tranſmiſit, qui in pugna atroci a Keremberden uictus,
capite truncatus eſt. Non poſt multos dies & ipſe Keremberden a germano
ſuo Ieremferden occiſus. Is autẽ ducem Vitowdum non ſecus q̃ ſuus genitor
coluit. Et fere ſingulas expeditiones cum Alexandro Vitowdo obibat. An/
no domini 1419 Venceſlaus rex Bohemiæ, paraliſi correptus, aſſidue decẽ/
octo diebus fratrem & principes in auxilium uocans, die Mercurii ſedecima
menſis Auguſti, quom annis quinquagintaquinq; regnaſſet, e uita exceſſit,
nocte tumulatus, omni pompa funebrali omiſſa, ꝓpter Viclephiſtarũ me/
tũ. Ioannes Ziſzka bellis exercitatus, Huſſitarũq; ueneno infectus, coadu/
natis ſibi quadraginta milibus pugnatorum hereticorũ, arcem Viſſegradeñ
inuaſit, Pilſznamq; ciuitatem Bohemiæ oppugnauit. A qua repulſus, locũ
tutum & munitum non habens, ad Liſzmicium amnem ſub hoc tempore cõ
ſedit & ciuitatem conſtruxit. Imperando ſuis, ut quiſq; prout tẽtoria fixerat
domos ſibi edificaret, nomenq; ciuitati Thabor impoſuit. Cuius maiorẽ par
tem fluuius Luſzmicius abluit, reliquum torrens non modicus ambit. Anno
domini 1420 Sigiſmũndus Romanorũ & Hungariæ rex, cum forti exercitu

Inſignis Eclipſis ſolis.

Iohãnis Huſz combuſtio.

Gnezneñ primas.

Switrigal captus.

Mutuus conflictus principũ Thartarorum.

Vẽceſlai regis Bohemię interitus.

ziſka Vyſſegrad Caſtrum occupat.

Tabor ciuitas erigitur.

de Wratiſlauia

de Wratiſlauia circa feſtum Ioãnis baptiſtæ egreſſus, Pragam obſedit. Pragenſibus portas die noctuq; non claudentibus, ſed continuis ac ſecundis eruptionib9 obſidẽtes moleſtãtibus. Quod uidẽs rex Sigiſmũdus, dimiſſa Praga, in caſtrum ſancti Venceſlai ſe recepit, & coronationem atq; inunctionem in regem Bohemiæ, dominica in die ſancti Iacobi a Conrado Veſtphalo Prageñ Archiepiſcopo percepit. Obſidioneq;, quam ſex hebdomadis cõtinuauit, ſoluta, & corona materiali regni Bohemiæ, lancea dñi, & clauo, aliiſq; relliquiis & theſauris receptis, in Hungariam nulla memorabili re in rebelles Bohemos peracta, migrauit. Anno domini 1422 Nicola9 Gnezneñ Archiepiſcopus, Mãſionariã Gneznæ pro decem perſonis, ad explendum officiũ de aſſumptione beatæ Mariæ uirginis, inſtituit. Decimas ſuæ menſæ ꝓ dote in uillis Czeſlauicze, Borowo, Zorawa, Lippini, Luthowo, Viſzniewa, & Maldratas in Mirczew aſſignando. Iſte Nicolaus Archiepiſcopus ecclesiam Collegiatã ſanctæ Mariæ in Ruda, in eccleſiam ſancti Michaelis in Vielun tranſtulit. Anno domini 1425 domũ & ordinem Carthuſienſium in nemore prope Legniczã, Lodouicus Bregeñ & Legniceñ dux in die ſanctorum Felicis & Adaucti fundauit.

Praga abſq; periculo obſeſſa.

Relliquiæ ex Bohemia Hũgariam delatæ.

Manſionaria Gnezneñ inſtituta.

Cartuſiani apud Legnicz a Lodouico fundati.

CAPVT LII.

Anno domini 1425 penultima menſis Iunii. Clauus unus crucifixionis domini noſtri Ieſu, Wladiſlao regi, & Sophiæ reginæ, per Latinum Cardinalem de Vrſinis, Epiſcopum Hoſtieñ miſſus eſt. Omnium proceſſionũ urbis Graccouieñ debito honore exceptus, & eccleſiæ Graccouieñ perpetuo donatus. Item eodem anno peſtis in Polonia uiguit. Anno domini 1428. Electores imperii cum magno exercitu Hẽrico Cardinali Angliæ, Epiſcopo Vinthonieñ cum mille Anglicorum arcubus illis auxilium pſonale ferente, in Bohemiã intrauerunt. Erat exercitus ingens ualde, ad euertendum Bohemiã ſatis uirium habere creditus Contra quem Procopius Bohemus, & Biedrzich ſortis obſcuræ & ignotæ præſbiter, Orobitarum ductor, collecto exercitu, proceſſerũt. Ad quorum aſpectum dumtaxat aduenientium, omnis ille Almanorũ & Anglicorum numeroſus exercitus, fugam ꝓ prelio circa Taczow iniit, caſtra omni opulentia referta predanda hoſti relinquens. Veniebãt & Sleſiæ principes electoribus in ſubſidium. Cognitaq; Almanorũ fuga, quiſq; ſibi conſulens, præcipiti feſtinatione domum reuertebatur. Verum Bohemi pulſis Almanis & Anglicis, Sleſiam ingreſſi, ipſam crudeli cœde & incendio, nemine reſiſtente, depopulati ſunt, & ciuitates uaſtauerunt, Glogouiã maiorem, Czygenhalſz, Veydnã, Falkenberk, Paczkow, Camyencz, Henrichow, Opol, Bregam, Frankenſtein, Kanthi, Nouũforum, Heynow, & ſuburbia Wratiſlauiæ, monaſteria diruendo. Anno quo ſupra. Sigiſmundus Hungariæ & Romanorũ rex, caſtrum Golubiecz expugnabat. Venienteq; imperatore Thurcorum Omarath, alias Calapino, Sigiſmundus obſidione ſoluta, in Tranſſiluaniã ſuperato Danubio trãſiit, minorẽ partem ſui exercitus, propter paucitatem nauium deſerẽs. Inter quos Zauiſſza niger de Garbow, Capitaneus Scepuſieñ erat. Cui, quom rex Sigiſmũdus ſcapham miſiſſet, eam renuuit, nolens deſerere

Clauus domini Graccouiã donatus.

Electores imperij Bohemiam ingreſſi.

Bohemorũ reſiſtentia.

Sleſia a Bohemis vaſtata.

Caſtrum Golubiecz inuaſum.

deſerere ſuos comites, & obuiam Thurcis proceſſit. Illicoq; a Thurcis circū ſuſus comprehenſus eſt. Et galea depoſita, imperatori Thurcorū præſentandus ducebatur. Duobuſq; Thurcis ſuper eo contendētibus, inter ducendum caput eius amputatū eſt. Huius Epitaphium Adam Swinka nobilis de domo Porcariorū, notarius regius & Canonicus Graccouieñ dictauit, quod in eccleſia ſancti Franciſci Gracco: & alibi appenſum cernitur hoc. Arma tua fulgent ſed non hic oſſa quieſcunt. Diuæ memoriæ miles o Zauiſza niger. Eodem anno circa feſtum natiuitatis Mariæ, Semouitus, Kazimirus, & Boleſlaus duces Mazouiæ, cum omnib⁹ ſuis Vaſallis, fidelitatis homagium regi Wladiſlao in ornamentis regiis, in thalamo caſtri Sandomirieñ iuxta turrim ſedenti, præſtiterunt. Anno domini 1430 Wladiſlaus rex Poloniæ relaxauit & abrogauit ſtationes in regno Poloniæ quomodocūq; introductas, p priuilegium de data in Iedlna quod incipit. Wladiſlaus dei gratia rex Poloniæ. Necnon terrarum Graccouiæ Sādomiriæ &c. ſignificamus tenore preſentium quibus expedit uniuerſis. Quomodo libramine ueræ rationis penſañ. Intemeratæ fidei & inſuperabilis uirtutis conſtantiā &c. Anno domini 1431 Iuliano Cardinali tituli ſancti angeli de latere precedēte, Electores imperii in multitudine magna tam equeſtrium q̄ pedeſtrium, exercitu ualido congeſſo, Bohemiam ingreſſi ſūt. Bohemi etiam exercitum eorum tenuem Sigiſmūdo Koributh, & Procopio ſacerdote ducentibus, contra eos proceſſerunt. Vixq; uiginti milibus ſtadiorum aberant, quādo ingens pauor, cuius cauſa non ſuberat, Almanorū animos adeo concuſſit, ut ex denūciatione aduenientium hoſtiū. Primū Marchione Brandenburgeñ fugiente, om[illegible] terrore concuſſi, in fugam uerſi ſunt. Caſtris, curribus omni genere diuiciarū epularum plenis relictis, & per Bohemos captis. Capta fuit & crux legationis, ac ueſtes Cardinalis, & ludibrio a Bohemis habitæ ſunt. Eodem āno ſabbato in die conceptionis Mariæ, Heduigis uirgo filia regis Wladiſlai ex Anna regina, Kazimiri regis nepte progenita, Friderico Marchioni Brādenburgeñ deſpōſata, mortua eſt. In ſepulchro matris ſuæ reginæ Annæ ſepulta. Cauſam mortis ſuæ nonnulli reginæ Sophiæ nouercæ ſuæ aſſignabant, quaſi eam ueneno e uita ſuſtuliſſet. Anno domini 1432 Baldwin⁹ de Noris regni Cipri Marſalcus, cum ducentis equitibus, ac duobus filiis ſuis adoleſcētibus, & Petro de Bnin a Iano rege Cipri, Hieruſalē, & Armeniæ, miſſus ad regem Wladiſlaum in Viſliczam uenit. Petebat, ut rex Wladiſlaus Iano regi Cipri ducenta aureorum milia mutuaret, ad excutiendum tributum quod Zoldano pendebat, quinquaginta milia florenorum in anno. Poſtulabatq; ut filiā ſuam Heduigim, quam uiuere eſtimabat, filio Iani regis Cipri unico in coniugem deſponſaret. Horum occaſio Petrus de Bnin miles, natione Polonus, celebris & factiuus fuit, qui in Cipro incolatum ſuū figens, talia regi Cipri perſuaſerat. Eodem anno, duodecim ſigna ſeu uexilla, deuicto duce Fetkone, per regium exercitū aliis in caſtro Graccouieñ addita ſunt. Anno domini 1433 in æſtate, Alexander Voieuoda Moldauiæ morte abſumptus eſt, duos filios e diuerſis matribus genitos, Heliam & Stephanum alias Steczkonem relinquens. Helias maior natu per patrem dum uiueret ad

Voieuodatum

Zauiſza niger captus.

Mortuus.

Duces Mazouię homagiū prębent.

Statie zniesione

Heduigis filia mortua.

Legatus a rege Cipri.

Stephan als Steczko

Alexander Moldauiæ Palatin⁹ mortu⁹.

Voieuodatum & dominium Valachiæ deſignatus & ſublimatus, Steczko/
nem fratrem eiecit, & matrem ipſius aquis ſuffocauit. Steczko uero faciem
fratris fugiens, quom montanos ſibi conciliaret, & a Cæſare Thurcorū ſub/
ſidium obtineret, Heliam expulit, qui in Poloniā ueniens. Primum poſſeſſio
nibus dotatus, expoſt de fuga quam inierat per nobilem Cola reportatus, in
cuſtodiam caſtri Siradieñ in fauorem Stephani fratris eius eſt traditus. An
Sigiſmūdi coronatio. no prefato ad faſtigium imperiale Sigiſmūdus Hungariæ & Bohemiæ rex
per Eugenium papam quartū fuit coronatus. Et e Roma ueniens conciliū
Baſilieñ, ne Eugenium papam quartū deponeret, impediebat. In Bohemia
Thaborithe & orphani a nobilitate fuſi ſunt, maxima ſtrage utrimq; ædita.
Procopij interitus. Procopius ubi ſuos ex ordinibus dilapſos, in fugā ſpectare uidiſſet, hoſtilem
impetum aliquāto ſuſtinuit. Sed multitudine equitatus circumuentus, telo
iaculatus tranſfoſſus eſt. Procopius minor in eodem globo pugnans occiſus
eſt. Ioānes Czapko Thaboritarū ductor in Coloniam fugit, Haliſz & Men
hardus publico edicto iuſſerunt, ut omnes heretici qui ſtipendia mereri uel/
Spalili rebellyzaty wgumnach. lent, in horrea proxima agroſtibus excluſis, ſe reciperet. Intrauerantq; Tha/
boritarum & orphanorū pleraq; milia, & illico clauſis horreis, & igne adhi/
bito uniuerſum illud nephariorum hominum & cœdibus madētium agmen
conflagratione interiit.

CAPVT LIII.

Wladiſlaus.

Vladiſlai Iagellonis filij coronatio.

ANno quo Wladiſ
laus Iagello. e ui/
ta exceſſit 1434.
Indicta eſt dies co
ronationis alterius Wladiſlai
filii ei9 natu maioris, ad feſtū
ſancti Iacobi apoſtoli. Et gran
dis multitudo Prelatorū, Prin
cipum, Baronum, & Cōmuni/
tatum in Graccouiā aduenit.
Dux autē magnus Lithuaniæ
Sigiſmundus quom eſſet uale
tudinarius, nuncios cum plena
autoritate nomine ſuo & Lith
uaniæ miſit. Idem Voieuoda
Moldauiæ Stephan9, duceſq;
Mazouiæ Semouitus, Kazi/
mirus, & Boleſlaus fecerunt.
Spithko autē de Melſtein, A/
brahā de Sbanſzin Iudex Poſ
nanieñ, & Ioannes Straſz de
Koſczelniki, difficultatem initiendo, mouerunt quæſtionē. An liceret puerū
in regem coronari. Et conſiliarii rationabiliter coronandum reſponderūt, de
ducentes & confirmantes hoc ex libro decretorum regis Kazimiri, eccleſiæ
Graccouieñ

Graccouień donato. Sicq; tractando, uſq; poſt meridiem tempus protraxe runt. Et poſt meridiem miſſa incepta, Albertus Iaſtrzembiecz Archiepiſcopus Gnezneñ, Wladiſlaum primogenitũ (quom omnibus lineamentis corporis ad figuram patris accederet) in regem unxit & coronauit. Anno aũt ſequenti cõuentione in Siradia facta, ut Stephanus Palatinus Moldauiæ in fide & obedientia contineretur concluſum eſt. Nullatenus Heliam dimittendum, uerum conuentione ſoluta, Helias ex caſtro Siradienſi, quod per Petrũ Zaffraniecz palatinum Graccouiẽ: tenebatur, clandeſtine, ut ſcrūt, euaſit & in Valachiam diuertens, bellis & cœdibus eam impleuit. Donec anno domini 1436 rege Wladiſlao inſtãte, diuiſio terræ Valachiæ inter fratres Heliam & Stephanum facta eſt. Et Helias partem Valachiæ cum Szoczawa & theloneis, Stephanus uero alteram cũ Albo caſtro & portu maris poſſedit. Venitq; Helias in feſto ſancti Michaelis in Leopolim, & homagium regi Wladiſlao præſtitit, obligãs ſe ducentos currus de piſcibus Huſonum, quadringentos boues pro coquina regis, & quadringẽtas purpuras, centũq; equos ſingulis annis pro tributo ſoluturum. Rex uero Wladiſlaus caſtrum Halicz eidẽ in poſſeſſionem, ut illic theſauros ſuos reconderet, conſignauit. Tãdem Sigiſmundo Imperatore ex Praga egreſſo, & in Znoima ãno domini 1437, die ſeptima Decẽbris mortuo, & in Varadino ſepulto. Bohemi inter eligendum biſarie diuiſi, quidam Albertum Hũgariæ regẽ. Alii uero Kazimirũ germanum Wladiſlai regis Poloniæ tredecim annos natum ſibi in regẽ elegerunt, & per notabiles nuncios ſuis electis, electionem intimarunt, inſtãtiſſime rogitantes ut acceptarent, & cum ſubſidio exercituali aduenirent. Rex ergo Albertus rectiori qua potuit uia properauit. Et Pragam (illa eñ partes ſuas ſequebatur) ſabato ãte Iacobi apoſtoli ingreſſus. In craſtino die dominico per Philibertum Epiſcopum Conſtãtień, qui legationis officio nomine concilii Baſilień in Bohemia fungebatur, coronatus eſt. Bini uero Palatini Poloniæ, Sandiuogius de Oſtrorog Poſnanień, & Ioannes de Tanczin Sandomirień, cum exercitu notabili per regem Wladiſlaum ad proſequendum electionem germani ſui miſſi. Bohemiam quottidie affligebãt, & rebelles ad obedientiam Kazimiri coartabãt. Rex ergo Albertus electoribus ac principibus Almaniæ & Hungariæ inuitatis & conuenientibus cum triginta milibus armatorum, ad exercitum Polonorum ex quattuordecim milibus conflatũ, circa Thabor (Thaborithæ eñ Kazimirũ ſequebantur) peruenit Et utriq; curribus & foſſatis muniti, non longe diſtãtes ſtabant, & particularia certamina quottidie intentabant. Ciuitas tamen Thabor, a dorſo caſtris Polonorum iuncta, magno erat adiumento. Quomq; utriq; exercitui annona defeciſſet, Poloni in ciuitatem Thabor ſe receperunt. Albertus uero exercitu dimiſſo, Pragam deſcendit. Wladiſlaus autẽ rex Poloniæ, litteris ſuorũ Palatinorum de fortitudine regis Alberti certificatus, cum exercitu per Sleſiam proceſſit. Et quom prope Opauiã eſſet, uenit ad eum Ioannes de Thãczin Palatinus cum pluribus Polonis & Bohemis. Nuncians exercitus abinuicem diſceſſiſſe, quare ad regnum Poloniæ per Rathibor, Sleſiam igne & ſpoliis uaſtando, diuertit & rediit. Anno autẽ ſequenti ſcilicet 1439 dieta ge

D neralí pro

Similis Pr

Territoriũ Valachiæ diuiſum

Heliæ homagium.

Sigiſmundus Imperator mortuus.

Electio regis Bohemiæ.

Alberti natio.

Wladiſlai electus.

Bohemorũ pugna circa Thabor.

Okolo Raciborza Polacy pustoszą

nerali pro pace inter Albertũ Romanorũ, & Wladiſlaum Poloniæ, eiuſq; germanum Kazimirum, reges, pro die Epiphaniæ in ciuitate Wratiſlauieñ conſtituta. Eugenius papa quartus Ioannem Epiſcopum Segineñ, Conciliũ uero Baſilieñ Alfonſum Epiſcopum Burgeñ de regno Hiſpaniæ tranſmiſerunt. Vbi quom opera legatorum pax perpetua firmari non potuit, fœdus in aliquot annos confectũ fuit. Sub eodem ãno Imperator Thurcorũ Amurates, caſtrũ Smiderow in Raſcia, ſupra Danubium uigintiquinq; turribus

Caſtrum Smiderow obſeſſũ

munitum obſidebat. Ad quem repellendum Albertus Romanorũ & Hungariæ rex, precibus & lachrymis Stephani Raſciæ diſpoti uictus, cum exercitu proceſſit. Auditaq; caſtri fortiſſimi per pacta receptione, domum redibat, & peponibus nimium delectatus, diſinteriã cõtraxit. Ex qua in uigilia

Alberti mors.

Simonis & Iudæ e uitã deceſſit, in Alba regali ſepultus. Prelati ergo & Barones regni Hungariæ, quom Elizabeth regina eorum eſtimante ſe filiã parituram. Ad Wladiſlaum regem Poloniæ, legatos Ioannem Segnieeñ Epiſcopum, Mathkonẽ de Taloncz Slauoniæ & Dalmaciæ Banum, Emericũ de Machaly magiſtrũ Curiæ, Ioannem de Peren maiorem, & Ladiſlaum de Paloncz, miſerunt, quibus anno domini 1440 in die ſeptuageſimæ Graccouiam uenientibus.

Kazimirus in Hungariæ regem poſtulatꝰ

Kazimirus germanus Wladiſlai regis cum pluribus Prelatis & Baronibus in obuium exiuit. Hi in dominica Reminiſcere in eccleſia Graccouieñ miſſa ſolenniter celebrata, regem Wladiſlaum in regem Hungariæ ſecundum electionem de eo factã poſtularunt, qua acceptata, Te deũ laudamus decantarunt. Omnibuſq; preparatis, de Sandecz feria quinta ante Adalberti in Hungariã exiuit, & ſabbato in uigilia Trinitatis, ſuperato in nauibus Danubio, Budam per portam, quæ ducit ad Eczelburk, intrauit. Elizabeth aũt regina Hungariæ, quũ filiũ Ladiſlaum peperiſſet, infantulum

Elizabeth filius infans coronatus

die dominico Penthecoſtes in Alba Regali, per Dioniſium Cardinalem Archiepiſcopũ Strigonieñ, in preſentia Mathiæ Veſperimeñ, & Benedicti Iaurieñ Epiſcoporũ. Vlrici Comitis Ciliæ, Stephani de Roſgon &c. coronari procurauit.

Cum coronã Auſtriã ductꝰ

Moxq; infantem Ladiſlaum, cũ corona regni Hũgariæ clandeſtine ablata, in Auſtriam deducendo, Friderico tercio regi Romanorũ, tanq̃ conſanguineo nutriendum & conſeruandũ tradidit. Baronibus uero Hungariæ ad regem Wladiſlaum in Budam confluentibus. Aduenerunt etiam ſub treuga pacis Dioniſius Strigonieñ Cardinalis & Archiepiſcopꝰ cum Ladiſlao de Gara Bano Machouieñ, qui in caſtro Budeñ cõcluſi, nec dimiſſi ſunt Donec prefatus Ladiſlaus de Gara, caſtrum Viſſegradeñ & coronam regni Hũgariæ, quæ ſuæ cuſtodiæ deputata habebatur, regi Wladiſlao reſtitueret, quo, quom pergeret, obligatus cũ aliis, coronam nõ repperit, quoniam per reginam occulte fuit ſublata.

Dua Corona Vngariæ

Alia itaq; corona relliquiarum capitis ſancti Stephani regis Hũgariæ olim preparatã, Wladiſlaum die dominico ſancti Alexii in regem Hungariæ in Alba regali coronarunt, & fomes multorum bellorum inter regem Wladiſlaum ac reginam Elizabeth & ſequaces eorum concitabatur.

CAPVT LIIII.

Diſcedente rege Wladiſlao de Polonia. Kazimirũ germanũ eius de Graccouia

Vladiſlaus in Lithuaniā conductus.

de Craccouia feria. 6. an̄ Penthecoſtes exeuntes, duces Mazouiæ Kazimirꝰ & Boleſlaus, Ioannes de Czizow Caſtellanus & Capitaneus Craccouieñ, Dobeſlaus de Oleſznitza Palatinus Sandomirieñ, & cæteri milites electi, habentes in comitatu pluſq̄ duo milia lancearum, in Vilnam Lithuaniæ deduxerunt. Et quom Lithuani Kazimirum in magnum ducem Lithuaniæ (iā em̄ Sigiſmundus magnus dux Lithuaniæ, per ducem Iwan Czartorziczki Ruthenum genere interfectus occubuerat) poſtularet, Poloni tanq̄ rei incōmiſſæ, & eis per regē Wladiſlaum prohibitæ non adquieſcebant.

Kazimirus clādeſtine ſublimatur.

Mane autem Lithuani ſumentes Kazimirum, Polonis interim dormitantibus, in magnum ducem Lithuaniæ eum ſublimauerūt, & uoce ſonora publicantes, Te deum laudamus cum pulſu campanarū decantauerunt. Lithuaniſq; ut linguam & mores eorum diſceret adiunxerunt. Sed redeamus unde diſgreſſi ſumus ad Hungaros.

Vlricus Comes uallatus in caſtro Iaurino.

Exercitus Hungarorum & Polonorū Vlricum Comitē Ciliæ, omnium ſeditionū & bellorum ſeminatorē in caſtro Iaurino obſedit, qui clam de caſtro fugiens, ad Elizabeth reginam Poſonium uerſus properabat, ſed eum milites regis Wladiſlai inſequentes, in ſiluis denſiſſimis latitantem in die Geruaſii & Prothaſii comprehenderūt, & captiuū in Budam deduxerūt.

Vlricus captꝰ

Ladiſlaum etiam de Gara, cum ipſius ſodalibus bellum regi Wladiſlao intentantibus, conflixerunt & confregerunt. Nicolaus Friſtaczki alias de Vlak, & Ioānes de Huniad, ubi Andream Bothos hominem ſeuerum & Erricum filium Palatini Thamaſii occiderunt, & caſtra hoſtium circa oppidum Batta diripuerunt. Ob hoc utrumq; tā Nicolaū de Vlak, q̄ Ioannem de Huniad Palatinum Tranſſiluanieñ rex Wladiſlaus creauit. Inſuper Ioannem Huniad propter dexteritatem, animoſitateq; ipſius, contra Thurcas Capitaneum ordinauit. Et caſtra omnia in confinibꝰ Thurcorum ſibi in poſſeſſionē & adminiſtrationē aſſignauit.

Ioannes Iſkra Capitaneus creatus.

Regina uero Elizabeth, Ioannem Iſkra Bohemum de Brandis, in Kaſſouia, Bartpha, Cremnicia, Leutſcha, in caſtro ueteris Zolii, & fere in tota altiori parte Hungariæ in Capitaneū præfecit. Qui ſtipēdiariis accerſitis, fideles & regi Wladiſlao obediētes ab ipſo auertebat. Ciuitatē Aperiaſz abſtraxit, caſtrū Szariſz fraude intercepit, & caſtrū Kyſzik fūditus euertit, deinde oppidū Keſmark ſub polonis occupauit. Nicolaum Czaika de Iauor, & Petrum Komorowſki in Podolino poſſeſſores, qui ſcalis appoſitis, oppidum Aperiaſz aſcenderāt, ſpoliarant, & incenderant, ac regrediebātur, cum ſuo exercitu celeriter conſequutos, captiuauit. Alios uero cum preda dilapſos perturbauit, & caſtra eorum obſedit, quorum unum poſtea ex pulueribus pixidarum conflagratū eſt. Alterū uero Brzoſowicza traditum eſt.

Molitio Ioannis Iſzkræ.

Telephus inſuper ciuitatem Agrienſem regi Wladiſlao parentem inuadens prædatus eſt, & Polonos ac hungaros captiuauit. Sed Poloni & hungari collecti, Telephum perſequentes proſtrauerunt, genteſq; eius occiderunt, ipſummet uero cū aliquot Bohemis & Auſtralibus, Simoni Epiſcopo Agrieñ tradiderunt. At Wladiſlaus hungariæ & Poloniæ rex, caſtra & ciuitates quæ Auſtrales in confiniis hungariæ occupauerant, expugnauit & conquiſiuit.

Iulianꝰ de Cæſarinis Cardinalis.

Iulianus de Cæſarinis Cardinalis ſancti angeli, ad cōponendum præfata mala, ab Eugenio papa quarto in hun-

gariam miſſus. Pluribus uicibus de Buda in Iaurinum & econtra diſcurrens & conditiones unionis cōportans, pacem inter regē Wladiſlaum & reginā Elizabeth cōpoſuit, quam ſubitus mœror conſequutus eſt. Elizabeth em̄ regina dolore matricis & diſſinteria tercia die extincta, in alba regali, in ſepulchro Alberti mariti ſui tumulata eſt. Tunc rex Wladiſlaus, caſtra, ciuitates thelonea, in polonia obligans & arendans, ſingulis quæ cōtra Thurcas neceſſaria uidebantur cōparatis. Anno domini 1443 in die Mariæ Magdalenæ, cum magna militū caterua, cum Iuliano Cardinali legato, & cruce ſignatis e Buda egreſſus. Ad Albam Nandor contendit, & circa Salſum lapidem Danubio ſuperato, terras hoſtium ingreſſus, oppidum Sophia expugnans, conquiſiuit. Sic & alia caſtra, ciuitateſq; in Raſcia per Thurcas occupata, comprehendit. Et quom ab exploratoribus thurcorū exercitum in propinquo fore didiciſſet, plura milia pugnatorū cum Ioanne Huniad miſit, qui ex improuiſo eos inuaſit & proſtrauit. Ex eoq; prelio quattuor milia captiuorum, & ſigna militaria nouem comprehenſa reduxit. Pertranſierat rex Wladiſlaus totam Romaniā, ad Macedoniāq; peruenerat, quom Thurcorū Cæſar magnum exercitum cum affine ſuo Palatino Nathuliæ trāſmiſit. Vt alpes & ſtrictiſſimos meatus Romaniā & Macedoniam diſterminātes, tuerentur, & regem Wladiſlaum, ne montes tranſiret, prohiberet. Verū Baſſa cernens Thurcas ſuperiores & plures fore, exercitum regiū aliquotiens inuaſit ſed adeo magna clade fuſus eſt, ut & ipſe Palatin9 Nathuliæ dux exercitus aliiq; Thurci principales caperētur. Reliqui uero ad mōtes fugierunt, quos rex Wladiſlaus uſq; ad radices montiū inſequens in uigilia natiuitatis Chriſti, tota die a mane uſq; ad ueſperā, durum ſibi & ſuo exercitui a denſiſſimis ſagittis & iactis ſuperne iaculis, Thurcorum certamen ſuſtinuit, treſq; ſagittas rex exceperat, tamen armis protegentibus innocuas. Ex aduerſo autem machinarū ictibus certos thurcorū globos proſternebat. Sed inædia premēte, leſioneq; plurium a ſagittis thurcorū creſcente, a clauſuris montium diſceſſit. Et Thurcas inſequentes, illico conuerſus, magna ſtrage cōfregit, ut de cætero nullus ſuum exercitum auderet laceſſere. Narrat hiſtoricus Hungarorū, Ioānem de Huniad, & non regem Wladiſlaum hunc triumphū in ordine ſextum, & alios priores quinq; conflictus uictorioſos cū gentibus regiis peregiſſe, tandem poſt quinq; menſes cum ingenti præda exercitū ad caſtra regia reduxiſſe, & uexilla uictoriæ regi obtuliſſe. Sicq; rex & Ioānes de Huniad promouendo greſſum, ad Albam Nandor, deinde per Hungariam Budam nudis pedibus cū ſignis hoſtium captis, clero & populo obuiā proceſſionaliter egreſſo glorioſos intrauiſſe. Et ſigna hoſtium in eccleſia uirginis Mariæ ciuitatis Budeñ futura pro memoria appendiſſe, ſed iā uetuſtate cōſumpta defluxerunt. Sed tu Philippum Calimachum lege.

Elizabeth reginæ mors.

Wladiſlai expeditio in Thurcas.

Szczescie na Turky

Multiplices caſus hominū

Opinio triumphi.

Triumphi celebritas cu gratiarum actione Regis nudis pedibus

CAPVT LV.

Cumq; reges & Principes Catholici regem Budam aduenisse cōperiſſent. Vniuerſi, legatos aut litteras diſertiſſimas ad eum miſerunt, & in alteram contra Thurcas expeditionē animauerunt pollicentes ſe auxilia terra mariq; ei prebituros. Polonorum uero nuncii

Auxilium Catholicorū Principum.

ro nūncii aduenientes, ut paternum regnum reuideret, præcāti ſunt, quoniā eo abſente, Thartari Poloniam uaſtaſſent, & Sleſitæ furtis ac ſpoliis eā attriuiſſent. Et adiunxerunt, ut una expeditione contra thurcos contentus, alteram nō obiret. Superuenerūt & Amuratis Thurcorū Imperatoris legati, rege Wladiſlao cum Iuliano Cardinali, & nobilibus Hungariæ, in Segedino agente, pacem temporalem aut perpetuā cum eo & regno hungariæ firmare poſtulantes, & conditiones adiungentes. Vt omnibus caſtris in Raſcia conquiſitis, uidelicet Golubiecz, Zarnow, Smiderow, Cruſſouiecz, Kouin, Seuerin, Srebrnik, Oſtrwicza,, Nouobardo, Szurin, Koſznik, Koperhan, Procopia, Laſkouiecz, Zelenigrod, & toti Raſciæ atq; pti Albaniæ, quas Diſpotus tenebat, Thurcus ppetuo cœdat, Baſſa Nathuliæ, duoq; filii Diſpoti ex captiuitate ſoluātur. Bulgaria tota ſub thurco permanente. Hæc legati thurcorum. Qua legatione in conſilium reiecta, pax in decennium ſub conditionibus appoſitis compoſita eſt, & iuramentū parte ab utraq; præſtitum eſt, quod utinam nunq̄ depoſitū fuiſſet. Superuenientibus āutē litteris a Franciſco tituli ſancti Clementis Cardinali, claſſis apoſtolicæ Capitaneo. Item a prefectis galearum ducis Burgūdiæ, Venetorū & Ianuenſiū, forti exercitu ſtrictum mare, ne Thurci ex Nathulia in Romaniā traicerēt, ſufficienter prouidiſſe. Imperatoreq; Conſtātinopolitano Ioanne Paleologi maximā ſpem uictoriæ promittente. Et Iuliano Cardinali autoritate apoſtolica iuramētum caſſante atq; diſſoluente. Rex Wladiſlaus cum nouo exercitu circa uigeſimam Septembris, anni Chriſti 1444, A Segedino caſtris motis, iam tūc caſtra Smiderow, Golubiecz, & alias omnes in Raſcia munitiones, Diſpotiq; geminos filios thurcis conditionibus fœderū ſatiſfacientibus, reſtituēbus immo reſtitutis, non per Raſciam, ut prius, ſed per regnum Bulgariæ iuxta flumen Danubii tranſiit, obmiſſis ad latus dextrū uerſus meridiem urbibus Philopoli & Andronopoli, donec quattuor de triginta diebus ad urbem Nicopolim peruenit. Humilis ſiquidē eſt ciuitas Nicopolis, & cuius præſentia famam diminuit, licet ſit Metropolis in Bulgaria, ubi rege ſtatiua tenēte Palatinus trāſalpinæ Valachiæ, qui & Dracula dicitur ad eum uenit. Et adorato rege, atq; paucitate exercitus ipſius cōſpecta, regi perſuaſiſſe fertur ut in hungariam obmiſſo ceptæ expeditionis itinere rediret. Debilem nimis & paruum numero ac robore, regium exercitum aſſerēs (qui uix quindecim milia equitum continebat, Currrus uero onuſti uictualibus, auro, & ſuppellectilibus, ultra q̄ bis mille aderant) Quom Cæſar Thurcorū maioribus potentiis uenationes ferarum exercere conſueſſet. Sed ſuperioris anni fortuna & maritimæ claſſis adiutoria hungaros animabāt. Interea Iulianus Cardinalis legatus, qui ipſo in bello regi ſemper aſtitit, litteras a Franciſco Cardinali Venetiarum, maritimæ claſſis apoſtolicæ Capitaneo, tranſitum thurcorū in magna multitudine, ex Aſia in Europā, cuſtodia nequicq̄ prohibente, trāſfretaſſe, nunciantes, accepit, & q̄ claſſis maritima apoſtolica prohibere nequiuerit, quin thurci furtim noctu in paruis cimbis, per inferiorē partē Phari Galiopolis traieciſſent. Hæc tamen denunciatio neq; regem terruit, neq; animum ſuum a futuro periculo auertit, & deſcēſum cum exercitu a caſtello

Thurcus pacē poſtulat.

Legatio alia Conditionalis adiuncta.

Rex Vladiſlaus in Thurcū agit expeditionem.

Nicopolis Bulgariȩ Metropolis.

Dracula prȩcibus ānexis diſſuadet.

Potētia Thurci.

Petrzecz iam exuſto faciens, & ab ipſa Nicopoli uſq; ad mare Galatū, quà Meſſembriā itur, intra montes penes lacū qui apud caſtellum Petrzecz cœpit originem tranſiuit, donec Varnam peruenit. Varneñ, Galateñ, & Szunieñ metuentes, ſeſe in regis poteſtatem feria ſecūda, nona die Nouembris, dederunt. Eadem autē nocte qua Varnam & alia caſtella rex muniuit, conſpecta ſunt caſtra Thurcorum, quorū ignibus cœlum quoq; coruſcabat. Mane autē facto feria tercia in uigilia ſancti Martini, una dumtaxat hora poſt ortū ſolis, Thurcos aduentare, & pariter adeſſe totus ecce cōclamat exercitus Capiunt arma milites, bellorumq; auidi, cœlum & mare uocibus opplent, & tentoriis leuatis acies inſtruunt. Sed ſtatim uexillis auro micantibus extēſis, impetuoſus turbo cōſurgens, ea ſcidit & dilaniauit, ut altū per aerem uolarent, Thurci uero magno ordine magniſq; copiis, dextrum cornu aggreſſi ſunt, cui Varadieñ Epiſcopus præfectus erat. Ibi primum pugna iniciū cœpit,

Thartarorū & Hungarorum conflictus.

Hungari primarū acierum & quattuor uexillorum, Varadieñ Epiſcopi Iuliani Legati, Franconis Bani, & Preſulis Agrieñ, primum impetū thurcorum non ſuſtinentes, ſtatim uerſus Galatā & montes uerſus Romaniā fugierunt,

Hungarorum fuga.

quos thurci ferientes inſequuti ſunt. Valachi pari exemplo hinc inde diſperſi. Reſtitit autē ex quattuor uexillis, uexillum ſācti Ladiſlai. Ad quod defendendum Iulianus legatus, & Franco Banus uix cū equitibus ducentis accurrerunt,

Vladiſlai animoſitas.

rex uero Wladiſlaus ubi Hungaros a dextro cornu terga uertētes uidit, ubi plus aduertebat interponi diſcriminis, uelut alter Cæſar inuaſit, & omnes quotquot offendit, aut morte afflixit, aut in errorem fugamq; cōuertit. Regis exemplum Palatinus Ioannes Capitaneus exercitus ſequutus eſt, magnoq; in thurcos animo irruens, quattuor milibus paſſuum rex cū Palatino thurcos perſequebatur.

Thurci cœſi & fugati.

CAPVT LVI.

Euerſus poſtea Rex, poſtq̄ uexillum ſancti Ladiſlai acriter expugnari uidit, pro liberatione accurrit. Cuius preſentia thurci terrore conſternati, partim cœſi, partim in fugam conuerſi ſunt Tria milia Thurcorum in illo dumtaxat loco corruiſſe uiſa ſunt Exigua tamen ſtrages in Thurcis apparuit, propter nimiā eorum multitudinem, dum recentes & nouæ acies uictis & proſtratis ſuccederēt. Inuaſit præterea rex, & quaſdam copias Thartarorū electiſſimorū proſtrauit.

Copiæ Thartarorum victæ

Fluxerat & conſūpta iā fuit maxima pars diei, & campus cadaueribus ſcatens, utriq; hoſti terrori fuit. Itaq; cuncto Thurcorū equitatu nutante, & ad fugam ſpectante, ſola Cæſaris Amuratis caſtra innumerabilibus peditū Ianczaronum agminibus munita, ſuo in loco cum timore ſtabāt. Rex ergo Wladiſlaus cū agmine pro cuſtodia ſui capitis deputato, in pedeſtres Iāczaros appellatos diuertit, nec ſine damno ingenti ac leſione ſuorū militum & equorum.

Vladiſlai in Iāczaros irruptio.

Nam Ianczarones in uno loco firmati, & longis ſcutis, ne lederentur in terram defixis, protecti. Adeo frequentes emittebāt ſagittas, ut aer quaſi grādine e cœlo cadente oppleretur.

Ianczaronum reſiſtentia.

Dūq; terribilis eſſet, tū multitudine, tum ſagittarum miſſione. pedeſtrium Iāczaronum acies, omnibus diſſimulantibus, regio mādato, Polonorū milites in illam irruerunt, Deinde rex ipſe, deſertor ſuorū mi

Polonorū milites decertant

litum eſſe

ſitum eſſe nolens, pugnæ mediæ ſe ingeſſit, & magnam ſtragem in pedeſtri il
lo exercitu ægit. Adeo ut Ianczarones ipſi nutabũdi & deliberabundi preſ-
ſo gradu ſiſterent, ſed multitudine Ioannes de Huniad territus, e prælio per *Ioannis de Huniad fuga*
fugam ſe ſubduxit, & regi Wladiſlao, frequẽtibus nunciis, ut pugna & acie
obmiſſa ſecum una & locorum peritis, fuga ſe ſaluaret, intimauit. Rex uero
animo feroci reſpondens, ſibi & ſanguini ſuo fugam competere negauit, nec *Regem dedecet fugere.*
honeſtatis eſſe regiæ & uincere uelle & fugere. Rex itaq; quẽ Poloni ſui for
tiſſimi nunq̃ deſeruerũt, uſq; ad crepuſculum noctis cũ hoſtibus dimicauit. *Conſtãtia Polonorum.*
Nocte autẽ ſuperueniente, utraq; pars uictam ſe credens, abiit. Hungari au
tem tanto terrore perculſi fuerũt, ut quæcũq; opaca & inuia loca, per arbo-
res, per ſaxa, per denſiſſima nemora, uelut in apertos & planos campos, te- *Hungarorum fuga.*
nebroſa nocte cucurrerunt. Pleriq; de exercitu regio nocte tota, atq; die ſe-
quenti pacifice ſteterunt, aſſidue reditum regis & totius exercitus expectan-
tes, & in eadẽ eſtimatione ipſi quoq; Thurci uerſabãtur. Auſi eñ nõ fuerũt
ſequenti die, uel ut ferũt alii, tercia die, uſq; iam ueſpere regios currus inua-
dere, metuentes ne chriſtiani milites ad currus reuerſi fuiſſent. Iulianus Car-
dinalis, ut Hungari referunt, inter caſtra & currus, cum aliis relligioſis occi-
ſus eſt. Noſtri uero Poloni eũ cum Ioãne de Huniad fugiſſe, atq; a conſortio *Super morte Iuliani Cardinalis opinio.*
ipſius Ioãnis diſtractũ, dum in rara ſocietate ad Danubiũ perueniſſet, a quo
dam Valacho, qui in parua cimba unũ dumtaxat ipſum traiiciebat, cognito
auro quod geſtabat, & cuius pondere cimba demonſtrabat molem, occiſum
eſſe, & corpus exanime, ſingulis ueſtimentis & auro ſpoliatum, in Danubiũ
proiectum fore, affirmant. In hac pugna octuaginta milia hominum cæſa *Octaginta millia hmu cesa*
ſunt. De qua Hungari pro maiori parte ſalui reuerſi ſunt. Polonorum uero
preter duos nullus euaſit. Saluati eñ ſunt per fugam, Ioannes Rzeſzowſki
de domo Polukoza, expoſt Epiſcopus Graccouiẽ: qui pugnæ propter uul-
nerationem intereſſe non ualens, in curru regio decũbebat. Et Gregorius de
Szanok, in Archiepiſcopum Leopolieñ promotus, de domo Strepaz. Rex
uero Wladiſlaus, poſtq̃ bellum nocte direptum eſt, nuſq̃ apparuit. Nec eſt *Vladiſlai interitus*
repertus, qui eum aut capi aut interimi uiderit. Sed omnibus teſtãtibus uno
ore, magnam ſtragem propria manu in Thurcis commiſit. Fuit autẽ Wla-
diſlaus regum optimus, homo cõdecentis proceritatis, fuſca facie, nigris cri
nibus, in armis ſtrennuus, in ſuos beniuolus, morũ honeſtate preclariſſimus,
mente & animo compoſitus. Periit ãno regni Poloniæ decimo, regni autem
Hungariæ quarto, ætatis ſuæ uigeſimoprimo, anno uero domini 1444. An-
no domini 1435 Dux Switrigal conſiliis Sigiſmundi imperatoris Romano-
rum animatus, cum Prutenis, Ruthenis, Liuonitis, Thartaris, & duce Sigiſ-
mundo Koributh ex Bohemia regreſſo, Sigiſmũdum magnum ducem Lith
uaniæ inuaſit, ſed per Lithuanos & præſidia Polonorum, in tutelam ei per *Sigiſmundus dux Lithuaniæ inuaſus.*
Polonos cum ductore exercituum Iacobo Kobilenſki miſſorum cõtritus eſt
Captuſq; fuit in eo cõflictu dux Sigiſmũdus Koributh, & quidam Sigiſmũ
dus Roth, regni Poloniæ magnus pſequutor atq; hoſtis. Et ambo aquis ſuf
focati ſunt. Anno domini 1436, In feſto Penthecoſtes, Georgius Stoſz cum
nonnullis nobilibus Sleſiæ, oppidum Klobuczko, & uillas circũuicinas ſpo

 liauit. Dumq;

liauit. Dumq; regrederetur per Laurētium Zaramba Capitaneum & omnes nobiles Vieluneñ pſequutus, derelictis omnibus ſpoliis, fuga ſe & ſuos ſaluauit. Et oppidanis in Klobuczko ſpolia ſunt reſtituta. Anno dñi 1437.

Dux Switrigal gratiā petit.

Dux Switrigal, poſtq̃ omnia perdidiſſet, ſero ſe recolligens, Graccouiā trecima Auguſti perſonaliter ueniēs, regi & conſiliariis, ſe in gratiam & protectionem recipi ſupplicauit. Sed duce magno Lithuaniæ Sigiſmūdo inſtante, cū lachrymis Switrigal tanq̃ hoſtis reiectus eſt. Anno domini 1438 Derſlaus de Rithwiani, cum pluribus equeſtribus & pedeſtribus uerſus Hungariam iuit, ſed eorum caſtrorum, quæ in Hungaria occupare deſtinauerat, ſpe fruſtratus. Ad oppidum Zathor feria tercia Carniſpriuii applicuit, & prædictum oppidum ſcalis appoſitis nocte, oppidanis nihil tale ſuſpicantibus, comprehēdit. Et ex inde uniuerſum ducatū Oſwancziimieñ ad homagia cōpulit. Verum dum circa medium quadrageſimæ gentes ſuæ ex Toſt, præda onuſtæ in terra Szeuierieñ, circa uillam Voykouicze inebriatæ proſternerētur. Derſlaus hoc caſu debilitatus eſt, oppidum Zathor poteſtati regis tradidit, milleq; marcas a rege pro expeditione gētium primum recepit. Et oppidum quidē rex aliquāto tempore per ſuos præfectos tenuit, tādem tamen illud duci Venceſlao Oſſuancimieñ ſub hac conditione, ut caſtrū Beruald, proprietatis regiæ, & dux ipſe perpetuus regni Poloniæ feudalis, deinceps Vaſallus fieret, reſtituit.

Zathor oppidum comprehenſum.

Cæſar Thartarorum Podoliam ingreſſus.

Eodem anno Cæſar Thartarorū Szadchmat, terras Podoliæ cum magno exercitu circa feſtum Penthecoſtes ingreſſus, Polonos accurrentes, & iniquitatem loci non ſuſpicantes, in ipſo congreſſu limoſis & paludinoſis locis ſic cōſtrictos, occidit. Et multa milia nobiliū, Baronū & militum occiſa ſūt. Ab eoq; tempore Thartari, facilitate uictoriæ crebris inuaſionibus terras Ruſſiæ laceſſere cœperunt. Item eodē āno Cæſar Thurcorum regnū Hungariæ preſertim tranſſiluaniam uaſtauit. Anno præfato 1438 In regno Poloniæ & p̄tibus uicinis, magna cariſtia frugum erat. Vna enim menſura ſiliginis, uno floreno pendebatur, quia Veris & æſtatis tempore, ualidæ deſcendentes pluuiæ, ubertatem frugum extinxerunt. Nec minor pro eodem tempore prædictum regnum incommoditas, falſificatio uidelicet monetæ præmebat.

Annonę cariſtia

CAPVT LVII.

Spithko de Melſtin predatur.

ANno domini 1439 Spithko de Melſtein, collecto ex amicis & forenſibus præcio conductis equeſtribus, de ſubditis uero omniū uillarum ſuarū pedeſtri exercitu, curribuſq; more bellico ordinatis, ad conuentionē in nouam ciuitatem uenit. Et hoſpicium Wladiſlai Epiſcopi Wladiſlauieñ, & Nicolai Laſſoczki Decani Graccouieñ, Ioānis de Konyeczpole Cācellarii, & Ioannis Glowacz de Oleſznicza Marſalci predatus eſt, oppidūq; illico exiēs. Rex aūt maturādo ſibi pugnā contra eum egreſſus, caſtra eius diſiecit. Et ipſo in multos impetū faciente, pluribus lanceis & ſagittis baliſtarum trāſfoſſus, equo prolapſus, expirauit

Occiſio eius.

Cometes.

Eodem anno Cometes inter occidentem & meridiē apparuit, caudam ad meridiē dirigens. Et ſub eo tempore Eugenius papa quartus, cum concilio Baſilieñ de præeminentia diſſidebant, reuocatoq; concilio, Eugenius papa in ciuitatem

uitatem

uitatem Florentinam, unionem eccleſiæ orientalis cum occidentali tractauit
In quo aderant Patriarcha & Imperator Conſtantinopolitanus, & Prælati
maiores Græciæ, claſſibus & expenſis Eugenii papæ adducti. Sed qui in cõ
cilio Baſilieñ permanſerant, Eugeniũ papam excõmunicando, depoſuerũt.
Et Amadeum ducem Sabaudiæ, loco eius papam creauerũt, Felicem quin-

Amadeus dux Sabaudiæ papa creatus.

tum appellatũ. Inter creandum autẽ Cardinales, uterq; Pontifex Eugenius
& Felix Sbigneum Epiſcopum Graccouieñ Cardinalem creauit. Inter alios
uero Eugenius papa, binos Cardinales Græcos creauit, Viſſarionem epiſco
pum Nicenum, & Iſidorũ Metropolitanũ Kiouieñ de Ruſſia. Anno domini
1440. Dux Iwan Czartorziczki Ruthenus de ritu græco, facta cõſpiratio-

Iwan Czartorziczki Lithuanię ducis occiſor.

nẽ cũ quibuſdã Ruthenis & Lithuanis, Sigiſmũdum magnum ducem Lith-
uaniæ, dominica Ramiſpalmarũ in caſtro Troki diuina audientem, multis
uulneribus affectum, interfecit. Putabat (ut referũt) præfatus dux Sigiſmũ
dus urſam domeſticam & manſuefactã, oſtium habitaculi pede agitare. Cui
aperiendo, Rutheni qui oſtium nouerant, ſuper ipſum irruerunt & occide-

Sigiſmundi inopina mors.

rũt. Ac extra caſtrum corpus eius in uehiculo ſine ductore emiſerunt, & ca-
ſtrum cum theſauris occupauerũt. Barones uero Lithuaniæ corpus ducis in
eccleſia Vilneñ in uno ſepulchro cum duce Vitowdo ſepelierũt. De hoc car
mẽ lugubre uſq; in ætatẽ meam Lithuani concinnebãt. Audaces Principes
Ruſſiæ occiderunt Sigiſmũdum ducem Lithuaniæ &c. Eodẽ anno in regno
Poloniæ & partibus circũuicinis. Erat hyems ualida, mortalitas quadrupe-

Intẽſio brumę cariſtiæ, ac peſtis in Polonia.

dum & cariſtia magna. Nobiles & ruſtici de ſtabulis antiqua ſtramina detra
hebant, & utcũq; poterant, eſuriem, boatum, & clamorem gregum atq; pe-
cudum mitigabãt. Nonnulli homines ex herbis, foliis, radicibus, & ex uiſco,
panem facientes, uorabãt, qui poſtea æſtate adueniente, peſte infecti morie-
bãtur. Quoniã malæ frutices, herbæ, & triſtia legumina peſtem, præcipue
poſt famem & cariſtiã, adducunt. Prout Galienus in principio de Euchimia
& Cachochimia docet. Anno quo ſupra. Iſidorus natione Græc⁹ Archiepiſ
copus Kiouieñ, Cardinalis nouiter creatus, & Eugenii papæ legatus in Ruſ
ſiam miſſus, uir maturus & prudens, ferens ſecum bullas apoſtolicas blum-
beas, & Imperatoris Cõſtantinopolitani aureas. Intrauit in Sãdecz feria ſe-
xta Paraſcheue. Vbi per Sbigneũ epiſcopũ Graccouieñ hoſpicio fuit rece
ptus. Et ad celebrãdum diuina more ſuo Græco, tanq̃ Romanæ eccleſiæ re-
unitus, admiſſus, unio tamen illa eccleſiæ Latinæ & Græce breuiuſcule du-
rauit, Græcis & Ruthenis illam irridentibus & contemnẽtibus. Vnde dum
præfatus Iſidorus ad ſuos ſuffraganeos in Ruſſiã & Moſquam ueniſſet, & il
lam unionem eis prædicaret, per principes Moſquæ captus, in carcere reclu

Iſidori Archiepiſcopi captiuitas.

ſus, & omnibus theſauris, quos iã notabiles conquiſierat, ſpoliatus fuit. Ex-
poſt tamen de huiuſmodi captiuitate, fauente deo, per fugam ſaluatus erat.
Anno præfato Alberto rege Hungariæ & Bohemiæ mortuo. Bohemi Al-
bertum ducem Bauariæ regem Bohemiæ declarauerũt. Albertus Bauariæ
dux, inſigni modeſtia uſus, & a Friderico Romanorũ rege admonitus, obla-

Albertus dux Bauarię regnũ Bohemiæ ſpreuit.

tum regnum ſpreuit. Bohemi a Bauaro repulſi, ad Fridericũ Romanorum
regem miſerunt, Petentes ut tutorio nomine Ladiſlai regnum ſuſciperet, qui
oblationem

Meinhard⁹ & Ptaczko gubernatores eliguntur.

oblationem eorum peroſus, eam reiecit. Gubernatores ergo eligere placuit, Ptaczko & Meinhardus deſignati. Meinhardus Catholicorũ tutor, Ptaczko hereſis peſte infectus, hereticorum fotor erat. Ptaczkone autẽ ui morbi abſumpto, Meinhardi poteſtas ſenſim creuit. Id dum ægre Huſſitarum pars ferret, ad Georgium de Poſdzebrad ſe contulit, eumq; ſibi ducem elegit. Is Pragam inuadens, paſſim trucidauit reſiſtentes. Meinhardus in eo tumultu captus, moleſtia carceris, ſiue ut alii aſtruebant, toxico, diem obiit. Ex illo itaq; tẽpore, non Praga ſolum, uerũ & uniuerſa Bohemia Georgio paruit.

Georgius Huſſitarũ pręſes.

Meinhardi interitus.

Barones Polonię Sleſię vaſtatores.

Anno domini 1442 Barones maioris Poloniæ furtis & ſpoliis, per Sleſiæ latrũculos laceſſiti, exercitualiter Sleſiã ingreſſi. Duobus fortaliciis Gorzow & Czeczerzin, ex quibus regno dãna inferebantur, expugnatis & demolitis plurimis dãnis Sleſiæ illatis, in ſua remearũt. Quidã tamen Zaiecz de Auſtria Capitaneus Wratiſlauieñ, Elizabeth reginæ per terram Vieluneñ predas agebat, nec quiſpiã eius conatus reſcindebat. Thartari inſuper eo ãno terras Podoliæ, & Ruſſiæ uſq; ad Leopolim uaſtabant, & homines utriuſq; ſexus abducebãt, Solo Vindica nobili adminiſtratore in Glinyani eis reſiſtẽte, a multitudine Thartarorũ ſuperueniente, uicto & interfecto.

Vindica Nobilis Thartaris reſtitit.

Motus terre inſignis.

Anno domini 1443 quinta menſis Iunii. Motus terræ generalis in regnis Poloniæ, Hungariæ, & Bohemiæ, partibuſq; uicinis adeo ualidus erat, ut turres, edificiaq; domorum corruerent. Maior tamẽ motus in Hungaria fuit, ubi & plura caſtra euerſa ſunt. In Kazimiria illo motu, teſtudo monaſterii ſanctæ Katharinæ decidit, quæ uſq; ãno dñi 1505 denuo reedificata & locata eſt.

Teſtudo eccleſię S. katherinæ ex eodem ruinam paſſa.

Anno domini 1444 Sbigneus Cardinalis & Epiſcopus Graccouieñ, eccleſiæ Graccouieñ poſſeſſiones augere, & terminos regni Poloniæ dilatare cupiẽs, terrã Szeuierieñ a Venceſlao duce Teſſneñ pro ſex milibus marcarum latorum groſſorum emit. Eodem anno Boleſlaus dux Oppolieñ hereſi Huſſitarum infectus. Negociatores Gracco: merces ad nundinas Wratiſlauieñ ꝑ feſto Ioannis baptiſtæ uehẽtes, eſtimationis ad minus ducentorum milium aureorum. In oppido Cruczbork quieſcentes ſpoliauit, captiuauit, ac impune conſumpſit.

Graccouięñ ꝑ ducem Oppolieñ ſpoliati

Anno quo ſupra 1444 Lithuani cum duce ſuo Kazimiro cõtra Boleſlaum ducem Mazouiæ pro terra Drohicieñ recuperanda, arma ſumpſerunt, Sed pax inter partes concluſa fuit, ut Boleſlaus Mazouiæ dux receptis a Kazimiro duce Lithuaniæ ſex milibus ſexagenarum latorum groſſorum Prageñ, tam iuri q̃ poſſeſſione terræ Drohicieñ, reſtitutis litteris cœderet. Diſtrictumq; Vingrow ſuo ducatui appropriatum ꝑpetuo retineret.

Altercatio ꝑ terra Drohicienſi.

CAPVT LVIII

ETſi rumor & fama de caſu regis Wladiſlai, circa lacũ Varneñ, in Poloniam perueniſſet, tamẽ fides non adhibebatur, donec aliqui Poloni & equidem exigui, fuga ſaluati, rem geſtam, redeuntes, plene publicarũt, tunc & credulitas, & ingens mœror regnicolis acceſſit. Alterum attamen regem non elegerunt, quoad Hungari Ladiſlaũ, Alberti regis poſthumum, in regẽ Hungariæ coronarũt, tunc quoq; & Poloni facta conuẽtione, Anno domini 1445 una pro die ſancti Adalberti in Siradia. Altera pro feſto ſancti Bartholomei in Piotrkow, Kazimirum

magnum

Kazimirus.

kazimiri ducis Lithuaniæ in regem Poloniæ electio.

Jagellonides.

magnū ducem Lithuaniæ, in regem Poloniæ elegerunt, & legationem electionis ei miſerunt. Qui ſuſpitione fraternæ uitæ, perſuaſioneq; Lithuanorū diſſimulabat, & electionem non acceptauit. Anno itaq; domini 1446 facta conuentione pro dominica Letare in Piotrkow, Poloni in regē Poloniæ Boleſlaū ducem Mazouiæ elegerunt, nō tamē poſtularunt. Quo audito Kazimirus dux, & domini Lithuani āxii parti ſuæ timere cœperunt. Inſtaurato igitur conuentū pro feſto Michaelis in Parczow Kazimirus electioni conſenſit, diemq; coronationis feſtum ſancti Ioānis baptiſtæ anni ſequentis cōſtituit & intimauit. Et ꝓ die coronationis aſſignato, anno domini 1447, feria ſexta poſt octauas corporis Chriſti Kazimirus Graccouiā poſt meridiem, magna cum ſolennitate intrauit, omnes proceſſiones urbis & uniuerſitas obuiam illi exiuerant. Ad eccleſiamq; maiorem perueniens, adoratis relliquiis ſanctorum, quinquaginta aureos ꝓ offertorio poſuit, & in aulam ſe recepit. Sequenti autem die, uidelicet feſto ſancti Ioannis baptiſtæ, Graccouiam dux Boleſlaus, & dux Wladiſlaus Mazouiæ intrauerunt, uterq; in ſua comitiua ſeorſum mille equos habuit. In craſtino uero ſancti Ioanis baptiſtæ die dominico, præfatus dux Kazimirus in regem Poloniæ per Vincentium Archiepiſcopum Gneznēn. Aſtantibus ei Epiſcopis Poloniæ, inunctus & coronatus eſt. Et obtulit centū aureos. Aderat huic coronationi Sophia regina Poloniæ mater ipſius, Boleſlaus & Wladiſlaus Mazouiæ, Wladiſlaus & Boleſlaus Teſſnēn, Venceſlaus Rathiborien̄, & Venceſlaus Oſwancimien̄, duces. Item dux Boleſlaus Switrigal cum aliquot principib9 Ruſſiæ, ſcilicet Georgio Szemienouicz, Vaſilone Ololkouicz, & Vaſilone Craſni. Itē duo fratres Cruciferi de Pruſſia, Henricus de Plawen de Elbing, & Lodouicus de Mewe Cōmendatores, per Magiſtrū Cōradum de Erlichſhauſzen miſſi. Itē plures Barones, Lithuaniæ, Bohemiæ, Morauiæ, & Sleſiæ aderant. Anno ſequenti puta 1448. poſt corporis Chriſti in conuentione Lublinēn, Prælati, Principes, & Boyarii Lithuaniæ, a prelatis & dignitariis Poloniæ optabāt, ut inſcriptiones, fœdera, & uniones terrarū Lithuaniæ, Ruſſiæ, & Samagittiæ, cum regno Poloniæ tollerentur, rogabant deinde & requirebāt, ut eis terra Podoliæ, Item

Electionem aſſumpſit.

Aduentus eius in Graccouiā.

Offertoriu bonu 50 aureor

Coronatio.

alio 100 a

Hoſpites

Inſtantia petitionis Lithuaniæ Primatum.

caſtrum

Reſponſum ꝓcerũ Poloniæ legittimum

caſtrũ Oleſzko, & diſtrictus Viethli, Lopacin, & Hrodlo redderetur. Super quo Proceres Poloniæ reſponderunt. Non licere eis inſcriptiones predictas corrigere, uel ab eis aliquicpiam detrahere, quoniã caſſe ac uane uiciarentur & redderentur. Ita etem Wladiſlaus Iagello quattuor ſuſcepit conditiones, & cõfirmauit. Primam ut fidem Catholicam cum omni gente ſua acceptaret. Alteram ut omnes terras ſuæ ditionis regno Poloniæ appropriaret, & perpetuo incorporaret. Terciam ut omnes theſauros ſuos in regnum Poloniæ induceret. Quartã ut ſingulos captiuos Catholicos a captiuitate ſolueret. Is tandem uobis fonte baptiſmatis renatis, arma nobilitatis q̃ poloni deferũt uobis dedit, uos regno Poloniæ inuiſcerãdo ac glutinando. Sed & multas inſcriptiões diuerſis temporibus habitas, duce magno Vitowdo, totoq; ducatu Lithuaniæ laudante, conſentiente, & approbãte, dictauit, appropriauit, & rectificauit. Præterea terra Podoliæ, nunq̃ de proprietate ducatus

Inſcriptiões ꝓ terra Lithuaniæ & Podoliæ corroborañ

Lithuaniæ fuit. Conſtat eñ Kazimirum ſecundum regem poloniæ, eam ſub Thartaris conquiſiſſe, & pacifice tenuiſſe. Caſtraq; multa uidelicet Camyeniecz, Chaczen, Chzeczim, Bakotha, Braczlow, Miedziborze, & alia muro aut lignis cõſtruxiſſe. Poſt Kazimirũ quoq; Lodouicus rex Poloniæ præfatam terrã tenuit. Quo ſublato, Wladiſlaus Iagello in eius poſſeſſionẽ, ut rex poloniæ ſucceſſit. Et illã iure ſuo regali Spithkoni de Melſtein ꝓpter ſeruicia eius infeudauit. Deinde eandem eliberãdo, Vitowdo primũ, tãdem Switrigal fratri ſuo ad tempora uitæ ſuæ cõtulit. De quo poloni certiſſima munimenta & teſtimonia ſeruant. Liberalitas ergo regis Wladiſlai tẽporali conceſſione, nõ uos in uſurpationẽ predictæ terræ trahat. Et nõ ſolum terræ Podoliæ, ſed & predictorum diſtrictuum, Oleſzko, Lopacino, Viethli, & Hrodlo, quos Sigiſmundus magnus dux Lithuaniæ, per ſuas litteras patentes, publice non eſſe iuris aut proprietatis ducatus Lithuaniæ, ſed regni Po-

Taciturnitas Boyariorum

loniæ recognoſcit. His auditis Boyarii Lithuaniæ conticuerunt. Veniẽte deinceps rege Kazimiro in Voinicz, nuncius aduenit, referẽs Palatinum Mol-

Romanus Palatinus Moldauiæ mortuus.

dauiæ, Romanum filium Heliæ Palatini, a quibuſdam ſuis Baronibus toxico propinato, feria tercia in die uiſitationis Mariæ diem obiiſſe, quare rex celerius in terras Ruſſiæ procedens. In Camyenyecz feria ſexta in uigilia ſãcti Laurencii uenit. Et Petrum Palatinum Moldauiæ ſuper homagio requiſiuit Eoq; ad regem Kazimirũ aduenire non audente. Et a Ioanne de Huniad gubernatore Hungariæ ſuffragia contra Kazimirum habẽte, rex ad ipſum cũ

Kazimiri reſiſtentia in Ioannẽ de Huniad.

plenitudine poteſtatis, Ioannem Caſtellanum Graccouieñ, Petrum Odrouanſz palatinum Leopolieñ, Ioannem de Konieczpole regni poloniæ Cãcellarium, & Ioannem de Pilcza miſit, qui iuramentum fidelitatis ab eo, & omnibus ſuis nomine regis & regni poloniæ cœperãt, & nouas inſcriptiones, ac fœdera firmauerunt. Et poſtea poſtulante Alexandro Moldauiæ Palatino, rex Kazimirus contra Bogdanum, qui ſe filium naturalem Alexandri olim Palatini Moldauiæ aſſerebat, exercitum ex terris Ruſſiæ & Podoliæ miſit, cuius curam & gubernationem, Ioãni Oleſzki de Serno commiſit. Qui Bogdanum ex Moldauia fugauit, & eiecit, & Ilichnoni alias Alexandro caſtra conſignauit. Eo autem cum exercitu recedente, prefatus Bogdan qui in mon

tanis latitauit

tanis latitauit, Ilichnonem cum matre ſua in Podoliam expulit. Contra quẽ
iterum rex Kazimirus exercitum miſit, & pace inter partes confecta, recede
bat. Cui Bogdan die dominico ante feſtũ natiuitatis Mariæ, ſexta die Septẽ
bris prelium intulit, quod a mane uſq; ad occaſum ſolis durauit. Et q̃uis re- Strages partis Vtriuſq;.
gio exercitu uictoria prouenerat, tamen ingens multitudo nobilium militum
occiſa iacuit, unde plus mœror q̃ leticia obtigerat. De numero autẽ occiſorũ,
Petrus Odrouanſz palatinus Leopolieñ in clara tumba, Nicolaus Porawa
& Michael Buczaczki in Leopoli cum ingenti mœrore ſepulti ſunt. Ioãnes
quoq; Odrouanſz Archiepiſcop9 Leopolieñ, audita germani ſui Petri pala
tini morte, graui dolore oppreſſus extinct9 eſt. Et in eccleſia Leopolieñ poſt
duos menſes, obtenta a ſede apoſtolica abſolutione, quoniã in ſentenciis au-
ctoritate apoſtolica latis obierat, tumulatus eſt.

CAPVT LIX.

ACceſſit & alius mœror. Imperator thartarorũ Szadachmath Szadacchmat Thartarorum Imperator Podoliȩ, Ruſſiȩ inuaſor.
intelligens nobiles Ruſſiæ & Podoliæ bello Valachico occupa
tos, ex impuiſo terras prefatas inuaſit, & uſq; ad Grodek & ad
terminos terræ Belzeñ graſſatus. Homines utriuſq; ſexus cum
armentis & pecudibus in magna multitudine abduxit, & addita fuerat regni
colis afflictio & tribulatio. Item ãno ſequenti ſcilicet 1451 prefatum Bogda
num ebrium repertum, Petrus qui ſe palatinũ Moldauiæ aſſerebat, cuſtodi-
am ipſius fallens, capite trũcauit. Et Alexãdro, cum quo fœdus inierat, ho Bogdan trũcatur.
ſtem ſe profeſſus eſt. Anno domini 1452 circa feſtum Ioannis baptiſtæ thar
tari Podoliam ingreſſi, multa damna intulerũt, urendo & occidendo. Caſtel
lumq; Row conquiſierunt, & in eo Stogneum Rey, de domo Oxa, cum ipſi [illegible]gneus Rey cap[illegible].
us uxore captiuauerunt. Circa Bartholomei uero thartari cũ Szadachmat
imperatore eorum Ruſſiam ingreſſi, uſq; ad Leopolim graſſati ſunt, & ali-
quotiens ſe cum predis de terra exire finxerunt. Et ſubito redeuntes, aliquos
incautos occuparũt. Quomq; ad terras ſuas reuerterentur, quidã Barones
Lithuaniæ, de quibus dicuntur fuiſſe Gaſtowdus & Moniuid nuncium Rad
wilonem Hoſtikouicz ad imperatorem thartarorũ Szadachmat cum uariis Radwilo Hoſtikouicz nuncius.
muneribus miſerunt, qui gratias pro uaſtatione terrarum Ruſſiæ ageret, &
ut maiores oppreſſiones regno poloniæ affatim inferret, rogitaret. Sed quũ
Radwil ad imperatorẽ Szadachmat in campeſtribus accederet. Illico Eczi
geri imperator thartarorũ Przecopeñ contra Szadachmat irruit, & acerri-
me ac diu pugnando eum contriuit & uicit, ut omnis exercitus illius ad Eczi
geri tranſiret. Szadachmat aũt fuga ſaluatus, in Lithuaniam perfugit, & a
rege Kazimiro illic preſente, ſuſceptus & neceſſariis prouiſus eſt. Verũ quũ
ſuſpectus eſſet, & etiam ut Eczigeri in fide contineretur, mandato regis &
dominorum Lithuaniæ captiuatus, cum omnibus ſuis in Kowno relega-
tus eſt. Vbi in miſera ſenecta, & perpetua captiuitate uitam finiuit. Et pœ-
nas attritionis Ruſſiæ, uelut & Bogdan Moldauieñ, damnabili morte ſoluit
Sed nihil ultionis moleſtiæue paſſi ſunt inuaſores & predatores, terram Vi- Syewior pustoso
eluneñ ſpoliantes & exurentes. Nec ultum eſt in Boleſlao duce Oppolieñ, q y Zielowo
plures ſtipendiarios Bohemos conducens, terram Szieuierieñ & Vieluneñ

ſpoliabat rege Kazimiro in Lithuania immorante, & Poloniã non protegẽte. Anno autẽ domini 1453 Kazimirus Poloniæ, & Ladiſlaus Hungariæ reges, per ſuos oratores matrimonium, inter præfatum sereniſſimũ dominum Kazimirũ, & illuſtriſſimam Elizabeth filiam Alberti olim Hũgariæ, Bohemiæ & Romanorum regis in ciuitate Wratiſlauieñ ſanxerũt, & litteris firmauerũt. Super quo Ioannes de Capiſtrano in prætorio Wratiſlauieñ feria ſecunda poſt aſſumptionis Mariæ diſertam fecit orationem. Cuius thema erat. Hæc dies quam fecit dominus exultemus & letemur in ea. Is Ioãnes de Capiſtrano, fere quadraginta annis uerbum dei in Italia predicando ſparſerat. Et de licẽtia Nicolai papæ quinti, de Italia egreſſus, ãno Chriſti 1451. in æſtate ad Olomuncz peruenit, & in monaſterio minorum ſtetit. Poſitaq; Cathedra in circulo Olomunceñ, quottidie diligentiſſime uerbum dei, per duos interpræetes prædicauit, unum Bohemum, alterum Almanũ, rationibus ut ſæpe confutans, nõ eſſe de neceſſitate ſalutis, ut populus laicalis ſub utraq; ſpecie cõmunicaret, & ſermones ſuos prodigiis ac ſtupendis curationibus infirmorũ confirmabat. Hũc Sbigneus Cardinalis & Epiſcopus Graccouieñ, tandem & rex Kazimirus per litteras rogauerũt, ut ſi a Bohemis cõtemneretur, ad Poloniam uenire non dedignaretur. Qui per Wratiſlauiam tranſiens, cum legatis ſponſam, ut eſt premiſſum, regi Kazimiro ordinantibus, in poloniã progreſſus, Graccouiam die Martis in feſto ſancti Auguſtini applicuit & intrauit. Cui in obuium tota ciuitate effuſa, ab omnibus ordinibus itum eſt, rex quoq; Kazimirus cum Sophia regina, Sbigneus Cardinalis & Epiſcop⁹ Graccouieñ, cum multitudine cleri & totius militiæ, in campũ ante Cleparz exeuntes, ipſũ exceperunt, & cũ magno honore ciuitatẽ introducẽtes, in domo Georgii Swarcz ſeu nigri in circulo hoſpitauerũt & locauerunt. Qui poſito throno iuxta eccleſiã ſancti Adalberti, quottidie lecta miſſa, uerbum dei in latino duabus horis predicauit. Aliis quoq; duabus horis ipſa predicatio in uulgari per aliquem ſacerdotem Polonum reſumebatur, populo audiente & ſine tedio præſtolante. Vbi uero frigora & niues aduenerunt, locato throno in eccleſia beatæ Mariæ uirginis in circulo prope ſacrariũ, ſingulis diebus predicationes continuauit. Manſit autẽ in urbe Graccouieñ a die ſancti Auguſtini, uſq; ad quartamdecimã diem Maii. Sub quo tempore magnam multitudinem infirmorũ, cœcorum, claudorũ, & aliis languoribus oppreſſorum inſpectante populo curauit. Sub eo centum perſonæ & amplius ſacram relligionem ſancti Franciſci de obſeruantia aſſumpſerunt. Quibus Sbigneus Cardinalis & Epiſcopus Graccouieñ monaſterium pro conuentu & obſeruantia, in Stradomia in area germani ſui Ioannis de Oleſznicza Palatini Sandomirieñ erexit. Cõſtructaq; eccleſia lignea, illam in die natiuitatis Mariæ, in honorẽ ſancti Bernardini (omnibus proceſſionibus totius urbis ipſum Cardinalẽ & fratres ducentibus) conſecrauit. Et poſt biennium ſumptibus eiuſdem Cardinalis, coctili muro eccleſia edificata & adornata eſt. Habitationes monaſterii fratres ex elemoſinis contribuentium & propriis laboribus conſtruxerunt, & in hanc diem conſtruunt, amplificãt & decorant. Et quia illuſtriſſima uirgo Elizabeth ex compoſito & pactis in

Wratiſlauia

Affinitas kazimiri Polonię & Ladiſlai Hũgariæ regum iuncta.

Ioannes Capiſtranus diuini verbi interpres celebratiſſim⁹

Sub vna specie Communio

Capistran

Capiſtrani in Graccouiam aduentus.

Pia opera eius

Erectio monaſterij in Stradomia.

Wratiſlauia conditis, pro die purificationis Mariæ in Teſſin conſtitui & adduci debuit. Rex Kazimirus pro tali die purificationis Mariæ anno domini 1454 ad excipiendā nouā ſponſā duo milia equeſtriū tranſmiſit, quos uirgo Elizabeth cū Baronibus Auſtralibus noningentorū equorum numero, una hora ingreſſu ſuo in Teſſin preceſſit. Exinde per Piſczinam, Oſwanczim, in Skauinam uenit, ubi quom tribus diebus ſteriſſet, domini Auſtrales æſtimātes uirginem Elizabeth a rege Kazimiro ſpretum iri, clamātes accelerabāt, ut in Graccouiam progrederentur. Verum alia cauſa pauſationis in Skauina fuit, q̄ ſuſpicarentur, ſcilicet inexpeditio ornamentorum regi & ſuis militibus neceſſariorum. Sabato itaq; in die ſanctæ Appoloniæ, rex Kazimirus in ſplēdore ſuorum apparatuum cum Sophia genitrice ſua in obuiam egreſſus, nouam ſponſam hylariter excepit, ſed non fauit cœli diſpoſitio. A mane ſiquidem ad ueſperam largos fudit imbres, & ſuppellectilem nobilium ueſtimentorū & cooperimēta equorum de axameto cum puro auro, frena quoq; & ſellas in ualore quadraginta milia ducatorum humectādo corrupit. Proceſſioneſq; omnium eccleſiarum & omnium ſtatuū, officia ſua explere non poterant, nec loca debita tenere pluuia inundante. Sequenti autē die dominico ſanctæ Scolaſticæ, altercatiōe inter Barones facta, an Sbigneus Cardinalis & Epiſcopus Graccouieñ, uel Ioānes Sprowſki Archiepiſcopus Gnezneñ deſponſationem ac matrimonium conferret. Vocatus eſt Ioannes de Capiſtrano, ordinis minorum tā q̄ ſedis apoſtolicæ legatus, qui cum magna humilitate proſtratus, quom licentiam deſponſandi a Cardinali obtinuiſſet, nō rite deſpōſationē peragere potuit, quia ignarus idiomatis polonici & Theutonici erat, Cardinalis ergo Sbigneus, qui utramq; linguam nouerat, matrimonium confecit. Et Archiepiſcopus Gnezneñ miſſam de ſanctoſpiritu cū feſtinatione, quoniā aduesperaſcebat, peregit. Præfatamq; Elizabeth in reginam inunxit & coronauit, & octo dies ſequentes in choreis deducti ſunt.

Elizabeth aduentus.

Kazimiri obuiam egreſſus.

Dies ingreſſus pluuioſa.

Diſſenſio ſuper deſponſatione

Sbigneus Archiepiſcopus Gnezneñ coronat.

CAPVT LX.

SVb eo tempore ſcilicet feria quarta ante Cathedram ſancti Petri, legati Prutenorum ad regem Kazimirū aduenerūt, & procidentes rogauerunt, ut eos in ſubditos & protectionē contra magiſtrum Lodouicum & Cruciferos Pruſſiæ ſuſciperet. Præcedēti etenī anno Militares nobiles & ciues Pruſſiæ, diſſenſione inter eos ex una & Magiſtrum Lodouicū, Cōmendatores, & Cruciferos ab altera, partibus ſuborta, ex omnibus caſtris & ciuitatibus Cruciferos eiecerunt, & in ſolo caſtro Mariemburk incluſerunt. Et ſuper hoc prodigia in cœleſtibus, & apparitiones Cometarū uiſæ. Omnes itaq; Cōſiliarii regis (præter Sbigneū Cardinalem & Epiſcopū Graccouieñ, qui ſummopere diſſuadebat) ſuſcipiēdos conſulebant & approbabant Prutenos. Et accepto homagio, præſtitiſq; iuramentis remiſſum eſt eis prout poſtularūt, tributum Frintczol. Item oblatio annua dicta Porcus alias Naraſz. Itē thelonea in terra & in mari & merces naufragio demerſæ, eis in libertates ſunt conceſſæ. Item Gedaneñ ciuitati cenſus ſeptingentarum marcarū ex ciuitate proueniens, & omnia molendina ciuitatis cum inſula & uillis in ea conſiſtētibus (tredecim dumtaxat uillis

Prutenorum legatio.

Pruteni homagium præſtant

 et duabus

et duabus curiis, pro rege reſeruatis) donata ſunt. Ea tamen conditione appoſita, ut ſingulis annis ciuitas Gedaneñ duo milia florenorum ſolueret, & quattuor diebus regem & curiam ipſius omnibus neceſſariis procuraret. Et in loco caſtri per eam demoliti, curiam regiã de lateribus coctis ſumptu notabili & magnifico edificaret.

Kazimirus eos tuendos egreditur.

Rex ergo Kazimirus, ad tuendum ſibi ſubiectos nobiles & Pruſſiæ ciues, aduerſus Magiſtrũ & Cruciferos in Pruſſiam exercitualiter intrauit, uituperabant autẽ Mathematici horam egreſſus. Et quom oppidum Choynicza obſideret, feria quarta in craſtino Lamperti, anno præfato 1454, circa horam ueſperarum, exercitus hoſtium in tres cuneos tantummõ diuiſus apparuit.

Conflictus mutuus.

Aciebuſq; congreſſis, primi hoſtium occurrentes contriti & confracti ſunt, una cum eorum ducibus. Inter quos Baltaſar dux Zeganeñ cœſus eſt, dux uero Bernardus Szumborſki captus. Feruente autẽ pugna, extremus regius exercitus, ex nouis & inſuetis pugnatoribus compoſitus, quodã ſubito terrore perculſus, terga uertit, & cæteros in ignominioſam fugam traxit. Rex autẽ pugnam reſtituere, & fugientes reuocare cum magna diligentia tentabat, nec potuit, parumq; abſuit, quod in manus hoſtiũ perueniſſet, donec cuſtodes ei adhibiti reluctantẽ abſtraxerunt, & fugere cũ fugiẽtibus compulerunt.

Fuga kazimiri.

Cœſiq; ſunt de exercitu regio, quamplures. Capti uero treceñ triginta.

Exercitum recuperat.

Rex interim anxius, nouo exercitu ex Polonia & ſtipẽdiariis ex Bohemia, Morauia, & Sleſia cõparatis, ex uilla Oppoki prope Thorun, ubi locus cõſignatus fuit, cõuenientibus. Feria 5. poſt Katharinæ caſtra mouit, & abinde in Pruſſiã tranſitũ & bellũ cœptũ continuauit. Pro cõtentãdis quoq; & ſoluẽdis ſtipẽdiariis Magiſtri Pruſſiæ, ut ſecundũ cõpoſitionẽ e caſtris cœderet.

Eccleſiarũ clenodia in ſtipendiarios expoſita.

Ad requiſitionẽ regis, eccleſiæ Gnezneñ, Wladiſlauieñ, & Poſnanieñ, calices, clenodia, cæteraq; eccleſiarum uaſa dederũt. Sola eccleſia Gracco: cũ ſua dioceſi nõ cõtribuit, quoniam Põtifex eius Thomas Strzampinſki, cũ ſuo Capitulo talem cõcluſionẽ abhorruit. Itaq; maiores Poloni, Vlrico Cziruoncze & ſuis ſtipendiariis 25. milia florenorũ tradiderunt. Cui per Gedaneñ 40. milia aureorũ iã fuerunt tradita. De reſiduo autem ſoluẽdo de reſignatione caſtrorũ, & relaxatione captiuorum, pactum protelãdi ad feſtũ paſchæ fecerũt. Et poſt feſta paſchæ, anno domini 1457, Czirwonka cũ aliis ſtipendiariis recepta ſolutione finali Lodouicum Magiſtrum Pruſſiæ (culpantem propter hoc ipſum ſuos ſtipendiarios) ex Mariemburk in Tſczow eduxerunt, & caſtrum polonis tradiderũt, atq; diſceſſerunt.

Caſtrum Mariemburgk a kazimiro adeptũ.

Rex ergo Kazimirus in Gedano commorans, dum talia intellexiſſet, feria tercia Penthecoſtes, cum ſuis gentibus ex Gedano egreſſus, caſtrum Mariẽburk, feria quarta Penthecoſtes, quæ fuit octaua Iunii, hora terciarũ fœliciter intrauit. Summa pro redemptione & reſignatione caſtrorũ, ſex milibus ſtipendiariorum equitum data, ad quadringinta ſeptuaginta ſex milia aſcẽderat. Agente autẽ rege Kazimiro bellũ Prutenicũ, & obſidiõe oppidi Laſzin occupato, Girzik Stoſz de Olbrachczicze, Morauus ſeu Sleſita, & Ioannes Swieborowſki Polonus, circa oppida Ilkuſſ & Slawkow ſpolia ægerunt, & octuaginta equos, quibus in fodinis Ilkuſſiẽſibus aqua pellebatur, acceperũt. Oppidoq; Slawkow conflagrato, cum præda abierunt. Tãdem in terra Vieluneñ fortalicium

Ilkuſz & Slawkow ſpoliata.

talicium Campno occupauerũt, quod per obſidionẽ uix liberatũ eſt. Præterea quædã colluuies gẽtium, ex Bohemis, Polonis, & Sleſitis in ſui ductoris improperium Kawki, appellata, quorũ ductores erãt Gracculus, uulgo Kawka & Swieborowſki bini fratres, montem qui dicitur Zebracze prope Oſwanczim incaſtellauerũt, & plurima damna regno, præcipue circa Oſwanczim irrogauerũt, quoniã ſtipendium in Pruſſia ipſis non erat ſolutum.

Kawky Zolnierze

Ad quos frenandos, depoſito Ioanne de Czizow, Caſtellano Graccouiẽ a Capitaneatu Graccouiẽ, quem decemſeptẽ annis tenuit, Nicolaus Pienyazek de Vithouicze, aucto ſibi ſalario, ut copioſam foueret familiã, Capitaneus Graccouiẽ creatus eſt.

Nicolaus Pienyazek Graccouiẽ Capitaneus creatus.

Anno autẽ domini 1459 rege Kazimiro Lanciciæ cõmoratẽ. Venerunt ad eum feria ſexta, in die ſancti Bartholomei, conſules & primores ciuitatis Wratiſlauiẽ, q ſuo & Namiſlauiẽ nomine rogarunt. Vt in ſuã poſſeſſionẽ & defenſã eos ſuſcipere dignaretur, tũc ẽm Ladiſlao rege Hungariæ & Bohemiæ extincto, Girzik alias Georgius de Poſdzebrad Huſſita, regnare in Bohemia cœperat. His autẽ reſponſum eſt, regem bello Prutenico ſic implicatum fore, ut nullatenus eos ſuſcipere poſſit.

Vratiſlauiẽ: & Namiſlauiẽ ad kazimirũ ueniunt.

In anno autẽ domini 1460 mortuo Thoma Strampinſki Epiſcopo Graccouiẽ, duo per Capitulares diuiſos in epiſcopatũ Graccouiẽ, Ioannes Luthkonis de Brzeze utriuſq; iuris doctor, & Ioannes Epiſcopus Wladiſlauiẽ, electi ſunt. Iacobus quoq; de Senno, Prothonotarius apoſtolicus, ad præſtãdum obedientiam in Concilium Manthuanũ, quod Pius papa ſecundus tenuit, miſſus, ante electionem Capitularium quindecim diebus, ſibi eundem Epiſcopatum prouideri obtinuit. De quo rex Kazimirus male contentus, Iacobum de Senno, cũ ei adherentibus proſcripſit & relegauit. Et Graccouiã ueniens, Georgium Epiſcopum Laodiciẽ & ſuffraganeum Graccouiẽ, eo q Iacobo Szenenſki munus cõſecrationis impendit, de Graccouia propelli iuſſit. Qui in Oppol ſecedens, in monaſterio minorum ſui ordinis moratus & illic uita functus eſt.

Diſſenſiões ſuper Epiſcopatũ Graccouiẽ

Præterea ex ſtatuis apud Choynicza, rex Petrũ Curowſki Lublineẽ, & Dobeſlaum Kmitha Voinicẽ, Caſtellanos, ad obſidendum Iacobum de Senno in caſtro Piendziczow, & ad occupandũ bona monitorio apoſtolico parentium, & ipſos e ſedibus eorum exturbandũ & eiiciendũ miſit.

Nuncii Regis

Nicolaus itaq; Pienyazek Succamerarius & Capitaneus Graccouiẽ, bona præbendarũ Pauli Decani, Ioannis Dlugoſz ſenioris & iunioris, & cæterorum occupauit ac diſtraxit. Derſlaumq; Crzizanowſki Prepoſitũ Viſliciẽ, & Canonicum Gracco: ex æde ſua Canonicali ſuperpellicio & almucio indutum, ut per familiares ſuos dinoſceretur, de Graccouia extra portam eduxit & expulit. Item Nicolaum Bogdan, Ioannis Dlugoſſii ſenioris, Ioãnem Bialek, Iacobi Leloujẽ Canonicales Vicarios, & Martinum Rineza Manſionarium, in ſuperpellicijs ex medio circuitu eccleſiæ, idem Nicolaus Pienyazek Capitaneus extractos, extraq; portã ciuitatis, populo communi ingemiſcente, eductos, expulit & relegauit.

Derſlaus Crzizanowſki ignominiam paſſus.

Bolesna smalosc na ksieza Sacula

CAPVT LXI.

ACcidit & aliud malum ſub idẽ tempus. Nã Andreas Tanczinſki die Iouis ſedecima Iulij, anno domini 1461, quendã Clemen

tem armificem alias Platnerza obiurgauit, & uiolenter uerberauit, quia arma parum tempeſtiue illi expediſſet. Qui uiolento clamore ædito, uniuerſam plebem concitauit, mox cōſules ad reginam Elizabeth in caſtrum Graccouienſe aſcendentes, quærelas uiolationis contra Andream Tanczinſki depoſuerunt, quæ abſente tunc rege utroſq; pacificos in alteram diem eſſe iuſſit. Sed Cōſulibus ad prætoriū redeuntibus, frequens armatorū numerus ex omnibus ædibus iā aduenerat. Obſeratis igit portis ciuitatis, & cāpana ad ſanctā Mariā in unā partē pulſata, uehemens ſeditio conſulibus prohibere nō ualentibus orta eſt.

Seditio Graccouię orta.

Quod uidens Andreas Tanczinſki, q prius in domo Nicolai Kiſlingk in platea fratrū ſe cōcluſerat, mœtu correptus, in monaſterium ſancti Franciſci cum Nicolao Szeczignowſki, Spitkone de Melſtein & Ioanne filio ſuo fugit, & in turrim eccleſiæ ſe recepit. Illicq; parum munimēti ſibi ratus, comitibus in ea remanentibus, in ſacrarium cucurrit, & ſe occuluit, ſed illic ab irruente, rabida, & furioſa turba repertus, teſta capitis rupta & cerebro effuſo, occiſus eſt, & de eccleſia uſq; ad prætorium per plateam fratrū, per furioſam plebē, mortuus, tractus eſt.

Andreæ Tanczinſki interitus.

Illic quoq; in cadauer ſeuitum eſt, & iuxta prætorium cadauer biduo tentum, tercio demum die ad ſancti Adalberti eccleſiam illatum, & quarto amicis redditum eſt, & tādem in oppido Xanſz ſepultū. Citati ergo Graccouieñ ciues anno domini 1462 petebāt feria tercia in uigilia Epiphaniarum, ſe coram Aduocato in urbe iure Maydenburgeñ ſecūdum priuilegia eorum iudicari, rege uero & conſilio (q ipſi Graccouieñ. in hoc caſu iuris Maydeburgeñ. ordinē nō ſeruaſſent) ad pœnam capitis eos damnante, uenerunt ſabbato infra octauas Epiphaniarū ad prætoriū, Nicolaus Skora de Gay Caſtellanus Kaliſſieñ, & Nicolaus Pienyazek Succamerarius & Capitaneus Graccouieñ a rege miſſi. Et reperientes conſules ac communitatem ſimul congregatos, quattuor ex conſulibus uidelicet Conradum Lang, Staniſlaum Lamither, Iaroſlaum Szarley, Martinum Belze. Item ex cōmunitate Ioānem Teſſnar, Ioānem Volwram pellificem, Albertum pictorem, Nicolaum Serliang calcarificem, & Nicolaū magiſtrū lictorū, ad pœnā popoſcerūt. Qui ut reliquū corpus ciuitatis ſaluū fieret omni culpa uacantes, dediti ſunt, & altera die in caſtrū deducti, in turris partē demiſſiorē truſi ſunt. Vbi quinq; diebus cōmorati, ſacra confeſſione, ſacroq; uiatico perfūcti, die Veneris quintadecima Ianuarii, per Petrum de Vaſzmunthow iudicem Sandomirieñ ſentēciati, ſex tantummodo uidelicet Conradus Lang, Staniſlaus Lemither, Iaroſlaus Szarley, Albertus pictor, Nicolaus Szerlang, & Nicolaus magiſter lictorum, publico gladio in caſtro Graccouieñ, ſub turri quæ Thinczieñ intitulatur, decollati ſūt & in eccleſia ſanctæ Mariæ in medio eccleſiæ in uno tumulo, nō ſine uniuerſæ ciuitatis grādi comploratu ſepulti.

Conſules Graccouieñ pœnas pendunt.

Tres reſidui ſcilicet Martinus Belze, Ioannes Teſſnar, & Ioannes Volwram, Ioanni Rapſcinſki iuxta condemnationem traditi ſunt, & altera die in Rapſtin deducti, in cuſtodia habiti ſunt. Nicolaus uero Creidlar tanq mente alienatus, in Melſtein ſe cōtulerat. Accidit & tercia plaga in eadem ciuitate Graccouieñ. Nam die Martis, uigeſimaſeptima Aprilis, anno domini 1462 ignis e monaſterio ſanctæ Trinitatis

certis fratribus

(certis fratribus ut fertur alchimiã laborantibus) exiliēs, tectum eccleſiæ ſubita celeritate corripiens, late incendium diffudit, & monaſteria & eccleſias ſanctæ Trinitatis, & ſancti Franciſci conſumpſit. Item plateas Caſtrenſem, Fraternitatis, Columbarū, Argentariorum, Lixarum, Legati, Piſtorū & Iudeorum. Et fuit plaga ingens, ducentis milibus florenorū uix reſtaurabilis.

Ignis ex Clauſtro ſanctæ Trinitatis exortus

Vlice w Krakowie

Propter hæc mala & miniſtrorum eccleſiæ perſequutionem, teſta beati Staniſlai prodigioſe, a Ioanne Archidiacone & adminiſtratore Craccouieñ in proceſſione portata, ſudauit, & dum abſterſione ſiccaretur, ſudare non deſtitit.

Prodigium

Testa S. Stanislai sudat

Eodem āno 1462 die Martis, decimaoctaua Maii, rex Kazimirus, gentibus ſuis in ſex agmina partitis, ex Wſchowa in pulcherrimo apparatu, uerſus Glogouiam egreſſus eſt. Et dum Glogouiæ appropinquaret, Georgius rex Bohemiæ, ad unum miliare ei occurrit, & in equis ſeſe mutuo ſalutantes rex Poloniæ in arcem Glogouieñ, Bohemiæ uero in pretorium deducti ſunt Superatum ſe rex Bohemiæ Georgius a Kazimiro rege poloniæ, tam apparatu q̄ numero & robore gentium, pluſq̄ triplicato numero aſſeruit & miratus eſt. Nouenis diebus conſilio uacabant, & fœdus in mortem utriuſq; regis duraturum ſanxerunt. Et ne ſuper caſtris Oſwanczim, Volek, Zathor, Ziuiecz, & Szeuior regem Poloniæ Bohemus inquietaret, edixerunt.

Syemgor… regni… pertin…

kazimiri Poloniæ, Georgii Bohemiæ regū conuentus & pacta.

Circa feſtum autē Bartholomei eodem āno Borzny de Skrzin, ex Bithcza & Wlodek filius eius ex caſtro Lethawa, cum mille quingentis hominibus rapto uiuere ſolitis, in terra Oſwanczimieñ Petram ſitu & natura firmiſſimā, quam fluuius Szola abluit occuparunt, & eam ſpolio oppido Zari incaſtellauerunt, & Bukouicz appellarunt. Exinde uniuerſam terram Oſwancimien ſpoliis & flammis uaſtabant. Hos feria quarta poſt Mathei, Nicolaus Pienyazek Capitaneus Craccouieñ obſedit, & grauiſſima fame præſſos, ad deditionē feria quarta in uigilia Simonis & Iudæ apoſtolorū compulit. Petrus Donin de domo Agnorum, regii exercitus Capitaneus, ſimili & maiori fortuna uſus, die Veneris, die decimaſeptima Septēbris, prope oppidum Puczki, exercitum Prutenicum conflixit, cuius duces erant Fridericus Rewnecke & Caſpar Noſtwicz, acerrime pugnabāt, & fatigati obmiſſa pugna omnes quieſcebant, ſuperuenienteq; nouo, q̄uis pauco ſubſidio Polonis, bellum reſumpſerunt, temerarie pluſq̄ ſtrennue decertātes. In quo Friderico Rewnecka ſauciato, hoſtilis acies in fugam uerſa eſt, & in ore gladii perſequuta. Extunc negocia belli regis Kazimiri in Pruſſia dietim meliora ſuccedebant.

Conflictus Polonorū & Prutenorum.

In Mazouia uero mortuo Boleſlao duce Ploceñ, iudicialiter rex Kazimirus in Piotrkow cōtra ducem Conradū proceſſit, q; terrā feudalem regi Kazimiro debitam occupaſſet. Diffinitumq; fuit per iudicem Staniſlaum de Oſtrorog, uigeſima Nouembris, ducatum Ploceñ regno pertinere, & ideo regem in poſſeſſionē ipſius mittendum decreuit. Et rex Kazimirus in die ſancti Nicolai Rauam perueniens, a Grothone Czeſznik, deinde in Goſtinin progrediens, a Nicolao Kuczinſki poſſeſſionem ſibi traditam. A militaribus uero utriuſq; diſtrictus, fidelitatis iuramentum accepit.

Proceſſus iudicialis kazimiri in Conradū pro ducatu Ploceñ.

CAPVT LXII.

Anno autē domini 1466 oppido Choynicza in Pruſſia per obſi

dionem & emaceratione cõquiſito. Facta eſt pax perpetua, die ſolis decima
Inſcriptio pacis.
nona menſis Octobris. Et in priuilegio perpetui fœderis, Rudolphus ſedis
apoſtolicæ legatꝰ, manu propria ſe ſubſcripſit, & tres notarii publici. Sigil
lis inſuper regis Kazimiri, & Lodouici Magiſtri Pruſſiæ, Prælatorũ quoq;
& Conſiliarioꝝ partis utriuſq; roboratũ eſt. Tũc recuperatæ ſunt, & ad cor
pus regni Poloniæ, terra Pomeraniæ, Chelmeñ, & Michalouieñ, redierũt.
Bellum 150 annorum.
pro quibus recuperandis centũ & quinquaginta ãnis pugnatũ eſt. Tunc etiã
Culmeñ eccleſia metropoli & matrici ſuæ eccleſiæ Gnezneñ reunita eſt, q̃
per annos circiter ducentos, ab eccleſia Polonica abſtracta, Liuonicæ Rigẽ
ſi (in rerũ natura dum Chelmeñ fundaretur nondum extãti, & per longa ter
Bellum annorum. 14. finitũ.
rarũ mariſq; ſpacia diſtanti) adiecta erat. Tunc quoq; bellum Prutenicum
quattuordecim annis ſub rege Kazimiro agitatum, finitum eſt. Et rex Kazi
Rudolphus legatus apoſtolicus.
mirus ad pugnandum & euertendum Bohemos hereticos, per Rudolphum
apoſtolicũ legatum, Lauantinum Epiſcopum adhortatus eſt. Et anno ſequẽ
ti, Graccouiã feria tercia poſt Iacobi apoſtoli, quæ fuit uigeſimaoctaua Iulii
ueniẽs, idem Rudolphus omnium proceſſionũ & uniuerſitatis honore exce
ptus, ſupplicauit. Vt rex Kazimirus unanimi electioni, de eo Iglauiæ p̄ Ba-
rones Bohemiæ, de mãdato ſummi Pontificis factæ, conſentiendo, regnum
Bohemiæ per ſe uel ſuum filium ſuſciperet, ſed propter fœdus quod cum re
ge Girzik in Glogouia pepigerat, nõ acquieuit. Aiunt Aſtrologi regi Kazi
miro horoſcopaſſe & aſcendiſſe in ſuo natali principiũ Capricorni, & ex na-
turali inimicitia Prutenos ſub ſigno Cancri, quod eſt oppoſitũ Capricorno
locatos, expugnaſſe. Non autẽ talis inclinatio contra Bohemos Leoni ſubia
centes fuit. In anno item domini 1470 Alexander uir inſignis electus, confir-
Orator apoſtolicus Graccouiã uenit.
matus Forlinieñ, & Orator apoſtolicus, Graccouiam uenit. Poſtulauit, ut
Kazimirus rex Poloniæ, in Georgium regem Bohemiæ hereticum, & eccle
ſiæ Romanæ rebellem, cõſurgeret. Item ut affinitatẽ & fœdus cum Mathia
rege Hungariæ, per filiam quam antea per Prothaſiũ Epiſcopum Olomun
ceñ in coniugem poſtulauit, iungeret. Et ꝙ regẽ Mathiam in eccleſiam Ro
manam optime meritum, a iure regni non reſcinderet. Kazimirus uero nun
ciis ad Imperatorẽ Romanorum Fridericũ miſſis, obtinuit, ut primogenitus
Primogenitus Kazimiri in regem Bohemiæ electus.
ipſius filius Wladiſlaus uiuente & conſentiente eo, in regem Bohemiæ coro
naretur. Et ſequenti anno Georgio Poſdzebraczki rege Bohemorũ defun-
cto, eum in Pragam in regem Bohemiæ coronandũ miſit. Mortuus eſt autẽ
Georgiꝰ rex Bohemiæ morbo enormi, & inflatura pedum grauatus, in Pra
Georgii mors.
ga, in curia regia anno dñi 1471, die Veneris uigeſimaſecũda Martii. Quẽ
præceptor ſuus ſceleſtus, & Bohemoꝝ ſeductor erroneus, Ioãnes de Rockẽ
czan, quindecim ante diebus fato & morte præceſſerat. Cadauer aũt ipſius
Girzikonis altero die exenterãdo, epatis medietas corrupta, & in felle lapil
lus ouo colũbino ſimilis, & abdomen quãtitatis palmæ, reperta ſunt. Quod
ſequentibus diebus in eccleſia ſancti Venceſlai, inter buſta regum Bohemiæ
debili pompa conditum eſt. Bohemi ergo reiectis cæteris competitoribus re
gni, Wladiſlaum Kazimiri regis Poloniæ primogenitũ, in regem Bohemiæ
feria ſecũda poſt Vrbani, die Lunæ, quæ fuit uigeſimaſeptima Maii, hora

duodecimã, concorditer acclamarunt & elegerũt. Præter tres do[illegible]inos uide
licet Ioãnem Roſemberſki, Sdenkonẽ Konopniczki, & Henricũ Hradecz/
ki q partẽ regis Hungariæ ſequebãtur. Audito Mathias rex Hungariæ Bo
hemos eius parti non fauere, in furorem uerſus, cœde, igne, & graui crudeli
tate in Bohemos debachatus, arces & oppida eorũ diruit, & in deuictos deſe
uit. Wladiſlaus autẽ in regem Bohemiæ electus, eodem anno die Iouis. 25.
die Iulii, quæ eſt dies ſancti Iacobi apoſtoli, de Graccouia egreſſus, habẽs in
exercitu ſeptem milia equitum, & duo milia peditum exercitatorũ militum
per Skauinam & Oſwanczim, uſq; in Pragam peruenit, quã die Lunæ deci
manona Auguſti attingens, ſummo honore omnium proceſſionũ & omniũ
ordinum atq; ſtatuum exceptus eſt, & in regiam deductus. Die tãdem Iouis
21. Auguſti in eccleſia metropolitana Pragẽ, per Nicolaum Epiſcopũ Ca/
mienyecẽ, alias Podoliæ, aſſiſtẽtibus ſibi Paulo Laodiciẽ, & Vincẽtio Ene
ſienſi Epiſcopis, quindecimo gradu Libræ aſcendente, cũ ingenti leticia om/
nium coronatus & inunctus, ſacramento euchariſtiæ, ſub una tantummodo
ſpecie deuotiſſime procuratus eſt. Auditis his, quæ in Bohemia facta fuere
Hungari, regem Poloniæ Kazimirum, frequentibus nunciis & promiſſis fa/
tigarunt, ex quibus præcipui fuerunt Ioannes Archiepiſcopus Strigoniẽ,
Ioannes Epiſcopus Quinq; eccleſiẽ, & Rainoldus de Roſgon, ut eis ſecun
do genitum filium ſuum Kazimirũ pro rege mitteret, quia Mathias rex eo/
rum exterminium, per ſpolia, & improtectionẽ a Thurco eis ſtrueret. Rex
itaq; ſecundogenitũ ſuum cum duodecim milibus equitũ & peditum, inter
quos mille Thartari erant, in Hungariã miſit, qui uſq; ad Nitram peruenit
& illic conſedit, & nemo ex Hungaris ad eum uenit, nec ſumptus in expediti
onem, & bellum ſecũdum promiſſa præbuit, ſed fide uariata, Mathiæ regi
in Buda cõmoranti ſubſidia ferebãt. Et quom donatiuũ deficeret, Almani/
cus exercitus, qui apud principem Kazimirum merebatur, diſceſſit, quẽ plu
res aulici regis Poloniæ, Kazimiro principe filio eius deſerto, in domos re/
uerſi ſũt. Poſtea obprobria & aliqui eorum carceres paſſi. Hoc cognito rex
Mathias, cum nouo exercitu Kazimirum, in Nitra uallare appropinquãdo
diſponebat, qui ex Nitra feria quinta in die ſancti Stephani Prothomarty/
ris, nocte cum aulicis egreſſus, tam præcipiti curſu nullo perſequente in Ila/
wa caſtrum ſuarũ partium peruenit, ut ſexaginta quadrigas illum ſequẽtes,
ab agreſtibus intercipi permiſerit, Paulo Iaſſenſki cum quattuor milibus ar
matorum pro defenſione Nitræ relicto, quam egregie contra regem Mathi
am defendit. Et facto pacto uerſus Turzecz in comitatu quattuor milium
armatorum diſceſſit. Hunc rex Mathias rupto pacto, inſequutus eſt, ſed co/
gnito Pauli Iaſſenſki, & ſui exercitus animo obſtinato retrorſum abiit. Et
quattuor loca incaſtellata ſcilicet Ilauiam, Turcz, Michalow, & Vbyena
expugnauit, quintum uero præſidium in Stropkow, in obſidionẽ non perue
nit. Inflatus ea fœlicitate Hũgariæ rex, plura figmẽta de ſuis tropheis, qua/
ſi exercitũ principis Kazimiri, de quindecim milibus acie conflixiſſet, & plu
ribus clenodiis, & uaſis præcioſis ſpoliatum, de Pannonia turpiter eieciſſet,
ſummo Pontifici & pluribus regibus & principib9 orbis, ad potentiã & glo
riam ſuæ

Reſiſtentia electionis.

Vladiſlaus Graccouiam egreſſus.

Vladiſlai exceptio & coronatio.

Rex Boemiæ ſub vna specie

Nuncij Hungarorum.

Dolus Hungarorum in Vladiſlaum.

Mathias rex Hungariæ dolos kazimiro ſtruit.

Ficta victoria

riam ſuæ uirtutis perſcripſit. Ioannem Strigonien̄ Archiepiſcopū ex Wratiſlauia oriundum, Ioannē Quinq; ecleſien̄, & alios aſſixit. Armigeri qui apud Pannonias militauerant, in Poloniā reuertentes, dum ſtipendia illis tardius ſoluerētur, in bona eccleſiaſtica dioceſis, præſertim Graccouien̄ ſeuē ac crude, deinde in quoſlibet obuios graſſari libere cœperunt, etiā in ſuburbiis Graccouien̄ affuerūt, & apparuerunt. Duo Cometes præfatorū malorum cauſæ, unus in autumno præcedentis anni, ualde magnus & rubens, ante lucem auroræ oriens, caudam antrorſum & in occaſum porrigens, uno menſe uel circa durans. Ego in puericia mea ad litterarum paleſtram cum pedagogo ante lucanum pergens, ſæpius eum inſpexi, artem aſtrorū nondum ſciēs quam quom conquiſiui. Cometem Mathucam aut militem de natura Martis, per finem ſigni uirginis, & per libram gradientem iudicaui. Alter Cometes in proximo ſcilicet in Ianuario, anno Chriſti 1472 apparuit, ſolem poſt occaſum ſuum ſequens, caudam uerſus orientē poſt ſe ſatis longam trahens reſpectu tamen præcedentis multo minor fuit, qui duobus menſibus uel circa perdurauit. Scioq; ꝙ talem Aſtronomi dominū Aſtone, de natura Mercurii & parum Saturni nuncupant, primo ſub Aquario tranſiit, poſtea ſub piſcibus & Ariete, ſemper ſolem ſequens. Subſequutus fuit ingens ardor caliditatis & ſiccitas quaſi per tres æſtates, liteſq; & bella in Hūgaria, in minori Polonia, Bohemia, Germania, Burgundia, & Francia emerſerunt.

Duo Cometes notabiles.

Duratio inſignis.

CAPVT LXIII.

IN hoc anno Marcus, natione Venetus tituli ſancti Marci præſbiter Cardinalis Patriarcha Aquilegien̄, ad Kazimirū Poloniæ regem, a Sixto papa quarto miſſus, Graccouiam die Saturni, quarta menſis Iulii aduenit. Kazimirus Poloniæ rex, obuiā illi pſonaliter Vieliczkam uerſus, cum Kazimiro filio in comitatu inſigni exiuit, Et a proceſſionibus omnium eccleſiarum, ac uniuerſitatis magno honore, a tribus tandem filiis regis, Alberto, Alexandro, & Kazimiro pulchre coram perorantibus, exceptus fuit. Altera die ſplendido prandio refectus, & audientia illi die ſequenti conceſſa, cōmemoratis pernicioſis criminibus Thurci, pacem cum Hungariæ rege multipliciter perſuaſit, obſecrans regē, ut quæ armis quæſiturus erat, per conditiones pacis ſuſciperet, & cum cæteris Catholicis regibus contra Thurcum in arma prodiret. Ex Graccouiaq; tranſiens, in Niſſam & poſtea in Oppauiam, Cardinalis Marcus pacem inter reges Poloniæ & Hungariæ cōponere nitebatur, nec efficere potuit. Concitauerunt ergo Poloni, & immiſerunt in Hungariā belligeros pedites, qui nationis polonicæ fuerunt omnes, fratres appellati. Hos rex Mathias in duobus montibus, Modragora & Bukouiecz, quos in Hungaria incaſtellauerāt, expugnauit & contriuit. Et in principio ſequētis anni 1474, miſſo Tarczithomaſz cum ſex milibus armatorū, oppidum Smigrod nocte intempeſta, oppidanis nihil ſuſpicantibus, clam conquiſiuit, & arcem machinis expugnauit. Deinde oppida Iaſzel, Brzoſtek, Colaczicze, Friſtath, Dambrowdzal, Dublia, Pilſno, & uillas prope ducentas incendio conflagrauit. Et oppidū Croſno uallando, libere in prædis & cœdibus graſſabatur, Donec per conſtitutiones pacis

Legatus papæ ad kazimirū.

Exercitus Polonorū a Mathia rege deuictus.

Rex Vngaraæ combuſſit Oppida et uilla 200

tutiones pacis a rege Hungariæ Mathia, tarde impetratas, gentes ipſius in Hungariã fuerũt reuocatæ. Conuerſusq; contra Petrum Comorowſki Polonum de nobilitate ciphorũ, ſub eo munitiones & caſtra Roſemberk, Hradek, Zabnyecz, Vetus caſtrum & ſancti Nicolai, & Likawa expugnauit. Caſtro uero Horawa in quo ſe concluſerat, octo milibus florenorum redempto, cum omni ſuppellectili in Poloniam ipſum abire permiſit. At Kazimirus rex Poloniæ, in rege Mathia, ſuas & Wladiſlai regis Bohemiæ iniurias ulcum iri uolens, die Veneris duodecima Auguſti, anni præfati, ex noua ciuitate in Mſtow proceſſit, & exercitum polonorum, Lithuanis & Thartaris illum augentibus, ac ſexaginta milia pugnatorũ eſtimatum; collectũ, in Sleſiam uigeſimaſexta Septembris promouit, & duobus oppidis Cruczbork & Biczina conquiſitis, cætera obmiſit. Odraq; apud Chrapkouicze ſuperato, ſtatiua prope Olauiã tenuit, ubi pabulatores eius die Mercurii, duodecima Octobris in ortu ſolis, exercitus regis Mathiæ de Wratiſlauia, in qua ſe cõcluſerat, emiſſus, iuxta uillam Swonouicze inuaſit, & facile fudit. Quomq; tumultuarii milites & caterua Thartarorũ accurriſſet, grãdis inſtaurata fuit pugna, regeq; Kazimiro uexillum maius cum aulicis & Lithuanis mittente, ſub ducatu Pauli Iaſſenſki; extemplo hoſtilis exercitus terrore nimio agitatus, terga uertit, fugienteſq; paſſim cœſi & capti ſunt. Numerus deſideratorũ mille, captiuorum uero inſignium ſexaginta erat. De captiuis fuerunt, Vlricus Perſtenſki, Petrus Haugwicz, Paulus Karwath, & cæteri. Venit tãdem die Lunæ. 24. Octobris Wladiſlaus rex Bohemiæ, cum uiginti milibus quoq; maior pars erat peditum, per regem Kazimirum, adhuc ſtatiua circa Olauiã tenentem, hilariter exceptus, & dudum exſpectatus. Ipſius eñ cauſa bellum gerebatur, exinde ad Wratiſlauiã coniunctis exercitibus itum eſt & ciuitas ex una parte, a longe tamen, eſt obſeſſa, ſed non expugnata, quia abſq; ordine omnia fiebant, populationẽq; & pabulationẽ abſq; duce agentes intercipiebãtur. Intãtum ut omnes turres & omnia ergaſcula Wratiſlauieñ captiuis polonorũ impleta fuerũt. Caſualiq; exorto incendio, quod uẽtus augebat uehemens, multi mortales, equi plurimi, & currus cum uictualibus quingenti, tanto exercitu opem non ferente, abſumpti ſunt. Repertæq; fuerũt in ſemiuſtis quadrigis pixides diuiniſſimum ſacramentũ euchariſtiæ continentes, & intellectum eſt, conflagrationẽ ignis, plagam fuiſſe dei. Videns autẽ Mathias rex Hungariæ, utrumq; regem cum tot gentibus nihil agentem, timiditate quæ eum inuaſerat, depoſita, gentes ſuas in terras Vieluneñ & maioris poloniæ miſit, quæ illas oras frequentibus incendiis, rege Poloniæ non obſtante uaſtarunt. Irruerãt & gentes ducis Nicolai Oppolieñ in oppidum Clobuczko, ſed ab oppidanis magna clade deuicti ſunt. Caſpar Szak, & Melcher Leber cæteriq; homines ducis Kozuchouieñ, & terrigenæ Glogouieñ, oppidum Miedzirzecz, negligenter obſeruatũ, nocte intempeſta incenderũt & receperunt, arcem uero Sandiuogius Capitaneus, auro ut fertur illis tradidit. Qui omnem illam oram uſq; ad ciuitatẽ Poſnanieñ in ſpoliis & incendiis afflixerunt. Accidit deinde in exercitu Poloniæ & Bohemiæ regũ, cariſtia, fames, diſſinteria, & æpidimie. Coactiq; ſũt ambo reges ſufferentias

Petrus Comorowſki.

Kazimiri ultio.

Ingreſſus in Sleſiam eiuſdẽ.

Conflictus.

Deſiderati & captiui.

Captiuitas polonorum.

Ignis uehemẽtiã Vratiſlauię.

Plaga Dei ob Sacr[amenti] uiolationem.

Mathiæ audẽtia.

Siniſtra fortuna exercitus Polonorum.

ſufferentias,quæ ab illis a rege Mathia Hungariæ expetebãtur, concedere & certis habitis tractatibus fœdera in duos annos cũ dimidio concluſa ſunt cum maxima Polonorum & Bohemorũ iactura,qui nulla re memorabili geſta,diſceſſerunt. Rex autẽ Mathias Hungariæ,more ſuo litteras ad ſummũ Pontificem,ad Imperatorẽ Romanorũ, & alios Reges ac Principes ſcripſit, ſuam potentiam efferendo, & regum Poloniæ atq; Bohemiæ extenuando. Scripſit & Gabriel frater minorum Epiſcopus Agrieñ, poſtea Cardinalis, carmina inuectiua contra Polonos,quæ incipiunt. Bruma uenit, nix alba ruit,migrate Poloni. O fugite ad proprios algida turba lares &c. Cui ex aduerſo Gregorius Archiepiſcopus Leopolieñ pro Polonis reſcripſit. Garrula lingua tace,nec ſenſu nec ratione, Vlla uales,uerba pudenda uomis &c.

Litteræ Mathiæ.

CAPVT LXIIII.

ANno autẽ domini 1477 inſtigante,ut ferebatur, rege Hungariæ Mathia, Cruciferi Pruſſiæ defectionem parabant, & Nicolaus Comorowſki caſtra quædã incaſtellauit. Miſſo uero Petro Donin Caſtellano Siradieñ,cum ſexingentis equitibus & quadringentis peditibus. Adiuncto ei Ioanne Biali, in Mariemburk Cruciferi cũ quibus duces Mazouiæ pactũ habuerunt a defectione ceſſerunt. Iacobo quoq; Dabienſki Palatino Sandomirieñ & Capitaneo Craccouieñ aduerſus Comorowſki expedito,caſtra Barwald,Szefflari & Ziuiecz,per obſidionem ſub ſeptem ſeptimanis conquiſita ſunt. Et caſtrum Barwald ualde ſpiſſum & forti muro munitum, iubente rege Kazimiro deiectum & ſolo equatum eſt. Ziuiecz uero incendio deletum,Szefflari Marco Ratoldi,eo q; pecunias a rege in eo haberet inſcriptas,eſt reſtitutum. In anno quoq; ſequenti bellum contra regem & regnum Martinus Treſlar Magiſter Pruſſiæ, & Nicolaus Tungen occupator Varmieñ Epiſcopatus reſumebãt, ſed ex tempore deciderunt. In annoq; 1479 Nicolaus Tungen in Piotrkow ueniens, regi Kazimiro reconciliatus, iuramẽtum fidelitatis præſtitit. Tandem & Martinus Treſlar Magiſter Pruſſiæ,omni ptinacia depoſita,die Saturni, nona Octobris eiuſdem anni, iuramentum fidelitatis regi in arce nouæ ciuitatis, in præſentia oratorum regis Hungariæ,Stephani Comitis Scepuſieñ, & Venceſlai Beczkowſki Bohemi,præſtitit. Anno autẽ domini 1485, die Iouis, quindecima Septembris, quæ fuit in craſtino exaltationis ſãctæ Crucis. Stephanus Palatinus Valachiæ iuramentũ fidelitatis cum ſuis Boyariis regi Kazimiro in Kolomya oppido Ruſſiæ præſtitit. Vbi nõnulli ſtipendiarii Bohemi, qui noctu exercitum præfati Stephani Palatini inuadentes deprædati fuerant, rege mandante,capite truncati ſunt. Acceptoq; exercitu mercede cõductorũ a rege, Stephanus Palatinus Thurcas graſſãtes, de Valachia expulit, & duces exercitus remuneratos, una cũ exercitu in Poloniã remiſit. Et quia Thartari ſæpenumero terras Ruſſiæ & Lithuaniæ uaſtabãt, rex Kazimirus contra eos Ioannem Albertũ terciogenitum expediuit,quo aduentante, Thartari ad ſua ſe receperunt. In anno quoq; domini 1489 iterum contra eoſdem miſſus,decima die menſis Iulii de Craccouia exiuit, & Thartaros circa ſcenoſa loca compræhenſos fudit, & reliquos diſſipatos e terris Ruſſiæ effugauit,ad

Caſtrum Barwald demolitum.

Homagia Kazimiro præſtantur.

Ioannis Alberti in Thartaris victoria.

uit, ad genitricemq; cum triumpho & gloria rediit. Mathia autē rege Hungariæ, in Vienna Auſtriæ morte abſumpto. Anno domini 1490, die Lunæ, quinta menſis Aprilis, dominica ſiquidem Palmarū quom letaretur ex perioratione legatorū regis Franciæ, inter prandendum ficus afferre ſibi iuſſit, quas quom ab aulicis conſumptas didiciſſet, nimio furore & ira captus, in Apoplexiā incidit, qua oppræſſus mugitus quoſdam ædidit, inſenſibilis tamē iacuit. Donec in craſtino poſt palmarū ſpiritū exalauit, tūc Ioannē Albertū ab Orſag. i. cōmunitate nobiliū in Rakoſz electū, rex Kazimirus in Hūgariam miſit. Qui die ſolis 27. menſis Iunii, cum notabili exercitu ſummo mane diuinis officiis ex mandato feſtinanter peractis, de Graccouia egreſſus, per Sandecz & iuxta Caſſouiā tranſiens, uſq; ad Peſt peruenit. Compertoq; q̄ Wladiſlaus germanus eius ſenior natu, & rex Bohemiæ a pōtificibus & potentibus regni Hūgariæ dudum uocatus, & dominica circa exaltationis ſanctæ Crucis, quæ fuit decimanona mēſis Septembris, in regem Hungariæ in alba regali fuiſſet coronatus, & Budæ reſidentiam tenens, oppidum Peſt & loca uicina gente armata aduerſus Ioānem Albertū oppleſſet, a Peſt retrocedens, Caſſouiā obſedit. Caſtrumq; Szariſz & oppida Aperies, & Cibinium cum adiacētibus in deditionē accepit, ſed & nouam ciuitatem ſeu Riuulum dominarū, per quoſdam ſuos armigeros expugnauit, quod Hungari perpendētes, & Caſſouienſibus obſidione laborātibus ſubuenire cupiētes. Pro concordia fratrum inſtabant, & eam circa carniſpriuium in præſentia præfatorum principum & fratrum in campo iuxta Caſſouiam confecerūt. Vt Wladiſlao Hungariam tanq̄ rege legittime coronato poſſidente, Ioannes Albert9 ducatum in Sleſia maioris Glogouiæ cum Kozuchow, Wladizſlaw & poſſeſſione oppidorū olim ducis Zeganeñ acceptaret & teneret, quod & factum eſt. Sub eo tempore puta circa feſtum Epiphaniarum, ſydus crinitum quod Cometē uocant, ſubtercia facie piſciū apparitione emerſit. Ab aſtrologis dominus Aſtone nominatum capite nō magno, cauda uero prolixiore, ſed tenui & paruæ lucis, de natura Mercurii, ſequebaturq; ſolem poſt occaſum, cauda poſt ſe ad orientem protenſa. Tametſi concordia fratrum cōflata fuiſſet, & decreto firmato, Glogouia cum certis oppidis Sleſiæ duci Ioanni Alberto aſſignata eſſet, ſimul & per Capitaneū ipſius Ioānem Polak, in uſufructum & poſſeſſionē acceptata fuiſſet. Attamen Ioannes Albertus p̄ſuaſus de Hungaria minime exiuit, quod Hungari moleſte ferentes, Stephanum Comitem Scepuſieñ, & regni Hungariæ Palatinum ac gubernatorem cum duodecim milibus armatorum aduerſus eum deſtinarūt, quo cum in kalendis Ianuarii alias prima Ianuarii āni Chriſti 1492 circa occaſum ſolis cōgrediens, Ioannes Albertus facile ſuperatus eſt, quoniā dumtaxat bellatorū duo milia habebat. Nox tamen atra non parum adiumenti ſuperatis & fugientibus præbuit. Dux quoq; Ioānes Albertus a ſuis in tenebris derelictus in captiuitatē Huſſaronum uenerat, quem ex loquela quidam aulici cognoſcentes, ſingillatim unus poſt alterum cum clamore (ut putarentur plures) accurrentes eripuerunt, & in Aperies deduxerunt. Et ſequentibus diebus p̄ compoſitionē facta pace, Hungari uerſus Budam, dux uero Albertus Graccouiam

Mathiæ regis obitus.

Succeſſor ſibi eligitur.

Diſſenſio ꝓpter regnum.

Apparitio Cometes.

Ioannis Alberti permanentia in Hungaria.

Stephan9 Comes Scepuſieñ aduerſus eum pugnat.

Ioannes Albertus ſuperatus.

couiam diuertit, quem uenientem, Graccouienſes honorifice ſuſcipientes in arcem Graccouieñ deduxerunt. Et illic uſq; in diem mortis Kazimiri genitoris ſui permanſit. Kazimirus ſiquidem genitor ipſius & rex Poloniæ, poſt feſta paſchæ eodem ãno 1492 ſenſim ex profluuio uentris in Lithuania ægrotare cœpit, & quom ſui philoſophi reſtringere aut noluerunt aut non potuerunt. Monachorũ minorũ de obſeruantia, quos uulgariter Bernardinos nũcupãt, accepto conſilio. Pane groſſiſſimo ac nigerrimo Lithuanico in Grodno uentrẽ conſtrinxit. Et exhilaratus in ſuos medicos inuexit, ꝙ relligioſorũ medicina pluris ualeret q̃ in arte medica doctorum. Cœpit tamen ſtatim ſecũdum pedes tumere, quod quom nec fratres, nec philoſophi curarent, Iacobum de Zaleſze ſuum medicũ percontãdo requiſiuit. An adhuc ſpes eſſet ſanitatis, qui quom reſpondiſſet minime, tanq̃ fortis athleta imperterritus ſubiunxit, ergo moriẽdum eſt, & medico addente, utiq;. Vadas ergo inquit, aſtanti, pro confeſſore & pro ſacerdotibus, ut mihi ſalutaria præbeant ſacramenta. Perceptis itaq; rite ſacramentis, & teſtamẽto facto, in priuatis & abditis locis centũ milia aureorũ oſtendit, quos inter filios partiendo, Ioãni Alberto minimã ſortem deſignauit, quonia inquit in Hũgarico bello multa abſorpſit, ſicq; in pace mortuus eſt, in caſtro Grodneñ, die Iouis, ſeptima menſis Iunii proxima ante feſtum Penthecoſtes, ut eiuſdem menſis principiũ exicium mortis eſſet, cuius finis inicium regni & coronæ erat. Regnauit autẽ in Polonia quadragintaquinq; annis, abſq; decemocto diebus. Nõ computatis duobus ãnis & medio, ab interitu germani ſui Wladiſlai in Thracia, quibus regnum Poloniæ uacauit. Relatus autẽ & adductus Graccouiã, eadẽ die ſcilicet undecima die mẽſis Iulii, quæ eſt dies trãſlationis ſancti Benedicti poſt meridiem, in dextra parte ſacelli noui ſanctæ Crucis, per reginam Elizabeth conſortem eius conſtructi, ſepulturam accepit. Cuius opera mauſeolum eſt ſuperpoſitum marmoreum, cum ſupereminentia lignorum rubefactorum.

Erat autẽ maxima pompa tam in ſepultura q̃ in exequiis, cohoneſtãte & funebria peragente regina Elizabeth, cum filiis, Prælatis, Pontificibus, & Baronibus regni. Aderant proceſſiones totius urbis, & equites armati cũ uexillis ſecundum numerũ prouinciarũ, quibus dum uiueret imperabat.. Aderat & uniuerſitas ſtudii Graccouiẽ: clerici, & plebis multitudo copioſa. Fuit autem rex Kazimirus proceræ ſtaturæ, ſecundũ anteriorẽ capitis partẽ a uertice per totum caluus, faciei oblongæ & macræ, uocis bleſæ, ab ineunte ætate uſq; in finem uitæ ſemper uenator & auceps. Canes uenaticos plurimũ diligens, quod ex uno exẽplo cognoſce. Dũ Wladiſlaus dux Ribniceñ & Plczineñ, fatuus agnominatus, donaria Wladiſlao regi Bohemiæ miſſa intercepiſſet, & parſum iri ſibi præcaretur. Canes inquit uenaticos dumtaxat reddat, & cætera poſſideat donaria, tanq̃ canes maioris ualoris fuiſſet rebus cæteris. Fuit homo ſemper ſobrius, aquam bibens, uinum, ſiceram, ceruiſiam, & pharmacũ nunq̃ guſtans, & odorem eorum execrans atq; faſtidiens. In uenerem procliuus, balnea & fomentationes crebras amãs. Commeſſationi & cõmeſtioni indulgens ac intentus, laboris, frigoris, fumi, uenti, æſtus patientiſſimus. Poſtq̃ ex ducatu Lithuaniæ in regem Poloniæ aſſumptus eſſet, cle

rum perturbauit

Kazimiri ęgritudines.

Kazimiri mors

Pompę funebralis deſcriptio.

Kazimiri ſtatura, mores, & geſta.

Pacientia eius.

rum perturbauit, præcipue pro Epiſcopatu Graccouieñ contendentes. Deinceps uero ad tempora uitæ, eum multũ uenerãtus, ad prãdia ſæpenumero uocabat, ut quottannis Graccouiã ueniret, Prælatos, Canonicos, Doctores & Magiſtros aleret, & prandiis opipare inſtructis reficeret. A ſubditis ſuis pecunias corrogabat, petebat, & mutuabat, promiſſi memor & uerax. Mutuataq; perſoluens, regios prouentus, caſtra & oppida arendans & inuadians Edificia negligens, ita ut pleraq; caſtra ſui dominii colapſa ruerent, aut tectis denudata priuarentur. Coniugis ſuæ reginæ Elizabeth feruidus amator, & ab ea reciprocis adamatus amoribus, ut fœlix coniugium inter eos ore omnium diceretur. Prolem quoq; frequentẽ & numeroſam, mares ſex, fœminas ſeptem procreauit. Ex quibus quattuor reges fuerunt. Wladiſlaus primogenitus rex Hungariæ Bohemiæq;. Ioannes Albertus, & Alexander. Item Sigiſmundus, reges Poloniæ ſucceſſiue regnantes. Kazimirus autẽ ſecundo genitus, ꝑtiſi præfocatus, in Vilna tumulatus requieſcit. Et ut fertur pro ſãctitate uitæ miraculis coruſcat. Vltimus filius Fridericus, Cardinalis tituli ſanctæ Luciæ in ſeptem ſoliis, Archiepiſcopus & primas Gneznen̄, Epiſcopuſq; Gracco: fuit. Septẽ aũt filiæ fuere. Heduigis maior natu Georgio duci Bauariæ deſponſata. Sophia ſecunda filia Ioanni Marchioni Brãdenburgen̄. Anna quinta filia Boguſlao duci Stolpen̄ & Stetinen̄. Barbara ſexta filia Georgio duci Miſznen̄. Vltima earum Elizabeth Legnicenſi duci nupta. Elizabeth autem tercia inter filias immatura morte præuenta, in ſepulchro Heduigis materteræ Graccouiæ tumulata quieſcit. Similiter Elizabeth inter filias quarta in pueritia occumbens, in dextra parte chori ſepulta eſt. Inſuper rex Kazimirus cum Cruciferis fratribus Theutonicis in Pruſſia longum & periculoſum geſſit bellum, quos tandem poſt quattuordecimum annum ſuperauit ac domuit. Et reſurgentes iterũ & iterum tanq̃ Hercules claua, Idram renaſcentem, & Antheum e terra ſurgentẽ occidit & ſilere cõegit. Glorificet ergo deum Polonia, q̄ caſtra & ciuitates munitas, labore alienigenarum conſtructas, per regem Kazimirũ regno Poloniæ contulit, ut cuſtodiret legem domini & iuſtificatiões eius requireret, quẽadmodum in pſalmo centeſimo quarto dicitur. Dedit illis regiones gentium, & labores populorũ poſſederũt, ut cuſtodiãt iuſtificationes eius & legem eius requirant.

Fœlix connubiũ

Proles kazimiri ſex. utriuſq;

quatuor reges filios

S. Casimir. Pater

Hercules contra Pruthenos

Expreſſio potentiæ huius in Prutenos.

Thema Elogij

CAPVT LXV.

ANno domini 1447 Sbigneus Epiſcopus Graccouien̄ eccleſiam Collegiatam in noua Sandecz cum aliquot Prælaturis & Præbendis fundauit. Eodem anno multa ſpolia & furta in regno Poloniæ ſub hyemem per raptores & fures de Sleſia & Hungaria ſuborta fuerunt. Et non erat defenſor, rege Kazimiro in Lithuania manente Anno domini 1448. Veniente ex Lublin a rege Kazimiro in Graccouiã Baptiſta Epiſcopo Camerinen̄ nuncio apoſtolico. Prælati & Capitulum Graccouien̄, Conſulatuſq; & ciues Graccouien̄ in mille quingentis equis, ſplendide obuiam exeuntes, eum ſuſceperunt. Vniuerſitas aũt Graccouien̄ nullam ei, etiam monita & rogata, reuerentiam facere uoluit, quoniã concilio Baſilienſi, & non papæ electo, aſſidebat. Propter quod præfatus Epiſcopus Ba-

Raptores in Poloniam.

Baptiſta Epiſcopus Cameriñ Craccouieñ uniuerſitatis hoſtis.

Ioãnes de Huniad Thurciã ingreſſus.

Poloni & Bohemi uicti.

Sciſma decem annorũ ruptũ.

Dauid Conſtantinopolim petit.

Iubileus cum peſte.

Iſkra uictor in Ioãne Huniad

Switrigal obiit.

puſita cõtra uniuerſitatẽ fremebat, & eam beneficiis priuare conabatur. Ac cum conſenſu regis de regno expellere, quem Sbigneus Cardinalis & Epiſcopus Graccouieñ perſuaſionibus ſuis abducebat & mitigabat. Et ut fertur ipſo redeũte Romã, Nicolaus papa quintus, q arrogãter & minus prudenter egiſſet, eũ in cõſpectũ ſuũ admittere noluit. Et exinde tabefactus, præ triſticia in breui uitã finiuit. Eodẽ ãno Ioãnes de Huniad gubernator regni Hungariæ numeroſo & forti exercitu coadunato, Thurciã alias Græciam intrauit, & quõni ad campũ Coſſowo perueniſſet. Imperator Thurcorũ cũ tricẽtis milibus equitũ, & ſexaginta milibus peditum ſuperuenit, ubi feria quinta ante Lucæ euangeliſtæ æquo marte pugnatũ eſt. Altero die Hungarorũ exercitus occidebatur, & a multitudine Thurcarũ concludebatur, ita q confractus in nocte fugam iniit. Sabbato autẽ pauci ex Polonis & Bohemis in caſtris remanentes, a mane ad meridiem machinis & baliſtis ſe tutabantur tandẽ ad extremũ uicti, fere quindecim milia occiſi ſunt. Capti autẽ fuerunt duodecim milia. Ioannes autem de Huniad fugæ ſe cõmittens, ſolitarius in Raſcia in quodam caſtro de mandato diſpoti Raſciæ captus fuit. Et ad iuramenta ac promiſſa Prælatorũ & Baronum Hungariæ, dato filio eius in obſidem, dimiſſus erat, qui liberatus non ſolum caſtra promiſſa non reddidit, ſed & quæ iuris Diſpoti erãt expugnauit. Anno domini 1449. Felix papa quintus, olim Amadeus dux Sabaudiæ nũcupatus ceſſit, & publice papatum reſignauit, & ſublatum eſt ſciſma, quod fere decem annis durauit, uerſu adagio teſte. Lux fulſit mundo ceſſit fœlix Nicolao. Eodem anno Nicolaus papa quintus miſit Capellum Sbigneo Epiſcopo Graccouieñ per Ioannẽ Dlugoſz ſeniorem Canonicũ Graccouieñ. Felix Sbigneus Cardinalis qui trino capello redimitus erat. Ab Eugenio quarto, & Felice quinto, Item a Nicolao quinto, quolibet eorũ ad ſua ſuffragia ipſum Cardinalatu allicięte. Anno domini 1451 Dauid Imperatoris Thurcorũ fratris filius Muſtapha nominati a rege Kazimiro optauit, ut ei per terras ſuas in Cõſtantinopolim tranſire liceret, quoniã Omarath imperator Thurcorũ diẽ ultimũ obierat. Annuit Kazimirus ſuæ petitioni, & remuneratũ cũ cõductoribus remiſit. Caſſus tamen ſuus fuit labor, Thurci em iam alium imperatorẽ elegerãt. Anno quo ſupra annum Iubileũ Nicolaus papa quintus, pro uniuerſo regno Poloniæ, & magno ducatu Lithuaniæ ad interceſſionẽ Sbignei Cardinalis Graccouieñ conceſſerat, q a menſe Decembri ad finem Auguſti durauit. Eodem anno grãdis peſtis in terris maioris Poloniæ inualuerat. Annõ præfato 1451 Iſkra de Brandis cum quattuor milibus militum. Ioãnem de Huniad gubernatore regni Hungariæ, ſedecim milia ducentem, feria tercia in uigilia natiuitatis Mariæ, circa Luczenecze fudit, quia inchoato prælio, magna pars exercitus gubernatoris fugere cœpit, quam gubernator a fuga cohibere non ualuit. Anno domini eodem feria quinta decima menſis Februarii, quæ fuit dies ſanctæ Scolaſticæ, dux Boleſlaus Switrigal in caſtro Luczko mortuus eſt. Anno domini 1453 quoniã duces Ianuſſius Oſzuanczimieñ, & Przemiſlaus Toſſeceñ regionem Polonicã deprædabãtur. Ioannes Szczekoczki Capitaneus, & Ioães Kuropatwa Succamerarius Lublineñ, pro Capitaneis electi cum

ĉti cum gentibus prӕcio conductis contra eos miſſi, illico caſtrũ Oſwãczim obſidione cinxerunt, & ipſum in poteſtatẽ regis & regni redegerunt. Et Ioã-nes de Czizow Caſtellanus & Capitaneus Graccouiẽ in eo locatus eſt, donec Oſwãcimiẽ dux pecunias pro ſtipendiariis expoſitas ſolueret, aut ipſe cum terra ſua feudum regi prӕſtaret. Eodem ãno exercitus Thartarorũ Podoliam uaſtabat. Ioannes uero Laſcz adminiſtrator in Zukouiecz, nobilis de domo Pomiany cum aliis adminiſtratoribus, uidens ſe hoſtibus imparẽ, in campo Kraſnew, nocte omne illud robur Thartarorũ proſtrauit. Deinde interdiu reliquos exercitus Thartarorũ (qui haud longe aberant) aggreſſus ducem Thartarorum, deo fauente occidit, & reliquũ agmen thartarorum in fugam cõuertit, preda de manibus ipſorum erepta. Anno prӕfato. 53. ſupra mille quadringẽtos Conſtãtinopolis Grӕcorũ metropolis, per Mahumeth imperatorẽ Thurcorũ, die. 29. Maii capta eſt. Poſt. 54. diem oppugnationis Imperator Grӕcorũ Conſtãtinus nomine, pugnans obtruncatus eſt, turba populorum trucidata. Matronӕ & uirgines ad libidinem raptӕ. Saluatoris noſtri ſimulachrũ in cruce pendẽtis deriſum & cõtemptum prӕcedentibus qui dicerent. Hic eſt chriſtianoꝝ deus, in caſtra delatum, ſputo, luto, & ſagittis iactatum eſt. Pera Ianuenſium ciuitas, ſimile periculum uerita, miſſis nunciis deditionẽ fecit. Thurco autem mandante, turres & mœnia rupta, & ſolo ӕquata ſunt. Cãpanӕ ſublatӕ & in machinas reſolutӕ, & 16. milia aureorũ ꝑ tributo impoſita ſunt. Eodem anno dux Ianuſſius Oſzwancimiẽ caſtrũ Oſwanczim obſedit, qui cũ ignominia & iactura ſuorũ repulſus. Antiquum caſtrũ per patrem ſuũ ruinatum Volek nuncupatũ reformauit. Et ex eo nõ ſolum terrã Oſwanczimiẽ, ſed & confinia regni ſpoliauit. Barones itaqꝫ regni, rege abſente & in Lithuania cõmorante, Volek obſederũt, & pacem cõcluſerũt. Et quia Polonis ducem Ianuſiiũ patrimonio ſuo uiolenter ſpoliari iniuſtũ uidebatur, ex pacto ei uiginti milia latorũ groſſorum pro terra Oſzwancimiẽ dederãt, & de ea perpetuo ceſſit. Ladiſlaus rex Hũgariӕ & dux Auſtriӕ, Pragӕ in regem Bohemiӕ eodem anno ſcilicet 1453 dominico die qui fuit feſtum Simonis & Iudӕ, per Dioniſium Cardinalem & Archiepiſcopum Strigoniẽ coronatus eſt. Peracta autẽ coronatione, ut quiſqꝫ ſecundũ arbitrium ſub una ſpecie uel dũplici cõmunicaret, conceſſit. Ipſe tamen rogatus, hereticorum eccleſias nunq̃ intrauit.

Ioannes dux Oſwancimiẽ victus.

Ioannes Laſcz Thartarorũ victor.

Wielky zwycieſcz Laſcz

Conſtãtinopolis captiuitas.

Pera Ianuẽ ciuitas capta.

Caſtrũ Volek reſtauratum.

Ladiſlai regis Hungariӕ coronatio.

Permiſsio communi ſub vtraqꝫ ſpecie

Rex Eccl. Hereticorum nunq̃ intrauit

CAPVT LXVI.

ANno domini 1455 feria tercia poſt palmarum, quӕ erat prima dies Aprilis. Sbigneus Cardinalis & Epiſcopus Graccouiẽ: Sãdomiriӕ, dum paſſio domini in eccleſia Sãdomiriẽ cantaretur mortuus eſt. Ex Sandomiria in Graccouiã delatus, feria quarta paſchӕ, quӕ fuit nona Aprilis, in medio chori ſub urna erea, per eũ dum uiueret ordinata, ſepultus. Et tres capelli rubei ſuper ſepulchrum ſuſpẽſi ſunt quoꝝ iã nullus apparet, qm̃ a tribus ſũmis Pontificibus Eugenio quarto. Felice. 5. & Nicolao quinto Cardinalis factus erat, quod perraro uni contigit. Exegerat annos uitӕ. 66. in pontificatu Graccouiẽ annos. 32. in Cardinalatu uero ſedecim. Teſtamentum ſuum eccleſiis, monaſteriis, ſtudentibus,

Sbigneus Cardinalis Epiſcopus Graccouiẽ mortuus.

ægenis & miſerabilibus perſonis, & non ſuis propinquis diſtribui iuſſit. Anno præexpreſſo feria ſecunda Penthecoſtes, quæ fuit 26. Maii hora ueſperarum, dum mechanici in campo auē ſagittarent. Ignis de domo Thomæ lorificis Conſulis Graccouieñ proxima ædi ſancti Petri erupit, & Caſtrēſem & Canonicalem plateas, & quattuor ædes ſacras ſcilicet ſanctorum Petri, Andreæ, Martini, & Mariæ Magdalenæ cum collegio Canoniſtarū cōſumpſit. Duæ dūtaxat domus canonicales magiſtri Nicolai Spiczmeri Cātoris, & Ioānis Dlugoſz Canōnici Graccou: egre defenſæ fuerūt. Ab eo ergo tēpore ſagitatio galli ad octauam in diē ferialem non feſtiuā, diem ſcilicet Lunæ poſt trinitatis proximum tranſlata eſt. Eodem anno interierant frumenta & ſequuta fuit caritas annonæ. Inſuper prædicto āno 1455 tercia Octobris monaſteria fratrum minorū de obſeruantia in Poſnania, Coſten, Wſchowa, & Cobilino per ciues fundata ſunt. Anno domini 1456 Nicolaum de Thurza præſbiterum, gerentem ſe pro Scolaſtico Graccouieñ, & germanū eius patruelem de Gnoinik clericū, gerentē ſe pro Canonico Graccouieñ (& uterq; eorū ſub uiuis beneficia impetrauerat) eculei pœna examinatos, & furtum quo ordine egerūt confeſſos. Conſulatus Graccouieñ intra mūros Graccou: portæ ſancti Floriani proximos mucrone percuſſit. Et ſuppoſita fuit Graccouia interdicto, uſq; quo Wladiſlaus primogenitus regis Kazimiri naſceretur. Natus autē erat feria ſecūda poſt dominicam Oculi, quæ fuit prima mēſis Marcii, poſt horam terciā noctis, & in octaua paſchæ per Thomā Epiſcopum Graccouieñ baptiſatus. Is diu in Hungaria & Bohemia rex pacificus quē pax uelut umbra corpus ſequebat, fœliciter regnauit. Anno præfato Crux auctoritate apoſtolica cōtra Thurcam prædicabatur. Imperator autē Thurcarū Albam regalem Raſciæ, ad fluenta Sawi & Danubii ſitam, obſedit, tredecimq; hebdomadis continua quaſſatione, turres, & muros ſolo proſtrauit. Ioannes autē Capiſtranus cum octingentis cruce ſignatis de Buda per Danubium in nauibus demiſſus caſtrum introiuit. Ioannes uero Huniad cū gente armata per terrā aduenit, & fortiſſima pugna, ſine ulla pauſa tam in die q̄ in nocte fuit, donec uictoria ex alto catholicis data, Thurci cū ſuo imperatore in fugam uerterentur. Et chriſtiani centum inſignes machinas, ſexaginta quattuor galeas & multitudinem captiuorū conſequuti fuerūt. Gloriabatur itaq; pater Ioannes Capiſtranus, q̄ cum bubulcis & ruralibus, pugnaces Thurcas deo iuuante contriuiſſet. Gloriabatur & Ioannes de Huniad gubernator regni Hungariæ, q̄ robore, militia, & perſeuerātia eius Thurcos ſuperatos, & imperatore eorum Mahumete uulnerato, ad extremum profligauit. Sed ambo eodem anno abſumpti, gloriæ finem impoſuerunt. Nam Ioannes de Huniad in menſe Auguſti mortuus eſt, uir in armis & adminiſtratione bellorum celebris. Ioannes uero de Capiſtrano. 23. in Vlak oppido Hungariæ Chriſto ſpiritum reddens. In eccleſia conuentuali. ſ. Mariæ ordinis ſancti Franciſci eiuſdem oppidi ſepulturā accepit. Eodem anno poſt Viti Cometes ad ſeptemtrionē quātitatis mediocris apparuit, tota nocte uſq; ad ortū ſolis apparens. Duratio autē eius uno menſe exacta eſt. Anno domini 1457 Ladiſlaus rex Hungariæ aſſiſtentiam primorum conſiliariorum

Magna incineratio Graccouię.

Cariſtia annonę.

Interdictum Graccouię.

Cruciferi contra Thurcum

Ioannes Capiſtranus cum ſuis cruce ſignatis.

Mahumetes uulneratus & profligatus

Ioānes de Huniad mortuus atq; Capiſtranus.

Cometes.

orum Hungariæ nactus. Ladiſlaum filium gubernatoris, interfectorē Vlrici Comitis Ciliæ capite trūcauit, & Mathiā germanū eius cū amicis & comēſalibus in carceribus captiuatū obſeruauit. Eodē ãno die Mercurii. 21. Septēbris hora completorii, Elizabeth regina Poloniæ in Gracouia Hedwigim filiam parturiit. Anno quo ſupra Kazimiro rege Poloniæ conuentionē in Piotrkow agente. Nuncius eſt allatus Ladiſlaum regem Hungariæ & Bohemiæ ac ducem Auſtriæ, cui uirgo Magdalena regis Franciæ filia, fuit deſpōſata, in die Ceciliæ ſubito infirmatum, in die ſancti Clementis diem obiſſe. Ac in die beatæ Katharinæ in eccleſia Prageñ, in ſepulchro protaui ſui Karoli imperatoris eſſe ſepultum. Et nouam ſponſam ex medio itinere reuerſã fuiſſe. Varii autē fuerunt rumores de morte eius. Vulgatiori tamē & craſſiori ſermone, Georgius de Poſzdzebrad de morte ſua inſimulabatur, & eo preſumptuoſius ꝙ ſe in regē Bohemiæ erexit. Inſimulabatur & Ioanna Georgii Poſzdzebrat ki uxor, ꝙ in pomo regi dato, ueneno interlito mortē procurarit. Interiit autē rex Ladiſlaus anno ætatis ſuæ decimonono.

Interfector Vlrici Comitis Ciliç.

Ladiſlai regis Hungariæ & Bohemorum.

CAPVT LXVII.

ANno domini 1458 die dominico. 22. Ianuarii, quæ fuit ſãcti Vincencii. Mathias Ioannis de Huniad olim gubernatoris Hungariæ filius, tredecimum agens annū. Apud Budam nondum ex captiuitate, qua per Georgiū de Poſzdzebrad gubernatorē Bohemiæ detinebatur ſolutus. Et Michael Szuladin auunculus eius, qui cum quinq; milibus gētium aduenerat, in gubernatorem regni Hungariæ electus. Et pro liberatione electi regis quinquaginta milia aureorum congeſta ſunt. Apud Pragam uero in quattuor tēporibus cinerū, Georgius Poſzdzebrad Gubernator Bohemiæ, in regem Bohemiæ, feria quinta ãte dominicã Oculi, quæ fuit ſecunda dies Marcii electus eſt. Vir in adminiſtrãdis rebus bellicis prouidus, ſed erroribus Viclephiſtis plurimum deprauatus. Die autē dominico poſt ſancti Georgii quæ fuit ultima Aprilis, per Auguſtinum epiſcopum Iaurieñ, aſſiſtentibus ſibi Vincencio Vacieñ Epiſcopo, & Prothaſio electo Olomunceñ Girzik in regem. Ioanna uero conſors eius in reginã Bohemiæ coronati ſunt. Eodem anno Hungari contra Nicolaū Comorowſki, & Thelephum, uictoria potiti ſunt. Ioannē autē Iſkra, & Petrum Rathkowiecz, certis caſtris & munitionibus exuerūt. Die quoq; dominico Ferh coſtes circa Pothok oppidum hungariæ cum Thelepho cōgreſſi, omnes eius copias conflixerunt. Preſſit etiã Georgius Bohemiæ rex Auſtriã bello, nec prius deſtitit, donec certa fierent pacta, per quæ illi Vlricus Eczinger de uenenatione Ladiſlai regis inſimulatus, traderetur. Eodem anno feria quinta, in uigilia ſancti Franciſci, tercia Octobris in aurora. Elizabeth regina ſecundum filium progenuit, cui nomen Kazimirus impoſuit. Anno domini 1459 Quidam Barones, quorum princeps Nicolaus Friſiaczki erat, Mathia reiecto, Fridericum imperatorē, & Auſtriæ ducem, in regem aſſumpſerūt. Qui electioni a paucis factæ conſentiens, totam Hungariam bello ciuili inuoluit exercitibus utriuſq; regis concurrentibus atrox bellum fuit. Ad extremū tamen Cæſarinis uictoria ceſſit. Tãdem pace perpetua compoſita, ſub his con

Mathias de huniad e captiuitate liberatus.

Girzik in regē Ioãna vxor in reginam Bohemiç inuncti.

Nicolaus Comorowſki & Telephus ab Hūgaris victi

Auſtria oppreſſa.

kazimirus.

Fridericus rex electus.

Fridericus & ſucceſſores titulum regni Hūgarię habent.

ditionibus, ut Cæſar Fridericus titulo regni Hungariæ, ſibi & ſuis ſucceſſo
ribus retento, coronam materialem regni hungariæ, per Elizabeth apud il/
lum depoſita, redderet. De adminiſtratione regni hungariæ, ad uitā dumta/
xat Mathiæ cœderet, poſt mortem ſibi ſucceſſurus. Pro reſtitutione quoq;
coronæ Mathias rex, Friderico octuaginta milia aureoꝝ ſolueret. Dum pax
ſub his conditionibus completa eſt, rex Mathias a Cæſare in filiū ſuſceptus
tum primum ſe coronari in regem, in alba regali huiuſmodi corona obtinuit
& procurauit. Anno domini 1460 die Iouis. 27. menſis Decembris in die Io/
annis euangeliſtæ filius tercius Kazimiro, ex Elizabeth in Graccouia hora

Ioānis Alberti natiuitas.

duodecima natus eſt. Cui nomen binonimū Ioannes Albertus inditū eſt. An
no domini 1461 die Mercurii, quinta menſis Auguſti, apud Graccouiā Eli/

Alexandri natiuitas.

zabeth regina quartum filiū enixa eſt. Qui a Ioanne Pniowſki Archidiaco
no & adminiſtratore Graccouien̄ baptiſatus, Alexander uocitatus eſt. Eodē

Z malonow smierc

anno Sophia Poloniæ regina, Wladiſlai regis Poloniæ relicta, ex nimia ſaci
etate melonum febre acuta cōtracta, ad extremum paraliſi tacta, omnibus
ſacramentis procurata, in caſtro Graccouien̄ die Lunæ. 21. Septembris, ho/

Sophia Polonię regina mortua.

ra ueſperarum mortua eſt. Die uero Lunæ. 27. Septembris, apud maiorem
eccleſiā Graccouien̄ in ſacello. ſ. Trinitatis, quod a fundamētis quadrata pe
tra erexerat, & octenario numero miniſtrorū, clenodiiſq; & indumētis regiis
ſplendide dotauerat, celebri apparatu funeris ſepulta, uno & quadraginta
exactis annis, ex quo regi Wladiſlao cōiugio coniuncta, in Poloniæ regnū
aduenerat. Carmine tali celebrata. Sāguine clara ducum Ruſſiæ clariſſima

Epitaphiū eiꝰ.

quondam. Laudibus ipſa meis gloria ſummi ſui. Iuncta Polonorū diuino fœ
dere regi. Contraxi populos in mea uota meos &c. Anno domini 1463, Ma
humeth imperator Thurcorū, accepto & expugnato regno Boſnæ. Cœpit

Rex Boſnę a Mahumeto captus.

regem Boſnæ in caſtro fortiſſimo Iaycze, & eum ſagitis militū necauit. Rex
uero Hungariæ Mathias, aliquas arces & preſidia Thurcarum expugnans
Emericum Diak hominem magnæ factiuitatis regem Boſnen̄ prefecit. Ar/
cemq; Iaycze, quam ſeptem milia Thurcarū egregie tutabātur, longa obſi/
dione macerans per deditionē cœpit. Sub tempore illo Poloni militares, re/
gis Mathiæ pauci numero, quorū Felix de Panyow genere Godzaba, & Io
ānes Albus de Sreczkow genere Doliua, ductores erāt, quattuor milia thur

Polonoꝝ milites Hungaris Prelati.

carum noctis tempore inuaſorū profligarunt. Septingentos autē equeſtres
Hungaros quorū Sokolopeter ductor erat, quoniā deſerētes ſocios ſuos pre
fatos Polonos, abſceſſerant, Mathias rex obiurgatos, capitibus eoꝝ braccis

Tchorze karal krol

impoſitis & uultibus uelatis, extra caſtra non niſi poſt triduum reuerſuros,
ut cæteris in exemplum forent, propulit. Anno domini 1464 Pius papa ſe/
cundus generale peſſagium cōtra Thurcam inſtituit. Ad quod plura homi/
num milia crucem apud Graccouiam aſſumentes. Feria tercia paſchæ, q̄ in

Cruciferorum in Iudeos ſæuitia.

terciam Aprilis cadebat, in Iudeos & eorum domos ad ueſperū irruerunt, et
confractis tam domibus q̄ ſinagoga iudaica, uniuerſas ſubſtantias eorum di
ripuerunt, trigintaq; homines de utroq; ſexu trucidarūt. Cætera uero multi
tudo iudeorum in æde Ioannis de Tanczin ad portam ſe receperat. In craſti/
no uero ampliori ſeditione gliſcente, uix caterua iudeorum defenſa, in arcem

Graccouieñ eſt deducta. Eiuſdem āni ſexta Maii, hora prima noctis regina Elizabeth filiam genuit, quæ die ſolis quartadecima Iunii per Ioānem Epiſcopum Graccouieñ baptiſata, Sophia nomen accepit. Anno domini 1465. Wladum ſuperioris Moldauiæ principem, Mathias rex Hungar: quaſi cū Thurca cōtra illum ſentiret captiuauit. Radul autē germanus Wladi Mahumeti thurcarū imperatori adherens, tributarium ſe illi preſtitit, & prefatam maiorem Moldauiā ab illo regendam ſub tributo ſuſcepit. Oppidūq; Kilia, quod Greci Likoſtomos appellant, excluſis hungaris occupauit. Veritus Stephanus Palatinus Valachiæ Thurci uicinitatem, & ipſe in tributum Thurci conceſſit. Habita tandem cōſpiratione cum ciuibus Kiliæ, porta una ſubſerrata, Stephanus Kiliam ſub noctis medio comprehendit. Duoſq; arcis Capitaneos, qui forte ad nuptiarū ſolennitatem inuitati, delicatius epulati fuerāt, in oppido offendens. Vnum cœpit. Alterū uero in arcem effugientem, terrore & ſpe uitæ ac munerum q̄ offerebantur affectū corrupit, & arcem in poteſtatē Stephani tradidit. Maxima, his auditis thurcarū Cæſar frangebatur moleſtia & ira. Sed nuncium Stephani cum tributo & muneribus ad ſe miſſum captiuatum quem tenebat, honoratū remiſit, & excuſationes de interceptione Kiliæ ad ſatiſfactionem accepit. Eodem anno die ſolis, nona Maii, in feſtum trinitatis cadente, ſub miſſa maiori Elizabeth regina Poloniæ in caſtro Graccouieñ filiam partu ſeptimo effudit. Quæ altero die ſolis ſedecima Maii baptiſata, Elizabeth eſt uocata. Eodē quo orta fuerat die anno ſequenti mortua, Graccouiæ in ſepulchro Heduigis matertera ſepulta. Anno prefato die ſolis. 26. Maii, infra contionem ad populum, Clipeus eccleſiæ ſancti Frāciſci Graccoꝛ inter chorum & corpus eccleſiæ conſiſtens, decidit. Poſt quem turris altiſſima eiuſdem monaſterii a Boleſlao pudico duce Graccouieñ, cum ambitu circa ſummitatē, magnifico ſumptu edificata, quoniam & eidē clipeo adherebat, & per incendium debilitata fuerat ſolotenus decidens, corruit. Et columnas ac teſtudinem in corpore. In choro uero teſtudinē pro aliqua parte concuſſit· Neminē tamē ex hominibus leſit

Sophia filia. 6

wladus capt⁹.

kilia capta.

Elizabeth. 7.

Ruin. partium eccleſia ſancti Franciſci.

CAPVT LXVIII.

ANno domini 1466 Ioannes Rokiczan, Bohemicæ hereſis uertex, & auriga doloſus, ſubita paraliſi percuſſus, apud Pragā loquendi uſum ammiſit. Iuſtiſſimo dei iudicio, ut qui lingua ſceleratiſſimam hereſim extulit & predicauit, lingua languidata puniretur. Eodem anno circa medium menſis Auguſti. Eczigeri imperator Thartarorum Przecopenſiū abſumptus eſt. Qui ſub omni tempore ſui imperii pacem optimam cum regno Poloniæ & terris Ruſſiæ cuſtodiuit, & tenuit. Eodem anno peſtis in regno Poloniæ uiguit. Anno preexpreſſo Georgium Poſzdzebradſki regem Bohe: tanq̄ hereticum 23 Decembris omni honore. Paulus papa ſecūdus Romæ priuauit, & omnes ſubditos regni Bohe: ab eius obedientia & iuriſditione abſoluit. Ipſumq; ac filios ſuos & poſteros ad conſequendas quaſlibet dignitates & honores inabilitauit. Anno domini 1467 Rege & regina Poloniæ in uilla Kozmice in Radomēſi diſtrictu, ſupra Iſtulam propter peſtem cōmorante, quintus filius ſed octaua proles natus eſt

Paraliſis Ioannis Rokiczan.

Inabilitatio Gyrſik cum ꝓle.

les natus eſt, die Iouis, prima Ianuarii ſub noctis medio in diem ſuccedentem fonte baptiſmi a Ioanne Epiſcopo Graccouien̄, in eodem loco regeneratus,

Sigiſmūdus. 8

Sigiſmundi nomē ſortitus. Poſt duos germanos reges Poloniæ uita functos, in Polonia his diebus regnans. Die Saturni quarta menſis Aprilis, ante conductum paſchæ prefati anni.

Lodouicus de Erlichauſzen magiſter Pruſſiæ mortuus.

Lodouicus de Erlichauſzen Pruſſiæ Magiſter uigeſimus nonus, quindecim diebus infirmatus, apud Konigſberk mortuus eſt, & in eccleſia Zambien̄ tumulatus, quom annos decemocto in Magiſtratu exegiſſet. Tribus de Palatinatu Moldauiæ uidelicet Stephano, Petro, & Berenden aliquot annis contēdentibus, & ſe de proſapia Alexādri Palatini deſcendere diſſerentibus. Stephanus quoniā aſtu, factiuitate, & ſolertia preſtabat, facile aliis duobus excluſis, apud Valachos principatū obtinuit. Anno autē predicto 1467 Mathias rex Hungariæ contra eum ueniens, & Berēden Valachiæ preficiens, ac Palatinum inſtituēs, per Palatinum Stephanū

Conflictus ob Valachię pręfecturam.

in oppido Banya profligatus eſt, tribuſq; uulneribus rex ſauciatus, de loco certaminis in lectica elatus eſt, & multa milia Hungaroꝝ occiſa. Hæc eſt rei ueritas, quis hungari regi Mathiæ blandientes, aliter factum retulerunt. Eo āno Poloniam peſtis & cariſtia turbauerat. Anno domini 1468 die Iouis. 27 Aprilis, poſt horam ſedecimam. Elizabeth regina in caſtro Graccouien̄ ſextum filiū, nonam uero prolem parturiit, qui Fridericus appellatus eſt. Hic

Fridericus. 9

Cardinalis tituli. S. Luciæ in ſeptem ſoliis fuit. Eodem anno Victorinus filius

Victorinus filius Georgii regis Bohemię

Girzikonis regis Bohemiæ. Monaſterium Pulger in Auſtria, eiectis monialibus incaſtellauit, De quo adueniente exercitu Friderici imperatoris, in Morauiam ad caſtrū Spelberk, quod Brūnæ imminet, fugit. Mathias autē rex Hungariæ, bellum Bohemiæ & Morauiæ illaturus, exercitū ſuum circa oppidum Auſtriæ Lauy, in loco paludinoſo collocauit.

Mathię exercitus

Ad quē Georgius Podzebradſki, rex Bohe: cum exercitu haud modico, pedite q̄ equite magis referto, aduenit. Et quattuor heddomadis aut amplius neuter exercitus quom eſſet ad prope, in dimicationem uenit, ſed de pace tractatus fuere, re aūt infecta, & fame premente.

Regreſſus Georgii.

Georgius Bohemus campum deſerens, Bohemiam rediit. Filium tamen Victorinū apud oppidum Morauiæ Trebiczow ſuæ ditionis reliquit. Mouit & illico Mathias Hunga: caſtra, & illa oppido Trebiczow applicuit. Pro cuius conquiſitione ſuburbana incendit, ex quo incendio oppidum corrupit. Victorinus autem periculum incendii uitaturus. in monaſteriū ante muros oppidi, expulſis monachis, ſe recepit.

Victorini ſeceſſus.

Rex uero hungariæ Victorinū in monaſterio obſidere cœpit, fameq; premente, Henricus Girzikonis alter filius cū nouo Bohemorū exercitu ſuperuenit. Ad quē Victorinus nocte diem Penthecoſtes antecedente, quæ fuit quinta Iunii, cū mille tricētis peditibus egreſſus, & hoſtilem cuſtodiā dirumpens, in caſtra Henrici deuenit, & magna ſui ſpe hunga: regem fefellit. Arx uero ſeu monaſterium Trebiczow, illis diſcedentibus, regi hūgariæ eo pacto eſt dedita, ut liceret omnibus incolumibus media parte armorū & equorū relicta, diſcedere.

Trebiczow Mathię cœdit.

Anno domini 1469 Thartari Pzrecopen̄ Nardulab expulerūt, qui in Moſkouiam fugiens exulauit, & fratrem eius Mengligeren ſubſtituerūt, quem egre illis Caphenſes, apud quos hoſpitabatur, imperii Thartarici ingentem

colliſionem

collisionem ueriti, reſtituerunt. Prefato anno Mathias rex hungariæ Bohemiam uerſus montes Cuthne bello preſſit. Ad quem Georgius Poſzdzebradſki cum quinq; milibus equitum, & decemocto milibus peditum ſuperueniens, inducias pacis uſq; in diem circũciſionis domini duraturas, ſolitarii inter ſe concluſerunt. Rex itaq; Mathias primũ in Olomunez intrauit. Deinde Wratiſlauiã die Veneris 26. Maii aduenit. Vbi cũ magna pompa & gratitudine, ac proceſſionũ honore ſuſceptus eſt. Et tercia die a ciuibus homagio accepto, ſequentibus diebus fere omnes duces Sleſiæ homagium preſtiterunt. Exeunte autẽ inde rege Mathia, & oppidũ Viſztelie obſidente, Victorinus Girzikonis filius de accenſo oppido erumpens, non ſine ſuorũ clade captiuatus eſt, & in Budam miſſus. Eodem anno Stephanus Palatinus Moldauiæ cum mille octingentis equitibus tantummõ Tranſſiluaniã ſpoliauit. Et Petrum ſuũ aduerſarium, qui patrem eius occiderat, quẽ rex Mathias fouebat, intercepit & capite truncauit. Anno quo ſupra Mamak Imperator Thartarorum Vltrauolhanus, tripartito exercitu, duas turmas in terras Ruſſiæ & Lithuaniæ, terciam in Valachiã miſit. Hanc Valachi confixerunt, & filium imperatoris Mamak uiuum captiuauerũt. Quem proceſſu dierum Mamak minis recuperare poſſe ratus. Cẽtum legatis ad Stephanum Palatinum miſſis, ſuperbe denunciat, ut filium eius libertati redderet. Stephanus autẽ ingentis uir ſpiritus, ea legatione irritatus, filium ſuum ſub legatorum conſpectu, in quattuor petias diuiſit. Omneſq; legatos, uno dumtaxat excepto, cui naſo abciſo, & ad Mamak remiſſo, ut factum illi nunciaret, in palos ſubfixit. Eodem anno Hẽricus de Plawen Magiſter nouus Pruſſiæ comiter a rege Kazimiro acceptus, ius ſubiectiõis die ſolis ultima Decẽbris preſtitit. Et ex dieta Protrkouieñ reuerſus, apud Thorun inter prandendum ſubito apoplexia percuſſus, e tabula in terrã prolapſus eſt, & organis loquendi cõcluſis, die Martis ſecũda Ianuarii mortuus eſt, ac in Konigſberk reductus. Illic die Veneris quinta Ianuarii ſepultus eſt. Poſt cuius mortẽ Hẽricus de Richtemburk, magnus Cõmendator, ad locum tenendũ Magiſterii, donec uerus eligeretur Magiſter, ſuffectus eſt.

Mathias Bohemiã affligit.

Fœdus initum.

Mathiæ aduentus in wratiſlãuiam.

Homagium capit.

Victorinus captus.

Thartarorũ clades enormis in principe Mamak.

Hẽricus de Plawen interitus

Henricus de Richtẽburk magiſter Pruſſiæ.

CAPVT LXIX.

ANno domini 1470 die Veneris tredecima Iulii. Mahumet thurcarum imperator, Euboiam inſulam Greciæ tunc a Venetis tentam, inuaſit. Et Nigropontum ciuitatem illius inſignem expugnando ſolo equauit. Vndecima uero Octobris exercitus Thurcarum ſatis debilis, per alpes & nemora Hungariam ingreſſus, uſq; ad Zagrabiam libere graſſatus, decem milia captiuorũ utriuſq; ſexus in miſerabilem captiuitatem deduxit. Quo malo ineſcatus geminata uice, circa feſtum natiuitatis Chriſti Pannonicam orã, nullo reſiſtente, iterum uaſtauit. Anno domini 1471 ex caſtro Cloczko & cæteris locis preſidiũ Girzikonis Wratiſlauiã & uniuerſam Sleſiã, ſpoliis, incendiis, & cœdib9 afficiebat. Item duces Przemiſlaus Teſſineñ, Venceſlaus Rathiborieñ, & Ianuſſius Gliuiceñ ab una. Et Venceſlaus Ribniceñ ab altera, partibus, mutuo & ciuili bello ſe conſumebant. Item moneta noua & leuis groſſorũ in Wratiſlauia cudebatur. Eodem

Mahumetus Euboiæ inuaſor.

Exercit9 Thurcorum in Panoniam.

Inteſtina Sleſitarum bella.

Mors Stiborij Epiſcopi Plocenſis.

tur. Eodem anno Stiborio Epiſcopo Ploceñ mortuo, Capitulum Ploceñ die electionis tripartitum, pro feſto trinitatis, tres ad pontificatū, Stiboriū Archidiaconum Ploceñ, Andream Opporowſki, & Kazimirū ducem Mazouiæ elegit. Sixtus tamē papa ternis litteris, Friderici imperatoris Romanorum, propria manu ſubſcriptis permotus, Kazimiro duci Mazouiæ minorenni, quia decemocto annorū, de Ploceñ eccleſia die Lunæ, ſextadecima Decembris. Andreæ uero Opporowſki de eccleſia Varmieñ, Nicolao Tūgen dudum ad illam promoto, in Camieneñ tranſlato, eadem die prouidit. Fuit autē Kazimirus dux & prouiſus Ploceñ, ex patre Boleſlao duce Mazouiæ matre autē Barbara principe Ruſſiæ progenitus. Item iā anno expreſſo Iſabek alias Iſaac Satrapa imperatoris Thurcarum, Boſne regnum tunc detinens, cum quindecim milibus equitū, ex Boſna in Croaciā in Carniolam trāſgreſſus, inopinatam excurſionē ingerens, & omnia ferro & igne uaſtans, tribus illic menſibus abſq; omni repreſſione libere immoratus, uiginti milia hominum pecorum ritu, in perpetuā ſeruitutē detrudēda abegit. Nulla deniq; mora facta captiuis Catholicorū in arces & ciuitates ditionis ſuæ conductis per eandem uiam qua uenerat Carniolam reuerſus, alia rurſus uiginti milia hominū impune abduxit. Quom uero Fridericum imperatorē apud Ratiſbonam agere conuentū ſenſiſſet, cum quindecim milibus equitū mirabili celeritate, per Croaciā in craſtino Penthecoſtes circa occaſum, ad portas & mænia Laybaci uenit. Poſtridie uero copias partitus, partem unam per alpes, qui Carniolam a Stiria diuidunt, tranſmiſit, & triginta milia hominū capta abduxit. Alteram per Sauum in Illiricū. Terciam per Tranſſiluaniā ultra Danubium, cladibus omnia complens ægit. Anno domini 1472 die ſolis, tredecima menſis Maii in meridie, apud Graccouiā Elizabeth regina quintam filiā, decimam uero prolem, effūdit. A Ioanne Epiſcopo Graccouieñ Rrzeſzowſki baptiſata, Elizabeth nomen accepit. Eo anno Huſzakaſſen imperator Perſarū, qui ex homine obſcuro, in uirū maximum frequentibus uictoriis clarus euaſerat. Contra Mahumeth imperatorē thurcarū, & filium eius Baiſſetum uenit, & eos graui clade conflixit. At illi ignominiam abſterſuri, maiori multitudine collecta, iterum contra Huſzacaſſen cum quadringentis milibus equitum, & magna multitudine peditū uenerunt. Huſzacaſſen aūt auxilia Caramanni & Thartarorū Cæſaris conſanguineorū ſuorum habēs, omnem thurcarū exercitum mirabili ſtrage deleuit, & ciuitatem Trapeſunde in Aſia inuadēs, cum toto imperio Trapeſunde cœpit. Exinde mirabili celeritate ciuitatem Sinapolim in Natulia expugnatā, obtinuit, & cōtra thurcas fœlicior indies factus. Nūcios etiā notabiles ad Kazimirū regē Poloniæ circa medium Iulii Graccouiā ingreſſos, fauores & ſubſidia contra Mahumet imperatorē thurcarum experens, miſit. Qui ſibi denegati non fuerunt. Anno predicto 1472 In die decem miliū militum, quorum feſtū in diē Lunæ 22. Iunii cadebat. Ioannes Dlugoſz ſenior Canonicus Graccouieñ, contenta to Ioanne de Szebnia plebano duabus prebendis Sando: & Kelceñ. De eccleſia parrochiali in rupella conuentualem per Ioannem Rzeſowſki Epiſcopum Graccouieñ creauit, & monaſterium fratrū heremitarū, beati Pauli

Captiuitas christianorum a Thurco.

Diuiſio exercitus Thurcorū.

Elizabeth. 10 proles.

Huſzacaſſen Perſarum Imperator fortunatus in Thurcos.

Skalka

Fundatio fratrū in Rupella

primi

primi heremitæ fundari obtinuit. Vt horis diurnis & nocturnis laudes deo
& beato Staniſlao concinerentur. Contentato etiam Staniſlao Bieczki alta-
riſta ſanctæ Crucis eiuſdem eccleſiæ per aliud beneficium. Et medietate cen-
ſus magiſtri montium in Zuppa Vielicienſi apud Spitkonem de Melſtein
coempto, perpetuo conſenſu regio accedente. Prouentus pro uictu fratrum
præfati loci in Rupella idem Dlugoſz adiecit. Eiuſdē anni æſtate thurcarū
exercitus ex Boſna egreſſus, Illiricum & Slauoniam uaſtauit. In menſe Se-
ptembri terras Patriarchatus Aquilegieñ, a Venetis occupatas, deſcendens,
& uſq; ad caſtellum ſancti Danielis excurſiones in foro Iulij faciens, citra du-
odecim milia hominum in ſeruitutem abægit. In menſe deinde Nouembri,
apud Goriciam & per totam Hiſtriam, terribili clade in ſexum utrunq; ſeui
endo, ferro & igne omnia, nullo principe reſiſtentiā opponente, complebant

Thurcorum ſæuicia bellica.

Anno domini 1473 Mahumeth Cæſar thurcarū contra Huſzacaſſen in Na-
tulia omnes gentes ſuorū principatuum collegit. Preter ſenes, impuberes, &
fœminas, pr elio tamē cōſerto. uictoria Hu[illegible]caſſen prouenit. Et de exercitu
thurcarū quinquaginta ſex milia occidit, & centu[illegible]inquaginta ſub baſſas.
Item thurcæ ex Boſna Corinthiam & Stiriam fere totā [illegible] anno ſunt depopu
lati. Eodem anno Ioanne Gruſczinſki Archiepiſcopo Gneſn[illegible]ñ in domo Ab
batis Thiniceñ in Graccouia die Veneris, octaua Octobris m[illegible]ortuo, rixa il-
lico & contentio inter germanos eius, Bartholomeū Caſtellanū [illegible]ſieñ ex
una, & Nicolaū Coſmider Pincernam Siradieñ ab altera, partibus, pr[illegible]di-
do Coſzmin & uillis ad illud pertinentibus, exorta eſt, quæ Archiepiſcop[illegible]
uiuens grandi pecunia apud Hinczam de Rogow, pro Bartholomeo fratre
coemerat, Et lis & occiſio pluribus annis etiā inter filios eorū durauit. Anno

Mahumeti cōtra Huſz acaſſen conflictus.

predicto incendia crebra in regno Poloniæ fuerūt. Nam die Martis 26. men-
ſis Iulij, Stradomia cū eccleſijs & monaſterijs ſanctæ Heduigis & ſancti Ber-
nardini arſit. Altera die apud ſanctimoniales ſancti Andreæ igne conſurgen
te, monaſterium cum eccleſia ſancti Andreæ, platea Canonicalis, Item & pla
tea Caſtreñ conflagrauit. Arſerūt & oppida Vieliczka, Conin, Bels, Chelm,
Lubowla. Item clara tumba alias Mogila cum omnibus officinis. Euenerunt
talia incendia ex nimia ſiccitate, qua annus iſte in omni Europa, & in uniuer-
ſo regno Poloniæ multū feruidus & ſiccus fuerat. Intantū ut flumina deſicca-
rentur, pr opter Cometes precedentes in anno domini 1471 & anno 1472. Alij
præſumebāt Mathiam regem Hungariæ immiſſis incenſoribus Polonis hu-
iuſmodi incendia effeciſſe. Anno quo ſupra 73 ſupra milleſimū quadringen.

Crebra incendia Poloniæ.

Cauſa eorundem.

Celeberrimus ac egregius uir magiſter Ioannes de Canthi, prope Oſwáczim
oriundus, Profeſſor & lector ordinarius ſacræ theologiæ in Gymnaſio Grac
couieñ. 24. Decembris, in uigilia natiuitatis chriſti mortuus eſt. Et in eccleſia
ſanctæ Annæ ſub ambone prefata uigilia ſepultus. Qui eodem anno, ſignis
& miraculis coruſcare cæpit, & uſq; in hanc diem uarios languores, diuer-
ſoſq; morbos hominum & iumentorū diuina propiciatione, ad uota & inuo-
cati onem nominis ſui releuat, ut aſcriptione Decalogi ſanctorū digniſſimus
inueniatur. Verū quēadmodū cæteri beati in hoc regno Poloniæ, in factis &
prodigijs mirabiles & glorioſi, ſic & ipſe Ioānes Cāthinus canoniſari negligi

Doctoris Canthi interitus.

B. Joannes Cantius moritur

G tur. Hic

Opera pietatis eius.

tur. Hic operibus miſericordiæ inſudans, pannos, & calciamenta pauperibus quottannis ære ſuo comparando diſtribuebat. Nonnunq̄ diebus frigidioribus uiſo paupere non calciato, ſe exuens de calceis inopi algido dabat, & ipſe nudipes dimiſſo uerſus terram pallio, ne incalciatus notaretur, domum redibat. Romam peregre proficiſcens, a latronibus ſpoliatus, quom ab eis elongaretur ſe mentitū fore clamare cœpit, dicendo non plures pecunias habere, quoniam in diploide aliquot reperiret inſutos aureos, de quibus immemor fuit, redirent ergo & eos tollerent. Qui ſinceritate ipſius cognita, prius ablata etiam reddiderunt. Interrogatus Romæ a polonis cortiſanis, cur Romam accederet, ex quo cauſas non foueret, & beneficia non impetraret. Reſpondit peregrinationē & Romæ uiſitationē eſſe purgatorium, & ut a uicijs purgaretur Romā frequentare. Quom pro ueritate in Conuocationibus Doctorum & magiſtrorum uerba fudiſſet. Ad cellam & cellas eorū accedens, dicebat ſe diuina celebraturū, & ideo ſi in aliquo uerbo quēpiam cōmouiſſet, ſibi parſum iri obſecrabat. Quandoq; in conuocatione probra & uerba iniurioſa audiens, in pariete dealbato ſuæ habitationis exterius, uerſus ambitum, carbone lineas in alterutrū finem ſcripſit. Conturbare caue. Non eſt placare ſuaue. Infamare caue. Nam reuocare graue. Et cuſtodiebatur ſcriptura hæc ne deleretur, donec edificando, paries cū cæteris habitationibus eiectus fuit. A die añ ...ortis eius, uſq; in annū domini 1512 uarijs ægritudinibus oppreſſi ... oto facto curati ſunt octuaginta tres homines. Febricitantes uero tredecim, paralitici quinq;. Vere mortui addicti ſunt uitæ priſtinæ ſedecim. Fere aūt mortui & deplorati ſex. Frenetici ſex. Demoniacus unus liberatus. Iumēta morientia facto pro eis uoto ſanata duo. Laus tibi Chriſte, qui in noſtro Doctore Canthino quottidie gloriaris. Epitaphiū poſtea ad tumbā eius ſuperadditum incipit. Carmine ne ſileas mecū mea tibia laudes. Gentis hiperboreæ cuius nūc gloria celſi. Creſcat in immēſum diuis poſcentibus odas. Atq; tuos titulos extremo tempore cerne &c. Vide in eccleſia ſanctæ Annæ.

Vitæ integritas

CAPVT LXX.

Legatio ad Kazimirum regis Perſarum.

Anno domini 1474 Katherinus Zeno Venetus, uir nobilis & induſtrius, ad Kazimirum regem Poloniæ, ab Huſzacaſſen rege Perſarum cum legatione & litteris in Caldaico ſcriptis uenit. Summa litterarum & legationis hæc erat. Vt Kazimirus contra Mahumeth Thurcam, hoſtem fidei chriſtianæ a ſe aliquotiens uictū, cū cæteris Catholicis regibus, primo uere conſurgat, certus exiſtens, ipſum Huſzacaſſen cū decem centenis milibus pugnatorū pro Thurcæ exterminatione uenturum. Eo anno circa Pſczinam Venceſlaus dux Ribniceñ, & Henricus Podebradſki bellum agebant. Mathias autem rex Hungariæ inde occaſione ſumpta, Pſczinam per Bielik intercepit. Agebat & dux Zeganeñ bellū circa Wſchowa. Item Aydor filius Eczigeri Thartari in terras Ruſſiæ & Podoliæ circa feſtū Ioannis baptiſtæ exercitū thartarorū pannoſum quaſi ſeptē miliū induxerat, & cū præda diſceſſit. Anno domini 1475 die Martis decima ſeptima Ianuarij, Stephanus Palatinus Moldauiæ, exercitum Mahumeth Cæſaris Thurcorum, centum & uiginti milia pugnatorum habentem, cui &

Beſſerabi

Beſſerabi auxilia ferebant, Valachiã populantem, circa palum Rakouiecz & fluuiũ Berliad, proprio marte, quinq; tantũmodo milibus Siculorũ, quorum terram ab hũgariæ rege abſtractam in ſuam ditionẽ redegerat, magna clade, ſed non incruenta ſuorum uictoria mirabili dei potẽtia fudit. Vix quadraginta milia pugnatorum habens, in quibus maior pars agreſtium erat. Nec in ſuperbiam ex hac uictoria elatus, diebus quattuor continuis ieiuniũ in pane & aqua ægit. Per uniuerſam quoq; terram ſuam bannum edixit, ne quis auderet ſibi, ſed ſoli deo uictoriam illam appropriare. Cum iudicio omnium uictoria illa ex uno eo ſtetit, omnem regionẽ Valachiæ, per quã thur/cæ ituri erant, longe ante Stephanus Palatinus flammis exuſſerat, quæ res maximi adiumenti ad uictoriam fuit, Thurcis & equis eorũ macie conſum/ptis. Omnes fere Thurcos captiuos, præter principaliores palis ſuffixit, cadauera interfectorum cremauit, unde oſſium illorum extant aliquot acerui.

Stephanꝰ Voieuoda Moldãuiæ uictor in Thurcis.

Quattuor duces Thurcorũ principales, & trigintaſex ſigna militaria, manubiaſq; nobiles Kazimiro regi Poloniæ in Lithuaniã per primores ſuos Ste/phanus tranſmiſit. Rex autẽ hungariæ Mathias ſcripſit Papæ, Cæſari, & aliis regibus ſublimi iactantia, inſignem Thurcarũ exercitũ per gentes ſuas quorum Stephanus Valachiæ Palatinus ductor erat, deleuiſſe, uanitate ſo/lita, alienos ſibi titulos uendicãdo. Stephanus tamen palatinus, aliquos ca/ptiuos Sixto papæ miſit, & ſcriptis ſuæ ſanctitatis auxilia popoſcit. Miſit & Mathiæ regi hungariæ pares manubias. Nec his legationibus ad amicos Stephanus contentus, Ad ipſum quoq; infeſtiſſimum hoſtem ſuum Mahumeth Cæſarem Thurcorũ, inſignem legatũ, dona non mediocria ferentẽ mi/ſit. Quæſtus eſt ſe a quibuſdam Thurcorũ latrũculis & exulibus temerarie & preter ſcientiam Cæſaris laceſſitum eſſe. Illam omnẽ furum & exiliatorũ manum, in manu dei potenti confeciſſe. Petens ut relliquiæ huiuſmodi latrũculorum, ſi quæ in dominia ſua refugiſſent, ſibi traderẽtur. Pari ſupplicio cũ cæteris pœnas meritas ſoluturæ. At Cæſar legatione huiuſmodi exaſpera/tus, legatos iure gentiũ uiolato, in ergaſtulis aliqdiu tenuit. Poſtea omni ſubſtãtia ſpoliatos, pedites & pene nudos Valachiam remiſit. O Stephanum uirum admirabilem & uictorioſum, qui ſub noſtra ætate tam magnificã ui/ctoriam inter Principes mundi primus ex Thurca retulit.

Thartarorũ ſtrages.

Laus Stephani.

Iubileus hoc ãno Romæ celebris, ſub Sixto papa quarto, a Paulo anteceſſore eius prius per uniuerſum orbem chriſtianum inſtitutus, agebatur.

Iubileus Romę.

Eodem anno Mathias rex hungariæ, Ianuſſium Gliuiceñ ducem captiuauit, Et Bitom, Swirkleni/ecz, Koſle, Oleſznicza, & Volow recepit. Venceſlaum etiam ducem Ribniceñ, qui & fatuus appellatus eſt, fortalicio & oppido Piſczina, & tandem captiuitate diuturna moleſtauit.

Ianuſſius dux Gliuiceñ captus.

Anno quo ſupra duodecima mẽſis Februarii, Conſentiente rege Hungariæ & Bohemiæ, Barones apud Pragam conclu/ſerunt, ut Wladiſlaus Bohemiæ rex uniuerſam Bohemiã, cum utraq; Luſacia & duobus ducatibus Sweidniceñ & Iaworieñ. Mathias uero Hungariæ Morauiã cum reſidua Sleſiæ parte habeant. Quod ſi Hungarus prior obi/ret, non ſuſcepto pignore, ad regem Wladiſlaum uniuerſa ſimpliciter deuoluerentur. Si uero pignore ſuſcepto obiret, ducenta milia florenorum daren/

Pactũ Mathię Hungarię & Vladiſlai Bohemię regum.

tur filiis ſuis, & de omnibus excedere tenerentur. Et eadẽ uiciſſitudo in rege Bohemiæ obſeruetur. Stante Kazimiro rege Poloniæ in Lithuania. Iſaac ge-

Legatio ab Huſzacaſſen.

nere Græcus de Trapeſunda, ſed ſecta Mahumetus, inſignis ab Huſzacaſſen. nũcius in duodecim equis uenit anno eodem, rogans, ut primo Vere cum cæteris regibus Catholicis contra Thurcũ conſurgere dignaretur. Hunc nũcium quom benigne tractaſſet, ſpe optima præditum, Graccouiã qua cupide uidere deſiderabat, miſit. In qua quũ prope menſe uno immoratus fuiſſet ad Mathiam Hungariæ regem in Brũnam, deinde ad ſummũ Pontificem, & ad Venetos tranſiit, ſimilem legationem apud illos obiturus. Anno prædicto

Ignis notabilis.

die Veneris ultima Marcii, hora octaua noctis, in urbe Graccouieñ ignis a porta noua uſq; ad portã. ſ. Nicolai omnes domos cõſumpſit.

CAPVT LXXI.

ANno præexpreſſo 1475 Exercitus Mahumeth Cæſaris Thurcorum ab Andronopoli ſoluens, ad Caffam inſignem Ianuenſiũ

Caffa ab Mahumeti exercitu capta.

ciuitatem, quæ ſe ab eius exicio per ãnos tres & uiginti, ex quo Conſtantinopolis capta erat, muris fortiſſimis & altiſſimis munire nõ ceſſauerat, manu nauali & terreſtri perueniens. Ipſam ſexta Iunii cũ Thartarici exercitus auxilio obſidendo & impugnando, ſexta die per fraudem primorũ ciuium Italicorũ aliis ignorantibus, cœpit. Et ciuitate potitus, cõtinuo traditores cum uxoribus, pignoribus, & omni familia in uincula cõiectos, ad claſſem ſuam deportauit. Vulgo autẽ pepercit, & in ciuitate illud regere permiſit, media parte omniũm ſubſtantiarũ ablata. Quodam tamẽ proceſſu temporis inde remouens, in perpetuã captiuitatem ſuſtulit, & non niſi Thurcas illic locauit. Thartarorum etiã imperatorẽ Menglikeron, qui

Captiuorum primores.

tunc caſualiter apud Caffam cum duobus germanis agebat, cœpit. Et tam illos q̃ inſigniores Caffenſium in Conſtãtinopolim captiuos duxit. Eodẽ anno

Aquarum inundatio.

horrenda Iſtulæ fuit inundatio, intantum ꝙ circa Graccouiã undæ operuerant Kazimiriã, Stradomiã, & ſuburbia, eccleſias & domos aquæ impleuerant, Pontem maiorem quo Kazimiria Graccouiæ iungitur, & omnes põtes circa Kazimiriã, fregit euertit, & abduxit. Ex imbribus circa feſtũ Iacobi in mẽſe Iulii cauſatæ. In mẽſe Aug: in terris Lancicieñ, Siradieñ, & Mazouiæ, locuſtæ ad longitudinem unius digiti humani, capita inſtar ueſpertilio-

Locuſtarum prodigium.

num habentes apparuerunt. Quæ ex Pannoniis per Morauiã & Sleſiam ꝓdiiſſe ferebãtur. Longitudo cõgregationis earũ trium miliarium, & latitudo unius, cum medio miliari fuerat. Volabãt ordinatis aciebus, & preliantium more cognatæ ille acies mutuo congrediebãtur. Et una quaſi duce ſurgente, cæteræ ordinibus ſuis ſubſequebãtur. Loca frugum & arborũ in qua cadebãt, deuorabant, nil preter terram & fimũ ſordidum relinquẽtes, denſitatẽ earũ uix ſol penetrare potuit. Anno quo ſupra, in fine æſtatis, Mathias rex Hungariæ, in ripa fluuii Sawe munitionẽ a Thurco erectam expugnauit &

Thurcarum in Hungariam ingreſſus.

rediit. Thurci uero in magna multitudine ingreſſi, regnum Hungariæ, nemine reſiſtentiam faciẽte, uſq; ad Varadinum graſſati, ciuitatẽ Varadieñ, ſexta die Februarii, & uniuerſam eius regionem uaſtarunt. Locuſtæ etiã eo anno Hungariam afflixerunt. Anno domini 1476 duodecima menſis Marcii,

hora ueſperarũ

hora ueſperarũ, in caſtro Nyeſzoua filiam quintam, prolem uero 11. Elizabeth regina parturiuit. Cui in baptiſmo Anna nomen per Vincentium Kelbaſſa Epiſcopum Culmeñ datũ eſt. Eodem anno poſt feſtum paſchæ, Przemiſlaus dux Teſſineñ, monaſterium fratrũ minorum de obſeruantia ãte portam Teſſineñ ſeptemtrionalem fundauit. Mahumeth thurcorũ Cæſar, contra Stephanum Palatinum Valachiæ fremens, contra illum hoſtiliter ueniebat. Sub idem quoq; tẽpus Thartarorum numeroſus exercitus, thurco laturus auxilia, in Valachiam intrauit, & eam prius q̃ thurcus cladibus & uaſtationibus affligere cœpit. Stephanus autẽ Palatinus omnibus frumentis & uictualibus, ne hoſti in pabulum cederent, igne abſumptis, in thartarorũ exercitũ intrepidus irruit, & magna clade illum contriuit, tãtoq; ardore fugientes perſequutus eſt, ut plures in fuga q̃ pugna occideret. Deinde in thurcum, Danubium nauibus ſuperantem, irrupit, & plures occidit. In particularibus quoq; congreſſibus, dum frumentatũ ex ſiluis ibant, inuadẽs, uictor & ſuperior, ſingulos captiuos thurcorũ aut uiuos excoriabat, aut in palos ſuffigens occidebat. Donec Thurca illum in multitudine abundans, exercitu diſpartito, a fronte & tergo circũdedit, & ſic ſtrennuiſſime cũ ſuis pugnantem thurcus uicit, & non amplius q̃ ducẽtos de ſuis proſtrauit. De Thurcis uero prope triginta milia cecidiſſe referuntur. Stephanus autẽ cũ ſuis ad futura ſe reſeruans, quo ſors ferebat fugit. Cæſar uero thurcorũ incendiis Valachiam conterens, & exinde ſibi & ſuo exercitui famẽ generans, propter inædiam ex Valachia abſceſſit. Mathias autẽ rex Hungariæ in ſuam laudem traducẽns, ſcriptis uulgauit, metu ſui proceſſus, thurcum fugiſſe. Qua propter & papa Sixtus quartus, & Ferdinandus Apuliæ rex, principeſq; & cõmunitates Italiæ collatione facta. Ducenta milia aureorũ ad conterendum thurcum illi tranſmiſerunt. Qui ipſis uictoriam & perpetuũ thurci extermi nium promittebat. Sed interim copioſus thurci exercitus, ex regno Boſnæ ſubito circa ſedecimã Octobris aduenięns, totã Carneolam, Corinthiã, partem Stiriæ, Salczburgeñq; & Bombergeñ Epiſcopatus, grauiter afflixit et uſq; ad montes Italiæ graſſatus eſt. Multas Catholicorũ cateruas in captiuitatem perpetuam abducens. Inſuper quinq; propugnacula fortiſſima ex lignis in littore Hiſtri, in parte inferiori caſtri Smiderow, per regem Mathiã fabricata expugnauit. Quibus papa Sixtus, Principes & cõmunitates Italiæ cognitis, tũ ſe primũ a Mathia rege Hungariæ circũuentos intellexerũt Anno quo ſupra die Martis trigeſima menſis Iulii, hora duodecima. Fratribus ſub eleuatione Benedictus qui uenit, cãtantibus. Fulmen cũ terribili ſonitu e cœlo ueniẽns, pinnaculum per modum turris ſupra eccleſiam ſancti Franciſci percuſſit & incendit. Ita ut totum tectũ eiuſdem eccleſiæ exureretur, crucifixum in medio chori pendentem ſcidit & euertit. Lapides ſiniſtri parietis detruncauit & abraſit. Vnum monachum occidit, & aliquot homines propinquos ſuo flatu, non tamen mortaliter, leſit. Eodem anno Mathias Pannoniorũ rex, pro Beatrice filia Ferdinandi regis Apuliæ, Rudolphũ Wratiſlauieñ, Ioãnem Varadieñ Epiſcopos. Itẽ Ioãnem ducem Oppolieñ, & cæteros in comitatu ſexingentorũ equitum miſit. Pro die Galli apud Bu

Anna. 11

Monaſterium ad Teſſen fundatum.

Mahumetus et Thartari Valachiã ingreſſi

Stephani bellicoſitas.

Thurci uictoria.

Falſa laus Mathiæ.

Thurci chriſtianos clade affecerunt.

Fulminis ictus notabilis in eccleſia ſancti Franciſci.

Beatricis coronatio.

Dracula Beſſerabiç Voieuoda occiſus.

dam diem nūptiarū conſtituens. Quæ adducta in Albam regalem, feria q̄nta in die ſancti Lucæ euangeliſtæ coronata eſt. Et die dominica ſequenti thoro regio iuncta eſt. Eodem anno rex Mathias Hungariæ Wladiſlaum Draculam Voieuodam Beſſerabiæ, annis prope duodecim in captiuitate tentū, reſtituit, & in Beſſerabiā remiſit, qui fraude ſerui ſui, currendo in equis uelocibus decapitatus occubuit.

CAPVT LXXII.

Przemiſlai Teſſinenſis interitus.

ANno domini 1477 Przemiſlaus Teſſineñ dux, triſtitia & mœrore (ut aiunt) confectus, q̄ Mathias Hungariæ rex, illum de dimittenda arce & ciuitate Teſſineñ, aut de ſoluendis ſumptibus in bellum Sleſiticū in eius liberationē impenſis, graui moleſtatione requirebat. In arce Teſſineñ undecima Marcii diem obiit. In monaſterio fratrum prædicatoꝝ in Teſſin ſepultus, unicā tantūmodo filiam Heduigim relinquens ſuperſtitē. Non tamen illam, ſed nepotē ſuum germanum Kazimirum, filium Boleſlai germani ducis Friſtateñ, teſtamento omnium principatuum ſuum heredem reliquit. Heduigis uero poſtea Stephano Trēcineñ Palatino & gubernatori Hungariæ, Comitiq; Scepuſieñ nupſit. Eodem anno Wladiſlaus rex Bohemiæ, auxilia imperatori Friderico tercio laturus in Auſtriam uenit, certificatus per Cæſarem de regalibus q̄primum ueniret illi conſignandis.

Vladiſlai Bohemiç regis Viennam aduentus.

Gratiſſimeq; fuit a Friderico ab uniuerſitate & cunctis ſtatibus ciuitatis Vieneñ exceptus. Altera autē die aduentus, feria ſcilicet tercia poſt Viti ſub magna frequentia populi, in eccleſia ſancti Stephani, Fridericus imperialibus indutus regalia regi Bohemiæ contulit. Et tradēdo ſibi uexilla Bohemica, ipſum de pincernatu imperiali inueſtiuit. Omnibus autē pacatis, rege Wladiſlao ex Auſtria diſcedente. Mathias rex Hungariæ intrauit, in Auſtria & Stiria omnia perturbando, & uſq; ad Bauariam graſſādo. Factaq; cōpoſitione, imperator ei regalia ſecundo cōtulit, quæ primo Wladiſlao contulerat & renunciauit de regno hungariæ & octuaginta milia florenorum ſoluere promiſit, quæ tamen non adimpleuit.

Thurci cum triginta milia armatorum

Anno præexpreſſo circa feſtum Michaelis Thurci cum triginta milibus armatorum, omnem regionem circa forum Iulii uſq; ad Kunianum, alias ad Kingilianū depopulati ſunt. Tria quoq; milia ſtipēdiariorum, quos Veneti circa anguſta & clauſuras alpium locauerant, facta impugnatione & conquiſitione loci, trucidauerūt. Et multos captiuos uelut pecora abduxerunt.

Barbara 12.

Anno domini 1478 q̄ntadecima Iulii. Elizabeth regina in Sandomiria ſextā filiā, prolem uero duodecimā, enixa eſt. Quæ a Ioanne Rzeſzowſki Epiſcopo Graccouieñ baptiſata, Barbara nomē accepit. Eodem āno circa feſtum ſancti Laurencii, thurci omnem Chorinthiā ab oppido Malburgeta, uſq; ad Villacum & prope Grecz celeriter trāſcurrēdo, cœdibus & captiuitate omnia fœdarūt. Thartari quoq; ſub idem tempus Braczlaw ſpoliarunt & incenderunt.

Fœdꝰ Mathiæ Hungariæ & Vladiſlai Bohemiç regum.

Anno domini 1479 in Iunio dieta Olomūceñ, inter Mathiā Hungariæ, & Wladiſlaum Bohemiæ reges agebatur. Concluſa fuit pax inter reges ſub conditionibus priorū fœderum, ut Wladiſlaus rex Bohemiæ uniuerſam Bohemiā haberet. Mathias uniuerſam Morauiā, Sleſiam, & Luſaciam. Fouebatur tunc

Wladiſlaus

Wladiſlaus rex, munificentia & expenſis regis Mathiæ. Eodem anno circa feſtum Galli, Exercitus thurcorum maximus, quinq; Baſſarum, in terrã Septemcaſtreñ circa ciuitatem Cibiniũ irrupit. Batheryſtwan autẽ cum ſuo exercitu coactus pugnam iniit, & multitudine thurcorum conterebatur. Interim duo Capitanei partis hungarorũ, Knezi pauel & Iaxi, frequentibus nũciis Batheryſtwan ſollicitati, habẽtes ſecum omnes aulicos regios, & noningentos Raſcianos, ſuperuenerunt. Et dimiſſa fronte thurcorũ, in latus ſtudioſe irruerunt, magnamq; ſtragem in thurcis facientes, in fugam eos conuerterunt. Ita ut nõ amplius pugna ſed ſtrages fuit. Anno prædicto Iwan quod ſonat Ioãnes dux Moſquæ, uir ſingularis factiuitatis, ciuitatem ampliſſimã Nouogrod, a Kazimiro rege Poloniæ neglectam, in ſuam redegit ditionem. Omnibuſq; ciuibus ſpoliatis, tercia tantũmodo parte cuilibet relicta (quod dictu apud poſteros forſan erit parum credibile) tricentos currus, auro dumtaxat & argento, margaritis & lapidibus precioſis, uſq; ad ſummũ refertos, ante ſe de ſpoliis Nouogrodenſium ægit. De ſuppellectili uero nobiliſſima ſine numero. Anno domini 1480, die Veneris. 29. Maii. Vir celebris conditione, ac inſignis reputatione Ioãnes Dlugoſz ſenior de Nyedzelno, Canonicus Graccouieñ, diem uitæ clauſit extremum. Erat autẽ ſtaturæ proceræ, faciei gracilioris & macræ, naſi longi & aquilini, ætatis grandeuioris & prouectæ, ut ipſe de ſe ſcripſit. Sexaginta quinq; ãnorum, moribus probus, uirtutibuſq; fulcitus, induſtria ſagax, ſermone eloquens. Inter alia hiſtoriarum maximus amator ac lector, & Chronicarũ ſcriptor. Huius Aeneas Siluius de Piculominibus, Poeta Laureatus, deinceps Cardinalis & papa creatus, Pius ſecundus uocatus, meminit, & in epiſtolis Sbigneo Cardinali tituli ſanctæ Priſcæ Epiſcopoq; Graccouieñ miſſis, magnifice extollit. Aſſerendo eum hominẽ doctiſſimũ, & in promptu habentẽ eloquentiã, multo ſale cõditam. Quem præter nullus tã clare tã diſerte tamq; prolixe, res Polonorũ in pace & bello intus & foris geſtarum, quoaduſq; uiueret ſcripſit. Vnde in hoc anno domini 1480 uita & Chronica ipſius finitur. Preterea ſcripſit diſerto ſtilo legẽdam beatiſſimi Staniſlai, Preſulis Graccouieñ & patroni Polonorum glorĩoſi, uitamq; beatæ Kunegundis coniugis & perpetuo uirginis Boleſlai pudĩci ducis, ac monarchæ Polonorum, in Sandeceñ Cenobio uita functæ & ſepultæ. Scripſit & Geographiã, immo uerius Corographiã regni Poloniæ, urbes, caſtra, oppida, flumina, montes, atq; uillagia, cuius ſitus & diſpoſitionis ſint. Scripſit & libros inuentarios prouentuũ cathedralis eccleſiæ Graccouieñ, & cunctarũ eccleſiarum Collegiatarum Conuentualiũ & parrochialium dioceſis Graccouieñ. Ad quem uel ad quos pertineãt, diſtinctius annotando. Item ſcripſit familias, arma, & clenodia nobilitatis Polonorum cum origine & cauſa eorum, & alia opera regno Poloniæ frugi & decorẽ æternũ paritura. Erudiebat preceptor conſtitutus, illuſtriſſimos natos Kazimiri tercii regis Poloniæ, quibuſcũ nõ paucis annis contritis, dum poſtulatus & electus fuiſſet in ſedem Archiepiſcopalem Leopolieñ, obiit anteq̃ conſecraretur, anno, menſe & die quibus ſupra. In eccleſia ſancti Staniſlai Kazimiriæ Graccouieñ de Rupella nominate, iuxta ſepulchrũ beatiſſimi Staniſlai tu-

Congreſſus Batheryſtwan cum Thurcis.

En ſpolium ducis Moſkouiæ.

Ioannis Dlugoſz interitus.

Vitæ & morũ eius deſcriptio.

mulatus. Cuius eccleſiam prefatã in Rupella perſonis relligioſis Pauli primi heremitæ, & prouiſionibus largis ac priuilegiis ante prouiderat ac dotauerat. Principibus filiis regiis, ipſius diſcipulis, cũ cœtu uniuerſitatis, prelatorum ac populorum funus eius ſequentibus, & exequias cohoneſtantibus, quibus interſui & predicta omnia uidi.

Rhodis a thurca obſeſſa.

Eodem ãno Thurci ciuitatẽ Rhodis obſederũt, & machinis partes murorũ rumpentes, & uarios uariis modis occidentes, murum aſcenderũt. Pluribuſq; ex utraq; parte cadentibus, repulſi, illatis innumerabilibus damnis, diſceſſerunt. Et in regnũ Apuliæ traiciẽtes, multas clades fecerunt, oppidũ Beſtiam ad mõtem Garganum deleuerunt, & Hidruntũ ciuitatem expugnantes, Archiepiſcopũ per medium ſecuerũt, & pene omnes in urbe occiderunt. Sequenti anno audita morte Mahumeti Cæſaris Thurcarũ, Alfonſo filio regis Apuliæ, & duce Calabriæ expugnãti & ſubſidia Mathiæ regis Hungariæ generi ſui habenti, ſeſe ſubdiderunt, qui in mancipia ipſos redegit.

CAPVT LXXIII.

Mahumeti mors.

Anno domini 1481 die tercia Maii. Mahumetes imperator thurcarum, qui triginta annis, multos populos atrociſſimis bellis afflixerat, & ſuo imperio ſubiecerat, mortuus eſt, & in Conſtatinopoli ſepultus. Fuitq; idẽ menſis mortis, qui adeptionis & expugnationis urbis Conſtãtinopolis fuit.

Expulſio fratris.

Eodem anno Baiſſetus, filius ipſius natu maior, in Cæſarem thurcarum electus, Zeliabum fratrem ſuũ minorem imperare geſtientem expulit. Qui in inſulam Rhodis, cauſa ſalutis fugiens, captus eſt. Et in Franciam per Cruciferos relligionis ſancti Ioannis de cruce alba miſſus, in captiuitate pluribus annis detinebatur. Donec ab Alexãdro papa ſexto acceptus fuit. Sed Karolo rege Franciæ in Apuliã per Romam cum magna potentia tranſeunte, & uim papæ inferente. Inter alia clenodia & obligationes a papa Alexandro extractas, acceptus erat. Et anteq; Apuliam rex attigerat, Zeliab9 in Campania extinctus quieuit.

Peſtis magnitudo Graccouiæ

Anno dñi 1482 peſtis ſeuiſſima ex Hungaria progreſſiue tranſiens, in minori Polonia uiguit. Ab octaua corporis Chriſti ad aſſumptionem beatæ Mariæ uirginis, hoc eſt a medio dierum Iunii uſq; ad medium dierum Auguſti perdurans. Moriebantur Graccouiæ ſingulis diebus quadraginta, interdũ quinquaginta homines in parrochia ſanctæ Mariæ in circulo. Ad ſanctum Stephanũ uero ſingulis quibuſq; diebus triginta, interdum quadraginta, ſic ſuo modo in cæteris parrochiis. Anno autẽ ſequẽti ſcilicet 1483 deuenit & inualuit peſtis in maiori Polonia, Mazouia, & eorum uiciniis, multam frequentiã mortalium occidendo.

Simon de Lipnicza mortu9.

Eodem anno Pater Simon ex oppido Lipnicza natus, frater minorum prædicator glorioſus & feruidus. Peſte quindecimo kalendas Auguſti, die Iouis, decimaoctaua Iulii, quæ fuit dies ſancti Arnolphi mortuus eſt, in choro eccleſiæ ſancti Bernardini in Stradomya p fratres tumulatus. Sed quum miraculis coruſcaret, a fratribus honorifice in corpus eccleſiæ ad ſiniſtram partem tranſlatus & conditus eſt. Cuius Epitaphium unum eſt hoc.

Lipnicius iacet hic Franciſci ex ordine Simon
Diuino frater feruidus eloquio.

Cuius perpetua fruitur iam ſpiritus aura
Quod probus hic ſancte uixerit atq; pius.
Quod decorare dei ſtuduit genitricis honorem
Doctrinam factis atq; probare bonis.
Hunc miranda uides teſtantur ſigna beatum
Qui miſeris meruit ferre ſalutis opem.
Hunc igitur ſtudeas tibi conciliare patronum,
Vt uoti compos efficiare tui.

Anno domini 1483, die Iouis in craſtino cinerũ. Dux Kazimirus ſecundogenitus Kazimiri tercii regis Poloniæ, ptiſi ſuffocatus Vilnæ interiit, ubi & ſepulturam accepit. Et poſt mortẽ prodigiis miraculorũ ſplendeſcere ferebatur. Anno domini 1484 Baiſſetus imperator Thurcarum, qui ut ferebatur ocio deditus, uoluptatibus immerſus operã dabat, per ſuos excitatus & inductus, cum maxima potẽtia tempore Veris in Beſſerabiã uenit, & Kiliam & Bialagrod obſidendo expugnauit, & in hanc uſq; diem poſſidet. Eo tempore magiſter Michael de Vielun Collegiatus maioris Collegii Graccouiẽ cũ magiſtro Nicolao de Glogouia maiori prædicatore Theutonico, & Georgio de Lanczhuth præſbitero ad ſanctã Mariã in circulo Graccouiẽ uolentes per terram pedeſtres ſanctã ciuitatem Hieruſalem uiſitare, quũ in Valachiã intrarent, Thurco exercitualiter appropinquãte, Kiliam ingreſſi captiuati, & uenditi fuerunt. Biniq; eorum magiſter Nicolaus prædicator, & Georgius de Lanczhut in Conſtãtinopoli, per mercatores Venetos redempti, in Poloniã per Venetias & terras chriſtianorũ redierunt. Magiſter uero Michael de Vielun ter uenditus & liberatus, de terra ſancta cum uno cõuerſo minorũ natione de Kaliſſ peregre rediens, quia caumata & aeris feruorẽ nõ uitauit. In Rhodis febribus acutiſſimis correptus, diẽ obiit extremum. Hic fuit in omni facultate doctiſſimus & promptus, Hebraicãq; linguam perfecte profitens & ſciens. Eodem anno domini 1484 die Saturni quinta menſis Maii, quæ fuit uigilia Pẽthecoſtes. Criſtophorus Saffranyecz de Pyeſzkowa Skala, mercatores Graccouieñ ad nũdinas in Lublin trãſeũtes, hos, Staniſlaum Lanthman, Ioãnem Reichil, Ioãnem Nonert, Conradũ Enczinger, Swantoſlaum & Bartholomeum Sinrich trucidauit. Qui in Graccouiã adducti, in choro eccleſiæ. ſ. Mariæ in circulo prope ſacrariũ iuxta ſubſellia Vicarioꝝ maturã miſſã cantantiũ ſepulti ſunt. Ob hoc itaq; crimẽ & ſpolia quæ fecerat, primũ de regno bannitus, tandem per Pyeczik & Szuſ circumuẽtus, captiuatus eſt, & Graccouiã adductus, in teſtudine recluſus in arce Graccouieñ detinebatur. Donec ſub nundinis poſt feſtũ ſancti Michaelis mandato regis Kazimiri capite truncatus, in eccleſia ſancti Bernardini ſepult9 eſt. Anno domini 1485 Frater Michael ordinis. ſ. Mariæ de metro dẽ pacientia beatorũ martyrũ ad ſanctũ Marcum Graccouiæ quartã die menſis Maii uitam finiuit, in choro ad ualuas ſacrarii ſeptẽtrionem uerſus ſepultus. Fuit ſtatura breuis de natura Gnawoꝝ, miraculis ut fertur glorioſus & clarus· Hic uerentibus fratribus & mœtu concuſſis, ne ignis non longe exortus, monaſterium ſancti Marci corriperet dixit. Non timendũ pro hac uice, ſed dum

kazimiri ſecundogeniti mors

Beſſerabia a Baiſſeto vaſtata.

Tres præſtãtes peregrini Graccouiam exeũt.

Criſtophori Saffranieçz graſſatio.

Interitus eiuſdem.

Fratris Michaelis mors.

ſed dum moriar, plaga per ignem grandis huic monaſterio accidet, quod ita factum, poſt mortem ipſius uerificando ſuperuenit, ſemper humilis, orãs & deuotus fuit. Eodem ãno domini 1485, die Mercurii, ſedecima Marcii. Fuit eclipſis ſolis undecim punctorum, ſuper quinto gradu arietis, in regno Poloniæ, ante occaſum ſolis ſatis notabilis defectuoſitatis & diminutionis lucis. Hãc in Mirandula ciuitate Lombardiæ ſatis claritatis habentẽ inſpexi, nec illic aliqua obſcuratio, aut ſplendoris diminutio notabatur. Anno domini 1486, die 28 mẽſis Marcii, quæ fuit feria tercia paſchæ, Maximilianus in Aquiſgrano in regem Romanoꝝ, p Archiepiſcopos Maguntineñ, Colonieñ & Treuerieñ, in preſentia patris eius Friderici tercii imperatoris Romanorum, & multorũ principum, prout ãte concluſum in Frankfordia tẽpore electionis fuerat, coronatus eſt. Anno domini 1488 die ſolis, tredecima Aprilis quæ fuit dominica conductus paſchæ illuſtriſſimus Fridericus Kazimiri tercii regis poloniæ filius poſtremo natus. Per Capitulum Graccouieñ ad poſtulationẽ prefati ſereniſſimi domini regis Kazimiri, in Præſulem Graccouieñ fuit electus. Et octaua die quæ fuit uigeſima Aprilis, minores ordines de manu Reuerendiſſimi domini Vrielis de Gorka Antiſtitis Poſnanieñ in Piotrkow in eccleſia predicatorũ ſuſcepit. In craſtino alias 21 Aprilis per Paulum de Glouina Decanum Graccouieñ cum eius collegis, nomine Capituli Graccouieñ poſtulat9, ſpiritualibus adiectus fuit. In his omnibus principio Leonis aſcendente. Eodem anno die Mercurii ſedecima menſis Iulii. Concordia inter Conradum & Ianuſſiũ germanos Mazouiæ duces, ſuper bonis hereditariis per Boleſlaum & Kazimirũ fratres eorũ uita functos derelictis facta eſt. Anno domini 1490 die Lunæ qnta menſis Aprilis, Mathias rex Hũgariæ apoplexia (qua precedenti die oppreſſus erat) in caſtro Viẽne auſtralis ſuffocatus & extinctus eſt. Et in Hungariã relatus, ſepulturam in alba regali abſq; pompa cõmunem accepit. Eodem anno die Mercurii, tredecima menſis Octobris Graccouiã in pulchro comitatu Ioannes Varadieñ idẽ & Olomunceñ epiſcopus aduenit, in circulo Graccouieñ apud Sebaſtianum hoſpicio exceptus, Kazimiro regi Poloniæ perſuadebat, ut filiũ eius ducem Albertum tercio genitum ex Hũgaria reuocaret. Et Wladiſlaum primogenitum regem Bohemiæ in hungariam pacifice regnare annueret. Is rege Kazimiro diſſentiente, die Lunæ, decimaoctaua menſis Octobris, quæ fuit Lucæ euangeliſtæ, inconſolatus e Graccouia per Sleſiã & Morauiã in Hungariam receſſit, poſtea in breui monachus factus. Anno domini 1491 Cometes dominus aſtone dictus, de natura Mercurii, circa feſtum epiphaniarum ſub tercia facie piſcium, ſolem poſt occaſum ſequens apparuit, Et circa carniſpriuium reſolutus diſparuit. Eodem anno die Solis, octaua menſis Maii & fuit dies celebris ſancti Stanislai Polonorũ patroni, & dominica rogationum. Accidit eclipſis ſolis nouem punctorũ ſuper 26 gradu Thauri. Subſequutaq; fuit gregum & pecudum miranda contagio & infectio, preſertim boum & ſuũ ſiue porcorum. Iacebant etem inualidata artubus & iuncturis, & ſurgere nõ poterant. Linguaq; eorũ abraſa, excoriata, & fere ulcerata, pabula conungere & maſticare nõ ualebat. Anno domini 1492 Mortuo & tumulato

Eclipſis ſolaris

Maximiliani coronatio.

Fridericus epiſcopus Graccouienſis.

Mathiæ regis Hungariæ obitus.

Ioannes Epiſcopus Olomũceñ Graccouiã aduenit.

Cometes.

Eclipſis ſolis

Peſtis ſubſequutio.

mulato

tumulato Kazimiro tertio rege Poloniæ, incendium de domo aciali Mikoſz nuncupata, iuxta portam ſutorū exilijt, & omnes domos iuxta eccleſiam ſanctæ Annæ Graccouiæ, cum collegio artiſtarū maiori, & horalogio nouiter immutato, die ſolis 29 Iulij in nocte ſequenti conſumpſit & conflagrauit.

Collegij artiſtarum conflagratio.

CAPVT LXXIIII. Ioannes Albertus.

AD eligēdum nouū regem, poſita conuentione pro feſto aſſumptionis Mariæ in Piotrkow eodē anno domini 1492 Conuenere optimates & Satrape regni poloniæ, Prelati, Magnifici & Nobiles. Et quia Alexandrū quarto genitum, Lithuani mortuo Kazimiro tertio rege Poloniæ, ſtatim aſciuerūt & in magnum ducem ex ſententia & uoce eiuſdē regis uiuentis. Sed moribundi & tunc ab lithuanis iſtud optantis ſibi præfecerunt. Et duobus ſuper remanentibus alterū Poloni in regem cum quadam animorum infenſione & controuerſia eligere adnitebantur: Communitas nobiliū, familiaq; Roſarum & urbs Graccouieñ cū alijs ciuitatibus regni, Ioannem Albertū tanq̄ maiorem natu regnare uoluerunt. In contrarium Sbigneo de Oleſznicza Archipreſule Gnezneñ, ducibus Mazouiæ Conrado & Ianuſſio, Raphaele Iaroſlawſki Marſalco regni, & omnibus de armis bipenniū. Cæteriſq; ei aſſiſtentibus adnitente, & Sigiſmundum minorem natu deligere & erigere ſeu ſicut communitas cum ſibi adherentibus rebatur electionē regina in eundem Ianuſſium ducem Mazouiæ, qui perſonaliter cum eodem Archiepiſcopo campeſtraliter poſt uillam anteurbij Pyotrkouieñ per omne tempus electionis egit, transferre conante. Donec dux Ioannes Albertus hac campeſtrali ſtatione Archiepiſcopi & ducis Mazouiæ prouocatus, iuuamine genitricis ſuæ Elizabeth reginæ Poloniæ Ad Illuſtriſſimum & Reuerendiſſimū dominum Fredericum electum & confirmatum Graccouieñ germanum ſuum in curia paterna atq; regia cum auctoritate preſidentiæ, tanq̄ ſub illa Archiepiſcopi in campo ſtatione uſurpari ſimulata, ac ad alios prelatos & proceres in locis conſuetis reſidentiarum anteurbij illius electionem repreſentantes armato milite in Pyotrkow miſſo, electioni ſuæ renitentes, & ſpolia parti eius inferentes cōpeſcuit. Die itaq; Lunæ 27 menſis Auguſti, luna applicante ad aſcendens radicis eius. Ioannes Albertus in Pyotrkow rex poloniæ proclamatus & publicatus eſt.

Conuentus ꝓ rege eligendo.

Partes Ioānis Alberti.

Partes Sigiſmundi.

Ioānes Albertus rex eligitur

et publicatus eſt, Ioāneq̧ de Tarnow filio Palatini Graccouieñ ad electū ducē Albertū uelociſſime in Graccouiā aduolante, & electionē publicante. Te deū laudamus in craſtino electionis Graccouiæ (mirū inmodū omnibus gratulantibus & gaudentibus) ignes multis locantibus, uaſa quoq̧ uini & ceruiſiæ exponentibus decantatum eſt. Coronatio tandem eius in regem Poloniæ

Mox coronat.

dominica in craſtino Mauricij, quæ fuit 23 Septembris celebrata. Coronatus autem & inunctus eſt per Sbigneum Gnezneñ Archiepiſcopum, debilem & hydropicum, aſſiſtentibus ei predicto Frederico electo Graccouieñ confirmato, Petro Moſczynſki Cuiauieñ, Vriele de Gorka Poſnanieñ Epiſcopis, cæteriſq̧ Pontificibus & prælatis, Regina quoq̧ Elizabeth genitrice ipſius inſpectante, ac multitudine copioſa. Sbigneo Archiepiſcopo Gnezneñ Marſalco regni Iaroſlawſki, alijſq̧ eius coronationem dedignantibus, de poſt breui mortuis. Et quom anno ſequenti rex Ioannes Albertus in Polonia eſſet, in

Legati Venetorum.
Legati Thurcarum.

ſignes legati imperatoris Thurcarum pro treugis etiam ad uitam utriuſq̧ & imperatoris & regis conſtituendis & dominij Venetorum ad eum uenerunt. Retentis autem ſecum in Poſnania legatis Thurci de pactis induciarum tractantibus, Marcum Dandalum doctorem utriuſq̧ iuris & principalem Oratorem cum collega ipſius Paulo Capello, & reliquis Venetis gratulatum iri de Venetijs miſſis de ſublimatione Ioannis Alberti in regem Poloniæ Graccouiam ire iuſſit. Qui die Iouis ſecunda Maij Graccouiam ingreſſi, & in circulo apud Nikel Karle hoſpicio honorifice ſuſcepti & optime tractati uotorumq̧ ſuorum compotes facti, die Lunæ, tredecima menſis Maij receſſerunt.

Regum a[illegible] principum Leu[illegible]m con[illegible]us.

Anno autem domini 1494 die Iouis, decima ſeptima menſis Aprilis, conuenerunt in Leuczouia germani, Wladiſlaus Hungariæ & Bohemiæ, Ioanneſq̧ Albertus Poloniæ reges, dux Sigiſmundus & Fredericus Archiepiſcopus Gnezneñ, Epiſcopuſq̧ Graccouieñ & Cardinalis pronunciatus. Item Fredericus Marchio Brandenburgeñ regum ſororius, cum magnificis & conſiliarijs regnorum Hungariæ atq̧ Poloniæ, multiſq̧ ac uarijs interpoſitis tractatibus ſuper regnorum unione ſuper bello in Thurcas Et uindicanda patrui truculenta nece, qui pro regni Hungariæ defenſione ut ſuo iam ante loco dictū eſt, cōtra immaniſſimū Turcarū imperatorem ſtrenue pugnādo interijt. & extirpatione Valachi. Irritatis & omnibus articulis fere concluſis reiectis, uacui ad propria diſceſſerunt. Vacui tamē animi regij haud fuerant, quod in propoſita capitis immediate ſequentis expeditione declaratur, ſed ut deliberationes regum Thurcā latuiſſent irritationes eius modi conſulto erāt publicatæ.

Legatus Thurci Graccouiam venit.

Anno præfato die Martis, tertia menſis Iunij, notabilis legatus imperatoris Thurcarum. 12. camelos habens, Graccouiam aduenit, in domo ducum Mazouiæ in acie circuli Graccouieñ hoſpicio exceptus. Preparabantq̧ & quaſi ſingulis diebus thurci in circulo Graccouieñ ſub pretorio fimum & pabula camelorum deſiccabant. Aſtruebant tunc memores & ſeniores, eum fore annū quadrageſimū, quem diuus Ioannes Capiſtranus prædicando Graccouiæ

Capiſtrani vaticinium.

pphetice dixerat. Veniet thurcus huc, & equos ſuos in circulo Graccouieñ locabit, ſi correctio morum & uitæ in uobis non aderit. Vtq̧ narratores affirmabāt, tametſi de Thurcarū imperatore nō fuit uerificatū, in nuncio

tamen eius

tamē eius ſub conditione expreſſa ueriſſime impletum fuit. Terribile quoq; dictu, horribilis plaga eo tempore accidit. Nam die ſolis, 29 menſis Iunij, quæ fuit apoſtolorum Petri & Pauli, in nocte ſequēti, maximus ignis a piſtoribus circa nouam portam exortus, omnes ſtructuras iuxta murū & in medijs plateis, preter circulū uſq; ad plateam ſutorū conflagrauit & conſumpſit. Ceciderūtq; portæ ſancti Nicolai, ſancti Floriani, Slawkouieñ. Eccleſia ſancti Marci & clipei eius cum toto monaſterio ceciderunt, turres ciuitatis in prædicto circuitu, & turris eccleſiæ ſancti Stephani cū campanis & domo paſtorali exuſte ſunt. Iudei poſt ſanctum Stephanū commorantes uehementer arſerunt, & immiſericorditer per ſtipendiarios, quorum magna copia illis diebus Graccouiæ aderat, direpti ſunt. Noſq; in domo aciali Turzonis plateæ ſancti Stephani arſimus. Hec cum uidiſſent thurci, omnia ſua in camelos ac equos impoſita ligarunt, parati de ciuitate egredi. Sic & Cardinalis Fridericus quæ ſua fuere, in currus cuncta imponere iuſſit. Et ſi incendium Epiſcopali curiæ appropinquaret, e Graccouia excedere diſpoſuerat. Continuata eſt hæc plaga incendij, a prima hora noctis uſq; poſt ortum ſolis. Legati quoq; Thurcarum extūc quarta die, cum licentia Alberti regis, die Iouis tertia die menſis Iulij de Graccouia abſceſſerunt. Ad inſtantiam autem ciuium Graccouienſium, tanq̃ propter ipſos huiuſcemodi plaga conflagrationis eueniſſet, Rex Albertus iudeos de Graccouia in Kazimiriam ſub murum, iuxta eccleſiam ſancti Laurentij, ubi cellæ pro collegio & lectorijs per Kazimirum ſecundū regem Poloniæ extructæ fuerant, ubi in hanc diē morātur, tranſtulit. Iudei Graccouia expulſi.

CAPVT LXXV.

ANno domini 1497 his calamitatibus, grandius malum ſucceſſit, nam rex Albertus a Valacho magnanimæ ſuæ uoluntatis effectum proſecuturus perinde atq; Leuczouiæ ſic uti ſupra ſcripſeram cum fratribus conſtituit ulturus patrui per Turcas in Warna occiſi interitum, caſtra Turci in Walachia occupata expugnaturus, bellum ingens atq; idem periculoſum uerſus eadem caſtra per Thurcas in Walachia occupata concepit. Quo uniuerſam Poloniam, Ruſſiam, Mazouiam, Ioannemq; de Tiffen Magiſtrum Pruſſiæ, reliquas terras, imprimis uero Illuſtriſſimum principem dominum Alexandrum magnum ducem Lithuaniæ germanum ſuum, qui cum uniuerſis magniducatus Lithuaniæ proceribus in auxilium fraternum per campos inferioris ſuperioriſq; Podoliæ proceſſit, & circa Braczlaw fraternum expectando auiſamentum ſubſtitit, in arma concitauit, præterea mercenarium militem equeſtris, pedeſtriſq; ordinis, immodicum his iunxit, atq; inſtructum exercitum ad dies Iunij apud Leopolim recenſuit. Quo reuiſo ordinatoq;, die 26 Iunij, feria ſecunda poſt diui Ioannis baptiſtæ diē, cum toto exercitu, & Sigiſmundo fratre, a Leopoli ſoluit, iterq; in Valachiam non ſine malo omine dirigens. Hæc inter prodigia infœlicis expeditionis numeranda, preceſſere, boues ducenti poſt exercitum pulſi, Leopolim uerſus turbinis uehementis impetu diſperſi ſiſti nō potuerūt, ſed partim in ipſo ſuburbio foſſatis ſe immitentes, partim in campos & alia loca delapſi uix ſed non integro numero fuere recollecti. Rege ipſo fluuium, exiguo al

H ueo dilabentem,

Omina infœlicis belli.

aeo dilabentem, tranſeunte, dextralis equus candidiſſimus regiq; charus corruit, & erat ſubmerſus. Præterea quidam Sropſki genere nobilis, alioqui pauci ſenſus, Leopoli iteratis uicibus, noſtros ſuccubituros non ſine terrore exclamabat. Fulmē itē caſtris dilapſum, nobilē unū, et equos duodecim interemit, Sacerdote apud regem diuina celebrante, hoſtia finibus manipularis a ſiniſtra pendentis, quod rex ipſe uidit, e ſacro altaris ac miniſterij loco detracta ſeu caſu quodam, ſeu improuidentia celebrantis excidit, in terramq; eſt prolapſa, quæ per miniſtrantem Capellanum, rege cū ad miratione hoſtiam demonſtrante, una & per ipſum celebrantem fuit recollecta. His terrorem incutientibus, nihilominus a ſceleribus nihil temperatū, exercitus permiſſis mulieribus refertus, feruntur q; ipſi Primores & Duces, nocturna libidine non ſatiati, clara luce publicis balneis, & tina, inter amplexus mulierum uoluptatibus indulſiſſe. Quumq; in expeditione ipſa procederent quis poſt ſolutā Leuczouieñ conuētionem Albertus rex per inſignes ſuos oratores & magnæ auctoritatis ac prudentiæ Conſiliarios ſcilicet Creſlaum de Curoſwanky Decanum Graccouieñ & regni Poloniæ Cancellariū, iam uero per ipſum regem ad eccleſiam Wladiſlauieñ per mortem petri Moſzinſki de Bnyn uacantem pronunctiatum eligendum, & per Podlowſki de przytyk Caſtellanum Radomieñ cum eodem Cancellario una legatos Stephanum alias Chari Bogdan Woieuodam Walachiæ de illarum ſecretarum ac earum cōtra Thurcas fraternarum regiarum deliberationum Leuczouieñ, quæ conſulto tanq̄ irritatæ fuere auiſatum facit & hortatus eſt ad aſſiſtendum ipſi regi, & in ſuo ſanctiſſimo propoſito auxilium ferendum, quod ipſe Stephanus data fide & manu repromiſit, non tamē prius illud laturus ne per Thurcas præuentus eſſet, donec uideret regem uel apud caſtra Kyliani & Byalogrod uel in Danubio cum exercitibus conſtitui, cuius tamen profectionem in terra ſua impedire nollet, quin etiam æque permitteret commeatū libere miniſtrari. Cumq; Rex terras Ruſſiæ ingrederetur Creſlaus Rozenſis nuper nominatus iā uero Electus Wladiſlauieñ & regni Poloniæ Cancellarius ſenator atq; zelator regni uigilantiſſimus & rerum peritus, ut audiuit Stephanum Woieuodam in perfidiam uerſum, a uotis promiſſis diſceſſiſſe, & Hungaros male contentos eſſe de rege ſuo, qui eis inconſultis Leuczouiæ fratri Alberto regi annuit, in caſtra Thurci Valachiæ occupata expeditionem faciendum, timore perculſus ne Stephanus per Hungaros zelo inuidiæ concitatos, perſuaſus Thurcas & Thartaros auiſatos efficeret & in regem conuerteret, ſubito cucurrit ex ædibus ſuis, & regem expeditionem cōtinuantem in Przemiſlieñ oppido adijt, orat & obteſtatus erat ut ab expeditione deſiſteret, ſed eam ad loca ſolitudinū per Thartaros uaſtari ſolita conuerteret munienda, quæ Creſlai adhortatio per regem abiecta fuit ut cum deſpectu quodam eum a ſe rex licentiaret, ad ædeſq; ſuas Epiſcopales redire iuberet, qui potius domi oraret, aut quæ ſuæ Epiſcopalis ſunt profeſſionis ageret Rex uero, quod ſibi innatū ac proprium eſt, armis & bello inſiſteret. Sicquoq; Albertus rex nō ignorans Woieuode illius dolos Mathiam de Loncza Epiſcopū Camieneceñ ad Woieuodam premiſſum exploratum dirigit an in propoſito aſſiſtentiæ perſeueraret, quod Voieuoda

Legati iſignes in Valachiam miſſi.

raret, quod Woieuoda coram ipſo oratore Epiſcopo confirmauit. Tamen cũ rex terre Valachiæ appropinquaret, Woieuoda per Thurcas Moldauos & Siculos atq; Tranſiluanos qui uotis fortaſſe quorundam dominorum Hungariæ quibus ſecrete Leuczouieñ deliberationes non erant credite, concitatus, ſententiam mutauit, & nõ ſolum commeatum exercitui regio recuſauit, uerum etiam pro uoluntate aſſiſtentium ſibi Thurcarũ hoſtem ſe regi eius terram ingredienti nunciauit, ſollicitatuſq; per frequentes regis nunctios ut ad ſe rediret, promiſſorumq; firmus eſſet obſeruator, conuerti ad prima promiſſa noluit, quamobrem tela regia quæ rex non in eum ſed in Turcas acuerat, in ſe conuertit, Et cum hæc inſperata eueniret mutatio, nec minus populus regius uoluptati illius deditus fortunam & propiciationem non mereretur diuinam, timore non uulgari erant concuſſi poloni, ut plerumq; a paucis hoſtibus infidelibus & ſciſmaticis aut fugarentur aut trucidarẽtur, ſecundum illud Deutronomi 32 & pſalmi ultimi ſabbati quomõ pſequebatur unus Mille, & duo fugarũt decemmillia. Nõne ideo qa deus ſuus uendidit eos, & dñs concluſit illos. Ipſeq; Stephanus Woieuoda nonnullos dira morte perimebat, ut tandem clamarẽt ad regem Poloni quo illos in domos redire permitteret. Nanq; abſq; licentia regis iure regni Poloniæ uetante, ſub amiſſione capitis & bonorum omnium mobilium, non liceret illis a rege & exercitu diſcedere, neq; facultas reditui patuit propter loca ubiq; per hoſtes occluſa quæ rex terram Valachiæ ingrediendo non muniuit, fidei per Woieuodam promiſſe fidens, unde cũ rebus nullibi digno marte proſecutis neq; redire honeſtũ, neq; caſtra Thurci Walachis ipſis Turcis Moldauis, Beſſerabis, Siculis & Tranſſiluanis obſtantibus accedere tutũ aut poſſibile eſſet. Nihilominus Albertus rex dolis Valachi impeditus ut aliquid egiſſe uideatur decreuit Caſtrũ Szoczaua ſedes ubi Woieuode eſſet aggredieñ, quod exercitibus admotis oppugnabat, bombardiſq; quaciendum mandauit. Interea Wladiſlai regis Hungariæ ſuorumq; de hungariæ regno Prelatorum ac Baronum nomine certi oratores Hungari ad exercitum regis ſed tanq̃ in fauorem Voieuode ne deſperatus ſe Thurcis dedat, miſſi, regem Albertum a proſecutione belli conſilijs & rationibus inductis, q; ſe male crediderit Woieuode fidei, quam neq; Chriſto neq; hominibus ſeruaret, ſolantur, & mitem in Voieuodam eius animum reddunt. Interea rex Albertus ægre ac male ſe in corpore habere cepit, tantamq; pro Valachi dolis & occultis Hungarorũ maleuolentijs moleſtiam concepit, ut breui poſthac uiueret & eam mortis future ſed proxime occaſionem ſibi inſumeret, Vnde etiã confeſtim euentus iſtos per celeres nũctios Magnoduci Lithuaniæ per Podoliam in auxilium regis uenturo notificat, hortaturq; fraterne, ut Magnus dux attentis his quæ regẽ permouent & preſertim legatione ipſa hungarorum, ab ulteriori ſuperſederet itione, qui tamen ut in ſua uidebis hiſtoria locum Braczlavieñ muniuit. Rex aũt illa Hungarorũ ſuaſione preualente fœdus cũ Voieuoda Stephano pepigit, ad reditũq; gentes conuertit. quæ cum redirent obſtante regis ægritudine, quæ etiam Ducem Sigiſmundum eius germanum ſecum in exercitu agentem atq; optimates quoſq; polonos & ipſos belli duces nimium in animis eorũ conſternatos

Legati Hungariæ regis.

Fœdus cum Valacho.

mis eorum cõſternatos effecerat, omnia negligenter erant cuſtodita, ibantq;
maiores Poloni cum egrotante rege per ſiluam Bukouyna primi quos ſuble
cuti minores, terrarũ ſcilicet Gracco. proceres tanq̃ armatiores poſtrema re
gis tutati. Prima Lucæ 26 Octobris quæ fuit feria quinta ante Simonis & Iu
dæ, a Thurcis & Valachis alijſq;, quorũ ſupra meminerim, per Woieuodam
tanq̃ fidefragum ictum fœdus minime obſeruantem clam ſumminiſtratis in
eadem ſilua per ſuffragia nemoralium impedimentorum aggreſſi, percuſſi,
fuſiq; erant, inter quos plures de domo bipennium corruerunt, precipue Ni
colaus Palatinus Ruſſiæ, & Gabriel heres in Morauicze ambo de Thãczin

Clades Polonorum.

qui periertũt, Ioannes Sbignei de eodem Thaczin Succamerarij Graccoui
en & Capitanei Marieburgeñ filius, qui Thurciam adductus erat poſtea per
fugam liberatus. Interea etiam Cruciferorum de Pruſſia ab ordine & Ducũ
Mazouiæ & terris illorum milites ſub certo numero pro iure generalis expe
ditionis regni Poloniæ miſſi regios ſequuntur ſed nõ adeunt exercitus, quos
cum preſciret Voieuoda ueluti ultime ſorti relictos, ſeorſum ſczt ex eadem
cauſa inſecutorum exercituum profectos ſeu potius diuiſos, per Thurcas pro
curat cladibus affici crudelibus, ex quibus qui nõ erant occiſi Thurciam ſunt
abacti. Sic quoq; in nemore Bukouyna cũ hac minoris Poloniæ nobiliſſima
gente infeliciter actum, quæ dum terga egrotantis domini, ſuis uita & ſangui
ne tutaretur pro felici regis reditu, miſere perijt, quorum uiuentes aut Thur
ciam aut Thartariam, aut in alias barbarorũ infideliumq; freti pontici Aſiæ
Scithieq; regiones ſunt deducti. Exercitus autem regius quem Dux Sigiſmũ
dus fraterne condolens ægritudini uehementer, ac maiores regni de maiori
bus Polonis conſtituerant regem maleualentẽ ductabat, licet ab ijſdem Vo
ieuode fraudibus immunis non fuerit, quippe qui undiq; laceſſeretur per Tur
cas & Valachos eorundem ductores, ac ueluti per canes ex foraminibus ſic
per iſtos ex lucis tenebroſis proſilientes. Tamẽ per dies plures nemoralibus
& tanq̃ inuijs locis, ut magnis exercitibus cõmune eſt, iens, integer ab agro
Valachico ad terras Ruſſiæ regias fœliciter ac uictorioſe redijt. Tantumq;
ipſa expeditio lucri monumẽtiq; euiterni polonis & ſuo regi prebuit, ut com
muni laudo ſtatuerint nunq̃ regibus ſuis permittendum expeditiones facere
generales, ſczt proceres regni nunq̃ generaliter ad arma mouendos contra
infideles Turcas aut Thartaros niſi primum conſulta apoſtolica ſede, ſed &
alijs regnis & regibus Chriſtianis ad expeditiõem ipſam accedentibus, Mœ
ror quoq; ſummus hoc improſpere expeditionis caſu hoc regnum implet ꝑ
communi fratrum regnicolarum caſu, qui ab inconſulta & paucis communi
cata expeditione euenerat, proq; amiſſa exiſtimatione quia Turcæ & Thar
tari nihil plus q̃ generalem Polonorum timuere expeditionem. Summa ue

Philippus Callimachus preceptor Alberti regis.

ro culparum omniũ reiciebatur in Philippum Callimachum Italum floren
tinum, qui cum Alberti regis in paterna educatione nutriti perceptor eſſet
uir doctrinæ ſummæ, & humanarum non uulgaris profeſſor litterarum cecu
lus & uafer, eiuſdem rex conſilia ſenatorum omnium regni conſilijs prepoſu
it, quæ imitatus fraternas conſultationes (Philippo animum regium in eam
expeditionem contra omniũ conſiliariorum uota dirigente) celebrauit, quæ
talem habuere

talem habuere exitum, ut breui Rex uitam cum morte & ſummam re/gni exiſtimationem tanq̃ perpetuam gloriam infidelibus ſemper terribilem cũ ſumma publici ſtatus iactura permutaret. Inſuper afflictis addita eſt affli/ctio. Nam ſequenti anno in principio Maij, Turci, Thartari, & Valachi iun/cti, Ruſſiam irrumpentes, plurimam ſtragem in hominibus crudeliter fece/runt, iacebant paſſim in uijs & campis occiſi. Omnia oppida ſub montibus & in medio circa Leopolim & Przemiſliam, uſq; ad oppidum Canczugam incenderunt, uaſtarunt, & diruerunt. Et tempore modico commorati, cũ ma xima præda ſalui diſceſſerunt. Hæc nouitas quom die Mercurij ſedecima Maij Graccouiam eſſet delata, nõ parum omnem ſtatum terruit, etiã nõnul/los fugæ accinxiſſet, niſi uel timor, uel ſpes a rege prohibuiſſet. Extũc Grac couieñ foſſata uerſus campeſtria & Cleparz expurgari cœperunt. Et iacto ſundamento ad propugnaculum extruendũ ante portã ſancti Floriani (quod proximis annis magnis impenſis finierũt) oppidũ Cleparz in magna ſui par te, quæ fluuio Rudawka ſuperimminebat demoliti ſunt, deiecerunt atq; di/minuerunt, turres quoq; muri Graccouieñſis uerſus Cleparz, quas poſt exuſti onem muro in altũ erigere cœperant, complebant & ędificarunt. Cœpit de/inde rex Albertus querere modos reſiſtendi hoſti, auxiliaq; a Wladiſlao re/ge Hungariæ & Bohemiæ, germano ſuo atq; ab ipſis Hungaris expetere. Et ueniente legato eorum Epiſcopo Veſperimeñ Graccouiam, prima Iulij an/no præfato 1498, concordiam inter Hungaros & Polonos ad opponendum communi marte ſe hoſtibus concluſerunt, & Te deum laudamus, die Iouis, quæ fuit duodecima Iulij decantauerunt. Sed talis concordia, nil iuuamenti attulit, Thartari nanq; Ruſſiam in fine Iulij inuadentes, longe lateq; graſſa/ti, cum præda ad propria remearunt. Contra quos rex Albertus, regnicola/rum exercitu collecto, de Graccouia die Martis, ſeptima menſis Auguſti exi/uit, ſed cognita hoſtiũ fuga circa Sandomiriam uillis multis deſtructis, exer/citum ad ſua abire permiſit. Poſt thartaros, Thurci circa diem ſanctæ Catha rinæ ſub montana Ruſſiæ eodem anno circa Sambor & Halicz deuaſtaue/runt, neq; aliquo certamine laceſſiti. Verum uel deo, uel eorum infortunio ſic cogente, frigoribus aeriſq; in temperie inedia atq; niuibus, ſupra q̃ quadra/ginta milia equorum hominumq; periere, reliqui tamen, quorum ultra uigin ti milia dicuntur fuiſſe, ſalui poſt damna illata receſſerũt. Sed per Valachos percuſſi erant. Alium itaq; modũ pacis nanciſcẽdæ aggreſſi, quoniam abſq; Valachis, exteras ac barbaras nationes ad inuadendum regnum excitãtibus pax non fieret, perſuaſi & uocati Graccouiæ conuenerunt Epiſcopus Vara/dieñ nomine Hungarorum, Oratores Stephani Palatini Valachiæ, Orato/res Alexandri magni ducis & Lithuanorũ, & Poloni. Hi omnes poſt longas moras & conſilia, anno domini 1499, die Veneris, decimanona Aprilis ſibiin/uicem mutuam aſſiſtentiam & auxilia contra thurcas & thartaros iurarunt. Epiſcopo autem Varadieñ de Graccouia. 22. Aprilis quæ fuit feria ſecunda ante Adalberti recedente, legati ducis Iwan Moſkouiæ in craſtino, & fuit di es ſancti Adalberti aduenerunt. Et hi ſimiliter de pace requiſiti tractauerunt & promiſerunt.

Thurcarum Thartarorũq; incurſio.

Fœdus cum Hungaris.

Thartarorum incurſio.

Thurcorum inuaſio.

Thurcarum incurſio.

40 millia Turcar. perierunt

Pacis ſtudium

CAPVT LXXVI.

ANno autem domini 1500 die Martis, 25 Februarij quæ fuit dies ſancti Mathiæ apoſtoli in anno biſſextili. Oratores imperatoris thurcorum Baiſſeti Graccouiam aduenerunt, & anteq̄ inducias pacis cum rege Alberto firmarent, Kurzanoga habitaculum & ſpecula regia caſtri Graccouienſis, in præſentia eorum die Veneris, decima Aprilis, & fuit feria ſexta ante Ramiſpalmarum exuſta eſt.

Oratores Baiſſeti imperatoris.

Cometes.

Deinceps Cometes dominus aſtone, flagellum iræ dei, feria quarta 20 Maij, in parte Septemtrionis ſub ſigno Capricorni apparuit, & notatus eſt ſupra Lithuaniam, Ruſſiam & minorem Poloniam girans. Et eo diſparente in diebus Penthecoſtes, alias circa octauam diem Iunij, ſtatim thartari regnum Poloniæ intrauerūt, & circa Lublin, Thurobin, Belſz, Kraſnyſtaw, & alia loca eis propinqua depopulando uaſtauerunt.

Thartari Poloniā depopulati

Moſkus Lithuaniā uaſtauit.

Eodem tempore Iwan dux Moſkouiæ, altera uice Lithuaniam ingreſſus, circa Smolenſko uaſtauit, & eam, non habito reſpectu pactorum fœderū & affinitatis (quia ipſe fuit ſocer & dux Alexander gener) attriuit. Rex Albertus aduerſus thartaros die Veneris, decimanona Iunij, ante uigeſimamprimam horam egrediens, nihil memorabile effecit. Et ad matrem die Mercurij, 22 Iulij in die Mariæ Magdalenæ redijt. Ad quem legatus Alexandri papæ ſexti Caſpar Epiſcopus Calliēſis (homo callidus & facundus) aduenit. Et iubileum cum cruciata contra paganos, die dominica quæ fuit 30 Auguſti, Graccouiæ de eccleſia ſanctæ Mariæ in circulo proceſſionatim in eccleſiam Cathedralem incedendo rege Alberto ſequente, publicauit.

Legatus ſummi Pontificis.

Thartarorum incurſio.

Et mox thartari iterum irruerunt, & terribiliter Ruſſiam, Lithuaniam Sandomiriam, & Lublineñ terras Vrzadow, Lanczhut, Laſenſko, Craſnyſtaw, Zauichoſt, circa Oppatow, circa Lublin, in Brzeſko Lithuaniæ & uicinijs eorum ſubito inſperatoq; curſu uaſtauerunt. Magnaq; præda abacta, & nobilibus terrarum adeo celeriter ad arma conſurgere non ualentibus, libere abſceſſerunt. Qui autem tranſitum thartarorum oppoſuerant & obſiderant, domini Petrus Myſkowſki palatinus Lancicieñ, & Capitaneus Leopolieñ, Nicolaus Kamienieczki palatinus Sandomirieñ & Capitaneus Graccouieñ, & cæteri nobiles, q̄uis non pauci fuiſſent, in thartaros non inſiluerūt, quia thartari illos multitudine ſuperarunt. Rex autem Albertus die Lunæ, quartadecima menſis Septembris, & fuit exaltationis ſanctæ Crucis, contra eoſdem thartaros de Graccouia circa horam quindecimam cum quibuſdam cruce ſignatis exeundo, eadem ſorte qua prius, nihil defenſe adducens redijt. Verum cruce ſignati, inter quos plures religioſi & monachi fuerunt, poſt diſceſſum regis de Graccouia, Iudeos in Kazimiria per uiolentiam effracta porta Kazimiriæ Glinyana, cæteriſq; portis & hoſtijs hebreorū, die Mercurij, ſedecima Septembris tumultuoſe ſpoliauerunt. Et ex eis de utroq; ſexu prope uiginti occiderunt. Et Graccouiam clauſis portis ingredi prohibiti, per uallum ad campeſtria iuxta Cleparz progredientes, legatis thurci in domo Pileczki ſupra murum hoſpitatis, manibus & armis tenſis minitarunt, & die tertia regem uerſus Ruſſiam inſequuti ſunt. Anno domini 1501 rex Albertus in Marcio, ex conuentione Piotrkouieñ in Graccouiam diuertens, Heliā

Cruce ſignati Iudeos inuadunt.

Iudeorum excluſio.

Valachū (ut fertur

Valachum (ut fertur heredem Valachiæ) propter uiolatas litteras ſuas, de conſilio conſiliariorum ſuorum in Czchow in præſentia nunctiorum Stephani Voieuodæ Valachiæ decollari iuſſit. Fuit autem Helias filius olim Petri competitoris Stephani in principatu Valachiæ. Poſt feſta paſchæ ãno præmiſſo 1501 die Martis uigeſima Aprilis, quæ fuit feria tertia poſt conductũ paſchæ, rex Albertus Graccouiam relinquens, in Pruſſiam perrexit & in oppido Thorun ſplendide extructo, apoplexia die Iouis, decimaſeptima Iunij, & fuit octaua corporis Chriſti, & tertia dies poſt Viti, hora quartadecima occubuit. Hoc fato tantus rex immatura morte non ſine ſuorum mœrore abſumptus eſt. Cui magnanimitas, fides, dexteritas, conſilium, prudentia, & in rebus gerendis, induſtria nunq̃ defuere, ſed fortuna quæ non ex æquo ſedes ſuas apud homines locauit plerunq; illius rebus contraria fuit, hincq; factum eſt, ut quum in omni reip. euentu ſapienter citoq; conſuleret, iniqua fortuna omne conſilium euerteret. Alberti autem mors uti Sarmatis luctum, ita pleriſq; exteris nationibus, quibus tanti regis in gerendis rebus induſtria ſuſpecta eſſet, letitiã attulit, tanto maiorem, quo magis inſperata mors omnia conſilia interciperet, potuiſſet hic princeps, ſi fortunã cum cæteris animi dotibus habuiſſet, omnium maiorum uirtutem adæquare. Albertus quoq; prudentia & audatia nulli ducum ſecuudus fuit, ut etiam ſummis ſe periculis nõ ſubtraheret. Sed quũ ad maximas iam res aſpiraret, iniquo fato ſublatus eſt. Signa mortem eius portendentia, fuerat Cometes predictus Septem. Kurzanoga regia habitatio exuſta, & globus turris prætorij Gracco. ſupremus uento abruptus, ac die Mercurij. 20. Februarij, quæ fuit dies Fabiani & Sebaſtiani martyris in nocte ſequenti deiectus. Præcedenti ſiquidem æſtate hũc globum faber lignarius nouiter poſuerat, & omniquaq; firmauerat, ut humana eſtimatione hunc cadere non fuit poſſibile, & poſtq̃ cecidit caſum capitis regni & ciuitatis Graccouienſis ſignare. Exiueram ad eum de Graccouia tanq̃ medicus, poſt ueſperas eiuſdem octauæ corporis Chriſti, & die mortis ſuæ. Et circa tabernam in Prandnik, curru in limum & profundũ lutum deuexo, q̃uis octo equis Podwodorum ſeu conductorum extraheretur, incaſſum laborando, penitus extrahi non potuit. Equis ergo ad poſtrema currus aredatis & ligatis, nobis prius ad ripas exilientibus, uix & ægre retrorſum, Graccouiam uerſus extractus eſt, quod fuit omen mali, & ad Graccouiam inconſolate redeundi. Et adhuc nobis in Piotrkow uenientibus, obtentoq; ſubuectigali & poduodis atq; diſceſſum parantibus, oppidani inſurrexerunt (quoniam regem Albertum uita functum intellexerant) & aulicos regis gladijs, fuſtibus, & lignis groſſe ſectis perſequuti, occidere conabantur. Qui fuga ſeſe ſaluarunt, & in hoſpicio apud Adam Scribam oppidi clauſerunt. Tarde igitur egreſſi & moleſtias plures admodum & fruſtra paſſi, in Graccouiam reuerſi ſumus. Funus autem regis Alberti, poſt hoc Graccouiam die Lunæ uigeſima ſexta Iulij, quæ fuit dies ſanctæ Annæ poſt meridiem adductum eſt, & hora uigeſima, cum decentia & honore regio, in ſacello ſancti Ioannis euãgeliſtæ, eccleſiæ Cathedralis Craccouieñ ad dextram chori ſitam, ſepulturæ traditũ eſt. Cuius ſacelli alteram partem, regina Elizabeth pariete facto diremit &

Helię Valachi occiſio.

Alberti regis obitus.

Signa mortem præcedentia.

Omen malum

Sepultura Alberti.

ſeclusit. Et tam ſarcophagum, quam ipſum ſacellum, proprijs impenſis, prout matrem decet, adornauit, duosque lectores miſſarum pro anima defuncti in perpetuum fundauit. Poſt huiuſcemodi quoque ſepulturam, Fridericus Cardinalis, Primas Gneznen. & Epiſcopus Graccouien. quoſdam ſpirituales aulicos mancipauit, turbauit, & cum ſua ſocietate tanquam reos & theſaurorum ablatores, in carcere, reliquos in ſeraculis recluſit. Qui excuſatione adhibita, liberati ſunt. Fuit autem Ioannes Albertus rex Poloniæ proceræ ſtaturæ, oculorum rubicundorum & faciei cum quadam morpheatione & exituris Robuſtus, oſſoſus, & audax, ſecundum pectus, manus, & pedes, piloſus, ſecundum caput paucis, raris & nigris crinibus reſperſus. Fuit prudentia atque ſolertia præditus, lingua expeditus, ſermone latino tanquam alter Rhetor (ultra Polonicum & Theutonicum) ornatiſſime & ſufficienter imbutus. Hiſtorias legebat, & diſputationes Doctorum amabat. In inceſſu maturus, & in incedendo (ut ſæpe) cultro ad latus ſuum accincto progrediens, uoluptatibus & libidini tanquam homo martialis indulgebat. Et quom multa pertinentiſſime & prudenter, conſultando atque reſpondendo diſſerebat, in hoc defectuoſus diminutus, & ſine laude fuit, quod bene tractata & dicta non exequebatur, nec effectui demandabat. In obeundis bellis infortunatus, In edificando negligens ac nullus, & regnicolis ultimatim propter cladem Valachiæ per eos perpeſſam inuiſus. Regnauit ſupra Polonos, 8. annis, octoque menſibus & uigintiquatuor diebus. Vixit annis quadraginta uno, menſibus quinque & uiginti uno diebus.

Staturę ac uitę ſuę deſcriptio. *Morum qualitas.*

CAPVT LXXVII

ANno domini 1493 per omnes dies uſuales Ianuarij, uſque ad medium Februarij, adeo calidi dies fuerunt, ut gemmæ & pullulationes in hoc regno Poloniæ turgerent & uiderentur. Puluis e terra uelut in æſtate ſurgebat & ſpargebatur. Aues nidificabant & fœturam nouam educabant. Verum poſt medium quadrageſimæ, intantum frigus duabus hebdomadis fuit intenſum, quod omnia arefacta & deſtructa fuerunt. Eodem anno die Lunæ, 26 Auguſti. Fridericus imperator Romanorum, poſtquam in imperio a ſua coronatione, per Nicolaum quintum regnauit fere quadraginta uno annis Vienne mortuus eſt, ibidem tumulatus. Huic crus & pedem chirurgici in ſenio reſecuerunt & abſciderunt, quia aliter in uita ipſum conſeruare non potuerant, pauco tamen poſtea tempore ſuperuixit. Eodem anno circa ſedecimam Septembris, Thurci per Croaciam diffuſi, ipſam uaſtauerunt, & prædam abegerunt. Anno quo ſupra 1493, die Veneris. 20. Septembris Fridericus Kazimiri tertij regis Poloniæ natus. Ad promotionem Wladiſlai Hungariæ & Bohemiæ, atque Ioannis Alberti Poloniæ regum, Romæ per Alexandrum Borgia papam ſextum Cardinalis pronunciatus eſt. In cuius honorem Te deum laudamus Graccouiæ uigeſima quarta Octobris decantatum eſt. Attamen capellum ſummus Pontifex ei non miſit, uſque anno domini 1495. Quem tali anno die Lunæ, uigeſima Aprilis, quæ fuit feria ſecunda paſchæ ſuſcepit. Primam autem miſſam cecinit, anno domini 1493 in die natiuitatis chriſti in porticu laterali hoſtij ad meridiem, quoniam propter iubileum per Alexandrum papam ſextum, omnibus huiuſmodi ſolennitatem diuinorum

Temporis qualitas praeter communem curſum. 150 Zymię

Friderici Romanorum imperatoris mors.

Fridericus Kazimiri filius Cardinalis pronunciatus.

præſentijs ſuis

præſentijs ſuis decorantibus a culpa & pœna conceſſum. In eccleſia Cathedrali Graccouień. & per omnes areas iuxta eccleſiam uix homines conſiſtere propter præſſuram potuerũt. Rege Alberto in porticu & circa populum compeſcente, dirigente & ammouente. Morbus Gallicus hoc anno domini 1493 ſub oppoſitione duorũ ponderoſorũ, Saturni & Iouis in partibus medijs inter meridiem & occidentem ubi eſt dominium Martis ſcilicet in Mauritania, Cæſarea, Hiſpania apparuit. Et anno ſequenti in Italiam & Franciam uenit. Deinde pedetentim ad orientales proceſſit regiones, apud nos in Graccouia prima mulier hoc morbo infecta, anno 1495, quæ ex peregrinatione de Roma redeundo, præfatum morbum ſecum Graccouiam attulit. Deinde ex Hungaria eodẽ anno 1495 & 1496 aduenæ tali morbo infecti adueniebant, & morbus per Graccouiam ſpargi ac multiplicari cæpit. Merito plaga dei uocitandus, quoniam præuaricatores & homines ſuperflue uiuentes, in libidine, uino, acutis & groſſis, deus uindex malorũ, hoc morbo tanq̃ ſingulari plaga puniuit. Et ex aduerſo homines ſobrie uiuẽtes, perraro aut nunq̃ hoc morbo laborare comperti ſunt. Vnde & moderamen huiuſce male Franczoſe, potior cura inter alias reperitur. Et quum cæleſtium rimatores Mathematici & prognoſtici hunc morbum moleſtiſſimum a coniunctione Saturni & Iouis, que conſequenter fuit in Cancro anno chriſti 1504 deſtituendum & finiendũ prædixiſſent, tamen (predictionibus eorum haud uerificatis) uſq; in hunc diem, anni 1521, poſt prædictam coniunctionem debachatur & ſeuit, q̃uis minus acute & paulo tollerabilius q̃ antea. Vocatur autem hæc labes pro uarietate regionum in quibus accidit uarijs nominibus. Nam Italici malam Franczoſam aut morbum gallicum uocitant, quia rege Karolo cum Francis circa annum domini 1494 Italiam ingreſſo, hæc pernicies in Italia ſeuire cæpit, & nomen ab euentu eorum accepit. Pariſius & in alijs ciuitatibus Galliarum, groſſa uariola nũcupatur. In Hiſpania propinquiori & in Aragonia, morbus ſancti Sementi, eo q; malum prædictum inuocatione ſancti Sementi, qui in Britannia requieſcit, curatur. Cuius ſororium ac proximum in morbo gallico mortuum credunt, ultra Hiſpanias & in Granata morbus curialis (quia curioſe ac crapuloſe uiuentes inſequitur) appellatur. Ego uero ſub deflorationibus, prout apud Galienum in decem tractatibus et Alſahaphati, prout apud Auicennam in 7 fen quarte, aut ſub ſcabie fæda, hoc pernicioſum malum locando curabam, & deo propiciante affatim proſperabar. Anno domini 1494, die Veneris, 27 menſis Iunij, domini Collegiati maioris Collegij artiſtarum, in platea ſanctæ Annæ Graccouiæ, inuenerunt in muro lectorij Socratis theſaurum 2508 aureorum, & tantundem in annulis, unionibus, ac gemmis. Et fuit dies ſancti Ladiſlai regis Hungariæ. Ob hoc præfatam diem ſancti Ladiſlai illa domus feſtiuat & colit. Quomq; rex Albertus inuentum theſaurum cognouiſſet, aureos intitulatos Maria regina Hungariæ, a collegiatis redemit & eis monetam medientum largitus eſt. De quo collegiati bene contenti fuerunt. Fridericus uero Cardinalis ab eiſdem gemmas & annulos præcioſos tulit quos dilapidauit & diſtraxit. Et 50 duntaxat marcas monete requiſitus pro eis tribuit. De quo male contenti omnes ſunt & fuerunt. Anno predicto

die Mercurij

Morbus Gallicus

Primordialis morbi Gallici origo atq; incrudeſcentia.

Variæ eiuſce nuncupatiões ex gentium diuerſitat.

Franca inuocatione S Semeti curatur

Theſaurus Acad

Inuẽtio theſauri in artiſtarum Collegio.

male contenti

die Mercurij. 22. menſis Octobris. Quædam mulier in nigra uilla ante Graccouiam, monſtrum peperit, quod collum & aures leporis habuit, & loco ſtomachi unum inteſtinum, oreq; diſtento ſpirabat. In antea uero altera mulier in platea ſancti ſpiritus Graccouiæ, puerum mortificatum & ſerpentem uiuū peperit, qui cauauit, exedit, atq; profunde dorſum infantis corroſit.

Monſtri productio.

Monstra nata

CAPVT LXXVIII.

IN hoc quoq; anno die Saturni, in uigilia Barholomei apoſtoli aulici & ſtipendiarij regiæ maieſtatis, circa Viſznyewiecz, per Thartaros non pauci, licet in hoc bello thartarico communiter ante uictores, nunc tamen quadam ſiderum fatorumq; inclementia profligati & occiſi ſunt. Inter quos Henrzych Kamyenieczki germanus Nicolai palatini & Capitanei Graccouieñ. Et Dzerſek nepos Pauli de Gloruina Decani Graccouieñ. occiſi ceciderunt. Anno domini 1495 die Lunæ. 23. Februarij. Ianuſſius dux Mazouiæ & germanus ducis Conradi, abſq; uxore & prole mortuus eſt. Icciro rex Albertus Mazouiam, tanq̃ terram feudalem repetiuit & obtinuit, cum ciuitatibus & caſtris Ploczko, & cæteris quæ ipſius ducis Ianuſſij fuerunt. Eodem anno poſt coniunctionem Iulij, diluuium Iſtulæ, ſupra, q̃ memoria hominum teneret maximum fuit, priora diluuia aquarum uberrte præcellens. Anno domini 1496 Philippus Callimachus Florentinus Poeta laureatus, regi Alberto inſeruiens, fluxu uentris reſolutus, Graccouiæ in kalendis Nouembris quæ eſt dies Omnium ſanctorum de mane occubuit, in eccleſia ſãctæ Trinitatis Graccouiæ, in ſiniſtra parte introitus chori ſub altari ſepulturam percepit, tectuſq; eſt urna ærea, erecta in altare, Epitaphio ſuprapoſito. Hic tempore pauli papæ ſecundi, comprehenſo Platina cum reliquis poetis, e Roma in Poloniam fugit. Scripſit carmina elegiaca de amore plura, Item uitam & ſucceſſus Wladiſlai regis Poloniæ et Hungariæ in Thracia circa lacum Varneñ. per Thurcas profligati & perempti. Item de Attila, ortuq; & progreſſu Hungarorum. Item epiſtolium longum in fauorem & laudem regum Poloniæ ad Innocentium papam octauum nonnullaq; alia opuſcula egregia &c. Epitaphiū ſuprapoſitum eſt tale. Hic iacet heu patria procul a regione ſepultus. Progenitus Thuſco ſanguine Calimachus. Quem fatum uarijs aduerſum erroribus ægit. Inuictū his tandem conſtituitq; locis. Illius ut poſtquam uirtutem regia ſenſit. Vidit florentem ſarmatis ora uirum. Qui memor hoſpicij tam mitis contulit iſti, Conſilijs regno cõmoda multa ſuis. Quod ſentit præſens & poſtera ſentiet ætas. Cuius iudicium ſanctius eſſe ſolet. Plura quoq; aggreſſum & quedam maiora parantem, Haud opportuno tempore mors rapuit. Anno domini 1497 poſt principium menſis Aprilis. Thurci per Croaciam ingreſſi, Chorintiam & Stiriam deprædati ſunt, Et captiuos ſecum abduxerunt. Et iterum eodem anno circa Ioannis Baptiſtæ clam ingredientes Thurci, prædam & captiuos quaſi ſex milia de eiſdem Chorintia & Stiria abegerunt. Eodem anno circa feſtum Ioannis Baptiſtæ, Ioannes de Tieffen magiſter Cruciferorum Pruſſiæ regem Albertū ſecutus nõ adito rege bellicã expeditionem contra infideles obeunte in Leopoli infirmatus, mortuus eſt. Et ad ſepeliendum in Konigſbergk eductus,

Thartarorum victoria.

Mors Ianuſſij ducis Mazouię.

Diluuiũ Iſtulę

Calimachus Poeta laureat⁹ Florentinus mortuus.

Scripta ſua.

Epitaphium.

Thurci ingreſſus.

Ioannis magiſtri Pruſſię obitus.

pugna infideliũ

pugna infidelium non guſtata neq; uiſa. Cui per Cruciferorum uocationem, & Elizabeth reginæ Poloniæ ad regem Albertum promotioné, Fridericus dux Miſznenſis ſucceſſit. Anno præfato die Lunæ. 26. menſis Iunij; quæ fuit Ioánis & Pauli martyrũ, dux Nicolaus Oppolieñ Niſſæ ante pretorium plexus & capite truncatus eſt, quoniam inſiluerat primum contra ducem Henricum Gloceñ, deinde in Ioanné Roth Epiſcopum Wratiſlauieñ, tandem in Kazimirum ducem Teſſineñ & Capitaneum Sleſiæ, cum pugione intentione tranſfodendi eum acurrerat, & ſeſe inter iurgandum & defendendum tenentes, de gradu in terram ceciderunt. Et quum ereptum pugionem dux Nicolaus Oppolieñ ſenſit, in eccleſiam fugit. De qua etiam præcepto Ioannis prænominati Epiſcopi Wratiſlauieñ extractus & reductus, per cõſules Niſſenſes iudicatus, gladio decapitatus eſt. Anno prætacto 1497 in æſtate & autumno maxima peſtis in minori Polonia, in diſtrictu ſcilicet Graccouieñ & Sandomirieñ uiguit. A Graccouia incipiendo orientalem & ſeptemtrionalé plagam uerſus, quæ ſeuiendo plurimos rapuit & conſumpſit mortales. In anno uero præcedẽti uidelicet 1496 in partibus occidentalibus a Graccouia & uerſus Sleſiam ad Hungariam eadem ſorte præſſit mortales peſtis. In initioq; hyemis Graccouiam uenit. Et paucis abſumptis, intenſum gelu ſuperueniés & perdurans, peſtem diremit, quinimo prohibuit. Ita q; ſequenti anno puta 1497 prætermiſſa Graccouia in uno miliari ſcilicet a Mogila Crzeſlauicze &c. reincepit, & ſatis acriter ut præmiſſum eſt afflixit & continuauit. Preterea eodem anno 1497 in Leopoli feria quinta in uigilia conceptiõis Mariæ, Ioannes Albertus Poloniæ rex ad uniuerſitatem Gracco. ſingularem gerens affectum, cultum diuinum in eccleſia Przemiſlieñ adaugere uolens, iuſpatronatus, Canonicatus, & præbende eccleſiæ Przemiſlieñ, qui de iure patronatus regis Poloniæ extitit, uniuerſitati predictæ pure & donatiõe perpetua irreuocabili motuq; proprio donauit, quam donationé Alexander Poloniæ rex ſubſequutor approbauit. Et has, donationem & approbationem, Mathias Drzeuiczki Epiſcopus Przemiſlieñ & regni Poloniæ Vicecancellarius auctoritate ordinaria confirmauit. Litteras deſuper nouas dando & cõcedendo. Anno domini 1498 Magiſter Ioannes Velſ de Poſnania Licenciatus medicinæ olim præceptor & informator filiorum regis Kazimiri tertij eccleſiæ parrochialis ſancti Stephani Graccouiæ rector, diem clauſit extremum, die Martis, decimaſeptima Aprilis, quæ fuit feria tertia paſchæ. Hic coemptis aliquot areis extra urbem Gracco. ad occidentem, amplũ & ſpacioſum conſtruxit cimiterium, ad ſepulturam parrochianorum ſancti Stephani, & aliorum quorumcunq; illic ſepeliri uolẽtium. Eccleſiam quoq; in eodem cimiterio intra robora muratam, in titulum & uenerationem Petri & Pauli apoſtolorum erexit. Et lectorem miſſarum in eadem ordinauit. Et ut in nocte tempore neceſſitatis ingruentis confeſſiones in lingua Almanica & Polonica audiret inſtituit. Ante fores eccleſiæ prefatæ ad partem meridionalem, prout uiuens mandauerat, ſepultus eſt. Anno predicto die Mercurij, tercia menſis Octobris, Illuſtriſſimus dux Sigiſmũdus de Graccouia in Hũgariã exiuit, & germano ſuo maiori natu Budæ Wladiſlao rege Hũgariæ & Bohemiæ commanſit.

Nicolai ducis Oppolieñ interitus.

Peſtis incrudeſcentia.

Vniuerſitas Graccouieñ iurepatronatus donata eſt.

Cimiteriũ Petri & Pauli apoſtolorũ una cum eccleſia erectum.

Sigiſmundus.

Caput lxxix.

CAPVT LXXIX

Portentũ Graccouię genitum

Monſtrum..

ANno domini 1499 die Mercurij, quinta menſis Iunij. Natus eſt uitulus in Kazimiria Graccouiæ inter iudeos, cum duobus capitibus, unum caput antrorſum ut ſolet naturaliter produci. Aliud in poſtremo in loco caudæ. Ipſa uero cauda in medio dorſi excreuit, pedes ſeptem in latere dextro habuit, in ſiniſtro nullum. Cætera membra completa fuere in ſuis locis ad modum duorum gemellorum, complicatorũ ante & poſt. Expoſitumq; fuit tentum & inſpectum hoc monſtrũ, aliquot diebus ante portam Glinyana alias glebeam. Eodẽ anno bella gerentibus ſumma potentia Thurcis cum Venetis in mari Egeo & Adriatico. Submiſſi octo milia Thurcorum per latera maris in Guriciam & Feriolam intrauerunt, &

Thurcarũ immanitas.

iuxta mare & fluuium Mincinum depopulati ſunt. Precipue inter Teruiſiũ & ſanctũ Danielem, uſq; ad montana occidentis, receptamq; prædam abſq; ulla reſiſtentia abduxerũt. Sed & peregrinos ad iubileum pergentes, aliquos interceperunt, nonnullos uero excruciatos occideruut. Nos quoq; ad iubileum Romam tranſeuntes, et in proximo exiſtentes, continuimus nos in Villaco in fine dierum Octobris, donec Thurci abſceſſerunt. Anno domini 1500,

Inſignis Iubileus Romę.

Meſsis ante feſtu Joan Baptiſta

Iubileus annus centeſimus ſub Alexandro papa ſexto, toto anno Romæ durauit & peragebatur. Confluebatq; multitudo hominum pro capeſcendis indulgentijs ex toto orbe chriſtianorum. Eo ipſo anno ſupra ſolitum regni Poloniæ meſſis ante feſtum Ioannis Baptiſtæ fuit. Fuerunt namq; uer & æſtas ſatis calida. Canicula autem a principio ad Iacobi pluuioſa ac frigida, et reliquũ tempus ſerenum & calidum fuit. Eodem anno Thurca inſulam & ciuitatem

Modon inſula a Thurco vaſtata

Modon, duodecima menſis Auguſti obſedit. Expugnauitq; & eam ſub Venetis uigeſimaquarta eiuſdem menſis recepit. Muros demoliendo, omnes mares occidendo, mulieres uero & impuberes abducẽdo. Anno præexpreſſato,

Polonorũ Mo rauorũ, Lithuanorum in Moſkum concors egreſſus.

in menſe Septembri, multi Moraui & Poloni in Lithuaniam aliarũq; nationũ homines militares in fraternitatem pro Lithuanis contra ducem Moſkouiæ ibant ære & auro Alexandri ducis magni Lithuaniæ conducti, quibus miles & Baro Thezaurariuſq; magniducatus Lithuaniæ nomine dicti magniducis ſtipem & litteras Poſnaniæ dabat. Namq; gener contra ſocerum ſuum, de illatis iniurijs ſe uindicaturus præſertim q circa illa tempora idem Moſkus de ducatibus Lithuaniæ abſtraxerat & ſibi appropriauerat ſeptuaginta miliaria in longitudine & tantundem in latitudine. Quomq; conueniſſent ſupremum rectorem exercitus ſtipendariorum. Rex Ioannem Polak conſtituit, quia uero ſtipendarij negligenter cõueniebant, itaq; propter eorum moro

Detrimentum Vilneñ.

ſum tranſitum hyeme tum præmente Rex ſoluendum precepit. Binum itaq; damnum Lithuanis exinde prouenit. Vnum ex hoſte duce Iwan Moſkouiæ. Alterum ex propriorum ſtipendariorum depopulatione, & de rapina ſuorũ

Sigiſmundus ducatum Glogouię poſſidet

de more ipſorum uiuentiũ. Anno prædicto 1500 Illuſtriſſimus dux Sigiſmundus, Kazimiri tertij regis Poloniæ natus, ducatum Glogouieñ per germanos ſuos, per reges VVladiſlaum Hungariæ & Bohemiæ conferentem, per Ioannem Albertum cedentem atq; reſignantem obtinuit. Et eodem anno Ioannes Thurzo coadiutor Vratiſlauienſis factus fuit. Anno domini 1501, die Saturni, nona Ianuarij,

nona Ianuarij, nuncij imperatoris Thurcarum Baiſſeti de Graccouia diſceſ/
ſerunt fere integro anno commorati, & per regem Albertum in Graccouia
ſeruati. Poſt quorum diſceſſum Oratores Szachmetczar imperatoris Thar/
tarorũ Zauolhenſiũ, tercia die quia undecima Ianuarij ſuperuenerũt, & per
petuã amiciciã, ligam atq; ſocietatem interpoſitis iuramẽtis concluſerũt, re/
ge Alberto cum ſuis optimatibus, ſic & oratoribus ducis magni Lithuaniæ
Alexandri præſentibus, ſuper ſacra euangelia deponentibus & iurantibus.
Legatis uero Thartarorũ Zauolhenſium ſupra frameas iurantibus, ritu eo/
rum & aquam abintionis gladiorum atq; framearum epotantibus, atq; uerba
talia adijcientibus. Quicũq; pacta, ligam, & fraternitatem uiolauerit, aut con
tra eam uiolandam inſurrexerit, uel aliquicpiam intentauerit, a frameis inci/
dendus occidenduſq; pereat, & tanq̃ aqua defluat atq; euaneſcat. Miſit itaq;
rex Albertus Criſtopherũ Teſlik, & Alexander dux magnus Lithuaniæ alte
rũ propriũ nunciũ, ambos thartarorũ ſermonẽ callentes et intelligẽtes. Qui
in mẽſe Septẽbri præfati anni 1501 rege Alberto iam defuncto atq; ſepulto,
Thartaros Zauolhenſes cum imperatore eorum in terras Lithuaniæ pro/
pe Kijow induxerunt & locauerunt. Et ſtatim Thartaros Przecopenſes (con
tra hos ſiquidem adducti fuerunt) occurrentes, & caſtrametationem prohi/
bentes ſtrauerunt. Sicq; in hyemem plurimã rigidamq; perdurantes in cam/
peſtribus commanſerunt. Anno eodem 1501 Ioannes Roth Epiſcopus Vra/
tiſlauieñ, epiſcopatum Friderico filio ducis Kazimiri Teſſineñ maiori natu
tamẽ minorenni reſignauit. Ideo contra eum Capitulũ Wratiſlauieñ quæſtu
iri in Budã Wladiſlao regi per
relationem Doctoris Oſwaldi
Strawbinger, plebani ad ſanctã
Mariam Magdalenam, & Si/
giſmundi Guſſinger Canonico
rum Wratiſlauieñ miſit. Et rex
Wladiſlaus factum non admi/
ſit, quinimo prohibuit, prima
mẽſis Septembris. anno mille/
ſimo quingẽteſimo primo.

Legatio imperatoris Tharta rorũ ob pacem

Alberti regis legatio rurſus.

Duplices thartari pugnam ineunt.

Vratiſlauienſis epiſcopatus reſignatio.

Alexander Rex

CAPVT LXXX.

DVm in conuentioni
bus particularibus,
de ſubſtituendo alte
ro rege Poloni tra/
ctarent, anteq̃ negotium genera
le diffiniretur, miſerunt, Petro
Kmitha de Viſnycza regni Po/
loniæ Marſchalco inſtigante, Pe
trum Miſkowſki Palatinũ Lan/
I cicieñ, cũ Nico/

Vladiſſa⁹ Hungariæ rex ad regnum Poloniæ poſtulatur.

cicien, cũ Nicolao Wroblowſki Canonico Gracco, in Budam ad Wladiſlaũ Hungariæ & Bohemiæ regem, poſtulatum ire, ut regnum Poloniæ uacans tanq̃ prior natu acceptare dignaretur. Qui annuit ac ſuſcepit, & ad amicos, litteras gratulatorias præſertim ad Maximilianũ Romanorũ, & ad Ludouicũ Franciæ reges ſcripſit, q⁹ deus optimus maximus, ultra regna Hungariæ et Bohemiæ, ad ſoliũ paternũ ipſum euexiſſet. Poſt quod in conuentione uniuerſali Piotrkouieñ, ubi ius mosq; eſt reges non priuatim in conuenticulis eligendos quæ errores & ſeditiones plerumq; gignunt ueluti ex illis inſtigante Marſchalco ſummiſſis ſecutæ fuiſſent, quoniam iam tunc parũ abfuit quin iterum fraternum bellum fuiſſet excitatum pro regno hoc paterno ac fraterno ac pro magnoducatu Lithuaniæ, ad quod Alexander aſpirabat, niſi per Elizabeth reginam genitricem ſuam fuiſſet prohibitus, ideoq; cum uniuerſi regnicolæ ad quos pertinet deliberarent non ſolũ pro eligendo rege ſed primum de modo utraq; dominia iſta ab chriſtifidelibus defendendi, & de eorũdem unionis integratione, ſicut tempore aui patrui et patris modernorũ principũ ſcilicet præmortui Alberti & Alexandri inducta & firmata erant. Cunćti ſane conſultum putarunt, ſi ob hoc gentes uires & opes utriuſq; dominij adunarentur. Quapropter Alexandro magnoduce Lithuaniæ iſtud per Albertum Tabor Epiſcopum Vilneñ, Ioannem Zabrzezinſki Marſchalcum magnũ ducatus illius, & Nicolaum Radiuil Pincernam Lithuaniæ ſuos conſiliarios coram uniuerſo cetu electionis proponente & Frederico eius germano Archiepiſcopo Gnezneñ & Epiſcopo Gracco. Cardinali preſidente, aſſiſtenteq; eidem in preſidentia Creſlao de Curoſuanki Epiſcopo Wladiſlauieñ

Pyotrkow locus eligendi reges.

Alexander in regem eligitur

& regni Poloniæ Cancellario, Alexander magnus dux Lithuaniæ non unius aut certorum tantummodo eligentium uoto, ſed communi omnium clamore rex erat declaratus unione & defenſione omniũ commoditati, de Wladiſlao rege & quocunq; alio ſperande preualente. Celerrimo itaq; ac uelociſſimo nuncio ſuper hoc rex Wladiſlaus certificatus, maxima cum feſtinatione dromedarios & curſores reuocatum ire & intercipere ſuas litteras regibus deſtinatas miſit. Iuſſumq; eſt ut ante præſentationem exhibitionemq; litterarum nunciĵ præuenti reuocarentur. Et quom Poloni multas ſuper hoc rationes ele

Cautele circa electionem.

ćtionis Alexandri, regi Wladiſlao ſcripſerũt nõ moleſte tulit, ſed gratulabundus commendat uterq; dominio patrimoniorum ſuorũ prudenter prouiſum ſic eſſe. Factis ergo articulis in piotrkow cum predićtis magniducis Lithuaniæ oratoribus Alberto Epiſcopo Vilneñ & Ioãne Zabrzeſynſki Marſchalco Lithuaniæ ſuper inuiſceratione & perpetua unione ducatus Lithuaniæ cum regno Poloniæ, ut exutriſq; foret unum regnum & una gens, & in ipſis unus rex unumq; ius. Quod in antea in intronisatione ducum & regũ ſemper attentatum & repetitum fuit, uix autem cuſtoditũ. Vt igitur deinceps inuiolabiliter cuſtodiretur & ſempiterne firmaretur. Ad acceptandum iuramenta

Legati ex Polonia in Lithuaniam.

ducis Lithuaniæ Alexandri, & dominorum Lithuaniæ, ex Polonia in Lithuaniam, Andreas Roſa archiepiſcopus Leopolieñ, Ioannes Lubranſki epiſcopus Poſnanieñ, Andreas de Szamotuli palatinus Poſnanieñ, Ioannes Szram Tharnowczik palatinus Lublineñ, & cæteri cum eis miſſi fuerunt. Suſcepit

autem dux

autem dux Alexander cum ſuis Lithuanis omnia iuramenta, obligationes, & inſcriptiones per Polonos inductas & requiſitas. Et ex Lithuania procedens, per Radom, Iſlza Szidlow, Viſliczam, & Proſzouicze tranſiuit. In Iſlza uero epiſcopali Graccouieñ eccleſiæ, ſigillum anulare ad officium Cancellariæ regni dedit, ſub quo extunc negociorum publicorum expeditio fieret, donec ſigilla non extarent ac donec die Lunæ uigeſima Nouembris alias feria ſecunda in uigilia Andreæ, cum notabili apparatu Polonico & Lithuanico, in numero quattuordecim centorũ militum Graccouiam ingreſſus, in regiam caſtri Graccouieñ eſt perductus. Ad quem die Martis, ſeptima Decembris, Legati Szachmetczar imperatoris Thartarorum Zauolhenſium uenerunt, illum in ciuitatibus & caſtris commorari dicentes. Ipſos uero Thartaros intenſiſſimo frigore & inædia in campis ſterilibus conſumi, requirebantq; ut celerrime accingeret ſe, & cum eis pariter in hoſtes, ſecũdum prius concluſa, egrederetur. Et accepto reſponſo, q; peracta coronatione, ſuſceptoq; regno poſtulata proſequeretur & ad bellandum exiret, ad ſuos redierunt. Dux uero Alexander tercia dominica aduentus domini, quæ fuit duodecima menſis Decẽbris, in regem Poloniæ, in eccleſia Cathedrali Graccouieñ hora decimaſeptima, per Fridericum germanum ſuum, aſſiſtentibus ei Andrea Ro[illegible] Archiepiſcopo Leopolieñ, Creſlao Cuyauieñ & Cancellario regni, Ioanne Lu[illegible]nſki Poſnanieñ. Vincentio Przerapſki Ploceñ, Luca de Thorun Varmieñ Epiſcopis, & pluribus abbatibus infulatis. Præſentibus inſuper & inſpectantibus Elizabeth regina Poloniæ genitrice regis, Conrado Mazouiæ de regno Poloniæ. Item principe Moſaiczki, Michaele Glinſki, Georgio Grodzinſki de magnoducatu Lithuaniæ ducibus, & maxima copia plebis ac nunciorum, inunctus & coronatus eſt. Deinde prandijs Prælatos, Duces, Barones, & uniuerſitatem Graccoui. refecit, haſtiludijs & ſolatijs interpoſitis. Aduenerunt tandem ad regem Alexandrum Illuſtriſſimus dux Sigiſmundus ex Hungaria frater eius die Saturni, decimaoctaua menſis Decembris, Ioannes Baduarius Orator Venetorũ, ad commendandum ſeſe Alexandro regi nouiter introniſato. Et Helena coniunx regis Alexandri, filia Iwan ducis Moſkouiæ, quæ ſolenniter per Graccouiam in arcem regiam, die Veneris, quarta Februarij, in medio horæ uigeſimæprimæ inducta eſt. Conſtitutoq; de conſilio totius ſenatus regni Friderico Cardinali & germano in gubernatorẽ regni Poloniæ, rex Alexander in Lithuaniã die Martis, tercia Maij, hora tredecima, & fuit dies inuentiõis ſanctæ Crucis exiuit. Quem Creſlaus Cancellarius ſenectute, uti ſe excuſabat, grauatus, Mathias autem de Drzeuicza præpoſitus Scarbimirieñ, & Vicecancellarius regni ægra corporis laborans ualetudine, non erant ſecuti, quamobrem ſenatu regni promouente, Ioannes de Laſko Canonicus Graccouieñ de Cancellario Curiæ epiſcopalis Creſlai Epiſcopi Vladiſlauieñ in ſecretarium regium uices Cancellarij & Vicecancellarij abſentium apud regem geſturus, creatus & inſtitutus erat, ſigillo anulari per regem manui ſuæ impoſito, & iuramento corporali per eum in manibus præfati Friderici & aliorum prælatorum regni in preſentia regis, quod ſenatores regni iurare conſueuerunt, preſtito. Et quom omnia pacata uiderentur. Thartari

Sigillum annulare Cancellariæ regni datũ.

Alexandri aduentus.

Alexandri coronatio.

Sigiſmũdi aduentus.

Alexandri in Lithuaniam reditus.

Ioannes de Laſko Secretarius creatus.

[margin: ...Thartarorum ua- ſtatio in Ruſſia.]

Przecopeñ prope feſtum ſancti Michaelis propter negligentiam præfecto/
rum, crudeliter gladio, igne, & occiſione Ruſſiam & diſtrictum Sandomiriæ
uaſtauerunt. Exuſſerunt Rzeſſow, Iaroſlaw, Radimno, Bels, Daunicza, Ku/
now, Lagow, & magnam Oppatow, quoniam hucuſq; Cometes precedens
girabat. Depellenteſq; innumerabilem prædam, in aquis ultra q̃ mille homi
nes tranatando Iſtulam ſuffocarunt. Fertur autem Thartaros numero trigin/
ta millium, ſed ut eorum mos eſt in ſtadia diuidi, per quattuor aut circiter mil
lia diuiſim ſparſis fuiſſe, & uſq; ad magnam Oppatow regni Poloniæ, perue
niſſe. Dux inſuper Moſkouiæ Iwan eodem tempore per filium ſuum Deme/
trium, caſtrum Smolenſko obſidebat, quod gentes regis Alexandri ſtrennue
defenderunt. Verum plurima negligebantur per præfatum Alexandrum &
ægre defenſa erant.

[margin: Smolenſko ca- ſtrũ obſeſſum.]

CAPVT LXXXI.

ANno autem ſequenti ſcilicet 1503 Friderico Cardinali longa ægri
tudine mali franczoſæ fatigato, & in Marcio defuncto, rex Ale
xander in Aprili circa dominicam Palmarum in Lithuania cum
filiis, duci Iwan Moſkouiæ tenere inuiolabiliter pacem ſex annis
iurauit. Et econtra dux Moſkouiæ pari uiciſſitudine cuſtodire & ſeruare pa/
cem duci magno Lithuaniæ Alexandro & ipſius Boyariis iurauit. Redienſq;
ex Lithuania rex Alexander conuocationem in Lublin, pro die apoſtolorum
Simonis & Iudæ, pro metis & reſiſtentia opponenda Stephano Palatino Va
lachiæ, qui diſtrictum Pokucze ſub motibus Hungariæ temere inuadens oc/
cupare nitebatur, atq; pro defenſa a thartaris tenuit. In eadem conuentione
Ioãnes de Laſko ſecretarius regis creatus & pronũciatus eſt Cancellarius re
gni Poloniæ. Stipendiarii autem ære communi conducti, & in Ruſſia poſiti,
pro defenſa ab incurſu Barbarorum, in Poloniam redeuntes, uillas ſpirituali
um Epiſcopi Graccouieñ, Abbatis Andrzeiouieñ, Prepoſiti Miechouieñ &
cæterorum expilarunt & uaſtauerunt. Nec contributio ſpiritualium libera/
bat, quoniam rector gregis aberat. Rege Alexandro in Pruſſiam de conſilio
conſiliariorum tam Poloniæ q̃ Pruſſiæ terrarum ſecedente. Anno quoq; do/
mini 1505 die Saturni, undecima menſis Ianuarii. Rex Alexander de Gracco/
uia in Brzeſczie Ruthenicum, ad tenendum conuentionem Lithuanorum &
Ruthenorum exiuit, quam ibidem cum prælatis & Baronibus, aliiſq; opti/
matibus illius ducatus celebrauit, perſonaliter ſed ſeorſum uenietibus Alber
to Tabor Epiſcopo Vilneñ, Ioanne Zabrzezinſki palatino Troceñ, item du
obus aliis æque magnificis ſcilicet Staniſlao Zarnowiecz Capitaneo Sama/
gittiæ, & Staniſlao Kyſka in Piotrouitz Capitaneo, exercituũ magniducatus
Lithuaniæ Campiductore generali, ſed ad conſiliũ regis & magniducis ueni
re abſtinentibus ob ſuſpectas inſidias uitæ eorum apud regem & magnũdu/
cem in caſtro ipſo Brzeſteñ, per Michaelem ducem Glinſki ſumminiſtratas,
quippe qui occulto pectore ſeditioſum quiddam pro imperio & gubernatio
ne eiuſdẽ ducatus geſtare cõſueuerat, quod ipſi dñi contra eũ affirmarũt, ſua/
debat muſſitabatq; apud aures regias diu noctuq; ad iſtorũ dominorum ſibi
publice & priuatim reſiſtentiũ uitæ, honoris, & officiorũ priuationẽ, actũq;
fuiſſet de illis,

[margin: Pax facta inter Alexandrũ & ducẽ Moſkouiæ.]

[margin: Conuentio in Lublyn.]

[margin: Conuentio in Brzeſcziie.]

[margin: Michael Glinſky magnũducatũ Lithuaniæ affectat.]

fuiſſent de illis, niſi tunc a ſummo uitæ honoris & officiorum periculo eui-
ciſſet illos Ioannes de Laſko Cancellarius regni Ioãne de Oſzwiancim The-
ologo Canonico Graccouien̄ confeſſore regio ſibi in hoc pietatis opere in-
genue aſſiſtente, contra inſultum regis & magniducis deliberationem, quam
rex ad uota ducis Michaelis non diffidebatur pectori ſuo regio herentem ac
cõtra Michaelis ipſius temeritatem propoſita ſibi ſtrenue auctoritate regni
Poloniæ, cuius Cancellarius eſſet, proteſtabatur, quia a rege diſcedere in re-
gnum mallet q̃ iſti errori ſedicioſo intereſſe. Quoquidem Cancellario inſtan
te temperatum erat ab exicioſo illo proceſſu, tantummodo Ioanni Zabrze-
zinſki palatinatus Trocen̄ adimebatur, ad quem Nicolaus Radiuil non iu-
re priuatiõis, ſed cuiuſdã maleuolentiæ, & eoipſo Ioãne Zabrzezinſki iſtud
paruipendente ſuffectus erat, qui tamen Zabrzezinſki cũ ipſis alijs hac do-
nati erãt gratia, ut & in regno & in iſto magnoducatu curarẽt interim Maie
ſtatẽ regiã ſibi efficere reconciliatã, quod dñi ipſi conſcij innocentiæ & inte
gritatis ſuæ exiſtentes ſe facturos obtulerunt. Ibidem aduenit Szachmetczar
imperator Thartarorum Zauolhenſium, quem rex Alexander ad unum mi
liare in obuiũ illi pompoſe exeũdo, honorifice ſuſcepit & tractauit. Is Szach
metczar in illa horride frigiditatis hyeme, qua regem Alexandrũ ad bellan-
dum requiſierat, ab imperatore Przecopen̄ Mendligero, contra quẽ fuit ad-
ductus, profligatus (uxore Zauolhenſis & maiori parte exercitus eius mor-
rente frigus, miſeriam, & defectum uictualium, imperatori Przecopen̄ Men-
dligero adherente) ſolus ipſe Szachmet Zauolhenſis cum tricẽtis equis, ad
Bialogrod Valachiæ fugit, ad Thurcam pro ſubſidio tranſiturus. Vt autem

Cæſarũ Thartaricorũ in teſtinum bellum.

certa relatione didicit imperatorem thurcarum Baiſſetum commiſiſſe Capi
taneo Bialogrodenſi, ut Szachmetczar detineretur ac incarceraretur, & in
Bizantiũ ad Ceſarẽ mitteretur uinctus, Szachmetczar celeriter de campis
Bialogrod ſe arripiens, fugit & non ſubſtitit, donec prope Kiow peruenit &
illic reſedit. Hunc Capitaneus Kiouien̄ circumdando, coegit in Vilnam Lith
uaniæ trãſire. Quo longo tempore, mora & expectatione afflicto, fugere plu

Mandatum Thurci.

ries ad Thartariam tentauit, tamen conſequutus reducebatur & cuſtodieba-
tur, donec regi Alexandro in Brzeſczie adduceretur. Cui rex q̃uis ſe hilarem
exhibuerit, tamen nõnihil ægre tulit ꝙ ſecus fecerit q̃ debuerit feciſſe, nihi-
lominus fraterne eum proſecutus Poloniam ſecum illum ad conuentionem
Radomien̄ abduxit, ut liberius accuſationem in eum transferret. Rex autem

Conuentio Radomien̄.

in Poloniam ad conuentionem Radomien̄ tranſiens, præfatũ Cæſarem Za-
uolhenſem ſecum adduxit. Et primum locato eo in Noua ciuitate Mazouiæ,
accerſiuit tandem ipſum, & in quadã uilla iuxta Radom poſuit. Hic Szach-
metczar perſonaliter in concilio regis Radomien̄ conſtitutus, tum lamenta-
biliter, tum rationabiliter, tum etiam audacter regi Alexandro & eius conſi-
lio expoſuit & imputauit, ꝙ propter eos & ligam eorũ tam exercitum q̃ om
nia ſua perdidiſſet. Agerent itaqꝫ ꝙ libertate donaretur, & ſua per eoſdem
ueluti confratres rehaberet. Aliter deus iuſtus iudex, coram quo cũ rege Ale
xandro æquo pede, certiſſime conſtitui aſſerebat, iudicabit cauſam noſtram
in condemnationem Alexandri uiolatoris iuramenti & promiſſorum. Hæc

Barbarus. Reſponſum tamē accepit nomine utriuſq; domini prolatum, quia neq; deum neq; homines accuſare debeat, ſed ſolus ipſe ſibi & tam præmortuo Alberto regi q̄ regnāti Alexandro reus uel maxime fuerit, Inprimis quia initam cum ipſis regibus confœderationem non ſeruauerit, quippe cum in fide promiſſa cum gente ſua tota permitteretur in campis magniducatus conſiſtere, ipſe fœderis immemor nonnihil hoſtiliter circa Kyouiam contra magnumducem attentare nō erubuit, et tandem, quod dictum eſt, gentem perdiderit, hoſtemq; regni & magniducatus ſua gente auxerit, cū tamen pius princeps magnus dux hoc illi pacienter ferre, & ad propoſitam actionem bellicā eū ſeruare uoluit & hortatus ē, ut a Kiouień diſtrictibus ac a uicinitate Thartarorū Thauricanorum uerſus Starodub in fines Moſkorum ſoluiſſet, ſeceſſiſſetq; procul ab eo loco unde periculum illi indubitanter imineret, ne incaute circumuentus gentem perderet ſuam, quod Cæſar faciundum reſpuit & tantos in gente familiaq; ſua motus per quandam immodeſtiam excitaret, ut uxorē & multos ex ſuis ad defectionē impelleret, qui quod ſupradixeram dū conſcius negare & ſe iuſtificare haud potuerat, peciit ſe nihilominus ad recuperationem ſuæ Thartariæ iuuandum, cūq; de modo recuperationis mutuo deliberaretur preſumebat faciliter futurū, ſi eius frater permitteretur ad thartaros Nohayſkie progredi, qui fratres Cæſares illorum Thartarorum ſibi in auxilium educeret, qui ut non inconſolatus eſſet bene ſperare & expectare iubetur, donec gentes ad bellandū ordinarentur. Ille inſpecta multitudine hominum & iſti inquit, cur non bellarent. Reſponſum eſt nō ſicut in Thartariis chriſtianos oēs paſſim bella obire, attamen ut gratus & acceptus apud Conſiliarios utriuſq; dominij eſſe uideretur tam Poloni q̄ Lithuani quorum tunc cum rege ex Lithuania in Radom non pauci uenerant, promiſerūt Cæſarem cum gente armata Polonorum Lithuanorum & Thartarorum magnumducatum incolentium ad recuperandam ſuam Thartariam uerſus Thauricanū Cæſarem expediēdum, a quo Thauricano credidit ipſe Szachmetczar ſuos ad ſe redituros thartaros q̄primum pileum ſuum inſpectare poſſent, quam in ſpem per Szachmetczar declaratam. Rex cum Conſiliariis utriuſq; dominij Kozack, Soltan germanum Czaris eiuſdem expediuerūt & libertate donarunt ad thartarias Nohayſkye ultra fluuiū Volham iturū, quo Cæſar Szachmetczar adeo exhilaratus erat, ut ibidem plurimum ſe letatum conſolatūq; diceret, ſemperq; in fide abſq; ſuſpitione perfugij ſe manſurum promitteret, expectaturus abſq; dolore & mœſtitia reditum reſponſumq; fraternū, & ita optime in hac Radomień conuentione contentatū ſe profeſſus erat. Germanus autē Ceſaris Kozack Soltan ad fines Lithuaniæ deductus, trans Volham fauſte peruenit, & ei cōmiſſa fideliter ordinauit. Interim rex Alexander contra graſſatores, raptores, & deprædatores in conuentione Radomień agens, iuſſit quandam mulierē nobilem Ruſſinowſka nuncupatam, in ocreis & calcaribus (quoniam fur erat equeſtris, multos nobiles in illis locis ſpolians & domos diruens) ſuſpēdere. Alios uero raptores de quibus erāt Oſſuchowſki & Miſſowſki decollare iuſſit. Itē reconciliationē dominorū Lithuaniæ ut dictū, ſine cauſa infamatorū cōſiliarij regni Poloniæ curabāt cū rege Alexandro componere

Ceſar Thartarorum fidefragus.

Alexāder graſſatores intercepit.

dro componere. Cumq; cauſam criminationis exquireret, Dux Michael nomine regis obiciebat illis inobedientiam, quia rege mãdante ꝙ Georgius Ilinytz caſtro lyda ceſſiſſet in perſonam Droſzdza Rutheni, illi prohibuerũt caſtro cedendum. Sed qui Droſzdzam factionis Michaelinæ cõſcium clam aſſererent quia Michaelis conſanguineus eſſet, ceſſionẽq; eiuſmodi ex ea cauſa ad regiæ maieſtatis in Lithuaniam ex regno aduentũ ſuſpendendam putarunt, clam apud regem ibidem in Radom obtinuerunt ut ad uota & interceſſiones conſiliariorum Poloniæ rex promitteret, q̃primum Lithuaniam rediret admittere illos in ſuam priſtinã gratiam regiam. Conſiliarij aũt Poloniæ de hac maieſtatis regiæ benignitate erant contenti, nõ indignũ putantes rem in Lithuaniam reici tanq̃ propter auctoritatem illius reipublicæ, quia tanq̃ domeſticum Lithuaniæ negocium eſſet. Igitur Lithuani poſt dominicam trinitatis diſceſſerunt. In eadem conuentione Minores Poloni oblationem fertonum admiſerunt, Maiores uero denegarũt. De hinc rex Alexander ſoluens habenas (conſulentibus medicis quoniam paraliticus erat) ad Graccouiam tranſiens. Szachmetczar cum Lithuanis in magnumducatum Lithuaniæ miſit in Troki honeſte & libere ad ſuum uſq; in Lithuaniam reditum ſeruandũ, quatinus rex ſecum Lithuaniæ fœliciter conueniens pro ipſius expeditione in Radom deliberata conſuluiſſet. Interim tamen cũ Cæſar libertate in Troki frueretur octuaginta nũctij ſeu thartari de thartarijs Nohayſkie ſeſe Cæſaribus, quorũ multi illis thartarijs imperare conſueuerũt ad eundem Szachmetczar in Nohay ad Cæſares illos tanq̃ fratres & Cõmilitones reducendũ miſſos aſſerentes Vilnam ueniũt, permiſſi ad Cæſarem alloquendum libere ei conuerſantur. Interim etiam dum unacum Cæſare omnibus neceſſarijs uictus & ueſtium per Lithuaniæ conſiliarios prouiderentur. Szachmetczar cũ ſuis omnibus pro quibuſcumq; equos & iumenta ad inſedendum habere potuit, ex Troky inſalutatis conſiliarijs Lithuaniæ clam fugæ ſe cõmittit, oblitus promiſſorum omnium pro ipſo & per ipſum in Radom conſultorum & iureiurando roboratorum, ſed per Lithuanos inſecutus comprehenſus & in Troky reductus erat ad regis ex regno reditũ cuſtodiendus. Sub id etiã tempus dũ rex in regno immoratur adueniũt Vilnam ad conſiliarios Lithuaniæ Oratores Mendligeri Cæſaris Przecopeñ ſeu Thauricani cõmiſſa Cæſaris referunt, ut ſi ſaperent cæſarẽ Szachmetczar captiuarent, quemadmodũ patruo ipſius Mendligeri priſci & antiquiores Lithuanorum fecerũt, quod ſi facerent eis pacem & adiutoria ſempiterna promitteret, quæ melius preſtaret ipſis tanq̃ propinquitate & adiacentia loci iunctus, q̃ imperator Zauolhenſis remotus. Crediderunt Lithuani uerbis Menligeri ſatis doloſis & nunq̃ uerificatis, Reſponderuntq; oratoribus eius optata iſtic ad regiæ Maieſtatis noticiam reicienda.

Contributio fertonum decreta.

CAPVT LXXXII.

Reditus Alexandri de Radom.

NVnc ad regem redeamus. Ex Radom rex Alexander in Graccouiam diuertens dominica decem miliũ militum, quæ fuit dies uigeſimaſecunda Iunij, hora decimaoctaua eam intrauit. Et ſubſequuti ſunt Oratores Bogdan Palatini Valachiæ, qui in Radom aduenerant

Oratores Palatini Valachiæ.

Et Elizabeth uirginem ultimo natam, ſororem regum in matrimonium ſuo principi poſtularunt, quod ut facilius aſſequeretur diſtrictus, iunctos Ruſſiæ Valachiæ Czeſſibieſzi & Thieſzmienicza, quos pater eius ui & armis occupauerat, regi Alexandro reddidit. Sed uirgine penitus diſſentiēte, & ꝙ eſſet hō alterius ritus, ac monoculus obijciente, infecta re inconſolati abſceſſerūt. Reginaq; Poloniæ Elizabeth, regum & uirginis genitrice, penultima Auguſti moriente, ſpem coniugij protraxit & abſtulit. Excuſationemq; propter lugubritatem opportune intulit. Tandem rex in kalendis Octobris e Graccouia peramplius eam non uiſurus, hora decimanona exiuit, & conuentionem in Lublin in mēſe Ianuario anno domini 1506 celebrauit. In qua primū diſſenſio ſuborta fuit ſæcularium aduerſus ſpirituales, ut ſcilicet iuxta regem ſpirituales non ambas partes eius cingentes, ſed tantūmodo in dextra parte ſederent. Et ꝙ ſpirituales ad bella irent, & maiores expeditiones (quia plura q̄ ſæculares poſſiderent) facerent & expedirent. Quibus ſedatis & ſpiritualibus in ſuo ueteri præſidentiæ & libertatū iure cōſeruatis, pro defenſione regni nouam monetam mediorum groſſorum cudere cōſtituerunt. Et ꝙ ſtipēdiarij conducerentur, in Ruſſiāq; mitterentur, tunc rex ex Lublin, in Lithuaniā circa Gregorij perrexit. Initoq; Vilnæ conſilio pro Szachmetczar & pro illis octoginta ad eum ex Nohay miſſis qui illum, ut rebatur, ad fugam ſollicitarū reuocauit Vilnam ex Troky Cæſar in tentorijſq; ſub cuſtodia cum Thartaris & ſuis & illis Nohayſczy ſtetit, celebratoq; mature conſilio de nō obſeruato iuramento & de inſidijs magnoducatui circa Kyow ſtructis accuſatus, tandem de unanimi Lithuanorum & Ruthenorum conſilio per Michaelem Glynſki cum aulicis Lithuanis aggreſſus, iuſſus eſt in Kowno deportari, ſeruandus ibi tamdiu quouſq; Kozak Soltan auxilia illi ex Nohay adduceret, reliqui diuiſim in curijs & uicis deſignati ad id ſeruādi. Et Thartari Præcopeñ circa feſta paſchæ Ruſſiam & Lithuaniam ingreſſi, tyrannide terribili uſi, domos & aceruos cum frumentis exurebant, homines & pecora quæ abducere non ualebant, ſecabant, utq; certificatores referebant, ſuper prædicta fere infinitum populum, quia centum milia abduxerant. Et quom uix quinq; milia Thartarorum fuerunt, cuiq; thartaro uigintiquinq; homines ſorte ceſſerunt. Illiſq; diebus erat quidam deceptor prope oppidū Ilkuſz in uilla Balin, ab euentu ꝓpheta Balinſki agnominatus. Is quom eſſet Polonus in Hungaria & Septemcaſtreñ terris Empericam medicinam exercens, & ut ſæpe plures occidens, in præfatam Balin perueniens, Græcum genere & lingua ſe aſſerebat & peritiſſimum medicum. Ad quem ex uniuerſo regno, præcipue tamē ciues ex Graccouia plures cōfluebant, & in ædibus ipſius uillanis iacentes, remedijs ac incantationibus utebantur, fiducia & promiſſis pleni. Ex ditioribus non niſi centum aureos exigens, propter quod a certis medicis Centurio uel Centenarius, a mercede centum ducatorū nuncupabatur. Hūc itaq; ex fama multorum rex Alexander languidus & paraliticus reſciens, ad ſeſe curandum accerſiit, qui nullaterius acquieuit nec ire uoluit, niſi prius trecentis aureis pro uia ſubarratus, & equis optimis cum curru & equitibus deducentibus prouiſus. Et fere totam Apotecam ex apotecario regio ſecum recipiens, iuxta

Conuentus in Lublin.

Morſus in ſpirituales.

Thartari Ruſſiam Lithuaniamq; uaſtant.

centū millia Tartari abducunt & tū 5 millia fuerūt

Ficti medici de fraudatio.

Salbierß Medik drogij 2 Balina

Medicus Balinſky ad regē accerſitus.

cipiens, iuxta Graccouiam per Cleparz (non enim in Graccouiam unq̃ de‑ſcendebat) ad regem Alexandrũ in Lithuaniã perrexit, in caſtro Vilneñ (ce‑dentibus non tamem Emperico conſentientibus, ſed ad uotum & imperium Michaelis Glinſki, ſecus facere non audentibus medicis regĳs) ex ſtuba gran di facto balneo iuſſu Emperici, uapores ex coctione herbarum producens, re gem ad ſudandum deſuper locabat. Ad bibendumq; uinum & malmaticum ei in balneo, & mox exeunti balneũ porrigebat, quæ in paraliſi apud omnes medicos ſuſpectiſſima ſunt. Et quom rex debilitatus, uiribuſq; deſtitutus in peſſundationem ac deſperationem deductus erat. Mathias de Blonie regius phiſicus Ioannem de Laſko Cancellariũ ſollicitat, curaret auctoritate ſua & regni, regem de manu pſeudomedici eruendum, alioqui rex ſubito cum ſudo‑ribus ſpiritum exalaret, qui Cancellarius dum contra Empericũ inuehit Mi‑chael Glinſki ne regis impediatur cura, eum defendit, quouſq; conuocatis & perſuaſis per Cancellariũ conſiliarĳs decernitur capiendu ad arbitriũ fratris regĳ ducis Sigiſmundi, qui pro corrupta fratris regis uitæ ſanitate faceret cũ inſano medico iudicium demeritum, captus pſeudomedicus in carceres deici tur, Michael tamen Glynſki de ipſius miſſione & fuga inſimulatus, qui medi cus clam de carcere quomodocumq; dimiſſus per Pruſſiam ad monaſterium ſanctimonialium in Swierzyniecz ante Graccouiam perueniens, uxorem ſu‑am filiam Balinſki cum propheta prædicto commorare, ob infamationem & deluſionem eius recuſantem, requirebat ac repetebat. Et ea non rehabita, in Teſſin ſe tranſtulit. Deinde in Rupellam Kazimiriæ ſancti Staniſlai, ad monaſterium heremitarum ſancti Pauli declinauit, & clam permanſit. Quẽ Laurentius Miedzileſky, Notarius Cancellariæ regis, qui olim in cura eius fuit, reperiens, cũ ſocietate ſua prophetam Balinſki traxit, & in carceribus loci ordinarĳ, in curia epiſcopali concluſit. Inde ne moreretur dimiſſus eua‑ſit. Et poſtea interiecto longiuſculo tempore, Alchimiam & Philoſophiam denuo in Graccouia clandeſtine practicare cœpit. Quomq; in ambabus tam Alchimia q̃ Philoſophia defeciſſet & notatus fuiſſet. Acceptis in mutuũ ab aliquibus ciuibus pluribus ducatis, nocturno tempore fugit, nec uſq̃ compa‑ruit. Et quom tales ſeductores pluries apparuerunt, noſtri tamen homines uanitatibus oblectati, uſq; in hos dies cauti eſſe nolunt. Circa feſtum. ſ. Lau‑rentĳ dum rex maleualens Vilnæ decumbit, Thartarorum uiginti quattuor aut ſex millia nũctiantur non ſolum in Lithuaniam, ſed directe uerſus Vil‑nam progredi. Quorũ tranſitu rex commotus tametſi languidus Conſiliari‑os uocat conſultat, & contra Thartaros expeditionem decernit. Cui cum Mi‑chael nomine procerũ reſponderet, abſq; rege nequaq̃ ituros. Mathias Blo‑nye Phiſicus regius obſecrat ne rex moueatur, quem præſagit hoc ipſo ſo‑lo æſtiui temporis trãſitu, citius ad ſuum q̃ hoſtium interitum perducendum. Vicit tamen pertinax Michaelis reſponſio ut rex ipſe animo q̃uis debili ta‑men audacter declararet ſe contra Thartaros iturum, peruenitq; in quadri‑ga uectus ad caſtrum Lyda, cui appropinquabant Thartari, Helena Magna‑dux & coniunx, ſequuta erat regem, quia uidit moribundum. Cumq; ſpecu‑latores regem auiſatum facerent de triginta milibus Thartarorum uerſus

Prodigioſa eius medicina.

Medicus in carceres deijcitur.

Thartarorũ in Lithuaniã ſubita irruptio.

Kloczko euntium in quibus Cezarelli eſſent aliquot. Rex nimium moleſtiæ concepit q̄ equo inſidere nequiret, exinde ſubito morbum incidit, a quo ſuffragio medici excitatur, & Staniſlao Kyska Campiductori generali exercitū committit, qui obuiam Thartaris iret. Cum Kyska uniuerſi Barones & Michael miſſi. Ad cuſtodiam uero corporis regij Albertus Vilneñ Epiſcopus Ioannes Zabrzezinski cum Ioanne de Lasko Cancellario deputati. Qui cū ſuper iſtis extremis mutuo deliberarent euentibus, communi conſenſu ſtatuunt Sigiſmundum ducem, regis fratrem, Glogouiæ agentem uocandū. Suggerunt etiam Michaeli q̄ & ipſe litteras pro duce ipſo ſcribat, ut quantocitius Lithuaniam aduenire acceleret, ſiue enim uiuet ſiue morietur rex, & ſimiliter ſiue uincentur Thartari ſiue non, putarunt neceſſarium de hijs ducem tanq̄ futurum regis ſucceſſorem & heredem auiſandū. Interim Kyſka quadā egritudine incepit laborare adeo ut uix equum aſcenderet. Thartari autem a Kloczko uerſus Lyda nunctiantur appropinquare, relictis ultra Kloczko impedimētis & biſſaccis eorum in uno certo delecto ſecuriori loco & parte ſuorum minus ualentium pro tutamento cum his remanente, numeratis circiter uiginti millibus delectorum pugnatorum Thartarorum. Interim etiam medicus regius de Blonije Cancellariū auiſatum facit, procuraret prouidendam regis animæ ſalutem, ſic in exercitu Kyska egrotatus ad exercitum dirigendum Michaelem ſubſtituit, ſibiq; & Baronibus per eum prius ordinatos exercitus commendat egreualens. In Lyda autem Cancellarius, inito cū aſſeſſoribus regis cuſtodiæ conſilio, regem Euchariſtiæ ſacramento procurat, conuocatis Helena magnaduce & his ipſis aſſeſſoribus, ac Cancellariæ Lithuanæ Secretarijs. Theſauros regis de ſcrinijs curruum ac ab Helena magnaduce recipi, & coram rege ſecerni ſuper eiſq; & ſepultura ultimam a rege exquirit & conſcribit uoluntatem, quam ſigillatam ad aduentum fratris regij, ducis Sigiſmundi unacū ſupellectili regia, quæ in auro, argento, gemmis monilibus, anulis, & ueſtibus ad centum millia, aut circa eſtimabatur, procurat ſeruandam. Et cum tanq̄ uolatiles frequentes ab exercitu regis nunctij aduenirent nunctiantes q̄ nec mora ſecuritati regiæ cōſulatur, quia temere Thartari ſe opponant, & uerſus Lydam pergere contendant. Corpus regium uix ſpiritum retinens conſilio medici in feretra ponitur, & inter equos alternatim per duos feretrum portantes ducturæ Nobilium polonorū duorum Nicolai de Roſzoczycze, qui demum Caſtellanus Bijechouieñ creatur, & Ioannis de Sobothka eiuſdem Cancellarij conſanguineorum committitur, qui aurigarum uices geſſere, eorumq; ductu & aſſiſtentium cura, rex iam moriturus, Helena coniuge comitante diu noctuq; Vilnam defertur. Cuius cuſtodijs diurnis atq; nocturnis fratres minores adhibentur. Moxq; nunctij aduenîunt uictos Thartaros nunctiant. Rex tametſi iam tunc uſu dictionis abuteretur, audita tamen relatione uictoriæ, eliquat lachrimas, oculos ad deum leuat, & manu ægreualente tanq̄ gratulatus aſtantibus ueſtes grabatum regis tegentes remouet, & aſtantibus manu leuatas donat, cuius munificentia et liberalitas uniuerſos aſtantes religioſorum, & anilium conditionum ad conlachrymandum & eiulandū concitat. Deinde mox rex deo ſpiritum reddit, & patrimoniū

Alexander in morbū incidit

Dux Sigiſmūdus in Lithuaniam uocatur.

Alexander viatico ſalutari uidetur.

Alexāder deo ſpiritū reddit.

et patrimonium magniducatus ſuo periculo inter agonizandum ab hoſtibus defenſum ſucceſſori reliquit integrum. Cuius corpus debita reuerentia conditum uſq; ad Sigiſmundi ducis aduentum adſeruatum eſt. Congreſſi autem cum Lithuanis erant Thartarorũ quindecim millia circa Kloczko per Lithuanos uictorioſiſſime fuſa ceſaq;, paucis de curia regis ex Vilna aduenientibus Polonis, quorum Sandiuogium de Czarnkow Baronem palatini Poſnanieñ filium cum cæteris familiaribus Cancellarius ductorem præfecerat, qui licet certamine ſe non immiſcuerant, quia tardiuſcule uenerant, armis tamen fulgẽtes in monticulo prope lacum & paludem pugnæ per Thartaros uiſi, nõ parum hoſtibus timoris, & Lithuanis animi præbuere, quippe ut illos inſpectarent Thartari, qui tum pro palude cum Lithuanis certabant, putantes a Polonis quos per habitũ et equites nouerant, noua magnaq; Lithuanis præſidia aduentaſſe, fugæ ſe committebant, quos Lithuani inſequentes ſtrauerũt, ut ueluti in meſſe manipuli per aliquot millia iacerent corpora occiſorum, quorũ Lithuani nonnullos uinctos, equorũ uero circiter duodecim millia ex ipſo cõflictu retulerũt. Duo uero Cæſareoli ſeu filij Cæſaris, ad paludes & loca limoſa fugiẽtes, noctis obſcuritate ſaluati euaſerũt. Præfata ãit uictoria nõ Campiductori Kyſka aut duci Michaeli Glynſky, uel eorum, ſed dei ſolius prouidentiæ & regis fœlicitati attribuebatur, qui dum cum morte ex terreno hoſte ſimul luctaret, deuicto hoſte, per mortem uictor uictus erat. Sub eodẽ tempore puta die Saturni, octaua menſis Augusti. Stella crinita, nigra nunupata de natura Saturni, circa polum ſupra ſeptiſtellium apparuit. altera nocte inter prædictas ſeptem ſtellas, quæ currus dicuntur, tandem ſub eis alijs noctibus, continuo declinans per Cancrum, Leonem, & Virginem, uſq; prope oriſontem Septemtrionis inclinata, in uigilia aſſumptionis Mariæ diſparuit. Et rex quoq; Alexander, quia Cometes ille per horoſcopum eius tranſiit. Item quia globus igneus clariſſimus eo tempe ſupra turrim prætorij Gracouieñ, in una noctium de ſuperioribus uelociſſime deſcendit, obitum principis loci ſignificans, Obijt autẽ mortem Vilnæ, die Mercurij, quæ eſt decima nona Auguſti, noctis ſequentis hora quarta. Sepultus in eccleſia Vilneñ, in ſacello iuxta germanum ſuum ducem Kazimirũ, die dominica, undecima menſis Octobris. Delegerat quidem & ipſe ſibi locum ſepulturæ, & per legittimum teſtamenti tenorem inſcripſerat Graccouiæ in Cathedrali eccleſia, pro qua re Cancellarius adueniente Sigiſmundo duce concionabatur, publice obſecrando ducem & Conſiliarios Lithuaniæ, q, ultimæ uoluntati regis nõ præiudicarent, ſed eum permitterent cum regis funere ad regnum redire, tamen quia ſuſpicio de Michaele uehemens erat, quod cum funus de Lituania educeretur, idq; ſequerentur dux Sigiſmundus frater, & Barones ſumma daretur commoditas Michaeli Vilnam cum caſtris occupandi, Iccirco decreuerunt uoluntati ultimæ regis derogatum iri, & appoſitus eſt uicinus corpori beati Kazimiri germani præmortui. Et quo audentius decernũt uoluntati ultimæ derogandum, frater dux & Conſiliarij Lithuaniæ, eo magis ipſi Cancellario regis promittunt honorificentia tumuli, & anniuerſariorum fundatione memoriam regis teſtatam facere. Iſte unicus rex Polonorum in Lithuania tumulatus quieſcit.

Thartari a Lithuanis ceſi.

Cometes notabilis.

Signa mortis Alexandi

Alexãder Vilnæ moritur & ſepelitur.

Deſcriptio morũ Alexandri.

latus quieſcit. Fuit autẽ rex Alexander mediocris ſtaturæ, faciei aliquantulũ oblongæ, oſſoſus, neruoſus, & uiribus corporis præditus, ſed uiribus animæ diminutus. Nam inter omnes fratres ſuos, minus bene diſcernebat. Et in perſuaſionibus ac rationibus oppoſitis, quid ſequendum, eligendumq; foret, raro diiudicabat, unde ſæpenumero taciturnitate, plura interrogata, propoſitaue abſoluebat. In bellis fortunæ non omnino expers, primum quidem per expeditionem contra Moſcos, Ductore ſuorum Lithuanorũ fidelium exiſtente Bohemo Czyernyn Moſcos tunc uiribus & multitudine ſuperantes cum paucis Lithuanis & ſtipendiarijs deuicit. Item in auxilium fraternum Alberti regis contra Thurcas per Valachiam expeditionem facientis, ueniens dum in campis Podoliæ cum Thartaris ſecum confligere declinantibus conſiſteret, caſtrum Braczlaw erexit & perennem ſuorum magnorum operũ memoriam conſtituit, tam regno Poloniæ, q̃ magnoducatui Lithuaniæ, in eo ipſo caſtro tutamen & ſingulare contra Thartaros propugnaculum. In ultimo uero mortis articulo, ſicut ſupraſcripſeram, moriens hoſtes uictorioſe profligauit. Sub principatu eius crebræ incurſiones, ſed non inultæ fuerũt. adeo tamen pius, liberalis, & æris, auriq; cupidus erat, ut quicquid peteretur, libẽs tribuebat, & non prius eſſet ſollicitus nummorum habendorum, niſi prius ſe offerret indigens aut ſupplicans, cui ſubueniendum foret, aut ipſa neceſſitas urgeret. Curiam tenuit copioſam, dilectoribuſq; plura donabat. adeo liberaliter, ac eorum gratia nonnulla bona oppignoraret, & nonnunq̃ thezaurũ exhauriret, q̃ pro ſtatus ſui temporali prouiſione exprouentibus regijs congerebat, Haſtiludiorum milites & magiſtros q̃ plures, cantores quoq; & fiſtulatores habuit.

Sigiſmundus in Lituaniam uocatur.

Et quia coniunx ipſius Helena de Moskouia ſciſmatica, prolem ædiderat nullam. Igitur ſicut dux Sigiſmundus de loco campeſtralium ſtationũ, et de loco expeditionis contra Thartaros factæ ex Lyda de moribundo rege auiſatus erat, ſic eo uita functo, prælati & Barones Lithuaniæ pro ipſo duce Sigiſmundo germano regis defuncti, feſtine in Glogouiam Sleſiæ miſerunt. (Erat enim dux Oppauiæ, maioriſq; Glogouiæ, et Capitaneus ſupremus utriuſq; Sleſiæ) Qui propere per Poſnaniam & Mazouiam procedens, in Lithuaniam deuenit. Et prius per ducem Michaelem Glynsky, ſe de inſimulata ſeditione, hoc ipſo occurſu purgantem cum fautoribus ſuis inuitatus & exceptus eſt.

Aduentus eius ad funebralem pompam.

Demum per alios dominos Lithuanos ſalutatus, uſq; in Vilnam perductus eſt. Vbi reperto fratre mortuo rege Alexandro, ſubſtitit, & uſq; in diẽ ſepulturæ permanſit. Pro qua per eundem aduenientem ducẽ adoptata erant feretra præcioſe tecta triginta unum. Equi axaminro, adamaſco, & cæteris præcioſis tecti, triginta duo. Vexilla octo, & quattuor equites ſingillatim haſtam gladium & ueſtes regis ferentes. Commendatus eſt ergo ſepulturæ, die qua ſupra, quom expleſſet ætatis ſuæ annos quadraginta quinq;, & dies quattuordecim. Regni uero Poloniæ annis quattuor completis, menſibus octo & diebus octo. Magniducatus autem Lithuaniæ annis quattuordecim, & quaſi duobus menſibus.

Sigiſmundus in magnũ ducem Lithuaniæ electus.

Poſt prædicta eodẽ anno 1506, die Martis, uigeſima Octobris, quæ fuit tranſlationis ſancti Adalberti. Illuſtriſſimus dux Sigiſmundus in magnũducem Lithuaniæ, hora ſedecima, cũ ſolennitate magna, & ſubiectorum eius,

ctorum eius, etiam ducis Michaelis Glynsky iuramentis, ſublimatus eſt.

CAPVT LXXXIII.

ANno domini 1502 in conuentione Korczyn, feria tertia infra octauas corporis Criſti. Alexander rex Poloniæ, de conſenſu expreſſo conſiliariorum regni, ad petitionem Reuerendi patris domini Creſlai de Kurozuanki Epiſcopi Wladiſlauieñ. & regni Poloniæ Cancellarij, ac Ioānis de Laſko Decani Wladiſlauieñ facientes compenſationem pro iure, quod Capitulum eccleſiæ Wladiſlauieñ ad præpoſituram ſancti Michaelis in caſtro Graccouieñ, per dotationem de menſa epiſcopatus Wladiſlauieñ. & deinde per incorporationem apoſtolicam habuit, Capitulo Wladiſlauieñ facta. Iuſpatronatus parrochialis in Gambin dioceſis Poſnanieñ, quæ de iurepatronatus regis Poloniæ exiſtebat, donatione perpetua & irreuocabili, eccleſiæ Wladiſlauieñ donauit. Litteras deſuper nouas ſub ſigillo ſuo decernendo. Quam donationem Ioannes Lubranſky epiſcopus Poſnanieñ, auctoritate ordinaria confirmando, eandē eccleſiam Capitulo Wladiſlauieñ incorporauit, confirmatione apoſtolica ſubſequuta. Eodem anno in menſe Iulio Thurcas obſidentes caſtrum Iaicza, Hungari profligauerunt & repulerunt, uerum cum multis ſuis deſideratis & occiſis. Item eclipſis ſolis, decem punctorum ſuper 16 gradu Libræ, eodem anno in kalendis Octobris fuit, ut Mathematici teſtati ſunt abundantiæ boni ſignificatiua, quoniam Venus principalis ſignificatrix eius fuit. Anno quo ſupra quingenteſimo ſecundo ſupra milleſimum, Sereniſſimus Wladiſlaus Hungariæ & Bohemiæ rex accepit in coniugem uirginem Annam de regno Franciæ, quæ per Italiam & Venetias in Hungariam ante feſtum ſancti Michaelis introducta. Coronata fuit ipſo die ſancti Michaelis, & fuit dies Iouis uigeſimanona Septembris, in Alba regali. Deinde Budam adducta, nuptiæ more regio die Iouis, ſexta Octobris cū pluribus triumphis & ſolacijs celebrabantur. Eiſdem temporibus ex commiſſo Hungarorū, intrauerūt Thurciam Petrus Palatinus Tranſſiluanieñ, Ioza, & Ioannes alias Hanzlyg olim regis Mathiæ naturalis filius. et Bodon ciuitatem habentem emporium exuſſerunt, oppidaq; ac uillas uicinas, & ſine offenſa redierunt. Anno domini 1503, die Martis, quartadecima menſis Marcij, alias poſt dominicam Reminiſcere, feria tertia in nocte ſequenti. Illuſtriſſimus ac Reuerendiſſimus dominus Fridericus Cardinalis præsbiter ſanctæ Romanæ eccleſiæ in ſeptem folijs, Primaſq; Gnezneñ, & Epiſcopus Graccouieñ, in curia epiſcopali Graccouiæ, uitam temporalem morte conſumauit & finiuit. Cauſa fuit reſolutio uirtutum, ex pernicioſo morbo gallico, cum inobſeruatione regiminis. Bibit ſiquidem ultra modum & menſuram fortia potagia, & ut ſæpe nocte, ſpreta philoſophorum doctrina & obedientia. Extinctus eſt & Marianus Suffraganeus eius Graccouieñ, dominica Reminiſcere poſt occaſum ſolis. Signū præbens mortis domini Cardinalis, ut ſicut in uita, ita & in morte illi fideliter famularetur ac præcederet. Fuit Marianus genere Slauus de Hungaria religioſus ordinis ſancti Dominici, Theologus acutus, lingua facundus, plura genera linguarum callens, & expedite pronuncians, Latinum, Slauonicum, Polonicum, Almanicum, & Hungaricum.

Iuriſpatronatus permutatio.

Eclipſis ſolis.

Anna ex Francia Wladiſlao regi Hungariæ nupta.

Fridericus Cardinalis mortuus.

Mariani ſuffraganei ſui obitus

Dominikan Suffra Crakow

Hungaricum. Traditus autem fuit ſepulturæ dominus Fridericus Cardina-lis, die Mercurij, quinta Aprilis, & fuit poſt dominicam Iudica, in ſcalis ante maius altare eccleſiæ Cathedralis Graccouieñ, ſub crate tumulatus. Extant ac eminent ſecti lapides in præfatis ſcalis pro ſempiterna memoria eleuati. Hic Fridericus Cardinalis fuit proceræ & altæ ſtaturæ, ſecundū collum pro-cliuus & inclinatus. Hic cum matre ſua Elizabeth regina Poloniæ, taberna-culum & incluſorium teſtæ ſancti Staniſlai patroni noſtri glorioſi, de puro au-ro, unionibus, & lapidibus præcioſis circumdatum ordinauit. Cuius ualor & ſumma præcij cum labore compenſando atq; computādo ad ſeptem milia et medium millenarium aureorum ſe extendit: et hoc uulgariter mediuſocta-uus millenarius uocitatur. Hic in diebus ſuis clerum non patiebatur nec per-mittebat a nobilibus opprimi. Requieſcat ergo in pace. Eodem menſe Apri-li, & eiuſdem anni, die Mercurij poſt dominicam Iudica ante meridiem, & fuit quinta menſis Aprilis, in qua Fridericus Cardinalis erat tumulatus, Creſ-laus de Kuroſuanky, Epiſcopus Wladiſlauieñ, ac regni Poloniæ Cancellari-us diem clauſit extremū in conuentione Piotrkouieñ, ſepulturamq; in ſua ec-cleſia accepit. Anno præexpreſſo 1503, Manſionarij ſanctæ Crucis in ſacello Hieruſalem, foris oppidum Sweidnicz in quartali cinerum inſtituti ſunt. An-no præfato 1503 continuabatur cultura montanarum Thatri in cupro & ar-gento, quam anno præterito inchoauerant poſt oppidum Nouiſori tribus mi-liaribus. Et non fuit æqua ſors factorum cum domino, quoniam rex Alexan-der plura milia aureorū impendebat. Factores autem paucis redditibus da-tis, ſpe regem & promiſſis, non lucro implebant. Anno quo ſupra, die domi-nica, uigeſimatercia Iulij, quæ fuit ſancti Appollinaris martyris, nata eſt regi Hungariæ & Bohemiæ filia primogenita, hora medij horalogij ſeptima, a-ſcendente tertia facie uirginis. Quæ fonte baptiſmatis renata, nomine matris ſuæ Anna eſt nuncupata. Eodem anno die Saturni, uigeſimaoctaua Octobris quæ fuit Simonis & Iudæ apoſtolorum, Conradus dux Mazouiæ & dominus Varſzouiæ, finem rebus ſuis imponens mortuus eſt. Et rex Alexander iure de-uolutionis & feudi, ducatum eius & Varſzouiam poſſedit. Qui denuo ma-gnis perſonis inſtigantibus Staniſlao & Ioanni filiolis in feudū locauit. Quē-admodum idem rex Alexander, oppidum Sambor cū diſtrictu, quod rex Al-bertus legittime pro ſe & regno a domina Odrowazowa litteras ſufficiētes nō habēte receperat, inſtātibus pro ea qbuſdā magnis uiris, & aſſerentibus nō omnino iuſte ademptū liberaliter reſtituit.

Friderici Cardinalis ſtatura.

Creſlaus epiſcop9 Vladiſlauieñ mortuus.

Manſionarij in Sweidnicz inſtituti.

Ar[illegible]iæ

Conradus Mazouiæ dux mortuus.

CAPVT LXXXIIII.

ANno domini 1504 feria quinta ante dominicam Letare, in conuen-tione generali Piotrkouieñ Alexander rex Poloniæ, ad petitio-nem domini Mathiæ Drzeuiczky Prepoſiti Scarbimirieñ, & Vi-cecancellarij regni, Iuſpatronatus eccleſiæ parrochialis in Bru-dzeuicze, dioceſis Gneznen̄ ad regem Poloniæ pertinens, eo reſpectu & ad illum effectum, ut manſionariæ in oppido Drzeuicza ex fructibus utriuſq; ec-cleſiæ uidelicet in Drzeuicza & Brudzeuicze erigerentur, de conſenſu conſi-liariorum regis pure & libere donatione perpetua & irreuocabili donauit. Quam donationem Andreas Roſa Archiepiſcopus Gneznen̄, auctoritate ordinaria confirmando, ac eccleſiam prædictam in Brudzeuicze parrochia-

Iuriſpatronat9 impetratio.

lem, eccleſiæ in Drzeuicza parrochiali auctoritate ordinaria uniendo, annectendo, ac incorporando. Manſionarios ad decantandum, matutinū, miſſas, ueſperas, & horas de beata uirgine perpetuis temporibus erexit, litteras deſuper nouas concedendo. Eodem anno in fine dierum Marcij & in Aprili diluuia fluminum propter exuberantes pluuias cum frigore fuerunt. Anno quo ſupra quingen. quarto ſupra mille. die Martis, ſecunda Iulij. Stephanus Valachiæ Palatinus, bellis, ætate & podagra attritus, fato abſumptus in æternam clauſit lumina noctem poſt ortum ſolis una hora. Hic fuit a natura præditus, fortuna, aſtutia, & pluribus uictorijs. Hic Mathiam regem Hungariæ in oppido Banye bello ſuperatum, & tribus ſagittis non letaliter in dorſo uulneratum, de Moldauia eiecit. Hic Mahumetum imperatorem Thurcarum cum centum uiginti milibus in Valachia parua manu (mirabile dictu) fudit, & cū ignominia expulit. Hic deniq; Ioannem Albertum regem Poloniæ poſt pacta, & firmatam ſecum pacem ad terras ſui regni ex Valachia exercitus ſuos ſub fide ſibi data ducentem, uſq; ad extrema ſuæ prouintiæ telis & armis perſequutus eſt. Hic Thartaros Zauolhenſes & Przecopeñ ſæpenumero ſtrauit, & fauſte repulit. O uirum triumphalem & uictorioſum de omnibus regibus uicinis glorioſe triumphantem. O fœlicem hominem, pleraq; omnia munera fortunæ pleno cornu tenētem. Quodq; alijs natura per partes donauit, quibuſdam prudentiam cum aſtu, quibuſdam heroicas uirtutes & iuſticiam omnium uirtutum præclariſſimam. Nonnullis uero de hoſtibus uictoriam, huic cūcta ſimul largita eſt & conceſſit, ut eſſet in omnibus, iuſtus, prouidus, aſtutus, & de omni impetitore, uir uictorioſus. Non immerito inter heroas in noſtra ætate computandus, Succeſſit ei in principatu Valachiæ Bogdan unicus filius, uno oculo orbus. Eodem anno die Iouis, uigeſimaſecūda menſis Auguſti, Kazimiria Graccouieñ a circulo uſq; ad muros ciuitatis partis meridionalis, præſente rege Alexandro & magnificis in caſtro Graccouieñ poſt meridiem uſq; in noctem arſit, & totam partem meridionalem ciuitatis, & turres ſupra murum præcipue portam magnam uerſus montem ſancti Benedicti conſumpſit. Anno quo ſupra in menſe Septembri. Quinq; milia Bohemorum in Bauaria pro Falczgraff ſeu Palatino Rheni, contra Maximilianum regem Romanorum ad bellandum procedentia, per eundem Romanorum regem conflicta ſunt, ſuntq; de eis occiſi biſmille & centum. Septingenti uero capti, cæteri uero diſperſi. Item eodem anno in medio dierū uſualium Nouembris, Thurci in Croacia unum caſtrum uaſtauerunt, et mille perſonas abduxerunt, nouitas huiuſce rei uenit in Budam in craſtino ſanctæ Elizabeth, me illic præſente & cōmorante. Præfato anno domini 1504 Ciues Wratiſlauieñ nomine Hawnoldi Capitanei Wratiſlauieñ, ſacerdotem cum notarijs cōſiſtorij Wratiſlauieñ captiuauerūt, Cauſa fuit quia nocturno tempore aperuerant portulam ad ſuburbium & exiuerunt ad Summum eccleſiæ Cathedralis. Officialis itaq; interdictum in ciuitate Wratiſlaui. poſuit, & concertatio ac controuerſia inter Prælatos clerumq; longo tempore fuit. Duces aūt Sleſiæ in conſilio congregati, noluerunt locum dare ſpiritualibus conſedendi in medio eorū, nec protectionem, neq; amicam conuerſationem eis exhibuerunt. Anno domini 1505, die Lunæ, decimanona menſis Maij, hora uigeſimaſe

Stephani Valachię Palatini interitus.

Geſta eius celebria.

Kazimiriæ uſtio.

Bohemi a Maximiliano uicti.

Croatię vaſtatio.

Notarij Vratiſlauieñ cum ſacerdote capti.

Controuerſia ſpiritualium et ſæculariū prelatorum.

Cont Cler regssim Laici

Grando notabilis.

cunda. Grando magnæ quãtitatis, maioris q̄ oua columbarũ, cum crepitu,
fremitu, & ſonitu maximo, cum horrendiſſimis tonitruis, terribilibuſq; fulmi
nibus deſcendit, & frondes ac tecta perfregit, turrimq; Lubranka nuncupa-
tam in caſtro Graccouieñ fulmen percuſſit, cum abruptione tegularũ & mu-
ri eiuſdem turris. Eodem anno ad finem dierum uſualium Auguſti, Thartari
Przecopeñ Minsko ac loca ei uicina ſpoliarunt, & magnam prædam abege-
runt. Anno præfato 1505 die Saturni, trigeſima menſis Auguſti. Elizabeth re-
Elizabeth regina mortua. gina Poloniæ mater pluriũ regum, fato abſumpta eſt. Sepulturæ demãdata,
dominica in die Mathei apoſtoli & euãgeliſtæ, quæ fuit uigeſimaprima men-
ſis Septembris, in ſarcophago proprio per eam dum uiueret conſtructo, in ſi-
Exequiarum præſentes. niſtra parte ſacelli ſanctæ Crucis eccleſiæ Cathedralis Graccouieñ. Præſen-
tibus ac ſepulturam decorantibus Alexandro rege Poloniæ, & magno duce
Lithuaniæ. Item Sigiſmũdo Oppauieñ & maioris Glogouiæ duce, filijs eius.
Item Andrea Roſa Gnezneñ Archiepiſcopo, Ioanne Konarski Graccouieñ,
Ioanne Lubranski Poſnanieñ, ac Mathia Drzeuiczki Przemiſlieñ, epiſco-
pis. Hæc preclariſſima Elizabeth, fuit ex Cæſareo regioq; ſanguine proge-
nita. Et quod mirabile dictu uidetur. Fuit filia regis, uxor regis, ſoror regis,
mater regis, immo plurium regum, quod in multis ſeculis uix & perraro ac-
cidit. Nec ulla filiarum eius æqualem fœlicitatem uſq; in hanc diem eſt aſſe-
quuta. Et ut ſententiam Plinij de fœlicitate fœminarum extendam. Ante re-
tro, dextrorſum, ſiniſtrorſum, in ſitu & ſua poſitione regibus eſt circumſepta
Fuit nanq; filia regis, quia nata Alberti ducis Auſtriæ, Hunga. Bohe. & Ro-
manorũ regis. Fuit uxor Kazimiri tercij Poloniæ regis fœliciter eius coniu-
gium ſortita. Soror regis Ladiſlai Hunga. & Bohe. regis in Praga extincti.
Pries ſua. Mater regum, ſereniſſimorum dominorum noſtrorum, Wladiſlai Hunga. &
Bohe. regis defuncti. Ioannis Alberti, & Alexandri. Item Sigiſmundi fœlici-
ter regnantis, Poloniæ regum. O fœlicem Elizabeth tot regibus undiq; ſe-
ptam. O fœlicem Elizabeth copioſa prole refertam, quia, ut præmiſſum eſt,
de Kazimiro tertio, marito ipſius, ſex mares & ſeptem puellas genuit. E qui
bus filijs, fuerunt quattuor reges coronati, & quintus Cardinalis præſbiter
Romanæ eccleſiæ. Sextus uero ptiſi ſuffocatus interijt, ſed inter ſanctos ubi
Fundatio eius. prodigijs coruſcat relatus. Hæc Elizabeth ſacellum ſanctæ Crucis de petra
ſecta, ad dextram partem in introitu eccleſiæ Cathedralis Graccouieñ, pro-
prijs impenſis fabricauit. Et in ea octo præſbiteros & nonum clericum, offici
um de ſancta Cruce, matutinum, miſſas, & omnes horas quottidie cantantes
dotauit. Domumq; muratam ex oppoſito eiuſdem ſacelli pro præfatis præ-
ſbiteris ad commanendum emit & ordinauit. Hæc eadem Elizabeth Manſi
onarios octo in eccleſia ſancti Michaelis Archangeli caſtri Graccouieñ inſti
tuit & ſtipendiauit. Domum pro eiſdem ligneam, iuxta ſcolam ſub turri com
parando & relinquendo. Cuius Elizabeth amore filiali permotus Albertus
rex ſibi, & pro habitatione commodiori ſua domũ ex oppoſito porticus me-
ridionalis eccleſiæ Cathedralis, iuxta domum Vicariorum eiuſdem eccleſiæ
perpetuorum, a fundamentis erexit, edificauit, & compleuit. Et moriens, in
manibus filiæ ultimo genitæ Elizabeth ad diſponendum de ea teſtamentali-
Pia eiuſce opa ter reliquit. Preterea eadẽ regina Elizabeth cortinas pro ornamento parietũ

chori ſupra ſubſellia, eccleſiæ Cathedrali donauit. Et uexilla cū crucibus, argē
teis deauratis, eidē largita eſt. Alia quoq; pia opa fecit, præcipue linthea, ca/
ſulas, & quæ ſuis elaborauit aut texuit ornamēta manibus, eccleſijs tribuit. Et
quia pietas ad omnia ualet: pietas illius ualuit ei & ualet ad obtinēda bñficia
diuina temporibus æuiternis.

CAPVT LXXXV

EOdem anno in eſtate. Ciues Wratiſlauieñ inſtigatione Haw/
noldi Capitanei & Gregorij Notarij Wratiſla. animati, Gym/
naſium generale omnium bonarum diſciplinarum, quod uniuer/
ſitas Wratiſlauieñ diceretur, erigere conati ſunt. Et ſuper hoc
Wladiſlai regis Hunga. & Bohe. conſenſum, auxilia, litteras erectionis. Iuriſ
patronatus omnium prebendarum eccleſiæ Collegiatæ. ſ. Crucis de collati/
one regia, donationem, & litterarum promotorialium, tam regis q̄ reginæ
Hunga. ac Epiſcopi Wratiſlauieñ, ad Iulium papam ſecundum, expeditio/
nem obtinuerunt, & multo ære Budæ in Cancellaria regis ſoluerūt. Quibus
cum litteris & promotionibus, tria milia aureorum Romam, pro expedien/
dis bullis papæ & confirmatione deſtinarunt. Vniuerſitas autem Craccoui.
euigilans, ad ſedem apoſtolicam, dominica poſt omnium ſanctorum, quæ fu/
it ſecunda Nouembris, litteras Alexandri regis Poloniæ, caſſatorias & rati/
ones confutatorias, per doctores conceptas, miſit, quibus Iulius papa ſecūdus
acquieſcens, erectionem uniuerſitatis Wratiſlauieñ inhibuit. Et quum puta/
rent homines dormire, poſt duos annos Wratiſlauieñ iterum apud ſedem a/
poſtolicam anxius ac occulte pro uniuerſitatis erectione laborare cœperūt.
Sed eadem qua prius difficultate perculſi, deciderūt atq; repulſam paſſi ſūt.
Anno quo ſupra. Eſtas nubiū pluuioſa fuit, ab Aprili ad Septemtrionem in/
cluſiue, fere quottidie pluens. Anno præexpreſſo in fine dierū uſualiū menſis
Nouembris. Iwan Vaſſilouicz, quod ſonat Ioannes Baſilij, dux Moskouiæ,
finem rebus ſuis per mortem impoſuit extremam. Hic fuit princeps frugi &
utilis ſuis terris. Nam excuſſit iugum Thartarorum & ſua prudentia ac fa/
ctiuitate, quibus prius tributum ſoluit, ſoluere ſibi ſubiugatos coegit, Terras
Scithiæ Aſiaticæ, longiſſime ad orientem & Septemtrionem porrectas, di/
uerſarum nationum & linguarum, bellis compeſcuit, & ſub iugum obedien/
tiæ miſit. Sed & Nouogrod ciuitatem maximam atq; opulentiſſimam tanq̄
per Kazimirum regem Poloniæ tercium, neglectam occupauit et ſibi appro/
priauit. quæ tamen reſpublica fuit auctoritate & nomine communitatis ſuæ
moderata ante iſtam occupationem, interdū magnumducem Lithuaniæ in/
terdum alios recognoſcens. Vicinaſq; gentes Sweciæ ac Liuoniæ armis idē
Baſilius Moſcus laceſſiuit. Ducatus autem Lithuaniæ ſeptuaginta miliaria
in longitudine, & tantundem in latitudine cum nonnullis caſtellis ſeu muni/
tionibus ligneis occupauit & poſſedit. In Moskouia ebrietates & potagia in/
ebriantia prohibuit & aboleuit. Reliquit quinq; filios, primum Vaſſil Iwa/
nouicz quod ſonat Baſilius Ioannis. Alterum Iurgi Iwanouicz & ſonat Geor
gius Ioannis. Tercium Demetrium. Quartum ducem Szemyen. Quintum
ducem Andream. Aſſignauerat autem iſte Iwan dux Moskouiæ ſucceſſorem
& heredem poſt ſe, Demetrium nepotem ſuū, quem poſtea ſaniori uſus con/
ſilio in carcerem detruſit & in carcere tenens, filium ſuum maiorem natu Va

Vratiſlauieñ erigere vniuerſitatem machinati ſunt.

Vniuerſitas Craccouieñ reſtitit.

Vratiſlauieñ erāt fruſtrati.

Iwan Vaſilouicz dux Moſkouię mortuꝰ.

Bellicoſitas eiuſdem.

Sobrietatis auctor.

Proles ſua.

ſſil Iwanouicz in ducem Moskouiæ ſublimauit, qui uſq; in hanc diem in ſolio paterno reſidet atq; principatu. Anno eodem 1505. feria ſecunda in uigilia Mathiæ apoſtoli, in conuentione generali Lublineñ rex Poloniæ Alexander accipiens ex narratione Ioannis de Lasko Decani Wladiſla. regni Poloniæ Cancellarij, q; fructus, redditus, & prouentus Vicariorum eccleſiæ Cathedralis Wladiſlauieñ ſint pauci & exiles, ut deuotius diligentiuſq; in dicta eccleſia domino deo inſeruirent, Iuſpatronatus eccleſiæ parrochialis in Goſtinyn dioceſis Ploceñ, quæ de iurepatronatus regis Poloniæ extitit, de conſilio & conſenſu conſiliariorum regni, præfatis Vicarijs & Collegio ipſorum, pure, libere, ac donatione perpetua & irreuocabili contulit. Quam donationem Eraſmus Czolek Epiſcopus Ploceñ auctoritate ordinaria confirmauit. Alij quoq; de regno Poloniæ uidentes fontes largitatis in conceſſione petitorum apertos, Abbaciam Thiniceñ, Prepoſituram Miechouieñ, Item & Abbaciã Szuleouieñ cum cæteris beneficijs Cancellariæ & Vicecancellariæ regni. Item Archiepiſcopatui Leopolieñ, & Epiſcopatibus Ruſſiæ, annumerare & inuiſcerare inſtantes, laborarunt. Verũenimuero quia monachi nõ ad regem, ſed ad ſanctam Romanam ſedem prouocarunt & miſerunt. pretermiſſis monaſterijs, alia beneficia regiæ donationis acceptarunt. Eccleſiam quoq; parrochialem in Biala epiſcopatui Chelmeñ Ruſſiæ, eccleſiam in Mſczonow Poſnanieñ, & altare in Nachelnicza Prepoſituræ Lanciciæ iunxerũt, & perpetua regis donatione incorporauerũt. Anno domini 1506 dominica Letare, & fuit uigeſimaſecunda menſis Marcij Ioannes de familia Thurzonum, ſenior natu, munus conſecrationis in Epiſcopum Wratiſlauieñ percepit. Ex Reuerendiſ. patribus & dominis Staniſlao Thurzone germano ſuo iuniori, Pontifice Olomunceñ, & Ioanne Pop. fratre ordinis minorũ de obſeruantia, olim Epiſcopo Varadienſi & Olomunceñ. Deinde die Mercurij uigeſimaquinta Marcij, quæ eſt anunciationis Mariæ, prefatus Ioannes Thurzo Wratiſla. antiſtes, ſic ut premiſſum eſt nouiter conſecratus, primam miſſam in eccleſia ſancti Ioannis Wratiſlauienſi Cathedrali, cum indulgentijs a ſede apoſtolica omnibus preſentibus confeſſis & contritis a culpa et pœna conceſſis, cecinit. Et magnus concurſus principum atq; Baronum fuit, prandium quoq; pro eis oppipare & laute conſtructum exhibitum eſt. Hoc anno 1506 Lithuani pluribus incurſionibus Thartarorum agitati & uexati, Vilnam ciuitatem eorum capitalem muro circumdare cœperunt. Non totam in toto ambitu, ſed quantum uidebatur muro comprehenderunt & cinxerunt, reliquum pro ſuburbiis ſine muro dimiſerunt. Anno prefato die Mercurij quæ fuit calendarum Iulij, primus filius, ſed proles ſecunda Sereniſſimo Wladiſlao Hungariæ et Bohemiæ regi, parum aute meridiem natus eſt. Qui in baptiſmo Lodouicus eſt nominatus. Anna uero regina Hungariæ genitrice huius Lodouici ex partu debilitata, dominica in die ſanctæ Annæ, quæ fuit 26 Iulij hora ueſperarum uita functa extincta eſt. Eodem anno die Saturni 15. menſis Auguſti, quæ fuit aſſumptionis Mariæ uirginis, in nocte ſequenti, oppidum Miechow cum conuentu, monaſterio, & eccleſia inſigni plumbo tecta, igne in toto conflagratũ perijt, plaga dei fuit iſta. Anno quo ſupra, circa feſtum Michaelis Exercitus ſtipendiariorum Polonorum, quaſi quattuor millium, ſexingentos Valachos

Marginalia:

Iuſpatronatus eccleſiæ Coſtineñ Vladiſla. impetratum.

Largitas Alexandri.

Ioannes Thurzo in Vratiſlauieñ. Epiſcopũ cõſecratur.

Indulgẽtię primiciarũ ſuarũ.

Lodouici natiuitas.

Anna eius mater mortua.

Miechow oppidũ exuſtum.

Valachi pulſi.

de territorio Ruſſiæ prope fluuium Nyeſtr per eos in antea occupato & poſſeſſo eiecit. Poſt aliquot autem hebdomadas, ingenui adoleſcentes, & bello uiuida uirtus, duo filij Struſz, ab exercitu Polonorum ſeparati cum ſuis quinquaginta equitibus, in multos Valachos gloriæ cupidi irruerunt, & a multitudine fuſi atq; proſtrati ſunt. Sczaſny alias fœlix unus ex filijs Struſz in loco duelli occiſus eſt. alter Georgius Struſzouicz captus, corã Palatino Bogdano decapitatus eſt. Et poſt eum alij decollati ſunt iſti, Iacobus Zamboreczki Stanislaus Strelenski, Girzik familiaris Struſſonum, Stanislaus Drab, Deraſinski Mirek, Iacub familiaris Zamboreczki, Thomas familiaris Kozuchowſki. In craſtino huiuſmodi conflictus Struſſonum, exercitus Polonorũ Valachos proſtrauit, & mortem Struſſonum ultus eſt: qui uixiſſent utinam reip. ſtrennue ualituri. Interfectus eſt eo prelio Capitaneus de Choczin. Copacz uero ductor exercitus Valachi fuga dilapſus, ſaluus euaſit. Eodem anno die Martis tercia menſis Nouembris hora ſeptima noctis præcedẽtis, Nicolaus ſenior natu dux Rathiborieñ, qui filiam Sbignei de Thanczin in uxorem matrimonialiter acceperat fato interceptus & mortuus eſt. Is ægritudine præſſus & iamiã moribundus Graccouiã ad medendũ ei adductus, ſine profectu medicinarum uitã finiuit. Et reductus, ſepulturã in Rathiboria accepit. Poſt quẽ germanus ipſius dux Ioannes ſequutus eũ, breui mortuus eſt. Tercius Valẽtinus nomine, gibbo & ſtruma uiciatus, tamẽ diſcretiõe & uirtute præſtans, tanq̃ ſuperſtes, amborũ poſſeſſionẽ legittime percepit.

Filij Struſz bello extincti.

Strennui Poloni occiſi.

Nicolaus dux Rathiborieñ, mortuus.

Ioãnes quoq; frater eius.

Index eorum quęinter imprimendum errata ſunt. Libro primo:

Carta 7. uerſu 12. lege tutorem pro tutatorẽ. Carta 18. ꝟſu 3. lege Cornelius fuſcus ꝓ furcus. Car. 18. ꝟ 43. le. Romanorũ pro Nomanorũ. ¶ Libro Scđo. Car. 22. ꝟ 26. lege lapidibus obrutis ꝓ abrutis. Car. 28. ꝟ. 6. lege prędicto ꝓ pdicto. Car. 45. ꝟ. 34. le. abſũpſit ꝓ aſſũpſit: ¶ Libro Tertio. Car. 58. ꝟ. 24. le. Milleſimo centeſimo pro ducenteſimo. Car. 69. ꝟ. 15. lege palantes & oberrantes ꝓ pellantes. Car. 75. ꝟ. 13 le. M. centeſimo 27 ꝓ milleſimo 20 centeſimo ſeptimo. Car. 137 ꝟſu. 27 le. cũ conſorte ſua ꝓ cũ ſorte. Car. 140 ꝟ. 31 le. caput 42. pro 52. Car 189 ꝟ. 2. le. funus ductũ eſt ꝓ ducta eſt. ¶ Libro Quarto. Car. 193 ꝟ. 16 caput ꝓ captu. Car. 196. ꝟ. 18 anno 1296 ꝓ 2296. Car. 197. ꝟ. 17 le. ãno 1298 ꝓ 1208. Car. 216 ꝟ. 7 le. explebãt ꝓ expleoebãt. Car. 243. ꝟ. 28 le. ãno dñi 1362 ꝓ 132 Car. 265. ꝟ. 5 le. odioſum & ſuſpectũ ꝓ ſuſpecto. Car. 267. ꝟ 28. le. Capitaneũ ꝓ Capineũ. Car. 271 ꝟ. 14 le. & habitacula deorũ ꝓ habitacula domorũ. Car. 275. ꝟ. 4. le. iſte Temerlanes in tartarico temir kutlu uocatur ꝓ kutho. Carta 279 ꝟ. 30 le. Conradus de Iuningen ꝓ Vlricus. Car. 280 ꝟ. 35 le. Conradus ꝓ Vlricus. Car. 281 ꝟ. 43 le. palatinus ꝓ palatitinus. Car. 292 ꝟ. 28. lege ſalariũ ꝓ ſolariũ. Car. 327 ꝟ. 13 lege Frederico Marchioni pro Ioanni.

Habes lector amice q̃ttuor hos libros Chronicorũ regni Polonię a dño Miechouieñ editos, de qbus ſupuacaneũ arbitror plura adſcribere, quãdo illud in p̃liminari epl̃a fecerim. Hęc ꝟo errata hiſce ãnotare ſatis uiſum eſt. Inſunt autẽ eius gñis plura, q̃ tu uelim nõ in authorẽ retorq̃as. Nã id ſtatim admittes, ſi in grãmatica talẽ uirũ deficere nõ poſſe credes, & magnã certe calcographorũ incuriã ppendes. Credita em̃ res fuit Correctori a principio diligenti in ſucceſſu opis plus nimio incurabili. Quot igitur in gramatica errores iuenies p te explodere ualebis. In trãſpoſitis uero ſępius lr̃is ſtatim ipſe facies iudiciũ. Preterea toto ope urbs regni pmaria Graccouia p G litterã ſcripta eſt, hoc inprimis p̃ter authoris uoluntatẽ forte accidit, q cũ alijs mr̃tis p C litterã Craccouiã ſcribi contendit. Verũ in hac re corrector mecũ nõ diſſentiebat. Sunt. n. ex hijs q uetuſtiores lr̃as adſecuti, qbus hęc urbs a Gracco duce cõdita atq; noĩata legitur, ac p abuſum deĩde G in C mutata illis credit. Tuũ erit liberũ iudiciũ. utrã uis ſeq opinionẽ, idemq; nobis erit G an C ponas, atq; ut tibi placet legas. In Alberti Alexandriq; regũ uita quędã cũ indice nõ concordant, quod biennio poſteaq̃ opus abſolutũ erat addita quędã ſunt, quędam etiã reiecta ſenatus iuſſu accedente, illa tu quoq; cognoſcens emẽdabis. Hęc te admonere uolui, ſi qd ſupereſt qđ tibi nõ ſatiſfacit, tu corrigere & (boni conſul.) tibi ipſi ſatiſfacere digneris. Vale.

¶ Impreſſum Craccouię per Hieronymũ Vietorẽ. Kalendis Decẽbris Anno dñi. M.D.XXI.

Vita hominum mors eſt, ſolum hoc eſt uiuere, ſiquis
Res dignas longa poſteritate gerat.

CONTENTA

DE VETVSTATIBVS POLONORVM. LIBER I.

DE IAGELLONVM FAMILIA. LIBER II.

DE SIGISMVNDI REGIS TEMPORIBVS LIBER III.

Cũcta rapit curſu uolucri mortalia tempus,

Quā peperit uirtus fama perennis erit.

PHILIPPVS GVNDELIVS PATTAVIENSIS
Iureconſultus & Poeta.
LECTORI.

EN tibi Sarmaticæ lector primordia gentis,
Atq; Iagelliados clara tropæa domos.
Vſq; SIGISMVNDI congeſta in tempora Regis
Quo nihil hæc uno ſæcula maius habent.
Seu uelis in magnis uictricia robora bellis,
Seu mage tranquillæ munia pacis ames.
Saltem ſimplicitas & amandi gratia ueri,
Hic tibi ſit blando carior eloquio.
Inuenies cultis non aſpernanda Camœnis,
Inuenies certa prodita cuncta fide.
Sarmata, Teutho, Getes, Scytha, Vandalus, acer A
Et quos præterea iunctior Vrſa uidet. (launus,
Sæcula queis tribuit per mille pericula uirtus
Terrarum dominis impoſuiſſe iugum,
Hic fuerint omnes aliqua tibi parte legendi,
Ne modo digna odio Barbara uerba putes.
Magna tibi ex alijs poliendæ copia linguæ,
Verum hæc unde queas diſcere, nullus erit.
Namq; leges Latijs non inferiora triumphis,
Quin etiam Grais anteferenda leges.
Verba petant alij, ſed nos mage facta iuuabunt,
Illa leuis Danaos res trahat, iſta uiros.
Compenſet tenuem rerum uis ardua uænam,
Narrari ſaltem, non cupit illa coli.
Tu modo tu Decium lector dulciſſime noſtrum
Ne facti maneat gratia nulla caue.
Cui fuerit labor is per tanta negocia curæ,
Qui laudem ueterum commoda noſtra iuuet.
Audacis ueniam quamq̄ petit ipſe laboris,
Iudice me meritæ præmia laudis habet.

SERENISSIMO AC INVI-
CTISSIMO PRINCIPI AC DOMINO, DOMINO SIGISMVN
DO DEI GRATIA SARMATIAE AC POLONIAE REGI,
MAGNO LITHVANIAE DVCI, RVSSIAE PRVSSIAE-
QVE ETC. DOMINO, AC HEREDI, IODOCVS LV
DOVICVS DECIVS EIVS MAIESTATIS SECRE
TARIVS LONGAM SANITATEM AC FE-
LIX IN TRANQVILLITATE IMPERI-
VM OPTAT.

AD hæc tua inclytiſſime princeps tēpora. Quattuor libros hiſtoriæ & annaliū regni Poloniæ Excellentiſſimi dñi Matthiæ Miechouieñ artium & medicinæ doctoris, a ſacris, Graccouieñq; Canonici, uiri tum optimi, tum in patriā gloriam ſtudioſiſſimi in lucem dedi. Quibus & tua maieſtas, & candidus lector facile cognoſcet, quantum laboris ſuſceperit. me quidem iudice, non ſine periculo aſſumptam prouinciam eſſe crediderim, eo ꝙ in tanta rerum magnitudine uarij ſint caſus, preſertim quom hi ſequendi ſint, qui aut nihil, aut parum, ac id ipſum quoq; mutilum, poſteris tradidere, Etenim in prima hominum ætate, uix ullis tanta ſollicitudo, raraq; hæc cura fuiſſe creditur, ut rerū ab ſe geſtarū memoriā quæq; gens ad poſteros litterarum monumentis perferret, hinc factum certo conſtat, multa egregia gentiū facinora clara perenniq; memoria digna, ſcriptorum penuria in æternam gemendamq; obliuionis noctem abijſſe. Populorumq; potiſſimum martialium, & eorum qui initio ab expeditioris linguæ iactabundis Barbari ſunt appellati, his manibus, corpore & ſanguine, totis deniq; uiribus agere facereq; impenſius quā dicere lubuit, illis expedita lingua, ut ſæpe minus etiā clara facta, ſermonis cultu adornare, ſua extollere, aliena ſemper peſſundare placuit, ut qui nō armis, lingua tamen eſſent uictores, & ſi quando uicti, magis feſſi pugnando ceſſiſſe, q̄ in apertam fugam acti crederentur, effecere. Hinc Grecorū geſta, atq; Italorum facta toto orbe memoranda, litteris commendata. Verū (ſi licet dicere) aliquanto minora q̄ fama feruntur credenda. Hinc Hiſpaniarū atq; Gallorū, & his proxime, Germanorū res tanto ſunt & uetuſtiores atq; clariores, quo citius linguæ facundiam armis iunxere. ubi enim & illud compertum, in armis uim & poteſtatem, in litteris uero laudem & gloriam conſiſtere. Facile factū eſt, ut qui martia uirtute Italis aut æquales eſſent aut ſuperiores etiam lingua expeditiori ſumpta illos ingenio quoq; uincerēt. Hincq; euenit, ut qui totius orbis imperium non tam ui aut armis, q̄ arte & conſilio, pauloante poſſediſſe perhibentur, apud Germanos litterarū ſtudijs pauliſper creſcentibus, aliena mittere, ſuaq; tueri, & tandem ſimul cū imperij dignitate, externis colla ſubmittere ſint coacti. At initio diuerſis diſſimile ſtudiū fuit, quiſq; ſua arte cōtentus, cupiditate & inuidia nihil dominante, ſatis cuiq; ſua placebāt. Poſtq̄ uero (Saluſtio teſte) libido

Ex incuria litterarū, res geſtę plerorūq; inglorię.

ſte libido dominandi hominū mētes inuaſit, uaria quoq; ſtudia reperta ſunt. Eorum qui in altū uel fato uel ingenio agebantur, ſumma ars credita, natiões atq; populos ſubigere, claſſem parare, terra mariq; imperiū augere, uiciſſim quibus ſua cara, urbes muro cingere, mœnia erigere, certis inſtrumētis hoſtē remouere ſtudebant, quo ſæpius fœliciter geſto, in hoſtiū caſtra excurrere, ua/rijs artibus moleſtare, atq; libertatē ſuam aut uendicare aut conſeruare ſtatu/erunt, hinc urbem urbi, nationē populis iungere, & reges ſibi conſtituere pla

Polonorū ori/go incerta.

cuit, qui miro omniū conſenſu leges dicerent, domi foriſq;, pace & bello im/periū ſummū haberent. Sub his gentes & populi aliquādiu militantes in re/gna & imperia uarijs nominibus aſcitis creuere. Verūenimuero Poloni po/pulus maximus, ſuis his ſedibus ab initio contentus, nec unq̄ pulſus, quo tem pore aut quibus ducibus intrauerit, in opinione magis receptum quam certa traditione cognitū crediderim. His tamen egregia facinora nūq̄ defuere. Sed dolenda ſcriptorū penuria, cuius ſupra memini, clara illorum facta obſcura/uit. Neceſſe itaq; fuit ex mutilis fragmentis congerere, quod noſtram ætatem

Dñi Mechoui/eñ. candor.

præceſſit, & hinc laboris facere periculum. Cæterum quia a pleriſq; uel ſen/tentia uel ſtilo diſſentiendum erat, quod omnia ad uſum patriæ eſſent citan/da atq; ſcribenda, periculi metus auctus eſſe uidebatur. Quom uero alterutrū uiolandū eſſet, uicit amor patriæ, & ab optimo uiro puincia aſſumpta eſt, nō quæſtus aut ambitionis gratia, ſed ſtudio patriæ, ut abſcōditum diu, in lucem daret, ſimul ut his qui ad hoc nati magis crederentur, uel exemplum uel ar/gumentū præſtaret, illud tamē feciſſe comperi, quod ſua ſponte neminem læ deret, et quantum hiſtoriæ fides permitteret, de rebus bene uel male ſentiret. Hæc omnia quantulacūq; ſint, de illius ingenio & labore, meis uero impen/ſis nata, Inclyte Princeps tibi, uti ab initio in Epiſtola mea præfatus ſum, de/bentur. Ea tua Maieſtas pro ſua clementia ſuſcipere non dedignetur. Iam ue/ro quando ad tua uentū eſt tempora, quibus tua maieſtas, quod fauſtū ac bonū ſit, fœliciter huius ſolij apicem conſcendit, Regniq; ac imperij habenas bea/tis et auſpicijs et cōſilijs ſuſcepit. Ego uero ſub regni tui initio, deo uel fato uo/

Materia opis.

lēte in hoc regnū ex Germania, mea parria, intraui, moxq; in fideliſſimi tuæ Maieſtatis clientis, Magnifici Ioannis Boneri Landani famulatū aſſumptus ſum. Statui igitur ab eo tempore, quo & Polonia te optimū ſibi principem & regem præfecit, illaq; & tua maieſtas clementer me ſuſceperitis, annalium temporūq; tuorū hiſtoriam meo marte conſcribere, ſimul eam in ipſa fœtura in lucem dare, me, atq; hoc quicquid eſt, tibi principi clementiſſimo nuncu/patū offerre, haud neſcius quod laborem meis maiorem uiribus ſuſceperim,

Difficultates operis.

occurrunt enim in ipſo ſcribendi initio, non uulgaria argumenta, quæ me (ni ſi ſumma in hoc regnum obſeruantia ad nullū recuſandū laborem moueret) ab incepto merito deterrerent, omniū primum quod hæc meam profeſſionē & facundiam exuperant, foretq; hominis alioqui doctioris me, officium. huic proximū eſt, quod uix omnibus per me ſatis fiet, atq; ut in apertū altiuſq; res euadunt, ita multorū iudicijs expoſita omnia cernūtur, ea quæ ſibi quiſq; uel ſuo iudicio tribuit, uel facilia putat, æquo fert animo, atq; eternis laudibus exornat, at ſi quid contra opinionem uel ueriſſimū ſcripſeris, hoc ut ſupra ca/

ptum uireſq;

ptū uireſq; cuiuſpiam ita protinus falſum quoq; habetur. Præterea ubi de bo
norum uirtute atq; gloria agitur, ut gratiæ uel odij ſtimulus eſt, eleuatur,
quom uero de malorū uicijs & ſceleribus eſt ſermo, pleriq; ſupra quam credi
bile eſt, & prudentes decet, in bilem efferuntur. Addit hæc noſtra corrupta
ætas, cui omne alienū ludibrio eſt, & ſua cuiq; maxima uidentur, nō paruum
ab incepto terrorem. Verū dum rerū geſtarum omniū gentiū ſcriptores con
ſidero, nōnihil conſolationis accedit, quod paſſim doctiſſimi etiam ab his ca
lamitatibus nō fuere exempti. Pro me quidem ſatiſfactū putabo candido (ſi-
quem nactus fuero) lectori, qui dū nihil in hiſtoria perinde ac fidē ſpectandū
eſſe meminerit, nō facundiæ ornatū, & uerborū fucum, ſubſultanteſue oratio-
nes, uel Liuianū requiret liquorē. Quod ad humanū eſt iudiciū, nihil ad me
pertinere uidetur, quid ſinguli ſentiant, aut credant, Dū enim uolunt uniuſcu
iuſq; iudiciū eſſe integrū, fit ut per licētiam ſingula corripiantur. Cæterū de
maiorū uirtute uel uicijs non uideo quid maxime cuiq; alienæ res gloriæ uel
indignitatis addant. Fruſtra enim uicioſus et in omni ſcelere uerſatus, maiorū
ſuorū imagines recitabit, & per ambitionē de penni eorū gloria ſibi gratula
bitur, quos talē ab ſe genuiſſe pœnitet. Sed et hoc parū cuiuſq; gloriā inficiet
ſi maiores ſui a recti tramite diuulſi, in eternā labē pręcipites acti ſunt, modo
illius uirtus & nobilitas ita refulgeat, ut potius maiorū gloriā augeat, q̄ par-
tam aliq̄n ab illis turpiter cōmaculet, atq; demū is ſit nobilior qui uirtutis ſtu
dioſior, & ad colendā iuſtitiā feruentior. Contra qui uicijs delibuti, uirtute ca
rentes, alienæ laudis æmuli, extra bonorū fines, cū nulla memoria agātur. Po
ſtremo neq; mordax ætas me ab incepto deterret, quæ, ut eſt in omnes licen-
tioſior, ita mihi facilior erit omnis euētus, tantoq; mihi plus ueniæ debebitur
quominus illa (his calamitatibus adacta ineuitabile ſequens fatū) ambitionē — Ordo rerum.
ſuā ſiſtere poteſt. Sed iā ad inſtitutum redeo optime Princeps. Scripſi igitur
temporū tuorū hiſtorias, quæ ut perfectius emitterentur, hūc ſeruare ordinē — Primi libri ma-
placuit, ut a primordio regni adúſq; aui tui tēpora, qui primus ex alta incly- — teria.
taq; maiorū tuorum familia, Poloniæ ſceptra geſſit, quædā obiter quæ in dn̄i
Miechouien̄ Chronica (q̄r ad rem ꝑtinere nō uiderent̄) pretermiſſa, tn̄ ſcitu
non iniucunda referrem, intereaq; a primo Polonorum principe ſingulos qui
imperiū apud Polonos habuiſſe tradunt̄, paucis recenſerem, idq; totū uno li — II. Libri mat.
bro abſoluere uiſum eſt. Ab auo uero tuo ad tuaipſius tp̄a maiorū tuorū quæ- — III. libri mat.
dam geſta q̄ſi p Catalogū altero libro enarrare placuit. Poſtremo ab eo die
quo tu fœliciter ſceptra Poloniæ ſuſcepiſti, in annū ſalutis humani generis,
M D XVI omnia quæ memoratu digna apd' te atq; exteras quoq; natiōes re
gnis tuis uicinas acta ſunt, Tertio libro cōprehendere uolui. hoſq; libros hi- — Nuncupatio
ſce characteribus excuſos meo marte ſimiliter & ære in lucē dedi, tuæq; Ma- — laboris.
ieſtati inclytiſſime Rex hūc meū laborē nūcupaui, uel illud a maioribꝰ ſum-
mēs exemplū, q lucubratiōes ſuas digniſſimis q̄buſq; uiris ſolebant nomina-
tim dicatas emittere, ut ſi quando ſcriptorum auctoritas ab æmulorū & in-
uidiæ morſibus non redimeret, eorum ſaltem quibus nuncupaſſent uel uirtu-
te uel auctoritate liberarentur. Quare ego tibi, qui ſumma regni ſceptra te-
nes, atq; uirtute, iuſticia, clementia, benignitate, humanitate, liberalitate, do-

Sigiſmundi regis Encomiũ.

mi foriſq; pace ac bello cuncta gubernas, hanc meam (quantulacunq; eſt) aſſumptam & utcumq; perfectam una mecum nuncupatam offero prouinciam. Nemini enim conuenientius q̃ tuæ clariſſimæ maieſtati dedicari potuit, ut enim deus optimus maximus, te in regno ſummam auctoritatem & ipſum imperium gerere uoluit, ita etiam cunctas uirtutes, heroicaſq; dotes, quãtum in humano potuit fieri corpore, in te uno peculiari quodam munere collocauit. Facile igitur tuæ maieſtatis auctoritate meus labor ab omni æmulorum moleſtia erit ſecurus. Iam ſupereſt ut receptui canam, et tuæ maieſtati immaturum quidem fætum offeram. quæ ut omnia ſolet clementer ſuſcipere, hos annales ſimul & eorum ſcriptorem deditiſſimum maieſtatis tuæ clientulũ non dedignetur. Faxit deus ut te regnãte aurea (quod ſedulo anniteris) redeant ſecula, regnaq; ſint te imperante beata, cõſtituatq; te idem multorũ regũ parentem, ac Regnis tuis & nobis fortunatũ ualentẽ ac incolumem conſeruet fœliciter.

Munera ne des Seni Puero Mulieri
Senex moritur Puer obliuiſcitur Mulier mutatur

Munera ne des. Seni Puero, Mulieri
Senex moritur: Puer obliuiscitur Mulier mutatur

Tempora Mutantur et nos mutamur in illis

Anno Dni 1623

PRinceps & rector humani generis, rerumq; omnium deus, initio pulcherrimã illam mundi mahinã, ut conſtanti mortalium pene omnium conſenſu creditur e nihilo fabricauit. Eamq; poſt primi parentis lapſum, hominibus colendam prebuit atq; ſubiecit. Quæ uero tunc regna, aut quis uiuendi fuerit uſus, nullis ab ethnicis unq̃ certis traditũ litteris. Sacri codices unam ætatem ab Adam hominũ primo parente ad Noe illius tpa cõnumerãt, eamq; annis 1242. i. generationibus decẽ completam fuiſe memoriæ tradũt. Noe uero (qui & Ianus) temporibus, famoſa aquarum clade mundum deleuit, nemoq; præterq̃ Ianus ipſe & filij tres Sam Chem & Iaphet cum uxoribus ſunt ſeruati. Ceſſantibus uero aquis, ſeruatrix arca in uertice Gordiæi ſeu ut ſacræ litteræ habẽt Armeniæ altiſſimis montibus inuecta quieuit. Hinc cõſtat atq; facili probatur negocio, Secũdæ ætatis ab eo loco eſſe initiũ, ideoq; antiquitate et dignitate principij ceteris merito præferri, neceſſe enim eſt ab octo his hominibus uniuerſum genus humanum eſſe ſeminatum. Breui itaq; coaluerũt, & primis Armeniæ ſedibus repletis, nouas inquirere operæpreciũ fuit, hinc orbis totus colonijs & habitatoribus repletus, ut uetuſtiſſimis traditũ eſt litteris. Verum nõ eſt in animo orbis ſitum atq; gentium omnium origines indagare. Poſtq̃ uero paucis docuero orbem in tris partes, Aſiam, Aphricã (quæ et Libya) Europamq; diuiſam, noſtramq; Poloniam Sarmatiæ Europeæ prouinciam oſtendero, operam dabo ut ſitum eius limiteſq; deſcribam, deinde ad gentis illius originem, ceteris omnibus intermiſſis, ſtilum cõuertam. Mundum igitur in tres partes diſcretum eſſe antiquorũ traditione apparet, nec in harum rerũ approbatione immorandũ uidetur. Quandoquidẽ docti omnes, in hoc pari uoto cõuenerunt. De Europa igitur meum erit inſtitutũ. Quæ (ſi poetarũ fabulis fides eſt) ab Europa Agenoris libye, ſed & Syriæ regis filia, quam a Ioue in Taurũ mutato e Syria raptam & Cretam aduectam referunt, nominatã prodiderunt. In huius deſcriptione nullum negocium uidetur contrahendum, Fecit hoc Ptolemæus Geographiæ princeps, & pleriq; alij doctrina inſigniti, quibus iam temporum uſu fides adhibita eſt. Ceterum Sarmatia Europæa reſtat hoc loco deſcribenda, de qua quã ueriſſime & breuiter potero abſoluã. Eam igitur princeps Ptolemæus libro tertio, capite quinto ita depinxit. Sarmatia Europæa a Septemtrione oceano Sarmatico terminatur, iuxta ſinum Venedicũ, & partem terræ incognitæ. Ab occaſu terminatur Viſtula fluuio & parte Germaniæ quæ eſt inter caput ipſius & montes Sarmatarũ, præterea a mõtibus ipſis. A meridie autem Iazigis Metanaſtis. Ab Auſtrali fine Sarmaticorum montiũ, uſq; Carpathi mõtis principium. Præterea continue per Daciam uſq; ad Boriſthenis fluminis hoſtia, et hinc Pontico littore, & linea quæ inde fert per littora ponti, uſq; ad Carcinitum fluuium. Ab oriente ambitur Iſthmo a fluuio Carcinito & per Bicem paludem, & latere

Prima Aetas mundi.

Cataclyſmus.

Secunda ætas.

Orbis diuiſio.

Europa.

Sarmatia. Europæa.

Sarmatiæ termini.

paludis Meotidis uſq; ad Tanain fluuium. Præterea ipſo fluuio Tanai a par/
te quæ a fontibus eſt Tanais amnis ad incognitam terram meridionalis par/
tis, uſq; ad predictum finē. Hæc Ptolemæi ſunt, obmiſſis gradibus paralel/
Flumina Sar/ matię. lis ceteriſq; deſcriptionibus. Famoſa tamē flumina nō abs re uidetur ex Pto/
lemæo adſcribere, quæ Sarmatiam præterfluunt ex uetuſtiori tabula hæc
Viſtula flu. ſunt, Viſtula q & Vandalus & Iſula & Iuſtula uario ſcz nomine apđ ueteres
reperiť, hic ex pedibus qſi montium Sarmatiæ naſciť, in mare Sarmaticū ſeu
Chronus flu. Balteū, q & ſinus Codanus labitur, hodie etiā eo nomine uocať. Chronus aūt
fluui9 poſt Iſtulæ hoſtia Germanicū quoq; mare (q đ inde forte Chroniū uete
Rubon. ribus) ingreditur, Nyemē hodie uocatus. Rubon fluuius in ducatu Lithuaniæ
naſciť, & præfatū mare ingreditur, Hinc Ternutis & Cherſinus fluuŋ prædi
cto mari ſe miſcentes ex Ripheis montibus Ptolemæo naſcunť, habet Bory/
ſthenem qui hodie Dnyepr. Hypanin qui hodie Bug, Tyran qui Dnyeſter
uocantur, reliqua non magnæ famæ cenſentur. Hæc apud Ptolemæum li/
bro 3 ca 5 & octaua Europæ tabula, ſimiliter in moderniori Poloniæ & Sar/
matiæ tabula, & in domini Miechouieñ Chronicis li. 1 ca 2 latius uidere po/
Montes Sar/ matię. terit lector. Pari modo de montibus cenſendū, quos Ptolemæus eiſdem locis
memorat, iſti ſunt, Sarmatici & Carpathi montes qui ad Hungariā ſe exten/
dunt, Amadoci, Alauni, Venedici, Ripheiq; mōtes, Hæc utcumq; paucis re/
citata uerbis, uel ideo quia nō lubuit uetuſta nomina, & plerumq; nunc inco/
gnita adferre, uel etiam quod hoc quantulumcunq; ſit ad meū inſtitutum ſa/
tis uiſum eſt, præſertim quod in maiorum traditiōibus fuſius explicentur. Su/
P[illegible]i/ ni. pereſt ut Sarmatiæ & Poloniæ fines qui noſtra ætate ſunt deſcribam. Illudq;
in regnum unum cōnumerabo, quod a maioribus pace & belli iure queſitum
Sarmatiæ Poloniæq; Rex in imperio habet, Illud his limitibus terminatur.
mōtibus Sarmaticis, & ad fontem Viſtulæ per Sileſiam ad Oderam fluuium
aduſq; Marchiam Brandeburgeñ per Pomeraniam ad littus Germanici ma
ris, per latus dehinc Septemtrionale per Samagittas ad fluuŋ Rubonis fon/
tes & hoſtia, Lithuaniam ambit ad orientem uſq; ad Magnum Moſchouiæ
ducatum, ab ipſo Germanico mari, ad Alexandri et Cæſaris aras, uſq; ad pon
tū Euxinū ab eius littore redeundo, per Daciam ideſt Valachos Iazigas Me/
tanaſtas .i. tranſiluanos & Hungaros, a meridie ad ipſos Sarmatiæ montes (q
hodie Scepuſiēſes uocātur) per latus meridionale dirimitur. Hæc moderníor
& uera Sarmatiæ & Poloniæ deſcriptio habetur. Nullus totis finibus includi
tur populus qui Poloniæ regibus aut hoſpitŋ aut belli iure non eſſet ſubmiſ/
ſus. Iam ſatis conſtat Poloniæ Reges, tam in Sarmatia q̄ in Germaniæ parte
habere imperium, eſtq; in animo mox gentis originem deſcribere. Poloni ſi/
Poloni unde. quidē unde dicti ſint non alŋs apparet traditionibus, quā ut Miechouieñ no
ſter perhibet ex uulgari Pole (quod planiciem ſeu campum ſonat) nomine,
quom itaq; Polonia uaſta nemoroſaq; ſit, paucis montibus intrinſecus ador/
nata, placuit forte hoc nomine terram quondā appellari, Verū diu de habita
toribus, quo tēpore quibus ducibus intrauerint, quaſue ſedes reliquerint, ua/
ria uſq; opinio tenet. Dominus Miechouieñ libro primo capite primo, gentis
originem deſcribens ex maioribus traditam affirmationē ſequitur q̄ ſi hic re

petere fruſtra

petere, fruſtra conatus impenderem, Ptolemæus li 3 ca 5 Sarmatiam gentes maximas tenere perhibet, hos numerat populos. Venedos per totum Venedicū ſinum, hodie forte Prutenos, Liuones, Samagittas, Supra Daciam Peucinos Baſternos, per totam Meotin Iaziges, Roxolanos, Hamaxobios, Alaunos, hodie iſti Rutheni in cōmuni Podolitæ, Luceorieñ, Kiouieñ, & Lithuani creduntur. Eos tamen quos olim Alaunos dixere, noſtra ætate, eum tractum putauerim, qui Volynie, pauloāte Volhanie mutatis aliquibus litteris quondam Alauni dicti ſunt, hodie inſigniora loca Oſtrow & Luczko habet. Hinc Gotthialaunos ortum habuiſſe credendū. Quom Gotthi quos olim Sarmatæ Polowczos barbaro uocabulo appellauere, ea loca habuerint quæ a tergo Ruſſiæ inter Tanaim & Meotidem uergūt, qbus hodie Thartari inſidēt. Gotthi uero a latinis Getæ olim appellati, his gentibus iuncti Gotthialaunos conſtituere, hi ſæpius Polonis atq; Ruthenis moleſti fuere, gens hodie quoq; armis ferox, & contra Thartaricos inſultus preſidio eſt, Penes uero Iſtulam ſeu Iuſtulam pauciores gentes affirmat. Sub Venedibus Gitthones, a quibus Getas exiſtimo, hodie ſub magiſtro Pruſſiæ (ubi Sanbieñ eccleſia) crediderim. Poſt Phinni, poſt Sulanes, poſt Phrungundiones, has gentes, hodie Cholmeñ, Cuiauieñ, & ducatum Mazouiæ credere placet. Ad caput Viſtulæ Auarini Ombrones ſub his, poſt Auartophracti, poſt Burgies, et alii populi apud Ptole. li. 3. ca. 5. conſcripti. Hodie ad caput & fontem Viſtulæ ducatus eſt Teſchineñ, Inde ducatus Auſchwinczinieñ, Satorieñ, poſt Graccoui. diſtrictus, inde Viſlicieñ, Sandomirieñ, qui olim populi priſcis nominibus appellati, hodie in diſtrictus per uniuerſum regnum ſunt conuerſi. Hinc totidem Palatinatus & Prouinciæ quot forte Ptolemæus populos annumerat eſſe credunt̃. Ad mōtes igit̃ Carpathos ad Daciā uerſus Arſietæ Saboci Pengitæ Bieſſi ponūtur, ut apud Ptolemæū legit̃. Reliqui uero a Graccouia ſub mōtibus Carpathis, hodie Sandeceñ, Bieceñ, Sanoceñ, Belſeñ, Croſneñ, Premiſlieñ, Iaroſlauieñ, exiſtimo ex ducibus ſeu uictoribus ſic appellatos. Hactenus de ſitu Sarmatiæ placuit commentari. De his plura ſcire cupientes legāt Ptolemæum, Melam, Strabonem, Solinum, Oroſium, & ex modernis multos quibus ſatiati candidi lectoris eſto iudiciū. Hoc in loco ad gentis primæuæ originē ſtilum dirigere operæ preciū erit, quibus temporibus itemq; ducibus ingreſſa ſit perquirere. Polonorum Bohemorumq; ut unus eſt loquēdi uſus, ita uno initio fundatos & multiplicatos maiorum eſt ſententia, Qui ſuā originem poſt cōfuſionem linguarum apud Babylonicæ turris extructionem ita poſteris referunt, Quando linguarum confuſio humanas cogitatiōes euertit, Slauos parentes ſuos quorū ipſi prolem ſe contendunt, extructioni interfuiſſe, qui relicta Aſſyria per Aſiam in Europam profecti, Ea loca quæ nunc Bulgarorum, Seruiorum, Dalmatarum, Croatum, Boſneñq; ſunt occupaſſe. Exinde Lecho Zechio atq; Ruſſo ducib9, ad Danubij ripas Zechios. i. Bohemos locaſſe, de principis nomine Zechos uulgari uocabulo appellatos. Conformem de Lechitis rationem ab ipſo primo principe Lechio, qui in planicie conſederant, quā Pole. i. campos dixere, inde Poloniā initium ſumpſiſſe perhibent, id aſtruentes ex eo ꝙ linguæ commertium hæ gentes in hanc diem habeant

Sarmatię gentes.

Gottalauni.

Gotti.

Poloni, Bohemiq; eiuſdem originis.

Ortus Polonorum.

Slaui.

habeāt, atq; ita omniū gentium qui Slauonica utuntur lingua Slauos parentes fuiſſe aſſerunt.

Sclaui falſo dicuntur.

Moderni omnes Sclauos (Italos ſequentes) gentē falſo appellant, nō dicam inuidia ſed uocabuli ignorantia, Slaua enim uerbum apud gentē ſignificat, hinc ab ipſo primordio uerboſi crediti. Sed Sclaui apud Italos emptitij ſerui ſunt, nulla unq̄ ratione maximæ huic genti comparandi.

Slauonica lingua.

Nulla enim in terris lingua q̄ Slauorum maior eſt, qua hodie utuntur Bulgari, Serui, Dalmatæ, Croati, Boſni, Bohemi, Poloni, Vindi, Rutheni, Lithuani, Moſchi, maximi populi ad ignota uſq; loca. Hanc ferme originē dominus Miechouieñ affirmat.

Aeneas Siluius Polonis iniquus.

Verū Aeneas Siluius opinionē eam recitat, atq; uehemēter irridet Aegiptijs exceptis nullam unq̄ gentem origines ſuas tam altis initijs reddidiſſe, apud ſcriptores, quibus fides danda ſit, legiſſe aſſerit, homo ſua ætate ut dignitate ſummus ita doctrina & eruditione clarus, uerum Polonis, plusq̄ Pontificem decebat, infeſtus. Qui ſi unicum Beroſum Chaldeum legiſſet, potuit & ipſe aliam ferre ſententiā. Nec tamen inficias eo, quin hunc ortum Polonos nō habuiſſe credam. Sed nihilo plus ad eius deſcriptionē mouebor. Qui de Bohemis ſcripturus incipit, Nugis omiſſis ad ea quæ memorabilia traduntur, feſtinare calamum, et ſubdit,

Zechius Croatinus.

Zechius Croatinus haud obſcuris parentibus ortus gentem Bohemicā condidit, qui homicidio domi perpetrato iudicium ultionēq; fugiens in eam regionem uenit, cui nūc Bohemia nomen eſt, hic nemo miretur, ſi & a noſtris hec irrideantur. Zechiū homicidam domi metu ultionis pulſum, nec ſua tueri ualentem, tantam exilij ne dicam ſceleris ſociam colluuiem armare potuiſſe, quibus priſcos habitatores pelleret, atq; perpetuas ſibi conderet ſedes. Facile enim apparet, ſi illa regna ante horum ingreſſum hominibus culta fuere, parua manu id fieri non potuiſſe, quod Germani nullo etiā negocio ſedibus ſuis pulſi fuiſſent. Conſtat igitur hanc gentis nō eſſe originē, Atq; nūc alios recitare lubet. Qui Bohemos

Saruch.

Saruch tēporibus Annis duobus millibus ſeptingentis ſeptuaginta poſt mundi ortum mare ratibus traieciſſe, Bohemo duce qui Babylonis extructioni aſfuiſſe perhibetur, atq; ad Danubij ripas ſedes locaſſe, terram ex nomine ducis Bohemiam uocatā tradiderunt, ſed de his alias. In eam calamus feſtinat opinionē quæ Polonos ex Scytharum gente originem traxiſſe perhibet, & his quidē qui Mauricij principis temporibus mutatis ſedibus apud Cimerium Boſporum conſedere, bipartiti dehinc ad Septemtrionē pars una ad dextrā deflexit, quæ & ipſa in duos populos ſciſſa, quorum alij Bohemi alij Poloni credūtur. Hæc iam opinio mox ſupra præfatam elidere facile poteſt, ſi Mauricij principis tempora ad Babylonicæ turris extructionem conferre uolueris, reperies multas Mauricij etates intereſſe. At quom hæc ſeipſam quoq; impugnet ſcriptorum auctoritate, uel hac ſola ratione quod Ptolemæus princeps Geographiæ Mauriciū præceſſit, qui in ſuis tabulis eo loco Bemos magnā gentem ponit. Eſſe non poteſt quod Mauricij temporibus Poloni uel Bohemi originē ſuam uel nouas ſedes habuerint. Hactenus illorum aſſertiones adduxi, quorum traditio non ſatis mihi probata uidetur. Iam eorum ſubdam opinionem qui tempore uel dignitate uel etiam peritia magis mihi præcellere uidentur.

A BEROSO Chaldeo litteris mandatū eſt, poſt uniuerſalem aquarū cladē octo dumtaxat homines eſſe ſeruatos. Eoſq; humanum genus uniuerſum ſeminaſſe, hæc ſacræ quoq; litteræ teſtantur. Primas hominum ſedes in montibus Armeniæ fuiſſe, Beroſus illis nomen addit Gordiei, eo quod Armenia plures montes habeat, ut apud Ptole. li. 5 ca. 13. & in tertia Aſiæ tabula eſt uidere. Quom autem Armenia & non Aegyptus hominū primos parentes ab initio excepit, Scythicæ Aegyptiæq; de antiquitate liti hinc finē crediderim, nec placet Aegyptios poſt aquarū cladem ætate Scythis anteferri. Verum ſi de regnorum principijs negocium erit, Aſſyriorum omnium primum nō negauerim, hæc enim & Beroſus teſtatur, cuius uerba iam adducere ſtatui, libro is primo ait. Ob hæc igitur Anno ſalutis humanæ ab aquis primordio ſumpto, noſtri maiores innumeros ſcripſerunt, nos uero tedioſum illorum ſermonem abbreuiaturi referemus origines & tempora; & reges, eorum duntaxat regnorum quæ nunc magna habentur. In Aſia quidem omnium celſiſſimū Babylonicum, in Aphrica Aegyptium & Libycum, quæ unum primo fuerunt, & ſub uno narrabimus. Poſtremo in Europa quattuor noſtri enumerāt Celtiberum, Celte, Kytim, quod illæ gentes Italicum appellant, et Tuyſconū quod a Rheno fluuio per Sarmatas in Pontum finit. Addunt quidam etiam quintum Ionicum dictum, hæc ille. Hinc apparent Sarmatum Tuyſconumq; regnorum tempora & alta initia, quæ & ſi Aeneas non uiderit præterq̄ Hebræis ulli genti attribui, parum refert. Concordat Cornelius Tacitus, apud Germanos Tuyſconem carminibus celebrari, Ioanneſq; Viterbien̄ his accedit. Iam initio conſtat Sarmatum Tuyſconumq;, ut unum fuiſſe principem & conditorem, ita unum in multa tempora fuiſſe regnum. Poſtea Beroſus li. 4. ſcribit Anno 131 a ſalute ab aquis prima omnium gentium & ciuitatum fundata eſt a Saturno Babylonico noſtro urbs & gens noſtra Babylonica, & infra, Ab exordio huius Ianus pater miſit in Aegyptum cum colonijs Chem, in Libyam Tritonem, in Aphricam Iapetum, in Aſiam orientalem miſit Gangem, cum aliquot ex filijs Comeri galli, & parum poſt ſubdit. In Europa regē Sarmatiæ fecit Tuyſconem a Tanai ad Renum, iunctiq; ſunt illi omnes filij Iſtri & Meſe cum fratribus ſuis ab Adula monte uſq; in Meſembriam ponticam. Hæc ille. Iam hinc liquet Sarmatum, Teuthonum ſeu Tuyſconū Germanorumq; Ab ipſo Iano ſiue ſeruatrice archa altum initiū ſummere, utcūq; ab Aenea hæc opinio derideatur. Sub Tuiſcone igit' gens ingreſſa ex Armenia per Scythiam in Europam Sarmatiamq; ſedes poſuit. Neq; eos per mare ratibus traiectos ut pleriſq; placet affirmo. Eo quod prima hominū ætas non creditur mari potius q̄ terræ ſe cum paruulis uxoribuſue cōmiſiſſe, adde etiā nauigandi tum imperitiam, & ipſum in humanis pectoribus poſt aquarum cladem pauorem, terra autē ueniſſe putandum eſt, Primumq; Sarmaticas ſedes colonis impleuiſſe, atq; ut pauliſper creuere in immenſum aucti, ita in ulteriora loca ducti ad Renum uſq; propagati ſunt. Ceterum longo æuo omnes hæ gentes unius principis paruere imperio, quod Beroſus eorum reges enumerans teſtatur, ubi libro quinto ſtatim in principio inquit ut ſupra diximus. Anno a ſalute hūani gn̄is ab aqs, cēteſimo triceſimo primo, cepit Regnū Babylonicum ſub noſtro

Gordiei.

Lis de antiquitate Scytharū & egyptiorū.

Sarmatę & Tuiſcones.

Tuiſcon.

Ingreſſus in hęc loca Sarmatarum.

bylonicum ſub noſtro Saturno patre Iouis Beli, Qui imperauit annis 56. An/
Comerus Gallus.
no huius decimo Comerus Gallus poſuit colonias ſuas in regno qd' poſt Ita/
lia dictum eſt, & regionem a ſuo nomine cognominauit, docuitq; illos legem
Iubal.
& iuſtitiam. Anno eius xij Iubal condidit Celtiberos & paulo poſt Samotes.
Anno Nimbroti 15 Oceanus ad Ninum ægypti conſedit. Anno 18 eiuſdẽ Ba/
bylonici regis Gogus Sabæam Arabiam Fœlicem cum Sabo ſuo patre puer/
Tuiſcon fundauit Sarmatas.
tenuit, & Triton Libyam, & Iapetus priſcus Atalaa Affricam. Cur Aethiopi/
am, & Getulus Getuliam. Anno eiuſdem 25 Tuyſcon Sarmatas maximos po/
Moſci vnde.
pulos fundauit, & paulopoſt, a Moſco principe coloniarum Moſcos in Aſia
ſimul et in Europa fundatos. Hinc iterum apparet huius gentis antiquum no/
men, pauloq; infra Babylonicum initium ponendum, Iam ſubdit Beroſus in/
ferius Anno huius Nini quarto Tuyſcon Gigas Sarmatas legibus format a/
pud Renum. Quampulchre apparet Sarmatas ad Tanaim uſq; prius legi/
bus formatos, ea ratione quod tempus illuc aduentus preceſſerit, quibus ſic
legibus edoctis ultra Tu[illegible]oni ſedes quærere placuit, & ita ad Renum uſq; ſi/
mul & in Bohemiam & alia loca uenit, nihilominus priores ſedes non relin/
Blondi opinio
quens. Ha[illegible] ratione ſaluatur Blondi opinio, qua oſtenditur, Slauos (ut appel/
lat) ex regionibus trans Danubium in Iſtriam ueniſſe, nõ tamen prioribus re/
lic[illegible] ſedibus, ſed eorum reliquias Bohemos & Polonos aſſerit, quam etiam
opinionem refellere non eſt in animo, licet Bergomeñ in ſuis ſupplementis,
& alij multi, contrariam opinionem adducant, a Bohemo qui ex Babylonica
confuſione uenerit Italiam Alemaniãq; penetrans ultra Danubium cõſederit
terram ex ſuo nomine Bohemiam eſſe uocatam.

HACTENVS quod de Regni Sarmatiæ ſitu atq; gentis origine & in/
greſſu apud alios legendo comperi huic operi inſerere uiſũ eſt. Eos iã princi/
pes annumerare reſtat, qui Sarmatis imperarũt, quouſq; ad Renũ regnarũt.
[illegible]cceſſio Regum Sarmat. ex Beroſo.
Sexto itaq; ãno Semiramidis apd' Reni Sarmatas regnauit Mannus fili9 Tu/
iſconis, ſub Zameio Ninias. Quinto Babyloniæ rege apud Tuiſcones regna
uit Ingheuon. Sub ſeptimo Baby. rege Atalio imperauit Hermion uir ferox
armis huic ſucceſſit. Sub Baleo Xerxe octauo Aſſyriorum rege, Marſus, huic
ſub decimo Aſſiriorum rege Belocho, ſucceſſit Gambruuus uir ferocis ani/
mi. Cui ſub Baleo xi. Aſſyriorum rege ſucceſſit Sueuus. Iterũ ſub xij. Altada
Aſſyriorũ rege imperauit Vandalus (a quo forte Vandali ſeu Vendi dicũt)
Succeſſit huic ſub xiij rege Aſſyriorũ Mamito Teutanes (a quo Teutones.)
Huic ſub xiiij Aſſyriorũ rege Mancaleo ſucceſſit hercules Alemanus a quo
Alemani creduntur. Tantum in Beroſo reperitur de his quorum imperium
in Sarmatas & Tuiſcones fuit. Cõtinuauit Beroſus uſq; ad Aſcadem 18. Aſſy/
riorum regem, ſed nihil amplius de horum ſucceſſione meminit, qui uel Sar
matis uel Teutonibus imperauere, ſeu leges dixere. Beroſo ſucceſſit Mane/
thon, qui nihil quoq; de his gentibus induxit, huius forte ratio dabitur ita fa/
ctum eſſe, quod ſub Hercule Alemanno a quo Alemani creduntur, iam popu
li in immeſum aucti creuere, nec tũ placuiſſe tot populos unius nutu ſubeſſe,
atq; colla ſubmittere. Hinc in plures populos ſciſſos, et a ducibus nomina in/
dita eſſe crediderim. Sicq; a Lechio Lechitas, a Zechio Zechos. Seu Bohe/
mo Bemos,

mo Bemos, Alemanno Alemanos, Teutane Teutones apellatatos. Adde ꝙ
ijſdem temporibus Deus optimus maximus (qui rerũ neceſſitatibus, quæ ad
orbis uniuerſi pertinent opulẽtiam nunq̃ defuit) ingenijs, moribus, potentia,
uiribuſq; humanum genus auxit, atq; tunc orbis uniuerſus forte in tris famo-
ſas diuiſus eſt partes Aſiam, Europam, Aphricamq;, quamq̃ ante hac factũ
id cõſtat. Nihilominus tamen Europa ſicut ceteræ orbis partes, & ipſa in plu
ra regna ſciſſa creditur, & hac ratione Sarmatiæ, Teutoneſq; diuiſi populi di
uiſos habuere principes atq; reges. Præterea & in ſeipſa Sarmatia diuiſa in
plures populos ſciſſa fuit, de qbus ſupra facta eſt mẽtio, nec opere preciũ erit
ea repetere quæ iam abſolui, & apud auctores quos adduxi fuſius continen-
tur. Cæterum egregia & memorabilia facta, his quoq; gentibus nũq̃ defuere
tam Sarmatis q̃ Teutonibus. Sed hec fortunæ iniuria deflenda citius, q̃ repa
rãda, quod his gẽtibus quorum clara uirtus in armis ſemper fuit, quibuſq; fa
cere q̃ dicere aut ſcribere honeſtius erat, perpetuæ laudes in occulto fuere.
De ſitu & origine & principibus gentis hucuſq;, quibus cognoſcitur antiqui-
tate nulli regnorum cedere, apparet etiam originis iure Sarmatas & Teutõ- Sarmatę & Teutones iũcti olim.
nes germanitate cõiunctos unius olim fuiſſe imperij, Atq; pro temporum ac
principum cõditione a ſe prouintias denominatas eſſe, hinc forte Vandalos,
Vindos, Sueuos, Lechitas, Zechios, Alemanos, Teutones, Vocatos, omnes
tamen uno ortos initio conſtat. Atq; ideo naturali quodam inſtinctu Germa-
ni ultro ad Polonos ſuæ originis ſolum uenere, ſua etiam ſponte illorũ parue-
re imperio. Quod uero lingua fuerit in his gentibus diſcreta nemo miretur,
hodie enim in pleriſq; locis Germanica eſt lingua, ubi quondam Italica ultra
Danubium, uel Gallica ultra Renum fuit, eoq; uentum eſt, ut plerumq; priſ-
cis populis, & eorum linguis ſint infeſtiſſimi, id quod nulla magis ratione cre
dẽdum q̃ quod Teuthones priſcis colonis pulſis ſuas poſuere ſedes, hæc inter
Teuthones & Polonos ratio nunq̃ fuit, qui nõ alternis pulſi, ſed fæcũda natu
ra progeniti, in tot aucti creuere populos, hinc ab initio ſemper Germanos
hoc regnum ſummis honoribus extulit. Si quod bellum gerendum fuit, totũ
pro imperij dignitate aut dominãdi libidine, aut etiam pro acceptis iniurijs,
& non pro linguarum excidio factum eſt, ita ſemper Poloniæ reges in ſuis re
gnis Polonis atq; Germanis imperauerunt. Hacq; pace, his ſtudijs, & his de-
niq; artibus imperium eorum creuit atq; auctum eſt. At malignus ille omniũ
malorum ſator hanc pacem auertere aggreſſus, ut multa & uaria, ita magna
& periculoſiſſima ſeminat diſſidia, Quæ ſi non in regni iacturam inclinarent
ſilentio tranſmittenda forent. Verum quom omne regnum in ſe diuiſum deſo
labitur, humani generis redemptore teſtante, neceſſe erit initijs obſtare, ne
parua mala magnas ferant calamitates, interim tanto facilius ferenda, quãto
a leuioribus res tentatur, ut enim peſſimus quiſq; inops uirtutum, & apud
ſuos gloria carens, uoluntate non ratione ducitur, ita aliorum periculo clarus
fieri cupit, hinc inſtabile uulgus (bonus tamen nullus) factiones querit, non
quod regni decorem, patrias ſedes, extollere, aut certe laudem quærant, ſed
ut inuidiæ conceptam ſitim, cum ſuoipſius malo & periculo explerent. Hæc
quoq; tãto fœliciora atq; tutiora erunt, quo feruentius ſeueriuſq; princeps &

ſenatus omnis, in has factiones iampridē animaduerterunt, omnes enim ma/ læ factiones orbis terrarum malos ſemper habuere authores, bonuſq; nullus unq̄ his acquieuit. Hactenus de imminentibus malis ſatis dictū cenſeo. Res geſtæ domi foriſq; pace, uel bello a gentis primordio ad Lechi tempora uel uerius ad Christianæ fidei ſuſceptionē non ſatis conſtant, neq; enim apud ma iores ſcribendi munus, uel poſteris famam ſuam immortalem reddere ſtu/ diū fuit, hinc euenit ꝙ nullarum uel paucarum urbium initia uel conditores habeātur, quo tempore etiā in regno dignitates, diſtrictus, prouinciæ diuiſæ ſint æque neſcitur. Eas urbes quas Ptolemæus ponit noſtris incognitas certū eſt, modernas etiam ueteribus non omnino pares eſſe apparet, ideoq; utraſq; annumerare neglexi, cum in ipſis tabulis antiquis & modernis contineantur, idq; quod a maioribus noſtris poſteris nō eſt relictum e propria ſententia ad/ dere nō placuit, Neq; de his principibus quorū in domini Miechouieñ Chro nica fit mentio tempus perdam, ea paucis abſoluens, donec in ea tempora ue niam, quibus maiorum quædam geſta egregia ſcripturus ſum, quæ foris bel/ lo acta atq; parta ſunt. Iam me ad primæuos Poloniæ duces conuertam, qui partiti iam regnum dominandi uim atq; poteſtatem ſunt adepti. Hos tamen quia dominus Miechouieñ ſatis deſcripſit paruo negocio expediam.

Lechius. A LECHIO igitur primo Polonorū principe, cū ſingulare adhuc regnū ob tineret, dn̄s Miechouieñ exorditur, Is mox in Sarmatiæ ſimul & Germaniæ parte imperauit. Sedes ſuas Gneznam, Ptolemæo Limiſſaleū dictum, poſu/ it, Gentem pace pluſq̄ armis ſibi conciliauit, Agriculturā coluit, populis ur/ bes & loca aſſignauit. Imperij illius neq; principiū neq; finis certo habetur.

Lechitæ. Ab hoc Lecho, quondam Lechitæ gens appellabatur, apud quaſdam natio/ nes in hanc ætatem uocabulo manente. Eo mortuo traduntur (opinione po/ tius q̄ certa ſcientia) filij ſibi in regno ſucceſſiſſe, patrio auitoq; nomine Le/ chos quoq; appellatos. De qua re nullæ reperiuntur certæ traditiones. Sunt

Ruſs. qui Lechi fratrē Ruſs, Ruſſios ſeu Ruthenos uel Roxolanos fundaſſe, a ſuoq; nomine uocaſſe dicāt. LEChio filioq; et nepotibus ſucceſſere iudices ſeu prin

XII. Palatini. cipes Palatini duodecim, qui apd' Sarmatas Germanoſq; leges dixere. Quā/ tum enim ultra Viſtulam amnem Polonis ſeu Sarmatis ſemper paruit, tantū in Germania imperium retinuere. Næc paruū ſane hoc quondam fuiſſe con/

Regni fines ue/ teres. ſtat, quom et Buckouietz (quod Lubeck uocant) et Maydburgium omnes de/ niq; Vendi & tota Marchia, Sileſia, Luſatia, & Meckelburgeñ ducatus cum reliquis apud Mechouieñ annumeratis regni fine fuerint, quæ partim antiq tus belli, partim dotalicij iure in Teuthonum manus et ditionem abiere. Præ terea quædam nouiſſimis temporibus ad Bohemos & Hungaros defecere. ita Sarmatum in Germania imperium diminutum eſt. ꝙ uero ad hæc tem/ pora Sarmatæ ultra Viſtulā amnem tenent, Germaniæ quidem magnæ aſcri bitur, ſed Polonorum paret imperio. His itaq; legibus atq; ducibus domi fo/ riſq; pace uel bello res omnes regebantur, donec apud hos (ſicuti Romanæ Reip. initio per decemuiros euenit) dominandi poteſtas in licentiam atq; li/ bidinem uerſa eſt, hinc populus qui dulcem libertatem ſectabatur, ad unius imperium animum conuertit, hominem ad omne periculum inuictū Grac/

cum nominie

cũ nomine ducem præfecit & regẽ conſtituit. Nam hoc nomine ſicuti omniũ gentium initio mos erat, ita & apud Sarmatas Polonoſq; imperij primum fuit. In his ſi cui ludere uidear æquo fero animo, is modo naturæ ordinẽ omnibus gentibus eandem dediſſe legem, eaq; Polonis licuiſſe quæ toto orbe cõmunia fuere, meminerit.

GRACCVS ANNIS FERME QVADRINGENTIS ante Chriſtum fuiſſe perhibetur, qui ſumptis regni faſcibus breui domi rebus compoſitis, foris quoq; hoſtium uim prohibuit, Gallos regna ſua impetentes uicit, Graccouiam de ſuo nomine regiam perpetuam ſedem fundauit, Aucta famæ gloria apud Bohemos imperauit. Hunc Siluius Aeneas ſecundo loco apud Bohemos imperaſſe memorat, hiſq; traditionibus apparet, Ex Polonis Bohemorũ quoq; eſſe principium, quorũ iam altum initiũ ſupra citaui, oſtenditq; hoc & naturæ ratio & populorum olim germana conſuetudo. Graccus uero fœlicibus annis conſumptus ſuprema etate mortuus, Graccum Lechumq; filios, et Vandam filiam reliquit. Sunt qui Graccum Romanũ dicunt, ideoq; molem ſuper humatum corpus extructam, Romuli ſepulchri (niſi quod e terra eſt) ſimilem, monticulus in noſtram etatem apparet, mons diui Benedicti appellatus, propter ſacellum illi hoc in loco ſacrum. Verum Polonorũ uetuſtates hanc refellunt opinionem, eo quod Graccus humili loco ad regni faſtigium aſſumptus.

Graccouia condita.

Gracci liberi.

Grac. tumulus.

GRACCO IVRE ordinis, & gẽtis aſſenſu, Graccus iunior (niſi inique præuentus a fratre necatuſq; fuiſſet) ſuccædere debuit, at Lechus regni cupiditate uictus fratrem interemit, idq; a fera actum cõmentus. A populo ipſe ultro in imperiũ adſcitus, pauloq; poſt prodito facinore omnibus exoſus, regno pulſus eſt, ceterũ contabuiſſe & regni uitæq; ſimul triſtem ac meritis dignum finem habuiſſe apud nonnullos legitur.

VANDA GRACCI FILIA FORMA ET VIRTVTIBVS CLAra, uirilem animum induens, regni habenas ſuſcipere non dubitauit. Hæc apud Polonos quarto loco regnauit, pace domi, belloq; foris inſignis, Traditur litteris a Ritthogaro ſeu ut alij uolunt Lothogaro Teuthonum principe ob formam pulchritudinemq; in matrimonium petitam, belloq; ob eam rem temptatam eſſe, quod quom fœliciter geſſiſſet, hoſteſq; prohibuiſſet, pudiciciam ſuam dijs (in Viſtulæ amnem præcipiti caſu ſe mergendo) pro inſigni uictoria libaſſe, mille paſſibus infra Gracc. exanime corpus repertum, terræ datum, parentiſq; exemplo moles terræ impoſita fertur, hodie circa Mogilam, cenobium diui Bernhardi inſtitutum profeſſum apparet. Hinc Viſtulæ amnem diue regine precipitatione gens ex eius contactu ſacrum putauit, ex ſuoq; nomine Vandalum appellauit, hinc Vandalos oriundos uetuſtas Polonorum habet, eouſq; hoc nomine uocatos colonos, donec dimiſſis ſedibus in Gallias Hiſpaniaſq; migrarunt, de quo mihi infra dicetur. Vanda iam quaſi ad deos relata Gracci familia et imperium ceſſauit.

Vanda.

Vandali unde.

EXTINCTA IGITVR GRACCI FAMILIA EO TEMPORE POLONIS (ſicuti omnibus ferme gentibus eſſe ſolet) nouarum rerum ſtudium fuit, atq; ideo ad duodecim uiros futurum certe malum denuo animũ

Alterũ xij. uirorũ imperiũ.

uerterunt. Centum ferme annis ſub horum ſecundo imperio uixiſſe traduntur. Sed cum nihil æque moleſtum ſit q̄ in imperio habere ſocium, hinc factum creditur, ut uniuſcuiuſq; libido creſceret, Regnumq; tot haberet inuaſores quot pari iure id impetere potuere, hinc factiones creuiſſe, hinc diuina humanaq; uiolata eſſe credūtur, dumq; regnum ciuilibus diſſidijs laceſſitur, ultro ſe hoſtilibus quoq; manibus exponit. Ea ætate regnū Poloniæ miſerabile uiſum eſt, dum multi qui illius cuperent imperium, qui defenderent nulli fuere. Populus tandem & magiſtratus periculis ſuis prudentes ad regium decus conuerſi, hominem militia famoſum ingenioq; aſtutum Premiſlaū nomine accerſerunt, atq; totius rei ſummā illi committunt. Hic probe mihi Poloni a fratrum ſuorum moribus non uidentur aberraſſe. Cornelius enim Tacitus de Germanorū moribus habet, gentis fuiſſe ſemper uſum Regē ex nobilitate, ducē ex uirtute ſūmere. Hos dū proſpere Poloni mores ſequūtur, unius hominis ingenio graſſantes Marcomānos ad extremum uicere, illiſq; ultro bellum intulere, quorum pauloante uim uniuerſi prohibere non potuerunt. His fœliciter geſtis Poloni Premiſlaum non inuiti in regem ſuſceperunt, huicq; Leſkonis nomen indidere.

Premiſlaus.

Premiſla⁹ idē q; Leſko primus.

LESKO IGITVR PRIMVS, VIR INGENIO ARMISQVE POTENS, uirtutibus clarus, his initijs in ducem præfectus, quibus nobilitas ſibi (qua iuſto iure in regē aſſumptus eſt) acceſſit. Regnauit apud Polonos quinto loco. Fama erat hunc Magni Alexandri exercitū deleuiſſe, at quia uere Polonorum uetuſtates hoc non habent, & ab omnibus Alexandri hiſtoriam ſcribentibus alienum eſt, illud pro fabula hucuſq; celebratum crediderim.

Leſko ꝰ.

LESKONE mortuo, ſucceſſit Leſko ſecūdus nō hereditatis neq; electionis iure, ſed ioco regnū conſecutus, idq; equorū curſu factum aſſeritur, ſiquidem alter Leſchczek deceptione uſus oxigonibus terræ fixis currentium equos læſerat, ſoluſq; nota uia ad poſitam columnam illæſus primus omnium peruenerat, & rex ſalutatus indubie fuiſſet, niſi comperto dolo interim Leſko pedes prior ante alios columnam amplexatus eſſet, fraudis author morti traditus. Leſko pedibus ſuis auxiliatus in regiū decus euectus eſt. Regnauitq; ſexto loco, humili genere natus, ſui initij originiſq; ſemper memor. Sunt qui hūc a Caroli magni Romanorum imperatoris filio bello cæſum ſcribant, id nullo modo eſſe poterit. Nam & ſi Carolus magnus bellum intulerit, id tamen ſupra ſeptingentos uiginti annos eſſe non poteſt. Quom uero Leſko ſecundus ignota quaſi ætate, & ferme tamē circa natiuitatem Chriſti regnarit, ſeipſam hæc aſſertio excludit.

Leſko III.

HVIC SVCCESSIT VNICVS FILIVS LESKO Tertius, regnauit is ſeptimo loco apud Polonos, uir heroicis uirtutibus clarus, reip. domi pace præfuit, foris Pannonibus contra Græcos Italoſq; auxiliarias copias miſit. Genuit legittimum filium unum Pompilium, ex concubinis uero naturales uiginti, qui his nominibus appellati ſunt, Boleſlaus, Kazimirus, Wladiſlaus, Wratiſlaus, Oddo, Baruinus, Przibiſlaus, Premiſlaus, Iaxa, Semianus, Semonitus, Semomiſlaus, Bogdalus, Spitzigutus, Spitzmerus, Sbigneus, Sobeſla⁹ Viſſimirus, Czeſſimirus & Viſlaus. Mortuus uero monarchiam Pompilio, ceteris reliqua,

Filij Leſkonis.

ceteris reliquas prouincias, aſſignauit, prima omnium regni ut periculoſa ita deteſtabilis iactura, huius rei ſeriem apud D, Miechouieñ li. 1. ca 9. lector inueniet.

POMPILIVS igitur primus a uulgo Popyel nominatus regni habenis (abſumpto patre) ſuſceptis, nihil poſteris memorabile unq̄ geſſit, regnauit octauo loco apud Polonos, uita excedens Pompilium unicum filium ætate puerum reliquit. Pompilius primus.

ASSVMPTVS IGITVR POMPILIus ſecundus in regem nono loco regnauit. Apud hūc imperij faſces & maieſtas ceterum negocia reip. domi foriſq; apud Patruos remanſerūt, donec pauliſper adultus cōiugem regni ſociā aſciuit, cuius pernicioſis aſſentiens perſuaſionibus uiginti patruos ueneno homo peſſimus extinxit, paulopoſt ſceleris mulctam cū coniuge & liberis exoluens a muribus uoratus perhibetur, horrendū facinus, horrenda pœna compenſatum. In Pompilio itaq; ſecundo regia ſtirps finem accepit. Pompilius ſecundus.

POMPIlio uero morte uitæ moribus digna cōſūpto. Poloni Piaſtū obſcuræ ſortis hominē, etate maturū regē præfecerūt, idq; miraculo paulopoſt quā diui Ioannes et Paulus Romani martyrij palmā meruerūt, factū adſtruitur, hoc in loco temporum ratio in mentem ſubit, de qua nonnihil inferre, tandemq; ſub iudice litem relinquere ſtatui, Supra enim Gracci temporū memini, eaq; ferme annis quadringentis ante Natiuitatem Chriſti Ieſu fuiſſe (cæteros ſequens) aſſerui, ab ea ætate in Piaſti tempora anni nihil minus quā ſeptingēti ſexaginta tres colliguntur. Sub Iuliano namq; qui anno ab orbe redempto 363 imperauit, hi martyres paſſi, antea miraculum hoc uix feciſſe creduntur. Adde ſi multo poſt cōtigerit quā paſſi ad ſuperos relati fuerunt, uti paulo infra mihi dicendum erit. A Gracci uero temporibus eo excluſo ad Pyaſti tempora ſi reges annumerentur, non niſi ſeptem fuiſſe colliguntur. Ex his annis centum ferme in duodecim uiros diſtribuūtur anni, reliquos in ſeptem reges numerare neceſſum eſt, atq; ita nōnihil erroris in hiſtoria comperitur, ſed tanto plus illud erit quāto ſerius Pyaſti in regnum aſſumptio perhibetur. Iamq; ad iudicem hæc referre lubet. Nunc uero paulo ſupra Pyaſti ætatem Sarmatum Polonorumq; geſta mihi ſcribenda uidentur, quæ apud exteros ſcriptores memoriæ prodita ſunt, maiorum uero Sarmatarū incuria litteris nō mandata. Cum autem hic labor a me hac ſola ratione ſuſceptus ſit, ut ea Polonicis hiſtorijs adſcriberē quæ ab alijs intermiſſa (maxime tamen ad rem pertinere uiderentur.) Operæ precium erit hic Gottorum (de quibus pleriſq; in locis dicendum erit) initia perſtringere. Altius forte hoc erat ſumendum, ſed dum in Polonorū hiſtorijs hucuſq; neq; a mūdi exordio, neq; orbe redempto anni adnumerantur, locus dubius ſumendus omnino erat, eāq; rationē ab æmulorum morſibus me eripere putaui. Gotti uero aliquibus ex Scythia Europæa oriundi creduntur, alij altius eorum ſummunt initia ut Aſiaticis q̄ Europæis malint originis ſolum adſcribere. Non deſunt item, & illi magnā ſcriptorum manum etiam ex ipſis Gottis ortos citantes, qui gentem hanc ex Scandia inſula alijs Scanzia, alijs Scandanauia, ſeu Scādauia, appellata ortā autument, idq; multis aſtruere uidentur argumentis. Hos Abbas Vrſpergenſis ſequutus

Piaſtus.

Temporum ratio.

De Gottorum origine obiter.

Scandia inſula

ſis ſequutus in hiſtoria Gottorum multis uerbis eundem genti ortum eſſe de-
monſtrare nititur, adducitq; quibus principibus inde colluuies illa egreſſa, in
Sarmatico ſolo cōſederit, licet Sarmaticum nomen nuſq̃ ſcribat, ea tamen re-
citat loca quæ Sarmatiæ finibus intercluduntur. Sed hinc quaſi e ſeminario
quodam nationum ſeu gentium officina uarias gentes egreſſas aſſerit Danos,
Dacos, Herulos, Rugos, Turcilingos, Vandalos, Winilos qui & Longobar-
di & poſtea Burgundiones ſecundum eum dicti, multaſq; barbaras nationes.
Ex eiſdem etiam Gothos, qui & Getæ dicuntur, cum rege Berich egreſſos
adſcribit, tandemq; tot gentiū populorumq; initia leui negotio deridet, tri-
bus nauibus aduectos barbaros docet, unamq; in Viſtulæ inſula remoratam
Gepidarum gentem cōſtituiſſe affirmat, hoc homo agens ut Scytharū, Sar-
matarum, Vandalorum, Hunnorum, Amazonum, Gothorum & neſcio qua-
rum non gentium origines ex Scanzia inſula quaſi ſeruatrice humani generis
archa ſumant, frugiferam inſulam ſua ſponte homines procreantem, at iam
multi docti huic ſententiæ accedunt, maxime Danorū pleriq;, qui omnia Go-
thorū in orbe terrarū bella ex ſe geſta gloriātur. Præterea dū Vrſpergenſis
hæc ſtudioſius exequitur paulo infra. Per eoſq; etiam Vandalos expugnatos
& ſuis uictorijs applicatos, quos pauloante inde egreſſos aſſeruit, adſcripſit.
Hæc in ſuis Chronicis clarius lector inueniet, Ego uero uirum optimum ut-
pote alios ſecutum, nulla omnino culpa maculare uolo, omniumq; opiniones
ad iudices referre placet, uerum in eius & eorum quos ſequutus eſt ſententiā
accedere nō lubet, neq; tamē inficias eo gentem ex Scandia inſula tribus na-
uibus aduectam, rigidum horreſcens cœlum, ſed harū ſedium nō primos cul-
tores, neq; habitatores expulſos crediderim, potius Sarmatiæ uaſtis inſediſſe
campis, ibiq; ſponte primo ſine bello multiplicatos, creuiſſe, hinc poſtq̃ coa-
luerunt ſedes mutantes Scythis, Aſiaticis Europæiſq; & uarijs gentibus bel-
la intuliſſe, non tamen eam paucam manum adeo breui auctam, niſi uicinarū
nationum & gentium cōmixtione qui illos hoſpicio ſuſceperunt, ita pro tem-
porum uarietate & ſedes & nomina accepiſſe, Getas, Gotthos, Dacoſq; ap-
pellatos eſſe, id tamen nō primis initijs factum conſtabit, ſed regnis ubiq; cre-
ſcentibus, a Latinis Græciſq; qui harum gentium uel inuiti arma ſenſerunt,
pro uoto nomina indita credendum, ſed etiam hac ratione, ſicut ceteros po-
pulos a regibus, ducibus, uel tropheis & deuictis populis appellatos credere
quis poterit. Vndecumq; autem orta gens illa fuerit parum adferre refert,
quū ſub cœlo gens nulla ſit quæ Gothorū geſtis iuſtius gloriari queat, quā hi
populi qui in Sarmatico ſolo cōſtituti ſunt, ubi Githones ad Venedicū ſinū,
Getæ & Daci ad meridionalem plagam, Gothi aduſq; paludes Meotides, et
in his locis quibus hodie Thartari inſident habitaſſe memoriæ traduntur.
Nunc uero quia omniū ſcriptorū litteris (quibus ulla fides eſt) teſtatur. Go-
thos in Sarmatiæ ſolo ſupra omnium Romanarum rerū ſcriptorum ætates
conſediſſe, nihil ad me pertinere uidebitur, ſi quis huius gentis originem in
ipſam archam & Euæ uſq; uterū referet, quod & ego de meis maioribus ad-
ferre poſſum, qui ad Adam uſq; homines & non lapides fuere. Satis ad meū
erit inſtitutum, Gothos Sarmatiæ Europææ fuiſſe populos, atq; ex his ſedi-
bus in omnes

Vrſpergenſis lapſus.

bus in omnes contra Romanum imperium expeditiones excurriſſe. Quibus uero ab initio militauerint ducibus omitto, reperitur hoc apud ſcriptores rerum Gotthicarum, hinc ego ſumpturus ſum initium, quando iam cũ Romano imperio primum manus conſeruere, licet etiam ante in externas nationes multa geſſiſſe bella perhibeantur, ſerius etiam eorum ciuilia in Sarmatia cũ Roxolanis bella in Polonorum uetuſtatibus adducuntur, id hac ratione contigit quod priſcorum facta ſcriptorum inopia ſunt abolita. Gothi igitur Sarmatiæ populi in campis a tergo Ruſſiæ multis etatibus conſederũt Polowtzy barbaro uocabulo ſunt appellati. Cuius ego uocabuli uim ſeu rationẽ (niſi camporum ſeu planiciei uenatores fuero interpretatus) penitus ignoro, ludere nõnullis uidebor, ſed quom ſint priſcæ uetuſtatis ſcriptores, qui Gothos Getas, Dacos, Vandaloſq;, unam dicant gentẽ, atq; ſemper Sarmatas appellatos, nonniſi nominibus inter ſe diſcretos, ceterum in omnibus conuenire. Satis cõſtat quod idẽ Gothi nõ ex ſeipſis, ſed mixti cũ his populis in omnes excurſſiones tãtam hominum multitudinẽ coegerũt, ceterum imperio ſeu fama apud eos manente, hoc infra de Vandalis quoq; dicendum ueniet. Qui Gothicas res ſcripſerunt multos fuiſſe conſtat, inprimis Procopius Cæſarienſis Græcus Gothica Vandalorũq; bella litteris mandauit. Erat enim ipſe in Beliſarij caſtris medicus dum illi cum his gentibus in Affrica prouincia bell[illegible]ta eſt. Paulus Oroſius, Guido deinde Rauennas, Blondus homo doctus, Leonhardus Aretinus, Abbas Vrſpergẽſis, ſed & ex ipſis Gothis oriundus Ablauius (quem ego fateor me non legiſſe) alij etiã multi ex moderníoribus Gothicas res longis ſermonibus proſequuti, Marcus Antonius Sabellicus Liuinæ elegantiæ imitator. Volaterranus homo omni ſeculo dignus, Bergomenſis, & Nauclerus homo in hiſtoria multæ fidei, apud quos facile lector deſyderium ſuum explebit. Ego uero obiter nõnihil earum rerum quaſi libare uolui, eo ꝙ ad Sarmaticas res permaxime pertinere mihi uiderentur. Gothi itaq; Auguſti principis temporibus res Romanas inuadere nõ dubitarũt, a Lucullo ex Myſia pulſi traduntur. Miſerunt deinde ad Auguſtũ in Hiſpanijs agentem legatos pacem petitum, hanc facile obtinuerunt, eo quod eorum eruptiones reipu. magna incõmoda adferrent, paceq; data Iſtri limites tranſcendere ſunt uetiti. Violatis deinde pauloposſt finibus Romanis bella intulerũt. Eam iniuriam Romani duo duces Oppius Sabinus & Cornelius fuſcus ulciſcendam miſſi, ambo unus poſt alium cum exercitu et legionibus ab illis ceſi ſunt. Hæc Suetonius in Domiciani uita paucis uerbis infert, dicẽs de Gothis Daciſq; poſt uaria prelia duplicem triumphum egit. De Sarmatis lauream modo Capitolino Ioui retulit. Hæc Sueto. Antonius Sabellicus uir multæ eloquentiæ altius hæc reſumens quom Domiciani tempora percenſet aſſerit. Sunt & Sarmatæ bello petiti ob legionem unam cum legato ab his ſubita defectione ceſam, de his Capitolino Ioui laurea relata eſt. Hec Sabellicus commemorat, quaſi diu antea Sarmatæ Romanis præſſi armis, ab eorum fide ceſa legione defecerint. Hanc lectionem ſi ſaluare oportebit conſtabit omnino Gothos Sarmatiæ fuiſſe populos, quom interim non legatur aliud Sarmatis cũ Romanis belli fuiſſe negociũ. Sed Oroſius homo eruditione & fide clarus

Gotti idem & Polowtzy.

Rerum Gotticarũ ſcriptores

Res Gottorũ & Sarmatarũ nonnullæ. Auguſti tpa.

Domitiani.

huius rei li 7 ca 7 mētionē faciens hæc uerba de Domitiano adſcripſit. Bellū
aduerſus Germanos & Dacos geſſit pari reip. pernicie, quom & in urbe ipſe
ſenatum populumq; laniaret, & foris male circumactum exercitum aſſidua
hoſtes cęde conficerent. Nam quanta fuerint Diurpanei Dacorum regis cum
Fuſco duce prælia, quantæq; Romanorum clades longo textu euolue-
rem niſi Cornelius Tacitus qui hanc hiſtoriam diligentiſſime contexuit de
reticendo interfectorū numero & Saluſtium Criſpum & alios authores quā-
plurimos ſanxiſſe dixiſſet, & infra. Domitianus tamē prauiſſima elatus iactā-
tia ſub nomine ſuperatorum hoſtium de extinctis legionibus triumphauit.
Hæc Oroſius, quibus apparet quantam Romano nomini gloriam expu-
Traiani. gnati Sarmatæ tribuerint, hæc circa humanæ ſalutis annum 82 contigere,
Antonij Caracallę. Traiano deinde principe Romanis finibus pulſi, in ꝓpriaſq; ſedes coacti tra-
dūtur, Nonaginta ferme ānis poſt Antonius Caracalla ad Parthos ducturus
Antonij Veri. exercitū, dum ſuſpitiōe hos parū quietos cenſeret aliquot prelijs uiciſſe ſcri-
bitur. Antonius item Verus Oroſio li. 7 ca 9. teſtante cum his gentibus bellū
geſſiſſe his uerbis perhibetur. Nam cum inſurrexiſſent gentes immanitate
barbaræ, multitudine innumerabiles hoc eſt Marcommani Quallij (ſecundū
Legio Chriſtiana Ceraunobolos. alios Squadi) Vandali, Sarmatæ, Sueui, & omnis pene Germania, & in Qual-
lorum uſq; fines progreſſus exercitus circumuentuſq; ab hoſtibus propter a-
quarum penuriam potius ſitis q̄ hoſtium periculum ſuſtineret. Ad inuocatio
nem nominis Chriſti (quā ſubito magnæ fidei conſtantia quidē milites effuſi
in preces palam fecerant) tanta uis pluuiæ effuſa eſt, ut Romanos quidem lar
giſſime ac ſine iniuria refecerit. Barbaros autem crebris fulminū ictibus, per-
territos, preſertim cum plurimi eorum occiderentur in fugam coegerit, quo-
rum terga Romani uſq; ad internitionem cædentes glorioſiſſimam uictoriā,
& omnibus pene antiquorum titulis præferendam, rudi paruoq; militū nu-
mero, ſed potentiſſimo Chriſti auxilio reportarūt, hactenus Oroſius, atq; hic
Sarmatæ & Germani nōnihil ſocietatis habuiſſe cognoſcuntur, dum nō tam
Romanis fugati armis quā diuina manu uicti traduntur, quod equidem mira
ri non opportet, diuinæ etenim Maieſtatis uis & imperiū nulla unq̄ arte, in-
Gordiani. duſtria uel potētia ab humana imbecillitate euitari potuit, quod enim ſemel
Philippi. a deo conſtitutū eſt illud ut ineuitabile omni æuo implebitur. Gordiani poſt
hac temporibus Gothi bello petiti atq; leuibus prelijs repreſſi ſunt. Quies
deinde ad Philippi tempora (qui primus Chriſtianorum Romæ rerum poti
tus perhibetur) Gothis fuit. Pleriq; ferociſſimarum gentium Gothorum du-
ctu (nam non Gothi ſoli, ſed Daci & reliqui Sarmatarum populi in hanc ali-
aſq; eruptiones Gothis acceſſere) imperij finibus tranſcenſis & inuaſis trecen
Decij. tis armatorum milibus Thraciam Myſiamq; uarijs multiſq; cladibus afflixe
rūt. His a Philippo cum exercitu Decius obiectus, aliquot uictus prelijs, inſe
cto bello reuerſus eſt. Philippo paulopoſt cum filio, Decij fraude extincto do
Galli & Voluſiani. lo ipſe imperator factus, eos motus reliquit intactos. Hæc ſub annis ab orbe
redempto 253 contigere. Decio ſublato Gallus cum Voluſiano remp. tutan-
Valeriani. dam ſuſcepit, fœdus eorum ætate cum Gothis renouatum & hinc ad Valeri
Galieni. anam Perſicam captiuitatem in pace ceſſatum eſt. Dum itaq; Romana reſp.

poſt eam

poſt eam infœlicem Valerianam captiuitatem Galieni deſidia & ignauia a triginta Tyrannis inuaſa multis incõmodis afficeretur, ſimul multarum fero ciſſimarum gentium animi in imperij fines inuehuntur. Germani penetratis alpibus Italiam Rauennam uſq; uaſtarunt, Almani Gallias igne ferroq; uexa runt. Sarmatæ ruptis Pannoniæ finibus eam prouinciam populati ſunt. Tum Gothi cum alijs ferociſſimis Sarmatarum populis Aſiam inuaſerunt, claſſe Bithyniam uaſtauerũt, Nicomediã prope modum extinxerunt. Macedoniã quoq; armis tẽptauerunt, pari calamitate Thracia affecta. Dũ uero in Achaiam progrediuntur a Macharino prelio uicti feruntur. Alia harum gentium pars maxima quæ ut iam narratur Aſiam inuaſerãt, illud famoſum ab Amazonibus conditum Dianæ templum direptum incẽdunt, pulcherrimaq; prouincia uaſtata, ultra uim ſuam extenſuri a Claudio pene ad internitionẽ cæſi ſunt, ccc enim millibus uel cæſis uel captis, duo millia nauium aut merſæ aut in poteſtatẽ redactæ ſunt. Atq; hæc circa annum ab orbe redempto 270 ſic ſe habuerunt. Aliquot deinde annis Gothi ſuo malo compulſi quieuerunt, donec reſumptis uiribus Romanis bella intulerunt, ab Aureliano, Canabo rege amiſſo & quinq; milibus cæſis ultra Danubium repreſſi, ex hac pugna quædam bellicoſæ fœminæ in triumpho actæ a uulgo falſo Amazones crediti ſunt, & hec circa annum ſalutis 275. Triceſimo poſt hanc afflictionem anno quom iterum Romanis finibus arma inferrent, a Flauio Conſtantino innumeros quoq; uictos litteris traditum eſt, atq; hæc circa annum ſalutis 309. Tum tot perculſi malis Romanum fœdus renouarunt. Annis ferme ſeptuaginta inuiolata fide rempublicam reliquerunt intactam. Valentiniani uero temporibus Sarmatæ ruptis Romanis finibus in Pannoniã inuehuntur. Hanc iniuriã Valẽtinianus circa annũ ſalutis tricenteſimũ ſeptuage. ſeptimũ uindicaturus cũ exercitu ad Brigionẽ oppidũ ueniens ſubita ſanguinis effuſiõe relicta Sarmatis libera uaſtandi licentia mortuus eſt. Poſt quã uero Valens orientis imperium obtinuit, & Gratianus Romæ rerũ potitus eſt. Ea ætate fato res omnes imperij inclinatæ, tũc ex Septemtrione clades multo maxima Italiæ imminebat. Hunni namq; gens Scythica antea inacceſſis interclusa montibus Gothos ſubito adorta ſuis expulit ſedibus. At quam ambiguis ambulat fortuna paſſibus. Res enim hinc humanas taxare liquet, nihil omni ſæculo ullo fortunæ applauſu tam alte euectũ, uel etiam nouerca ſorte humili loco depreſſum, quin hic meliora ſperare, illic ſpe excidere res tempora fortunaq; ferãt. Quod equidem hinc apparet. Gothi pauloante ſupraquinq; ætates in hanc diẽ Romanis atq; alijs gentibus formidabiles, mutata pauliſper fortuna ceu ludibrium expoſiti, proprijs ſunt pulſi ſedibus, ſuas iam tueri nõ ualentes, qui alienas libidine bellorum ſepius inuaſerant. Pulſi itaq;, his Sarmatis, qui nuper Pannoniam inuaſerant iuncti, Iſtrum tranſiuere. Valens itaq; ad eos motus miſſus hos ſine fœdere ad fluminis ripam etiam non ademptis armis magno imperij malo cõſtituit, eoſq; Arrianis dogmatibus, quibus ipſe deceptus periclitabatur, per huius ſectæ epiſcopos edocuit. Sed quom aliquamdiu Romanorũ ducum auariciam & calamitatẽ ſuam ſimul & famem ſuſtinuiſſent, increpati tandem Romanum præſidium adorti, ſimul cum ducibus Lupicino

Claudij. Aureliani. Conſtantini. Valentiniani. Valentis & Gratiani. Hunnorũ eruptio.

et Maximo interfecerũt, excuſſoq; metu Myſiam Thraciãq; armis ſubigunt, tributumq; imperant, & iam his fœliciſſimis ſucceſſibus Gothorum res au-ctæ atq; Romanis formidoloſæ eſſe cœperũt. Tum de Gothico motu nuncij Valentem urgere cœperunt, & ipſe magno exercitu Antiochiam relinquẽs in Thraciam tendit, Gothi uero ueniẽti occurſum & pugnam nõ detrectãt. Prelio cũ eo ferociter cõgreſſi Romano equitatu fuſo, legiõibus circũſeptis, nudataſq; facili negotio ſoluerũt atq; fugarũt. Valens ſaucius uiuus in hoſtiũ

Valentis interitus.

man⁹ ueniẽs igni traditus ẽ, iuſto dei iudicio, ut q alios a ueri luminis cogniti one auertit, ipſe igne ultro ſuccẽſus erroris hoſtia offerretur, tetra fœdaq; fu-ga reliquus exercitus diſperſus eſt. Gothi & hoc ſucceſſu in ſpem maioris for tunæ arrecti Byzantium urbem obſidione cingunt, quæ ſalubri conſilio de-fenſa eſt. Hæc ſub anno ſalutis humane 381 acciderunt Romanis mala. Valen

Gratiani & Valentiniani fratrũ tempora.

te a Gothis interfecto Gratianus imperator cũ Valentiniano fratre rem Ro manam tutandam ſuſcepit, fecit quoq; Gratianus Theodoſium ex Hiſpanijs accerſitum imperij ſocium, orientiſq; illi negocia comiſit. Is in Gothos profe ctus aliquibus eos prelijs afflixit. Ad hunc Atalaricus Gothorum rex (icto

Atalari-

prius neceſſario magis q̃ Romanis optato fœdere) Byzantiũ acceſſit. A quo benigne acceptus Athalaricus, poſt quã magnificentiſſimum urbis ſplendo-rem miratus, morbum incidit, paulopoſt uita exceſſit. Quem Theodoſius ho [illegible]ificentiſſimo apparatu in exequijs extulit. Gothi Theodoſij uirtutem mi [illegible]ti ſimul ac rege priuati in Romanam fidem acceſſerunt, ſtipendia Theodo ſio facientes, hos pleræq; ferociſſimæ atq; Romanæ alioqui fortunæ infeſtæ nationes ſequuti, Byzantium ad Theodoſium legatos, aut pacem petitũ, aut fœdera innouatum miſerũt. Atq; hac fœderis lege ſub ſtipendio Gothi annis ferme uiginti & quinq; non modo res Romanas non turbarunt, ſed & eorum auxilijs ampliarũt. Donec Stiliconis perfidia (enecatis prius a Gildone The-odoſij filijs) iniquo conſilio reſpublica turbata eſt, atq; Gothi apud Byzantiũ

Honorij & Archadij res cum Gothis geſtę.

ſtipẽdio & comeatu priuati. Anno 407 ſalutis humanæ Honorij & Archadij octauo, Gothi noua re moti Thraciam penetrantes Pannoniã inuadunt. Ala

Alaricus.

ricum uirum fortem regem conſtituũt, cui paulo poſt Radagaſus cum cc mi libus partim Gothorum reliquijs, ad Danubij ripas relictis, iunctis ſimul Da cis atq; Sarmatis adiunctus eſt. Hij mox Thracia, Pannonia, Illyricoq; & ea Italiæ parte contermina uaſtatis igne, ferro, & teterrima cæde omnia, neq; ſe-xus, neq; ætatis habentes rationem, diripiũt. Ingens deinde multitudo come-

Rhadagaſus victus.

atus inopia preſſa bipertito exercitus ductu ſciſſa eſt. Radaguſus Apœninũ tranſiens paulo poſt Vldino & Saru ducibus, qui Hunnorum Gothorumq; ingenti ui adiuti, qui forte cum Theodoſio in Gallia militarant, in anguſtias deiectus, interceptis undiq; comeatibus fame confectus poſt res amiſſas pau

Alarici cędes.

cis comitantibus fugam inijt, & in ipſa ceſus eſt. Alaricus apud Rauennam, multo poſtquã Radagaſus interfectus, & ipſe a Stilicone cõſilio magis quam

Stiliconis rebellio.

uiribus prælio uictus eſt. Verum Stilico partam pene uictoriam, alio uertit, ex uſu ratus ſi Barbaris manentibus ipſe ultro imperij maieſtatem ſibi uendi care poſſet, Alaricus hæc ſentiens. Honorio per legatos nunciat, atq; eã Gal-liæ partem poſtulauit, cui Vandali, Sueui, Alaniq; iamdudum imminerent.

Honorius annuit

Honorius annuit, atq; Stiliconi ut Gothos pacificos in Galliam dimittat imperauit, dum autem ille pareret fœduſq; inieciſſet nihilominus in abeuntes Saulem Hebræorũ ducem cum ualida iudæorum manu immiſit, qui oportunitatem nactus primo motu fœdam ſtragem in Gothos fecit. Verum dies illa Chriſtianis (quibus Gothi nuper ex fide acceſſerant, atq; feruẽtiſſimi eius religionis cultores erant) ſacra erat, quare Gothi metu religionis perculſi aliquamdiu iudeorum ferrum ſuſtinuerunt, donec regis iuſſu arma rapta, atq; impetu facto Hebræi diſiecti, cæſi & fugati ſunt. Sed & paulopoſt Honorio imperante Stilico cũ Eucherio filio cæditur. Quo fortiſſimo duce ſublato Italiam populati. Romam urbem, orbis caput obſidione cingunt, eam aliquamdiu fame ferroq; uexarunt, donec utrumq; malum extremã calamitatem adigeret, armiſq; atq; inedia cõfecta Roma domina gentium, a qua omnia olim capta, a Gothis ipſa capitur Anno humanæ ſalutis 412 ab urbe uero per Romulum condita 1164 A ſacrorum direptione Halarici regis iuſſu temperatũ, in reliquam urbem triduo ſeuitũ eſt. Gothi triduo quom urbe potiti ſunt inde in Campaniam, Lucaniam Brutioſq; digreſſi eas regiones populati ſunt. Halaricoq; rege mortuo Ataulphum ſubſtituerunt, ſub cuius imperio paulopoſt Barbari regreſſi urbem denuo miſere etiam rege eorum inuito diripuere, tamen ab incendio ceſſatum eſt. Placida Honorij ſorore (quam Ataulphus poſt urbem direptam matrimonio ſibi iunxerat) id efficiente, atq; ita de Gothorũ in Italiam eruptione & Romanæ urbis direptione ſe res habuere. Hactenus de Gothorum origine externarumq; gentium inuaſione ſcribere placuit, eo quod ad Sarmaticas res maxime pertineant quæ apud exteras nationes proles atq; ſemen eorum fecerint, quando uero hucuſq; uentum eſt, quod Roma orbis caput Gothorum metu fame uel ferro adacta, ut barbarorum ferret iugum ſignificatum ſit, atq; hi demum relicta urbe alias quoq; nationes populati ſunt, longa deniq; ætate parentibus aut cæſis, aut naturæ lege ſublatis, proles iam nihil niſi Gothicũ nomen ſeruauerit, ceterum in Italicos Hiſpanicos uel Aphricanos mores abierit, non uidetur ex uſu fore eorum ultro geſta retexere, quom hæc apud eos quos ſupra memini, qui Gothicas res poſteris reliquere fuſius tradita legantur. Satis mihi hic uiſum eſt. Eam gloriam ſi quã Gothi belli iure adepti. Sed & illud malum quod uaſtata Italia atq; urbe direpta Gothi intulere Sarmatis quoq; & Dacis deberi, eamq; poſteris relictã eſſe audaciam ut ab omni tyrannide antiquitatis ſuæ maieſtatem & liberttaẽ uindicẽt. Præterea quæ a Gothis uel in Italia uel Aphirca geſta ſunt, id a pleriſq; fuſius traditur, Procopius quarto libro hiſtoriæ hæc breuiter abſoluit, alij alios ſequuti multa ſcripſere, mihi hic metam ponere atq; alio ſtilum uertere placuit.

Vrbs Ro. capta.

Ataulphus.

Placida.

DVM Hæc Romanis mala a Gothis contigerunt, eodem ferme tempore Gallia a Vandalis gente feroci armis petita, de qua hic non nihil referre opẽræprecium erit, eo quod & gens illa ex Sarmatiæ finibus egreſſa in externis regnis multa egregia edidit facinora. Vandali igitur priſcis Vandili & Vindili dicti gens ferox & ipſa Sarmatica, maioribus Sarmatis ab ipſo flumine (qui Vandæ reginæ merſione ſacratus ex nominẽ ſuſcepti hoſpitis Vandalus dictus perhibetur)

De Vandalis quędam.

Vandali unde.

dictus perhibetur) Vandali appellati. Horum partes ſunt Burgiones poſtea
Burgundiones Burgundiones, qui Germani quibuſdam ſunt ſcriptoribus, forte non omnino
improbato argumento. Nam & ille fluuius Germaniæ atq; Sarmatiæ fines
nũc conſtituens, olim unius populi in utraq; ripa imperio paruit ut nuper ad/
ſcripſi. Sed & hodie ab eius quaſi fonte ad uſq; hoſtia quibus in mare Balthe/
um exoneratur, ex utraq; ripa polonorum ſubeſt imperio, ita olim Vandalus
dictus in utraq; ripa a Vandalis habitatus eſt, atq; hinc in Sarmatia & Ger/
mania Vandali (ſicuti nũc Poloni) fuere. Hij quoq; Sueuis Alaniſq; comitati
bus Gallias inuaſere, a Stilicone ſollicitati paucis antea annis q̃ urbs a Go/
this eſſet capta. Qui uero Vandali fuerint iam ſecundum pleroſq; ſupra nar/
Alani qui. ratur, aliorum tamen ſententiam infra deſcripturus ſum. De Alanis nunc ſer/
mo erit, hi pleriſq; Scythæ dicuntur. Plinio uero li. 4. ca. 12. inter Sarmaticas
gentes connumerantur. Sunt qui origine Scythas perhibeant, ſed cum Van/
dalis cohabitaſſe aſſerant, undecumq; autem fuerint, conſtat cũ Gothis olim
atq; Vandalis commilitium feciſſe, & ipſos Gothos Vandaloſq; Sarmatiæ
Gothialani. populos uti ſupra narratur extitiſſe. Quare uero inde Gothialani perhibe/
rentur, ſi non uno ſolo geniti eſſent non clare habeo, ſcio eſſe quibus in ex/
ternis nationibus illis hoc nomen inditum fuiſſe uidetur. Ego huius rei quo/
modo Gothialanos conſtitutos putauerim nuper rationẽ dedi. Eraſmus Stel
Stellæ opi/ la homo doctus in Boruſſiæ antiquitatibus eius rei cæteros ſecutus meminit,
Verum neq; eã refellere, neq; aliam aſtruere opinionem eſt in animo. Sed &
hoc non erit a fide alienum, ſi quis Alaunos ſitumq; eorũ diligẽtius perquiret
Fi comperiet Getis ſeu Dacis & Roxolanis proximos fuiſſe, & ſi pro eo fides
eſt cum Getis qui Gothi ſeu Daci creduntur, & Sarmatis unam fuiſſe gen/
tem. nam ſi Sarmatiæ Ptolemaica deſcriptio locum habet, cõſtat omnes hos
populos in Sarmatia conſediſſe, neq; tunc aliter fuiſſe diſcretos quam hodie
Auſtrales, Baioarij, Atheſieñ, Heluecij, Alſacij, Rineñ, Sueui, Franci, Saxo/
nes & reliq maximi populi, q uno uocabulo Germani, Teuthones, ſeu Alma/
ni uocantur, & cum uniformi lingua commertium habeant, ſciſſi uidetur, qui
etſi in plures regulos & principes potentiſſimos diuiſi, ad unius tamen impe
rium dominandi maieſtatem referunt, ita ea quoq; ætate fuiſſe non ab re cre
dere erit. Sicq; & nationum cõmixtione Getas Dacos Gothos Viſſigothos
Oſtrogothos Gothialaunoſq; conſtitutos, qui ſimul iunctis uiribus nihilomi/
nus Sarmatiæ populi exiſtentes, tot hominum millia conſtituere, ut ijs freti
potentijs, relictis ſedibus externas petierint gentes. hinc credendum foret,
poſtq̃ ſub Gothorum imperio hæ gentes quæ Ponto & Tanaitis proximio/
res fuere in Thraciam Macedoniamq; migrarunt, eorum fœlicibus ſucceſſi/
bus Alaunos Vandaloſq; qui ad Germaniæ partem primi fuere, in ſpem ma
ioris fortunæ arrectos patrio ſolo relicto Germaniam petijſſe, ut infra mihi
dicendum ueniet. Sunt qui referant Conſtantini magni temporibus a Gothis
Vandalos manu ualida petitos, & rege Gebrichio Vandalos cũ Viſſimaro
duce ſedibus pulſis ab ipſo Conſtantino in Pannoniam ſeruato priſco nomi/
ne locatos eſſe, ibi luſtris plus octo in Romanorum fide manſiſſe. Verũ & ibi
metũ Gothorũ parum ſibi tutum rati piraticam apud Oceanũ annis aliquot
egiſſe uitam,

egiſſe uitam, hinc quoq; priſcis ſedibus patrijs repetitis, donec ad Stiliconis
dominia fuerint euocati litteris tradunt. Burgundiones uero qui horum pars
perhibẽtur ad fontẽ quaſi Viſtulæ amnis, qui & Vandalus dictus, Ptolemæo
Burgiones dicũtur, mutata poſtea dictione Burgundiones ſunt appellati. Pro
copius uero græcus libro tertio hiſtoriarum ita refert. Vandali interea circa
Mæotin conſidentes ubi fame preſſi ſunt, in Germanos qui nunc Franci di/
cuntur, ſimulq; Renum fluuium traiecerunt, in ſocietatem Alanos, Gothicũ
& ipſum/genus adſciſcentes, inde poſtea duce Gogidiſco in Hiſpaniam pe/
netrauere. Hactenus Procopius. Cui fides eſt narranti, qui & ipſe in Vandili/
co bello cũ Belliſario fuit, ſtatim cognoſcitur, & Vandilos & Gothos & Da/
cos unam fuiſſe Sarmatiæ gentem. Quod & ipſe paulo ſuperius eodem libro
his uerbis teſtatur, Gothicæ gentes quidem multæ et aliæ prius fuere q̃ nũc,
omniũ aũt maximæ ác potiſſimæ Gothi & Vandali & Viſſigothi & Gepe/
des iamdudum & Sarmatæ & Melanchlæni appellati. Sũnt et qui Gothicas
gentes has uocent, qui omnes nominibus quidem inter ſe differũt ceteris con
ueniunt, & paulo infra, Et ut mihi ſane uidetur ex una omnes gente procrea/
ti, nomina poſtea ab eorũ ducibus uaria ſortiti, de his legatur Procopius qui
omnia fuſius ſcripſit. Iam ſatis ſuperius probatũ mihi uidetur, Vandalos, Ala/
nos ſiue Alaunos Burgioneſq; Sarmatiæ fuiſſe populos. Supereſt ut ea/quæ
patrias ſedes egreſſi/ætate qua adhuc Vandili crediti ſunt bello geſſere/pau
cis adſcribam, Vandali itaq; Burgundij ſimul cum Alanis a Stilicone euocati
ſub Modigillo patre & Gandarico ducibus annis ferme duodecim ante ca/
ptam a Gothis urbem quadringentis uel ſecundum aliquos trecentis homi/
num millibus domo egreſſi, per Germaniam euntes primum in Sueuorũ gra
tiam Francos, Germaniæ gentem (qui ſeptimo Archadij & Honorij anno re
lictis ſedibus Renum tranſgreſſi in Treueris Leucis atq; hiſce cõfinibus con/
ſederant) ex Gallia pulſos/in partem unde digreſſi fuerant/redire coegerũt,
ipſiſq; ſic Gallia populanda relicta eſt. Burgiones uero ſeu Burgundij locorũ
amænitate pellecti ſimul & figendæ ſedis cupidi Heduorum/Lingonum/Ve
ſunciorum & Cabiloneñ terras ſibi uendicarunt. Ea prouincia nouorum colo
norũ cultu ex poſt Burgundia uocata eſt, reliqui deinde multis exanclatis la/
boribus Pyrenæos penetrãtes Hiſpaniam tranſiuere, Bethicam, quæ Vanda
lia poſtea dicta fuit, occupauerunt, Hiſpali capta Gandaricus quom templũ
uiolare ſtatuiſſet ſubita morte interijt. Huic Genſericus ſucceſſit, qui Hono/
rio iubẽte Hiſpania per Gothos expellendus erat, quod dũ Gothi facere ma
turarent, Vandili interim a Bonifacio principe in Aphricã euocati, nacti oc/
caſionẽ Aphricã & Cartaginem ſubiugarũt, uictoq; Bonifacio & Aſpare an/
te omnia Hipponem obſidẽt, in ea obſidione diuus Auguſtinus ſeptimo men
ſe ad ſuperos relatus eſt. Genſericus domita Aphrica, in Etruria multa bella
intulit, tandem Romam ueniens ab Eudoxia uocatus, Maximi tyrannidẽ re/
preſſit, eo lapidibus obtruncato. Eudoxiam & filiam Eudociam cum Placida
ſecũ in Aphricam aduehens, ſibipſi matrem, filiam uero Honoricho, ſeu Ho/
norifico, natu maiori, Placidam Olibio matrimonio iũxit, hic a Procopio Gi
zericus appellatur, imperauit ãnis 48. Moriẽs Honorichũ (ut Procopius ha/

Burgundiones

Vandali Gothi & Daci ſũt Sarmatę.

Res geſtę Vandalorum

Burgundiorũ origo.

Gandarici interitus.

Genſericus.

Honorichus.

bet) alīj Honorificū ſcribūt, ſucceſſorem reliquit, hic ſæuiſſimus & Chriſtia/næ fidei ſceleſtiſſimus perſequutor, poſtq̄ annis octo Vandalis præfuit morbo miſere extinctus eſt. Eiq; Guntabundus ſucceſſit, Genſerici ex Gonzane nepos, præfuit annis 26. Moriens Ildericum ex Eudocia et Honoricho natum hæredem reliquit, iureiurandoq; obſtrictum adegit ne unq̄ Chriſtianis foret amicus. Mortuo uero Guntabundo Ilderichus periurus ſed pīſſimo facinore omnes in exilium Chriſtianos relegatos reuocauit. Hæc Volaterranus ex maiorum traditione aſſeruit. Sunt qui Guntabundo Traſamundum ſucceſſiſſe aiunt, atq; eundem fuiſſe Guntabundi filium, qui tanta rabie orthodoxos & Chriſti cultum perſequutus fuerit. Ilderichum ut ſupra ſcriptum eſt eo iuramento adegit. Verum Procopius li. tertio de bello Vandalico tradit Guntabundo imperīj ſui anno xīj mortuo, Traſamundum fratrem ſucceſſiſſe hiſce uerbis hec adſcripſit. Honoricho extincto Guntabuudus Genzonis fratris filius ſucceſſit, qui propior genere Gizerichum attingebat, cum aphris pluri/mis decertauit prelīs, Chriſtianos mutatione ſuorum ſupplicīs etiam maioribus afflixit. Exceſſit morbo anno regni xīj poſt quem frater Traſamundus rem ſuſcepit, uir indole ſapientiæ maxima tū animi magnitudine omnis maiores antecedens, Chriſtianos non pœnis corporis aut ſupplicīs ueluti illi ſed præmīs ac honoribus omnibus ad deſerendam fidem inuitauit. Hæc Procopius. Cuius traditio magis placet, uel ex eo, quod beatus Fulgētius nonnulla noſtræ fidei myſteria ad Traſamundum ipſo poſtulāte religioſiſſime pariter ac doctiſſime excuſſit, hic igitur nō ſatis conſtat quare D Volaterranus Traſamundū regem preterierit, quom tamen & ipſe forte Procopium latinitate donarit, & ſuam ex eodem ut ego habeat aſſertionem. Traſamundus 27 annorum rex multa ab Aphris incommoda paſſus deceſſit. Cui Ilderichus Honorichi filius ſucceſſit, uir ſuis & Chriſtianis æque mitis, homo ad arma bellaq; minus idoneus. Quem Gilmirus primū cuſtodiæ uinculiſq; tradidit. deinde ipſe imperīj habenas ſuſcepit, regnauit annis quinq;. Cū quo & Vandalorum imperium & regnum in Aphrica finitum eſt. Hæc apud Procopiū duobus abſoluūtur libris. Hic etiam rerum Vandalicarum ego fines ponam quando iam Sarmatæ eſſe deſierunt. At ſi quis & Gothorum, Vandilorum, Burgundionū Alanorumq; egregia facinora & uarios ſucceſſus, item eorū in Thracia/ Macedonia/ Græcia/ Aphrica/ Hiſpania/ Sardinia/ Sicilia/ Italia/ Galliaq; militiam imperium & regnum ſcire deſyderat, quotq; uicibus urbē Romam orbis terrarum principem & caput cœperint incenderint atq; uaſtarint, legat eos quos ſupra ad teſtimonia euocaui, ante omnes Vrſpergeñ abbatem, qui hiſtoriam ſuam a Nino Aſſyriorum rege ad Fridericum ſecundū, ſuaq; ætate imperīj maieſtatem gerentem conſcripſit, legat Marcum Antonium Sabellicum Liuianæ eloquentiæ ſectatorem diligentem, & Nauclerū Germanum ſingularis in hiſtoria fidei hominem, comperiet profecto temporum ſupputatione nullam unq̄ gentem in tam paucis annis tam egregia audaciaq; aggreſſam facinora, ſi ita deo uiſum fuiſſet ut hæ gentes aliquanto in Chriſtianos mitiores apparuiſſent, potuiſſent profecto eorum apud poſteros res geſtæ dignis ſemper præconīs adornari, iuuat tamen & hoc egregiam

gentis attollere

Margin notes: Guntabundus — Ildericus. — Traſamundus. — Vrſpergenſis. — M. Antonius Sabellicus. — Nauclerus.

gentis attollere laudem, quod ſemel recepta fide feruentiſſimi fuerint cultores. Quod reliquũ in Italia bellum fuit non pro fide, ſed pro imperio geſtum eſt, atq; hoc modo Gothorum aliarumq; gentium nomen in Italia finem habuit, non tam extinctis Gothis in Italia aut Vandilis in Aphrica quam locorum amœnitate captis, & ſucceſſu temporum in Italos Aphroſq; mutatis, & ita deus Italiæ oram & urbem ipſam, quæ omnibus manus quondam iniecerat, omnibus ultro diripiendam expoſuit. Nec certo conſtabit quare Gothorum etiam extincto nomine maxime de antiquitate illis nobiſcũ certare placeat, quom ſi quis origines maiorum ſuorum paulo altius repetat, eſſe poſſit ut magis Gothico aut Vandilico quam in ipſa Italia Italico ſanguine ſe procreatum intelligat, atq; ita ſe Sarmatis affinem potius quam alienum genere declarabit. Hæc hactenus mihi adferre ex uſu uiſum eſt. Iamq; unde digreſſus ſum meus repedabit ſtilus.

PIASTVS REGNI habenis ſuſceptis, omni ætate pacem coluit, decimo apud Polonos loco regnauit, Mortuus ætatis ſuæ anno. 120.

SEMOVITVM unicum filium heredem reliquit. Ab eo itaq; tota ferme ſtirps regia Polonorum principumq; Sileſiæ atq; Maſouiæ propagata cõſtabit. SEmouitus mortuo patre rebus præficitur, undecimo loco regnauit. Is dũ ſub patris imperio ſtrennue militaret inter optimos milites numeratus eſt. Adſecutus uero regnũ armis & uirtute, domi foriſq; præfuit, immatura morte non ſine mœrore ſuorum præuentus eſt. Sub huius imperio, de Cyrillo & Methodio Slauorum Apoſtolis nonnihil traditur, idq; ſub Arnolpho Romanorum imperatore. quom uero Arnolphus anno ſalutis. 894. Romanis rebus præfuerit, non uideo quo pacto id eueniat, quod a Gracco iterũ ad Semouitũ in decimo loco regnantem anni. 1294. tam cito currant. Ego uero ſcriptorum penuriæ id adſcribere quã aliquid diffinire malui. Carolus etiã magnus primus ex Germanis, Anno ſalutis 801. imperator Auguſtus factus, qui 93. quaſi annis ante Arnolphum res Romanas tutandas ſuſcepit, uaria bella cũ Vindis Slauiſq; geſſiſſe phibetur. Verum Sarmatas populos aggreſſum/ nõ crediderim, ſed ea dũtaxat loca quæ circa Lubecum atq; Roſtockium ſunt/ debellaſſe, eouſq; enim quondam Polonorum Vandalorumq; regnum fuiſſe, cõſtat. quare & ſi hæ regiões armis Teuthonicis ceſſerint, nihilominus in hanc ætatem per omnem illam oram reliquiæ Vandalorum atq; Polonorum qui hodie Vindi appellantur extant, Polonorum lingua, ſed corrupta utentes. Carolus uero Sarmatas non penetrauit, ſed huius forte Slauonici, ſeu potius Vandalici belli occaſionem Saxonibus deuictis Carolo ſumptã crediderim, quibus quom Vandali tũc uicini fuerint aliquod forte belli negotium inde cõtractum eſt, Sed hæc ad ætatẽ Poloniæ principum nõ poterint conferri, quãdo certo/ quibus temporibus ſemper eius ætatis Polonorum principes imperia ſuſceperint/ uel humanis exceſſerint/ neſcitur.

Cyrillus & Methodius.

Carolo magno qd rei cũ Sarmatis fuerit.

SEMOVITO ſucceſſit filius Lesko ætate puer, adultus uero nihil egregiũ edidit, intermiſit paterna bella, quæ ad Baltheum mare Semouitus ceperat, mortuus ætate grandæuus regnauit duodecimo loco apud Polonos.

Leſko.

HVIC SEMOMISLAVS filius ſucceſſit qui tertio decimo loco regnauit,

Semomiſlaus.

 annis Piaſti

annis Piaſti confectus & ipſe mortuus unicum filium Mieſkonem reliquit.
Mieſko. ASSVMPTVS igitur ad regni ſolium Mieſko regnauit quartodecimo lo/
co apud Polonos, Anno ab orbe redempto 963. Is cæcus natus atq; diuini/
tus fuiſſe illuminatus fertur. Primam ætatem uirtutibus adornauit, mox fa/
ctus adultior, per licentiam in uicia ruit. Quibus paulopoſt relictis Chriſtia/
nam fidem Mietzſlai nomen ſimul & coniugem Dambrowkam Bohemam
ſuſcepit, quam ſemel cum omni gente aſſumptam perpetue magno Chriſtia/
næ reip. commodo protegebat. Gneznen̄, Craccouien̄, Wladiſlauien̄, Wra/
tiſlauien̄, Poſnanien̄, Plocenſem, Culmenſem, Caminicēſem & Lubucenſem,
eccleſias Epiſcopalibus honoribus inſigniuit, reliqua uero quæ Chriſtianus
geſſit apud D. Miechouien̄ libro ſecundo, capite primo traduntur. Atq; hic
diuinæ maieſtatis præſcietiæ & ordinationis uim, uel ineuitabile fatum mira
ri non oportet, quod enim ſemel conſtitutum fuerit, nulla unq̄ humana pote/
Rerū Mieczlai varietas. rit euitari arte, ita & Mietzlaus ſine luminibus natus, mox diuinitus illuſtra/
tus, paulopoſt uicijs uitā proſtituens atq; denuo reuocatus, ſacri laticis aſper/
ſione lotus, cum regno fidem uerum lumen adeptus, reliquam ætatem ita geſ
ſit, ut cum deo beatis ſedibus regnum habere merito credatur. Hæc Polonis
ſub Othone imperatore ſecundo contigere. Anno Chriſti quo ſupra memini
ferme 962. Quibus uero Sarmatiæ & Polonorum regna ante Chriſtianæ fi/
dei profeſſionem fuerint erroribus irretiti, cæterarum gentium cultu cogno/
ſcitur, habeturq; apud D. Miechouien̄ libro ſecundo capite ſecundo.
MIECZLAO primo Chriſtianorum apud Polonos principe humanis ab/
ſumpto, rebus Boleſlaus Chabri quod magnus aut famoſus interpretatur.
Ex Dambrowka Bohema natus in paternum auitumq; regnum aſſumptus.
Princeps heroicis uirtutibus clarus, nulli unq̄ imperatorum militari diſcipli
na ſecundus. Is dum lege ſucceſſionis regnum ſuſcepiſſet, Ab Othone tertio
Gneznæ regiam accepit coronam. Poloniæ dominia (quæ iam antea regnū
Coronę collatio. iure quidem gentium erant.) Chriſtiano ſe conformans ritu legittimum atq;
Catholicum effecit regnum. Primus omnium inuicta arma omnibus uicinis
populis intulit, uarios triumphos egit, & uictricia ſigna regno reduxit. Bohe
mos ſæpe domitos ſubiugauit. Morauiam expugnauit, uniuerſam Sarmatiā
ob regulorum pluralitatem ciuilibus diſſidijs implicatam ferro ad pacem re
ſtituit, Ruſſiam totam Sarmatiæ prouinciam ſubegit, ducibus aut captis, aut
inito fœdere ſuſceptis in fidem. Saxonibus atq; Marchiæ plura bella intulit.
Prutenos barbaros uicit & Polonis ſubiecit. Hungaros Ruſſiam ingreſſos a/
liquot prælijs eiecit. Columnas ferreas in quattuor mundi partibus uictoriæ
Columnę Boleſlai. ſuæ ſigna & Polonici regni fines poſuit. Hinc forte in eum locum Cæſaris &
Alexandri aræ poſitæ apud Boriſthenem creduntur, ubi Boleſlaus magnus
uictoriarum ſuarum poſuit monumenta, ſed non ſum neſcius Alexandri atq;
Cæſaris aras a Ptolemæo priſciſq; ſcriptoribus Boleſlaū multis ætatibus an/
tecædentibus adſcriptas, id parū ad me pertinere uidetur, n eq; enim Alexan
der magnus neq; Cæſar in his locis ubi eorum ponuntur aræ unq̄ fuere. Bo/
leſlaus ætatis 58. Salutis 1005, regni 25 anno, humanis exceſſit, regnauit apud
Polonos primo Chriſtianorum regum loco, in ordine uero regum ab initio
quintuſdecimus

quintus decimus Poznaniæ conditus.

Mietzlaus II.

HVIC Mietzlaus ſecundus filius ſucceſſit per electionem. Sub huius regimine plures prouinciæ paternis armis Polonis ſubmiſſæ defecerũt. Eius quoq; ætate Marchionatus Brandeburgeñ initia ſumpſiſſe aliquibus perhibetur, ego quid ſentiam non ſatis ſcio, quom iam antea Germani imperium uirtutibus meruerint, atq; Romanorũ regis eligendi poteſtas penes ſeptem dumtaxat principes remãſerit. Qui ab omnibus ſcriptoribus ita numerantur. Maguntinẽſis archipræſul Cancellarij ſeu ut Sabellico placet ſcribe Germaniæ nomen ſortitus, Decanus principum electorum. Agrippinenſis eam dignitatem per Italiam nactus, Treuerenſis eo honore apud Galliam inſignitus. Extra uero ſacra principes quattuor, Reni inclytus Palatinus Dapiferi ſeu ut Sabellicus uult ſcutiferi munus obit. Saxoniæ dux enſem defert, hunc Mariſcalcum appellant. Brandeburgeñ Marchio Quæſtoris officium ut Sabellico & Blondo uiſum agit, Camerarium hunc uocant. & Bohemiæ rex pincernæ munus agit. Hæc tum ſecundũ aliquos 1002 firmata ſunt. Quamq̃ non deſint qui magnis argumentis ante illa tempora hæc facta eſſe contendant; utcumq; tamen res ſe habent, uidetur Marchionatus ille tunc initia nõ ſumpſiſſe uel hoc unico argumẽto, quod nõ tam cito nouus princeps ad ſummas imperij dignitates fuiſſet euectus. Iam boni lectoris iudicium eſto. Mietzlaus anno ſalutis 1034 die 15 Martij, regni nono uita exceſſit, Kazimirum filium unicum reliquit. Atq; hic non apparet quem Nauclerus generatione 35 ſecundi operis ſequutus dum hæc uerba inferret. In principio regni Conradi dux Poloniæ Boleſlaus, Cuius regnũ Heinricus imperator Romanorum tributarium fecit, abſq; Conradi requiſitione nomen ſibi regium impoſuit, erat ſane uir ſtrennuus & potens. Morte autem præuẽtus Miſikonem reliquit, qui mox defuncto patre, fratrem ſuum rebellioni acquieſcere nolentem, a patria expulit, qui ad Conradum regem confugit, iratus Conradus præmiſſo Othone cum magno Teuthonicorum exercitu, ſtatim ipſe maximo robore militũ ſecutus eſt, ac omnia intra Poloniam armis miſcebat. Miſiko uidens ſe nulla ratione poſſe reſiſtere, relicta Polonia ad Vdalricum ducem Bohemiæ hoſtem imperij confugit. Vdalricus uero ſperans ſe imperatoris gratiã quã amiſerat recuperaturũ, Polonorum ducem, quẽ exulem & ſupplicem ſuſceperat, tradere Conrado ſtatuit, atq; hoc illi per ſecretũ nunctium intimauit, ſed imperator uir magnanimus illius deteſtatus perfidiam oblationem proditoriã contẽpſit, & Miſikonem alibi ſalutẽ quærere admonuit, qui imperatoris miratus bonitatem, clam relicta Bohemia ad propria remeauit, atq; reiectis regni inſignibus quæ pater aſſumpſerat, modico comitatu cõtentus ad imperatorem Conradum ultro acceſſit, atq; eius uoluntati ſe ſubiciens coronam humiliter imperatori reſignauit, ac ab eo tempore Polonia Romano imperio prius ab Henrico tributaria facta permanſit. Hactenus Nauclerus. Cuius aſſertio (optimi hominis uenia dixerim) ut apud nullos (quos equidẽ uiderim) inuenitur ſcriptores, ita a ueritate comperitur aliena. Annales Polonorũ qui in aduerſis & ſecundis rebus (& ſi rudes) uere tamẽ conſcripti apparent. Nã etſi Vincentium in ſpeculo hiſtoriali ſequutus fuerit atq; alios omnes qui pau

Marchionatus Brandeburgeñ

Principes electores.

NB de Electoribus

Quorundã uariæ opiniones.

Naucleri opinio.

cis hoc uerbis adſcribunt, comperiet Henricum ſecundum reges gentilium
in interiora Germania comorantes qui dicebantur Vindi tributarios feciſſe.
Deinde de Conrado ſecũdo eſt legere, qui ãno qnto regni ſui rebellantes Sla
uos perdomuit. Hinc de Henrico tertio infertur, quod Vindelicos populos
Sueuis conterminos ſubegit, qui in eam ætatem fortunam adoraſſe tradũtur.
Hæc apud Vincentium. Quibus apparet Vandilos ad ſinum Balthei maris
commorantes uictos eſſe, cum quibus Carolo magno ante aliquot luſtra bel/
li negocium erat. Verum de Sueuis noſtro æuo hoc non erit intelligendũ, qui
tunc non fortunam, ſed unum deum adorauerũt. Polonia uero Sarmatiæ pro
uincia a nullo unq̃ Conrado uel Henrico uicta, uel tributaria facta eſt. Boleſ
laus item omni ſæculo dignus princeps non ambitione aut temere coronam
aſſumpſit, ſed ab Othone Gneznæ ut pauloante mihi narratur, nõ ſine regni
ſumma laude regĳs decoratus eſt inſignibus, nec ipſe unq̃ tributarius factus,
qui ſuo imperio tot populos adiecerat. Moriẽs reliquit Mieſkonẽ, ſeu Mietz
laum aut Miſiconem ut Nauclero traditur, unicum filium ſub quo nihil egre
gie factũ legitur. Bohemia illi erepta non ab Vdalrico ſed Brzetiſlao Vdal/
rici filio [illegible] Miechouienſ li. ſecũdo. ca. 11. tradit. Eſto qđ Vdalricus fuerit,
n[illegible]s imperĳ hoſtis erat, qui ab Aenea apud Cæſarem enutriendus a patre
[illegible]tus fuiſſe perhibetur: qui imperĳ hoſtis et amicus eſſe nõ potuit, qui etiam
locũ inter principes electores ex pacto obtineret, Aeneæ quoq; traditio eius
rei nullam facit mentionem, ſed cum Mieſko bellorum aliam ſumunt occaſi
onem, quæ nonnihil cum annalibus Polonorũ concordat, licet Bohemiæ du/
cis excæcatio ſub Boleſlao & non Mietzlao facta legatur. Boleſlaus itaq; ar/
mis & uirtutibus clarus imperatoria auctoritate regiam coronam accepta/
uit, quã omnes maiores ſui iure gentium accipere potuerũt, ſi modo quis me/
minerit eam Sarmatis fuiſſe antiquitus legem, quæ Aegyptĳs, Macedonibus
ſeu Perſis, Medis, aut Græcis, alĳſq; gentibus fuit, qui reges ſalutati, quibuſq;
omne imperĳ nomen ſuſcipere licuit, quod conſilĳs atq; armis defendere poſ
ſint. Sed uana eſt hæc uerboſa diſputatio, Boleſlaus dũ regiã ab Othone coro
nã ſuſciperet, non modo tributarius non factus, ſed & ab imperĳ obedientia
abſolutus legitur, neq; regiũ diadema a Miſicone filio abiectũ, ſed in illud tẽ
pus, quo diuus Staniſlaus martyrĳ palmã (ab iniquo rege ſectus) meruit, ma/
gna regni laude cuſtoditum eſt. De fratre uero ducum Poloniæ in cuius gra/
tiam Conradus 2 cum Polonis bellũ ſuſcepit infra ſcribendum ueniet.

Caſimirus Mietzlai filius.

AD MIETZLAVM redeo qui ſecundo loco Chriſtianorum regum ab ini/
tio uero ſextuſdecimus regnauit, qui mortuus ut ſupra narratur, Kaſimirum
unicum filium ætate puerũ reliquit. Hunc mater in Almaniam ſecũ abduxit.
Hic ſane poſtea Parhiſĳs in liberalibus ſtudĳs edoctus, poſtea in Cluniaco
monachus factus eſt. Polonia interim a diuerſis natiõibus armis petita, ſimul
& domeſticis odĳs atq; belli cladibus multis affecta fuit. Donec ſenatui ui/
ſum eſt Kaſimirum rebus præficere, miſſis in Cluniacum, & ad Romanum
pontificem legatis. Kaſimirus reductus in paternum regnum aſſumptus &
coronatus eſt. Regni res per eum reſtitutæ. Pruteniq; bello uicti ſunt. mortu/
us ſalutis anno 1058. die 28 Nouembris regni 18 Poznaniæ patri appoſitus, re/

gnauit tertio

gnauit tercio loco rex Chriſtianus, ab initio uero decimus & ſeptimus.

RELIQVIT MORIENS tres filios, quorum Boleſlaus natu maior poſtea regnum adeptus, audax & efferus dictus. Is dum regnum adeptus eſſet armis protaui uirtutes æquauit. Boemiam Morauiáq; uaſtauit. Prutenos domuit. Belam Hungariæ regem reſtituit. Roxolanis plurima bella rebellātibus intulit, tādem regio nomine in Tyrannum uerſo, monitus a diuo STANISlao, effero animo in præſulem concitatus, in Diui Michaelis ſacello, quod illi Kaſimiriæ in rupe hodie ſacrum eſt, proprijs manibus euectus, gladio cæſum, ad ſuperos interq; diuos annumerandum tranſmiſit. Gregorius ſeptimus, facinore ad ſe perlato, Regem exautorauit, regnū ab illius obedientia abſoluit, anathema impoſuit. Poloniam ille exiens, in Hungariam uenit, paulopoſt ratione adempta, in ſyluis a canibus miſere laceratus fertur perijſſe. Traditur tamen ab aliquibus in eo Cœnobio quod ad lacum inter Feltkirchen & Villacum Karinthiæ oppidum ſitum eſt pœnituiſſe, inq; eo ſacello quod in ſaxo ad laci hoſtia eminet tumulatum eſſe. Pari affirmatione extra oppidum Oenipontem alias Inſpruck in Monaſterio Viltha degiſſe traditur, ſed in his locis huius rei forte nulla apparent indicia, quomodocūq; miſer perijt, conſtat iuſta ultione regno pulſum eſſe. Regnauit quarto loco chriſtianus rex, facinora a nullo unq̃ ethnico Sarmatarū principe commiſſa in ſe admiſit, ab initio uero decimusoctauus annumeratur, regno exutus Anno ſalutis 1079.

Boleſlaus.

Diui Staniſlai martyrium.

HINC IAM POLOniæ ſceptra Pontificio interdicto ceſſarūt, atq; regnū in Monarchiam abijt. Cui ſenatus aſſenſu. Wladiſlaus cognomēto Hermannus Boleſlai germanus præficitur. Is uirtutibus multis regno præfuit, fratrem haud ſecutus. Remp. domi conſilio, foris armis uictricibus compoſuit, coniuges duas, primam Boemam, ſecundam Almanam Henrici tertij imperatoris filiam habuit. Hinc iterum apparet Henrico tertio cum Sarmaticis Polonis nullam fuiſſe ſimultatem, ſed quodcumq; negocium habuerit cum Slauis illi fuiſſe. Wladiſlaus monarcha primus, ſed ab eo qui rebus ab initio præfuit decimusnonus, uita exceſſit Anno ſalutis 1102. die 4. Iunij in eccleſia Plocenſi ſepultus.

Defectio regni.

Vladiſla⁹ Hermannus monarcha.

IS BOLESLAVM Crziwouſti oris rerorti filium reliquit. Qui Sarmatiæ et Poloniæ monarchiam ſecundo loco ſuſcepit, eorum tamen qui rerum ab initio potiti uigeſimus. Hic unicus Poloniæ princeps nunq̃ ſine honoris præfatione nominandus, omnem maiorum ſuorum gloriam exuperauit. regni rebus domi pace firmatis, cum tot populis bella geſſit, quot uicinos regnum ſuum habuit. Belæ Hungariæ Regi contra Andream auxiliatus, copias Cæſareas Andreæ gratia miſſas prælio uicit, omnibus Almanis captis aut cæſis, maxima liberalitate & humanitate uſus in eos, quos fortuna ex pugna ſeruauerat. Anno ab his geſtis altero, cum Henrico quarto feliciter bellum geſſit, inito fœdere, imperatorem Bambergæ adijt, affinitatē aſciuit. Iam denuo dicere nō habeo quare generatione 37 ſecundi uoluminis Nauclerus ab Henrico quinto Polonos tributarios factos afferat, quom hoc Polonorū hiſtoriæ non habeant, nec etiam apud alios ſcriptores reperiatur, ſed ab Henrico ob iniuriam nuper in Hungaria acceptam bello fuiſſe petitos conſtat, quod ta-

Boleſlaus Crziwouſti.

Altera Naucleri aſſertio.

men infeliciter geſſit. Boemis plurimis prælijs ſuperior fuit. Pomeranos pe-ne ad internetionem deleuit. Cum Lothario imperatore item Bambergæ cō-uenit, Roxolanos a ſua fide deficientes maximis uictorijs attriuit. At dum for-tuna omne eius conſilium iuuaret, egregium dedit ſuæ perfidiæ exemplum, docuitq; nihil in humanis rebus unq̄ firmum inueniri, cui non aliquando ad-uerſa atq; plurimum mœſta miſceantur. Vltima itaq; in Roxolanos expedi-tione proditus magis q̄ uictus ſuccubuit, deinceps fortunā ſemper accuſans, Viribus corporis nunq̄ reſumptis uitæ ſuæ anno 54, principatus 36, Salutis 1139 humanis exceſſit, in Plocen̄ eccleſia ad patrem appoſitus.

Vladiſlaus. RELIQVIT filios quinq; Wladiſlaum, Boleſlaum, Criſpum, Mietzlaum, Henricum & Kazimirū, his regnū periculoſe diuiſit. Monarchia apud Wla-diſlaum natu maiorem remanſit, hic rerum tertio loco inter monarchas poti-tus, ab initio autem regni uigeſimus primus. Coniugis ſtultæ ſequens conſili-um, in exilium pulſus moritur.

Boleſlaus Criſpus. BOLESLAVS Criſpus fratrum aſſenſu rerum potitus, incidit hoc in ānum ſalutis 1146. Cum hoc Boleſlao Conrado tertio imperatori negociū fuit pro reſtituendo fratre, quod non armis primo temptatū eſt. Quom enim per Sar-matiam Conradus 1147 in Græciam exercitum duceret, hæc res in quæſtio-nem ueniens ad imperatoris reditum eſt reiecta. Verū dum Conradus re in-fœliciter geſta rediſſet, id negocium & pace & bello ab imperatore tentatū re tamen infecta diſceſſum eſt. Tandem a Friderico primo iterum pro eadē reſtitutione temptata res eſt bello, poſtremo inito fœdere & affinitate cū im-peratore facta. Poloniæ duces Wladiſlaum in Cæſaris gratiam aſſumere aſ-ſenſerunt. Verum anteq̄ reditū pararet morte præuentus nihilominus in exi-

Error tēporis. lio uita exceſſit. Hinc forte error naſcitur quod Conradus ſecundus eam ſit re-ſtitutionem contra Boleſlaum conatus, ſed ætatis ratio hæc nō admittit. Cæ-terum quom Henrici quarti bellica in Poloniam expeditio apud Germani-carum rerum ſcriptores non reperiatur, & tamen uel legiones illius in Hun-garia a Polonicis auxilijs captæ, uel ceſæ apud exteros ſcriptores legantur. Henrici item quinti Polonici motus apud Nauclerum inueniātur, quæ apud Polonos litteris nō traduntur, an hæc hiſtoriæ inopia an complacendi ſtudio acceperint non habeo dicere. Conſtat tamen Henricum quartum Anno ſalu-tis 1109 in quem annū eius in Poloniam motus incidiſſe adſcribuntur, in hu-manis non fuiſſe, quom anno 1106 ſeptimo idus Auguſti apud Leodium uita exceſſiſſe legatur, hacq; ratione hiſtoriæ nota erroris accædet, quā hominum iudicijs diffiniendam relinquere placet. Boleſlaus itaq; monarcha quartus, & eorum qui ab initio prefuere uigeſimus ſecundus, principatus anno 24 Sa-lutis 1173 pridie kalendis Octobris obijt Graccouiæ repoſitus.

Mitzlaus. SVCCESSIT huic fratrum aſſenſu Mitzlaus quinto loco, ab initio uigeſi-mus tertius, hic dominandi auctoritatem in tyrannidem uertit.

Caſimirus. EOQVE PVLSO Kazimirus frater ſexto loco rem tutandam ſuſcepit, ab initio uigeſimus quartus, hic homo iuſtus & pius ſub anno ſalutis 1194 die 5 Maij ſubito mortuus, Graccouiæ ſepultus eſt.

Leſco albus. KAZIMIRO ſucceſſit ſenatus auctoritate euectus Leſko albus Kazimiri

filius ætate

filius ætate puer, ſeptimo loco monarcha habitus, ab initio uigeſimus quintus. huic uaria bellorum fortuna cum Mietzlao patruo pro monarchia fuit, quo tãdem humanis abſumpto, ipſe a Suantepelco Pomeraniæ præfecto crudeliter cæſus. Corpus eius Graccouiam relatum eſt. Inciderunt hæc in annũ ſalutis 1227 diẽ 14 Nouembris. Leskone albo cæſo, aliquãdiu pro monarchia certatũ. & in illud tempus reſp. uarijs motibus donec Boleſlaus pudicus (de quo infra dicendum erit) adultus præficeretur afflicta eſt.

Cędes Leſkonis.

QVOM VERO ſub Leskone albo Cruciferi hoc eſt fratres hoſpitalis beatæ Mariæ uirginis domus Teuthonicorum in Hieruſalem primitus Sarmatiæ ſolum ingreſſi perhibeantur, hoc loco ex uſu fore uidetur, eorum initia altius repetere, tum quia huius profeſſionis uiri nobiles, ob inſtitutionis pietatem & egregia facinora celebre in orbe nomen conſequuti ſint, Primis initijs Polonorũ fines ingreſſi, Chriſtianæ reip. ſtrenue militãtes, a ſenatu atq; populo Polonico in maximo precio habiti ſunt, tum etiam qđ aucta fortuna atq; pauliſper ex fœlicitate ocio creſcente, ſimulq; opibus inualeſcẽtibus mutatis inſtitutõis animis, bellis ut maximis ita periculoſis, ruptis finibus Polonis negocia fecerunt. Hic igitur ordo ſicut reliqui tres, pietatis cauſa etiam Hieroſolymis initia ſumpſiſſe fertur. Creſcentibus enim pauliſper apud Hieroſolymã Chriſtianorum rebus. Ordo militum ſepulchri dominici primum initia accepit, huic firmatis iam rebus. Sancti Ioannis (qui nunc Rhodiani uocantur) omnium in orbe fortiſſimi milites ſucceſſerunt. Poſt hunc Templariorũ initia ſumpſit, quo ſub Clemente quinto extincto, uiſum eſt in extincti locum iterum tertiũ addere. A quodam uero pietatis uiro genere Teuthonico Hieroſolymis habitante, ad opus pauperum Teuthonorum peregrinorum Xenodochium extructum, oratoriumq; diuæ uirgini ſacrum adiectum eſt. Quibuſdã deinde Teuthonibus habitantibus atq; abdicato ſæculo bona ſua conferentibus pietatis munus pauliſper auctũ creuit, qui ſic iuncti militum templi uiuendi normã ſuſceptam ita cuſtodiebãt, ne unq̃ ſuſceptæ nuper hoſpitalitatis pietatẽ intermitterent. Quo facto quom Chriſtianorũ exercitus Anno ab orbe redempto 1191 apud Acam alio nomine Ptolemaida ciuitatẽ caſtra poſuiſſet, quidam Premenſes & Lubecenſes ciues ex nauium uelis hoſpitali facto pauperibus eleemoſynas & officia præſtiterunt, auxilio Friderici Sueuiæ ducis cooperante. Henrico Romanorum rege a Celeſtino papa ordinem hunc ſub titulo hoſpitalis beatæ Mariæ uirginis domus Teuthonicorum in Hieruſalem confirmari, prærogatiuiſq; donari obtinuerunt. Hi deferũt chlamidem albam, nigra inſerta ſimplici cruce, horas Canonicas ex oratione dominica complentes, Barbam nutriunt omnes, exceptis qui diuinis præſunt & ſacris ſeruiunt. Fruſtra igitur qui nobilitatis nomen profitentur, plebeorum uirtuti inuidi, omne egregium atq; immortalitate dignum facinus a ſe initiatum poſteris referunt. Sed utinam qui unius laticis aſperſione Chriſto renati ſunt, omnia pro fide parta memoranda facinora (uti initio fuit) communia haberent, omnibuſq; eſſet nobilior qui uirtutibus reſplenderet clarior, atq; ita demum uirtuti honos redderetur. non tot urbes, tot deniq; prouinciæ, nationes & populi Chriſtianorum manibus erepti cernerentur, uel tanta ſegnicia perculſi hucuſq;

Origo fratrũ. Teuthonici ordinis.

Ordo militum ſepulchri dñici

Ordo fratrum ſcti Ioannis. ...larij.

Habitus fratrũ Teutho.

percuſi hucuſq; ſtertentes obdormiremus. Hæc miſſa faciens redeo. Eo anno
hoc eſt 1191 (licet ordinis hiſtoriæ 1190 habeant hoc forte parum fidei noſtræ
contrarium erit.) Primus ordinis generalis Magiſter frater Henricus Wal-
polt rei militaris peritus apud Acam annis decem præfuit, mortuus atq; ibi
dem ſepultus eſt. Huic per electionem ſucceſſit frater Otto de Cripin 1200
præfuit in hoſpitali apud Acam annis ſex ibidem mortuus & ſepultus. Huic
tertius Magiſter frater Hermannus Barth ſucceſſit 1206, ſedit annis quattu-
or ibidem obijt et ſepelitur. Quartus in ordine electus frater Hermannus de
Saltza 1210 præfuit annis triginta. Hic principũ dignitatẽ ab Honorio atq;
Friderico ſecundo meruit omnes & maiores ordinis prærogatiuas obtinuit.
Ordo ſub eius magiſtratu ita auctus creuit, ut in Romania, Almania, Arme-
nia, Polonia, Hungaria, Liuonia & Pruſſia ampliſſimas poſſeſſiones obtine-
ret, ditatus regum opibus par eſſe cepit. Anno magiſtratus trigeſimo apud
Barletum mortuus et ſepultus eſt. Sub huius igitur primi in ordine principis
regimine Conradus Mazouiæ dux feritate & uarijs Pruſſorum afflictióibus
attritus, Criſtini Culmenſis Epiſcopi ex ordine Ciſtercieñ, conſilum ſequutus
hũc ordinem euocauit, ipſoſq; fratres in caſtro Dobrzin locauit. Hermannus
uero magiſter ordinis fratrem Conradum de Landtſperg reliquit. Hæc pri-
mi ordinis mihi referuntur initia. Licet non ſim neſcius Aeneam Syluium &
qui eum ſequuntur aliter habere. Friderici ſecundi temporibus poſt Pto-
lemaidis amiſſionem fratres in Germaniam redijſſe, Pruſſiamq; ab impera-
tore & poſtulaſſe & bullis aureis firmatam obtinuiſſe referunt. Verum non
placet aliquid negocij hic mihi contrahere. Quando Nauclerus hanc aſſerti
onem ut uere erroneam Generatione 41 ſecũdi uoluminis diligenter elidit.
Hoc tamen mihi ex uetuſto exemplari nuper ex pruſſia conquiſito in Alma-
nico uulgari quondam per ordinis fratrem exſcripto traditur, quod pauloan-
te aſſerui, et hoc quod mox ſubijcio, Sub magiſtro Hermanno hæc geſta eſſe.
Poſt quẽ quintus Magiſter qui & in ordine magiſtrorũ nonus adnumeratur
frater Burgardus de Suadm Anno ſalutis 1283 apud Acã electus, rebus annis
ſeptẽ præfuit, ibidem mortuus & ſepultus. Quæ ſi ita ſunt ut ordinis hiſtoriæ
tradunt, eſſe non poteſt quod poſt Ptolemaidis amiſſionem a Friderico Pruſ
ſiam ordo petierit, quom Fridericus anno 1250 humanis exceſſerit, & Ptole-
mais 1290 adhuc in manibus Chriſtianorum fuerit. Hic res militum ſanctæ
Mariæ monent (quando ſupra memini Hermannum de Saltza Quartum in
ordine magiſtrum ut eorũ mihi adſcribunt hiſtoriæ principum honores me-
ruiſſe, ordinem ſub eius magiſtratu plurimum auctum fuiſſe, Anno uero ma-
giſtratus triceſimo uita functum apud Barletum conditũ eſſe) totius Germa
niæ ſummã mirari incuriam, nec ſatis intelligo qua re effectum ſit, ut res ordi
nis in Apulia olim ſplendidiſſimas, ita neglexerint. Ego enim quom in Apuli
am ueniſſem huius rei gratia ſtudioſius apud Barletũ uetera Germanorũ mo
numenta contemplatus ſum, eo loco cæteriſq; plurimis, ut apud Mamfredo-
niam prope montem Garganum, ad ſanctum (ut uocant) Leonardum, præte
rea in ipſis Apuliæ campis, prædiũ extat, hodie turris Almanorũ appella-
tum, hæc omnia ſicuti cæteris in locis, non modo in Apulia, uerum etiam per
Romaniam &

Primus Magiſter ordinis.

II Magiſtes.

III. Magiſter.

IIII. Magiſter. Primus Princeps.

Fratrũ Teuth. in hęc loca aduentus.

V. Magiſter.

Romaniam & Italiã totam, Germani olim ſtrenue militantes magnifice con diderũt. hodie ne ueſtigium quidem religionis apparet. Qua de re minus ue niet admirandum ſi hæc quondam periculoſa reipub. Chriſtianæ bella/ab or dine in Polonicum & Sarmatiæ populum ſuſcepta, Italicis patribus fuerint grata, interim enim ordinis res inclinatæ ad ſummas peruenerunt neceſſita/ tes, quo facilius non modo Apulia ſed & tota Italia ejicerẽtur hi milites, atq; quicquid olim Germanorũ ſanguine atq; opibus partum eſt, tandem in Italo rũ poteſtatẽ omni intermiſſo inſtituto priſtino abijt. Quid igitur Germani mei in utramq; ſtertitis aurem? quid in ſterilibus Sarmatiæ quæritis campis affluentis Apuliæ amœnas negligentes delitias? corruerunt ædificia maiori/ bus noſtris magnifice condita, perijt inſtitutum priſtinum & religio ueſtra, manent nihilominus redditus ut uocant. Euigilate, ſumite animum, extat uni ca. s. Leonhardi abbatia (ſic enim eũ locum illis appellare placz) quæ quon/ dã uobis nouem millia aureorũ numorũ pendebat, hodie bis mille Aegidio ex patrum Cardineo ordine pendet. Reliquum Rex Germanus habet, tanto facilius recuperandũ quo magis ille & tenetur & ſtudet Germanorũ augere gloriam. O dolenda & nunq̃ ſatis comploranda iactura, non contenta Italia quod omne aurum a Germanis uarijs ſtudijs emulgeat & ſedulos habeat, obſeruatores, quin hoc afflictis addat malum, ut quod maiorum ſanguine & opibus partũ eſt, uiolenter eripiat, atq; ultro eiciat, ſic Romæ redditibus ere ptis manet Teuthonicorũ militũ domus. Sic dum Germani unicam in Sub laco tenerent memoriam, nuper ſub boni ſpecie diui Pauli extra urbem mo/ nachis illud Cœnobiũ unitum, quo facilius omnia uorarent, qui alias plus de cies & octo millia ducatorũ annis ſingulis in prouentibus habent. Hoc ſtudẽ tes ne ullum Germanis in Italia ius maneat, neue minimũ quod contribuant aliquando recipiatur, hæc placuit hic inferre. Vos euigilate Germani, ſunt his plura atq; maiora, ueſtrum erit aut ſemper a maiorum ueſtigijs degenera re aut aliquando ſumpto animo, ſi non eorum gloriam ſuperare, æquare ſaltẽ & conſeruare, eodem forte anno amiſſa. Hucuſq; de ordinis primæuis ini/ tijs inferre placuit, nunc ad inceptum calamum dirigo.

Sancti Leonar di Abbatia.

LESKONE ALBO iniquæ cæſo, poſt quã ab Henrico cũ barba & Conra/ do multis prælijs certatum eſt. Poſtremum Boleſlaus pudicus rebus præfici/ tur, octauo loco monarchiæ ab initio uigeſimus ſextus, præfuit annis 57 ho/ mo uirtutibus adornatus. Sub cuius tamen imperio Polonia uarijs incommo dis & bellis maximis, tum gentilium, tum etiam ciuilibus diſſidijs uexata eſt. Obijt anno ſalutis 1279 die ſeptima Decembris apud diuum Franciſcum ſe/ pultus. Dum igitur Boleſlaus princeps remp. adminiſtraret, Sal in locis ſub/ terraneis repertum traditur. In eo loco cui hodie Bochnia nomen eſt, idq; di/ uæ Kunegundis meritis factũ memoriæ tradunt. Dum enim beata princeps Belam Huugarie regem parentem ſuum adijſſet, & aliquamdiu per regnum ducta, in eum locũ qui Marmarus ſeu Maromus appellatur ueniſſet, parentẽ pro ſalis cauerna exoraſſe perhibetur, annuit parens, filiæq; ex pluribus unã tribuit, illa rapto a digito annulo, cauernæ quam delegerat arrham immiſit, factum tunc forte ridiculum, paulo uero poſt dum illa in regnum redijſſet, in eo quem dixi

Boleſlaus pudicus.

Sal repertũ ad Bochniam.

eo quem dixi uico caſu ſal repertum, primiſq; initijs lapidum more extractū eſt, in quorum uno annulus diuæ Kunegundis nuper Hungarico ſolo proiectus repertus eſt. res memoria digna, quam quom Hungari initio deriderēt, in hanc tamen uſq; ætatem cum Polonis diuino utuntur munere, quodq; ſemel repertum durat & multis effoſſum cauernis perpetuas diuitias oſtendit. Inciderunt hæc in annum ab orbe redempto milleſimū ſupra ducenteſimum quinquageſimum primum. Eſt locus in plano, pauculis ſed a longe nec ſaxoſis ſeptus collibus, cui oppidum ſuperædificatū, eo tribus in locis a luce quadrangularia foramina centum triginta cubitorum ad ima in profundum ducunt, itur dehinc centum & ultra cubitis in plano meatu, ubi ſecūdum eſt ad ima nonaginta cubitorum foramē, iterumq; poſt planum meatum ad uſq; tertium totidem cubitorum per deſcenſum foramen, reliquū iter per ſcalas interiectis tamen multis per planum meatibus, in diuerſas cauernas nō eadem profunditate ſitas tendit, ibi ſal ingentium ſaxorum ſpecie exciſum execatur, dehinc in æqualia fruſtra, quæ bancos appellant operarij, funibuſq; extrahuntur. Per primū itaq; quod a luce eſt foramen in funibus penduli homines dimittuntur, reliquum iter per ſcalas deſcendenti emetiendum eſt. Totus tamē deſcēſus unius perficitur horæ ſpacio, deſcenditur atq; laboratur ſæpe cū periculo, itur itaq; perpetua ſpe in profundum per fodinas, nec unq̃ diuæ uirginis Kunegundis meritis efficientibus, theſauri reperti finis apparet. Aqua (niſi quæ deſuper a luce penetrat) nuſq̃ reperitur, utcumq; ab extra aeris intemperies in mōtibus eadem qualitas habetur. Hoc ſpectaculū inter orbis ſpectacula digne connumerandum, uir omni laude dignus Ioachimus Vadianus doctor & poeta de quo libro tertio mihi dicendum ueniet ſuperiori anno uidit atq; miratus eſt. Ego quoq; non parum ſæpe meis ſum pedibus emenſus, his paucis enarratis ad inſtituti ordinem redire oportet.

Cauernę fodinę Bochnien̄.

Henricus cum barba.

BOLESLAO VERO pudico Henricus cū barba Poloniæ & Sileſiæ princeps nono loco ſecundum aliquos res tutandas ſuſcepit, eorum qui ab initio præfuerūt uigeſimus ſeptimus, princeps heroicis uirtutibus clarus. Dominus Miechouien̄ hunc non annumerat, forte nō ſine argumento, eo ꝙ remp. dumtaxat alterius nomine tutatus ſit. Ponitur ſtatim ipſo anno quo Boleſlaus pudicus uita exceſſit, Leſko niger in nonum locum. Mihi uero non ab re uiſum Henrico cum iſtis qui interregni rebus præfuerunt, ob uarios motus & multa egregia facinora locum adſcribere.

Leſko niger

ANNO VERO quo Boleſlaus pudicus uitam cum morte mutauit. Fertur Leſko niger ad remp. regendam aſſumptus, qui decimo loco præfuit interregno exiſtente, eorū qui ab initio fuere uigeſimus octauus. Dū is remp. moderari cepiſſet, multorū animi in eam euecti uarijs motibus ubiq; laboratum eſt. Bellum grauiſſimū cum Conrado Mazouiæ principe & ſocijs geſſit, quo multis incommodis affectus eſt. Tandem Teuthonicorum Graccouienſium opera, arce in fide ſeruata, ex Hungaria collectis copijs Conradum & qui eū ſecuti acie uno prælio uicit, atq; ſic rerum potitus Germanos ob fidem innocentiſſime ſeruatam prærogatiuis extulit, hinc Magiſtratus urbis & alia inſignia ſolis Tenthonicis perpetuo iure conceſſit. Tanto Teuthones proſequutus affectu, ut

Teuthonum Graccouien̄. fides & priuilegia.

tus affectu, ut habitu atq; moribus ſe illis conformare nō dubitaret. Vir profecto magni conſilij, qui dum maximo populo præeſſet, hanc tamen titulis ſuis laudem addere uoluit, quod Teuthonicis Germanicisq; populis ultro ſe accedētibus imperaret. Ab eo tempore Sarmatiæ principes atq; reges Germanorum fidem in precio habere cœperūt, hincq; in totum ferme regnū iura Teuthonica introducta, atq; in hanc ætatē innocentiſſime cuſtodita ſunt. Germani gens in Europa clariſſima, pro cuius imperio multo certatū ſanguine, nullo unq̄ populo tam ſe ſua ſponte coniunxit, miro id fato fieri conſtat. Nam ut dulcius uideatur primæuæ originis ſolum repetere/quam externis nationibus ſubeſſe, id forte Sarmatiæ regibus non poſtrema gloria tot Germanicis populis imperare/eoſq; humanitate uincere/qui armis ſemper inuicti fuere. Lesko igitur anno ſalutis 1289 die Septembris ultima humanis exceſſit/Graccouiæ apud ſanctiſſimæ trinitatis ædem digno conditus honore.

Boleſlaus Mazouię dux.

SVCCESSIT LESKONI nigro Boleſlaus Mazouiæ dux Senatus aſſenſu, pauliſper rerū potitus monarchia pulſus eſt/præfuit undecimo loco/ab initio uigeſimus nonus.

Henricus probus.

HVIC SVCCESSIT Henricus dux Sileſiæ & Poloniæ cognomēto Probus, cui pro monarchia uarij cum Wladiſlao cubitali motus/hinc inde ſæpius uictores rerum potiti, tandem Henricus ſuperior in ipſo monarchatu ueneno forte extinctus Wratiſlauiæ moritur ſub anno ſalutis 1290 die 22 Augusti apud ſanctam Crucem ſepultus. Is rebus duodecimo loco præfuit, & eorū qui ab initio fuere triceſimus.

Vladiſlaus Cubitalis

HENRICO EXTINcto/tertiodecimo loco ſucceſſit Wladiſlaus Cubitalis, eorum qui ab initio fuere triceſimus primus/ſed in ipſis initijs pulſus.

Przemiſlaus Maioris Polonię Dux.

PRZEMISLAVS Maioris Poloniæ dux rem tutandam ſuſcepit quartodecimo loco & eorum qui ab initio fuere triceſimus ſecundus/& hic quoq; mox in ipſis initijs pulſus.

Venceſlaus Bohemus.

VENCESLAVS Bohemus quintodecimo loco eorū qui interregno præfuere, ab initio uero triceſimus tertius rebus præfuit, hic uarijs euentibus cum Wladiſlao Cubitali bella geſſit. Eo itaq; rebus præfecto, Senatui atq; populo ad unius regni maieſtatem remp. reducere uiſum fuit, factis comitijs, Przemiſlaum ducem regio honore decorarunt.

Przemiſlaus Rex

Hic princeps clarus & uirtutibus relucens Remp. uotis omnium aſſequutus, magnam initio de ſe ſpem promittens. Sed dum in omni hominum uita nihil non amaritudine admixtum reperiatur. Sarmatiæ populus regis ſui fructu breui potitus eſt, dum enim apud Rogozno comicia agit eodem anno poſtq̄ menſibus ſeptem præfuit a Marchionibus Brandeburgeñ/in gratiam forte Venceſlai Bohemi miſere cæſus eſt, præfuit ceſſante inter regno primo loco/eorum tamen qui ab initio præfuere triceſimus quartus.

Przemiſlai interitus.

Vladiſlaus Cubitalis iterum.

SVBLATO PRZEMISLAO ſenatus conſulto de rege ſubſtituēdo apud Poznaniā ſub anno 1269 in Aprili comitia habita. Wladiſlauſq; Cubitalis multis comprobatus argumentis coronandus decretus eſt. Verum dum certis proſtitueretur uitijs/& coronationem differret/conceptamq; de ſe ſpem non præſtaret/abrogata electione rerum non potitus eſt.

Venceſlaus Bohemus.

SVB ANNO ſalutis 1300 apud Poznaniam nouis habitis comitijs Venceſlaus Bohemus ſuffectus, & Gneznæ coronatus eſt. Sarmatarum rempub. poſt inter regnum ſecundo loco habuit, ab initio triceſimus quintus præfuit, pace uel bello rebus Polonicis compoſitis in Bohemiam redijt. Sub anno ſalutis 1305 die 25 Iunij extremum clauſit diem Pragæ ſepultus.

Venceſlaus II.

HVIC NATVræ ordine Venceſlaus tertius ſucceſſiſſet, uerum dum is in Sarmatiam iter maturaret in Olomuncz ſeu Iulimonte necæ præuentus miſere interijt, qui quom rerum habenas non ſuſceperit a me in principum ordinem non adnumeratur.

Vladiſlaus Cubitalis tercio.

SVBLATIS EX Bohemia aſſumptis regibus Wladiſlaus Cubitalis iterũ rem tutandam ſuſcepit, non tamen regium faſtigium aſſequutus niſi poſt multa pro patria bella & uarios partos triumphos, ſenatus conſulto ſub anno ſalutis 1320 die 18 Ianuarij Gracco. Regiã maieſtatem & regni diadema ſuſcepit, præfuit poſt inter regnũ tertio loco, ab initio triceſimus ſextus. Poſt hæc Wladiſla9 rerũ geſtarũ laude clar9, multa atqꝫ maxima ꝓ regno geſſit bella, confectus ætate Anno ſalutis 1333 quarta Martij Graccouiæ ſupremũ clauſit diem, et in templo maiori humatus eſt. Sub huius regis temporibus uniuerſa ferme Sileſia ad Bohemos defeciſſe traditur. Wladiſlao Cubitali morte conſumpto apud Gracco. comitia de nouo rege ſubſtituendo habita.

Caſimirus magnus.

SVB ANNO itaqꝫ 1333 die 25 Aprilis ſenatus conſulto Kazimirus poſtea magnus cognominatus Wladiſlai Cubitalis filius Graccouiæ reipu. præfectus, & in regem coronatus eſt. hic princeps pace domi conſilio magnus, bello foris maximus præfuit, tot clara geſta peregit quot unq̃ Sarmatiæ princeps facere potuit, tot in regno edificia extulit, atqꝫ a fundamentis extruxit, quot uix a ſucceſſoribus Poloniæ regibus in Sigiſmundi primi tempora ne ruerent ſeruari potuerunt. Multis redimitus uirtutibus pace acqꝫ bello clarus fuit. Verũ cum humana imbecilla conditio nunq̃ ſine incõmodo uiuat, atqꝫ nihil ex omni parte reperiatur beatũ. ita et hic clariſſimus princeps nõ ſine uitijs uitam egit, atqꝫ nõnihil heroicas dotes luxuria & incontinẽtiæ malo obumbrauit. Sub ãno ab orbe redempto 1370 die quinta Nouẽbris Graccouiæ ultimũ clauſit diem, præfuit poſt inter regnum quarto loco, eorum uero qui ab initio præfuere triceſimus ſeptimus.

Ludouicus rex Hungariæ.

HVIC EX condicto Ludouicus Kazimiri ex ſorore nepos Hungariæ rex ſucceſſit Corona atqꝫ rerum eo ãno die 17 Nouembr. apud Gracco. potitus, remp. quinto loco poſt inter regnũ, et eorum qui ab initio triceſimus octauus ſuſcepit. Is præfuit apud Sarmatas annis duodecim. Sub anno ſalutis humanæ 1382 die 13 Septembr. apud Tirnauam mortuus in albã regalẽ relatus eſt.

Heduigis

HVIC HEDVIGIS filia Senatus plebiſqꝫ ſcitu ſucceſſit, quæ primis initijs Wilhelmo Auſtriæ principi ſenatus aſſenſu nupſit, ſed is anteq̃ res tutandas ſuſcepiſſet, & thalamum fuiſſet ingreſſus, regina inuita repulſus eſt. præfuit Heduigis uirgo poſt inter regnum ſexto, eorũ qui ab intio fuere triceſimo nono loco, atqꝫ ita a primordio gentium ad inclytæ uirginis ætatem Sarmatarum & Polonorum ſe res habuere.

IN LIBRVM DE IAGELLONVM FAMILIA PRAEFATIO.

SARMATICARVM GENTIVM ORIginem & uetuſtates quæ domi pace/ac foris bello geſſerint,q̃tq; principes ab initio præfuerint,uno iam libro expoſui. Hic ſicuti cæteris in rebus nimia uetuſtas negotium obſcurat,ſed mali huius initium antea mihi dictũ,uel quod magno temporũ interuallo res memoriæ omnino exciderũt,uel quod nullæ aut raræ ab initio litteræ fuere,quibus(unico uidelicet fideli uetuſtatis et memoriæ ſubſidio) geſtarũ rerũ ſeries traditur. Equidem nõ ſum neſcius uix omnibus aut certe paucis meã placiturã aſſertionẽ,at quom omniũ ferme diſciplinarũ genus uarijs & ut ſæpe dubijs obijciatur diſceptationibus,eſſe forte poterit/ut ſi cominus fuero aggreſſus,mea etiã opinio non improbis argumentis fultiatur. Cũ enim eos potiſſimũ ſequutus ſim quorũ mihi traditio temporum interuallo firmata perhibetur,negocium erit eoſdem una mecum euertere/aut ea quæ maiorum traditionibus aſſerui non iterata cõniuentibus oculis accipere. Iam quod ſecundo libro explicare ſtatui cãmus efficere feſtinat,tu lector optime Vale.

Traſgreſſio.

HEDVIGIS princeps uirgo & Sarmatici populi regina quemadmodũ primi mihi libri finem effecit,ita ab ea ſecũdi quoq; libri initium ſummere ex uſu erit,tum quod priſcorum principũ atq; regum genus in ea rebus præeſſe deſijt,tum etiam quod ea præfecta rebus,externa ſed longe clariſſima Iagellonum ex Lithuanis accita familia ſimul & res tutandas & Chriſti fidem ſuſcepit. Quando uero ſuſceptus labor non parum de hinc in Lithuanicis rebus negociũ habet,operæ preciũ erit nõnihil eius principatus facere mentionẽ. Primo itaq; libro non leuibus argumẽtis,hãc(ſicuti alias gentes in eo ſolo exiſtẽtes)Sarmatiæ eſſe nationẽ exponere uolui,nõ ab re tamen hic uiſum eſt,anteaq̃ narrandi initia faciam, nominis atq; gentis reddere originem.

Lithuaniç deſcriptio.

Lithuanicũ uero nouum & latinis ſcriptoribus incognitum nomen eſt,qua aũt ætate ea prouintia id nominis ſortita ſit,longo temporum interuallo nõ apparet. Aeneas Syluius qui in ea re nõ parum ſudauit,totum negocium ita exponit,ut loci illius ſitũ magis quã gentis originem aut priſcæ uetuſtatis nomen oſtendere uideatur. Dũ enim curioſius nouiſſime gentis ante ſuſceptã fidem ritus & mores ab Hieronymo quodam acceptos proſequitur,nullibi docet quo priſco nomine ea gens fuerit appellata,hic ſicuti in pleriſq; alijs traditionibus ingens eum neotericorum manus ſequuta eſt. Sunt quibus Lithuani ſimul cum Prutenis Phinni tradantur. Ego Phinnos(ſi Ptolemæo fides)Prutenos nõ negauerim,uerum Lithuanos non crediderim,quom alios in ea regione populos Ptole. depinxerit,qui omnes mihi hodie Lithuani uidentur. Dubius meus erit pleriſq; ſermo multos in Lithuania populos tradens. At illi ſi Lithuaniam tot populorum altricem reliqua Polonia maiorem meminerint,facile non unius olim quoq; populi

Quę olim in Lithuania gentes.

Lithuaniam fuiſſe ſeruatricem intelligēt. Omnis itaq; Lithuanis culta regio harum olim gentium qui Ptolemæo ita dicuntur fuiſſe uidetur, Galindæ/Bodini/Genini/Sudini/Cariones/Amaxobij/Stabani/Sargacij/Sturni/Vibiones/Naſci/& Aſubi. Hi populi omnes olim eo ſitu depingūtur, quē hac Lithuani ætate comprehenderunt. Lithuania uero hodie his limitibus ambitur.

Limites lithuanię hodie.

Statim poſt Ombrones, id eſt Lublineñ Palatinatum, ad latus Septemtrionale ad Mazouiam uſq; Venedicos montes & Phinnos. i. Prutenos protenditur. Hi aliquibus Boruſſi creduntur, altius enim huius gentis originem repetentes inueniemus eum populum qui Ptolemæo ad Riphæos mōtes in iiſdē ſedibus quas hodie Europæi Moſchi forte occuparūt Boruſſios uocari. Hos, ſedibus ob rigidum cœlū ſoliq; infœlicitatem permutatis/in eam oram quæ nunc Pruſſia eſt ueniſſe tradunt, atq; inde priſcis pulſis colonis regionē quaſi armis partam ex ſuo nomine uocaſſe perhibent. Hanc opinionem Eraſmus Stella homo litteris eruditus in Boruſſiæ uetuſtatibus ſequutus hinc gentis & Boruſſiæ originem ſummit Argumentū ſine controuerſia non improbum. Verū & illi ad Boruſſiæ oram aliqui populi adnumerantur, quos ego Lithuanorum moderniori ſitui uel limitibus adſcripſi, q̄q̄ illud ego non impugno. Eſſe enim poteſt ut Boruſſiæ limites olim plures (quā hodie habet) populos continerent, multis tamen ab hinc ætatibus potentiorum mihi aliud imperium atq; nomen (ut crebro factū conſtat) ſortitos eſſe. Hac tamē ætate Lithuania cū Prutenis a Septentrione aduſq; Samagittas contigua, Samagittis uero ad Septentrionis oceanum conterminis Lithuaniam pertinentibus aduſq; Liuoniam, & dehinc ad magni Moſchi principatum extenditur, quem ab oriente habet. A meridie uero Roxolanos redeundo ad Polonos, quos ab occidente habet aduſq; iterū Ombrones/his finibus ambitur. Sarmatiæ ferme quarta pars apparet. Quibus ego limitibus ſupra commemoratos olim populos habitaſſe non ab re crediderim. Mihi uero nō conſtat quare Aeneas Syluius

Maſſagetę ubi.

Maſſagetas poſt Pruſſiā habitare in ſuis deſcriptionibus aſſeruit, nomen his finibus nunq̄ commune. Maſſagetas enim qui et Amazones aliquibus ſunt in Scythis Aſiaticis fuiſſe conſtat, Ptolemæo uero in eum locū nunq̄ adſcribuntur. Satiſfactū credo Lithuaniæ Samagittiæq; (quæ unius imperio parent) fines his limitibus expoſuiſſe. Si cui aliter tradendum uiſum fuerit, parum ad me pertinere uidetur, quom modo Lithuaniam Samagittiamq; Sarmatiæ po-

Lithuani unde dicti.

pulos, atq; iam pridem nouum hoc uocabulum ſumpſiſſe admittat. Supereſt & noui nominis, quod & ipſum in opinione eſſe uidetur indagare initium. Lithuani itaq; aliquibus a Lituo quod cornu ſignificat certis ratiōibus dici creduntur, horum opinio perinde ac anilis habita irridetur. Sunt alij qui Italos eam regionem ingreſſos patrio iam ſolo Italia & genti Italiæ nomen indidiſſe perhibent. Verum poſteris L littera adhibita Lithaliam atq; Lithalos fuiſſe appellatos, maiori dehinc ætate addita uicinioribus populis uocabulo magis corrupto Lithuanos atq; Lithuaniā uocatos eſſe affirmant. Hanc dn̄s Miechouieñ aſſertionem libro quarto capite 39 expeditius ſcribit. Poſtremo

Lithalanus Dux.

aliorum opinione traditur. Lithuanos olim ex Boruſſiæ finibus Lithalano duce egreſſos, priſcas ſedes olim uacuas relictas impleuiſſe, quondam Alani relictis ſedibus

lictis ſedibus illis in Boruſſiæ fines migraſſe dicuntur. Cum uero Lithalanus priſcas ſedes reperijſſe tradatur, & eas quidē unde olim Alani fuerint egreſſi apparet Lithuanos hodie quoq; eam habere oram quam olim Alani occupauerant. Ego uero Alanos magis ad Ruthenos pertinere affirmarem. Sed & hoc eſſe poteſt quod illa regio Ruthenis a Lithuanis olim bello quæſita ſit. Hanc aſſertionem Eraſmus Stella pulchris rationibus affirmauit. Ego in tanta rerum mutatione & poſt tot temporum interualla non plane habeo quid dicam, rem (ut eſt) in opinione reliquo. Lithuania Samagittiaq; Sarmatiæ regibus parent, præſcriptis finibus terminantur, gens quidem nūc Catholica, olim uarijs ridendiſq; adacta religionibus quibus ad Iagellonis uſq; tempora delituit. Ex hac regione atq; his populis Ludouico morte ſublato, Wilhelmoq; duce Auſtriæ pulſo, Polonis rex & Heduigi regni ſocius aſſumptus eſt. Quom uero ex ea familia in hanc ætatem Poloniæ Hungariæ Bohemiæq; regnis plures reges nati ſunt, ac pleriſq; clariſſimis principibus inclytæ uirgines per cōnubia iunctæ tradantur. Ex uſu mihi uiſum eſt libro uno eam familiam deſcribere, in arbore quoq; depictam hic inſerere.

Stirps Iagellonum.

VERVM ANTEq̄ in hac genealogia regum ſingulorū quædam geſta deſcribam, uniuerſam prius ſtirpem paucis ſubicere placuit. Erat apud Lithuanos princeps Olgerdus nomine, qui poſt multa bellorum pericula apud ſuos ſublatis ſex fratribus uniuerſam ferme rempu. tutatus eſt. Hic etſi uti conſtat maioribus non caruit, tamen mihi is potiſſimum (ne ad humani generis primæua initia ad quorundam exemplū omnia referre oporteat) dicendi & familiæ faciet principium. Olgerdus itaq; apud Lithuanos rebus præfuit, habuit filios una matre genitos duodecim, omnium natu maior Iagello/ Skirgello/ Switrigello/ Borcziſch/ Koributh/ Vigunth/ Korigal/ Harimunt/ Langwin, Lubarth, Andreas, & Buthaws, qui etſi temporum ſucceſſu multiplicati fuerint, cæteri tamen uno Iagellone (ex cuius renibus hæc principum propago ſurrexit) dempto/ prætermittendi a me erūt. Iagello itaq; quattuor uxorum maritus fuit, quarum Prima Heduigis Ludouici Hungariæ & Poloniæ regis filia, ex qua unicam habuit filiam Elizabet Bonifaciam, Secundam Annam Ciliæ comitis filiam, ex qua unicam filiā Heduigin nomine ſuſcepit. Tertiam Elizabeth ex familia Pilecenſium. Quarta Sophia græci ritus fœmina, ſacro prius fonte lota q̄ regium thalamum aſcenderet. Ex hac quarta coniuge ſuſcepit Wladiſlaum, Kazimirum primum, Kazimirum ſecundum. Verū mihi ne ad generalem huius familiæ deſcriptionem deueniam, in animo eſt, pro ætatis & principij ordine, ſingulorum facere potius obiter mentionem, eo ꝙ generalis illa demonſtratio in arbore quam depinxi continetur. Feſtinat itaq; ſtilus ut ſingulorum quædam memoratu digna heroicaq; facinora tradat, nō tamen aliter quā obiter, uti ab initio pollicitus ſum. Eo ꝙ hæc omnia apud dn̄m Miechouien̄ reperiantur, Cuius hiſtoriæ hic liber index ferme cenſebitur, iam uero ad inſtitutum pergit ſermo. Olgerdus itaq; Lithuaniæ princeps rerum inter ſuos potitus ſex habuit ut ſupra mihi dictū fuit fratres, Princeps quidem ethnicus, ſed militari diſciplina clarus, multa cū ordine ſanctæ Mariæ domus Teuthonicorū bella uario euentu geſſit. Quæ etſi Chriſtianis

Olgerdus.

Olgerdi filij.

Iagello.

Vxores Iagellonis.

Olgerdi res geſtę.

gentilis & barbarus intulit, Veniam nihilominus habent, armorum enim & pro imperio belli ſtudia ad religionem non pertinent, eum ſi quidem deorum cultum quem dijs patrijs ex maiorum traditione præſtitū conſtat, ut quiſquis accepit ita uel extrema adactus calamitate tutat. Cum deniq; ea gens uarijs delyraret religiōibus, ſui quoq; ritus ſummi uiſi ſibi ſunt, Olgerdus uero (ſicuti cæterarum quoq; gentium mos eſt) & pro dijs patrijs & imperij augmēto ſuſceptū bellum ita geſſit, ut patriæ ſtudiū admonuit. Cuius ſi qs egregia facta ſcire uoluerit, ponat de fidei cultu diſceptatiōem, & reliquo in belli ordine ducis optimi officiū cōperiet. Abſumptus eſt āno humanæ ſalutis 1381.

Iagello filius. IAGELLONEM natu maiorem in principatu ſucceſſorem reliquit, hic paternis ueſtigijs inhærens, ſuſcepta cum finitimis populis bella proſequutus, barbarico Ethnicoq; animo tā Polonos q̄ Prutenos & Roxolanos uaria belli ſorte moleſtauit. Verum quæ ethnicus bella geſſit, quom alibi habeātur, nec ad inſtitutum ex uſu ueniant, exponere non eſt in animo. Ad ea properare lubet quæ ad reipub. habenas tutandas aſſumptus rex geſſerit enarrare. Pulſo itaq; Wilhelmo Auſtriaco quod ad remp. integre conſeruandam illi haud ſatis uiriū eſſet: Legati Iagellonis Heduigim Ludouici natam ſuo principi conſortem poſtulauere, is ad reip. commoda facultates omnes ultro obtulit, cæterum & Catholicam fidem cum populis quibus præfuit ſponte ſuſcipere, & reliqua quæ regno ex uſu forent extremis etiam periculis pollicitus eſt. Senatus rem ad reginæ matrem reiecit, miſſis quidē legatis de rebus domi quoq; cōſultum eſt. Hinc duplici comodo permoti, ad eos maxime pertinere decretum ſi ex oriente ſumpto rege, patriam ab eruptione tot populorum redemiſſent, ſiq; etiā Chriſtiani nominis inimicam manū ad eccleſiæ unitatem ab erroribus auerterent. Firmata res, atq; Iagello ſacri quidem laticis aſperſione

Igello Chriſtianus Vladiſlaus cognominatus. lotus ad regnum admiſſus, Wladiſlai nomen ſortitus eſt. Sed & fratres fidem edocti ex aqua Chriſto ſunt renati. Hæc in annum ab orbe redempto 1386 inciderunt. Sarmatiæ ſceptris obtentis rebuſq; domi pacatis ſimul cum regina

Lithuani Samagitteq; conuerſi. Lithuaniam ingreſſus, eum populum, Samagittaſq; uota Polonis reddens ad fidei Catholicæ lumen conuertit, ea enim gens a prima hominū origine idolatrijs dedita excæcatis animis uarijs & ridiculis erroneiſq; opinionibus obumbrata in hanc ætatem ueri luminis iubar ignorauit. Anno ab orbe redempto 1387 cum maximo reipu. Chriſtianæ bono priſcis abiectis uanitatibus ad eccleſiæ Romanæ obediētiam optimi principis authoritate inducta, Vilneñ & Medniceñ Epiſcopatus fundauit. Varios deinde cum fratribus tumultus habuit. Anno uero ſalutis 1399 die 12 Iulij Heduigis regina Poloniæ Wladiſ-

Heduigis deceſſus. lai prima conſors uita exceſſit, ex ea paulo antea 12 Iunij filiam Elizabeth Bonifaciam ſuſcepit, quæ triduo tantum ſuperuiuens mortua eſt. Heduigi uero ex humanis abſumpta, Wladiſlaus nonnihil Polonorum fidem quod a repu. reici timeret ſuſpectam habere cepit. Verum ea gens quæ ſemel datam fidē nulla unq̄ calamitate adacta uiolauit. Wladiſlao conſolato Senatus decreto

II. uxor Vladiſlai. ad ſecundū induxit connubiū. Vilhelmi itaq; Ciliæ comitis filia magni Kazimiri neptis eius thalamo 1400 adducta ē, quæ et ipſa regni ex Kazimiro hæres Anno poſtea 1402 in reginā coronata fuit. Eo etiā āno generale Gymnaſium a Wladiſlao

ſium a Wladiſlao ex olim Heduigis reginæ teſtamento iam pridem a Kaſimiro ceptum, Graccouiæ optimis initijs firmatum eſt, uario diſciplinarũ genere in hanc ætatem clarum. Ab eo quoq; tempore ordo fratrum Teuthonicorum iam pridem in Lithuaniam Samagittiamq; cepta bella confecturus priſco more in Lithuaniã uarias fecit eruptiones, acceſſit ordini fratrum ducum Lithuaniæ diſſidium. Wladiſlao atq; Vitowdo patriam tueri negociũ fuit, quibus remp. tutantibus cum ordine bellum contrahendum fuit. Quod tum ſemel paruis initijs & uarijs fortunæ euentibus ceptum tam ex Polonia quã Lithuania non ſine rerum diſcrimine ad annũ uſq; 1410 geſtum eſt, tanta audacia utrinq; ꝓ alieno imperio pugnatũ, quantũ ſuũ cuiq; retinere negocium fuit, Polonis ut iam pridem belli iure, & quædam cõtra ius gentium amiſſa Sarmatiæ imperio redderent. Ordini ut ſemel parta tutaretur, & dominãdi maieſtatẽ ampliaret ſtudiũ fuit, ſed diſpar belli initiũ periculoſum uictoriæ euentũ prebuit, uarijs dehinc induciarũ et pacis præſtitis cõditiõibus. Res publico marte decernenda fuit. Poloni uniuerſis Sarmatiæ populis ad hoc bellũ negociũ fecerũt. Ex ſocijs quoq; et mercenarijs militib9 auxilia parauerũt. Eſt et ad hoc bellũ Thartarorũ imperator accitus. Prutenicus uero Magiſter Germaniæ nobilitatẽ aduocauit. Præterea Liuoniæ & ſociorũ auxilia q̃ſiuit. Cæterũ mercennario quoq; milite exercitũ ãpliauit, et reliq̃ domeſtica arma ſupra uires adhibuit. Vtrimq; hoc ordine maximo parato exercitu, multarũ gentiũ populi, ut quiſq; uel gratiæ uel odij ſtimulo tactus, reb9 bene uel male fauẽtes, ſuis ſinguli fortunã fœlicẽq; uictoriã precati ſũt. Anno itaq; ab orbe redempto ſupra Milleſimum quadringenteſimũ decimo, uterq; exercitus die 15 Iulij, quæ diuorum Apoſtolorum migrationi dicata eſt, in loco prope Tannenbergk & Grinwalt caſtra poſuit, nullum tunc ducum ante memorabilem pugnam colloquiũ fuit. Conradus itaq; de Inngingen ordinis tũc generalis Magiſter, orto iam ſole ex caſtris militem prælij cupidus eduxit. Oratione quidem rebus atq; periculo accommodata exercitum cohortatus, hac ſuprema pugna belli finem uictori nõ modo in Pruſſos, ſed & in Polonos imperium adeſſe docuit. Ad hæc recentibus uictorijs & rerum ab ſe geſtarũ memoria militibus animum auxit. Contra hoſtẽ numero ſuperiorem, uerum inermem, barbarum/multarum gentium colluuiem/non unius linguæ/& nõ eandem omnibus militandi cauſam eſſe exponit, atq; ita credendum hoc in loco nihil quod uel boni imperatoris duciſue, uel militis optimi officiũ erat, neglectum fuiſſe. Inſtruit dehinc omnium primos Cataphractatos haſtatoſq; & mercenarios milites, ut ad primum terrorem inermes Lithuanos Tartaroſq; turbarẽt. Aciem deinde ſecundam ex ueteranis ordinis militibus & his in q̃bus negotij uel belli ſumma ſpes eſſet aliquali interuallo relicto locauit. Poſtremam autem ex auxiliarijs copijs ſociorumq; militibus aciem cõcluſit. Hæcq; omnia mira & incredibili animi magnitudine hoſtiũ congreſſum exoptãs per cohortes & manipulos ſub uno ac quinquaginta militaribus ſignis diſtinxit, Sarmatiæ uero rex Wladiſlaus poſtq̃ primo diluculo a Dambrowno in eum locum quẽ ſupra adſcripſi duobus millibus paſſuũ caſtra mouiſſet, uniuerſum ſiſti iubet exercitũ, & inter ipſa rubeta ad id paratis ſacerdotibus

Gymnaſium Graccouieñ. inſtitutum.

Teuthonici ordinis bellum.

Moles belli.

Conradus e Inngingen Magiſter ordinis.

Acies Teutho. inſtructio.

duplicatum deo offerri iuſſit ſacrificium, eo loco niſi miſſarum ut appellant
orationeſq; finis eſſet, nullo pauore uel nunctio moueri potuit. A ducibus in/
Polonorũ acies terim acies inſtructæ. Lithuani/Tarthari/atq; Rutheni in dextrum cornu lo
cati. Iis Alexander Witowdus Lithuaniæ dux præfectus eſt. Poloni omnes,
auxiliareſq; & mercennariorum militum copiæ ſiniſtrum ſortitæ. Sed & per
cohortes & manipulos locorum interuallo diſtinctos, ad quinquaginta Polo
ni. Lithuani uero & auxiliarij Tarthari ſub quadraginta militaribus ſignis
inſtructi traduntur, Ita uterq; exercitus alter alterius aſpectu, ut unumqueq;
ſpes uictoriæ aut periculi metus occupauit, ita attonitus uel animo forti con
greſſum præſtolabat. Sarmatiæ quidem exercitus & gentium ferocitate ſu/
perior contra armorum uſu, & linguarum diſparitate, quod in rebus bellicis
ſæpe ſummum diſcrimen eſt inferior. Mariani ordinis item exercitus ut nu/
mero inferior, ita equorum armorumq; & machinarum copia inſtructior ap/
paruit. Nullum omnino in utriſq; caſtris hominum genus, quod non pugnæ
auidum, duces militum, militeſq; ducum animos ſpectabant. Dum hæc agun
tur. Wladiſlaus orationi deditus, multis internunctijs & per Alexandrum
ipſum ad ſupremũ certamen euocatus eſt. Sunt qui perhibent interim Lith/
uanos & ſocios congreſſos atq; in fugam uerſos fuiſſe, quo clamore ex fuga
ad regem perlato, tandem armatum pugnæ acceſſiſſe. Verum neq; Sarma/
tarum neq; Ordinis hiſtoriæ hæc referunt. Magiſter uero moræ impatiens,
Caduceatoribus miſſis Regi & Alexandro duos enſes miſit, cohortatus ut ſyl
uis relictis, prælij copiam facerent. Enſes a Rege bono omine ſuſcepti, belli
euentus deo commiſſus eſt. Finitis tandem diuinis officijs, Rex ad pugnam
armis accinctus in collem propinquum unde uterq; exercitus conſpici pote/
rat uectus eſt, uiſis autem quæ ex uſu uidebantur Rex ad ſuos redijt, admoni/
tiſq; militibus, ut pro patria/ſacris/ædibus/coniugibus atq; pignoribus, pro
libertate atq; gloria audacter pugnarent. Hoc unico prælio rem omnẽ belli
finitam, uictori nihil ultra deficere, totam Pruſſiam mercedem fore docuit.
Hæc nunc Lithuanis, Samagittiſq;, nunc Polonis atq; auxiliarijs militibus
mutato ſermonis uſu, ut queq; intelligere cognouit, læto etiam animo quaſi
in manibus uictoria foret dicebat. Tum multarum gentium animi, donec tu/
bæ claſſicũ canerent in ſe inuicem euecti, ſpe uictoriæ atq; periculi metu ad/
acti, pro ſumma gloria certare contendunt, ignari quibus deo placeat uicto/
Pugna acerrima. riam fauere, & ſubito utrimq; tubæ cornuaq; cecinere, datis ſignis Germani
mox cum Lithuanis & ſocijs pugnæ initia fecerunt, ſiniſtrũ uero cornu quod
Polonis commiſſum, paucula interiecta mora, in Germanorum exercitum
inductum eſt, & quũ maxime infenſis animis omni parte concurſum, clamo/
res multo maximi editi, horribilis ſonus & fragor, ut in uarijs populis nõ ea/
dem pugnãdi conſuetudo ita nõ eiſdem ſed diſparibus militiæ diſciplinis fu/
neſtum Germanis ſed fœlix Polonis prælium initia cepit. Pugnatum eſt con
fertiſſimis ſignis aliquandiu ancipiti marte. Sarmatæ non tam feriebant au/
dacter ꝗ conſtanter uulnera ſuſcipiebant, Donec dextrũ cornu quod Lithua/
ni & Thartari occupabant Germanorũ audacẽ pertinatiam ferre nõ poſſet,
ſtrage multo maxima in ſuos edita pedẽ primũ referre, deinde in apertã fugã
abire coactũ eſt.

abire coacti ſunt, Alexander dum ſuorũ fugam fruſtra cohiberet, ad Polonorum aciem ſeſe conuertit. Ruthenico iunctus militi qui tribus ſignis pugnabat, prælium a nouo cũ Polonis inſtaurabat, fugato uero atq; nudato dextro cornu omne apud regem ipſum et Polonos erat periculum, utrinq; diu intrepide atq; pertinaciter pugnatũ eſt, donec & pculſis terror additus, Ex Polonorum acie Bohemi Morauiq; qui ſtipendio militabant Duce Szarnowskeo Bohemo prælio exceſſerunt. Nihilo duplicato malo perterriti Poloni aciebus a nouo inſtructis ferociſſimis animis in confertiſſimos hoſtes inuehũtur, iamq; in longa prælij mora ſummũ diſcrimen eſſe cepit. Quom Germani pugnando feſſi remiſſius inſtabant. Subito itaq; cohors noua per manipulos in Polonorum aciem, & eum locum ubi periculi ſumma erat inducta, & ex integro nouum ubiq; prælium ortum eſt, quippe quom utrimq; ad ueros milites. qui & armorum genere & uſu militiæ pares erant peruentum eſſet. Marianis militibus uictoriæ ſumma ſpes quod iam Lithuanos & Thartaros iã mercennarios milites fugauerant, hinc quod ex prælij uſu neceſſe erat & dux & exercitus intrepide effecerunt, contra Polonis nõ minor partæ uictoriæ fiducia quod ſtrage multo maxima Germani milites diminuti, fortunaq; ſeruati & ſuperſtites remiſſius certarent, Wladiſlaus ducis & militis optimi obibat officiũ, remotis in poſtremũ locum saucijs, & confertis aciebus nouum ubiq; prælium inſtaurauit. Quomq; ad ſeptimam horam dubio marte pertinaciter utrinq; pugnatum eſſet / Germani cæſi fuſiq;, undiq; Poloni numero ſuperiores hoſtes circumſiſtere ubiq; fundere ceperunt, hinc in apertam fugam Mariani milites acti, Sarmatis cruenta quidem uictoria ceſſit. Fugiẽtes Germanos Poloni perſequuti. Verum dum certaminis locum hominum ſtrages & armorum uis ingens ſanguiniſq; tabes maxima compleuiſſet, & prope periculoſius corporum aceruos tranſire quam hoſtem perſequi foret, hinc pleriq; ſeruati, hoſtium caſtra direpta ſunt, uini copia reperta. Rex ne fatigati milites potantes periculum facerent, uaſa omnia confringere iuſſit. Eo prælio ceciderunt hoſtium 50 millia ut Polonorum habent hiſtoriæ, in quibus ex ordine Conradus de Iungingen qui tunc Magiſtratum geſſit, cæterum uiri nobiles & Comendatores ferme ſexcenti periere. Duo duces capti, Kaſimirus Stetineñ & Conradus albus Oleſniceñ. Præterea omnium nationum qui fratribus auxiliati ſunt milites capti. Altera die ſinguli ſeorſum præſentati fuere. Ex auxiliarijs Auſtrales / Bauari / Sueui / Frãcones / Reneñes / Friſieñ / Veſtphali / Luſaceñ / Pomerani, Saxones, & Miſnenſes. Ex mercennarijs militibus Bohemi Sleſitæ & Moraui numero ſane plurimi, Sociorum uero Liuonitæ & Culmenſes, demum ipſius ordinis fratres adducti fuere, milites iuramẽto obſtricti dimiſſi. Duces & ordinis fratres in cuſtodia ſeruati. Sarmatarũ quoq; & ſociorum obſcuræ turbæ ingens uis cœſa eſt. Duces uero uel quibus auctoritas in regno erat paucos cœſos referunt, atq; ita ſe ſummi prælij negocium cũ Prutenis habuit. Prouincia ferme tota fortunam ſequuta uictori ſe dedit, præter Mariemburgum & quædam alia. Pugnatum eſt & poſthac ubi Polonis uictoria ceſſit, uario deinde euentu res geſtæ, in annum 1411, quo inter regem & Alexandrũ fratrem pacis conditiones ordini datæ, reſq; firmatæ ſunt.

Inſignis Polonorũ uictoria.

Eo quoq; anno

Eo quoq; anno die quæ diuæ Katharinæ ſacra eſt, Wladiſlaus ex Nepolomi/
tio tribus millibus paſſuũ Graccouiam ingreſſus,ſigna militaria & quod ad
triumphum attineret ad diui Staniſlai tumulum obtulit. Ridebam ego face/
tam in proximis Sigiſmundi regis nuptijs mihi iniectam a Marchiano milite
quæſtionem, Is enim cum me Germanum cognouiſſet, uarios Polonorũ mo/
res a me ſcrutatus eſt,fere omnia illi placuere,præter domorum humilia ædi
ficia,& hoc,ſummi quandoq; odij cauſam futurã fore aſtruebat,quod in tem/
plis uidiſſet/ Marianorum olim cœſorum militum crines atq; barbas certis
haſtis ad diui Staniſlai tumulum affixas apparere, Verum ego q̃ Thartaro/
rum ſigna eſſent & caudæ,quæ Thurcarum Thattarorũq; imperatorũ atq;
ducũ eqrum collis affigũtur ex partis uictorijs ſicuti cæterarũ gentium ſigna
affixa fuiſſe,ut res habent,docui,& animo a me pacato dimiſi. Iam ego nihil
geſtorum Wladiſlai deſcribam,poſtq̃ hanc ſupmam cunctiſq; ſæculis memo
randam pugnã hic adſcripſi,ad alia calamus progreditur. Anna regina mor/
tua unica Heduigi filia relicta. Wladiſlaus anno ſalutis 1416 tertiã accepit
coniugem Elizabeth ex Pilecenſiũ clara quidem familia,ſed ætate ſpes pro/
lis adempta,quæ res ut ſenatui atq; plebi luctum fecit,ita mors illius quæ in
annum ſalutis 1419 incidit omnium animos lætificauit. Ea mortua Wladiſla
us ad quartum connubiũ per Senatum cohortatus,quom ex regni atq; omni
um commodo uideretur ex optimo principe bonum ſuſcipere hæredem. Igi
tur ſub anno 1422 Sophiam Kiouieñ ducis filiam Alexãdri ducis neptem in
regni ſociam baptiſmate lotam ſuſcepit. Ex ea itaq; Anno 1423 ultima Octo
bris filium primogenitum,deinde Wladiſlaum paterno nomine appellatũ
ſuſcepit. Anno dehinc 1426 die 16 Maij Kazimirum ſecũdo genitum paulo/
poſt mortuum,& Anno ſalutis 1427 die penultima Nouembris Kazimirum
natu tertium ex eadem genitum ſuſcepit,huius fœcunditatem Alexander Vi
towdus et ſi neptis eſſet magno dolore tulit,tanta erat dominandi libido,ut
cum is a Wladiſlai prole ſibi ſuiſq; poſteris Lithuaniæ dominia ſucceſſionis
iure præripi cerneret,nõ dubitaret etiam multis execrationibus nepti male/
dicere. Wladiſlaus ætate rerumq; geſtarum gloria plenus uitam ſenex fini/
uit in templo arcis Graccouieñ ſepultus eſt. Mors eius incidit in annum do/
mini Milleſimum Quadringenteſimum trigeſimum quartum. Princeps he/
roicis uirtutibus ſumme clarus,cuius egregia geſta Dñs Miechouieñ luculen
ter narrauit,regnauit apud Polonos poſt interregnum ſeptimo,& eorum qui
ab initio quadrageſimo loco.

WLADISLAO humanis abſumpto Wladiſlaus Iunior,natu maior,Sena/
tus aſſenſu puer ad regni ſolium eodem anno menſe Iulio aſſumptus eſt. hic
donec adoleuit,regnum ex Senatus ſententia adminiſtrauit,primis initijs pa/
ternæ laudis ſpem pollicitus,Infœlici omine ad Hungariæ regnum poſtula/
tus eſt,quod non ſine difficultate atq; negocio & inuitis Polonis adeptus,An
no ſalutis 1443 contra Amurathem Thurcarum imperatorem exercitum du
xit unoq; prælio fœliciter pugnauit,ex ea uictoria nominis atq; fortunæ fama
aucta,omnium ferme gentium perſuaſionibus ad ſecundam in Thurcas expe
ditionem animatus eſt. Quam dũ inuitis Sarmatis pararet,Imperator Thur/
carum miſſis

III. uxor Vladiſlai e domo Pileceñ.

IIII. coniunx Vladiſlai.

Vladiſlaus primogenitus.
Caſimirus II.
Caſimirus III

Exceſſus Vladiſlai.

Vladiſlaus Iunior.

Infelix Vladiſ. in Turcũ expe. ditio.

carum miſſis legatis paciſq; cōditionibus expoſitis in decennium fædus inijt, quod paulo poſt a Thurco quidem ratum, ab Wladiſlao Iuliani Cardinalis ſuaſu contra ius gentium uiolatum & Secunda in Thurcas expeditio effectū ſortita eſt, in ea apud Varnam pugnans ab Amuratha Anno 1444 acie uictus nuſq̄ amplius in terris uiuus neq; mortuus apparuit, impauit Sarmatis & Polonis octauo poſt interregnū, ab initio Quadrageſimoprimo loco. Huius ego optimi principis prima ætate egregia facinora, in Hungariæ regnūeuectionē uarioſq; rerum ſub eo euentus multis uerbis expedirem, niſi dn̄s Miechouieñ omnia quæ domi atq; foris geſſit diligenter abſoluiſſet. Ac ad hæc Philippus Callimachus Geminianus uir magni cōſilij, apud Sarmatiæ reges in præcio habitus, Wladiſlai hiſtoriam ſuo ſtilo cōſcripſiſſet. ea nuper apud Auguſtam Vindelicorum excuſa in lucem prodijt. In qua lector eius regis inter ſpem & metum periculum atq; gloriam multamq; in humanis rebus fallentis fortunæ mutationem eſſe intelliget. hæc duo (& merito) narrationis mihi ordinem turbarunt.

Clades Varneñ.

P. Callimachi hiſtoria.

AD DIVOS WLADISLAO aſſumpto, erant qui regnū Poloniæ Brandeburgeñ Marchioni deferrent. Qui princeps uirtutibus clarus delatum ſibi regnum ſpreuit, ac ad Kazimirum illud iuſto iure pertinere docuit. Verū Senatus cum Wladiſlai interitū cognoſceret comitia egit, uarijs datis hinc inde ſententijs Wladiſlai Iagellonis ſtudiū & rerum geſtarum memoria ſimul & periculi moles uicere. Kazimirus igitur omniū aſſenſu in regē poſtulatus eſt, quom uero apud Lithuanos moram faceret, denuo comitijs apud Piotrkouiā habitis in diebus Martij Boleſlaus Mazouiæ princeps in regem electus eſt. Hæc dum Kazimiro palam fiunt electioni nuper de ſe factæ cōſenſit, propereq; in Poloniam uenit. Anno ſalutis Milleſimo Quadringenteſimo quadrageſimo ſeptimo die 25 Iunij regium diadema Graccouiæ maiorum more ſuſcepit. Is in regni ſociam Inclytā Elizabet uirginem olim Alberti Romanorū Hungariæ & Boemiæ regis ac ducis Auſtriæ filiā, Ladiſlai Hungariæ & Boemiæ regis ſororem aſciuit. Erroneum itaq; eſt Franciſci Irenici comentū q̄ in Genealogia ducum Auſtriæ ponit, Alberti huius filiam Elizabet, ducis Saxoniæ fuiſſe uxorem. Inciderunt hæc in annum ſalutis 1454. Huic Kazimiro cū ordine Teuthonicorum annis ferme quattuordecim ſæpius alternante fortuna uaria bella fuere, donec illos longa belli mora conturbaſſet, & uniuerſam Pruſſiam quæ hodie Polonis paret adeptus eſt. Magiſtrum ordinemq; Sarmatum ditioni ex pacto ſubiecit. In ſupremo rerū diſcrimine ordo pacem neceſſariam cum Kazimiro fecit, cuius ſeries ab alijs traditur.

Caſimirus rex

Elizabet uxor Caſimiri.

Irenici error.

KASimirus hanc inclytā ſuſcepit Ex	Elizabet unica conſorte prolem.
Wladiſlaum natu maiorem	Anno 1456 die prima Martij.
Kaſimirū natu ſecundum prolem 3	Anno 1458 die tertia Octobris.
Ioannē Albertū tertiū natu prolem 4	Anno 1460 die 27 Decembr.
Alexandrū natu quartū prolem 5	Anno 1461 die 5 Auguſti

Hic mihi non ſatis conſtat ſi nō deuio incedo itinere, eo quod a proximo partu ad. 5. Auguſti non niſi ducenti uiginti dies intermedij ſint.

Sigiſmundū natu quintū prolem 8	Anno 1467 die prima Ianuarij.

Caſimiri ſoboles.

Federicū ſextum

Federicum ſextũ natu prolem 9 Anno 1468 die 27 Aprilis.
Heduigim filiam primã prolem 2 Anno 1457 die 27 Septembris.
Sophiam filiã ſecundã prolem 6 Anno 1464 die 6 Maij
Elizabet filiam tertiã prolem 7 Anno 1465 die 9 Maij
Elizabet filiã quartã prolem 10 Anno 1472 die 13 Maij.
Annam filiã quintã prolẽ undecimã Anno 1476 die 12 Martij.
Barbarã filiã ſextã pro. duodecimã Anno 1478 die 15 Iulij.
Elizabet filiã ſeptimã pro. tredeci. Anno die 13 Nouembris.

Hæc generalis Kaſimiri atq; Elizabeth fœcundorum parentum inclyta proles. quæ & ipſa multiplicata in fœcundam illuſtremq; creuit progeniem. Kaſimirus his relictis hæredibus atq; ſucceſſoribus, princeps uirtutibus redimitus pace domi, et foris bello clarus poſtq̃ Sarmatis & Polonis 45 annis imperaſſet uitam cum morte commutauit, eius ad ſuperos migratio in annum ab orbe redempto Milleſimum Quadringenteſimum nonageſimum ſecundum, diem ſeptimam Iunij in Lithuania incidit. Graccouiam deinde relatus & honore regio reconditus eſt. Regnauit apud Polonos poſt interregnum nono et eorum qui ab initio quadrageſimo ſecundo loco. Iam negocium poſtulat Iacobi Philippi Bergomenſis explodere errores, qui ex prima Wladiſlai Iagellonis coniuge, eo quod matrimonium illud haud fuerit legittimum nullam ſuſceptam prolem aſſerit, ſed quod ex ſecunda ſene ac nonagenaria Latiſlaum & Kazimirum duos ſuſceperit filios. Hic ſibi quod parum filiorum nominibus quos Latiſlaum & Kazimirum appellat erratum ſit culpa forte nulla eſt pro Wladiſlao Latiſlaum adſcribere, quom hæc ſibi (ut externa nomina) parum fuerint cognita. Verum quod Nonagenaria peperit non conſtat nouiſſimis his ætatibus exhauſtis iam hominum uiribus unq̃ contigiſſe. At quom Bergomeñ ſublectum aliunde ſit, Wladiſlaum annoſam habuiſſe coniugem ex ea prolem hanc ſuſcepiſſe illi perſuaſum crediderim, Tu uero mecum bene ſentias lector, ſecundam Wladiſlai conſortem Comitis Ciliæ Annam fuiſſe uirginem, Annoſam uero terciam, ex qua ut antiquitate frigeſcente nullã ſuſcepit prolem. Quartam deinde Græci ritus Sophiam in quarto gradu ſibi iunctam aſciuiſſe. Ex ea itaq; tres filios ſuſtulit quorum primus Wladiſlaus, Secundus & tertius uterq; Kazimirus appellati ſunt. Abſumpto uero Wladiſlao primo, Wladiſlaus iunior in Poloniæ regnum ſucceſſit, ad Hungariæ quoq; ſceptra euocatus in Varneñ pugna occubuit, Bohemis uero ut Bergomeñ libro ſecundo tradit nunq̃ imperauit, hæc tibi cognita eſſe uolui.

Bergomatis errores.

AD SVPEROS Kazimiro principe, tum uirtutibus tum rerum geſtarum memoria clariſſimo relato Comitia Senatus conſulto apud Piotrkouiam habita, Ioannes Albertus ad remp. tutandam in regem aſſumptus eſt. Fuere tũc qui (anteq̃ uniuerſorum animi in Albertum eueherentur) Sigiſmundi principis res intrepide tuerentur. At regina quod ad remp. attinet fideliter perſuaſit, & de Sigiſmũdo ceptũ mitigauit, ita Albertus rerum ſine diſcrimine potitus eſt. Ad cuius geſta anteq̃ calamum dirigam locus poſtulare uidetur Wladiſlai natu maioris percenſere memoriam. Wladiſlaus Kazimiri primogenitus, Mortuo Georgio Bohemorum rege heretico, ad Bohemiæ regni ſolium euocatus, coronã

Ioannes Albertus Rex Pol.

Vladiſlaus rex Bohemiæ.

euocatus/coronam obtinuit. Incidit hoc in annum ſalutis 1471. Ab eo tempo Matthię Regis
re ad mortẽ Matthiæ regis Hungariæ, quæ in annũ ſalutis 1490 die 5 men/ Hũgarię mors
ſis Aprilis incidit Wladiſlaus Boemis imperauit. Ab initio dum adoleſcens Bohemica ſe/
uix in regnũ aſſumptus uanitates execrandas nuperq; admiſſos cultus atq; cta.
religionum præſtigia uel abrogare non ualet uel nõ curat, ſub eius regno hoc
malum adeo multiplicatum eſt, ut paſſim longo uſu & ex ſenatu & ex plebe/
is nõ deſint, qui erroneam doctrinam pro religione optima prohdolor tue/
antur. Hoc in loco ſi permiſſum eſſet/nõ nihil ex uſu rei adſcribi poſſet, at dũ
uel ex profeſſione uel officij ordine non ſit calamũ conſultus refrenare ſtatui.
Vnũ lubet omnino addere/me quintũdecimũ ætatis annũ in Morauia agẽte
uir ſacrarũ lrarũ apprime doctus Georgius Kolerius diui Dominici ſectator, Georgius Co/
& Bohemiæ tunc (ut uocant illi) Prouincialis/in doctorum uirorũ cetu hæc lerius.
contriſtato retulit animo. Dum fuiſſem (inquit) proximis annis Romam ac/
cinctus, res fidei & cõditiones ad ſũmi Romani præſulis obedientiã redeũdi
ab his qui in repub. Boemiæ præſunt, mihi certis cõditionibus creditæ fuere.
Legatione quaſi uſus, ſumma ſpe Romam ingreſſus/Oliuerium Hoſtieñ ex
patrum ordine conueni, creditam prouinciam publicaui, futurum eſſe ſi Pon
tifex ſummus, patrum aſſenſu, Bohemos ad eccleſiæ unitatem, non ademptis
nuper per uim abactis eccleſiæ bonis, ſuſciperet, ut abiectis uanis erroribus,
uniuerſum Bohemiæ regnum, ad uerum fidei cultum ac religionem, maximo
reip. Chriſtianæ comodo rediret, docui. tum quoq; probis argumentis Bohe
miæ admiſſionem Romanæ eccleſiæ ex uſu fore expoſui. Oliuerius ad Ponti
ficem & patres rem detulit. fuere tunc ſicuti in cæteris rebus uti diuerſi animi
ita diſpares ſententiæ, non defuere ex patribus & ipſe Pontifex qui rem haud
aſpernandam rati, ſuſcipiendos putarent, pro temporaneo bono non tot ani/
mas perdendas, quom enim parentibus abſumptis per lineas hereditatis in
uarias abijſſent manus, difficulter reſtitutionem fieri poſſe, quinetiam breui
futurum eſſe ut pietate religionis permoti eccleſias ſua ſponte reſtitue/
rent. Contra fuere qui nulla re perſuaderi poterant, quin pertinaciter atq; in/
trepide negocium inficiarentur. Verum eſſe admiſere pro nullo unq̃ bono a/
nimas fore perdẽdas. At quom hac in re uniuerſæ reip. Chriſtianæ integritas
dependeret, conſiderandum eſſe quod de Bohemis nũc decerneretur, proxi/
me de alijs quoq; gentibus futurũ fore, quæ ab his ſumpto exemplo, rem ec/
cleſiæ ſpe futuræ ueniæ inuaderẽt, tũc quoq; ex Germanis principibus Reni
qui res monaſteriorũ contra æquitatem turbarent, nuper ad Pontificem a uio
latis delati ſunt, atq; ita ne per licentiam eccleſia omnium manibus impune
expoſita foret, ſine reſtitutione ſuſcipiendos non eſſe. Vicit proh dolor horũ
ſententia, et poſtulatio ſine ſpe reiecta eſt. Hæc ego quaſi puer a doctiſſimo ui
ro accepi. Sed res ſummi Senatus iudicio ſubiecta eſto, Bohemia inclytum
regnum, quod hominum proceritate ac numero, armorum uſu, diuitiarum co
pia & ſplendore, rerumq; omnium abundantia, nulli unq̃ ceſſit regno, quon/
dam negligentia ambitione & ſuperbia cleri ut illi aſtruunt a fide lapſum, in
ſacerdotes negociũ ſumpſit, exutoſq; rebus ultro regno expulit, his conditio/
nibus tunc aſſummi non potuit, quod aſſumptũ, in hanc ætatem, rite religio/

nem obſeruātibus, multo plura pietate & obſeruantia religionis indubie contuliſſet. Ea enim gens in deum, ſacra templa, & patriæ ornamenta, ſemper fuit intenta. q̄q̄ nunc quoq; futurum ſpero Boemos in tutanda republica Chriſtiana, quom neceſſitas adegerit, non poſtremos fore, qui multis antea ætatibus pro fide catholica intrepide militarunt. Hæc hactenus adſcribere placuit. Mortuo Hungariæ rege Matthia Senatus Hungariæ reginæ Beatrici fidem feciſſe perhibetur futurum regem non niſi ex aſſenſu ſuo ſuſcipere. Tum

Maximiliani R. in Hungariā motus.

uero Maximilianus Romanorum rex regnum, ex pacto cum patre aſſumpto poſtulat. Remq; armis primis initiis proſpere tentauit. Potuiſſetq; ille ſi Beatricis connubium placuiſſet regnum tunc citra controuerſiam obtinere, uerū dum ille Ioannis Galeacij Mediolani ducis ſororem, quæ nuper Ioanni Duci Matthie regis filio in manus Ioannis Waradienſis Epiſcopi poſtea monachi certis conditionibus deſponſata erat, poſtulaſſet, Beatricis etiam mores aſpernaretur, re infecta diſceſſit. Animatus ab eo eſt Ioānes Albertus Kaſimiri tertio natus, ut regnū armis impeteret, miſſurum ſe illi ſuppetias promiſit, hæc poſtea in rebus Ioānis Alberti dicentur, interim anteaq̄ Maximilianus armis regnum inuaſiſſet, Ioannes Waradieñ Epiſcopus Wladiſlaum Beatricis iuſſu ad reg[illegible] ſollicitauit qui Poſonium ueniens Maximiliani copiis impar redir[illegible]tatuit. Ferebatur tunc Georgium ducem Bauariæ Wladiſlai affinem, aut Maximilianum ad reditum perſuaſiſſe, aut in Wladiſlai gratiam Germanicū exercitum cuius ipſe ſummus erat imperator rege inuito reduxiſſe. Verum magis aparet affluentia prædæ exercitum pergere recuſaſſe, quā Georgij ducis perfidia effectum eſſe. Alba enim regali capta, ingētiq; præda e direptione militari manu ablata, contra Maximiliani edictum poſtulatis etiam deinceps ad ſupplicium quibuſdam dilapſum exercitū certo credendum eſt. Vtcumq; factum Maximilianus rediit, & Wladiſlaus reginæ aſſenſu ſub ſpe futuri cōnubij admiſſus eſt, quo tamen illa poſtea fruſtrata regno exceſſit. Romæ rem tentauit, ſed pecuniis pacata in patria ſua mortua eſt. Regnum conſequutus Wladiſlaus Hungaris atq; Bohemis pace magis q̄ bello imperauit,

Vladiſlaus R. Hungariæ.

ſine regni conſorte uſq; in annū 1502 diem 29 Septembris res tutatus. Eo die Anna Illuſtris uirgo ex Gallia adducta, in reginā coronata eſt, deinceps rempublicam utriuſq; regni pace tutatus, in annum ab orbe redempto 1516 diē Iouis 13 menſis Martij reip. Hungariæ præfuit, Budæ eo die mortuus, Bohemis annis 44 menſibus octo, Hungaris uero annis uiginti ſex imperauit. Princeps omni ætate pacem diligens Ludouicum unicum filiū Hungariæ & Boemiæ eo uiuente coronatū regem, de quo nunc infra ſcribendū erit, unicā etiā filiā Annam uirginē in Maximiliani Cæſ. tutela tunc apud Aenipotentem agētem, reliquit. ſed de ea quoq; ſuo loco ſermo erit. Operæ precium hoc in

Volaterrani error.

loco erit Volaterrani aſſertionem (ne ita ad poſteros erronea pergat) explodere, qui in Geographia ſua capite de Boemia circa finem hæc uerba adſcripſit, hoc extincto (uidelicet Ladiſlao Alberti Romanorum Hungariæ & Bohemiæ regis filio,) pars Kazimirum Kazimiri Poloniæ regis filium iure affinitatis, quod ſororem ſuam Georgius duxerat, pars uero Matthiam Pannoniæ regem legerunt. Tandem Georgium Pogebratium regno præfecere. Et

parum infra

parum infra poſt Georgij mortem, ad Wladiſlaum Kazimiri fratrem, Poloniæ regem, res Bohemica peruenit, deinde ad Ioannem Albertum, poſtremo ad Alexandrum, qui dum hæc proderem uiuebat. Et de Bohemia quidem ſatis. Infra item in capite de rebus Polonicis abſoluens res Wladiſlai Iagellonis hæc inſeruit. Ex ſecundo matrimonio duos genuit liberos Wladiſlaum et Kazimirum, quorum Wladiſlaus maior natu patri defuncto ſucceſſit. Is ille qui poſt ad Pannoniæ regnum uocatus eſt, qui in clade Varnenſi, una cum Iuliano Cæſarino legato, contra Amurathem Thurcam pugnans extinctus eſt. Kazimirus alter frater, qui Lithuaniã ex hæreditate acceperat, Poloniæ fratri ſucceſſit. Is demum habuit liberos, Wladiſlaum qui Poloniæ rex, ac poſt Matthiæ regis mortem a Pannonijs accerſitus eſt. Kazimirum de quo mox dicam, Ioannem Albertum qui Bohemiæ Poloniæq; ſucceſſit, Alexandrum qui Lithuaniam primo, poſtremo Ioanne Alberto nuper defuncto utrumq; regnum obtinuit. hactenus uerba Volaterrani ſunt. Tu lector optime, animo ſedato hos libris tuis pellas errores, atq; ego, ut res ipſa habet (fidem modo mihi facias oro) te admonebo. Ex ſecundo matrimonio Wladiſlaum prolem habuiſſe aſſerere ueniam habet, Nam Bergomatem ſequutus hæc tradidit. Ego eam aſſertionẽ ſuo loco nuper repreſſi. ſequitur Ladiſlao extincto & cætera, Apud Bohemos Georgius Pogebratius mox ſucceſſit, nemine etiam ad regnum poſtulato, Matthias enim ut apud omnes eſt ſcriptores apud Georgium in uinculis erat, Kazimirus nullus poſtulari potuit. Nam ſi de Kazimiro Wladiſlai Iagellonis filio uelit intelligi, eſſe nõ poteſt, quia is nullam ſororem unq̃ habuit, itaq; Georgius eam ducere non potuit. Si autem Cazimirũ Cazimiri filium Volaterranus intelligit uti adſcribit, ita ſe res nõ habẽt, nam Ladiſlao extincto Cazimirus Cazimiri tertia proles in rerum natura nõdum fuit, ita nec ſororem habere nec ad regnum poſtulari potuit, Incidit enim Ladiſlai mors apud Pragam ſub anno 1457 in diebus Nouembris, Cazimirus uero Cazimiri filius ſub anno 1458 die 3 Octobr. natus eſt, ut ſupra adſcripſi. Ergo hæc extra ueritatem ſic narrantur. Subdit, Poſt Georgij mortẽ ad Wladiſlaum Cazimiri fratrem Poloniæ regem, res Bohemica peruenit, Si hoc de Wladiſlao rege Poloniæ apud Varnam uicto uelit intelligi, error magnus comperitur, Varnenſis enim clades poſtq̃ Wladiſlaus in terris uiſus non eſt In annum ab orbe redempto 1444 incidit. At Georgij mors poſt hæc anno 1471 ſequuta. Hæc itaq; ad Wladiſlaum hunc minime pertinent. Nunc item ſi de Wladiſlao Cazimiri fratre (qui Cazimiri filius erat) intelligi mauult, pari ratione eſſe non poteſt. Is enim Poloniæ ſceptra nunq̃ obtinuit. Eſt is quidẽ ad res Bohemicas anno 1471 aſſumptus, ſed in paternum regnum nunq̃ euectus. Subdit infra, deinde ad Ioannem Albertum, poſtremo ad Alexandrum qui dum hæc proderem uiuebat. quam aliena ſint hæc, tu lector ex te ipſo accipere uales, ſi Wladiſlaum in annum 1516 ſuperſtitem fuiſſe, Albertum uero 1501 die 17 Iunij, & Alexandrum 1507 die 19 Auguſti (uti infra adſcribetur) e uita ſublatos eſſe memineris, ea lege Bohemiæ regnum uiuente Wladiſlao obtinere nõ potuiſſe. adde q; in recenti hominũ memoria eſt, neq; hunc neq; illum res Bohemorũ unq̃ habuiſſe. Superſtes quidem Wladiſlaus erat dum

Ladiſlai Hũgariæ & Boemiæ Regis mors.

dñs Volaterranus Geographiam ſuam excriberet, ſed in Pannoniæ & Bohemiæ regnis, Alexander uero in Poloniæ ſolio regnauit. hæc dum candidus lector percipiet, totam de Poloniæ rebus aſſertionem, quæ ad Boemicam ſucceſſionem pertinet, per ſe mox erroneam iudicabit atq; excludet. hæc magni atq; docti hominis uenia, non liuore adductus inſerui, ne dum apud diuerſos diuerſa lectio reperiatur, lector dubijs irretitus opinionibus periclitetur.

Ludouicus rex Hungariæ

LVDOuicus Wladiſlai ex Anna coniuge Galla anno ſalutis 1506 die prima Iulij quæ dies Mercurij erat paruo interuallo ante meridiẽ natus, uiuẽte adhuc patre, in ipſis quaſi cunabulis, ſub anno 1508, die 4 Iunij, apud Albam regalẽ, per Thomam Archiepiſcopum Strigonieñ Cardinalem, coronatus & rex ſalutatus eſt. Anno deinde 1509, die undecima Martij, apud Pragam Senatus & populi aſſenſu, diademate per Stanislaum & Ioannem fratres Thurzones Olomuceñ & Wratiſlauieñ Epiſcopos impoſito, Bohemiæ regnum obtinuit. ab eo tempore ad annum 1516 quo parentis mors incidit res apud patrem manſerunt. Ludouico uero ſub anno 1515 diebus Iulij, In Cæſaris & regũ Viennæ cõuentu,

Vienneñ. Conuentus.

Maria Philippi Hiſpaniarum &c. Regis archiducis Auſtriæ filia, natu ultima, in matrimonium eſt tradita, quæ tamen ad utriuſq; adulta ætatem apud Cæſarem tutanda remanſit. mortuo Wladiſlao Ludouicus utriuſq; regni rerum potitus in hanc ætatem fœliciter præfuit, puer a cunabulis heroicum principem pollicitus, optimis diſciplinis inſtructus, uariarũ nationũ linguas in prima iam ætate expedite loquitur, corde magnanimus, corpore agilis, & ingenio docilis, Eum regem pollicetur, qui collapſas regni res breui & poſſit & uelit reſtituere, huic Maria ſoror Caroli menſe Iunio 1521 aduecta fuit in Hungariam, nuptiales tamen epulæ & eius coronatio tum propter ætatem utriuſq; cum etiã propter Thurcarum in Hungariã maximã eruptionem tunc nõ potuere ſortiri effectum. Ego ne externarum gentiũ negocia agere uidear, res Ludouici, ſicut omnium aliorum parcius deſcribere uolui, ſatis enim mihi uiſum eſt, quod ex Poloniæ regibus Ludouicum progenatum docui, facturus identidem de cæteris, qui ex Poloniæ regibus egreſſi, in alienam nationem abiere. fœlix atq; fauſtum illi deus opti. maximuſq; initium tribuat, ut ſumpto animo Tyrannos pellat, regnum inclytum reſtituat, pace domi res tueatur & maiorum fortiſſimorũ regum exemplo foris bello Chriſtianæ reipublicæ hoſtem intrepide arceat, hactenus de Ludouico.

Anna Lud. Re. ſoror.

ANNA reginula Wladiſlai regis prĩa proles ſub ãno 1503, die 23 Iunij nata, pudiciſſimis moribus, ſublata etiam matre in annum 1515 educata eſt, Eo aũt anno Viennam a patre ducta, Maximiliano Cæſari (ut alterum ex nepotibus maritum ſortiretur) ſub tutela relicta, in Aenipontem poſthac cum Maria fratris futura conſorte, ducta, uirgo ſupra q̃ humanum eſt, omnium hominum animos ſpe euehebat, ut uirgo Senatus atq; populi decreto, ab initio in Germaniam aduentus qui fœlix atq; fauſtus ſit, in hanc ætatem non niſi imperatrix fuerit appellata, uirtutes ſingulari formoſitate decorans, & formoſitatem optimis redimens uirtutibus, his dotibus beata, etiam ſi humili loco nata fuiſſet. ſummum orbis terrarum principem habere conſortem omniũ ora digna cenſetur, hæc in Aeniponte ſimul cum Maria Caroli ſorore adſeruata fuit uſq; in annũ

fuit uſq; in annum 1521. Eo anno Ferdinando Caroli fratre nupta eſt, nuptijs in Lincio oppido ſupra Anaſum modica quidem pompa celebratis.

IAm ad KAzimirũ ducẽ calamus pergit. Hic princeps omnibus uirtutibus redimitus, nihil in uita plusq̃ iuſtitiam æquitatẽ & continentiã coluit, uirginitatis munus ad mortem uſq; cuſtodiuit. Cæterum ita ſe in omnibus rebus geſſit, ut eo uiuente appareret, quod ſublato clariſſimis miraculis comprobatũ eſt. Obijt in Lithuania, apud Wilnam conditus, anno ſalutis 1483 in Februario migrans ad deum, in beatorum numerum relatus eſt, claruit in hanc ætatem multis miraculis. Eximium profecto huius inclytæ familiæ decus, quom principum heroumq; copia alioqui ſit aucta, etiam ex ea non deſint, qui apud deum optimum maximum, uel ex officio fraternæ charitatis uel patriæ ſtudio res tueantur. Kaſimirus dux

NVNC AD IOANNEM ALBERTum, qui patre ſublato regnum adeptus eſt redeundum erit. Hic uiuente patre legiones in Hungariam, euocante Maximiliano, regni flagrante cupiditate permotus duxit, Verum dũ Maximilianus ſuppetias non ferret, qui alibi Hungaris ſe negociũ facturum (ut Ioannes Albertus ſine negocio rebus finem facere poſſet) pollicitus, his neglectis Albertus res cunctanter egit, quo cognito ab Hungaris qui iam Wladiſlaum ſuſceperant, cũ quo etiam Albertus conuenerat, re tamen infecta diſceſſerat, collectis copijs, Ioan. Albertũ duce Stephano Scepuſiæ Comite adiere, quos ſi ille initio algoribus & inedia confectos inuaſiſſet, ſine negocio ad unũ delere potuiſſet, at dũ dato ocio uires per multos dies reſumerent, interimq; Poloni longa mora feſſi & bellum ex nullo uſu faſtidirent, apud Apperiaſiũ oppidum pugnatum eſt, ubi & ſi Albertus ducis ac militis optimi geſſerit officium, ad extremum tamen ferme ultimus fugientes ſuos ſequutus, equo prius multis uulneribus confoſſo uictus eſt. Hungariamq; ſic exiuit. mortuo deinde Cazimiro patre ad regnum uti ſupra narratur aſſumptus, Princeps ſingularis ſapientiæ, audaciæ multæ, ſed apud quem fortuna nullas poſuiſſet ſedes. Expeditionem unam in Valachos infœliciter fecit, de qua & alijs geſtis eius apud D. Miechouieñ. regnauit poſt interregnum decimo & eorum qui ab initio 43 loco, In Pruſſia ſub anno 1501 die 17 Iunij apud Thoruniam apoplexia mortuus, Craccouiam relatus in tumulo pietate matris extructo requieſcit. Dum hic remp. Sarmatiæ tueretur. Rgnum uarijs cladibus afflictũ eſt, uti in eius uita apud dominum Miechouieñ eſt legere. Ad Ioan. Albertum redit.

IOANNE ALBERTO extincto, Succeſſit illi Senatus aſſenſu & naturæ ordine Alexander germanus. Qui patre Cazimiro abſumpto a Lithuanis Mox apud Vilnam in Magnum Lithuaniæ ducem præfectus eſt. Quãdo uero huius dignitatis apicem ac munus accepit, hæc uerba a Lithauer, eiuſdem ducatus Marſchalco, omnium procerum iuſſu ac conſenſu, ſtricto enſe dicta fuiſſe mihi relatum eſt. Accipe princeps clariſſime quẽ nobis ducem præficimus enſem, & integrum in nos imperium atq; Lithuanis præeſſe memineris, quod ſi animus tibi fuerit ſtrenuus, erit hic ducatus ſingulis Europæ imperijs, Regnis, ſeu principatibus comparandus, modo tu ambabus manibus nobis præeſſe ſtudeas, altera frameam, altera gratiam ſemper geſtans, hoc eſt Alexander rex

verba Lithauer in inaugurando duce Lithuaniæ.

maleſacta ſeueritate & iuſtitia coerceas, uirtutes uero clementia perſoluas, atq; demum uotis omnium rogatus/nos non Italico Bohemico ſeu Germanico more, ſed uero Lithuanico & Vitowdi exemplo gubernes, quod ſi feceris ſingulis certe Regibus comparandus eris, ſin uero ab eo inſtituto diſceſſeris, & tui & noſtri interitus tu ipſe cauſam præſtabis, hiſq; dictis nudum quem manu geſtabat enſem Alexandro porrexit, quo ſuſcepto Lithuanis ad regni Poloniæ ſuſceptionem, ac deinceps ad mortem utrobiq; pace quã bello clarior præfuit, utinam huius orationis ſemper extitiſſet memor, cuius ſeries in hanc ætatem recitata ualeret, conſtat enim tam Polonicis quã Sarmaticis populis maiorum more belli flagrantis animi ſtudium nondum eſſe extinctum, hodieq; innumeros eſſe quibus ad omnepericulum animus eſt inuictus, atq; utinã eſſet qui tã ducẽ præſtaret quã ſunt qui inuictos milites agunt. Præfuit Alexander Lithuanis uſq; ad Alberti mortem, quo ſublato ad regni diadema poſtulatus/Anno 1501 die 12 Decembris Graccouiæ coronatus eſt. Conſors tamẽ a Polonis quia Ruthena eſſet ad coronationem nunq̃ admiſſa, tanto ardore res fidei a Polonis tunc cuſtodita fuit. Imperauit Sarmatis ad annũ 1507 diem decimamnonã Auguſti quo uita exceſſit, Lithuaniæ apud Vilnam ibidem diuo Kazimiro fratri appoſitus. Regnauit poſt interregnum undecimus et ab initio quadrageſimus quartus. Hũc Sigiſmũdus quintus Cazimiri filius & octaua proles iam ſequit. Verum q̃niam liber tertius ſuis annis totus adſcribetur, nullum hoc in loco mihi negociũ faciet. Properandũ erit ut Federici rebus paucis enarratis ad filias quoq; Cazimiri ſtilum conuertam.

Fridericus Cardinalis.

FEDERICVS Cazimiri ſextus filius & nona proles, In anno 1468 Aprilis 27 natus, Bonis litteris eſt erudiendus traditus, huic pater ſub anno 1488 die 13 Aprilis, Epiſcopatum Graccouiẽſem contulit, deinde Archiepiſcopatum Gneznẽ adeptus & ab Alexandro ſexto Pontifice Romano anno 1493 die uigeſima Septembr. patrũ Cardinio collegio adſcriptus eſt. His titulis & honoribus inſignitus/uixit ad annum ſalutis 1503 diem 14 Martij, in quam mors eius incidit. Ita ſe res Federici habuere.

Heduigis Ducissę Bauarię ſoboles.

HEDVIGIS prima Cazimiri filia ſecũda proles Georgio duci Bauariæ cognomento diuiti nupſit, Cui genuit duas filias Margaretham quæ uirginitatem ſuam deo uouit in Cœnobio Altenhanow primũ diui Dominici ſectam profeſſa, deinde Bauaricis motibus 1503 permota alibi deducta, hodie apud Neuburgum forte Chriſto in eadem profeſſione militat. Elizabet altera filia ante annum 1500 Ruperto Philippi Palatini Reni electoris filio/Georgij ex ſorore nepoti nupſit, uti non ſatis religioſum matrimonium ita infœlici exitu finitum, Rupertus enim uigeſimum quintũ annum uix adeptus/Anno/1503, poſtq̃ Alberto Bauariæ duci bello magna negocia feciſſet, immatura morte extinctus eſt, incerto quidem morbo, & ipſa coniunx paulopoſt ex uita migrauit, dubia utriuſq; mortis opinio tenebat, medicis dyſenteriam, amicis uenenum credentibus, uulgus a iuſta dei ira (quod apud Ethingum diuæ uirginis & alibi .ſ. Leonhardi templa bonis omnibus Georgius exuiſſet & Rupertus illos thezauros in belli uſum conuertiſſet) ſumptam pœnam aſtruebat. Ego in hac rerum uarietate non habeo dicere ſententiam. Ruperto ex Elizabeth

Rupertus Co. Palatinus Reni

duo ſunt

duo ſunt filij ſuperſtites relicti Philippus & Otto Heinricus Qui Cæſaris Maximiliani decreto Neuburgium atq; Rein Bauariæ oppida cum alijs rebus ſortiti hodie cũ hæc ſcriberem principes uirtutibus clari. Natus erat & alter Ruperto filius, nomine patris appellatus quaſi in ipſis cunabulis exceſſit, atq; ſic Heduigis ſtirps aucta eſt. Philippus dux. Otto Heinric⁹

SOPHIA SECVNDA FILIA ET SEXTA CASIMIRI PROLES FEDERICO Marchioni Brandeburgeñ matrimonio copulata eſt, principi ſua ætate heroicis uirtutibus & rebus geſtis pace ac bello apud Germanos clariſſimo, qui dũ hæc adſcriberem a Cazimiro filio rebus nuper exutus, ob phrenetici morbi tabem cuſtodia adſeruatur. Sophia ante annos ſeptẽ uita ſublata/hos Federico reliquit liberos. Cazimirum/Georgium/Albertum Ioannem/Federicum/ Gwilhelmum/Ioannem Albertum/& Gumbertum. & filias Margaritham/Elizabeth/Sophiam/Annam/& Barbaram. Sophia Marchiõis. Brand. uxor. Sophię ſoboles.

CASIMIRVS inter Federici natos primus/ab ineunte ætate militaribus diſciplinis inſtructus/iuuenis ad res magnas flagrantis animi/ipſa adoleſcentia Norinbergeñ copias ad id repẽte accinctus, prælio fudit. Cum quibus poſtea in amiciciam redijt, Hic parentis inhærens ueſtigijs, Maximilianum Cæſarẽ uarijs obſequijs (domi rebus neglectis) coluit. Patrem dũ phrenetico laborare morbo diceretur, cuſtodiæ tradidit, remp. ipſe tutãdam ſuſcepit. Huic ſub anno ſalutis 1513 in diebus Iulij Suſanna Alberti Bauariæ ducis ex ſorore Maximiliani Cæſaris filia in Auguſta Vindelicorum matrimonio copulata eſt, ex qua iam filiam unam ſuſcepit. Maximiliano dehinc Anno ſalutis 1519 mortuo, Caroli Hiſpaniarum regis archiducis Auſtriæ res/pro uiribus tutatus eſt, quo abſente in Romanorum regem electo in Germania cum alijs Caroli rebus præfectus eſt. Anno eodem Norinbergenſibus, ut uectigalia augeret negocium fecit, illi uero (ut ſolent) remp. ſuam intrepide tutati perturbarunt conſilium, quod tandem in nihilum redactum, diſparuit. Caſimir⁹ Marchio Brandeb.

GEORGIVS natu ſecundus & hic militia inſignis, tiro Pannoniã ad Wlatiſlaum regem auunculum ingreſſus, in eo regno adoleuit. Ioanneq; Matthiæ regis naturali filio uita ſublato, relictã coniugem Comitis Modruſſieñ Bernardini de Frangepanibus filiam uxorem aſſumpſit, qua item mortua uniuerſa quæ illi paruere, Regis atq; ſenatus munificẽtia aſſequutus eſt. Apud Wlatiſlaum in annum ſalutis 1516 permanſit. Wlatiſlao mortuo apud Ludouicũ regem in hos dies cum maximo Lodouici cõmodo perſeuerauit. Inuitus hoc in loco Franciſci Irenici lapſum expono. Qui Albertum Federici primogenitum/Caſimirum ſecundo loco/Georgium uero tercium ordine, & fratrum Teuthonicorũ in Pruſſia magiſtratũ obtinere adſcribit, reliquos tacet. Hic te admoneo Lector Caſimirum primo natũ eſſe, Georgium huic ſuccedere. Albertum uero fratrũ in Pruſſia Magiſtratũ obtinere. Hæc ſi nõ in Franciſci ætatem incidiſſent ex longo temporũ interuallo ſumpta, ueniam haberent ſed & in hac re Irenicus culpa uacaret, ſi non tam excelſo animo Abbatem, Tritemium uno loco lapſum ipſe impeteret. Quid ſi uiciſſim ego (pace bene docti hominis dixerim) Irenicum plus triginta uno locis claudicare (ne errare dicam) exponerem? At humanum hoc eſt, & mihi ipſi forte futurum, aliorũ feſtucam Georgius Marchio Brande. Franciſci Irenici lapſus.

rum feſtucam cernere, & propriam neſcire trabem, a longo interuallo errare plus ueniã habet. Verum quæ ſupra hominum memoriã ab authore ſuorum temporum ignaro narrantur, fidem non habent, itaq; ignoſcendum illi quod in rebus ſupra multas ætates geſtis errauit, quom quæ hodie ad manum ſunt non perfecte cognouerit.

Albertus Magiſter Pruſſiæ.

ALBERtus tertius Federici filius, fratrũ Teuthonicorũ in Pruſſia magiſtratum obtinet. Is hoc in loco nullum mihi faciet negocium, quod operæpreciũ erit non nihil ſuarum rerum libro tercio in Sigiſmundi geſtis adſcribere. Euectus eſt hic ad ordinis magiſteriũ Regis atq; ſenatus Poloniæ aſſenſu, tenuit utrinq; ſpes pacis nationũ tunc animos, ſed in hanc tamen ætatem futuri periculi initia quæruntur, de quo poſthac mihi ſcribendum ueniet.

Ioannes Marchio Brand.

IOANNES quartus Federici filius/princeps omni dignus laude, Carolum in Hiſpanias comitatus/mortuo Ferdinãdo Rege Arragonũ/relictam illius coniugẽ obtinuit uxorẽ. Hac ætate apud Carolum in obſequijs ipſe manet.

Guilhelmus. Federicus. Ioan. Albert⁹. Gumpertus.

FEDERicus quintus filius præpoſituram Herbipoleñ obtinet. GVILHELMVS dum hæc ſcriberem apud Albertum fratrem in Pruſſia agebat. IOannes Albertus & GVMbertus iuuenes adhuc annis. Statura uero ac moribus principes omnium excellentiſſimi, hac ætate apud Romanum agunt Pontificem inter eius Camerarios (ut illi uocant) adnumerati. MARgaretha filia prima apud Caſimirum fratrem agit.

ELIſabeth ſecunda, morte abſumta, Marchioni Badeñ nupſerat.

SOphia inter filias tercia ſub anno 1518 Federico Legniceñ duci, q nuper Elizabeth Sigiſmũdi ſororẽ habuit in uxorẽ. Romani pontificis indulto nupſit.

ANNA quarta Federici filia. Eodem anno Wlatiſlao Caſimiri Theſſineñ ducis filio matrimonio acceſſit, utrumq; connubiũ nuper in Sigiſmundi cum BOna nuptijs concluſum fuit/& paulopoſt ut pactum fuerat/finem accepit.

BARbara in hanc diem apud Caſimirum agit.

Elizabeth III. & IIII. puellę impuberes mortuę.

ELIZABETH INTER FILIAS CASimiri regis tertia uirgo ante adultam ætatem humanis exceſſit.

Ea quoq; lege Elizabeth quarto loco inter filias nata abſumpta eſt.

Anna Pomeranię Ducissa.

ANNA AVTEM QVINTVM FILIARVM LOCVM OCCVPANS BOGVSLAO Pomeraniæ principi ſociata erat. Hic neceſſe foret intermiſſo negotio ad unius hominis laudem deſcendere, niſi me quod Germanicis rebus uti nũc alienis nõ plus iuſto uacandũ eſſe tempus admoneret.

Boguſlai Pome. ducis encomium.

BOGVSLai etiam laudes non paucis ſtringendæ litteris ab incœpto deterrerent. Interim unum hoc his inſerere lubet. Hunc principem/uti ſua ætate multos Regulos ingenio atq; corporis præſtantia, ita & animi magnitudine ſummis adactũ periculis uiciſſe. Satius unius erit perpetuæ memoriæ dignæ memniſſe laudis. Nam dũ hic princeps (uti heroibus mos eſt) ex patria Hieroſolymã ſe recepiſſet, & Venetiarum urbem triremi prætergreſſus, a Barbaris marino prælio turbatus eſſet, ſocijs (uti qui marinam pugnam perhorreſcerent) trepidantibus, rerũ ſe ducem fecit. Excelſo animo, inuicta manu Barbarorum naues repreſſit, ſe ſociosq; non modo periculi metu ſubtraxit. Verũ etiam memoriam ad poſteros maxime longam tranſmiſit, ſemiexuſtam triremem in alterã

Eiuſđ uirtus in pugna nauali.

mem in alteram prægrauatam partem marinis fluctibus reducens ſaluauit. Cuius rei memoriam in hanc ætatem Veneta urbs, cum maxima principis gloria retinet. Huic Anna coniunx acceſſit, hancq; prolem ſupra annos circiter ſexdecim moriens Georgium/Caſimirū/Bernam filios, Annam/Sophiam et Elizabet filias reliquit. Georgius natu maior ante annos ferme ſex Philippi olim Reni Palatini filiam/Ludouici principis qui hodie res tutatur ſororem Aemiliam/duxit uxorem. Ex ea accepit Boguſlaum filium in cunabulis mortuum, Philippum & Margaretham utramq; prolem ſuperſtitem habet. Cazimirus uigeſimum quartum forte agens annum tertio abhinc anno defunctus eſt. Bernas princeps iuuenis litterarum ſtudio flagrans hanc ætatē litteris addixit. Anna filia Georgio Bregeñ, Sophia Holſteñ ducibus nupſerunt, Elizabeth uirgo immatura ætate uita ſublata eſt, atq; hæc Annæ in Pomerania proles habetur.

Barbara Cazimiri ſexta filia duodecimā uero proles anno ſalutis Milleſimo Quadringenteſimo Nonageſimo ſexto in diebus Octobris Georgio Saxoniæ duci nupſit, ex qua is hanc ſuſcepit prolem, Christophorum Ioānem ſub 1498 die 24 Iulij hora quaſi ſeptima poſt meridiē natū, Chriſtophorū, anno 1501 die 25 Februarij genitū, Federicū anno 1504 die Martij natū. Annā Agnetā, Margaritham, Chriſtinam, & Magdalenā. Chriſtophorus primogenitus, item Chriſtophorus tertio natus humanis ſublati. Ioannes uero princeps a teneris unguiculis bonis litteris inſtitutus ſub Iacobo Emſer erudito preceptore ſupra q̄ hodie principibus mos eſt doctus euaſit. huic Guilhelmi Haſſiæ Landtgrauij filia nupſit. Princeps qui Germaniæ decus hodie pollicetur. Federicus autem apud parentes cum hæc ſcriberem degebat. *Barbara Ducisſa Saxoniæ* *Barbaræ ſoboles.*

ANNA Agnes Margaretha iam primū humanis uirgines exceſſerūt. Chriſtina atq; Magdalena uirgines dum hæc ſcribo apud parentes agunt. Sarmatiæ itaq; & Poloniæ regis filia Barbara eſt, & non de Bohemia uti Irenicus aſtruit, ſic ſe Barbaræ in Saxonia ſobolis res hactenus habuere.

ELIZABET filia ſeptima Cazimiri uero ultima proles anno 1515 in Nouembri Federico Legnitio duci nupſit, anno deinde 1517 filiam Heduigim enixa, qua paulopoſt e uita ſublata & ipſa mortem opetijt. hæc de Elizabet adſcribuntur. Ad omnem uero Kazimiri prolem cognoſcendam quæ ſub breui narratione expoſui hæc ſatis erūt. Nam uniuerſa (uſq; ad Sigiſmundū regē atq; Barbaram Saxoniæ ducis Georgij conſortē) e uita migrauit. Fœlix beataq; ſoboles, quæ hac hominū ætate nulli regum neq; principū tam fœcunda atq; inclyta a deo optimo maximo data eſt, uiris ſupra corporis proceritatē, quæ ſingulis ſpecioſa fuit, ad res diuerſiſſimas; ſtrenue agendas nunq̄ ingeniū defuit. In pace plus etiam q̄ oportet iuſti atq; humani. Bello conſilijs uiribus & armis ualuere, latinis litteris (ut quondā ſūmis ducibus mos erat, ſed hac ætate apud principes non eſt in uſu) in uniuerſum eruditi, qđ ſupremæ uirtutis munus eſt nihil ſupra Chriſtianæ religionis pietatē unq̄ coluerūt. Tū fœmineus ſexus pluſq̄ fragilis illa ſuſtinet natura uirtutibus redimitus, externis nationibus gratus, maritis fidē ſeruauit, multa ꝓle clariſſimos principes fecit parētes. Hactenus ab Olgerdi tēpibus in hāc ætatē Iagellonū ſoboles in multas poſtea augenda ſtirpes ita mihi enarrata hoc modo ſe habuit. *Elizabet Ducisſa Legniceñ.* *Prolis vniuerſæ felicitas.*

QVANDO IAM VNIVERSAM IAGELLONVM FAmiliam ac inclytam ſobolem per catalogum enarraui, placuit omnes ferme perſonas ab illis progenitas, atq; per affinitatē adſcitas, ad meliorem cognitionem in arbore depingere. Quæ ut recte iuſteq; fieret, non paruum mihi fecit negocium, quanquā nec dum adeo eſt ad unguem abſoluta, ut omnia compræhendat. Verum ſumma mihi cura fuit, ut quam ueriſſime depingeretur. Sunt in ea perſonæ aliquæ uel neglectæ, uel obmiſſæ, quæ in catalogo tamē continentur, partim quod in cunabulis humanis exceſſerant, ptim etiā quod poſt depictā iam arborē quædā genitæ ſint, cauſa fuit, utrumq; ſpero candido lectori ſatiſfacturum, ſi primum parum hiſtoriæ noſtræ addere, ſecundum uero tunc abſolutum eſſe, quando ad decimiſeptimi anni ſupra M.D. ab orbe ſaluato initia hiſtoriam meā dumtaxat pertingere, meminerit. SIGISMVNDVM uero Auguſtum. SIGiſmundi Regis primogenitum, Anno M.D.XX. Kalendis Auguſti natum, peculiari tabula effigiatum quidem legittime adpingere placuit Ad hæc in alteram paginæ partē BOnæ quoq; Reginæ effigiē addere uiſum eſt. Hæc utcumq; ſunt, tu candide lector boni conſules, & ualebis.

Ora SIGISMVNDI quiſquis uictricia Regis
Aſpicies tabula lector in exigua.
Non pictoris opus ductaſue coloribus umbras
Virtutes ſummi ſed meditare Viri.
Queis mentes meritæ per tot præconia famæ
Cunctorum uiuis complet imaginibus.
Has nec Apelleæ reddet tibi linea dextræ,
Mæonijs labor eſt aptior ille modis.
Iuſticia/ingenium/pietas/prudentia/uirtus/
Hæc uera eximij Principis effigies.
Quæ foueat bonitate ſuos, uirtutibus hoſtes
Arceat/ex æquo bella togamq; regat.
Hanc uero faciem de uultu & nomine noſces.
En quod ames lector quod uenereris habes.

P. Gundelius F.

AD INVICTISSIMVM, ATQVE CLARISSIMVM PRINCIPEM SIGISMVNDVM Sarmatiæ Poloniæq̧ Regem. Magnum Lithuaniæ Ducem. Ruſſiæ Pruſſiæq̧ &c. dominum hæredemq̧. Iodoci Ludouici Decij eiuſdē Maieſtatis Secretarij in hiſtoriā temporū ſuorū. Præfatio.

Diuerſarum in autoribus ſen/tentiarū ratio.

A Rerum primordio/ad Aui tui Rex inclyte tempora, Sarmatarū uetuſtates obiı̄/uti ab initio pollicitus ſū/uno libro expoſui, inibi mihi cū multis longo iā uſu probatis diſſentire negotiū poſtulauit, quom aūt eouſq̧ hominū ſtudia ꝑtingāt, ut opinioībus ferme tota uetuſtas ſubiaceat, datur hæc uenia antiq̄tati/ut quaſi impune ꝑmiſcere poſſit oīa, hinc q̄t ſcriptores unq̄ fuere, tot forte ſētētiæ ad poſteros trāſmiſſæ cernū rur. Dū .n. unicuiq̧ ſua ſtudia maxīe placēt, ſinguli q̄cunq̧ arte gloriā quærūt & diſcretis per cōtrouerſias ingenijs uariæ opiniones in apertū actæ prodiere. Mihi q̄dem/qui uetuſtiſſimos ſum ſequutus/eadē quæ multis uenia debeẗ, q̄d quæ ad res Sarmaticas magis ꝑtinere uiſa ſunt/excripſi, idq̧ nō temere, ſed ra/tioībus ſuffultꝰ feci. Ab Aui uero tui initijs ad tua felicia ſceptra/maiorū tuorū ſobolē atq̧ ſtirpem unico etiā libro enarraui, res q̄d in recēti eſſet memoria/& ab alijs cōſcripta/ſicut facilioris negotij/ita minoris periculi fuit. Iam ſupeſt ut

Tercij libri materia.

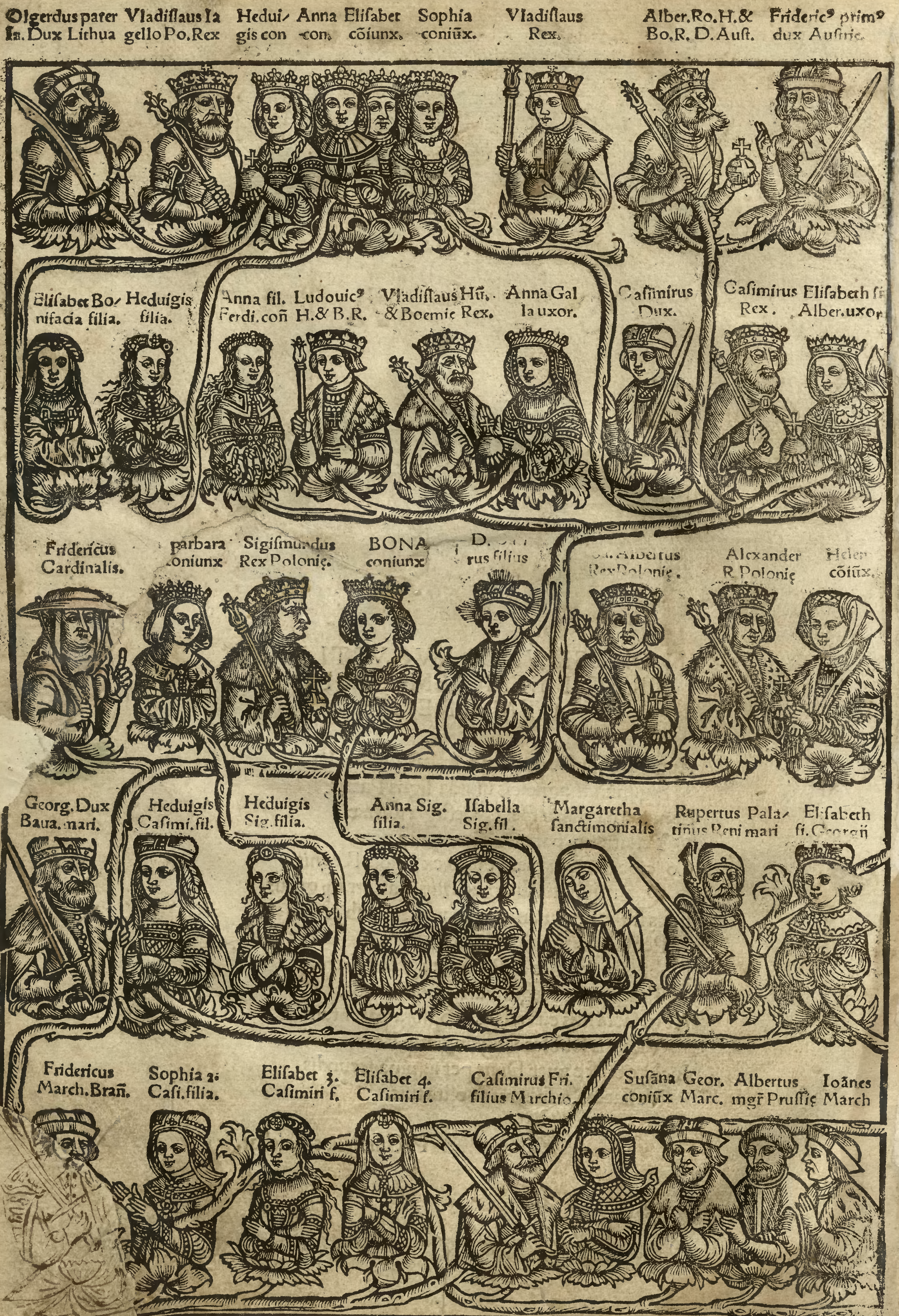
tercio loco tuorū tp̄m hiſtoriā(uti in opis p̄fatione teſtatus ſum)ſingulari libro pſcribam. Ea res a priori labore tantū abeſt, ut(ſi bene conſuluiſſe uideor)nihil cū eo habeat cōmune. Nam quod ſupra ætatē erat noſtrā/ab alijs excriptū in opus redactū tradidi, cæterū ubi opinionibus certatū, pro me q̄d uel uiſum/uel ab his quos ſequutus ſum acceptū eſt/inſerui, ſententiā nihilominus, apud iudi/cem reliqui. At alia nunc in parte opis alia neceſſitas urget. Nam facilitatē/& rerū geſtarum p̄ſentem memoriā, metus atq̧ ingentis periculi difficultates ui cere, ubi hiſtoriæ fides ueritati accedendū monet, eorū ſæpe q̄ in alto agunt cū periculo mentionē facere opus exigit, quæ cōſilij uel belli augent gloriā grate ſuſcipiunẗ, quom principis atq̧ bonorū egregia laus dignis extolliẗ p̄conijs/ hoc totū inuidiæ morſibus ſubijciẗ. Ea lege inẗ Scyllam & Charybdim nihil tu tū nauigāti relictū. Illic ueritas(ſi periculi metus adegerit)uiolāda, hic adula tiōis nota(ſi æmulis uiſum fuerit)incurrēda eſt. Quom itaq̧ eo peruentū ſit/ut neq̧ conſiliū neq̧ remediū libéret, nihil plus q̄ ueritas atq̧ hiſtoriæ fides ſeruā da erūt. Cæterū inẗ ſpem gloriæ & p̄iculi metū nullū facere diſcrimē, ſatis glo riæ accedit, ſi nemine ex me ipſo læſo planā fuero ſequutus ueritatē, ſi cui nego ciū fecero tua Maieſtas iudex eſto. Ego ad hoc me parabo, ut quæ ingenia/qui mores/quæ ue ſtudia te in regnū aſſūpto fuerint/demū quæ diſciplina/quæ uir tutes/quæ ue militiæ & armorū gloria, iam te rebus p̄fecto in hoc regnū inue/ ctæ ſint/pauciſſimis q̄dē uerbis exp̄mā. Præterea ubi uiciorū imēſitas adege rit opæp̄cium erit, ut nō liuore actus ſed rebus ſic poſtulantibus dicēdi ordinē uel inuitus ꝑturbem. Poſtremo quod ad me ꝑtinebit ſi nō(uti rerū ſcriptoribus mos eſt)altū fecero dicēdi initiū, uel fa⁊ūdo ornatu, uel ſermonis cultu rem de/ inceps reddam decorā, ueniā facili negocio ſpero adepturū, tū q̄ ueritatē atq̧ fidē(primas in hiſtoriæ ꝑtes)pro mea uirili ſim ſequutus, tū etiā q̄d utcūq̧ ſtilo facili ītelligibili tamē ſcripſi. Hæc dū tua Maieſtas non dedigneẗ nullius mor/ taliū odiū ꝑtimeſcendū erit. Hinc ītepidus tua clariſſima princeps tem pora aggredior, uotiſq̧ omnibus ꝓrecor/ut deus opt. max. tua au/ geat imperia, regniſq̧ te uiuēte pacis reddat felicitatem.

IN SIGISMVNDI AVGVSTI FILII REGII EFFIGIEM AD SPECTATOREM.

Auguſta auguſtæ quicumq; in imagine prolis
   Sigſmundi agnoſcis uiuida ſigna Patris,
Et materna Bonæ ſpectas ueſtigia formæ
   Teſtatumq; pari ſemen utrumq; nota.
Concipe ſpem dignam tantis ex indole Regnis,
   Quam ſpondet ſummum ſtirpe ab utraq; genus.
Fons illinc proauum ſumma repetitus ab Arcto
   Per Caſimireæ martia corda domus.
Nobilis hinc ſeries de ſtemmate gentis Ibero.
   Tradita per Reges Parthenopea tuos.
At tu facta illis cumulans propiora parentum
   Victoris ſoboles ſanguinis atq; Boni.
Inclyte creſce puer Diuis per ſumma ſecundis,
   Vt fiat factis ſpes rata noſtra tuis.

P. Gundelius faciebat.

Olgerdus pater Ia. Dux Lithua
Vladiſlaus Iagello Po. Rex
Hedui/gis con
Anna con.
Eliſabet cōiunx.
Sophia coniūx.
Vladiſlaus Rex.
Alber. Ro. H. & Bo. R. D. Auſt.
Frideric⁹ prim⁹ dux Auſtrie.
Eliſabet Bo/nifacia filia.
Heduigis filia.
Anna fil. Ferdi. coñ
Ludouic⁹ H. & B. R.
Vladiſlaus Hū. & Boemie Rex.
Anna Galla uxor.
Caſimirus Dux.
Caſimirus Rex.
Eliſabeth fi Alber. uxor
Fridericus Cardinalis.
arbara coniunx
Sigiſmundus Rex Polonię.
BONA coniunx
rus filius
Albertus Rex Polonię.
Alexander R. Polonię
Helen coiūx.
Georg. Dux Bauar. mari.
Heduigis Caſimi. fil.
Heduigis Sig. filia.
Anna Sig. filia.
Iſabella Sig. fil.
Margaretha ſanctimonialis
Rupertus Pala/tinus Reni mari
Eliſabeth fi. Georgij
Fridericus March. Brañ.
Sophia 2. Caſi. filia.
Eliſabet 3. Caſimiri f.
Eliſabet 4. Caſimiri f.
Caſimirus Fri. filius Marchio
Suſāna coniūx
Geor. Marc.
Albertus mgr Pruſſię
Ioānes March

Io.D.Ge or.fi.
Lanch.Has filia cõiunx
Chriſtopho rus Dux.
Chriſtopho rus Dux
Fridericus Dux
Anna fi.
Agneta fi.
Margare tha fil.
Criſtina fi.
Magdale na fi.
Georgius Dux Saxo niç maritus
Barbara 6 Ca.filia.
Fridericus Dux Legniceñ.mari.
Eliſabet 7. Caſi.filia.
Heduigis Fri derici filia.
Eliſabet Bo guſlai filia.
Dux Holſtein maritus.
Sophia Bo guſlai filia.
Boguſlaus D. Poñ maritus.
Anna 5 Ca filia.
Georgius filius.
Aemilia Phi Pa.R.fi.côn.
Caſimirus Dux Bo fi.
Bernas Dux Bo.fi.
Geor.Dux Bregẽ.mari
Anna Bo. filia
Ruptus R.filiꝰ mortuꝰ
Philippus Ru.filius.
Ottohen Rupti fi.
Marg Fri filia.
Marchio Bad.ma.
Eliſabet Friderici Marchionis filia.
Boguſlaus Ge. filius
Philippus Geo.filius
Margaretha Georgij filia
Fridericus Pre poſitus.Herbi.
Guilhelmus Friderici fil.
Ioã.Alber. Fed.filius.
Gumbertꝰ Frid.filius
Fride.Dux Legni.mari.
Sophia Fri derici filia.
Vladiſlaus D.Theſ.ma.
Anna Fe filia
Barbara Fri.filia.

IN BONAE REGINAE EFFIGIEM

Implentis paribus nomen tam nobile factis/
  Reginæ facies hæc ueneranda BONAE eſt.
Cujus Sphortiaco patrium de ſtemmate germen/
  Maternum Reges ſurgit in Heſperios.
Sed tamen euentu felicior illa mariti/
  Optata fecit quem modo prole patrem.
Auguſtum pariens auguſto ex ſemine natum/
  Auguſta Auguſto mater ab augurio.
Omina conueniunt augendis optima rebus/
  Surgit agro fœlix inſita planta bono.
Vos modo tam fauſta ſaluos cum prole parentes
  Seruate/& totam numina ſumma domum,
Vt Reges populis populi quoq; Regibus ipſi
  Sigiſmundo incolumes ſceptra tenente ſient.

P. Gundelius faciebat.

SARMATIAE EVROPEAE SITVM atq; populos illius finibus intercluſos, partim eo libro quem de Sarmatarum uetuſtatibus adſcripſi/expoſui, reliquum quod ex uſu non uiſum quia ab aliis traditur uolens prætergreſſus ſum. Iam in SIGISmundi temporibus Annus ab orbe redempto ſeptimus ſupra Milleſimum Quingenteſimum dicẽdi faciet initium, quo in loco, operæprecium erit, quis tunc in regno Magiſtratuum fuerit ordo/referre, eo ꝙ res poſtulare uidentur, locorum deinceps atq; eorum qui rebus præfuere crebro meminiſſe. Regnum Sarmatiæ, quod poſterior ætas Poloniam appellauit, hodie Sarmatiam totam partemq; Germaniæ habet, hoc ſicuti cæteris regnis mos eſt, in uarios populos atq; prouincias, ſeu(ut hodie uocant)diſtrictus ſeparatum eſt.

Regni Poloniæ diſtrictus.

Quando uero hæc noua ſint indita nomina, non plane mihi conſtat, ab inſignioribus locis denominationes fieri certo apparet. Vniuerſum regnũ in has prouincias diſcretum cernitur. Poloniã minorem quæ ad caput Viſtulæ & circa eſt, nobilemq; habet Graccouiam urbem. Maiorem uero Poloniã quæ Gneznam Poznaniamq; inſigniora habet loca, deinde Pruſſiæ dominium, et Pomeraniæ partẽ. Hæcq; omnia ultra Viſtulæ amnem in Germania ſunt, præter Pruſſiam cuius maior pars Sarmatiæ ſolum occupat.

Ducatus Mazouiæ.

Apud Poloniam maiorem ducatus eſt Mazouiæ/regibus Poloniæ feudalis, hos Lithuani attingunt, & apud Lithuanos ad Septentrionem Samagittæ ſunt nõ Maſſagetæ ut Aeneas uoluit. Lithuania a meridie Ruſſiam habet, uſq; ad Daciæ fines/quos Valachos appellant, ab his quoq; ad minoris Poloniæ fines Rutheni ſunt, Podolia Ruſſiæ eſt prouincia, atq; hæc potiora prouinciarũ uocabula, quæ & ſi apd' latinos in uſu nõ habentur, a me tamẽ propter faciliorem rerum cognitionem non immutabuntur. Nunc feſtinat ſermo ut priuata loca cum diſtrictibus enarret, quiq; aſſumpto Sigiſmũdo rege magiſtratibus præfuerint exponat. Sed anteaq̃ ad regni ſæculares ſtatus(ut nominant)perueniam, negocium exigit a ſpiritualibus facere initia.

Epiſcopatus Poloniæ.

Toto igitur regno hac ætate hi ſunt Epiſcopatus. Gnezneñ Archiepiſcopatus in Polonia maiori primas regni tenet, huic præfuit Andreas Roſa. proximus huic Archiepiſcopatus Leopolieñ in Ruſſia/quem Bernhardinus Vilczeck obtinebat. Tertius eſt in eo ordine Graccouieñ Epiſcopatus minoris Poloniæ, cui Ioannes Conarius præfuit. hunc ſequitur quarto loco Wladiſlauieñ Epiſcopatus Cuiauiæ prouinciæ, eum Vincentius Przerambski poſſidebat. Poznanieñ Epiſcopatus maioris Poloniæ quintum ſeruat locum/licet ſint qui alternatim Wladiſlauieñ ac Poznanieñ dignitatem mutent, hunc Ioannes Lubrantius regebat, Sextus Ploceñ eſt Epiſcopatus Mazouiæ, quem Eraſmus Sczolek Graccouieñ habuit. Przemiſlieñ Epiſcopatus in Ruſſia ſeptimo loco adnumerat, hũc Matthias Dreuicius Vicecancellarius regni gubernabat. Chelmeñ prouintiæ etiã Ruſſiæ Epiſcopatus octauus eſt, cui Nicolaus Coſczieletius præ-

ſidebat. Nono loco Camieniceñ prouintiæ eiuſdem Epiſcopatus adnumerat. hũc Iacobus Buſſaczky tenuit, Luceorieñ decimo loco eſt eiuſdem prouintiæ quẽ Albertus Radiuili regebat. Vndecimus eiuſdem prouintiæ Kyouieñ eſt Epiſcopatus huic Matthias Radiuili præfuit. Warmieñ Epiſcopatus Pruſſiæ nunc Polonis paret, hunc Lucas Thorunieñ poſſedit. Culmenſis Pruſſiæ etiam Epiſcopatus, hũc Ioannes Crapytz habuit. In Lithuania uero duo ſunt Epiſcopat⁹ utq; a Iagellone hoc eſt Wladiſlao rege erect⁹. Vilneñ prior hũc Albertus Tabor tenuit. Alt Medniceñ ꝓuītiæ Samagittiæ quẽ habuit, hæc de epiſcopatibus ſic ſe habuere. Tota Polonia maior atq; minor ſimul Lithuania cum Samagittia et ferme tota Ruſſia Romanam ſequuntur eccleſiã, niſi quod apud Lithuanos pars quædã Thartarorũ inſidet, propriã habens ſectam, regibus tamen hi quoq; obediunt, nec ex raptu uiuere ſolent. Cæterum apud Roxolanos et Podolitas ſunt Rutheni qui græcam habent fidem, a qua tamen nonnihil ſunt diſcreti, & ita ut Bohemi a Romana eccleſia ſeparati, partim occupant Armeni, ſed multo plus perfida gens Iudæorũ incolit, atq; hæc religionis loca & fidei cultus erant, quibus ſic obiter enarratis, ad ſæcularium conditiones properandum erit. Primarum itaq; dignitatũ nomina Palatinatus atq; Caſtellanorum ſunt præeminentiæ. Priores ſunt Palatini, Caſtellano Graccouieñ dempto, quondam propter nepharium Palatini facinus prælato. Inter omnes Graccouieñ poſt regiam maieſtatem primũ obtinet locũ cui tunc Spytko de Iaroſlaw præfuit, hanc dignitatem ſequuntur iam palatini omnes, dehinc Caſtellani, quorum toto in regno multi ſunt, neq; ex uſu quod hic adſcribantur, quod externis nationibus ad hiſtoriam nihil addant, incolis uero regni in ſtatutis iam pridem editis reperiantur. Eorũ tamẽ meminiſſe forte iuuabit qui inter alios primi exiſtant, & qui in hoc regno locum quem apud Germanos principes, obtinẽt, Palatini Graccouieñ ac Poznanieñ, hic maioris ille minoris Poloniæ primi in dignitate, inter ſe tamen dignitatis alternam habent (dum ſimul ſunt) commutationem. Craccouieñ palatinatũ Ioannes de Tharnow habuit. Poznanieñ Andreas de Schamotuli tenuit. Suprema Sarmatiæ officia hæc ſunt. Cancellariatus magnus regni quem Ioannes de Laſko tunc obtinebat. Vicecancellariatus eo tẽpore Mathias Dreuicius Epũs Premiſlieñ, Marſchalcus Staniſlaus de Chodecz, Theſaurarius Iacobus de Schydlowiecz. Præfecturæ dehinc, quas Capitaneatus hæc appellat ætas, innumeræ (ut ita dicam) in quis treis inſigniores habentur. Maioris Poloniæ præfectura generalis, quam eo tempore Ioannes Zaramba de Kalinoua adminiſtrabat, Minoris Poloniæ cui Nicolaus de Camieniecz præfuit, & Leopolieñ Capitaneatus Ruſſiæ eſt eum Staniſlaus de Chodecz habuit / Scepuſieñ ultra Carpathos mõtes in Pannonico ſolo Polonorum imperio parens, quem tunc Ioannes Iordan tutatus eſt. reliquas præfecturas ſeu (ut uocant) Capitaneatus non multum uidetur ex uſu his inſerere, tum quod omnibus ferme cognitæ, tum etiam quod hiſtoriæ parum addere uidentur. Iam utriuſq; ſtatus Sarmatici regni ſupremas conditiones & nomina adſcripſi. Hæc omnia nulla acquirũtur ſucceſſione, ſed ut ſingula regio dependent arbitratu, itã ex illius gratia obtinentur, atq; in benemeritos reipu. conferuntur.

Religiones in regno Poloniæ

Dignitatũ Poloniæ ordo.

Palatini Craccouieñ & Poznanieñ.

Sũma officia.

conferuntur. Nūc ſupereſt paucis quoq; adſcribere, quibus moribus quibuſue ſtudijs Poloniæ regnum ad regium ſoliū Sigiſmūdo euecto laborauerit, & quā ſtatim eo rebus præfecto in uniuerſum ferme uariatum ſit exponere. Sub Caſimiri primo initio Poloni longo bellorum uſu priſcum robur animumq; adepti nihil plus q̃ militiæ diſciplinam ſequuti ſunt. Verum dum ille ſucceſſu annorum domi pace frueretur, pauliſper ocium irrepſit, tum quoq; fœlicia fuere omnia. & ipſam mox fœlicitatē pediſſequa ſuperbia ſequuta, hinc libido & mollicies pulſis militiæ ſtudijs hominum animos effœminatis uitijs ſubiugarūt. Alberto mox rebus potito aduerſa fortuna ſæpius certatum neq; ſub Alexandri imperio belli uirtus recuperata eſt, atq; ita maximus corporis ornatus, maxima uirtus haberi cepit, alios in epulis, comeſſationum & uentris indulgentia uicit, alios libido atq; luxus præcipites egit. Poſtremo ueſtis non modo mollis, ſed fœminea longa, rara plicis, uerum precioſa, parthicam formam habens. Pellibus quoq; et mollibus et precioſis uſi, caligas uel nunq̃ uel raro deferētes, crines pluſq̃ uiros decet longos atq; tortos ferre mos erat, cæterum hæc tanta uicia ingens uirtus æquabat. Summa religionis et in promiſſis fides. Nobilibus, Patricijs atq; plebi litterarum ſtudia ex æquo chara. Raro apud Sarmatas ſeu Polonos genere nobilis repertus, qui non quattuor uel trium nationum linguam nouiſſet, latinam uero omnes. idq; inde ſumptū crediderim, quod uulgaribus litteris uel ſcripturis nihil memoriæ mandatū eſt. Regni Cancellaria (ut uocant) latinis litteris omnia expediuit, atq; ita factum ut paſſim docti omnes euaderent, habēt preterea Poloni cū Italis plus cæteris nationibus linguæ inflexionem communem, ut latinarum dictionum ſonum citius ad Italicū accentū, quadam gratia ac dulcedine inflectere queant. ea re Polonia omnium ferme gentium ſtudia uiciſſe uiſa fuit, quom rarus eſſet qui præter uulgare ſuum latinas litteras nō haberet, deinde Germanicū Hungaricū & ut ſæpe Italicū idiomata neſciret, taceo q; Lithuanicū atq; Ruthenicū plerumq; in uſu fuit, his moribus atq; ſtudijs regnū ad Sigiſmundum perueniſſe conſtat. Ad quem nunc ſtilus dirigendus eſt. Eius prima ætate (quod hic facturum ſecundo libro pollicitus ſum) enarrata deinceps ad regni res me conuertam.

Rerum Polonicarū mutatiōes

Litterarū latinarū familiare Polonis ſtudiū

SIGISMVNDVS igitur Kaſimiri quintus filius & octaua proles Anno ſalutis 1467 die prima Ianuarij natus poſtq̃ cunabula egreſſus latinis litteris erudiendus optimo preceptori traditus eſt, creuitq; in litterarū ſtudijs, ut hodie non latinas ſolum litteras & uariarum ſcientiarum cognitionem habeat, ſed docte pariter & eleganter ubi negocium poſtulat rerum ſeriem exponat. Ea quoq; ætate Germanico linguagio inſtructus eſt, quod ita callet ut ferme neſcias polonum ne an Germanum magis iudices. Verum hæc nō Sigiſmundo ſolum ſed illi cum omnibus Kazimiri filijs fuere communia. Primam ætatem ſupergreſſus, patre Kazimiro mortuo, atq; a Lithuanis Alexandro in ducem aſſumpto. Sigiſmundus Ioannis Alberti pro paterno regno competitor, ſed Elizabet reginæ parentis adhortationibus expugnatus, Alberto ceſſit, qui Sigiſmundum quo ad uixit ſummo honore atq; integerrimo amore proſequutus eſt. Paulopoſt Anno ſalutis humanæ 1498 die 3 menſis Octobris, per

Sigiſmūdi Regis a puero inſtitutio.

Wlatiſlaum Hungariæ regē in Pannoniā euocatus Graccouiā exiuit fraťno beneficio Glogouieñ atq; Opauieñ. ducatus obtinuit, hac tamen lege, ſi unq̄ ad regni Poloniæ ſolium euectus foret, Glogouieñ ducatus ad Wlatiſlaum libere rediret, Opauieñ pecunijs poſſet a Sigiſmundo ad Sileſiæ principatū redimi, hæc adeptus ſimulq; ea quæ ex Polonia q̄ttannis ſoluebanť, Sigiſmūdus/ dum Alexander etiam rebus præeſſet/ apud Glogouiam ſua ſorte cōtentus agebat. tum quoq; illi Wlatiſlaus frater ſupremam Sileſiæ præfecturā cōmiſit, in qua ita ſe iuſtū principem geſſit, ut paulopoſt q̄ illam ſuſcepiſſet, latrunculis quorum tum (ut ſolet) maxima copia fuit/ nihil tutum relinqueretur. qui dū nullibi ſalutem repperiſſent, ad extremam uindictam accincti, certis carminibus principis nimiam accuſabant ſeueritatē, præfuit Sigiſmundus Glogouienſibus uſq; ad regni aſſumptionem ac ita dominatus. eſt/ ut bonis omnibus charus, malis importabile ſemper flagellum eſſet. Sigiſmundus uero corpore procerus, ingentis ſtaturæ/ ut animo ita mēbris fortiſſimus/ ſubfuſci crines, ſupercilia magna/ oculi aſpectu minaces/ genæ rubedine naturali nitentes/ totaq; facies ueneranda/ & nihil quod ad humanæ formoſitatis fœlicitatem pertineret ſolers natura neglexit. Animus uero ab ineūte ætate in deum ſacraq; religioſus, in maiores obſeruantiæ ſtudioſus, in ſubditos pius & clemens, in egenos miſericors, iuſtitiæ & æquitati ita addictus, ut nullis unq̄ cōſilijs a recti tramite potuerit diuelli. promiſſi ita tenax ut ſupra fidem altius nihil duceret, Inediæ atq; algoris patiēs, quom cōditionis occaſio eſſet/ militia quoq; inſignis, tota uita ſumma abſtinentia uſus, comeſſationes potationeſq; ſupra q̄ naturæ neceſſitas poſtularet in ſeipſum nunq̄ admiſit, in alijs ad indignationem execratus eſt. Vinum/ ceruiſiam/ medonemq; a teneris unguiculis nunq̄ guſtauerat, donec Federici Marchionis Brandeburgeñ affinis precibus uictus, uinum parum ſummeret, deinde medicorū conſilio atq; iuſſu uteretur, nunq̄ tamen niſi prandens cœnanſq; pauciſſimo & eo minime forti utitur, reliquam ſitim aqua cruda ſemper ſedare & extinguere ſolet, hijs uirtutibus ſemper redimitus in hunc locum euectus eſt. Glogouieñ ducatum adeptus monetam nouam groſſos excudere iuſſit, qui in una parte Aquilam, in alia ducatus Lithuaniæ habent inſignia. Solitus erat ſingulis ferme annis fratres reges uiſitare. Quom uero anno 1506 pro ſua conſuetudine Alexandrū in Lithuania agentem adire uellet, in itinere regem ægrotare illi nunctiatum eſt, maturabat ille iter, dumq; duodecim millibus paſſuum adhuc a rege diſtaret uita exceſſiſſe percepit, quo nunctio accepto nihilominus locum mortis Alexandri (ſalubri capto conſilio) adijt, fama erat/ ſi Sigiſmundus tam ſubito non ueniſſet, de rebus Lithuanicis ex quorundam factionibus prope deſperandum fuiſſe, uerū dum & Senatus & populus ſuū principem uidiſſent. Iagellonis memoria & Sigiſmūdi uirtus omne periculū uicere, abiectis itaq; factionibus Sigiſmundus mox Lithuanicis rebus 26 Octobris eodem anno præfectus eſt, & ſpes tunc ſumma pro conſequendo paterno regno acceſſit. Hoc modo Sigiſmundi res ſe habuere in ea tempora quibus Sarmatiæ ſceptra parente Kazimiro, Ioanne Alberto, & Alexandro fratribus predeceſſoribus uita ſublatis fœliciter (quod deus faxit) obtinuit, atq; nunc de regni rebus

Geſta Sigiſmūdi in pręfectura Sileſię.

Forma habituſq; corporis Sigiſmundi.

Temperantia Sigiſmundi.

Sigiſmundus Lithuaniæ rebus pręfectus.

eo in regem aſſumpto dicendi mox initium ſum facturus. Alexandro in Lithuania apud Vilnam 19 Auguſti 1506 morte extincto Senatus apud Piotrkouiam comitia pro regis electione habuit. Quomq; uniuerſæ Sarmatiæ Concilium frequens conueniſſet, die octaua Decembris, factis eo die diuæ uirginis cõceptionis ſacris officiis, omnium uotis a deo optimo maximo princeps qui reip. ſtatu fœliciter præeſſet poſtulatus, paulo poſtq̃ ſacra officia rite peracta eſſent, totius Senatus aſſenſu Sigiſmundus Kazimiri quintus filius, Magni ducatus Lithuaniæ Glogouiæ Opauiæq; dux, & totius Sileſiæ ſummus præfectus Sarmatiæ Poloniæq; rex aſſumptus et declaratus eſt. Eam forte electionem triplicato myſterio effectũ ſortitam prodidere. Primo loco q̃ Wladiſlaus Hungariæ Bohemiæq; rex Oſualdum Karlacium ad Poloniæ Senatum legatum miſerat, et Sigiſmundo primogeniti ius ceſſit, ſummoq; deſyderio pro eius aſſumptione laborauit, huic acceſſit q̃ Lithuaniæ ducatus Sigiſmundo iam aſſumpto, a regno Poloniæ (alio præfecto rege) diſcretus abiret. Poſtremum & inter hæc maximum Kazimiri memoria & præſens Sigiſmundi uirtus, ſummaq; iuſtitia in contemplationem ſui Senatum admonuere. Præfecto iam atq; publicato Sigiſmũdo, legati in Lithuaniam miſſi fuere. Vincentius Przerambsky Wladiſlauieñ, Ioannes Lubrantius Poznanieñ, & Matthias Dreuitius Premiſlieñ & regni Vicecancellarius Epiſcopi, Andreas de Schamotuli Poznanieñ Ioannes de Tharnow Belſeñ Palatini & Ioannes de Lasko Regni Cancellarius qui Sigiſmundum apud Mielnick opidum reperientes, ad regnum poſtulauere. Ingens interim Craccouiæ ac toto regno lætitia hominum animos inuaſit, ubiq; deo uota publica laudeſq; perſolutæ, hinc domi pacis, foris uictoriæ ſpes maxima tenebat. Sigiſmundus nihil moratus Poloniam ingreſſus Craccouiam uigeſima Ianuarii ſub anno ſalutis 1507 inſtructiſſimo pulcherrimoq; apparatu maiori hominum parte Lithuanico ritu inſtructa uenit. Vniuerſus populus incredibili applauſu, ignibus, machinis, uariisq; cerimoniis gratulationem ſuam oſtentantibus, nouum regem ſuſcepit, hiſq; auſpiciis Sigiſmundus (cuius nomen & apud externas gentes clarum erat) circa horam uigeſimam ſecundam Graccouiam intrauit, in arcem ductus eſt. Ordinatis demum ſingulis ad coronationem regis ex uſu neceſſariis, Sigiſmundus in diui Venceſlai arcis Graccouieñ templo ſacramento euchariſtiæ ſalutari religioſe accepto rite cerimoniis peractis in regem Sarmatiæ atq; Poloniæ unctus & coronatus eſt. Coronationis munus Andreas Roza Archiepiſcopus Gneznenſis exequutus eſt, huic aſſiſtebant Ioannes Conarius Graccouieñ & Matthias Dreuitius Premiſlienſis Epiſcopi ob differentiam inter Cuiauienſem & Poznanienſem Epiſcopos ob eam rem exiſtentem. Adfuere item Bernhardinus Vilczeck Leopolienſis Archipræſul Vincentius Przeraptius Wladiſlauieñ. Ioannes Lubrzantius Poznanieñ. Eraſmus Vitellius Ploceñ, Lucas de Thorunia Warmienſis. Et Ioãnes Amicinus Laodicenſis & Suffraganeus Graccouieñ Epiſcopi. Ad hoc pleriq; ex Abbatibus infulatis affuere. Hãc coronationem Wladiſlai Hungariæ & Bomiæ Regis fratris germani legatus Stephanus Theletzki honeſtauit. Præterea ex ducibus magnatibuſq; Lithuaniæ plurimi fuere. Inſignior cæteris Mi-

Sigiſmundus ad regnum Poloniæ eligitur.

Coronatio Sigiſmundi.

chael Helinskeus fuit, cuius apud Alexandrum ſumma autoritas/etiã uſq; ad inuidiam non ſine reip. incommodo creuerat. Hæc Sigiſmundi coronatio ſub annum ab orbe redempto 1507 diem 24 Ianuarij incidit. Sacris expletis, deinde conuiuijs publicis nonnihil temporis principum more indultum eſt. Sequenti uero die induuijs Regalibus indutus, Coronamq; in capite geſtans prælatis ſtatus utriuſq; comitatus & optimatibus eques in urbem ex arce deſcendit, illicq; in ſuggeſto ut moris eſt thronum Regium repreſentãte erecto conſedit & Homagium(ut uocant)a Magiſtratu ciuitatis Cracco. ac claues urbis cũ debito iuramẽto accepit, ubi & uniuerſus populus digitis erectis ſuo regi fidelitatẽ iurauit. Quibus tandem finitis, & his quibus ad reipu. conſilia nihil intereſſet dimiſſis. Rex atq; Senatus ad labentis iam antea reip. ſtatum animos conuertunt. Comitijs publicis mox apud Graccouiam indictis, ſtudium ſummum erat, ut res negligentia præcipitatæ domi pace reſtituerentur. Cæterum ſi quod bellum aſſumẽdum foret, quibus ſuppetijs exhauſto publico ærario id aggrediẽdum conſultum fuit. Ea conuentione Sigiſmundus prærogatiuas maiorum regum Sarmatiæ atq; Poloniæ per edictum cõfirmauit, certaſq; leges ſtatuit, hæc cum in regni ſtatutis habeantur, neceſſitas his adſcribere non poſtulauit, hinc exactiões impoſitæ. Regij atq; nobilium ruſtici Iugeratim per groſſos duodecim. Ciues ſolitam ſemialteram exactionẽ. Nobiles tribuni(alias Sculteti)Ciues in ærario publico & hi qui contractus in uim redemptionis habent hiſq; ſimiles cenſuum quartã partem. Spirituales contributiones uetuſto more, Epiſcopi decimæ octauam partem/exoluerẽt. Ex his quoq; comitijs monetæ cuſſio continuata publico decreto fuit, paulo poſt Stephanus Teleczky Wladiſlai Hũgariæ regis legatus, regis Senatuſq; decreto in Daciam alias Valachiam miſſus, ut duorum regum nomine pacis conditiones ferret. In Hungariam oratores miſſi confederandorum regnorũ cauſa Epiſcopus Poznanieñ, Marſalcus regni, Cancellarius regni & Chriſtophorus de Schydlowiecz. Reliqua hoc anno in Sarmatia atq; polonia pacata fuere. Rerum quoq; Prutenicarum tranquillus ſtatus erat.

Homagium Graçcouieñ.

Exactiones.

RES VERO LITHVANIAE INGENS negocium contraxit, tuncq; Moſchici in hanc ætatem perſeuerãtis belli initia ſuſcepta fuere, quod quoniam & maximum & periculoſiſſimum ſit, operæprecium erit altius eius initia referre. Michael Helinskeus dux appellatus, homo ut animo audax, ita ĩgenio ſagax ac corpore robuſtus, ad omne periculũ promptus. Apud Germanos annis plus duodecim militauit, ingeniumq; & uires exercuit. Apud Alexandrũ deinde ſummam fortunam adeptus, ſed ea abuſus, per felicitatem in ambitionem præceps ruit. Primum paucis gratus, deinde largitionibus amicos quæſiuit, boni ferme omnes(& ipſe Sigiſmundus princeps)ſuſpecti. Poſtremo Alexandro ægroto in Lithuaniæ principatum ſuccedere ambitio fuit. Hæc ita ſe habuiſſe inſimulatus eſt Helinskeus. Conſtat tamẽ poſtq̃ Sigiſmundus ingreſſus erat Lithuaniam omnium primum fuiſſe, qui cum omnibus amicis illi obuiam egreſſus pedibus eius proſtratus, Magniducatus Lithuaniæ prinpem ſalutaret, addebant illi apud Alexandrum partæ opes animum immodicum. Hæc dum Sigiſmundus conſilia aduentu in Lithuaniam præuenerat.

Origo bellorũ Moſchicorum

Michael Helinskeus, dux.

Helinskei res

Helinskei res aperte inclinatæ ſunt, eamq; tunc Helinskeus mortalibus com-
munem expertus eſt fortunam, ut felicibus temporibus amicos plurimos ha-
beret; tum uero fortuna parumper nutante nullus foret. Helinskei itaq; inſi-
mulata factio Ioanne Sabreſinskeo Marſalco Magniducatus Lithuaniæ au-
ctore (ut fama erat) in apertum prodijt, hanc Helinskeus moleſtiam, ſummā
ratus iniuriam, Sabreſinskeo apud regem negocium fecit. Rex in re difficili
conſilio capto, ut ex re erat non putabat feſtinandum, atq; ita Helinskeus (ut
illi uiſum) iniuria affectus ſummo conatu apud regem ut decerneret, quid ea
in controuerſia iuſtum eſſet poſtulauit, tantoq; importunius rem tentauit,
quo plus illud inter opibus pollentes maturius agendum cognouit. Hinc 27
menſis Martij ad Wladiſlaum Hungariæ Boemiæq; regem Budam propera-
uit, ubi dum ſpe fruſtratus eſſet, parum moratus in Lithuaniā acceptis tamen
a rege litteris quo minus dilatio rerum famæ atq; honori ſuo dedecus eſſet fu-
turum, redijt. Interim uero Baſilius magnus Moſchorum dux exercitū trigin- *Baſilius magnus Moſchorū dux.*
ta millibus paſſuum Smolentzko prætergreſſus Lithuaniæ induxit. Rex dū
hæc ex nunctijs cognouit/domi pace rebus cōpoſitis/Gracc. 24 Maij egreſ-
ſus/in Lithuaniam celeriter peruenit, contractiſq; undiq; copijs/Baſilio quā
primum obuiare ſtatuit. Moſchus ubi regium exercitum aduenire perſenſit,
ſimulq; Thartaros Thauricos. i. Przecopieñ. Lithuanis auxilia ferre cogno-
uerat, exercitū non uiſo hoſte domum reduxit. Lithuani Gzycow a Moſchis
recuperarunt, certiſq; Moſchorum oppidis populatis. Sigiſmundus cum ho-
ſtes pugnæ copiam ſubtraherent, & comeatuum inopia ſimul & caloris cru-
ciatu exercitus moleſtaretur, Vilnam regreſſus. Cæſar itē Tauricus, qui octu-
aginta hominū milia in exercitu habuiſſe fama perhibetur, paulopoſt in Tau-
ricam infecta re digreſſus eſt. Sigiſmūdus Comitijs nouis apud Graccouiam
indictis ex Lithuania accelerauit. Graccouiam 24 Ianuarij ſub anno 1508 in-
greſſus eſt. Hic igit̄ Sarmatiæ rerū ſtatus ſub anno ſalutis 1507 adſcribit̄.

ANNVS Milleſimus quingenteſimus octauus, hoc modo initia *An. 1508*
atq; finem ſumpſit. Rege in ipſis anni initijs comitia agente de
Sarmatiæ rebus conſilium fuit quæ domi pace omnes trāquillæ
ad anni finē manſere. Cæterū nouum regē noua ubiq; difficultas
urgebat, Aeraria tam priuata q̄ publica undiq; exhauſta fuere. Regia paſſim
bona impignorata. Bohemiæ Germaniæ atq; Poloniæ milites qui apud Io-
annem Albertum atq; Alexandrum ſtipendia meruerant ſummo conatu ſolu-
tionem poſtulauere, hic Regius honor fidem ſeruandam monuit, illic ærarij
atq; reip. difficultas premebāt. At deus qui humanis rebus ſemper præſens, *Ioānes Bonerus.*
in ſummo rerum diſcrimine uniuerſam prebuit opulentiam. Rex itaq; Ioan-
nis Boneri Germani uiri optimi & Sigiſmundi rebus a duodecim tunc ferme
annis ſumma dexteritate ac ſtudio præfecti, facultatibus atq; conſilio uſus, ex
monetaria (ut uocant) officina, quam Bonerus argento prouidebat, ſimul &
aliunde pecunijs conlectis incredibili breuitate rempublicam propemodū *Redempta per Sigiſmundū R*
lapſam reſtituit. Primis initijs bona multa pignore obſtricta ſoluto ære rede-
mit. Comitatum Scepuſieñ ex manibus Ioannis Iordan duodecim millibus
aureorum liberauit. Ducatum Auſwincieñ & Salinas Ruſſiæ a Paulo Nigro

Graccouienſi Ciue quattuordecim millibus aureorum exemit, Proſchouium oppidum a Georgij Lang hæredibus nouem millibus aureis liberauit. Nieſchouieñ arcem ex manibus Staniſlai Coſczielecij nouem millibus redemit, item paulopoſt inter Graccouieñ urbis mænia uaria officia ad Magniprocuratoris arcis Cracouieñ præfecturam pertinentia preſertim molendina, Cuſtodiam piſcium, maccella & quædam alia plus duodecim millibus perſoluit. Salinas Craccouieñ cenſibus plurimum grauatas in magna peccuniarum ſumma diminuit, quibus tunc in initio regni Ioanne Iordan mortuo Andream de Coſczielecz præfecit. Ilkuſiēſis plumbi orboram a Seuerino Bethmano quinq; florenorū millibus exemit, præterea Siradiam quinq; millibus, Goſtiniam duobus millibus, Miedzerzecz duobus millibus trecentis. Radomiam tribus millibus, Sochaczouiam ſeptem millibus, Piotrkouiam Mille ducentis. Drohobytz quinq; millibus, Rabſtinenſem arcem Mille quingentis, Arcem Ritter Mille. Lublinenſe theloneū Mille quadringentis, Slochouiēſem arcem quattuor millibus, Tucholam undecim millibus, Sandetz quattuor millibus, Iuniwladiſlauiam quinq; millibus, Theloneum & pontale Thoruniēſe decem millibus florenorum ex diuerſorū manibus eruit, atq; hæc omnia in ipſis ferme regni initijs cum alijs multis regio ærario adiecit. Germanis, Bohemiſq; & Polonis militibus, breui deinceps tempore pro Ioanne Alberto Alexādroq; fratribus plus ducenta millia aureorum exoluit. Poſtremo arcem Cracouienſem undiq; ruinoſam, ueluti ſede regia indignam in parte, quæ ad occidentem eſt a fundamentis nouis erigere ornareq; ædificijs cœpit, hiſq; conſilijs uſus ubiq; rebus in meliori ſtatu poſitis, ad quartum diem Maij Gracco. conſedit, quo die Graccouiam egreſſus Lithuanico bello operam dare cœpit. Sed hæc infra in rebus Lithuanicis adſcribentur. Die 5. Aprilis

Inquiſitio in quendā Iudæū.

Iudæus qui cum cæteris complicibus ſacramentum Euchariſtiæ dehoneſtauerat, cæteraq; nepharia facinora perpetrauerat. Graccouiæ in diuæ uirginis æde frequenti doctorum cœtu præſente in ſcalam erectam ſtatutus. Nicolaus uero diui Dominici inſtitutū profeſſus, ſacrarū litterarū doctor & hereticæ prauitatis (ut illis dicere mos eſt) inquiſitor iudæi facinora arguebat atq; palam fœcit. Ego tūc Polonicæ linguæ ignarus actū nō potui niſi ex relatione intelligere. Iudæus poſtq̄ ſummo conatu atq; intrepide ſe tueret, tandem nolens conuictus, ſæculari poteſtati traditus atq; igni combuſtus eſt. Diebus uero Maij Graccouiæ atq; alijs locis peſtis contra Aſtrologorum opiniones

Peſtilentia.

ſæuire cœpit, durauitq; ad dies Decembris, ea multi mortalium Craccouiæ abſumpti fuere. Eodem menſe die decima ſeptima in maiori Xiaſznicze præpoſitura & quattuor Manſionarij ex Parrochiali ibidē eccleſia Abbatis conuentuſq; Thinicenſis patronorū aſſenſu Nicolao de Coprziwnicza rem promouente, & Ioanne Conario Epiſcopo Gracco. confirmante erecta & fundata eſt. In Iulio uero quod ſuſpitio de Thartarorum eſſet eruptione in regis ab

Victoria de Tartaris.

ſentia ex Senatus decreto Ioannes Camienetius tunc Leopolienſis Caſtellanus et Buſcenſis præfectus adiunctis illi quingētis equitibus ære publico conductis in Podoliam ad tuenda confinia miſſus eſt. qui die 23 illius menſis Miedziboſium perueniēs Thartaros clam in Volhynenſem prouinciam erupiſſe

comperit, uix

comperit, uix tribus horis illic militibus equiſq; refectis, aſcitis Braczlauieñ & Viniceñ præfectis, ad hoc prouintiæ Nobilibus ac populi Podoliæ ſuppetijs acceptis, itinere quod uiam nigram uocant, ad Woronow Hrodiſco eodem die peruenit. eo in loco Thartarorum copias prædam hominum pecorumq; iam abigentes, numero ſupra duo millia equitum exiſtentes animoſe inuadit, atq; uiriliter pugnando ſtrenue fudit, omnem recuperauit prædam, copiaſq; ſaluas in Miedziboſium triumphans reduxit. Nihil deinceps maxime memoria dignum apud Polonos accidit, regis abſentia atq; peſtis ſæuicia ſimul efficiente. Sub Octobre uero die decima Ioannes Thurzo de Betlemualua apud Nouam Ciuitatem Hungariæ febribus correptus ſupremū clauſit diem. Vir cum honoris præfatione ſemper nominandus/natione Hungarus/genere nobilis/ſed dudum uaria fortuna uexatus, illud idem Polonicum atq; Germanicum uulgare, expedite ſciens, litteris latinis haud uulgariter doctus, ab initio in Polonia fortuna adiutus. Auro argentoq; utrumq; regnum magnis commodis ampliauit, nomen ſuum apud exteras gentes adminiculo maximæ induſtriæ clarum atq; perhenni laude celebratum fecit, & cum famatiſſimis Europæ mercatoribus fuggaris in Auguſta Vindelicorū per connubia ſocietatem iunxit, pleraq; ingenia, uariaſq; item artes ad auri argenti cupriq; fodinas eius induſtria magno quæſitas ære ad poſteros trāſmiſit, mortuus ad Leuczouium oppidum relatus, in maiorū tumulo adſeruatus eſt. Moriens hos filios inſignes duabus uxoribus genitos reliquit. Primo matrimonio Ioannem Wratiſlauieñ/Staniſlaum Olomucēſem Epiſcopos/Georgium Comitem Camerarium montium Hungariæ. Qui uiuente patre affinitatem cū fuggaris iunxerat, Patre abſumpto totam prouinciam & negocium patris ſuſcepit, uir magni ingenij/latina/Germanica/Polonica/Hungaricaq; lingua, peritus, ad omnia patris cepta natus, uerum aduerſa ualitudine ut plurimum infœlix, qui aliquanto poſtea uel ſanitatis gratia uel uxore urgente in Auguſtam Vindelicorum conceſſit, nunq̄ integre conualuit ad 19 Martij 1521 diem clauſit extremum, præter eos Alexium quoq; & Ioannem ſecundo matrimonio genitos reliquit. Atq; hic hoc anno utriuſq; Poloniæ ſtatus erat. Res uero Pruſſiæ in anni finem quietæ fuere. Iam igitur ad res Lithuanicas calamus remeabit. Reuerſo itaq; ex Lithuania hiberno tempore ad comitia Craccouieñ Rege Sigiſmūdo, ut paulo ſupra adſcribitur, interim Michael Helinskeus in Lithuania remanens, undiq; ſocijs & auxilijs quæſitis, poſtq̄ res ſibi non ex ſententia ceſſiſſet, in peſſimū facinus animatus eſt, Ioannē Zabrzezinsky magniducatus Lithuaniæ Mareſcalcum ſuum ut rebatur delatorem apud Grodno in hac parte Chroni fluuij, nihil hoſtis arma ſuſpecta habentem, ſub prima noctis uigilia inuaſit, raptumq; per ſuos ſatellites ex lecto nudum per cubiculi limen extraxit, tum Thurca cædis miniſtro capite plecti iuſſit. immenſum uiolentumq; ſcelus, ſed non tam magnum quin quæſita apud principem gratia ueniam habuiſſet, ſi modo hanc initio quæſiiſſet, quom uero ob patrati ſceleris magnitudinem & necati amicorum inſtantiam. Regem tam facilis remiſſio non deceret, Helinskæus deſperatis rebus ad maximi belli initia animū cōuertit, tumultuarios illico motus excitauit aliquot ex optimatibus magni

Ioannis Thurzonis mors.

Ioan. Thurzonis ſoboles.

Michaelis Helinskgi facinus

matibus magniducatus complices, & primum fratrem Baſilium Helinskæū ducem rebellionis ſocium aſciuit. qui certis caſtellis traditis fratris partes ſequutus eſt. his uero malis nō ſatiatus Michael, ſummo conatu Lithuaniæ Ruſſiæq; patricios conciliare ſibi operam impendit, hic munera polliceri, illic ſpem dubie uictoriæ & prædæ oſtētare pergebat. At nondum ſatis ſibi uiriū eſſe ratus, ad Baſilium Moſchorum ducem thezauris prius, fratre & amicis in Moſchouiam perductis confugit, A Baſilio facile auxilia, qui non modo inuadere ſed & uniuerſum magnum ducatū ſubiugare (ut illi uiſum eſt) poſſe crederet impetrauit. Fuere tunc ex Ruthenis atq; Lithuanis qui rebus Helinskæi fauerent, atq; non inuiti ſi tempus datum fuiſſet, huic conſpirationi acceſſiſſent. Sigiſmundus his cognitis, initijs obſtare decreuit. Firleium cū exercitu militis mercenarij ſine cunctatione expediuit. Et polonicis rebus domi pacificatis Craccouiam 4 Maij ipſo die diui Floriani egreſſus, in Lithuaniā celeriter peruenit. Helinskeus uero interim Regias arces dolo occupatas muniuit. præterea Moſchi auxilijs alias expugnare aggreſſus, Minskam arcem obſidione cingens, fruſtra conatus, pro maioribus auxilijs Baſilium Moſchorum ducem ſollicitauit, Qui ſexaginta hominum millia (ut fertur) proprijs tamē ducibus Michaeli iunxit. At Sigiſmūdus Rex Breſcium ueniens exercitū percenſuit, in quo mercennarij milites Poloni ferme quinq; millia & præterea aulici regij erant, Lithuanorum uis ingens, Ruthenorum & Thartarorum auxilia exercitum circa Nouogrodeck ampliarunt, atq; ita Sigiſmūdus Michaeli Moſchouiticiſq; copijs belli deſyderium extincturus, uerſus Minskeam arcē obuius proceſſit. Michael regio aduentu cognito territus, obſidionē arcis Minsko ſoluit, cū Moſchis q̄s in auxilijs primis ſecū habuit uerſus Boriſow ſe cōtulit. Quē rex prius circa Minsko exercitu toto recēſito & ordinato, fugientē apud Orſchā citra Boryſthenē, ubi iā reliquus Moſchorū exercitus ex ſexaginta armatorum millibus Daniele Szenja, & Iacobo Zacharino ducibus peruenerat inſequutus eſt. Duces uero Michaelis fuga & regio aduentn cognitis, mox exercitum reducere ſtatuerunt, Boryſthenem non ſine incommodo ſuperarunt. Exercitum ſuperato Boryſthene ad mille ferme paſſus in nemore ultra collocauerunt, interim fluminis tranſitum cuſtodia forti munientes. poſtq̄ uero regius exercitus qui armis ſplendens & ordinibus bene diſpoſitus erat, in ea loca uenerat, quibus Moſchi Boryſthenem tranſeūtes fugerant, Caſtra illic poſita ſunt. Dies enim ille diuæ Margarethæ uirgini ſacra fuit. mox equitum peditumq; aliquot centena bino uado longo quidem a ſe interuallo diſtantibus flumen ſuperarūt, hoſtes dum uno in loco Regios in uado impedire conantur, interim equites, qui iam ſuperato flumine, totū exercitum hoſtium turbare cœperant plures interemerunt, ſpoliaq; non aſpernanda rapiunt, ab ipſis cibis hoſtes magnanimiter deturbant, tum in proximiori uado decertantes a Regijs quoq; profligantur. Rex cū pugnæ initia iam data conſpiceret, equo conſcenſo, ad fluminis ripam ſuis animum additurus, uelociter peruenit. Interea tamen quia ſol occideret inclinata die crepuſculum rem dirimere coegit. Quare rex conſulte ſuis receptui ſignum dedit, ipſe uero ad tertiam noctis horam omnibus prius conſtitutis uigilijs in caſtra pranſurus reuerſus eſt.

Michael noui motus Moſchici concitator.

Firleius.

Pugna ad Boriſthenem.

ſurus reuerſus eſt.præcepit tum rex,ut nocte tota milites in armis quieſcerēt, quo in diluculo citius hoſtem inuadere poſſent,Michael uero qui ſupremam uictoriam,hoc in bello experiri properabat,magno animo ad uniuerſale certamen cum rege Sigiſmundo ſocios animabat,facilem certamq; uictoriam,ſi res ex eius conſilio gereretur promittens. Duces uero uel quod aliter a Baſilio mandatum eſſet,uel quod militum ſuorum uirtuti(quod credibilius eſt) diffiderent,pugnam detrectant,ita timore perculſi,in eius noctis medio exercitum per nemora inuia perq; paludes periculum imminens fugientes,non ſine magno incommodo impedimentis,multiſq; equis relictis plus quindecim leucarum ſpacio a regio exercitu abduxerunt. Quos Michael Helinskeus rebus deſperatis neceſſario ſequutus, uſq; ad Staradub celeri curſu ne a regijs ex inſidijs impeteretur peruenit.Ea uero quæ uel ad hominum uel equorum uſum eſſent relinquēda,in nihilum redacta fuere. Rex autem tum quod armis ſuorum impedientibus,tum etiam quod itineris modicum eſſet periculum,exercitum ab Orſcha uerſus Schmolenskeam arcem duxit. Erant cum rege in ea expeditione ex Polonicis Conſiliarijs Reuerendi D Matthias Dreuitius Epiſcopus Premiſlieñ Vicecancellarius regni Poloniæ/Ioannes de Lasko tunc Cancellarius regni paulopoſt Archiepiſcopatus Gnezneñ coadiutor factus,Nicolaus de Dambrowytza Lublineñ tunc Caſtellanus,& Chriſtophorus de Schydlouijetz tunc ſubdapifer Craccouieñ & regiæ curiæ Thezaurarius/& pleriq; alij regni Poloniæ proceres.Rex uero cum exercitu ſaluus ad primam Auguſti diem ad Smolenskeam arcem peruenit,& in ſuburbio caſtra poſuit. Tum conſilio cum magnatibus et belli ducibus capto.Rex Conſtantinum ducem & Nicolaum Firleium exercitui præfecit. Capto itaq; hoſtis fines inuadendi cōſilio,ex re uiſum fuit exercitum in Moſchouiam hijs ducibus ſummittere,Regem uero interea apud Smolensko manſurum poſtulantibus rebus quæ ex uſu forent exercitui ordinare.hæc dum tardius ſuccedunt ex magnatibus duo inter ſe diſſentiunt,maxime ea res non modo effectum concepti conſilij tardauit,uerum etiam expeditionem non ſine incōmodo hoſti patefecit.hoſtis quod ex re maxime ſua eſſet,ſyluas ac nemora arborum demolitione ingenti celeritate clauſit,ac Drohobiceñ arcem quod eam tueri poſſe dubitaret igne abſumpſit.Effectum hac re eſt quod toto exercitui hoſtium fines inuadere non liceret. Verum nihilominus Regij milites uarijs factis eruptionibus plurima abegere ſpolia. Miſſus eſt item a rege Kiska cū Polonicis ac Lithuanicis copijs uerſus Vozniam Moſchorum arcem,hic celeriter quæ circa eam arcem eſſent ferro flammaq; abſumpſit. hæc dux Moſchorum intelligens,periculum auertere cupiens,mox militibus ſuis congregatis regijs copijs occurrere iuſſit,quibus per exploratores ad Kyskam perlatis qui numero ſe longe hoſtibus inferiorem cognoſcēs regi eueſtigio nunctiauit.Rex ne in tanto periculo ſuis deeſſet nō paruam manū Nicolao Firleio duce,ſummiſit.Is diutius q̄ res tāta poſtularet in ſyluis immorari coactus Kyskonis ſpem interturbauit. qui nihilominus hoſtium cuſtodiam & qui in excubijs eſſent aliquot particularibus prælijs uicit,qui fugientes ſuis magnā Polonorum Lithuanorumq; uim adeſſe nunctiant,ſicq; hoſtium copiæ ſolo polonorum nomine

Fuga Moſchorum.

Expeditiōis Regiæ Comites.

Drohobytæ exuſta.

Kyska circa Vozniam prędas agit.

Polonorũ nomine territæ & euictæ ſimili fuga ſalutem quæſiuere. pariter & regijs ferme contigit, cum hoſtium fugitiui numeroſum Moſchorum exercitum prope adeſſe nunciarent, & Kyska ſupremam fortunam omnium ſuorũ periculo tentare recuſaret, atq; nullo internũctio de auxilijs ſpem acciperet, & ipſe inter uictorem & fugientem quodam modo medius, ad tria millia paſſuum exercitũ reduxit, Moſchus uero ſuorum infœlici ſucceſſu cognito, quod ſuorum pleriq; deſyderati eſſent, & longe lateq; regij milites ferro flammaq; uaſtarent, hiemis quoq; mox futuram incõmoditatem conſiderans, Caduceatore miſſo belli inducias a rege expoſtulauit. Stantibuſq; inducijs oratores mittendos qui de pace tractarent & conditiones ſecum dicerent affectauit. At rex qui rebus uniuerſis quæ ad reip. ampliationem ſpectarẽt nunq̃ deeſſe uoluit, & ipſe periculum perpendebat quod hoſtis pugnæ copiam detrectaret, quod ſuorum uirtus contra ligna et paludes fruſtra exercenda ac conterenda non uideretur, item hyberna prope tempora adeſſent, quod res Polonicæ regis aduentum non parum poſtularent, & poſtremo quod tantus exercitus magno ſumptu fruſtra fatigaretur. Baſilij petitis annuit. Ad hoc iter Ioannẽ Sophiam Ruthenum a ſecretis notarium rex ſummiſit. hunc quoq; Ioannes Silvius Siculus Amatus geographus & orator inſignis Græce & latine peritiſſimus regionis uiſendæ cauſa comitatus eſt. ſecuti ſunt & pleriq; ex mercatoribus mercandi gratia. Sophia dum ad Baſilium ueniſſet, facile inducias & pacem cum metuente bellum confecit. Res itaq; hoc modo concluſæ fuere, ut ſtantibus inducijs Baſilius ad regem oratores mitteret, qui pacem hijs cõditionibus cum rege perpetuo duraturam firmarent, ut arces iampridem Michaeli Helinskeo parentes aut nuper in deditionẽ acceptæ Lithuanis redderentur. Helinskius rebus omnibus apud Lithuanos exutus apud Baſiliũ exularet, Captiui hinc inde dimitterentur. Dimiſſi tũc fuere ex magnatibus Lithuaniæ uiri inſignes diuturna captiuitate apud Moſchum cõſumpti Lithaur, Gregorius alias hrehor Bartoſlauitz & pleriq; alij. A Moſcho itẽ legati qui arces iuxta firmatã pacem reſtituerent, Helinskij fratres & cõiuges amicoſq; Moſchouiam perferrent miſſi, Helinskæi frater Baſilius & coniunx illius mœrentes abducti fuere. præterea pleriſq; Moſchouia carceri adſimilis ſuſpecta fuit, qui fuga ſibi conſulere maluerũt, ad arcem Odrusko ferme duce ti uenerunt, inter hos Oſtaphi miles inſignis & Vlricus Schelndorff Helinskij quæſtor fuere, ex eo loco Oſtaphi accepta fide publica in caſtra regia peruenit, reliqui obtenta uenia ad regem alij, alij ad Conſtantinum Oſtrowskeũ ducem alioſq; uenere. Quos quidem articulos paulopoſt Baſilius per legatos ratificare data fide promiſerat. Hæc regi per Sophiam nunctiata fuere. Qui & poſtq̃ rex Vilnam perueniſſet, ſupra adſcriptis conditionibus cũ Moſchorum duce Baſilio pactis redijt. Regi uero ex uſu uiſum erat pacis conditionibus acceptare, quod bello non ſine periculo, dubie etiam obtinendũ eſſet, exercitum propter hiemem iam inſtantem dimiſit. Redijt igitur pars exercitus Vilnam, alia item pars Conſtantinum ducem uerſus Voliniam comitata. Sub illud tẽpus Thartarorũ eruptio in ducatũ Lithuaniæ facta, quorũ partẽ Conſtantinus dux contriuit. Aliam item partem Poluſz miles Ruthenus inſignis proſtrauit,

Ioannes Sophia. Ioan. Sylvius Siculus.

Conditiones pacis.

Thartarorũ in Lithuaniam eruptio.

ſignis proſtrauit, Lucas uero Morauus ducentorum peditum præfectus in terciam Thartarorum aciem caſu incidit, Verum cum aut fugiendo aut pugnando moriendum eſſet, placuit manum imparibus quidem uiribus conſerere, iunctis igitur celeriter ut tanta res poſtulabat curribus propugnaculum fecit, & ad amnem qui Sluskeam arcem præterfluit/pugnam cum Barbaris suſcepit, in qua non numero ſed induſtria ſuperior factus eſt, Thartari abiecta præda/fuga dilapſi ſunt, quos dum pedites inſequi nõ poſſent, equites ex Sluskea arce erumpentes adſequuti in locis paludinoſis nonnullos ſuppreſſere, reliqui fuga ſunt ſaluati, atq; ſic Lithuania tunc a Moſchorum ac Thartarorum inuaſione liberata eſt. Rex deinde Vilnam die 12 Nouembris peruenit, ibi parum refectis equis Deo opti. maxi. gratiæ pro liberata prouincia habitæ, tum inter hilaritatem ac quietẽ optimus quiſq; pro uirtute ſua in hoc bello præſtita remuneratus eſt, tandem in Poloniam comitia ad anni iam initiũ ſtatuta acturus accelerauit. Hic Lithuaniæ atq; demum uniuerſæ Sarmatiæ ſtatus ſub anno ſalutis 1508 fuiſſe perhibetur. Lucæ Moraui pugna.

PACEM cum Baſilio Regis Senatuſq; Lithuaniæ aſſenſu firmatam, et ſequenti anno ut infra adſcribitur/a Baſilio per legatos roboratam/Bellum Daciæ ſeu Valachicum conſequutum eſt. Ante huius initia comitia de more apud Piotrkouiam celebrata ſunt. Quibus expletis, Rex 19 Aprilis Craccouiam uenit, Iam inde uiſum fuit conſortem regniq; ſociam quærere, ne eo abſumpto/externorũ manibus regnum ſubmitteretur, Miſſi itaq; legati fuere qui ducis Mekelburgeñ filiam Annam uirginẽ poſtularent, Ioannes Lubrantius Poznanieñ Epiſcopus, Ioannes de Lasko ſupremus regni Cancellarius & Gnezneñ coadiutor. Chriſtophorus Schydlouitius regni Camerarius. hĳ cum ad hoc iter accincti/Craccouiam in diebus Iunĳ egreſſi eſſent, ſubito negocium interceptum eſt. uel quod deus opti. max. hoc connubium regno Poloniæ infœlix futurum impediret, uel quod factionibus bello Valachico excitato rex alio conuerſus, prætermiſſo matrimonio paulopoſt alibi inducendus ſperaretur, certo tamen conſtat, nullam mutationis conſilĳ cauſam acceſſiſſe/q̃ ut inſperatum ita periculoſum bellum. Parũ anteaq̃ hæc fierent die 22 Martĳ Stradomia inter Craccouieñ portam & Viſtulæ pontem igne abſumpta erat. diuorum Heduigis Agnetis atq; Bernhardini templis relictis, reliqua ex utraq; parte ferme omnia incendio periere, ſummo etiam labore ipſa urbs Craccouia eſt a periculo liberata, hĳs hoc modo ſe habentibus circa Iulĳ menſis initium nunctiatum eſt regi/Bogdanum Valachiæ Palatinum/contra ius gentium/rupto fœdere/& obedientiæ iugo abiecto. Ruſſiam Podoliãq; exercitu magno ingreſſum/cœdibus flammiſq; omnia explere, hic nunctius regis animum a futuro ut ſupra narratur connubio contrahendo reuocauit. Igitur regis atq; Senatus edicto arma ſumpta, milites ſtipendĳs addicti ſuſcepti, & omnia ad belli neceſſitatem celeriter parata ſunt, peccuniæ ad hoc bellum neceſſariæ ex aliquibus Craccouieñ ciuibus ſpontanea uoluntate collectæ. His Ioannes Boner & fidem fecit & partem multo maximam ex ſuis amicorumq; facultatibus/ne reſpublica detrimentum haberet/adiunxit. Rex igitur iterum iam domi rebus compoſitis altera

An. 1509.

Bellum Valachicum.

Stradomię cõflagratio.

Expeditio in Valachos.

poſt feſtum diui Iacobi die quæ 26 Iulij Graccouiam exiuit per Bochniam, atq; deinde recto itinere Leopolim peruenit, interim Wladiſlaus rex Panno niæ fratrem ab incepto nitebatur auertere, uel quod ſuperioribus periculis Alberti regis temporibus acceptis admonitus eſſet, uel quod depopulata Da cia Hungaris atq; Polonis Thurcum hoſtem difficiliorem uicinum putaret. Quid horum fuerit non habeo dicere, conſtat tamen Sigiſmundum fratris conſilio non annuiſſe, ſed neq; bello (tum proditionis atq; cladis qua Ioannes Albertus affectus fuerat memor, tum etiam deſiderium cupidine uictoriæ fla grantis animi expleturus) abſtinuiſſe. Anteq̃ rex exercitum paraſſet & Leo/polim applicuiſſet, Bogdanus Daciæ Palatinus flammis ferroq; loca nec na/tura nec arte munita/ſed & plerumq; hominibus deſerta abſumpſit. Arcem Halicieñ fruſtra tentauit. Exercitum dehinc Leopolim duxit, & prædam po/tius egit/quam quod obſidione cingeret, a longinquo machinas locauit/atq; globos ſuperne iniecit, accepta uero non modica ſuorum iactura, tertia qua uenerat die obſidione ſoluta/exercitum ad propria (eo quod Sigiſmũdum cũ exercitu iam aduentare didicerat) reducere cœpit. Prædam ingentem uaſa aurea argenteaq; ex templorum ſuppellectili, multas etiam æreas campanas abduxit. Rohatin oppidum per deditionem accepit & incendit, heredibus ac populo illius ſecum abacto. Sigiſmundus paulopoſt Leopoli exercitũ per/cenſuit, dum rebus febribus correptus adeſſe nequiret. Nicolaum Camiene/cium Craccouieñ Palatinum & præfectum exercituum regni ducem genera/lem legionibus præfecit. deo opti. max. diuoq; Staniſlao patrio ſancto/ut hoc bellum ſibi & Polonico populo fœlix ac fauſtum ex uſu eſſet, uota fecit quæ poſtea adſecutus uictoriam ſumma fide, ut mihi ſuo loco dicendum erit per/ſoluit. Nicolaus Camienecius ſuſceptam prouinciã excelſo letoq; animo per/fœcit, ſuperato Tyra amne Daciam ingreſſus conſimili uiciſſitudine igne, fer ro cœdibuſq; Valachiam moleſtauit. Fuere etiam in eo exercitu milites mer cenarij ex Bohemis & Germanis qui ſub Sczirneo Bohemo, duce militabãt. Multas ciuitates ac uillas/item curias ac prædia in cineres redegit, in quibus inſigniores fuere Czarnowcze/Dorohim/Bothuſzanij/Scepanowſcze/& Choczim. Dũ uero ad longum & per tranſuerſum quæq; uaſtata eſſent, atq; ad Sczocauiam Palatini ſedem peruentum, fruſtra res temptaretur, neq; pu/gnæ copia appareret, Palatino ſyluis ac nemoribus ſe occultante. Nicolaus Camienecius exercitum reduxit, in eo ingreſſu atq; reditu paſſim uiri fœmi/næ impuberes ſeneſq; & ipſa pecora quæ ad uſum non eſſent cœſa necataq; fuere, hac clade Wladiſlaus ab Hungaris ne perſuaſus/an a Bogdano ſolli/citatus/non ſatis conſtat, legatos ad Sigiſmundum ſummiſit, qui dictis condi/tionibus pacem conficerent. Dum ea in re legati operam impendunt, & regi/us exercitus ad Tyram amnem reductus, iamq; tranatandum eſſet, & regni/colarũ exercitus amnẽ ſupaſſet, mercenario milite & aulicis regijs remanẽti/bus, quibus Thworowsky miles ſtrenuus præfuit, mox in inſidijs Palatini copiæ apparuere. Regij imperculſis animis, ut negocium poſtulauit aciebus inſtructis, pugnam parant, quam nec hoſtes detrectant, utrinq; igitur copijs ad certamen inductis, Palatini exercitus qui & numero inferior erat, fugatus

Bogdanus Valachię Vaiuoda.

Valachię vaſtatio.

Pugna ad Tyram.

atq; partim

atq; partim captus eſt. Capti fuere in eo prælio ex magnatibus Palatini multi, ex quibus quinquaginta decollati fuere, ſupplicium hoc ideo ſumptũ, quod olim Stephanus palatinus huius palatini parens mercenarios Polonicos milites in Trebowla captos, poſtea in Podhaycze miſere ſecuri percuſſiſſet, quorum tumulum cum Nicolaus Camienecius uidiſſet, lachrymans ulturũ ſe hanc iniuriam ac miſeram mortem uouiſſe fertur. Triginta ferme captiui inſignes Leopolim ducti, inter quos fuere Matthias Logofeth minor. hic habuit officium ex comparatione Vicecancellariatus, humyenieck Kyerza. Magnus diſpenſator Pettyka & Dobroſteph. De hoſtium uero cæſorum numero non ſatis conſtat. Incidit hæc pugna in diui Franciſci diem, quarta Octobris, qui deinceps perpetuo Polonis feſtiuus eſt inſtitutus. Fuere in Palatini Bogdani exercitu primores Daciæ & nobilitatis robur, ad hoc Thurcarum duo millia equitum fuiſſe fama fuit. Rediit tandem in Podoliam exercitus, poſtquã Daciã uiginti ferme diebus uariis cladibus affecerat. Ab eo uero die quo regii Daciam ingreſſi ad pugnæ iam ſupra memoratæ diem nullo nũctio rex ſucceſſus ſuorum cognouerat. atq; ita in Dacia ſeu Valachia rebus per exercitum geſtis, hieme tunc inſtante, & Wladiſlao Hungariæ rege pacem ſollicitãte, exercitus dimiſſus eſt. Legati Hungarici Oſwaldus Karlaczkeus & Barlam bornomiſſeus collega pacem his cõditionibus firmarũt ut abacta præda redderetur, & damna illata rependerentur. hæcq; per Palatini legatos ad regem ſummittendos confirmarentur. Atq; hic Valachici tunc belli finis fuit, et Sigiſmundus in Poloniam reuerſus eſt. Interea dum rex apud Leopolim ægit, Iacobus Schydlouitius Sandomirieñ Caſtellanus regni Poloniæ Quæſtor uita exceſſit, a fratribus in maiorum ſepulchro repoſitus fuit. Huic Andreas Coſzcelecius in quæſtura ſucceſſit. Eo autem anno, Tauricus Cæſar Thartaros Nohaiſceos inuaſit, qui raptis armis Thartaros Przecopieñ ſeu Thauricos prælio uicerunt, cæſiq; fuere duo Cæſaris nepotes. Terræ motus eo anno maximus fuit. Apud Conſtantinopolim Baiſſetus Thurcarum imperator metu nutantium ædificiorum perculſus/relictis mœnibus, ſub tentoriis uixit. Per regnum Boſſnæ atq; Dalmatiã uſq; in Italiam hic terræ motus durauit, apud Clemonam et alibi uidi magnorum ædificiorum ruinas. Hoc etiã anno die 23 Decembris, Maximiliani Romanorum regis legati Craccouiam uenere, Vitus de Furſt/& Ioannes Kuchenmeyſter legum doctores, relationẽ Vitus latine eleganterq; fecit, poſtulatum eſt ea legatione ut comitia pro feſto Ioannis Baptiſtæ apud Poznaniam indicerentur, ubi miſſis aliis legatis et nunctiis res Prutenicæ per ſalubria conſilia ad cõcordiam reuocarentur. His auditis/in quartumq; menſem retentis, conuentus in Maximiliani gratiam indictus fuit, atq; ſuo tempore illuc uentum et actũ eſt, hæc decimi anni narratio poſtea tradit. his iã enarratis ad res Lithuanicas ſtilus cõuertendus erit.

BASILIVS IGITVR MOſchorum princeps ut pacis expleret conditiones in Lithuaniam miſit legatos, qui Vilnam die decimaoctaua Ianuarii tricentis equitibus comitati ingreſſi ſunt, pacem his conditionibus ſicuti ãno Milleſimo Quingenteſimo octauo. per Sophiam regium ad Baſiliũ legatum firmatum erat, iuramentis hincinde præſtitis perennibus diebus duraturam

Feſtũ D. Franciſci inſtitutũ.

Pacis cõditões

Iac. Schydloui cius Quęſto. mortuus.

Terrę motus.

Maximiliani R Legatio.

Fędus Moſchorum.

 confirmauerũt.

confirmauerūt, Captiui omnes uinculis liberati, Moſchi ſupra quinquagin-
ta legatis traditi fuere. Præterea litteris res roborata eſt, & legati cum ho-
nore dimiſſi. Fuere item tunc aliqui ducis Michaelis factionis complices die
19 Ianuarij cuſtodiæ traditi, inter quos inſigniores hij fuere Gaſtoldus duca-
tus Lithuaniæ quæſtor, Michael Koniwſze quæſtoris germanus & Michae-
lis ducis gener, cū quibuſdam alijs aulicis Lithuanis, qui genere clari eſſent,
in magnatum ædibus liberali cuſtodia adſeruati, obſcuræ ſortis in Trocēſem
arcem ducti ſunt. Eo anno in Octobre Baſilius Moſchorum princeps Pleſco-
Pleſcouia amiſſa. uiam ciuitatem magnam & arcem per deditionem accepit, eadem urbe pa-
tricijs & ſacerdotibus græcis prius blandicijs euocatis & ſeruatis, dehinc uul-
gus facile illi aſſentit, in eam diem campana magna adſeruabatur qua tumul-
tus excitaretur, ſimul & plebei conuocarentur, hac dimiſſa atq; in Moſcho-
uiam accepta ſine gladio rerū illic potitus eſt. hæc apud Lithuanos atq; Mo-
ſchos Anno ſalutis 1509 ſic ſe habuere, & uniuerſæ quidem Sarmatiæ ſtatum
huius anni hoc modo ſe habuiſſe conſtat.

An. 1510 ANNVS uero ſalutis Milleſimus Quingenteſimus decimus Sar-
matiæ regi multorum Principum legatis inſignis atq; memora-
bilis iam nunc initia ſummit. Maximiliani legatis apud Cracco-
uiam præſtolantibus, die 6 Ianuarij Iacobus Piſo uir doctus a Iu-
Ro. Pontificis legatio lio ſecundo Pontifice māx. ad Sigiſmundum legatus miſſus Craccouiam ue-
nit. Huius legationis ſumma fuit, quod Romanus Pontifex totius ferme Euro-
pæ principes ad pacem reuocaſſet, ac ea arma quæ iam pridē in domeſticam
cladem ſumpta eſſent ad Chriſtianæ reipu. hoſtem ferre ſtatuiſſet. Quare &
Sigiſmundum per fidem adhortatus, ut domi conſilio rebus pacatis/copias
Wladiſlao iungeret atq; ex Hungariæ Bohemiæ Poloniæq; regnis legioni-
bus proprijs in Thraciam bellum mouerent. Hic aliquamdiu Graccouiæ co-
moratus. Negociū uero hoc magnum atq; periculoſum ad proxima Petrko-
uienſia comitia reiectum eſt, Pontificis atq; Maximiliani oratores dum in di-
Cæſarianorum & Pontificiorū oratorū contentio. uæ uirginis æde eo loco quem urbis conſules inter diuina occupant conueniſ-
ſent. Pontificis legatus per Vitum primo loco pulſus eſt, dum poſtea de hac
re argueretur Romano Cæſari primum honorem deberi, ſed & Piſonem nō
pontificis legatum plena poteſtate agere, ſed ſimplicem nunctium/reſpon-
dit. Iam tunc comitia apud Petrkouiam habita, oratorum poſtulationes ad
Senatum delatæ, Maximiliani oratores cum promiſſo conuentionis futuræ
apud Poznaniam, poſtq̄ quattuor menſibus retenti fuiſſent, honorifice dona-
ti a rege dimiſſi ſunt. Ad Wlatiſlaum uero Hungariæ regem legati miſſi qui
comunicato conſilio ſuper bellica expeditione in Thraciam/ut deinde Pon-
tifici reſponderetur. Legationis munus Ioannes de Laſko regni Cancellarius
& Gneznen̄ coadiutor, & Nicolaus Firleius palatinus Lublinen̄ ſubierunt.
Danica legatio. Rege cum Senatu apud Petrkouiam agente quarta Februarij 1510. Dano-
rum ſeu Daciæ Regis legatus Graccouiam uenit. hic a Ioanne Bonero cum
alijs legatis ad regis aduentum præſtolari iuſſus, Auditus deinde/Danorum
regis filio inclytam Elizabeth Sigiſmundi ſororem uirginem in coniugem po-
ſtulauit, Illa dum maris pericula metueret, atq; apud parentum oſſa iucūdius

manere duceret matrimonium recuſauit. Legatus uero honorifice donatus & dimiſſus eſt. Paulopostq̃ ille ingreſſus eſt urbem Craccouieñ die 16 Februarij, Oſwaldus Karlaczkeus cum collega regis Pannoniæ legati, qui nuper inter regem & Palatinum Daciæ pacem firmauerant, Graccouiam ingreſſi, ut cũ Bogdani legatis conditiones pacis confirmarent. In ipſo ingreſſu Ioannis Boneri præſentia ingens periculum auerſum fuit. Nam dum Karlaczkeus in hoſpitium illi conſignatum ingreſſus eſſet, domus illi contigua quæ Mazouiæ ducum eſt, & tunc ab Althofio incoleretur ab illo expetebatur. Dum uero hoſpes reniteretur, conuocata familia admoto trunco portã ui infringere conatus eſt, Althofius metu periculi perculſus uiolentiæ iniuriã exclamauit, mox uulgo accurente, parum interfuit, quin lugendum facinus patratum fuiſſet. Ioannes Bonerus caſu reipub. negocijs poſtulantibus pauloante prætorium aſcenderat, Is re cognita, feſtinãter tumultui ſe immiſcens periculum auertit. Decima de hinc menſis Martij Baiſſeti Thurcarum Cæſaris legatus Craccouiam uenit, Huius legationis ſumma fuit. poſtq̃ Sigiſmundo Regi munera Thurcarum imperatoris obtulit Baiſſeti nomine, quod in paternum ac auitum regnum euectus eſſet congratulatus eſt, optans ut hæc ſceptra diu geſtaret, ac reipublicæ fœliciter in nominis ſui gloriam præeſſet. Cupiens cum eo fœdus (quod cum parente ac fratribus Polonici populi regibus obſeruaſſet) firmare. Poſt hunc Bogdani Palatini Valachiæ legati uti in pacis conditionibus cautum fuerat 12 Martij uenerunt, hi uero quando magis neceſſarium uideretur primum auditi, die quarta poſtq̃ aduenerant regem adierunt, deferebant tunc templorum abactam ſuppellectilem, & ea quæ præda ex Ruſſia aurea argenteaq; receperant, Manu miſſi ſunt item hæredes Rohatin oppidi, item populi diſtrictus illius, & hij quoq; palatini proceres qui ex proxima pugna capti Leopoli tenti fuerant, confirmata pace ſimul cum Wladiſlai legatis dimiſſi, per Hungariam in Daciam redierunt, eadem prius quæ cum Polonis pace confirmata. Tredecima de hinc menſis Maij a Wladiſlao Hungariæ rege Craccouiam uenit Præpoſitus Alberegalis legatus, Bogdanus item Palatinus Valachiæ legatũ miſit, cuius legationis ſumma de Thraciæ rebus erat. Venit paulopoſt Craccouiam legatus Baſilij ducis Moſchorũ de rebus adhuc Lithuaniæ & Moſchouiæ acturus. Hunc Thaurici Cæſaris legati ſequuti fœdus cum Kazimiro antiquitus ſeruatum renouare poſtulantes. Eo anno die 20 Aprilis Andreas Roza Archiepiſcopus Gnezneñ morte abſumptus eſt, huic Ioannes Laskeus regni ſupremus Cancellarius & regis aſſenſu iampridem coadiutor ſucceſſit, die dehinc 23 Maij per regem confirmatus eſt. His iam proxime acceſſit Poznaniæ pro diui Ioannis die inſtitutus conuentus. Conuenere itaq; Maximiliani Romanorum regis & imperij legati Abbas Fuldenſis & Comes de Manſfeldt cũ alijs collegis. Wladiſlai Hungariæ et Bohemiæ regis legatus, Ioannes Thurzo Epiſcopus Wratiſlaueñ. A Sigiſmũdo rege atq; Senatu ſũmiſſi fuere Ioãnes Laskeus Archiepiſcopus Gnezneñ & regni Poloniæ primas. Vincẽtius Przerampski Wladiſlaueñ, Ioãnes Lubrãtius Poznanieñ, & Lucas Warmieñ Epiſcopi. Andreas Samotuleius Pozna. Gardzina Caliſieñ Palatini, Lucas de Gorka Poznani. Pam-

Tumultus pacatus.

Legatio Thurcica.

Valachica legatio.

Varij legati.

Andreę Archiepiſcopi Gnezneñ mors.

Poznanienſis Conuentus.

Rerũ Prutenicarũ tractatio.

 powkeus ma-

powſkeus Mariemburgeñ præfecti. A magiſtro Pruſſiæ & Federico Saxo/
niæ duce & ordine legati fuere Iobus Epiſcopus Pomeſanieñ & alij ordinis
Comendatores collegæ, his itaq; conuenientibus aliquandiu dubia ſpe con/
ſultum fuit, donec tandem infecta re diſceſſum eſt. Negocij ſumma, legatorũ

Prutenorũ poſtulata.

ordinis & ſociorum fuit, ut Pruſſia tota ſimul & Pomerania ordini reſtitue/
rentur, item ut ab homagio a Polonis liberarentur. tertio loco ut expeditio/
nes bellicas cum Polonis non ſubirent. poſtremo ut Poloni ad ordinem non
aſſumerentur, ad hoc ultimum facile aſſenſum Poloni præbuere. reliqua a
Polonico ſenatu ut indigna uiſa ſunt, ita penitus reiecta fuere. Non ſolũ hæc
Polonis ſummo iure poſſeſſa ſeruanda fore, uerumetiam ab ipſo ordinis præ
fecto ſeu Magiſtro ſecundum fœderis ſupra duas ætates ſeruati uim, homagi/
um poſtularunt, Quod dum nec ordini acceptum eſſet, induciæ quibus ma/
giſter ſuper homagio non moleſtaretur petitæ fuere. Sed nec hac ſpe conſola
ti, legati infectis, ut ſupra narratur rebus, ad propria rediere. Ad hoc negociũ

Achilles de Graſſis.

Iulius ſecundus Romanus pontifex Achillem de Graſſis legatum ſummiſe/
rat, qui aut itineris longinquitate aut quia tardius prouinciã ſuſcepiſſet rem
neglexit, nihilominus Craccouiã ad Sigiſmundũ regẽ peruenit, urbẽ in prin
cipio menſis Auguſti ingreſſus, paulopoſt a rege et ſenatu auditus eſt. Is dum
prouinciam ad quam delegatus eſſet neglectam uideret, totius legationis
ſummam Iacobi Piſonis negocium fœcit, ſummo conatu ut regem cum fratre
Wladiſlao in Thurcas animaret laborauit. At dum Rex & Senatus eam ex/
peditionem nihil firmitatis habere cenſerent, non ex regni uſu fore cũ Thur/
ca negocium facere decretum eſt, acceſſit ad hoc quod iamprid em Thurca/

Thuricę expeditionis conſultatio.

rum imperator Sarmatis pacis iuramẽtum tranſmiſerat, contra ius gentium
eſſe uiſum ſi Poloni etiam ethnico principi fidem uiolarẽt, ſed hoc quoq; in/
gens periculũ fuiſſet Thurcarũ arma ab alienis bellis auocare et in propria
uiſcera conuertere. ubi ſi uictoriam deus fauiſſet, omnium principum epiſto
lis ſumme eleganterq; congratulatum fuiſſet, ſed & ſummi præſulis benedi/
ctio Apoſtolica non defuiſſet (hæc quondam Wladiſlao ante Varnenſem pu
gnã acciderunt) uerũ ſi armis res inferior fuiſſet, ſero auxilia a Romano pon
tifice quærenda, qui ea ætate totam Italiam bellis periculiſq; commiſcebat
atq; hinc forte ſupremũ auxilium fore ſi Sarmaticæ res deperditæ apud Ro/
manos lugerentur. Hæc dum in Senatu forte altius repetita fuere Thurcis
fœdus ſeruatum eſt, atq; Achilles a rege honoratus donatuſq;/in fine ſeptem
bris Poloniã exceſſit, paulopoſt a Iulio Cardinei ordinis patribus adſcriptus
Regnum Poloniæ in hanc diem tutandum ſuſcepit. Hæc Poznanieñ conuen
tus ſumma fuit. Interea dum hæc apud Polonos aguntur Thaurici Tartari

Tauricorum in Nohaiſcęos Tar. expeditio

priſtinæ cladis memores arma corripiunt atq; Cæſarem Nohaÿſczeum inua
dunt, unoq; prælio uicerunt, præda abacta in propria redierũt. Eo prælio tan
tam fæminarum puerorumq; uim abegiſſe feruntur ut ex Nohaiſceis eſſent

Incendiũ ſalinarũ Veliczeñ.

qui ſponte eos ſequuti ſocietatem & hoſpitia ſuſciperent. Apud Cracco/
uiam in Velicieñ oppido, in cauerna montium ſalinarum homo nequam la/
borator montanus exeundo ignem ipſis cauernis iniecerat. quo exuſcitato
montes fumo atq; fœtore repleti, pleriq; ex laboratoribus dum fumo impe/
direntur aberrantes

direntur aberrantes in ipſis cauernis aut colla fregere aut ſuffocati ſunt. Andreas Coſcielecius ſalinarum tunc præfectus, metu perculſus, periculo ſe ingenti expoſuit. dum enim ex obſcuris etiam nemo eſſet qui deſcẽdere uellet, ipſe accinctus ut rem ſaluaret deſcendit, Eum comitatus eſt Seuerinus Bethmanus Conſul Craccouieñ ferme nonagenarius, homo uenerãda canicie montium magiſter, qui Andream iam fumo delapſum in montis ſumma profunditate ſeruauit, nihilominus utriuſq; poſtea induſtria ignis extinctus/ & montes in maximo diſcrimine poſiti amborum diligenti opera ſeruati ſunt.

Legatus Valachicus.

Deinde ſeptima Nouembris Bogdani Palatini legatus Craccouiam uenit, huius legationis ſumma fuit, ut rex auxilia contra Tauricos Thartaros illi ſummitteret, utq; ad Baſilium Moſchorum ducem legatum per Sarmatiam tranſmittere poſſit, hæc ut mox promiſſa ita ſeruata fuere, legatuſq; dimiſſus eſt.

Turcicus orator.

Legato Bogdani uix dum expedito Imbremus Thurcarum imperatoris legatus 24 Nouembris Craccouiam uenit, hic auditus Regis iuramentum ad ſeruandam unius anni pacem poſtulauit, hoc nuper Thurcarã imperator corã Andrea Scarzeowskeo regio notario fecerat, & hoc mox obtentũ, legatus muneratus dimiſſus eſt.

Res quædam Pruſſicæ.

Hic annus Pruſſiæ rebus nihil memorabile addit. hoc uno narrando/ apud Marchionatum Miſzniæ Federicũ Saxoniæ ducẽ Magiſtrum ordinis & Madeburgeñ Coadiutorem morte extinctũ eſſe, hic poſt Ioannem de Tyffenn apud Leopolim in regni ſubſidijs mortuum/ ad ordinis magiſtratũ Ioannis Alberti aſſenſu aſſumptus fuit. ſed homagium præſtare recuſans, dum res quaſi ſupremam neceſſitatem attigiſſet/ Pruſſiam exiuit, atq; in Miſnia mortus eſt. huic per electionem Albertus Federici Brandeburgeñ Marchionis ex Sigiſmundi ſorore filius ſucceſſit, de quo infra ſcribendum ueniet.

Tauricorũ Tartaro. in Lithuani. ac Valachiã excurſio.

Res quoq; Lithuanicæ ad ultimum anni tempus quietæ fuere. in quo Thaurici Tartari ducatum illum ingreſsi, uſq; Vilnam & dehinc duodecim millibus paſsuum graſsati ingentem hominum pecorumq; uim/ nemine prohibente abegerunt, his fœlicibus ſucceſsibus animati, in Daciam eruptionem fecerunt. Daciam autem multis locis uarijs cladibus affecerunt, ingenti præda conlecta ad Przecopiam redire conati, ea eruptione ſupra ſeptuagita millia hominum atq; pecorum abacta fama feruntut, dum autem ad Tyræ amnis ripam ueniſsent, metu Dacorum ſequentium territi, tumultuoſius flumine tranatato Pethikereus Cæſaris filius cum aliquot Thartarorum millibus & multis captiuis ab aquis abſorptus eſt. Interea Copacius palatini militiæ præfectus paucis conlectis militibus Thartaros eo in loco abeuntes adſequutus eſt. præliũ pertinatius q̃ prudẽtius incepit, hoſtibus circũſeptus uiriliter pugnãs occiſus ẽ, Cecidere Valachi plus ſeptingẽti, fuere itẽ ꝑ fugã circiter trecenti ſeruati, atq; ita Tartari magis aqs q̃ hoſtibꝰ afflicti ad ꝓpria redierũt.

Iubilei indulgentiæ.

Hoc anno in quadrageſima Iulius ſecũdus Ro. Pontifex Iubilei gratiã ꝓ fabrica Baſilicæ ſ. Petri Romæ in Poloniã deſtinauit, Ea res initio nõ ſucceſſerat, ne uero fruſtra tentata eſſet, reip. duæ/ & pontifici una pecuniarum ſummæ partes ſeu tertiæ admiſſæ, duæ partes integræ in reipu. defenſionem contra Tartaros erogatæ, terciam Fuggari mercatores ſummi pontificis iuſſu perceperunt, ceſſit in hanc gratiam ſumma non modica. At magis forte Po

lonicis rebus ex uſu erat, arces in cõfinibus gentiliũ ꝓ reip. Chriſtianæ defen ſiõe extruere/q̃ pecunias Romã mittere, & ut diui Petri tẽplũ (poſtea nunq̃ ædificandum ſorte) dirueretur occaſionem præbere. Hoc mihi certo conſtat ſupra partem quæ reipublicæ ceſſit, ſumptus maximos eſſe factos, atq; annis ſingulis ærarium in eum uſum exhauriri. Hic Anno ab orbe redempto deci/ mo ſupra Milleſimum quingenteſimum rerum ſtatus fuit.

Annus. 1511.

Comitia Peterkouień.

ANno ſequenti 1511 hæc memorabilia adſcribẽtur. In ipſius ferme anni initijs apud Peterkouiam comitia pro Februario de more habita ſunt, in his ad ærarium publicũ tum ex ſpiritualibus tum etiam ex ſæcularibus exactiones uariæ decretæ fuere. Sed & Se/ natus monetariam officinam claudere & a labore ceſſare uoluit, eo quod mo neta argentea creſcente carius aurei redimendi eſſent, eſtq; poſtea pro feſto Pentecoſtes ceſſatũ. In his comitijs Anna dux & tutrix Mazouiæ cũ duobus filijs Mazouiæ ducibus Staniſlao ac Ioanne regem adijt, & regis Senatuſq; permiſſione Viſzneń prouinciam Mazouiæ uicinam, ex manibus Ioannis de Lazko Archiepiſcopi tutoris rerum quondam affinis ſui Glinka duodecim florenorum millibus redimere obtinuit. Interea dum rex apud Peterkouiam ageret Wladiſlaus pater & Ludouicus filius Hungariæ & Boemiæ reges qui Wratiſlauiam die 29 Ianuarij ingreſſi fuerant, totum tempus in homagijs a Sileſitanis ſuſcipiendis abſumpſere. Hungaricus ſenatus ut Hungariæ regi/ bus præſtandum contendebat. Boemis uero nihil odioſius eſſe uidebatur, qui Boemorum regi hoc munus deberi certabant. Hinc & principes Sileſiæ & Senatus Wratiſlauienſium inter ſpem metumq; diu ancipites, neutrũ fecere. Rex itaq; infectis rebus cũ filio die 15 Martij Wratiſlauiã exceſſit. Eo anno Sileſia plurimis latrocinijs atq; deprædatiõibus afflicta fuit. Wladiſlaus ue ro apud Wratiſlauiam agens, Senatus populiq; Wratiſlauień exorationibus uictus Emporium quod a priſcis principibus obtinuiſſe aſtruebãt, renouauit. miris animis Senatus in eã rẽ euectus erat, ſed nec uulgus nouarũ rerũ ſtudi/ oſũ malã ſpem præbuit. Fuit hæc nouitas eo anno diebus Aprilis in ferijs, ſeu (ut uocãt) nundinis quadrageſimalibus apud Francofordiam ad Menum, me tũc coram audiẽte, & deinceps per totam Germaniam publicata, fuere mul ti qui Wratiſlauienſibus bene ſperandum cenſerent, uel hoc ex proprio com modo ut rem priuatam augerent, uel ex concepto in Wratiſlauień liuore, quod illorum opes paucis circumactis annis ampliatæ, ſuſpectæq; eſſent, uel etiam quod Sarmatis hæc res nonnihil incommodi adferre uiſa/in ſupremũ deſpectum fieret, his itaq; firmitatibus Wratiſlauień ſuffulti, emporium pu/ blicarunt. Cuius hæc ſumma fuit, ut nec Poloni nec Germani Wratiſlauiam mercandi gratia præterirent, ſed ea urbs utriuſq; gentis mertiũ limites face/ ret, hæc ut firmiora eẽnt Ioachimus Brandeburgeń Marchio a Wratiſlauień negocio adſcitus apud Francofordiam oppidum/ad Guttalum amnem quẽ Oderam uocant ſitum conſimile emporium erexit, ut undiq; ijs interclu ſis Poloni ſumma mercium neceſſitate rebus aſſentire cogerentur, hæc res inter Wratiſlauień & Marchionem pignore ſedecim millium aureorum (ut famã erat) firmata fuit. Wladiſlaus nonnihil paterni regni oblitus, ab his q̃bus oĩa

Contentio de Sileſitico Homagio.

Emporiũ Vratiſlauień.

uenalia ſunt/.

uenalia ſunt/inductus, certis litterarũ munimentis in omnibus regnis ac principatibus ſuis emporium obſeruãdum præcepit. Interea dum hæc Wratiſlauieñ ſummo ſtudio agerent, Sigiſmundus rex Senatus cõſulto per uniuerſum Sarmatiæ regnum comertia cum Wratiſlauieñ prohibuit. Wratiſlauieñ itẽ ab ingreſſu in Poloniam fines interclusi, atq; hæc ſumma ſeueritate cuſtodita fuere. Wratiſlauieñ qui negocium maximis pecuniarum ſummis confecerant, hinc operis & impẽſæ iacturam, hinc quoq; reipublicæ interitum ſi Polonorum comertia intercepta eſſent cognouerunt, ſed nec ultimũ periculum animos auocauit, quin in quartum annum maximis ſumptibus rem tuerẽtur. Verum dum hæc Poloni mercatores cognoſcerẽt, per Boemiæ regnum iter fecere, quod item Poloniæ regno etiã nũc, ſi itinerum ſecuritas adſeruaretur, multo maxime expediret. Laboratum eſt apud Boemos miris modis ut Polonos interciperent, & Wratiſlauieñ priuilegia rata haberent. Boemi uero Sigiſmundi gratia, & priuato cõmodo permoti, Polonos per uniuerſum regnũ tutandos ſuſcepere. Hæc emporij initia fuere, cuius finis anno quintodecimo adſcribetur. Comitijs apud Peterkouiam peractis, Sigiſmundus Craccouiã redijt, inde ſecunda Maij egreſſus Breſcium oppidum Lithuaniæ peruenit, ſed rerum illic geſtarum ſeriem in rebus Lithuanicis adſcripturus ſum. rebus uti ex uſu uiſum eſt apud Breſcium cõpoſitis/in Poloniam redijt, triceſimaq; die Octobris Craccouiam intrauit. Interea dum rex apud Lithuanos ageret, Heduigis dux Teſzneñ relicta quondã Stephani Scepuſiæ Comitis conſors/ priuatis conſilijs de futuro connubio agere cœpit. Dum rex Cracouiã ingreſſus eſſet, paulopoſt Kazimirus Teſzneñ dux frater Heduigis ſimul cum Wladiſlai legato Michaele Hanel archipresbytero Budeñ ad regem uenit, eo iã tempore apud Sigiſmundum de matrimonio cum Barbara uirgine Stephani Comitis filia conſultum & concluſum fuit, tandem ad ultimos Nouembris dies in uulgus res delata eſt, non defuere qui maximis præconijs hoc matrimonium extollerent, & uti fœlix futurum ſuſcipiendum perſuaderent. Fuere item qui hoc conſilium uti iniquum & non ex reip. commodo futurum deteſtarentur, & ut quiſq; affectus negocio erat, ita conſilium ſuſcepit. Cæterum conſtat felix fauſtum omniq; ex parte beatum fuiſſe matrimonium, ſi non immatura morte & uirilis prolis defectu infœlicẽ ſortitum fuiſſet euentũ. Atq; hinc Maximiliani Romani Cæſaris odij initium cœpit, quod tanto acceptius Polonis erat, quanto ex iam prope hoſte/deus optimus max. qui hominũ mentes ſemper dirigit/paulopoſt maiorem fecerit amicum. Eo firmato certis conditionibus matrimonio, legati cum muneribus dimiſſi fuere, quod ad hoc matrimoniũ ſupereſt Annus duodecimus ſupra Milleſimum & Quingẽteſimũ excipiet. Res item Prutenicæ pace atq; tranquillitate hoc anno adminiſtratæ fuere. Verum externum ſed egregium facinus ad res forte Sarmatica sminime pertinens apud Gdanum mẽſe Auguſto patratum fuit, his rebus/quia tam prope commiſſum, non ab re immiſcẽdum. Eſt ad Balthei maris ſinum Lubecum imperij Romani opibus armiſq; pollens oppidum. hoc a Polonorum quondam maioribus (ut uetuſtates eorum habent) conditum Buccouecium fuit appellatum, ſupra ſeptingentos forte annos ea prouincia

De Regio matrimonio conſultatio

Lubecum.

Caroli magni

Caroli magni armis ſubacta eſſe perhibetur, utcunq; Lubecum conditũ credatur. conſtat imperij urbem eſſe atq; cum Danorum regibus multa uariaq; bella habuiſſe, uetuſtæ horum cũ rege ſimultates hoc quoq; anno renouatæ fuere. Lubecenſes excelſis animis regem ſumptis armis, uarijs multiſq; cladibus affecere. toto negocio in marinum bellum uerſo, res eo peruenit, ut Hollandiæ nautæ Gdanum / pro diui Dominici die, qui feriarum tempus illuc inducit, hoc mare quod Lubeceñ atq; Danorum regi comune eſt / nauigarent. fama fuit Lubeceñ hos ne regiũ ſinum attingerent monuiſſe. et omnes qui regem adirent cõmunes fore hoſtes docuiſſe. Verum rex nautas nihil metuendum eſſe animauit, atq; ita Lubeceñ uis ab Hollandis deriſa fuit, Lubecenſes impigre tum claſſem parant, quam conſtat uigintiquinq; triremes non exceſſiſſe, has bonis refertas militibus, additis ad hunc uſum neceſſarijs Iulio menſe in altum dimiſere. Ventum eſt dehinc ſecundis uelis ferme medio Auguſto ad Hael Poloniæ regis oppidum, hic iam Hollandiæ naues multo Fuggarorum Germaniæ mercatorum cupro alijſq; aliorum mercibus onuſtæ fuere. nihil niſi aeris tranquillitatem atq; Danorum regis ſuppetias expectantes. Tum Lubeceñ ſecundo habito uento ſummo mane ſopitos Hollandos in ſumma periculi ſecuritate repentino tumultu perterritos inuadunt. Prima itaq; eruptione Hollandi regis ſuppetias rati, dehinc clamore excitato hoſtibus cognitis, uniuerſæ naues fuga ſibi conſulere ſtatuerunt, atq; ita quattuor ferme millibus paſſuum ad Gdanenſem portum naues in alto diſperſæ. mox Lubecenſibus ſine negocio uictoria ceſſit, in ea fuga naues plus quadraginta aut igne abſumptæ aut merſæ fuere. Captæ ſunt item (ut fama eſt) ſexaginta octo naues. Reliquæ eleuatis uelis uel per altum euaſerunt, aut Gdaneñ portum non ſine incommodo attigerunt. tantum Lubeceñ ex fugientibus nauibus capere licuit quantum lubuit, & commode ducere potuerũt. Rebus itaq; fœliciter geſtis Lubecum ſumma ciuium congratulatione ingenti parta præda ſalui peruenere. Acceptæ fuere plurimæ merces, multo maxima tum pars Fuggarorũ fuit, cuprum per Iſtulam amnem ratibus paulo ante ex Craccouia dimiſſum. hoc ſucceſſu Graccouiam delato Sigiſmũdus rex Lubeceñ epiſtola pro reſtitutione fuggaricarum mercium admonuit. Suſcepit hanc rem Maximilianus Romanorum imperator. miſſi item fuere ad Lubeceñ ſenatũ et populum legati, ſummo ſtudio longo tempore negocium actum eſt, ad extremum fuggaris pars cupri reſtituta fuit, ſed nec hoc ſine magna iactura, a pleriſq; ſub certa ſumma traditur. ego uel ex fuggarorũ familia pauciſſimis cognitũ fuiſſe crediderim. Hic ferme Poloniæ ſtatus fuit. Ruſsia hoc anno atq; Podolia a Thartarorum eruptionibus libera fuit, quod fœdus proxime apud Breſceum Lithuaniæ oppidum cum rege (ut mox infra in Lithuanicis rebus adſcripturus ſum) renouandum foret. Cæterum gens fera, raptu uiuere ſolita nihil minus q̃ pacem ferre poteſt, contractis copijs plus triginta millibus equitum Daciam inuaſit. Bogdanus mox collecto ex ſuis exercitu his obuium ſe facere cõſtituit, iunctæ ſunt illi Sarmaticæ auxiliares copiæ Staniſlao Lanczkroneo & Tworowkeo ducibus quattuor millibus equitum, acceſsit item illi Hungarorum ſubſidium ſupra octingentos uelites. his Bogdanus

Lubecenſium facinus.

Tartarorum in Valachiã eruptio.

ſtipẽdia merentes

ſtipendia merentes ex Thracia leuis armaturæ milites aſciuit, uniuerſo exercitu celeriter congregato, ſpes ingẽs uictoriæ tenebat. Interea dum Nohaicei Tartari Thauricos in Daciam erupiſſe cognouiſſent, ſumptis feſtinanter armis in Tauricam peruenere, cœde multa patrata, res celeriter Thauricis delata eſt, relictis itaq; externis rebus/ad propria tuenda animus euectus eſt. & ſic alieno periculo Dacia ingenti clade liberata fuit. Verũ anteaq̃ Taurici domum rediſſent hoſtes patrato damno dilapſi ſunt. Dum extra fines digreſſus ſum licebit forte hoc loco Turcarum ſucceſſus referre, circumactus tunc annus erat quo Salembus Baiſſeti filius Caffam olim Ianuenſium urbem patris imperio ereptam in deditionem acceperat, his in parentem non ſatiatus malis, hoc anno Albam (quam Bialogrod uocant) Kiliamq; intercepit. Quom uero Sophi Perſarum imperator multis uariiſq; uictoriis cõtra Baiſſetũ hoc anno triumphaſſet, eũq; ſupremis ſæpe præliis uiciſſet. Baiſſetus relicta Cõſtãtinopolis ſede Adrianopolim migrauit. Quo cognito Salembus in patrem arma ſumpſit, cognouit quoq; hæc Baiſſetus, contractiſq; legionibus filii exercitum excepit. Poſt uiolentam pugnam Baiſſeto uictoria ceſſit, & Salembus cum Thaurici imperatoris filio pauciſq; militibus fuga ſeruatus eſt. Pauloport Anno 1512. patris aſſenſu Salembus imperium & Turcarum rempub. tutandam ſuſcepit. Baiſſetus natiuum ſolum Hamandatũ oppidum delegit. ubi altera die qua aduectus morte extinctus eſt. Quo iam morte ſublato Salembo Ahmattus frater pro imperio negocium fœcit, conlecto ingenti exercitu, adſcitis etiam Perſarum imperatoris auxiliariis copiis, fortunam uniuerſali prælio commiſit. Poſt funeſtam pugnam uictoria Salembo ceſſit, qui captum fratrem nulla pietate cõmotus ſecuri percuſſit, ſunt tamen qui ſtrangulatum eſſe perhibeant, atq; ita poſt multas crudelitates imperium adeptus eſt. Fertur ante hanc pugnam Wladiſlai Hungariæ regis legatum audiuiſſe, cui dũ reſponſum præſtolaretur/Salembus hæc uerba dixiſſe traditur, nullo egere reſponſo, iã præſentis fortunæ ſucceſſus expectandos, ex euẽtu ſatis poſtea reſponſum fore. ſed parta uictoria nihilominus legatum retinuit, atq; in uniuerſas de hinc expeditiones deduxit, nec dimiſſus niſi poſt totã ſubactam Syriam, Anno 1519, in Iulio ad Ludouicum rediit. Ex ea quoq; uictoria Salembi, ex necato fratre nepos ſeruatus in Perſiam peruenit, huic Sophi filiam in matrimonium tradidiſſe perhibetur. hic poſtea Salembum multimodis cladibus ſemper uictor moleſtauit, hac parta uictoria Salembus Laskowskeum genere Sarmatã ex moſziskeo oppido Ruſſiæ aduocato (ut uocant) natum ad Sigiſmundum regem legatum ſummiſit, qui relicta Chriſtiana fide/ad Mahumeti errores abierat, hic breuiſſima oratione Turcarum lingua per interpretem in hæc uerba loquutus eſt, Salembus Turcarũ nouus imperator pacem eam tecum Sigiſmunde rex, quam auus & pater eius ſeruarunt uult tenere. Inciderunt hæc in annum ſalutis Milleſimum Quingenteſimum duodecimũ, ad dies Iulii. Is pauloport abſolutus/in fine menſis Auguſti Craccouiam egreſſus eſt. hic duorum ferme annorum Turcarum ſucceſſus fuit.

Caffa per Salembum intercepta.

Salembi cum Baiſſeto patre bellum.

Baiſſeti mors.

Ahmattus Salembi frater.

Laskowskeus Turcicus orator.

NVNC ad res Lithuanicas illiſq; uicinas ſtilus uertendus eſt. Rex dum Breſceum ut ſupra narratur peruenit. mox uotis Poloniæ Lithuaniæq; ſenatus

aſſentiens, eos

aſſentiens, eos qui ſuperiori anno cuſtodiæ propter Helinskei factiones tradi tæ fuerãt, ademptis uinculis in priſtinam gratiam ſuſcepit. Dein Mendligeri

Fœdus Tartari cum.

Thaurici imperatoris legati aliquamdiu expectati, is filium atq; nepotem obſides ex pacto ſummittere. ſingulis item annis contra regni Sarmatiæ ho ſtes arma ſuſcipere debuit. Tum rex Sigiſmũdus illi uiciſſim annuatim quin decim aureorum millia pro ſtipendio perſoluere aſſentit, huius medium Po lonia, reliquum Lithuania adnumerarent. hæc aliquamdiu hoc pacto ſoluta

Mendligeri perfidia.

fuere. uerum Mendligerus fidei oblitus nec obſides miſit, ſed Daciæ Palati num Polonis feudalem, uti ſupra narratur, magno exercitu inuaſit, qua erup tione non ſatiatus ingentes copias in Baſilij Moſchorum principis ducatum induxit. eũq; incredibili clade ingenti abacta præda afflixit, Hicq; iam re rum geſtarum Anni undecimi ſupra milleſimum quingenteſimũ finis fuit.

An. 1512

ANNVS dehinc duodecimus ſupra Milleſimum Quingenteſi mum, Sigiſmundi nuptijs celebris fuit, in ipſiſq; anni initijs apud Craccouiam comitium regis iuſſu indictũ eſt. fuere item ad Bar baram regiam ſponſam legati deſignati / Ioãnes Lubrantius Po znanieñ Epiſcopus, Chriſtophorus Schidlouicius Caſtellanus Sandomirieñ,

Legati ꝑ Barbara regina.

et Lucas de Gorka Poznanieñ & maioris Poloniæ Capitaneus, hi ſplendido ornatu Poloniã egreſſi, per Sileſiam Morauiamq; Tranczinum uenere. noua ſuſcepta ſponſa in Poloniam iter diuerterunt. Hanc Heduigis genitrix / Ioan nes frater / Kazimirus dux Teſſineñ auunculus uſq; Craccouiam octingentis equis comitati fuere, confecto itaq; itinere quinta februarij apud Morauicum pagum nocturna habuit, ſummo dehinc mane feria ſexta & idem 6 Februa

Occurſus Regis.

Regis Comitatus.

rij, Sigiſmundus inſtructiſſimis copijs comitatus, ſponſæ nouæ (uehiculo ue ctus quod niues maximæ, & intenſum frigus eſſet) obuiam egreſſus eſt, comi tati fuere Sigiſmundum pleriq; ex aduenis legatis atq; oratoribus, Inter hos Ioannes Staphileus auditor rotæ legatus Apoſtolicus uir excellentis ingenij atq; doctrinæ, qui mecum poſtea familiariter ſæpius multa commentabatur. Elizabet uirgo Sigiſmundi ſoror, ſuo quoq; uehiculo uecta / Anna dux tutrix Mazouiæ. aliæ item magnatum honeſtæ illuſtreſq; fœminæ. Fuere tunc ten toria apud Lobſouium ad Septentrionem fixa, terra item rubro panno con ſtrata, hoc in loco rex ſponſam nouã expectabat, paulopoſtquã illuc peruen tum eſſet / Georgium Bregenſem ducem / ad regias nuptias euocatum, ſeptu aginta equitibus armis undiq; ſplendentibus comitatum, rex hilari uultu ex

Exceptio Barbaræ.

cepit. Tandem in multum diem regia ſponſa curru a Wladiſlao Hungariæ rege ad hoc miſſo ad regem uecta fuit. dumq; illa ex curru in terram proſili ret per pannum ad hoc ſtratum regi obuiam uenit. Excepta fuit uulgari pri mum oratione per Ioannem Laskeum Archipræſulem Gnezneñ, hac exple ta, Ioannes Staphileus Apoſtolicus legatus eleganti latina oratione huic ma trimonio uotis omnibus fœlicitatem beatumq; euentum precatus eſt. Rex exceptam ſponſam uehiculo aſſumpſit, atq; inde in urbem Craccouieñ dedu cta eſt. Patrum Gymnaſij Craccouieñ collegium apud Cleopardiam Barba ram ſponſam regiam breuiuſcula oratione excepit, Senatus Populuſq; Crac couieñ omni ueneratione ac honore hũc ingreſſum honeſtauit. In arcem quæ

urbi imminet

urbi imminet inclinato iam die ſponſa peruenit,atq; ibidem per Matthiam
Dreuitium Epiſcopum Premiſlien̄ excepta,hincq; in aulam ad hæc decora/
tam introducta.poſtridie dominico in Septuageſima quæ octaua Februarij
erat,maiorum more in diui Wenceſlai æde Barbara uirgo in reginam Polo/
niæ coronata fuit,munus conſecrationis Ioannes Laskeus Archiepiſcopus
Gneznen̄ exequutus eſt/adfuere his cerimonijs Bernhardinus Archiepiſco/
pus Leopolien̄/Ioannes Lubrantius Poznanien̄/Eraſmus Vitellius Plocen̄/
Lucas Warmien̄/Matthias Dreuitius Premiſlienſis,Nicolaus Coſcieletius
Chelmen̄/Ioannes Amicinus Laodicen̄ Craccouien̄ Suffraganeus Epiſcopi.
Præterea Abbates de more uetuſto his rebus adeſſe ſoliti,fuere item ad hu/
ius coronatiōis maieſtatem ampliandā /ſummi pontificis legatus,Ioānes Sta
philæus Iuriſperitus uir inſignis. Wladiſlai Hungariæ & Bohemiæ legati/
Ioannes Thurzo Wratiſlauien̄ Epiſcopus,Ambroſius Szarkanus Hungarus
Collega.Iobus Epiſcopus Pomezanien̄ ordinis ſanctæ Mariæ domus Theu/
tonicorū cū collega ex Pruſſijs. Georgius dux Bregen̄/Bartholomæus dux
Sileſiæ/Anna dux Mazouiæ cum filio/Dux relicta Ratiboriæ,horum quoq;
legati huic coronationi interfuere. Thomæ Cardinalis Epiſcopi Strigonien̄
Patriarchæ conſtantinopolitani duo,Georgij quinq; eccleſien̄ duo. Epiſcopi
Colocen̄ unus,Epiſcopi Waradien̄ duo,Epiſcopi Olomucen̄ duo,Georgij
ducis Saxoniæ Ioannes de Schonbergk unus,Federici Marchionis Brande/
burgen̄ duo,Decanus de Anſpachio & Philippus de Feltſch miles,Palatini
Hungariæ duo,Palatini Daciæ unus,& pleriq; alij. Sacris rite peractis con/
uiuijs tempora ſolita data fuere,hincq; ſuis diebus haſtarum ludi militiæ ex/
ercitia choreæ & id genus leticiæ fuit.Ioānes Rechemberger Sleſianꝰ apud
Sigiſmundum ueteranus miles haſtarum ludo præmium uictoriæ primo lo/
co adſequutus eſt.Secundo loco Ioannes Tarlo Polonus ſtrenuus miles,hoſpi
tibus rerum omnium neceſſitas regia liberalitate præſtita fuit.Leticia autem
omnium applauſu expleta,ſummi pontificis regum atq; principum legati &
oratores ſummis honoribus uenerati muneribus dotati ſunt & dimiſſi.Barba
ræ mater Heduigis,Ioānes frater & Kazimirus auunculus cū Wladiſlao filio
ſpeciali humanitate atq; liberalitate longius adſeruati,tandē ad ꝓpria redi/
ere,magnates itē regni utriuſq; ſtatus & ſexus aulici etiā regij oēs a rege ſin/
guli munerati fuere,hæc primi Sigiſmundi connubij Barbaræq; coronationis
ſeries,iāq; tūc Sarmatis regina eſſe cepit.Aucta hinc fortuna Polonis dū illa
principis pluſq̄ cuiq; credibile uoluntatibus ſemper acceſſit,pariq; clemen/
tia quod toto regno intercluditur uera Heſter pietate ſumma tutata eſt,uirtu
tibus omnibus redimita,ſpecie formoſa,uitæ ſanctimonia atq; religionis cul/
tu clara,his uirtutibus hoc ſummū adiecit monimentum,ut hos quibus præ/
eſſe deo opti.maximo fortunaq; fauente conceſſum fuerat,nō metu terroreq;
ſupprimeret,ſed pietatis clementiæq; beneficijs in contemplationem ſui pri/
ſcis abiectis moribus patrijs uirtuoſis ritibus ſe conformans totis animis eue/
heret,iuſta ſed nō nimia ſeueritate importabilis,clemēs ſed nuſq̄ uicijs patro
cinata,per omnes fortunæ caſus innocētiſſima uita ad extremos uſq; dies ue/
nit.Initio ut ſupra narratur hoc matrimonium pleriſq; domi foriſq; odioſum

Coronatio Barbarę Reg.

Pręſentes in coronatione.

Ordo pręmiorum victorię. Ioānes Rechenberger I.

Barbarę Reginę laus.

fuit, paulopoſt uti frugi ita omnibus gratum eſſe cœpit. Hactenus de Barbara regina parciſſime ueriſſime tamẽ pauca adſcribere uolui. Rerum iam Prutenicarum nullum erit negocium donec anni quintidecimi ſupra Milleſimũ Quingenteſimum narrationem ſuſcepero illicq; ſub compendio quæ interea abſumpto Federico Pruſſiæ Magiſtro ad illud tempus geſta ſunt enarrabo.

Tartarorum in Ruſſiam expeditio.

Iam interim quæ apud Ruthenos hoc anno geſta fuere hoc loco referre negociũ poſtulat. Poſtq̃ Barbaræ reginæ coronationis munus expletũ eſt, hincq; legati dimiſſi, paulopoſt Regi atq; Senatui Thaurici Cæſaris. i. Przecopeñ legiones plures 25 millibus equitum Ruſſiam Podoliamq; inuaſiſſe nunctiatũ fuit. Tum incredibili celeritate afflictam remp. liberauit, miſſis mox aulicis ad mercenariũ militem ante hac his neceſſitatibus adſeruatũ, præterea pleriq; ex patricijs maiorum more intrepide res tutandas ſuſcepere, hi quantum fieri poterat magnis itineribus ad Barbaros hoſtes feſtinabant. Interea dum aulici & nobiles in itineris procinctu eſſent ſeruilium copiæ Staniſlao Lanſkroneo, Camieneceñ arcis præfecto duce Thartaricas copias ad 23 Aprilis diem apud Bielkam particulari prælio uicere, ex ea pugna Barbari qui Polonorum manus inciderant, ad unum necati fuere, atq; his ſucceſſibus Polonica res fœlicitate primum, deinde ſpe certæ uictoriæ conſolata, Omnium dehinc copiæ in unum coguntur ad 23 Aprilis diem haud longe a Viſnouicio caſtra diſcretis locis poſuere. ad primum itaq; noctis uigiliam Staniſlaus Lanſkroneus qui hoſtium exercitum percenſendo periculum fecerat Sarmaticis caſtris quæ apud hoſtes fierent nunctiauit, Ineunt duces conſilium, atq; paulopoſt ille mutatis equis ad hoſtium explorationem reuerſus, milites ſeq; eq̃ſq; reficere iuſſit, ut eo Lanczkroneo, demum redeunte, ad pugnam miles paratus foret. Redijt ad terciam uigiliam Lanczkroneus & hoſtes iam ſine metu quieſcere docuit. Tum uniuerſus exercitus lætis iam animis ad perſequendũ hoſtem pronus apparuit. Lithuanorũ uero copiæ Polonis adiunctæ uix ſex millia equitum fuiſſe perhibentur, cæterum toto exercitu nemo qui non excelſo animo uictoriam manu conſequi aut pro patria mori uellet. In ipſo itineris procinctu circa ultimam noctis uigiliam inter duces uaria belli pugnæq; ratio habita. Conſtantinus uir nulli ſua ætate duci ſecundus, ſibi ſuiſq; prælij initia deſyderabat, hoſtem hunc longo uſu cognoſcenti hoc munus deberi, ne dum inſueti milites, pugnæ mala facerent initia, reliquam ſpem deſperatam efficerent. Contra Poloni quibus uictoriæ ſpes animos obſederat, ſimul coeundum fore rati, neq; ex uſu eſſe exiguum exercitum in multas cohortes ſecernere, magis reip. comodo fore, ſi æquo marte prælium inirent, paribuſq; honoribus quam deus dare uellet uictoriam obtinerent. Verum flagrans Conſtantini animus Polonorum conſilijs nõ acceſſit, ſed Polonos patricios maxime qui cupiditate gloriæ euecti, partim apud Germanos partim alias nationes, quibus animus quidem ingens audaxq; ad alios bellorum uſus eſſet, fuiſſe expoſuit, alio hoſte aliam militiæ diſciplinam, aliud belli ſtudium expetere. Interea dum altercationibus nihilominus exercitus iter continuaret. Primo diluculo hoſtem adeſſe nunctiatum eſt, atq; ita præſens iam periculum pro honore, litem diremit, inſtructæ dehinc acies celeriter fuere. Conſtãtinus cũ Lith

Ducum Polonoꝝ altercatio

uanis dextrum

tianis dextrum cornu ſortitus, Poloni ſiniſtrum tutandum ſuſcepere. Polonicus exercitus Nicolao Camienecio Graccouieñ Palatino, uiro ad ultimum uitæ diem armis belliq; ſtudijs claro traditus eſt. Acies media ex nobilibus patricijs atq; ueteranis militibus ordinata, ante hanc cohortes/ſub ſuis ſingulæ ducibus conſtitutæ fuere, hoc modo hoſtem per occaſionem inuadere ſtatuerunt. Conſtantinus ſpe fruſtratus copias ſuas in multam partem a Polonorum aciebus collibus pauculis e cõſpectu ſitis abducit, præter ſpem mox hoſtes agminibus in Conſtantinianos milites ſuo more tripudiantes erumpunt, repentina audacia Conſtantinianis terrorem incutere molientes, ſuſceptum eſt utrinq; magna ſpe uictoriæ certamen, mixtiſq; iam cohortibus cum Barbaris, uiſum erat Conſtantino, ut paulo a ſuis ſecedens/alio loco Polonorum acies in hoſtes induceret, atq; ita Polonicis aciebus uix dũ iunctus erat, quom clamor a tergo ortus Lithuanos Barbarorum inſultus atq; pertinacem pugnam telorumq; ingentem uim non ferre, nunc fugam inire, perculſuſq; Conſtantinus, Polonos ſuis ſubuenire hortatur, negociũ Alberto Sampolenskeo & Bernhardo Potoczkeo ſtrenuis militibus creditum, qui una cohorte leuis armaturæ ad Conſtãtinianos puenere. Conſtantinus q̃q; ſuos fugientes ſiſtit, atq; cum Polonis denuo in hoſtes irruit, ſubito mutata fortuna, qui pauloante fugere cœperant iam intrepidis animis hoſtem fugere coegerũt. Tartari ſuorum clade & fuga cognita ſuppetias laborantibus miſere, atq; paucis ad prædæ captiuorumq; cuſtodiam relictis uniuerſi ad pugnam accelerant. Verum ne totum negociũ in dextrum cornu inueheretur, Poloni iam acies in hoſtes immiſere, miſſæ ſunt primũ cohortes quattuor quæ in medijs hoſtibus ſeptæ non apparuere, deinde alia poſt aliã ſummiſſa, media acies tandem in hoſtes ducta in uniuerſalem pugnam res peruenit. hinc magna audacia utrinq; certatum, quomq; prælium iam undiq; mixtum eſſet Polonorum cohors una hoſtes confertiſſimos penetrans, præſidiũ ad captiuos relictum deturbauit, uinculiſq; primum paucis captiuis ademptis pauliſper alter alterius opera ſolutus/uniuerſi compedibus liberati fuere. qui pauloante uincti leuatis in cœlũ manibus ſupplices ſuis uotis omnibus a deo uictoriã precati ſunt, arreptiſq; ſecuribus atq; cæteris in prædam abactis rebus prælium (ex captiuis mox milites facti) inſtaurant, iamq; Barbari neq; uiribus neq; fortunæ fidentes inclinatis undiq; rebus fugere cœperũt, qui tandem a Polonis Sarmatiſq; paſſim perſecuti atq; cæſi fuere. multo maiorem tamen cladem accepturi ſi non tam cito per campos effuſi plerumq; per fugam dilapſi atq; ſeruati eſſent. Leta igitur paucoq; cruore parta uictoria Sarmatis ceſſit. De cœſorum hoſtium numero non plane mihi conſtat, quom nec hoc ex his qui aduerſo pectore hoſtium tela ſuſcepere cognoſcere potuerim, uaria de numero opinio erat, hoc ueriſſimũ mihi narratur, ex hoſtibus quorum a captiuis uiginti quinq; millia fuiſſe perhibentur, multo minorem partem dilapſam eſſe. Sarmatis ea pugna tanto maiorem læticiam addidit, quo leuiori negocio parta uideretur. Dũ ex toto exercitu uix centum interempti, cæterum pleriq; telis uulnerati eẽnt ſeruata eſt omnis præda captiui plus ſedecim millia omnis ſexus & ætatis, uinculis ſoluti in patriã reducti. Præterea Tartarorũ equi ſupra decẽ millia

H 2 capti fuere.

Aciei ĩſtructio

Pugna atrox.

Victoria Polonorũ inſignis.

capti ſuere. Incidit hæc memorabilis pugna in diē diui Vitalis ad 28 Aprilis circa Lopuſzna. Fuerūt in ea expeditiōe Nicolaus de Camieniecz Palatinus et præfectus Craccouieñ, exercitus Polonici dux generalis, Ioānes Odrouaſz de Sprowa, Otto de Chodecz palatinus Podoliæ, Staniſlaus de Chodecz regni Poloniæ Marſchalcus & Leopolis præfectus, Martinus de Kamieniecz, Ioannes Amor de Tharnowa, Staniſlaus Lanczkoronsky, Ioannes Schwirczowsky, Ioannes ac Nicolaus Pilecÿ, Petrus & Staniſlaus Kmithæ uiri inſignes & ſtrenui, & alÿ multi Poloniæ ſtrenui milites, quibus ſemper pro tuenda patria inuictus animus erat, fuerunt item auxilia ex præclaris Lithuaniæ ducibus, Conſtantinus de Oſtrogo nulli nō duci ſua ætate comparandus. Andreas de Sbaras & Michael cum filÿs de Wiſnjowiecz cum pleriſq; alÿs copÿs, præter hos ingens numerus nobilium clarorumq; militum fuit, horum omniū nomina recenſere negociū non poſtulat, fuere ea in pugna pleriq; mercatorÿ ordinis, qui ſua ſponte negocium ſuſceperunt, inter hos mihi notior Ioannes Schultz Gracco. ciuis uir audax atq; ſtrenuus. Hæc ſupremæ uictoriæ ſeries eſt, quis etiam Barbari cum Ruſſiam Woliniamq; inuaderent, & Belſeñ Leopolieñ Buſceñq; terras depopularentur, & uſq; in Craſnyſtaw Lublineñ terram prædam agerent, amplius bis ſex particularibus prælÿs a Polonico milite fuſi ſunt & ſuperati. Hac uictoria cum uinctis Barbaris ad regem perlata, deo optimo max. patrÿſq; ſanctis laudes habitæ fuere, captiui compedibus ædificÿs Craccouieñ arcis admoti/in perpetuam ſeruitutem traditi ſunt, ex ea pugna mirabile dictu quā cito Polonorū animi moreſq; mutati. Narratū eſt qbus ſtudÿs Sigiſmūdus rex Sarmatiam & Poloniam ſuſceperit hoc loco nō ab re uidetur referre, qbus uirtutibus ſub eius imperio hactenus creuerit, abiectis nuper longis ſtrictiſq; ueſtibus, nouum ueſtium uſum ſuſcepere, crines item longo uſu tortos, poſt Valachicam pugnam abÿci ceptos tunc comuni ſtudio abhorrere, potationes comeſſationeſq; hactenus obſeruatas continentius geſſerunt. Ebrietatem, principis exemplo execrare plerumq; inualuit, ſobrietati honos ingens habebatur, atq; ita paruo temporum interuallo Sarmaticarū rerū rituumq; ſumma uariatio fuit, ab his initÿs omnes ferme uirtutes hactenus auctæ magis magiſq; creuere, atq; hinc multorū populorū animi in Polonicarū rerum contemplationem euecti ſunt. Poſteaq̄ Tartarorum legiōes fœliciter ſuperatæ ſunt paulopoſt in diebus Maÿ Thaurici Cæſaris legatus ad regem Craccouiam peruenit, ut fœdus anno ſuperiori cœptum renouaret, utq; Rex his fidē haberet Dyalaldinum Mendligeri īperatoris nepotem obſidem Vilnam ueniſſe expoſuit, his ita facto cognitis, fœdus cum Tartaris obſeruatum Dyaldinus uero non uiſo rege in puericia agens apud Vilnam ſub Anno 1513. In Februario febribus correptus interÿt. Thartari autem penes quos nullum ius integrum nullaue religio ſancta, fœdus ſæpe numero uiolarunt, an quia Dyaldinus apud Lithuanos interÿſſet, an quia inconſtantia fidei effecerint non habeo dicere, conſtat tamen nihil unq̄ cum illis firmatū poſtea obſeruatum fuiſſe. Sigiſmundus ad finem Octobris Craccouiæ permāſit, pro diui Martini feſto Peterkouiam ad indicta comitia peruenit, quibus concluſis ſimul cum regina Poznaniam peruenit, po-

Mutatio habitus & morum.

Legatio Tartarica.

Dyalaldini obſidis interitus.

ſitis hoc anno

ſitis hoc anno Peterkouieñ arcis initijs quæ poſthac in Anno 1519. ad integrũ
completa fuit. Sub eo anno Sigiſmundus cepta ædificia arcis Cracco. ſingu/
lari ſtudio continuauit, in diui Staniſlai ſacello quod in rupella appellatur,
monuméta poſuit/Federico Cardinali olim germano æreum fieri fecit tumu
lũ, uotũq; deo ac diuo Staniſlao patrio ſancto de fœlicibus belli Valachici
ſucceſſibus factũ uti eo loco narratur, Imagines argẽteas multis aureorũ mil/
libus comparatas ad diui Staniſlai tumulum erectas expleuit. quæ hodie ab
omnibus cernũtur in opere, induſtria ac artificio ſingulari ab Alberto Glim/
Nurenbergæ facto. Interea quod annis ſuperioribus apud Poznaniam fruſtra
in rebus Prutenicis laboratum eſſet, atq; Romano Cæſari paulopoſt ex Si/
giſmundi nuptijs negocium contractum uideretur. Maximilianus cum Baſi/
lio duce Moſchorum fœdera iunxit, parum mihi cognitum eſt ſi unq̃ Maxi/
milianus a Chriſtiano principe longius receſſerit, q̃ dum ethnicorũ res con/
tra Chriſtianiſſimũ principem tutandas ſuſciperet. Ab eo namq; anno Baſili
us contra ius gentium fœderibus finibuſq; ruptis, Lithuaniam crebris uarijſq;
eruptionibus Michaele duce afflixit, ſæpius Smolenceam arcem infeliciter
obſidione cinxit, atq; ita aliquamdiu Baſilij exercitus tanto liberius in Lithua
nia graſſatus quãto plus factionibus prouinciam implicatam, ſperandum illi
fuerat, hoc modo ſe Lithuanorũ res duodecimo Anno ſupra M D habuere.

Opera quędā Sigiſ. Regis.

Maximiliani cũ Moſchis fœdus.

ANNVM.M.D tredecimum ab orbe redempto Sigiſmundus
Poznaniæ cum regina Barbara excepit. Illic domeſtica inteſti/
naq; quædã pacata fuere. Eo anno uigeſimaquinta die Martij fe/
ria 6 magna ante quartãdecimam horã Barbara regina prolem
primã apud Poznaniam enixa fuit, quæ in baptiſmatis fonte, quãdo hoc no/
men apud Polonos familiare eſſet Heduigis appellata eſt. Ex eo loco paulo/
ante Ioannes Laskeus archipræſul Gnezneñ regni Poloniæ primas ad Iuliũ
pontificem legatus deſignatus erat. Is confectis domi negocijs Craccouiam
properauit, ibidem quæ ad itineris uſum forent comparatis Craccouiam ini/
tio Aprilis exiuit, ſumma legationis tum fuit, ut ad concilium Lateraneñ nu/
per a Iulio inſtitutũ/regio nomine orator iret, tum etiam res Prutenicas pau/
liſper apud Romanum Pontificem infectas tutandas ſuſciperet. Eo uero in
ipſo itineris procinctu exiſtente Craccouiam nunciatum eſt. Iulium Romanũ
Pontificem apud S. Petrum in urbe die 21 Februarij morte extinctũ, pauloq;
poſt undecima Martij Leonem decimum legittime illi ſuffectum eſſe/muta/
to itaq; legationis titulo nihilominus Romanum iter continuauit, in ipſo iti/
nere apud Pontem uulgo Brugk Styriæ oppidũ Staniſlaus Oſtrorogeus Ca/
liſieñ Caſtellanus collega archiepiſcopũ conſequutus eſt, atq; deinceps ſimul
Venetam urbem ingreſſi, a Venetiarũprincipe Leonardo Lauredano Senatu
populoq; humaniter excepti fuere. Ioannes Laskeus poſtridie in Senatũ Ve/
netum admiſſus extemporariam, ſed luculentam habuit orationem. Summa
huius fuit. Sigiſmundum præſenti Venetorum calamitati, & quod tanta cæ/
de Chriſtianus ſanguis profunderetur condolere, omni uoto atq; animo quæ
ad pacem cõmunem atq; eius reipu. amplitudinem pertinerent, quantum in
ſe foret non inuitus effecturum. Cæterum quod pro Veneta republica ex uſu

An. 1513.

Heduigis prima proles Barbarę.

Ioannis Archiepiſcopi Gnezneñ. legatio ad Pontificem.

Oratio Archiepĩ Gnezneñ. in Senatu Veneto.

per eum accidere uideretur, apud Romanum Pontificem Maximilianumq; Imperatorem totis uiribus ſe laboraturum, ut reſp. Chriſtianorum iam ſupra quattuor annos in Italia afflicta, priſtinæ tranquillitati reſtitueretur, demũq; communi omnium uoto in Chriſtiani nominis hoſtem arma ſummerentur. His ferme uerbis pro Sigiſmundo ad Senatũ Ioannes Laskeus uſus eſt. Quæ tum principi tũ Senatui quãtũ geſtu pcipere potui (interfui enĩ) grata fuere. an uero animo ea res fuerit quod nihil legatis (præter quæ publico conſeſſu p eius rei commendatione dicta fuere) commiſſum erat, non habeo dicere, habita oratione Ioannes Laskeus ut eſt uir ingenij magni cum Leonardo principe quædam incidenter familiariuſq; locutus eſt, negocio uero ſic poſtulante, Ioannes Laskeus Sarmatiæ regnum multas uariaſq; ab hoſtibus Barbaris eruptiones ſuſtinere, reliquis nationibus contra gentilium inſultus murum eſſe, atq; periculis maximis ingentem molem humeris ſuſtentare expoſuit. Tum Lauredanus rem Venetam extollens reſpõdit, reip. Venetæ maxima ſemper fuiſſe bella, nihilominus inuicto animo, ſummis periculis cõſilio domi foriſq; proſpere ſemper rebus præfuiſſe, fore quoq; ut etiam hoc bellum fœlicem finem ſortiretur. Laskeus uero intercepta oratione, facetum hoc ſed ſerium adlocutus, colloquium diſſoluit. Longe inquit Sereniſſime princeps diſſimile Venetis atq; Polonis belli ſtudium hactenus fuit, dum illi pro gloria pro rerum amplitudine & plerumq; pro dominandi libidine euocati belli ſibi negocia contraxere. Hij contra multo ſuorum ſanguine pro repub. Chriſtiana Barbarorum eruptiones excipere atq; cæteris nationibus præſidium eſſe coguntur, ſummam hinc fœlicitatem exiſtimantes, ſi non tranſcenſis finibus alienis ſua tueri liceat. Poſtridie iterum ad Senatum uentum eſt, de rebuſq; priuatis nonnihil actum & legati expediti Romam feſtinarunt. Poſtq̃ urbem ingreſſi de moreq; uires ex longo itinere refectæ fuere. Ioannes Laskeus apud Pontificẽ Leonem & patrum Collegiũ orationem longã & reip. Chriſtianæ neceſſariam habuit, quæ poſtea excuſa circumlata eſt, atq; utinam ita patrũ animos accendiſſet, ut ſyncero animo & uehementi ſtudio dicta fuit. Poſtq̃ Gneſneñ archipræſul legationis munus expleuit, collega Oſtrorogeus dimiſſus in Hiſpanias receſſit, atq; inde in Poloniam nõ multo poſt reuerſus eſt. Interea Ioannes Laskeus in Lateraneñ conſilio multo tempore cõmanſit. Eo loco res Prutenica nonnihil apud Pontificem ab ordine fruſtra tentata erat. Sed paulo inferius rebus Prutenicis hæc adſcribere placebit. Hæc Ioãnis Archiepiſcopi Gnezneñ legationis ſumma fuit. Sigiſmundo interim apud Poſznaniam agente, res Lithuanicæ Moſchorum pertinacibus eruptionibus affligi ceptæ, atq; ita in apertum bellum ferme omnia inclinata fuere. Apud Lithuanos Helena Alexandri regis relicta, morte abſumpta eſt, quæ in annũ M.D.XIII. diem Ianuarij 29 incidit. Deinde Vilneñ arx nouis ornatiſq; (ſed ligneis) ſtructuris pauloante erecta ſubito incendio 21 Februarij conflagrauit hæc futuri belli ferme auſpicia fuere. Paulopoſt Baſilius Moſchorũ princeps apud Maximilianum pro regia corona per legatos ſollicitauit, Auxilia cõtra Sarmatas ex nouis ſocijs queſiuit, totis uiribus pleroſq; ad defectionem pellexit, tum Hlincei ingenio Schleinicz genere nobilis Miſzneñ, ad Germaniæ oram ſummiſſus

Laſkei reſponſum graue.

Helena Alexandri vidua moritur: Conflagratio arcis Vilneñ.

Origo motuũ Moſchicorum

oram ſummiſſus ut uel milites uel ſocios huic bello aſciret. Fuere item ex ple-
beis qui his factionibus adhærerent ex quibus Lata Graccouieñ ciuis natiõe
Boemus captus a rege Craccouiam miſſus atq; capite plexus eſt. Apud Pruſ-
ſios atq; Liuones res non ab re ſuſpectæ uidebantur, his malis initijs Sigiſmũ-
dus excitatus, Polonis apud Radomiam pro Iunij diebus conuentum indixit, Conuentus Ra-
conuenit Senatus omnis cum Sigiſmundo apud Radomiam oppidum, his co- domieñ.
mitijs Polonica reſpub. domi pace atq; tranquillitate firmata fuit. Tãto ma-
ior pacis fiducia atq; a metu bellorum animus liberior erat, quanto cũ Thau-
rico Cæſare fœdus nuper ſuſceptum rempublicam ab eruptionibus tutiorem
efficere uidebatur. Expletis his comitijs, Sigiſmundus in Lithuaniam ſeceſ- Laurentius Mi-
ſit, Laurentius Miskowskeus uir militari diſciplina inſignis uarijs iniurijs a skowskeus.
Ianuſſio principe Sathorienſi duce affectus, ad regẽ Radomiam peruenit ſu-
plex a rege omni uoto iuſtitiam precatus, Res ad reditum in Poloniam reie-
cta. Duci ut ab iniuria interim abſtineret perſcriptũ, at cum regis diſceſſum
ille cognouit, ad priſtinam moleſtiam reuerſus, aquam quæ certis alueis Lau-
rentij piſcinas incurrebat abduxit. Tum Laurentius facinus maximũ aggreſ-
ſus, ducem uenationi intentum adijt, dumq; duo ſimul longius a familiaribus Cædes Ducis
abſcederent, uerbis (ut Laurentius memorat) ſupplicibus ut ab iniuria abſti- Sathorieñ.
neret admonuit. Sed dum dux his maiora inferre minaretur, arrepto mucro-
ne Laurentius ducem per latus utrumq; inter ſcapulas ſibi belli finem factu-
rum dicens transfixit. Princeps Ianuſſius in terram mox ex equo delapſus,
anteq̃ ſui adeſſent expirauit, & Laurentius per loca cognita ſequentium ma-
nus euaſit. Ceſſit ex fœdere Sathorienſis ducatus ab eo tempore regibus Po-
loniæ, Laurentius uero neq; hac morte pacem adeptus, ſed pro ea re aliquã-
diu uarijs periculis laborauit, donec ad extremum in bello Moſchouitico An-
no ſalutis M D XIIII in Lithuania magna audacia fretus, egregium in hoſti-
bus facinus perpetraret, ex eo a ducibus belliq; præfectis ſupplicantibus regi
reconciliatus eſt. Inciderunt hæc in Annum 1513 diem 17 Septembris. Poſt
quã Sigiſmũdus ut paulo ſupra narratur Lithuaniam ingreſſus eſt. conuenit
deinde primo apud Melnick opidum, paulopoſt Vilneñ urbem Lithuanicus
Senatus, atq; futuri belli euentum conſilio præuidit, uarijs modis pax fruſtra
quæſita eſt, hoſtis uero dum nouorum ſociorum promiſſis alit animum ſingu-
lari ſtudio ad nouum bellum inuexit, ac pluribus in locis fortunam expertus
nonnullis mœnibus fruſtra oppugnatis, ingenti ſuorum cæde obſidiones
ubiq; ſoluit. Quo cognito Sigiſmundus apud Lithuanos exiſtens Thaurico
Cæſari ex fœdere ſtipendiũ perſoluit, & iam prope imminenti bello aſciuit.
graſſantem hoſtem aliquot particularibus prælijs feliciter uicit, et hoc anno
ab omni conatu auertit, hiſq; conſilijs tredecimi anni ſupra M.D. apud Sar-
matas rerum geſtarum finis erat.

IAm mox bello uictoriæq; inſignis quartus decimus annus Sigiſ- An. 1514
mundum apud Lithuanos excepit, in ipſiſq; anni initijs conſilia
belli uaria fuere, exactiones quæſtoribus commiſſæ, militeſq; ad
ſtipendium ſuſcepti, omnis item Lithuania belli rumoribus re-
pleta, Contra Baſilius haud ſegniter exercitum ingentem in Lithuaniam in-

Smolenſę obſidio.

duxit, longe lateq; Lithuaniam ſpolijs incendijſq; uaſtauit/Smolenceam inuictã arcem obſidione cinxit. Fertur in ea obſidione machinas bellicas (q̃s Bombardas uulgus appellat) plus trecentas habuiſſe. Hoc loco parum omiſſo negocio contra noſtri ſæculi corruptos mores & fluxam hominum fidem exclamare liceat. Proh pudor eo res noſtra ætate deuenit/ut per licentiam agantur omnia/Baſilius princeps Moſchorum dux, Chriſtianæ reipu. hoſtis, contra Sigiſmundum Sarmatiæ & Poloniæ regem bellum ſuſcepturus, neq; uiribus neq; conſilio (quantumuis opibus pollens) ſatis fidens/apud Chriſtianos ſummos principes facinoris alimenta. quom nec uſu nec arte tanto principi bello ſatis facere poſſet, ultro Italorum Germanorumq; ingentem numerum obtinuit qui fidei ac religionis cultu neglecto Barbaricam rabiem ultro in Chriſtianorum uaſtationem flagrantiſſimis animis incenſam euehunt, factis multis uarijſq; belli machinis & inſtrumẽtis/corporibus etiam proprijs his facinoribus inſeruiunt/adde quod peſſimum hominum genus uarijs ingenijs atq; artibus inſtruunt atq; edocent. Sic quondam Turcarum gens formidabilis, hominibus peſſimis, (& quod dicere abhorreo) Chriſtianis opibus ualentibus inuidiæ atq; odij gratia adiuta, multis deinde prouincijs rempub. Chriſtianam proh dolor exuit, hincq; ingenium natũ apparet, ut quom neq; uires neq; conſilium, quo libido dominandi expleatur adſit. extremis artibus ethnicorũ auxilia quærantur, qui dum eos a quibus euocantur, & in quos inuehendum eſt iuxta amãt, fit ut labefactis iam utrinq; uiribus, ſæpe uterq; ab hoſte conficiatur. His artibus hiſq; ſtudijs Sigiſmundus princeps/Poloniæ rex, totius Chriſtianæ reip. murus & anteſignanus iam pridẽ aggreſſus erat, atq; hinc ex bello mox bellum ſeminatum eſt. Deus optimus maxi. labentem iam eccleſiam ſuſcipiat. mihi uero in tanto negocio altius referre non licebit.

In inſtructores Barbarorũ contra Chriãnos.

Altera Smolenczeæ arcis obſidio.

Baſilius dum fruſtra arcem oppugnaret obſidionem ſoluit, itaq; exercitum hincinde circumagens, fruſtra laborans, denuo arcem Smolenceam obſedit. ſumma dehinc ui nihil quod ad tantæ arcis expugnationem ex uſu fore uidebatur intactum reliquit. Sed dum crebriter fruſtra anniteretur, multaq; iam millia ex admotis legionibus cœſa eſſent, inter ſpem & metum dubius ancipiti conſilio aliquamdiu deliberaret/ad finem Iulij menſiis obſidionem ſoluere ſtatuit. Michael uero Helinſceus factionibus nuper ſeminatis fidens, Baſilij intercepit conſilium. Poſtremo dum qui Sigiſmundo fidem ſeruarunt/ſubſidia diu fruſtra ſperaſſent, quomq; factionis numerus inualeſceret, facile regia res inclinata in apertam proditionem peruenit. Smolencea maxima ac inexpugnabilis arx poſtquã ſupra centum annos in Lithuanorum manibus fuiſſet, tricesima Iulij menſis die/Baſilio duci Moſchorum poſtquam per biennium ſæpius tentata eſt, a præſidio prodita fuit. Hanc Michael Hlinskeus ſuſcepit/eamq; altera die Baſilius ingreſſus/primum Ruthenico ritu in templo ſummo orauit, Poſtquã ſacrificia fecit, totam arcem omni auro/argento/gemmis/margaritis præcioſiſq; omnibus ſpoliauit, prædam ingentem in Moſchouiam dimiſit. Smolencea arx maxima & nulla ui expugnabilis in extremis ferme Sarmatiæ finibus/ad Boriſthenem amnem ſita Moſchorũ olim ditionis a Vitowdo expugnãta fuit duabus ferme ætatibus in Lithuanorum manibus permanſit,

Proditio Smolenciæ.

Munitio Smolenciæ.

manibus permanſit, tanto ingenio ac labore firmata, ut nullis unq̃ miſſilibus
læderetur, id non murorum munimento ſed propugnaculis ingentis magni/
tudinis ex quercinis lignis terra lapidibus ue repletis & circumactis ſepta ac
undiq; munita eſt. ab una parte Boriſthenem amnem habet, cætera inacceſſis
paluſtribuſq; locis ſatis tuta ſunt, præterea comeatus uis ĩgens, militũ quoq;
tantæ arci neceſſariæ cohortes fuere. Hæc Sigiſmundum ne primis initijs ob
ſtaret auerterunt, Sed dum & uiribus & neceſſarijs omnibus ſatis fideret pro
ditionem cauere non ualuit. Hanc Baſilius tanto ſuorum cruore exemit, ut fa/
cilius nouam erigere arcem potuiſſet. Baſilius hac iam ſecũda fœlicitate euo
catus, omnia ferme præſidia exuit, atq; exercitum ingentem coegit. uiribus
confidens relicto (quod ſatis uiſum) ſecum in Smolenskea arce præſidio, præ
fectis ducibus exercitum ex octuaginta millibus equitum Lithuaniæ immi/
ſit. Duces uero Moſchi inſtructis aciebus (ut in tanto negocio operepræcium
eſt) recta uia quæ ab Smolensko Vilnam dirigit exercitum duxere. Baſilius
cognito ex proditoribus regio aduentu, militum item paucitate, per nunctios
ducibus ſignificat, ut regium exercitum excipiant, utq; ſupremam belli fortu
nam uno prælio experiantur, ex facili negocio fieri ratus / quod a tanta homi/
num multitudine regius exercitus circumactus / pecorum more in Moſcho/
uiæ principatũ pellatur. his conſilijs Baſilij exercitus intumeſcẽs, ingenti cla
de paulopoſt adfectus eſt. Interea dum hæc apud Smolenceam arcem fierent
Sigiſmundus apud Vilnam agens ex nũctijs rem cognouit, exercitũ ex Lith/
uanis Polonis & mercenarijs militibus pauloante conſcriptũ præmiſit, quem
mox ipſe ſequutus ẽ. Interim Piſo uir inſignis Leonis Romani pontificis lega/
tus Vilnam Iulio menſe appulit. Is a pontifice ingens & ſupra uires negociũ
acceperat, cuius hæc ſumma fuit. ut Sigiſmundum belli ſtudijs auocaret, de/
inde hoc idem apud Baſilium ageret, repertis utrinq; conditionibus noua fœ
dera firmaret. Piſo rem ſummo ſtudio tentauit, ſed in ipſo ſtatim initio pa/
cis ſpes per armorum ſtrepitum ſublata. Sigiſmundus Leonis de ſe ſtudium
grato animo ſuſcepit, ſed dum ſecundis iam ſucceſſibus hoſtem flagranti ani
mo motum nihil auidius ac bellum expetere cognouit, omne periculum faci/
le ſpreuit, pacem unica armorum ac belli uia quærere decreuit, Inſtructoq;
exercitu / paulominus triginta millibus electiſſimis tum equitibus tum pediti
bus / hoſti obuiam uenit, leto hoc negocium animo aſſumpſit, tantoq; facilior
belli reſidui euentus ſperabatur / quanto minus Moſchorum res ſine Helin/
skei ingenio ualeret. Nam Michael Helinskeus occulto Wladiſlai Hunga/
riæ & Bohemiæ regis conſilio Sigiſmundo reconciliatus fuerat. quomq; con/
ſilium his quibus fideret apperuiſſet, Baſilio res prodita eſt, & Michael uin/
culis iniectus in Moſchouiam ductus. præterea Nobilis Trepko nunctius qui
rem ad Helinceum retulit captus, atq; multis ſupplicijs ad fectus tandem
dimiſſus eſt, fama fuit, ueru ligneo igni admotũ / a Barbaris aſſatum fuiſſe, ita
Michaelis conciliũ interceptum, qui ſi ad Sigiſmundũ redijſſet, belli cuius
initiũ fuit / finis eſſe q̃q; poterat. Non defuere qui Michaelis captiuitatẽ gra/
to animo acciperent, tum quod homini non fiderent, tum etiam quod glori/
am paulopoſt partæ uictoriæ illi omnium ore ceſſiſſe ſuſpicarentur. hæc aũt

extrema tanti

Moſchorũ in Lithuaniam e/ruptio.

Ducis Micha/lis cũ rege recon/ciliationis ſtu/dium.

extrema tanti hominis iniqua fortuna fuit. ſiue quod proditione inſimulatus/ ſiue quod reipſa culpa nõ uacaret/ parũ conſtat, ſed quom magno conatu/ & uario ingenio/ externis armis totam ferme Lithuaniã turbauerit, & omnibus uiribus ultionem quæſierit, tandem forte non ſine æmulorum ſcitu & applauſu uinculis iniectus, pro ſperatæ uictoriæ gloria/ non niſi carceris compeduũq; afflictionem, munus adeptus eſt. Non defuerunt qui hanc cum Sigiſmundo reconciliationem ab æmulis/ a quibus & prius Sigiſmundo accuſatus erat/ Moſcho quoq; delatam crederent. quod non modo Michaelis reditus, ſed & aliorum apud principem fauor illis ſuſpectus eſſet, conſtat enim omni ſæculo dignum uirum & ducem Conſtantinum Oſtrowskæum ſimili ſtudio ab æmulis impetitum. quem tamẽ uita innocentiſſime acta, ac uulnera pro rep. Chriſtiana ſuſcepta facile a ſuſpitione liberarunt. huius uiri dignæ laudes mihi/ ſi ſtudioſius exequi uellem/ uel ſolæ iuſtum facerent librum. Verum quod Sigiſmundo in regem aſſumpto fuerit, ubiq; ſuis locis adſcripſi. Supra tempus illud ab eo geſta ad hiſtoriam meam non pertinere uiſa ſunt, ſed iam ad meum inſtitutum redeo. Inciderunt hæc ante kalendas Septembris. Interea Baſilij exercitus/ ducis ſui iuſſu/ Regijs caſtris per pauca interualla caſtra admouit. & ad Beriſinam amnem peruenit. Sigiſmundus haud negligenter aliquot cohortes præmiſit/ qui eodem amne ſuperato/ hoſtem terrore machinarum bellicarum irritarunt, uarijſq; tentatis fortunis/ ad 27. Auguſti diem, particulari certamine uicerunt. paulopoſt ad kalendas Septembrias/ ſimili fortuna a regijs pugnatũ fuit, ex utriſq; uictorijs, qui inſignes capti, ad regem deducti, hiſq; initijs milites reliqui belli euẽtum fœliciter auſpicati, uotis omnibus in hoſtẽ inuehebantur. Rex Sigiſmundus relictis ad ſui cuſtodiã quattuor millibus, reliquum exercitum hoſtes inſquendos ſummiſit, ipſe apud Boriſouam caſtra poſuit. Tum Baſilij exercitus ſummus dux ex uſu ratus ſi legiones omnes abduceret, & regios poſtq̃ abiret in pugnæ ſibi comodum locum euocaret. Conſilium factum ſequitur, ducitur exercitus ad Boriſthenis amnem, regij hoſtium receſſum fugæ ſimillimum rati, magnis itineribus toto exercitu machinis æneis omnibus hoſtem ſequuti ſunt, his per exploratores ab hoſtibus cognitis, operæprecium uiſum eſt, celerius Boriſthenem amnem tranatare, atq; ita Sarmatis ne flumen ſuperarent negocium facere, nec fruſtra cõſilium fuiſſet, ſi tam ſtrenue rem facto firmaſſent, quam ſapienter cõſuluere. Regius exercitus dum hoſtem ultra Boriſthenem traieciſſe intelligeret, illico quod in tanto negocio ad rem pertinet/ effecit, mox uado quæſito copias traicere deſtinabat, at dum Boriſthenes nullibi q̃ in hoſtium ferme aſpectu permeabilis appareret. Data dehinc inde loquendi fide, Duces ad fluminis ripam conueniſſe traduntur, Sarmatæ ut ſine metu hoſtium flumen tranataſſent poſtulaſſe, uelle dein hoſti pugnandi copiam facere, hoſtes ambigua fide rem confecerunt. Cæterum flagrans cupidine belli Polonorum animus, omnia uirtute peruia facere uel ingenti periculo deſtinabat, relictis eo loco aliquot leuis armaturæ millibus, reliquos exercitus ad penultimam noctis uigiliam, alibi ingenio atq; arte ratibus trabibuſq; connexis, quaſi ponte facto, pedites omnes atq; tormenta & machinas bellicas traiecerunt. Equeſtris ordo

suo more acie

Prælia particularia.

Boryſthenem qua uirtute traiecerint noſtri.

ſuo more acie ſeruata, quaſi ſigno dato amnem inſilíjt, eumq; uno ſolum ab aquis abſorpto dempto, omnes fœliciter ſuperarunt. Fama eſt Baſilíj ducibus hæc non incognita fuiſſe, ſed ptinaciter hãc oportunitatem neglexiſſe, iuſto forte dei iudicio, ut qui elatis animis Sigiſmundi exercitus paucitatem contemnerent/paulopoſt Dariano exemplo, multi a paucis ſuperati/fœdiſſima fuga/ſalutem fruſtra quærerent. Primo itaq; diluculo, amne iam ſuperato/regíj duces acies inſtruxere, uniuerſum exercitum per cohortes atq; manipulos diſcernunt, Lithuani omnes equites ferme ſedecim millia/ſub Conſtantino principe Oſtrowskeo duce fuere, Poloni uero qui ſua ſponte regem ſummo principis amore euocati, ſequuti, ſimul cum ſtipendia merentibus, ſub Ioanne Swirczowskeo militabant. Fuere in eo bello ex Polonis inſignes patricíj, familiæ Pilecentium/Kmythonum/Tancinenſium/ac ex maiori Polonia pleriq;, patriæ ac regis ſtudio euecti, fuere deinde pedites ex uſu locati, atq; ab hoſtibus reficiendis aut mutandis aciebus, temporis interuallum admiſſum, idq; non tã ex metu q̃ ſummo contemptu ab hoſte admiſſum cõſtat. Ordinatis iam Chriſtianorum aciebus, milites flagranti deſyderio pugnam expectãt, idq; tam excelſis animis ac ſi partam iam manibus tenerent uictoriam, hoſtium exercitus uti multus atq; inumerus, ita diſſimili uſu inſtructus. fuere in eo exercitu maxima duo mala/Regíjs uero non poſtrema uictoriæ ſpes, primum quod bellicas machinas ob itineris interuallũ & pergendi celeritatem poſthabuiſſent, ſecũdo loco q; equites cataphractaríj multi & ipſis militibus armorum uis ingens, ita undiq; præter conſuetudinem ferrati armorũ inſuetudo periculum haud modicum fecit, hoſtilis exercitus multas cohortes ante ualidam mediamq; aciem locauit, deſignati item fuere qui regios a tergo inuaderent, & in hoſtium frontem impellerent, ut ſeptis undiq; regíjs militibus gregum more ſine etiam clade, omne Sarmaticum robur abigerent, aliquot horarum ſpaciũ intermedium erat, anteaq̃ utrinq; manus confererẽtur ad terciam ferme diei horam, ſignis iam datis, duces quo cohortes imprimis deinde ualida acies dirigenda foret aſſignant. Verum hoſtes aſtu Chriſtianorum conſilium peruertũt, ad ſiniſtrum ipſi cornu per locum pauculo colle dumetis obſitum cohortem inducunt, his cognitis qui eo loco rebus præfecti erant, clamore citato lætis animis in hoſtem pertinaciter erumpunt. Tum iam cœpta pugna omni loco horribili ſtrepitu inualuit, hinc tubarum clangor, hinc equorum hinnitus, militum animoſus clamor, machinarum pixidumq; metuendus fragor & tonitruus/hominum animos inuaſere, atq; ita Sarmatæ ſupremis uiribus negocium ſuſcepere, hoſtes ubiq; confertiſſimos magna ui deiciunt, laborantibus ubiq; ſubueniunt, feſſis remotis recentes inducunt, quomq; & armorum uſu, & militiæ diſciplina Sarmatæ ubiq; ſuperiores eſſe cœpiſſent, & inter pugnandum dies inclinata eſſet. Tum utrinq; ſumma ui pro uictoria certatum eſt, uelitũ tum maximus uſus fuit, qui manualibus pixidibus multa incommoda in hoſtium exercitu effecerunt, ad extremum hoſtiũ anteſignani, & primæ cohortes Sarmatarum pertinacem pugnam nec ferre, nec ſepti extremis ualidiſq; ſuorum aciebus a tergo effugere poterant, urgentibus interim a fronte magna ui Polonis, hoſtibus item a tergo reprimentibus, quæ mediæ

Moſchorum copiæ.

bus, quæ mediæ fuere legiones, per tranſuerſum campis effuſæ, fœdam iam fu gam inierunt, hiſq; elapſis Sarmatarum acies uno eodemq; impetu, mediam hoſtium aciem inuadunt, hinc tremor ex ſuorum fuga hoſtibus, ac mox Sar- matarum pugnax manus moleſta acceſſit, iamq; poſtremo hoſtium acies ac cohortes & alæ ſuis per campum iam effuſis conſpectis, fuga paſſim elapſæ & facili iam negocio nudata undiq; hoſtium media acies in fugam acta eſt. Aperta itaq; hoſtium fuga per omnes campos effuſa. ſequitur Sarmata fortu nam, tum ingens clades in hoſtibus patrata eſt, & in ipſa fuga innumeri cœſi, nemo a perſequentibus ſeruatus, niſi qui fuga elapſi, aut nemorum denſitate tecti Sarmatarũ manus euaderent, ad extremum poſtq̃ quattuor ferme milli- aribus per omnes campos hoſtes inſequerentur, amica hoſtibus nox rem dire mit. Sarmatæ media nocte partim altero primum die ad caſtra reuerſi, hoſti- um caſtra magnis opibus referta in prædã direpta ſunt, Duces exercitus ſum- mi decem Barones & Satrapæ decem & ſeptem, ex Baſilij uero conſiliarijs, primoribus & his qui officijs publicis apud Tyrannum præfuere ſimul cum nobilibus ſupra duo millia capti, obſcuræ conditionis militibus non compu- tatis, præterea ſigna militaria multa accepta, Eo prælio ex hoſtibus multi cœ ſi multiq; [illegible]ti fuere. Sunt qui ad quadraginta millia occiſorum percenſeant, Sunt item q pauloplus triginta millibus ſupputent, mihi in re tanta nullũ eſt negocium, nihilq; placet affirmare, ſatis eſſe uidetur uiciſſe Sarmatas, eouſq; hoſtes cœſos quouſq; regijs ſequi nõ fuerit difficile, Certo ex octuaginta milli bus hoſtium exercitũ fuiſſe conſtat, ſed ex captiuis qui a uictoribus Ioanni Bo nero uiro de Polonica repu. optime merito ſummiſſi fuere, hoc mihi narra- tur, exercitus multo minorem medietatem Sarmatarum manus euaſiſſe. Ex regio exercitu inſignes fortiſſimiq; Barones quattuor, cæterũ pauloplus qua- dringenti cœſi, uulnerati uero multi fuere. Regius exercitus poſtq̃ deo opti- mo maximo (ex cuius clementi dono uictoria ceſſerat) gratias egiſſet, Regi captiuos inſignes cum ſignis militaribus ſummiſit. Incidit hæc multis ſæculis memoranda pugna, in Annum M.D.XIIII. diem deiparæ uirginis natalem, Sarmatis populis omni æuo celebrandam, Anno a quo Sigiſmundus Sarma- ticã rempu. tutandam ſuſceperat ſeptimo. Sigiſmundus poſteaq̃ ex nuncijs uictoriam cognouiſſet, ac paulopoſt captiuos adductos conſpexiſſet, milites adſeruatos recentes quattuor ferme millia ad exercitum ſummiſit, iuſſiq; du- ces fortunam ac uictoriam ſequi. Rex cũ omnibus inſignioribus captiuis Vil nam triumphum agens, ad ultimos Septembris dies ingreſſus, omnibus de- inde templis laudes atq; gratiæ omniũ uotis deo optimo max. habitæ. Hæc memorabilis uictoriæ ſumma fuit. Sed mihi uidetur hæc ipſa per Barbaræ reginæ fortunam Lithuanis acceſſiſſe, quom paulopoſtq̃ illa cum Sigiſmun- do rerum potita eſſet, Polonis læta fœlixq; ceſſerit uictoria, Lithuanis fœlici Barbaræ aduentu operæprecium erat, ſimilem a deo optimo maxi. fortunam impetrare, ut qui ſub uno imperio degerent, nouæ reginæ beneficio, conſimili fortuna redderentur fœlices. Rex ex caſtris mox apud Boriſouo Leoni deci- mo Romano pontifici uictoriam ſignificauit. Præterea captiuos Barbaros pleroſq; Chriſtianis principibus ſummiſit. Miſſus eſt item legatus ad ſummũ

pontificẽ Nicolaus

Fuga Moſchi.

Captiui inſi- gnes & prœda.

Dies victorię.

pontificem Nicolaus Wolſkeus inſignis miles cui quattuordecim nobiles Moſchi uictoriæ teſtes ad Pontificem additi, hos in fine Decembris per Craccouiam Wolſkeus Morauiam deinde Viennam Auſtriæ perduxit, cuius tūc ego itineris comes eram. Verum quom Viennam ſaluis rebus peruentum eſſet, ex amicis iter omne in Italiam intercluſum accepimus. Cæſareus Senatus ut tutum eſſet iter requiſitus tanto negocio ſe exonerans ad Maximilianum Cæſarem eundū cenſebat, itum eſt deinde ad Aenipontem Aeni uallis oppidum, ſed anteaq̄ illuc uentum eſſet, apud Hall oppidum ad Aeni fluminis ripam ſitū, Wolſkeo iter interceptū, ille a Cæſare Maximiliano poſtridie ad finē Ianuarij ſine iniuria dimiſſus, ſed Moſchis uincula adempta, paulopoſt haud parum honorati a Cæſare in Aſiam per Lubeckum remiſſi fuere, iure ea res in Pontificis Romani atq; Sarmatiæ regis contemptum facta fuiſſe uiſa eſt. uter autem eorum maiorem acceperit iniuriam, non habeo dicere, Vadianus meus apud Pompe. Melam huius rei obiter facit mentionem. eo q̄ nouum illorum ritum, atq; externam religionem, uti apud Viennam cognouerat, uidiſſe placuit. Dum hæc fierent, Baſilius ſuorum clade cognita, metu perculſus, pauciſſimis comitatus, Smolenceam arcem exiuit, celeriq; curſu in Moſchouiam peruenit, fama erat, ut nouum exercitum c[illegible]ſcriberet, mihi uero narratur, Baſilium omni deſperatum fortuna, id feciſſe. Regius aūt exercitus a certaminis loco ad Smolenskeam arcem caſtra mouit, multis quidem id factum incommodis conſtat. Nam ex longo interuallo atq; uiarum iniquitate, ingens equorum numerus interijt, multæ item quadrigæ (nam ſupra ſedecim millia in exercitu fuiſſe conſtat) equis aut mortuis, aut omnino periclitatis, in ipſo itinere relictæ fuere. Smolencea arx quæ natura ac arte munita eſt (quod machinæ & inſtrumenta ad hunc uſum in exercitu nō eēnt, ſimul quod hiems & temporum ratio, ut ea regio naturam habet, inualuiſſet) fruſtra tentata, deſideratis aliquot ex regio exercitu. poſtremo obſidio ſoluta eſt, & milites ad hiberna dimiſſi fuere. Hæc ultima huius anni expeditio, cum tanta fuit moleſtia, ut & equos & homines multo plures abſumpſerit, quam etiam in ipſa pugna periere. Mihi uero tantæ perfidiæ nulla conſtat ratio, ſed hoc unicum bellorum apparet incendiū, quod iam plerumq; in Lithuanicis oris, Ruthenica religio inualuerit. Nam cum Ruthenis, qui ſub rege agunt, religio cum Moſchis ſit per omnia communis, ad defectionem nihil deeſt, ſed principis tyrannis & quod opibus nemo diues eſt, niſi quem uelit princeps, & quouſq; uelit, demum ut neq; præſtiti iuramenti fides ſit, obſtat. Wladiſlaus Iagello qui ex ea familia primus apud Sarmatas regnauit, Chriſtianæ fidei et religionis primus ſummuſq; plantator, ab initio Orthodoxam fidem tota Sarmatia ſancte religioſeq; tutatus eſt. Ruthenorum ſecta ligneis templis ſua ſemper perfecit ſacra. hoc deinceps ſancte cuſtoditū ſemper fuit. ſed hac ætate res Ruthenorū paucis patrocinantibus inualuere, iāq; ſumptu magno templa lapidibus in ſectæ ratificationē extruuntur. hæc me eo anno pauloanteaq̄ apud Boriſthenem pugnatū eſſet Vilnæ uidere contigit. Præfecti ſunt item ſummis priuatiſq; officijs eius ſectæ homines. eo facile fieri poteſt, ut religionis obſeruātia & amore pleriq; Moſchum q̄ regem malint imperatorem. Men

Captiui a Cæſ. dimiſſi.

Smolenceę arcis tentatio.

Tyrannis Principis Moſchorum.

Wladiſlai Iagellonis pietas

Mendligeri Taurici dolus.

peratorem. Mendligerus Thauricus Cæſar qui ex ſtipendio nuper accepto regi ad hoc bellum accedere debuit uaſro uſus ingenio non longe a regijs caſtris legiones ſuas hoc eſt Ordam locauit, eo loco belli pugnæq; ſupremæ euentum præſtolaturus. Sarmatis uero interim uanis ſpebus auxilia pollici-

Tauricorum in Moſchouiã irruptio:

tus, tandem quom regi uictoria ceſſit/& ipſe regiam fortunam ſequutus, totum exercitũ in Moſchouiam duxit, eamq; oram tanta cæde affecit, ut ſupra hominum memoriam ſimilis præda ex Aſia non credatur abacta. his cladibus Baſilius mitior factus, qui nuper tam certam ſibi uictoriam perſuaſit, ut etiam ad duces litteris (quid poſt partam uictoriam de rege fieri uelit) mandare non dubitarit. ſed deus optimus maxi. & principis Sigiſmundi fortuna/mutato hoſtis conſilio, rem alio fine beatam fecere. Piſo tandem infecta re ho-

Supplicatiões Romę decretę.

noratus et dimiſſus eſt. Ioannes Laskeus poſtq̃ fauſtum fœlixq; hoc nunctium in urbe acceperat, rem ad Pontificem Patrumq; Senatum retulit. Patrum Senatus publicas orationes pro Sigiſmundi uictoria deo optimo maxi. fieri decreuit, fuere tunc Romæ, & hi quidem quos minime decet/qui ſimultatis gratia rem quantum ex ſe erat perderent, uicit tamen religio, habitæq; ſunt in templis laudes, & belli ſeries longa luculentaq; oratione a Camillo Porcario homine litteris claro celebrata fuit. hæc Moſchici belli rerumq; Lithuanicarũ eius anni ferme ſumma eſt. Igitur expoſitis breuiter quæ apud Lithuanos/Sarmatiæ maximos populos/periculoſo Moſchico bello/iam circumacto anno/geſta fuere, operæprecium erit ad Polonorũ res diuertere, atq; ſub his externa quædam adferre, non quod aliarum gentium res mihi maxime negocia faciant, ſed quia ad eorum quæ ſubſcripturus ſum uſum pertinere uideantur.

Pacis inter Cęſarẽ & Polonię regem cauſæ.

Annus Quartuſdecimus ſupra Milleſimum D. ab orbe redempto pacem Romani Cæſaris cum Polonis excepit. Ea res quando ex inſperato quaſi acceſſerit altius eius initia non ab re perſcribenda erunt. Diuæ memoriæ Fridericus Romanus imperator eius nominis tercius/quondam ex fœdere Hungarici regni ius ſublato Matthia ſortitus fuerat, idq; iam per ſucceſſionem ad Maximilianum deuolutum erat, uaria dehinc tum cõſilia tum fœdera intermedia fuere. donec deus opti. max. Wladiſlao Hungariæ ac Bohemiæ regi prolem largitus eſſet, hinc uiſum Maximiliano affinitatibus rem firmandam fore. actum eſt in ea re aliquamdiu priuatis conſilijs. Legatis tandem adhibitis Ioannes olim Waradienſis et Olomuceñ Epiſcopus, cuius apud Matthiam uel ob ſingulare ingenium, uel ita fato uolente ſumma auctoritas fuerat, qui tunc mundi abiectis uanitatibus diui Franciſci ſectam (quam de obſeruantia uocant) profeſſus, eam prouinciã Iulij etiam Romani Pontificis iuſſu adſequutus, facturus perpetuum inter Reges fœdus/Anno M.D. ſeptimo, Conſtantiam (ubi Cæſar comitium indixerat) inde Aenipontem oppidum ipſum Cæſarem ſequutus eſt. Ea legatione fœdus/quod reipu. Hungaricæ pro futurum erat/ſummo ſtudio confecit. Iacta fuere tunc etiam pro repu. Chriſtiana ſalubria fundamenta. Ad eam rem optimi duces acceſſerant/Bernhardinus. s. Crucis Cardinalis Hieroſolymitanus Patriarcha Iulij Pontificis Romani legatus uir magnæ ſacræq; doctrinæ. Ioannes Waradieñ Wladiſlai legatus hic quãuis obſcuro loco apud Morauos Proſcanno oppido, plebeis item parentibus natus

rentibus natus fuerat, ita tamē adultus, litterarum ſtudijs & optimo ingenio præditus, apud Matthiam Huniadem creuerat, ut primum locum apud Senatum Pannonicum obtineret, et Mattheus Lang Auguſtæ natus, ſimile fatū conſequutus, paruis initijs per omnes dignitates penetrans, ad Cardineum ordinem ſub Iulio adſcriptus, tandem Salczburgeñ archiepiſcopatum opibus in Germania primum, mortuo etiam Maximiliano adſequutus eſt. Tres uiri ut dignitate ſummi ita naturæ dotibus ſuffulti, apud tres ſummos in Europa principes, ſummam authoritatem etiam uſq; ad inuidiam adepti. præcipuis conſilijs regnorum res ſemper tutati fuere. his itaq; ducibus communi reipub. proculdubio conſultum fuiſſet, niſi & Iulium ingens in Italia bellum quod proh dolor, fremens conceperat, & Cæſarem a Venetis accepta iniuria auertiſſet. Ioannes Waradieñ poſtquā ad futuram Cæſaris nepotum cum Wladiſlai natis affinitatē, quæ ad negocium pertinere uidebātur, effecerat, ſuæ ſectæ cenobij apud Schwacium Aeniuallis oppidum Cæſaris aſſenſu inuito Brixineñ Epiſcopo diebus Septembris initia fecit, deinde ad Wladiſlaū regem remiſſus eſt. cuius itineris comes ego quoq; fueram. Saluæ dehinc res fuere, nō tamen in effectum ductæ, eo quod Cæſar grauiſſimo bello retentus fuerat, & quod utrinq; Cæſaris nepotibus & Wladiſlai natis ætas non acceſſerat, & quod Cæſar poſtremo in Sigiſmundum omni noxa uacantem odium ſuſceperat. Acceſſit his ꝙ in Pannonico Boemicoq; ſenatu non deeſſent, qui amiciciam cum Cæſare ſuſcipiendam uti iniquam & ex nullo uſu futurā cenſerent. Actum eſt totis iſtis intermedijs annis a Cæſare ad Wladiſlaum per legatos, donec Maximiliano uiſum fuit, res ſummo iam uinculo firmari oportere. Miſſi ſunt ad Wladiſlaum eo anno inſignes legati qui rem poſtularent, Wladiſlaus contra ſine Sigiſmundi fratris aſſenſu rem detrectauit. Eſtq; ea res ad Maximilianum delata, non licere cum eo fœdus amiciciamq; & affinitates iungere, qui fratrē odio & alieno bello perſequeretur. his cognitis Maximilianus magis ex ſuorum uſu ratus, Sigiſmundo Poloniæ regi reconciliari q̄ innoxium principem in aliorum gratiam, contra etiam Cæſaream dignitatem, odijs belliſq; moleſtari. Acceſſere huic negocio uiri cōſilij maximi Chriſtophorus Schidlouicius Sandomirieñ tunc Caſtellanus, Sigiſmundi ad Wladiſlaum fratrem legatus, Ioannes Cuſpinianus doctor Cæſaris conſiliarius urbis Vienneñ præfectus ad eam etiam prouinciam ſummiſſus. hi dum Budæ conueniſſent, ſummo conatu uterq; egit, ut alterius principem ad pacis fœderiſq; conditiones induceret, negocium aliquādiu intermiſſum eſt, noua & fœda moleſtia id efficiente. Nam dum Thomas Cardinalis Strigonieñ Conſtantinopolis Patriarcha nuper a Leone ſummo pontifice (quod Catholicis quondam comune erat) crucem conferendam ſuſcepiſſet, ut ea ſignati milites contra Turcas in Thraciam ducerentur, ſperabatur ea res Pannoniæ regnis maximo comodo accedere. Verum dum uel inconſulte uel negligenter initiata eſſet, ſummum deteſtabileq; periculum fuit, Conuenit ſub facinoroſis ducibus peſſima hominum plebeorum ruſticorumq; colluuies. Coacto itaq; exercitu, in Thraciam, non modo obmiſſum iter, ſed peſſimum in hominum memoria facinus ſuſceptū eſt. Fuit primū in animo omne nobilitatis & patricio-

Matthęus Cardin. Saltzburgenſis.

Concordię media.

Chriſtophor⁹ Schydlouicius Ioannes Cuſpinianus.

Tumultus cruciſgerorum in Hungaria.

rum nomen deperdere, deinde epiſcopatibus omnibus deletis, unum archi/præſulatum relinquere, incredibile dictu, q̃ cito mala hominũ peſtis irrepſit, in ſurrexere peſſimi quiq;, ſi qui prius pietatis ſtudio rem ſuſceperunt, horum facile temeraria manu inualeſcente ad facinora animus mutatus fuit, Tum in/gens manus ex omni Pannonia (nouarum etenim rerum ſtudioſum eſt uul/gus) conlecta, hos ſibi duces conſtituit Georgiũ Siculum ex populis qui mox ad Methanaſtes ſunt & Seckli uulgo uocantur, homo antea militiæ laudibus præclariſq; item facinoribus inſignis, cui cum æs deficeret, facile apud hos im/perium conſequutus eſt, Laurentium deinde ſacerdotem & Michaelem mo/nachum imperij ſocios aſciuit, hac ſcelerata manu, multo maiorem Panno/niæ partem, crudeli fœdaq; ſtrage impleuit, tot uicijs exercitus prouolutus erat, quot forte libido uias demonſtrauerat, tribus ferme menſibus ingenti Pannoniæ malo exercitus circumactus eſt. Eaq; ſæuicia plus ſexaginta homi/num millia cæſa perhibentur, pudet referre quã praua facinora hoc malũ ho/minũ genus perpetrauit, cœſi fuere, & palis infixi uiri inſignes, imprimis Epi/ſcopus Senadieñ, ex nobilitate ferme ſexingenti, qui paſſim ad palos ſeu gla/dium rapti fuere, matronæ uirgineſq; nobiles ad libidinem proſtitutæ, cæte/rum ſine ætatis diſcrimine crudeliter multi necati, pari ferocitate in Chriſtos domini uſi ſunt. Eccleſias, ut aiunt, templa quæq; prophana uel ſancta, ſupe/ris inferiſq; non parcendo diruerunt & ignibus abſumpſerunt. At paucis ex/ternum hoc negocium abſoluẽdum eſt, quom magis ad Pannonicarum rerũ ſcriptores pertineat, mihi / ſi uniuerſa facinora narranda / tempus uireſq; defi/cerent, ad extremum Ioannis comitis Scepuſieñ Palatini Tranſyluanieñ, Bar/baræ Poloniæ reginæ fratris ductu / ſcelerata manus apud Temiſuarum me/dio Iulio ſuperata fuit. hic crudelibus quoq; mortibus anteſignanos & facino/ris authores extinxit. Georgium colluuiei regem militum ſuorum dentibus antea diſcerptum / ferreo ignitoq; diademate coronatum / capite truncauit, & quattuor in partes corpus diſtractum, caput ad ſceleris ſocios apud Waradi/num & Peſthium oppida ſummiſit, qui pari deinde ſtrage affecti fuere. Hoc deleto malo comitia apud Budam Wladiſlaus ſuis indixit. Viſum hinc fuit Romano Cæſari (qui pauloante ſi Hungaris ex uſu uideretur auxilia contra plebeorum eruptiones promiſerat) ut ad hæc comitia legatum ſummitteret, tum quod labanti reipub. Hungaricæ ſubueniretur, cum etiam (quod uериſi/milius eſt) optatis finem tandem ſortiretur, habitum eſt itaque diebus No/uembris apud Budam comitiũ. Adhoc Cuſpinianus a Cæſare Romano Chri/ſtophorus Schidlouicius a Sarmatiæ & Poloniæ rege legati fuere. Quomq; legatorum animi utrinq; in ſpem pacis erigerentur, ex re uidebatur paulo/poſt reges omnes ad Februarij uẽturi anni finẽ apud Poſonium in unũ coire. Cuſpinianus magno deſyderio hãc prouinciam ſuſcepit, qui celeri item cur/ſu ad Cæſarem apud Aenipontem degentẽ peruenit, neq; Cæſar negocium infecit, ſed mutato tempore dies ad mediã Quadrageſimæ Anni M.D.X.V reiectus, atq; hoc per Cuſpinianum Budam regibus renunciatum eſt, interea Chriſtophorus pari ſtudio apud Sigiſmundum egit. Sigiſmundus qui nihil unq̃ æque ac pacem amauit / lubens negociũ ſuſcepit. Parauitq; mox ex Lith/uania in Poloniã

Georgius Si/culus.

Afflicti in hoc tumultu.

Supplicia Du cũ factionis.

Comitiũ Bu/dæ.

uania in Poloniam aduentū, poſitis itaq; in arces præſidijs, militibusq; in hiberna locatis. Sigiſmundus cū regina Barbara in Poloniam diuertit, atq; hoc modo Annus M.D.XIIII. apud Sarmatas finem habuit.

ANNVS dehinc ab orbe redempto M.D.XV. Sigiſmundum apud Craccouiam cum Barbara regina excœpit. Iamq; ſtatim Sigiſmundus cum Senatu de regum conuentu egit, fuere tunc in utriſq; regnis/qui hoc iter regum deteſtarentur, an priuato hoc cōmodo/an quod Maximiliano non fidendum putarent/fecerint, nō ſatis habeo. conſtat autē in comitijs Craccouiæ in Februario habitis, Polonicum Senatum omni uoto in eam expeditionē acceſſiſſe, ipſis uero comitijs de regni rebus conſultum fuit. Hoc etiam tempore Reuerendiſs. D. Matthias Dreuitius Cancellariatus officium, ad quod Reuerendiſſimo dn̄o Ioanne de Lasko in Archiepiſcopatū euecto ſucceſſerat, in regias manus reſignauit, quod iam ad Epiſcopatum Wladiſlauien̄ euectus eſſet, qui ſecundum regni ſtatuta hoc officiū habere nō poteſt. Succeſſit huic Magnificus Chriſtophorus de Schidlowietz antehac Vicecancellar̄. cui uiciſſim in eo officio Petrus Thomicius Epiſcopus Premiſlien̄ ſucceſſit. Domi Sarmatiæ rebus Ioānes Conarius Craccouien̄. præſul. Nicolaus Caminicius Craccouien̄ Palatinus Polonici exercitus dux/cum reliquis ad hoc munus deſignatis/præfecti ſunt. Cæterum multi ex primis tam Epiſcopis quam Patricijs Regem ſequi iuſſi. Hæc dum Rex parat, nunctium adfertur/Cæſarem nō niſi ad diem (quā Lætare mediæ Quadrageſimæ dicunt) futurum. Rex acceptis litteris cum his qui ex Senatu ſunt re cōmunicata animum nihilo mutauit. Magno quidem ſtudio ex Pannonia laboratum fuit, ut uel conuentus periret, uel Budæ indiceretur. Sed nec hanc temporis moram Sigiſmundus moleſte ferebat. Tum iterim Ladiſlaus Sternbergius Regni Boemiæ Cancellarius uir inſignis Craccouiam ad Sigiſmundum legatus ita uolenti principi animū eūdi adiecit, hortatus eſt miro ſtudio ne quauis ratiōe iter interciperet. Sigiſmundus eo remiſſo paulopoſt ad quintum diem Martij Craccouiam exiturus erat, comitatus equitibus fermeM. D. præter eos qui in quadrigis & ad onera ferenda deſignati fuerant. Suſceperunt hoc iter cum rege Sarmatiæ inſigniores, quos ut uno labore rem abſoluerem, infra cum alijs aliarum nationum principibus/qui huic conuentui interfuere adſcribere magis placuit. His itaq; comitatus rex iturus erat, Quom Matthias Mechouien̄ medicinæ doctor, & aſtrorū præſcientia (ſi his certa fides eſſe debet) nulli ſua ætate ſecundus, Regem fruſtra iter ſuſcepiſſe ſignificauit, acceſſit ſtatim Mechouien̄ uaticinio nouus nuntius, Cæſarem Matthæum Sancti angeli Cardinalem, Epiſcopum Gurcen̄ ad reges deſignaſſe. Fuere qui infra dignitatem Regiam putarent ad alium q̄ Cæſarem eundum. Audiui ego ex Regio ore ſe Cæſari ſemel datam fidem iuiolabiliter (etiam ſi infimos quoſq; ſumitteret) ſeruaturum, eundem fore quo deus & fortuna oſtenderet, nam nihil minus regium eſſe q̄ datam uiolare fidem. Mechouien̄ regia accepta conſtantia & ipſe ſententiam non mutauit. Per Ioannem Bonerum et regi charum & ſibi intimum rogatus/ut pridie reſpodit, Regem nō uiſurum Cæſarem/niſi ad medios Iulij menſis dies, uſq; expectare non grauetur, ea res poſtea ita euenit.

An. 1515

Conuentus Vienn̄ p̄paramēta

Matthię Miechouien̄ uaticinium.

poſtea ita euenit. Rex uero nec his rebus quominus iret deterritus, iter die 5 Martij ut ſupra ſcribitur, incœpit, continuatis itineribus ad Tirnam oppidũ peruenit, illicq; ab Epiſcopo Quinq; eccleſieñ & Georgio Marchione Bran deburgeñ utriuſq; regis nepote exceptus, Poſonium deductus eſt. Sigiſmun do Poſonium uenienti Wladiſlaus frater cum filio Ludouico obuiam uenit, eũq; humaniter non ſine lachrymis excepere. Cæterũ Poſonium ingreſſus, paulopoſt Strigonieñ Cardinalis cæteriq; ex Pannonico Senatu ſecuti fuere, actum eſt deinde inter Reges de regnorum Hungariæ Poloniæ & Boemiæ commodo. Interim magno deſyderio expectatus Maximilianus, aduentum in multos dies differebat, uel quod uarijs & maximis auocaretur negocijs uel quod cum deſyderio diu expectatus maiori ueneratione exciperetur, uti Fruticeni amiciſſimi uiri erat ſententia, uel etiam regum conſtantiam cogno ſceret, interimq; comeatus cæteraq; omnia quæ ad tantorum principum ſu ſceptionem pertinerent ſubordinaret. Ego in ea re neq; affirmare quippiam nec reprobare auſim. Sed nec hunc celeberrimum conuentum ſingillatim de ſcribere ſuſceptum poſtulat negocium, quom hoc Cuſpinianus Vienneñ præ fectus, Richardus item Bartholinus uiri doctiſſimi tanto ſtudio effecerint, ut neq; ad eius rei ſeriem addi nec minui quicq̃ ualeat. Ego uero hiſtoriæ ſeriem ſcripturus, ita agam, ut nec breuitate ſterilis, nec dicẽdi copia prolixus nimiũ idemq; faſtidioſus uidear. Quom itaq; Cæſar Romanus aduentum ſuum regi bus diu ſubtraheret, actũ eſt aliquãdiu per legatos. Inprimis ad reges a Gur czenſi miſſi fuere, Marquardus de Stein. Ioannes Moraxus. Cuſpinianus & Wolfgangus Hamerlus. paulopoſt ipſe Cardinalis Gurceñ Poſonium ad reges peruenit, comitatus priſtinis oratoribus, ſimul Laurẽtio Saurer uicedño Auſtriæ & Gabriele Vogt, habitus eſt illi a regibus tribus, maximus (ut par fuit) honor. cerimoniæ item maximæ fuere, acta ſunt & priuatim & publice pro principum unitate multa. Verum dum reges nihil æque ac Cæſarem ui dere cuperent, factis datiſq; hincinde pacis fœderis ac affinitatis conditioni bus, ut regibus coeuntibus facilius omnia firmarentur. Cardinalis Gurceñ a regibus honoratus atq; muneratus die 12 Aprilis ex Poſonio ſoluit. Poſtquã Viennam peruenit, Cæſareos conſiliarios Gwilhelmum de Rogendorff & Laurentium Saurer Vicedominũ Auſtriæ ad Imperatorẽ ſummiſit. illi longũ hoc iter uſq; in Auguſtam mira celeritate quattuor diebus cõfecerũt. Interea uero dũ Cardinalis apud reges Poſonij eſſet, Bartholomeus Minſterburgeñ dux, a Cæſare ad reges ſummiſſus, in Danubij fluctibus, non ſine aliquorum mœrore interijt. Paulopoſt item q̃ Cardinalis Viennam ingreſſus eſſet, pri die kaleñ Maias, ſubito igne Poſonij ferme medietas abſumpta fuit. In eo igne Wlatiſlai regia, ſuorum incuria abſumpta eſt, Sigiſmundi uero Poloniæ re gis ædes ſummo ſuorũ ſtudio ſeruatæ fuere. Latum eſt & oppidanis a Polonis auxilium, ut quod reliquum eſſet eorum opera ſeruaretur. Rediere poſt lon gam moram ad Cæſarẽ a Cardinale miſſi legati. Viſum deinde Cardinali al tero ad reges itinere, aut tedioſam moram leuem facere, aut ceptis iam pri dem negocijs maius addere robur, ad undecimum diem Maij ex Vienna ad reges per Danubium naui dimiſſus eſt, hominis aduẽtus regibus gratus. Tum

noua ſtatim con

Conuẽtio Poſonij.

Acta cũ Gurcenſi.

Caroli Ducis Munſterbergeñ interitus.

Incendium Poſonieñ.

noua ſtatim conſilia aliquot habita diebus,ad uigeſimum Maij diem,conditi/ones tam fœderis quam matrimonij regum legatorumq; manibus ſubſcriptæ in ipſo conſilio publicatæ fuere. Nam a duobus regibus, duobus item Cardi/nalibus dumtaxat rebus finis datus perhibetur.Interea dum hæc apud Poſo/nium aguntur,triſte nuncium Pannonico regi allatum eſt, Ioannem Scepu/ſiæ Comitem, Tranſyluaniæ Palatinum tranſcenſis hoſtium Turcarum fini/bus bellum intuliſſe,eoq; haud proſpere geſto/ab hoſtibus ſuperatū caſtriſq; exutum fuiſſe,ea quoq; fama ad reginam Poloniæ uenit, quæ fratris infortu/nio ſummo mœrore afficiebatur.Poſtq̄ hæc Cardinali apud reges ex ſenten tia acceſſerant,ex Poſonio ad Cæſarem ſoluit. Quem multis exanclatis labo/ribus atq; conſilijs ad hoc iter ſua(ut eſt uir maxima prudentia)induſtria ac/cinxit.Miſſi fuere item poſt Cardinalem regum ad Cæſarem nuncij.Hiero/nymus Balbus Italus, & Bretiſlaus de Schwyhaw Boemus, Nicolaus Cæcu/lus Hungarus,& Petrus Kmitha Polonus quondam ob ſingularem & incom parabilem uirtutē Cæſari dum in aula eius eſſet ſumme charus, hos ultimos Cæſar magna aduentus ſui ſpe/cum litteris humaniſſimis ad reges ſubito re/miſit. Eos ipſos ſequutus decima Iulij die Viennam uenit. Aduentu Cæſareo cognito a regibus,legati miſſi fuere,qui Cæſarem Regum Reginulæq; nomi ne exciperent. A rege Pannoniæ & Boemiæ fuere,Georgius Quinq; eccle/ſieñ Epiſcopus Pannon,Ladiſlaus de Sternbergk Boemus eius regni ſummus Cancellarius,Moiſes de Buſlai uir inſignis aulæ regiæ præfectus.A Poloniæ uero rege Ioannes Lubrancius Poſnanieñ Epiſcopus, Lucas de Gorka Maio/ris Poloniæ generalis p̄fectus et Chriſtophorus Schidlouicius regni ſummus Cancellarius,ſummiſſi ſunt undecima Iulij die legati ad Cæſarem & Senatū tunc ex principibus frequētem admiſſi.Georgius Epiſcopus uerba fecit, quæ uel negocium uel Cæſarea dignitas poſtularet,oratione finita Cæſaris nomie Petrus Mota Hiſpanus uir ſummi conſilij eleganti grata concinnaq; breui/tate reſpōdit, altera die regum legati a Cæſare dimiſſi ad reges rediere.Miſit dehinc Cæſar legatos qui Reges ſuo quoq; nomine exciperēt.Ad Wladiſlaū & Ludouicum,Chriſtophorum Archiepiſcopum Premenſem ex Brunſwi/czeñ familia inſigni,Kaſimirum Brandeburgeñ Marchionem regum nepotē, Wilhelmum de Rogendorff,& Cuſpinianum,hi quartadecima Iulij legatio nis munus exequuti/Reges Viennam ſummo ſtudio euocabant.Ad Sigiſmū/dum uero Gwilhelmum Bauariæ ducem Cæſareum ex germana ſorore ne/potem,Chriſtoforum Labaceñ Epiſcopum, Balthaſarem Præpoſitū Valkir/cheñ, & Moraxiū Boemū miſit. Datis inde coeundi finibus in Hamburgum & Pontē ſeu Bruggum oppida.Cæſar quindecima Iulij ex Vienna ad reges ſoluit,tam equitibus quam peditibus pluſquā cuiq; credibile decoriter com/poſitis ſtipatus.Sequenti die 16 Iulij quom Cæſar utriſq; regibus per Cuſpini anum prius conueniendi locum exceptioniſq; modum, ne uel ipſe atq; Wla/diſlaus lecticis quibus uehebantur exilire/uel Sigiſmundus & Ludouicus ab equis interim proſilire/uel etiā Anna Reginula e quadriga deſcendere coge/rent dediſſet,ita rebus cōpoſitis/piro in finibus locata, Sigiſmūdus ex Ham/burgo Wladiſlaus cū liberis ex Brugg nocturnis,priores ad deſignatos fines

[Ioan. Co. Scepuſieñ infortunium.]

[Legati e Poſonio ad Cęſarē.]

[Legati alteri ad Cęſ. excipiendum.]

[Oratores Cęſ. ad Reges.]

[Congreſſus Regum.]

uenere. Poſterior Cæſar in eam planiciem ex iugo dumetis aliquamdiu antea obumbratus lectica uectus deſcendit, meum non poſtulat inſtitutum hoc loco multarum tunc gentiũ mores uel ſplendorem referre, conſtat enim, quãq; nationem ſuo more, ut in tantorum principum populorumq; conſpectu famã gloriamq; augeret, ſupremam impoſuiſſe operam. Germani armis & belli apparatu (uti alias ſolent) facile omnes uicere, Contra Sarmatæ Poloni Pannones & Bohemi gentium rituumq; uarietate, & equorũ numero miro item ueſtium precio ac ſplendore anteibant. Fuere enim in eo comitatu multarũ gentium populi atq; conſuetudines / Pannones / Raſciani / Siculi ſeu Ceculi / Sarmatæ / Poloni / Roxolani / Daci / Tartari / Lithuani / Moſchi / Turci / Bohemi / Moraui / Sleſitæ & Pruteni. Cæterum in tot populis atq; linguis unus ferme animus ab initio fuit. Sigiſmundus itaq; prior, paulopoſt Wladiſlaus, & poſtremo Maximilianus Cæſar ſuis comitatus ad pirum acceſſere, miſſi fuere aliqui hinc inde legati / in ipſa ſtatim planicie, anteaq̃ ad mutuum congreſſum peruentum eſſet. Iamq; magna fide utrinq; pacatis animis Cæſar ad reges lectica uectus ſubſtitit. Lodouicus primo loco Cæſarem uti patrem ac dominum ſalutauit. Secundo loco Anna reginula ſucceſſit, inde tertio Wladiſlaus apud Cæſarem uerba fecit. Poſtremo Cæſar Sigiſmũdum humaniſſime excepit, ferturq; his uerbis loquutus fuiſſe. Hæc eſt dies quam fecit dominus lætemnr & exultemus in ea. Ad hæc mox Sigiſmundus latinis uerbis (ut ſingularis eſt eruditionis reſpondiſſe perhibetur. Sereniſſime Cæſar utinam hic conuentus noſter / ſit fœlix ac fauſtus nobis / ſubditis noſtris, & toti reipublicæ Chriſtianæ. Expleto ſalutandi munere interuallo pauculo facto, præclariſſimi cuiuſq; nationis principes & Cæſaris & regum dextras complexi ſunt. Interea Cæſar Romanus, reges Viennam intrare per Gurceñ hortabatur. Diſputatum eſt in ea re aliquãdiu / Quom Pannonicus Senatus iter hoc non probaret. Verum Sigiſmundus a Cardinali ad hoc quoq; iter Cæſareo nomine rogatus / utq; fratrem cum liberis induceret poſtulatus eſt, Sigiſmũdus hiſce uerbis ad Cardinalem uſus eſt. Ego relicto Poloniæ regno patrio ſolo / ut ſacram Cæſaream maieſtatem uiderem / huc perueni, quare non ſolum Viennã, ſed (ſi ſua maieſtas iuſſerit) quocũq; lubuerit ſeq libenter uolo, q̃nquidem aliã de ſua maieſtate fidẽ nunq̃ habui, quã de integerrimo principe cõſanguineo & maiori honorãdo ſperare liceret, fratrẽ cũ liberis mecũ ſũ ductur qui uelint nos ſequant̃. Hæcq; ad Cæſarẽ iuſſit referre. fertur et ſuis loquutus eſſe / ſe in Cæſarea fide nihil dubitaturũ, ire decreuiſſe quo fortuna pſuaderet qui uellent illũ ſequerentur. ſed facile Sigiſmũdi uirtus hæc pſuaſit. ſolet plerũq; fieri ut homines ex ſeipſis aliorũ uirtutes metiantur, ita dũ Sigiſmũdus cõſtantis integræq; fidei exiſtat, leui negocio Cæſareum animum, ex cuius ſanguine ortum duxit, ſuis uoluntatibus parem cognouit. Gratum fuit hoc nunctium Cæſari, ſuntq; qui hæc uerba Cæſarem locutũ teſtantur, nunq̃ tantæ fidei Poloniæ regem pœnitentiam habiturum, futurum eſſe, ut eam ſinceritatem illi pari beniuolẽtia perſoluere poſſit & uelit. Tũ Sigiſmundi cognita ſententia, ab uniuerſis aſſenſum, hicq; conuentus mox ſolutus, non niſi altera die Viennam peruentum eſt. Sæpius autem interim Miechouienſis uaticinium, cuius

Apparatus ſingulorum.

Excepiendi alternis ordo & modus.

Cõſultatio an Viennã eundũ.

iampridem mentio

Iampridem mentio facta, memoriæ incidit, reges Cæſarem ante ſexdecimum Iulij diem non uiſuros. Eo namq; die ex nocturnis Cæſare cum regibus conue nientibus Viennam iter cœptum, Eamq; urbem cuius Germania in ædificijs continuis parem non habet ingreſſi, Cæſareo iuſſu mira celebritate & ſum- mis honoribus omnium ſtatuum ordinibus ultro obuiam prodeuntibus ſunt excepti. Cæſar uero poſtq̃ tantos hoſpites digne ſuſceperat, ſumma utrinq; li beralitate fouit. Poſtq̃ ad decimam nonam eius menſis diem peruentum eſt Cæſar & Reges & horum omnium conſiliarij ad Cæſaris arcem conuenere. explosis his qui ſuper uacanei credebantur. Cæſar Maximilianus latina ora- tione orſus reges longo etiam tempore adloquutus, eius oratiōis ſumma hæc fuiſſe perhibetur, ut inprimis moram aduentus ſui humaniſſimis uerbis excu ſaret, deinde omnia quæ ad pacem communem atq; futuram affinitatem ui- debantur neceſſaria adferret, poſtremo loco ad expeditionem in Turcas bel licam hortari cepit, & quam flagrantiſſimo animo annis plus uiginti eam for tunam & temporum commoditatem a deo optimo maximo dari poſtulaue- rit, luculentis uerbis expoſuit, hiſce immiſcens quā ſæpe per Ludouicum un- decimum Carolum octauum & Ludouicum duodecimum Gallorum reges aliaſq; externas natiōes bellis grauiſſimis ab animi inſtituto ſit auocatus, Iam uero quom a deo opt. max. occaſio rei bene gerendæ ſit oblata, his iam rebus ſe non defuturum, ſi modo regum principumq; Chriſtianorum animi in eam egregiam expeditionem conſentirent, operæpreciū fore, ut quom deo fatoq; uolente ipſe, Cæſar tot populorum Reges, Pontificis uero aliorumq; regum legati adſint, omnium animos iuicta ſpe, his dumtaxat rebus ſanctis accomo dari, In hanc ferme ſententiam Cæſar orationem abſoluit. Reſponſum eſt re- gum nomine Cæſari a Strigonieñ Cardinale, Gurceñ dehinc plura uerba Cæ ſaris iuſſu fecit, ita ille dies conſilijs abſolutus fuiſſe traditur. Ad uigeſimum ſecundum Iulij diem quæ diuæ Mariæ Magdalenæ ſacra eſt, Cæſar cū Regi bus & reginulis ad diui Stephani inſigne templum, cum ſummi Pōtificis Re gumq; legatis & omnibus principibus cōuenere, rite diuinis officijs peractis, Maximilianus Cæſareo habitu & maieſtate amictus, in theatrum ad hoc ere ctum ſpectaculum conſcendit, & regibus cinctus Annam Hungariæ regis fi- liam, per Strigonieñ Cardinalem matrimonio ſibi uel alteri ex nepotibus ri- te aſſumſit, corona impoſita reginā ſalutauit, Pari lege Ludouico regi Maria Philippi regis filia nupſit, Creati fuere paulopoſt aliquot a regibus milites, Dataq; a Cardinale benedictionē ſacriſq; rite peractis ad prandium itum eſt. Sequentes dies regijs epulis haſtorum ludis torneamentis hiſq; ſimilibus ab- ſumpti fuere. Reges item & trium regnorum Senatus a Cæſare liberaliter ua rijs donis munerati fuere. Sigiſmundus uiciſſim Cæſarem, & eos qui uel ex charis uel ex ſecretis erāt liberaliter muneribus honeſtauit. hæc omnia per- petuæ memoriæ digna tanto ſtudio tantaq; fide ſupra quam dici poteſt geſta ſunt, ut calamus ad ea ſcribenda deficiat, ſunt tamen ſingula ab his quorum pridem fœci mentionem diligenter atq; ſumma fide perſcripta, ego paucis quod reliquum erit abſoluturus ad res Polonicas reuertar. His itaq; hoc ordi ne compoſitis, Cæſaris cum regibus fœdus die 25 Iulij Cuſpiniano dicēte pu- blicatum fuit,

Vienna

Maximiliani Cęſar. ad reges oratio.

Cōtract⁹ initi.

Anne [illegible] ronatio.

Publicatio fœ- derum.

blicatum fuit, in ea tamen publicatione nihil quod a ſecretis decretũ fuit memoratum eſt. Paulopoſt pridie Kaleñ Auguſti reges tres Cæſarem in Nouam ciuitatem, quæ octo millibus paſſuum a Vienna diſtat ſequuti, eo loco uenationibus alíſq; animum recreantibus rebus dies ferme tres abſumpti. Tandem Cæſare regibuſq; & Cardinalibus in unum coeuntibus pluſculum temporis priuato cõſilio abſumptum fuit, quo abſoluto Cæſar Romanus cui in orbe ſua ætate rebus geſtis nemo anteibat, tribus regibus Wladiſlao Sigiſmundo, & Ludouico quos nunquam deinceps uiſurus erat non ſine lachrymis utrobiq; fuſis ſupremũ dixit Vale, Anna Mariaq; iam filiabus obſeruatis dimiſit. Tercia Auguſti Sigiſmundus fratrem nepotemq; pari obſeruatiõe ualedixit, ipſe Viẽnam reuerſus eſt, ſummiſq; denuo honoribus exceptus, reditum in regnũ parabat. At ſubita Danubíj inundatione rupto ponte ad ſextum Auguſti diẽ remoratus fuit, ea tandem die, ualedictis prius & ſalutatis quarta eius menſis die Anna Mariaq; reginulis in regnum ſuum iter agreſſus eſt. Hæc conuẽtus huius ſumma eſt, qui Cæſaris liberalitate habitus ſummo amore obſeruatus ſine (quom tot populi fuerint) aliquo ſtrepitu ſolutus erat. Fuere in hoc cunctis ſæculis memorando conuentu Maximilianus Romanorũ impator, Wladiſlaus cum Ludouico filio Hungariæ & Boemiæ, Sigiſmundus Poloniæ Reges, Thomas s. Martini in montibus Cardinalis Archiepus Strigonieñ Conſtantinopolitanus Patriarcha, Matthæus Sancti angeli Cardinalis Epiſcopus Gurczeñ, Coadiutor Saliſburgeñ, Leonis ſummi Pontificis legatus Epiſcopus Feltrenſis. Petrus Vrrea Hiſpaniarum. Ropertus Angliæ &c. regum legati. Præterea ex Cæſareanis iſti fuere. Archiepiſcopus Bremeñ, ex Ducibus Brunſuiczeñ. Ioãnes Ratiſponeñ Palatinus Reni. Vigilæus Pataueñ. Chriſtophorus Labaceñ. Bertholdus Chyemeñ. & Georgius Vieñ Epiſcopi. Ex Ducibus Wilhelmus & Ludouicus fratres Bauariæ duces. Caſimirus Brandeburgeñ Marchio. Albertus Meckelburgeñ. Vlricus Wirtẽburgeñ duces, Bertholdus Princeps de Hennenbergk. Georgius de Montfort. Carolus de Oeting. Georgius de Schaunberg. Ioannes & Vdalricus de Hardegk. Comites inſignes. Ex Satrapis Proceribuſq; & aulicis plurimi quos adſcribere negocium non poſtulat. Ex Pannonia & Boemia fuere præter Cardinalem Archiepiſcopus Coloceñ. Georgius Quinq; eccleſieñ. Staniſlaus Olomunczeñ. Ladiſlaus Vacieñ, & Michael Bozneñ epiſcopi. Georgius Brandeburgeñ Marchio. Carolus Munſterburgeñ dux. Ioãnes Comes de Canyſcha. Ladiſlaus de Sternbergk regni Boemiæ Cancellarius. Præter hos quãplurimi inſignes tã Hungari q̃ Boemi fuere. Ex Polonico uero Senatu erant Matthias Dreuicius Wladiſlauieñ. Ioannes Lubrãcius Poznanieñ, Petrus Thomicius Premiſlieñ Epiſcopi. Chriſtophorus de Schidlouicz Craccouieñ & regni cancellarius. Nicolaus Firleus Sandomirieñ. Nicolaus Raduilius Vilneñ. Andreas Tanczinus Lublineñ. Georgius Mariemburgeñ Palatini. Lucas de Gorka Caſtellanus Poznanieñ & maioris Poloniæ p̃fectus. Nicolaus Schidlouicius Sandomirieñ. Staniſla9 Oſtrorogeus Kaliſieñ. Andreas Coſchielecí9 Voniceñ et regni quæſtor. Caſtellani Staniſlaus Halicius magnus regni Marſcalcus. Ioãnes Pilecius Lublineñ præfectus. Ioannes Tarnouieñ dñs, fuere item ex Lithuanis atq; Pruſſis

Valedictio Regum.

Qui Viennę cõuenerint reges.

Antiſtites.

Germani principes.

Comites.

Proceres.

Ex Hungaria & Boemia. Optimates.

Polonici Primores:

atq; Pruſſis plurimi in negocij cũ ordine neceſſitatẽ aſſũpti. Cæterũ ex uniuerſa Polonia multa nobilitas in eam expeditionẽ aſſumpta fuit. Decorarũt hũc quoq; conuentũ uiri doctiſſimi, nã præter eos quos Vienneñ Gymnaſiũ (quod in uniuerſa Europa nulli ſecundum eſt) eruditiſſimos habet. acceſſerunt Petrus Mota ſacrarum litterarum profeſſor, homo tum conſilio tum eloquẽtia clarus / Ioannes Cuſpinianus Vienneñ præſectus / Ioãnes de Banniſſis / Iacobus Spiegelus / Ioannes Renner / Paulus Oberſter. I V Doctor / Ioannes Stabius / Sebaſtianus Sperantius / Richardus Bartholinus / Georgius Tannſteter Collimitius / Ioachimus Vadianus / Gaſpar Vrſinus / Philippus Gundelius uiri tres mihi amiciſſimi. Cæſariani omnes. Hieronymus Balbus. Ioannes Dantiſcus, & pleriq; alij in re litteraria inſignes. hæc aliunde accepi. Reliquum ſorte non ab re his inſerere licebit / quod uel ex his quibus res magis cognitas fuiſſe conſtat accepi. Altius ſupra narratum eſt, quibus ex cauſis Maximilianus Romanus imperator / in Sigiſmundum principem negocium aſſumpſerit, paulopoſt adſcriptum eſt. quibus item occaſionibus res alio uerſæ meliorem induerint conditionem. Iam poſtremo quæ hoc conuentu publice acta fuere annumerantur. quædam uero priuata hoc conuentu firmata fuere, quæ ego quantum licebit his mox ſubſcribam. Conuenientibus igitur Romano Cæſare, Hungariæ Boemiæ & Poloniæ tribus potentiſſimis regibus, poſitis primo loco ſimultatibus atq; odijs, fœdus perpetuum miro omnium conſenſu factum, ſucceſſit fœderi noua inter reges atq; alterna affinitas. qua utrinq; dotium onere regna liberarentur / res ſane reipub. utiliſſima, Suſcepta tertio loco a Cæſarea celſitudine Polonica res in curam, fœdus cum Moſcho ſchiſmatico nuper pactum, uel a Cæſare reuocandum, uel per legatos inter Sarmatiæ regem & Moſchorum Tyrannum honeſtis conditionibus pax firmanda eſſet, fratrum Theutonicorũ in Pruſſia magiſter, per Cæſarem quoq; ut Poloniæ regno infra certum tempus debitum præſtaret inducẽdus uel deſerẽdus omnio, utrinq; hoſtes cõmunes eſſe, tempore dehinc idoneo in Turcas expeditio decreta, Regibus, ut firmiora eſſent omnia, & ut citius faciliuſq; pro republica cõtra Turcas aſſumeretur expeditio, de fœdere & pace inter Cæſarem & Senatum populumq; Venetum agere uiſum eſt. Deſignati fuere ad hoc negocium ex Panonico Senatu legati. poſtea quod ex ærario comeatus non daretur remorati. Poloniæ uero rex Matthiam Dreuicium Wladiſlauieñ præſulem & Raphaelem Leſnicium ex Senatu ad hanc prouinciam legauit, iunctus eſt illis Ioannes Dantiſcus a ſecretis regijs iureconſultus ac poeta, hij paulopoſt ad Venetum Senatum bis ſummiſſi. uel quod conditiões pacis importabiles uiderentur, uel quod Veneti belli finem potius expectare uellent (quod citius crediderim) infectis negocijs ad Cæſarem, deinde in Poloniam poſtq̃ ſatis diu his rebus præfuiſſent, redierunt. relictus eſt apud Cæſarem Ioannes Dantiſcus qui poſtea aliquot uicibus apud Venetum Senatũ Cæſareo nomine uerba habuit, ſed quom nec ille proficeret, diu apud Cæſarẽ retentus, uix uno circumacto anno / ad Sigiſmundũ dimiſſus eſt. Emporiũ etiã Wratiſlauieñ extinctum & in Poſonieñ conuentu deletum fuit, negociandi hincinde iterum libera poteſtas data eſt. Interea dum Sigiſmundus apud Poſonium in expe

Viri eruditione clari.

Acta in hoc cõuentu.

Tentatio fœderũ inter Cæſ. & Venetos.

Polonici ad Cæſarem legati.

Emporiũ Vratiſlauieñ ſublatum.

ſonium in expectatione Cæſaris ageret apud Polonos acta referre/hic nego/ cium poſtulat. Sigiſmundo enim regnum egreſſo, paulopoſt Tartaros in Ruſ ſiam erupiſſe nunctiatum fuit. Indictum eſt a regni magnatibus/ & his qui do mi in hos uſus relicti fuerant apud Craccouiam conſilium præſidioq; ordina/ to, ſeptingenti equites in Podoliam miſſi fuere, quibus ut in Trebowla con/ gregarentur commiſſum fuit, tardius uero mandatis parentibus & uix ad me dium congregatis, ſubito impetu in ipſo Trebowlio oppido a duobus Barba rorum millibus nihil tale ſuſpicantes & adhuc dormientes 13 Martij inuaſi, Ioannes uero Tworowsky omni ſeculo ob militiæ diſciplinam laudandus miles, tunc copiarum præfectus inopinato periculo nihil territus/milites ad arma congregat, qui imperio parentes/incredibili audacia Scythas oppido eiecerunt. Barbari conſilio mox capto oppidum circumdabant, atq; hinc in/ cendium parant, quo facilius militem mercenarium cuius paucitatem cogno uerant, ad unum præhenderent. Præfectus re cognita/quod paucum haberet militẽ, & quod in oppido nulla ferme defenſionis ſpes eſſet, p pontẽ duobus tantũ deſideratis ex oppido militẽ abduxit, pro eo deinde ponte tota die di/ micatum, a Tartaris nihil factum eſt, qui ſic uotis nõ potiti abiere. Poloni ue ro milites ſub arcem Buczaſz ducti atq; ibi congregati, ſcythas ad Medzy/ boſium uſq; perſequuti, uerum hoſtes iam uiſa oportunitate in manipulos di/ ſperſi tribus itineribus fuga dilapſi ſunt. Paulopoſt Nicolaus Camienecius Craccouieñ Palatinus & præfectus, Polonici quoq; exercitus dux ſummus 15 Aprilis extremum clauſit diem, hac nouitate ad regem perlata pro digni/ tatibus ſummo ſtudio, uarijs modis etiam Cæſareo ſuffragio apud Sigiſmun/ dum laboratum fuit. Obtinuit tandem Chriſtophorus Schidlouicius regni Cancellarius ſupremus (præter patriam conſuetudinem quod ſimul Cancel/ larius eſſet manſurus) in Cæſaris gratiam, Palatinatum & præfecturam Crac couieñ, in ea re tum rex & ſenatus cum etiam populus Polonicus/quod uir di gnus/conſilio ſincerus/fide integer/ & apud omnes gratus eſſet, lubenter & nõ immerito Cæſari gratificati. Qua re Andream Coſczielecium uirum ſum mũ/quom Craccouieñ præfecturæ competitor eſſet/ita mœrore confectum fama erat, ut ea cauſa & quod nuper filij interitus ſibi nuncciatus fuiſſet, pau/ lopoſt in ægritudinem lapſus/medicis nõ proficientibus/mortem oppetijſſe credatur. Barbara regina ſecunda Iulij die præcædentis noctis prolem ſecun dam enixa, filiam, quæ poſtea baptiſmatis fonte lota Annæ nomẽ accepit/ge nuit, fuere qui ingrato animo hoc ferrent. Rex uero inuicti animi homo/qui nullis unq̃ fortunæ etiam caſibus mouetur, læto animo & hoc donum dei aſſe rens idq; grata mente ſuſcepit. Totum hoc tempus aquarum inundationibus moleſtiam adferebat. Tartari a ſuo propoſito auocati/legatos Craccouiam miſerunt qui in Kazimiria regis aduentum expectabant. Reliqua Sarmatiæ negocia domi foriſq; eo tempore tuta fuiſſe conſtat. Sigiſmundus uero ſexta Auguſti die Viennam egreſſus magnis itineribus in regnum feſtinabat, eſt eo itinere a Staniſlao Olomuceñ præſule eundo in Kremſirio ac in reditu apud Wiſchouiam ſummis exceptus honoribus ſimul cũ magnatibus liberaliter & magnifice habitus. Deinde in Olomuncz omnibus ciuitatis ordinibus ef/ fuſis ſumma ue/

Tartarorum in Ruſſiã eruptio.

Nicolai Pala. Cracco. mors.

Altera filia Anna nata.

fuſis ſumma ueneratione exceptus, pari officio ac rex eorum habitus eſt, ea enim ciuitas præter ædificiorum formoſitatem humaniſſimum habet populum. Sigiſmundus deinde ad 19 Auguſti diem Craccouiam ingreſſus. Barbaram reginam ex proximo puerperio non integre ſanam reperit. Conſilio dehinc uario habito/hi qui ex itinere longo defatigati remiſſi fuere. Andreas Coſczielecius ærarij præfectus quom ex Vienna rex rediret ſubita ægritudine correptus, ad Icinum oppidum uectus eo loco teſtamentum compoſuit, indeq; Craccouiam allatus 6 Septembris die mortem obijt, idq; uel ex mœrore poſt filij mortem concepto, uel quod fruſtra de certis dignitatibus conſequendis factum credebatur, quicquid eſt conſtat tamen dyſenteria eum extinctum eſſe, homo regijs comodis natus, omnium primus qui ſalinarias officinas reſtituit, & in meliorem formam omnes prædeceſſores ſuperans renouauit. tantæq; fuit induſtriæ ut omnia ferme uectigalia, tam ad ærarium publicum/q̄ ad priuatam rem regiam pertinentia ſolus magna integritate & ſingulari fidei conſtantia adminiſtraret. Eo ſublato Nicolaus Schidlouicius Quæſturæ officium adeptus, Scepuſieñ uero Sathorieñ & Auſchwinceñ ducatuū præfecturas. magnæ item Craccouieñ procurationis officium Nicolaus Iordan obtinuit. ſalinarum præfecturam Ioannes Boner Rege omnino uolente et Senatu perſuadente obtinebat, homo & regi charus, & reip. ſumme neceſſarius de utriſq; ob ſingularem uirtutis et fidei integritatem optime meritus, hic non parum ſæpe ſuis amicorumq; opibus reipu. ſubuenit. res regias ſumma dexteritate tutatus, in omnes omnium ferme ordinum publicas ſeu priuatas perſonas ſingularibus beneficijs benemeritus, ita regni rebus adfectus/ut ſua quæq; negligeret, & reipu. ſe accommodaret. huius ingenio Andreas Coſczielecius ſalinarum ordinem reſtituit, quas ipſe poſt q̄ illius nomine adminiſtraſſet, ut ſupra narraui adeptus, longe q̄ unq̄ antea fuere melius inſtituit, ac maiore commodo adminiſtrauit. Eo quoq; menſe/Ioannes Thurzo Wratiſlauieñ Epiſcopus a Federico Legnicio duce Craccouiam legatus, ut matrimonium inter eum & Elizabet Sigiſmundi ſororem nuper, dum reges Poſonij fuere, initiatum perficeret. Ea res dum paulo ante/ut retuli/firmata eſſet, facile obtenta, non multo poſt, ut infra adſcripturus ſum/finem accepit. Legatus perfectis rebus ad Federicum principem in ultimis Septembris diebus expeditus redijt. Interea ex magna forte undiq; aquarum inundatione cæteriſq; malis humoribus aer infectus ex contagioſo & peſtilenti morbo pleriq; apud Craccouiam inſigniores etiam abſumpti fuere. Sed & Barbara regina Sigiſmundi conſors ſubita ægritudine præcipitata morte extincta eſt. Varias de illius morte opiniões fuiſſe apparet, fuere qui apoplexia tactam crederet, nō defuere etiam qui culpam in medicum retorquerent, illud non inficias eo, neq; hoc improbo, mihi tamen conſtat partus ſeu puerperij (ut aiunt) legibus non ſeruatis, neq; poſt purgationis tempus ad mortis uſq; diem integre reſtitutam fuiſſe. Incidit clementiſſimæ reginæ mors in annum tunc currentem M.D.XV. diem ſecundam Octobris, quæ ab omnibus ordinibus tanto maiore luctu atq; mœrore deplorata eſt quanto maiore fortuna Polonia ea regnante a deo optimo max. prædita fuit. Funus eius ſumptibus maximis et ſplendido obſequio

Olomuntium

Andreę Coſcelecij mors.

Succeſſio officiorū quorundam.

Proci Friderici pro. Elizabet.

Peſtis Craccouię

Barbarę Reginę mors.

Barbarę Reginę Encomium

do obſequio celebratum. Corpus uero in eo ſacello quod poſtea Sigiſmundus rex diſtractū, ſuæ Barbaræq; memoriæ magno ſumptu ac cultu a fundamentis nouis extruxit tumulatum eſt. Barbaræ uero uirtutes atq; laudes tot fuere, ut ſi tantæ reginæ clariſſimas dotes referre oporteret, mortali exutam corpore ad diuorum mox conſortia aſſumptam fuiſſe credere operæprecium erit. Nam ut corporis dotes & ingenuos humanoſq; mores (quibus ſumme dotata fuerat) oratione non percenſeam, conſtat nullā unq̄ in tam alto loco egiſſe fœminam, quæ in religionem & ſancta tam pia, in ſubditos tam clemens, in egenos tam miſericors, in omnes deniq; ordines & hominum ſtatus tam benigna & placida ſemper fuerit, neminem unq̄ lædere, ab iniuria omnes tueri, regni ritibus ac moribus ſe cōformare, noxijs ſæpe principē placatū reddere, & quod uel maxime cōtra hominū qui in alto agūt mores ē ſuperbire nunq̄, ſed ſumma in humilitate pluſq̄ reginam oporteat uiuere, totam deniq; uitā per omnes fortunæ caſus innocenter ſancteq; peregit, ut ex hominum conſortio ſublatæ diuorum merito beatæ debeantur ſedes, hac re effectum eſt ut ſicuti uita ſanctior omnibuſq; charior & gratior, ita illius immatura lugubriſq; mors, omnibus fuerit acerbior atq; triſtior. Hæc ex minimis Barbaræ uirtutibus adſcribere placuit, dabit illa mitis parce de ſe ſpero loquēti ueniā, quæ uiuēs nulla ambitione unq̄ iactata uel ſuperbia tumeſcēs irata fuit. Hæc Barbaræ mortis ſumma eſt quæ ad diuos relata Polonorum patrocinium hactenus aſſumſit. Paulopoſtquā illa abſumpta fuit, Staniſlaus Iaroczki eius aulæ præfectus ſubito item morbo proſtratus decima Octobris die noctis ſequentis extinctus eſt. Barbara itaq; mortua, & rebus Lithuanicis ſic poſtulantibus Sigiſmundus in Lithuaniam iter parabat. Poloniciſq; rebus domi ut tempus poſtulabat compoſitis, ordinatis item quæ ad Elizabet ſororis expeditionem pertinebant, ſexta Nouembris die Sigiſmundus cum Heduigi & Anna liberis ac Elizabet ſorore Craccouiā egreſſus. Sandomiriā cū liberis ipſe petit, illa Legniciū ad Federicū ducem ſponſum profecta eſt, paulopoſt nuptiarū feſta pegit. Dabit iam mihi Polonicus lector hoc loco ueniā, quod his intermiſſis rebus parum alio quam aſſumptum poſtulat negocium ſtilum conuertam. Dum nuper contagione ut ſupra narratur multi abſumerentur mortales, Seuerinus Bethmanus iuuenis nobilis omnibus item redimitus uirtutibus in ipſo flore cōtra parentum ſpem ea ſæuicia nona Octobris extinctus eſt, hanc mortem Seuerinus pater, adeo perturbato animo tulit, ut poſtq̄ Sophiam filiam Seuerino Bonero inſigni iuueni matrimonio ad 23 Octobris diem tradidiſſet, ipſe ad 28 eius menſis diē uitā cum morte nimio mœrore confectus mutaret, confecit mœſtum etiam animum in tanto uiro annorum numerus, qui nonageſimo quinto ferme ætatis anno ex hac uita migrauit, inter ciues tota Sarmatia opibus inſignior, iamq; in alio parum digredior ab incepto.

Staniſlaus Iaroczki morit.

Iarocký Mar[ſz]alek

Viſſenburgiū oppidum deſcribitur.

EST IN Heluetiorū ultimis finibus clarū atq; iſigne Wiſſenburgiū oppidū quod hac ætate apud Alſaciam deſcribūt ad Vogeſi montis radices ſitu amœnum conditum, collibus undiq; humilibus clauſum, nemoribus uarijs arborū generibus ad occidentē fœlix, tellus cœli benignitate frugifera, oppidū ab omni p̄te natura, atq; deīde hūana firmatū īduſtria, Lutherus amnis cuius fontes in ipſis

tes in ipſis

tes in ipſis montibus paulo altius ſeptem millibus paſſuum ab oppido ſurgũt penetratis iam montibus per medium interluitur, qui ubi ſub oppidi mœnibus elabitur, ſtricto alueo duobus millibus paſſuum præcipiti curſu in Rheni fluuium uno hoſtio exoneratur. Loci tanta eſt uetuſtas, ut etiam apud nullos rerum ſcriptores eius origo reperiatur. Sed dum annis ab hinc octingentis nonagintaquinq; /Dagobertus Gallorum rex/ poſtquã ob patratam in ſancta loca tyrannidem, ad diuinum raptus tribunal, a diuis pro commiſſo ſcelere accuſatus, flagelliſq; cœſus/ & ad diui Dioniſij preces reſtitutus eſſet, in eo loco quem diu antea Wiſſenburgium appellatum ſuis litteris declarat, inſigne ac regale monaſterium infinitis extruxit ſumptibus. Monachis diui Benedicti profitentibus ſectam, tradidit. Addidit regalibus his ædificijs agrũ copioſum atq; fertilẽ, oppidũ ipm & circum loca quæ Gallorũ tunc parebãt imperio aſſignauit/ oppida præterea/ uillas/ arces/ uectigalia/ immunitates/ & iura pleraq; contulit, ab omni item regum principumq; iugo exemit. Tanta etiam poſtea huius cænobij maieſtas fuit, ut Marchionem Badeñ. & ex Reneñ Palatinatu pleroſq; haberet feudales, perfectis rebus omnibus quæ Dagoberto ad tantam rem uidebantur ex uſu, coronam ex auro argentoq; (ut fertur) mixtã, decem octo cubitorum per tranſuerſum circuli latam ornatiſſimo templo appendit/ hæc item quæ regali munificentia fratribus aſſignauerat, litterarum munimentis perpetuis temporibus ſeruanda firmauit. Dagoberti litteræ, quibus diuinam in ſe iuſtam teſtatur iram, quibus item cænobij agrũ finibus intercluderet in eo loco habentur, quarum exemplum (niſi omnino extraneum uideretur) his adſcriberem, dehinc res fratrum ſupra annos ſeptingẽtos gloria atq; opibus in immenſum creuere. Tum Wendelinus quondam Abbas oppidum muro quadrato ſaxo cinxit, turribus propugnaculiſq; / aggere/ uallo/ foſſis/ & pomerijs muniuit, ita paucis temporibus oppidũ natura alioqui munitum humana induſtria auxit, ut potentiſſimo principi pauloposſt belli ſtudio non cederet. Sed quom ferme omnia Wiſſenburgeñ Abbati fœliciter acceſſere, extra oppidum in monaſterij fines arces templaq; magnis ſumptibus conſtructa ſunt, apparent hodie magnorum ædificiorum ruinæ, ab oriente 300. paſſibus diui Remigij arx munita, hac ætate in Abbatis manibus, à meridie 100 paſſibus diui Pantaleonis inſigne templum, quondam per Federicum Reni Palatinum/ dum res Philippi nepotis tutandas ſuſceperat uiolatum, poſtea ne in oppidi periculum extaret, ex aliqua parte deiectum, ad occaſum 500. paſſibus diui Germani templum fuit, olim etiam propter hoſtiũ metum ſolo æquatum, a Septentrione 500. paſſibus diui Pauli arx fuit pulcherrima quam maiorum noſtrorum ætas pari metu demolita eſt. Aliæ item arces atq; oppida in horum manibus fuiſſe conſtat, fortiſſima omnium Barbenſtina arx fuit, ante meam ætatem ingenio pro Troten nobili Palatini Reni Marſchalco intercepta, reliqua plurima tam arces q̃ oppida in feudum collocata a monaſterio alienata ſunt. Quando uero ex fœlicitate & opibus plerumq; ſurgit ſuperbia, eamq; mox ambitio/ auaricia, & multa malarum artium ſtudia comitentur. Factum eſt ut cum religio optima in dominandi libidinem uerteretur, abiectis plebeis pleriq; ex patri

Fundatio monaſterij Wiſſenburgenſis.

Wiſſemburgeñ cœnobij opes.

Vendelinus Abbas.

 cio ordine nõ

cio ordine non religionem, ſed monaſterij opes aſſumſerint, hi dum præfecti rebus eſſent, ſacra officia cultum atq; religionem in alios retorquebant, ipſi dominandi libidini intenti ocio marceſcere, ſuis quiſq; auxilia præſtare, atq; hinc finitimorum principum odia conflare, periculum atq; ingens negocium facere ſtudium fuit. Hinc Wiſſenburgum oppidum mænibus fortiſſimis natura arteq; nulli in Imperio ſecundum Romano Cæſari & imperio Abbatis aſſenſu populi item miro deſyderio acceſſit, perpetuis temporibus a monaſterio diſiunctum eſt, his tandem artibus ad Friderici Philippi Reni Palatini patrui tēpora monaſterij rebus qui ubiq; opes diſtraherent præfecti ſunt. Fridericus ſub boni ſpecie eam uitā corripere intentus mutata religione, eiectis his qui Diui Benedicti inſtitutum quanquā ſuperbe ſequerentur. Præpoſiturā (ut uocant) efficere ſatagebat, eam rem dum fruſtra ſæpe tentaſſet belli fecit negocium, quod a Wiſſenburgeñ quibus Friderici inſtitutum ſuſpectū erat, cum monaſterio ſimul ſuſceptum eſt, leuibuſq; belli ſtudijs aliquandiu afflicti in apertum bellum tandem peruentum eſt. Interea fuere apud Fridericū Palatinum qui maxime ad oppidi obſidionem hortarentur, leui negocio eius deditionem poſſe efficere rati, atq; ita princeps optimus accenſo animo, uel ut inſtitutum expleret, uel ut nobile oppidum ab imperio receptum ſubigeret. Wiſſenburgeñ (non nuncciato bello) obſidione cinxit, & tribus ferme menſibus uarijs belli artibus machinis ignibus ſuperne iactatis miſſilibus atq; tormentis fruſtra moleſtauit, donec dux exercitus cohortem unam (quæ ex oppido eos qui ligna inciderent, atq; proiecta in flumen in oppidanorum uſum defluitarent, tutandos miſſa fuerat) explorans a uelitibus cognitus, fugienſq; a Wiſſeñ. captus eſt, qui hunc ducebant facile per cognita loca Wiſſenburgeñ manus euaſerunt. Dux paulo poſt pacem atq; fœdus inter Federicum & Wiſſenburgeñ confecit. Magna crudelitate Federici milites in ea obſidione uſi. Diui Pantaleonis templum uiolatum ſtabulum publicum fecerunt. Vineta ſecuribus inciderunt. Frugiferas undiq; arbores adempta cortice denudarunt, & quicquid ad hominis accederet uſum inſatiabili animo abſumpſerunt. Hoc malum Federico ignorante & exercitus duce intercepto factum certo conſtat, quom enim Friderico pro reſtituenda religione belli negocium aſſumptum credatur, eſſe non poterit, ut eo permittente hæc fuerit admiſſa crudelitas. Cæterum oppidum, Diuorum Sergij & Bacchi quorum corpora illic requieſcunt præſidio, quod ab omni incōmodo ferme ſeruatum eſt, tutatum perhibēt. Expleto iam ad paruum interuallum bello, Comitibus magnatibus atq; nobilibus qui tunc monaſterio præfuerant plerumq; abſumptis, nihilominus in Palatini gratiam ex plebeis ueram religionem obſeruātes introducti fuere, atq; ita dominandi libidine extincta, uerus dei cultus creſcere cepit, donec iterum Philippus patruo abſumpto res ſuſciperet. Is dū multam haberet prolem dum item nobilitas ſub eo magnam haberet licentiam ut res Wiſſenburgeñ quas ipſe ex officio ab imperio tutandas ſuſceperat, denuo a quibuſdam moleſtarentur, non ignorans aſſenſit. Henricus Abbas per Ioannem Troteñ quaſi belli ducem Philippi aulæ Marſchalcum miris artibus afflictus, donec Romam ire compulſus, Alexandri ſexti temporibus, Philippum

Viſſenburgiū inter imperij urbes.

Friderici Palatini in Viſſenburgeñ uiolētia.

Philippus Palatinus Reni.

Henricus Abbas.

bus Philippum Palatinum & Ioannem Troteñ cum uniuerſis complicibus anathemate in ſeptimum ferme annum perſequutus eſt. ſtatuit inde in Germaniam redire, ſed fato apud Florentiã deceſſit. Succeſſit huic Wilhelmus Abbas qui & ipſe Romam profectus ad Iulij ſecũdi tempora permanſit.

Guilhelmus Abbas.

Philippus uero a Iulio cenſuris ſæpius innodatus ſatiſfactionem recuſauit. Verũ quom ãno ab orbe redempto M.D.III. Bauaricis motibꝰ tota ferme Germania arma ſumpſiſſet multorũ principũ populorũq; animi in Philippũ euecti armis undiq; laceſſitus ẽ. Tũ primũ Wiſſenburgeñ Abbas ĩclinatis ubiq; Philippi rebus. conditionibus non tam honeſtis quam uecessarijs cum Philippo per Ludouicum Spirenſem epiſcopum reconciliatus eſt. Soluitq; Philippus Abbati quindecim millia nummũ aureorum, quom ſupra centum millia aureorum Monaſteriũ & Wiſſenburgeñ in hoc bellum perdidiſſent. Itaq; reſtituta eſt pax Wiſſenburgeñ, poſtq̃ annis plus centum ſæpius perturbati, tunc uero annis ferme quadraginta continuis moleſtijs afflicti fuiſſent. Fuere item aliæ conditiones inter Philippum & Wiſſenburgeñ, quæ & ſi mihi cognitæ ſint, quom tamẽ ad inſtitutum meum non pertineant, prudens obmiſi. Poſt Bauaricos motus Philippo mœrore (ut ſuſpicantur) ſublato. Illuſt. Ludouicus filius nunquã ſine honoris præfatione nominandus in Palatinatu ſucceſſit.

Ludouicus Palatinus.

hic in nullo patrem ſequutus, optimum ſe principem primis initijs geſſit. Wiſſenburgeñ atq; Landanos reliquaq; oppida, quæ patris aſſenſu ſæpe moleſtata fuere, ſingulari gratia proſequutus eſt, in hanc ætatem tantam de ſe ſpem præbuit, ut facile appareat, per eum quandoq; reſtitui poſſe religionem & diuinum cultum, a maioribus perturbatum & extinctum. faxit deus optimus maxi. ut opibus creſcat, & ceptis uirtutibus domi foriſq; pace ſub ſtatera iuſticiæ cuncta diu ſancteq; gubernet, Iam ego longa tedioſaq; narratione digreſſus, ſtilum reflecto, ut ea quæ animus inſtituit deſcribam. Stantibus apud Wiſſenburgeñ his longis periculoſiſq; bellis, fuere qui domi, aut ocio torpeſcerent aut honeſtis ſtudijs priuati patriam faſtidirent, hincq; factũ quod multi egregij iuuenes in externas nationes migrauerint. Alij in Galliã quæ propior eſt, alij in Italiam, pleriq; in Sicambros tranſiere, multo maior pars in Poloniam conceſſit, atq; ita a centũ ferme annis Polonia potiſſimũq; Craccouia Wiſſenburgeñ domicilium fuit, mihi tamen non conſtat, qui primi in hoc regnũ ingreſſi ſedes hic quæſierint.

Viſſenburgeñ pleriq; Craccouię conſedere.

Cõſtat uero ãnis ab hinc octuaginta circumactis Reinfredũ uirũ nobilem ex Wiſſenburgo ortum propter belli metum relicta patria Poloniam ingreſſum apud Craccouiam ſedes locaſſe, hic Polonica aſſumpta coniuge, paulopoſtq̃ res firmauerat, Seuerinum Bethmanum genere quoq; nobilem in Poloniam deduxit.

Reinfredus. Seuerinꝰ Bethman.

Reinfredus uero abſumptus teſtamento Seuerino coniugem reliquit, qua aſſumpta apud Craccouiam omnes honores magiſtratuſq; adſequutus eſt, paulopoſt Federicus Ioannes Iodocus & Nicolaus Schillingi Wiſſenburgeñ Craccouiam inducti fuere,

Schilling.

qui item paulopoſt Chriſtophorum Petrum & Federicum herſteinos ex matre Germanos & Ioannem Heluigum nepotem item Wiſſenburgeñ euocarunt, hos ſequutus eſt Ioannes Bethmanus Seuerini ex fratre nepos & aliquanto poſtea Eraſmus ac Vendelinus huius fratres, & ipſi Wiſſenburgeñ.

hos iterum Iacobus Vetter ſequutus, poſthunc Iodocus & Iacobus Ludouici Decij fratres, poſt hos Federicus & Balthaſar Smalczij fratres, poſtremo Ioannes Lembock & multi alij adoleſcentes egregij hoc regnum ingreſſi ſunt, atq; ita in hanc ætatem Wiſſenburgeñ Polonia patria habita eſt. Fuere præterea multi, qui aliquanto tempore uel litterarum uel mercium gratia commorati in patriam redirent, eos ego fruſtra annumerarem, cum has ſedes non ſuſceperint. Euocatus eſt item a Wiſſenburgeñ in hoc regnum uir inſignis Ioannes Bonerus Landanus qui primis initijs ex mercatura opibus auctus, & apud diuæ memoriæ Kazimirum, Ioannem Albertum, & Alexandrum Poloniæ reges in præcio habitus eſt. Poſtq̃ uero Inuictiſſimus Sigiſmundus princeps res tutandas ſuſcepit, tanto ſtudio remp. ſæpius ſuſtinuit, ut haud infimũ meriti gratiæq; locum apud regem aſſequeretur, authoritaſq; illius uſq; ad inuidiam, malæ hominum ætatis uicio, creuerit, Bonerus Iacobum & Federicum Andreamq; fratres Poloniæ induxit. Huius ego uiri ſummas laudes niſi me æmulorũ inuidia deterreret, merito ꝓcenſerẽ, uerũ ne adulationis nota (qđ 14. ferme annis illi addictus fuerim) culparer, alio loco ꝓſcribẽdas adſeruare interim placuit. Habes iã lector ſub cõpendio quot Wiſſenburgeñ Sarmatiã ingreſſi ſint, ſi mõ eorũ familias, qbus in Polonia auctæ ſũt, referre liceret, cognoſceres haud paruã Cracco. ſobolẽ Wiſſenburgeñ ſanguĩe ꝓgnatã eſſe. Reinfredus, Seuerinus Bethmanus, Federicus et Nicolaus Schilling uiri ex Senatu apud Craccouiã deceſſerũt, Iodocus Schillingus, Ioãnes item Heluigus Craccouiæ quoq; mortui. Ioannes Schillingus apud Poſnaniam abſumtus eſt. Chriſtophorus Herſteinus apud Caſſouiam uita exceſſit. Petrus item frater in Hungaria mortuus, reliqui adhuc quouſq; deo placuerit ſuperſunt. Hæc de Wiſſenburgenſium ingreſſu paucis adferre placuit, tu optime lector quod patriæ noſtræ tam effuſam fecerim mentionem, ueniã præbe. Iam ad inſtitutum redeo. Poſteaq̃ Rex Craccouiam 6 Nouembris die egreſſus, Sandomiriam peruenit, poſitiſq; in ordine rebus, deſignato item pro natis nouo loco, ad Lithuanos ipſe conceſſit, Breſciumq; oppidum perueniens, aliquãdiu moratus eſt. Redijt hoc tempore ex Romana urbe Reuerẽdiſs. archipræſul Gnezneñ Ioannes de Laſko qui inter alia a Leone Romano Pontifice obtenta archiepiſcopis Gnezneñ legationem in ſuam prouinciam perpetuo duraturam obtinuit, ut deinceps legati nati archiepiſcopi Gnezneñ haberentur. atq; ita Sarmatiæ rerum Anno M.D.X.V. finis fuit.

Ioannes Boner Landanus.

SVPEREST ut res Prutenicas, uti ſupra pollicitus ſum, in huius anni finẽ adſcribam. Conſtat itaq; poſt ultimum renouatũ fœdus ſeu (ut uocant) perpetuam pacem utrinq; pace ac tranquillitate fines nõ ruptis fœderibus tutatos eſſe, atq; ita paulisper tam ordinis quam Sarmatarum res ſemper creuiſſe, donec eo bello quod Ioannes Albertus in Daciam ſeu Valachiam infœliciter geſſit, Ioannes de Tieffen magiſter Pruſſiæ morte extinctus eſſet, cui Fridericus Saxoniæ dux in magiſtratu ſucceſſit. Erat utrinq; eo ſublato magna pacis ſpes, ſed quom Fridericus pro homagio (ut uocant) ſæpius fruſtra euocatus fuiſſet, ad extremum Pruſſia non præſtito homagio exceſſit, paulo poſt magiſtratum cũ uita ſimul M.D.X. uti ſupra narratum eſt finiuit. Fuere tunc

Ioanes de Tieffen Mgr̃ Pruſ.

Fridericus Saxoniç dux Magiſter Pruſſiæ.

in ordine uiri

in ordine uiri Germani(quos Commendatores appellant)conſilio præſtantes,qui nullum dehinc ex principibus deligendum putarent, ne uana auxilij ſpe a ſuis illecti/ordini cum Sarmatiæ regibus negocia contraherent,ne item principum more regales & importabiles ſumptus facerent. Sanum profecto conſilium primiſq; conforme inſtitutis, uicit tamen aliorum manus & Albertus Friderici Marchionis Brandeburgeñ filius ad magiſtratum aſſumptus eſt Ea res pleriſq; optima uiſa/tum quod ex alta magnaq; familia princeps eſſet, qui aliquando(uti ordinis inſtitutum eſt)arma in Chriſtianæ reip. hoſtes ſumere poſſet,cum etiam quod ex Poloniæ regibus ſecũdum maternum genus natus eſſet,id ad futuram pacem plurimi ex uſu rati, nunciata fuit ea res Sigiſmundo regi primũ anno M.D.XI. in Nouembre ex Pruſſia,paulo poſt in diebus Iulij/Anni M.D.XII.Friderico patri atq; Alberto filio aſſenſum eſt, tam a rege quam Senatu/conditionibus/quibus olim fœdus atq; pax firmata fuiſſet,nõ interruptis.Indicta fuere paulo poſt comitia pro diebus Nouembr̃ apud Peterkouiam,ubi de his quoq; rebus cõſultum eſt.Interfuit his comitijs Caſimirus Friderici filius Alberti Magiſtri frater,res uero omnes inter Polonos & ordinem/uti ex utriuſq; commodo uidebatur/honeſtis conditionibus firmatæ fuere. Varij intermedij erant articuli/non multum ex uſu omnium facere hoc loco memoriam. Suprema hæc ſumma fuit. Admittendum fore in Magiſtratum Albertum, qui Pruſſiam ingreſſus/maiorum more homagia præſtare deberet,Polonos dehinc ad ordinem nõ ſuſcipiendos,Magiſtro atq; ordini apud Roxolanos & Podolitas certam prouinciam perpetuo dandam ubi pro ordinis inſtituto/Chriſtianæ fidei hoſtes excipere poſſent/quom ſancti fœliciſq; belli huius apud Pruſſios(undiq; uicinis Chriſtianis)copia his temporibus non ſit. Duo millia item aureorum nummum quotannis a Polonis,quo facilius forte militiæ inſtitutum proſequi ualeret,Magiſtro aſſignanda fore.Has cũ cæteris conditionibus Caſimirus frater,Magiſtri ordiniſq; nomine ſuſcepit. a Sigiſmundo honoribus ſummis affectus muneratus dimiſſus eſt.Ad Albertũ fratrẽ Anno 1513 Pruſſiam ingreſſus,aliquãtiſper ibi moratus per Mariemburgum oppidũ ab arce ſubductus,per pontẽ Iſtulam ſuperauit. Gdaneñq; mænia præterequitãs,domum redijt. Interea quom Sigiſmundus apud Lithuanos ageret uti pauloante cœptum fuerat, Albertus pro homagio poſtulatus per Cazimirum ſuſceptas conditiones reiecit, minime id ſibi abſq; Germaniæ Italiæq; magiſtrorum aſſenſu ſuſcipere licuiſſe exponens, atq; ita res omnes palam infectæ. Laboratum eſt interea ſummo conatu tum apud Leonem Pontificem Romanum/tum etiam apud Maximilianum Cæſarem,libelli item duo famoſi contra Sarmatas uulgari Germanico incerto auctore ſcripti/& Federico uiuẽte ſparſi iterum circumagi cepere,tria mox magnæ defectiõis indicia apparuere,primo loco ut Romanus Pontifex reiectis pacis ꝑpetuæ conditionibus denuo decerneret. ſecundo loco ut Cæſareũ auxilium his rebus accedere poſſet, tercio/ut Germanicæ nobilitatis animi exacerbarentur quæſitum eſt. Primum a Ioanne Laſkeo Archiepiſcopo Gnezneñ Romæ apud Pontificem & patrum collegium bienio ſuſtinebatur, Secundum apud Maximilianum tanto ſtudio ſollicitatum/effecit, ut etiam

Albertus Marchio Brandeburgenſis Mgr Pruſſię.

Pacta inter Magiſtrũ & Regẽ Polonię.

Principia defectõis Prutenicę

cum Moſcho fœdus in huius rei gratiam ſuſceperit, atq; ea ex re Baſilius per
ſuaſus, ruptis fœderibus nuper cum Sigiſmundo factis, tranſcenſis finibus no
uum Lithuanis bellum intulit. quo fraude ac dolo Smolenceam arcem inter/
cepit, ac paulopoſt apud Boriſthenem (uti ſupra narratur) ſummo certamine
uictus & caſtris exutus eſt. Verum poſtquã Maximilianus de rebus melius e/
doctus eſſet, ex iam prope hoſte ſummus factus amicus eſt. Tercium apud
Germaniæ nobilitatem (quã potiſſimum inflãmare ſtudium fuerat) nihil effi/
cere potuit, tum quod rei difficultatem altius forte repetebant, cum etiam
quod integritas atq; uirtus eorum aliter monuere, igitur infecta undiq; re, ad
illud tempus quo Cæſar Romanus Hungariæ Bohemiæ ac Poloniæ reges
conuenerunt. ita actum fuit uti ſupra paucis adſcriptum apparet. Poſtq̃ uero
Sigiſmundus domum redijt, nouiſq; moleſtijs tum ex Barbaræ morte, tum
etiam nouis motibus affectus, & poſtremo ad anni finem Lithuaniam ingreſ/
ſus, Prutenicæ res fere per obliuionem neglectæ fuere. Interea Ioannes Laſ/
keus urbem quoq; egreſſus eſt, & totum negocium hoc anno ex omni parte
ſub ſilentio delituit. Hæc iam Anni M.D.XV. ſumma eſt.

An. 1516.

ANNVS iam dehinc poſt orbem redemptum M.D.XVI. uti ua/
rijs rebus mixtus, ita confuſus mixteq; omnino referendus erit.
eius mox initia Sigiſmundum apud Lithuanos excepere, atq; in/
de mox Balthazar Oderus a Maximiliano Cæſare ad hoc mu/
nus legatus/in Moſchouiam Baſilium principem adijt. ſed dum is aliud præ/
ter ſpem & opinionem nunctium Baſilio adferret. ſed & Maximiliani Cæ/
ſaris alter orator cum priſtinis adhuc mandatis perſeueraret. Balthaſar a pri
mo legato qui ex primo fœdere a Cæſare cum Moſcho erat apud Baſilium
pro exploratore accuſatus, parum interfuit, quin inique illi accidiſſet, adſer/
uatus a Baſilio Balthaſar fuit, uſq; ad dies Aprilis. tandemq; infectis nego/
cijs redijt. Maximilianus per hũc atq; quos poſtea ſũmiſit, apud Baſiliũ ſum/
ma cura egit, ut pacem inter Sarmatas ac Moſchos nuper perturbatam reſti
tueret, uel fædus per inducias conficeret. Baſilius uero Cæſarem quod eum
deſereret accuſauit, neq; facili negocio ab inſtituto reuoca[illegible] potuit, ad quod
nuper tanta cura inflammatus fuerat, Sigiſmundus in Cæſaris gratiam ali/
quantiſper bellum diſtulit, ſed quom pro Lithuania armis dumtaxat pax
quærenda uidebatur, & ex longo bello plurimum attritis rebus Thauricus
Cæſar ad hoc negocium ex debito ſuo ex uſu accedebat, qui mox ad ueris ini/
tia in Moſchos eruptionẽ parare iuſſus fuit. Interea rebꝰ etiã apud Pannones
inclinãtibus/Ioãnes Karnkowſkeus in Februarij principio eo legatus eſt, ſed
paulopoſt die tredecima Martij ante lucanũ Wladiſlaus Pannonum Boemo
rumq; rex Sigiſmundi frater/confectis iam annis ſexaginta moritur. Ludoui/
cum filium antea ad utrumq; regnum aſſumptum & coronatũ reliquit. Fue/
re dehinc plurimæ etiam apud Hungaros factiones, atq; ſuo quiſq; (uti fit dũ
princeps puer eſt) conſilio uſus in remp. aduertit, horribile eſt referre quã ci/
to regnum illud nulli in orbe ſecundum, opibus armiſq; potens, ſplendorem
ſuum exuerit, atq; ex nuper domeſtica & paulopoſt etiam a Turcis accepta
clade, uix dum reſpirans, uarijs intricatum fuerit factionibus. Miſſi fuere in ea

Lithuanica q̃dam.

Vladiſlai Regis Hungariæ mors.

re ad Maximilianum

re ad Maximilianum Cæſarem a Sigiſmundo nunctij, ut Ludouici rebus ma/
ture conſuleretur, nec Maximilianus grauiſſimo etiam bello implicitus eam
oportunitatem neglexit. Ante uenit tamen Sigiſmundo abſente Poloniæ Se/
natus, & Ioannem Laskeum Archiepiſcopum Gnezneñ / & Chriſtophorum
Schidlouicium Palatinum Craccouieñ / comperta mox Wladiſlai morte, in
Hungariam ſummiſit, qui cum Cæſareis legatis & Pannonico Senatu Ludo/
uici rebus, quantum temporum conditio poſtularet, ſumma ſollicitudine atq;
cura (uti iuſſi fuerant) conſuluerunt, & ita firmatis pauliſper rebus / domum
redierunt, in eundem poſtea uſum ad Bohemiæ Senatum Andreas Thanczi/
nus Palatinus Lublineñ, uir ingenij excellentis ad dies Nouembris ſummiſ/
ſus eſt, qui dum apud Pragam ſummis honoribus exceptus eſſet, atq; Cæſa/
reanos aliquamdiu fruſtra expectaſſet legatos, infectis rebus redire coactus
eſt. Maximilianus interea, quãuis Italicis bellis detineretur, memor tamẽ Vi
ennenſis fœderis, quod tunc litterarum apicibus firmatum erat / de Sarmati/
cis rebus ſollicitus / legatos nouos ad Baſilium deſignat, Sigiſmundum de Er/
berſtein & Petrum Mraxium, uerum ad prouinciam tardius accincti non niſi
in anni fine (uti infra dicetur) rebus principia fecere, Intereaq; nihil de Mo/
ſchicis rebus tentatum eſt. Mox ad Iunij menſis initia / Thauricus Cæſar /
qui nuper ex pacto, ut ſupra adſcripſi, eruptionem in Moſchos aſſumpſerat /
arma parabat, nunctiatum eſt, per exploratores in Roxolanos & Podolitas
ſtatim futurum. Verum dum hæc fama fruſtra ſæpe ueniſſet, atq; Thauricus
Cæſar Sarmatis iure fœderis obſtrictus eſſet, minime futurum a pleriſq; cre/
ditũ / quod ſuſcepta arma Tartarorũ in Roxolanos conuerterentur. Quomq;
duces & rerũ (Sigiſmundo abſente) præfecti cunctanter in eam rem animad/
uerterẽt, & hoſtium nihilominus aduentus Podolitis nuncciaretur / Marti/
nus Camienicius Podoliæ Palatinus uir maioribus ſuis dignus prouinciam
ſuam ingreſſus, Podolitum arma euocauit, ſub exilibus copijs Staniſlao Lanſ/
kroneo, Tworouicioq; Camieneceñ arcis præfectis in Podolia iunctus eſt.
nec dum ſatis hoſtium animus exploratus fuit, dum Iulio menſe Tartarus ho
ſtis ſub quattuor ducibus quos Barbari Cæſareolos appellant. Ruſſiam exutã
præſidio irrumpũt, feruntur in eo exercitu Barbarorum ſupra triginta millia
fuiſſe, hoſtes penetrata Ruſſia haud longe a Buſthio oppido caſtra poſuere,
Deinde uti Barbaris mos eſt, per cohortes deſtinatas uniuerſam prouinciam
igne ferroq; uaſtarunt, hominum pecorumq; prædam egerunt, ut omnes da/
to die ad caſtra ſemper cum ſpolijs redirent. His eruptionibus pleroſq; diſtri
ctus & oppida in cineres uerterunt, ſuperato Tyra amne ad hunnorum uſq;
montes ſpolia legerunt. exuſtæ ſunt hac eruptione uillæ Pannonum imperio
ſubiectæ, quod in hominum memoria accidiſſe non conſtat. Cæterum hoſtes
tanta in Chriſtianos crudelitate uſi quanta uictoribus Barbaris placuit. homi
nes pecoraq; iuxta abegerunt, matronas puellaſq; nobiles ad libidinem ac uo
luptatem rapuerunt, feruntur ſupra quinquaginta millia hominũ tũc abacta,
præter eos quos tenera ætas, atq; annoſa ſenectus, ad iter haud idoneos fece/
rat, ex his in fruſta conciſi, alij capite truncati, præterea pleriq; inter fugien/
dum exanimes relicti fuere. O infortunata hominum ætas & primum poſtq;

Legati Poloni ci ad Hungariã

Orator ad Bo emiam.

Legati Cæſarei ad Moſchum.

Tartarica in Ruſſiam eruptio.

Calamitas a Tartaris illata.

fœlix Barbara

fœlix Barbara abſumpta malum, o miſera tanto Chriſtianorum ſanguine reſperſa clades, quibus poſtea adſimiles quoq; fuiſſe conſtabit, ſed o Sarmatiæ regnum reipu. Chriſtianæ murus, foſſa uallum & propugnaculum truculentiſſimis undiq; expoſitū hoſtibus quod dum tantā ſæuiciā atq; impetū humeris ſuſtines, non deſunt tamen qui iniquis factionibus tuum perpetuum quærāt exitium, atq; ultro infeſtiſſimos in te hoſtes reipub. Chriſtianæ inuehant. ſed hæc alias effuſius/quom magis licebit deplorabimus. Interea dū hæc ab hoſtibus Barbaris magna ſæuicia undiq; aguntur. Sigiſmundus rex apud Lithuanos Moſchicis curis anxie intentus/Senatui rempublicam tuendam aſſignauit, Chriſtophorus Schidlouicius Craccouienſis Palatinus res reipublicæ diligenti ſtudio ſuſcepit, apud Proſcanum delectum conuocat nobiles ſummo ſtudio ut arma contra hoſtem ſumerent cohortatus, iuſſus eſt ſuo exemplo alios euocare, aut ære publico militem comparare, dum uero neutrum ex uſu uideretur, īfecta re Craccouiā redijt, fuere ex patricijs qbus reip. malum auertere cura erat, congeſtis (ſed ſero) copijs ad Buſcium oppidum paruaq; manu hoſtium uim ſuſtinuerunt. Nam dum onuſti præda in reditu eſſent, ſupra gentis morem Buſcij expugnationem parant, an quod paludes quibus oppidum munitum inſidet æſtiuo calore exiccatæ eſſent, an quod ad omne nephas licentia fuerat parum conſtat, ſunt tamen ſuburbijs incenſis prohibiti. Altero poſtquam oppugnare cœperant die/omni congeſta præda, digreſſi ſunt ad quadraginta millia paſſuū igne ferroq; omnibus abſumptis Eos magnificus Nicolaus Firleus, Regni exercitus gnālis præfectus/cū proceribus Ruſſiæ ac Podoliæ ad Wiſnowicz uſq; pſequutus, ſed ob paucitatē militum rem dimittere coactus eſt. Quom uero ex Lithuania (quod maxime ſperabatur) nullum præſidium adeſſet, nec etiam ex Polonis exercitus ſperandus foret, eo loco hoſtis intactus abijt. Martinus uero Caminicius cū paucis copijs quas ſupra iunxiſſe docui & mercenario milite ex Medzyboſe educto hoſtium cohortem apud Treboſlium fœliciter pugnando ſuperauit & ſpolijs exuit. Item apud Podocium aliam cohortem 500 equitum ad unum fudit, ſed eo loco ingens ab hoſtibus ſæuicia patrata. Quom enim Barbari Sarmatarū copias cognouiſſent, atq; de rerum ſumma deſperaſſent/conuerſi in miſeras puellas & innocuos infantes, quos in prædā abegerant, in quibus fugæ nulla ſpes eſſet, irrumpunt crudeliterq; cædunt, atq; enecant. Præterea apud Wiſnouicium ducenti ferme hoſtium/præter gentis conſuetudinem armis inſtructi ſuperati atq; cæſi ſunt. Hæc (dum hoſtes per licentiam uagarentur) contigere. Interea ex Buſcio oppido reliquæ copiæ Nicolao Firleio duce Martino iunctæ uix ſupra duo millia equitum cōſtituunt, hoſtes uero in ipſorum aſpectu prædam agentes in planos iam campos excurrerant, dū Polonicus miles longe impar numero pugnam non ſuſcepit, ita omnis illa hominum prædæq; multitudo abacta eſt. Fuere matronæ puellæq; nobiles atq; inuptæ plurimæ, quadrigis panno tectis auectæ. uiri uero, ut ex īſperato hoſtium manus incide rāt/ita uinculis colligati pecorum more pellebantur. Hanc Sarmatiæ regnū iacturam per Iulium atq; Auguſtum menſes accepit, docuit tunc rerum euentus in mora eſſe periculum, quod enim initio facili negocio auerti potuiſſet

Buſciū a Tataris tentatum.

Caminicij vi°

Sæuicia Barbarorum.

paucorū negligentia,

paucorum negligentia, principe abſente, ignominiã pariter & iacturam reip. pepit. Iam hinc Tartarorũ frequẽtes eruptiones/ iterũ initia ſumpſerunt, quæ forte tam negligentia in tuendis rebus/quam populi peccatis merentibus, iuſta dei ira, quæ ad ſui uindictam tardius graditur/permiſſa creduntur. Nam poſtq̃ nuper res aliquantulum fœliciores eſſe ceperant, in deum ac religionẽ timor refriguit, nõ modo diuina aliquibus neglecta, ſed etiam dei religioniſq; hoſtes fouere in uſu fuit. hoc tempore (quod iam antea ceptum) iudæi magis in præcio habiti, uix theloneum aut uectigal ullum cui nõ præfecti, aut quod ſaltem inuadere non cuperent, paſſim ea in re Iudæis Chriſtiani ſubmiſſi, uix etiam ex magnatibus & ipſis reipublicæ primoribus aliquis, qui rem domeſticam per iudæum non curaret, iudæis in Chriſtianos imperium permitteret/atq; citius q̃ chriſtianos ab iniuria uel ſimulata eriperet. Recte itaq; quod deus quondam Hebreis minatus eſt/in hos cõuenit, quia uidelicet dei ac crucis hoſtes contra legem diuinam ac canonum ſanctiones fouerent/& ipſi hoſtibus ſuis expoſiti præda in direptionem fierent. Sic quoq; Armenis ius ſummum erat, circumuagabantur quidam per uniuerſum regnum mercandi gratia (ſic enim titulus fuit) qui non ignorantibus hijs, qui rebus præfuere/arma hoſtibus aduehere ſtudebant. De Ruthenis profecto non habeo dicere, quando illi non longe a fide noſtra recedant, licet cerimonijs longiſſime, ſed æquabilius ferendi/quod utiq; parum intereſt/quin omnino nobiſcum ſentiant, in ipſis tamen fidei articulis ferme nobiſcũ conueniunt. Præterea in ſeipſam res publica diuidi cepit, atq; iam Barbara e uita ſublata/breui omnem ferme decoris ſpeciem exuit. Irrepſit hoc malum pedetentim, atq; utinam non coaleſcendo in regni ruinam ante maturum fœtum interiret, ne ſic in ſeipſo diuiſo humani generis ſeruatoris uaticinio in deſolationẽ cogeretur abire, hoc enim in multis rebuſpublicis compertum eſt, quãdo malum pœna digna nõ mulctatum, uirtus & benemerita non remunerata/ſed paſſim ut quemq; libido tenuit ad uicia & rerum inuaſionem licentia creuit, mox ex ſplendidiſſima ſpecie turbata induta facie/in præceps cuncta ruere ceperunt. ad uſq; lachrymas hæc ingemiſcens adſcribo, ita tamen ſe res habuere atq; in hanc diem creuere. Eo malo & quod peſtifera ſæuicia fortius q̃ anno ſuperiore irrepſerat, regnum adeo perturbatũ fuit, ut reipublicæ nuper ſubleuata ſpecies plurimum inclinaretur. Verum externis mira hæc uidentur, tanta licentia Barbaros ut ſæpe in hoc regnum/quod etiam natura locorum facilem habet acceſſum excurrere, quicunq; exiſtant qui Sarmatarum proprio etiam malo & reipub. irrecuperabili iactura rident incommoda, animum ſtatim ſatiabunt, ſi crebras Barbarorum ex Thracia, Aſia, Aphricaq; in eos populos atq; nationes, quæ natura locorum ac arte ſimul etiam armorum uſu & regnorum excellentia antecedere ſe æſtimant. meminerint eruptiones, ac eas dumtaxat clades quas in hominum ætate Pannoniæ Dalmatiæ Croatiæq; regna ſuſceperint, præterea per Illiricum ſplendida Venetorum reſpub. paſſa eſt, ſed etiã populi qui ad Germanos pertinẽt, in principatibus Carniolæ atq; Charinthiæ experti ſunt. Taceo quod pauloposſt quã hæc Sarmatis contigerunt Mauri/parua manu/per mare Tyrrhenum uecti/apud ciuitatem ueterem ſpolia legerunt,

Cauſę tot in Polonia Barbaricarũ excurſionum.

Iudęorũ nimia dignatio.

Armeni.

Rutheni

Regnicolarum diſcordia

Incurſiones in cęteras terras.

ſpolia legerunt,ac parum abfuit(uti fama erat)quin Leonem Pontificem Romanum pauloante digreſſum intercepiſſent. Quid in ipſa Apulia ſæpius noſtra ætate accidiſſe comperitur,& nouiſſimis diebus in Hiſpaniarum regnis Barbarorum eruptionibus patratum conſtat. qui Carolo maximorum in Europa regnorum rege præſente,per oceanum occidentalem,exigua claſſe aduecti,per licentiam impune ſpolia abegerunt.non deeſſet animus ſummas reipub. Chriſtianæ calamitates referre,ſed quom ad noſtrum inſtitutum non pertineant,miſſas eas faciam.libuit tamen externarum nationum afflictiões adnumerare, quo facilius Sarmatica mala ferantur. Si etenim populis gentibus ac regnis natura arteq; munitis,armis militibus ac opibus pollentibus hæc accidunt,multominus mirandum quod Sarmatarum regnum,omni ex parte hoſtibus permeabile expoſitum tot cladibus afficitur,quas tamen proprijs uiribus deo auctore aliquando auerteret,ſi non ab his quos minime decet,& Chriſtianæ pietatis uinculum merito cohiberet,ultro iniuſte impeterentur. Euagatus parum ab inſtituto,redeo. Tartari quom impune ferme prædam abegiſſent,ſuperato Boriſthene,præda in Thauricum pauca manu miſſa,ſecundam parabant eruptionem. Sigiſmundus Thauricum imperatorem pro patrato ſcelere & rupto fœdere appellat,qui miſſis legatis facinus excuſat,in effrænatam iuuentutem rem omnem reiecit,antiqua fœdera renouare cupiebat,ultro arma in Moſchos & proprijs militibus hoc bellum ſuſcipere obtulit. Verum quom fruſtra cum perfido hoſte quodcumq; fœdus ſuſciperetur,nec etiam abacta præda reſtitui ſperaretur,res ad Poloniæ Senatum reiecta eſt.

Militum quorundã Polonorum facinus

Interea egregium facinus pauci milites Sarmatæ ſuſceperunt,ſine ducum iuſſu,tranſcenſis Turcarum finibus apud Bialagrodeñ urbem,magnã uim ouium ex multis millibus abegerunt,hos Turci inſequuti particulari certamine adierunt. Sarmatæ quom nulla uia niſi quam ferro manuq; aperirent effugere poſſent,excuſſo metu,intrepide hoſtiũ incurſionẽ exceperunt,& dũ utrinq; aliquãdiu,Turci ꝓ præda,Sarmatæ ꝓ uita p̃daq; ſimul pugnaſſent, ceſis aliq̊t hoſtibus p̃da cũ uictoria Sarmatis ceſſit. Dũ hæc apđ Roxolanos et Podolitas agerent,Baſilius Moſchus legiões nouas Lithuaniæ imiſit,uerũ nihil memorabile geſtũ,nec ad iuſtum etiam certamen uentũ eſt.

Thaurici Cęs. in Moſchos excurſio.

Thauricus interea Cæſar,uel quod ocium fera gens ferre nõ poterat,uel quod patratum nuper contra ius gentium facinus excuſare uellet,omnem euentum non ſine gloria quod uictori ſpolia prædamq; ingentem,et a Sarmatis ex fœdere belli præmium deberi,uicto etiam pro adſeruatæ fidei integritate patrati facinoris ueniam non poſſe negari exiſtimabat. exercitum ex octuaginta equitum millibus(ut fama erat)conlegit,inſperataq; eruptione Baſilij fines tranſcẽdit. Baſilius ſubito motu perterritus,legiones ex Lithuania reducere iubet,uti res poſtulant. graſſantem iam ubiq; hoſtem prohibere ſtatuit,mira celeritate exercitum parat,eundemq; Thaurico Cæſari obuiam ſummiſit. Tartari coactam prædam abigere & reditũ parare iam ſtatuerunt,quom Baſilij exercitus pugnæ copiam expoſtularet. Tartari & adeptæ nuper ex Podolitis ſecundæ fortunæ memores,& Moſchorum apud Boriſthenem acceptæ cladis audaciores,cominus congreſſi,pugnam ſuſcipiũt,quomq; in ſupremum diſcrimen dimicatio

men dimicatio

men dimicatio perueniſſet, Moſchi fuga per campos effuſi, Tartaris uictoriã cum præda reliquere. Ea pugna Moſchorum plus uiginti millia cecidiſſe mihi narratur, præterea tanta hominũ multitudo abacta, ut tumida Baſilij mẽs ad pacis cõditiones paratior q̃ ante ſit effecta. quot ex Tartaris cœſi fuerint, mihi minime conſtat, quom ea gens nihil poſteritati litteris comendare ſoleat, nec etiam de ſeipſa quidq̃ referat. ſecũda hac fortuna Thaurici Tartari euecti, iam mox iterum etiam poſt excuſatum facinus, apud Hercinij nemoris ſaltus, quem Sarmatæ nigram ſiluam appellant exercitum locauit, ut accepto ſecundi itineris fœlici auſpicio irrumperent. habent enim barbari in ſtellis atq; lunæ motu uniuſcuiuſq; ſortis indicia. Cæterum quando religionis ſacerdotibus ex uſu uiſum, eruptiones parant, mox in ipſo itinere, primum obuium barba ruffum interimunt, ereptum cor igni ad hoc paratum inijciunt, aſtant tunc religionis primores, & cordis quoſdam ſaltus ſudoreſq; ſuſpiciũt, ex his aruſpicum more ſecundam fortunam pollicentur, uerum ſi cor unico ſaltu extra ignem proſiliret, mali ominis & infortunati itineris apud barbaros eſt indicium, hiſq; ſemper auſpicijs/rebus ſuis bene uel male futurum pollicentur. Quom uero hoſtes in eo loco eruptionem parare Senatui nuncciantur, decretum eſt regni uires (ne priſtini mali exemplo reſpub. damnum patiatur) excitare, hoſtiumq; incurſionem armis excipere, In eum effectũ/Chriſtophorus Schidlouicius Cracco. Palatinus ſincero ſtudio apud Myleciũ conuentum indixit, ibi Senatus conſulto mille equites priori in Podolia præſidio addere, & ut expeditio publica reuocetur/decretum eſt, illud ad hoſtiũ terrorem ſatis uirium uel nominis habere, iſtud ex reipub. uſu multo maxime utile uiſum eſt. ſolet enim in publicis expeditionibus plerumq; amicus exercitus q̃ hoſtium legiones moleſtior amicis eſſe, hoc modo firmatis pauliſper rebus ab armis tutum fuit. Eo loco iam parta tranquillitate apud Lithuanos Moſchica arma nihilominus expectabantur, ſed & apud Samagittas Pruſſorum irruptio fama nuncciata tumultum fecit. Sed quom præfectus Samagitiæ arma celeriter corriperet, fruſtra eruptio tentata omiſſa eſt. hac æſtate apud Mazouitas quom fœminæ imperium faſtidiret, tumultus inter nobiles excitatus eſt. huius ſumma fuit occaſio ſumpta, quod Staniſlaum natu maiorem/Conradi olim Mazouiæ ducis filium/ad rempu. ſuſcipiendum poſtularent, & quod fœminæ iugum (quæ alieno conſilio uſa prouinciam multa pecunia exueret) quaſi intollerabile abijcerent. Quomq; fruſtra laborarent/Staniſlaum Ianuſſiumq; duces cum matre & his qui ex cõſilio erant in Mackow arce concluſos adorti, ui eripere nitebantur. in eo tumultu parum interfuit, quin Staniſlaus natu maior Mazouiæ dux ex arcu ſagitta iacta, fuiſſet interemptus, ita quem præficere tota nobilitas auide cupiebat/iniquo fato nolens etiam pene extinxiſſet, hic tumultus paulopoſt per Ioannem Laskeum archipræſulẽ Gneznẽ pacatus, ad futura comitia reiectus erat. interim uero nobilibus quibus Salewskei conſilium plurimum ſuſpectum fuit, comitia apud Warſchouiam indicta. quod quom Anna dux & tutrix cognoſceret/edicto Warſchouiẽ ne nobilitatem admitteret præcepit, Verum nobiles cognito conſilio immiſſis qui partem ſuam ſequerentur ſummo mane ciuibus

Cædes Moſchorum.

Sortes Tartarorũ & aruſpicina.

Tumultus Mazouiticus.

Comitia Varſchouiana.

ignorantibus perfractis portis ingreſſi, habitiſq; & expletis comitijs/nulla facta moleſtia/Warſchouiam exceſſerunt, hæc in proximis comitijs quæ Senatus abſente rege apud Peterkouiam ſub anni 1517. initijs celebrauit, utrinq; expoſita, miſſi fuerant in eo negocio legati, Stanislaus Oſtrorog Caſtellanus Caliſieñ Palatinus Raueñ & alij qui Stanislaũ iam adultũ rebus præficerent, nouũ conſiliũ adderent, & alia quæ ex uſu reip. illius uiderentur, ordinarent Edictæ fuere cõditiones, & utrinq; acceptæ, ſed paulo poſtq̃ legati abijſſent, Senatus nobiles & populus ſua ſpe fruſtrati, ad priſtina conſilia redierunt omnia, hæcq; apud Mazouitas ex ſedecimo ãno ad decimum ſeptimũ initia

Iubilęi indulgentiæ.

ſeditionis facta conſtant. Hoc tempore Leo decimus Pontifex Romanus Iubilei gratiam in Poloniam dedit, cuius quarta pars in reſtaurationem arcis Camieneceñ, trium uero reliquarum partium directa medietas, una in reipu. contra infideles defenſionem, altera in reſtaurationem eccleſiæ Gnezneñ Archiepiſcopo ceſſit. In eam uero gratiam & quæ annis duobus poſtea data eſt, hominum deuotione uel frigeſcente, uel de indulgentijs et uenijs iam remiſſius ſentire incipiente/parum pecuniarum acceſſit.

Albertus Fontinus Minoritanus a fratribus occiſus.

Albertus Fontinus natiõe Italus profeſſionis Franciſcanæ nuper in Poloniã legatus atq; fratribus præfectus eſt, uir ſingulari doctrina & uitæ ſanctimonia conſpicuus. Is dum apud Craccouiam fratrum licentiam ſeuerius quã uellent cohiberet. facta a fratribus conſpiratione quinta Septembris nocte, dormiens reſeratis portis inuaſus, nudus lecto, extractus, curru forte inijciendus atq; in Boemiam euehendus (ut fama habuit) mutata ſententia concionatoris manibus miſere perfracta ceruice iugulatur, pro religione uitam dedit, ſceleris auctores fuga dilapſi, decem poſtridie Ioãnis Conarij Craccouieñ præſulis ſumma cura/uno concionatore dempto omnes capti atq; uinculis iniecti ſunt, miſſi ad Lipouiciũ quod caſtellum ſacerdotum carcer eſt, & res ad ſedem apoſtolicam data. O facinus in hominum memoria peſſimum, & cui in hoc regno poſt diui Staniſlai necem ſimile patratum non ſit, homo/qui præter quod optimos mores inſtitueret/quod uitæ ſanctimoniam induceret, & quod iam pridem labefactatam religionem reſtitueret/nemini iniuriatus/pro tanto beneficio peſſimã tulit mortem, & a fratribus, ſed minoribus, recte ſic appellatis, ut euentu rerũ geſtarum nomen ad poſteros perferrent, o peſſimum hominum genus, quod neq; per uitæ inſtitutionẽ, neq; p facinoris immẽſum pondus, ab inſtituto malo animum auocare potuit, malos ego appello, neq; boni poterint recenſere, qui tales perpetue negabunt habuiſſe fratres. Poſtquã ad ſedem apoſtolicam

Suppliciũ fratrum.

res data eſſet. Sigiſmundus in ea re ſumma cura egit, ne tantum facinus ſine mulcta præteriret/ad pontificem litteras dedit. Deinde uero Anno 1517/Pontificis Romani mandatum Craccouiam peruenit. In diebus Februarij quattuor ſceleris complices per loci ordinarios ſacris de more exuti, duo ex eiſdem capite truncati. reliqui perpetuis carceribus addicti fuere, nõ multo poſt concionator apud Bardeouam, in Boemia Wilhelmi Bernſtini oppido cum eius aſſenſu captus & Craccouiam adductus quintadecima Maij ſacris exutus. capite quoq; die 12. Iunij plexus eſt, qui uero perpetuis carceribus addicti nuper fuerant, ruptis poſtridie uinculis, quibus apud Epiſcopum Craccouieñ detinebantur, ad unum

nebantur, ad unum fuga ſaluati ſunt, an conſilio ac fortuna, an cuſtodibus ad/mittentibus non habeo dicere, tamen immenſum ſcelus in primis autoribus nihilominus grauiſſima mortis pœna uindicatū eſt, ſed ad narratiōis ſeriē de rebus anni M.D.XVI. redeundum eſt. Eo anno die ſextadecima Octobris, Franciſcus Italus architectus inſignis, gallico morbo antea multis annis cor/reptus, morte extinctus eſt, hic quicquid Italici operis in Craccouieñ arce in eum diem perfectū fuerat, per totum latus quod urbem reſpicit, & hoc quod diui Wenceſlai templum ambit, ſuo ingenio ad integrum perfecit. Hæc per æſtatem apud Polonos Roxolanoſq; geſta. MAXIMILIANVS Romanorū Cæſar & fœderis memor, & Sigiſmundi amore incitatus, iam de ſecundo matrimonio ſollicitare cœpit, ſub æſtate Brzetiſlaum de Swyaw Boemum a ſuo conſilio ad Sigiſmūdum in Lithuaniam uſq; legatum miſit, per eundem quid de Sigiſmūdi matrimonio fieri deſyderaret expoſuit, obtulit item duplex connubium utrumq; tanto rege dignum, & quod Sigiſmundus deligeret confe/cturum ſe ultro obtulit. Verum dum Sigiſmundus belli urgentibus curis detineretur, & recens ſimul ex Barbaræ reginæ paulopoſt fratris Wladiſlai morte uulnus ſaucium animum a matrimonij conditionibus longo tempore auo/caret. alterum ex oblatis Maximiliani Sigiſmundiq; aſſenſu alio uerſum eſt. Cæterum poſtquā Maximilianus mox poſt Balthaſari Oderij ex Moſchouia reditum, Sigiſmūdum de Erberſtein & Petrum Mraxium denuo in Moſcho/uiam legatos uti ſupra narratur deſignauerat, Sigiſmundus ægritudine (uti fama habuit) præuentus iter intercepit. Sigiſmundus uero rex ex legatorum aduentu omnem rei bene gerendæ occaſionem intermiſit, quomq; diu fruſtra ſperarentur, miſſis crebriter hincinde litteris, Petrus Mraxius in fine Octo/bris Craccouiam peruenit. Verum quom nec apud eum legationis inſtructi/ones eſſent, Sigiſmundum per totum menſem Nouembrem apud Craccouiā expectauit, quom & hoc fruſtra eueniſſet, in initio Decembris/Viennam non ſine Sarmatarū ſtomacho diſceſſit, breui reditum pollicitus, ſed anteq̄ colle/ga ad hoc iter ſe accingeret/morte præuentus/breui malo/diuturno itineri & ingenti negocio ſe ſubtraxit. Paulo ſupra quam hæc facta, apud Pruſſios/ qui Polonorum imperio parent, tumultus inter nobiles ac Gdaneñ ſimul & plebem ortus, qui Sigiſmundo iubente, per Matthiam Dreuicium Wladiſlauieñ præſulem, in ipſis initijs placidiſſimo hominis ingenio mox extinctus eſt. ad finem item menſis Nouembris Tartari qui apud Hercinios ſaltus conſediſſe ſupra narrantur, accepto auſpicio quattuor exercitibus Ruſſiam in/greſſi, aut quod præda nuper abacta animauerat, aut quod peſtis ſæuicia (ut traditur) ex campis pellerentur, adacti, Primus Caminicium/Secundus Li/thauitium/Tercius Medzibozium/ultimus Sincouieñ diſtrictus inuadunt, Sarmatarum duces qui rebus nuper præfecti ſunt, cum militibus qui ex Mi/letio cōuentu ſuſcepti fuerant/& nobilitate quam patriæ malum armauerat/ hoſtibus intrepide occurrunt, Staniſlaus Lanskroneus Camieneceñ arcis præfectus/Miedzibozium Lithauitiumq; diſtrictus tutandos ſuſcepit, bino con/greſſu hoſtes omni præda exuit/atq; fœliciter ſuperauit, captis item ex pri/moribus aliquot. In horum hoſtium receſſu/Illuſtris Roman ducis. Con/

Franciſcus Architectus.

Maximilianus imper. auſpex nuptiarum.

Legati Cęſ. ad Moſchos.

Tumultus Pruthenicus.

Excurſio Tatarorū in Ruſſiā.

 ſtantini nepos eos

Romani cędes

ſtantini nepos eos inuadit, ſed quom auidius pugnans in hoſtium medio eſſet infœlici ſorte equus quo uehebaẗ cecidit, ipſe ab hoſtibus in fruſta con/ciſus eſt. Septima uero Decembris uſq; ſub Medziboſiũ Quadringenti Tar/tari uenerunt, his milites mercenarij qui eo loci tunc erant Paulo Pharurey duce occurrerunt atq; apud Radzymycze uillam uiriliter pugnantes tercia ferme noctis hora ſuperarunt. Sequenti autem die apud Synckow, Saczyg/nijowskeus mercenarij militis præfectus/homo ad omne periculum inuic/ctus/& dux & miles omni ſæculo dignus/Mille Tartarorum equites adſe/quutus, flagranti animo gloriæ immortalis cupidus/impari numero congreſ/ſus eſt, cuius furentem manum hoſtes aliquantum ferentes/paulopoſt & du/cis & militũ inuicta manus hoſtibus terrorem, & nullam præterq̃ fuga quæ/ſitam ſalutem oſtendit, fuſi igitur ac cœſi ſunt barbari/capti item nonnulli, ali qui fuga ad futura mala ſeruati & dilapſi ſunt. Atq; hic anni M.D.XVI. ſu/pra adſcripti finis eſt.

Victoria apud Medzyboſiũ.

Victoria duce Sanczygniowskeo.

FINIS.

Ancipitia ſcriptorum.

HACTENVS LECTOR CANDIDE SIGiſmundi inclyti Regis tem/pora/Inuictiſſimiq; populi Polonici ſub eius imperio res geſtas/per compen dium ſcribere/atq; eius rei metam facere, placuit. Reuocant enim ab inſtitu/to meo, tria hæc potiſſimum. Primum quod uiuentium res non ſatis tute pu/blicantur, ubi ſi gloriæ aliquid dederis adulationis nota eſt. ſi contra uitio uerteris crimẽ hic quoq; periculum ingens eſt. In ſumma ueritatis ſtudium & in hac potiſſimum ætate ubiq; & ab omnibus (uere malis) impetitur. huic ſe cundum eſt ꝙ non niſi de tranſactis rebus integrum eſt iudicium. Poſtremo loco quia decimus ſeptimus annus noui matrimonij facit initia, noua ac in/clyta Regina ex Arragonum regum Mediolaniq; ducum familijs clara, dein/ceps uel mihi uel alteri ad hoc magis nato quarti ſeu noui libri faciat quoq; initia. Præterea ille ãnus Moſchici belli narrationem faciet/dehinc decimus octauus. Reginæ coronatione inſignis erit, decimus nonus uero Prutenici bel li initium cõſtituet, cuius inducias quadriennales uigeſimus primus excipiet. Quarum omniũ ego ſeriem conſulte reliqui incontextam, poſthac (ſi uiuere dabitur) tibi lector ea perfecta aliquando daturus in lucem. Ego quidem ſi uere candidũ nactus fuero lectorem facile ueniam habiturus ſum, ſi me ſubinde & ubiq; de meipſo monentem intelliget. Verum ſi cui domi uel foris ex me negocium fecerim/tu lector iudi cium in omnibus facito, tamen mortaliũ omniũ res ua/rijs periculis atq; caſibus ſubiectas/& quom tot fer/me ſenſus quot hominum capita exiſtant, diffi/culter ab uno quod omnibus ſapiat ema/nare poſſe memineris.

Summa annorũ aliquot poſt 1516.

Vale.

[illegible] fol 204 [illegible] per [illegible] de Olesnicza [illegible] Millitz [illegible] 310. Anno 1499 [illegible] Duce [illegible] folio [illegible] Georgio [illegible] de [illegible]

IN CHRONICAM REG. POL. PRAEFATIO.

IN omni republica ſummopere intendendũ eſt, uirtutes incitare & præuia rudimenta locare, per quæ animus ſubditorum aſſurgat, & tanq̃ confricatus incaleſcat, ex notis ad incognita heroũ inſignia facinora progrediendo. Quale incitamẽtum eſt, ueterũ geſta & hiſtorias relegere & audire, præcipue ſuæ patriæ. Quoniã natale ſolum magis allicit & incitat ſui dulcedine, nec immemores cũctos eſſe ſinit, ut iuuentus quaſi cera mollis, dum tener eſt animus, dum mobilis ætas, flectatur & formetur, ac impreſſionẽ figuræ bonorũ morum, & illuſtriũ factorum ſuſcipiat. Obliquitates & tortuoſitates deprauatorũ ex eorum uituperio abigendo ac procul repellendo. Quod in hac patria & republica, uſq; in hæc tempora heu minus cuſtoditum eſt. Nam hiſtoria geſtorũ uera aut uerisimilis in publico pro ſuſcitãdis exercitandiſq; animis fortiſſimorum adoleſcentum (quorum pmaxima copia eſt in hoc regno) apparet nulla. Quæ in diebus noſtris floreat & reſplendeat, ſub cõpendio, prolixitatẽ perinde ac nimiam accurtationem uitando, proponitur, ut ſub numine & protectione ſancti Staniſlai patroni noſtri glorioſi in publicum prodeat. Quæ etſi in ſe tenuis eſt, ac ſterilis auenæ calamo ſcripta, ſequẽtibus tamen ſcriptoribus altũ ſcribendi non præripit ſtilum, ſed materiam ornandam porrigit & præbet. Vt quiſpiã totũ genus ac prouincias Slauorũ ſcribat, continuet, cõplectaturq; & poſteris tradat, ne relliquiæ Slauorum per errores execrandos deprauentur. Quis eñ non nouit Pannoniã terram Slauorum connatã, per Hugnos Scithici generis homines euerſam, occupatam, & in hanc diem poſſeſſam? Quis non uidet Raſcios, Seruios, Bulgaros, Philippenſes & Boſnenſes græco ritui deditos, Thurcis Mahumeticis ſubſtratos? Quis non cernit Dalmatas, Croatas, & Carnos per Thurcos & exteras nationes deprædatos, & fere ad deſertationẽ deductos? Quis inſuper nõ cognoſcit Bohemos uariis hereſibus contaminatos & cõmaculatos, hos Viclephiſtica & Huſſitana labe pollutos, ſub utraq; ſpecie Iacobelli doctrina cõmunicantes. Alios Adamitas & laſciuiam ſectãtes, luxu tabefactos. Nonnullos Valdenſes & fratres nũcupatos, de corpore Chriſti, de beata uirgine, & de ſanctis dei, nihil ſecũdum eccleſiam orthodoxam credentes, reliquos eorũ æque redarguendos, qui ſanctam eccleſiam Catholicã non recognoſcentes, obedientiam ſedi apoſtolicæ ſubtrahunt. Quis Ruthenos & Moſcos in latiſſimis terris Septemtrionis habitantes, ritu græco ab eccleſia ſancta ſciſſos, ſciſmaticos non iudicat, & a Thartaris Thurciſue quottannis afflictos, captiuatos, atq; miſere uenundatos non experitur? Et ſi alius rem ordiri placet. Quis nõ legit principes Slauorũ Lechitas & Vindos nuncupatos, iuxta mare Balteum, quod eſt germanicũ, commoratos, per imperatores Romanorũ præcipue per Hẽricos primum & tercium imperatores expugnatos, pro eiſq; Theutonicos ſubſtituendo atq; introducendo, de Slauis non ſuperremãſiſſe, niſi admodũ paucos in pagis & uillis, in ſede eorum primæua inter Almanos, præſertim circa Lubek & Roſtok cis marinas ciuitates degentes, una & ſola Polonia diuina propiciatione, & ſãcti Staniſlai meritis ac protectione, alienigenis et erroribus non ſubſtrata, ſæpenumero tamen ab eis afflicta & uaſtata. Legi

diuinæ, ac obediētiæ eccleſiæ Romanæ ab exordio ſuſceptæ chriſtianæ rel/
ligionis, in hanc diem deuote ſubiecta permanet glorioſa, utq; æuiterne per/
maneat, a Barbaris & uicinis nunq̄ ſuperata, præcepta domini relligioſe ac
diligenter colat & conſeruet. Si namq; (inquit pſalmus cxxxi) cuſtodierint
filii tui teſtamentum meū, & teſtimonia mea quæ docebo eos, & filii eorum
uſq; in ſeculum ſedebūt ſuper ſedem tuam. Et ex aduerſo. Si dereliquerint
filii eius legem meam, & in iudiciis meis non ambulauerint. Si iuſticias pro/
phanauerint, & mandata mea nō cuſtodierint. Viſitabo in uirga iniqui/
tates eorum, & in uerberibus peccata eorum, pſalmo 88. Quæ om/
nia Polonos impleturos & regnum eorum cū fide recta & ope/
ribus proſequuturos & cuſtodituros credo, dum opera &
ſolers prouidentia regentiū eis affuerit. Glorioſiſſimæ
dei genitricis Mariæ conſeruatione, & beatiſſimi
Stanislai patroni noſtri protectione, quibꝰ me
& mea ſupplex commendo.

Woj. i Miejska Biblioteka Publiczna w Bydgoszczy
BIBLIOTHECA SEMINARII KIELCENSIS

Parenesis Prognostica votum et bellor[um]

Agite nunc Principes, laboranti Italiae succurrite, a Gallica [...]
labe, non conualescet Italia, nisi Gallo Aesculapio mactato.
Quid dissimulas Hadriana Regina, iam dudum oblita Leonem
tuum a Gallo fugari, sororem qui spoliat, iustus non esset
tamen onabit.
Audi Hispania severiter sedi tua virtute seges, Gallum Torqua[tus]
tuus occidit, et gladio Hispano gladios offer, Torquati non de[...]
erat.
Cum tuum Auguste Caesar per Galli Galliq[ue] viscera transcurret
ferrum, in Galli visceribus auspicem victoriae gemmam reperia[s]
invenerint, hanc tuae Coronae insere.
Tu vero magnae urbis Pater Urbane vobi caueto, gallum Petrus
nunquam vidit, modo audiuit, quam amare fleuerit et exiuit
foras, et tu vides et rides.
A tuis Apibus omen cape, solum de floribus lilium odere ap[es]
noxam expertae.
Gallus cum parit ouum, ex eo generat Basiliscum, qui quos[cunque]
aspexerit, solo visu interemit, et tu Gallos non metuis.
Age denique Saturnia Juno, ~~violenta~~ viuolenta ut resecet Lili[a]
Saturnus tuus falcem tenet, Juppiter fulmina parat.

Laso Tartarorum multitudo parua manu delevit fuga[...]
vicit folio. 3029

Anno D[omi]ni 1453 Constantinopolis per Machometem Imperat[orem]
Turcarum capta 29 Mai. folio 2209

Osvoicenses alias Raciti Jarocasij. folio 28
Osvoicensis alias Rauita Swantopelkonem occidit et a [...]
leslao Duce Poloniae multis possessionibus donatus, alter Auct[or]
vocatus. folio 69.

Venceslaus Rex Bohemiae et Poloniae Grossos suos cin[...]
et Phunetam argentum in Polonia induxit, cuius Grossos
generat qui Bohemici et Polonici puttraski vocitati sunt
Anno D[omi]ni 1298. folio. 147. antea enim Poloni argento nig[ro]
veteri et nummis ex pellibus aspergillo...

4

KSIĘGARNIA
ANTYKWARIAT
DOM KSIĄŻKI

Inw. 22.09.93
B 69515.
Oprac. 24.09.93
Katalog
Magazyn 15.10.93

HISTORIA R…

REGNI POLONI

MATTHAEI

DE MIECHOVIA